Ippolo

Torreblanca.

1618

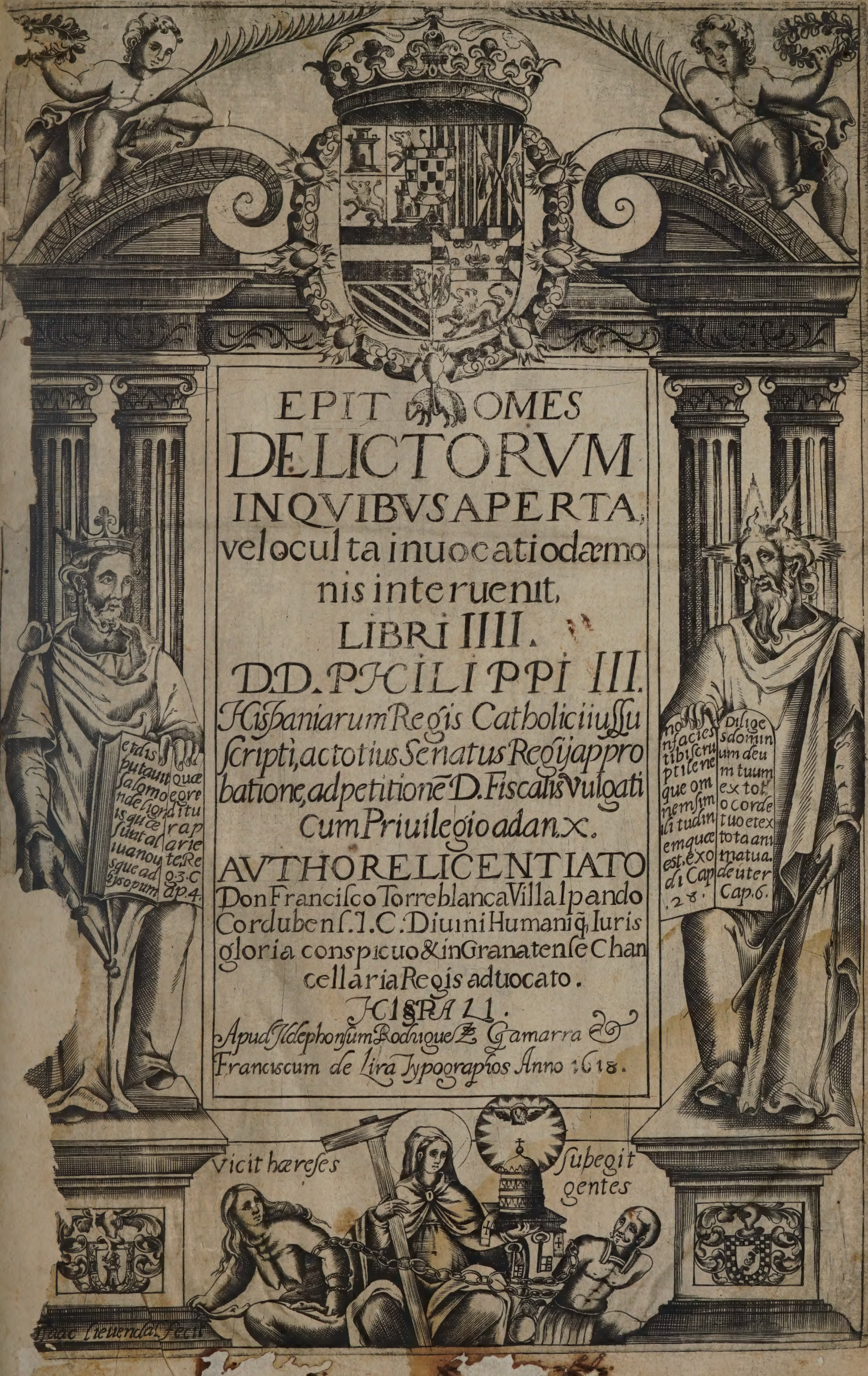

EPITOMES DELICTORUM

IN QUIBUS APERTA, vel occulta inuocatio dæmonis interuenit,

LIBRI IIII.

D.D. PHILIPPI III. Hispaniarum Regis Catholici iussu scripti, ac totius Senatus Regij approbatione, ad petitionē D. Fiscalis Vulgati

Cum Priuilegio ad an. x.

AUTHORE LICENTIATO Don Francisco Torreblanca Villalpando Cordubens. I.C. Diuini Humaniq; Iuris gloria conspicuo & in Granatense Chancellaria Regis aduocato.

HISPALI.

Apud Ildephonsum Rodriguez Gamarra & Franciscum de Lira Typographos Anno 1618.

D. FRANCISCI TORREBLANCA
VILLALPANDO CORDVBENSIS
IVRISCONSVLTI REGISQ. S. A.
EFIGIES IN ÆTATE
XXXI.
Petrus Perret Antuerpiensis Regius sculptor cum priuilegio Regis in Autorês gratiam sculpsit Matriti Anno M.DC.XIII.

S. D. N.

D. PAVLO V. PONT. MAX.

NON temerè secundum Apostolũ, Beatitudini Tuæ gladium datum, & vtriusque Fori tribunal commissum, sed vt Dei minister vindex in iram eis, qui malè agunt. [a] Nam post corruptam naturam, & vitiosos motus licentiùs erumpentes, cùm omnia flagitijs ferueant, in his se magis dehiscit abusus, quę ex pestifera societate hominum & dęmonum emanarunt: [b] quia sub lunari omnia dęmonibus scatent: [c] Quod extirpare conatus, Catholicę veritatis Canones (Christianissimi Regis nostri iussu scriptos) humiliter adfero, humanioribus literis cõmendatos: vt seria, & salsa, quę rarò inter se cohęrent, ad vnum conspiciantur: nam laboris est, festiuis seria, & vtilibus conserere dulcia: delectant quippe, & monent: [d] sed tanto muneri indignus athleta (tot viris tacentibus) in publicum venire cogor, vt opera diaboli destruantur, cuius Verbi Dei incarnati, & Beatitudinis Tuę munus est: [e] sic vt à Deo, à Te simul lumen spectat, limam (si opus fuerit) adhibe; nam quidquid dixero, Deo, & Tibi accepta refero. Vale. Matriti XII. Augusti M. DC. XVIII.

a *Apostol. ad Rom. cap. 13.*

b *D. August. lib. 2. Doctr. Christ. c. 21. & 23.*

c *Psellus lib. de dæmonib.*

d *Horat. in arte poet.*

e *D. Ioan. Canon. 1. cap. 3.*

Licentiatus don Franciscus Torreblanca Villalpando.

AL EXCELENTISSIMO ſeñor el Cardenal Duque mi ſeñor.

E. I. R. S.

A. *Matute in Chriſti proſapia.*

B *Pſalm.* 2.

NO ſin cauſa ha pueſto Dios el gouierno deſtos Reynos en manos de V.Excelencia, en quien tanto reſplandece nueſtra ſagrada Religion: [A] pues fue el Reyno, q̃ el Padre eterno dio a Chriſto por mejora de ſu herẽcia, ſegun lo dixo por Dauid: [B] *Poſtula à me, & dabo tibi Gentes hæreditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ*: donde comunmente ſe entiende Eſpaña, porq̃ en ella ſe puſieron los vltimos terminos i padrones del mundo. [C] I en lo natural tan iluſtre, que fue la fundadora de Roma cabeça del mundo: [D] ſegun el padre de la antiguedad Virgilio. [E]

C. *Luc. de Tuy in Chronic.*

D. *l. Roma D. ad municipal.*

E. *Vergil. lib.* 8. *Æneidos.*

Tunc manus Auſoniæ, & Gentes venere Sicanæ.

Los quales fueron Eſpañoles, como lo afirman Dioniſio Halicarnaſeo [F] i Strabon; [G] a quien llamaron *Sicanos*, del rio *Sicano*, [H] ſi ya no es *Sicore*, q̃ paſſa junto a Lerida. [I]

F *Halicarnaſ. lib.* 1.

G. *Strabo lib.* 6.

H. *Thucyd. Græc. lib.* 6.

Surgit Ilerda manu placidis præluditur vndis.
Heſperios inter Sicoris non vltimus amnis.

I. *Lucan. li.* 4. *Pharſa.*

K. *l.* 2 *D. de origin. Iur.*

L. *Claudian. in laudibus ſeren.*

I conſeruando eſta grandeza deſpues de ſugetada por el Imperio Romano, [K] en vez del tributo, q̃ las demas naciones le pagauan, ſola Eſpaña le daua Emperadores, i Cõſules q̃ le gouernaſſen, ſegun afirma Claudiano. [L]

Sola nouum Latijs vectigal Iberia rebus
Contulit Auguſtos.

I aſsi le dieron de mi patria a Trogo Pompeo por Emperador Romano en el tiẽpo de Antonio Pio, [M] i a L. Anneo Seneca por Conſul en el año DCCCII. de la fundacion de Roma: [N] ſin otros muchos, de que eſtan llenas las hiſtorias: [O] ſino es que ya le baſta à Eſpaña tener a V.Excelencia por hijo en lo natural, ſi bien por padre en lo demas, para competir con todas las naciones. En fe de lo qual auiendo de ſuplicar al Rey nueſtro ſeñor honre eſtos libros cõ ſu amparo, no le hallè mayor que el de V.Excelencia, mientras diſpongo coſas mayores en que llenar ſu dichoſo nombre por el mundo, cuya eſclarecida perſona guarde nueſtro Señor como puede. De Madrid y Agoſto 12. de 1618.

M. *Chronic. in Vitis Pontif.*

N. *l.* 2. *D. ad S.C. Trebellian.*

O. *Liuius, Dion, Strabo, Pompeius, Morales, & alij.*

El Licenciado don Franciſco
Torreblanca Villalpando.

AL REY NRO SOR.

Señor.

SI bien la MGAIA en ſus principios fue ciencia diuina, i natural:[A] eſtudio principal de los Reyes:[B] deſpues que hizieron lances en ella la idolatria i ſuperſticion, ſe halla deprauada, de ſuerte q̃ los mayores delitos ſon los ſuyos, como opueſtos a nueſtra ſagrada Religion:[C] i aſsi eſcriuiendo contra ellos eſtos libros cõ autoridad del Conſejo, no podian tener otro amparo que a V. Mageſtad, inmediata perſona de Dios en la tierra:[D] para que como cauſa tan propia ſuya los defienda, ampare, y fauorezca, remunerando en ello eſte pequeño ſeruicio, i los grandes del padre Iuan Baptiſta Villalpando mi tio, dignos de la eſtimacion que dellos hizo el ſeñor Rey don Felipe Segundo (que eſta en el cielo) padre de V. Mageſtad, ſegun lo afirma el Põtifice Clemẽte VIII.[E] que baſtará para animarame a coſas mayores, pues de treinta años eſcriui eſto. La obra es de Dios, el trabajo mio, el prouecho deſtos Reynos, i el amparo de V. Mageſtad, a quien nueſtro Señor guarde con aumento de otros mayores. De Madrid y Agoſto 12. de 1618.

A. *D. Hieron. in Danielem.*
B. *Guil. Pariſ. p. fin. de Vnibus.*
C. *Raph. de la Torre tom. 2. de Vitijs oppoſ. reliq. q. 96. Fran. Suarez de relig. li. 2.*
D. *Prouer. cap.* 8.
E. *Clemens VIII. in Bulla ad perpetuam rei memoriam. Dat. Romæ ſub annulo piſcatoris die IX. Maij M.DC.IIII. inſerta tom. I. fol. 13.*

El Licenciado don Franciſco Torreblanca Villalpando.

 SACRA-

SACRATISSIMO Regio Senatui.

MAGIAE damnationem adduco (Potentissime Dñe) Celsitudinis Tuę Maiestate ab iniurijs vindicatam ac Regio Tuo splẽdore, atq; approbatione excusam: non cum anilibus deliramentis, aut idiotorum insomnis depugnaturus, sed cum ipsis dæmonibus, quorum ope & consilio Magi vtuntur: nam vt ait Apostolus,[A] *Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus mundi Rectores tenebrarum harum, cõtra spiritualia nequitiæ in cœlestibus.* Nã licèt MAGIA principiò consummata Philophia sit, circa diuina, & humana, potissimũ cognitio de Deo, & immortalitati animę.[B] Postea diuinijs apologijs velatã diabolus protulit MAGIAM secundam, reformidansque ne fortè veritas, cum qua perpetuas gerit inimicitias, suũ partum enecaret, illum impudentię, ac timori iunctis connubiali fœdere commendauit:[C] quod extitit in causa, vt difficile inter leprã & lepram discrimen constituatur: quia nonnulla Religionis, & sanctitatis prætextu, alia naturæ, & artificij vmbraculo patrata dignoscuntur, quæ prorsus illicita, & damnata fuere, *quia diabolus vel naturæ vim mentitur, vel artificij.*[D] Sic enim incautis venenum auro propinat, & ne in adinuentionibus suis capiatur, eius perscrutationis scientiam odibilem reddit: *nam qui malè agit odit lucem:*[E] Cuius ignorantia corrupta passim & vbique sunt, cũ apud Gratianum, sub Ancyrani Concilij nomine, veras Magorum translationes negatas agnoscam.[F] Ex quo hæretici eos non esse puniendos tumultuant, *Aggripa Paracelsus, Godelmanus, & VVierus:* & ex Catholicis, *Porta, Molitor, & Alciatus:*[G] cùm potuerit Christum Dominum super pinaculum templi Satanas, & in montem excelsum seducere:[H] & immensas machinas sine fatigatione impellere:[I] Et leges Regni maleficia ad bonum finem permittant:[K] cùm in omnibus pactum interueniat,[L] quòd qualecumque sit, prohibitũ existit:[M] quia docente Apostolo:[N] *Non licet malum facere, vt inde sequatur bonum,* quę cùm in vtroque iure reperiantur, facile erit dignosci reliqua scripta quot erroribus scateant, quot reformationibus egeant: *nam si hæc in ligno viridi fiunt, quid fiet in arido?*[O] Persuadet tamen diabolus non esse iudicibus necessariam aliam, quàm huiusmodi, vel similem vitiosam, aut confusam cognitionem, vt sic faciliùs vesanis deludat:[P] quia non sufficit MAGIAE cognitio in communi ad hoc vt reus damnetur, nisi specificè fiat, luceq; clariùs patescat:[Q] & cùm Theologi de singulis eius speciebus habeant sinuosa volumina, non potui non

quin

A. *Aposto. ad Ephe. cap. 6.*
B. *D. Chrysost. tom. 2 in Matth. 2. hom. 2.*
C. *Cœl. Calcagn. lib. de Magia amator.*
D. *Franc. Picus lib. 3. Prænot.*
E. *Erasmus in Adagijs.*
F. *Cap. Episcopi 26. q. 5*
G. *Alciat. lib. 8. Parerg. c. 22. & in c. perniciosa de offic. ordin.*
H. *D. Luc. cap. 4.*
I. *D. Aug. lib. 3. de Trinit.*
K. *L. 3. tit. 23. p. 7.*
L. *D. Thom. in sent. 4. d. 34. q. 1. art. 3.*
M. *Apostol. Corin. 1. c. 10.*
N. *Apost. ad Rom. cap. 3.*
O. *D. Luc. cap. 23.*
P. *Psal. 73. & 103.*
Q. *L. sciãt. C. de probat. l. singuli. C. de accusat l. qui sententiam. C. de pœn.*

tin dolerem, apud nos (quibus iudicium est) nec notitiam quidem adesse, cùm ex iusti, atque iniusti cognitione, diuinarum & humanarum omnium scientia dependeat.[R] Et quatenus Christiani MAGIÆ criminis disquisitionem, cognitionem, execrationemque profiteamur, quia docēte D. Ioanne,[S] *In hoc apparuit Filius Dei, vt dissoluat opera diaboli.* Quod me vrget adeò ad opus hoc suscipiendum, vt nullis parcerem sumptibus, nullis conniuerem laboribus in conquirendis, reuoluendisque eius disputationis libris fere omnibus, ex quorū vtilioribus, probabilioribusq; sententijs EPITOMEN edere decreui, vt quos alij diffusione, aut confusione arcebant, veritate allicerem, & breuitate.[T]

R. *l. Iustitia. D. de Iust. & Iur.*
S. *D. Ioan. canonic. 1. cap. 3.*
T. *Hra. in arte poet.*

vt cito dicta
Percipiant animi dociles, teneantque fideles.

Vt sic inquam tot diffusa voluminibus materia percognita, vel modico studio, vel paruo ære comparata omnibus innotescat, & sublatis veterum fabulis, reddatur gratiosa, quæ tot sæculis sub infami nomine delituerant, quia teste Imperatore,[V] *Multò vtilius est pauca idoneè effundere, quàm multis inutilibus audientium animos prægrauare.* Quibus obsoletis nitorem, dubijs fidē, obscuris lumen, fastiditis gratiam adstruere institui: quod si minus assecutus sum, non ego euentum præstiti, sed conatum: *Nā plerique altis, & excelsis adiacent abrupta, tutius perplanum, sed humilius, & depressius iter.*[X] Faxit Deus, vt in Reipublicæ vtilitatē cedat, quā iam hodie Celsitudinis Tuę coruscantem metuit Satanas, tremulus impedire fatiscit, concitat suos, discutit arma, ac tandem *oleum & operam perdit:*[Y] quia hęc est Religionis nostrę potentia, quam aduersus Magos & hæreticos defendendam suscipimus, quòd nec petita ruit, nec iactata mergitur, *quia portæ inferi non præualebunt aduersus eam:*[Z] Mactè animi (Potentissime Domine) & vt has nostras lucubrationes, oppugnatas defendisti, & in aduersarijs ipsis Regia Tua Maiestate approbasti, nunc nobilissimis typis excusas foue, lege, atque tuere, nam vt ait Hispanus noster. †

V. *L. 2. §. contrariū C. de vetere iur. enucl.*
X. *Plin. lib. 9. epist. ad Lupercum.*
Y. *Erasmi in adag. Chil. 1. cent. 4.*
Z. *D. Matth. c. 16.*
† *Mart. lib. epig*

Hæc si displicui, fuerint solacia nobis,
Hæc fuerint nobis præmia, si placui.

Dat. Matriti ex nostro Musæo XII. Augusti. M. DC. XVIII.

Licentiatus don Franciscus
Torreblanca Villalpando.

¶ 3 LICEN-

LICENTIA
EPISCOPI CORDVBENSIS
REGII CONFESSORIS, &c.

NOS FR. DON DIDACVS D Mardones Dei,& Apostolicæ Sedis grat Episcopus Cordubensis,Regisque Conf sor atque Consiliarius,&c. licentiam & cultatē impertimur dilecto nobis in Chr sto Licentiato don Francisco Torreblan ca Villalpando huius ciuitatis oriundo,atque in Granaten Chancellaria Regis Aduocato , vt habito Catholi Regis nostri priuilegio , typis , quibus maluerit , excuda Opus suum inscriptum *Epitomes delictorum libri , in quibu aperta,vel oculta inuocatio dæmonis interuenit,ad Gratiani D cretum Caus.XXVI.* eoquòd illud attentè perlegimus,ac l gi mandauimusper doctissimos,grauesque viros, & eos qu dem sanctæ Inquisitionis Consultores , ac nostræ Ecclesi candidatos:&nihil in eo repertū est,quod Ecclesiæ Catho cæ dogmatibus,aut fidei nostrę synceritati,bonisq;moribu cōtradicat.Omnia enim sunt laude,atq; cōmendatione di na,quia in hoc cænoso superstitionis vado adeò estrenuè s gessit,vt omnibus patefactis erroribus , diuina à diabolic discernantur , nihilque ex eis haberi possit,quod non san ctum,pium,atque Catholicum sit . In quorum fidem pr sentes literas nostro nomine,ac sigillo munitas,& per infra scriptum Secretarium refrendatas concedi mandauimu Datis Cordubę ex nostro palatio Episcopali XXVIII.Aug sti.M.DC.XII.

F.D.Episcopus Cordubens.

Mandato Domini mei Episcopi.

Licentiatus Velez Calderon.

El

EL REY.

POR quanto por parte de vos el Licenciado don Francisco Torreblanca Villalpando, Abogado de la nuestra Chancilleria, que reside en la ciudad deGranada, nos fue fecha relació auiades venido á nuestra Corte a imprimir vnos libros, que auiays compuesto sobre la Causa veynte y seys del Decreto, que leystes en la Vniuersidad de la dicha ciudad, intitulados, *Epitomes delictorum, in quibus aperta, vel occulta inuocatio dæmonis interuenit*. Y auiédose visto enel nuestro Consejo de Iusticia, y aprouadolos por nuestro mandado personas de ambas facultades Theologa, y Iurista, y los Calificadores del santo Oficio, y dadoos licencia, y priuilegio para imprimirlos por diez años, sobre que auiendo empeçado la dicha impressión los lleuastes á vuestra casa para disponer algunas cosas mejor, y otras exornarlas con nueuos Autores, en prouecho vniuersal de la Republica, a que se endereçan los dichos libros, tanto por la dificultad de la materia, como por la necessidad della; los Alcaldes de nuestra Casa y Corte, pretendiendo ser esto falsedad os auian hecho causa dello, y sin ser de su iurisdicion, por ser de lo reseruado al dicho nuestro Consejo, ni auer nada en perjuyzio de nadie, contra la fe, ni buenas costumbres, ni otra cosa ninguna que adnotar, sino mucho que imitar, y deprender, como era notorio, y lo testificauan los dichos censores, os auian desterrado, y lleuado cien ducados, y mandado, que los dichos libros se lleuassen al nuestro Fiscal, para que viesse la culpa, despues de aueros condenado por ello. Atento lo qual nos suplicastes mandassemos, que en razon dello el dicho nuestro Fiscal diesse su parecer, y hallando ser tales los dichos libros, que se os deuiesse dexar vsar de vuestro priuilegio, se os diesse de nueuo inserta la razon, o como la nuestra merced fuesse. Lo qual visto por los del dicho nuestro Consejo, y lo dicho en razon dello, por el Licenciado Gilimon de la Mota nuestro Fiscal, a quien mandamos los viesse por auto que proueyeron os mandaron boluer los dichos libros, con las hojas contadas, y rubricadas por Iuan Aluarez del Marmol nuestro escriuano de Camara, para q los trasladassedes, y pusiessedes en limpio, por estar muy borrados, y trasladados, los boluiessedes al oficio del dicho nuestro escriuano de Camara: y auiendose os entregado para el dicho efeto, y trasladados, vistos por los del dicho nuestro Consejo, y lo dicho ansi mismo por el dicho nuestro Fiscal, a quien mandamos los viesse de nueuo: fue acordado que deuiamos mandar dar esta nuestra cedula para vos en la dicha razon, y nos tuuimoslo por bien. Por la qual os damos licencia e facultad, para que por tiempo de diez años contados desde el dia de la fecha della en adelante, vos, o la persona que vuestro

poder ouiere,y no otra alguna, podeys imprimir,y vender los dichos libros,q̃ de suso se ha fecho menciõ por su original,q̃ assi aueys escrito por nuestro mandado,*que nueuamente se vio,y aprouò por los del dicho nuestro Consejo*,que van rubricadas las hojas,y margenes del,e firmados al fin del dicho Iuã Aluarez del Marmol nuestro escriuano de Camara,de los que en el nuestro Consejo residen.Con que antes y primero que se vendã los traygais ante ellos con el dicho su original,que assi va trasladado,para q̃ se vea,si la dicha impression està conforme a el, o traygais fe en publica forma,como por corrector por nos nombrado se viò y corrigiò la dicha impression por el dicho original.Y mandamos al Impressor que ansi imprimiere los dichos libros,no imprima el principio y primer pliego dellos,ni entregue mas de vn solo libro con su Original al Autor,o persona a cuya costa lo imprimiere,para efeto de la dicha correcion,y tassa, hasta q̃ antes y primero los dichos libros esten corregidos,y tassados por los del dicho nuestro Consejo,y estando fecho,y no de otra manera,pueda imprimir el dicho principio y primer pliego, y seguidamente ponga esta nuestra cedula,y las dichas aprouaciones,que de los dichos libros se han hecho por nuestro mandado,y la tassa y erratas,so pena de caer e incurrir en las penas contendidas en las leyes,y prematicas destos nuestros Reynos,que sobre ello disponen.Y mandamos,que durante el tiempo de los dichos diezs años,persona alguna sin la dicha vuestra licencia no pueda imprimir,ni vender los dichos libros,so pena que el que los imprimiere,o vendiere,aya perdido,y pierda todos,y qualesquier libros,moldes,y aparejos que de los dichos libros tuuiere,y mas incurra en pena de cinquenta mil marauedis,la qual sea tercia parte para nuestra Camara,y la otra tercia parte para el Iuez que lo senteciare,y la otra tercia parte para la persona que lo denunciare.Y mandamos a los del dicho nuestro Consejo, Presidente,y Oydores de las nuestras Audiencias,Alcaldes,y Alguaziles de la nuestra casa y Corte,y Chancillerias, y a todos los Corregidores, Assistente,Gouernadores,Alcaldes mayores,y ordinarios,y otros juezes e justicias qualesquier de todas las ciudades, villas,y lugares de nuestros Reynos,y señorios,y a cada vno dellos en su juridicion,que os guarden, y cumplan esta nuestra cedula,y contra ella no vayan,ni passen,ni consiẽtan ir,ni passar en manera alguna,so pena de la nuestra merced,y de diez mil marauedis para la nuestra Camara. Dada en Roa a veynte y nueue dias del mes de Nouiembre de mil y seyscientos y quinze años.

YO EL REY.

Por mandado del Rey nuestro señor.

Pedro de Contreras.

APRO-

APPROBATIO

REGII OLIM FISCALIS FR. Matthæi Valles ex Decreto ordinarij Granatensis.

EPitomes delictorum libros, circa Magiæ vtriusque cognitionem, *Authore Licentiato don Francisco Torreblanca Villalpando Cordub. I.C. in hac Granatensi Chancelleria Aduocato*, ex Ordinarij commissione, attentè perlegi: in quibus Author omnia, quæ ad pactum tacitum & expressum cum dæmone pertinent, per tot tantisque voluminibus dispersa, quasi ad epilogum redegit, diuina humanis exornans documentis, abdita quęque, & difficillima: vbi nihil mancum, nihil superfluum reperitur; sed omnia integra, limata, tersa, candida, Catholicæ fidei dogmatibus, sanctorũ Patrum assensu, & receptiori opinione suffulta: ideò nõ solum typis, sed hominum memoriæ mandandos censeo. Datis Granatę XV. Setemb. M.DC.XII.

Fr. Matthæus Valles
I. Pontificij Doctor.

APPROBATIO

Sanctæ Inquisitionis, Calificatoris ordinarij Decreto

DElictorum libros, in quibus aperta vel occulta inuocatio dæmonis interuenit, *Authore Licentiato don Francisco Torreblanca Villalpando Cordub. I.C. Regiæ huius Granaten. Chãcelleriæ dignissimo Aduocato*, ex domini Ordinarij commissione attentè perlegi: opus, quod nihil fidei habet aduersum, imò Ecclesię Catholicæ, & Christianæ Reipub. est vtilissimum: nam in eo elucet magnum & fœlix authoris ingenium, stupenda eruditio, Latinæ, Græcæque linguæ peritia: varia librorum lectio, & electio rara in eruẽdis & explicandis sapientiæ vtriusque sensibus: ingens facundia, miraque dexteritas, vnà cum modestia, pietate, & religione singulari; ideò cõmuni luci, & eruditorum commercio donandum cẽseo. Datis Granatę in Regio S. Crucis Collegio ordinis Prædicatorũ IIII. Octob. M.DC.XII.

Fr. Thomas de Saauedra
S. Theologiæ M. & S. Inquisit. Qualificator.

Imprimatur, si placet Domino nostro Regi. Granatę 6. Octob. 1612.

Licentiatus Don Petrus
de Molina Vicarius.

APPRO-

APPROBATIO

REGII SVPREMI SENATVS ex Theologiæ facultate.

MAndato supremi Regij Senatus, ea qua potui, ac debui diligentia recognoui *Epitomes delictorum libros, in quibus aperta, vel occulta inuocatio dæmonis internenit, authore don Francisco Torreblanca Villalpando Cordub. in Granatensi Academia publico professore, & sacri Regij Senatus Aduocato:* & in eis nihil, quod Catholicæ fidei sit aduersum inueni, sed potius summā diuinæ, & humanæ sapientiæ, tū cognitionem, tum peritiam mirabilem, eximiam eruditionem, Latinæ, Græcæque linguæ facundiam, variam librorū lectionem, & electionem nō minorem, præcisionem, modestiam, Catholicamque pietatem, quos quia in maximam Reipublicę vtilitatem futuros spero, vt typis mandentur iudico, censeo, & subscribo. Matriti apud S. Philippum nostri Augustiniani ordinis 19. Maij 1613.

Fr. Christophorus de Fonseca
S. Theologiæ Magister.

APPROBATIO

Regij Supremi Senatus ex Iuris prudentiæ faculıate.

COmmissione supremi Regij Sanatus doctissimos Epitomes delictorum libros perlegi, *quorum alter Magiā diuinatricē, atq; operatricē alter in criminis punitionē versatur ad Gratiani Dercet. caus. XXVI. Authore Licentiato D. Frācisco Torreblāca Villalpando Iurisconsulto Cordub. & sacri Sanatus Regij Aduocato,* quos quia summa vtriusq; iuris cognitio, diuinarum, & humanarum rerum stupenda eruditio exornat, nihilque fidei aduersum, aut quod authoris ingenio claro non respondeat, existit: vt in Reipublicæ vtilitatem, sapientiæ vtriusque cognitionem, iudicum omnium, Prælatorum, & Aduocatorum adiumentum prælo mandandos censeo. Matriti 15. Iun. 1613.

Ioann. Vedoya Mogrouejo
I. Pontificij Doctor.

Imprimatur cum priuilegio ad decennium. Matriti 22. Iun. 1613.

Loco Rubricæ. ✝

TASSA

TASSA.

YO Pedro Montemayor del Marmol escriuano de Camara de su Mageſtad doy fe, que auiendoſe pedido por el Licēciado don Franciſco Torreblāca Villalpādo Presbytero Abogado de la Chancilleria de Granada, ſe le taſſaſſe vn libro por el cō pueſto, que con licencia de los ſeñores del dicho Real Conſejo fue impreſſo, intitulado, *Epitomes deliƈtorum, in quibus aperta, vel occulta inuocatio dæmonis interuenit*, con ſu Defenſa, ſe mandò lleuar a la ſala del Gouierno, y auiendoſe viſto en ella ſe mandò ſe lleuaſſe al ſeñor Licenciado Pedro de Tapia del dicho Real Conſejo, y de la general Inquiſiciō, y auiendoſele lleuado el dicho libro, ſe tornò a ver por los ſeñores del dicho Real Conſejo, y taſſaron cada pliego del a quarto marauedis, el qual parece tiene ciento y quarenta y cinco pliegos, ſin principios, ni indices, que al dicho reſpeto monta cada cuerpo del dicho libro diez y ſiete reales y ſeys marauedis, y al dicho precio mandaron ſe vendieſſe, y no a mas, y que eſta taſſa ſe puſieſſe en cada cuerpo del, para que ſe ſupieſſe el precio, porque ſe auia de vender. Y para que dello conſte de pedimiento del dicho Licenciado don Franciſco Torreblanca, di eſta fe en la villa de Madrid a treze de Iulio de 1618.

Pedro Montemayor del Marmol.

ERRATAS.

LIb..c.1.n.2.fol, vanitas, lege vanitatis.& c.?.n.14.fol.6.pater.lege patet.& c.4.n.2.fol.7. vera. lege vero.& c.6.n.2.fol.12.Aehna.lege Aethna.& c.9.n.6.fol.25.parte fecit.lege patefecit.& c.12.n.23. fol.24.domo.lege dono.& lib.2.c.1.n.1.fol.76.ſignificationem.lege ſignificatione,& n. 55.adcribit.lege adſcribit.& c.2.n.28.multas.lege multa.& c.5.n.21.fol 84.iuduens.lege induens. & c.29. ſolent.lege ſolem.& c.6.n.16.fol.85.ſpirituales.lege ſpiritualis.& n.22 variæ, lege vanæ.& c.9.n.11.fol. 89. execrentis, lege execrantes.& n.35.fol, 90.luceant, lege liceat,& c.10.n.8.fol.91.uatura, lege natura.& lib. 3.c.1.fol.1.n.10.talis, lege tali,& infra fine, lege ſiue.& c.2.n.37.fol.?.præcipit, lege præcepit.& in appēdice n.4.inimicitas, lege inimicitias,& c.3.n.37.fol.9.potentatum, lege poteſtatum.& in appendice n.1. aſſeruit.lege aſſertur.& n.13.alirer, lege aliter.& c.5.n.9.fol.15.inquiſiiores, lege inquiſitores & c.6.n.1. fol.16.inmane, lege immane.& in appendice n.6.fol.19.lahid la hed la Ala Mahumet arazolala, lege le ah illa Alla Mahomet Raſul Alla.& c. 8.n.21.fol.21.erant, lege errant.& c.9.n 7.23.competentiæ, lege competentia.& c.10.n.23.fol.26.in piæ, lege impiæ.& c.12.n.25.fol.32. pre, lege per.& lib.4.c.1. n.7. fol.35.neufragantibus, lege naufragantibus.& n.19.fol.66.adulterijs, lege adulterij.& c.3.nu.19.fol.75. e.19.75.ſed, lege ſe.& c.4.4.n.9.fol.79.pottionis, lege portionis.& n.29.confeſtium, lege confeſtium. & c.5.n.4.fol.78.ſecundum, lege ſciendum.& in appendice c.2.n.26.fol.84.tundem, lege tandem. & n. 45.fol.86.horem.lege horum.& indefenſione c.1.n.39.ſecnaut, lege ſcuant.& c,3.n.5.eius.lege tuus.

Liber hic inſcriptus Epitomes deliƈtorum, in quibus aperta, vel oculta inuocatio dæmonis internenit, correſpondet ſuo exemplari, demptis his mendis, Datum Matriti die decima ſexta menſis Maij. Anno 1618.

Licentiatus Murcia de la Llana.

LE-

LECTORI S.

SIQVID in re tam varia multiplici elapsum, aut sicubi lapsus, Ecclesia Catholica, & Romanus Pontifex censores sunto: si tamen probè dixero, authori Deo laus, & gloria esto.

Typographi, correctoresvè, si quid, me absente, peccauerint, nondum liquit videre: cuiuis docto, erudito corrigendi, emendandi fas sit.

Theologus, Iurista, Medicus, Philosophus, Criticus, hauriat quæ ad suam spectant, alijs parcat, vitiosis conniueat: quia pluribus intenti, omnia ad vnguem reformare nequimus.

Multa omisimus, vt nota: alia, quæ parabamus differere, insolenti causa præuecta in aduersarijs nostris delituerunt, quarum alia ex Regio iussu transcripta appendices sunt, ac duo posteriores libri; ideò hæc nondum suis numeris absoluta lucem aspiciunt.

Si quæ tibi videbuntur deesse, si monueris, curis secundis supplentur; quæ credideris errata, si suggesseris, corrigentur; quæ superflua meritò cēsebis, tollentur; cùm causam docueris, nihil mihi optatius, quam à doctis moneri, doceri, iuuari. Vale, ex nostro Musæo XII. Augusti. M.DC.XVIII.

Licentiatus don Franciscus
Torreblanca Villalpando.

ELEN-

ELENCHVS TITVLORVM QVI IN VNIVERSIS MAGIAE LIBRIS CONTINENTVR.

EX LIBI. DE MAGIA Diuinatrice.

Cap. xxviii.

EX LIB. II. DE MAGIA. Operatrice.

Cap.xxx.

EX LIB.III.DE CRIMINIS punitione in foro exteriori.

Cap.xi.

EX LIB. IIII. DE CRIMINIS punitione in foro interiori.

FINIS.

EPITOMES DELICTORVM IN QVIBVS APERTA, vel occulta inuocatio dæmonis interuenit.

LIBER I.

IN MAGIAM DIVINATRICEM ad Gratiani Decretum Cauſ. XXVI.

D. D. PHILIPPI III. HISPANIARVM REGIS Catholici iuſſu ſcriptus, ac totius Senatus Regij approbatione, ad Fiſcalis inſtantiam vulgatus.

CAP. I. de Diuinationis partibus, & primo de prophetia.

SVMMARIVM.

Operis inſtitutum, & numinis inuocatio, n. 1.

Diuinatio ex primo Adæ lapſu irrepſit in homines, n. 2.

Diuinationis author diabolus eſt, n. 3.

Diuinationis crimina nulla hodie frequentiora, n. 4.

Diuinationis ſcelere, non ſolũ mulierculæ, ſed docti viri faluntur, n. 5.

Diuinatio omnis non eſt prohibita, n. 6.

Diuinatio ſummitur pro ipſamet prophetia, n. 7.

Diuinatio aliquãdo pro ſcientia infuſa, n. 8.

Diuinatio diuina primo exorditur, n. 9.

Iuriſperiti munus in diuinarum, & humanarum cognitione verſatur, n. 10.

Theologia priori ſæculo Iuriſprudentiæ adiuncta, n. 11.

Prophetia nulla naturæ arte comparatur, num. 12.

Lib. I. de Magia diuinatrice.

DIVI-

1 DIVI-
natio-
nis, superstitionis, vanitas, ac illiciti sciēdi curiositatis & pacti cum dæmone detestationem, damnationem, proscriptionem, prohibitionem, execrationem, atque punitionem (post Herculeos labores) aggredimur: non nostris viribus, neq; ingenio confidentes, sed omnem spem ad solam referens summæ prouidentiam Trinitatis, vnde, & mūdi totius elementa processerunt, & rerum dispositio in orbe terrarum producta est. *l. 1. C. de vetere iure enucleand.*
2 † Quarum quidem abusus, & nefaria consuetudo ex primis parētibus in hominum mentes insidiosè serpit, putantes se diuinos fieri deficiētes à Deo, & legis obseruatione, Sathanæq; se emancipantes, atq; credentes, dum ait Genes. cap. 3. *Eritis sicut Dij scientes bo-*
3 *num, & malum.* † Qui totius pestiferæ diuinationis author est, vt tradit *D. Augustin. lib. 21. ciuit. Dei:* vnde Origen. in Iob lib. 1. *Malefitia, auguria, diuinationes, phylacteria, & incantationes, diaboli sunt seductiones; dæmonum irrisiones, idolatriæ fex; animarum infatuatio, atq; cordium*
4 *scandalum.* † Quæ hodie propter hominum scelus, & corruptam naturam nulla sunt crimina frequentiora, Fran. Pegna ad Eymericum in director. Inquisitor. part. 2. commentar. 67. *Nulla est hodie frequentior disputatio, quam quæ de sortilegijs, & diuinationibus suscipitur, ob vanas, & inanium hominum superstitioues, qui vt desiderijs suis impiè satisfaciant, non verentur grauissima hæc delicta, & quæ Dei lex acriter detestatur perpe-*
5 *trare.* † Falluntúrque non solùm muliercule, sed docti, quandoque, & graues viri sub naturali, diuino, aut artifitiali velamine, dæmonum meras illusiones credentes: alij omnia condemnant, inter lepram, & lepram nescientes distinguere, triticum cum zizania erradicantes, contra Domini præceptum *Matthæi capit. 13.* † Nam 6
quædam sunt à Deo Angelis suis reuelata, qui illa hominibus præuia fecerunt; alia ipsis hominibus interna suggestione ostensa, alia per causas naturales manifestata, quia vt ait Apost. ad Roman. capit. 1. *Inuisibilia ipsius à creatura mundi, per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur.*

¶ Vnde licet regulariter diuinatio 7
in malam partem summatur, vt tradit *Diuus Thomas secunda secundæ, quæst. 95. articul. 1.* Aliquando pro ipsa met inspiratione, ac diuina prophetia accipitur, *capit. omnes. 38. distinctio. cap. eos. 1. quæstio. 1. cap. prædicatur. 16. quæstio. 1.* † Aliquando pro scientia infusa, & na- 8
turali, Prouerbior. cap. 16. *Diuinatio in labijs regis, in iudicio non errauit os eius.* Quare diuinatio diuiditur in *Diuinam*, & *Naturalem*, & *Dæmoniacam*, secundum *Franciscum Picum lib. 1. prænotionis.* † De quibus omnibus dispu- 9
tationem suscipiens, à diuina erit ex ordiendum, tum vt excellentiore, tum vt ad damnatam peruenientes eius cognitio facilius ignotescat, quia contrariorum eadem est disciplina. *l. Pomponius. §. sed & his, Digestis de procurat. l. 1. Digestis de his qui sunt sui, pnincipio Instit. eod. tit.* † Iurisperiti enim munus 10
non solum in iudicando, & consulēdo consistit, vt tenet *Cicer. in orat. pro Muren.* sed diuinarum, & humanarum omnium cognitione. *l. iustitia. §. Iurisprudentia, Digestis de iustitia, & iure.*
† Ex quo priori seculo Theologiam 11
Iurisprudentiæ iunctam fuisse testātur nō poetæ modo, sed *Petrus Vasconcel. ni harmo-*

harmonia sub p. 1. cap. 1. n. 4. quia minus
perfecta esset Iurisprudentia, si mores
corrigeret, diuina autē non doceret, vt
traddit Clar. Syluius lib. 1. de legib. c. 1.
12 ¶ Diuina autem diuinatio dicitur
prophetia, quæ nulla naturæ, aut artis
causa comparatur, sed solum ex diuina
Dei inspiratione infunditur. D. Paul.
ad Roman. cap. 2. & Corinth. 1. cap. 12.
non solum de futuris, vt quæ de Christi aduentu, & peccatorum punitionē,
prædixerunt Isaias, Hieremias, Ezechiel,
Daniel, & alij prophetæ. Sed de præsentibus, & præteritis, nam eo Samaritana Christum prophetam agnouit, Diuus Ioan. cap. 4. vt video propheta es tu.
13 † Frequentior tamen prophetia ex futuris dicitur. Damascen. libr. 2. de fide
orthodoxa cap. 4. nam vocatur à voce
Greca προφημι, prophemi, quæ præfare, prædicere, & vaticinari significat, vt docet D. Isidor. lib. 7. Ethymol.
cap. 8. † Et in hoc sensu prophetiæ vox
14 duplex est alia per sacerdotes, Numer.
cap. 27. Eleazar sacerdos consulat Dominū, alia per prophetas iuxta illud Ioelis
cap. 2. Effundam spiritum meum super omnem carnem, & prophetabunt filij vestri.
† Nam licet prophetæ plerique ijdem
15 fuissent, quod sacerdotes, quo ad hoc
manus tamen distinguebantur, vt colligitur ex illo Reg. 1. cap. 28. Consulerat
Dominum, & non responderat ei, neque
per sacerdotes, neque per prophetas.
¶ Prophetia autem per sacerdotes
16 fiebat per applicationem Ephod Reg.
1. cap. 13. Applica Ephod. & hoc duplex,
vnum linteum minoribus concesum
ordinibus, vt de puero Samuele legitur Reg. 1. c. 2. per accinctus Ephod lineo.
† Alter sacerdotale, quod superhu-
17 merale, & pectorale dicebatur Exod.
cap. 28. eo quod ex humeris aureis catenullis appensum foret, triplici colore, & gemmarum XII. varietatę ornatissimum, vt traddit auunculus
meus omnigena eruditione cōspicuus
P. Ioan. Baptista Villalpando in Regio Codice tom. 2. de extrema visione Ezech. lib.
2. cap. 40. † Quod aliàs dicebatur Ratio- 18
nale, quia more animantis ratione prędicti ratiocinabatur, & hac ipsa de causa Iudicij elogio, addito illū cohonestabant vocantes Rationale iudicij; nec non etiam Iudicium filiorum Israel, vt
animaduertit Alfon. Tostatus in Exod.
d. cap. 28. † Nam sacerdos rationale in- 19
dutus proponebat Deo hominum dubia, desideria, & negotia: & per Rationalem, non tantum Deus propiciabatur; sed etiam significabat hominibus
quid fieri velle, vel quid rei successus
futurus esset, vt traddit Ribera lib. 3. de
Templ. cap. 12. † Non quod lapidum
splendore tātum Oraculum illud fun- 20
deretur, vt putat Suidas, contemptus,
& derisus à D. August. in Exod. q. 117.
† Sed interna, vel externa quadam cū
Deo locutione, vt de interna non paucæ sunt exempla Reg. 1. cap. 28. Reg. 2.
cap. 5. & aliui. De externa Exod. cap.
33. loquebaturq; cum Moyse cernentibus
vniuersis. † Quod apud Israelitas ob
eius miram certitudinē, valdè in præ- 21
tio fuit, & frequentissimum, vt docet
Iosephus, illius sæculi peritissimus, libr.
3 antiq. cap. 9. Et postea ob legis violationem cessasse affirmat Philo Iudæus.
† Licet diu ante Iosephum, & iam in- 22
de à captiuitate Babylonica finem impositum contendant Thalmudici, &
Iarrhius, & Elias, quibus omnibus, &
sexcentis alijs Rabbinis recentioribus
(qui totius antiquitatis sunt imperitissimi) Iosephi authoritatem præfero.
¶ Hoc Oraculum Hebræi dicunt 23
factum per Vrim, & Thummim, in Hebræo quidem fonte, vt legitur Exod.
d. cap. 28. Leuit. 8. de quorum significatione ambigue loquitur Diuus Aug.
vbi supra. d. q. 117. Et quid esse potuerit
professus

profeffus eft fe nefcire, *D. Greg. in Paf-*
24 *toral. p. 2. cap. 1.* † Rupertus affirmat
ipforum lapidum fuiffe nomina, quæ
aliàs vocantur *Soham, & Milluim*, la-
pides candorum, & plenitudinum, vel
lapides *Onychinos*, vt habetur *Exod. c.*
25 *25.* † Dumtaxat fieri potuiffet, vt hæ
verba rationali infererentur teftatur
Radulph. in Leuit. lib. 6. nec aliud fig-
nificari, quam *manifeftatio, & veritas,*
affirmat *Toftat. vbi fupra* folus *Hugo,*
& Victoria, & ex Patribus *Philo*, vi-
26 dentur hoc certo cenfuiffe. † Nam
cum lapidum fulgor adeò micans ef-
fet, vt nulla alia voce apud Hæbreos
(qui fuperlatiuis caruerunt) manifef-
tari poffet, dixerunt *Vrim*, quod ip-
27 fum *fplendorem* fignificat. † Et quia de
genere fuo perfectifsimi, appellarunt
Thummim, per methonymiam, con-
cretum pro abftracto vfurpantes, quæ
ideò Vulgata noftra (ex quadam bre-
ui anacephaleofi) *doctrinam, & veri-*
tatem interpretatur, *Exod. d. cap. 28.*
Deuter. 33. Leuit. cap. 8. Efdr. 7.
28 ¶ Prophetia per prophetas cõcipie-
batur, aut per *fomnium*, aut per *vifionem*,
vt tenet *Pradus apud auunculum meum*
vbi fupra tom. 1. part. 1. lib. 1. fect. 1. & pro-
batur Numer. cap. 13. *fi quis fuerit inter*
vos propheta in vifione apparebo ei, aut
29 *per fomnium loquar ad eum.* † Quare vt
de fomnijs fuo loco remittamus; de
vifione fciendum eft, eam non raro
cum *verbo* confundere Græci Patres,
& feptuaginta Interpretes, qui facram
fcripturam Græco funt Interpretati, vt
& ipfa fcriptura *vifionem* dicit audi-
tam, *Ifai. cap. 2. & 3.* Verbum vero *vi-*
fum, vel oftenfum *Amòs, & Abdias*
30 *vterq; cap. 1.* † Differũt tamẽ, quod *vi-*
fio, eft prophetia, qua mens fpirituali
oculo cernit obiectum propheticum
ipfi cœlefti lumini repræfentatum: ex
quo Hebræi dicũt prophetas ראה
Roh, videntes, contemplatores, Ecclefiaft.
cap. 49. *fpiritu magno videt vltima.* Reg.
1. cap. 9. *venite, & eamus ad videndum.*
† Verbum autem, quem Diuus Cy- 31
prian⁹ dixit λόγος *logos*, prophetia eft,
qua Spiritus fanctus mentali quadam
locutione prophetam occulta do-
cet, vt apud D. Ifai. cap. 8. *fumme tibi li-*
brum, & cap. 38. *vade die Ezechiæ.* † Et 32
locutio ifta fiebat, vel voce formata
in aere, & audita, vt Abrahamo ne
filium necaret *Genef. cap. 22.* vel ver-
bis in ore prophetæ pofsitis; vt Balaa-
mo *Num. cap. 22.* † Quandoq; iungitur 33
cum exftafi, fiue raptu, per eleuatio-
nem, fiue abftractionem fpiritus à ter-
renis, & fenfuum corporeorum func-
tione Ezechiel. cap. 11. *Adduxit me Do-*
minus in fpiritu. Reg. 4. cap. 3. *eleuauit me*
fpiritus.
¶ Prophetiæ autem definitio non 34
vna traditur à doctoribus quorum
omnes confentiunt in ea, quam refert
Cafiodorus in præfat. ad Pfalm. cap. 1.
relatus à Mart. del Rio lib. 2. Magic.
Prophetia eft diuina infpiratio rerum à no-
bis procul diftantium euenta, immobili ve-
ritate, & maxima cum certitudine, præ-
nofcens, atque denuntians. † Primo enim 35
ponitur *diuina*, vt excludat *Rogerum,*
& Bacconem, qui prophetiam aftro-
rum influentijs tribuunt; *Ariftotelem,*
& Platonicos, qui corporis humori-
bus referunt; *Auicenam, & Algazelem,*
qui naturali induftriæ, ftudioque ad-
fcribunt. † Nam prophetia Sancti fpi- 36
ritus donum eft, vt docet diuinus Cla-
uiger Diuus Petrus Canonic. 2. cap. 1.
Non enim voluntate humana alata eft pro-
phetia, fed Spiritu fancto infpirante, cui
affentit Diuus Palus ad Roman. cap. 2.
& Corinth. 1. cap. 12. † Et additur 37
Infpiratio lata voce, pro quouis influ-
xu inftinctu, illuminatione; quam
Theologi diuidunt in imaginariam,
& intellectualem, *Suarez in Diuum*
Thomam part. 3. q. 30. art. 1. difp. 9. fect. 2.

38 *Fran. Pic⁹ lib.2.prænot.c.3. & fin.* † Ima-
ginariam dicunt, siue sensibilem, non
quia non pertingat ad intellectum,
sed quia primario fit per sensibilem, si-
ue imaginariam repræsentationem, ex
qua mētis cōceptio nascitur, vt ex olla
accensa quam vidit Hieremias, ciui-
39 tatis excidium *D. Hierem. cap.* 1. † In-
tellectualem appellant eam, quæ non
ducit originem à sensu, vel imagina-
tione, sed oritur immediatè per lumē
infusum intellectui, vel per species in-
tellectuales de nouo inditas, vel exis-
tentes, sed diuina virtute ad naturalē
aliquam mentis conceptionem for-
mandam applicatas, vt de Moyse, &
Paulo traddit *D. Thom. p.1.q. 12.art. 11.*
& 2.2.q.175.art.3.
40 ¶ Solet Deus hanc virtutem me-
diatore Angelo hominibus inspirare
in assumpto scilicet corpore, vel appa-
ritione tantum spirituali, vt docet *D.*
August. lib.3. de Trinit. Damascen lib. 2. de
41 *fide Orthodox.* † Sic Moysi *in manu me-*
diatoris, data lex *Acta Apost. cap.7.* sic &
Zachariæ Angelus Domini loqueba-
tur *Zachar. cap.1.* & D. Ioanni passim
42 in *Apocalyps. cap. 1. & 2.* † Sed ex eo
negandum non est posse Deum, si vel-
lit, ipsum immediate hominis mētes
illustrare, vt censuere *D. Hieron. in*
Ezechiel. cap.2. & Isai.6. D. Greg. lib.18.
Moral. Turrecrem. in proloq. reuelat. S.
43 *Brigid.* † Quod quidem donum Deus
aliquando confert hominibus tam vi-
ris, quam fœminis maximè probis, &
sanctis, vt Eliæ, Isaiæ, Deboræ, Oldæ,
& quam plurimis alijs, quorum laus
44 est in sacris libris. † Interdum etiam
malis atque improbis, vt Balaamo
Numer. cap. 22. Sauli *Reg. 1. cap.* 10.
45 Caiphæ *D. Ioan. cap.* 11. † Nec non
& Gentilibus, vt *Sibylis*, quorum no-
men non est improbabile, deductum
ex Hæbreo קבל *Kibel*, Ester cap.4. *re-*
cepit acceptauit: vnde *Kabala* doctrinā
significat cœlitus traditione acceptā,
vt traddit *Perera lib. 1. aduersus falaces*
art. cap. 7. † Item ignaris, qui se mini- 46
me norunt à Deo illuminari, *vt præ-*
dicto Caiphæ, & alijs. Sed tū impropriè
prophetiam vocari censuit *D. August.*
super Genes. lib. 12. † Aliquando inui- 47
tis, vt Sauli *Reg. 1. cap.* 11. iuxta quo-
rundam interpretationem: sed sæpius
sponte spiritum Dei accipiunt, vt do-
cet *Genitricis meæ frater vbi sup. d. tom.*
2. lib.1. c.5.
¶ Dicitur præterea *rerum à nobis* 48
procul distantium, vt omnia comprehē-
dat, quæ natura sua lege ab humana
distāt cognitionem: tum *ratione nostri*,
vt abstrusiora Dei consilia, mysteria
fidei, &c. † Tum *ratione modi cognoscē-* 49
di, veluti cum Helizeus resciuit, quæ
cum Neamo Iesi pactus fuerat *Reg. 4.*
cap. 5. & Diuus Petrus, quod inter An-
naniam, & Saphiram convenerat *Ac-*
ta Apostolorum cap. 5. † Tunc *ratione* 50
temporis, vel quià memoria obliuio er-
raserat, vt quæ de mundi creatione, &
propagatione Moyses scripserat in *Pen-*
thateucon. Ex quibus omnibus Sama-
ritana Christum prophetam agnouit,
Diuus Ioannis cap. quarto, *vt video*
Propheta es tu. † Tunc *ratione rei*, vt ex 51
futuro nō dum cognita, quæ soli Deo
reservantur, *Diuus Isai. cap. 41. & 46.*
Daniel cap. 2. Apostol. Corinth. 1. cap. 14.
Acta cap. 1. in quo sensu Prophetiæ
vox frequentior est, *Diuus Gregor. ad*
Ezech. in præfat. Damascen. lib.2. de fid.
cap. 4. Chrysost. in Ioan. homil. 8.
¶ Item dicitur *immobile veritate*, vt
intelligatur de Prophetia absoluta, 52
quæ vocatur *præscientia*, cuius effec-
tus semper prædictioni respōdet, quia
rem contemplat pro vt in ipso met
Deo existit, qui solus immutabilis est
Exod. ... *Ego Deus, & non mutor.* † Secus 53
aūt in prophetia *cōminationis, vel cōsilij*:
nam quatenus hæc à causis secundis
dependet,

dependet, quæ sunt mutabiles, cōditio-
nata est, vt apparet in illis *Ionæ c. 2. Reg.*
4. cap. 20. Isai. c. 38. Hier. 16. Ezech. 18.
secundum *D. Greg. lib. 16. Moral. cap. 2.*
54 *& 6.* † Ponitur similiter, *maxima cum*
certitudine, nā quibus diuina fit reue-
latio, solēt à Deo sic mente illustrari,
& voluntate affici; & de fide, ac veri-
tate reuelationis cerciores reddi, vt
aperte cognoscant Deum esse reuela-
tionis, siue visionis authorem, vt docēt
D. August. lib. 6. Confess. & D. Greg. libr.
55 *4. Dialogor c. 4.* † Et ita reuelationi di-
uinæ nō assentientes puniuntur, vt Za-
charias, cui Angelus linguæ vsū ade-
mit. *D. Luc. cap. 1.* Et illæ qui inobediē-
tia discerptus fuit à leone *Reg. 3. cap.*
56 *20.* † Et tandem additur *Prænoscens*, vt
quæ profantur sciant se cognoscere,
iuxta illud Daniel. cap. 10. *Reuelatum est*
Danieli verbum verum, intellexitque ser-
57 *monem.* † Et similiter, *atq; denuntians*,
nam prophetia datur ad Ecclesiæ vti-
litatem Apost. Corinth. 1. cap. 14. *Qui*
prophetat loquitur ad ædificationē, vt quæ
Deo inspirante sancti cognouerunt ea
cæteris ann ūcient, *Cardinal. Turrecrem.*
58 *in præfat. S. Brigid.* † Quia eius impræ-
ssio subitaria est similis affectioni tran-
seuntis, ac facile recedentis, vt lumen
lucenti in caliginoso *D. Petr. d. Canon.*
2. cap. 1. quæ sæpè illos deserit, vt docēt
Suarez, & Picus vbi sup.
59 ¶ Et quia legitur Matth. cap. 11.
Omnes prophetæ, & lex vsque ad Ioannē,
dubitari solet am post Christi mortē
hoc donum Ecclesiæ remanserit; &
pars affirmatiua inualuit, quia non
agit de prophetiæ perduratione, sed de
implemento eorum, quæ ex lege, &
Prophetis dictæ fuerāt vsq; ad Ioannē
60 vt docet ibi *D. Hieron.* † Et ad hoc iuuat
quod ipse Dñs fateatur apud eundem
Matth. cap. 5. *non veni soluere legem, &*
prophetas. Nam hæc fuit phrases com-
munis Euangelistarum scilicet legē,
& prophetas appellare pro eis, quæ
ab illis dicta fuerant, idem Matth. cap.
7. *Hoc enim lex, & Prophetæ*, & cap.
22. *vniuersa lex, & Prophetæ.* † Nam 61
etiam post Christi mortem prophe-
tia in Ecclesia Catholica continuata
fuit in Simeone, Anna, Isabela, &
Ioanne, *D. Luc. cap. 1. & 2.* & post
eos in Agabo *Acta Apostol. cap. 11.* &
filiabus Philippi *Marul. lib. 4. cap. 14.*
Itē in Apocalypsi Ioannis, quod Græ-
cè reuelatio dicitur, quæ ab in eunte
Ecclesia frequēs fuit in electis *Apostol.*
Corinth. 1 cap. 14. † Vt sic interim taceā 62
S. Brigidam, S. Catherinam Senēsem,
S. Getrudem, S. Melchiadē, & nostro
sæculo B. Theresiam de Iesus illustriū
Anachoretarum fundatricem, quæ iā
diu in coela rapiuntur fœlices; nam
hoc prophetiæ donum Ecclesiæ sem-
per fuit continuatum, ita vt olim, sic
& hodie *D. Paul. Corinth. 1. cap. 12. &*
ad Ephes. cap. 4. † Sed quia diabolus di- 63
uinæ gloriæ cupidus hanc persæpè
conatur immitare dando petentibus
responsa, vel ex antris, vel ex statuis,
vel ex hominibus, ad diuinæ prophe-
tiæ imitationem, vide *Auunculū meum*
Ioannē Baptist. Villalpādo in Regio Codice
(sic dicto, vel quod D. Philippi II. po-
tentissimi Regis nostri iussu, & sump-
tibus excusserit, vel Regis Regum
opus illustrat) *tom. 1. part. 1. in Ezech.*
ex cap. 2. & part. 2. ex cap. 27. & tom. 2.
de extrema visione Ezech. lib. 1. ex cap. 2.
& lib. 3. ex cap. 10. & tom. 3. de vrbe ac
temp. lib. 3. cap. 29.

CAP. II. de Diuinatione naturali.

SVMMARIVM.

Naturalis diuinatio permissa, quia naturam præscrutatur. n.1.
Naturalia signa quærere licitum est. n.2.
Naturalis diuinatio circa prudentes. n.3.
Naturalis diuinatio circa rusticos. n.4.
Naturalis diuinatio ex Deo pendet. n.5.
Deus quomodo sit in mundo. n.6.
Diuinatio naturalis prima ex auibus. n.7.
Aues præsentiunt aeris motus. n.8.
Animalium præsagij causa. n 8.
Instinctus naturalis quo bruta operantur. num.9.
Brutis rationem in esse reprehenditur. nu. 10.
Instinctus naturalis rationem, & prudentiam videtur immitare, n.11.
Animalia multa ad salutem corporũ inuenerunt, nu.12.
Auium sagacitatis multa remisiuè. n.13.
Charadri auis historia reprehenditur. nu. 14.
Animalium sagacitatis plura remisiuè, nu. 15.
Canones prænotionum vnde emanarunt, nu. 16.
Æliani locus correctus, n.17.
Aues ad inuicem confabulari, error. n.18.
Voces auium intelligere qui gloriabantur. nu.19.
Diuinatio ex inanimantibus, n.20.
Rosæ sub autumno pululantes pestis annuntia. n.21.
Pappi populnei volitãtes per aerem tempestatem indicant, n.22.
Terræmotus, maris tumor, fluuiorum insolitæ aluuiones pestis annuntia, n.23.
Terræmotus causa naturalis, n.24.
Terræmotus quo pacto habitatores inficit, nu.25.
Vapor terreus lætalis, nu.26.
Romæ hiatus in quo Marc. Curius se deiecit, n.27.
Terræ multa sunt mortifera, n.28.
Eclypses Solis, & Lunæ naturales quid portendant, n.29.
Ratio influxus astrorum ad hæc inferiora, n.30.
Impressiones meteologicæ remisiuè, n.31.
Naturales præsentiones vltra naturales causas non debemus obseruare, n.32.
Occisi sanguis ad conspectum occissoris ebullijt, n.33.
Sanguinis ebullitionis huiusmodi varia causa, num.34.
Naturaliter sanguis occisi coram occissore ebullit, n.35.
Lucretius laudatus, n.36.

DIVINATIO 1
naturalis, ex ipsiusmet naturæ abditis sũmitur; & sic permissa, quia licitũ est signa naturalia quærere *D. Thom. 2. 2. q. 95. artic. 7. Azor. tom. 1. inst. moral. lib. 9. c. 15. Leonard. lib. 2. de iustit. cap. 43. dubitat. 7. numer. 45.*
† Quia vt prudentibus dedit Deus ad 2
pluuiæ, & tempestatis causas, cognoscere Tetragonos, Diametros, & congressus solis, & lunę, & aliorum errantium, & fixorũ syderum pluuiarum, & aeris mutationis effectores.
† Minus sapientibus dedit signa in cir- 3
cunferentijs solis, & lunæ: Pastoribus in cõcussione vellerum ouium; agricolis in concussione auriũ animaliũ, præsertim iumentorũ ad quas culices humiditatem sentientes fugiunt: nautis in maris tumore: mulierib⁹ in gal-
linarum speculationem. † Et causas 4
naturales inuestigantibus, ex Alcionis ouorum in cubatione, maris serenitatem, quia non nisi tranquilo mare incubat *Aristot. libr. 1. hist. animal. cap. 8. & lib. 9. c. 14. Frã. Picus libr. 1. prænot.*
Vvipina lib. de signis. † Nã quando Deus 5
hanc vniuersitatem creauit eadẽ potentia,

tentia, & virtute qua fecit omnia, facultatem etiā singulis propria dedit, qua pervenire possent ad finem rerum vniuersitati debitum; Sapient. cap. 1. *Spiritus Domini repleuit orbem terrarum, & hoc, quod continet omnia scientiam ha-*
6 *bet vocis.* † Non quod Deus sit in mūdo, vt anima mundi, sicut *Iamblicus Apuleius*, & alij sunt arbitrati, sed vt omniū opifex, & moderator *D. Aug. lib. 4. ciuit. Dei. c. 31. & lib. 7. c. 6. D. Tho. p. 1. q. 2.* Vt sic Vergilius (quem Christianum sine Christo appellat D. Hier. ad Paulin.) lib. 6. AEneid.

Spiritus intus alit, totam infusam per artus
Mens agitat mollem, & magno se corpore miscet.

7 ¶ Et hæc diuinatio primo petitur ex auium motibus, nam cum hæc in aeris regione degant, & plurimum habeant aeris naturæ proprius cœlestium influxus, qui per aerem ad inferiora descendi, prænoscunt, vt docet
8 *Clar. Sylu. lib. 1. de legib. c. 10.* † Vnde eleganter Vergilius, qui simul diuina, & humana percurrit libro 1. Georgicorum.

Verum vbi tempestas, & cœli motibus humor
Mutabere vias, et Iupiter humid° austris
Densat, eratq; rara modo, & quæ densa relaxat,
Nunc alios, alios dum nubila ventus agebat.
Conijciunt: hinc illi auium concentus in agris,
Et letæ pecudes, & ouantes gutture corui.

8 ¶ Nam & si animalia præsagij sui sint ignara, impetum tamē naturalem sentiunt (mouente phantasia) ad petendū, quæ cōmoda, & fugiendnm, quæ noxa sint futura, quia vt ait D. Hierem. cap. 8. *Miluus in cœlo cognouit tempus suum, turtur, & hirundo, & cyconia custodierunt tempus aduentus sui.* † Nam quid 9
contemptius musculo, aut paserculo, tamen domos ille ruituras, hi aeris contagionem fuga præueniunt, vt docet *Cicer. lib. 1. diuinat.* ex instinctu huiusmodi naturali, quod quasi à Deo Vergil. Georgicor. 4.

Igneus est olis vigor, & cœlestis origo.

¶ Quod quia multi non ita intelle- 10
xerunt in maximum lapsi sunt errorem, & secum alios atullerunt putātes brutis rationem in esse, vt defendit *Plutarch. lib. quod brutis ratio insit, Galenus in Isagogic. Plin. lib. 10. c. 41. Porphyr. lib. 3. de sacrific.* † Quod falsum, & erro- 11
neum est; nisi rationem intelligas, de illis, quæ solerter fiūt ab eis, quæ rationem, & prudētiam videntur immitare, vt docent, non solùm Catholici *Albert. Mag. lib. 3. de Anim. & eius discipulus D. Thom. 1. 2. q. 13. art. 3. conciuis meus Cardinal. D. Fran. Toledo lib. 3. de Anim. q. 7.* Sed etiam Gentiles *Aristoteles lib. 7. historiæ animal. cap. 1. cū alijs ab Andr. Liuauio lib. de contemplat. intellect. cap. 2.*
† Quemadmodum multa habemus à 12
brutis ad salutem comperta, quæ hāc prudentiā videntur immitare, vt *Dycamū* herbā ex cervo percuso ad sagittas expellendas, qua ipse pellit *Plin. lib. 8. c. 27.* ex hirundine *Chelidoniam* herbā ad oculorum maculas luēdas, qua ipsa cœcos oculat pullos *Plin. lib. 25. c. 8.* ex testudine *Bubulam* herbā contra serpentum veneno, qua ipsa læsa purgatur *Plin. d. c. 27.* † Similia de cyconijs, 13
delphine, mergis, & alijs quibus pluuiæ tempestatesq; instātes indicantur, vt traddit *Arist. lib. 9. cap. 31. & 32.* vt de credula matutinis instans vocibus.

Fuscaq; nonunquam cursans per littora cornix.

¶ De charadrio auicula nescio quid 14
commentum adducat *AElian. in hist. animal. li. 17. c. 12.* quod si icteritiū fixis oculis intueātur salutis, & vitæ esse

 inditium

tinnitum, quòd si visum auertat indi-
cat ægrotum moriturum, & astipula-
15 tur *Alber. Mag. lib. 23. lit. C.* † Plura alia
adducunt de equis *Plin. lib. 8. c. 34.* de
elephãte *Lipsius cent. 1. epist. 50.* de leo-
ne, vulpe, capra, & alijs *Arist. Plinius,*
AElian. vbi sup. Alex. ab Alex. lib. 1. Ge-
16 *nial. cap. 3.* † Ex quibus omnibus ema-
narunt *Canones prænotionũ*, quibus vtũ-
tur Nautæ, Pastores, & Agricolæ, vt
apparet ex opere *Antonij Mizaldi,*
quod inscribitur *Ephemerides rustico-*
17 *rum.* † Dum tamen apud AElianum
illud καλουντος συνιει, non vertas *lo-*
quentes intellexit, vt interpres, sed *vocã-*
tes intellexit, scilicet audito Græco no-
mine, quod ille educator mansueta-
18 rius indiderat. † Nam temisces alio
Ethnicorũ errori, nempè quod aues
ad inuicem confabularentur, de quo
Cic. in Aratro, quod adeò apud veteres
crebuit, vt se voces bestiarum, concẽ-
tus, & murmurationes auium intel-
ligere gloriarentur *Thyresias, & Melã-*
19 *pus.* † De Apolonio Thyanæo multa
huiusmodi refert *Porphyr. lib. 3.* περι
αποχης, de alijs *Francisc. Picus libr. 3.*
Prænot. cap. 3. nam vt ait Vergil. in Ca-
thalect.

Garrula quid totis resonas mihi nocti-
bus aureis
Nescio quem dicis nunc meminisse mei.

20 ¶ Ex *Inanimantibus* sumitur etiam di-
uinatio naturalis, vt ex florum pululã
tia verem aduentãtem, Cantic. cap. 2.
Flores apparuerunt in terra nostra, tempus
21 *putationis aduenit.* † Rosæ aut violæ sub
autumno iterum pululantes, pestis an-
nuntia sunt, ex naturæ contraria tem-
22 perie, *Plin. lib. 13. cap. 26.* † Lanugines,
& pappi populnei volitantes per aerẽ,
tempestatem prænuntiant, vt traddit
Conrad. VVipina libr. 1. de sign. Lantiscus
terræ cultus, & officia coloni.

Lantiscus triplici solita grandescere
fœtu,
Ter fruges fundẽs, tria tempora monstrat arandi.

¶ Terremotus, maris tumor, fluuio- 23
rum insolitæ aluuiones pestis annun-
tia sunt, testibus *Amniano, & Procopio,*
quorum exempla non pauca refert *Si-*
mon Maiol. Episcopus Vulturariens. lib. de
admirand. natur. coloq. 1. 10. & 11. † Nã 24
terremotus cũ fiat ab exalatione infra
terram detenta, quæ exitum quærens
terrã impellit, vnde tumor, ac tremor
contingit, vt docet *Conciuis meus Sene-*
ca in Natural. qq. lib. 6. cap. 12. † In aurã 25
erupta vicinũ inficit aer ex mala cons-
tellatione, quam ex opaca terra tradu-
xit, qua animantia tabo cõsummit, ac
necat omne ad quod exalatio, seu va-
por attingit, vt de hiatibus terræ (quæ
solent terremotibus succedere) trad-
dit *Dion. Xyphilin. in Traian.* † Nam vt 26
ait Seneca vbi sup. lib. 6. cap. 28. *In plu-*
ribus Italiæ locis per quadam foramina pes-
tilens exalatur vapor, quem nõ hominẽ du-
cere, non fera, tutum est; aues quoq; si in illũ
incidunt antequam cœlo meliore leniãtur,
in ipso volatu cadunt. † Cuius similis 27
fuit terræ hiatus, quæ Romæ in medio
fori apparuit, ex quo tanta lues popu-
lo Romano fuit contracta, vt respon-
dente Oraculo, non cessaturum malũ,
nisi res pretiosa quædam intus eijcere
tur, Marcus Curius phalerato equo in-
siliẽs pro salute publica se in hiatu præ
cipitauit, vt narrant *Tit. Liuius lib. 7. de-*
cad. 1. D. August. lib. 5. ciuit. Dei. cap. 18.
Offor. lib. 3. cap. 5. † Nam cũ terra mul- 28
ta habeat mortifera, vt sunt tot vene-
na, quæ in ea nascuntur, non erit quo-
q; difficile, has etiam exalationes gig-
nere, quæ tabem adferant. Ita enim
Seneca lib. 3. cap. 21. *In quosdam specus,*
qui despexerint moriuntur. Vergil. Mar.
AEneid. 6.

Quam super haut illæ poterant impunè
volantes
Tẽdere iter pennis, talis se se halitus atris
Faucibus

Faucibus effundens, supera ad conuexa
ferebat.

29 ¶ Eclypses Solis, aut Lunæ natura-
les (quorum alter fit quãdo circa nos
atq; Solẽ, Lunare corpus, quod opa-
cum est, interponitur: alter ex antiposi-
tione terræ inter Solem, & Lunam)
prænunciant bella, fames, & alia natu-
ræ incommoda, *Aristot. lib. 1. Meteor.*
30 † Quia luce vitiata ad vicinum aerem
adfert nocumentũ, & eius partes con-
tiguæ ex eo contaminatæ ad nos vsq;
peruenit; Et idem dicendum de præ-
sagio naturali cæterorum corporum
cœlestium, vt doctè animaduertit *Pe-
trus Ciruelo Dorocens. lib. 1. & 2. de As-*
31 *trolog. Christ.* † De impresionibus me-
teorologicis, quæ per reflexionem lu-
cis circa vapores, ac exalationes fiunt,
quia suo loco differendum est, hic prę-
termisimus ne de vna re duplex quęs-
tio fiat, aut duobus iudicibus vexetur:
sua enim sunt tradenda loco, *Cicer. in*
32 *Orator.* † Quæ omnia, quia causari pos-
sunt à malo dæmone, vt huic nobilis-
simæ hominis speciei deludat, ea præ-
ter suas naturales causas nõ debemus
obseruare, vt docent *Petr. Greg. in syn-
tag. lib. 34. cap. 14. Petr. Ciruelo vbi sup. lib.*
33 *4. cap. 1. & cap. 3.* † Non præter mittam
tamen, quod totius diuinationis natu-
ralis captum superare videtur, scilicet,
vt sanguis occisi hominis ad demõs-
trandum occissorem in eius præsentia
ebulliat, vt tradunt Iurisperiti *Menoch.
de præsumpt. p. 1. lib. 1. q. 3. n. 9. & q. 89. ex
n. 118. Mascar. de probat. lib. 2. concl. 867.
n. 26.* † Quod licet alij tribuãt miracu-
34 lo, vt fuit illa ebullitionis, siuè clama-
tionis sanguinis Abel Genes. cap. 4.
Sanguis Abel clamat ad me. Alij casu,
quod aliquando factum sit, quod ideò
non est trahendum ad consequentiam
l. nam ad ea D. de legib. † In illo semper
35 causam naturalẽ agnosco, occisi nẽ-
pè, & occissoris antypathiam, quæ si-
miles ebullitiones medio aere causan-
tur, vt docent *Leuin. Lemnius lib. de oc-
cultis natur. cap. 7. Ioan. Langius epist. 40.
Aristot lib. de immixt. element. & author
lib. de natu. rer. c. 13. Vinc. in historia natu.
lib. 4. cap. 13.* † Nã & in id venit Lucre- 36
tius, non poeta modo, sed philosophus
insignis, cuius hæc sunt verba.

Idque petit corpus, mens vnde saucia amore,
Namque homines, plerumque cadunt in vulnus, & illam
Emicat in partem sanguinis, vnde icimur ictu, &c.

CAP. III. de Diuinatione artificiosa.

SVMMARIVM.

Artificiosa diuinatio, vnde comparetur, num. 1.

Diuinatio artificiosa ex præcedentibus, & subsequentibus colligitur, n. 2.

Artificiosæ diuinationis exempla, n. 3.

Alfonsi Regis Neapolis sententia laudata, num. 4.

Diuinatio metaphorica in iudiciarijs, n. 5.

Diuinatio, & præsumptio in iure idẽ sunt, num. 6.

Diuinationis iudiciariæ materia remisiuè, num. 7.

Præsumptiones in iure sunt diuinationes, num. 8.

Iuditia sine inditijs institui non possunt, etiam ex mandato Principis, n. 9.

Condẽnatur nemo ex inditijs, & præsumptionibus, n. 10.

Præsumptiones etiam plures, & euidentes non probant ad condemnationem, n. 11.

Probationes debẽt esse luce clariores, n. 12.

Præsumptiones iuris, & de iure sufficiunt ad condemnationem, n. 13.

Iudex quare teneatur sequi præsumptiones iuris, & de iure, n. 14.

Diuinatione artificiosa Gentiles noui orbis explorationem prædixerunt, n. 15.

ARTI-

1 ARTIFICIOSA
Diuinatio ex natura,
& arte comparatur,
ad alicui⁹ rei occul-
ti indagationem, vel
futuri prænotionem
ex abditis naturæ, aut ſigni alicuius
manifeſtationem, vt traddit *Martinus*
2 *del Rio lib.1. Magic.diſquiſ.* † Ita quãdo
quę ex præcedentibus, & ſubſequenti-
bus colligitur iuxta illud Prouerb. 16.
Diuinatio in labijs Regis, in iudicio nõ erra
uit os eius. Hoc eſt prudẽtia in occultis,
& perplexis iudiciorum latebris circa
facta ambigua eruẽdis neceſſaria iudi-
3 cij. † Vt fuit illud Salomonis dum ve-
ræ matri filium reſtituit *Reg.3.cap.3.*
Et Danielis inquiſitio, qua ſenuum
perfidia detecta Suſanæ vitæ, honori
4 merito reſtituit *Daniel.cap.13.* † Nec-
non Alfonſi I. Neapolis Regis ſentẽ-
tia, quà ancillæ filium ad libertatem
(ex Hiſpaniæ lege) proclamantem, eo
quod Dominus matrem cõpreſſerat,
artificioſa filij ſubhaſtatione, patri fi-
lium, matri debitam Rex libertatem
aſſeruit, vt narrat *Ant. Panormit.lib.2.*
degeſtis Alſ.
5 ¶ Eſt enim quædã ſicut in medicis
cauſis, ſic & in iudiciarijs diuinatio me
taphorica, qua quæ præterita ſunt, &
quorũ veritas ignoratur ſolerti diſcu-
6 ſione conijciuntur. † Quæ ideò in iure
noſtro appellantur argumenta *l.1. l.mi-*
lites.§.oportet.D.de qq. Inditia *l.abſentem*
D.de pœn.l.ſciant. C. de probat. pręſump-
tiones *l.diuus.D.de cuſtod.reor.* cõiectu-
ræ *l.vtrum, & ibi gl.C. de donat. inter.l.*
7 *vnica. C.ſi tabulæ teſtam.extab.* † Quia
earum termini ſunt conuertibiles, vt
docet *Mantica de coniectur.lib.1.tit.2.*
de quibus fuſſé egerunt *Alciatus, Me-*
nochius, & Maſcardus, illi in libris de
Præſumptionibus, hic vero de *probationi-*
bus aureo tractatu, & nouiſsimé *Farin.*
tom.1.p.2.tit. de indicijs, q.36.

¶ Præſumptiones, & inditia nihil 8
aliud ſunt quam diuinationes in rebus
dubijs, ex argumentis, & indicijs per
circunſtantias frequenter euidentes
collectæ, vt docent *Maſcard.lib.1.q.10.*
n.8. Manticà d. lib.1.tit.2.ex n.5. † Etſi 9
in omni negocio ad eſſe debeant, aliàs
inquiſitio, proceſſus, & acta nulla fo-
rent, etiam ex mandato Principis *DD.*
in.l.milites.D.de quæſtionibus, & in.l. iuſ-
tiſsimus.C.de offic.rector. cum alijs per Ce-
ned.collect.34.ad Decretal.n.3. Decian.to.
2.lib.6.cap.21.ex n.37. Farinac.tom.1.p.
1.q.1.ex n.40. & p.2.q.36.ex.n.51. † Ex 10
his nullus debet criminaliter cõdem-
nari *l. abſentem.D. de pœn.l. qui ſententiã*
D.eod.l.ſinguli.C. de accuſat. cum alijs per
Ant.Gomez variar.3.cap.12.n.25. Maſ-
card.d.lib.1.cõcl.459.ex n.7. & lib.3.cõcl.
1223.n.29. † Etiãſi tales præſumptio- 11
nes ſint probabiles, & euidẽtes *Cache-*
ran.conſ.65.n.46. Maſcard.lib.1.cõcl.459.
nu.8. & concl.496.num.2. & lib.3.concl.
1167.n.3. necnõ plures ſimul concur-
rentes *Maſcard.d.concl.459.num.9. Me-*
noch.lib.1.q.40.num.10. † Nam in cri- 12
minalibus ad condemnationem pro-
bationes debent eſſe nec dum conclu-
dentes, ſed luce meridiana clariores *d.*
l. abſentem cum alijs.l.ſciant.C. de probat.
canonizata in *cap.ſciant cuncti 2.q. fin.*
quibus reſpondet de iure regio *l.2.tit.*
1.p.7. † Niſi præſumptiones ſint iuris, 13
& de iure, in quibus, quia lex præſu-
mit, & ſuper præſumptionem ſtatuit
firmum ius, eam videtur approbare,
cap. is qui fidem de ſponſal. cap. de illis dè
ſponſat, impub. c. per tuas de condit. appoſ.
cap.ſignificauit, de eo qui duxit in matrim.
l.fin. C. ad Macedon. l. antiquæ. C. ad Ve-
leian. † Et ita eam iudex ſequi tenetur, 14
nam ſicut ex tali præſumptione legi
crimẽ patet, ita etiam debet patere iu-
dici, vt tradunt *Boſſ.in pract. tit. de con-*
iectur.ex n.29. Ant.Gomez.d.cap.12.nu.
25. Tiraq. de pœnis caſu 27.num.10. Iul.
Clar.

Clar. §. fin. q. 20. Mascard. d. lib. 1. concl. 196. num. 4. & lib. 3. concl. 1221. ex nu. 41.

15 ¶ Ex naturali causa quandoque & congrua rei dispositione sumitur artificiosa diuinatio, vt quæ de orbis noui, & Indorum exploratione Gentiles docuerunt, quia totius mundi gyrum nondum reperta compleuerat, ex quo prædicit alterum orbem fore inueniendum conciuis meus. L. Annæus Seneca in Medeam.

Venient annis
Sæcula seris, quibus Oceanus
Vincula rerum laxet, & ingens
Pateat tellus, Thyphisq; nouos
Detegat orbes.

CAP. IIII. de *Diuinatione monstruosa contra naturam.*

SVMMARIVM.

Monstra à Deo fiunt quasi in alicuius mali signum, n. 1.
Monstra ad Haruspicis pagani deferebant, num. 2.
Monstra diuinam iram, & peccatorum punitionem præseferunt, n. 3.
Dei charitas erga nos ita se ostendit, vt nō feriat nisi prius admoneat, n. 4.
Monstra propriè, quæ dicantur, n. 5.
Monstruosus partus quis sit, n. 6.
Monstruosi partus sceleris præsagium, n. 7.
Deus quia natura est, monstra ex eius ira creduntur emissa, n. 8.
Monstra generantur quandoque vt peccata parentum manifestentur, n. 9.
Mulier à cane pregnata, n. 10.
Infans vrsi modo pilosus, & vnguibus armatus, n. 11.
Imaginatio effuere nō potest, vt fœtus alijs quam suis parentibus assimiletur, n. 12.
Humana forma propter crimina immutatur, n. 13.
Nabuchodonosor propter peccatum degenerauit in bouem, n. 14.
Rex ob impudicitiam conuersus in porcum, num. 15.
Homines non solùm, sed & bruta ad peccatorum punitionem immutantur, n. 16.
Tritones, Nereades, Syrenæ in alicuius mali signum apparent, n. 17.
Monstrum marinum ante Gaditanam cladem visum, n. 18.
Animalium plerorum in aquis formas referuntur, n. 19.
Monstra marina quando apparent mala indicant, n. 20.
Monstra terrestria, & aerea mali signa, n. 21.
Phantasmata, & spectra cur mala indicent, num. 22.

MONSTRA licet naturaliter ex abundantia, vel paruitate materiæ cōtingant, vt dicemus *lib. 2. de Magia operatr. cap. 31. num. 6.* quia semper ex diuina dispositione fiunt, quæ nihil perperam facit, quasi in alicuius mali signa semper sūt habenda, nā vt ait Cicer. lib. 1. diuinat. *quia ostendunt, portendunt, prædicunt, ostēta, portenta, monstra, prodigia dicuntur.* 1
† Vnde paganæ religionis Theologi, vt ab imminentibus malis præcauerent, quæ monstra huiusmodi portendunt, ad Haruspices referri iusserunt, vt iudicium inferentes, quæ timenda, quæ præcauenda, qua veræ expianda prædicerent, vt constat ex. l. XII. tabul. PRODIGIA, PORTENTA AD HETRVSCOS, ET HARVSPICES SI SENATVS IVSSERIT REFERVNTO. † Nos autē, vtpotē Catholici non ad Hetruscos, neque Haruspices quorum omnes superstitiosi, & nefarii sunt, sed ad sacros scripturarū Interpretes sunt referenda, qui omnes vnani-

Vnanimes testantur, quod hæc monstruosa prodigia quando præter, vel solitum naturæ cursum accidunt diuinæ iræ, & peccatorum punitionem præse ferunt; quemadmodum in AEgypto sub Pharaone Exod. cap.7. *Et multipli-*
4 *cabo signa, & ostenta mea*, &c. † Nam Dei charitas erga nos ita se ostendit, vt non feriat nisi prius admoneat, Psal. 59 *dedisti metuentibus te signa, vt fugiant à facie arcus*, vnde Manil.

Siuè Deus instētis fati miseratus in orbē
Signa per effectus, cœlique incendia mittit.

5 † Dicitur tamē monstruum ex propria significatione omne, quod fit contra naturam, vt ex Fronto docet *Erasmus in Adagijs.* Vnde Polyphemum monstrum appellat *Vergil. AEneid.6.* de alio AEneid.2.

Et monstrum infœlix sacrata sistimus arce.

Et AEneid.3.

Horrendum dictu video mirabile monstrum.

6 ¶ Hinc monstruosus partus dicitur, quod præter solitū naturæ cursum accidit. l. non sunt liberi. D. de statu homin. *Veluti si mulier mōstruosum aliquid, aut prodigiosū enixa*, Terēt. in Eunuch.

Monstrum est omne contra naturam.

7 ¶ Quæ sanæ ad alicuius criminis detestationem sunt referenda, vt tenet Cardinal. Petr. Damian. lib. de miracul. *Robertus Gallorum rex propinquam sibi copullauit vxorem, ex qua suscepit filium anserinum per omnia collum, & caput habentem, quos virum, & vxorem, & omnes ferè Galliarum Episcopi communi simul excommunicauere sententia: Rex igitur his coarctatus angustijs ad sanum consilium rediens diuertit incestum, inijt legi-*
8 *timum coniugium.* † Nam cum Deus in natura sic, idcirco hæc à Deo per iram emissa sunt, quia vt ait Aristot. libr. de animal. cap.11. *Natura nihil contra naturam facit*, ex quo merito Stat. Papin. 7. Thebaid.

Nec monstra tenent, quæ plurima nectit
Prodigiali canēs certi sors præuia fati
Quippe ferunt diros monitus volucresq;
feræque.

¶ Aliquando etiam Deus talia monstra permittit generari, vt parentū peccata manifestentur, & alij terreātur, vt 9
tempore Alexand. VI. Pont. Max. mulier, quæ canem admisserat, caninam progeniem pregnans edidit, cuius criminis causa subiens pœnitentiam, Pōtificem addit, ab eo quæ pro expiatione diplōma obtinuit, vt narrat *Raph. Volaterran. lib. 24. tit. de Vessica.* † Nam 10
licet ex abuso naturæ sexu mulieres ex brutis, & bruta ex hominibus sæpius concipiant, semper id fit ex diuina voluntate, vt crimen agnoscant, & opera eius manifestentur, vt illa, quæ adulterio accusata ob pregnantē ventrem, cui nullus alius adulter fuit quam canis, vt narrat *AElian. lib. 7. c.* 11
18. † Quod prodigio referendum est, vt tempore Martini. IIII. Pontif. Maximi infans, vrsi modo pilosus, & vnguibus armatus editus est, quam obrē Pontificis iussū Romæ vbique vrsorū imagines obliteratæ sunt, vt narrat *Episcopus Maiol. lib. de admirand. natur.* 12
colloq.2. fol. 104. † Putauere enim imaginationem matris in fœtu formando magis, quam parentum formam præstare, quod ego potius, vel iustam Dei punitionem, vel ob animale admissum putarim, quia imaginatio efficere non potest, vt infans alijs, quam suis parentibus assimiletur, *Perera in Genes. cap.30. Valles de sacra philosoph. c. 11. Mart. del Rio libr.1. Magicar. cap. 3. quæst.3.* 13

¶ Et vt infans ob iustam Dei vindictam in vtero immutatur, & à sua naturali forma degeneratus in aliam turpem monstruosum redditur, ita etiā

iam

iam natum propter crimina ſuam for-
mam abicere cogitur, & aliam indue-
re, vt de vxore Loth verſa in ſtatua ſa-
lis, quod aduerſus Dei præceptum re-
tro aſpiceret narrat ſacra paremia *Gen.*
14 *cap....* † De Nabuchodonoſor Rege ſa-
tis vulgata eſt hiſtoria ex iuſto Dei
iudicio (quod ſe Deum ſomniaſſet) in
ſui peccati pœnam conuerſus fuiſſe in
bouem, & more animantis fœno veſ-
cebatur, & ſub dio degerat, & homines
fugerat, vſque dum pœnitētia correp-
tus diuina voluntate forma reſtitutus
eſt *Daniel.cap.4.cap.Nabuchodonoſor 23.*
15 *q.4.* † Simile aliud exemplum habetur
apud Metaphraſt.30. Septemb. *Terida-
tes Armeniorum Rex, cum Virgines Ripſi-
mem, & Gaianam nefandis modis ad im-
pudicitiam allicere admitteretur, marty-
reſque efficere, iuſtitia Dei verſus eſt in
inſaniam, mutataque eius forma in porcum.*
16 ¶ Neque homines tantum ad pec-
catorum punitionem ſolent degene-
rare, ſed bruta etiam in monſtruoſam
formam ſolent inuerti, quaſi in futuri
mali ſigna, vt ſub Theodoſij ſenioris
imperio, narrat Nicephor. lib. 12. cap.
37. *Tum prodigia inſolita viſa ſunt, quæ*
17 *futura orbi mala perpenderunt.* † Cuiuſ-
modi ſunt Tritones, Nereades, Syre-
næ, & alia monſtra marina, quę in ma-
li alicuius præſagium ſolent apparere,
& ad populorum notitiam deferri,
vt ante Lutherum (Chriſtianæ fidei, &
religionis nefandiſsimum Apoſtatã)
marinum monſtrum viſum eſt huma-
na facie ſimul cum monachorum cu-
culli quadam ſimilitudinem præben-
18 tem, vt ſcribit *Olaus lib. 21. cap. 1.* † Et
paulò ante Gaditanam cladam, in Oc-
ceano marinum moſtrum repertum
eſt, vituli magnitudine, caudã in duas
partes vipertitam habētem, quód Re-
gi noſtro D. Philippo II. alatum in re-
gia æde ageris affigi iuſsit, vbi hucuſq;
expectaculum præbet, quaſi in ſignum
illius Regni à quo cladem accepimus,
quod à vera religione Apoſtata dupli-
ci graditur via iuxta illud Eccleſiaſt.
cap. 2. *Væ duplici corde, & labijs doloſis,
& manibus malefacientibus, & peccatori
ingredienti terram duabus vijs.* † Nam 19
licet in aquis plerorum animalium
formas referantur, & ea quidem natu-
raliter, vt teſtatur *Ælian. libr. 10. cap.
18.* dum in hæc verba, *Leonum, fœmi-
narum, arietum, pantherarum, equorum,
effigies in piſcibus in Taprobanæ mare cõſ-
pici.* † Quando ad humanam notitiam 20
referuntur aliquid mali indicant, vt
tenet Epiſcopus Maiol. colloq 9. in par
uis fol. 457. *Cenſeo equidem hæc monſtra
in mari prolata eſſe, & populis in notitiam
referri, vt Deum iratum, ſicut cætera in
terra monſtra oſtendunt, cum tanta populi
carnis luxuria diffluunt, vt piſcium incog-
nitum coitum ſuperare videantur, aut mol-
litiem aquatilium animantium præferre.*
† Non minus quam moſtra alia terreſ-
tria (vt diximus) quia eadem ratio in 21
omnibus monſtris militat (etiam ae-
reis) quæ per ſpectrorum apparitio-
nã à dæmone cauſantur, ideò dicũtur
φαντασματὰ, in. *l. oſtentum. D. de verbor.
ſignificat*, vel φασματερατῶδες, ſecun-
dum *Alciat. lib. 2. prætermis.* † Nam cũ 22
à dæmonæ fieri nequant niſi permiſſu
Dei per eius apparitionem (qui noſ-
ter hoſtis eſt) ab imminentibus malis
cauendum admonet *Petr. Thynæu. lib.
1. de aparitione ſpirit.* quod nec Gẽtili-
bus latuit nã vt ait Vergil. Æneid. 3.

*Sola nouũ, dictuque nefas Harpia Ce-
læmo
Prodigiale canit, & triſtes denunciat
iras.*

CAP-

CAP. V. de Diuinatione meteorologica, & prodigiosa præter naturam.

SVMMARIVM.

1 METEOROLOGICÆ impreſsionis (vt ex arte procedamus) dicuntur, quæ fiunt ex vaporibus, & exalationibus ex terrę ſuperficie eleuatis ſolis, vel ſyderum poteſtate, quorum calidi, & humidi,

midi, ex craſitate ad ima pergere im-
pediti in hac infima, vel media aeris
regione detẽtæ conuertũtur in nubes,
quæ ſecundum loci naturam reſoluũ-
tur in aquam, rores, pruinas, niues, grã-
dines, & ſimilia, vt traddit *Ariſtot. lib.*
2 1. *Meteor. cap.* 4. † Alij autem calidi,
& ſicci ex leuitate frequenter ad extre-
mam, & vltimam aeris regionem
perueniunt (quæ calida eſt) ideò na-
turaliter incenſi ad terram redeunt, &
ad mediam aeris regionem peruenie-
tes (quę frigida eſt) ex antipariſtaſi,
fortiores fiunt, & exitum procuran-
tes fragores, & tonitrua cauſant,
maiores, vt à maioribus exalationi-
bus petiti, vt traddit *Ariſtot. d. cap.* 4.
3 † Nam ex his calidis, & ſiccis exala-
tionibus, ex tenuioribus fiunt ful-
mina, fulgura, ecnephias, corruſca-
tiones, & aliæ impreſsiones momen-
taneæ: ex grauibus autem, & oleogi-
noſis fiunt Cometę, faces ignitæ, &
volantes cœli dracones, pro utpoten-
tia materię, vnde tonitrua, & ecne-
phias ſigna eſſe pluuiæ ſubſequuturæ,
tradit *Ariſtotel. dicto libro primo capite*
4 *quinto.* † Nebula deſcendens ſerenita-
tem, aſcendens imbres indicat, vt tra-
dit *Franciſcus Picus libr. tertio Prænotio.*
cap. 2. Niuium copiam anni fertilita-
tem, roris, & pruinæ multitudo ſterili-
tatem potius denotãt ſecundum *VVi-*
5 *pinã lib.* 1. *de ſign. c.* 7. † Nubes ab Occaſu
progredientes pluuias indicant, niſi
Auſter impediat ſecũdũ diuinũ Oracu
lũ apud D. Luc. c. 12. *Cũ videritis nubẽ*
Oriẽtẽ ab Occaſu, ſtatim ducitis nimbus ve-
nit, & ita fit: & cũ Auſter flantẽ dicitis,
quia æſtas erit, & ita euenit. † Halo, ſiue
6 circulus, quod circa Solẽ, aut lunã ſo-
let apparere: ſi paulatim euaneſcat de-
ſignat ſerenitatẽ, ſi cõdenſatur pluuiã
oſtendit: ſi verò ex vna parte incipiat
deficere, & non ex alia, ventum futurũ
prenũciat, quia vt ait *Ariſt. Tũc talis ma*
teria trãſit ad generationẽ venti. † Iris dic-
tus vulgò arcus Iunonis, quẽ veteres
Theumantis filiã dixerunt, hoc eſt, ad-
mirationis filiã, pluuiæ ceſſationis ſig-
nũ eſt, vel ex eo, quod legitur Gen. c. 9.
Cũ ob duxero nubibus cœlũ, apparebit arcus
meus, & recordabor fœderis, &c. † Cauſa
tamẽ (vtpotè diuina) nõ traditur à na-
turalibus, colorẽ tñ diuerſitas ea eſt,
quia cauſatur à Sole nubẽ ralidam, &
aquoſam repercutiẽte per obliquũ, vn
dè diuerſi colores Verg. in Epig. d Iride,

Cum radijs imbres, & aquarum pendu-
lus humor
Frangitur, apparet quam Græcia nomi-
nat, Iris,
Multo rd inſignis vario ſplẽdore colorũ.

¶ Stellæ cadentes, & capræ ſaltantes, 7
& facies ignitæ, & volantes dracones,
quia ab exalationibus fiunt calidis, &
ſiccis, temporis ſiccitatem, & ſterilita-
tem prænuntiant, quia terra quando
ſimiles exalationes emittit valde ſic-
ca, & calida eſt authore, *Plin. lib.* 2. *c.* 25.
† Sunt enim omnes huiuſmodi im- 8
preſsiones è terra tractæ, atq; eleuatæ
ſolis, reliquorũq; aſtrorũ virtute in va-
rias formas efformantur, ita vt ſi calo-
re plurimo fuerit ditata ad ſupremam
partẽ aeris aſcendit, etſi illi pars aliqua
craſior, inſit inferius cõdẽſata, & con-
globata ſubſiſtit, tenuior autẽ aſcẽdit,
porrecta in longũ accéditur, & accẽſa
perpẽdiculi more manet, atq; inde no
mẽ accipit, diciturq; ignis perpẽdicu-
laris, vt notat *Ariſt. vbi ſup.* † Ad é cõ- 8
tra, ſi craſſa pars modica ſit, non adeò
dẽſatur, aut cõglobatur inferior pars
ſed infernè aliqua tenus extẽditur ſu-
periori parte ſubtili, ac tenui in lõgum
porrecta ardente, qua forma lãcea ar-
dens dici conſueuit, vt de his tradit
Sim. Maiolus de admirand. natur. colloqu. 1
† Fulgura ſæpè aduerſi caſus prenũtiãt, 8
quia referũtur ad Dei irã, quare meri-
tò Verg. inter ſigna, quæ ſuæ patriæ de-

pulationi præceſſerunt, ita dolens meminit Ecclog.1.

Sæpè malum hoc nobis, ſi mens non læua fuiſſet
De cœlo tactas memini prædicere quercus.

10 ¶ Sed omnium impreſsionum ignitarum admirabilior eſt Cometes, tum ex altitudine loci, tum ex diuturnitate perdurationis, tum diuerſitate formę, & coloris, quæ ſimiliter ab exalationibus calidis, & ſiccis cauſantur, quæ ex ſubtilitate materiæ ad ſuprēmā aeris regionem pervenientes inflammātur, ac diuerſificantur pro exalationis, & planetæ ſub quo fit natura, vt traddūt *Leopold. de Auſtria. & Auguſt. Nimphus*
11 *in Ariſtot. meteor.* † Ex quo primo denotant temporis ſiccitatem, quia vis Cometæ (quæ calida, & ſicca eſt) omnem vaporum, ac exalationum humiditatem abſumit, vt docet *Ariſtot. li. 1.*
12 *meteor. c. 4.* † Secundo cereali, & aliorum terrę fructuum corrupta ſeminaria, inopiam, annonæ prætiū, & famē, nam nimio calore terra aduſta eius fructus, & arbores langueſcunt, & exicātur, fameſque propterea oritur, quēadmodum extat apud Aratrum.

At, ſi contingerit pluris ardere Cometes,
Inualidas ſeggetes torrebit ſiccior aer.
Namque prorrumpunt naturæ legibus vltro
Experimenta ſoli, ſi iuſtis defuit humor, &c.

13 ¶ Tertio prædicunt peſtem; nam ex hac fructuum corruptione ſequitur lectum peſtilentibus morbis ſubſterni, ſiue victu, ſiue ex aere vapores illi infecti veneno ſitatis veſtigia relinquerunt, nā vt ait Galen. lib. 1. epidemiar. cap. 1. *morborum peſtilentium cauſa, partim à victu, partim ab ſpiritu (cuius attractione viuimus) generatur.* † Nam plantis,
14 & herbis corruptā præbent animantibus paſqua, vt inde morbus in animātibus oriatur, & ex eis ad nos peſtilēs graſetur contagium, nam vt ait Lucr.

Sic, tempeſtiuis ex imbribus: humida tellus,
Vertit ſe primum in frondes, & pabula læta
In pecudes vertunt; pecudes in corpora noſtra.

¶ Quarto prȩter peſtem alios mor- 15
bos Cometæ prænunciant prouenientes ex aduſtione ſanguinis, vt cauſones, empimiam, emigranam, eriſipilam, tertianas febres, catarrhum, tabardillum, & id genus plura mala, vt traddit *Franc. Roxo. lib. 4. de comet. cap. 19. 20. & 21.* Nam vt ait Manil. de comet.

Nunc grauibus morbis, & lenta corporatabe.
Corripit, exuſtis lætalis flamma medullis:
Lauenteſque rapit populos, totaſque per vrbes,
Publica ſuccenſis peraguntur fata ſepulchris.

¶ Quinto hos effectus, quia ab influē- 16
tia calida, & ſicca proueniunt præcipuè minantur vilioſis, & quibus ardentioris ſunt naturæ, vnde dicitur mortem minare Principibus, Ducibus, & Magnatis, vt docet *Cardan. lib. 1. varietat. & lib. 4. ſubtilitat. Sprenger. in Mall. p. 1. q. 4.* † Nam ſi fides hiſtoriæ 17
eſt an. 1506. quo Philippus I. Hiſpaniarum rex mortus fuit Cometa præfulſit in Septentrione prope plauſtrum ſplendida, dēſaque cauda. Et an. 1490. Cometa circa principium Arietis apparuit, & eo ſequenti anno Innocentius Pontif. Max. moritur, & Alfonſus Portugaliæ rex equo de lapſus florēte ætate ſine liberis deceſsit, vt ſuorum temporum traddunt *Chronic.*
† Et an. 1558. die 17. Auguſti cometa 18
apparuit in parte Occidentali ad ſecūdam

dam Virginis faciem, triſti admodũ, & lugubri vultu, naturam videlicet Saturninæ: atque ſtatim die 29. Septẽb. ſecuta eſt mors inuictiſsimi D. Caroli V. quod ſimiliter ante mortem Cæſaris dictatoris contingiſſe, narrãt *Sueton. in eius vit. cap.* 88. *Plin. lib. 2. cap.* 25. *Dion. Caſi. lib.* 45. *Iul. Obſeq. lib. de pro-*
19 *digijs cap.* 128. † Sexto, quia Regum mortẽ, regnorũ mutationes, & viciſsitudines cauſantur cometa, non minus regnorum perturbationes, legum mutationes, potentium caſus, & aliorum inopinatas exaltationes ſignificant, & eo maximè ſi vndecim à ſole ſignis diſtant apparentes in angulo, vt tradidit *Ptholomæus aphoriſmo* 100. & *Lud. de Regijs aphoriſ.* 98. & 137. Nam vt ait conciuis meus Lucan. lib. 1. Farſal.

Ardentemque pollum flammis cæloque volantes,
Obliquas per inane faces, crimenque timendi
Syderis, & terris minitantem regna Cometæ.

¶ Septimo Cometæ prænunciant ri-
20 xas, ſeditiones, & bella, nam ex alimẽtis infectis, vel aere, quem (vellimus nolimus) inſpirando trahimus, ſpiritus in corde generatur vitales, in quo iraſcibilis, aut animoſa facultas reſidet, quæ cum ſuaptè natura ad rixas, vindictam, & iras facile moueatur, ſi à ſanguine circunſtante aere, & influxu cœleſti in dies, & aſsiduè irritatur, & viſcus, in quo reſidet, aſsiduo horum fotu calidior redditur, facilè fit, vt in rixas, & iras homines prærrumpant, vt traddit *Franc. Roxo tract. de comet.*
21 *lib. 2. cap. 6.* † Quæ quidem Cometæ in genere ſuaptè natura prænunciant, & eo maximè ſi flammæ ſunt, vtpotè, quæ magis habẽt malitiæ, nã ex denſitate vaporis à luce repercuſa, cauſatur rubedo, & nocte maximè ex antipariſtaſi iuxta illud Vergil. Æneid. 10.

Non ſecus, ac liquidæ ſi quando nocte Cometæ
Sanguinei lugubræ rubent, &c.

¶ De prodigioſis meteorologicis 22
multa ſunt in ſacris, & humanis litteris, quorum nonnulla ſeruato naturæ curſu, alia præter naturam contingerunt, non apud Gentiles modo, ſed etiã apud ſacros ſcripturarum authores de quibus pleni ſunt *Iulij*, & *Lycoſthenes*
libri de prodig. † Equites per aera diſcur- 23
rentes, haſtas quoque velut cohortes armatas, curſuſq; equorum per ordinẽ digeſtos, ſcutorumque, ac galearum motus, tellorum iactus, ſed & gladios diſtrictos, ac loricatam gentem cœlo viſam memorat ſacer hiſtoricus
Machabæor. lib. 2. cap. 5. † Eaq; viſio dies 24
quadraginta perdurauit, quo tempore Antiochius templum expoliauit, occiſsis triduo octoginta millibus; nam quando hæc prodigia contingunt, Deus quaſi in mali euẽtura ſigna mittit, vt homines à peccato auertantur, & iram Dei metuentes reſipiſcant, quia vt ait tex. in cap. nouerit đ pœnit. diſtinct. 1. *Nouerit enim Deus mutare ſententiam ſi tu noueris emendare delictum.* Quippè vt ait Manil.

Siuè Deus inſtantis fati miſeratus in orbem,
Signa per efectus, cœliq; incendia mittit. 25

¶ Armorum ſtrepitus in aere auditi, & tubæ ſanitus ante Lõgobardorum in Italiam irruptionem ſcribit *Plinius lib. 2. cap.* 57. Sagitta, quæ ſingulos petere videbatur viſa eſt, teſte D. Greg. lib. 4. Dialogorum, capite trigeſimo ſexto. *Ante triennium in peſtilentia, quæ hæc vrbe vehementer depopulauit, & corporali viſu ſagitta cælũ venire, & ſingulos quoq; ferire videbatur.* † Et vt ea magis in di- 26
uinæ vltionis ſigna perpendamus ſub Theodoſij ſenioris imperio, Nicepho. libr. 12. capite trigeſimo ſeptimo. *Tunc prodigia inſolita viſa ſunt, quæ futura orbi ma-*

bi mala perpenderunt, primò namque ino-
pinata, & insolens stella cœlo mediæ noctis
tēpore propè Luciferum refulgēs apparuit.
27 † Altera stella visa dum Alaricus vr-
bem Romanam occuparet, cui tanta
siccitas est subsequuta, vt more insoli-
to multi homines, & animalia interi-
jssent, vt refert *idem Nicephoro libro de-*
28 *cimotertio, capite trigesimo sexto.* † Quos
quidē fulgores cometæ speciem fuis-
se non dubito nam ante Hierosoly-
mitanam cladem supra vrbem astrū
stetit gladio similem, vt narrat *Zona-*
ras tomo primo. Hominis sine capite,
apud *Socratem Histor. Ecclesiastic. libro*
29 *exto capite sexto.* † Vt non minus ante
ſDemethrij Syriæ Regis mortem, &
Acaicum bellum Cometes quantus
Sol visus est, teste conciue meo *Seneca*
libro septimo naturalium quæstionum capi-
te decimo quinto. Et Neronis principatu
sex menses fulgores visi, *idem Seneca*
dicto libro septimo capite vigesimo primo.
30 † Quia ex varietate formæ, non mu-
tatur natura, cùm Cometes non vnius
figuræ sint, sed variæ, prout varia exa-
lationis natura, & signi, atq; Planetæ
sub quibus fit, vt tradunt *Leopoldus de*
Austria, & Augustinus Nimphus vbi su-
31 *pra.* † Vnde nil mirum si in forma
stellæ appareat, quum & ex eo stellæ
appellantur, venerabilis Beda libro de
natura rerum. *Cometæ sunt stellæ flam-*
mis crinitæ repente nascentes, regni muta-
tionem, aut pestilentiam, aut bella, aut ven-
31 *tos, æstus ve portendentes.* † Quæ non so-
lùm fulgores sunt, aut in summa aeris
regionis impressiones, & ad tempus
aliquod perdurātes, sed etiam cursum
aliarum syderum sequentes, vt de dic-
ta cometa, quæ sub Theodosio appa-
ruit scribit *Nicephor.* de alia Constan-
tinopoli, Gaynæ insidias portendentē,
& cursum orbicularem habētem tra-
dit *Sozomen. libro octauo, capite quarto.*
32 † Nam stellas in cœlo ad peccatorum
punitiones non legi apparere, sed ca-
dere, vt inter alia diuinæ vltionis sig-
na, quæ ad iudicij vniuersalis diē præ-
cedent, sic legitur Matth. cap. 24. *stellæ*
de cœlo cadent, & Marc. cap. 13. *stellæ cœ-*
li erunt cadentes. † Quando enim stella 33
noua in cœlo apparet, non punitionis,
sed mercedis, & salutis signa sunt, &
quasi cœlestia gaudij luminaria, quē-
admodū de verbi incarnati præsagio,
& Christi Natiuitatis signū annuncia-
tum fuerat, Numer. cap. 24. *Orietur stel-*
la ex Iacob. † Quod non mysticé tantū 34
verum etiam ad litteram de prædicta
Christi Natiuitate intelligendum est,
in qua lucida Magis præfulsit stella, ad
cuius nutum eum venerunt adoran-
dum, Matth. cap. 2. *vidimus stellam eius*
in Oriente, secundum interpretationē
D. Thom. super Matth. 2. † Quam nullo 35
modo impressionē meteorologicam
intelligo, sed veram stellam, nouamq;
tot sæculis ante pronunciatam per
mille quasi, & quingentos annos, &
Euangelij veritate confirmatam, quā
non apparētem, sed veram, & realem,
neq; aliarū syderū cursum habētē fa-
tetur *D. August. serm. 34. de tēpor.* † Nā si 36
fuisset impressio meteorologica om-
nino miraculi vis subtraheretur, quē
omnes sancti Patres fatentur. Quam-
quam haut negem tres soles, qui eadē
nocte in Hispania apparuerūt, vt trad-
dit *Luc. de Tui. in Chronic.* fuisse meteo-
rologicos ex naturali ad Paralleli me-
teorologici impressionis potestate, vt
docet *Titelman. in compend. natural. philo-*
soph. lib. 6. cap. 15. † Nam absq; vlla mi- 37
raculi ratione eosdem tres soles alijs
tēporibꝰ visos testatur *Plin. lib. 2. c. 31.* &
plures alios in hæc verba testatur Dio.
lib. 47. *plures soles conspecti in Bosphoro,*
qui à matutino tempore durarūt in Occasū.
Et posterioribus tēporibus tres soles
visos VVitembergæ testatur *Surius an:*
millesimo quinquegentesimo decimo quarto;
idem

38 † Quorum similis fuerunt cœli corruscationis, quæ eadem nocte pastoribus aëra lucida (fugatis tenebris) reliquerunt D. Luc. cap. 2. & eiusdem naturæ, columna ignis, quæ Hebræis per deserta eluxit *Exodi capite decimo tertio.*

39 ¶ Solis autem, & Lunæ eclypses, quando præter naturæ ordinem fiunt, veluti in AEgypto sub Pharaone tenebris terra obscurata, *Exodi capite decimo.* Ad iustam Dei iram sunt referendi, siquidem quando totus Sol obumbratur, vt tenebræ huiusmodi fiant, non est naturale, nam Luna, cuius interpositione radij Solares impediuntur, longe minor est quam Sole, *vt omnes testantur Astrologi.* † Quare

40 ad hanc prodigiosam operationem sunt referendi, quemadmodum sub Alarico, tam magnum Solis deliquium visum fuit, vt medio diæ stellæ refulserint, teste *Niceph. lib. decimo tertio, cap. 36.* Quod & posterioribus seculis contingisse memorat *Episcopus Vulturariensis Simon Maiolus de admirandis naturæ colloquio primo.* † Et Sci-

41 pione aduersus Hannibalem prope Carthaginem, & pugnante, & vincente integer fuit Solis defectus, vt scribit *Zonaras tomo secundo.* Et Augusti morte hæc præsagia fuisse meminit, *idem Zonaras*, quod scilicet totus Sol defecerit, & cœlum latè ardere visum, & stellæ crinitæ sanguineo colore apparuerint, vt & testatur *Nicephorus libr. primo cap. decimo septimo.* † Quod in Christi Domini nostri morte verius putò, vt in sui creatoris nece, tanquam pulla, quadam veste induta natura, D. Matth. cap. vigesimo septimo, *& tenebræ factæ sunt super vniuersam terrã.*

42 † Nam illud Solis eclypsis præter naturam fuit, & aduersus omnem astrorum rationem. Quia Pascha erat, quæ plenilunio celebrabatur, *Diuus Augustinus lib. 3. ciuitatis Dei, capit.* 15. quo nullum eclypsem posse fieri testatur, *Dionysius in Epistola ad Polycarpum prope finem.*

CAP. VI. de Diuinatione Prodigiosa ex reliquis elementis.

SVMMARIVM.

PRODIGIVM vnde dicatur, numero. 1.
Prodigia præter naturam, & secundum naturam, nu. 2.
Terremotus diuinæ iræ signum esse, numer. 3.
Ozias Rex Iudæ lepra, & terremotu percusus, n. 4.
Terremotus fit capta ab Alarico vrbe, nu. 5.
Terremotus ædifitia dissoluta statim connexa quomodo fiat ignoratur, numero. 6.
Antiochia terremotu concusa sub Leone, n. 7.
Terremotus mortem quare afficiat, & in furorem vertat, nu. 8.
Theodosij tempore, & Herodis regis Iudæ terremota, n. 9.
Romæ terremotus in dies XXXVIII. perdurauit, nu, 10.
Antiochia, Amasea, & totum orbem sub Iuliano contremuit, n. 11.
Totum orbem contremuere nequit nisi succeßiuè modo hãc regionem, modo illam, nu. 12.
Terra tota contremuit ad IESV Christi Domini nostri mortem, numero. 13.
Terræ hiatus diuinæ iræ signum, numero. 14.
Hiatus terræ sub Honorio multos absoruit propter crimina, n. 15.

Dathàm, & Abirō viuos terra absoruit, n. 16.

Iorobo rregi manus arida facta, eo quod sacerdotem minaretur, n. 17.

Ignes terra emittit in monte Æthneæ, n. 18.

Æthena inter niues emittit ignes, numer. 19.

Ignis terrestris causa, n. 20.

Montes ignitos plures, n. 21.

Vesuuium, Chimæram, Aconocaumam mōtes igniti, n. 22.

Orbis noui montes igniti, n. 23.

Ignibus omnia feruent, n. 24.

Ignes ad Dei vindictam habendi, numerō. 25.

Siccitas terræ Deum iratum ostendit, num. 26.

Hispaniæ per septennium non pluit, numer. 27.

Diluuia ad iustam Dei vindictam referūtur, n. 28.

Pluit sanguis, cineres, & lana, numerō. 29.

Lapides pluisse, pisces, carnes, lac, frumentū, & hordeum, n. 30.

Mannā, & cothurnices pluit Israeliticis, n. 31.

Pluuiæ præter naturam fiunt per bonos, aut malos angelos, n. 32.

Maris constituit Deus terminum, numer. 33.

Maria egressus diuinam iram ostendunt, n. 34.

Iuliani Apostatæ morte maria egressa Epidauritanis, & Alexandrinis, numer. 35.

Siciliæ maris egressus multas Insulas absoruit, n. 36.

Phrysiæ, & Hedeleriæ terra fluctibus absorta, n. 37.

Iustitia diuina punit peccatores in his, quæ peccarunt, n 38.

Leges ciuiles punit homines in his quæ peccant, n. 39.

Maria feruent ignibus in alicuius criminis detestationem, n. 40.

Ignis à mare missus multas Hispāniæ vrbes absoruit, n. 41.

Ignes è mari in Dei vindictam, numero. 42.

Gelu mare quasata in peccatorum punitionem, n. 43.

PRODIGIVM aliquādō idem significat, quod mōstrum, portentum, aut ostentum, dictum quasi *prodiciū*, quod porrò dicat, authore *Festo*, nam teste Nonio prodigia sūt Deorū minę, vel iræ, Cic. 6. Verr *Etenim multa sæpè prodigia vim eius, numenque declarant*, *Vergil. Æneid. 6.* 1

Prodigijs acti cœlestibus ossa piabant. 2

† Nec semper præter naturam causantur, nam quandoque secundum naturam, vt ostenta fiunt, quia ex causis naturalibus comparantur insolito tamē modo, & præter ordinarium cursum, vt traddit *Francastor lib. de prodigijs.* † Sic enim terremotus diuinæ irę signum est, cuius primum audio sub Ozia 3 Hebræorum rege *Amòs cap. 1.* quod fuit circa vrbem conditam; nam etsi tum idolatriæ scelus, tum alia quoque per orbem admitterentur crimina; nunquam tamen terremotu iram suā manifestam fecit Deus, nisi violata ecclesiastica à Regib⁹ libertate. † Ozias 4 enim Rex ingressus templum ausus est incensum offerre super altare Tymiamatis repugnantibus sacerdotibus, ex quo percussus fuit lepra *Paralipom. 2. cap. 26.* & terremotus secutus, & alia damna, vt traddit *D. Hieron. super Isai. c. 7.* † Capta ab Alarico vrbe Niceph. 5 lib. 13. c. 36. *Cum in multis terræ locis tanti esset terremotus, laquearia, & tecta ædiū à se ipsis ita magno cum sonitu, & fragore diuimi*

dirimi visa sunt, vt qui intus in domibus erat, clare oculis cœlum conspiceret, & post eiusmodi rupturam, ita rursus sunt inter se aptè coniuncta, vt nemini tā noui rei
6 *significationem aliquam præberent.* † Quæ sunt adeò admiranda, vt nulla naturæ ratio suppeditari possit, cum & ipse Seneca totius philosophiæ naturalis facile princeps, licet huiusmodi res sevidisse fateatur, nullā reddit rationē, quo ita fiat *lib. 2. natural. qq. c. 30. & 31.*
7 † Sub Leone Imperatore, ita scribit Euagrius historicus lib. 2. cap. 12. *terremotus mirum in modum Antiochiam concussit, quo tempore multi è populo insanierunt, qui omnem belluinam feritatē induentes, præsagium futuræ calamitatis præbue-*
8 *runt.* † Diximus iam terremotus causam esse spiritum, & venenatā exalationem, ideò non solùm in furorē vertere, verum mortem afficere probabimus *sup. cap. 2. ex n. 23.* † Sub Theodo-
9 sij imperio terremotus magnus omnes fere orbis partes cōcussit, *Niceph. lib. 14. c. 46.* Sub Herode Iudæa motu terræ oppressa triginta hominū millia
10 perierūt, vti tradit *Zonaras to. 1.* † Et licet Romā ab hac clade reseruatā dicat *Plin. lib. 2. cap. 84.* tremuisse etiā in dies XXXVIII. tradit *Liuius decad. 4. lib. 5. & decad. 1. lib. 3. & decad. 4. lib. 10.*
11 † Terremotu sub Martino Imp. tota Antiochia corruit *Nicepor. lib. 18. c. 13.* & Amasea tota, excepto templo, *Nissenus in vita S. Greg.* & totum orbem cōtremuisse ad Iuliani Apostatæ mortē narrat *D. Hieron. in vita S. Hilarion. & Annian. Marcellin. lib. 26.* † In quo
12 est aduertendum, quod dicunt *totū orbem,* non ita absolutē esse accipiēdum, vt vno motu vbiq; totus terrarum orbis contremat, sed successiue horarū, modo hanc regionem, modo illam: nam secūdum philosophos, terremotus nunquam ducenta millia excedit, vt docet cōciuius meus *Seneca lib. 6. natural. qq. cap. 25.* † Quamquā haud ne- 13
gem in Christi Domini morte, *totam terram* (vt in sui conditoris iniuriam) simul contremuisse, secundùm illud Diui Matth. cap. 27. *& terra mota est;* nam (etsi suppreso Christi nomine) Tiberij Imperio, sub quo Christus passus est an. XVIII. fatetur Plinius libr. 2. cap. 84. *Maximus terræ mortalium excedit motus, Tiberij Cæsaris principatu, duodecim vrbes Asiæ vna nocte prostitutas,* quarum nomina recenset *Nicephor. lib. 1. cap. 17.*

¶ Et quia terremotus hiatus accedit, vt ait *Fulgos. lib. 1.* illud similiter 14
diuinæ iræ signum agnosco, nam sub Theodosij Imperio cum Antiochia terremotu quasata esset, terra dehiscens viuos frequenter absoruit *Nicephor. d. lib. 14. c. 46.* † Et Roma sub Ala- 15
rico capta Honorij Imperatoris tempore multis in locis terræ hiatus rupta ob nefaria crimina incolis sepulchrum extemporaneū, expontaneum que facta est, vt idem narrat *Nicephor. lib. 13. cap. 36.* † Quæ absque dubio adiustam Dei vindictam sunt referen- 16
da cum & Datam, Abirō ob negatam Moysi iurisdictionem, & ob cōtemptum nolentes ad iudicium venire eos viuos terra absoruit cum tabernaculis suis *Numer. cap. 16.* † Vt sic sæcula- 17
res metuant ecclesiasticam contemnere iurisdictionem, & eorum malo, discant diuinis iussionibus obedire, nec temere prælatos, viros ecclesiasticos spernant, sed à Deo quasi datam vereātur potestatē, cuius est vindicta, & retributio: eò quippè Ioroboa manus arida facta est, *Reg. 3. cap. 13.*

¶ Hiatus huiusmodi, non solùm af- 18
flatus pestiferos, sed ignes per sæpè solet emittere, qualiter de mōte AEthna, sic tradit Solin. cap. 10. *In AEthnæ vertice hiatus duo sunt crateras nūcupati, per quos eructatus prærrumpit vapor*

præmiſſu prius fremitu, qui per æſtuantes
cauernarũ latebras longo mugitu intra ter-
ræ viſcera diu voluitur, nec ante flamma-
rum globos attolit, quam interni ſtrepitus
19 antecedat. † Plinius lib. 2. cap. 106. *In
montium miraculis ardet Æthna nocti-
bus ſemper, tantoque æuo ignium materiæ
ſufficit niualis hybernis temporibus egeſtũ-
que cinerem pruinis operiens.* Quibus aſ-
tipulatur *D. Auguſt. lib. 3. ciuit. Dei c.* 13.
dum ait *legimus apud Ethnicorum libros
Aethnæis ignibus ab ipſo montis vertice,
vſque ad litus proximum decurrentibus ita
feruiſſe mare, vt rupes exureretur, & pi-*
20 *ces nauium ſoluerentur.* † Cuius rei ratio-
nem reddẽs conciuis meus Romano-
rum Imperator Trogus Pompeus lib.
4. *Sicilia eſt terra cauernoſa, & fiſtuloſa,
quod fit, vt ventorum flatibus pateat, vnde
ignis concipitur. Intrinſecus ſulphur habet,
& bitumẽ, vbi ventus per ſpiramenta ca-
uernarum incubuit diu luctatus concipit
ignem: ſic Æthna durat incendium.*
21 † Sed non in ÆEhna modo ſunt ignes,
verum etiam in Iſlandia ad Heclam
mõtem, quem ignes vna cum lapides
mittere traddit *Surius an.* 1537. cuiuſ-
modi plura de Volcana traddit *Poſsi-
dius*, de alio monte dicto Lypara, qui
nocturnas euomit flammas meminit
Plin. lib. 3. *c.* 9. de Idæo flammi bome-
22 ro monte *Mela lib.* 1. *cap.* 6. † Vt ſic inte-
rim taceam Campani Veſuuium *Se-
nec. lib.* 6. *cap.* 1. LyciæChimæram, *Plin.
lib.* 2. *cap.* 106. Æthyopiæ Aconoeau-
mam *Solin. cap.* 32. & trãs Herculis co-
lumnas quædam nocturnis incendijs
conſpicua, & in Africa Guazeual ex
amplisſimo hiatu perpetuum ignem
23 vomit, vt traddit *Leo. p.* 3. † Et in nouo
orbe in MexicanoRegno aliud in pro-
uincia Ciapopulam, vt traddit *Petr.
Albar. ad Cortes.* Et in prouincia Quaha
temalla, *Petr. Hiſpal. p.* 1. *cap.* 23. & in
Regno Te[illegible]enate, non ſolùm ignes,
ſed crepitus in modũ bõbardæ *Balth.*
Diaz Ieſ. an. 1556. † Nam omnia igni- 24
bus feruent, vt homines animaduer-
tant impietatibus puniendis eiuſmo-
di ſupplicia parata, eaque lõge maio-
ra eſſe in ipſis terræ viſceribus; vel
quia ſic ad extremũ diem iudicij Deus
aſſeruat, quo iudicandus eſt ſæculum
per ignem *D. Petr. Canon.* 2. *c.* 3. † Qua- 25
re huiuſmodi ignes, quaſi Dei vindi-
ces ſemper ſunt habendi, vt timore
perterriti homines à malo deſiſtant,
quia ea mẽte à Deo indctui ſunt in Sy-
nai quando populus vitulum coluerat
Exod. cap. 19. *eratq; mons terribilis*, quia
Dei charitas erga nos ita ſe oſtendit,
vt non feriat niſi prius admoneat, Ma-
nilius.

Ne mirere graues rerum hominumque ruinas:
Sæpe domi culpa eſt: neſcimus credere cœlo.

¶ Terræ non minus ſiccitas (quia 26
præter naturam eſt, vt vapores, quos
aqua emittit, in aquam non reſoluan-
tur, ſed exalentur) ſimiliter Deum ira-
tũ prædicit: vt tempore Regis Achab,
quo ob diutinam ſcelerum conſuetu-
dinem ad Heliæ petitione cœlũ clau-
ſum eſt *Reg.* 3. *cap.* 17. † Non minori 27
clade Hiſpani in peccatorum pœnam
pependimus, cum recẽtibus annis ob
denegatã terræ pluuiam famẽ, & peſ-
tem ſuſtinimus, & non multo antea
toto ſeptennio nunquam pluit, vſque
dũ pœnitentia correpti, orationibus
pluuias conſecuti ſumus, vt narrat
Vincent. hiſtor. lib. 23. *cap.* 29. † Et è con- 28
tra diluuia aquarum ad Dei vindictã
ſimiliter ſunt referenda, nõ ſolùm vni-
uerſale *Geneſ. cap.* 6. ſed particulares, vt
Deucalionis in Theſalia mille, & quin-
gentos annos ante Romam conditã,
vt ſcribit *D. Auguſt. lib.* 18. *ciuit. Dei cap.*
8. & 10. Ogyrij in Achaia, quod Deu-
calionis præceſsit ſecundum *Oſſorium
lib.* 1. *cap.* 7. & aliud in Ægypto, de quo

Plato

29 *Plato in Timeo.* † Et quod magis captũ
superat, quando nubes nõ aquam, sed
aliud extraneum, & suæ contrarium
naturæ emittunt, vt sanguinem Romę
in area Concordiæ *Tit. Liuius lib. 9. de-
cad. 4.* & nostro sæculo idem accidisse
tradidit *Surius an.* 1543. cineres Constã-
tinopoli sub Leonis tempore *Niceph.
lib. 15. cap. 20.* lanam in Peneste *Iul.*
30 *Obseq. cap. 6.* † lapides Amorrheis *Io-
sue cap. 10.* quod alijs etiam tempori-
bus accedisse docet *D. Augustin. lib. 3.
ciuit. Dei cap. fin. Tit. Liuius lib. 1. ab vrbe
cond. decad. 1. & decad. 3. lib. 3. 6. & 9.*
pisces quoque pluisse scribit *Plin. libr.
31. cap. 1.* Carnes meminit *idẽ Liuius. d.
lib. 3. decad. 1.* lac similiter, *idem decad.
3. lib. 7.* frumentũ, & hordeum, & legu-
mina velut pluuiã in Campania *Vin-*
31 *cent. lib. 23. hist. cap. 148.* † Et omnium
admirabilior Manna ad populi Israe-
litici escã in deserto *Exod. cap. 16.* quod
omnium escarum sapor habebat *Sa-
pient. cap. 16.* necnon Coturnices *Nu-
mer. cap. 11.* velut pluuiam à vento agi-
tatas, Psalm. 77. *& pluit super eos, sicut
pluuiam carnes, & sicut arenas maris vo-
latilia cœli*, quæ iræ diuinæ absq; dubio
prænuntiæ fuerunt, quia vt legitur d.
Psal. 77. *Adhuc escæ eorum erant in ore
ipsorum, & ira Dei ascendit super eos.*
32 † Nam cum hæc fieri nequeant, nisi
mynisterio bonorum, aut malorum
angelorum, quia nubes naturaliter, nõ
in carnes, aut lapides, nec quid simile
resolvuntur, sed in aquã, quotiens illa
contingunt diuinæ iræ signum viden-
tur, vt homines metuentes iram Dei à
peccatis desistant, & ad meliorem fru-
gem se conuertant Psal. 59. *Dedisti me-
tuentibus te significationem, vt fugiant à
facie arcus.*
33 ¶ Similiter maris egressus diuinã
irã prænunciat, nã cũ Deus terminũ
mari constituisset, Prouerb. c. 8. *Quan-
do circundabat mari terminum suũ, & le-
gem ponebat aquis, ne transirent fines suos,*
& Psal. 32. *Congregans sicut in vtre aquas
maris,* & Psal. 103. *terminum constituisti
quem præterire non possunt.* † Sic ergo 34
quando contingit illa terminos suos
egredere, & quasi accepta à Deo liber-
tate in terrenos sæuire, ac extendi cri-
minum vltionem prænunciant, vt so-
lo naturæ lumine edoctus agnouit *cõ-
ciuis meus Seneca lib. 6. natural. qq. cap. 26.
& lib. 7. cap. 5.* † Nam Iuliani morte 35
tot sceleribus fœdata egressa fuere ma
ria terminos suos apud Epidaurita-
nos, vt narrat *D. Hieron. in vita S. Hila-
rion.* idemque apud Alexandrinos re-
censet *Nicephor. lib. 10. cap. 35.* † Alius 36
fuit maris egressus in Sicilia, quo mul-
tæ insulæ sunt absortæ, eo quod vitijs
degenerarent, *Paulus Diacon. lib. 11. cap.
1.* † Similiter omnis maritima terra 37
Phrisiæ, & Hedeleriæ absorta est, an.
1164. eo quod epulis, & delitijs omni-
bus operam darent, *Saxo Grammat. in
præfat. histor. Danicæ.* † Nã in hoc imit- 38
tantur diuinam iustitiam, quæ sic pec-
catores in his, quæ peccant solet puni-
re, quemadmodũ Pharaone tumido,
ac elato in rubro mari inexorabili cũ
exercitu suo absoruit. *Exod. c. 14.* † Vt 39
sic, & merito leges ciuiles nefarios ho
mines, qui naturæ nexui, & totius be-
neficij immemores celeratas manus
in parentes inferunt; mari (cui nulla fi-
des) proijci iubẽ, §. alia deinde Instit.
de public. iudic. *in vicinũ mare proijcia-
tur, vt omnium elemẽtorum vsu viuus ca-
rere incipiat, & ei cœlum superstiti, & ter-
ra mortuo auferatur.*

¶ Eadem ope diuina, vt feruent 40
maria fluctibus ita quoque feruent ig-
ni, ardentque contra aquarum naturã
in alicuius criminis detestationem: vt
capta Roma sub Alarico maritimi
fluctus perinde, ac campi plurimo ig-
ni exardescere diu visi sunt; prænun-
tiumq; id fuit indignatum numen ob

Ioan. Chrysostomũ tyrannica potestate demissum in exilium, vt traddit *Nicephor. lib. 13. cap. 36.* † Hinc illæ diuinæ vltionis in hominum scelera, vt
41 vel ab aquis ignem excutiat, nã in Hispaniam olim è mari ortus fuit ignis, qui in varias fussus regionis, vsque ad Zamoram multa oppida incendio ab sumpsit, vt narrat *Alph. Venerus Vasæus*
42 *in chronic. Hispan. an. 939.* † Quare absq; dubitatione credendum est, si flumina ardent, aut maria, scandescere Dei ira: nam ignis sæpius fuit Dei vindex, qui non solùm Sodomam, & Gomorram ob nefaria crimina cõbussit *Genes. cap. 19.* sed vna die ex sectatoribus Datam centum, & quinquaginta millia viros
43 interfecit. *Numer. cap. 16.* † Et vt igne, sic & gelu mare (contra suam naturã) excãdescit, vt tota Regis classis in mare Gottico ex repentino gelu in gentes naues simul, & triremes circunambitæ sunt, perinde, ac retinaculis, ac repagulis adeò valatæ, vt nulla ratione cum loco moueri non possent, omnes perierunt, vt narrat *Ollaus lib. 11. c. 25. Saxo Grammat. in præfat. Daniæ.*

CAP. VII. de Diuinatione Astronomica, quæ iudiciaria dicitur.

SVMMARIVM.

Astrologiæ opiniones inuicem contrariæ, n. 1.
Astrologia iudiciaria, in quo versetur, n. 2.
Caldæi fuerunt Astrologiæ iudiciariæ authores, n. 3.
Caldæus summitur pro Astrologo, n. 4.
Caldæus pro maleficio, n. 4.
Astrologiæ iudiciariæ partes, n. 5.
Astrologia reuelationis, in quo permissa, n. 6.
Futura naturalia non necessario, sed contingenter, n. 7.
Astrologia naturalis fallit in ijs, quæ de Indorum habitatione prædixerat, n. 8.
Indorum prouinciæ multæ bis in anno fructus ferunt, num. 9.
D. Ludouicus de Gongora laudatus, n. 10.
Astrologia Genethliacum, in quo permissa, n. 11.
Homo nascitur secũdum corpus sub corporibus cœlestibus, n. 12.
Homo ducitur affectione corporali, n. 13.
Astrologia, quæ prædicit futuros euẽtus est falsa, n. 14.
Astrologiæ studium inane, n. 15.
Arbitri libertas non pendet ex astris, num. 16.
Futura contingentia non pendent ex astris, n. 17.
Astrologis nõ est credendum etiam si vera dicant, n. 18.
Astra nullius rei signa sunt, n. 19.
Astrologia electionum quibus casibus permissa, n. 20.
Astrologia electionum quando imponit futuris rebus necessitatem damnatur, vt hæretica, n. 21.
Futura contingentia nulla arte possunt assequi, n. 22.
Homo futurorum rerum omnino est ignarus, n. 23.
Futurorum causas non assequitur homo, n. 24.
Homo nihil scit de ijs, quæ sunt in cœlo, aut in voluntate humana, n. 25.
Futurorum præscrutandorũ crimina, n. 26.
Futurorum scientia solius Dei est, n. 27.
Futuri scientia Deus hominibus ademit, n. 28.
Futurorum scientia inutilis, & noxia, num. 29.
Futurorum scientia Angelis est prohibita, num. 30.
Christus quadam ratione dicitur non esse futurorum cognitor, n. 31.
Deo patri sunt futura reseruata, n. 32.
Astrologia imaginum fabricatorum omnino prohibita, n. 33.

Imagi-

Imagines Astrologorum, quo pacto astris respondeant, n.34.
Imagines Astrologorum improbãtur Theologi, & Philosophi, n.35.
Imagines cœlestes quas Astrologi dicunt sum fictitiæ, n.36.
Imaginis fictitijs cum veris nulla est simpatia, n.37.
Sententia de cœli animatione improbatur, nu.38.
Astrologia imaginũ fabricatorũ repugnat philosophiæ, & sacræ Scripturæ authoritate, n.39.
Astrologia imaginum similitudines de speculo, equo, & cythara, n.40.
Responsiones ad obiecta, n.41.
Serpens aereus Moysis, quo pacto à serpentibus morsos sanabat, n.42.
Cœlus quo pacto producit inanimes, mixta, & elementa, n.43.
Cœlestia corpora, quæ sunt necessaria, vt concurrant, n.44.
Cœli quomodo in voluntatem habeant virtutem, n.45.
Cœli, & astra causæ communes, n.46.
Astrologia damnatur iure diuino, n.47.
Astrologia damnatur iure canonico, n.48.
Astrologia damnatur iure communi, n.49.
Astrologia damnatur iure Regio, n. 50.
Astrologiam damnant Patres Orthodoxi, nu.51.
Astrologiam damnant Theologi, n.52.
Astrologiam damnant Iurisperiti, n.53.
Astrologiam damnant Philosophi, n.54.
Astrologiam damnant Historici, n. 55.
Astrologiam damnant Medici, n.56.
Astrologiam damnant Poetæ, n.57.

1 ASTROLOGIAE naturalis omissa disputatione, quia ad rẽ nostram non expectat, de iudiciaria erit agendum, nõ vt eam doceant, sed vt eius certitudinis, & fallatiæ canones præscribam, vt eorum (qui absque distinctione licitam asserunt, & eorum, qui nulli casu sustinendam censent) sententiam ad se inuicẽ pugnantium, veluti milites illi, quos ex draconis dentibus natos aiunt, ad concordiam reducã. † Astrologia iudiciaria est illa, quæ ex astrorum cursu, stellarum conformationibus, Planetarum aspectibus, & constellationibus, & aliorum cœli influentia, euenta futura, non solùm necessaria, sed contingentia prædicit tanquam ab astris necessitudine aliqua dependentiá, vt traddũt *Picus Mirandulan. lib. 12. aduers. 3. Astrolog. Bened. Perera lib, 3. aduersus fallac. art. q. 2. Thom. Sanchez in Sum. tom. 1. lib. 2. c. 38. ex n.27.* † Cuius primi authores Caldæi fuerunt, vtpotè omniũ mortaliũ antiquiores, vt traddit *Arist. lib. 2. de cœlo tex. 60. & extremo Meteor.* & in principio operis Metaphys. affirmat *Ægyptios omniũ vetustissimos haberi, mathematicæ studia tractare, & colle-re cœpisse.* † Vnde quasi eorum propriũ munus apud veteres *Caldæus* Astrologum siginificauit, vt *Samaritanus, maleficum*, nã vt ait Aul. Gellius lib. 1. noct. Atticar. cap. 9. *quos Gentilitio vocabulo Caldæos dicere oportet mathematicos appellamus.* † Vnde similiter mathematic⁹ pro malefico *in rub. C. de malefic. & mathemat.* Item, & Caldæus Daniel, cap. 2. *Magi, & malefici, & Caldæi*, qui ideò Astrologis arrogantiores, Iuuenal. Saty. 6.

> *Caldæis, sed maior erit fiducia, quidquid*
> *Dixerit Astrologus.*

¶ Huius Astrologiæ partes quatuor sunt, scilicet *Reuelationis, Genehtiliacũ, Electionum, & Imaginum fabricatorum.* Quarum prima *Reuelationis* dum tractatur ex vniuersalibus commensuratis, immediatisque principijs, & alijs artis regulis potest probabiliter ex stellarum aspectibus, conformationibus, retro-

retrogradationibus, cōstellationibus, & oppositionib⁹ prædicere cœli eclypses, terræ sterilitatem, annonæ pretiū, aeris salubritatem, vel corruptionem, & similia, nisi supputatio, vel instrumē-
6 tum fallant. † Quia est scientia naturalis sine qua philosophus perfectus esse nequit, permissa non solùm, sed laudabilis, *c. si quis Grammaticā 37. distinct. cap. ex tuarum de sortileg.* quibus astipulatur de Septimpartito iurel. 1. tit. 23. part. 7. *Esta segun el fuero de las leyes non es defendida vsar a los que son Maestros, y*
7 *la entienden.* † Et ita absq; periculo potest futura huiusmodi, non necessario, sed contingenter prædicere, cum formidinæ oppositi, secundum Theologos (quibus de his iudicium est) *Conrad. VVipin. lib. 1. de Fato, & de superstit. 2. cap. 7. conciuis meus Cardinal. D. Franc. Toledo in summ. lib. 4. c. 15. nu. 6. Maluet. de sortileg c. 1. ex n. 31. Mart. del Rio li. 4.*
8 *Magicar. cap. 3. q. 1.* † Dico non certo, sed contingenter: cum & ipsa Astrologia naturalis (quæ omnibus alijs certior est) ad ea etiā, quæ præsentia habet per sæpè fallat, vt de illis, quæ sub *Torrida Zona* aspera, & inculta habitatione tot sæculis pronūciauerat ex Lactātio, & alijs *D. August. lib. 16. ciuit. Dei cap.*
9 *9.* † In noui Orbis exploratione omnia irrita, & incassa fuere, cum omniū sit fertilissima, cibo potuque abnudās; ita vt in Hispania noua bis, aut ter fructus terra emittat quotannis, vt scripsit *alumnus Cortes.* Idemque in Brasila noui Orbis prouincia refert *Ambr. Perez Iesuita an. 1555.* quim etiam in toto illo nouo Orbe arbores nunquā frōdibus destituūtur, sed perpetuo verè virescunt, vt scribit *Ouet. summ. cap. 79. & histor. lib. 9. cap. 16.* † Vt sic meri-
10 to totius encyclopediæ laude vn⁹ nostro æuo clarissimus conciuis, & amicus noster D. Ludouic. de Gongora sic canit Solit. 1.

Tantos luego Astronomicos presagios
Frustrados, tanta nautica doctrina
Debajo, aun de la Zona mas vezina
A el Sol, calmas vencidas y naufragios.

¶ Secunda dicitur *Genethliacum*, quæ 11
dum homini nō futuros casus, & euentā, sed propēsiones naturales rimatur, aut quid ei Horoscopus protendat, prædicit: non necessario, sed dispositiuè (quia liberum arbitrium, à nullo astrorum influxu cogi potest) permissa, erit similiter, vt docet *D. Thom 2. 2. q. 26. art. 6. Grilland. de sortileg. q. 3. n. 13. & q. 11. n. 22. Franc. Suarez de Relig. lib. 2. c.*
11. n. 8. † Nam homo secundum cor- 12
pus, quia nascitur sub corporibus cœlestibus, vt docet *Dionys. lib. 1. de diuinis nom.* Etiam si secūdum intellectum sit sub Angelis *D. Thom. p. 1. q. 19.* & secūdum voluntatem sub Deo, Prouer. c.
11. cor hominis in manu Dei. † Potest spre- 13
ta Dei inspiratione ad bonū, & illuminatione boni Angeli, duci affectione corporali, ad ea que influētia luminaria cæli inclinant, vt tā voluntas, quam intellectus malitia, & erroribus inuoluatur, Sapient. cap. 9. *Corpus, quod corrumpitur aggrauat animam, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitan-*
tem. † Alia autem de statu fortunæ, li- 14
berorum, &c. omnino erit falsa, & prohibita, nam vt ait D. August. in c. illud. h. 26. q. 2. *Et ipsi quāuis veram stellarum propensionem dum quisque nascitur confectentur, & aliquando etiam peruestigent: tamen quod inde conātur, vel actiones nostras, vel actionem euenta prædicere nimis errāt, & vendunt imperitis homini-*
bus miserabilem seruitutem. † Nam vt 15
ait D. Hierem. cap. 10. *à signis cœli nolite timere, vt timent Gentes, quia vanæ sunt leges eorum*, vel ex eo, quod Phaborinus philosophus apud Aul. Gell. libr. 14. noct. Atticar. cap. 1. *Si dicunt prospera, & fallunt, miser fies frustra expectando: si aduersa dicūt, & mētiuntur, miser fies frustra:*

16 *tra timendo.* † Vt sic merito Spiritus sanctus huiusmodi diuinis non credẽdum per Moysis tubã intimauit populo, etiam si euentus prędictioni respõdeat, Deuter. cap. 13. *Etiamsi dixerint vobis, & ita euenient ne credatis eis.*
17 † Quia futura cõtingentia ex astris nõ pendent, sed ex diuina Dei prædestinatione, cuius homini nulla est cognitio, *Apostol. ad Roman. cap.* 11.
18 † Neque arbitrij libertas astris arctatur, quia in nostra est dispositione, *Genes. c.* 4. *Sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis*
19 *illi.* † Vnde astra nullius rei signa esse defendit eleganter *Ioan. Picus Mirand. tract. aduersus Astrolog. per lib.* XII. Vt sic merito Thomas Morus martyr lepide hos Astrologos inuehatur.

Astra tibi Aethereo pandunt se se omnia vati.
Omnibus, & quæ sint fata futura monet
Omnibus ast vxor, quod se tua publicat, inde
Astra licet videant omnia, nulla docet.

¶ Tertia dicitur *Electionum*, quæ docet
20 quid in singulis rebus consulto, & vtiliter est faciendum, quid omittẽdum; quando ędificandum, nauigãdum, manendum ve domi; si profiteatur suspitionem cum formidine Christianæ pietatis, permissa est: vt traddit *Caietan. in summ. v. astrorum obseruatio.* † Aliàs
21 enim dum certo aliquid, & infallibiliter prædicit (vt quæ imponit futuris rebus necessitatem) tãquam hæretica damnatur, *in cap. consuluisti. 2. q. 4. cap. sciendum. h. 26. q. 3. Grilland. de sortileg. q. 3. n. 13. & q. 11. n. 16. Farinac. tom. 1. q. 20. n. 111.* † Nam futura contingentia
22 nulla naturæ, neque artificij arte assequi possunt, quia vt ait Aristotel. lib. 2. Periarm. *de futuris contingentibus non est determinata veritas*, vt sic merito Vergil. A Eneid. 10.

Nescia mens hominum fati, sortisque futuræ.

¶ Vnde merito admonet Sapiẽs Pro- 23
uerb. cap. 17. *Ne glorieris in crastinum, nescis quid superuentura pariet dies*, nam vt ait Ecclesiast. cap. 10. *Ignorant homines, quid ante se fuerit, & quid post se fasturus sit, quis poterit indicare?* † Futura 24
enim non dum existunt, quod autem non est, non intelligitur, nisi prout aliquo modo est, positum nempè in causis secũdis, quarũ, quia tres sunt, Deus, cœlũ, & voluntas humana, minus ex eis, cognosci possunt: nam altius quo ad Dei prædestinationem attinet, cognitio nulla est, vt docet D. Isaias cap. 40. *Quis cognouit sensus Dñi, aut quis consiliarius eius fuit?* † Quo ad cœlum autem 25
spectat non minus difficultate maxima implicantur, nam vt ait Sapientiæ cap. 9. *quæ in prospectu sunt inuenimus cũ labore, quæ autem in cœlis sunt quis inuestigauit.* De voluntate autem humana Apostol. Corinth. 1. cap. 2. *Nemo nouit, quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis.* † Vnde futura huiusmodi cognoscere 26
asserentes Dei potentiam negant, & liberum arbitrium tollunt; quia id repugnat dignitati diuinæ gratiæ, quæ vincit naturam; repugnat diuinæ legi, quæ talia vetat obseruari; repugnat nostræ mentis, & consilij dignitati, qua cunctis rebus summus præstantiores, vt docet *Ioan. Picus Mirandul. lib. 2. aduersus Astrolog. cap. 5. & lib. 4. cap. 11.* † Repugnat similiter sacræ Scripturæ 27
authoritate, quæ docet futurorũ prę scientiam solius Dei esse. D. Isaias cap. 46. *Ego Deus*, &c. *nec similis mei annuncians ab exordio nouissimum, & ab initio, quæ nondum facta sunt*, & cap. 44. *annunciate nobis, quæ ventura sunt, & sciemus, quia Dij estis.* † Quam hominibus prorsus ademit, *Ecclesiast. c.* 8. monetq; ne- 28
quis discat Astrologiã, neq; ab astris sibi timeat, quia vanæ sunt leges infideliũ *D. Hiere. c.* 10. siue philosophorũ *D. Paul. ad Colos.* 2. † Cuius ideò studiũ 26
inutilem,

lib.9. de Fato ex cap.29. Petr. Ciruclo de ſuperſtit.p.2.cap.3.& lib.1. Aſtrolog. Chriſt. c.1. Mich. Medina lib.2. de recta in Deum fide c.2. Mart. del Rio lib.4.c.3. Magicar. q. 1. & libr. 6. Anacephaleoſ. monit. 7. Franc. Suarez lib. 1. de Religion. cap. 11. Raph. de la Torre.d.q.96.art.5. Thom. San-
53 *chez in ſum.t.1.lib.2. c.38. ex n.33.* † Sep-
timo damnant Iuriſperiti *Abb. Annan. Ancharran. & alij in d. cap. ex tuarum de ſortileg. Cardinal. Turrecrem. in d.c. illud. Troil. Maluet. de ſortib.p.1. Bald. & Salyc. in ll.2. & 5. de malefic. & math. Grilland. de ſortileg. q.3. ex nu.8. & q.11. ex nu.16. Petr. Leloyher lib. 3. ſpectror.c.9. Iul. Clarus lib.5. receptar. §. hæreſis, n.25. Menoch. de arbitrar. lib. 2. caſ. 388. Dãhauder in Prax. cap.61. n.80. Medices in ſumm. peccat.p. 1. tit. 2. q. 36. & in ſumm. hæreſ. p. 3. cap. de Aſtrolog. Lancellot. Conrad. in templo iudic. lib. 1.c.1.§.3. Proſp. Farina.*
54 *tom. 1. q.20. ex n. 112.* † Octauo dam-
nat Philoſophi, *Plato in Chratyl. & eius diſcipulus, atque antipoda Ariſtot. libr. 2. Periarm. & eloquentiæ parens Cicero. lib. 2. diuinat. & Phaborinus apud Aul. Gell.*
55 *lib. 14. noct. Atticar. cap. 1.* † Nono dã-
nant Medici, *Galen. lib. 1. de ſanitate tuend. Franc. Valles de ſacra philoſoph. cap. 31. Leuin. Lemnius epiſtol. ad Polician. lib.*
56 *12. Ioan. Langius epiſt.35.* † Decimo dã-
nant Hiſtorici, *Cornel. Tacitus lib.2. & lib.17. Annal. Euſeb. lib.6. hiſtoriæ Eccleſiaſt. cap. 6. & cap. 7. Mariana de rebus Hiſpan. lib. 17. cap. 14.* † Vndecimo dã-
57 nant denique Poetæ Iuvenal. Satyra
ſexta.

> *Nemo mathematicus genium idemnatus habebit.*

Et paulò poſt.

> *Non enim ſunt ij, aut arte diuini, aut ſcientia,*
> *Sed ſuperſtitioſi vates, impudenteſque Arioli.*

CAP. VIII. de vanitate Aſtrologiæ iudiciariæ.

SVMMARIVM.

Astrologiæ vanitas ſecundæ diſputationis cauſa, n.1.

Non opportet verum dicere niſi cauſas falſitatis aßignemus, n.2.

Viam ferro appetit, qui per contraria tranſit, n.3.

Aſtrologia iudiciaria priori ſæculo in prætio habita, n.4.

Aſtrologorum error, qui ſe ſacræ ſcripturæ locis tuentur, n.5.

Abraham Aſtrologia imbutum, error, n. 6.

Aſtra licet non ſint ſigna, eſſe tamen cauſa futurorum, error, n.7.

Signa ſunt caracteres, quibus futura leguntur, error, n.8.

Signis cœli Deum opera ſua manifeſtaſſe, error, n.9.

Omnia ab aſtrorum influētijs patimur, error, n.10.

Magos, qui Chriſtum adorarunt, fuiſſe Aſtrologos, error, n.11.

Iacob patriarcã fuiſſe Aſtrologum, error, n.12.

Ioſeph narrationis liber approbatus à doctis, n.13.

Aſtrologiæ partem præter eam, quam author traddit falſiſsima, & vana, n. 14.

Aſtrologia, quam author improbat non poteſt coherere cũ veritate Chriſtinæ religionis, n.15.

Futura Deus ſibi reſeruauit in diuinitatis prerrogatiuam, n.15.

Aſtrologos Deus ad inſaniam redigit, nu. 16.

Aſtologos Deus in adinuentionibus ſuis ſolet obcæcare, n.17.

Aſtrologiæ iudiciariæ vanitas ex ſacris litteris, n.18.

Aſtrologia iudiciaria non coheret philoſophia naturali, n.19.

Aſtrologia

lib.9. de Fato ex cap.29. Petr. Ciruclo de su-
perstit.p.2.cap.3.& lib.1. Astrolog. Christ.
c.1. Mich. Medina lib.2. de recta in Deum
fide c.2. Mart. del Rio lib.4.c.3. Magicar.
q. 1. & libr. 6. Anacephaleos. monit. 7.
Franc. Suarez lib. 1. de Religion. cap. 11.
Raph. de la Torre. d.q.96.art.5. Thom. San-
53 *chez in sum.t.1. lib.2. c.38. ex n.33.* † Sep-
timo damnant Iurisperiti *Abb. Annan.*
Ancharran. & alij in d. cap. ex tuarum de
sortileg. Cardinal. Turrecrem. in d.c. illud.
Troil. Maluet. de sortib.p.1. Bald. & Salyc.
in ll.2. & 5. de malefic. & math. Grilland.
de sortileg.q.3. ex nu.8. & q.11. ex nu.16.
Petr. Leloyher lib. 3. spectror.c.9. Iul. Cla-
rus lib.5. receptar.§. hæresis, n.25. Menoch.
de arbitrar. lib. 2. cas. 388. Dãhauder in
Prax. cap.61. n.80. Medices in summ. pec-
cat. p. 1. tit. 2. q. 36. & in summ. hæres. p.
3. cap. de Astrolog. Lancellot. Conrad. in
templo iudic. lib. 1. c.1. §.3. Prosp. Farina.
54 *tom. 1. q.20. ex n. 112.* † Octauo dam-
nat Philosophi, *Plato in Chratyl. & eius*
discipulus, atque antipoda Aristot. libr. 2.
Periarm. & eloquentiæ parens Cicero. lib.
2. diuinat. & Phaborinus apud Aul. Gell.
55 *lib. 14. noct. Atticar. cap.1.* † Nono dã-
nant Medici, *Galen. lib. 1. de sanitate*
tuend. Franc. Valles de sacra philosoph. cap.
31. Leuin. Lemnius epistol. ad Polician. lib.
56 *12. Ioan. Langius epist.35.* † Decimo dã-
nant Historici, *Cornel. Tacitus lib.2. &*
lib.17. Annal. Euseb. lib.6. historiæ Eccle-
siast. cap. 6. & cap. 7. Mariana de rebus
Hispan. lib. 17. cap. 14. † Vndecimo dã-
57 nant denique Poetæ Iuvenal. Satyra
sexta.

> *Nemo mathematicus genium idemnatus habebit.*

Et paulò post.

> *Non enim sunt ij, aut arte diuini, aut scientia,*
> *Sed superstitiosi vates, impudentesque Arioli.*

CAP. VIII. de vanitate Astrologiæ iudiciariæ.

SVMMARIVM.

Astrologiæ vanitas secundæ disputationis causa, n.1.

Non opportet verum dicere nisi causas falsitatis aßignemus, n.2.

Viam ferro appetit, qui per contraria transit, n.3.

Astrologia iudiciaria priori sæculo in prætio habita, n.4.

Astrologorum error, qui se sacræ scripturæ locis tuentur, n.5.

Abraham Astrologia imbutum, error, n. 6.

Astra licet non sint signa, esse tamen causa futurorum, error, n.7.

Signa sunt caracteres, quibus futura leguntur, error, n.8.

Signis cœli Deum opera sua manifestasse, error, n.9.

Omnia ab astrorum influētijs patimur, error, n.10.

Magos, qui Christum adorarunt, fuisse Astrologos, error, n.11.

Iacob patriarcã fuisse Astrologum, error, n.12.

Ioseph narrationis liber approbatus à doctis, n.13.

Astrologiæ partem præter eam, quam author tradidit falsißima, & vana, n. 14.

Astrologia, quam author improbat non potest coherere cũ veritate Christinæ religionis, n.15.

Futura Deus sibi reseruauit in diuinitatis prerrogatiuam, n.15.

Astrologos Deus ad insaniam redigit, nu. 16.

Astologos Deus in adinuentionibus suis solet obcæcare, n.17.

Astrologiæ iudiciariæ vanitas ex sacris litteris, n.18.

Astrologia iudiciaria non coheret philosophia naturali, n.19.

Astrologia

Laudat Cicero, quod astrologiam cōtempserint, nu. 52.

Astrologos non esse credendum, numero. 52.

Ptholomæi de incertitudine indiciariæ sententia, nu. 53.

Libero stante arbitrio iudiciaria stare non potest, nu. 54.

Impij excusarentur si astrologia iudiciaria vera esset, nu. 55.

Dei inspirationis valet homo respuere, quin astrorum, nu. 56.

Astrologia iudiciaria, nullo pacto necessaria est, nu. 57.

Astrologia inanis, & falsa, numero. 58.

Abraham astrologum non fuisse, numero. 59.

Astra non sunt signa futurorum, numero. 60.

Origines de astrorum scientia repræhensus, nu. 61. & 62.

Astra non sunt causa futurorum, numero. 63.

Iris quomodo sit causa serenitatis, numero. 64.

Astra non posse esse signa futurorum, nume. 65.

Cœlum recedere sicut liber apud Isaiam explicatur, nu. 66.

Hebræi libros scribebant vnico dumtaxat folio, nu. 67.

D. Isaias de cœli complicatione expositus, nu. 68.

Sacra scriptura loqui aliquando per prosopopeiam, nu. 69.

Per methonimiam etiam accipitur, numero. 70.

Per hyperbolem similiter interpretatur, nu. 71.

Per analogiam quandoque admittitur, num. 72.

Cœli militia de astris, & stellis, numero. 73.

Hispani figuratè al oquuntur, numero. 74.

Stellæ pro Angelis summuntur, numero. 75.

ASTROLOGIA 1
iudiciaria licet nil
aliud sit quan diuina
tio astronomica, de
qua in præcedēti capite
actum est, quia
non cessant aduersarij, iterum ad eam
reddire cogor, nam in hac Matritensi
curia in omnium ora sub specie liciti
damnatæ artis multa, & ea quidem
Hispano sermone, audent propallare,
quos vt in adinuentionibus suis
capiamus pauca effundam: quia non
opportet verum dicere, nisi causas falsitatis
asignentur, vt inquit *Aristoteles
libro septimo Ethicorū, Neuizanus in Sylu.
libro primo in præfatione, numero quinto, &
sexto.* † Primo enim ad sacræ scriptu- 2
ræ loca respondēdum est, quibus vt ad
sacrā anchorā impius præceptor se cō-
fugit, ad suos stabiliendos errores, vt
eius argumenta debilitata veritas firmissima
clarescat: Quia veritas sępius
examinata magis exclarescit in lucem,
*capite grauem trigeßima quinta, quæstione
nona, glossa in capite cum Ioannes de fide
instrumentorum.* † Nihil enim magis iu- 3
uat ad veritatem enucleandam, quam
argumenta contrariorum, neque aliud
laude dignius, quam eis satisfacere, nā
viam ferro appetit, qui per contraria
transit, vt inquit *Baldus in lege præcibus,
Codice de impuberum, & alijs substitutionibus;
& in lege si pecuniam,
Digestis de conditione ob causam.* † Scio
enim hanc quam in præcedenti capi- 4
te, & nunc impugnamus Astrologiam
priori sęculo magno fuisse in prętio
habitam quippe eā laudarunt Democritus,
Empedocles, Posidonius, & recentiores
Porphyrius, & Aphrosideus,
ex illo Ptholomæi aphorismo *vultus
inferiores subiectos esse vultibus cælestib⁹.*

† Sed

5 † Sed quia satisfecimus in præcedenti
capite, quo ad impugnationē ad loca
sacrę scripturæ veniamus, quibus blas-
phemo ore huiꝰ vanitates patrocinare
conantur àduersarij, de quibus Apost.
ad Thim.1.c.1. *Conuersi sunt in vanilo-
quiū, volentes esse legis Doctores, non intel-
ligentes, neq; quæ loquuntur,* &c.
6 ¶ Iulianus Apostata hæretica vesa-
nia turgidus in libro quē edit aduersus
Christianos hac Astrologia insignem
fuisse sanctissimum Patriachā Abra-
hamū, eaq; à Dño imbutū blasphemo
ore non erubet propalare, suumq; er-
rorem nefariè patrocinatur, Gen.c.15.
*Eduxit Dominus Abraham foras, & ait
illi, suspice cœlū, & numera stellas, si potes;
7 sic erit semen tuum.* † Secundo astra licet
non sint causæ futurorum, sunt tamen
signa, quibus futura indicantur, Gene.
c.1. *Et sint in signa: tempora, dies, & annos.*
vt exponit *Euseb.li.6.præparat.Euāg.c.9.*
8 † Tertio signa sunt tāquam caracteres
quibus omnia descripta sunt futura tā-
quam in libro extenso D. Isai. cap.34.
Cœli sicut libri complicabuntur. Et illud
9 *quæ extendit cœlum sicut pellem.* † Quartò
per cœli signis Deus opera sua mani-
festauit, quæ facturus est Psal.18. *Cœli
enarrant gloriam Dei.* & Psal.67. *Et opera
manū eius annunciat firmamentū.* † Quin-
10 to, omnia ab astrorum influentijs pa-
timur iuxta illud Iud.c.5. *De cœlo dimi-
catum est contra eos, stellæ manentes in or-
dine, & cursu suo aduersus Sysaram pugna-
uerūt.* † Sexto, Magos illos, qui ab Oriē-
11 te venerunt Christum adorandum as-
trologos fuisse conatur persuadere, *Iu-
lianꝰ vbi sup.* quod ducti stella venissēt,
Matth.c.2. *Vidimus stellam eius in Oriēte,
venimus adorare eum.* † Septimo, hanc
12 artem fulciuntur ex libro quem citat
Origenes, cui titulus erat *narratio Ioseph,*
olim apud multos in authoritate, & fi-
de recepto, in quo Iacob patriarca in-
ducitur filios suos alloquens in hunc
modum, *legite in tabullis cœli quæcumq;
contingerim vobis, & filijs vestris.* † Vt 13
sic nō solùm sacris abutentes, sed apo-
criphis insaniētes fallatias suas incau-
tis hominibus persuadeant; etiam si
dictam narrationem Ioseph; approba-
berint *Plotinus condiscipulus Origenis lib.
de Fato cap.6. & Iul. Syren. lib.9.c.35.*
¶ Sed his non obstantibus Astro- 14
logiæ huiusmodi (præter quam in casi-
bus à nobis in pręcedenti capite annu-
meratis) falsissima, stolidissima, scan-
dalosa, vana, & hæretica censenda est,
omni cura cauenda, & à Magistratibus
aceruissimis pœnis plectenda, vt quæ
imponit futuris rebus necessitatem, &
libertatem arbitrij tollit, & merita di-
uinæ gratiæ. † Et ita non posse cohære- 15
re cum veritate Christianæ religionis
ex multis probat *Ioan. Picus Mirandulæ
lib.12. aduersus Astrolog.* Nam futura
huiusmodi ea sibi in diuinitatis prerro
gatiuā Deꝰ reseruauit Acta Apost.c.1.
*Nō est vestrum nosse tempora, & momēta,
quæ Pater posuit in sua potestate.* † Qua-
propter Dñs ea præscrutantes ad insa- 16
niam solet redigere D. Isaias cap.44.
*Ego sum Dominus irrita faciens signa di-
uinorum, & ariolos in furorem vertens, cō-
uertens sapientes retrorsum, & scientiam
eorum stultam faciens.* † Siue vt ipsemet 17
Dominus testatur per Iob cap.5. *Com-
prehendam sapiētes in astutia eorum,* quia
solet Dominus eos in ad inuētionibus
suis obcæcare, Apost. Corint.c.3. † Et 18
ita apud eundem D. Isai.c.47. *Sapientia
tua, & scientia tua hæc decœpit te.* Et pau-
lò post; *Defecisti in multitudine consiliorū
tuorum: stent & saluent te Augures cœli,
qui contemplantur sydera, & supputabant
menses, vt ex eis annuncient ventura tibi.*
¶ Neq; cohęret philosophia natu- 19
rali, quia Astrologi huiusmodi, nec cer
to sciunt omnes astrorū vires defluxꝰ,
& effectus, nec si eas res scirent satis id
foret ad certā rerū futurarū præsentio-

nem, vnde eos imperitia,& imprudē-
tia arguit Phaborinus philoſoph⁹ apud
20 *Aul.Gel.li.14.noct.Attic.c.1.* †Et quod
nihil Aſtrologi huiuſmodi de ſyderū
doctrina ſciāt,patet,quia ſi eos interro
gamus de cęlorū cōpoſitione,& natu-
ra, an ſimplex, vel cōparata ex mate-
ria, & forma, an qualis eſt rerū omniū
ſublunarium, an omnino diuerſa; ſit
ne cœlū animatū, & an ſua vi mouea-
tur,vel intrinſecus ab Angelo,quę prę
ſentia ſūt,& faciliora ſcitu,quā ea,quæ
profitētur,eos inueniemus earū omni-
no rudes,atq; ignaros,quare difficilio-
rū ſcientes, & peritos eſſe credi nō de-
bet,nā vt ait Eccleſi.c.10.*Ignorat homo,*
quid ante ſe fuerit,& quid poſt ſe futurū ſit,
21 *quis poterit indicare?* † Nihil enim ſciūt
de cœli natura,magnitudine, numero
orbiū,& inter eos ordine, differentia,
dignitatib⁹, & varietate motuū,de Aſ-
trorū numeris, eorūq; inter ſe magni-
tudine,luce,poteſtate,atq; effectu,cum
Ariſtoteles philoſophorū omniū faci-
le prīceps ingenue fatetur,ſe multarū
rerū cœleſtiū,nō exquiſitā ſcientiā,ſed
opinabilē tantū, & cōiecturatā notitiā
tenere *lib.de cœlo, text.17.34.60. & 61.*
22 † Neq; enim veterib⁹ illis philoſophis
ſunt anteponēdi, qui rerū naturalium
notitia mortalibus incōprehēſibile lō-
ge alijs claruerunt;cū huius artis fūda-
mēta cum aiunt à Chaldæis accipiſſe,
quos in explorādis puerorū natalibus
quadringēta ſeptuaginta millia anno-
rū cōſumpſiſſe iactantur,falſum ſit, cū
ab exordio mundi vſq; in præſens non
dū ſex millia annorū defluxerint: qui-
nimo à Chaldeæ gētis origine,hoc eſt,
poſt euerſionē turris Babel, facta nēpè
linguarū diuulſione,nō ſunt adhuc qua
tuor millia annorū completi,vt tradit
23 *Pic.Mirand.d.lib.12.c.2.* †Neq; cœli fa-
cies, & omniorū ſignorū cęleſtiū poſi-
tura,quæ ſemel fuit,eadē omnino,vel
nunquā,vel nō niſi poſt immēſa anno-
rū ſpatia reddire poteſt; quippè octau⁹
orbis, in qua ſunt inerrātes ſtellæ, non
ante ſex & triginta annorū millia cir-
cuitum ſuū abſoluit, vt ex doctiſsimis
Mathematicis probat *Mirād.vbi prox.*
†Præterea multæ ſūt ſtellæ,quæ vel nō 24
claré,vel nullatenus cernūtur,earū ve-
rò,quę cernūtur paucas habēt Aſtrolo
gi cognitas,& per multas nec dum ex-
ploratas,vt cōcors eſt omniū ſentētia,
vt fatentur *Ptholomæus,& Albumazar.*
† Quare igitur ex paucis aſtris (quarū 25
vires norūt)tam cōfidēter prænūciant
futura,cū per aliorū ſyderū(quorū neſ-
ciūt influxus) aut impediri, aut variari
facilè potuerit? niſi forte aſtrorū, quæ
latēt ipſis nullas eſſe vires, nulloſq; in
fluxus impudēter, & abſurdè mētian-
tur? † Cōſtat enim Aſtrologos nume- 26
rari in octauo cęlo mille pręter vigin-
ti duas ſtellas,quarū cum quęlibet ma-
ior ſit terra,neceſſe eſt in gētē eſſe earū
vim,& potētiā:ſed earū Aſtrologi, vel
nullā,vel per exiguā notitiā habent, nā
tota eorū ars circa Planetas verſatur,
quæ ab alijs impediri poſſe agnouit
etiā philoſophia naturali imbutus cō-
ciuis meus Senec. li.2.natural.qq.c.32.
Quod eſt illud, quod errorē incutiat peritis
natalium, quam quod paucis nos ſyderibus
aſsignāt,cum omnia,quæ ſupra nos ſunt par-
tem ſibi noſtri vendicent.
¶ Sed dato, quod omnium ſyderū 27
poteſtates calcant (quod impoſsibile
eſt) ad earum obſeruationē planè er-
rant, nam difficilimum eſt punctum
tēporis, in quo quiſque oritur, vel in
eo ipſo puncto aſpectum ſyderū om-
nium, qui tunc vigent,obſeruare: tum
propter nubila, & craſſorum vaporū,
tum propter rapidiſsimam cœlorum
cōuerſionem, vt cōſtellatio prius trāſ-
uoluat, quam ab eis propriè annote-
tur: quippè per ſingula fere momēta
alia,& alia cœli facies, & itidē diuerſa
aſtrorum poſititura exiſtit. † Et ita fal- 28
ſiſsima

ſiſsima eſt Aſtrologorũ iactantia, qua
ex aſtris in natiuitate obſeruatis exiſ-
tere alicui prænunciant futurum ſum-
mum Pontificem, vel tot dignitates
cõſecuturum, vel tot filios ſuſcepturũ,
vel tot exitus habiturum, nã licet illa
cœli conſtellatio prędicat, quam ipſi
iactãt, ab eis conſequi non poſſe docet
B. Baſilius ſuper Geneſ. homil.6. D. Auguſ. lib.5. ciu. Dei li.2. cap.2. doctrinæ Chriſt. c.
29 *22. Suarez de Relig. lib.2. c.11.* † Nã pũc-
tum illud, quo quis aluo matris fuſus
lucem aſpicit, licet obſtetrix, & paren-
tes, atque cognati ſubtiliſsimè annotẽ-
tur, & proſpectum habeant, Aſtrolo-
gus illum ad omnem cœli poſituram
illico nequit applicare, quia tot ſtella-
rum formas, ſignorum, & planetarum
conſtellationes, aſpectus, retrograda-
tiones, & conformationes non valet
ſuperare, nam vt ait Sapientia capite
9. *quæ in proſpectu ſunt inuenimus cũ labo-
re, quæ autem in cœlis ſunt quis inueſti-*
30 *gauit?* † Quinimo ſyderũ vis potentior
eſt in cõceptu hominis, quã in ortu au-
thore Ptholomæo huius artis anteſig-
nano lib. Apoteleſm.3. *cũ principiũ tẽpo-
rale hominis aliquid ſtatuatur, natura qui-
dẽ, & per ſe illud erit, cum ſemen vtero ge-
nitale admittitur: potentia vero, & ſecun-
dum accidens cum horâ partus infans egre-*
31 *ditur.* † Vnde Hali nobilis Aſtrologus
eleganter reliquit ſcriptũ lib. Electio.
*Efficaciã dicernendi fatum hominis eſſe in
hora conceptionis, ſed quia hæc neſcitur ab
Aſtrologis propterea eos ad horã natiuita-*
32 *tis præpoſtere, atq; inſipide cõfugiũt.* † Qui-
bus ego addo totum illud tẽpus, quod
intercedit inter conceptionem, & na-
tiuitatem, quo quis in vtero eſt actioni
cœlorum ſubiectus, & reliquum vitæ
tempus, quod poſt ortum incipit dum
virtutes cœleſtes ingſiniores ſunt ef-
fectu, & valentiores ad immutandum
hominem, quã quæ tẽpore ortus eius
fuerũt; quippè effectus ille, & defluxus
aſtrorum naſcenti homini impreſſum
neceſſe eſt variari commutata ſæpius
homini corporis tẽperie, vel ob alias
potentes conſtellationes, vel ob edu-
cationem, vel ob variã viuendi cõſue-
tudinem, vt colligitur ex *D. Thom. p.3.
q. fin. art.1.* † Vnde hanc artem eſſe fal- 33
ſiſsimam ſequentibus rationibus pro-
babo, vt ſic ea omnia, quæ ab eius pro-
feſſoribus iactantur nullatenus eueni-
re credas, neq; ab eis poſſe ſciri; etſi ali
quãdiu acciderint, id nõ ex aſtris, ſed
ex Dei voluntate fieri, ad cuius cogni-
tionẽ ſolent nefariè pacto cũ dæmone
implicari, & ſic quãto errẽt manifeſtè
dicat, Deuter. cap.13. *Etiã ſi dixerint vo-
bis, & ita euenient ne credatis eis.*

¶ Primo enim ad producendos ef- 34
fectus futuros opus eſt præter cauſas
cœleſtes, quæ vt vniuerſales cõcurrũt,
cauſa etiam particularis efficiens, quia
cœlum ſolum per ſe ea non producit,
quippè ex ſententia Ariſtot. *Sol, & ho-
mo generant hominem, & omnia,* quorum
ſi derit alterum prorſus nullos futuros
eſſe effectus probat *Franc. Suarez lib.2.
de Relig. cap.11. n.6.* † Quod experien- 35
tia probatur; nam ſi cœli aſpectus ſo-
lus has, vel illas, qualitates influit?
quare ſemina, quæ vno ſimul puncto
ſeruntur, non tantũ diuerſis, ſed eiſdẽ
terrarum locis diuerſas qualitates, &
diuerſos effectus, & exitus ſorciantur?
an quando ſydera, vt irridet *Phabori-
nus* in hominibus tantum valeant, in
cęteris autẽ deficiant? † Neque enim 36
mei ſolius eſt argumentum, nã prius
excogitauerat Eccleſiæ lumẽ pariter-
que columẽ, D. Auguſ. lib.2. in Geneſ.
ad liter. cap.17. *Multa corpora diuerſarũ
generum, vel animantium, vel herbarum,
vel arbuſtorum vno ſimul puncto temporis
ſeminantur, vno quoque puncto temporis
innumerabiliter multa naſcantur, non tan-
tum diuerſis, ſed etiam eiſdem terra-
rum loci; tantæ ſunt varietates in progreſ-*

sibus, in actibus, & passionibus eorum; vt verè isti (sicut dicitur) perdãt sydera si ista considerent.

¶ Secundo, si vera esset huiusmodi
37 Astrologorum doctrina necessè esset Geminos, qui vno tempore concepti, & nati sunt similimos omnino fore, sed experientia rerum magistra cõtrarium docet; & probatur Proculum, & Euristhenem reges Lacedæmoniorũ, eo tempore natos, quib⁹ exitus, & gloria rerum gestarum dispar fuit, vt tra-
38 dit *Cicero lib. 2. diuinat.* † Et vt alios interim taceã Iacob, & Esau eodem concubitu (vt inquit *D. Paul. ad Roman. cap.* 9.) fati, eodemq; tempori nati, dissimilimi tamen ingenijs, studijs, moribus,
39 & euentibus fuere *Genes. cap.* 25. † Neq; nodum effugies, si dixeris, quòd breuissima illa mora, quæ inter geminorum ortum intercedit, licèt ea nobis per exigua videatur, in cœlo tamen ob eius vastitatem, & rapidissimam con-
40 uersionem esse admodum notabilem, *vt proximè dictum est.* † Nam si tam rapidissima cœli vertigo est, videãt, quo delirent in eius perscrutanda constellatione, tot mẽdatia insectantur, nam vt ait Phaborinus d. c. 1. *Si tam rapidissimum est momentum quoquisq; nascẽs Fatum arripit, quomodo ab eis assequi potest?*
41 &c. † Iacob enim proximè natus, est post Esau, manum plantam pedis eius tenens, per inde ac dicit D. August. lib. 2. in Gene. ad lit. c. 17. *Vnus infans instar*
42 *duorũ, vel duplo longior nasceretur.* † Vnde dixit D. Gregor. super Genes. ho. 10. *Si propterea Iacob, & Esau non cẽsentur nati sub eadem cõstellatione, quod non simul nati sint, sed vnus post alterũ: ob eadem profectò causam iudicandum erit nullum hominem sub eadẽ constellatione totum nasci, cum ex vtero totus simul non prodeat.*

¶ Tertiò, vt missos faciam gemi-
43 nos, quorũ interruptus exitus aliquam Astrologis huiusmodi præbet latebrã, ã reliquis, qui in toto terrarũ orbe nascuntur hominibus facilior quæstio est, quod licet tot sint, qui sub eadem cœli positura nascũtur, vix, aut rarò in moribus, dignitatibus, aut vitæ exitu assimilantur, vt contendit *Phaborinus vbi supra d. cap.* 1. † Idq; apparet in Amazo- 44
nis, qui vno die omnes vicinis accubuebant, & totidem vno die pariebãt, sed omnes esse eiusdem animi propẽsionis, stultũ est opinare. Et quod vno die accubuissent, & peperissent, tradũt *D. Clemens S. Petri indiuiduus comes li. 9. recognit. Plin. lib. 6. cap. 13. Mela lib. 1. c. 2. Euseb. lib. 6. præparat. Euangel. capite* 8.
† Contra tamen multi sunt, qui diuer- 45
sis nati constellationibus similes sunt animi passionibus, vitæ exercitijs, dignitatibus, & exitu, vt memorat *Euseb. vbi sup. d. cap.* 8. in hæc verba; *Apud Indos autẽ, & Bactros multa millia hominũ sunt, qui Brachmanes appellantur; hi nec animatum aliquid comedũt, vinum, aut ceruisiam non bibunt, ab omni demum malignitate absunt, soli Deo attendentes.* † Et apud nos 46
sub his diebus res notissima est, Sarracenos, quos appellabamus *Moriscos*, ex Granatẽsi prælio per quadraginta plus minus ve annos inter nos commoratos, omnes vna die ab Hispania perduelionis reos iustissimè fuisse expulsos, quos omnes vna vitæ cõditio, vna fortuna, & vnus exitus tullit: sed omnes sub eadem cœli cõstellatione fuisse procreatos, insanum est dicere.

¶ Quartò, si Astrologia ista iudicia- 47
ria vera esset, & certa proculdubio philosophiæ pars magna esset, hominibusq; optatissima, tum propter finis excellentiam, & prouidentiam in rebus agendis, tum propter nouitatem, qua & sapientes capiuntur, vt tradit *Aristotel. lib. 1. Metaphys.* † At tamen 48
eius doctrina omni tempore à præstantissimis quibusq; philosophis, quin etiã Astrologis, contempta, proscripta, dam-

ra, damnata, & derisa fuit; vt elegan-
ter probat *Fran. Valleriolla lib.3. enarrat.*
49 *medic. c.2.* † Pythagoras, Democritus, &
Plato, qui longissimis peregrinationi-
bus multa ex Caldæis, & Persis accepe-
rũt, iudicariã autem Astrologiam, vel
didicere negligerunt, vel si didiserunt
certè nũquam ea vsos fuisse ex eorum
50 scriptis facilè appatet. † Aristoteles,
(quem ex Corduba in Grætiã profec-
tum, Phylosophiæ causa, *Ex Plinio,*
& Luc. de Tui tradit Ferd. Nuñez ad
Ioann. de Mena in Coronat. March. San-
till. copl. 37.) cum solerti subtiliq;, &
copiosa disquisitione rerũ cœlestium
materiam aliquod libris explicuerit,
nusquam tamen istius Astrologiæ, nec
51 verbum vllum fecit. † Neque in libris
Metheorũ, de Patribus, & Problema-
tum, licet multa rerum mirabiliũ cau-
sarum perquireret, ad nullius quæstio-
nis enodationẽ istius Astrologiæ ope-
ra vsus est, imo eã expresse confutauit,
dum ait lib.2. Periarm. *de futuris con-*
52 *tingẽtibus nõ est determinata veritas.* † Eu-
doxum ætate Platonis, Casandrum, &
Halicarnaseum sui temporis Astrolo-
gos laudat *Cicer. d. lib.2. diuinat.* quod
totam istius Astrologiæ rationẽ repu-
52 diarunt. † Auicena lib. fin. primæ Phy-
losoph. *Astrologos,* inquit, *non est creden-*
dum, quia ipsi nec puncta cœlestia tenent,
neque naturas rerum inferiorum planè ne-
cessarias ad faciendũ iudicium de rebus fu-
53 *turis pro spectas habent.* † Nã vt ait Ptho-
lomæus huius artis antesignanus lib.
1. de Iudic. cap.2. *Non est putãdum omnia*
supernis causis directo deriuari necessitate
quadam inuiolabili, vt nulla alia vis, quam
ita operentur obsistere valeat.
54 ¶ Quinto extante libero arbitrio
hominis, & immortalitate animi nos-
tri ars istã nullo modo stare potest, nã
si ea stet, illam funditus corruere neces-
se est, quem etiam post Adæ lapsum
homini remansisse probarunt *Genes.*
cap.4. Deut.30. Ios.24. Psal.26. Sapient. c.
9. Eccles.15. Paul ad Rom.7. & Corinth.1.
c.4. † Et similiter impij inflagitijs suis 55
excusarentur, quod Astrorum necessi-
tudine operarent, quod fuit error Lu-
theri decepti ex illo, Prouerb. c.16. *om-*
nia propter semetipsum operatus est Do-
minus, etiam impium ad diẽ malũ. † Quia 56
nullo pacto homo á Deo tentatur, vt
docet *D. Iacob cap.1.* neque inspiratio-
nibus cogitur, parere cũ possit illis nõ
assentire, D. Luc. c.10. *væ tibi Corozain,*
væ tibi Bethsaida, quia si in Tyro, & Sy-
done factæ fuißent virtutes, quæ factæ sunt
in vobis olim in cinere, & cilitio pœniten-
tiã egißent. † Neque etiam si homo As- 57
trorum necessitudine cogeretur (quod
falsum est) sciẽtia ista esset nenessaria,
nam vt ait conciuis meus Seneca lib.
13. epistol. *venio nunc ad illud, qui cœles-*
ti doctrina gloriantur, Verg. Geor.1.

Frigida Saturni, quo se se stella receptet,
Quo signis cœli Cyllenius erret in or-
bes.

Hoc scire quid proderit? vt solicitus sim, cũ
Saturnus, & Mars ex contrario stabunt,
aut cum Mercurius vespertinus facit Oc-
casum vidente Saturno. † Et ita scientia, 58
non solũ falsissima est, sed etiã inanis,
futilis, & superuacua, nam vt ait Pha-
borinus vbi sup. d. cap.1. *si dicunt pros-*
pera, & fallunt, miser fies frustra expec-
tando, si aduersa dicunt, & menciuntur, mi-
ser fies frustra timendo.

¶ Neq; obstant in contrariũ aduc- 59
ta, nam vt missum faciam primum ar-
gumentum, quo Iulianus blasphemat
diuinum Patriarcam Abraham, hac
Astrologia fuisse peritissimum, eaque
á Domino Deo edoctum; quia neque
ex textu, quem citat, constat, neque in-
duci potest, cum nõ de Astrologia, sed
de longeua propagatione agat, vt no-
tant *glossæ, & Patres in illo Genesis capite*
decimo quinto. † Vnde ad secundum 60
venientes non obstat illud Genesis

cap. 1. *& sint in signa*, &c. Nam astra,
neque signa sunt, neque causæ futuro-
rũ, vt contra supradictos, & nõnullos
alios mediocriter edoctos defendit *D.*
61 *August. lib.5. ciui. Dei. c.1.* † Nã licet *Ori-*
gines super Genesos libros apertè fa-
teatur, astra esse á Deo posita in cœlo,
vt per varios aspectus, & cõiunctiones
præsignificarent, quæ consequentibus
tẽporibus, tum vniuerse, tũ sigillatim
euẽtura essent, sed non ea efficerẽt, vt
memorat *Euseb. lib.6. præparat. Euãg. c.9.*
62 † Labitur plane Origines, nã si verum
esset, quod ait cõsequẽter Fati necessi-
tatẽ astrueret, quã iã tot sæculis Eccle-
sia reprobauit, vt author est Catholicæ
veritatis armariũ *Angelicus D. Thom.*
63 *lib.3. contra Gent.* † Nam si cœli, & syde-
ra sunt signa omnium rerum subluna-
rium: vel sunt earum rerum causa, vel
sunt effectus, quorũ neuter dici potest,
nec Deus nil eorũ promisit, nec colli-
gi potest dũ ea ad diuidẽdos dies, annos
& tẽpora constituit, vt notat *Perera in*
64 *Gen. lib.1.* † Neq; obstat, quod Iris dici-
tur causa serenitatis, & Cometa sterili-
tatis; nã cum ista á superioribus causis
ex corporalib⁹ rebus excitẽtur, possunt
esse signa effectus illius, cuius est cõmu
nis vtriusque causæ, vt diximus *sup. cap.*
65 *5. nu.7.* † Quod secus est in astris, quia
à nullo influxu superiore excitãtur, nisi
à Deo immediaté, vel mediaté Ange-
lo, cuius mẽtis non sunt signa, quia per
illa non solet manifestare, neque cau-
sæ, quia sine illis operatur, vt docet *Sua-*
rez de relig. lib.2. cap.11. ex nu.13. Mart.
del Rio lib.4. Magic. cap.2. q.3. Leonar. lib.
2. de instit. cap.43. dub.6. nu.42. Thom. Sã-
chez in sum. to.1. lib.2. c.38. ex nu.33.
66 ¶ Neque obstat tertium fundamẽ-
tum ex D. Isai. cap.34. *cœlum recessit si-*
cut liber, &c. Nam dũ Propheta de die
iudicij agat, sub illis verbis aperte de-
monstrat tantam fore diuinæ iræ vin-
dictã, & demonstrationẽ: tantãq; rerũ
omniũ perturbationẽ, & cõfusionẽ, vt
præ magnitudine mœroris videantur
hominibus cęlestia luminaria restingi,
Stellas de cęlo cadere, motusq; earum
conturbari, & deniq; cęlũ cõplicari, &
recedere, iuxta illud Apoc. c.6. *Et cœlum*
recessit sicut liber inuolutus. † Nã Hebręi 67
libros scribebãt vnico dũtaxat folio, si-
ue mẽbrana oblõga quã circa cylindrũ
cõplicabant, instar lineã telã radio te-
xorio, & quia hi libri videbãtur cęlorũ
referre aliquã similitudinẽ, qui in exe,
seu polo reuoluuntur; sic in summã re-
rũ augustiã dixit eos cõplicari, de qui-
bus aliàs dixerat Ps. 103. *qui extẽdit cœ-*
lũ sicut pelẽ. † Siue vt ait D. Th. & Lyra. 68
cõplicabuntur cœli tanquã liber, hoc est, non
exercebunt vltra Ethnici Astronomantiam
suã, nec posthac ex Astris diuinare audebũt
euenta hominum, quasi legerent in syderibus
descriptos casus, & euentus futuros.
¶ Neq; obstat quartũ Psal. 18. *cœli* 69
enarrant, & Psal 77. *annuntiat firmamen-*
tũ. Nã multa sunt in sacris literis, quę fi-
guraté intelligũtur, idq; quinq; modis,
aut per *Prosopopæiã*, quia, quæ animata
sunt inanimis tribuũtur, vt mare vide-
re, & fugere *Psal. 113.* cęli, & terra audi-
re, & placere *Leuit. c.26. Deut. 33.* † Secũ 70
do per *Methonimiã*, in qua cõtinens pro
cõtentu ponitur, vt cũ terra dicitur cor
rupta *Genes. c.6.* vel á Deo iudicãda, *Pa-*
ralip. 1. c.16. aut vrbi alicui remisius fu-
turũ, *Matt. c.11.* † Tertio per Hyperbo- 71
lẽ, vt quãdo lapides dicũtur clamaturi,
Leuit. c.19. terra dicitur aspectu Dei tre
mere, vel respõsura interrogãti *Ps. 103.*
† Quarto per *Analogiã*, seu methapho- 72
rã, vt cũ Sol dicitur pręesse die, & Luna
noctui, *Genes. c.1.* Luna vocatur Regi-
na cœli, *Hierem. cap.7.* Stellis tribuitur
immunditia, *Iob c.15. & 38.* astra dicũ-
tur laudare Deum, *Psalm. 32.* † Quin- 73
to non ex veritate, sed ex hominũ opi-
nione, vt cum dicimus militiam cœli
de Astris, & Stellis *Sophon. cap.1. & alia*
sexcenta

ſexcenta vti adnotata Ioann. Ganiuetus in epiſt. defenſ. Aſtrolog.

74 ¶ Neq; obſtat quintū argumentum Iudic. c. 5. *Stellæ manētes*, &c. quia nō intelligitur de Aſtris, ſed de Angelis qui eo tēpore procellam magnā excitarūt, quo Syſarę populus arma caperenō po-
75 tuiſſet. † Ideò dicūtur *in ordine, & curſu ſuo*, propter ordinē militiæ, ſeu Hierarchiæ, in qua quiſq; ſuū ordinem, & ſtationē ſeruat, nā Angeli Stellæ dicuntur Apoc. c. 12. *& cauda draconis traxit tertiam partem Stellarum.*

APPENDIX.

1 NON enim aſſentior ijs, qui omnia prorſus ab Aſtrorū influentijs prouenire arbitrātur, neq; illis, qui omnimodā illis negant poteſtatē, ſed illis, qui vim quandā naruralem concedūt, per media quaſi elementa ad nos vſq; cōmunicatam, quæ potēs eſt cauſas naturales alterare, & nos quaſi permouere quatenus his materialibus corporibus inhabitamus, vt docent *D. Ioan. Damaſce. lib. 2. c. 3. D. Auguſt. lib. 4. Ciuit. Dei c. 5. D. Tho. p. 1. q. 115. art. 4. & lib. 3. cōtra Gent. c. 92. Scotus, & alij in Sent. 2. diſt. 4.*
2 *q. 3.* † Vtrumque enim vitioſum eſt, ex Gentiliſmo, & Hebraiſmo deribatum: nam illuſtriū veterū ab initio duo fuerunt de Aſtrorū ſcientia opiniones: prima dicentiunt cœlos, & ſydera nihil in nobis poſſe, ſed ſolū Deum omnipotētem, per ſeipſum agere, ſecundū Magicū *Ptholomæi aphoriſ. 5. & 8.* quem ſequuntur *Aphroſidæus, Paracelſus, Porphy-*
3 *rius, Mizaldus, & alij Platonici.* † Ex quo negatum eſt liberū arbitrium, & merita diuinæ gratiæ, nā dicunt nobis inferna ſpectantibus, res apparēt arbitrariæ, & fortuitæ, ſed ad ſuperna ſpectantibꝰ omnia ſunt neceſſaria, quia non ſicut nos, ſed ſicut ille vult, ita viuimus, facimus, & patimur omnes, & omnia, vt fuit ſententia *Ioan. de Hus cōbuſti in Concilio Conſtantiæ, ſecuta à Mart. Luthero eius diſcipulo lib. de liber. arbitr. art. 36.*

¶ Altera fuit Stoicorū, qui cœlū in 4
nobis neceſsitate operari arbitrabātur, et quæcūque ab eo veniebant vitari nō poſſe crediderunt, quæ quidē cœli virtutes vocata ab illis eſt *Fatū*, cuius ſententię profeſſores ſunt *Heraclitus, Empedocles, Poſidonius, Ariſtoteles, & alij com-*
plures. † Quæ adeò huiuſmodi erroris 5
macula inter Caldæos, & Babylonicos crebuit, vt debita inefabili, ſoliq; Deo ſacrifitia, & thura (ne dū hæc, verū humanū ſanguinē) Soli, & Lunæ, cœleſtibuſque corporibus offerrent, vt tradit *Philo Iudæus lib. de migrat. Abrahami, fol. 359. & lib. de Abrahamo fol. 312. tom. 1.*
† Quos ſummus rerū cōditor per Pro- 6
phetas, præſertim per Iſaiam (Aſtrorū cultores eos vocādo) ideo minabatur, quia honorem, & cultnm ſummo creatori debitum, cœleſtibus creaturis tribuebāt, quo reſpexit *Sophonias c. 1.* dum ait *qui adorant ſuper tecta militia cœli.*

¶ Ex his nati ſunt totius iudiciariæ 7
artis Canones, quibus futura, & occulta rimātur, non aliter, quā quod ex ſtellarū aſpectibus, retrogradationibus, & conformationibus quaſi certa lege, & gyro dependentia impie conantur perſuaderet, quorū deliria, atq; errores iā ſatis refutamus *duobus capitibus proximè*
præcedēribus. † Reſtāt nunc tēporū præ- 8
dictiones, quæ *Prognoſtica* appellamus, nā eo, quod circa rem naturalē vidētur verſari, non deſinūt ſingulis annis, qui prædictionibus ſuis orbē ad impleātur nā partē naturalē Aſtrologiæ, á Doctoribus, & legibus Regni, nec dū à nobis dicūt approbatā, *c. 7. de diuinat. aſtronom.*
ex n. 6. † Sed quia his nō ſatis prouiſum, 9
dico, quod & ſi Aſtrorum ortū, & occaſum, motū, naturā, atq; curſum, aſpectū, conformationē retrogradationem; ecclyp-

ecclypſẽ, & ſimilia ex Ephemeridũ; &
Almageſti obſeruationibus cõſequã-
tur, non propterea pluuias, tẽpeſtates,
morbos, annonæ preciũ, & ſimilia, quæ
impudenter prædicũt, poſſunt aſſequi,
nã licet ex cauſis naturalibus aliquãdo
cognoſcuntur, ab alijs naturalibus im-
pediri poſſunt, vt tradit *Eugubin. lib. 3. de
perẽni Phyloſoph. cap. 14. cum multis ſeqq.*
10 † Vnde eos tanquã vanos, & ſuperſti-
tioſos dãnatos tradit *Mart. Olanus in Cõ-
cord. antin. ad ll. Partit. correctæ nu. 132. fol.*
271. nam vt ait Apoſt. ad Galat. 4. *Dies
obſeruatis, & tẽpora, & menſes, & annos:
timeo vos ne fruſtra laboraberim in vobis.*
11 † Et ita merito de Babylonis irridens,
qui huius artis fuerunt inuẽtores p, oſt-
quam vanitatis ſectatores, & ſtultos ap-
pellauit *D. Iſai. c. 44.* eos augures cœli
vocando ſic inuehitur, c. 47. *Stent, & ſal
uent te augures cœli, qui contẽplantur ſyde-
ra, & ſupputant menſes, vt ex eis annuntiẽt
ventura tibi.*

12 ¶ Quo ad alia autẽ prognoſtica me
dicorũ, agricolarum, & nautarũ, quia
circa res naturales tantũ verſantur, non
debent á peritis contẽni, vt dictum eſt
ſup. c. 2. 3. 4. 5. & 6. nã vt de medicis teſ-
tatur eorũ coripheus Hippocrat. lib. 1.
de Dięta, aphor. 4. *Aſtrorum ortus, & Oc
caſus medicus agnoſcat oportet, vt mutatio-*
13 *nes, exceſſuſq; cabere ſciat.* † Quod quia
minus dictũ videbatur, ſubdit lib. de ae
re, & aquis, & loco. *Periculoſiſsima ſunt
enim ambo ſolſtitia, maximè vero æſtiuum:
periculoſum etiã æquinoctium, vtrũque, ma-
gis verò autũmale. Oportet, & Aſtrorũ ex
ortus cõſidirare, præcipuẽ Canis, deinde Ar-
cturi, & Pleiadũ Occaſum: morbi enim in
his maximè diebus, iudicantur, alij perimũt,
alij verò definiunt, aut in aliã ſpeciẽ, aliũq;*
14 *ſtatum trãſmutãtur.* † Neq; propterea aſ
ſerimus medicorum ſcientiã ab Aſtro
nomis eſſe petendã, nam idẽ Hippocra
tes, non Aſtrorũ in morbis ſeriẽ, ſed ip-
ſam morborũ ſpeciem, vim atq; homi-
nis naturã inſpicere medicũ iubet, *lib.
2. de rat. vict. acut. text. 38.* & lib. 3. præ-
ſag. tex. 39. *Nihil ex Aſtris in morborũ cu-
rationibus, & dignitatibus petendũ, ſed ma-
gis ex his, quæ natura conſtãnt theorematib⁹
medendũ.* † Nam vt eleganter ait doctiſ 15
ſimus Fran. Valleriolla lib. 3. enarratio.
medicar. c. 2. *Cum ſæpè videre ſit, pleroſq;
vna eademq; cœli, & Aſtrorum configura-
tione in morbum incidere, non pari tamen
exitu à morbo liberari: alter enim morte, ſa-
lute edempta alter, morbo ſoluitur: celerius
vnus, tardius alter, ad morbi iudiciũ prope-
rat: quin, & multos diuerſis quidẽ tempori-
bus in morbos delapſos, ſalubri exitu libera-
rĩ, aut morte raptos occumbere.*

¶ Agricolarum ſimiliter, & nauta- 16
rarum ſuis non minus finibus contine-
tur naturalibus, quos tranſgredientes,
errant plane, ac ſuperſtitione implicã-
tur, plena Gentiliu, & perditorum de-
lirijs, quæ de Mercurio, Marte, Satur-
no, & ſimilibus tradidere, Sagitarios,
Cancros, & Scorpiones, & ſimiliũ plu-
ra in cœlo fingentes, atque metuẽtes,
imperitis vendunt miſerabilẽ ſeruitu-
tẽ, nam vt ait Propheta, D. Hier. c. 10.
*Iuxta vias Gentiũ nolite diſcedere, & à ſig
nis cæli nollite timere, quæ timent Gentes,
quia leges eorum vanæ ſunt.* † Et ſimiles 17
ſunt Planetarijs, & Mathematicis dã-
natis à S. D. N. Sixto V. Pontifi. Max. in
Bulla cõtra Aſtrologos edita, ann. 1586.
*Tales inprimis ſunt Aſtrologi, olim Mathe-
matici, Genethliaci, & Planetarij vocati,
qui vanã, falſamq; ſyderum, & Aſtrorum
ſcientiã profitentur.* † Nam ſub prædicta 18
Aſtrorũ obſeruatione pactũ cũ diabolo
ſolet ineſſe, quia nihil magis ſatagit,
quã his vanitatibus homines á Deo ad
creaturas abertere, & à cęleſtibus curis,
ad cœnoſa terrenaq; ſeducere, vel ſal-
tẽ á ſerijs, & grauibus, ad ludrica, & nu
gatoria, vt docet *D. Auguſt. li. 38. qq. c. 79.*
† Ideo debent vitari ad occulti, & futu 19
rorũ indagationẽ, quã deteſtamur, tã

ad harum

ad horũ neutrũ necessariæ sunt Ephemerides, nec Tabullæ Alphonsinæ, nec Almagestum Ptholomæi, & similium superstitionum, cum meliores agricolæ, peritiores naucleri, atq; præstantiores medici huiusmodi vnquam,
20 vel respiciãt deliria.......† Vnde sub his diebus postquam cõtenta in præcedẽti capite scripserim, ex decreto supræmi Senatus S. Generalis Inquisitionis, iam hodie Dei beneficio nulla iudiciariæ artis extãt monumẽta, & rescriptũ est vniuersis Inquisitionibus, vt prognostica huiusmodi comburant, & alijs in omnibus obseruari faciãt Constitutionem prædictam sanctissimi D. N. Sixti V. quæ talis est.

SIXTVS EPISCOPVS seruus seruorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam.

21 COELI, & terrę creator Deus, quẽ vnum omnipotẽtem corde credimus ad iustitiam, & ore confitemur ad salutẽ, etsi homini, quem ad imaginem, & similitudinem suam creauit, mentem dederit, quæ non solùm diuino fidei lumine illustrata, mysteria illa cognosceret, quæ humanam intelligentiam superant, sed etiam naturæ suæ vi, magno licet cũ labore, præclara multa inuestigaret, atq; intelligeret, tamen; vt superbum animal homo non altum saperet, sed timeret: & immensam cõditoris sui maiestatem, humi stratus veneraretur, sibi soli eorum, quæ euentura sunt, scientiam, & futurarum rerũ cognitionem reseruauit. Solus enim ipse, cuius oculis omnia nuda, & aperta sunt, & ad intimas hominũ cogitationes penetrat: & consequentes eorũ actiones intuetur, solus ipse, qui vocat ea, quæ non sunt, tãquam ea, quæ sunt, omnia præsentia, & ante oculos posita habet, solus denique omnia, & singula quæcumque totius temporis decursu, & seculorũ ætatibus futura sunt, ab omni æternitate nouit, & admirabili prouidentia disposuit, quæ nõ modo humanæ mentis imbecillitas ignorat, sed nec dæmones ipsi præsentire possunt. Quare idolorum in futuris annuntiandis falsitatem, & imbecillitatem, & eorum, qui eis cultum adhibebãt, vanitatem irridet Spiritus sanctus apud Isaiam illis verbis. Annũtiate quæ vẽtura sunt in futurum, & sciemus, quia Dij estis vos: & in nouo testamẽto Christus Dominus discipulorum suorum de futuris euẽtibus paulò cupidius inquirentium, interrogationem graui illa responsione retudit, qua etiam omnium fidelium suorum curiositatem coercuit. Non est vestrũ scire tempora, vel momẽta, quæ Pater posuit in sua potestate. Nec vero ad futuros euentus, & fortuitos casus prænoscendos (futuris euentibus ex naturalibus causis necessario, vel frequenter prouenictibus, quæ ad diuinationẽ non pertinent, dumtaxat exceptis) vllę sunt veræ artes, aut disciplinæ, sed fallaces, & vanæ improborum hominũ astutia, & dæmonum fraudibus introductæ, ex quorum operatione, consilio, vel auxilio omnis diuinatio dimanat, siue quod expresse ad futura manifestando invocentur, siue quod ipsi prauitate sua, & odio in genus humanum, occultè, etiam præter hominis intentionem se ingerant, & intrudant vanis inquisitionibus futurorum, vt mentes hominum perniciosis vanitatibus, & fallaci contingentium, prænuntiatione implicentur, & omni impietatis genere deprauentur. Quæ quidem ipsis cognita sunt, non diuinitate aliqua,

aliqua, nec vera futurarum sciẽtia, sed naturę subtilioris acumine, & alijs quibusdam modis, quos hominum obtusior intelligẽtia ignorat. Quamobrem dubitandum nõ est, in huiusmodi futurorum contingẽtium, & fortuitorum euentuum inquisitione, & præcognitione, diaboli operationem se fallaciter immiscere, vt sua fraude, ac dolis, miseros homines à via salutis auertat, & laqueo damnationis involvat. Quæ cùm ita sint, nonnulli hæc fideliter, & religiose, vt debent, non attendentes, sed curiosa sectantes, grauiter Deum offendunt, errantes ipsi, & alios in errorem mittentes: tales imprimis sunt Astrologi olim Mathematici, Genethliaci, & Planetarij vocati, qui vanam, falsamq; syderum, & astrorum scientiam profitentes, diuinæq; dispositionis ordinationem, suo tempore reuelandam præuenire audacissime satagentes hominum natiuitates, seu genituras, ex motu syderum, & astrorum cursu metiuntur, ac iudicant futura, siue etiã præsentia, & præterita occulta, atq; ex puerorum ortu, & natali die, siue quauis alia temporum, & momẽtorum vanissima obseruatione, & notatione, de vniuscuiusq; hominis statu, conditione, vitæ cursu, honoribus, diuitijs, sobole, salute, morte, itineribus, certaminibus, inimicitijs, carceribus, cædib⁹, varijs discriminibus, alijsq; prosperis, & aduersis casibus, & euẽtibus præcognoscere, iudicare, & affirmare temere præsumũt, nõ sine magno periculo erroris, & infidelitatis: cũ S. Augustinus præcipuum Ecclesiæ lumen, eum, qui hæc obseruat, qui attendit, qui credit, qui in domum recipit, qui interrogat, Christianam fidem, & baptismum præuaricasse affirmet, vt illos merito Apostolus arguat, atque increpet illis verbis: Dies obseruatis, & menses, & tempora, & annos, timeo vos, ne forte sine causa laborauerim in vobis. Hi igitur leuissimi, & temerarij homines in miserandam animarum suarum ruinã, graue fidelium scandalum, & Christianæ fidei detrimentum futuros rerum euẽtus, & quęcunq; prospere, vel aduerse obuentura sunt, ac actus humanos, ea deniq;, quæ ex libera hominũ volũtate proficiscuntur, astris, syderibusq; ascribũt, eisq; eã facultatẽ, vim seu virtutẽ, & efficaciã tribuunt significandi futura, & ad præcognita ita inclinandi, vt sic omnino, nec aliter euentura sint, atq; ob eam causam de ijs rebus omnibus iudicia facere, prognostica, prędictiones, & pręcognitiones sibi assumere, & palàm venditare non dubitant, quibus non pauci rudes, & imperiti, alijq; nimis creduli, & imprudentes tantam fidẽ præstant, vt ex huiusmodi iudiciorum, & prędictionum pręscripto, aliquid certo esse credant, aut sperent, quorum sane; & mendacium magistrorum temeritas, & infęlicium discipulorum credulitas magnopere deploranda est, qui vel diuinis literis admoniti, non intelligunt hominis præstantiam, cui Cœli, & stellæ, & clarissima Cœli sydera, Sol, & Luna, Deo ita disponẽte, non imperant, sed inseruiũt, sic enim Moyses populum Dei, vt hũc errorem caueret, pręmonebat. Ne forte eleuatis oculis ad Cœlum, videas Solem, & Lunam, & omnia astra Cœli, & errore deceptus adores ea, & colas, quæ creauit Dominus Deus tuus in ministerium cunctis gentibus, quæ sub Cœlo sunt. Sed quid sydera mirandum est homini seruire? non ne nobilissimæ intelligentiæ Angeli ipsi, omnes sunt administratorij spiritus in ministerium missi propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis? nam rationales oues, ita diligit Deus, vt non solum Episcopos, quemadmodum à S. Ambro-

Ambrosio scriptum est, ad tuendum gregem ordinauerit, sed etiam Angelos destinauerit. Placlaré etiam S. Hieronymus. Magna dignitas animarum, vt vna quæq; habeat ab ortu Natiuitatis in custodiam sui Angelum delegatum. Quod si Angeli homines custodiunt, quid aduersus Angelorum custodiam, & tutelam astra moliri, aut efficere poterunt, quæ cum ipsis Angelis nullo modo sunt comparanda? Nec sane hoc loco prætereunda est, eximij Ecclesiæ Doctoris, & Beatissimi Pontificis Magni Gregorij sententia, qui Priscillianistas hæreticos vnumquemq; hominem sub constitutionibus stellarũ nasci putãtes, magno rerum, & verborum pondere cõfutat. Absit (inquit) à fidelium cordibus, vt aliquid esse fatum dicant, vitã quippe hominũ solus hanc conditor, qui creauit administrat, neq; enim propter stellas homo, sed stellæ propter homines factæ sunt, & si stella fatum hominis esse dicitur, ipsis suis ministerijs sub esse homo perhibetur. Vtinã insani homines hæc saperent, & intelligerent, ac Dei monitis obtemperarent in Leuitico dicentis. Non declinetis ad Magos, nec ab Ariolis aliquid sciscitemini, vt polluamini per eos: Neq; enim quæ Christiana, & vera pietas repellit, ac damnat, tanto studio inuestigarent, iisdemq; misere se decipi, atq; irretiri paterentur. Sunt etiã inanes quidã homines, & curiosi, vel impij, & irreligiosi, qui futurarũ, & oc cultarũ aliarũ rerũ notitiã adeò anxie hãbere studẽt, vt ob eadem prænoscenda, & inuestiganda in diuinæ legis offensionẽ multipliciter incurrant. Alij enim Geomantiæ, Hydromantiæ, Aeromantiæ, Pyromantiæ, Onomãtiæ, Chyromantiæ, Necromantiæ, alijsq; sortilegijs, & superstitionibus, non sine dæmonum saltem occulta societate, aut tacita pactione, operam dare, seu aleis, ac sortibus illicitis taxillorum, granorum triticeorum, vel fabarum iactu vti non verentur. Alij vero aliquas pristinæ, & antiquatæ, ac per Crucis victoriã prostrate Idolatrię reliquias retinẽtes, quibusdã augurijs, auspicijs, similibusve signis, & vanis obseruationibus ad futurorum diuinationem intẽdunt. Alij item sunt, qui cũ morte fœdus ineũt, & pactum faciunt cum inferno, qui similiter ad occultorum diuinationem ad inueniendos thesauros, vel ad alia facinora perpetranda, etiam expressa cum diabolo pactione facta, in manifestam suarum perniciem animarum, nefarias magicæ artis incantationes, instrumenta, & veneficia adhibent, circulos, & diabolicos caracteres describunt, dæmones inuocant, aut consulunt, ab eis responsa petunt, aut accipiunt, eis preces, & thuris, aut aliarum rerum suffimenta, seu fumicationes, aliave sacrificia offerunt, candelas accendunt, aut rebus sacris, vel Sacramẽtis, aut Sacramentalibus sacrilege abutuntur, adorationis, genuflexionis, aut quæuis alia impietatis obsequia præstant, cultũ, venerationemve tribuunt, aut annulum, vel speculum, aut paruas phyalas, sibi fabricant, aut fabricari curant ad dæmones in eis alligandos, seu includendos, vt putant, ad responsa ab ipsis inde petenda, aut habenda. Alij præterea etiam in corporibus obsessis, vel lymphaticis, & phanaticis mulieribus dæmones de futuris, vel occultis rebus, aut factis exquirunt, vt merito ab eis, quos Dominus in Euangelio tacere imperauit, vanas, mendacesq; referant responsiones. Alij quoq; præstigiatores, frequentius vero mulierculæ quędã superstitionibus deditę in phyalis, seu vasculis vitreis aqua plenis, vel in speculo accensis candelis: etiam benedictis sub nomine Angeli sancti, & albi

albi, diabolum omnium malorum ſatorem ſupplices adorantes, vel in vnguibus, aut palma manus, quandoque etiam oleo perunctis eundem omniū fallaciarum architectum orant, vt ſimiliter futura, vel occulta quæuis per ſpectra, & apparētes imagines, ſeu phātaſticas viſiones ſibi oſtēdat, aut ab eodem patre mendacij diabolo alijs incantationibus, aut varijs ſuperſtitioſis obſeruationibus, futurorum, & occultorum huiuſmodi veritatem quærunt, & hominibus prædicere contendunt. Quorum omniū, quos ſupra enumerauimus conſimilis impietas parem exitum habet, nimirum, quod dæmonis præſtigijs, ac dolis, tum qui diuinăt, tum qui diuinationem expetunt illuſi, ac deluſi miſerrime reperiuntur. Itaq; cum futuros euentus in ſeipſis conſiderare, ante quam fiant, ſit Dei proprium, illud neceſſario conſequitur, vt Aſtrologi, & alij prædicti, qui huiuſmodi futura prænuntiare, aut prænoſcere quocumq; modo, niſi Deo reuelante audent iniuſte, atq; impudenter, quod Dei eſt ſibi aſſumant, & vſurpēt. Sic fit, vt dum ab eis, quod ſolius eſt Creatoris perperam creaturis tribuitur diuina Mageſtas grauiter lęditur, fidei integritas violetur, & animabus pretioſo Chriſti ſanguine redemptis, peſtis, atq; exitiū importetur. Et licet iam pridem regulis indicis librorum prohibitorum ex decreto ſacri generalis Triden. Conci. confecti, illud inter cętera conſtitutum fuerit, vt Epiſcopi diligenter prouiderent, ne huiuſmodi Aſtrologiæ iudiciariæ libri, tractatus, & indices legerentur, vel haberentur, qui de futuris contingentibus, ſucceſſibus, fortuitiſve caſibus, aut ijs actionibus, quæ ab humana voluntate pendent certo aliquid euenturū affirmare audent, permiſsis tamen iudicijs, & naturalibus obſeruationibus, quæ nauigationis, agriculturæ, ſiue medicę artis iuuandæ gratia conſcripta fuiſſent. Libros vero omnes, & ſcripta Geomantiæ, Hydromantię, Chyromantiæ, Necromantiæ, ſiue in quibus continentur ſortilegia, veneficia, auguria, auſpicia, incantationes artis magicæ, prorſus reijci, & aboleri curarent. Non tamen errorum corruptelarum, delictorum, & abuſuum prędictorum extirpationi vſq; adeò prouiſum eſt, quin etiam adhuc in nonnullis locis, & apud plurimos curioſius vigeant, cum valde frequenter detectis diaboli inſidijs diuinationum, ſortilegiorum, & variarum ſuperſtitionū omnia plena eſſe indies detegantur. Nos igitur, qui pro noſtro paſtoralis officij munere fidei integritatem inviolată conſeruare debemus, & animarum ſaluti proſpicere, quantū diuina gratia adiutrice poſſumus, ex paternæ charitatis viſcerib[9] optamus, damnantes, & reprobantes omne genus diuinationū, quæ diabolo auctore ad fidelium deceptionem à prædictis curioſis, vel perditis hominibus fieri ſolent. Cupiētes præterea ſanctam illā Chriſtianæ Religionis ſimplicitatem, præſertim de ſumma Creatoris Dei poteſtate, ſapientia, & prouidentia ab omni erroris labe integram, atque incorruptam, vt par eſt, retineri. Volētes quoq; prędictæ falſę credulitati, ac huiuſmodi illicitarum diuinationum, & ſuperſtitionum, deteſtabili ſtudio, & execrandis flagitijs, atq; impuritatibus occurrere, vt de Chriſtiano populo merito dici poſsit, quod de antiquo Dei populo ſcriptum eſt, non eſt augurium in Iacob, neq; diuinatio in Iſrael: Hac perpetuo valitura conſtitutione, Apoſtolica authoritate ſtatuimus, & mandamus, vt tam contra Aſtrologos, Mathematicos, & alios quoſcumq; dictæ iudiciariæ, Aſtrologiæ artem, præterquam circa agriculturam,

nani-

nauigationem, & rem medicã in poſterum exercentes, aut facientes iudicia, & natiuitates hominũ, quibus de futuris contingentibus ſuceſsibus, fortuitiſq; caſibus, aut actionibus, ex humana voluntate pendentibus aliquid euenturum affirmare audent, etiam ſi id ſe non certo affirmare aſſerant, aut proteſtentur, quam cõtra alios vtriuſque ſexus, qui ſupradictas damnatas, vanas, fallaces, & pernicioſas diuinandi artes, ſiue ſcientias exercẽt, profitẽtur, & docent, aut diſcunt, qui ve huiuſmodi illicitas diuinationes, ſortilegia, ſuperſtitiones, veneficia, incantationes, ac præmiſſa deteſtanda ſcelera, & delicta, vt præfertur faciunt, aut in eis ſe quomodolibet intromittunt, cuiuſcumque dignitatis, gradus, & conditionis exiſtant, tam Epiſcopi, & Prçlati Superiores, ac alij ordinarij locorum, quàm Inquiſitores hæreticæ prauitatis, vbique gentium deputati, etiã ſi in pleriſque ex his caſibus antea non procedebant, aut procedere non valebant diligentius inquirant, & procedant: atque in eos ſeuerius Canonicis pœnis, & alijs eorum arbitrio animaduertant. Prohibentes omnes, & ſingulos libros, opera, & tractatus huius Iudiciariæ Aſtrologiæ, Geomantiæ, Hydromantiæ, Aeromantiæ, Pyromantiæ, Onomantiæ, Chyromãtiæ, Necromãtiæ, artis Magicæ, aut in quibus ſortilegia, veneficia, auguria, auſpicia, execrabiles incantiones, ac ſuperſtiones continentur, ac vt ſupra in memorato indice interdictos ſub cenſuris, & pœnis in eo contentis à quibuſcumque Chriſti fidelibus legi, aut quomodolibet retineri, ſed illos Epiſcopis, & ordinarijs locorum, vel inquiſitoribus prædictis præſentari, & conſignari debere. Et nihilominus eadẽ auctoritate ſtatuimus, & mandamus, vt contra ſcienter legentes, aut retinentes libros, & ſcripta huiuſmodi, ſeu in quibus talia continentur, ſimiliter ijdem Inquiſitores libere, & licite procedant, ac procedere, & pœnis condignis punire, & coercere poſsint. Nõ obſtantibus cõſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, cæteriſque contrarijs quibuſcumque. Vt autem præſentes noſtræ literæ ad communem omnium notitiam facilius deducantur, iubemus illas in valuis Baſilicarũ ſancti Ioannis Lateranen. & Principis Apoſtolorum de Vrbe, ac in acie Campi Floræ affigi, ſeu appẽdi, eiſque detractis ipſarum exempla, etiam impreſſa eiſdem in locis affixa relinqui. Et inſuper vniuerſis, & ſingulis Venerabilibus Fratribus noſtris Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, locorum ordinarijs, & prælatis, necnõ Inquiſitoribus hçreticç prauitatis vbilibet conſtitutis, per hæc cõmittimus, & in virtute ſanctæ obedientiæ diſtrictæ præcipiendo mandamus, vt per ſe, vel alium, ſeu alios eaſdem præſentes literas, poſtquã eas receperint, ſeu earum notitiam habuerint, in ſuis, & ſingulis parochialibus Eccleſijs, dum in eis populi multitudo ad diuina cõuenerit: deinde vero ſemel in anno, & quoties eis expedire videbitur, vulgari ſermone publicent, aut publicari faciant. Quia vero difficile foret præſentes literas ad ſingula quæque loca, in quib⁹ de eis fides facienda erit deferri. Volumus, vt earum tranſumptis, etiam impreſsis manu Notarij publici ſubſcriptis, ac paruo ſigillo Sanctæ Romanæ, & vniuerſalis Inquiſitionis, aut alicuius Prælati, vel Curiæ Eccleſiaſticæ munitis, eadẽ prorſus fides in iudicio, & extra vbique locorum adhibeatur, quæ eiſdẽ originalibus literis adhiberetur ſi eſſent exhibitæ, vel oſtenſæ. Nulli ergo omnino hominũ liceat hãc paginam noſtrorum ſtatutorum,

man-

mandatorum prohibitionis, iussionis, commissionis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotẽtis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli Apostolorũ eius se nouerit incursurũ. Dat. Romæ apud sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingẽtesimo octogesimo sexto, Nonis Ianuarij, Pontificatus nostri anno primo.

H. Prodat.

Io. Baptista Canobius.

Anno à Natiuitate Domini millesimo quingentesimo octuagesimo sexto, indictione decima quarta, die vero nona, mensis Ianuarij, Pontificatus S. D. N. D. Sixti diuina prouidentia Papæ V. anno primo. Retroscriptæ literæ Apostolicæ affixæ, lectæ, & publicatæ fuerunt in valuis, seu portis Sãcti Ioannis Lateranen. & Sancti Petri Principis Apostolorum de Vrbe, necnon Cancellariæ Apostolicæ, & aciei Campi Floræ, & per aliquod temporis spatium dimissæ per nos Io. Frelie, & Nicolaum Tagliettum, S. D. N. P. Cursores.

Alex. Parabiachus Mag. Cursorum.

CAP. IX. de Diuinatione Physiognomica.

SVMMARIVM.

Physiognomia detestata, n. 1.
Physiognomia, quæ prohibita, n. 2.
Physiognomia, quæ permissa, n. 3.
Physiognomia naturalis scientia, n. 4.
Pythagoras, & Socrates Physiognomia discipulos cognouisse, n. 5.
Physiognomia probatur scripturæ authoritate, n. 6.
Visu cognoscitur homo, n. 7.
Corporis ex habitudine colliguntur animi passiones, n. 8.
Animæ secuntur sua corpora, n. 9.
Physiognomia petitur ex quadam cum animantibus similitudine, n. 10.
Natura quacuiq; animali indoli dotasset, singulis etiã addidit instrumẽta huic indoli aptissima, n. 11.
Cruribus debiles sunt celeres cursu, numer. 12.
Oculis paruis inuidi censentur, n. 13.
Fuscos nimium pertinaces, molicute pauidi, n. 14.
Molli carnes bonæ mentis sunt, n. 15.
Nasu crassu à summo vsque ad deorsum, insensibiles, n. 16.
Nasu obunco emulatores, n. 17.
Cœlum in his inferioribus potestatem habet per mouendi, non tamen astrigendi, num. 18.
Naturalia immutabilia esse quomodo intelligantur, n. 19.
Naturali affectione homo ducitur ad ea, quæ cœli luminaria inclinant, n. 20.
Physiognomiæ canones cerciores Astrologiæ iudiciariæ, n. 21.
Authoris institutũ in disputatione de physiognomia, n. 22.
Saturnini, qui sint, n. 22.
Iouiales, qui sint, n. 23.
Martiales, qui sint, n. 24.
Solares, qui sint, n. 25.
Venerei, qui sint. 26.
Mercuriales, qui sint, n. 27.
Lunares, qui sint, n. 28.
Capitis signa, n. 29.
Capillorum signa, n. 30.
Faciei signa, n. 31.
Radicalis figura faciei à quo summatur, n. 32.
Superciliorum signa, n. 33.
Oculorum signa, n. 34.
Nasus signa. n. 35.
Labiorum signa, n. 36.
Vocis signa, n. 37.

Barbæ signa, n.38.
Manus signa, n.39.
Digitorum signa, n.40.
Pedis signa, n.41.
Vnguium signa, n.42.
Natura signati, n.43.
Facie deformior censetur animo quoq; prauior, n.44.
Deformitas dæmoni tribuitur, quia pessimo, n.45.
Pulchritudo bonæ mentis imago, est & figura probitatis, n.46.
Pulchritudinis ratio cõmendatur in mandandis imperijs, n.47.
Corporis pulchritudine, animi excellentia dignoscitur, n.48.
Pulchritudine sponsi virtus eius denotatur, n.49.
Pulchrum à pollendo dicitur, quod optimũ maximumque in suo genere, numero 50.
Herculis pulcher, quasi fortis, n.51.
Pulchritudo, & fortitudo ad se inuicẽ ponuntur, n.52.
Pulchrior præfertur in gemino partu, num. 53.
Pulchior, vt fortior egreditur Esau, num. 54.
Vir prior præsumitur natus in gemino partu, quam mulier, n.55.
Pulchritudo in signum bonitatis, & fortitudinis, n.56.

1 PHYSIOGNOmia, vt quæ pars est Astrologiæ iudiciariæ improbatur à Pico Mirandulano, & alijs peritissimis viris, quos in præcedẽti capite retulim⁹, sed quia nõ omnes Astrologię partes, detestãtur, sed illæ tãtũ, quæ diuinationẽ, superstitionẽ, aut vanitatẽ cõtinẽt, vt docet *Petr. Ciruelo in Apolog. astrologiæ iudiciariæ.*
2 † Illã tñ damnatã intelligo physiognomiã, quæ ex ineptis Gẽtiliũ, Arabum, & AEgyptiorũ delirijs singulas hominis partes ad astra queq; referẽs, futuros casus, & cõtingẽtes diuinatur, qualia continentur in libris *Bart. Cocles in Anastas. physiog. & Luc. Guaitij, & similium impiorũ.* † Nõ tamẽ, 3
quæ ex pillorum, & mẽbrorũ corporis colore, habitudine, & proportione: de tẽperie, valetudine, quædã etiã de moribus ingenio, & animi affectionibus iudicat, vt videre est apud *Hippocrat. & Galen. lib.6. physiog. Arist. lib. de naturæ signis ad Polemon. Petr. Mozius lib. de multiplici temp. Conrad. VVipina* (qui omnia ferê ab Arist. & Galen. traddita in cõpẽdiũ redegit) *lib. de sign. c.8.9. & .10.*
† Nã hęc scientia est naturalis, quia ex 4
effectu naturali potest argui à causa ei⁹, vt docet *Arist. lib. 2. physiogn.* † Vt 5
sic merito Pythagoras ex faciei inspectione discipulos admisisset, & reprobasset secundũ *Aul. Gell. lib.1. noct. Atticar. c.9.* & Socrates cõiectauit Platonẽ insignẽ virtute, & doctrina futurũ, vt traddit *Iul. Sirenus lib.6. de Fato c. 39.* † Et comprobatur sacræ scripturæ 6
authoritate, D. Isai. c.3. *Agnitio vultus eorũ respõdet eis*, hoc est, vultus exterior secreta cordis parte fecit, Prouer. c.13. *Cor hominis immutat faciẽ illius.* † Vt sic 7
merito, & Prouer. c.17. *In facie prudentis elucet sapientia oculi stultorũ in finibus terræ.* † Nã vt ait Ecclesiast. c.19. *Ex vi-* 8
su cognoscitur vir, & ab occursu faciei cognoscitur sensatus, amictus corporis, & risus dẽtium, ac gressus hominis enũciant de illo.
† Vnde rectè argumẽtatur sapiẽs Pro- 9
uerb. c.6. *homo apostata vir inutilis, graditur ore peruerso, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, & prauo corde machinatur,* quia animæ secũtur sua corpora Aristotel. d. lib.2. de physiogn.

¶ Quare physiognomia naturalis 10
primo petitur, ex quadã cũ animãtib⁹ similitudine, nã cũ Deus naturæ gnar⁹ esset, qua cuiq; animali indoli dotasset,

ſet,ſingulis etiã adidit inſtrumẽta,quæ
huic indoli forent,quã aptiſsima. †Nã
11 ferocibus,vt leoni,apro,tauro,vngues,
dẽtes,cornua. Timidis,aut fugacibus,
vt lepori,ceruo;artus celeri fugæ neceſ
ſarios. Fortibus araturis,vel onera ba-
iulaturis:toros,gibbũ,dorſi, humerorũ
q; robur,vt camelo,boui,equo,& reli-
quis veterinarijs.†Quare cõtẽdit *Ariſt.*
12 *vbi ſup.c.6.*quod crurib⁹ debiles ſũt ce-
leres curſu;quia tales cerui:articulatis,
& neruoſis;robuſtos,quia tales elephã-
tos. Dorſo ingẽti,colloq; groſſo,& car
noſſo,fortes,quia tales tauros.Facie cõ
tracta calidi, quia tales vulpes; torua,
robuſti, quia tales leones, ex quo in ſa-
cra pagina faciẽ virorũ robuſtorũ ſimi
lẽ faciei leonis *Paralipo.1.c.12.* † Paruis
13 oculis inuidi cẽſẽtur,quia ſimiæ tales:
magnis,ſtupidi vt boues,&aſini.Pilloſi
circa ventrem, loquaces, quia tales
aues;ad tibias luxurioſi; quia tales hir-
ci:parua frõte indeciplinabiles, quia ta
les ſues:nimiũ plana,ſagaces,quia tales
canes.
14 ¶ Itẽ ex aliorũ hominũ ſimilitudi-
ne,vt nimiũ fuſcos,pertinaces, quia ta
les Æthiopas.Molli cute pauidi,ac le
ues,quia tales mulieres ſunt.Oculi nõ
nictẽtes, iracũdi, quia irati fixis oculis
15 intuẽtur,*Ariſt.vbi ſup.c.9.* † Molli car-
nes bonæ mẽtis ſunt,&ingenij, ſecũdũ
*Ariſto.lib.2.de anim.*nã robuſti corpore
mẽte cõiter ſunt ineptiſsimi,vt idẽ do-
cet *Ariſt.li.1.Phyſicor.*Vnde illos natu-
ra eſſe dños, hos aũt ſeruos dixit *lib.de*
16 *Phyſio.c.4.*† Naſu craſſu à ſũmovſq; ad
extremũ,inſenſibiles ſunt,vt ſues:craſ-
ſu ad extremũ tantũ,ſegnes, vt boues:
accuto,iraſcibilis vt canes: rotũdo, &
obtuſſo, magnanimi, vt leones.Quib⁹
aũt incuruus naſus à frõ te mox dedu-
citur, inuerecũdi ſunt, vt corui: ſi pro-
trahitur à fronte,& medio intumet,&
ad extremũ tẽdens,vnci ſpeciẽ prebet
magnanimũ ſignificat,nã ad aquilã re-

ferri cõtẽdit *Ariſt.* †Naſu obũco emu- 17
latores ſũt vtRhinocerontes:vnde na
ſus pro æmulatione Mart.lib.1.Epig.4.

Et pueri naſum Rhinocerontis habent.

Et lib.5.epigr.20.

Ioã dudũ tacito rides Germanice, naſo.

Et lib.12.epigr.90.

Tõgilianus habet naſũ,ſcio,nõ ego,ſed iã
Nil præter naſum Tongilianus habet.

¶ Sũt pleraq; alij phyſiognomię natu- 18
ralis canones à luminari influẽtia peti
ti, quorũ omnes nõ cẽſẽtur improba-
ti, quia cœlũ in his inferiorib⁹ poteſta
tẽ habet permouendi corporis paſsio-
nes, quib⁹ animus cõcitatur, nõ tñ aſ-
tringitur,quia liberũ eſt hominis arbi-
triũ, vt probãt *Mart.del Rio lib.4.Magic.*
c.3.q.4.Azor tom.1.inſtit.moral tit.9.c.
16.Leonard.lib.2.de iuſtit.c.43.dub.7.n.
45.Tho.Sanchez in ſum.tom.1.c.38.n.44.
† Nã licet naturalia immutabilia ſint. 19
§. *Sed naturalia Inſtit.de iure natural.* Sa-
piẽs animũ in poteſtate habet, legẽ ſi-
bi,quã vult dicit,& quã dixit ſeruat, vt
ait cõciuis me⁹ *Seneca lib.2.de benefic. c.*
18.† Vt ſic, quæ ab hac arte petuntur 20
omnino infalibilia nõ credas, ſed qua-
tenus homo ducitur affectione corpo-
rali ad ea,quę cęli luminaria inclinãt,
quæ ſolẽt animũ permouere,quia vt le
gitur Sapiẽt.c.9. *Corpus, quod corrũpitur*
agrabat animũ,& terrena in habitatio de-
primit ſenſũ multa cogitantẽ.† Et ita phy- 21
ſiognomiæ canones certiores ſunt to-
tius Aſtrologiæ iudiciariæ argumẽtis,
quia nec ſupputatio, nec inſtrumẽtum
fallit:cũ in vna quaq; ſua prodeat natu
ra inſtrumẽta,ſigni,& planetę ſuę cor-
reſpõdentia,vt traddit *Petr.Mozius lib.*
de multipl tẽp.Cõrad.VVipin.de ſign.c.10.
† Sed quia multi ea non ſunt aſſecuti, 22
adeò ſomnijs ſuis hanc diuinam, &
naturalem artem vitiarunt, vt eã odi-
bilẽ reddidiſſent, quã ab infami titulo
vindicare cupiẽs, naturalia ſolũ(quæ
apud Catholicos, & melioris notę
authores

authores inueni) referre institui, vt cę-
tera, tanquam vana, & superstitiosa in
suis authoribus igni mādanda relicta
dignoscantur.
22 ¶ Primo enim, quia *Saturnus* est ter-
reus, frigidus, siccus, melancholicus,
masculinus, diurnus, malebolus, & ini-
micus naturę humanę, qui eum habēt
in Oriente tempore cōceptionis, sunt
terrei coloris, incessu graues, macilen-
ti, curui, & habent paruos oculos, &
barbam raram, cutem siccam, labia
spissa, iūcta supercilia; qui cum ambu-
lant declinant oculos, & faciem ad ter-
ram, & sunt profundi consilij, silentij,
fortis imaginationis, & phātasiæ, & ha-
bent tollerātiam laborum, animiq;
stabilitatē, & pertinatiā, & sunt dediti
ad philosophiā naturalē, artes magi-
cas, agriculturā, & populationē terra-
23 rū. † Secūdo, quia *Iouis* est aereus, cali-
dus, & humidus, sanguineus, masculi-
nus, diurnus, benebolus, fortunæ, & na-
turæ humanæ amicus, qui eum habēt
in Oriente tempore cōceptiones sunt
facici mediocris coloris, & habēt ocu-
los magnos, claros, nares nō æquales,
& in aliquo dentium facit nigredinē,
pupilā oculi latā, barbā crispam, & dē-
sam, & quandoq; facit hominē caluū,
pulchræ staturę corporis, nec multū
pinguē: & sunt veneboli, affabiles, libe-
rales, cultores veritatis, iustitiæ, hones-
tatis, religionis, sapientiæ, & intelligē-
24 tiæ. † Tertio, quia *Mars*, est igneus, cali-
dus, & siccus, colericus, masculinus,
nocturnns, atq; naturæ nostrę inimicus,
qui sub eo generantur habent faciem
rubicundā, & rotundam, capillos ru-
fos, oculos croceos, vel ignitos, & ac-
cuti visus; & sunt iracundi, audaces, su-
perbi, inuerecundi, maledici, irrisores,
mendaces, effusores sanguinis, oppre-
sores proximorum, dediti medicinæ,
& ad omnem artificium igneum ad
25 percuciēda, & domāda metalla. † Quar
to, *Sol* medius Planetarum, quia est ca-
lidus, & siccus temperatè (quia calor
eius est vitalis, nō adurans sicut Mars)
masculinus, diurnus, colericus, vene-
bolus, amicus naturæ, qui sub eo pro-
creātur habent faciem splendidam, cū
colore inter croceum, & nigrū, idest,
fuscum, sed rubedine tectum, capillos
fuscos, cū aliquali rufedine, & aliquā-
do facit hominem caluum, breuem,
crispum rectum: & habent ingenij cla-
ritatem, liberalitatem, sublimitatem,
prudentiam, animi magnitudinem,
appetitū honoris, & imperij. † Quin- 26
to *Venus*, quia orbē suum sub sole ha-
bet, & est parum frigida, & magis hu-
mida, fœmenina, nocturna, parum
distans à cōplexionē Iouis, qui sub ea
nascuntur, siue procreantur habent fa-
ciem pulchram, rotūdam, oculis mag-
nis, & nigris, capillis planis, & multis,
barba dēsa, cū decēti statura corporis:
& sequuntur lætitiā, gaudiū, suauita-
tē, amicitiam, appetitū cibi, & potus,
ac venereorū actuum. † Sexto *Mer-* 27
curius, quia est siccus tēperatus varius se-
cūdū naturā stellarū, cui adiungitur,
masculinus, diurnus, venebolus sua na-
tura, qui sub eo procreātur habent fa-
ciem mediocris coloris inter aluū, &
nigrū, frontem eleuatam, faciem lon-
gam, & nasum prolixū, lōgos digitos,
rarā barbam, pulchros oculos, sed mo-
biles, & claros; & sunt ingenij subtiles,
animi inconstātes, atq; inquieti, nā se-
cūdū varias cōmixtiones aliorū Plane-
tarū varias facit animorū qualitates,
nūc bonas, & liberales, nunc malas, &
miseras. † Septimo *Luna*, quia aqueaest, 28
phlegmatica, frigida, & humida, fœ-
minea, benigna, & nocturna, qui sub
ea procreantur habent faciem rotun-
dam, pulchram, fœmineam, aluam,
sed iunctis superciliis, & oculis nō pe-
nitus nigris, & causat signum in facie,
& facit hominem venebolum, & hu-

milem; sed ex commixtione eius cum
alijs Planetis varias aliquando habet
significationes: nam cum Venere sig-
nificat liberalitatem, suauitatem, læti-
tiam, honestatem, deuotionem: cum
Marte, susurrationem, celeritatem, de-
tractionem: cum Saturno odium, tris-
titiam, inuidiam, auaritiam.
29 ¶ Ex quibus artem physiognomiæ
physicam adaptans *Petr. Ciruelo Doro-
censis Theologus, & omnigena eruditione
clarus lib. 3. Astrologiæ iudiciar. cap. 10.*
scriptum reliquit. Caput magnũ (si nõ
ex superfluitate materię) bonitatē phā-
tasiæ, aliorumq; interiorum sensuum
fortitudinem ostendit, & hominē pru-
dētem, ac sapientem, propter sufficiē-
tem magnitudinem cellularum cere-
bri; contra tamen paruum caput deno-
tat hominem leuem, fatuum, impru-
dētem, ac de talibus dicit Aristoteles,
quod ipsi paruũ dormiũt, somn⁹ enim
breuis inquietũ, ac mobilē animũ os-
30 tēdit. † Capilli grossi, & colore obscu-
ri magnā virtutem cerebri, & fortitu-
dinē phantasiæ, complexionēq; melā-
cholicā, ex cõmixtione Saturni, & Mer
curi demonstrant: si tamē sunt grossi,
& clari maximè rubei, colligantiam
Martis, & Mercuri habēt, ideò robur
animi bellicosi, & iracũdi ex cõplexio-
ne colerica significant: si vero tenues,
& nigri, atq; plani, flegmaticā comple-
xionem ex constellatione Veneris, &
Lunæ ostendunt: si ergo fuerint crispi
siccā cõplexionē, & coleram, tēmpe-
ratā habent ex Mercurio à Ioue fortu-
31 nato. † Facies hominis oblonga inge-
nium subtile, cum astutia tamē, & do-
lo, atq; inuerecundiam significat, quia
sæpius procedit ex constellatione Ca-
pricorni, in quo duæ infortunię exal-
tantur: nonunquam vero procedit ex
Virgine, & tunc indiscretionem osten-
dit, & animi vacuitatem. Facies tamē
rotunda hebetudinem, & simplicitatē
habet maximè ex Tauro, vel Cancro
procedens: si tamē ex Ariete, aut ex Li-
bra, malitiā rusticitate admixtā: me-
diocris vero faciei prolongatio, &
pulchritudo bonitatem animi ostēdit, 32
cũ ingenio, & liberalitate. † Nā radica-
lis figura faciei formatur à signo Oriē-
te natiuitatis, sed variatur ex formis
signi, in quo est Luna, quod idem fuit
oriens conceptionis, & signi domini
totius figuræ; præter signa pulchritu-
dinis, & deformitatis, & cutis totius
color, quæ solum variantur ex Plane-
tis, quæ sunt in oriente per præsentiā,
vel aspectum; habita ratione parentũ,
quia causa particularis in pluribus ma-
gis assimilatur sibi effectum, quā vni-
uersalis, vt docet *Aristot. lib. 1. Polyticor.*
† Supercilia si grossa fuerint, & iũcta, 33
ac in nasum descendentia Saturninũ
hominem, ac melancholicum, tristē,
imaginatiuum protēdunt; si autē quā-
uis nigra, & iuncta subtiliora fuerint
Veneris, aut Lunæ flegmaticam com-
plexionē indicant: si vero rubra, quæ
rarissimè iuncta sunt, colericā demõs-
trant naturam, subtilitatem ingenij, &
iracundiam: si autem eadem subtilia,
& rara articularis figuræ versus fron-
tem fuerint eleuata, arrogantiam, su-
perbiam cũ mētis eleuationē. † Ocu- 34
lorum magnitudo Venerea est maxi-
mè, cum nigredine: sed cũ nimia cla-
ritate, & lata pupilla ad Iouem perti-
net: oculi mediocres cum decenti co-
lore à Luminarijs fiunt; parui, & nigri
Saturnini sunt: sed parui, & rubei, atq;
ardētes ad Martem referuntur; oculi
cõcaui, & profundi aliorum maximè,
vident, & bonitatem ingenij ad lite-
ras aptissimam, cum rectitudine phā-
tasię significant ex Mercurio: eminen-
tes vero debiliter vident, & animi sim-
plicitatem ostendunt: Puncturæ quæ-
dam in oculis caliditatem, astutiam,
& dolũ habent, maximè si rubeæ fue-

rint,

rint, quia proueniunt, ex Mercurio à
Marte infortunato: oculi glauci, &
quasi virides admodum, atque densæ,
fraudem, inuerecundiam, deceptionē
significant, ex Mercurio infortunato.
35 † Nasus rectus, & longus bonum, & li-
beralem animum cū aliquali pruden-
tia, & ingenio: si longus, & curuus sit,
ingenium cum astutia: at contra nasus
breuis, & simius, indiscretionē, & fal-
latiam ostendit: si autē duæ nares sint
inæquales, quia Iouis naturæ, venebo-
36 lentię indicium. † Labia spissa, & aper-
tura oris magna, imprudentē, & inep-
tum hominem reddunt, nesciēterq;
loquentem: sed contraria subtilitas la-
biorum, ingeniosum: quia signum est
Mercurij in natiuitate: itē magna oris
apertura gulam, & voracitatem deno-
tat, & è contra oris paruus hiatus mo-
37 destiā, & sobrietatē facit. † Vox grauis,
& sonora viris prudēs, ingeniosus ex
ea ostēditur: accuta, exilisq; puerilem,
ac efœminatum animū indicat: obscu
ra, & rauca, coleram, aut melācholiā:
rigida, & grossa, iracundiam, & crude-
38 litatem, & modestiā. † Barba densa, &
copiosa in loco debito sita (nisi eius co
lor extraneus) bonā complexionē ex
natura Iouis, aut Veneris declarat: eius
vero raritas, & ramala situatio, signū
est cōplexionis siccæ, ac nuturæ Satur-
ninæ, vel Mercurij infortunati: Rufa
barba Martis naturam colericam satis
39 demonstrat. † Manus longa, & benê
proportionata, quæ suo corpore cor-
respondeat, bonitatē ingenij ostendit:
si longa extra debitam proportionem
animum liberalē, & audacē denotat:
si nimis breuis, miserum, astutum, pu-
silanimū: si subtilis, & gracilis, loqua-
cem, & boracem: benè articulatam,
40 fortitudinem. † Digiti subtiles, & ma-
le ad inuicē coherentes adeò, quod aer
trāspareat notabiliter inter eos, signi-
ficat subtilitatem ingenij; & curialita-
tē, cū loquacitate: sed cōtra digiti gros-
si, & nimium adherentes inter quos
aer vix trāspareat heuetē animū, simul
& auarum, cū inuidentia ostendit. Di-
giti autem extēsi, & recti, bonā cōple-
xionē denotant, & subtilitatē ingenij:
curui tamen, & intra versus palmam,
auarū, & cautum hominem faciunt:
reflexi autē ad dorsum manus, simpli-
citatem animi, & parum ingeniū por-
tēdūt. † Pedes vltra proportionē mē- 41
brorū, magni corporis fortitudinem
ostendunt, sed simplicitatem animi, &
naturalem seruitutē: contra pedes par-
ui, & subtiles, ingeniosi sunt, & viuacē
animum significant, cum debilitate
viriū corporis, ideò sunt à natura Do-
mini, vt traddit *Aristot. lib. de Repub.*
† Vngues plani, magni, & speculares,
atque subrubentes, subtilesque, optimā 42
cōplexionē, ingeniū bonum, & libera-
lem animum demonstrant, nam refe-
runtur ad equos, dicūtur *vngues equini*,
solidi tamē, & curui, quāvis sint specu-
lares, nec multum rubei, melancholi-
cā cōplexionē tēperatā, & ingeniū do-
cile significant, nā referūtur ad mulos,
ideò dicūtur *Vngues mulares*. Parui nec
tersi, miseriam animi ostendūt, & ma-
ximé, si eius color terreus sit propter
malā complexionem, nā referūtur ad
asinos, ideó dicūtur *vngues asinini*,
vnde palidi vngues, & nigri, vel aspe-
ri, malitiā non modicā cōplexionis ha-
bent. † Qui manibus, aut pedibus cō-
tinuê collidendo ludit, & sonat, ac te- 43
rit, inquietus est animi, instar eius, qui
mobiles habet oculos: similiter mo-
noculus, mācus, claud⁹, gybus, & lumi-
ne læsus á natura, suā secū ferunt mali-
tiam, ideò cauēdum est ab omni ho-
mine à natura signato, nā vt ait Mar-
tial. lib. 12. epigr. 54.

Crine ruber, niger ore, breuis pede, lumi-
ne læsus,
Rem magnā præstas, Zoile, si bonus es.

44 ¶ Vnde merito in iure nostro quan-
do plures de crimine sunt suspecti pri-
mum quæstioni subijci debet ille, qui
fecie deformior est, quoniam cẽsetur
animo quoque prauior, vt docet *Bald.*
in.l.2.num.5.C. quorum.appellat.non resci-
piũt.& in.l.nõ ignorat n.12.C. qui accusa-
re non poss. Hipol.Marsil. in.l.1.n.4.D.de
quæstionib.Carer. in pract.tract.12.tit. de
indicijs.n.29.latè Menoch.de præsũpt.lib.
45 *1.q.89.ex.n.*130.† Vt sic merito dæmo-
ni tribuatur, quia pessimo, nõ quod
deformitas præ se ferat, quia spiritus
est, sed quia à Deo deuiauit, quare ap-
pellatus est Sathana, quod Hebræis di-
uertere significat, vt traddit *Oleaster.ad*
*Genes.*26. Et ita deformis, iuxta illud
Psalm.53.*Corrupti sunt, & abominabiles*
46 *facti sunt in iniquitatibus.* † Nam pul-
chritudo bonæ mentis imago est, & fi-
gura probitatis, vt docet *D. Ambros.lib.*
2. *de virginib.* ex quo Deo tribuitur,
quia bono, vt optimè notat *D. Ioan.*
Bapt. Villalp. genitricis meæ frater (cuius
eximia corporis pulchritudo eius ani-
mi sanctitatis præbet specimen) *tom.*
2.p.1.ad Ezechiel cap.27. & in Apparat.
47 *lib.3.de Vrbe, ac templ.cap.4.* † Vt sic me-
rito apud AEthiopas, & Indos in mã-
dandis imperijs pulchritudinis maxi-
mè habere rationem commemorat
Aristot.de Repub.lib.4. & 7. nã solo na-
turæ instinctu apes formosiores eli-
gũt in imperio, *Seneca lib. 1.de Clement.*
c.9. Plin. lib.11.c.16.cum alijs per Tiraq.
de primog. cap.3. Canall. in Pract.q. 248.
48 † Quia ex pulchritudine corporis ani-
mi excellẽtia dignoscitur, vt ex multis
docet *Iacob Menoch.de arbitrar.cas.226.*
num.5. Tiraq.in ll.connubial.l.2.n.36. nam
vt ait Ouid.lib.6.Fastor.

Par animo quoque formam suo respon-
det in illa,
Et genus, & facies, ingenitumque si-
mul.

49 ¶ Vnde in pulchritudine sponsi virtus
eius, ac potentia denotatur Psalm. 44.
Specie tua, & pulchritudine tua intende,
prosperè, procede, & regna, &c. † Nã pul- 50
chrum à pollendo dicitur, quod opti-
mũ, maximumque in suo genere, quia
in suauitate oculis ostensa animũ ita
sibi deuincit, vt non minus separari
quæat, quam si à fortissimo milite de-
tineretur, vt optimè notat conciuis, &
præceptor meus *P. Mart. de Roa lib. 3.*
singular.c. 3. & 4. † Vt sic merito Her- 51
cules pulcher dictus sit, quasi fortis cũ
minus Herculi deceat, quã pulchritu-
do; & Achiles pulcher, pro forte: & é
contra *Plauto in Pyrgo* de muliere agẽs,
quid nã fortis? idest, *pulchra?* † quia pul- 52
chritudo, & fortitudo ad se inuicẽ po-
nũtur, D. Isai.c.3. *Pulcherrimi viri gladio*
cadent, & fortes tui in prælio. Vbi poste-
rior pars priorẽ interpretatur; Ezech.
c.32. *quo pulchrior est descende?* Hispane,
por quanto os teneys por mejor, mas fuerte,
y poderoso. † Vnde in gemino partu ad 53
successionẽ Regni, vel maioratus, quã-
do non costat quis prior natus sit, pul-
chrior præfertur *Alciat. de præsumpt. c.*
39.n.4. Menoch.de arbitr.cas.363.num.7.
† Quia vt potentior videtur prior ma- 54
tris vincula prærumpere, vt contingit
in Iacob, & Esau, vt hic, qui fortior erat
prior exiret Genes. cap. 25. *qui primus*
egressus est, rufus erat, & totus in morem
pellis hirsutus. † Nã ea de causa quando 55
vir, & fœmina nascuntur, prior præsu-
mitur editus vir, quia fortior, vt tenet
Gloss.in.l. idem erit.D.de statu homin. l. si
fuerit. §. fin.D. de rebus.dub. † Est enim 56
pulchritudo à natura data, in signum
bonitatis, & decòris, ac fortitudinis, vt
sic merito de suo AEnea Vergil.lib.6.
cecinerit.

Ipse ante alios pulcherrimus omnes
Infert se socium AEneas, atque agmi-
na iungit.

CAP.

CAP. X. de Diuinatione chiromātica.

SVMMARIVM.

Chiromantia absolutè damnata, num 1.

Chiromantiæ quædam licita, n. 2.

Chiromantia diuiditur in physicam, & astrologicam, n. 3.

Chiromantia astrologica damnata, numero 4.

Chiromantiæ damnatæ elementa, qui docuerint, n. 5.

Petrus Ciruelo de chiromantia explicatus, n. 6.

Chiromantia astrologica sustinetur, dum causa physica petitur, n. 7.

Chiromantia astrologica quare prohibita, nu. 8.

Chiromantia, quæ causam naturalem non habet superstitiosa, n. 9.

Authoris institutum in chiromantiæ tractatione, n. 10.

Lineæ manus de quibus iudicium, quinque sunt, n. 11.

Lineæ vitæ, seu cordis genitalis, & naturalis, quæ sint, n. 12.

Lineæ hepatis, & capitis, quæ dicantur, nu. 13.

Iudicium de his manus lineis inferendum, nu. 14.

Linea cordis benè profunda, & non intermissa, & benè colorata, quæ significet, n. 15.

Linea cordis angusta, continuè, & benè colorata, quæ importet, n. 16.

Linearum omnium generale iudicium, nu. 17.

Linea genitalis quibus prædicta, vt virtutem ad generationem indicet, n. 18.

Linea naturalis, quæ habere debeat, vt bonum ingenium ostendat, ac liberalem, n. 19.

Linea hepatis quibus qualitatibus prædicta, vt virtutem stomachi, audatiam, & lætitiam ostendat, n. 20.

Lineæ hepatis alia iudicia, n. 21.

Lineæ hepatis, quæ malam complexionem indicent, n. 22.

Linea capitis quib⁹ præfinita qualitatibus, vt bonitatem complexionis significet, n. 23.

Trianguli in medio palmæ siti qualitates, n. 24.

Angulus primus prope montem indicis, si accutus ingenium ostendit, n. 25.

Anguli primi obtusio malæ complexionis signum, n. 26.

Anguli secundi qualitates, numero. 27. & 28.

Anguli tertij quædam specialia, num. 29.

Chiromantiæ de futuris iudicia temeraria, & prohibita, n. 30.

Gitanos, qui sint, & quam artem profiteātur, n. 31.

Gitanos à Turcis in Christinæ religionis exploratores missi, n. 32.

Exod. cap. 13. quasi signum in manu, explicatus, n. 33.

Iob cap. 7. qui in manu signat, expositus, nu. 34.

CHIROMANTIA licet absolutè dā- 1
netur ab *Eymerico in director. Inquisit. p. 2. q. 43.* dū ait, *qui ex manus delineamentis diuinant, & iudicant de effectibus naturalibus, & conditionibus hominis superstitiosi sunt*, quem sequitur *Franciscus Pegna in Scholis comm. 67.* † Distinguendum 2
est tamen; nam & Petrus Ciruelo, quē citat, & alij docti viri, quædam chiromantiæ naturalia præscribunt, quæ licita asserit idē *Petr. Ciruelo lib. 3. astrologiæ iudic. cap. 10.* † Nā physiognomiæ 3
pars est, ideò diuiditur, in physicā, & astrologicā; quarū prima per lineas, &

 partes

partes manus ipsam corporis temperiem considerat, & ex ea probabiliter indagatur animę passiones, ideò eam licitam, & laudabilē docuerunt *Arist. lib. 1. histor. animal. c. 5. & 30. & in Problem. 34. sect. 10. Conrad. VVipina lib. de*
4 *sign. cap. 10. 11. & 12.* † Altera vero, quę dicitur Astrologica, palmam manus in certos colliculos, areolas, & lineas diuidit: areolis Planetas singulos, lineis astra quædam præficit: contendens astra, & Planetas ipsis areolis correspōdere, quæ ideò falsa, stollida, vana, scādolosa, damnata, & proscripta est, vt traddūt *Ioan. Salisberiens. lib. 2. Polycrat. cap. 27. & VVipina vbi sup. d. cap. 12.*
5 † Cuius quidem artis elemēta docuerūt *Bapt. Cocles* (qui plures chiromātiæ libros edidit) *Ioan. de Indagine, Ioan. Thaisnerus, Mich. Sabonarola, Petr. de Arcà, Marull. Saya, Andr. Triscasius, Mich. Scotus, & alij ab Ecclesia proscripti, atque*
6 *damnati.* † Quorum errore etiam non fuit immunis *Petr. Ciruelo. d. cap. 10.* dū palmam manus in septem montes diuidit, quemlibet suo Planeta correspōdentem, nisi illa vellis distinctionis causa inducta, quia aliud de tanto viro
7 non est credendum. † Nam licet physiognomia astrologica sustineatur; causa petitur tunc à physico temperamēto, tunc ex syderum potestate, qua talibus signis præditis, talibus correspondeant naturis, eo quod sub tali Planeta, vel signo nascentes ex eius melancholica, phlegmatica, sāguinea, colerica, aut alia natura talibus in corporis membris proportionē sorciatur, quæ sunt qualitati illæ physicæ aptissimæ.
8 † Quod secus est in chiromātia Astrologica, quia in ea nulla est causa naturalis, nec physica, quæ ex cœli influentia possit comparari; quidquid eā defendere conetur *Ant. Viderius lib. 7. va-*
9 *riar. lect. cap. 9.* † Nā vel ad primam illam physicam est referendus, vel ad sanos ducēdus tutela propinquos, quia omnis chiromantia, qui causam naturalē nō habet superstitiosa sēper fuit iudicata, vt probat *Mart. del Rio libr. 4. Magicar. c. 3. q. 4. l. 2. tit. 23. p. 7. Ciruelo de superstit. p. 2. c. 4. Simancas de cathol. instit. tit. 21. n. 18. Alcozer in summ. cap. 14. fol. 46. Ludou. Lopez p. 1. instruct. c. 41. Thō. Sanchez in summ. tom. 1. lib. 2. cap. 38. n. 47.*

¶ Et quia huius chiromantiæ pars 10
plerique cum aliā confundunt, ita vt dū res se obtulit dicerni nequeat, quia omnes fere, qui de hac arte egerunt ab Ecclesia proscripti sunt, & detestati, vt in hoc cenoso vado præciosa à vilibus separētur, vt in physiognomia fecim⁹ huius tantum artis, quæ permissa sunt referā, vt cætera tāquā illicita abhorreas, & quærere desinas. † Lineæ ma- 11
nus principaliores (de quibus iudiciū fit) quinque sunt, nam de alijs minus principales, quę in manu inueniuntur, quia accidentales sunt ad hoc iudiciū non sunt in consideratione, quia per accidens veniunt, & mutantur, atque vaciantur propter iuuētutē, senectam, maciem, pinguedinem, vel propter diuersa opera, & exercitia, quæ manibus suis homines exercent, ideò de his nō agimus, quia vt ait Aristot. *de his, quæ fiunt per accidens nulla est scientia.*

¶ Et vt ad rem veniamus prima linea est, quæ montem pollicis circun- 12
dat incipiens, quasi à monte indicis, & tendens versus iūncturam manus cū brachio, quę à chiromāticis *linea vitæ* dicitur, & à medicis *linea cordis.* Secunda vero linea pollicis, seu pinguedinis manus, & auricularis digiti loca diuidens, à monte auriculari digiti, versus montem indicis procedit, quæ *linea mensuralis* dicitur communiter, seu *genitalis.* Tertia à principio primæ descēdens per mediam palmam, vsq; ad pollicem manus peruenit, quæ cōmuniter *media naturalis*, siue *cerebri* dicitur.

13 citur. † Quarta linea ab hac tertia ad primã pollicis, & cum vtraq; earũ angulos faciens locũ medio palmę quædam triangulo inclusum reliquit, quæ *linea tabullaris* cõmuniter dicitur, quã medici *lineam hepatis*, vel *stomachi*, appellant. Quinta linea vix in omni manu clara videtur, quæ descendit à mõte indicis vsque ad mensalẽ, & sæpius eidem copulatur, & dicitur *linea capitis*.

14 ¶ In iudicãdis autem his lineis attendenda est earum cuilibet substantia, colore, & continuatione, vna cum dispositione membri sibi adiecti, nam linea bené, & claré descripta, viuacem colorem habens, non intermissa, nec grossa, idest, puncturis infecta, significat bonam complexionem, & virtutem sui membri, vt traddũt *Aristot. &*
15 *VVipina vbi sup.* † Vnde si linea cordis reperiatur satislonga, bené profunda, & non intermissa ab alijs lineis accidentalibus, & bené colorata, est signũ sanitatis in corde, & magnæ virtutis eius, & multitudinis spirituum, & boni sanguinis, &c. & similiter significat audatiam, liberalem ingenium ad om-
16 ne opus. † Si fuerit angusta, nihilominus continué, & bené colorata, subtile ingenium, & bonum consilium ostendit: si tamen lata, & pallida, & bené continua significat detrimentum virtutis in corde, & malam complexionem. Si grossa, & profunda, & colore tincta, rude ingenium demonstrat, si fuerit minus rubea, iracundũ facit ho-
17 minem: si liuida melancholicum. † Et eadem ratio est habenda in omnibus alijs lineis principalibus respectu suorum membrorum, quia bené formatę, continuæ, & coloratæ, bonam significat virtutem membri, cui addicuntur, sed contrario modo dispositę debilitatem, aut malitiam complexionis ostendunt, vt docet *Petr. Ciruelo vbi supra, d. cap.* 10.

¶ Secunda linea, quæ dicitur geni- 18
talis, si fuerit longa, lata, profunda, & continua, ostendit sanitatem, & sufficientem virtutem in membro illo: si autem contrarias dispositiones habuerit, debilitatem, impotentiam, ac vitiũ
ostendit. † Tertia linea easdem similes 19
habens proprietates, signum est bonæ complexionis cerebri, & virtutis eius, ac per inde boni ingenij, prudentis, ac liberalis animi: nã si esset adeò breuis, quod non exiret cõcauum manus, debilitatem cerebri, defectum rationis, inuidentiam, auaritiam, & miserum ingenium ostẽdit. † Linea autẽ quarta,
quæ est vasis trianguli, quando est satis 20
longa, & decenter lata, continua, mũda, & bené colorata, significat bonitatem virtutis stomachi, & hepatis; insuper audatiam, lætitiam, &c. † Si autem
fuerit discõtinua, aut pallida, aut malè 21
colorata, est signum ægritudinis prædicti membri, & debilis virtutis: si vero breuis, & malè apparens est signum flegmaticæ cõplexionis. † Si fuerint in
ea puncturæ paruę duritiam vẽtris, & 22
costarum dolorem ostendit; si fuerit minus rubea, maximè versus lineam cordis dolorem capitis procedente ex vitio stomachi, vel hepatis ostentat: si autem dicta rubedo huius lineæ sit in alio angulo eius cum tertia linea signũ est fœtidi oris, pectoris, & pasionis ethicæ, maximè si manus hominis sit calida, sicca, & macillenta. † Quando
autem hæc linea fuerit intercissa mul- 23
tipliciter ab alijs paruis lineis indiciũ est malé complexionis, debilis digestionis, & infirmitatis flegmaticæ prouenicns ex inordinatione caloris naturalis.

¶ Triãguli autem in medio palmæ
descripti regula est naturalis, quod quã- 24
to maior fuerit, tãto meliorem animi qualitatem: & quantó minor, tanto mese-

miſeriorem animum hominis oſten-
dit, vt traddit idem *Ciruelus. d. cap.* 10.
25 † Angulorũ vero eius ſupræmus pro-
pe montem indicis appatens, ſi fuerit
accutus ingenij ſubtilitatem, bonam
cordis, & cerebri virtutem, ac perinde
laudabilem hominis conditionem, &
26 virtuoſam vitam demonſtrat. † Si fue-
rit obtuſus, vel imperfect⁹, adeò quod
lineæ ad angulum non cõcurrant, ma-
lam complexionem, & indebitã ani-
mi inclinationem facit; ſi eſſet minus
declinans ad concavum manus exiſ-
tens ferè inter indicem, & medium
digitos, miſerum, & auarum hominẽ
27 ſignificant. † Angulus ſecundus eiuſdẽ
trianguli, & concurrentia linearum
cordis, & hepatis cauſatus, & ad reſtric
tam tendens, ſi fuerit rectus, aut bené
formatus; & boni coloris ſignum eſt
ſanitatis cordis, boni ſanguinis, ſpiri-
tuum, & virtutis fontis, omniſque bo-
28 næ inclinationis naturalis. † Si fuerit
valdè accutus, animi anguſtiã, & mi-
ſeriã facit; ſi obtuſus, heuetudinẽ in-
genij, & ruſticitatem, ac pigritiam: ſi
autem ex illa parte lineę ad angulum
non concurrant, inditium eſt inſtabili-
29 tatis, ac vanitatis animi. † Angulus
tertius in medio palmæ exiſtens, quaſi
eaſdẽ habet differentias, eaſdemq; ſig-
nificationes cum præcedente: hoc ad-
dito, quod ſi nõ fuerit perfectus angu-
lus, nec lineæ in eo benè concurrant
naturalem infirmitatem ſtomachi, &
hepatis oſtendit.

30 ¶ Quibus veræ, & catholicæ chiro-
mantiæ canones abſoluuntur, nã alij,
quæ de vitæ ſucceſsibus, tã anteactis,
quam futuris conſcribitur, dignitati-
bus, fortunis, liberis, euẽtibus, caſibus,
periculis, &c. vt omnino ſtolida, falſa,
vana, ſcandaloſa, futilis, ſuperſtitioſa,
diuinatoria, ac pacti ſuſpecta improba
ſunt, non ſolùm Theologi, ſed Iuriſpe-
riti, & medici *D. Tho. 2. 2. q. 96. Nauarr.*
in Manual. cap. 11. n. 31. Did. Perez in. l. 6.
tit. 19. lib. 8. Ordinam. Fran. Valles de ſacra
philoſop. cap. 32. Mart. del Rio lib. 4. Ma-
gic. cap. 3. q. 5. † Quam hodie ſolẽt pro- 31
fiteri vxores ex illa colluuiæ perdito-
rum hominum, quos Itali *Cingaros*,
Latini *AEgyptiacos*, nos *Gitanos* appel-
lamus, in quos multa collegit *Creſper*
lib. de odio Sathan. diſcur. 12. † Qui cũ ſi n[t] 32
à Turcis in Chriſtianę religionis ex-
ploratores ad Hiſpaniam miſsi, fingũt
ſe ex iniuncta ſibi pœnitentia (rapinis,
& impoſitionibus viuendo) per orbẽ
peregrinari, vt traddit idem *Creſpet. d.*
diſcur. 12. Muſter. lib. 3. Coſmograph. Phi-
lipp. Camerarius horar. ſucceſsiuar. c. 17.
Petr. Gregor. lib. 34. ſyntagm. cap. 16. n. fin.
† Nec iuuantur ex illo Exod. cap. 13. 33
Et erit quaſi ſignum in manu tua, quia nõ
de chiromantia, ſed de feſtiuitate Azi-
morum agit, cuius obſeruatio, vt He-
bræis memorabile fuiſſet in ſignũ li-
bertatis ab AEgypto ſacer hiſtoricus
dixit futurã, *quaſi ſignum in manu*, ſump-
ta ab eis methaphora, qui vt aliquid re-
cordentur ſolent digito annulari filũ
alligari, vel annulum indere. † Nec mi- 34
nus eis ſuffragatur illud Iob cap. 7. *qui*
in manu hominis ſignat, vt norint omnes
opera ſua, quia loquitur de potentia di-
uina, quæ his inferioribus prædicatur:
manus enim pro potentia eſt, & mag-
nitudine, *Exod. c. 14.* vel de libero arbi-
trio, quod in hominis manu, hoc eſt, in
poteſtate poſitum eſt, Sapient. cap. 36.
in manibus abſcondit lucem, & ita illud
intelligunt *Franc. Suarez lib. 2. de relig.*
cap. 10. ad fin. Raph. de la Torre tom. 2. de
vitijs opp. relig. q. 95. art. 7. diſp. 3.

CAP. XI. de Magia diuinatrice absoluta, quæ ad Oraculum expectat:

SVMMARIVM.

Diuinatio regulariter in malam partem summitur, n. 1.

Diuinatio diuiditur in Oraculum, & Maganiam, n. 2.

Oraculum diuinã prophetiam conatur immitare, n. 3.

Ex antris dæmõ responsa dare consueuit, n. 4.

Peña Clemesi Hispaniæ ob diuinationem impraetio habita, n. 5.

Ex statuis dæmõ, quo nam pacto loquatur, n. 6.

Vox idolorum, & statuarum, quæ nam sit, n. 7.

Diabolus quare vtatur voce stridula, subsibilante, & confusa, n. 8.

Diabolus quare vocem verã emittere nequit, n. 9.

Vox naturalis vnde petitur, n. 9.

Oracula Iouis Dedonæi, Apolonis, Hammonis, & aliorũm, n. 10.

Caluaria, seu capita mortuorum Gentilium, in quibus dæmones locuti, n. 11.

Caput aereum Alberti Magni, qua arte loquutum, n. 12.

Caput Traiani Imp. D. Gregorio loquuntũ, n. 13.

Ex hominibus loquitur dæmom dupliciter, n. 14.

Diabolus in hominũ corporibus dilabitur, vt responsum daret, n. 15.

Energumeni vnde dicantur, n. 16.

Ventriloquos dictos, quod eis ex imo ventre vox prodeat, n. 17.

Pythones quare dicantur à dæmone possessi, n. 18.

Diuinorum causa adscribenda est dæmoni, n. 19.

Diabolus tam in possessis, quam obsessis linguam mobet, n. 20.

Diuini ignari sunt de his, quæ proferunt, n. 21.

Diuini dicuntur quasi Deo, seu potius dæmone pleni, n. 22.

Enthusiasmus, quis sit, n. 23.

Vates vnde dicti, n. 24.

Orpheus, Thyræsias, Sosipatra, & alij diuini, n. 25.

Pythia Delphis, & fœminæ dodones, num. 26.

Nicostrata, & Casanda pythonisæ, numer. 27.

Montani veteres, Colophonij, Triphoni, Soractini, & Paredri, n. 28.

Oracula Mesalianorum, & Iuliani Apostatæ sectatorum, n. 29.

Anabaptistarum oracula, & Magdalenæ de la Cruz, n. 30.

Indorum diuinationes, n. 31.

Sibylarum prophetiæ, n. 32.

Sibylæ licet Gentiles donum tamen prophetiæ potuerunt obtinere, n. 33.

Sibylarum oracula non nisi ex Deo probantur, n. 34.

Arreptitij, quo pacto dignoscantur, n. 35.

Diabolus solet quos corripit varijs tormentis vexari, n. 36.

Diabolus terrorẽ incutiens sic se putat Deũ immitari, n. 37.

Diabolus diuinis suis ad imitationem prophetiæ facit varijs loqui linguis, nume. 38.

Diabolus diuinum spiritum conatur immitari, n. 39.

Lymphati vnde dicantur, n. 40.

Sibylæ Cumeæ oraculum cũ furore mixtũ, n. 41.

Fanatici, qui dicantur, n. 42.

Brisonius de Fanaticorum sententia reprehensus, n. 43.

Fanaticorum furorem causam physicã reddere conati, n. 44.

Laurentius Valla de diuinatione naturali repræhensus, n. 45.

Adalides, & Almocadenes, qui sint, num. 46.

Diui-

Diuinus nullus natura nascitur, numero 47.

*Ex humore melancholico valet quis varias linguas loqui, n.*48.

*Phantasiæ vitio potest homo linguam fingere, sed non diuinare, n.*49.

*Dij gentium dæmonia sunt, n.*50.

*Diuini, neq; à natura, neq; ab arte fiũt, sed à dæmone, n.*51.

*Oracula omnia adueniente Christo Domino obmutescerunt, n.*52.

*Authoris sententia de Oraculorum cessatione, n.*53.

*Diuinorum responsa à dæmone loco Oraculorum emissa, n.*54.

*Diuini sunt hæretici, Apostatæ, & pagano deteriores, n.*55.

Diuini licet Sacramenta expressè non renuntiauerint pro hæreticis habentur, n. 56.

*Diuini, de expressa sunt dæmonis professione pro hæreticis reputãtur, etiam si quærant à dæmone, quæ eius naturæ cohærent, n.*57.

Hæretica sunt facta à diuinis licet non respectu operis, saltem respectu operantis, n. 58.

1 DIVINATIO absolutè in malã par-
tem summitur, Nu-
mer.cap.5. *Non est au-
gurium in Iacob, nec
diuinatio in Israel.* Ec-
clesiast.cap. 24. *diuinatio erroris, & au-*
2 *guria mendatia.* † Diuiditur in *Oraculũ,*
& *Manganiam*, quæ *furorem*, & *artem*,
appellat *D. August. in cap. igitur. h. 26.*
2 *q. 3.* † Oraculum enim ad id respexit,
quo diabolus veram prophetiã cona-
tus est immitari dando petẽtibus res-
ponsa, vel ex antris, vel ex statuis, vel
3 ex hominib⁹. † Ex antris, multa extãt
literarum monumenta, experientia
comprobata eorum, qui non solùm
responsa perceperunt, verum ipsi fu-
rore correpti alijs responsa darent, vt
de illa, quæ Boetiæ fuit tradit ex *Pau-
sania Leonicus in dialogo Trophon.* de an-
tro Delphico, & alijs *Cicer. lib.* 1. *diuin.*
† Præter illud, quod de antro Hispaniç 4
dicto *Peña Clemesi*, vulgus iocatur, in eo
dæmones responsa dare consueuisse;
nam illud fuit olim S. Cebriani Eccle-
siæ subterraneum in Salmanticensi
vrbe, in quo *Clemens Potosi*, eius sacris-
ta, posquam Magicę artis professores
ab Hispania expellerentur, quod illic
secreto doceret locum fabulæ dedit,
*vt accepi à præceptore meo Gabriele Hen-
riquez primariæ iuris ciuilis Salmanticens.
Doctore, & nunc Regio Consiliario.*

¶ Ex statuis similiter loquitur Dę-
mon non propriè, nec naturaliter, sed 5
vt in antris solet voce ementita, quia
vt ait Regius Vates Psalm. 134. *Simu-
lachra Gẽtium os habent, & non loquũtur,
neque est spiritus in ore ipsorum.* † Quare 6
producit sonum in aere humanæ vo-
cis similem ad eũ fermè modũ quo-
quis tibia, vel fistula, alio vè instrumẽ-
to sonum vocis humanæ exprimit, vel
cauæ vales exceptam, ac repercusam
vocem articulare admodum recipro-
cant, vt docet *Alph. Tostatus in Exod.c.
7.q. 15.* † Vnde fit, vt vtatur voce stri- 7
dula, subsibilante, confusa, obscura, de-
bili, pusilla, & quasi ex dolio, vel testa
rimosa, vt ex sagarum confessionibus
narrat *Nicol. Remig. lib. 1. Dæmonol. c.8.*
† Nam humanæ voces formantur ex 8
pulmonis respiratione per retractatio-
nem aeris corporis viui, quo dæmon
caret, quia creatura est spiritualis, vt
probat *Nata lib. 3. de Deo.* Et ita in sta-
tis, per se voces formare, nequit vt
docent *Inquisitores Germaniæ in Mall.
p.2.q.1.c.* 10. † Ex quo genere fuerunt 9
Oracula, & responsa Iouis Dodonæi,
Apollinis, Hammonis, Delphici, Cla-
rij, Delij, Sminthæi, & alia innumera,
de quibus plura *Cœl. Calcagn. lib. de Ora-
cul.*

cul.Iul.Syren.lib.6.de Fato, Petr.Leloyher
11 *lib. 4. spectror.* † Necnon caluaria, seu
capita mortuorum Gentilium; in qui-
bus dæmones sæpius locuti sunt, vt de
illa Polycriti apud *Plethon lib. 1. Mira-
bil.* Gabini apud *Plinium senior. lib.7. c.*
12 5. † Item, & cranium Magi apud *Fran.
Picum lib.7. Prænot.c.* 10. & Alb. Mag-
ni caput aereum secundum *D. Thom.*
eius discipulus, *lib.3.contra Gent.c.* 104.
13 † Præter illud capud Traiani Imp. D.
Gregorij orationibus ab inferis libe-
ratũ, quod de suo statu, vita, morib⁹ vi
ro Dei interroganti respondit, vt nar-
rant *Ioan. Diacon. in vita Gregor. lib. 2.
cap.44. D.Thom.in Sentent.4.*
14 ¶ Ex hominibus loquitur dæmon
dupliciter, nam vel sola vmbra, & fu-
mo suæ nigredinis hominem obum-
brat, & obtegit, illi suggerens quid vel
lit, vt contingit in Obsesis secundum
15 *B. Ildegard. lib. suæ reuelat.* † Vel eorum
corporibus dilabitur, in quib⁹, vt olim
in statuis idolorum inhabitat, & ita il-
lum Dominus iubet exire, quia intus
erat *D. Matth. cap.5.* & hij dicuntur pos-
sessi, vt docet *Sprenger. in Mall. p. 2. q. 1.*
16 *cap.9.* † Nõ in ipsa anima, sed applica-
tione tantum, & opræsione per ener-
giam, vnde dicti *Energumeni.* Neque in
corpus, vt informet, vel partes eius in-
tegret, sed tantum, vt loco, vel instru-
mento organico vsurus, vt fusè expli-
cat. *Episcopus Abulens. in Exod. d. cap. 7.*
17 *q.* 16. † Quibus quia ex imo ventre vox
prodire videtur sacra pagina *ventrilo-
cos* appellat, *Acta Apost. cap.16.* & Py-
thones *Deuter. cap.18. Leuit.20. D. Isai.
cap.8.* à pythone, quem Apollo iaculis
18 confecit *cap. igitur. h. 26. q. 3.* † Siue à
πανθανεσθαι, *panthanesthai*, quod à sciscі-
tãdo dictum docet *Cæl. Rodigin. lib. 8.
antiq. lect. c.* 10. Vsurpantes nimirum
Pythonẽ pro dæmone ex imo ventre,
vel ex terre profundo specu adueniẽ-
te, & respondente D. Isai. cap. 29. *& erit*
quasi Pythonis de terra vox tua. † Nam 19
tales effectus adscribendi sunt dæmo-
ni adsistenti, vel obsistenti hominem,
vt probant *Bapt. Codronch lib. 2. de morb.
benefic. c.8. & Fernelius lib. de abditis rer.
caus.1.* † Nam siue in ventre sit, siue ex- 20
tra corpus obumbret, eius linguã mo-
bet, vt non quod vellit homo, sed dæ-
mon voluerit loquatur, quippè diuinã
prophetiam imittare prętendit, in qua
Deus verba in ore prophetæ ponit, vel
ei⁹ linguã, vt calamũ scribẽtis mouet,
Psalm.44. *lingua mea calamus scribe ve-
lociter scribentis.* † Hac tamen differen- 21
tia, quod veri prophetę ea, quæ ab Spi-
ritu sancto cognouerũt, maxima cum
certitudine, & veritate proferũt, *vt di-
ximus cap.1.* hij vero ita correpti omni-
no ignari, nec sẽcientes quidem mira
proferunt, & linguas quas nõ nouerũt
loquũtur, quia animã illustrare nequit,
*D. Thom. 2. 2. q. 172. art. 5. D. Chrysost. &
Theophilat. in ep. 1. ad Corint.* 12. † Ex quo 22
nimirum dicuntur *Diuini*, quasi Deo,
seu potius dæmone pleni, vt traddit
D. Isidor lib.8. Etymolog. cap.9. transump-
tiuè *in cap. igitur. h. 26. q. 3.* † Et eorum 23
furor *Enthusiasmus* à voce Gręca ἔνθεος
entheos, numine afflatus, vel diuinus,
vulgò *endiosado*, melius, *endemoniado*:
vnde Ouid. lib. 3. art. poet.

*Est Deus in nobis, sunt, & commertia
cœli
Sedibus AEthereis spiritus ille venit.*

¶ Vnde & *Vates*, à vi mentis dici con- 24
tẽdit *D. Isidor. lib.7. Ethymol. cap fin.* quos
falsos prophetas appellat *D. Matth. c.7.*
& *pseudo Prophetas, cap. 24.* & malos
prophetas *D. Paul. ad Tit. cap.1.* † Tales 25
fuerunt Orpheus, Thyræsias, Sosipa-
tra, Musæus, Atticus, & similes de qui-
bus *Eunap. in vita AEdesij, Lactant. lib.
4. Instit. c.25. Ruffin. lib. 2. Ecclesiast. hist.
cap.4.* † Talis Pythia Delphis, vt trad- 26
dit *Cæl. Rodigin. lib. 13. antiq. lect. cap.* 33.
tales fœminæ Dodonides, vt docet
Notal.

Natal. Comes lib.6. Mythrolog. cap. 10. & puella pythonissa, de qua *Acta Apostol.*
27 *cap.* 16. † Talis Nicostrata mater Euãdri, quæ ex furore, vulgò dicebatur *Carmenta*, vt traddit *Plutarch. in Romul.* talis Cassandra filia Priami, vt narrat *Lycophon. in Cassand. Verg. AEneid.2.*

Sola mihi tales casus Cassandra canebat.

28 ¶ Tales Montani veteres, qui falsas reuelationes simularunt, vt traddit *Euseb. lib.5. Ecclesiast. hist. cap.15.16. 17. & 18.* tales Colophonij, Trophonij, Soractini, & Paredri, de quibus *Pausan.*
29 *in Arch.* † Talia fuere Oracula, & prophetiæ, quibus illusi Messaliani gloriabantur apud *Theodoret. lib.4. de hæretic. fab.* Tales similiter Iuliani Apostatæ, & sectatorum Marci Magi, vt narrat
30 *Irenæus lib.1. c. 8. & cap. 9.* † Tales nostro sæculo Anabaptistarum, apud Cãpanos, & Magdalenæ de la Cruz, apud nostros Bęticos Cordubæ, vt traddit *Ribadeneyr. in vita B. Ignatij lib. 5. cap.*
31 10. † Tales diuinationes Indorum, qui sumpto *Cahobæ* semine externuntur, & mox cessante furore vaticinantur, de quibus *Petr. Chieza. p.2. histor. Peruanæ*
32 *cap.27.* † In quorum classe referre non dubito Sibyllas Manto, Daphnẽ filiã Tyresię, Xenocleã, Melessam, & Lãpusã, & aliàs huiusmodi, quibus meminit *Strabo lib.* 14. *Geograph.* Nõ tamẽ alias, quæ specialiter Sibyllæ sunt appellatæ.
33 † Nam licet Gentiles donũ tamẽ prophetiæ obtinere potuerunt, *vt diximus cap.1. n.40.* ex quo eorum scripta, vt diuina commendat *Lactantius lib. 1. cap. 6. & lib.4. cap.15.* eaque in Virginitatis meritis tribuit, *D. Hieron. contra Iouin.*
34 † Nã quæ d̃ Christo nascituro, & redẽptionis mysterijs prædicarunt, non nisi diuino lumine assequi potuerũt, nam ea dæmoni omnino sunt incognita, vt illi, cui mysteria fidei, & futura cõtingentia sunt denegata, *D. August. lib. de natur. dæmon. cap.5.6. & 7.*

¶ Arreptitij huiusmodi, tã Obsessi, quam Possessi facile dignoscuntur, vel ex tumore corporis, oculorũ intuitu, faucis raucedine, sermone peregrino, insolito furore, vt docet *Bapt. Codronch. lib. 2. de morb. benefic. cap.8.* 35
† Nã diabolus solet quos corripit variè vexare, vt illis, qui se terra elidebant, & spumantes voluptabãtur, *D. Marc. & Luc. vterque cap.9.* & qui montes habitabãt, & lapidibus se cõcidebãt, *Marc. c. 5.* 36
† Eosque variè terrere solẽt, quia se putat sic Deum immitari, cuius pręsentia, Exod. cap.19. *Erat que mons terribilis*, & in aduentu eius Acta. cap. 2. *Et factus est repente de cœlo sonus tanquã aduenientis spiritus vehementis.* 37
† Ex quod tanquam Dei simia diabolus, cum videat Zachariam diuina visione lingue vsum ademptum, *D. Luc. c. 1.* sic quos corripit linguæ vsum ademit, *D. Luc. c.* 11. & quia Apostoli varijs linguis loquebãtur *Acta Apost. cap.2.* suos varia, & mira facit loqui *Acta Apost. cap. 17. Luc. c. 4.* 38
† Nam in his diuinum spiritũ conatur immitare, vel ex eo, quod ait Polychron. in Ezech. cap.3. *quemadmodum diuini, & incantatores ad dementiam vsque procedunt dæmone illis stuporem ingerente, ita è contrario prophetis sensus afficitur dum anima spiritus efficatia collustratur.* 39
† Quare sic affatos *Lymphatos*, quasi *Nymphatos*, Græci vacant νυμφοληπτους, *Numpholeptas.* Vt visa Cerere *Ceriti*, viso quoque Fauno in meridie, *mente attoniti*, audito Pane territi, *panico pauore*, dicuntur vexari vario metu. 40
† Vt non malé de Phæbi Sacerdotisa, siue Sibyla Cumea sic affatur Vergil. AEneid. lib.6. 41

Ante fores subito, non vultus, non color vnus.
Non comptæ mansere comæ, sed pectus anhelum,
Et rabie fera corda tumẽt, maiorq; videri:

Nec

Nec mortale sonans affata est numine quando
Iam propiore Dei.

42 ¶ Vnde eos *Fanaticos* appellat *Vlpian. I.C. in l. 1. D. de AEddit. edicto*, non à fando tantum, vt voluit *Petr. Gregor. in Syntag. p. 3. lib. 34. cap. 3. n. 9.* sed à fanis
43 dæmonũ, quibus versabantur. † Quod quia minus intellexit *Barnab. Brisonius lib. 2. selectar. cap. 3.* Fanaticos Cybeles sacerdotes appellat, cum de illis nõ esset dubitatio in morbosos non fuisse referendos, vt de his, de quibus apud I.C. quærebatur, am huiusmodi furorem in seruis deberet emptori renunciari, eo quod non à rabie, sed à numine duceretur, nam vtrumque à phantasiæ vitio proueniunt, ideò adiungit Plaut. in captiu.

Aristophones, quod rabidus, & fanaticus sit.

44 ¶ In quibus causam physicam reddẽdo plerique anxiè laborant peculiarẽ contendentes quandam loci illius é terra exalationem esse, quæ Fanaticos efficit, vt illi quos atra billis exagitat, *Leuin. Lemnius lib. 2. de occultis natur. cap.*
45 *2. Iul. Syren. lib. 9. de Fato.* † Quorum errore delapsus *Laurent. Valla lib. 1. hist.* in Hispania putat esse populos natura diuinos, qui regi Ferdinando plurimũ in expugnatione Granatensi adiuuarunt, quos vocat *Adelitos*, & *Almoga-*
46 *uenos.* † In quo duplici errore dilabitur primo dum putat illos esse populos (quorum à nullo chirographico mẽtio fit) cum sint militiæ officiales, licet eos corruptè appellet, nam exploratores dicuntur *Adalides*: & qui pedestres milites ducunt *Almocadenes*, vt cons-
47 tat ex *l. 1. & l. 5. tit. 22. p. 2.* † Secundo errat dum hanc diuinandi artem, quasi naturalem genti illi adscribit, cũ nullus natura nascatur diuinus, vt docet
48 *Cicer. lib. 1. Diuinat.* † Nã licet naturaliter ex humore melancholico humores atenuẽtur, vt homo valeat linguas loquere, quas nõn nouit, vt traddunt *Aristot. in probl. sect. 30. & Auizena lib. 3. fen. 1. tract. 4. cap. 19.* † Nõ sequitur ex 49
eo posse diuinare, quia ex phãtesiæ vitio potest homo linguã fingere, & ex forti imaginatione, quasi propriã loqui, vt *Maniaci*, qui putant se mortui, & ideò nec volunt bibere, neque edere, quos à *Dijs Manibus* dictos putat *Gilb. Angl. lib. 2. de Mania.* † Et merito 50
quidem, quia Dij Gentium dæmonia sunt, *Psalm. 95. Apostol. Corinth. 1. cap. 10. D. August. lib. 8. ciuit. Dei. cap. 24. cap. qui sine saluatore. h. 26. q. 2.* † Ex quibus satis 51
apparet hos, neque à natura, neque ab arte diuinos, seu mente attonitos nisi à dæmone, vt visa vmbra Creusæ AEneas apud Verg. AEneid. 2.

Obstupui, steteruntq; comæ, & vox faucibus hæsit.

Vt & viso Mercurio AEneid. 4.

At vero AEneas aspectu obmutuit amens.

¶ Sed adueniente Christo Domino 52
nostro, hæc omnia phanaticorum responsa, & Oraculorum ementita diuinitas siluerunt, vt traddunt *D. Athanas. de humanit. verb. in princip. & Euseb. de præparat. Euangel.* Nam à die natiuitatis suæ omnia Oracula omutescerunt *Plin. lib. 30. cap. 1. Plutarch. lib. de tacente pytia Cicer. lib. 2. Diuinat.* † Ad quod 53
ego præter alios cõsidero illud Sapiẽt. cap. 18. *Cum medium silentiũ tenerent omnia.* Vt nõ solùm dictum sit de medio noctris silẽtio, & pace vniuersale, qua omnia in silentio detinebantur, sed quod omnia Oracula silerent, etiam diuina, quia vt testatur Matth. cap. 11. *omnes prophetæ, & lex vsque ad Ioannem.*
† At tamen diabolus, quæ in illis prohibitus fuit exercere respõsa, in his emit- 54
tit (ex diuina Dei permisione) in suorũ peccatorũ pœna, vt viui etiam dæmonis furorem experiri incipiant, qui

se ci

se ei ita dederunt, vt tanquam ex lapi-
de empta mancipia mali domini cru-
ciati, ex his ad æterna tormenta per-
ueniant.
55 ¶ Et quia sunt de expressa dæmo-
nis professione; sunt hæretici, sunt
Apostatę, sũt idolatrę, & pagano dete-
riores; quia dęmonẽ ipsum colũt, ado-
rant, sacrificant, fidelitatis, & obediẽ-
tiæ omagium præstant, quorum ideò
crimen directo opponitur fidei, ex ad-
iuncto, & concomitantia, vt traddit
conciuis meus Cardinalis D. Franc. Tole-
56 *do in sum. lib. 4. c. 14.* † Vnde licet sacra-
menta expressè nõ renũciauerint, neq;
conculcauerint crucem, neque alia fe-
cerint, quæ facere solent hęretici: eo
ipso, quod dæmoni fœderati sunt pro
hæreticis manifestis habentur, vt do-
cet alter conciuis meus *Episcopus D.*
57 *Iacob. Simanc. in Prax. cap. 11.* † Siue quę-
rant à dæmone, quæ naturæ eius sunt
consentanea, vt præsentia, & præterita,
siue quæ naturæ eiꝰ repugnant, vt sunt
futura contingentia, &c. vt docet *Paul.*
58 *Grilland. de sort. q. 10. ex n. 2.* † Nam eo
ipso, quod fiunt ab illo, qui est de ex-
pręssa dæmonis professione hæretica
omnino, & hereticalia sunt, licet non
respectu operis, saltem respectu operã-
tis, vt docet *idem Grilland. d. q. 10. nu. 4.*
Menoch. de arbitrar. lib. 2. cas. 388. num. 4.
Oldrald. cons. 210. Farinac. tom. 1. quæst.
20. num. 81.

APPENDIX.

1 Sibyllas donũ prophetiæ optinuis-
se diximus *num. 32.* quorum nomẽ
Eolicũ est á voce *Sios*, quæ significat
Deus: & voce *Byli*, quod importat *Con-*
silium: quare apud Gẽtiles diaboli pro-
phetices vidẽtur dicendum, quia Dij
Gentium dæmonia sunt, *Psalm. 95. cum*
2 *alijs super. num. 51.* † Quod licet de Mã-
to, Daphne, Cassandra, Xenoclea, Me-
lissa, Lampusa, & alijs huiusmodi Gen-
tilium Sibyllis dici posſit, quas con-
gessit *Strabo lib. 14. Geogragh.* vt quę tot
Idolorum cultum, sacrifitia, atq; ho-
minum cœdes suasserũt, vt videre est
apud *Tit. Liuium totius antiquitatis Ro-*
manæ armarium, Plinium, Sigoniũ, & Ha-
licarnaseum. † De alijs tamen, quæ spe- 3
cialiter Sibyllæ nomen sunt appella-
tæ, aliter dicẽdum videtur, & maximè
de Sibylla Erythrea, quæ est quinta in
ordine ex illis decẽ, quas annumerat
Marc. Varro, secutus ab Eusebio, & Lactã-
tio. † Vtpoté, quæ tot de Christi aduẽ- 4
tre, & redemptionis mysterijs carmi-
na prædicauit, in quibus quia nullus
falsorum Deorum cultus, sed detes-
tatio, atque summa pietas contine-
tur, inter illos, qui pertinet ad ciui-
tatem Dei, connumerare nõ dubitat,
D. August. lib. 18. ciuit. Dei cap. 23. † Cu- 5
ius carmina maxima in veneratione
habuerunt Gentiles, & custodibus cõs-
titutis, illa asseruabant in Captolio, *Va-*
ler. Max. lib. 1. c. 1. adeò vt pro eis legẽ-
dis Vergilius Mecęnatis familiarita-
te vteretur, ex eisque multa in sua ope-
ra cõcinauit, & maximé in Genethlia-
co carmine, quod Augusti filio ad-
scripsit *Ecclog. 4.* † Non Polioni, aut 6
alteriꝰ filio, vt in vulgatis typis inscri-
bitur, nam Vergilius maiestate accusa-
retur, si viuente Augusto, alio quam
eius filio seculorum instaurationem
profiteretur; nam licet Augustus ex
Liuia masculã prolem nõ susciperet,
conceptam abortauit, vt narrat *Sueton.*
in eius vita. † Quod iusto Dei iuditio 7
adscribendum est, nam tanta erat Ver-
gili authoritas, & Sibyllini carminis
male intellecti maiestas, vt si puer na-
tꝰ esset pro Deo colleretur: cuius Ora-
culum non Erythreæ modo Sibyllæ
fuit, sed Erophilis, seu Cumeæ, Vergil.
d. eccl og. 4.

Vltima

Vltima Cumei venit iam carminis ætas.

8 ¶ Neq; obstat Gentilem fuisse, vt quę ad Traiani Superbi tempora vixit, cui libros suæ prophetiæ vendit magno prætio, & commendatione, quapropter maxima cura in Capitolio asseruabantur, *Tit. Liuius lib. 1. decad. 5. Plin. lib. 13. cap. 13. Aul. Gell. lib. 1. cap. 9. Valer. lib. 1. cap. 1.* nam multa de Christi aduentu Gẽtilibus fuerunt reuelata, vt docet
9 *D. Thom. 2. 2. q. 2. art. 7.* † Quinimo secũdum alios non Gentilis modo, sed ex fidelibus fuit, quia dicunt fuisse ex nuribus Noe, quę ingressę sunt in arca, ad quod credendum plurimum ipsiusmet Sibyllę carmẽ conducit dũ de se fatetur

O gaudia magna,
Quod sortita fui postquam discrimina mortis
Effugi, iactata meo cum coniuge multum.

10 ¶ Ex quibus colligitur plurimũ vixisse, cũ carmina sua Grecè sint cõscripta, quod fieri nõ potuit nisi post confusionẽ laui ex turre Babelis, cui diluviũ præcesſit annos D.XXV. nã ante id tẽpus vnus erat omniũ labium, & idio-
11 ma scilicet Hebrẽu *Genes. c. 11.* † Neq; dicẽdũ est fuisse Hebreę scripta, & trãslata in Grecũ, nã in alia lingua, quã in Gręca adaptari nõ potest valor literarũ, quibus nomẽ IESVS cõparauit ex ratione Grecarũ literarũ ad significã-
12 da nomina per numeros. † Aliarũ autẽ oracula de Christi aduẽtu, & redemptionis mysterijs vulgata, anceps sum, an post euentum fuerint conficta, an illa ex Prophetarum lectione didicissent; & nõ propria reuelatione, cũ Gẽtiles multa ex prophetarũ voluminibus in suos vsus commutassent, Machab. 1. cap. 3. *Expanderunt libros legis de quibus scrutabantur Gentes similitudinem simulachrorum suorum.*

CAP. XII. de Oraculis terra effossis.

SVMMARIVM.

linguam Hebræam,& didicerunt Syriacam Arameam,n.21.

Hispaniæ, quo tempore idioma nostrum inductum,n. 22.

D.Cecilius, vt prophetiæ dono præditum, sic & linguarum,n.23.

Liber plumbeus, qui adhuc non legitur in aliud tempus reseruatus,n.24.

Linguis nouis loqui signum prophetiæ,n.25.

Lingua futura loqui domum Spiritus sancti,n.26.

Garanad quid significet,n.27.

Episcopus Garnatensis, quare se appellat D.Cecilius,n.28.

Libri plumbei effoßi in monte Illipulitano laudati,n.29.

Arabicè quare scripti sint libri plumbei effoßi in monte Sancto,n.30.

1 SVNT multa terræ
effossa varijs carac-
terib' insignita Ora-
cula, qua multi cre-
dunt, nulla alia de
causa, quam vetus-
tate sint corrosa,
quia maxima est antiquitatis reuerē-
tia.*l.2.§.quæsitum.C.de vetere iure enucl.*
cum alijs per Aymon Cranet. de antiquit.
2 *temp.p.1.* † Idque maximé, si aliqua in
eis de futuris contingentibus prophe-
tia videtur reuelata, nam cū id solius
Dei sit, oracula pro certa,& indubita-
ta venerantur, D.Isai.c.44.*Annunciatè*
nobis,quæ vētura sunt,& sciem⁹,quia Dij
3 *stis vos.* † Sed cū id diabolus ementire
conetur,non sunt omnia,quę terra ef-
fossa sunt Oracula omnino amplectē-
da, sed examinanda: quia diabolus per
sæpè diuinitatis cupidus illa emittit,si-
ue quod sic putat Deū immitari, siue
quod vult in eorū interpretatione, aut
expectatione homines torquere: siue
deludere, vt à cœlestibus curis ad ina-
nia,& futilia seducat,vt traddit *D.Au-*
4 *gust.in.qq....* † Sic constat multa Oracu-
la de futuris à diabolo conficta, & se-
pulchris Gētiliū effossa, vt Paduæ in
sepulchro Anthenoris,quod in monas
terio S. Francisci repertū est tempore
Alberti Scaligeri, ensis cernebatur ins-
cripta,quod dū terrā dominarētur illā,
quibus prima nominis litera fuisse, A.
magnā cladē passuros,quod experien-
tia postea cōprobauit in Athila Hum-
no, Aguilulpho Gottho, Acciolino
tyranno,& asserto Alberto Scaligero,
vt narrat *Bern.Scardon.in histor.Patauin*
† In sepulchro Dedali, quod expolia- 5
uit Darius, vitrea arca fuit olei plena,
quo corpus tangebatur, sed paululum
olei in arca deficiens erat in marmore
inscriptū, *quisquis me videat, curet, quod*
defuit olei adimplere,aliàs sciat se malè ha-
biturum; quo viso Darius iuuet arcam
oleo refici, sed eo magis dilabebatur,
quo stupefactus tristis sepulchrū clau-
sit, & statim secuta est sui exercit⁹ cla-
dis, & ipsius misera mors à proprio fi-
lio illata, vt narrat *Ælianus libr.13.de*
varia histor.Herodot.lib.2. † Et in Thra- 6
cia in sepulchro antiquißimo (quod
nōnulli volūt fuisse Platonis) lamina
reperta est, quæ tēpus, quo reperiretur
indicauit,& hæc Græcè in ea erāt scrip
ta,quæ Latiné sonāt,*Christus nasciturus*
est ex Virgine, & in eo credo: tēpore Cons-
tātini,& Irenæ Principū ò Sol iterū me vi-
debis,vt meminit *Paulus Diacon. lib.23.*
Fulgos.lib.1.c.6. † Et (si historiæ Auen- 7
tarique fides est,quā fuit interpretatus
Michael de Luna) ante miserā Hispa-
niæ cladem Toleti in antro reperta est
tabulla eius miserādi stragis prænun-
tia,nā id ex diligētia cōiuratorū, socor
dia, & incuria cauēdi, ac pellendi hos-
tē à dæmone potuit cognosci, *vt dice-*
m⁹ infra hoc lib.1.c.fin.n.22. † De⁹ enim 8
propter suā benignitatē sūmā reuelat
plerūq; futuras regni mutationes, vel
signis, vel prodigijs, vel alijs modis, pro
vt sapiētię suæ incōpræhēsibili visum
fuerit

fuerit, vt tradunt *Marta de iurisd.p.1.*
cap.6.n.21.Maroto de iure quæsito lib.3.c.
9 *49.ex.n.37.* †Aliquãdo etiam per An-
gelos, non solùm custodes, sed etiã tu-
telares, & defensores Principatuum,
atque Regnorum, quorum prǣsidio
prædicta regna conseruantur, ac pro-
teguntur; nam cuique genti proprium
esse Angelum tutelarem, traddit *D.*
Clem.lib.2.Recognit. Dionys.lib.de Eccle-
10 *siast. Hierarch.cap.9.* † Et probatur ex
Daniele cap. 10. *Princeps autem regni*
Persarum restitit mihi viginti, & vno die-
bus, & paulò post, *apparuit Princeps Græ-*
corum veniens, & cap. 12. *consurget Mi-*
chael Princeps magnus, qui stat pro filijs po-
11 *puli tui.* † Et cum negari non possit ple-
rumque inter Angelos bonos addes-
se Sathana, vel ex eo, quod legitur Iob
cap. 1. *cum venissent filij Dei, vt assiste-*
rent coram Domino, affuit inter eos Sa-
12 *thana.* † Similiter quando Deus per-
mittit ab Angelis bonis diabolus illu-
minari, de huiusmodi futuris certior
redditur, vt docet *D. August.lib. de na-*
tura dæmon cap.6. & in Genes. ad liter.c.
13 *17.* † Necnõ ex prophetijs per diuinos
prophetas euangelizatis, quæ vt mi-
nus cognita pro sua vẽditat, aut ex re-
rũ experiẽtia, qua quotidie magis pro-
uehitur, atq; addiscit secũdũ *Glos. in c.*
pudor, v. fallere 32.q.2. Petr.Lombard. in
14 *Sent.2.dist.7.* † Et ita apparet in suis
Oraculis de futuris aliquotiens vera
dixisse, nã si semper mentiretur, neu-
tiquam tot homines secum in perdi-
tionem adduceret, neque eius respõsa
venerarentur, nam vt ait Cicero lib.1.
diuinat. *Si Oraculum Delphis aliqua vera*
non dixisset, neutiquam in tanto prætio fo-
15 *ret.* † Et non solùm futura, sed mystе-
ria nostræ fidei ex hac de causa diabo-
lus perpendit, quia sic constat in Chris-
to Domino diuinitatem cognouisse,
& suis manifestasse *D. Marc. cap. 1.*
Et erat in Synagoga eorum homo in spiritu
immundo, & exclamauit dicens. Quid no-
bis, & tibi Iesu Nazarene? venisti perderè
nos? scio, qui sis sanctus Dei. † Et Pytho- 16
nissa apud Macedones de Paulo, &
Sila prædicauit verã esse eorum doc-
trinã, vt testatur D.Lucas Acta Apost.
cap. 16. *Hæc subsequuta Paulum, & nos*
clamauit, dicens: Isti homines serui Dei ex-
celsi sunt, qui annuntiant vobis viam salu-
tis.

¶ In qua classe nõnulli referre co- 17
nantur prophetias, tam pergameni in
Turpiana turre reperti, quàm librorũ
plumbeorum in cauernis sacri Illipu-
litani montis effosorum, negantes eos
ex D.Iacobo, aut Cecilio, vel Thesi-
phone, vel alio ex suis discipulis scrip-
tos, nec dum translatos, quia perga-
meni idioma satis recentior est eorũ
memoria, & librorum seriem Mahu-
metanos esse affirmare impiè cona-
tur persuadere *Maroto de iure quæsito.d.*
lib.3.cap.49. † Quorum neutrum, nec 18
credent pueri, qui nondum ære laban-
tur, nam in dicto pergameno conten-
ta prophetia est S. Ioannis Euangelis-
tæ ex Græco, & Hebræo interpretata
per S. Cecilium primum Episcopum
Garnatensem, & ipsius Chyrographo
subscripta, in cuius fidem asseruatio-
nis, & comprobationis miraculum, &
ipsius prophetię veritas, literarum, &
pergameni vetustas liquido asseuerãt,
vt constat ex iudiciario processu supe-
riorum calificatione facto per illus-
trissimum D.Petrum de Castro Qui-
ñones virum religionis, sanctitatis, ac
literarum omnium gloria vnum nos-
tro ęuo clarissimum, tum Archiepis-
copum Granateñ. nunc Hispaleñ. be-
nèmeritum Prǣsulem, vna cum Epis-
copis Guadixense, & Galipolense, &
Abbate de Alcala, ac alijs doctis, &
peritissimis viris *corã Doctorẽ Hierony-*
mũ de Mõtoya, & Licẽciatũ Michaelẽ de
Muru Notarios anno Dñi M.DC. † Nam 19

licet nonnulli (& ij quidem ex doctis)
prædicti pergameni idioma posterio-
ribus sæculis post Gotthorũ, & Van-
dalorum opresſiones dicant confictũ:
veritas arguit, illo sæculo viguisse, quo
à Romanis subacti Latinam linguam
exprimere conantes Hispani, hoc,
illo vé idiomate loquebamur ex La-
tino, & Hispano cõflato, vnde dictum
20 *Romance* † Nam à tempore, quo primę
cohortes Romanæ in Hispaniam sunt
ingressę, vsque ad Natiuitatem Domi-
ni nostri Iesu Christi secũdum aliquos
ttecentos, plus minus vé annos, vel vt
alij volunt ann. XXVI tãtum percur-
rerũt, vt ex Dione Casſio, Strabone, &
alijs traddit eruditisſimus amicus nos-
ter, *D. Bernard. Aldrete lib. 1. del origen
de la lẽg. Españ. cap. 2. & lib. 2. de las antig.*
21 *de España. cap....* † Ex quo vsque ad ad-
uentum, D. Iacobi in Hispaniam qua-
draginta plus minus vé annis sunt trã-
facti, quo tempore Hispani ex propria
lingua, & Latina hanc inducere potue-
runt, quemadmodum Hebræi in sep-
tuaginta annos, quo apud Babyloni-
cos in captiuitate sunt cõmorati He-
bræam linguam amiserunt, & Baby-
lonicam non assecuti, induxerunt sibi
Chaldæim, siue Syriacam, vt affirmat
D. Hieron. in prologo Galeato, quo fit vt
tẽpore Esdræ sub Zorobabele legem
Domini (quæ Hebraicè erat scripta)
22 non intelligerent *Esdr. 2. cap. 8.* † Ita
Hispani Romanorum dominatione
in alijs septuaginta annos ex propria,
& Latina lingua hanc tertiã inducere
potuerunt, quę postea varijs vicisitudi-
nibus iactata Gotthorũ, Vãdalorum,
Arabum, & aliorum idiomatibus, vel
ad illam deflecta, vel in aliam inflecti
facile potuisset, sed quæ nã determina-
tè fuisset palam profiteor ignorare,
quia illius temporis Hispanæ idioma-
tis nullum aliũ fidelior testimonium,
quàm hoc pergamenum habemus.

† Nisi vellis D. Cecilium, vtpotè pro- 23
phetiæ domo præditum, sic & lingua-
rum, illoq; spiritu vidisse futuræ ciui-
tatis augmentum, & Ecclesiæ suæ dig-
nitatem, cui se Episcopum dixit, hoc
autem loquutum tempori acommo-
dato sermone, quo prophetia esset re-
uelanda, illudq; pro signo suæ verita-
tis dedisse iuxta illud Apostoli Corint.
1. cap. 14. *linguæ in signum sunt.* † Quem- 24
admodum dici potest de prophetia li-
bri plumbei, cuius idioma, & litera,
hucusq; à nullo sunt cognitæ, nec cog-
noscentur vsque ad destinatum tem-
pus, vt affirmat alter liber plumbeus,
qui vna cum eo repertus est in caber-
nis prædicti sacri Illipulitani montis,
vt testatur eleganter assertus, *D. Ber-
nard. Aldrete. d. lib. 2. de las antig. de Españ.
cap.* 19. † Nã quemadmodum Apos- 25
toli ad Euangeli veritatem stabilien-
dam linguis loquebantur nouis, sic D.
Cecilius ad prophetiæ comprobatio-
nem nouam linguam loquitur, nam
vt prophetia, sic gratia linguarum do-
num Spiritus sancti est, secundũ Apos-
tol. Corinth. 1. cap. 12. *alij genera lingua-
rum*, &c. quæ minor est, quã prophetia.
d. Corint. 1. cap. 14. *volo autem vos loqui
linguis, magis autem prophetare, nam ma-
ior est, qui prophetat*, &c. † Nã etsi Apos- 26
toli linguis loquebantur nouis, & eæ,
quæ suo tempore vigebant, non nega-
tur ideò loqui posse illis, quæ postea
futuræ essẽt, nã vt ait Apost. d. Corint.
1. c. 14. *qui enim loquitur lingua, nõ homi-
nibus loquitur, sed Deo*, qui tã præterita,
quã futura præsẽtia habet, Apostol. ad
Roman. cap. 14. *vocat ea, quæ non sunt,
tanquam ea, quæ sunt.* † Neque obstat 27
D. Cecilium frustra se appellari Epis-
copum Granatensem, cum illo sæ-
culo ciuitas Granata non fuisset, ne-
que eius Episcopopatus: nam cum D.
Iacobus vna cũ suis discipulis in His-
paniam venisset, missus à Beatissima
Deige-

Deigenitrice Maria ad ſepeliendum trans Boſphorum in Hiſpaniam prædictum librum, qui adhuc nō legitur, in locū vbi mortuum reſurgeret, & id fieret in hoc Illipulitano ſacro monte, prope antrum, Arabicé dictū *Garanad*, quod poſtea Illipula depopulata nouæ huic fundationi propè Daurum nomen dedit, vt traddit prædictus *D. Bernar. Alderete. d. lib. 2. cap. 24.*

28 † Quod poſtea D. Cecilius vna cum ſocijs, & diſcipulis, alijſque fidelibus nouiter ad fidem Chriſti conuerſis habitans, cum eis præficeretur, qui prædicto antro conuenerant, dicto *Garanad*, merito Garanatæ nomine vſus eſt, cui ſe Epiſcopum dixit, vel quia Epiſcopus creatus fuit à D. Petro, quo tempore in Hiſpaniam mitteretur, vel quia Epiſcopi appellabantur, qui aliquo cętui Chriſtianorum præerant præsbyteri Acta Apoſt. cap. 20. *Spiritus ſanctus poſſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei.*

29 ¶ De libris autem plumbeis prædictis, qui vna cum Sanctorum Martyrum reliquijs in cabernis præfati mōtis Illipulitani effoſsi ſunt, nihil habeo dicere, quod non ſanctum, pium, ac ſumma veneratione dignum non ſit, quippè materiæ, & literarum tot ſeculis ad ſeruata diuinitas, à recentiorib⁹ Arabis confixi, neque tot de myſterijs noſtræ fidei Oraculis non niſi diuino numini potuerūt innoteſcere, *vt patet ex dicto indiciario proceſſu, quem originalem de mandato prædicti Domini Archiepiſcopi vidi.*

30 † Neque obſtat prædictos libros eſſe Arabicè conſcriptos, vt de eorum fide dubitetur, quia D. Cecilius, & D. Theſiphon earum authores, quorum alter dicebatur ante conuerſionem Abdenatar, natione Arabes fuerunt, ideò materna lingua hoc theſaurum incompræhenſibilem nobis relinquerunt, in quo plura de Trinitatis, & verbi incarnati myſterijs, de beatitudine, & diuina viſione, & alijs huiuſmodi (quę Mahumetanæ ſectę, & erroribus nō quadrant) cōtinentur, vt multoties prędictus ſanctiſsimus Pręſul pro Chriſti fide cathaphract⁹ athleta contra laruas, & nugones huiuſmodi in arenā deſcendens verbo, & ſcripto ſatisfaciens, calida, quàm merentur perfundit.

CAP. XIII. de arte Cabaliſtica.

SVMMARIVM.

Cabala ſignificat recipere, acceptare, n. 1.

Cabalæ artis origo ſecundum Hebræos, nu. 2.

Cabala complectitur vniuerſam phyloſophiam, n. 3.

Cabala non addiſcitur more aliarum ſcientiarum, n. 4.

Hebræa lingua prima omnium fuit, nume. 5.

Adam ſimul cum nominibus vires, & officia dediſſe, n. 6.

Phylacteria Iudæorum, reprobantur, nume. 7.

Cabaliſtica ars, vt vana, falſa, & ſcandaloſa damnata, n. 8.

Inanimata ex lingua Hebræa nominatā permoueri, n. 9.

Hebræa lingua poſt captiuitatem amiſſa, n. 10.

Eſdras nouas literas Hebræis adinuenit, n. 11.

Moyſes, & Aaron virtute Dei operati, nō arte Cabala, n. 12.

Ioſuæ, Samuel, Elias, Eliſæi, Danielis miracula ex virtute diuina, n. 13.

Nomina nulla ſunt, quæ per ſe valeant operare, n. 14.

Voces exorciſmorum, & ſacramentorum non compræhenduntur arte Cabala, nu. 15.

Nomina esse radios quosdam earum rerum, quæ imitantur, n. 16.

Platonicorum error damnatus, n. 17.

Nomina quantumvis speciosissima nullam habent virtutem operandi, numero 18.

Nomina, nec naturaliter, nec supernaturaliter vim sortiuntur, n. 19.

Nomina in vna lingua producere effectus, quos nequit in alia, n. 20.

Vocibus nulla res physica potest imprimi, n. 21.

Ars Cabalistica est diaboli commentum, n. 22.

Nomina scripta, quid mortum, & omnibus energiæ expertes sunt, n. 23.

Verba ore prolata vim habent aerem feriendi, n. 24.

Nomina, nec sunt substantiæ incorporeæ, nec accidentia, n. 25.

Nomina multa sunt nil significantia, num. 26.

Nomina Magorum non sunt superstitionis vacua, n. 27.

Nomina multa Magorum dæmonũ sunt, nu. 28.

Psalm. 146. *de nominis virtute explicatus*, nu. 29.

D. Luc. c. 10. *nomina scripta in cœlis, quid sit*, n. 30. & 31.

Ars Cabalistica nititur scripturis barbaris, ac peregrinis, n. 32.

Climaterici anni, quare lætales, numero 33.

Critici dies ex qua causa pendeant, numer. 34.

Paris, & imparis numeri ratio in partu detestata, n. 35.

Homo toto anno, & incerto tempore nascitur, n. 36.

Harmonia omnia contineri quomodo intelligatur, nu. 37.

Platonicorum sententia de harmonia cœli refutata, n. 38.

Musica Orphei feras, & saxa capi, numero 39.

Musica homines, & bruta capiuntur, non saxa, n. 40.

Lapides varios ab stellarum radijs moueri, n. 41.

Lapides solum anima vegetatiua sunt præditi, n. 42.

Lapidum quædam natura intrinseca, num. 43.

CABALA dicitur ex voce Hebrea 1
לקח *accepit*, quia
recipere, seu acceptare significat, eo
quod non scripto,
sed quasi per manus hominum deriuatam Hebræi tradiderunt iuxta illud, Psalm. 77 *& patres nostri narrauerunt nobis*, superstitionibus, & mendatijs eam complentes.
† Dicunt enim fuisse traditã Moysi in 2
monte Syna, qua contẽdunt ipsum in Aegypto, & deserto plura perpetrasse, necnõ Iosue, Elias, Elisæus, Isaias, Daniel, & Samuel tot, tantaque fecerunt miracula, per nomina scilicet Hebræa valde significantia, qua si quis bené nosset, & ad vsum acõmodare sciret, omnia ad libitum posse perficire serio affirmãt, vt habetur in libro pestilẽtis doctrina Artabel ארבעחאל *in sept.*
2. † Ex quo Cabala complectitur vni- 3
uersam philosophiam, diuinam, & humanam, necnon naturalem, omniumque rerum doctrinam mysticé, & symbolicè continet, quam ideo defendere curauit *Ioan. Picus Mirandulan. lib. 1. contra Astrolog. & in conclus. Romæ propositis concl. 5. ex qua impugnatus se excusauit in Apolog.* † Cui satis irridet 4
Petr Ciruelo Dorocens. vir sanê omniũ literarum cognitione conspicuus in Apolog. Astrologię Christ.nã vt ait Bened. Perera lib. 1. aduers. fallac. art. *licet hæc ars tãtã sapiẽtiã profit eatur, nõ eã*

more

more aliarum disciplinarum rationibus, & argumētis, disputationibusque tractat, sed numeris, figuris, ac symbolis; ita vt in ea singulæ literæ, figuræ, nomina, elementa, apices, lineæ, puncta, accētus, ac spiritus pro fundissimam quandam, & abditissimam ingentium rerum significatricem doctrinam habent.

5 ¶ Dicunt prætereà ad hanc artem plus prodesse linguam Hebræam, quā aliam quia fuit omnium prima, qua Adam, & filij eius fuerunt locuti, *D. August. lib. 16. ciuit. Dei, c. 11. & lib. 18. c.* 39. nam vt ait D. Hieron. in Sophon. cap. 3. *linguam Hebraicā omnium lingua-*
6 *rum esse matricem.* † Quare testatur nomina rebus per Adamū in ipsam linguam imposita fuisset secundum suas vniuscuiusq; rei vires, atque naturas *Genes. cap. 2.* nam simul cum nominibus vires, & officia quædam distribuit, vt nominata obedirent, vt trad-
7 dit *Ciruel. vbi sup.* † Cuiusmodi phylacteria Iudæorum, quæ nominibus, & caracteribus complectebātur ad omne bonū, etiam sanitatem restituendā, de quibus fit mentio in *cap. non oportet h. 26. q. 5. cap. si quis ariolos. d. 26. q. 7.* Marbodæus lib. de gemmis.

Esse phylacterium fixus prohibetur in auro
Contra nocturnos fortis tutela timores.

8 ¶ Sed hæc fere omnia cum tot, ac tātis scateant vanitatibus, & superstitionibus, necnon mendatijs: hanc artem tanquam stolidam, falsam, vanā, scandalosam, superstitiosam, ac pactis suspectam in probant *D. Tho. 2. 2. q. 96. Perera. & del Rio vbi sup. Ciruel. in d. Apolog. & tract. de superstit. p. 3. Suar. de Relig. lib. 2. de Couar. lib. 2. de falsa proph. cap. 18.* quā mera delirantiū in somnia dixit *VValdens. in opere sacrament.*

9 † Nam incredibile est Solem, Lunā, & cætera astra, elementa, item & stirpes cum ratione careant, diuinam illā vim, quæ latet in vocibus Hebraicis sentire, eaq; sic affici, & permoueri, vt homini pro eius arbitrio pareāt?
† Sed sto nūc, nouerint illam vim, vel 9
omnes res naturales, vel certè animātes, aut homines, quamvis totā suam substantiam nomina significantia audiant, non permouētur.
† Quod si vim 10
tantum tribuis vocibus, & caracteribus Hebraicæ linguæ, quod omniū sit vetustissima, certè constat alios esse caracteres Hebræos, qui nunc extant, quam qui olim fuerunt ante captiuitatem Babylonicam, quod Beatus Hieronym. in prologo Galeato affirmat, *Certum est, Esdram post captam Hierosolymā, & restaurationem templi sub Zorobabele, alias literas reperisse, quibus nunc vtimur, cum ad illud vsque tempus ijdem Samaritanorū, & Hebræorum caracteres fuissent.*
† Nam vt ait Cardinal. Bellarmin. in 11
lib. 2 de verbo Dei cap. 15. tom. 1. *Nam, & temporibus Esdræ desijt in populo Dei lingua Hebraica esse vulgaris, Si quidem in illis septuaginta annis, quibus Hebræi fuerunt inter Chaldæos in Babylone obliti sunt linguam propriam, & Chaldæicam didicerunt, & deinceps Chaldaica, seu Syriaca fuit illis materna, quo circa lib. 2. Esdræ cap. 8. habemus, quod cum legeretur liber legis domini vniuerso populo Nehemias, & Esdras, & Leuitæ interpretabantur, quia alioquin nihil populus intelligebat.*
† Nec 12
verum est in lingua Hebręa reperiri voces, quæ omnium rerum naturas exprimant, quod nequeunt in alia: nec Moyses, & Aaron per illa sunt operati, sed per mirabile gratiam Dei, *Exod. cap.....*
† Nec Iosuę retinuit cur- 13
sum solis per hæc verba, sed voluntate diuina obediente Domino voci hominis *Iosue cap.* 10. Narrantur etiam in scriptura Samuelis, Eliæ, Esaiæ, Danielis, & aliorum sanctorū miracula, nec tamen vsquam de istis Cabalisticis mysterijs mentio fit.

14 ¶ Quare dicendū eſt nulla eſſe nomina, ſiue mente concepta, ſiue voce prolata, quæ naturaliter, & per ſe hanc poteſtatem habeant, vt docent *D. Tho. d. 2. 2. q. 96. art. 2. & contra Gent. lib. 4. c. 104. & cap. 105. Leonard. Vayrus lib. 2. de Faſcin. cap.* 11. Et ſi quam habent eā ex pacto accipiunt, vt de his phylacterijs Iudæorum habetur *in cap. nec mirum. h.*
15 *26. q. 5.* † Non loquor de exorciſmis, & alijs ſacris rebus, nā qui ſacramenta inſtituit Chriſtꝰ vim eis largiri dignatus eſt; ſacramentalibus vero, quæ ab Apoſtolica tradditione recipimus, etiā moralis vis à Deo tribuitur, quia Apoſtoli Chriſti miniſtri, & diſpenſatores miniſteriorunt ſunt, *D. Paul. Co-*
16 *rinth. 1. c. 4. Trident. ſeſſ. 2. can.* 13. † Loquor tantum de Cabaliſticis vocibus, nam licet dicant nomina eſſe radios quoſdam earū rerum, quas ſignificant, ex diuina eorum impoſitione, Pſalm. 146. *omnibus ijs nomina voca*, & eis quaſi vitā latere D. Luc. cap. 10. *Gaudete, quia nomina veſtra ſcripta ſint in cœlis.*
17 † Non ſunt ferendi, quia alio ſe miſcēt errori Platonicorum damnato, nō ſolùm à Theologis *D. Thom. 2. 2. q. 96. art. 2. & lib. 4. contra Gent. cap. 104. & 105. Petr. Ciruel. de ſuperſtit. p. 3.* ſed etiam à Medicis *Hippocrates lib. de ſacro morb. Galen. lib. 6. & 10. ſimplic. Codronch. lib. 2. de morbis benefic. cap. 5.* atque philoſophis *Theophraſt. lib. 9. hiſtor. plantar. Plutarch. in vita Pericli, Vayrus lib. 2. de Faſ-*
18 *cin. cap.* 11. † Quia nomina quantumvis ſpecioſiſsima, vt Raphaelis Gabrielis, Salomonis, Machabęorum, & ſimilium vllam habent virtutem operandi, neq; naturalem, neque artificialem, neque ſupernaturalem, vt traddūt *Scaliger. lib. 16. de ſubtilit. cap. 349. Langius epiſt. 33. Valles de ſacra philoſoph. c. 3.*
19 † De vi naturali nemo vnquā, vel ſuſpicatus fuit, ſupernaturalis ſi foret, id gratiæ, vel miraculi foret, quod dici nequit, quia Deus nil tale promiſsit, neque Eccleſiæ ſuæ reuelauit, non ſolū quo ad modū gratiæ, vel miraculi, ſed etiā quo ad modū prodigioſum, quod natura non excedit, ſed ratione modi, vt multæ mirificæ operationes factæ per bonos, & malos Angelos motu locali, vel ſubita naturali agentiū applicatione, quia horum nulla poteſtas in his reperitur, vt docet *Hierony. in vita S. Hilarion.*

¶ Neque obſtat nomina in vna lingua producere effectus, quos nequeit 20
in alia translata, vt fuit error *Originis lib. 1. & lib. 5. contra Celſ.* quia ſinceræ phyloſophiæ repugnat principijs, vt nō minus, quod de Oratorum periodis ad Magica iſta deliramenta, traddit
Petr. Gregor. lib. 19. Syntagm. cap. 8. † Nec 21
rei ſanctæ ſignificatio, nec linguæ dignitas, nec hominis probitas inſtituentis vllam qualitatem phyſicam poſſunt vocabulis imprimere, vt nugatur *Laurent. Annanias lib. 3. de natura dæmon.*
fol. 99. † Vt ſic totum hoc commen- 22
tum à diabolo agnoſcas, vt ſanctiſsimis, quibuſque rebus facilius, & libentius mixtas ſuos faciat abuti, vt definit *Pariſienſis facultas Theolog. art. 9. & 10.*
de Mag. † Quia nomina illa, ſi ſcripta 23
ſunt, quid mortum, & omnibus energię expers, quæ ſi quam vim habēt ab atramenti, vel carthulæ, cui inſcripta ſunt temperamento, vt illa accipiant, oportet, & perinde ſua propria vi non
operantur. † Ore vero prolata verba 24
vim tantum habent contactu aerem feriendi, vt animalium reliquorū, quę innanorum ſoni: ſed ſonus non magis tactum valet immutare, quam color auditum, vel dulcedo viſum, quia non ſunt iſtorum obiecta, quare verba, ſiue ſcripta, ſiue prolata nihil ad horum poſunt adferre, *vt dicemus infra lib. 2. c.*
22. ex nu. 16. † Nam nomina, nec ſunt 25
ſubſtantiæ incorporeæ, aut ſpirituales,

les,nec sunt accidentia inhærentia subiecto, quare vitã, nequid simile possunt habere;adueniunt quoque seu inducentur rebus, quas significant, atq; denominant, extrinsecè planè, quare neque emanãtes à rebus radij sunt dicendi.
26 † Multa quoque sunt nomina nil significantia, multa quid aliud à rei significantia,quim & ipsa illa, quæ naturam rei significant (qualia putantur, quę creaturis Adamus imposuit) hæc nulla potuerunt à naturis rerum influxum recipere,quia res corporeæ naturaliter efficire non possunt in id quod corporis expers est, vt sunt nomina.
27 † Quinimo illa, quæ ad hoc Magi huiusmodi vtuntur non sunt omnia superstitionis vacua, vt in Concilio Romano, quod fuit congregatum sub Zacharia Pontifice ad damnandos errores Alberti,& Clementis hereticorum lecta vna oratione, in qua continebantur,hæc nomina *supplico vos Angelos Vriel,Raguel,Tubuel,Michael, Adimis,Tubuas, Sabaoth,Simiel,* &c. omnia damnata fuere (preter illud Michaelis) tanquam Magica, & erroris,& superstitionis plena, vt habetur apud *Surium tom. 3, mense Iun.*
28 † Quia vera sunt demonum nomina, licet illud *Vriel,* reperiatur *Esdr.4.cap.4.* quia talis liber ab Ecclesia receptus nõ est,sed vt apocriphus inferitur Bibliæ *Trident. sess.4.* ideò nihil inslingit,nam & ibi reperies nomen *Ieremiel*, quod nullius Angeli est, vt probat *Nicol. Serarius in Tob. cap. 12. quæst.10.*

29 ¶ Neque obstat illud Regi Vatis, *Psalm.146.* nam ibi Deum cunctarum rerum, singulorum etiam Angelorũ, & stellarum (de quibus agit) naturas nosse probat, & sic ea cum lubet proprijs nominibus,hoc est, conuenientibus earum naturæ vocare posse: sed ea nomina mortalibus incognita sunt, nec Magis reuelata.
30 † Nec minus illud *Luc.c.10.* ad hanc magiã iubare potest, quia nil aliud est *nomina discipulorũ scripta esse in cœlo*, quam esse in amicorum Dei relata, album, quod aliui dicitur, *inscripta libro vitæ.*
31 † Quod siue accipias secundum ęternam Dei prædestinationem,quæ mutari nequit,siue secundum præsentem iustitiã, quę mutationi obnoxia est,ad inditia nomina nihil conducunt, quibus Magi huiusmodi mirifica scire, & operare gloriãtur.
32 † Quæ omnino prohibita sunt, quia vt plurimum nituntur scripturis barbaris,& peregrinis,superstitionib⁹, & incantationibus plena,multisque ex Mahumetanorũ, & Arabũ delirijs, vt de quodam Romano Ramirez Toleti incinerato an.1600. narrat *Mart. del Rio lib.2. Magicar.q.24.*

33 ¶ Neque pro numeris obstat,quod ipsi extra numerum psaltantes ex Platonicorum delirijs contendunt: & vt ab Arithmeticis exordiar, dicunt *annum Climatericum* homini esse lætalẽ ex septenario numero, quod falsum est, quia id non procedit ex numerorum potestate, sed ab humorum, & cõplexionis,quæ in homine sunt ratione, & periodo quadã naturali, eo quod Deus vitæ terminum cõstituisset, *Genes. cap. 6.*
34 † Neque obstat *dies criticos*, ex numerorum computo morbi esse coniectabiles, quia causa non à numeris petenda est,sed ex ipsa hominis in corpore tum seuiẽtis potestate: nam quidam adeò celeres,& acres sunt,vt vno quoque die subiectum inuadant; alij secũdo die:sunt qui tertio,& qui quarto, vnde febrium differentia, quorum accesſionum dies medicis coniecturã præbent, quid sperãdum sit de ęgri valetudine,vt passim docet *Hippocrat. & Cels.lib.4. cap.4.*
35 † Neque ex numerorum parium,& imparium ratione homo vitalis nascitur in septimo, & nono mense, & non in sexto, & octauo vt

E 5

uo, vt *Pythagoras docuit*, quia non ex numerorum virtute, sed ex seminis cõcoctione fit, vt docent *Ludouic. Mercado lib. 4. de affectionib. mulier. cap. 1. & Peramato lib. de hominis procreat. cap. 8. Fed. Bonauent. tract. de octimestri part. lib. 2. ex cap. 7. & lib. 7. ex num. 27.* nam vt ait Arist. libr. 4. de animal. ortu cap. 6. *cùm corpus ad nutriendum non sufficit par-*
36 *tum emittit.* † Vnde fit, vt homo nascatur in sexto mense. *l. in testato. D. de suis, & legit. hæred.* in octauo *Auic. lib. 9. naturæ animal.* in decimo *auth. de restituta, & ea quæ parit. §. fin. collat. 4.* nã vt ait Plin. *lib. 7.* histor. animal. cap. 5. *homo toto anno, & incerto gignitur spatio, alius septimo mense, alius octauo, alius nono vsque ad inditia decimi, & vndecimi.*

37 ¶ De musicis numeris aducũt illud aphorismum Platonicorum *Harmonia omnia contineri*: quia Deus omnia in pondere, & mensura constituit, vt traddit *Mizald. lib. de harmon. cœl.* vnde Machrob. *Musica capi omne quod viuit.*
38 † Hoc totum nititur duobus falsis hypothesibus, scilicet esse quandam cõmunem mundi animam harmonijs numeris cõpositam, res singulas peruadentem, quæ musico concentu delectatur: item cœlum, & sydera esse animata rationis compote, vt quæ ira cõcitetur, & voluptate sonora demulceatur, quæ iã pridem ab Ecclesia fuere damnata in CõcilioCõstantinopol. & alijs synodis, vt traddit *Espencæus li.*
39 *de animat. cœli.* † Ex quibus alia innumera nata sunt deliramẽta, quę de musica Orphei scripsere *Ouid. li. 7. Metamor. Seneca in Hercul. furen. Horat. od. 9. Vergil. lib. 4. Georgic. & lib. 6. Æneid. Manil. in syder.*

At lyra diductꝰ per cœlum cornibꝰ inter
Sydera conspicitur, per quandam cœperat Orpheus.
Omne, quod attingerat cantu Manesque per ipsos
Fecit iterque domuit infernas carmine leges,
Hinc similis honos, similisque potentia causæ,
Tunc syluas, & saxa trahens, tunc sydera ducit,
Et rapit immensum mundi rebolubilis orbem.

¶ Quę enim auditu prædita sunt 40
animalia musicis modulis capi posse haut dubito, vt homines, & bruta: non tamen inanimata, vt saxa, & syluas. Et ita non assentior, quod ab Arionis Delphine ad Megarenses, & Thebanos muros argumentantur *Plutarch. in Sympos. & Solin. cap. 7. Poli histor.* nam capi carmine fera potuit, saxa vero nõ
potuere. † Neque obstat lapides varios 41
ab stellarũ radijs moueri, vt *Selenites*, qui non solùm figura, & coloribus Lunam immitatur, sed etiam subsequitur: *Manes*, qui vim quoque motum alijs traddendi, & in alios transferendi accipit. *Pantaura*, qui cæteros lapides trahit. *Andradamas*, qui argentum,
æs, & ferrum. † Quarum virtutibus, 42
etsi præditas (eo quod sint anima sensitiua compotes) dixerunt *Philopon. lib. 1. de anim.* mentitur planè, quia solum anima vegetatiua præditæ sunt, vt traddit *Hippocrat. lib. de natura puer.* m
† Operantur tamen ex virtute quada... 43
naturali intrinseca, & materiæ dispositione, quarum specificæ idoneæ sunt, ad summorum influxus recipiendos, vt docent.

CAP.

CAP. XIIII. de arte Notoria.

SVMMARIVM.

Ars notoria sine vllo labore omnium scientiam profitetur, n.1.

Artis notoriæ ritus detestatus, n.2.

Ars notoria diaboli figmentum, n.3.

Ars notoria, vt vana, falsa, & scandolosa damnata, n.4.

Artis notoriæ effectus non est naturalis, n. 5.

Artis notoriæ effectus non est miraculosus, num.6.

Salomon ex diuina voluntate scientiam adquisiuit, n.7.

Scientia artis notoriæ ad scientiam Salomonis referre damnatum n.8.

Miraculum petere non necessarium est tentare Deum, n.9.

Ceremonias, & ritus adhibere præter ab Ecclesia institutos, est ab Ecclesia dissentire, n.10.

Ceremoniæ, & ritus sunt signa diuini honoris, n.11.

Consilia diuina non sunt præscrutanda, nu. 12.

Notoriæ arti vacantes solet diabolus per aerem subleuare, & terra elidere, numero 13.

Notoriæ artis studiosi solent à mente deuiare, n.14.

1 ARS notoria est illa, quę sine vllo labore, lectione, auditione vè, sine præceptore, aut studio, diuinarũ omnium, & humanarum rerum cognitione breuissimo temporis spatio pollicetur ad similitudinem scientiæ, quæ Salomoni vni⁹ nostris spatio data est *Reg. 3. cap. 3.* quẽ impudenter, & nefarie dicunt huius artis fuisse authorem, vt apparet, ex *lib. de illa edito, & à Pontifice Pio V. damnato.* † In hac enim discipulus primò 2
confessionẽ totius vitę maculas eluit, & per septem septimanas continuas quotidie septẽ Psalmos, & certas præces recitat, ieiunijs, & bonis operibus se exercet, quibus peractis aliæ præcũ concipiendarum formulæ præscribũtur in septẽ primos noui luni dies recitandæ, ipso sole quotidie oriente, & postremo sibi diem eligit, in quo solus existit in templo, vel in agro, & flexis genibus, manusque ad cœlum sublatis terprimum versiculum hymni, *veni sanctæ spiritus* pronunciat, quod cum fecerit repentè non minus, quàm Salomoni, Apostoli, & prophetæ omni scientia impletum iri, vt narrat *Petr. Ciruelo in apologia Astrolog. iudi. & tract. de superstit. p.3. cap. 1. Mart. del Rio lib. 2. Magicar. q. 24.* † Hoc totũ diaboli fig- 3
mentum est diuini honoris cupidi, cui adorant, cui ieiunant, cui recitant, cui præces effundunt, & scientias procurãtes stulti facti sunt, *capit. qui sine saluatores huius 26 q.5.* nam his ritibus diabolus procurat diuinos vsurpare honores, *D. August. lib. 10. ciuit. Dei, cap.9. & cap. 10.* † Et ideo hęc ars, vt vana, 4
stolida, falsa, atque scandalosa, ac pacti suspecta damnata fuit *Parisis an. 1320.* quam laté impugnarunt, *D. Thom. 2. 2. q. 96. art. 1. Alex. de Hales p. 2. quæst. de sortileg. Bapt. Segnius libr. de vero Astud. Christ. cap. 7. Ciruel. & Perera vbi supra Mart. del Rio lib. 1. cap. 4. q. 3. Suarez de Relig. lib. 2. cap. 15. ex n.4.* † Nam effec- 5
tus, quod expectatur non est nuturalis actui proporcionatus, quia ingenia humana scientias non comprẹhendit repente, sed paulatim successu temporis, lectione, doctrina, & experientia, vt docet *Arist. lib. 4. physicor.* † Neque est 6
miraculosus, quia Deus nil tale promissit, nec Ecclesię suæ reuelauit; quare ex occulta, quapiam spiritualis creaturæ

turæ operatione:non Angelica,ab An-
gelis bonis, quia illi se adorari nollũt:
ergo diabolica, quia diabolus his va-
nitatibus delectatur.
7 ¶ Neque obstat dicere Salomonẽ
vnius noctis spatio sapientiam omnẽ
acquisisse, *Reg.* 3. *cap.* 3. quia nullis riti-
bus, neque ceremonijs, neque vllis cõ-
cipiendarum formulis scientiam cõ-
parauit, sed tantum diuina voluntate,
nec quando ille voluit, sed quando illa
sua miseratione dignata fuit eum lo-
quere, vt probat *D. Thom.* 1.2. *quæst.* 113.
art. 3. *Perera lib.* 2. *aduersus fallac. art. q.*
8 10. † Vnde blasphemare est hanc ad
illam referre, aut artem ad illam cõ-
parandam ementire, quia Deus arte
non flectitur, neque stolidorum homi
num votis acquiescit, vt ad eorum nu-
tum accedat, qui dispersit superbos
9 mente cordis sui, *D. Luc. cap.* 1. † Qui-
nimo petere à Deo, vt infundat scien-
tiam, sicut Salomoni, aut alio electo
viro, est petere, vt miraculum edat
sine necessitate, quo est tentare Deum
prohibitum, *Deut. cap.* 6. *D. Luc. & D.*
10 *Marc. vterque cap.* 4. † Adhibere oratio-
nes, ritus, ceremonias ad id ad, quod
Ecclesia non instituit, est manifestè
ab Ecclesia dissentire, & pacto se im-
plicare, atque demoni adorationem
submittere, vt probat *Suarez vbi sup. d.*
11 *cap.* 11. † Nam ceremoniæ, & externi
ritus signa sunt adorationis, & diuini
cultus, vt docet *D. August. lib.* 10. *ciuit.*
Dei. cap.... quibus se demon promisit
concursurum, D. Thom. d. quęst. 96.
art. 1. *sunt signa pertinentia ad pactũ quæ-*
dam significationum, cum dæmonibus placi-
12 *ta, atque fœderata.* † Pręterea ceremo-
nijs promittit scientiam supernatura-
lem, quàm Deus absque illis concessit,
olim paucis, hodie ferè nullis, quia
mysteria fidei, & salutis, fide nobis sũt
credenda, nec scrutanda diuina consi-
lia, nam vt legitur Prouer. cap. 25. *sicut*
qui multũ comedit, non est ei bonum; sic, qui
scrutator est maiestatis opprimetur à glo-
ria. † Et ita huic arti vacantes solent 13
dęmones ex permissione diuina in ae-
rẽ subleuare per turbinẽ, & terra vndi-
que raptatos semiuiuos relinquere,
alios autem vtriusque vitæ iacturam
subire cogit, vt traddit *Cireul. d. capit.*
11. † Alios loco sapientiæ solet mente 14
priuare, atque attonitos reddere, vt do-
cet *Lauater. lib. de spectris cap.* 14. quod
non malé agnouerunt Reges nostri
dicentes in. l. ?. tit. 23. part. 7. *de manera,*
que algunos dellos mueren, o fincan locos, o
desmemoriados.

CAP. XV. de arte Paulina.

SVMMARIVM.

ARS Paulina in multis conuenit ar-
ti notoriæ, n. 1.
Angeli custodis, vel aliorum ministerio di-
cunt artem Paulinam comparari, num.
2.
Artis Paulinæ duæ species, n. 3.
Ars Paulina mera impostura est diaboli,
vt hominem decipiat. n. 4.
Diabolus quandoq; se transfigurat in An-
gelum lucis, n. 5.
Ars Paulina de necessario tribuenda est
diabolo, n. 6.
Dæmones possunt scientias, & artes doce-
re, si Deus sinat, n. 7.
Dæmonis arte multi philosophi, & Poetæ
effecti, n. 8.

AAVLINA ars 1
(quam dicunt D.
Paulo in extasi rap-
to traditam) spe-
cies quędam est ar-
tis notorię, nam in
multis conuenit, in eo tamen differt,
quod notoriam aiunt fieri per modũ
subitę

subitę infusionis, quàm aliter vocant
2 *artem spirituũ.* † Quia dicunt ab spiritu
probenire intus inspirante, vt quando
cumque homo vellit omnium rerum
scientiam accipere, illa faciat, quæ ipsi
tradidere (& nos prætermittimus, quia
te non Magum, sed Catholicum facere
decreuimus) & tunc ministerio Angeli
custodis, vel aliorum bonorum illa
3 imbuetur... † Cuius duas traddũt species, vnam *obscuram*, quæ fit per viam
eleuationis, transit⁹, raptus, seu extasis.
Alterã *clarã*, quàm dicunt fieri visibili
Anglis forma corporea apparentis, &
4 coloquentis. † Sed hęc ars nihil aliud
est, quàm mera γοητεία, *goetheia* mera
incantatio, ac impostura diaboli, qui
vt alijs in rebus in his etiam hominẽ
deludit, vt probat *Bapt. Segnius lib. de*
5 *odio Sathan. cap. 8. & cap. 9.* † Nã hi Angeli nihil aliud sunt, quàm dæmones
Paredri, hominum deceptionem, &
interitum enixé procurantes, quia nõ
est ei novum bonorum Angelorum
formam assumere, quia vt ait D. Paul.
Corinth. 1. cap. 11. *Et ipse Sathanas trãs-*
6 *figurat se in Angelum lucis* † Nam cum
scientia ista similiter non acquiratur
luce naturæ, nec diuina reuelatione,
consequens est, vt eam discant à diabolo, qui illis ignaris, nec sentientibus
quidem phãtasiam mouet; vt hoc vel
illud dicant, vt docet *D. August. lib. 1.*
7 *de natura dæmon.* † Siquidem dæmones
possunt artes, & scientias hominibus
imbuere (si Deus sinat) per loquutionem nempè, & manifestationem sui
conceptus: non solùm interna suggestione, sed apperendo in forma visibili,
vt hominem loquatur, vt agnouit *D.*
8 *Thom. 2.2. q. 96. art. 1.* † Vt de varijs rusticis constat, qui subito arte demonis
phylosophi, & poetæ prosiluerunt, vt
de illo, qui ex gleua exiliente Hetrucis
Aruspiciniam docuit meminit *cap. nec
mirũ. h. 26. q. 5.* & alijs *Suidas, et Pausanias,
& Eunapius,* & quib⁹ quasi irridens Persius ita canit Satyr. 1.

Nec in bicipiti somniaui Parnaso,
Vt sic poeta repente prodirem.

CAP. XVI. de Necromantia.

SVMMARIVM.

Necromantia vnde dicatur, numero 1.

Necromantia mortuorum animas euocat, n. 2.

Platonis error de animarum diuinitate, nu. 3.

Homines ad mortem accedentes diuinare, n. 4.

Animas futura cognoscere; ad quas euocãdas Grymoriæ ars instituta, n. 5.

Leges de casu dubio non de indubitato ferri debent, n. 6.

Animas nõ esse diuinæ essentiæ participes, n. 7.

Animæ non possunt apparere quando cũq; vellint, n. 8.

Animæ nudatæ semel corporis integumento, illud rursus pro libito induere non valent, n. 9.

Diabolus non potest animas, quo velit facere apparere, n. 10.

Grymoriæ ars, seu Necromantia omni iure improbata, n. 11.

Dæmon in assumptis corporibus mortuorũ animas ementitur, n. 12.

Samuelis apparitio Regi Sauli phantastica, n. 13.

Samuelis anima non magico carmine, sed iussu Dei apparuit, n. 14.

Animarum apparitiones ad absolutam Dei potestatem pertinent, n. 15.

Animarum apparitiones, quas dæmon inducit spectra sunt, & phantasma, num. 16.

Apparitiones animarum à dæmone factæ vmbrã, & phãtasmata appellãtur, n. 17.

Necro-

Necromantia secunda est idolatria, numer. 18.

Homines facilius credunt alijs hominibus, quam dæmoni, n. 19.

Necromantiæ causa, & origo, n. 20.

Manes mortuorum animæ sunt, quorum exitus incertus, n. 21.

Manes dæmones sunt, qui mortuorum animas emenciebantur, n. 22.

Grymoriæ artis varios ritus, n. 23.

Manibus sanguis offerebatur feruens, num. 24.

Necromantia carmine peracta, n. 25.

Necromantiæ artis duplex institutum, nu. 26.

Necromantiæ cadaber adhibeuatur, & spiritus cantibus cogebatur illum subire, n. 27.

Spiritus, qui in necromantia accifcebatur diabolus fuit, n. 28.

κςιο μαντεια, quæ sit, n. 29.

Necromantia per sacrificium, n. 30.

νεκιομαντια cadauere adhibito peragebatur, n. 31.

Herbas esse quibus mortui ad vitam reuocantur, error, n. 32.

De priuatione ad habitum nõ est possibilis regressus, n. 33.

Incantatio primo vllulatu, & incondito ferarum sono, n. 34.

Carmine inuocabantur Orcus, Styx, Chaos, Meguera, &c. n. 35.

Lucanus de necromantia explicatus, num. 36.

Spiritus subeundi cadeuerem ritus, numer. 37.

Spiritus respõso dato veniam poscit reddendi, n. 38.

Necromantia periculi plena, n. 39.

Necromantici nõnunquam mente abalienãtur, n. 40.

Necromantici malè pereunt, n. 41.

Exempla eorum, qui ob necromantiã malè perierunt, n. 42.

Alcimi sententia de necromantia, numer. 43.

Dæmonis conatus est fallere, n. 44.

Necromanticis pœna mortis naturalis est, n. 45.

Necromanticis mors æterna. n. 46.

Iure humano, quæ pœna sit necromanticis, n. 47.

Iure regio mortis pœna est in Necromanticos, n. 48.

NECROMANTIA prima est, & præstãtissima huius Magiæ diuinatricis pars, quæ ad Manganiam spectat, sic dicta ex Græcis νεκρὸς *necros*, quod mortuũ significat, vel cadauer, & τὴν μαντείας, *tes manteias*, quod dicitur diuinatio, vt docet *D. August. lib. 10. ciuit. Dei cap. 9. cap. nec mirum huius 26. q. 5.* † Cuius quidem institutũ fuit 2
per artem Grymoriæ mortuorũ animas euocare, vt de occultis, vel futuris responsum redderent, vt docent *Petr. Leloyher lib. 4 spectror. cap. 4. Petr. Thyræus lib. 1, de appa it. spirit. Raph. de la Torre tom. 2. de vitijs oppos. relig. q. 95. art. 3. disp. 3.* † Quod habuit originem ex 3
errore Platonis asserentis animas diuini numinis esse participes, & dum in hac vita viuunt corporis grauamine esse sopitas, vt futura agnoscere nequeant, in quo & alij nostri temporis sunt hæretici tuentes se illo, Sapient. cap. 9. *corpus, quod corrumpitur agrauat animam*, &c. † Ideò dicebant dum ad 4
mortem accedebant (quia animæ expeditiores reddũctur) hominib⁹ cõtingere diuinare, *Cicero lib. 1. Diuinat.* quẽ affati hæretici defendere conãtur alio scripturæ loco Iacob moribundi filios suos alloquentis, Genes. cap. 49. *Congregamini, vt annũcient, quæ ventura sunt vobis in nouissimis.* † Ita iam à corporis 5
expeditæ grauamine, quasi diuinitate arrepta futura cognoscere, eaque renun-

nunciare facile potuisse, si ad hanc vitam arte aliqua reuocarētur, ad quod Necromantiam, & Grymoriæ canones finxerunt authore diabolo, quibus se Manes ascire, hoc est, mortuorum animas crediderūt Horat. lib. 1. Saty. 8.

Manes alliciunt animas responsa daturas.

6 ¶ Quorū errores, quia iam diu Ecclesia impugnauit, neque erit nobis respō dere, quia non vulgaria, & quæ apud alios sunt agere decreui, sed quæ difficultate aliqua nostri seculi doctos quosq; remoratos, quasi in sirti impingit, quia leges de casu dubio, nō de in-
7 dubitato ferri debent............ † Animę enim non sunt ab æterno, neque diuinæ essentiæ participes, neque quidquā sciunt, quod in corpus nequant effundere, vt ab eo liberatæ valeant diuinare, vt docent ex Gentilibus *Aristot. lib. 3. de Anim. cap. 4. & in Problem. sect. 30. & in Methaphys. lib. 12. tex. 17.* & ex Catholicis *D. Thom. p. 1. q. 84. art. 3. Petr.*
8 *Thyræus lib. 1. de apparit. spirit.* † Neque in potestatæ est apparere quandoque vellit, quia nullum habent corpus, in quo appareant, neque illud possunt cōparare, neque ex elementis, neque aliunde, nā caret organis corporeis, quæ illi ad mouendum corpus sunt necessarij, quando erat in corpus, vt docet
9 *Soto in Sent. 4. dist. 45. q. 1. art. 4.* † Neque nudatæ semel à corporis integumento illud pro libito rursus inducere valet, quia vt ait Regius vates Psalm. 77. *homo spiritus est vadens, & non reddiens: pulvis est, & postquam semel defloruit, dicitur suum locum amplius non recognoscere.*
10 † Neque diabolus eas potest exhibere, nam Beatorum animę in manu Dei sunt, ipsique soli obtemperant: damnatorum autem vt quæ pessimo carcere sunt mancipatæ (sine Dei licētia) nequit diabolus sinere egredi, *D. Thom. p. 1. q. 117. art. 4. Tertulian. lib. de anim. cap. fin.* † Vnde hanc artem, vt va- 11
nam, falsam, inanem, superstitiosam, mendatij, & periculi plenam omnia iura improbarunt, *Leuit. cap. 10. Deut. 18. Iudic. 12. Isai. 8. Iob 13. Reg. 1. cap. 19. Reg. 4. cap. 1. d cap. nec mirum. h. 26. q. 5. l. 2. tit. 23. part. 7.* † Nam omnes sunt dæ- 12
monum illusiones, qui in assumptis corporibus mortuorum animas emētitur, vt latè probabimus *lib. 2. de Magia operat. cap 25. de animar. appart.* nam vt in persona dęmonis quidā cecinerat.

Non vero quotiens animas Magus euocat Orco
Illarum assumpta mentimur imagine vultus,
Carminibus, folijs, auibus fumoque ligari
Dicimur: & circunductis in puluere signis,
Sed veluti plerisque alijs ita fallitur isto
Mens hominum.

¶ Neque obstat animam Samuelis 13
prophetæ ad Pythonisæ incantamēta Sauli apparuisse, *Reg. 1. c. 28.* Nā præter quam quod phantasticè fuisse repræsentatam affirmat *D. August. lib. 2. ad qq. Sympliciani respondens ad q. 3. & lib. 3. de octo Dulcici quæstionibus, q. 6.* † Non 14
magico carmine, sed iussu, ac imperio Dei contingit, vt Sauli curiositatem repræhenderet, & finem suum annunciaret, vt docet *D. Thom. 2. 2. q. 178. art. 5. Petr. Leloyher lib. 4. spectror. c. 1. Perera aduersus fallac. art. lib. 1. cap. 11.* † Nam 15
animarum apparitiones ad absolutā Dei potestatem pertinent, vt probant *D. August. lib. de cura pro mort. cap. 10. & lib. 3. de Trinit. D. Thom. p. 1. q. 89. art. 8.*
† Ea enim, quę nobis dęmones obtru- 16
dunt spectra sunt, & phantasmata *Tertulin. lib. de anim cap. penult. D. Thom. p. 1. q. 117. art. 4. Guilh. Parisiens. part. fin. de vniuers. cap. 24. Suarez in D. Thom. part. 3.*

part.3.q.53.Raph.de la Torre tom.2.de vitijs oppos.relig. q.95. art.3. disp. 3. † Quã
17 ideò dæmonum phantasma appellat Bart. Spina sacri Palatij magister tract. de strigib.cap.13.Vmbras Plin.lib.30.cap.2. vnde rectè Callimach.

Sunt aliqui Manes, letum non omnia finit,
Luridaque euictos effugit vmbra rogo.

18 ¶ Nam vt ait Tertullian.lib.de Anim. cap. fin. *Necromãtia secunda est idolatria, in qua se dæmones per inde mortuos fingũt, quemadmodum in illa Deos: itaque inuocãtur quidem defuncti, sed dæmones apparent sub eorum obtentu, & sub personis defunctorum delitecens aliquem se ex hominibus*
19 *affirmat.* † Nam sic dæmones facilius homini, quidquid vellint persuadent, nam homines animabus defunctorum, vel parentum, vel amicorum suorum, quos diligunt, & à quibus se diligi non dubitant, libentius, & promptius credunt, quam dæmoni, quem naturaliter abhorrẽt, vel ex illo Genes. 3. *inimicitias ponam inter te, & mulierem, semen tuum, & semini illius.*
20 † De inde ita persuadent hominibus infernum nõ esse carcerem perpetuũ, ex quo nõ liceat aliquando ęgredi, nequeadeò graues, & perpetuas inferni pœnas, vt Christiana veritas fatetur, & animas post mortem habere corpora, & in quam vellint migrare, & alia fidei Catholicæ contraria: necnon quod ipse de illis potestatem habet, & arbitrium, & sic se esse similem altis-
21 tisimo, quod eius conatus. † Sic ergo non ipsum, sed animas voluit inuocare, nam *Manes*, qui in hac arte euocabãtur, mortuorum animæ erant, quarum exitus incertus fuit; nam si certus, & bonas arbitrarentur appellabãt *Lares*, si malas *Laruas*, seu *Lemures*, vt docet *D. August. lib.9.ciuit. Dei. cap.11.*
22 † Ipse tamen in earum inuocatione apparebat, ex quo Manes dæmones fuisse, qui mortuorum animas emencebantur dixerunt *D. August. vbi sup. D.Thom.p.1.q.117.art.4. Alexand. ab Alexan. lib. 2. dier. Genial.c.9. & lib. 4. cap.19. & lib.5.cap.23. & lib.6 cap.21.*

¶ Ad quod quidem variæ fuerunt 23
ceremoniç, & ritus, vt de amico suo Apione huic arti dedito memorat *Cic. in Tusculan. qq.* dum tamen corrigas illud *falso sanguine*, quod in vulgatis coduibus (ex huius artis ignorantia) legitur, reponendo *falso sanguine.*
† Nã his Manibus sanguis offerebatur, 24
non falsus, sed verus, & feruens, quod sale spargebatur, vt mos fuit in alijs sacrificijs sale victimã condire, *Plin.lib. 31.c. 7.* quod ab Hebręis mutuasse videtur ex illo Leuit. cap. 2. *Quidquid obtuleris sale condies.* † Quod non minus 25
carmine peragebatur, vt de Orpheo huius artis peritisimo Euridicẽ vxorẽ ab inferis reuocante canit Vergilius AEnei.6.

Si potuit Manes accersere coniugis Orpheus
Threicia fretus cythara, fidibusque canoris.

¶ Vnde huius artis institutum duplex 26
fuit, vnum per sacrificium, siue inuocationẽ solam, cuius meminit textus in c.illos 8. huius 26.q. 2. *quasi nullum esset sacrificium, & nullæ præces ad aliquem spiritum ob diuinationem dirigerentur.* † Alter fuit mortui alicuius cada- 27
uere adhibito, cuius exubias cantibus, & imprecationibus spiritus subire cogebatur, vt responsum daret iuxta illud D.Isai.cap. 8. *nunc requiret pro viuis à mortuis.* † Loquitur enim prophe- 28
ta secundum vulgarem sententiam, qua cogitabatur mortui spirit⁹ acciri, & respondere, vt eam magis detestetur, aliàs nõ hominis spiritum, sed dęmonem esse, qui accifcebatur, non solùm diuinis, sed prophanis Vatibus no-

tum

tum fuit Tibul. lib. 1. Eleg. 2.

Iam ciet infernas magico stridore cateruas.
Iam iuuet sparsas lacte referre pedem.

29 ¶ Prima species vocabatur, σκιομαντεια *sciomanteia*, quã Canidia peregit apud *Horatium saty.8.* Circes apud *Homer. in Odis.* Medea apud *Ouid. in Metamor.* Erichtus apud *Lucan. lib. 6. Farsal.* Orpheus
30 apud *Vergil Aeneid. 6.* † Necnon Tyresias, quem in mnemore obscuro, dẽsitate arborum opaco, horrendo, tenebroso, & Hecati sacro, & spectris infesto hanc Magiã peregisse docet conciuis meus Seneca in Oedip.

Vates amictu corpus, & frontem quatit,
Lugubris imos palla perfundit pedes:
Squalore vultu mœstos ingreditur senex:
Mortifera canam, taxus astrinxit comam,
Nigro videntes vellere, atq; atræ boues
Retrahuntur, flamma prædatur dapes,
Viuumque trepidat igne ferale pecus.

31 ¶ Alter modus fuit Thesalicus adhibitis funstiaribus ritibus, ossibus, fibrisque mortuorum, & alijs rebus plené feralibus, & vocatur proprie νηκιομαντια, *neciomantia*, siue νεκρομαντια, *necromantia*; quam alter conciuis meus *Lucanus*, de Erichto excitate animam defuncti militis Romani sic aggreditur lib. 6. Falsal.

Pectora tunc primum ferbenti sanguine supplet,
Vulneribus laxata nouis, taboque medullas
Abluit, & virus large Lunare ministrat:
Huc quidquid fœtu genuit natura sinistro
Miscetur: non spuma canum, quibus vmbra timori est,
Viscera non lyncis, nõ diræ nodus hyænæ
Defuit, & cerui pasti serpente medulla,
Non Arabum volucer serpens, innataque rubris
Aequoribus custos pretiosæ vipera conchæ:
Aut viuentis adhuc Lybicæ membrana cerastæ,
Aut cinis Eoa positi phenicis in ara.
Quo postquam viles, & habentes nomina pestes,
Contullit, infando saturatas carmine frondes,
Et quibus os dirum nascentibus inspuit herbas
Addit, &c.

¶ Credebant enim veteres quasdam 32 esse herbas, quibus mortui ad vitam rebocarentur, vt docet *Empedocles apud Laertium, capite octauo*: quæmadmodum *Xantius* de herba *Belli* narrat, Tillonem, & Draconem vitę restitutos, quorum neutrum credo, nam minusquam quód de *Cinocephali* herba, quæ in Aegypro vocatur *Osyrites* memorat *Plin. lib. 30. cap. 2.* † Omnia enim sunt 33 commentitia, quia nulla naturæ arte suscitari possunt, quæ perierunt; aut de non esse adesse reduci; & ita mihi suspecta sunt. Similiter, quæ de pellicano proprio sanguine pullos mortuos viuificante, & leunculo defuncto voce, & spiritu parentis resuscitante; licet ea grauissimi authores prodierint: quia de priuatione ad habitum non est possibilis regressus, vt docet *Aristot. lib. 5. Physicorum. & lib. 2. de Generatione.*

¶ Sed post herbas sequebatur incan- 34 tatio, duplici videlicet modo: primo vllulatu, incondito ferarum sono, vt Canidia apud Horat. satyra 8.

Cum Sagana maiore vllulante.

¶ Deinde concepto, ac solemni car- 35 mine, quo inuocatur Orcus, Styx, Chaos, Megæra, Pluto, Eumenides, Elysis, Proserpina, Heccatis, Charon, Thesiphone, & iuuentur Cadmeæ gentis Manes liberé pati exire, cæteros

 manere

36 manere.† Vt de Erichto docet Lucan. vbi sup.

Tunc vox Lateos cunctis pollentior herbis
Excantare Deos, confundit murmura primum
Dissona, & humanæ multum discordia linguæ.
Latratus habet illa canum gemitusque luporum,
Quod trepidus bubo, quod strix nocturna queruntur
Quod strident, vlulantque feræ, quod sibilat anguis
Exprimit, ——— *Mox cætera cātu.*
Explicat Aemonio, penetrantque in Tartara linguæ.

37 Sed iam vmbra adens, si corpus subire verebatur

Verberat immotum viuo serpente cadaber,
Perque cauas terræ, quas egit carmine rimas
Manibus illatrat, regniique silentia rumpit, &c.

38 Et tandem responso dato Erichto veniam poscit redeundi.

Sic posquam fata peregit
Stat vultu mœstus tacito, mortemque poposcit
Carminibus magicis opus est, herbisque cadauer
Vt cadat, & nequeant animam sibi reddere fata.

39 ¶ Periculi plena res tunc ipsi Mago, quem diabolus interdum aufert, & vitæ spectuiq; subtrahit, vt docet *Fran.*
40 *Picus lib. 4. Prænot. c. 9.* † Tunc ipsis, qui curiosé consulunt, qui nonunquam mente abalienantur l. 2. tit. 23. par. 7. *De manera que algunos dellos mueren, o fin can locos, o desmemoriados*, quos ideò Lymphatos, Ceritos, & Imaginosos
41 appellat. *Lauater. lib. de spectr.* † Et tandem male pereunt, vt de Saule legitur *Reg. 1. cap. 28.* de Zoroastro Magiæ inuentore, *Plin. lib. 30. cap. 11. & lib. 11.* *cap. 42.* De Nūma Pompilio, *Plutarch. in Nūm.* de Tulo Hostillo, *Tit. Liuius lib. 1. ab vrbe Cond.* de Valeriano, *Nicephor. lib. 10. cap. 29.* de Heliogabalo,
Xiphilin in eius vita. † De Orpheo, Mop 42
so, Amphiareo, plura, *Ouidius, Seneca, & Statius*, de Pithagora Samio *Laert. in eius vita*, de Rege quodam nostris
temporibus, *Remigius lib. 2. dæmonol. cap.* 43
3. † Nam vt ait Alcim. lib. 2. carm. 15.

Cum tamen eductus inferni sedibus vmbras
Colloquium miscere putat, & nota refere:
Spiritus erroris, qui tunc vacatur in illis
Ne vero multis dicantur singula verbis
Præsenti illussus, damnabitur ille perēni
Iudicio, quisquis vetitur cognoscere tentat.

Stultus enim, & excelebratus est, qui 44
dæmonis responsa quærit, cum eius sit fallere connatus *D. Hieronym. in Isai. cap. 41. D. August. lib. 3. Ciuit. Dei, cap....*
Franc. Picus lib. 4. prænot. cap. 9. † Ideò 45
vtrique consultori, & consulenti pœna mortis naturalis iure diuino affingitur, Leuit. cap. 20 *Vir, siue mulier in quibus pythonicus siue diuinationis spiritus fuerit, morte moriatur, lapidibus obruant eos, sanguis eorum sit super eos.* Deuter. cap. 18. *Neque pythones consulat, aut diuinos.* † Et post hanc vitam quia menda- 46
cia sunt secuti ad æternā mortem sunt damnati, Apocalypſ. cap. 21. *Veneficijs, & idolatris, & omnibus mendatibus pars illorum erit in stagno ardenti igne, & sul-*
phure, quod est mors secunda. † Iure hu- 47
mano deportationis in nobiles, mortis verò in viliores pœna statuitur *l. Prætor ait § aduersus C. de sepulchr. violat. l. qui sepulchrum, C. eod. tit.* † Posteriore 48
veró iure in vtriusque speciei euocato res á Cōstātino lætale supplicium sancitur *in l. multi, C. de malef. & mathem.* quibus respondent de iure Regio, *l. 3. tit. 23. p. 7. l. 5. tit. 3. lib. 8. Recopil.*

CAP.

CAP. XVII. de Ariolatione ex Idolorum aris.

SVMMARIVM.

A*Riolatio omnem diuinationem complectitur, n.1.*

Arioli propiè dicti, qui circa aras Idolorum ob diuinationem versabantur, numero 2.

Arioli absque aspiratione, sunt scribendi, n.3.

Ariolis primo interuenit idolatria, numer. 4.

Ariolis pœna mortis debet affingi, numer. 5.

Sacrificium exterius inuisibili sacrificij est signum, n.6.

Angelus sacrificium sibi offerri vetuit Manu, n.7.

Imago refert similitudinem eius, in cuius memoriam, & honorem fit, numero 8.

Imaginis adoratione cõfertur honos cui adicitur, n.9.

L. nemo. C. de paganis, de ariolatione explicata, n.10.

Idolorũ simulachra iussit dominus destrui, lucos succindi, & aras comminui, num. 11.

Idolorum aras confrigere, quam meritoiũ, n.12.

Reges Hebræi, qui Idoloer altaria delerum, n.13.

Serpentem æreum Moysis, Ezechias confregiquia populus ei sacrificabat, num. 14.

Arioli tanquam veri Idolatræ debent occidi, n.15.

Hebræi ob idolatriam vnadie triginta millia eorum perierunt, n.16.

Ariolos ignito gladio compescendos, num. 17.

Ariolis, & Idolatri s varia est iure præfinita pœna, remissiuè, n.18.

ARIOLATIO 1
licet omnẽ diuina-
tionẽ aliquando cõ-
plectatur, iuxta illud
Daniel. c. 2. *præcepit*
Rex, vt conuocarentur
Arioli, & Magi. Leuit. c. 19. *Nõ declines*
ad Magos, neq; ab Ariolis aliquid sciscite-
mini. † Nũc tñ accipio Ariolos pro illos 2
tãtũ, qui circa aras Idolorũ diuinabãt,
quorũ propriũ fuit mun⁹ D. Isidor. li. 8.
ethymolog. c. 9. *Arioli dicũtur, qui circa*
Aras Idolorũ nefarias præces emittunt, &
funesta sacrificia offerũt: ijsq; celebrãtibus
dæmonis responsa accipiũt. † Et ità *Arioli* 3
scribẽdi sũt, nõ *Harioli*, vt in vulgatis
codicib⁹ legitur, quia ab *Ara* dicitur, nõ
ab *hara*, cui⁹ alius sẽsus est, nã hara mã-
sionẽ, porcorũ significat, *Cic.* in Pison.
ex hara producte nõ ex schola, Ouid. Ep. 1.
Tertius immundæ fidelis haræ.
Plaut. in Asinar.
At harus in hara, haut ædibus habitat.
† Quare in hãc diuinatione, quo ad pri 4
mũ interuenit Idolatria grauior, quã
Ismaelitarũ, quia illi aureũ vitulũ co-
luerunt, ij ipsũ dęmonẽ, cui sacrificia
offerũt fędius, quã vlli olim pagani,
Grillãd. de sortileg. q. 3. Farinac. q. 20. ex n.
81. *to.* 1. † Qui ideò sũt idolatræ, hæreti- 5
ci, apostatæ, & pagano deteriores: quia
derelicto proprio creatore Deo, cui se
in baptismo addixerãt ad dæmonẽ ei⁹
hostẽ cõfugiũt, quod leges ciuiles pœ-
na mortis multarunt. *l. dessertorem. §. is,*
qui ad hostes D. de re milit. † Nã vt ait D. 6
Aug. li. 10. ciu. Dei cap.... *visibile sacrifi-*
ciũ exterius, inuisibili sacrificij interioris
est signum, quis enim sacrificare cẽsuit, nisi
ille, quẽ vt Deũ sciuit, aut credidit, aut fin-
xit. † Ex quo Angelus Dñi, cũ Manue 7
vir đ stirpe Dam ob filij euãgelizatã di
gnitatẽ voluisset hędũ đ capris saficare
ei in hũc modũ allo quitur, Iudic. c. 13.
Si me cogis nõ comedã panes tuos: si autẽ vis
holocaustum facere offert illud Dño. † Vt 8

sic merito videas quanto minus offe-
renda sint dæmoni, aut idolo eius no-
mine, quia imago refert similitudinē
eius, in cuius persona fit; vt docent
Athanas. lib. 4. contra Arrian. Brun. lib. de
9 *imagin. cap. 20.* † Nam per adorationē
imaginis conferri honorem, cui addi-
citur, nihil magis tritū est, atq; vulga-
tū *cap. perlatum de consecrat. dist. 3. Brun.*
vbi sup. cap. 19. Episcop. Simanc. de Cathol.
10 *instit. tit. 33. ex n. 7.* † Quo fit, vt cauea-
tur in. l. nemo. C. de pagan. & sacrific.
cor. *absit à seculo nostro infandis execran-*
disque simulachris honorem pristinū reddi,
redimiti sertis templorū impios postes, pro-
fanos aris accendi ignes, adoleri in jisdem
thura, victima cedi, pateris vina libari, &
religionis loco existimari sacrilegium.
11 ¶ Grauissimum enim est crimen,
ideò Dominus iussit Idolorum simula-
chra destrui, & lucus in quibus colle-
bātur succindi, ne maneat memoria eo
rum, Exod. cap. 23. *Non adorabis Deos*
eorū (scilicet Amorrheorum) *sed des-*
trues eos, & confriges statuas eorū. & cap.
34. *& aras eorum destrue, & confrige sta-*
12 *tuas, & lucus succinde.* † Et in Deuter. c.
7. *Aras eorum subertite, & confrigite sta-*
tuas, lucosque succindite, & sculptilia cō-
burite, & cap. 12. *subertite omnia loca, in*
quibus coluerunt Gētes, quas possessuri stis,
Deos suos super montes excelsos, & colles,
& subter omnē lignum frondosum, dissipa-
te aras eorum, & confrigite statuas, & lu-
13 *cos igne cōburite, & idola cōminuite.* † Ex
quo merito Dauid Philistæorū idola
iussit comburi *Paralip. 1. cap. 14.* & post
Manasses, qui Magos, & Maleficos
multiplicauit, *Reg. 4. cap. 21.* eius nepos
Iosias eorum altaria deuelit, & eorū
sacerdotes combussit, Magosque ex-
terminauit *Reg. 4. cap. 22. & 23. Parali-*
pom. 2. cap. 35. Ionathas Dagō templū
14 succendit *Machabæor. 1. cap. 10.* † Eze-
chias omnia idolorū altaria dissipauit,
& serpentem æneum, quem erexerat
Moysis in deserto confregit, quia po-
pulus sacrificabat ei, & adolebat incē-
sum, *Reg. 4. cap. 18. Paralip. 2. cap. 29. Si-*
manc. vbi sup. n. 15. Paramo de origin. S. In-
quisit. lib. 1. tit. 3. c. 3. n. 103.
¶ Arioli autē tāquā veri Idolatræ 15
debent occidi Deuter. c. 18. *qui immolat*
Dijs occidetur, nā vt legitur in Apoc. c.
21. *beneficijs, & idolatris, & omnibus mē-*
dacibus pars illorum erit in stagno ardenti
igne, & sulphure, quod est mors secunda.
† Quod Hebrei proprio damno (qui- 16
bus per Moysis tuba fuerat intimatū)
didiscerūt, qui eo vna die trigintamil-
lia eorum, qui vitulum coluerūt à Le-
uitis sunt interfecti, *Exod. cap. 32.* Da-
tham, & Abirō igne cōbusti, *Numer. c.*
16. Ex quo ignito gladio compescen-
dos huiusmodi Ariolos, Pontifices, &
Imperatores docuerunt, illi in *cap. de*
Apostat. ij vero *in. l. 1. & 3. C. eod. tit. l. ne-*
mo. C. de malefic. & math. l. nemo. C. de pag.
& sacrifi. cor. † Vt sic interim taceam, 17
quæ aduersus Ariolos, & Idolatras
scripserūt, *Cyprian. Lactant, Cyrillus, &*
alij Patres super Corint. 8. Sapien. 13. Hie-
rem. 20. Baruch. fin. Clemēs lib. 5. Recognit.
Cyprian. de Idolor. vanit. & lib. de exortat.
ad martyr. Chrysost. lib. contra Gentil. Lac-
tant. lib. 1. 2. & 3. diuin. Institut. Cyrillus cō
tra Iuli. Iustin. mart. in Apolog. 2. pro Christ.
& orat. parenet. ad Gent.

CAP. XVIII. de Aruspicinia.

SVMMARIVM.

Aruspices, qui sint, n. 1.

Aruspices ex fibris animalium futu-ra coniectabant, n. 2.

Aruspices dicti ab obseruandis oris in sa-crificio, n. 3.

Tages Hetruscis Aruspiciniā docuit, n. 4.

Aruspiciniæ libros Romani ex Hetrusca in propriam linguam commutarunt, n. 5.

Arus-

Aruſpiciniæ olim idolatria interueniebat, non tamen pactum, n. 6.

θυματικὴν *rimabatur ex victima adhuc viua, n. 7.*

Ariolatio implicitam habet idolatriã, nu. 8.

Arioli conſentiunt malitiæ idolatrorum, n. 9.

Seneca de Ariolatione illuſtratus, n. 10.

ἡπατοσκοπία *ſingula mactatæ hoſtiæ membra rimatur, n. 11.*

Vita non eſt in iecore, ſed in corde, n. 12.

Iecur colendum dæmon ſuaſit, quia fomes libidinis, n. 13.

Ariolationis ritus circa corda, & iecora, n. 14.

Homines ſacrificare Idolis in vſu fuit, nu. 15.

Pueri ſacrificabantur apud Romanos, num. 16.

Tartarij pueros conſueuerunt ſacrificare, num. 17.

Chaldæi in honorem Moloch, & Belphegor filios ſacrificabant, n. 18.

Cecropides filios in ſuorum Idolorum cultũ ſacrificabant, n. 19.

πυροσκοπία *circa flammam hoſtiæ verſabatur, n. 20.*

Ignis diuinationis, cuius ritus, n. 21.

Ignis luſtratio, quæ fuit, n. 22.

Luſtrationem ignis ob filiorum bonum omẽ, n. 23.

Pyræ tranſiectiones in honorem Beatorum ſunt reliquiæ veteris paganiſmi, nu. 24.

Pyrarum circũ iectiones, & tranſiectiones ad mali aberruncationem, n. 25.

καπνομαντεία *fumi obſeruatrix fuit, numer. 26.*

Diuinatio ex fumo granorum papaueris, n. 27.

Fumus ſacrificiorum ob diuinationem obſeruatus, n. 28.

Fumus rogi obſeruatus ſimiliter, n. 29.

Daphnomãteia ex fumo lauri incenſi, n. 30.

Verbenas, & thura adolebantur ad hanc diuinationem, n. 31.

σποδονομαντεία *ex cineribus ſacrificij comparata, n. 32.*

Cineres aræ Alphei, & Daphnidis ad diuinationem, n, 33.

οἰνοπομαντεία *obſeruabat colorem vtriuſq; laticis in ſacrificio fuſsi, numero. 35. & 36.*

κριτομαντεία *ab edulis varijs deſſumpta, nu. 37*

Molas, & libamenta ſacrificiorum obſeruata ad diuinationem, n. 38.

ARVSPICINIA licet cum Ariolatione ſępius confundatur, differt tñ, quod à demone immediatê, qui illo intenderãt ſacrificio aſsiſtentes reſponſa accip iũt; hi vero ex mactatis animaliũ fibris cõiectabãt reſpõſa, vt colligitur ex *Cic. lib. 2. Diuinat.* † Vtriuſque mun⁹ circa idolorum ſacrificia experiebatur, illi reſponſa accipientes, ij coniectantes, circa aras idolorũ vterque verſatus, ex quo Aruſpicinia ſine aſpiratione debet proferri, ab aris idolorum, quibus intenti diuinationem parabant animalium viſcera introſpicientes, ex quo ait Vergil. A Eneid. 10. 1

2

Cui pecudum fibræ, cœli, cui ſydera parent.

3 Nam licet D. Iſidorus Archiepiſcop⁹ Hiſpal. qui tot ſæculis omni gena eruditione corruſcat, Haruſpiciniam dici contendat ab obſeruãdas in ſacrificio horis, & per conſequens eſſe ſcribendã cum aſpiratione, tãto viro ſua authoritas ſit; niſi vellis à voce Oſca *Haruga*, quæ hoſtiam ſignificat, authore *Donato.* † Hanc artẽ à ruſtico quodã ex glebis exiliẽte inuentam putat *Raban. lib. de Magor. præſtig.* ſed veritas arguit Tagem, quendam Aruſpiciniam Hetruſcis docuiſſe, abſque vlla ratione, neque veritate, vt tenet cõciuis me⁹ Luc. 4

Fibris sit nulla fides, sed conditor artis
Finxerit illa Tages.
5 ¶ Cuius artis elementa, vt Tages dic-
tauit Hetrusci ad artẽ reduxerũt, eius-
que libros Romani ex Hetrusca linguã
in propriam mutuarunt, vt docet *D.*
August. lib. 20. *ciuit. Dei*, transumptiue
6 in *cap. nec mirum. h.* 26. *quæst.* 5. † Quam
nunc pro tota ἱεροσκοπία, *hieroscopia*, ve-
terum, siue disciplinam diuinandi in
sacrificijs Gentilium solitam seruari
vsurpo: in qua olim interueniebat sem
per Idolatria, non tamen pactum ex-
plicitum, hodie fieri potest, vt neutrũ
intercedat.
¶ Prima species huius diuinationis
7 dicitur θυματίκην, *thumaticem*, quę rima-
batur ex victima adhuc viua, dum pro-
ducebatur, dum aram sistebat, dum
attractabatur, dum vinum ei infun-
debatur, & ob id dicta *Victimaria*,
cuius singula exemplis cõfirmat *Bar-*
nab. Brison. lib. 1. *de formul. populi Roman.*
8 † Quę secum implicitam habet idola-
triam: nam licet ipsi non sacrificent,
consentiunt facientibus, quia hæc vic-
tima dæmoni, vt Deo offerebantur, ad
imitationem *Holocausti*, in quo anima-
9 lia vero Deo fuerunt sacrificata, *Exod.*
cap. 29. *Leuit. cap.* 6. *&* 9. † Nam quem-
admodum offerẽtes Dæmonem pro-
piciare conãtur, ex talis victimæ obla-
tione, sic ex ea diuinantes credunt dæ-
monem propiciatum signa dare, ex
10 quibus optata conicẽtur, ex sic cõ-
sentiunt eorum malitiæ. † Ad quã qui-
dem speciem spectat illud cõciuis mei
Senecæ in Oedip.
Appellite aris candidum tergo bouem
Coruoq; nunquam colla deprensum iugo
Optima sactas victima ante aras stetit.
11 ¶ Secũda dicitur *Extispicinia*, quæ mo-
tum, & singula mactatæ hostiæ mẽbra
rimatur, & iecur maximè, vnde Grecis
dicta ἡπατοσκοπία, *hepatoscopia*, de qua in
l. nequis mortaliũ. C. de paganis, & sa-
crific. eor. *Vt inspectione iecoris extorum,*
que præsagio vanæ spem promissionis acci-
piat. † Putabant enim in iecore esse vi- 12
tam, quia sine iecore viuere non po-
test, quem ideo colebãt, vt dæmonem
vitæ authorem significarent, cum vita
non sit in iecore, sed in corde, vt docet
Aristot. lib. 3. *de corde, & part. cap.* 4. *&* 7.
† Sed hoc modo colendum esse iecur 13
calidus dæmõ persuasit, quia agnouit,
quod sit fomes inexplebilis, in quo cu-
piditates accenduntur, Claudian.
At si cuncta patens nil collatura Cupido
In iecur, & tractus imos compulsa re-
cessit.
¶ Cuius ideo superstitionis satis irri- 14
des *Lucan. lib. de sacrific. & Arnob. lib.*
contra Gent. Ritus tamen describit idẽ
conciuis meus Seneca vbi sup.
Cor marcet ægrum penitus, ac mersum
latet,
Libentq; venæ, magna pars fibris abest,
Et felle nigrido tabidum spumat iecur,
¶ Sacrificabantur ad hoc non solum
bruta, sed & homines vt Heliogabalus 15
monstrum, nõ homo vsus fuit, necnõ
Iulianus Apostotata, qui ad hoc graui-
darum aluos execabat, vt narrat *Theo-*
doret. lib. 3. *c.* 21. *&* 22. † Cuius nefandi
ritus apud varias nationes fuit cõmu- 16
nis, suo sæculo meminit Iuben. Sat. 6.
Pectora pullorum rimatur, & exta ca-
telli,
Interdum pueri.
¶ Et hec fuit tertia Aruspicinię pars, 17
quę dicebatur, ἀνθρωπομαντεία, *anthropo-*
manteia, à qua ni fallor Tartarij edocti
pueros consueuerunt sacrificari, vt
meminit *Cromer. libro.* 8. *histor. Polon.*
quim & Lusitani veteres, vt author
est *Strabo lib.* 3. † Necnon Chaldæi, qui 18
in honorem Beelphegor filios immo-
labant, Psalmo. 106. *Et immolaberunt*
filios suos, & filias suas dæmonibus.
Et in honorem Molochi eosdem fi-
lios igne absumebant, *Reg.* 4. *cap.* 20.
† Item,

19 *Ezech.cap.*20. † Item,&Cecropides,vt videre eſt apud Vergil. Æneid.6.

Cecropides iuſsi (miſerum) ſeptena quotannis
Corpora natorum.

20 ¶ Quarta ſpecies appellat πυροσκοπία, *pyroſcopia*, qua hoſtię in ignem proiectę flammæ modum cõſiderabat, vtrũ in vnum coiret pyramidẽ, quod proſperum: an vero diuideretur, quod aduerſum; quis ignis color, ſplendor, aſcenſus, ſtrepitus; Seneca in Oedip.

Non vna facies mobilis flamma fuit.

21 ¶ Dicebatur ignis diuinatio, quia circa ignem ſacrificij verſabatur an cito victimam compræhẽderet; quod proſperum: an cito extingueretur; quod infauſtum, Seneca vbi ſupra.

Quid flamma? Largæs iã ne comprehẽdit dapes?
Subito refulſit lumen, & ſubito occidit.

22 ¶ Quinta fuit *ignis luſtrationis*, quæ in filiorum conſecratione fiebat, ſiue expiatione, ad ſtabiliendam eorum fortunam, de qua agit ſacra Paremia *Reg.* 4.*cap.*17.*Et conſecrauerunt filios ſuos, &*
23 *filias per ignem.* † Quæ fiebat ex tranſiectione per ignem, ex qua ſimiliter fœlices illi caſus prænunciabant: quam ſuperſtitionem damnatã inuenio Deut. cap. 18. *Nec inueniatur in te, qui luſtret filium ſuum, aut filiam ducens per ignem.*
24 † In quo peccant Germani in ſucceſſione pyrarum, quas piè in honorem D. Ioanni accendunt, dum ad crepitũ, fumũ, flammæ modũ, & ſimilia attendunt; nam ſunt reliquię veteris paganiſmi, vt cẽſet *Conrad. VVipin. de diuinat.*
25 *c.*2. † Necnõ qui pyras huiuſmodi definitis vicibus ſe circumire, & tranſilire debere putant in futuri mali aberruncationem, vt tradit *Glicas p.* 2. *Annal. fol.* 269. quod vt hodie, ita olim teſte Ouid. lib. 4. Faſtor.

Certe ego tranſilij poſitas ter in ordine flammas.

¶ Sexta ſpecies dicitur καπνομαντεία, 26
Capnomanteia, hoc eſt *fumi obſeruatrix*, & hæc duplex, vt traddit, *Cardan. lib. de vera ſapient.* † Nam vel grana ſeſſami, 27
vel papaueris nigri in ardentes prunas conijciebant, & inde ſurgentem fumũ notabant, qui ſi rectus tenderet, quaſi virga, proſperum ſibi profitebantur, iuxta illud Canticor. 3. *quaſi virga fumi.* † Vel ſine huiuſmodi granis, ſolum 28
ſacrificij fumum obſeruabant, quẽadmodum, & Iudæi ex victimarum ſacrificio fumum obſeruaſſe docent *Theophylact. in Oſeam cap.*4. *Pictor. lib. de Magia cap.* 11. † Inter dum fumum rogi 29
captabãt, vt de illo Polynicis, & Etheoclis narrat Ouid. in Ibin.

Et noua fraterno veniet concordia fumo,
Quam vetus accenſa ſeparat ira pyra. 30

¶ Interdum Lauri rami ad hoc comburebãtur, vt traddit *Rodigin. lib.* 5. *antiq. lect. capit.* 7. ſed id magis pertinet ad *Daphnomanteiam*, ad quam laurus ſulphure tinctus incendebatur, Ouid.

Incendens viuos crepitante ſulphure lauros.

Aliquãdo vitumine delinebãtur, Vergil. Ecclog. 8.

Et fragiles incende vitumine lauros.

¶ Aliquando etiam non laurus, ſed 31
verbenas, & thura ad hoc incendebant Verg. vbi prox.

Verbenaſque adole pingues, & maſcula thura,

Et ad id aris apponebantur, vt notat Statius.

Thurea nec ſupra volitante altaria fumo.

¶ Septima dicebatur σποδονομαντεία, 32
ſpodonomanteia, quæ ſumebatur ex cineribus ſacrificij, vt videtur factum in ara Apollonis, Iſmenij, & aliorum, de quibus *Valer. Maximo lib.*1. *cap.*6. ideò *Sophocles in Oedi. Tyr.* vocauit μαντεῖαν σποδῶν, *manteiam ſpodon*, hoc eſt, *cinerem*

33 *diuinatorium.* † Quod tamen dicendũ in cinere Alphei, quem idcirco Moſcus vocauit κομιν γεαν, conin heram docuit *Mart.del Rio in commnnt.ad Senecam*
34 *in Med. v.*81. † De cinere Daphnidis meminit Vergil.d.Ecclog.8.

Fer cineres Amarylli foras riuoque fluenti
Transſque caput iace.

35 ¶ Octaua eſt Οινομαντεια, *Oinomanteia*, quæ conſiderabat colorem vtriuſque laticis in ſacrificio fuſsi, quod Perſis maximè in vſu, vnde vini diuinationem eis tribuit *Alexand. Neapolit.*
36 *lib.* 5. *cap.* 13. † Ad quod ſpectat illud Didonis apud Vergil. A Eneid.4.

Vidit turicremis cum dona imponeret aris
(Horrendum dictu) latices nigreſcere ſacros,
Fuſaque in obſcenum ſe vertere vina cruorem.

37 ¶ Nona ſpecies dicitur Κριτομαντεια, *critomanteia*, cuius ſpecies plures ſunt partes, quæ ducuntur ab edulibus varijs, vt notant Toſtat. & alij ad illud
38 Numer. cap. 11. *frangebat mola.* † Nam in ſacrificijs obſeruabant molas, & libamenta, & præcipuè triticum, hordeum, far, & ex eo toſto, freſoque factam farinam, & ex eo mox ſubſecutã victimæ conſperſionem, vt notant *Theocrit in Pharmaceut. Mart. del Rio ad illud Senec. in Oedip.*

Et ſparge ſalſa colla taurorum mola.

CAP. XIX. de Pyromantia.

SVMMARIVM.

Pyromantia vnde dicta, n. 1.
Ignis ſpheram melioris noctæ authores negarunt, n. 2.
Pyromantiæ inuentor, n. 3.
Fulmina ſigna diuinæ iræ, n. 4.
Volſinum oppidũ fulmine concrematum, nu. 5.
Tullus Hoſtillius fulmine ictus perijt, nu. 6.
Borbonius, Mõcata, Dorbinius, & Aurautius fulmine perierunt, n. 7.
Anaſtaſius Imp. fulmine ictus interijt, nu. 8.
Fulmina diuinæ iræ cauſam referre, numer. 9.
Signa cœleſtia licita ſunt obſeruare, vt in melius vitam inſtituamus, n. 10.
Timor ſuperſtitionis cauſa fuit, n. 11.
Fulgura nocturna apud Gentiles infauſta, n. 12.
Fulgura diurna, & læuo tendentia, fauſti ominis, n. 13.
Fulgura ſereno cœlo emiſſa conatus non irriti indicium, n. 14.
Fulgura, & tonitrua naturaliter fieri poteſt, vt ſereno cœlo mittantur, n. 15.
Fulgura ſereno cœlo in diuinæ iræ ſignum, quandoque emiſſa, n. 16.
Deus nollit conſilia ſua ſcrutari, numero 17.
Fulminibus perſæpè Deus de peccatorum ſcelere vindictam ſumit, n. 18.
Aaron filij ex violatione præcepti igne cõſumpti, n. 19.
Datham ſectatores, & Sodomitæ igne de cœlo perierunt, n. 20.
Elias igne de cœlo ſeruos Oziæ regis combuſit, n. 21.
Sancti viri, quandoque igne de cœlo perierunt, n. 22.
Iob igne de cœlo filios, & pecora amiſit, n. 23.
Pyromantiæ incertitudo, n. 24.
Pyromantiã ex ſacris literis Gẽtiles emẽtiti ſunt, n. 25.
Eccleſiæ ſtandum eſt vbi deſenſu S. Scripturæ agitur, n. 26.
Ignes fatui, qui ſint remiſsiuè, n. 27.
Fulmina alia vrunt, alia non vrunt, numer. 28.
Fulmen eſt ventus accenſus, n. 29.

Ful-

Fulmen ab exalatione terrea comburit omne, in quo vadit, n.30.
Fulmina ab exalatione terrea relinquere solent vbi cadunt lapides, & alia corpora solida, n.31.
Fulmina ab exalatione aerea absque fumi vestigio corrumpunt corpora, n.32.
Fulmina exalationis aereæ corpora rara, & peruia absque nocumento transeunt, densa dissoluunt, n.33.
Fulmen aurum in marsupio, & gladium in vagina dissoluunt: marsupio, & vagina illesis, n.34.
Pyromantiæ variæ species, n.35.

1 PYROMANTIA dicitur à voce Græca πυρὸς *pyros*, quæ ignem significat, eo quod ignem captaretur, & illud maximé, quod de cœlo descendisse cognouerant, quale fulgura, fulmina, & similes ignes elementares, vt tradidit *Orosc. de Couar. lib. 2. de falsa propher. cap. 7.*
2 † Elementares dico, eo quod ex regione aeris superiore in terram descendant: nam ignis spheram propriam nullam esse iam diu meliorls notæ authores probarunt, *Hierony. Cardan. lib. 1. variet. rer. c. 2. cognatus meus D. Gasp. Cadillo Villalpãdo maioris Cõplut. Collega in comment. ad Arist. de cœlo, Frã. Valles de sacra philosoph. cap. 50.* Nam vt ait Auson. in Gryph.

Tres charites, tria fata, triplex vox, trina elementa.

3 ¶ Cuius quidem artis authorem alij dicunt fuisse *Amphiareum*, alij *Argonautes*, alij *Begoes* nymphã, vt tradidit *Seru. ad Æneid. 6.* & eius professionis artẽ cõposuit Thirrenos, vt scribit *Diodor. lib. 5. cap. 9.* apud Romanos vsa Tanaquilus testatur *Valer. Max. lib. 1. cap. 6.*
4 † Quæ sané fuit magno in pretio habita, quia fulmina iræ diuinæ signa esse agnouerunt, & ob id suis Augurijs maximé cõmendarunt, vt testatur *Clar. Syluius lib. 1. de legib.* quo spectat vetus illa l. XII. Tab. FVLGVRA, ET OBSTITA PIANTO. † Nam sæpè in Dei 5
iram emissa proprio malo didiscerũt; cum Volsinum Tuscorum oppidum oppulentissimum ob contemptã religionem totum fulmine concrematum meminerit *Plin. lib. 2. cap. 52.* cuiusmodi plura *Euseb. lib. 5. histor. Eccles. ca. 5. Tertulian. in Apologet. cap. 5. Nicephor. lib. 16. c. 35.* † Tullus Hostillius Tertius 6
Rom. Imp. eo quod se superstitionib⁹ dedisset fulmine ictus perijt, vt narrat *Zonar. tom. 2. D. August. lib. 3. ciuit. Dei c. 15.* † Borbonius, Moncata, Dorbinius, 7
& Aurantius, qui tempore Clemen. VII. Pont. Max. Romã depopularũt à fulmine icti perierunt, vt refert *Surius anno Dñi. 1527.* † Et Anastasius Imp. eo 8
quod Euthychianæ heresis fautor infelix fulgure percussus miser interijt, vt refert *Zonaras tom. 3.* † In quibus, & 9
in alijs multis similibus (quos passim inuenies, quia nostri instituti non est omnia prosequere, sed ab alijs prætermissa notare) inuenies fulmina diuinæ iræ causam referre, nam vt ait Statius lib. 7. Thebaid.

Infestumq; tonat pater, & mala fulgura mittit.

¶ Quare si pyromantia his tantum 10
cancellis concluderetur, vt homines iram Dei metuentes ad meliorem vitam se conferrent proculdubio licita esset, quia licitum est huiusmodi signa obseruare, vt in meliuś vitam nostrã instituam⁹ *Medina lib. 2. de recta in Deũ fide cap. 2. Franc. Picus lib. 6. Prænot. cap. 6. Iul. Syren. lib. 9. de Fato cap. 19. & 20.*
† Sed hunc timorem tot, ac tantis su- 11
perstitionibus inuoluebant, vt non solùm vulgares, sed sapientiorum animos alicerent, nam in Codice Theodosiano est. *l. 1. C. de pagan.* & *sacrif.* in hec

Fibris sit nulla fides, sed conditor artis
Finxerit illa Tages.

5 ¶ Cuius artis elementa, vt Tages dictauit Hetrusci ad artẽ reduxerũt, eiusque libros Romani ex Hetrusca linguã in propriam mutuarunt, vt docet *D. August. lib.20. ciuit. Dei*, transumptiue

6 in *cap. nec mirum. h. 26. quæst. 5.* † Quam nunc pro tota ἱεροσκοπία, *hieroscopia*, veterum, siue disciplinam diuinandi in sacrificijs Gentilium solitam seruari vsurpo: in qua olim interueniebat sem per Idolatria, non tamen pactum explicitum, hodie fieri potest, vt neutrũ intercedat.

7 ¶ Prima species huius diuinationis dicitur θυματικήν, *thumaticem*, quę rimabatur ex victima adhuc viua, dum producebatur, dum aram sistebat, dum attractabatur, dum vinum ei infundebatur, & ob id dicta *Victimaria*, cuius singula exemplis cõfirmat *Barnab. Brison. lib. 1. de formul. populi Roman.*

8 † Quę secum implicitam habet idolatriam: nam licet ipsi non sacrificent, consentiunt facientibus, quia hæc victima dæmoni, vt Deo offerebantur, ad imitationem *Holocausti*, in quo anima-

9 lia vero Deo fuerunt sacrificata, *Exod. cap. 29. Leuit. cap. 6. & 9.* † Nam quemadmodum offerẽtes Dæmonem propiciare conãtur, ex talis victimæ oblatione, sic ex ea diuinantes credunt dæmonem propiciatum signa dare, ex

10 quibus optata coniectentur, ex sic cõsentiunt eorum malitiæ. † Ad quã quidem speciem spectat illud cõciuis mei Senecæ in Oedip.

Appellite aris candidum tergo bouem
Coruoq; nunquam colla deprẽsum iugo
Optima sactas victima ante aras stetit.

11 ¶ Secũda dicitur *Extispicinia*, quæ motum, & singula mactatæ hostiæ mẽbra rimatur, & iecur maximè, vnde Gręcis dicta ἡπατοσκοπία, *hepatoscopia*, de qua in l. nequis mortaliũ. C. de paganis, & sacrific. eor. *Vt inspectione iecoris extorum, que præsagio vanæ spem promissionis accipiat.* † Putabant enim in iecore esse vi- 12
tam, quia sine iecore viuere non potest, quem ideo colebãt, vt dæmonem vitæ authorem significarent, cum vita non sit in iecore, sed in corde, vt docet *Aristot. lib. 3. de corde, & part. cap. 4. & 7.*

† Sed hoc modo colendum esse iecur 13
calidus dæmõ persuasit, quia agnouit, quod sit fomes inexplebilis, in quo cupiditates accenduntur, Claudian.

At si cuncta patens nil collatura Cupido
In iecur, & tractus imos compulsa recessit.

¶ Cuius ideo superstitionis satis irri- 14
des *Lucan. lib. de sacrific. & Arnob. lib. contra Gent.* Ritus tamen describit idẽ conciuis meus Seneca vbi sup.

Cor marcet ægrum penitus, ac mersum latet,
Libentq; venæ, magna pars fibris abest,
Et felle nigrido tabidum spumat iecur,

¶ Sacrificabantur ad hoc non solum bruta, sed & homines vt Heliogabalus 15
monstrum, nõ homo vsus fuit, necnõ Iulianus Apostotata, qui ad hoc grauidarum aluos execabat, vt narrat *Theodoret. lib. 3. c. 21. & 22.* † Cuius nefandi ritus apud varias nationes fuit cõmu- 16
nis, suo sęculo meminit Iuben. Sat. 6.

Pectora pullorum rimatur, & exta catelli,
Interdum pueri.

¶ Et hęc fuit tertia Aruspicinię pars, 17
quę dicebatur, ἀνθρωπομαντεία, *anthropomanteia*, à qua nisi fallor Tartarij edocti pueros consueuerunt sacrificari, vt meminit *Cromer. libro. 8. histor. Polon.* quim & Lusitani veteres, vt author est *Strabo lib. 3.* † Necnon Chaldæi, qui 18
in honorem Beelphegor filios immolabant, Psalmo. 106. *Et immolaberunt filios suos, & filias suas dæmonibus.* Et in honorem Molochi eosdem filios igne absumebant, *Reg. 4. cap. 20.*

† Item,

19 *Ezech.cap.*20. † Item, & Cecropides, vt videre est apud Vergil. A Eneid.6.

Cecropides iussi (miserum) septena quotannis
Corpora natorum.

20 ¶ Quarta species appellat πυροσκοπία, *pyroscopia*, qua hostię in ignem proiectę flammæ modum cõsiderabat, vtrũ in vnum coiret pyramidẽ, quod prosperum: an vero diuideretur, quod aduersum; quis ignis color, splendor, ascensus, strepitus; Seneca in Oedip.

Non vna facies mobilis flamma fuit.

21 ¶ Dicebatur ignis diuinatio, quia circa ignem sacrificij versabatur an cito victimam compræhẽderet; quod prosperum: an cito extingueretur, quod infaustum, Seneca vbi supra.

Quid flamma? Largas iã ne comprehẽdit dapes?
Subito refulsit lumen, & subito occidit.

22 ¶ Quinta fuit *ignis lustrationis*, quæ in filiorum consecratione fiebat, siue expiatione, ad stabiliendam eorum fortunam, de qua agit sacra Paremia *Reg.* 4. *cap.*17. *Et consecrauerunt filios suos, &*
23 *filias per ignem.* † Quæ fiebat ex transiectione per ignem, ex qua similiter fœlices illi casus prænunciabant: quam superstitionem damnatã inuenio Deut. cap. 18. *Nec inueniatur in te, qui lustret filium suum, aut filiam ducens per ignem.*

24 † In quo peccant Germani in successione pyrarum, quas piè in honorem D.Ioanni accendunt, dum ad crepitũ, fumũ, flammæ modũ, & similia attendunt; nam sunt reliquię veteris paganismi, vt cẽset *Conrad.VVipin.de diuinat.*
25 *c.*2. † Necnõ qui pyras huiusmodi definitis vicibus se circumire, & transilire debere putant in futuri mali aberruncationem, vt tradit *Glicas p.* 2. *Annal. fol.* 269. quod vt hodie, ita olim teste Ouid.lib.4. Fastor.

Certe ego transilij positas ter in ordine flammas.

¶ Sexta species dicitur καπνομαντεία, 26
Capnomanteia, hoc est *fumi obseruatrix*, & hæc duplex, vt tradit, *Cardan. lib. de vera sapient.* † Nam vel grana sessami, 27
vel papaueris nigri in ardentes prunas conijciebant, & inde surgentem fumũ notabant, qui si rectus tenderet, quasi virga, prosperum sibi profitebantur, iuxta illud Canticor. 3. *quasi virga fumi.* † Vel sine huiusmodi granis, solum 28
sacrificij fumum obseruabant, quẽadmodum, & Iudæi ex victimarum sacrificio fumum obseruasse docent *Theophylact. in Oseam cap.*4. *Pictor. lib. de Magia cap.* 11. † Inter dum fumum rogi 29
captabãt, vt d illo Polynicis, & Etheoclis narrat Ouid. in Ibin.

Et noua fraterno veniet concordia fumo,
Quam vetus accensa separat ira pyra. 30

¶ Interdum Lauri rami ad hoc comburebãtur, vt tradit *Rodigin.lib.5.antiq. lect. capit.* 7. sed id magis pertinet ad *Daphnomanteiam*, ad quam laurus sulphure tinctus incendebatur, Ouid.

Incendens viuos crepitante sulphure lauros.

Aliquãdo vitumine delinebãtur, Vergil. Ecclog.8.

Et fragiles incende vitumine lauros.

¶ Aliquãdo etiam non laurus, sed 31
verbenas, & thura ad hoc incendebant Verg. vbi prox.

Verbenasque adole pingues, & mascula thura,

Et ad id aris apponebantur, vt notat Statius.

Thurea nec supra volitante altaria fumo.

¶ Septima dicebatur σποδονομαντεία, 32
spodonomanteia, quæ sumebatur ex cineribus sacrificij, vt videtur factum in ara Apollonis, Ismenij, & aliorum, de quibus *Valer. Maximo lib.*1. *cap.*6. ideò *Sophocles in Oedi. Tyr.* vocauit μαντεῖαν σποδῶν, *manteiam spodon*, hoc est, *cinerem*

33 *diuinatorium.* † Quod tamen dicendũ in cinere Alphei, quem idcirco Moscus vocauit κονιν ιερὰν, conin heram docuit *Mart. del Rio in comment. ad Senecam*
34 *in Med. v.* 81. † De cinere Daphnidis meminit Vergil. d. Ecclog. 8.

Fer cineres Amarylli foras riuoque fluenti
Transque caput iace.

35 ¶ Octaua est Οινομαντεία, *Oinomanteia*, quæ considerabat colorem vtriusque laticis in sacrificio fusi, quod Persis maximè in vsu, vnde vini diuinationem eis tribuit *Alexand. Neapolit.*
36 *lib.* 5. *cap.* 13. † Ad quod spectat illud Didonis apud Vergil. Æneid. 4.

Vidit turicremis cum dona imponeret aris
(Horrendum dictu) latices nigrescere sacros,
Fusaque in obscenum se vertere vina cruorem.

37 ¶ Nona species dicitur Κριτομαντεία, *critomanteia*, cuius species plures sunt partes, quæ ducuntur ab edulibus varijs, vt notant Tostat. & alij ad illud
38 Numer. cap. 11. *frangebat mola.* † Nam in sacrificijs obseruabant molas, & libamenta, & præcipuè triticum, hordeum, far, & ex eo tosto, fresoque factam farinam, & ex eo mox subsecutã victimæ conspersionem, vt notant *Theocrit. in Pharmaceut. Mart. del Rio ad illud Senec. in Oedip.*

Et sparge salsa colla taurorum mola.

CAP. XIX. de Pyromantia.

SVMMARIVM.

Pyromantia vnde dicta, n. 1.
Ignis spheram melioris noctæ authores negarunt, n. 2.
Pyromantiæ inuentor, n. 3.
Fulmina signa diuinæ iræ, n. 4.
Volsinum oppidũ fulmine concrematum, nu. 5.
Tullus Hostilius fulmine ictus perijt, nu. 6.
Borbonius, Mocata, Dorbinius, & Aurantius fulmine perierunt, n. 7.
Anastasius Imp. fulmine ictus interijt, nu. 8.
Fulmina diuinæ iræ causam referre, numer. 9.
Signa cœlestia licita sunt obseruare, vt in melius vitam instituamus, n. 10.
Timor superstitionis causa fuit, n. 11.
Fulgura nocturna apud Gentiles infausta, n. 12.
Fulgura diurna, & læuo tendentia, fausti ominis, n. 13.
Fulgura sereno cœlo emissa conatus non irriti indicium, n. 14.
Fulgura, & tonitrua naturaliter fieri potest, vt sereno cœlo mittantur, n. 15.
Fulgura sereno cœlo in diuinæ iræ signum, quandoque emissa, n. 16.
Deus nollit consilia sua scrutari, numero 17.
Fulminibus persæpè Deus de peccatorum scelere vindictam sumit, n. 18.
Aaron filij ex violatione præcepti igne cõsumpti, n. 19.
Datham sectatores, & Sodomitæ igne de cœlo perierunt, n. 20.
Elias igne de cœlo seruos Oziæ regis combusit, n. 21.
Sancti viri, quandoque igne de cœlo perierunt, n. 22.
Iob igne de cœlo filios, & pecora amißit, n. 23.
Pyromantiæ incertitudo, n. 24.
Pyromantiã ex sacris literis Gẽtiles emẽtiti sunt, n. 25.
Ecclesiæ standum est vbi de sensu S. Scripturæ agitur, n. 26.
Ignes fatui, qui sint remißiuè, n. 27.
Fulmina alia vrunt, alia non vrunt, numer. 28.
Fulmen est ventus accensus, n. 29.

Ful-

Fulmen ab exalatione terrea comburit omne, in quo vadit, n.30.
Fulmina ab exalatione terrea relinquere solent vbi cadunt lapides, & alia corpora solida, n.31.
Fulmina ab exalatione aerea absque fumi vestigio corrumpunt corpora, n.32.
Fulmina exalationis aereæ corpora rara, & peruia absque nocumento transeunt, densa dissoluunt, n.33.
Fulmen aurum in marsupio, & gladium in vagina dissoluunt: marsupio, & vagina illesis, n.34.
Pyromantiæ variæ species, n.35.

1 PYROMANTIA dicitur à voce Græca πυρὸς *pyros*, quæ ignem significat, eo quod ignem captaretur, & illud maximè, quod de cœlo descendisse cognouerant, quale fulgura, fulmina, & similes ignes elementares, vt tradidit *Osc. de Couar. lib. 2. de fal-*
2 *sa propher. cap. 7.* † Elementares dico, eo quod ex regione aeris superiore in terram descendant: nam ignis spheram propriam nullam esse iam diu melioris notæ authores probarunt, *Hierony. Cardan. lib. 1. variet. rer. c. 2. cognatus meus D. Gasp. Cadillo Villalpãdo maioris Cõplut. Collega in comment. ad Arist. de cœlo, Frã. Valles de sacra philosoph. cap.* 50. Nam vt ait Auson. in Gryph.

Tres charites, tria fata, triplex vox, trina elementa.

3 ¶ Cuius quidem artis authorem alij dicunt fuisse *Amphiaraeum*, alij *Argonautes*, alij *Begoes* nymphã, vt traddit *Seru. ad Æneid. 6.* & eius professionis artẽ cõposuit Thirrenos, vt scribit *Diodor. lib. 5. cap. 9.* apud Romanos vsa Tanaquilus testatur *Valer. Max. lib. 1. cap. 6.*
4 † Quæ sanè fuit magno in pretio habita, quia fulmina iræ diuinæ signa esse
agnouerunt, & ob id suis Augurijs maximè cõmendarunt, vt testatur *Clar. Syluius lib. 1. de legib.* quo spectat vetus illa l. XII. Tab. FVLGVRA, ET OBSTITA PIANTO. † Nam sæpè in Dei 5
iram emissa proprio malo didiscerũt; cum Volsinum Tuscorum oppidum oppulentissimum ob contemptã religionem totum fulmine concrematum meminerit *Plin. lib. 2. cap. 52.* cuiusmodi plura *Euseb. lib. 5. histor. Eccles. ca. 5. Tertulian. in Apologet. cap. 5. Nicephor. lib. 16. c. 35.* † Tullus Hostillius Tertius 6
Rom. Imp. eo quod se superstitionib⁹ dedisset fulmine ictus perijt, vt narrat *Zonar. tom. 2. D. August. lib. 3. ciuit. Dei c.* 15. † Borbonius, Moncata, Dorbinius, 7
& Aurantius, qui tempore Clemen. VII. Pont. Max. Romã depopularũt à fulmine icti perierunt, vt refert *Surius anno Dñi. 1527.* † Et Anastasius Imp. eo 8
quod Euthychianæ hęresis fautor infęlix fulgure percussus miser interijt, vt refert *Zonaras tom. 3.* † In quibus, & 9
in alijs multis similibus (quos passim inuenies, quia nostri instituti non est omnia prosequere, sed ab alijs prætermissa notare) inuenies fulmina diuinæ iræ causam referre, nam vt ait Statius lib. 7. Thebaid.

Infestumq; tonat pater, & mala fulgura mittit.

¶ Quare si pyromantia his tantum 10
cancellis concluderetur, vt homines iram Dei metuentes ad meliorem vitam se conferrent proculdubio licita esset, quia licitum est huiusmodi signa obseruare, vt in melius vitam nostrã instituam⁹ *Medina lib. 2. de recta in Deũ fide cap. 2. Franc. Picus lib. 6. Prænot. cap. 6. Iul. Syren. lib. 9. de Fato cap. 19. & 20.*
† Sed hunc timorem tot, ac tantis su- 11
perstitionibus inuoluebant, vt non solùm vulgares, sed sapientiorum animos alicerent, nam in Codice Theodosiano est. *l. 1. C. de pagan. & sacrif.* in hęc

verba; *si quid de palatio nostro, aut cæteris operibus publicis degustatum fulgure esse constiterit, retenta moris veteris obseruantia, quid portendat ab Aruspicibus requi-*
12 *ratur.* † Quorū obseruationes nil aliud, quam mera delirātium in somnia cōtinebant: nam si nocturna erant fulgura, quia ex Ioue infernali putabāt (qui malus dicitur, hoc est, infœlix, ad distinctionē cœlestis, qui bonus) infausta erant, vt docet Stat. lib. 9. Thebaid.

Sic vbi nocturnum tonitru malus æthere frangit
Iupiter.

13 ¶ Si diurna autem, & læua prospe-rū auspicium, & conati non irriti indicium fuit, Vergil.

Vix ea fatus erat senior, subitoque fragore
Intonuit Læuum.

Et lib. 2. Aeneid.

Intonuit Læuum, & cœlo lapsa per vmbras
Stella facem ducens multa cum luce cucurrit.

14 ¶ Et eo potissimum si fiebant sereno cœlo, nam cum ad miraculosam Dei operationem tunc referātur, pro diuino signo (etiam viri Dei) illa aliquando acceperunt, vt narrant *D. Anton. tit. 6. cap. 14. D. Gregor. lib. 3. Dialogo cap. 15.*
15 † Etiamsi naturaliter fieri possit, vt fulgura, & tonitrua sereno cœlo mittantur secundū conciuē meum *L. Annæi Seneca lib. 1. natural qq. cap. 1.* cui astipulatur eius patruus alter conciuis meus Lucan. in Farsal.

Emicuit cœlò tacitum sine nubibus vllis
Fulmen.

16 ¶ Quæ ideò licet sancti viri ea pro signo diuinæ voluntatis acceperint, nobis autem, qui adeò incompertę sanctitatis nō sumus, ea ad id obseruare sanū non erit, ne pagano errori nos immiscentes, incerta quidem, atq; dubia insectemus, quia etiam fulgura sereno cœlo in signum mali euentus vidimus post Iuli Cæsaris obitum, Vergil.

Non alia cœlo ceciderunt plura sereno
Fulgura, non diri toties arsere Cometæ.

¶ Cuius varietatis causam nullā aliā 17
agnosco, quam sic Deum voluisse, vt homines ab hac diuinadi superstitione arcerētur, vt in adinuentionibus suis impingāt, cū modo sic, modo illic cōtingisse agnoscant, quia Deus noluit consilia sua scrutari *Prouerb. cap. 25.*
† Vnde præter quam quod ad signa di- 18
uinę indignationis fulgura non sunt referenda, vt in melius vitam nostrā instituamus, ad quod Deus omnibus naturæ causis admonet, & maximé fulminibus, & ignibus de cœlo, quibus persæpê de peccatoribus vindictam solet assumere, vt in filios Israel *Nume. cap. 11.* † In filios Aaron ob violatio-
nem præcepti *Leuit. cap. 10.* cuiusmodi 19
apud Lemouicinam vrbem ob Dominici diei violotionem plerosque cœlesti igne consumptos scribit *Greg. Turonens. lib. 10. hist. Gallor. cap. 29.* † Et
Moyses ex sectatoribus Datham vna 20
die centum, & quinquaginta millia viros interfecit, *Numer. cap. 16.* & in nefanda Sodomæ, & Gomorrhæ scelera ignis de cœlo vindictam summit, ac pœnas repetit *Genes. c. 19.* † Et Elias
seruos Oziæ regis combussit igne de 21
cœlo petito *Reg. 4. c. 1.* & alibi passim, quia in re plana non est necesse plura congerere. † Sed ne homines ex eo sibi
artē fabricarent video similiter sanc- 22
tos viros igne de cœlo perijsse, vt Simeon Stylita sanctissimę vitæ viro, qui igne de cœlo fuit peremptus, vt scribit *Sophron. in prato spiritual.* † Et vt
alios interim taceam Diuinus Iob, qui 23
ad sanctitatis exercitium, & probationem diuinâ permissione igne de cœlo filios, & pecora amisit, *Iob. cap. 1.* neque enim frustra, nam igne purgari, & probari aurum solet, non absumi,

D. Petr.

D. Petr. canon. 1. capit. 1.

24 ¶ Ex quibus satis apparet, quam incerta sit pyromantia cum modo sic, modo illic Deus fulminib⁹, & ignibus de cœlo vtatur, & non solùm diuersis, sed contrarijs casibus pro vt sibi conuenire arbitratur, & ita improbata est *in cap. igitur, huius 26. q. 3. cap. nec mirum*
25 *d. 26. q. 5.* † Nam licet multi eam suadere conentur ex illo Psalm. 103. *qui tangit montes, & fumigant*, & Psalm. 143. *tange montes, & fumigabunt*, quibus astipulatur Vergil. Ecclog. 1.

De cœlo tactas memini prædicere quercus.

26 Intentionem suam minimè probant, nam licet Vergilius phrasem scripturę obseruet, nullatenus Regius Vates in illis ad hãc artem respexit, neque vllus sacer eius Interpres tale protulit, neq; Ecclesia recepit, cui standum est vbi de sensu sacræ scripturę quæritur, vt traddũt *Origen. in Matth. homil. 29. Iræn. lib. 3. aduersus hæres. cap. 40. & lib. 4. cap.*
27 *43. & 45.* † Sacer enim Vates ad differentiam alterius ignis de cœlo, qui nõ vrit, quales ignis fatui, de quibus agendum est *lib. 2. de Magia operatr. c. 12. ex n. 39.* vt eius vim proprius exprimeret, de qua agebat, fumigare dixit, non vt impij artem componant, sed vt ignem vrentem à Deo fieri agnoscant, vt dixerat d. Psalm. 103. *& ministros tuos ignem vrentem.*

28 ¶ Fulmina enim alia vrunt, alia nõ vrunt, quia à causa vrente nõ proficiscuntur, siue vt ait conciuis meus *L. Annæus Seneca lib. 2. natural. qq. cap. 40. Tria sunt fulminum genera, aliud terebrat, aliud*
29 *discutit, aliud vrit.* † Quare vt omittam, ea quæ non vrunt, quia huic nõ est locus: ex eis, quæ vrunt duæ sunt species, quia vt ait Aristot. in Meteor. libr. 2. summ. 3. cap. 4. *fulmẽ est ventus accensus.*
30 † Fulmẽ enim quãdo causatur ab exalatione terrea subcinerea cõburit omne id in quo vadit: sicut narrant Peripatetici, quod fulmẽ, quod cecidit super palatium remãsit locus casus eius, & per multum tempus ascendebat ex eo fumus, *vt narrat conciuis me⁹ Auerroes in Aristotelis Meteor. lib. 2. summ. 3. cap. 4.* † Et quia proueniunt ab exalatione terrea, in locis vbi cadunt, solent reperiri lapides, & alia corpora metalli similia, vt idem meminit Auerroes ex relatione Auicenæ alteri conciuis vbi supra *Narrauit què Auicena, quod aduenit ex terrestricitate huius exalationes in terris Casam, & Turch inueniri in locis, in quibus cadunt ista fulmina corpora, similia ferro, & æri, & quod ipse laborauit liquefacere illud, seu accendere, & non potuit. Et in Corduba cecidere lapidem magnũ in die sereno, quem ipse vidit, & habebat odorem sulphureum, & quasi naturàm armoniaci.* 31

¶ Alia fulmina proueniunt ab exalatione aerea, quę absq; fumi vestigio corrumpunt corpora resistentia, & validiora, in qua vadunt, mollia autem nõ dissipant, de quo authorem habeo eũdem Senec. lib. 2. natural. qq. cap. 53. *fulmina non eodem modo naturam omnem vexant, valentiora, quia resistunt vehemẽtius dissipant, cedentia autem sine iniuria transeunt.* † Cuius rei rationem reddẽs Titelman. in compend. philosoph. lib. 6. cap. 11. *corpora rara, & peruia, absque nocumento pertransiens, in interiora magis densa, magisque resistentia desæuit, ita intacta veste hominem cõsumit, illæsis vestibus.* † Sic ergo gladium in vagina, & aurũ in marsupio dissoluit, vagina, & marsupio illęsis: & illęsa matre foetum enecat; vassem frangit vino illæsso, & intacta carne ossa comminuit: & alia plura, quæ accurate cõgessit *Greg. Reisch in sua marg. philosoph. lib. 9. c. 20.* 32 33 34

¶ Fuit similiter alia pyromantiæ species, quę ex sacrificijs flamma captabatur, rogi vel pyrę, vt dictum est, 34

super

supra cap. 8. & ad hoc quandoque grana sisami, vel papaueris in igne conijciebantur, indeque fumus exortus cõsiderabant.

CAP. XX. de Aerimantia, Hydromantia, & Geomantia.

SVMMARIVM.

Diuinatio omnis ex igne, aere, aqua, & terra comparatur, n.1.

Authoris institutum, circa hanc tractationem, num, 1. & 2.

Aerimantia per spectrorum apparitionem fiebat, n.3.

Ἱεροσκοπία quæsit, n.4.

Hydromantia fiebat ex aquæ inspectione, n.5.

Hydromantiæ species, n.6.

Stagna, fontes, & paludes ob Hydromantiã sacra, n.7.

Cisterna in templo Aphameno, & pallus in Apolonis Thyrxei oraculum, n.8.

Germani recentes natos Rheno fluuio commendant ob Hydromantiam, n.9.

Chaldæorum, & Persarum mos in Hydromantia, n.10.

Genes. cap. 44. de Hydromantia, negatus, num.11.

Ioseph Hydromantia deditum negatur, nu. 12.

Persæ non eligebant in Regem, nisi quem Magiæ deditum cognouerant, n.13.

Aquæ figuræ repræsentabantur in Hydromantia, nu.14.

Hydromantia frequens in Africa, num.15.

Geomantia styli punctuatione in terra fiebat, n.16.

Geomantiæ nulla ratio, nulla veri species subest, n.17.

Diuinatio omnis infidelem cum dæmone amicitiam continet, n.18.

Diuinationes superstitiosæ sunt, n.19.

QVIA vt Varro ait 1
omnis diuinatio cõparatur ex igne, aere, aqua, aut terra: absoluta ignis diuinatione, ad alias necessè est descẽdere; non vt eas adiscas, sed vt detesteris, quia omnia, quæ in hac parte tradidimus ea mente à nobis sunt delineata, vt agnoscas, quibus fallatijs ad decipiẽdos homines dæmon vtatur, non tamẽ, vt eas imitteris, quia ad hoc aliorũ scholas debes intrare, nam vt ait Vergil. Ecclog. 2.

Inuenies alios si te fastidit Alexis.

¶ Catholica quippè, vt hucusque tra- 2
didimus ita erient à nobis vsque ad finem traddenda, salua semper in omnibus correctiones matris Ecclesiæ, & meliꝰ sentiẽtis iudicio, quibꝰ paratꝰ sũ assentire, illi sola authoritate, quia errare non potest, *Matth. cap. 9. & 27. Luc. 22. cap. hæc est fides 24. q. 1.* huic vero, dũ causam docuerit, quia *nullꝰ adictus iurare in verba magistri.* † Aeri mantia ex 3
aere incantato per spectrorum apparitione m fiebat, vt docet *Pictorius in Epitom. de Mag. cap.* 10. quæ à demone causabantur: vel in elementari corpore apparendo, vel casus futuros reprẹsentando, vt traddit *Psellus lib. de dæmonib.* † Considerandum tamen est, quod si attẽdũtur tonitrua, vel fulgura per- 4
tinent ad Augurium, si cœli aspectũ ad Astrologiam: si ad quædam aerorũ insolita visa ad Ἱερατοσκοπίαν *teratoscopiam*, de qua *Aristophon. in nubib.*

¶ Hydromãtia captabatur ex aquẹ 5
inspectione, in qua dæmon futuros casus, & euentus repræsẽtabat, vt colligitur ex tex in cap. nec mirum. h. 26. q. 5. *Est enim Hydromãtia in aquæ inspectione vmbras dæmonum obseruare.* † Et hẹc fie- 6
bat, vel in aqua æstiua cõiectis lapilis, & eorũ obseruatis gyris, vel in vasculo

lo aquæ pleno, & annulo filo suspenso ex constitutis ad latera ictibus, vel in olei gutula aquæ infusa à dæmone, casus, & euenta repræsentabantur, vt docent *Mart. del Rio ad Senec. in Traged. Raph. de la Torre tom. 2. de vitijs opposit.*
7 *relig. q. 95. art. 3. disp. 3.* † Ad quod quidē apud veteres stagna, fontes, & palludes sacræ fuere, vt traddunt *Machrob. lib. 5. Saturnal. cap. 19. D. August. lib. 8. ci-*
8 *uit. Dei cap. fin.* † Talis in AEgypto cisterna in templo Aphameno fuit, de qua plura memorat *Zozimus in vita Aurelian.* necnon Iunonis palludem, & Apollinis Thyrxei oraculum au-
9 thore *Pausania in Arcad.* † Ad quam quidem superstitionem, refert del Rio consuetudinem Germanorum, qua recens natos Rheno fluuio commendant, ea mente, vt si spurijs sint absoruendos: si legitimi, inoxios supernataturos, iuxta illud Claudian.

Et quos nascentes explorat gurgite Rhenus.

10 ¶ Aliquando autem ad hanc artem aqua in pelui, vel scypho infundebatur ibique aurum, gemmas, & res pretiosas infundebant certis caracteribus insignitas, & ex profundo aquæ voces audiebant, frequens apud Chaldæos, &
11 Persas. † Et ita intelligitur *Genes. c. 44.* vbi serui Ioseph eius frates reprehendentes sic dicunt, *scyniphus, quem furati estis, ipse est in quo bibit dominus meus, &*
12 *in quo augurari solet.* † Ex quo Iosephū huic arti deditum blasphemat impius *Agrippa*, & eo maximé suadere conatur, quia ipse met Ioseph subdit. d. cap. *44. an ignoratis, quod non sit similis mei in*
13 *augurandi scientia?* † Sed Iosephum Dei virum ea deditum nō credo, sed simulare se ea arte furtum comperisse, vt fratres de illo conuinceret, siue vt Regi adictus, eius artem se profitere ostentauit, quia apud Persas non eligebatur in Regem, nisi qui Magiæ esset deditus, vt narrat *Cicero lib. 1. diuinat.*

† Et non solùm voces nudæ in aqua 14
audiebant, sed figuræ repræsentabantur, quę ad interrogata respondebant, *vt in. d. cap. nec mirum*, quod sumptum est ex *D. Isidor. lib. 8. Ethymol. c. 9.* † Quas 15
quidem figuras impolutos pueros videre, & in Africa frequētem esse, tradit *Leon. in hist. Afric. lib. 3.* & quando in vase lato fiebat dicebatur *Gastromātia*, à voce Γαστρομαντεία, quæ amphorā significat.

¶ Geomantia olim in terra stylli 16
punctuatione fiebat hodie in abaço, vel tabulla sexdecim figurarū technica depungit, sexdecim additis punctorū coordinibus, singulis signis respondentibus, quibus futura rimantur, vt docēt *Magus Oliuerius, & Gasp. Peucerus in libris de ipsa editis.* † Qui etsi Lu- 17
theri sint sectatores post longam eius narrationem aperté fatentur totā illi disquisitioni nullam prorsus rationē, nullam veri speciem subesse, de quo multa *Iul. Syren. lib. 9. de Fato cap. 38. Cōrad. VVipin. lib. de diuinat. cap. 5. Franc. Picus lib. 6. Prænot. cap. 3.* cuius extat illud.

Atque frequens bibulam mucro cū pungit arenam.

¶ Omnes sanè artes fallatia, vanitate, 18
superstione, scandalo, ac peccato mortali, & apostasia cōtaminatæ, sunt quātumvis, à pio viro exerceantur, quia omnis diuinatio infidelem cum dæmone amicitiam continet, *D. August. lib. 2. doct. Christ. cap. 22. D. Thom. 2. 2. q. 95. art. 2.* † Et ita sigillatim hęc omnes 19
artes expressé prohibentur *in. d. cap. nec mirum. h. 26. q. 5.* nam omnes superstitiosæ secundum Mantuan. in Apolon.

Qui rimatur aquas, & qui considerat ignes,
Qui pluuias, specula, & pelues, nitidasque secures
Inspicit, & temere descripta in puluere signa.

CAP.

CAP. XXI. De Augurio, & Auspitio.

SVMMARIVM.

AVGVRIVM, & Auspicium vterq; circa aues versabatur, eorum volatus, & garritus prescrutando, ex arte quâdam, & superstitiosa obseruatione, cuius rit⁹, & formulas ostendit *Barnab. Brison. lib. 1. de formul. populi Rom.* † Augurium fiebat ab his, qui 1 2

qui erant de expressa eius professione, quę ab Hetruscis habuit originem, & apud Romanos in prætio habita, ad quod fuerunt collegia Augurium, de quibus plura *Plin. lib. 7. cap. 56. & lib. 8.*
3 *cap. 28.* † Vnde Auguria dixit *Varro*, quasi *auium garria*, eo quod auium garritus, & volatus obseruent: vel *auigeria*, quod *aues gerant*, vt testatur *D. Isid. lib.*
4 *8. Ethymol. cap. 9.* † Auspicia autem dicuntur, quæ iterfaciētes obseruant volatus auium, & voces intendentes alia que signa rerum, vel obseruationes im prouisas hominibus occurrētes ferūt, vt docet *D. August. lib. de natura dæmon.*
5 † Quare *Auspitia*, quasi *auium inspitia*, dici contendit *D. Isid. vbi sup. transumptiue in cap. igitur h. 26. quæst. 3.* quandoq; pro fortuna, Vergil. Aeneid. 6.

En hui⁹, nate, auspitijs illa inclyta Roma.

Quandoque pro Imperio, & potestate Vergil. Aeneid. 4.

Paribusq; rogamus auspitijs.

6 ¶ Auguria enim religiosiora fuere, quia & commendauit Romulus, qui collegio Augurum instituit, & ex singulis tribubus Augurem vnum elegi præcepit, vt ex Cicerone, & alijs narrat *Alexan. ab Alex. lib. 5. dier. Genial. cap. 19.*
7 † Vnde Auguria in prætio habita, non solum apud Phrygios, hoc est, Troianos, quos huius artis dicit authores *D. Isid. d. cap. 9.* Et Chaldæos á quibus Gręci edoctos illam Hetruscis docuerunt: sed etiam apud Romanos, quibus nihil in auguratio agere licebat, *Cicero*
8 *lib. 1. diuinat.* † Hinc Auguria pro calatis commitijs, quę pro Collegio Pontificum habebantur, aut Regis sacrorum, & Flamminum in augurandorū causa, vt tradit *Aulo Gel. lib. 15. noct. At-*
9 *ticar. cap. 26.* † In quibus non leges modo, arrogationes, emancipationes, sed etiam testamenta solemmni iuris fiebant, vt docet Iustinian. Imper. in principio Instit. de testam. ordin. *sciendum est olim quidē duo genera testamentorū in vsu fuisse, quorum altero in pace vtebantur, quod calatis comitijs appellabant.* † Simi- 10
liter, & Auspitia data pro omnibus veteris Iuris Magistratibus eligendis, maiora pro maioribus secundum officij fuctionibus, vt docet idē *Aulo Gell. lib. 13. noct. Attic. cap 14.* † Quæ quia Ka- 11
lendis fiebāt, ille *dies Auspitialis* dictus fuit: nō quod Magistratus auspitia sūpsissent modo, sed quod aliquid ex munere delibarent, & leues aliquas, & translatitias causas, dicis causa propositas audirent: vt tradit *Sueton. in Neron.*
† Hinc ludos publicos, scœnas, salutationes, & bona verba, Ouid. lib. 1. Fastor. 12

Prospera lux oritur, linguis animisque fabete.
Nunc dicenda bono sunt bona verba die.

† Hinc comesationes, coreas, cantus, psaltationes, modulationes, & læta omnia, quasi in principio anni boni fati augurio, vt tradit *D. August. epist. 64. ad Aurelián.* quæ quia ad nos peruenerunt prohibentur in *Concilio Antisiodorensi Can. 1. cap. si quis Kalendas, cap. non obseruetis, cap. non oportet, h. 26. quæst. 7.* 13
† Hinc munerum profusiones, escu- 14
lenta, & id genus plura, quæ adeò largæ fuerunt, vt lege Cintia de muneribus, moderarentur, quia Ptholomæo viginti talenta pro capita obtulissent. *Ioseph. lib. 12. cap. 4.* † Ex quo apud nos 15
originem habuerunt, *strenæ* Hispané *Aguinaldos*, quę similiter ex hoc capite prohibentur *in dict. cap. non obseruetis.* Ne populus Christianus superstitioso ritu implicaretur, vt notat conciuis, & præceptor meus *P. Mar. de Roa de die natal. cap. 5. & 6.* † Et eo sensu conuiuia 16
etiam sunt damnata, & alia quæ auspitij causa fuerunt, nisi fiant in honorem Christi, & vt magis charitati impendamus, nam vt ait D. Gregor. lib.
2. epist. 37. *Conuiuia, quæ ex intentione impendendæ* 17

pendendæ charitatis funt rectè vestra fra-
17 *ternitas cõmendauit.* † Dum tamen om-
nis absit superstitio, omnis paganæ re-
ligionis dogma, omnisque augurij, aut
ominis obseruatio, quę in his adesse so
let, Ouid. lib. 1. Fastor.

Tempora commissi nascentis rebus agen
dis,
Totus ab auspitio ne foret annus inerst.

18 ¶ Vnde Augurũ summa potestas fuit,
non solum in Magistratibus eligendis, [illegible]
sed etiam in legibus condendis, & ab-
rogandis, ita vt si Augur ex aliqua sibi
visa superstitione pro lege, seu contra
legem proferet sententiam, nulla alia
expectata causa, legem ferebant, vel
abrogabat, & calata commitia dissolue
bant; & omnia pro liuito modera-
bant, vt tradit *Clar. Siluius, lib. 1. de legib.*
cap. 10. Nam eorum arbitrium super
19 omnes Potestates, & Sacerdotes fuit,
ex l. XII. Tabul. quam refert *Cicero lib.*
2. de legib. in hunc modum, QVAE-
CVNQVE AVGVR INIVSTA,
NEFASTA, VITIOSA, DIRA,
DEFIXERIT, IRRITA, INFEC-
TAQVE SVMPTO. † Nam per
20 aues de voluntate Deorum certiorari
arbitrabantur, quibus casus, & euentus
hominibus enũciari crediderunt, Stat.
lib. 3. Thebaid.

Iupiter omnipotens, nam te pernicibus
alis
Addere consilium, volucresque implere
futuri
Omniaque, & causas cœlo deferre la-
tentes.

21 ¶ Sed aues nõ omnes in Augurio fue-
runt, sed quibusdam, vt docet Plin. *lib.*
1. cap. 13. neque omnibus deseruiebãt;
nam Cygnus signã dabat nauiganti-
bus, Vergil.

Cygnus in augurijs, nautis gratissimus
ales,
Hanc optant semper, quia nunquam mer
gitur aquis.

Pica apud Græcos amantibus fau- 22
sta, vt testatur *Aristoph. in auibus*, apud
Romanos columba solis Regibus aus-
picium dabat, quia nunquã sola volat,
Vergil. Aeneid. 6.

Maternas agnouit ille aues.

¶ Ex his, & alijs quædam dicebantur 23
Oscines, quæ cantu, seu garritu puta-
bantur prædicere, quia vt ait Varro lib.
5. de ling. Latin. *Oscines dicuntur, quod*
ore faciunt auspitium: ab ore, & cano, qua
les coruus, turdus, cornix, Vergilius
Eclog. 1.

Sæpe sinistra caua prædixit ab illice
cornix.

¶ Nam putabant veteres ad se inuicẽ 24
aues confabulari, vt diximus *sup. cap.*
2. ex num. 18. ex quo nata fabula Alco-
ranis, quod Regina Sabbà ex auium vo
cibus habuisset notitiam Salomonis,
vt tradit *Horos. de Couar. lib. 2. de falsa*
Proph. cap. 21. † Ex quo similiter Thy- 25
resias, & Melampus gloriabãtur se vo-
ces auium intelligere, quemadmodum
apud Vergil. Aeneid. 3.

Qui Tripodas Clarij lauros, qui sidera
sentis,
Et volucrum linguas, & præpetis om-
nia pennæ.

Nam vt ait Stat. lib. 3. Thebaid.

Tunc omnia in astris.
Consonat arcana volucris bona murmu-
ra lingua.

¶ Aliæ dicebantur *præpetes*, eo quod 26
volatu ad auguria deserbirent, nam vt
ait Fest. *antiqui dicebant præpetere pro an-*
te ire, quales erant aquila, bubo, turtu-
res, vultures, vt idem tenet *Fest. in voce*
alites. † Quarum differentia in eo fuit, 27
vt si illæ aues quæ velatu infaustũ pro-
tendebant, canerent: bonum erat augũ
rium, nam vt ait Amnian. lib. 30. *om-*
nes enim aues oscines malæ, præpetes bonæ
sunt; vel è contra malæ præpetes, oscinæ bo-
næ. † Vt bubo, qui cantu infestus fuit, 28
volatu, & situ faustus fuit arbitratus,

vt

vt narrat Seruius ad illud, Vergilij
AEneid.4.

Solaq; culminibus ferale carmine bubo
Sæpè queri, & longus in fletum ducere
voces.

29 ¶ Fuit ſimiliter alia augurij ſpecies
ducta à paſtu, in qua pullus gallinaceus
(ad hoc enutritus) é cauea educebatur,
qui ſi auide cibum arripiebat, ita vt é
roſtro grana exciderent bonũ eſſet au-
guriũ, ſin autem cõtra: aut nollet ede-
re pro infauſto habebatur, vt tradunt
Feſt. Varr. & Cicer. vbi ſup. Arnob. lib. ad-
30 *uerſus Gent. Valer. Max. lib. 1. c. 4.* † Sed
omniũ auguria redacta fuerũt ad vo-
latũ, & ad id Augur ex ſublimi loco il-
la obſeruabat; tã auide, & religioſé, vt
ſi in ſumma illa quiete, quã totus po-
pulus in calatis commitijs tenebatur,
vt narrat *Plutarch. in Numer.* ſi forté mus
exaudiretur irrita omnia fuiſſe, tradit
31 *Plin. lib. 8. c. 57.* † Quod adeò apud po-
pulum Roman. crebuit, vt ex hac ſola
tã leui auſpicij infauſta ſuperſtitione
Fabius, ad Dictaturam accitus, nõ per-
ueniret, & Cai. Flãminius ad Magiſ-
tratũ equitũ vocatus, non pertingeret,
32 vt tradit *Valer. Max. d. lib. 1.* † Quarum
quidẽ auiũ oſtẽta alia dicebãtur *oblati-
ua*, quæ nõ poſcebãtur, alia *imperatiua*,
quæ vẽciẽt optata, & quęſita, vt docẽt
idem Feſt. in voce Puls, & Cic. lib. 1. diui-
33 *nat.* † Ex his quædã è cœli regione de-
ſinata captabantur, & dicebatur *oſten-
tum*, quædam ex tonitruis, & fulgetris
hęc vocabantur *templũ*, vt docet *Varro*
34 *lib. 6. de ling. Latin.* † Quarũ alia *bruta*,
quæ nulla ratione nitebantur, alia *fati-
dica*; & hęc rurſus, vel *peſtifera*, vel *con-
ſiliaria*, vel *auxiliaria*, & huiuſmodi nu-
gaciſſima, vt tradũt Seneca in natural.
qq. Plin. lib. 1. cap. 52. & lib. 28. c. 2. Ser-
uius, & Acrõ ad illud, Verg. AEneid. 12.

Accipio, agnoſcoq; diuos.

35 ¶ Quæ omnia vanitatis, & ineptię dã-
nauit, *Cic. lib. 2. diuinat.* lõge prudentior
hac in re, quã *Plato in Phædr. & Xeno-
phon. in Cyripœd.* nã vt ait Deut. cap. 18
*Gẽtes iſtæ quarũ poſsidebitis terram augu-
res, & diuinos audiũt, tu autẽ à Domino ali-
ter inſtitutus es.* † Quo reſpexit Heca- 36
tæus Abderita, quæ hiſtoriã Iudæorũ
ſcripſit, dũ iter tenderent ad mare ru-
brũ Augur ſtare iuſiſſet, quouſque auis
(quæ ſtabat) quo tẽderet, cognouiſſent,
vt illic ſe conferrent: miles quidam ſi-
lẽtio arcu tracto auẽ percuſsit, atq; in-
terfecit, ex quo Augur, & alij exclamã-
tes. *Quis eſt*, inquit, *iſte furor, ò homines,
quomodo enim auis iſta ſui fati inſcia de obi-
tu potuit nos monere?* quod vt prudenter
factũ, & ſcite dictũ memorãt *Ioſeph. li.
1. cõtra Apion. Euſeb. li. 9. præparat. Euãg.
c. 2. Polidor. lib. 3. de prodig.* † Et Hector 37
ille fortiſsimus Polydamãtẽ augurẽ,
quo Seruanij augurijs atrahere cura-
ret, arguit apud Homer. Iliad. 12.

Tuis me cupis accedere vanis
Augurijs, quæ ſperno equidẽ, quia ſtul-
ta videntur,
Seu dextræ expectentur aues Phaeton-
tis ad ortum,
Siue ſiniſtra petant obitum limina ſolis,
Nil rationis habent, cum ſint ratione ca-
rentes.

Vnde Augurij nomẽ ſẽper in malam 38
partẽ accipitur. Num. c. 5. *Non eſt Augu-
riũ in Iacob, nec diuinatio in Iſrael.* Eccle-
ſiaſt. c. 34. *Diuinatio erroris, & Auguria
mẽdacij.* † Ideò ſemper prohibitũ, ac de- 39
teſtatũ *Leuit. c. 18. Deut. 10. Eccleſiaſt. 34.
Hierem. 27. Iſai. 2. Reg. 4. c. 17. & cap. 21.
c. illud, c. ſed & illud, h. 26. q. 2. cap. ſi quis
Epiſcopus, c. aliquanti, cap. ſi quis clericus,
cap. Augurijs. d. 29. q. 5.* † Neque obſ- 40
tat in hac arte ſanctiſsimus patriar-
cha Ioſeph ſe peritum profiteri, Ge-
neſ. cap. 44. *An ignoratis, quod non
ſit ſimilis mei in Augurandi ſcientia.*
† Quia vel ex populari ſententia loqui- 41
tur, in qua pro Mago habebatur, vel vt
magis de furto fratres conuinceret,

qui ea arte cōperisse crederent, vel dū
in aula Principis familiaritate eiꝰ vte-
retur eā se voluit sciētiā profiteri, qua
ipsi tenebātur, cū Reges Persię omnes
42 Magi essent, *Cicero lib. 1. Diuinat.* † Nec
minus obstat Noe per coruū, & colū-
bā diuinasse, ex primo non cessasse di-
luuiū, ex altera terrā apparuisse, Gene.
c.8. *At illa venit ad eum ad vesperam por-
tans ramū oliuæ virētibus folijs in ore suo:
intellexitq; Noe, quod cessassent aquæ su-
43 per terrā.* † Nā multa Deus causis natu-
ralibus solet ostēdere, quæ quia diuina
sunt non debēt ad hāc superstitionem
referre; quemadmodū in colūba, quæ
super Christū ascendi in signū aduētus
Spiritus sancti, *Matth.c.3.* quā naturalē
44 fuisse docet *D.Tho.p 3.q. 39.art.7.* † De
altera columba, quæ visa est Angelico
Doctori, ac veræ Theologiæ antesig-
nano D. Thoma Aquinati aloquenti,
Sur.tom.2. de coruo, qui Eliā pauit, *Reg.*
45 *3.c.17.* † De alio coruo, qui D.Vicētio
mortuo astitit, qui volucres, & alias
feras volatu graui irruenter arcebat,
Metaphrast.in eius vit.
46 ¶ Quæ quidem Auguria (si ita dici
valent) cū sint diuina signa, & à Deo
tāquā suæ volūtatis nūtia hominibus
missa, nō solū licita sunt, sed ea sub pec
cati reatu debemꝰ obseruare, vt tradit
Fran. Suarez de relig. lib. 2. & huiusmo-
di est signū illud, quod Eleazar obserua
uit pro vxore ducēda filio dñi sui, *Ge-*
47 *nes. c.24.* † Necnon vacarū mugitus in
signū supplicij Israelitarū, *Reg. 1. cap.6.*
& manus Regi Balthasari apparēs, *Da-
niel. c. 5.* quia Dei charitas erga nos ita
se ostēdit, vt nō feriat, nisi prius admo-
neat, Ps.59. *dedisti metuētibus te significa-*
48 *tionē, vt fugiāt à facie arcus.* † Nec ā sūt,
qui ad hāc partē referre conētur cāpa-
nā oppidi *de Velilla*, quæ antequā repu-
blica Christiana aliquod dānū pacia-
tur nullo pulsante edit sonū, vt narrat
49 *Leonar.Vayrus lib.2.de Fascin.c.14.* † De
quibus signis siue augurijs, vtpotè di-
uinis non loquor, cū de augurij detes-
tationē agimus, neq; de naturali auiū
præsentione, quia cum hęc pēdāt à na-
tura nulla artificij, neque vanitatis ad-
mixta superstitione, licita sunt, vt alia
naturalia, quemadmodum diximus
sup.hoc lib.1.cap.2.

CAP. XXII. de Sortilegio.

SVMMARIVM.

Sortilegium omnem diuinationem complectitur, n.1.
Sortilegium summitur pro diuinatione, quæ sorte celebratur, n.2.
Sortilegium habuit originem ex Fortunæ vēneratione, n.3.
Sortes Phæbeiæ, Deliæ, Lyciæ, Anciates, & Delphicæ, n.4.
Sors pro Fortuna, & pro Oraculo, n.5.
Sortes, quare prohibitæ fidelibus, n.6.
Sortes prohibentur omni iure, n.7.
Omnis diuinatio vertitur in Dei iniuriam, num.8.
Diuinatio omnis, etiā bono zelo interdicta, quia amicitia dæmonis prohibetur, n. 9.
Sortilegij euentus à Fortuna expectatꝰ cōtinet idolatriam, n. 10.
Sortilegij casus si à Fato attenditur est hæresis, n.11.
Rota Fortunæ, quibus scateat superstitionibus, n.12.
Rota Fortunæ damnata, n.13.
Ars Planetaria Corolo Magno missa, n.14.
Sortilegij effectus de necessario adscribendus est dæmoni, n.15.
Talorum, vel Tessararum sortes, n.16.
Fabarū sortes in Hispiania frequētes, n.17.
Fabarum sortes, vt hodie, ita olim, n.18.
Sortes varijs ex causis in sacris literis admissæ, n.19.
Sortes, aut sunt diuinatoriæ, aut diuisoriæ, aut consultoriæ, n. 20.
Consultoriæ sortes tot exigunt conditiones, vt rarus sit earum vsus, n.21.

Con-

SORTILEGIVM 1 licet omnẽ diuinationẽ cõplectatur, vt traddit *Plin. lib. 8. cap. 4. Paul. Grillan. de sortileg. q. 1. nu. 3. Petr. Gregor. in syntagm. p. 3. lib. 34. c. 1. n. 11.* † Nũc illud ac- 2 cipio pro diuinatione, quæ sorte tantum celebratur, delusorium sanè, & summe noxium, quia fit absq; dubio dæmonis ministerio, *cap. qui sine saluatore*

fore h.26.q.1. D.Thom.2.2.q.95.art.3.
3 † Quod videtur habere originē apud
Gentes ex veneratione Fortunę Deæ,
in cuius templo loco Oraculi sortes
mittebantur, vt in templo Prænestræ
traddit *Cicer.lib.2.Diuinat.* ex quo dictę
4 *sortes Prænestinæ.* † Cuiusmodi fuerunt
plura alia, vt Phæbeiæ, de quibus meminit
Seneca in Oedip. Deliæ, Lycię, Anciates,
ac Delphicæ, vt apud Horat. in
Arte poet.

Et diuina futuri
Sortilegiæ non discrepuit sententia Delphis.

5 Vnde sors pro Fortuna in *auth. vt omnes obediant iudic.* §. *arripiant, collat.* 5.
Itē, & pro Oraculo, vt traddit Valer.
Max.lib.1. *cuius rei explorandæ gratia legati apud Delphicum Oraculum missi retulerint Principi sortibus,* & pro necessitate fatali, Vergil. A Eneid.3.

Hic exitus illum sorte tullit.

6 Vnde licet sortib⁹ nihil insit mali prohibentur tamen fidelibus ne sub specie
diuinationis idolatriæ cultū irrepat, *c. ij, qui c. sortes. d.26. q.2. Troil. Malnet,*
7 *tract. de sortib. q.3.* † Ex quo omni iure
prohibētur, *cap. sortilegi. d. 26. q.1. cap. non exemplo, cap. illud, d.26. quæst.2. cap. si quis Episcopus, c. non licet, cap. non oportet, cap. aliquāti, cap sortes. d.26.q.5. cap fin. de sortileg. l. nullus. l. nemo. l. quicumq; C. de malefic. & math. l.1. tit.23. p.7. l.6. tit.3. lib.*
8 *8. Recopil.* † Neq; tollerari debent, quia
omnis diuinatio infidelē cū dæmone amicitiā cōtinet, *D. August. lib.2. doctr. Christ. c.22.* & ita in iniuriā Dei vertitur, *D. Thom. 2.2. q.95. art. 6. & 7. Petr.*
9 *Greg. in Syntag. d. lib.34. cap.7. n.5.* † Ideò
grauissimū est peccatū, etiam si bono zelo exerceantur, *cap.2. de sortileg.* quia nobis interdicta est omnis cū dæmone amicitia, Apostol. Corint.1. cap. 10.
10 *nolo socios vos fieri dæmoniorum.* † Nam si
effect⁹ à Fortuna Dea expectatur, manifestā continet idolatriam, vt traddit
Euseb. lib 9. præparat. Euang. c.2. quia vt ait Iuuenal. Satyr.10.

Te facimus Fortunam Deam cœloque locamus.

Si à Fato euentur expectat cōtinet ma- 11
nifestam hæresim, quia Fatū esse credit, quod tot sæculis Ecclesia impugnauit, quia nihil aliud est hæresis, quam aliter, quam Ecclesia tenet dissentire,
cap. hæc est fides 24. q.1. † Quemadmodū 12
in rota Fortunæ inuenimus per quosdā circulos Planetis, Signis, & numeris distinctos, cū de alicuius fato quæritur superstitiose inuestigari, vt dum puer essem apud multos vidi, & maximé in vsu esse in Fez, narrat *Ioan. Leo in*
hist. Afric. lib. 3. † Quæ expressé quidē 13
damnatur *in cap. nō obseruetis. h.26.q.7.* sub illis verbis, *siue qui per quosdam numeros literarū, & lunæ, & per Pythagoricā necromantiam, ægrotātium vitam, vel mortē, vel prosperā, vel aduersā fortunā in-*
quirunt. † Cuiusmodi fuit *Ars Planeta-* 14
ria laminis inscripta, & Carolo Magno missa obtinendæ omni cognitioni supernaturali, artium, & scientiarum, de qua *Mart. del Rio lib.2. Magicar. cap.*
2. † Nā cū sortes huiusmodi naturali- 15
ter nullā habere virtutē dignoscātur, neq; à Deo sint institutæ de necessario effectus adscribēdus est dæmoni, cui⁹ pacti sunt signa, ideò ea obseruare peccatū est mortale, contra religionem, vt docet *Suarez lib.2. de relig. capit. 12.*
† Siue per talos, vel tessaras tales sor- 16
tes experiantur, vt quæ ꝗ fato suo quærebūda in suū caput recidere agnouit apud Alciat. embl.129.

At cui iactato malè ceserat alea talo.

Siue etiā per fabas, vt olim infelix illa 17
Beatriz, qua die à Ferdinando viro suo vna cū Cōmēdatarijs in adulterio deprehēsis fuit Cordubæ interfecta, fortunā consulens mali exitus fabæ nigrę signa dederunt, vt in eorum tragędia
meminit *Lope de Vega Carpio.* † Nec so- 18
lum Hist-

lum Hispaniæ figmentum est,nā priori seculo apud Romanos in vsū video, vt constat ex Ouid.

Et nigras accepit ore fabas,
Aduersusq; iacet:sed dum iacet hæc ego mitto,
His inquit redimo meq; meosq; fabis.

19 ¶ Sed inuenio sortes varijs de causis in sacris litteris admissas, *Leuit.cap.16. Nume.17.26.& 33.Ios 7.& 18.Reg.1.c. 10.& 14.Paralip 1.c.25.Esdr.2.cap.11. Prouerb.16.& 18.Ezech c.21.Ion.1.Act.*

20 *Apost.1.* † Quare distinguendū est inter sortes diuinatorias, & consultorias, & diuisorias, nā primæ nullo modo sunt licitæ,secundę vero possunt aliquando permitti,tertię vero semper permittūtur, vt probāt *Mart. del Rio li.4. Magic.*

21 *c.4.Tho.Sanch.in sum.to.1 li.2.c.38.ex nu. 57.*†Quare vt diuinatorias omissas faciā,quia sēper prohibitæ;d Cōsultorijs sciēdum est tot exigere cōditiones, vt raro licitus sit earū vsus, vt multis relatis,tenet *Raph.de la Torre tom.2. de vitijs oppos.relig.q.95.art 8 disp.2. & q 97.*

22 *art.1.* † Primo enim attēdi debet,quod euentus expectandus est nō à fortuna, neq; à Fato, neq; ab astris, neq; à Dæmone,nēq; ab alia causa naturali, sed à solo Deo,iuxta illud Ps.30. *In manu tua sortes meæ*:quia vt ait Sapiens Prouerb. c.16.*Sortes mittuntur in sinu,& à Domino*

23 *tēperantur.* † Nā si euentus expectatur à demone,secū habet suāimprobationē: si ab astris mortale esset peccatum,si à fortuna,vel fato, idolatria, vt docent *Veracruz,& Toledo lib.2.Physicor.spec.5.*

24 † Secundo quod adhibeatur simplex sors, sine vlla superstitione, vel abusu rerū sacrarū,aut sacræ scripturæ,vt docet *D.Aug.in c.3.h.26.q.3.* Quarū abusus mortale est peccatū, *Suarez de relig.*

25 *li.2.c.19.* † Tertio,quod illi,qui sorciūtur æquali iure nitantur, aliás enim esset iniusta sortitio, & quidē grauior si d bono publico ageretur, vt docet *Soto in.4.dist.37.*†Quarto,quod nō propter 26 ué, aut superstitiosé iactētur,vt voluntas diuina dignoscatur, quia hoc illicitū est, *D.Aug.li.1.Doct.Christ.c.28.* Sed iusto pietatis zelo, vt lites submoueātur, Prouerb.c.18.*Cōtradictiones comprimit sors, & inter potētes quoque diiudicat.*

†Quinto,quod nullū aliud suppetat remediū:quia tunc licitū est Deū consulere, & signū ab eo petere, vt fecerunt serui Abrahæ pro vxore ducenda filio dñi sui, *Genes.c.24.* secūdū expositionē 27

D.Tho.2.2.q.95.art.7. † Idq; maxime si diuina pręcedat reuelatio,vt in furto Acham, *Ios.c.7.* Et in scelere Ionathā, *Reg.1.c.14.*Et d causa tēpestatis *Ion.c.1.* 28

† Necnon pręcibus ad Deū fusis,vt Apostoli in electione inter Matthiā, & Barnabā sortes mittētes, Acta Ap.1.*Et orantes dixerunt, tu Dñe, qui corda nostri omnium,ostende quem elegeris.* † Ni vellis 29 Apostolos sortes admisisse, quia ante acceptū Spiritū sanctū adhuc ceremoniali lege vtebantur, quæ sortes inter alia admisit,vt tradit *Venerabilis Beda in illo actor.1.*†Cū post acceptū Spiritū 30 sanctū amplius sortibus vsi nō sint, sed orationibus, vt in electione Diaconorū,& Presbyterorū, *Acta Ap.c.6.&14.* 31 Quia Deus nō sorciētibus, sed orātib⁹ cuncta promisit *Matth.c.7. Marc.11. Ioan.14.*

¶ Vnde ergo errare videtur, qui vt ta- 32 les Apostolorū sortes immittētur librū sacrū aperiunt, vt ex primo occurrentibus sortes accipiāt, vt in c.vnico, ibi; *Scripturarū inspectione, h. 26.q. 1. c.* hi qui.d.26.q 2.*de paginis Euāgelicis sortes legunt.* † Quas ideò,quia sanctorū,& 33 Apostolorū sortes nefario sacrilegio vulgus appellat,sub eo nomine nō vno Concilio dānantur, *d.c.vnico,c.non statim,c non exēplo,h.26.q.2.c.aliquanti,cap. sortes,c si quis.clericus d.26 q.5.*†Nam id 34 potius pertinet ad στοιχειομαντεῖαν, *stoicheiomanteian*, quā ex versus Homeri,

 Musei,

Musei, Virgilij, vel alterius, veteres habuerunt, vt tradunt *Plato in Critone, Cic. li.1. diuinat. Valer. lib.1. cap.5.* Et Virgili fit mētio apud *Esparcian. in vita Adria.*
35 *& apud Lāprid. in vita Alexā. Seuer.* †Ex quibus natus est ludus, qui describitur in δωδεκαέδρο *dodecaedro*, & vocatur *ludus pastorū* ad cognitionē matrimonij, furti, dignitatū, liberorū, &c. quē dū puer essem ex religioso quodā habuit: sed à prudētissimo patre meo D. Michaele Hieronymo Torreblanca reprehēsus, combusi: de quo vide *Andr. Cesalpin. li. de inuestig. dæmon. c.12.*

36 ¶ Neq; obicias, vel *D. Aug. li.8. confess. c.13.* de libris sacris nomina sūmētē: vel Christianissimos reges Frācorū de simili scripturarū inspectione solicitos, vt narrat *Gregor. Turonēs. li.4. hist.*
37 *Francor. c.16. & 20. & lib.5. c.14.* †Quia sancti viri libros sacros nō aperiunt, vt diuinationē quærāt, sed vt aliquid lectionis fructum percipiāt, vt qui libros pios pro sua spirituali consolatione solent legere, vt ex eis, quę se primo offerunt illo die meditanda, & collēda sūmant, vt vita, moribus, & sanctitate, cōspicua genitrix mea D. Anna de Villalpando se quotidie facere mihi ad-
38 monuit. †Vt de suæ Prouinciæ matronis testatur, *Cæsari. li.8. Miracul. c.56.* & de sorciēdo patrono Ferdinandū Cortesiū ijdē fecisse narrat *Fran. Gomera li.*
39 *1. hist. Mexican. c.21.* †Ad quod referre nō dubito laudabilē cōsuetudinē, qua in sanctissimæ Trinitatis nobiliū congregatione singulis mensibus aliquem nobis ex Beatorū cętu flexis genibus sortimur; cui illo tempore plus cęteris honoris, & obsequij impēdamus, nam vt ait Ouid. lib.1. Metamorph.

Placuit cœleste præcari
Numen, & auxiliū per sacras quærere sortes.

40 ¶ Diuisoriæ sortes ferè semper licitæ sunt, nā terra Promissionis per sortem fuit diuisa, *Deut. c.1. Acta Ap.17.* & alibi, Psalm.77. *Et sors diuisit eis terram,* Paralip.1. cap.24. *Dauid sortibus diuisit vtramq;.* †Et in iure sæpè sortes mittū- 41
tur, vt de iure dicēdo *l. sed cū ambo, D. de iudic.* de optione plurib⁹ relicta. *l. si duobus. C. cōmun. de legat.* de cautione ab heredibus danda *l. si quæ sunt, D. famil. herciscund.* de finibus regundis, & cōmuni diuidundo, plura *Petr. Greg. in syntag. d. lib.34. c.5. ex nu.1.* †Vnde iudiciū sortis 42
frequentissimū in iure probant *Ascon. Sigon. li.2. de iudic. c.12. Minsinger. li.4. Obseruat. ca.37.* Et apud nos. l.28 Taur. *En tal caso echen suertes.* †Quorū iudicium 43
sequi debemus in his omnib⁹ casibus, qui à iure sunt expressi *DD. in. l. si duob⁹, C. cōmun. de leg. Bart. in. l. meminim⁹. C. quādo, & quibus quar. li.10. Peralta in. l. si quis seruū. §. si inter duos, n.12. D. de leg. 2. Azeued. in. l.12. tit.4. li.5. Recop. n.3.* †Et quādo vertitur dubiū in iure, sec⁹ in facto, 44
gl. in. l.1. C. vti possidet. Ias. in d. l. si duobus, Imol. in. l. huiusmodi. § fi. D. de leg. 1. Anto. Gom. in d. l.28. Taur. nu.7. vbi dicit, quod ab hoc iudicio nō appellatur, quia sors, vel fortuna non habet in mundo superiorē, *Matienç. in d. l.12. gl.5. n.1.* †Ex quo 45
in bello capta milites sorte diuidere cō sueuerunt priori seculo, & cruci astantes in Christi vestimēta miserūt sortes *Matth. c.24. Luc. c.23.* Et apud Maronē belli milites AEneid.6.

Clypeum, cristasq; rubentes
Excipiunt sorte.

¶ Itē in electionibus non solū prophanis, sed etiā sacris, & inter sacros viros sortes admissas comperio, vt in electione Saulis, *Regum.1. c.10.* Sacerdotes *Paralipomenon. 1. cap. 24. 25. & 26.* Et in nouo testamēnto. D. Luc. cap.1. *Sorte exit vt incensum poneret.* Acta Apostol.1. *Cecidit sors super Matthiam.* †Neque obstat quod in electionibus Ecclesiasticis sortes non admittantur. *cap. Ecclesia de sortileg.* quia in talib⁹ lectionibus 46 47

nibus necessaria est forma data in *cap. quia propter de elect.* ideo sortes non ad mittuntur, quia ex illis requisitis non sunt, siue vt ait tex. in cap. vnico, de eo qui mittit. in possess. lib. 6. *ne vitiosus pateat ingressus.*
48 † Quare dum cessat præ dicta ratio, & causa talis est naturæ, quod absque sorte nequeat terminari, quia in Iure dubitatur, nō negarem sor tes admitti debere, etiam in Ecclesiasticis, gl. in cap. licet causam de probat. *Vbi nullus, vel vterque ostendit titulum, & omnino sunt æquales probationes: nec patet, quis ad iudicium prouocauerit sorte dirimitur.*
49 † Et ita in omni electione sortes esse admissas, vbi causa aliter terminari nequit tradunt *Suarez de Relig. lib. 2. cap. 12. nu. 9. Azor. tom. 1. instit. Moral. lib. 9. cap. 21. Thom. Sanchez in summ. tom. 1. lib. 2. cap. 38. ex nu. 58.*

50 ¶ Ex quibus nata est sors polytica, quę reipublicæ dignitates, & officia inter ciues distribuit, vt docet *Martinus del Rio lib. 4. Magicar. c. 4. q. 1.* inter æquales videlicet, vt sit licita. *Suarez 12. Raph. de la Torre. tom. 2. q. 95. art. 8. disput. 3. Maiol. de admirā. nat. t. 2. colloq. 2.*
51 † Quod ex Atheniensibus habuit originē, qui Magistratus in Areopago coniectis in vrnam varijs litteris nomina sortiebantur, vt tradunt Demosth. & Aristophones, & alij relati ab *Ascon. Sigonio, lib. 3. de Repub. Atheniens.*
52 † Ex quibus apud alias nationes officia, dignitates, & regna sorte diuisa, necnon, & Consulatus. Titus Liuius lib. 7. *Censuit igitur senatus Consules sortiri Prouincias,* cui astipulatur, *auth. de consulibus in princip. Dionys. Halicarnas. lib. 6. antiq. Val. Max.*
53 *lib. 3. cap. 7.* † Item Proconsules sortiri. *l. emancipati D. de adoptio.* AtqueQuæstores, *l. 1. D. de quæstor. Cic. pro Muren. & act. 3. in Verr.* necnon Pretores sorte electi, vt traddit *Sueton. in Cæsar. cap. 18.*
54 *& in August. 3.* † Nā Dij ipsi de imperio sortiebantur apud *Homer, Iliad. 15.* qui Iouē, Neptunum, & Plutonē patris regna sorte diuidentes inducit, ex quo eius simia Vergilius Neptunū sic ventis aloquentem adduxit AEneid. 1.

Non illi imperium pelagi, sæuumque tridentem,
Sed mihi sorte datum.

Hinc coloniæ sorte diuisæ, domos, & 55
alia *Alciat. lib. 5. Parerg. cap. 22.* nam vt ait Verg. AEneid. 5.

Interea AEneas vrbem designat aratro
Sortiturq; domos.

Hinc Regna, & Imperia sorte diuisa 56
traddit *Tiraq. de primogen. cap. . . .* officia, & labores belli, vt apud Gręcos in obsidione Troiana, Verg. AEneid. 2.

Hinc delecta virum sortiti corpora furtim.

Hinc tempore tempestatis licitum est 57
sortiri, quis naui eijciatur, vt *Ion. 1.* & tēpore pestis sortiri, quem parochū in vrbe remaneat, vt docet *D. August. Epist. 180 ad Honor. & lib. 1. doct. Christ. cap. 28.* † Item si dubitaretur inter mi- 58
lites, quis primus vrbem ingrediatur, vel inter religiosos, quis esset apud Indos iturus ad fidei propagationē, nā sic legitur Apostolos diuisisse inter se missiones per orbem, *D. Cyrill. lib. 5. in Isai. c. 81. Tertulia. lib. 8. const. Clem. cap. 5.*
† Sors enim controuersias dirimit, & 59
inter potentes quoq; diiudicat, *Prouer. cap. 18.* & loco iudicialis sententiæ accipitur, Vergil. AEneid. 6.

Ne vero hæc sine sorte datæ, sine iudice sedes.

Hinc in vsu contractus *Lotheriæ*, Hispanè, *de la Rifa*, in quo merces pluribus 60
contrahentibus sortitur cui obtingat, licitus sanè, & permissus, vt probat *Franc. Garsia de contractibus lib. 3. cap. 20.* Quidquid aliud videatur sentire, *Cōrad. lib. 3. de contract. q. 71. concl. 2.* † Etiam in 61
foro cōsciētiæ, vt tenet *Molina de Iust. & Iur. p. 3. disput. 509.* quia inter partes potest de cōtractus forma conuenire,

62 *l. neque emptio. D. de contrah. empt.* † Cũ in matrimonio (quatenus contracta) sorte celebrata tradit *Tiraq. in l. 3. connubial.* & annuere videtur. *tex. in cap. non licet, huius 26. q. 5.* ibi, *vel coniugia*
63 *sorcianda.* † VndeOlympias apud *Plau. in Caßin.* vxorem sibi sorte designat, & *Tiberius* (authore Sueton. in eius vita) *quempiam quæstura mouit, quod vxorem pridie sortitione ductã, postridie repudiaſ-*
64 *set.* † Ex quo natum videtur *sortiri vxorem*, pro *ducere*, vel matrimonio sibi collocare. *l. neque fœmina D. de Senatoribus. l. Si rogatus. §. matrimonij. D. de ma numis. vindict. l. 2. C. quãdo, & quib. quam.*
65 *lib. 10.* † Quibus astipulatur conciuis meus Seneca in Octau. act. 2.

Sortita fratris more Iunonis toros

Necnon Propertius cuius locum non teneo, verba sunt.

Mequoque per talos venerem quærente secundos
Damnosi semper insiluere canes.

CAP. XXIII. *De purgatione vulgari Monomachiæ, Crucis, Ignis, & Aquæ.*

SVMMARIVM.

Purgationes vulgares quodam sortilegij genus. n. 1.
Purgationes vulgares, appellantur plebeiæ inuentiones. n. 2.
Monomachia à mundi origine habet principium. n. 3.
Monomachia in pretio habita apud omnes nationes. n. 4.
Monomachia apud Palestinos, & Italos in vsu. n. 5.
Monomachia apud Longobardos vsitata. num. 6.
Monomachia apud Gallos, & Hispanos recepta. nu. 7.
Ritus Monomachiæ, siue duelli remißiue. num. 8.
Armorum genus apud omnes nationes non idem fuit. nu. 9.
Duelli vsus ad causas tantum criminales Carol. Magnus statuit. n. 10.
Duelli vsus nõ homicidij tantum causa, sed ob aliud quo grauius crimen. nu. 11.
Duelli vsus ad ciuiles causas extensus. num. 12.
Duelli vsus inter Principes pro Regno. num. 13.
Duelli vsus pro Principibus inter priuatos. num. 14.
Duelli vsus pro causa adulterij. num. 15.
Diuino iudicio sæpe contingit, vt quorum causa iusta erant in Monomachia succubuissent. nu. 16.
Monomachiæ siue duelli purgatio iure sublata. num. 17.
Monomachiæ qua ratione sublata. nu. 18.
Monomachiæ vsus repugnat iure naturæ, & diuino. nu. 19.
Monomachiæ vsus repugnat iuri Canonico. num. 20.
Monomachiæ vsus repugnat Iuri Ciuili. num. 21.
Trident. Seſſ. 25. de Reforma. cap. 19. de Monomachia illustratus. nu. 22.
Purgationes vulgares ex crebra periuria sunt inductæ. nu. 23.
Purgatio per crucem quænam fuit. n. 24.
Crucis purgatio genus fuit sortilegij. n. 25.
Crux purgationis genus fuit armorum. num. 26.
Frisones crucis iudicium susceperunt. n. 27.
Cruce disceptare apud Gallos fuit crucis iudicio contendere. n. 27.
Crucis iudicium non est licitum, quia est Deum tentare. nu. 28.
Purgatio per ignem quænam fit. n. 29.
Purgationis per ignem non fuit præfunctus certus numerus. n. 30.
Richarda de adulterio insimulata ferro candenti crimen luit. n. 31.
Kuningunda candenti ferro pedibus nudis se

se purgauit. num. 32.

Emma pedibus nudis super ignitos bomeres ad contestandam pudicitiam ambulauit. num. 33.

Pyram ingreßi probandæ innocentiæ causa per quam multi. n. 34.

Purgatio per ignem fuit inducta ad imitationem fornacis Babilonis. nu. 35.

Purgatio per ignem iure sublata. nu. 36.

Miraculum petere non necessarium, tentare Deum est. nu. 37.

Purgatio per ignem improbata. n. 38.

Purgatio per aquã calidã, & frigidã. n. 39.

Aquæ purgationem Iudex nõ potest admittere. nu. 40.

Iudex vtẽs purgatione vulgari peccat mortaliter. nu. 41.

Aquæ purgatio fuit recepta legibus Longobardorum, Saxorum, Frisorum, & aliorum. n. 42.

Aqua non potu, sed manu iniectioni dabatur purganti. nu. 43.

Aquæ frigidæ purgationis, idem quod calidæ ritus. nu. 44.

Authoris sententia de purgatione aquæ frigidæ exemplo illustrata. nu. 45.

Aquæ frigidæ totus mergebatur quisquis erat purgandus. nu. 46.

Poculũ Zelotypiæ Moysis quare cesatũ. n. 47

Poculo Zelotypiæ vtere grauißimum peccatum. nu. 48.

Numeror. cap. 5. de Poculo Zelotypio illustratus. num. 49.

Aqua coeuntibus dabatur ad animi motus sedandos. num. 50.

Martialis locus de aquæ potatione à nullo explicatus. nu. 51.

Aquæ symbolum luxuriæ. nu. 52.

1 PVRGATIONES vulgares quodam sortilegij gen⁹ sunt ad quas homines descẽderunt, ex quadam vulgi vsurpatione, atq; obseruatione superstitiosa, dãnata, atq; prohibita, qua innocentes se ostendere conabẽtur, vt tradit *Turrecremat. in cap. consuluisti. de purgat. vulg.*
† Quas ideo pleueias inuentiones, pe- 2
regrina iudicia, fabricationes inuidiæ, ac diaboli dolos appellabant Pontifices, *in cap. consuluisti, cap. Memnã. cap. in libro namque. 2. q. 5. cap. sententiam sanguinis, ne Cleric. vel Monach.* † Quarum 3
prima fit Monomachia, siue duelli diceptatio, quæ priori sęculo valde frequens fuit, quia sic hominesveritatem suam cõperiri credebant, per victoriã Deum manifestantem; quæ á mundi exordio trahit originẽ, vel ex illo Genes. cap. 4. *Dixitque Caim ad Abel, egrediamur foras.* † In omnes nationes pari 4
ter obseruata, atque in prætio habita propter crebra periura, vt videre est in *l. antiquis, & in l. fin. tit. 4. lib. 2. ll. Longobard.* † Apud Palestinos in vsu constat, 5
ex Goliath probocatione, quem Dauid supperauit, *Reg. 1. cap. 17.* apud Italos ex primæ Romanæ Monarchiæ conditoris Aeneæ, inquam & Turni pugna, de qua *Vergil. Aeneid. 11.* † Post Barba- 6
rorum in Italiam irruptionem apud Longobardos satis vsus apparet ex *tit. qualiter se quisque defend. & in tit. de purgat. rei in ll. Longobard.* † Apud Gallos 7
idem probat, *Guido Papa decis. 191. Hotoman. lib. 3. obseruat. cap. 13.* Apud nos Hispanos ex Septimpartito iure in *tit. 3. 4. & 11. p. 7. & in Foro. ll. lib. 4.* 8
¶ Ritus duelli, seu Monomachia possunt collegi *ex Annalibus Baiorum, lib. 4. & histor Ticenensi Bernardi Sacci lib. 9.*
† Armorum genus nõ idem apud om- 9
nes, nam Carolus Magnus voluit, vt fustibus diceptarent: postea arma regionis admitti placuit: ac tandem cõstitutum est, vt rei sit obtio, vt tradunt *Bapt. Susius, & Hieron. Vrrea lib. de duell.*
† Quo ad causas tantũ criminales Gal- 10
lis duelli vsum Carolus Magnus statuit, *in l. mentio, tit. 54. legum Francorum.*

 † Non

11 †Non homicidi tantum causa, vt vo-
luit *Afflict. in Constit. Regn.* sed ob aliud
quoduis graue crimen, vt Iuri commu
ni fuerat statutum, *Alciat. & Horosc. in
l. ex hoc iure, D. de Iust. & Iur. Bald. in cap.
vnico. § si quis hominem de pace, Constan.*
12 *Menchac. lib. 1. illust. qq. cap.* 40. † Postea
ad ciuiles quoque causas extensum, vt
apud eosdem met Gallos constat, *ex
eorum. ll. tit. 4. lib. 5.* & apud Moscos, &
Danos tradunt *Olaus lib. 1. cap. 20. &
Saxo lib. 5.*
13 ¶ Inter Principes tantum pro Regno,
vt inter Corbem, & Orsam Hispanos,
tradit *Liuius lib.* 38. inter Petrum, &
Henricum Reges, *Marian. lib. 5. Morales
9. hist. Hisp.* inter Emundum Anglum,
& Canutum Danum Reges, *Polidor.
lib. 7. histor. Anglo.* † Pro Principibus in
14 ter priuatos, vt Charellum, & accusa-
torem Reginæ Gondilbergæ, *Ricius
lib. 3. histor. Neapol.* † Pueri quoque pro
15 vxore Henrici III. contra Gigantem,
Paul. Dian. lib. 4. histor. Longobar. cap. 16.
Burchardi contra Conradum iactan-
tem se cum Regis neptæ concubuisse,
16 *Neucler. gener.* 35. † Sed quia sæpe con-
tingit, multos quorum causa iusta
erat (ex diuino iudicio) in Mono-
machia succubuisse, vt tradunt Inno-
centius III. Pontifex. *in cap. 2. de purg.
vulg.* & Rotharius Rex *in l. 1. tit. de Mo
nomach. in. ll. Longobard.* † Iure optimo
17 sublata est hæc purgatio in *cap. consu-
luisti, cap. Memna. cap. in libro namque. 2.
q. 5. cap. sententiam sanguinis, nec Clerici,*
18 *vel Monach.* †Ne homines vana curiosi
tate decepti consilia Dei audeãt præs-
crutare *Lancell. Corad. in teplo Iudic. lib.
1. cap. 1. §. 3. & tractat. de duell. in præfat.*
19 † Nam repugnat primo iure naturæ, vt
docet *Susius. d. lib. de duelli iniust.* secun-
do iure diuino, quo prohibitũ est occi-
dere. *Deuter. cap.* 22. & Deum tentare,
20 *Deuter. cap. 6. Matth.* 4. † Tertio Iure
Canonico, *cap. cum alijs de purgat. vul-
gar. cap. 2. de Clericis pugnant. in duell. cap.
1. de Torneament. cap. Monomachia. 2. q. 4.*
† Quarto Iure Ciuili. *l. 1. C. de gladiato- 21
ribus. lib.* 11. & apud nos *l. fin. tit. 8. lib. 8.
Recopil.* per quam correctæ sunt leges
Fori, & Partitarum supra allegatæ.
Menchac. lib. qq. illust. cap. 12. & 49.
† Quapropter non solum prohibetur, 22
sed domini temporales, qui illud exer-
ceret iudiciũ cõsenserint priuãtur iuris-
dictione, & dominio locorum, in quo
permisserint: & patrini excommuni-
cantur, ac bonorum suorum confisca-
tione perpetua infamia deuinciuntur:
ac ipsi duello contendentes, vt ho-
micidæ puniuntur; & si in ipso confli-
ctu decesserint perpetuo carent Eccle-
siastica sepoltura: & consilium præben
tes, atque expectatores excommunica
tionis reatu tenentur, vt videre est in
*Concilio Tridentino. Sess. 25. de Reformat.
cap.* 19.
¶ Fuerunt præterea aliæ purgationes 23
vulgares ad ignocentiam ostendendã,
ad quas frequens vulgus deuenit prop-
ter crebra periura, & iurisiurandi con-
temptam religionem, se vt innocentes
ostenderent, secundum *Nauar. in Ma-
nual. cap. 11. ex num. 39.* † Quarum alia 24
fuit per Crucem, de qua mentio fit *in
Constitut. Carol. Magni. lib. 3. fol.* 62. vbi
inuenitur litigantes *Cruce*, aut *sectuo*, vel
fuste diceptare. † Ex quo *Crucem* fuisse 25
genus armorum quidam non apte
voluerunt, quibus non assentior, sed
crucem fuisse genus purgationis per
sortes, quibus se ad crucem aliquam
manus imponens, vel eam comple-
ctens quis de crimine expurgabatur.
† Vel genus armorum non ad diceptã 26
dum, sed ad purgandum aductum, vt
de Rege Alphonso de fratris sui nece
in obsidione Zamorensi suspecto ad
crucem, seu arcum ligneum, vulgo *va-
lleston de palo*, se purgãti narrat *Marian.
lib.* 15. †Crucis iudicium etiã Frisones 27
superſti-

superstitiose exercebant, vt docet eorũ
lex XIIII. Ritus Gallis cõmunis apud
quos *disceptare cruce*, nihil aliud fuit,
28 quam *Crucis iudicio* stare. †Quod, quia
Deum tentare est, non licèt eo vti, nisi
habita prius Dei reuelatione, vt de S.
Arnulpho ex Lotharingiæ Principe
eremita, & Matensi Episcopo narrat
Fulgos. lib. 6. c. 9.
29 ¶ Per ignem fuit præterea alia purga-
tio, hoc est, per rogum, per prunas, per
ferrum incẽsum, vomeras, seu lateres,
vel chirothecas ardentes, quibus inno-
cẽtia probabatur, si illæsus quis abiret,
sin, nocens haberetur, vt tradit *Turre-*
30 *cremat. in cap. Consuluisti. 2. q. 4.* † Huic
iudicio non fuit certus vomerum nu-
merus; vt nec formæ ferri certa spe-
cies, vel pondus præfinitum: vt patet
ex *Maiolan. t. 2. coll. 3.* †Richarda Caroli
31 III. Imperatoris vxor adulterio, insi-
mulata ferro candenti manu appræ-
henso crimen diluit, vt narrat *Baior.*
32 *lib 4. Annal.* †Kunigundem Henrici II.
vxor candẽti ferro pedibus nudis cal-
cato se expurgasse confirmat *Fulgos. lib.*
33 *8. Miraculor. cap. 1.* † Emnam quoque
Angliæ reginam ad contestandam pu-
dicitiam nudis pedibus super ignitos
vomeres ambulasse, scribit *Polydor. lib.*
34 *8. hist. Angli.* †Qui pyram ingressi pro-
bandæ innocentiæ causa multos inue-
nio apud *Paul. Æmil. lib. 4. hist. Frãcor.*
Nicephor. lib. 15. cap. 23. Crantzius lib. 4.
Dan. cap. 24. Sax. lib. 10. Cæsarius lib. 9.
Miraculor. c. 16. & 17. Villegas in disput.
hac de re edita post SS. Vitas. † Res quidẽ
35 olim miraculi plena ad immitationẽ
fornacis Babylonis inducta, in quo Sy-
drach, Misach, & Abdenago diuino
iudicio illæsi seruati sunt, *Daniel. ca. 3.*
36 † Postea non iniuria, sed iure sublata,
cap. fin. de purgat. vulgar. cap. Cõsuluisti 2.
q 4. cap. Memna, cap. fin. d. 2. q. 5. cap. sen-
tentiam sanguinis ne cleric. vel Monach.
37 †Nam miraculum petere non necessa-
rium tentare Deum est, *cap. si nulla. 23.*
quæst. fin. Peccatum repugnans fidei, &
religioni, vt probat *D. Thom. 2. 2. q 79.*
† Vnde merito hãc purgationem, siue 38
vulgarem diuinationem, vt vanam, &
superstitiosam improbarunt, *Abb. in*
cap. licet, ne clerici, vel monach. Ancharra.
in d. cap fi. 2. q 5. Nauarr. in Manual. cap.
11. ex n. 39. Petr. Gregor. par. 3. syntag. lib.
38. num. 19. Nicol. Remig. lib. 3. Dæmonol.
cap. 9. Damhauder. in Prax. criminal. cap.
43. Binsfeld. p. 2. confess. maleficar. q. 1.
¶ Per aquam calidam, vel frigidã fuit 39
præterea alia purgatio, siue diuinatio
ad innocentiam comperiendam qua-
rum vterq; prohibentur, *in cap. Consu-*
luisti, cap Memna, cap. in libro nãq;. 2. q. 5.
cap. sententiam sanguinis, ne cleric. vel mo-
nach. † Quam ideò iudex non valet ad- 40
mittere, & specialiter in hoc Magiæ
crimine, vt tradunt *D. Thom. 2. 2. q. 95.*
artic. 8. Nauarr. in Manual. cap. 11. Petr.
Gregor. in Syntag. lib. 48. c. 19. And. Gail.
lib. 2. de pace public. cap. 7. nu. 24. † Aliàs 41
peccauit mortaliter, quia cõtra legem
facit, *D. August. lib. 2. contra Faust. D. Th.*
1. 2. q. 71. art. 6. Et in foro seculari gra-
uiter est puniẽdus; vt qui à recepta sen-
tentia sine causa dicedit. *l. 1. D. de offic.*
quæstor. cap. 1. cap. ne initeris, & vtrobiq;
DD. de Constit. Zauall. in Pract. ad proem.
† De calida aqua, seu feruente purga- 42
tionem cõstat fuisse receptam legibus
Longobardorum, *l. 1. tit. 10.* Saxorum,
l. 1. art. 39. Frisiorum *tit. 3.* & 14. & alio-
rũ frequens in *cap. nobilis. 2. q. 4.* †Hanc 43
igitur non ore bibebant, sed manum
in eam immittebant, vt narrant *Anna-*
les Baior. lib. 4. Et exemplo Catholici
Diaconi cum Arriano disputantis, cõ-
firmat *Gregor. Turonens. lib. 1. de gloria*
martyr. cap. 81. † De frigida eundẽ puto 44
ritum seruatum, videlicet Deum, vt in
feruenti innocentis manum seruasse
innoxiam, ignis actione prohibita: sic
in frigida nocentis manum aliquando
ambure-

45 amburebat contrarium aquæ actionẽ tribuens.† Ad quod ita putãdum me-docet exemplum de Gandulphi vxore, quæ se adultera negans in fontem tepidum manum immittit, ad probãdam suam assertionem, cui hæc accidit secũdũ Surium 11. Maij *Ecce autem membris fere omnibus obrigescit, & in digitis, & brachio quousque aqua pertingit abstracta cute nuda caro cernitur.*
49 † Aliquando in aqua frigida quis totus mergebatur, vt docent *Abb. in cap. licet in fin. ne clerici, vel monach. Afflict. in Const. Neapolit. lib. 2. tit.* 31. ad quod respexit Propert.

Ah nimium faciles, qui tristia carmina cædis
Fluminea posse tolli putatis aqua.

47 ¶ Neque obstat in lege diuina aquæ probationem esse admissam in poculo zelotypiæ, *Numer. cap.* 5. quia id vt ceremoniale veteris legis Euangelij promulgatione cessauit, vt notat doctiss. conciuis, & amicus noster *P. Thomas Sanchez in sum. tom. 1. lib. 2. cap. 34.*
48 *num. 2.* † Id enim miraculo fiebat ceremonias legis veteris obseruãtibus, quod hodie petere peccatũ est grauissimũ, quia est Deum tẽtare, quod opponitur religioni, *D. Thom. 2. 2. q. 97. art. 3. latè Suarez de relig. tom. 1. lib. 1. c.*
49 *2. ex n. 5.* † Et dabatur aqua adulteris huiusmodi, vt in his, quæ peccarunt puniretur, vt colligitur. d. Num. cap. 5. *Et dauit aquas amarissimas potu mulieris, in quibus cũ execratione maledicta congesserat, quas cum biberet mulier vterus eius dirũpebatur, & fœmora putres-*
50 *cebant.* † Aqua enim coeuntibus dabatur ad animi motus sedandos, & lasciuięcrimen prætexendum, vt notat *Iustus Lipsius lib. 1. Antiq. lect. capit. 12.* nam vt ait Ouid. lib. 3. Amor. Eleg. 6.

Ne vè suæ possent intactam scire ministræ,
Dedecus hoc sumpta dissimulauit aqua.

Et sic intelligitur locus difficilis à nullo eius interprete hucvsque explicatus apud Martial. lib. 6. Epig. 69. 15

Non miror, quod potet aquam tua Bassa Catulle,
Sed miror, quod Bassi filia potet aquã.

† Nam aqua symbolum fuit luxuriæ, ideò Babylõ mater fornicationis sedebat super aquas, *Apocalyps. cap. 7.* vnde apud Mart. lib. 14. Epig. 130. 52

Ingrediere viam cœlo licet vsque sereno.
At subitas nusquam scortea desit aquas.

CAP. XXIIII. de Manganiæ varijs speciebus.

SVMMARIVM.

MAngania quid sit, n. 1.

L. 1. tit. 23. p. 7. l. 6. tit. 3. li. 6. Recop. de varijs Manganiæ speciebus explicatæ ex n. 2.

Ex huius disputationis inscitia, quã plures errores, n. 3.

Sternutatio indicat in aduersum aliquid cui sternutat, n. 4.

Ominis aberruncatio, n. 5.

Sortilegij varia genera, n. 6.

Hydromantia apud Persas in precio habita, n. 7.

Hydromantia Nactanabus vsus fuit, non tamen Ioseph, n. 8.

Chystallomanteia quibus rebus comparatur, n. 9.

Catopromanteia rerum quæsitarum figuras in speculis exhibet, n. 10.

Catopromanteia habuit originem à Pythagora, n. 11.

Diuinatio alia ex ense, gladio, aut ascia, n. 12.

Axiomanteia ex ascia comparabatur, nu. 13.

Imaginum fabricatio ob diuinationem, nu. 14.

Cepha-

Cephaloionomãteia ex aſini capite ſumpta, num.15.
Diuinatio ex virginis palma, vel impoluti pueri,n.16.
Onichomanteia, ex vnguibus oleo, & fuligine tinctis peracta,n.17.
Laurus vitumine,& oleo tingebatur ad diuinationem,n.18.
Diabolus ſub vanis rebus diuinitatem promittit,n.19.
Authoris inſtitutum in diuinationis tractatione,n.20.
Robdomanteia quibus ex rebus comparatur,n.21.
Palomanteia ex ſacris literis habere originem videtur,n.22.
Diaboli commenta ad aliquam veritatem referuntur,n.23.
Diuinatio duorum lignorũ æqualium apud Philippenſes,n.24.
Ezechiel. cap. 21. de diuinatione explicatus,n.25.
Oſeas cap.4. de diuinatione expoſitus, num. 26.
Diuinatio per Ieduin ex Hebræis vſurpata,n.27.
Ieduin animalis hiſtoria commentitia,num. 28.
Diuinatio per lancem,& licium,quo nã inducta,n.29.
Diuinatio per cribrum quo ritu peracta, n. 30.
Cleidomanteia quibus ex cauſis comparabatur,n.31.
Cratomanteia ad furta domeſtica compe- rinda,n.32.
Omphalomanteia per nodulos vmbilico, & ſecundis adhærentibus fiebat,n.33.
Omphalomãteiæ alia ſpecies ex membranula, qua infantis caput naſcentis inuoluitur,n.34.
Pardenomanteia ad explorandam virginitatem inducta,n.35.
Pardenomãteia per funiculũ peracta,n.36.
Arithmanteia per valorẽ literarum futurum victorem conſiderat,n.37.
Apocalyp.cap.13. de arithmanteia relatus, num.38.
Onomanteia,qua de cauſa inducta, numero 39.
Anagrammatiſmos quædam ſpecialia, nu. 40.
Alectromanteia quibus rebus fiebat, num. 41.
Alectromanteia vſus fuit Valens Imperat. 42.
Author nullas diuinationes expertus diſputationem inſtituit,,n.43.
Diuinationes varias ſpecies, remiſiuè,num. 44.

MANGANIAM 1
voco ipſam γοηθειαν
goetheiam, quam Iu-
lianus audet appella-
re θεουργιαν *theourgiã*,
rem peſsimã honeſ-
tioris nominis pallio detegẽs, vt trad-
dit *D. Auguſ. lib.* 10. *ciuit. Dei cap.6. Petr.*
Leloyher lib.4. ſpectror. cap.5. † Cuius va- 2
rias ſpecies traddiderunt Regis noſtri
in *l.1. tit.23. p.7. & in l. 6. tit. 3. lib.6. Re-*
copil. in his verbis; *Que catan agueros de*
aues, o de eſtornudos, o de palabras, que lla-
man prouerbios, o echan ſuertes, o catan en
agua, o en criſtal, o en eſpejo, o en eſpada, o
en otra coſa luziente, o fazen fechuras de
metal, o de otra coſa qualquiera, o adeuinan
en cabeça de ome muerto, o de beſtia, o en
palma de niño, o de muger virgen. † In qui- 3
bus exponendis interpretes perinde ſe
habent, tanquam ſi in lege non ſcribe-
rẽtur, aut ad eos non pertineret expo-
ſitio: quia non ſufficit iudicanti ſcire
nomina tantum diuinationum prohi-
bitarum, niſi ſciat qua de re prohibeã-
tur; aliàs enim naturales auiũ præſen-
tiones damnauit pro augurio; vrbana
verba, pro omina; contractus Lotherię
pro ſortilegio, & ſic de reliquis, quia
ſcire leges non eſt verba earum tene-
re, ſed vim, ac poteſtatem. *l. ſcire leges.*

D.de

4 *D. de legib.* † Vnde ad explicationem
devenientes, vt Auguria omittamus,
quia de illis latè egimus ſup.cap.22. *de*
augurio, & auſpitio. Alia diuinationis
ſpecies, *o de eſtornudos*, captatur, vt
Omẽ, de quo infra agendum eſt, nam
ſternutatio indicat in aduerſũ aliquid
cui ſternutat, cap. illud h.26.q.2. *Reddi-*
re ad lectum, ſi quis dum ſe calceat ſternu-
taberit, Propert. lib. 2. eleg. 3.

Nunc tibi naſcenti primus (mea vota) diebus
Aridus argutum ſternuit omen amor.

5 † *De palabras que llaman prouerbios*, fue-
runt enim apud veteres, quædam ſo-
lemnia verba ad ominis aberrũcatio-
nem, de quibus hic Reges noſtri ege-
runt, nam vt ait Ouid.

Proſpera lux oritur linguis animiſque fnbete,
Nunc dicenda bono ſunt bona verba die.

6 † *Echan ſuertes*, ad quod præter ea quæ
diximus *ſup. cap. XXII. de ſortileg.* ſciẽ-
dum eſt ad hoc varium fuiſſe tallorũ
ludũ, ſeu theſararum ad futura, & oc-
culta cognoſcẽda' qui dicebatur ἀστρα-
γαλισμὸς *aſtragaliſmos*, ſeu *talorum ludus*,
quorũ alij πεττεία dicebantur, alij κυβεία,
de quibus *Simon. Maiol. de admir. natur.*
tom. 2. colloq. 2.

7 ¶ *Catan en agua*, hoc eſt, Hydromantiã
peragũt, de qua ſupra; vel λεκανομαντείαν
lecanomanteiam, quæ apud Perſas fuit in
precio, ad quam impelui aqua plenum
conijciunt precioſos lapillos, auri,
argentique laminas varijs caracteri-
bus inſignitas, & ex peluis fundo reſ-
põſum audiebant, vt tradunt *Pſell. lib.*
de dæmonib. cap fin. & Nicetas lib. 2. An-
8 *nal.* † Qua arte verum Alexandri patrẽ
AEgyptij regem Nactanabum Magiæ
peritiſsimum conіectaſſe ſcribit *Gly-*
cas in Annal p. 2. Non autẽ Ioſeph, qui
ad cõſtringendos fratres ſcinyphum,
ad hanc artem habuiſſe iactatur, *Geneſ.*
cap. 44. vt notat *Maiol. vbi ſup.*

† *En criſtal*, quod pertinet ad κρυσταλλο- 9
μαντείαν *Chryſtalomanteiã*, quę ex chryſ-
tallis fruſtris annulo incluſis, compa-
ratur, vel etiam nudis, & in cylindrũ,
aut obolum conformatis, quibus etiã
ſe finxit dæmon inhabitare. † *En eſpe-* 10
jo, quę vocatur κατοπτρομαντεία, *catoptro-*
manteia, nam rerum quęſitarum figu-
ras in ſpeculis polytis exhibet, vt do-
cet *Pauſan. in Archad.* qua vſum fuiſſe
Iulianum Imperatorem, narrat *Spar-*
cian. in Iulian. † Originem habuit à Py- 11
thagora, qui ſolitus fuit in ſpeculo cõ-
cauo inſcribere literas humano ſan-
guine temperatas, & ſpeculum lunæ
oppoſitũ diuinare, vt ex Suida, & alijs
meninit *Cæl. Rodigin. lib. 9. cap. 23. Petr.*
Leloyher lib. 4. ſpectror. † Item *en eſpada,* 12
o en otra coſa luziente, qui ad ſimilitudi-
nem catopromãtiæ captabatur; in en-
ſe, aut gladio ſtricto varijs ritibus in-
cãtato: Aut in aſcia, vel ſecure gagatis
lapide ſuper impoſito, quã igne amo-
to peruri negant, ſi res euentura eſt, vt
narrat *Plin. lib. 36. cap. 19.* † Vel ſola in- 13
cantatione, quam in aſcia, & ſecure pe-
ragebant ad alicuius rei perpetuatio-
nem, & ideo dicebant *Axiomantiam*
ab ipſa *aſcia*, ex quo puto Regium Va-
tem in euenſionem Hieroſolymitanã
his inſtrumentis deiecturam fore euã-
gelizaſſe, vt eorum vanitatem argue-
ret, Pſalm. 73. *in ſecuri, & aſcia deiece-*
runt eam, nam vt ait Mantuan. in Apol.

Qui pluuias, ſpecula, & pelues, nitidaſque ſecures
Inſpicit, &c.

Facẽ fechuras de metal, o de otra coſa qual- 14
quiera, quod pertinet ad ſuperſtitionẽ
illam imaginum fabricatorũ, de qua
diximꝰ *hoc li. 1. c. 7. ex n. 32.* quas in poſ-
ſeſsionem, præſidentium ſpiritum fa-
ciunt, de quibus Ioan. Salisberienſ. lib.
1. de nugis curial. cap. 11. *Imaginarij ſunt,*
qui imagines, quas faciunt, quaſi in poſſeſ-
ſionem præſidentium ſpiritus mittunt, vt

ab eis

15 *ab eis de rebus dubijs doceantur.* † Simili-
ter *en cabeça de ome muerto, o de beſtia,*
quę pertinet ad κεφαλοιονομαντεῖαν *Cepha-
loionomãteiam,* quæ ex hominis, vel ca-
pri, vel aſsini ſuper prunas aſſo cõpa-
rabatur, vt docet *D. Gregor. lib. 7. epiſt. 7.*
& lib. 3. dialogor. cap. 26. ex quo apud
AEgyptios aſsini caput pro Deo cul-
tum putat, *Maiol. de admirand. nat. tom.*
16 *2. colloq. 3.* † Item *en palma de niño, o de
muger virgen,* ad quam quidem diuina-
tionem palmã manus impoluti pue-
ri, vel fœminæ incorruptę oleo, vel
fulligine illiniebant, & manum ſolem
verſus ob verſo certum, quid ſubmur-
murantes videbant, quę optabant, vt
tradit *Pictorius lib. de Magia cap. 13.*
17 † Aliquando etiam non palmam ma-
nus, ſed vnguines oleo, & fulgine per-
tingebant, quæ ideó dicebatur ὀνιχο-
μαντεῖα *onichomãteia,* & oleo ſolo ſuper
ſcuto infuſo figuræ à dæmone repræ-
ſentabantur, vt meminit *Suidas in*
18 *Ariſtoph. col. 767.* † Aliquãdo oleo, aut
vitumine lauri ramus tingebatur, &
incendebatur, Verg. Eccgl. 8.

Et fragiles incende vitumine lauros.

Quarum Oraculum non per figuras,
ſed per crepitus fiebat, nam ſi magni,
bonũ ſignum fuit: quo reſpexit Tibul.

*Et laurus vbi ſigna dedit gaudete colo-
ni.*

Contra tamen, ſi vrebatur ſine crepitu
infœlix omen, Propert.

Et tacet extincto lauros aduſta foco.

19 ¶ Sed præter dictas diuinationes tot,
ac tãtas dæmõ excogitauit ad fallẽdos
homines ſuperſtitiones, vt omniũ eo-
rũ ſunt appetitus, atque ingenia, futiles
omnes, atque vaniſsimæ, vt qui prim⁹
noſtris Parentibus ſub vnius arboris
eſſu totius boni, & mali ſcientiam fuit
policitus, Geneſ. cap. 3. *apperientur ocu-
li veſtri, & eritis ſicut Dij ſcientes bonũ,*
20 *& malum.* † Et licet in eis referendis,
& improbandis incaſus labor futurus
eſſet, non eſcuſor, nonnullas alias re-
ferre ad huius artis (quã intẽdo) diſua-
ſionem, vt earum perſpecta vanitate
omnis populus Chriſtianus mecum
diffiteatur: quarũ non omnes, ſed quas
ad intelligentiam ſacræ ſcripturę, aut
iuris enodationem ſunt neceſſariæ de-
lineabo. † *Robdomanteia,* ſiue *Palomãn-* 21
teia diuinatio fuit, quæ ex virga fiebat
arboris fructiferi ex parte deſcortizata,
& in ſurcos amputata, & poſtea notis
quibuſdam inſcripta, quam Germanis
tribuit, *Tacitus lib. de eorum morib.* † Quę 22
videtur habere originem ex virgis il-
lis amygdalinis albis, & nigris, quas
Iacob poſſuit in canalibus aquæ, vt in
ipſo calore coitus oues eas concipien-
tes parerent maculoſa, *Geneſ. cap. 30.*
† Quia omnes ſuas artes dæmon inſti- 23
tuit ad aliquam veritatem referre, vt
magis fidem arriperet: licet in illo Ia-
cob non diuinationem, ſed merã na-
turæ operam agnoſcant, *Bened. Perera
in Geneſ. d. cap. 30. Valles de ſacra philo-
loſop. cap. 11. Mart. del Rio lib. 1. Magicar.
cap. 3. q. 3.* † Alia huic ſimilis diuinatio 24
eſt, duorum lignorum æqualium cer-
to præfinitio ritu, vt narrat *Mendoç.
lib. 2. hiſtor. Chinenſ. cap. 4.* Eadem quo-
que apud Philippenſes refert *Ignat. in
Itinerar. cap. 8.* † In ſacris literis inuenio 25
duas huc pertinẽtes diuinationes: pri-
ma ſagittarum, apud Ezech. cap. 21.
*ſtetit enim Rex Babylonis in biuio in capi-
te duarum viarum diuinationem quærens,
commicens ſagittas: interrogauit idola, ex-
ta conſuluit: ad dexteram eius facta eſt di-
uinatio.* † Altera diuinatio eſt ligni, & 26
vaculi apud Oſeãcap. 4. *Populus meus de
ligno interrogauit, & vaculus eius annũcia-
uit ei,* quã apud AEthnicos in vſu, nar-
rat *Herodot. lib. 4. Strabo 15. Cœl. Rodig.
lib. 7. antiq. lect. cap. 29.* † Rabbini aliam 27
nobis diuinationem Iudæorum ob-
trudunt, nempé per *Ieduim,* animal
quodam nomine ידעה *Iedua,* de quo
dicunt

dicunt fieri mentionē à Moyſe, *Exod.*
28 *cap.18.& Leuit.cap.19.* † Humana for-
ma præditum, de quo multas fabulas
fingunt, ac tandem, quod ex eius oſſi-
bus ore certo ritu geſtis, vaticinādi do-
num natos homines, vt narrat *Moſes*
Sanſon F.in præcept.negatiu.38.
29 ¶ Ad delicta, & furta maximè cō-
perienda fuit alia diuinatio recepta
apud noſtros met Iuriſcōſultos, nēpè
per lācē, & licium, quibus comperta
furta tanquam manifeſta puniebātur,
ex l.XII.Tab. quā refert *Aul. Gell. lib.*
11.noſt.Atticar.cap.18.§.furtorum Inſtit.
30 *de obligat.quæ ex quaſi de luſt.* † Cuius ſi-
milis eſt alia diuinatio per cribrū for-
cipiti impoſitum, & funis alligatum,
quod binis digitis comprehenditur, &
eleuatur, dum ſuſpecta nomina recitā-
tur, & in cuiꝰ nominis prolatione cri-
brum tremebat is delinquens habeba-
tur, *Theocrit. & Lucian.Horoſ.de Couar.*
31 *lib.2. de falſa proph. cap. 6.* † Itē fuit alia
diuinatio ad furta comperienda, quæ
vocabatur κλειδομαντεῖα *cleidomanteia*,
nā in ea clauus æreus cypreſino ma-
lo infingitur in circulo barbaris lite-
ris inſculpto, & neſcio quibus ad mur-
muratis verbis, cum Letania, & Pſal-
mis, formidabilem ad Deum oratio-
nem mittentes, quo peracto fur ocu-
lus amittebat, vt tradit *Mart. del Rio li.*
32 *3.Magicar.p.2.q.4.ſect.9.* † Ad furta do-
meſtica fuit alia diuinatio appellata
κρατομαντεια *cratomāteia*, in qua ſerui ad
ſacerdotem ducebantur, qui cruſtam
panis ſuſpectis prębebat, & cui adhę-
rebat gutturi, pro reo vtiq; habebatur,
de qua idem *Mart. del Rio in comment.*
ad Senec.in Oedip. quo reſpexit Mart. lib.
1. Epiſt. ad Fuſc.

Vt quæ ſacerdotis fugitiuus liua recu-
ſo.

33 ¶ Ad obſtetrices aliæ pertinēt diuina-
tiones prima dicitur ομφαλομαντεια
omphalomāteia, quę per nodulos vmbi-
lico, & ſecundis adhęrens conijciunt
quotiens puerpera ſit poſt modum pa-
ritura; nam dicunt hāc arte agnouiſſe
obſtretricem in natiuitate Eſau, quod
poſt eū naſcituras eſſet Iacob, & ob id
alligauit eum filo coccineo, vt ab eo
diſcerneretur, *Geneſ. cap....* † Secun- 34
da ſūmitur eſt membranulla, qua in-
fantis caput naſcentis eſt inuolutum,
ex cuius colore rubicundo, vel libido
fortunam infantis obſtretrices anicu-
læ ariolantur, de qua vanitate legēdus
eſt, *Leuin. Lēn. li. 2. de occultis natur.c. 8.*
† Tertia dicitur *Pardenomanteia*, quæ ad 35
explorādam virginitatē fiebat: & hęc
dupliciter concipiebatur, vel tenuem
Achatem redactum in pollinē in potu
præbebāt, quam quę ſumpſerit, ni vir-
go ſit, ſtatim cogitur euomere, vt tra-
dit *Guilh. Pariſienſ.p.fin. de vniuerſ.c. 32.*
† Vel per funiculum collo circundatū, 36
quę res etiam hodie in vſu prauo, &
videtur olim reſpexiſſe Catull. in nupt.
Pelei, & Thedit.

Non illa nutrix, orienti luce reuiſcens
Heſterno poterit filo circundare collo.

¶ Apud Arithmeticos ſunt ſimiliter 37
aliæ diuinationes ex Pythagorea Scho
la: prima dicitur αριθμαντεια *arithman-*
teia, quę per valorē literarum futurū
victorē cōſiderat, cuiꝰ nomē maiores
numeros cōtinet, vt docet *Raymund.*
libr. de Antichriſt. capit. 20. cum ſeqq.
† Quod Chaldæis maximè in vſu fuit, 38
qui literis pro numeris vtebantur: &
ita intelligitur *Apocalyp.cap.13.* vbi no-
men Antichriſti per numerum 666.
ſignificatur: non quod ad hanc Arith-
meticam diuinationem Euangeliſta
conducat, ſed vt numerorum inuolu-
cris hanc prophetiam contexerit, vt
notat *Ribera in Apocalyp.d.cap.13.* † Se- 39
cunda dicitur ονομαντεια *onomanteia*,
quę ſimiliter à Pythagoricis habuit ori-
ginem, qui literarum elemētis certos,
diuinoſque tribuebant numeros: nu-

meris

meris vim præſagam futuri, occultiq́; ad cœlorũ ſigna eam referamus, cuius deliria detexit *Simon Maiol. de admirand.*
40 *natur. d. colloq. 2.* † Itẽ, & ἀναγραμματισμὸς *anagrammatiſmos*, quæ petitur ex nomine conſulentis per elemẽta nominis di ſuerſimode collocata, & quaſi per Anagrãmatiſmum fauſtum quid, vel contrarium indicantia, vt *Saul Rex*, lux eras, *Dauid Rex*, Dei Dux eras, *Salomon Rex Iudæ*, denoxa leuis amor, *Carolus Magnus*, cumulans agros, *Carolus Quintus*, qui clarus, notus, & *Otho Secundus*, tu decus honos, & alijs multis relatis á
41 *Sim. Maiol. dierũ caniculariũ d. colloq. 2.* † Et Salmãticenſis Academiæ elogium pro Scholis maioribus FELIPE DE AVSTRIA, reſoluto in illud LA FE PIDE SER TVIA. Nec non illud, quod S. D. N. D. Clementi VIII. Pontifici Maximo auunculus meus, ſiue Genitricis meæ frater de nomine interroganti, reſpondit,
42 *Villalpando*, dicens *valida pando.* † Tertia appellatur ἀλεκτρομαντεία *alectromanteia*, qua Alphabetum æqualibus partibus diſtribuitur, & in eis ſingulis granum frumenti imponitur, & oſcẽ gallinaceus ad hoc enutritus introducitur, quigrana comedat, poſtea notantur literæ, quarum primum grana depaſcit, vt tradit *Couarruu. lib. 2. de falſa*
43 *prophet. cap. 11.* † Qua quidem arte vſus fuit Valens Imperator, qui de ſucceſſore quærens, eo quod grana notata fuiſſent θ. ε. ο. δ. hoc eſt TH. E. O. D. omnes Theodoros, Theodotos, Theodoſios, Theodulos occidi iuſsit, vt narrant *Zonaras tom. 3. in Valent. Amnian. lib. 26. hiſtor. Nicephor. lib. 11. cap. 45.*
44 † Sed ſi omnium delirantium artes, (licet hac breuitate) eſſem proſecuturus potius tempus deficeret; quia dæmon pro vnius cuiuſque ingenia varias diuinandi artis finxit, & eas quidem vaniſsimas, quæ vtinam, vt mihi, ſit alijs forent in expertæ: nam ſolum lectione aſsidua percepi, quid in hac re eſſem ad deteſtationem tradi-
titurus. † Vide ſi plura vellis præ- 45
ter *Vvipin. Saliſberienſ. vbi ſupr. eundem Saliſberienſ. libro ſecundo de nugis curial. cap. vigeſimo octauo. Iul. Syren. lib. 9. de fato, cap. decimo quinto, & decimo ſexto, Micheal. Medina libro ſecundo de recta in Deum fide, Euſebium libro quarto de præparat. Euangel. Franciſcum Picum libro tertio prænot. Petrus Gregorius parte tertia ſintagmat. libro trigeſimo quarto, Conarruuias libro ſecundo de falſa prophetia, Martin. del Rio libro 4. Magicarum diſq. cap. ſecundo, Farinatium tomo primo par. 1. quæſtione vigeſima, Suarez libro ſecundo de Religion, Raphael de la Torre tomo ſecundo de vitijs oppoſit. Religion. quæſtion. nonageſima quinta, articulo tertio, Simon. Maiolum de admiranda natura. colloquio ſecundo. Thomas Sanchez in ſumma, tomo primo libro ſecundo, cap. trigeſimo nono, & quadrageſimo.*

CAP. XXV. *de obſeruatione Somniorum.*

SVMMARIVM.

Somniorum non vnum eſt genus, numero 1.

Somniorum varia genera, num. 2.

Somniorum genera ad duo capita reducuntur, numero 3.

Somni definitio, nu. 4.

Somniorum cauſa ad diabolum relata, numero 5.

Somnia nulla dari à Deo negat Ariſtoteles, nu. 6.

Hippocrates de ſomno commendatus, numero 7.

Somnia tribus authoribus referuntur Deo, naturæ, & demoni, num. 8.

1 NON Vnum est genus, neque vna somniorum ratio, quo circa nec par est omnium causam approbare, neque improbare; multa quidem somnia derident sacræ literæ, alia damnant, quædam veró commendãt, ac venerantur: sunt pleraque inania, nec pauca naturalia ex certis naturæ causis profecta; sunt & alia dæmonis caliditate, ac malitia mor-
2 talibus iniecta. † Horum duos tantum priores modos agnouit, *Machro. lib. 1. de somno Scipion*, quos ad quinque capita reuocauit, *Ioan. Salisberiens. lib. 2. cap. 17.* videlicet *Insomnium, spectrum, somnium, visum, & oraculum.* Quorum rationem complectens *Artemidorus, lib. 1. cap. 2.* sub *insomnio*, spectrum, sub *somnio* com-
3 prehendit oraculum. † Quod Homerus fabularum integumentis expræssit *Odyss. 7.* Fingens duas somniorum portas, vnam corneam, per quam emittuntur vera, altera eburnea, per quam eduntur falsa, quem Virgilius, eius simia imittatus, ita cecinit Æneid. 6.

Sunt geminæ somnij portæ, quarum altera fertur
Cornea, quia veris facilis dat exitus vmbris,
Altera candenti perfecta nitens elephanto:
Sed falsa ad cœlum mittunt insomnia Manes.

4 Nam species primas *insomnium*, & *spectrum* ἀσημάντους *asemantous* sunt, nihilq; significant, vel præmonent. *Somnium* autem stricte sumptum, vt opponitur *Insomnio* definit Conrad. vbi sup. lib. de Insomn. & lib. de diuinat. cap. 14. *Motum, ac figmentum animæ, multi formæ futurorum malorum, vel bonorum significan-*
5 *tium.* † Vtriusque causam dæmonibus adscribit *Plato in Sympos.* quos bonos, & malos dixit *Porphyrius*, falsa malis, vera bonis adscribens. Quos appellat Apuleius *salutiferos*, & ante Platonem fuit Empedocles, & Pythagoræ sententia, quam iam diu impugnauit, *Diu. Augustin. lib. 18. Ciuitat.*
Dei, cap. 20. & 21. † Sed nulla dari à 6
Deo hominibus somnia negat *Aristot. lib. de Diuination. ex Somnijs.* Quasi eius maiestatis indignum sit abire lectos dormientium, & concusare grauatos, quod & fuit Epicuri, quam satis improbant *Gregor. Nisen. lib. de Opific. hominis. cap. 33. Raphae. de la Torre, tom. 2. de Vitijs opposit. relig. quæst. 96. artic. 5. disp. 4.*
† Melius tamen *Hippocrates lib. de In-* 7
somn. ea diuidit in *naturalem, & diuinam*; rē acu tetigit si tertium membrum addidisset, nempe *dæmoniacam*, non prætermissum á *D. Gregor. lib. 8. Moral c. 13.*
& lib. 4. Dialogor. cap. 48. † Qui rectissi- 8
me somnia tribus authoribus adscribit *Deo, naturæ, & dæmoni*, quam distinctionem sequuntur Medina lib. 2. Parenes. Christ. cap. 2. Turrecrem. in cap. non obseruetis, *huius 26. quæst. 7. Francisc. Valles. de sacra philosoph. cap. 32. Rapha. de la Torre, vbi sup. Suarez de Relig. lib. 2. cap. 13. ex nu. 6.*

¶ Naturalia somnia proficiscun- 9
tur, vel à causa intrinseca, vel extrinseca somniantis, vt docent *Aristotel. lib. de Anima, & lib. de Diuinat. per som. Hippocrat. lib. 6. Epidemiar. & lib. de Insomnijs, Galen. lib. 1. de præsag. ex somn. & lib. 3. de Locis male affect. cap. 4. Argenterius de Somno, & vigilia lib. 2. Petr. Garsia ad Galenum de Locis male affect. disp. 3. cap. 2. 3.*
& 4. † Quæ quidem somnia quatenus 10
naturalia sunt licitum est ea obseruare, vt tradunt *D. Thom. 2. 2. quæst. 95. artic. 6. Gregor. Nisen. dict. lib. de Opific. homin. cap. 13. Caietan. & aliorum, in dict. 2. 2. D. Antoni. Archiepis. Florent. part. 2. tit. 12. cap. 1.*

¶ Intrinseca causa somniorum 11
nascitur ab animæ passionibus, &

ideo dicitur *Animalis*, quia fit de rebus quibus cogitatio vigilantis defuit intensa, vt docet *Gregor. Nisen. dict. cap.* 13. *D. Gregor. dict. lib.* 8. *Moral. cap.* 13.
12 *Raph. de la Torre, d. art.* 6. *disp.* 1. † Cuiusmodi fuit somnium Annibalis AEmiliani á Cicerone, vel acuratè cõfictum, vel disertissimè narratum, nam vt ait Eccles. cap. 5. *Multa cura sequuntur somnia.* Claudian.

Omnia quæ sensu voluuntur vota diurno,
13 *Tempore nocturno reddit amica quies.*

Idque non solum hominibus, sed, & brutis etiam animantibus, quia quo ad somnium attinet omibus communis causa est. *Arist. lib. de anim. cap.* 2. *& lib.* 4. *histor. animal cap.* 10. *Petr. Garsia in disput. ad Galen. de locis affect. dict. disp.* 3. *cap.* 1. Vnde lepide piscator, apud Theocrit. *Omnis,* inquit, *canis panes somniat, &*
14 *ego pisces.* † Nam multocies somnia in quiete ad actiones vigilantis comparãtur, vt non male docent *Aristoteles, & Galenus in præcitatis locis.* Vnde recte in hunc modum eleganter Petronius Arbitrer.

Quidquid in luce fuit tenebris agit, oppida vello
Qui quatit, & flammis miserandas sæuit in vrbes,
Tela videt, versasque acies, & funera Regum:
Atque exudantes profuso sanguine campos,
Qui causas orare solet, legesque forumque,
Et pauido cernit inclusum corde tribunal,
Condit auarus opes, defossumque inuenit aurum,
Seruit amatori meretrix, dat adultera munus,
Et canis in somnis leporis vestigia latrat.

15 ¶ Alia causa *intrinseca* est, quando potissimum pendet á corpore, & ideo dicitur *corporalis*, quæ oritur á præsenti dispositione, ac temperamento corporis, dum crapula repletum, aut humore aliquo nimis prædominãte, vel alio vitio phantasia læditur, vt docet *Arist. Hippocrat. & Galen. vbi sup. D. Thom. dict. q.* 95. *D. Isidor. lib.* 3. *sentent. cap.* 6. *Sprenger. in Mall. p.* 1. *q.* 16. *Petr. Garsia, d. disput.* 3.
cap. 4. † Nam qui sanguine abũdat som- 16
niat rosas puniceas, crocum, hortos, conuiuia, coreas, complexus, & læta omnia. Qui flegmam copiosiorem habent balnea, nauigationes, submersiones, onerá grauia, tardam, ac impeditam á noxis fugam. Qui melãcolia vexantur fumos, caligines, tenebras, planctus, infortunia, & cuncta tristia. Qui colera dominantur cædes, rixas, incendia, assaltus, & omnia bellica, vt tradunt *Hippocrat* 6. *Epidem. p.* 8. *Maiol. de admirand. natur. tom.* 2. *colloq.* 4. † Quibus 17
tamẽ viscido humore affectę sunt partes cerebri posteriores se comprimi, & suffocari in somnijs videntur, quẽ morbum Græci ἐφιάλτην, *ephialtem*, Latini *incubum*, Hispani *la pesadilla*, Galli *la coquemara* appellant, dequo plura *Galen.*
lib. 6. *de præsag. ex somn.* † Quę causa quã- 18
doque tam vehemens est, & accelerata, vt quandoquis somniat aliquid sibi accidere, id re vera illi accidat; vt de illo, quẽ cum somniasset alterum crus sibi factum lapideum, mox ea corporis parte paralyticum extitisse, refert *Galen. lib.* 1. *epidem. com.* 3. *Maiol. vbi sup. d. colloq.* 4.

¶ Alia causa dicitur *extrinseca* quã- 19
do dormientis cogitatio ab agente intrinseco mouetur, vt docet *Aristotele vbi supr.* Non tamen, vt putat Porphyrius ex motionibus, quas animus ex alia vita, quando venit in corpus attulit: nam id á veritate, & fide alienum est, quia animus hominis corpore antiquior aliunde non aduenit,

aduenit, neque quando infunditur à
Deo secum adfert aliquas species crea-
tas, vt docet *D. August. lib. 8. Ciuit. Dei,*
20 *cap. 21. & lib. 9.* † Sed per aerem ambiē-
tem, aut per influxum corporum
cælestium, nam cum phantasia sit cor-
porea, & organis corporeis immersa,
potest in eam producere varias species
imaginrias, & maximé quando sensus
exteriores ligantur somno, vt est sentē-
21 tia *Arist. & Galen. vbi sup.* † Quod non
est intelligendum, vt posit cælum di-
recté, & per se influere in phantasia va-
rias imaginarias species, sicut in mate-
ria corporali varias formas, quia im-
possibile est, vt in phantasia virtute cæ-
li imprimantur nouæ formæ, quando
se nsus exteriores illas nondum perce-
pit, vt docet *D. Thom. p. 1. q. 111. artic. 3.*
22 † Et ita impossibile est, vt ex huiusmodi
somnio tāquā ex puro efectū aliud efe-
ctū futurū cognoscere, vel naturalē cū
certitudine, vel contingentem ad vtrū-
libet, vel liberum vllo modo, vt sentit
23 *Caiet. dict. 2. 2. q. 95. art. 6.* † Nam cælum
non est immediata causa somnij, vnde
non per se necessitat phantasiā ad hāc,
vel illam appræhensionem, sed solum
medijs humoribus corporeis, & poten
tijs, & organis, quæ alterat, & mouet;
vnde varia somnia oriuntnr, non ex as-
pectu cæli; sed ex varietate materię, &
24 dispositionis eius. † Ex quibus huiusmo
di somnia nō deberi attendi, nisi vt me
lius vitam nostrā instituamus docent
*Medina lib. 2. Parenes. cap 2. Turrecrem. in
cap. non obseruetis h. 26. q. 7. Fran. Picus,
lib. 6. Prænot. cap. 8. Suarez d. lib. 2. cap. 13.
ex nu. 12.*
25 ¶ Quibus de naturalibus somnijs
præmissis, quæ pendent ex naturalibus
causis, debenitur ad alias somniorum
species, quæ pendent à Deo, vel An-
gelis bonis, aut á dæmone concitan-
do, quæ sunt in corpore humores, ex
quibus animæ pasiones agitantur, &
sic somnia immittit, & in eis, quæ
vult repræsentat etiam futura, quæ ex
certis naturæ causis aliquando sunt
proventura, vel quæ ipsemet postea
facturus est. † Sōnia à Deo immittūtur 26
interdum per modum expressæ locu-
tionis, per conceptus aliquarum vo-
cum, quæ ita formantur in phantasia
dormientis, ac si ea per auditum corpo
ris audiret, nam vt ait Dominus Nu-
mer. cap. 12. *Si quis fuerit inter vos Pro-
pheta in visione apparebo ei, aut per som-
nium loquar ad eum.* † Et hæc quādoque 27
adueniunt cum aliqua animi commo-
tione, & horrore, Iob cap. 4. *In horro-
re visionis nocturnæ,* & cap. 7. *Terrebis
me per somnia,* alia pacificé, vt *Genes.
cap. 28.* alia cū hortatione, vt *Machab. 2.
cap. 11.*
¶ Aliquando etiam immittuntur 28
significantia per appræhensiones visio-
num, quæ sunt veluti imagines rerum
quarundam significandarum, vt quan-
do in somnijs vidit Iacob ascendentes
mares super oues fœminas, varios, &
masculosos, & diuersorum colorum,
in signum, quod pacturum erat cum
Labaam socero, *Genes. cap. 31.* † Simile 29
D. Pauli somnium de Macedone de-
præcantem illud, vt in Macedoniam
peteret, *Acta Apost. cap. 16.* & Theo-
dosij quando præuidit coronam Im-
perij sibi imponi à Meletio Anthio-
chiæ Episcopo, vt narrat *Theodoretus
lib. 5. histor. cap. 6. & 7.* † Aliquando 30
etiam ostenduntur imagines, quæ tan-
tum metaphoricé significant, vt de
somnijs Ioseph manipulorum, Solis,
& Lunæ, & Stellarum, *Genes. cap. 37.*
de somno pincernæ, & magistri pisto-
rum Pharaonis, *Genes. cap. 40.* & ipsius
Pharaonis somnus de septem bobus,
& semptem spicis, *Genes. cap. 41.* & de
statua Nabucodonosoris, *Daniel. c. 2.* &
de arbore magna, *Daniel c. 4.* & de qua-
tuor vētis, & vestijs quatuor, *Danie. c. 7.*

 ¶ Quan-

31 ¶ Quando enim fiunt per loquutionem aliquando ipsemet Deus aloqui videtur, vt Abimalech, *Genes. cap.20.* Abrahamo, *Genes cap.28.* Iacobo, *Genes.46.* Salomoni, *Reg.3.cap.3.* Interdũ etiam aloquitur Angelus bonus, vt Iosepho diuinæ Mariæ Sponso, *Matt.c.1.*
32 & tribus Magis, *Matth.cap.2.* † Quæ quidem somnia nihil diferunt á prophetia, nisi quod hæc in somnijs illa autem vigilantibus tribuatur, & ita prophetia Ezechielis, & Zachariæ appellatur visio, *vterque cap 1.* & Danielis, & Ioseph somnium, *Genes.cap.28.* & *Daniel cap.4.* Cum idem fuisset omnium institutum, Numer. dict. cap. 13. Ioel c.2. *Senes vestri somnia somniabũt, &*
33 *iuuenes vestri visiones videbunt.* † Vnde inter alia Spiritus sancti dona annumerantur somnia, apud *eundem Ioel, dict. cap.2.* nam vt ait D. Iob. cap. 33. *Quando homines dormiunt in lecto tunc aperuit aures virorum, & erudiens eos instituit disci-*
34 *plinam.* † Ita in somnijs præsignificauit aliquando Deus, & prædocuit futuros rerum humanarũ euentus, vt Abrahæ, *Genes.cap.15.* Pharaonis, *Genes.cap.41.* Nabuchodonosoris, *Daniel cap.2. & 4.*
35 † Scientias similiter in somnijs á Deo datæ sunt, vt Adamo humani generis protoplasto, Genes. cap.2. *immißit soporem*, & Regi Salomoni, Reg.3. cap.3. *Igitur euigilauit Salomon, & intellexit quod*
36 *esset somnium.* † Interdum etiam in somno præfatá sunt diuina mysteria, cuiusmodi fuit somnium Iacob de illa misticà scala, *Genes. cap.28.* & Danielis de
37 Regno Christi, *Daniel cap.7.* † Similiter arcana philosophiæ, & medicinæ illustria in somnis sunt reuelata, vt Alexãdro Magno herbam ad sagittam venenatam expellendam in somnis demõstratam fuisse narrat, *Trog. Pomp.* Galeno ægrotãnte venam, ex qua sanguis erat mittenda, vt *Menopolit.decad.1.c.8.q.3.* Eulogio difficili loci explicationem, Diui Augustin. lib. de Cura pro mort. cap.11.

¶ Somnia diabolica sunt illa, quæ 38
ad horum immitationem diabolus immittit, vel concitando corporis humores, vel applicando phantasiæ rerum figuras per motum localem, ex quibus fiat representatio tam propria, quam symbolica, vt docet, *D. Tho. p.1.q.111. art.3. D. Augustin. lib. 12. Genes. ad liter, c.13. & 14.* † Qualia fuere somnia *Ana-* 39
baptistica, & fuere olim *Enthusiasmarum*, & admiranda quædam Gentilium, vt AEdesij apud *Eunapium in eius vita*, Ptholomei apud *Tacit. lib.4. Annal.* Nestori apud *Zozimum Annal.4.* Odati, & Zariadri apud *Athenæũ lib.13. Dypnosticar. cap. 13.* & aliorum apud *Valer. Max. lib.1. cap.7.* † Ad quod quidẽ fue- 40
runt Lectisternia Gentilium in fano *AEsculapi, Serapidis, Pasiphaes, Padalyris*, & similium, in quibus dæmones dormientibus responsa dare consueuerunt, vt Regi Latino apud *Virgil. AEneid.7.* & alijs, innumeris, quibus respexit D. Isai. cap. 65. *Qui immolat in hortis, & sacrificat super lateres, qui habitant in sepulchris, & delubris Idolorum dormiũt.* Eo scilicet vt notat ibi D. Hieron. *vt dæmonis responsa accipiant.* † De 41
quibus quidem somnijs intelligitur illud D. Hierem. cap. 29. *Non attendatis ad somnia vestra, quæ vos somniatis*, & illud Numer. cap. 22. & Leuitic. c.19. *Neq; obserbabitis somnia*, Deuter.18. *Nec obseruent somnia*, & illud Ecclesiast. cap.1. *Vbi multa sunt somnia plurimæ sunt vanitates*, quæ omnia de his diabolicis intelliguntur, vt docet *Tertulian. lib. de Anim. cap.46.* † Et quia diffi- 42
cile est horum discrimen constituere, quia sæpius Sathanas transfigurat se in Angelum lucis. *Apostol. Corinthio.2. cap. 11.* Non debemus somnia vlla obseruare nisi præcedente diuina reuelatione. Ecclesiastic. cap.34.

Nisi

Nisi ab altissimo missa fuerit visitatio,
43 *ne des in somnijs cor tuum.* † Nam vt ait
Ecclesiast.d.cap.34. *Multos errare fecerunt somnia, & exciderunt sperantes in eis;*
Quemadmodum de Cyro Persarum
Rege narrat. *Ant.Sabelicus,lib.6.ab orbe*
*condit. AEnead.2.*de Xerxe.*Herodot.lib.*
*7.*de Onomarcho. *Diodor.Sicul. lib.16.*
de Antigono, & Pompeio. *Plutarch.in*
Demetr.

44 ¶ Vnde superstitiosum censendum
est consilium *Syreni lib. de Insomnijs,*
suadentis, quisq; sibi suis ex somnijs,
cum eorum, quæ postea expertus est
artem debere componi, quam inutilem,& vanam esse iam pridem sapiens
docuerat Ecclesiast. cap. 34. *Quasi qui*
appræhendit vmbram, & prosequitur vanitatem, sic qui attendit ad visa mendacia.

45 † Nam quotiens non cõstat, quod som
nia sint á Deo,neq; á natura, de necessario debet causa ad dæmonem referri,& ita vt aliæ diuinationes prohibita
est huiusmodi obseruatio, *cap.Episcopi,*
26.q.5.D.August.lib.8.Ciuit.Dei,cap.16.

46 † Et continent peccatum manifestum
infidelitatis, quando præcedit expressum pactum demonis,qui per somnia
respondere promisit,vel etiam si postquam quis somnia vidit, & non intellexit recurrit ad demonem pro eius interpraetatione, sicut fecit Nabuchodo-
47 nosor. *Danie.cap.2.& 4.*† Aut si peculia
ribus ceremonijs, vel ante somnium,
vel in modo ipso dormiendi, vt sibi per
somnia reuelentur occulta, quod expectat ad Gentilitios mores, ideo pactum,& infidelitatem continet. *Cæl.Ro*
48 *digin.lib.27.antiq.lect.c.14.*† Idem denique vitium est si pactum tacitum intercedat, vt quando quis nihil de Deo
cogitans,nec rationem habens ad credendum esse à Deo illis fidem adhibet,nam cum talia signa non sint naturalia, sed ad placitum instituentis, cuius dæmon prænoscitur, sequitur,

qui ea credit, vel dæmonem habere magistrum, & illi fidem adhibere,
vt docet *Suarez dict. lib. 2. cap. 13.*
nu.20.
¶ Diuina autem somnia,non solum 49
debemus obseruare,sed eis fidem adhibere sub peccati reatu. *D.Thom. d.q.95.*
art.6.D.August.lib.12.ad Genes.Lactant.
lib.de opific. Dei,cap.18.Gregor.Nisen.lib.
de opific.homin.c.33. Grilland.de Sortileg.
q.11.ex n.31.† Et ratio est,quia Deo lo- 50
quẽti fides est adhibenda etiã si in hoc,
vel in illo modo loquatur, d. Num.13.
Aut per somnium loquar ad eum; & ita
talis credulitas non minus necessaria
est quam fides, quando Deum constat
locutũ.*Vt tradit Suarez vbi prox.*† Quod 51
dignoscitur ex signis traditis á Theologis in præfatis sacræ Scripturæ locis
præsertim.*Gerson tract. de probat.Spirit.*
Perera lib.1.in Daniel.Mart.del Rio lib.4.
Magicar. cap.3.q.6. Quas viri Dei satis
percognitas habent, nam vt ait D.Gre
gor.lib.4. Dialogor.cap.48. *Sancti viri*
inter illusiones, & reuelationes ipsas visionum voces, & imagines quodam intimo sapore discernunt,vt sciant,quid à bono Spiritu percipiant,& quid ab illusione patiantur.
† Quod inter alia memoriæ digna,quæ 52
à genitrice mea D. Anna de Villalpando adhuc viuens accepi, illud est, quod
in his somnijs diuinis(quasi naturę nostrę amicissimis) animus nõ turbatur,
& semper aliquid suauitatis percipitur,
cum interna quadam alacritate,adque
vtilitate nostra, vel communi,vel priuata, cum aliqua munitione, vel cohortatione ad bonum, & mali tædio,
quæ laté prosequuntur. *Cardinal.Turrecremat.in defens.S.Brigid.in præfat.Gerson*
in comped. reuelat.c.2.† Nam dum som- 53
nia quieta sunt, sine horrore, & ad bonum consulunt, pacem, vel pietatem
suadent,vel nos meliores reddunt satis
Deum indicant authorem. D. Iacob.
cap.3. *Quæ autem de sursum est sapientia*

primū quidē pudica est; deinde pacifica, modesta, suadibilis, boni cōsulens, plena misericordia, & fructibus bonis. † Etiamsi cum
54 somnio non detur intelligentia, quia regulariter solet Prophetis reseruari, vt de statua, quam in somnijs vidit Nabuchodonosor, cuius interpretatio Danieli reuelatur. Daniel cap. 2. *Est Deus in cælis reuelans mysteria, quæ indicabit tibi.* Et in somno Pharaonis, cuius interpretatio reuelata fuit Iosepho, *Genesis cap.* 41. Nam vt ait D. Paulus Corinth. 1. cap. 2. *Quæ Dei sunt nemo nouit, nisi Spiritus Dei.* † In quo notandum est etiam
55 quando datur interpretatio cum ipso somno, non in ipsiusmet somni calore discerni, vtrum sint á Deo, quia reuelationis iudicium in vigilia perpendendū est, iuxta illud Iacobis, Genesis c. 28. *Verè Deus est in loco isto, & ego nesciebam,* & D. Petri in actis Apost. cap. 12. *Nunc scio verè, quia misit Dominus Angelum suum.*

CAP. XXVI. de Ominis vana, & inepta curiositate.

SVMMARIVM.

Omen captatur ex vocibus fortuito, & præter intentionem prolatis. nu. 1.

Omini plurimum tribuerunt Romani, Græci, Ægyptij, & Syri. nu. 2.

Arsil, quod puelæ Hispanæ captant in nocte S. Ioannis. nu. 3.

Omen ex primis vocibus, vt augurium sumebatur. nu. 4.

Omen ex nominis significatione. nu. 5.

Nomina non casu, sed significanter ponebantur. nu. 6.

Genes. c. 27. Reg. 2. cap. 15. & 18. de omine explicati. nu. 7.

Nominibus aliquam diuinitatem inesse veteres sunt arbitrati, nu. 8.

Verbis scriptis, & forō suspensis captabatur omen. nu. 9.

Bona verba dicere in vsu ad ominis aberruncationem. nu. 10.

Omen ex factis subito enatis, & alijs huiusmodi. nu. 11.

Omen ex brutis sumptum, nu. 12.

Omen ex inanimantibus quandoq; captatum. nu. 13.

Ominis causa incerta. nu. 14.

Ominis inanissimæ obseruationes. n. 15.

Ominosa sunt, si salinum euersum, si vinū effusum, &c. nu. 16.

Ominosum, si membrum aliqued salierit, nu. 17.

Salisatores qui sunt, nu. 18.

Salisatores à cilis oculorum. nu. 19.

Auris sonitus ex alterius recordatione. nu. 20.

Sternutatio ominosa fuit, nu. 21.

Sternutanti bona verba dicere quare in vsu. nu. 22.

Sternutatio matutina prorsus infausta, meridiana firmißimi auspitij. n. 23.

Pedis offensio, non minus ominosa fuit. nu. 24.

Pedis offensionis exempla. nu. 25.

Ominis præscrutatione diabolus anxios vellit homines. nu. 26.

Reddire ad domum si procedens offenderit, ominosum. nu. 27.

Omina varia ab Ecclesia damnata. n. 28.

Caietanus de ominis obseruatione repræhensus. nu. 29.

Omina vanißima sunt, & inepta. n. 30.

Omina non licet attendere, nisi diuina præcedente reuelatione. nu. 31.

Ominis obseruatio apud Principes in precio, nu. 32.

D. Marcus omina præscrutasse negatur. nu 33.

D. Marcus nō ex calceorupto, sed ex Spiritu sancto iter suum expeditum agnouit. nu. 34.

Calceum soluere signum pactionis apud Hæbreos. nu. 35.

Manus prensationis pactionis genus apud Romanos, nu. 36.

Genes.

Genes. cap.24. de ominis obseruatione illustratus. nu.37.
Eleazarus seruus Abrahæ omina diuina præscrutatus. nu.38.
Gedeon pro militibus eligendis, omen diuinum obseruatus. n.39.
Saul ominis diuini signa quærens pro scelere Ionathas. n.40.
Ionathas cum armigero conditionem ponens omina non est præscrutatus. n. 41.
Ionathas signum à Deo, & non ab ominosa obseruatione fuit expectatus. n.42.
Philistei quod signum expectarunt pro arca Domini. nu.43.
Sacerdotes Philistinorum peccarunt in ominis obseruatione. n.44.
Iudith c.8. de ominis obseruatione adductus. nu.45.
Iudith non est omen præscutata. nu. 46.
Iob cap.1. de ominis obseruatione negatus. nu.47.
Benedicere pro maledicere in sacris literis. n.48.
Iob ominis obseruationem detestatus est. nu. 49.
Hebræi ex Gentilium commertio multa in suos vsus commutarunt. nu.50.
Antiphrasis merum Grāmaticorum figmentum. nu.51.
Nomina simulacra sunt earum rerum quas immitantur. nu.52.
Iob verba Euphomismi causa interpretata. nu.53.
Euphomismus in sacris literis passim. numer.54. & 55.
Soror pro concubina. n.56.
Benedicere pro vale dicere. n.57.

1 OMEN Est illud quod Hispané dicimus *Arfil*, & est Augurij species, sed eo dignius, quod illud ex brutis, hoc est homine, & eius operatione regulariter sumitur, & præsertim ex vocibus fortuito, & præter intentionem prolatis, vt docet
Cicer. lib.1. Diuinat. † Omini plurimum 2
olim Romani tribuerunt teste. *Valer. Max. lib.1. c.5.* Græci, & AEgyptij, vt tradunt *Pausan. in Arcad. & Theophr. in Caracter:* necnō, & Syrij, vt legitur Reg.3. cap.20. *Et viri pro omine acceperunt*, licet eius nominis mentionem in sacris literis fieri negauerit. *D. August. lib.1.*
Retract. † Quod quidē summebatur ex 3
vocibus, & rebus fortuito, & præter intentionem enatis ad futuros casus, & euentus prædiuinandos, non secus, ac nostri sæculi puelæ, quæ in nocte sancti Ioannis, vel S. Pauli ad fenestras spectantes primas prætereuntium voces captantur, vt cui nubant coniectentur, vt tradit *Horos. Coua. lib.2. de falsa prophe.*
c.14. † Nam omina, vt Auguria, ex pri- 4
mis actis summebārur, Ouid. lib.1. Fast.

Omina principijs inquiunt inesse solet.
Ad primam vocem timidas aduertimus aures.
Et primam visam consulit Augur auē.

Aliquando etiam à nominis significa- 5
tione, vt de Cn. Pompeio Magn. scribit Valer. Maxim. vbi sup. *Gubernatorē interrogauit, quod ei nomen esset, qui respōdit* καικαβασιλεα *vocari, quæ vox spem eius*
quantulumcumq; restabat cōminuit. † Quia 6
nomina multoties non casu, sed significanter ponebantur, vt constat ex illo Abigail ad Dauidem de marito Nabal Carmelo nomine Reg.2. cap.15. *Iuxta*
nomen suum stultus est. † Et Esau de fra- 7
tre Iacob. Genes. cap.27. *Iustè vocatum est nomen eius Iacob, supplantauit me in altera vice.* Et Dauid de Achimaa. Reg.2. cap.18. *Vir bonus est, & bonum portat no-*
men. † Ex quo Gentiles, qui sæpius sa- 8
cram Scripturā sunt contemplati, hanc superstitionem fuerunt ementiti credētes nominibus aliquid diuinitatis inesse. *Cicer. lib.1. diuinat.* vel nomina propter omina imposita. Ouid.

Nominibus semper omen adesse solet.

 9 Et

9 ¶ Et non solū in verbis, sed in scrip-
turis subito apertis, vel foro suspensis
fuit etiam huiusmodi superstitio: & ita
lapidē Diogenes cum inuenisset scrip-
tum super domum cuiusdam improbi.
Insignis victoria Herculis hic habitat: nil
mali ingrediatur. Quomodo ingredie-
tur (inquit) Dominus ediū? vt narrant.
Theodoret. lib. 6. de Dei prouident. Simanc.
10 *de Cathol. instit. tit. 63. num. 26.* † Namq;
bona verba dicere semper in vsu fuit ad
ominis aberruncationem. Ouid. lib. 1.
Fastor.

Prospera lux oritur linguis animisq; fabete,
Nunc dicenda bono sunt bona verba die.

11 Quandoque etiam *Omen*, circa facta
subito enata versatur, vt á ciuo primū
arrepto. *AElian. lib. 2. de Varia histor.* á
gleua oblata. *Plutarch. in qq. Græcis*, á
maculis vngium. *Cardan. lib. 8. Variet.*
cap. 43. á barba nata mulieri. *Herodot.*
lib. 8. Pedasens. vel immaturis annis viro.
12 *Dubrau. lib. 39.* † Ex brutis quandoque,
& id varié: nam apuum examen Bruto
infaustum. *Plutarch. in Brut.* Druso ve-
ro faustum omen. *Plin. lib. 11. cap. 17.*
Muscæ dapibus insidētes Traiani mor
tem. *Cuspian. in Traian.* Formicæ Midæ
diuitias. *Cic. lib. 3. naturæ Deor.* Cimoni
13 mortem. *Plutarch. in Cimon.* † Ex inani-
mantibus similiter omen captatur, vt
scopæ in palatio florentes vilium exal-
tationem. *Cardan. lib. 5. Variet.* Arbores
sponte renascentes, meliora omnia.
Plin. lib. 16. cap. 32. frumenta in arbori-
bus nata, magnam victoriam. *Plin. lib.*
18. cap. 18. Laurus nascēs fœlicitatem.
Idem Plin. lib. 15. cap. fin. Exicans mor-
14 tem. *Sueton. in Neron.* † Quorum causa
petebatur ex euentibus; ideo vt varia,
variū omen fuit, *Petr. Blesens. epist. 56.*
Ioann. Salisberiens. lib. 1. de Nugis curial,
cap. fin. Nausea lib. 2. Mirabil. sed in certa,
nam vt ait Claudian.

Si buxos inflare vellem ferale gemiscūt,
Tympana si quatiam plāctum mihi tympana reddunt,
Ah vereor, nequid portendant omina veri.

¶ Quibus adiunguntur millia ina- 15
nissimarum obseruationum, vt siquis
domo egressus monachū viderit, omi-
natus est; si virgo occurrerit, sterilis
dies: si meretrix, dextera, & plena: vt
narrat. *D. Chrysostom. homil. 21. ad popul.*
Antioch. † Si salinum euersum, si vinum 16
effusum, si canis vlulauit, si coruus te-
cto insidens crocitauerit, & alia huius-
modi ominosa apud *Sprenger. in Mall.*
p. 2. q. 2. cap. 7. † Si membrum aliquod 17
salierit, *vt in cap. illud. h. 26. q. 2.* ex quo
Salitores, siue *Salisatores*, huiusmodi omi
nosos appellat, *text. in cap. igitur ad fi. h.*
26. q. 3. † Qui cum membrorum quod- 18
cumque parte salierint aliquid sibi ex
inde prosperum, seu triste significari
prædicunt, vt tradit *D. Isidor. lib. 8. Ethi-*
mol. cap. 9. † Siue á cilijs oculorum, vt 19
docet *Cæl. Rodigin. lib. 7. antiq. lect. c. 29.*
nam vt ait Plaut. in Pseud. *Nisi quia fu-*
turum est, ita supercilium salit. † Quemad- 20
modum auris sonitus ex alterius recor
dationis putant euenire, vt de Lesuia
narrat Catull.

Sonitus suopte Tintinant aures.

Nam aures consecrabantur memoriæ.
Virg. Ecclog. 1.

Cinthius aurem velit, & admonuit.

¶ Sternutatio similiter ominosa fuit, 21
quia indicat in aduersum aliquid, qui
sternutat, vt tradit *Herodotus, lib. 6. &*
Plutarch. in Themistocl. Vnde illud *redire*
ad lectum siquis dum se calceat sternutaue-
rit, quod habetur in *cap. illud h. 26. q. 2.*
† Ideo sternutante aliquo, astātes ei bo- 22
na verba dicere semper consueuerunt,
vt si quid portenderentur mali, id faus-
ta præcatione aberruncarent, vt docet
Apuleius in Asin. lib. 2. Plin. lib. 28. cap. 2.
† Matutina sternutatio prorsus infaus- 23
ta: meridiana firmissimi auspicij, &
conatus

conatus non irriti inditium fuit, *Arist. in Problem. cap. 11. sect. 3.* & ita intelligitur Catull. Epig. 36.

Dextra sternuit approbatione.

Et illud Propert. lib. 2. eleg. 3.

Nunc tibi nascenti primis (mea vota) diebus,
Aridus argutum sternuit omen amor.

24 ¶ Pedis offensio non minus ominosa fuit postquam Romani viderunt infortunia, quæ acciderunt Tyberio Gracho, & filio Cressi; quorum alter in die qua occissus est domo eggrediẽs grauissime pedem offendit: alter ad bellum cum Parthis ineundem, quod infaustos exitus habuit, pedem offendens ruit, vt de vtroque traddunt *Plutarch. in Grach. & in Cress. Val. Max. lib. 1. c. 4.*

25 † Quod extitit in causa, vt de successu belli anxia Laodomia scriberet ad Paridem apud Ouid. in Herois.

Cum foribus velles ad Troiam exire paternis,
Pes tuus offenso limine signa dedit:
Vt vidi, ingemui: tacitoq; pectore dixi,
Signa reuersuri sint precor ista viri.

26 Quæ si aliquando vera fuerunt non propterea sunt admittenda, cum possit dæmon belli euentus, & inopinatam mortem, vel ex potentia cõiuratorum, aut imperitia cabendi illa allucinare, atque his signis ostendere, vt fidutiam in ipsum homo profiteatur, aut quia fortuito contingunt non sunt attendẽda, vt docent *Azor. to. 1. Instit. Moral. lib. 9. cap. 22. q. fin. Thom. Sanchez in summ. to. 1.*

27 *lib. 2. cap. 38. ex num. 38.* † Vnde superstitiosum est illud, *Reddire ad domũ si procedens offenderit*, vt habetur, *in dict. cap. illud h. 26. q. 2.* Quia ex Ethnico illo prouenit errore, & ominosa superstitione deducto. *Tibul.* lib. 1. eleg. 3.

O quotiẽs ingressus iter mihi tristia dixi.
Offensum in porta signa dedisse pedẽ,

28 ¶ Abruptio corrigiæ, calceus ruptus, vestis si á soricibus roditur, & alia huiusmodi, quæ ominosa censentur, non minus superstitiosa sunt, quæ laté improbauit Ecclesiæ lumen, pariterq; columen, *D. August dict. lib. 20.* transumptiuè, *in d. c. illud h. 26. q. 2.* † Et licet defen 29
dere conetur, *Caietán. in summ. v. superstitio*, dum ait in hæc verba: *Potest homo absque omni præsagio cabere prudenter ab imminentibus malis dubitando ne præsens occursus, signum sit futuri mali.* † Vanissi- 30
ma sunt, inepta, & illicita, vt ex multis docent *Iul. Syren. lib. 9. de Fato, cap. 22. Medina lib. 2. de Recta in Deum fid. cap. 2. Conrad. Vvipin. lib. 1. Diuinat. cap. 14. Francisc. Picus lib. 6. Prænot. cap. 5. Bened. Perera in Genes. cap. 24. disp. 6.* † Quia si- 31
ne diuina præcedente reuelatione nulla omina licet attendere, vt de somnijs dictum est, ne portam pandamus ad ominosam istam superstitionẽ, quam non solum Catholici, sed & Ethnici illicitam iudicarunt, Cic. lib. 1. Diuinat.

Hoc si suscipimus, & pedis offensio nobis, & obruptio corrigiæ, & sternutamenta erunt obseruanda. † Quasi eis ore pleno irri- 32
deat, cum non solum apud plebeios, verum etiam apud Principes in pretio fuisset, Virgil. A Eneid. lib. 7.

Hinc sceptra accipere, & primos attollere faces
Regibus omen erat.

¶ Neque obstat, quod D. Marcus 33
Alexandriam petens cum nauẽ eggrederetur, calceum rupit, ex quo euangelizauit iter suum fuisse expeditum, vt narrat *Petr. Blesens. epist. 56.* † Quia mi- 34
nime Euagelista ad hãc superstitiosam curiositatem attẽdit, cum & si calceus nunquam ruptus fuisset, sui tamen expeditionem itineris per Spiritum sanctum Dominus reuelarat, vt agnouit, *idem Blesens. vbi prox.* † Non minus quã 35
sanctus Booz, ex quo natus est Christus Dominus, quia fuit attauus Dauid in pacto propinqui Ruth calceum soluit, quia signum fœderis Ruth cap. 4. *Dixit ergo*

go propinquo ſuo Booz, tolle calceamentum
36 *tuum; quod ſtatim ſoluit de pede ſuo.* † Sunt
enim multi ritus ad pacta in cunda ſe-
cundum varios nationum mores, quæ
tantum ſunt ſigna fœderis, non ſuperſ-
titionis, vt apud Hebræos hæc calcei
ſolutionis, apud Romanos prænſatio-
nis manus, vt notat *Pierius in Hierogli. lib.35.* quod etiam apud Hebræos pro-
bat Ezech. cap. 17. *Et ecce dedit manum ſuam,* apud Sidones, vt Dido, apud Virg. AEneid.4.
Nec te noſter amor, nec te data dextera quodã.
37 ¶ Neque minus obſtat, quod Elea-
zarus ſeruus Abrahæ pro vxore ducen-
da filio domini ſui omen illud præſ-
crutaſſet, Geneſ. cap. 24. *Puella cui ego dixero: inclina hydriam tuam, & illa reſponderit bibe, quim, & camelis tuis dabo potũ: ipſa eſt quam præparaſti ſeruo tuo Iſaac: & per hoc intelligam, quod feceris miſericordiam cum Domino meo.* † Nam ſatis pro-
38 babile eſt ſignum illud ab hac arte non
expectaſſe, ſed à Domino Deo, apud
quem nulla eſt vanitas, neque ea pro-
tulit ab hac ſuperſtitione, ſed ab Spi-
ritu ſancto edoctus, vt agnouiſſet ſigno
aliquo quam Dominus in vxorem Do-
mini ſui elexiſſet, *D. Thõ. 2.2. q.95. art.7.*
39 † Neque etiam ad hanc ſuperſtitioſam
curioſitatem attendit diuinus Gedeon
Dux Hebræorum pro viris idoneis ad
prælium contra Madianitas eligendis,
Iudic, cap. 7. *Qui lingua lambuerint aquas ſicut ſolent canes lambere, ſeparauis eos ſeorſum; qui autem curuatis genibus biberunt, in altera parte erunt.* † Neque Saul ad hanc
40 ominis obſeruationem attendit pro
ſcelere comperiendo Ionathas, Reg. 1.
cap. 14. *Si in me aut in filio meo eſt iniquitas hac da oſtenſionem.* Nam vterque
ſignum à Domino ſunt expectati, vt
notant *Suarez de Relig. lib. 2. cap. 10. Raph. de la Torre, to. 2. de vitijs oppoſ. Relig.*
41 *q.95. art.7. diſp.3.* † Neq; ipſe Ionathas
ad ſtationem Philiſtinorum pergens
cum armigero conditionem ponens,
ad hanc ſuperſtitionẽ reſpexit, Reg. 1.
dict. cap. 14. *Si dixerint aſcendite, aſcendamus: quia tradidit illos Dominus in manibus noſtris.* † Nam cum Ionathas, neque 42
à Prophetis tunc, neque nunc à Pa-
tribus repræhendatur, credendum eſt
ſignum illud non expectaſſe ab omi-
noſa ſuperſtitione, ſed à Domino Deo,
quod non eſt improbabile, vel ex eis,
quæ ſequuntur. *Non eſt Deo difficile ſaluare, vel in multis, vel in paucis.* † Neque 43
obſtat Sacerdotes, & diuinis Philiſti-
norum dediſſe ſignum pro arca Do-
mini, in quo à nullo Propheta ſunt re-
præhenſi, Reg. 1. cap. 6. *Si per viam finiũ ſuorum contra Bethſanes aſcẽderint, ipſe fecit nobis hoc malum grande; ſint autem minime ſciemus, quia nequaquam.* † Nã cum 44
verum Deum non agnouiſſent potue-
runt abſque ſuperſtitione ſignum ab
alio expectare, vt notat *Abulenſ. dict. Reg. 6. q. 18.* Quinimo nil vetat quim di-
cas Sacerdotes illos peccaſſe, & ſecu-
tos ſuam augurandi conſuetudinem,
vt tradit *Franciſc. Suarez, dict. lib. 2. cap. 11.*
¶ Neque obſtat illud ſanctæ vi- 45
duæ Iudith cum ad caſtra Holofernis
progrederetur ſuos dixiſſe, Iudicth, c. 8.
Vos autem nolo, vt ſcrutemini actũ meum,
quaſi interrogatio aliquid ominis ha-
buiſſet, vt delirat *Cornel. Agrippa.* † Quia 46
hoc eſt mentem eius ſiniſtre interpræ-
tari, quæ id vetuit, ne quis allocutioni-
bus, & ſalutationibus eius vel iter
moraretur, vt & Dominus diſcipulis
admonuit apud D. Luc. cap. 10. *Neminem per viã ſalutaberitis,* & Eliſeus Su-
nanimiti, Reg. 4. cap. 4. *Si occurrerit tibi homo non ſalutes eum.* † Nec minus diui- 47
nus Iob ad hãc ominoſam obſeruatio-
nem conducit dum pro filijs orans bo-
na verba pro impijs factis emittere pla
cuerit, Iob cap. 1. *Ne forte peccauerint filij mei, & benedixerint Deo in cordibus ſuis,*

48 *suis.*† Nā licet *benedicere* pro *maledicere*, vsurpauerit, vt docte animaduertit omnigena eruditione clarus amicus meus *P. Ioan. de Pineda in Iob. dict. cap. 1. vers. 6.*
49 *num. 25. & vers. 12. num. 7.* † Id non intelligo ex ominosa ista superstitione dictum, neque diuinum Patriarcham ad eam respexisse, vtpote sibi detestatam, vt apparet apud eumd. *Iob cap. 14.*
50 *& cap. 21.* † Nam licet Hebræi ex Gentilium cōmertio, & maxime Ægyptiorum, cum quibus quadraginta annos versati sunt multa in suos vsus cōmutassent, vt docent *D. Augustin. lib. 2. Doctr. Christ. cap. 18. D. Hieron. ad Pauli Galat. 3. D. Ambros. lib. 4. de Fid.* illa quæ ad superstitionem conducerant omnino repudiarunt, quia agnouerant ex Psalm. 30. *Odisse Dominum obseruātes vanitates superuacuæ.*
51 † Neque ex antiphrasi id dictum puto, vt delirat Lyra, quia id merum Grammaticorum figmentum est, vt laté probant *August. Dattus lib. de Antiphras. & in Græcis præceptor meus Franc. Sanc. Brocens. lib. 2. Paradox.*
52 † Nam cū nomina simulachra sint illius rei, quam immittātur, vt docet *Plato in Chratil.* Absurdum est, ea per contrarios sensus vsurpare; quia vnico nomini vnica tantum est significatio, vt pulchre animaduertit. *Aul. Gel. lib. 11.*
53 *noct. Atticar. cap. 12.* † Quare dicendum est diuinum Iob nō ex ominosa superstitione, neq; ex antiphrasis figmēto *benedicere* posuisse pro *maledicere*, sed Euphomismi causa, quo in pia facta pijs nominibus recensentur, vt benignius percipiantur, ne religiosas aures offendant, vt docet idem amicus noster *P. Ioann. de Piueda, vbi sup. vers. 12. num. 2.*
54 † Quod in sacris literis passim reperitur, dum idolatria appellatur ludus, Genes. cap. 21. *Cum vidisset Sarra filium Agar ludentem cum Isaac,* Exod. cap. 32. *Sedit populus manducare, & bibere, & surrexit ludere.*
55 † Vxores appellantur sorores, Canticor. cap. 5. *Soror mea sponsa,* & Canticor. cap. 8. *Soror nostra parua est, & vbera non habet,* secundum expositionē *Hieron. Prado apud auunculum meum sibe genitricis meæ fratrem in regio codice, ad Ezech. cap. 16.* Paralip. 1. cap. 2. *Et septimus Dauid, quorum sorores fuerunt Saruia, & Abigail,* quæ inter Dauidis vxores connumerantur *Reg. 1. cap. 25.* † Et ita 56
intelligendus est, text. in leum qui, C. de Episcopis, & Cleric. *consortio sororiæ,* quia in profanis literis sororem appellantur cōcubinæ. Mart. lib. 10. epig. 65.

Desine me appellare fratrem,
Ne te Carmenion vocem sororem.

Et lib. 12. epigr. 20.

Quare non habet, Fabule, quæris
Vxorem Themison habet sororem.

Nisi vellis *benedicere*, pro *vale dicere*, di- 57
ctum á Patriarcha, vt notat doctis. concinis, & præceptor meus *P. Mart. de Roa lib. 1 singular. cap. 9.* iuxta illud Reg. 2. cap. 14. *Cadens Ioab super faciem suam adorauit, & benedixit Regi,* hoc est, *besole las manos, y despidiose del.* † Nā hæc phra- 58
sis valdé frequens est in sacris literis, in hoc sensu, vt apud eundem Iob, dict. cap. 1. *Nisi in facie benedicat tibi,* & cap. 2. *Benedic Deo, & morere,* Reg. 3. c. 21. *Benedixit Naboth Deum, & Regem.*

CAP. XXVII. de Vana dierum obseruatione.

SVMMARIVM.

Vana obseruatio quæ sit. nu. 1.
D. Thomas Aquinatis laudatus. nu. 2.
Dæmonis conatus in vanis obseruationibus. nu. 3.
Vanæ obseruationes odiosæ apud Deum. nu. 4.
Vana obseruatio habet pactum implicitum. nu. 5.
Diei, aut horæ præfinitio ad vanā obseruationem pertinet, nu. 6.

Fausta,

Fausta, & infausta tempore ad vanam obseruationem pertinent. nu.7.
Herbas colligentes infesto S. Ioannis sunt ominosi.nu.8.
Causa naturalis, aut diuina vbi non est, erit superstitiosa.nu.9.
Naturalis causa se non extendit vltra naturales effectus,nu.10.
Diuina causa non censetur, quæ ab Ecclesia non est recepta.nu.11.
Dies festi in honorem Dei, vel sanctorum sunt liciti.nu.12.
Festi diei cultus non pertinet ad vanam obseruationem.nu.13.
Diei obseruatio ad effectum futurum vana est.nu.14.
Kalendarum obseruatio, & cultus ad vanitatem pertinet.nu.15.
Kalendarum festiuitas quando ad idolatriã expectet, nu.16.
Conuiuia amicitiæ conseruandæ causa laudantur.nu.17.
Conuiuia in honorẽ Dei sunt meritoria.n.18.
Velas, & nouenas sunt permissæ.n.19.
Comesationes in Ecclesia detestatæ.n.20.
Dies obseruare quam superstitiosum. n.21.
Dies omnes æqualis bonitatis sunt.n.22.
Martis diem ad matrimonia improbare superstitiosum.n.23.
D. Philippus II. matrimonium die Martis contraxit.n.24.
D.Gundisaluus Fernandez de Cordoua religione commendatus.n.25.
Ominosa pro fausta interpretata.n.26.
Dies omnes apud varias nationes fuerunt ominosi.n.27.
Dierum obseruatio ab ÆEgyptijs emanauit.nu.28.
Dies atri quales sunt.n.29.
Dias aziagos, *vnde dicti.n.30.*
Dies cretionum qui fuerit.n.31.
Fasti, & nefasti dies vnde dicti,n.32.
Dies critici obseruati à chyrurgis, & medicis.n.33.
Dierum criticorum vana obseruatio.nu.34.
Astrorum vis naturalem cursum non impedit.nu.35.
Dies critici ex qua causa pendeant.nu.36.
Dies critici detestati à medicis.n.37.& 38.

VANA Obseruatio 1
censetur quotiẽs attenditur aliquid ad
cognoscendum, vel
operãdũ ad quod minime expectat, vt docet totius Theologiæ, atque bonarum
literarũ parens verè Angelicus, & ipse
Angelus noui testamenti, cuius approbatione scripta diuino ore laudantur
Ecclesiæ veneratione suscipiuntur, fidelium suscepta venerantur, *D.Thom.*
Aquinat.2.2.q.96.† Cuius effectus, quia 2
non est naturalis, neque miraculosus á
Deo, quia nil de illo tale promisit, nec
Ecclesiæ suæ reuelauit, consequens est,
vt expectetur à diabolo, qui his vanis,
& inanis rebus oblectatur, *c.illud huius*
26.q.2. Azor to.1.instit. Moral.lib.9.c.26.
† Vt sic homines à Deo ad creaturas 3
abertat, & à celestibus curis ad cœnosa, terrenaque seducat, vel saltem á serijs, & grauibus, ad ludrica, & nugatorea, vt docet, *D.August.lib.83.qq c.79.*
† Vnde Regius vates Psal.30. *Beatus vir* 4
cuius est nomen Domini spes eius, & nõ respexit in vanitates, & insanias falsas, quia
vt ait pauló post *Odijt Dominus obseruantes vanitates supervacuæ.* † In quo, 5
quia homines hodie magis dilabuntur propterea, quod putãt licita, quia nullo pacto videant niti, ignari quod in vanis obseruationibus persæpe lateat, imo ipsa obseruatio pactum est, qua promissit dæmon aditurum, *cap. non licet.h.26. quæst.5.*

¶ Ad hoc genus pertinent omnes 6
orationes, & deuotiones, quæ certis diebus præfinitis iuuentur fieri, aut in tali hora diei, licet in alijs videantur piæ, & sanctæ, vt tradit *Ciruelo de superstitione,*
part.3.† Item, & qui certis diebus, siue 7
mensibus,

menſibus, ſiue annis nollunt, aut volunt aliquid incohari, eo, quod ſecundum vanam hominum opinionem fauſta, aut infauſta exiſtiment tempora, vt tradit *D. Auguſt. in Enchirid. c. 79.*
8 † Item qui colligunt herbas in feſto S. Ioannis credentes eo die habere virtutem efficatiorem, vel addunt circunſtantias inutiles, aut orationes otioſas, quæ aliquando incantationes eſſe ſolent, cap. non liceat h. 26. q. 5. *Neque in collectionibus herbarum, quæ medicinales ſunt, aliquas obſeruationes, vel incantatio-*
9 *nes liceat attendere.* † Nam cum ad hoc cauſa naturalis non ſubeat, nec diuina, de neceſſario vana, & ſuperſtitioſa eſt cenſenda, *Petr. Gregor. in Syntag. lib. 34. cap. 14. Franciſc. Suarez de Relig. lib. 2. cap. 2. Raph. de la Torre to. 2. de vitiis opoſ.*
10 *relig. q. 96. art. 3. diſp. 3.* † Quia naturalis ſe non extendit vltra naturales effectus, vt apud agricolas in plantatione, & inſeritione arborum, apud fabros in inciſione lignorum, apud paſtores incõtuſione vellerum, & in prægnatione ouiũ, eo quod ex cœli influentia, Lunæ conformatione: & terræ diſpoſitione, meliores in vno, quam in alio euentus experiantur, vt tradit *Petr. Ciruelo Doroceuſ. lib. 4. de Aſtrolog. Chriſt. cap. 1. & 3.*
11 † Diuina autem non eſt, quæ ab Eccleſia non eſt recepta: quæ recipitur, veneratur, vt in diebus feſti, quibus in honorẽ Dei, à ſeruilibus curis vacamus, ſiue die Dominico, qui loco Sabathi, ſuccedit, quo requieuit Dominus ab omni opere, quod patrauerat, *Geneſ. cap. 2.* ſiue alio de præcepto Eccleſiæ, *D. Thom. 2. 2.*
12 *q. 122. art. 4.* † Siue quo alio, quem in honorem Dei, vel ſanctorum, non ſolum Eccleſia, verum Epiſcopus præcepit obſeruari, cap. conquæſtus de ferijs, *cæteriſque ſolemnitatibus, quas ſinguli Epiſcopi in ſuis diocœſis duxerint ſolemniter ve-*
13 *nerandas.* † Nam in horum obſeruatione nulla interuenit vanitas, nec ſuperſtitio: imo maximus Dei cultus, ac eximia veneratio, quibus Deo non odioſi, ſed amabiles reddimur, ideo obſeruanda eſſe, ex multis probat *Franc. Suarez de Relig. lib. 2. cap. 1. 2. 3. & 4. cum ſeqq.*
† Reliqua autẽ dierum obſeruatio quæ 14
vana eſt, vt ex vno die cæteros anni prouentus cõiectare, quemadmodũ ex die Conuerſionis S. Pauli, feſtiuitatis S. Vincentij, Vrbani, & ſimilium, quibus ſuperſtitioſi homines anni caſus diuinantur apud *Burchar. vbi ſup.* ex quo ſuperſtitioſos fecerunt verſos.

Clara dies Pauli bona tempora denotat anni.

¶ Item vanitatis obſeruatores ſunt, 15
qui Kalendas Ianuarij, quaſi in principio anni boni fati augurio obſeruant, aut feſtiuo ritu colunt, vt proſperum ſibi quidquam profiteantur, quia vana cenſetur obſeruatio mixta diuinationis, ac periculo, vt in *Concilio Toletan. 4. Can. 10. & in cap. non obſeruetis, d. 26. q. 7.*
† Si tamen prædictum diem ritu pal 16
ganorum colunt in honorem Iani, ve Strenæ deæ epulis vacant, aut Strenas mittunt, vel accipiunt, mera eſt idolatria, vt docet *Burchard. in pœnitẽt. lib. 19. cap. de arte Mag. verſ. obſeruaſti Kalendas.*
† Secus tamen ſi animi tantum cauſa, 17
vel amicitiæ conſeruandæ pro conſuetudine Chriſtianorum conuiuentur, nullum eſſet peccatum, vt docet Diu. Gregor. lib. 2. epiſt. 37. *Conuiuia, quæ ex intentione impendẽdæ charitatis fiunt rectè veſtra fraternitas commendauit.* † Quini- 18
mo ſi in honorem Dei fierent, & non habentibus ſubeniatur, mererentur coram Deo, Eſdr. 2. cap. 4. *Ite comedite, & bibite mulſum, & mittite partes his, qui non præparaberunt ſibi, quia ſanctus dies Domini eſt.* † Idem puto dicendum de vigi- 19
lijs, quæ in honorem Sanctorum fiunt, vulgo *Velas*, & nouendiarijs deuotionibus, Hiſpané *Nouenas*, dum tamen ab Eccleſia earum epulæ arceantur, vt

deciſum

decisum est in *Concilio Leodicensi, Can. 28. & Trid. Sess. 25.* Nam vt ait Apostol. Co-
rinth. 1. cap. 9. *Nunc quid domos non habe-
tis ad manducandum, & bibendum? vt Ec-*
20 *clesiam Dei contemnitis.* † Nisi id ex ni-
mia fiat deuotione, vel simplicitate, vt
sentire videtur, Paulin. in natali S. Fœ-
lic. IX.

Ignoscendum tamen puto talia par-
uis,
Gaudia, quæ ducunt epulis, quæ mentibus
erit
Irrepsit rudibus, nec tantæ conscia culpæ
Simplicitas pietate caret, male credula
sanctos
Perfusis halante mero gaudere sepul-
chris.

21 ¶ Dies enim obseruare vanæ super-
stitionis dogma est, plena vanitatis, ac
periculi, Christiano cuique semper ab-
horrenda, vt docet D. Paulus ad Galat.
cap. 4. *Dies obseruatis, & tempora, & mē-
ses, & annos timeo vos, ne frustra laborabe-*
22 *rim in vobis.* † Nam licet dies ex Solis pa-
ralelo, & Lunæ mutatione, quo ad res
naturales diuersificentur, quo ad exter-
nam autem policiam, vel humanam
guuernationem attendendi non sunt,
quia omnes dies æquali bonitate Deus
creauit, quo ad has actiones, & ita aliud
tenentes superstitione implicantur, vt
docent, *Gl. & PP. in dict. Galat. 4. Ciruel.
de Superstit. p. 3. cap. 6. Alcozer in Sum. cap.
14. Thom. Sanchez lib. 2. cap. 40. ex nu. 1.*
23 † Et ita superstitiosi sunt, qui in die
Martis Deo belli consecrato matrimo
nia negant cōtrahēda ne lites, & bella,
& dissensiones suboriantur, damnati in
cap. qui æstimaret h. 26. q. 7. *Qui certis
diebus, siue mensibus, siue annis nolunt, aut
volunt aliquid incohare, eo quod secundum
varias doctrinas Gētium fausta, aut infaus-*
24 *ta existiment tempora.* † Et ita vt hanc
superstitionem á fidelium animos a-
berrūcaret Rex noster D. Philippus II.
qui iamdiu ad cœla euolauit, matrimo
nium die Martis contraxit. Et Luculus
in Armenia contra Tigranes cum bel-
lū esset suscepturus admonitus, quod
ille dies inter nefastos connumerare-
tur, respondit se ideo extrenue pugnatu-
rum, vt illum diem ab impia acceptio-
ne redimeret, vt narrat *Plutarch. in
Apoteg.* † Et conciuis meus religione, 25
nobilitate, atque animi virtute clarus,
cuius merita, & extrenua facta magni
ducis, magnis ex causi nomen dederūt,
Augusta diademate dignus D. Gūdisal-
uus Ferdinandez de Cordoua cum mi-
lites aliquibus diebus pugnam capesce-
re contradiceret, eorum animos, exci-
tauit dicens, Age, quia non nobis, sed
aduersarijs nefastus est dies, vt narrat
Paul. Iobius in eius vita. † Nā hic strenus 26
Dux omni sæculo commendandus in
nil aliud sinceræ fidei, & religionis cul-
tu magis coruscat, quam in huius va-
nitatis detestationem; & ita cum pul-
uerem tormentarium ignis in vaderet,
milites in malum omen accipientes
confortauit dicens, state animo, quia
hæc sunt luminaria sequentis victoriæ,
vt ex Iobio narrat *Couarrub. lib. 2. de fal-
sa prophe. cap. 24.*

¶ Apud Rabinos varij fuerunt dies 27
ominosi, scilicet dies Lunæ aliquorum
mensium, & ex his alter erat, quia cre-
diderunt in eo natum fuisse *Cain*, apud
Athenienses nefastus fuit dies Mar-
tis, apud Medos dies Mercurij, apud
Phrygios dies Iouis, apud Troianos
dies Veneris, apud Persas Saturni, ita vt
si omnium nationum dies computan-
tur, quos pro ominosos habuerunt, om
nes omnino anni dies obsceni, & omi-
nosi fuissent, vt tradit *Alex. ab Alex. lib.
4. Dier. Genial. cap. 20.* † Quorum om- 28
niū deliria, ac vanæ superstitionis inep-
tias ab AEgyptijs sunt atæ, qui totius
diuinationis fuerunt authores, vt habe-
tur *in cap. sed & illud h. 26. q. 2.* † Apud 29
quos fuerunt aliqui *dies atri*, rebus
agendis

agendis infeſti, Græce dicti ἀποφράδας á veteribus deluxa voce, vt docet *Cœl.*
30 *Rodigin.lib.7.antiquit.lect.cap.9.* † Quos ideo appellamus Hiſpané, *dias aziagos*, quaſi AEgyptiacos, quorum fuit mentio, *in d.cap. non obſeruetis, capit.quis æſtimaret huius 26.quæſt.7.* licet eius nominis deribationem dicat ſe neſcire, *Raphael de la Torre, vbi ſupr. d. diſputatio.2.*
31 † Ex quo apud noſtros met Iuris Conſultos, *Dies cretionum* emanarunt, quibus hæreditas adiri non poterat, vt tradit *Petrus Gregor. vbi ſupr.d. capit.34. numer.14.* Quos vt mere ſuperſtitioſos improbat Imperator, *in l. cretionum*
32 *dies, C. de iure deliberand.* † Ad quos quidem reſpexerunt veteres illi *Faſti, & Nefaſti dies* in iure noſtro paſsim, vt notat *Alciatus:* F A S T I, quibus Prætori iuriſdicendi poteſtas fuit, N E F A S T I, quibus ſolemnia illa verba *do, dico, abdico,* intercludebantur, Ouid.lib.6.Faſtor.

Ille nefaſtus erit per quem tria verba ſilentur
Faſtus erit per quem lege licebit agi.

¶ In quorum claſſe referendi ſunt
33 Chyrurgi, qui vt ſanguinem minuant, ſiue vt curcubitulis corpus euacuent *Dies Indicos* ſolent āttendere, quos *Criticos* appellarunt ex medicis. † In qui-
34 bus Lunę imaginarios angulos, & aſpectus, & conformationes fingentes, de morbis iudicant, quo pacto ſit medendum, & quæ cuique eueniat ægritudo, quæ vt mera delirantium inſomnia refellit *Conradus Vvipin. lib.3. de ſuperſtit.cap.8.& 9.* † Nam aſtrorum tan-
35 ta vis non eſt, vt naturalem curſum impediat, vel materiæ in diſpoſitionem adaptent, vt cenſent *Galen. lib.2. de dieb. critic. & conciuis meus Auizena libro 4. Fen.2.tract.2. cap.1.* † Quare Dies iſti
36 *Critici* magis pendent ex materiæ diſpoſitione, concoctione, & ſtati morbi temporibus, & ſymptomatibus, quam ex ſyderum influentia, vt paſsim do-
cet *Hippocrat. & Celſ. lib.4. cap. 4.* † Et 37
ita merito eos contempſit *Galenus lib. 12. Therapeutic.* & multis eorum patefactis erroribus impugnauit *Ioan. Langius medicus eximius epiſtol.35.* & nullò ex his citato *Mart. del Rio omnium literarum gloria conſpicuus, lib. 1. Magicarum*
cap. 3.quæſt.1. † Et qui iunior iſta defen- 38
derat *Marſil. Ficinus libro de vita cœlitus comparand.* Poſtea palinodiam decantauit, & in noſtram ſententiam profeſſus eſt *lib.12.epiſt. ad Polician.*

CAP. XXVIII. de ſimulata religione, ſiue de ſuperſtitione.

SVMMARIVM.

SVperſtitio nil aliud eſt quam inanis, ac ſuperfluus timor, numero.1.
Superſtitio vnde dicatur, nu.2.& 3.
Superſtitionis duplex profeſſio, nu.4.
Superſtitio cōmittitur in cultum veri Dei, num.5.
Superſtitionem in vera religione non committi, nu.6.
Peccatum per exceſſum in vera Religione committitur, nu.7.
Miſſæ cum tot numero candelarum, aut alio præfinitu ritu ab Eccleſia non recepto improbantur, nu.8.
Miſſæ vulgò de la luz, ſunt ſuperſtitioſæ, numero 9.
Diabolus ſanctiſsimis quibus abutitur, numero 10.
Miſſæ S. Amatoris damnantur, nu.11.
Miſſæ vulgò treintanario reuelado, & Miſſæ del Conde prohibentur, numero 12.
Miſsæ de la Emperatriz, & Miſſæ del anima ſola deteſtantur, nu.13.
Miſſæ, quæ promittunt euentum ſunt damnatæ,

natæ, numero 14.

Clerici celebrantes Missas huiusmodi peccăt mortaliter etiă si bono zelo faciăt, n. 15.

Clerici huiusmodi tacitè consentiunt in pacto, nu. 16.

Oblationem facientes ex bonis eleemosynæ impetrantis, superstitiosi sunt, nu. 17.

Reliquias sanctorum, vel Euangelia gestantes adiunctis vanis circunstătijs superstitiosi, nu. 18.

Orationes in quibus aliquid continetur otiosum, vel extraneum superstitiosæ sunt, nu. 19.

Orationes policentes euenta damnantur, nu. 20.

Rebus sacris vana admiscentes detestantur, nu. 21.

Superstitionis vacua multa ex paganis, numero 22.

Partis affectæ imagines Deo suspendere non est superstitiosum, nu. 23.

Anathematis suspensionis in cultum veri Dei caret superstitione, nu. 24.

Anathema dicitur à suspendere, vel dicare, nu. 25.

L. Annæus Seneca de ritu stipitis condendi laudatus, nu. 26.

Tabullæ pictæ in honorĕ Dei appeusæ, nu. 27.

Inscriptio adebatur picturis casum enarrăs, nu. 28.

Cereos, & hominum simulachra Dijs consecrata, nu. 29.

Oscilla, quæ sint, & qua materia comparatæ, nu. 30.

Dicationis armorŭ extra superstitionĕ, n. 31.

Herculis sagittæ in ara apperisæ, nu. 32.

Herodes spolia barbarorum sacrario affigit, nu. 33.

Vlysses in Hispania spolia belli Mineruæ cŏsecrauit, nu. 34.

Manumissi chatenas, & compedes Laribus, & Saturno affigisse, nu. 35.

Captiui compedes suspendere, & milites arma in vsu, nu. 36.

Vestem voti causa Deo suspendere mos fuit, nu. 37.

Vestium, & comarum supensionis, num. 38.

Coma in honorem Dei suspensa, nu. 39.

SVPERSTITIO 1
nihil aliud est, quam
inanis, ac superfluus
timor, vt docet *D.*
Thom. 2. 2. quæst. 93.
seu importuna, ac
inepta religio, vt voluit *Aul. Gel. lib.* 10.
noct. Atticar. † Ducta voce á verbo *su-* 2
persto, nam vt ait D. Isidor. lib. 8. Ethi-
molog. cap. 3. *Superstitiosi dicuntur à se-*
nibus, qui multis annis superstites per æta-
tem delirant. † Siue vt ait Cicer. lib. 2. 3
naturæ Deor. *Qui totos dies immolabant,*
vt eorum liberi superstites eßent supersti-
tiosi sunt vocati † Et horum duplex pro- 4
fessio, aut in cultŭ falsi Dei, hoc est dæ-
monis, iuxta illud D. Paul in act. Apost.
c. 7. *Viri Atheniĕses per omnia quasi super-*
stitiosos vos esse video. † Aut in cultŭ veri 5
Dei, vt siquis hodie vitulŭ Deo sacrifi-
caret, vel Sabbatha coleret, aut filios
circŭcideret, quæ lege Moysi Deo vero
statuebantur absq; dubio essent supers-
titiosi: vt docet *D. Ambros. in Psal.* 118.
† Nă etsi Lactantius Ciceronĕ reprehĕ 6
dat, eo quod putauerit superstitionĕ in
vera Religione cŏmitti dicens in cultŭ
veri Dei non posse esse excessum, *lib.* 4.
instit. cap. 28. † Respuendus est, quia pec- 7
catum per excessum in vera Religione
committitur, vt ex multis probat *doctis.*
Francis. Suarez de relig. lib. 2. cap. 1. & 2.
¶ Ex quo capite primo damnantur,
qui Missas faciunt celebrari cŭ tot nu- 8
mero candelarum, aut alio præfinito
ritu ab Ecclesia tamen non recepto, vt
patet ex sacro Conci. Trident. Sess. 22.
in decreto de obseruand. & vitand. in
Missæ celebrat. *Quarundam Missarum,*
& candelarum certum numerum, qui ma-
gis à superstitioso cultu, quam à vera reli-
gione inuentus est, omnino ab Ecclesia Epis-
copi remoueant. † Idem dicendum si tot 9

conti-

continuis diebus, & non interpolatis, aut tali hora scilicet oriente Sole, *como en las Missas de la luz*, aut tot orationibus etiam receptis, sed præter Ecclesiæ vsum admissis, & numero præfinito, aut quid simile, nam vt ait Dominus, Deuter. cap. 12. *Quod præcipio tibi, hoc tantum facito neque addas, quidquam, nec*
10 *minuas.* † Nam licet sanctæ, & piæ videantur, non propterea licita debent censeri, quia diabolus sanctissimis, quibusque rebus abvtitur, vt grauius homines seducat, siue vt ait D. Thom. part. 2. quæst. 1. artic. 4. *Vt sic non solum per apostasiam à fide, verum etiam perfidia sacrilegij vitium incurrant, atque ipse creator amplius offendatur, & vt maiori opportunitate plures ruere faciat, cum sacris rebus videant huiusmodi pacta commendari.*

11 ¶ Vnde damnantur, primo Missæ, quæ sub nomine S. Amatoris habentur, & similes in quibus numerus Missarum, & precum præfinitur, nulla Ecclesiastica sanctione inducto, vt probât *S. Vincentius Ferrer homil. 2. Dominic. 4. in Aduent. Petr. Ciruelo Dorocens. tract. de superst. part. 3. cap. 11. Mart. del Rio lib. 3. Magicar. disquisit. part. 2. quæst. 4. sect. 7. Raphael de la Torre tomo 2. de vitijs oppos. religion. quæst. 95. & nouissime conciuis meus Thomas Sanchez in summ. tomo 1.*
12 *lib. 2. cap. 41. numer. 1.* † Item, & Missæ, quas appellant, *del treyntanario reuelado*, & alio nomine *Missas del Conde* damnatæ sunt, vt superstitiosæ per *S. Vincentium, & Ciruelum, vbi supr. Caietan. 2. 2. quæst. 96. art. 4. Thomas Sanchez dict. num. 41. ad fin. D. Marti. de Aiala in Concilio Prouincial. Valent. anno. 1566.*
13 *Sess. 3. cap. 6.* † Similiter, & Missæ, quæ dicuntur *de la Emperatriz, de la anima sola*, & aliæ in quibus varia euenta policentur, & cognitionem futurorum, & horæ mortis renunciationem, quia cum hæc nullomodo miraculo tribuantur, quia nil Deus tale promisit, nec causa naturalis, nec artificialis subest: de necessario pacto cũ dæmone est tribuendum, vt docent *Caieta in summ. v. incantatio Valent. in Diu. Thom. 2. 2. quæst. 12. disputat. 6. Victoria in relect. de Magia. nu. 16.*

¶ Quare hæc omnes Missæ, & simi- 14
les, quæ ex simulata religione prouenerunt, ex earum numero, aut orationibus spem, & fiduciam profitentes animas ab inferis liberaturas, aut obtenta consecuturum, vel futura, aut remota cogniturum, tanquam superstitiosæ improbantur varijs Concilijs, Sanctorum doctrinijs, & doctissimorum testimonijs, *Sanct. Vincentius, Delrius, Thomas Sanchez, Ciruelus, & alij vbi supr. D. Christophor. de Rojas Episcopus Obetens. in sua synod. ann. 1553. lib. 3. titul. de celebrat. Miss. constitut. 9. Episcopus D. Didac. Ramirez in synodo Conchens. ann. 1531. titul. de offic. diuin. Episcopus D. Didac. de Alaba in sua synod. ann. 1549. titul. 2. cap. 14. & in Concilio Prouinciali Valent. dict. cap. 6. Alcozer in summ. cap. 14. Suarez de religio. lib. 2.* † Et ita Cle- 15
rici tales Missas celebrantes peccant mortaliter, quia cooperantur eorum malitiæ, etiam si bono zelo, & in simplicitate cordis faciant, vt per *Doctores in cap. 2. de sortileg. cap. si quis Episcopus 26. quæst. 5.* † Quia eo ipso, quod fa- 16
ciunt, quod á talibus supertitiosis sunt instituta fieri, tacité consentiunt pacto, saltem inito cum primo facti authore, qui in vanis huiusmodi circunstantijs decreuit fiduciam colocandam, *secundum D. Augustinum super Genes. 2. ad liter. D. Thom. 2. 2. quæst. 95. artic. 5. & ibi Caietan. artic. 2. Victoria in relect. de Mag. quæst. 6. nu. 28. Suarez lib. 2. de relig. cap. 9. ex nu. 13.*

¶ Secundo damnantur, qui faciunt 17
oblationem ex bonis eleemosyna impetratis, credentes maioris efficatiæ

 ad effe-

ad effectum consequendum:& qui metiuntur cingulũ ægrotantis ad cognoscendum à quo sancto sanitas sit petenda, vt docet *Burchard.in Pœnitent.lib.* 19.
18 *capitul. de arte Magic.* † Aut qui gestant reliquias sanctorum, vel Euangelium sancti Ioannis, aut aliquis versus Psalmorum, non ex deuotione tantum, sed adiunctis vanis circunstantijs, vt docent *Diuus Thom.* 2.2. *quæstion.* 95. *arti.*4.Nauarr. *in Manual. cap.*11. *numer.*
19 35. † Vel orationes in quibus aliquid continetur otiosum, vel extraneum, vel nomen incognitum etiam Dei, vel alicuius Angeli, vt traddunt *Marti. de Ales tractat.* 10. *de superstitio. Turrecremat. in capit. non obseruetis huius* 26.
20 *quæst.* 7. † Vel etiam cogniti, sed ad id ad quod adhibetur nullam habere efficatiam dignoscatur, vel si eo poliœatur, non pati aquam, ignes, carceres, vel manus iustitiæ, quia omnia ista superstitiosa sunt, vt docent *Petrus Ciruelo, dict. cap. vndecimo, Raphael de la Torre de vitijs oppposit. religio. tomo secundo, quæstione nonagesima quinta, disputatione* 3.
21 † Aut rebus sacris vana quæq; admiscent, vt qui ante febris accessionem manus lauant, & interea certum ex Psalmis versum submurmurant, vel laborantis manu præhensa dicunt, *Æquefacilis tibi hæc febris fiat*, &c. vel quid simile apud *Burchardum, vbi supr.*

22 ¶ Neque ad hanc superstitionem refero consuetudinem eorum, qui vt ab aliquo euasere periculum mortis; vel valetudinis aduersæ, vel naufragij, vel quid gloriosum in bello patrantur, tabellas rerum gestarum seriem continentes, aut earum loco vestes, quibus ægrotanti fuerant induti, arma, quibus vel ab hostibus se occisum iri credebant, vel quibus ipsi hostes deuincerant, catenas, & compedes quibus detenti captiui, affectæ partis imagines, cesariemque ex voto ad templorum parietes apenpdere in vsu est. † Nam licet ex vano, & 23
superstitioso Deorum cultu originem habere videatur, nihilominus in sacris literis eius vsum approbatum comperio in honorem veri Dei, vt Arioli consuluerunt Philisteis, Regum 1. capit. 6. *Facietisque similitudines anorum vestrorum, & similitudines murium, qui moliti sunt terram, & dabitis Deo Israel gloriam.* † Quem quidem morem 24
respexisse videtur sancta illa Iudith in Holophernis victoriam Iudith cap. final. *Et conopæum, quod ipsa substulerat de cubili Holophernis obtulit in anathema obliuionis.* † Nam anathema fuit, quod 25
Deo dicabatur; consecrabatur, vel suspendebatur in facti alicuius memoriam, ab ἀναθεῖναι, quod suspendere, vel dicare significat, vt tradunt *Nauarro in Extrauagant. de dat. & promiss. numero* 10. *Suarez tomo* 5. *de censur. disputat.* 8. *sectio.* 2. *numer.* 4. † Quo Deos propi- 26
ciari Gentiles crediderunt, licet conciuis meus Apostolica familiaritate conspicuus L. Annæus Seneca, quem sanctum appellat *Diuus Hieron. libro de viris illustris*, non anathema, sed pia voluntate Deum deuinci conclamat, epistola. 16. *Nec auro, argentoque suspenso, nec in thesauris stipe infusa, sed pia, & recta voluntate.* † De tabul- 27
lis in alicuius eucnti memoriam, Tibulus lib.1.eleg.3.

Nunc Dea, nunc sucurre mihi, nam posse mederi.
Picta docent templis multa tabella tuis,

† Adebatur picturis inscriptio casum 28
referens carmine, Propert. libro secundo.

Pro quibus obtatis sacro me carmine damno
Scribam ego: per magnum est salua puella Iouem.

Vel so-

Vel soluta oratione titulum, Ouid. Amor. 2. eleg. 13.

Adijciam titulum, seruata Naso Corinna.

29 Cereos, & hominum simulachra Dijs, sed præcipue Saturno, apud antiquos author est Machrobius lib. 1. Saturnal. cap. 11. *Cœpisse Saturno Cereos potius accendere, & in sacellum Ditis aræ Saturni cohærens Oscilla quædam pro suis capitibus*
30 *oferre.* † Quæ non Cereæ vt hodie, sed laneæ, vel stipeæ fuerunt, vel ex argilla, vt notant *Festus*, & Varro. ille *lib.* 14. hic vero 6. *de ling. lati.* quæ cuspidi, vel in altum desingebant, Virgil. Georg. 2.

Oscilla exalta suspendunt mollia pinu.

31 ¶ Dicationis armorum sacra facit mentionem Paremia Machabæor. 1. cap. 6. *Vellamina aurea, loricæ, & scuta, quæ reliquit Alexander Philippi Rex Ma-*
32 *cedo.* † De Hercule sagittas ad Apolinis, & ferramenta quibus equus Troianus compactus fuerat, ad Mineruæ in Metapontinos collocasse scribit
33 *Iustin. lib.* 20. † De Herode Rege spolia barbarorum ad sacrarij orbem affigisse, tradit *Ioseph. lib.* 15. *antiq. cap.* 15. de alijs plura vterque *Plinius* alter, *lib.* 15. *natur. histor. cap.* 30. alter vero in
34 *Panegyrad. Theodos.* † De nostra Hispania *Strabo. lib.* 3. Is monumenta quædam de Vllysis errore in Minetuæ templo esse commemorat, parmas suspensas, pallustria, rostraque naualia, qua dere diuinus Poeta.

Aere cauo clypeum magni gestamen Abantis

Postibus aduersis figo, & rem carmine signo.

Æneas hæc de Danais victoribus arma.

35 Manumissos cathenas, & compedes Laribus dicasse scribit *Horat. Satyr.* 1. & 5. Saturno autem Martial lib. 3. epig. 29.

Has cum gemina compede dedicat cathenas.

Saturne tibi, Zoilus, priores.

Ex quo captiui diuina mercede redempti, qui ex paganorum seruitute ad hanc auram euolarunt, templis solent cathenas, & compedes quibus reuincti fuerant suspendere. Item, & milites arma quibus hostes profligarunt, vt Laodomia ad Protesilaum, apud Ouid. in Herois epist. 13. 36

Dij precor à nobis omen amouet sinistrum,

Et sua det reduci vir meus arma Ioui.

Vestem voti causa ad vitandum immi- 37
nens aliquod periculum Deis dicari solitam testis est Silius.

Fœmineus matres graditur chorus ordine longo,

Iunoni pallam, conceptaque vota dicabant.

Vestium etiam, & comarum Deo di- 38
catarum mentionem facit Statius lib. 12. Thebaid.

Mœstarumque super libamina serta comarum.

Pendent, & vestes mutata sorte relictæ.

Decoma tantum idem Statius in plan- 39
ctu Lycurgi de morte Artemidori filij, lib. 6. Thebed.

Iupiter hanc crimen voti reus ante dicaram,

Et Amphiareus Diti patri sacrificans eundem Stat. lib. 3. Syluar.

Accipe commissum capiti decus.

CAP. XXIX. de signis quibus diuinatio à prophetia dignoscatur.

SVMMARIVM.

Diuinatio est falsa prophetia, nu. 1.
Spiritus probandus an sit à Deo, nu. 2.

Probationis speritus difficultas, nu.3.
Falsi prophetæ qui dicantur, nu.4.
Falsi prophetæ non solum ignaros, sed prudentes quosque fallunt, nu.5.
D. Ignatij de Loiola laudes, num.6.
Magdalena de la Cruz sanctitatis prætextu multos fefellit, nu.6.
Monialis Lusitana quibus fallatijs vtebatur, nu.7.
Ioanna la pucella apud Gallos famosa saga, nu.8.
Signa falsæ prophetiæ, nu.9.
Humilitatem præ se ferũt prophete ex Deo, nu.10.
Falsa prophetia sub prætextu sanctitatis, numero 11.
Arrogantia, & propria præsumptio nõ coheret veræ prophetiæ, nu. 12.
Falsi prophetæ qui Christi nomine multos deceperunt, nu.13.
Simon Magus Dei nomine veneratus, numero 14.
Magi, qui se Deos, & prophetas appellarunt, nu.15.
Prophetia, quæ proprium commodum potius quam aliorum respicit vtilitatem non est à Deo, nu.16.
Prophetia ex proprio commodo vertitur in diuinationem, nu. 17.
Propheta Balaam ex prophetia pecuniã accipiebat, nu.18.
Apostoli Simoni Mago offerenti pecunias pro prophetia compescuntur, nu.19.
Prophetia ad hoc, vt ex Deo sit debet esse conformis vniuersis scripturis, nu.20.
D. Paulus Euangelicam veritatem ex scriptura comprobauit, nu.21.
Prophetiæ velamini diabolus satagit fidei fundamenta prabertere, nu.22.
Montanus Mahomath, Lutherus, & alij falsi prophetæ, nu.23.
Angelus prædicens contra sacram Scripturam non est credendus, nu.24.
Miracula nõ sunt signa veræ prophetæi, sed fides, nu.25.
Falsus propheta miracula facit, nu.26.
Apolonius Thyanæus miracula edit, & quæ videbantur Christi maiora, n.27.
Falsus propheta etiam in nomine Dei miracula facit, nu.28.
Propheta verus non est, qui passim, & vbiq; respondit, nu.29.
Falsus Propheta est, qui omni tempore, & loco respondet, nu.30.
Falsus propheta est, qui vno tempore magis, quam alio spiritum patitur, nu.31.
Prophetia, quia ex Deo est, non vbique, & pro libitu habetur, nu.32.
Iahazieli Spiritus Domini descendit coram Iosaphat, nu.33.
Manus Domini non est abbreuianda, nu.34.
Prophetia de rebus futilibus, & inanibus diabolo est referenda, nu.35.
Prophetia quæ euentui non respondet non censetur à Deo, nu.36.
Prophetia comminationis certa est secundum præsentem iustitiam, nu.37.
Prophetia Natham non fuit ex Deo, sed ex mente sua, nu.38.
Prophetia dicta nescienter dæmoni est referenda, nu.39.
Prophetia ex Deo maxima cum certitudine infunditur, nu.40.
Prophetia sine intelligentia manca censetur, nu.41.
Prophetia magis consistit in intelligentia quam in visione, nu.42.
Prophetia sine intelligentia datur illis etiam qui non sunt propheta. nu.43.

DIVINATIO, quia falsa prophetia est nõnulla sunt tradenda, quibus dignoscatur, nam Sathana transfigurat se in Angelum lucis, vt docet *Apostol. Corinth. 2. cap. 11.* Et ipsiusmet Christi formã assummit, vt narrãt *Paladius in hist. SS. PP. & Sulpic. Seuer. in vita S. Martin.* † Vnde 2
merito admonet Dñus, apud Marc. cap. 13. *Videte ne quis vos seducat,* & D. Ioan.

Ioan.epist.4. *Nolite credere omni spiritu*, & Canonicar.1.cap.3. *Probate spiritus*
3 *an sit à Deo.* † Sed si eo quod dixit probate spiritus, dixisset quomodo esset probandus, subsisterem, nam quæ apud alios recte dicta sunt non inculco, sed inexplorata, aut minus dicta, siue intellectu difficilia, qualia ista, quæ Herculeis humeris dixit formidanda, *D. Chrysostom. ad Pauli Corinth. 1. hom. 29. & in*
4 *Matt. c. 24.* † Sunt enim falsi prophetæ, qui veritatem supplantare conantur, vel ex eo quod ait Dominus in Euangelio, Matth. cap. 7. *Attendite à falsis prophetis*, cuiusmodi multi annumerantur,
5 ex prophetis Baal, *Reg. 3. cap. 18.* † Et alij innumeri sunt, qui non solum ignaros, sed & prudentes, quosque viros solent decipere, vt docent, *D. Augustin. lib. de diuinat. dæmon. Lactãt. lib. 2. diuinar. instit. cap. 17. D. Chrysost. & Theophilat. in Euangel. D. Ioann. ille homil. 18. hic vero, cap. 1.*
6 † Quæ causa fuit vt tempore, quo diuinus Patriarcha ille, tot virorum literis, virtute, & religione coruscantium, pater, atque pastor vigilans D. Ignatius de Loiola illustrissimæ Religionis societatis Iesu fundator inter viuos degeret, Cordubæ in arctissimo Religionis cœnobio diabolus sanctitatis specie suscitauit Magdalenã de la Cruz, quæ per triginta annos non solum cõciues meos (quorum omnes cauti, & perspicaces sunt) verum ipsosmet Principes in spectationem detinuit, quo ipsa tanti sceleris tedio adducta, crimen Inquisitoribus confessa salubrem pœnitentiam obtinuit, vt narrat conciuis meus *Episcopus D. Iacob. Simanc. de Cath. instit. tit. 21. nu. 24. & Petr. Ribade-*
7 *neira in vita B. Ignatij lib. 5. c. 10.* † Et eodem tempore, quod fuit circa annos Domini M. D. XLVI. in antiquissima literis, & armis potente Lusitania altera fœmina non minori sanctitatis, & religionesvellamine á demone delusa, tot fictis miraculis, & reuelationibus se cõmendabit, vt ab omnibus pro sancta haberetur, adeó vt illius Ecclesiæ Prælatum etiam in errorem induxerit, vt illam pro altera D. Chatarina Senensi, (quia plagas finxerat) veneraret, vt meminit *Horosf. Couarr. lib. 1. de falsa prophetia, cap. 24.* † Et non multo antea in 8
nobilissima Frãcia altera fœmina fuit nomine *Ioanna*, dicta *la pucella*, quæ in suæ fictæ reuelationis testimonium mapam laceratam in omnium oculos redintegrauit, vt narrat *Ioan. Niderius in Formicar. lib. 5. cap. 8.* quæ & alia huiusmodi non sunt dæmoni impossibilia, vt Deo dãte dicemus sequenti *lib. 2. de Magia operatric.*

¶ Primum, enim ad discernendã di- 9
uinationem á prophetia multa sunt cõsideranda circa vita, mores, & exercitia prophetę; an sit elati animi, ambitionis, aut proprij cõmodi, vel existimationis aliquid præse ferat, quia hæc non sunt á Deo, vt probant *Cardinal. Turrecrem. in defens. S. Brigid. in prefat. Ioa. Gerson. tract. de probat. spirit. c. 2. Ribadenei. de tribulat. c. fi.* † Nam à Deo illuminatus ex diui- 10
no cõsortio humilitatem, modestiam, & propriam despectionem semper prçse fert, D. Ioan. cap. *Discite à me, quia mitis sum.* Cõtra autem diabolus arrogantiam, superbiam, & huiusmodi alia contra charitatem suadet, sine qua nulla est prophetia, D. Paul. Corint. 1. c. 13. *Etiam si habuero prophetiam, & nouerim mysteria omnia; si charitatem non habuero, nihil sum.* † Et ita quantumvis sancti ap- 11
pareãt, dum aliqua ex parte aliquid huiusmodi cernatur fugiẽdi sunt tãquam diaboli sectatores, quia vt ait Dominus per D. Matth. c. 7. *Attendite á falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouiũ, & intrinsecus autẽ sunt lupi rapaces.*

¶ Secũdo, quãdo prophetia aliquid ar- 12
rogantiæ presé fert, qua quis se Dei propheta appellat, aut Deus, aut Christus

falſus propheta eſt, & ideo non eſt cre-
dendus,vt docet Dñus per Matth. cap.
24.*Si quis vobis dixerit, ecce hic eſt Chriſ-*
13 *tus,aut ille nollite credere.*† Sic enim mul
tos decœpit Eum del Eſtella, qui apud
Gallos ſe Chriſtum finxit, vt ſcribit
*Guil. Neubrigenſ.lib.*1.c.19. & apud Hiſ-
panos alius Chriſti nomine,*Sulpic.Seue-*
14 *rus in vita S.Martin.*† De Simone Mago
notiſsima res eſt Romæ tẽpore D. Pe-
tri Principis Apoſtolorum plures de-
cœpiſſe Dei nomine,quo ſe Deũ apud
illos fuit ementitus, vt narrat *Euſeb.*
lib.2.hiſtor.Eccleſiaſ.Tertulia.in Apologet.
15 † De Theuda falſo propheta,hac ambi-
tione elato narrat *Ioſeph. lib. 20. antiq.*
cap. 2. de Natham Iudæo. *Idem Ioſeph.*
*lib.7.de bello Iudaic.cap fi.*de falſo Moy-
ſe in Creta,*Sozomen.lib.7.cap.*38.de alio
falſo Moyſe tempore Iuſtini, *Nicephor.*
lib.17.cap.6.
16 ¶ Tertio ſi prophetia magis propriũ
commodum, quam aliorum vtilita-
tem reſpicit,non dicitur à Deo infuſa,
nam vt ait Doctor Gentium D. Paul.
Corinth.1.cap.14.*Qui prophetat homini-*
17 *bus loquitur ad edificationem.*† Nam de
malis prophetis dictum eſt prophetiã
vertiſſe in diuinationem, quia ſuam
vtilitatem, & commodum reſpexerũt,
& pro ea pecunias acceperunt, vt do-
cet *D.Hieron.ſuper Micheam,tranſumpti-*
18 *ue in cap.nunquam*, 1.q.1.† Quia de cõ-
ſulentibus falſum prophetam Balaam
legitur Numer.cap.22. *Perrexeruntque*
ſeniores Moab, & maiores natu Madiam,
habentes diuinationis precium in manibus.
19 † Et ita Apoſtoli Simoni Mago offe-
renti pecunias pro diuina Dei inſpira-
tione, reſponderunt in Actis Apoſtol.
cap. 8. *Pecunia tua tecum ſit in perditionẽ,*
quoniam cogitaſti donum Dei pecunia poſ-
ſideri.
20 ¶ Quarto,quod prophetia ſit confor
mis vniuerſis ſcripturis veteris, & noui
Teſtamenti, Sanctorum omnium do-
ctrinis, ac fidei conformis, quia vt ait
D.Ioann.Canonic.2.cap.3. *Omnis ſpiri-*
tus, qui ſoluit Ieſum à Deo non eſt.† Et ita 21
in Theſſalonica D. Paulus ad proban-
dã Catholicam(quam profitemur)ve-
ritatem ex ſacris Scripturis illud oſten-
dit Acta Apoſt. cap.17. *Et per Sabbatha*
tria diſerebat eis de Scripturis adapperiens,
& inſinuans, quod Chriſtum oportuit pati.
† Nam ex diuinatione anxie diabolus 22
ſatagit fidei fundamenta prævertere, &
ita errores ſuos perſæpe prætextu pro-
phetiæ diuulgauit, vt docet *D. Auguſt.*
*lib. de hæreſib. cap.*16.† Vt de Montano 23
ſcribit *Apolinar. Hieroſolym.* de Maho-
math, *Illeſcas in Pontific.* de Luthero,&
Serueto, *Plateol.de hæretic.li.*10.de Mo-
netario, *Lindan. dialog.*1.de Philomena,
D.Auguſtin.lib. contra Academ.† Et ita 24
licet Angelus prædicat aliquid, quod
etiam in minimis contradicat Euange-
lio,aut ſacris Scripturis;non Angelum,
ſed Sathanam iudicabo, nam vt ait
Apoſtol. ad Galat. cap. 1. *Si Angelus*
euangelizat vobis,præterquam,quod euan-
gelizauimus vobis,anathema ſit.
¶ Quinto, dicernitur verus à falſo 25
propheta ex ratione fidei: nam licet
miracula faciat, & ſecreta reuelet,
aut futura,aut alia,quæ Deo ſunt reſer-
bata,non propterea verus propheta cẽ-
ſendus eſt,teſte Apoſt.ad Roman.c.12.
Habentes donationem ſecundum gratiam,
quæ data eſt nobis, ſiue prophetiam ſecundũ
rationem fidei.† Nam hæc omnia etiam 26
falſus propheta præſtare ſolet, de qui-
bus ſic teſtatur Diuus Matth. cap. 24.
ſurgent pſeudo Chriſti, & pſeudo prophetæ,
& dabunt ſigna magna,& prodigia: & ita
vt in errorem inducant(ſi fieri poteſt)etiam
electi.† Quemadmodum de Apolo- 27
nio Thyanæo legitur tot,ac tantis pro-
digijs doctriuã ſuam confirmaſſe, mor-
tuos reſurrexiſſe, & alia huiuſmodi,
quæ vera miracula videbãtur,& Chriſ-
ti maiora, vt tradit *D. Auguſtin. epiſt.*5.
& in

& in Apolog. Philòstrat. in vita Apolon.
28 † Et alij huiusmodi,qui propterea non sunt á Deo, etiam si in eius nomine fecerint D.Matth.cap.7. *Domine,Domine, non ne in nomine tuo prophetabimus, & in nomine tuo dæmonia eijcimus,& in nomine tuo virtutes multas fecimus? & tum confitebor illis,quia non noui vos.*
29 ¶ Sexto,falsus propheta censendus est,si de omnibus quibus interrogatur respondit, & vbique vellit, quasi proprium sibi munus exercens,nam vt ait D.Petr.Canonic.2. cap.1. *Non enim voluntate humana alata est prophetia,sed Spi-*
30 *ritu sancto inspirante.* † Aut si pro omni tempore, & omni loco respondit,quia satis signum euidens est illum fuisse authorem qui Saulem in medio domus
31 vexabat,*Reg.1.cap.18.* † Aut si in vno tempore magis, quam alio suas visiones,siue reuelationes paciantur,quia id fieri solet ex humore melancholico, quo Augustus Cæsar in verè magis, quam alio tēpore portentosa videbat,
32 vt narrat *Sueton.in eius vita.* † Quia prophetia cum à voluntate diuina pendeat eam non vbiq;,neq; palam solet Deus conferre,Deuter.cap.13. *Siquis fuerit inter vos propheta in visione apparebo ei, aut*
33 *per somnium loquar ad eum.* † Neque obstat super Iahazielem Spiritum Domini descendisse coram Iosaphat, & omnibus qui cum eo erant in templo,Paralip.2. cap.20. *Super quem factus est Spi-*
34 *ritus Domini in medio turbæ.* † Quia pręterquam quod non in domo, sed in tēplo fuit, manus Domini nō est abbreuianda,vt quibus velit, & quando vellit hoc donum largiatur, D. Paul.Corinth.1. cap.12. *Alij operatio virtutum, alij prophetia,alij discretio Spiritum, alij genera linguarum, alij interpretatio sermonum,*&c.
35 ¶ Septimo,si prophetia sit de vanis rebus, & futilibus, aut non necessarijs á diabolo habet originem,qui vanijs,& futilibus delectatur;non autem à Deo, quia vt ipsemet testatur per D. Isai. cap.48. *Ego sum Dominus docens te vtilia.*
† Aut si falsa sint, & non euenerint, 36
quia tum etiam non est à Deo prophetia, Deuteronom. cap.18. *Quod in nomine Domini Propheta prædixerit, & non euenerit, hoc Dominus non est loquutus.* † Nam licet veri Prophetæ præ- 37
dicant aliquando,quę non contingunt, vt in prophetia *Ionas cap.1.* non propterea sententiam muto, quia Prophetia fuit comminationis,& ideo certa secūdum præsentem iustitiam,sed quia homines desierunt peccare, desit Dominus punitionem, nam vt ait in cap.nouerit de pœnit.dist.1. *Nouerit enim Deus mutare sententiam, si tu noueris emandare delictum.* † Neque obstat prophetiam 38
Natám non fuisse comminationis, & tamen non fuisse certam, vt legitur, *Reg.2.cap.7.* quia illa non fuit à Deo, sed ex mente sua,ideo correptus fuit,vt docet *D.Hieron.super Ezechiel.ho.1.*
¶ Octauo,quādo nescienter loquū- 39
tur,dæmoni est reuelatio referēda,quia cum non posit ad animæ interiora penetrare loquitur in corpus tantum,& sic interrogati nesciunt rationem reddere, *vt diximus sup. cap.11.de diuinatione absoluta.* † Secus in prophetia diui- 40
na,quia cum Deus sit qui loquitur, qui ad animæ interiora penetrat, *Apostol. Corinth.1.cap.14.* Prophetas suos solet de fide, ac veritate certiores reddere Daniel.cap. 10. *Reuelatum est Danieli verbū verū intellexitq; sermonem.* † Nam 41
licet redēptionis mysterium ab exordio mundi sit annuntiatum,& sub lege scripta multi fuerint Prophetæ, qui eū non intellexerint,vt docet *D.Augustin. lib.7.Ciuitat.Dei cap.32.* Non propterea desierunt esse Prophetę,quamvis mancos prophetas eos appellet *Franciscus Picus lib.2.de Prænot. cap.2.* † Quia pro- 42
phetia magis consistit in intelligentia,

quam in visione, Daniel. dict. cap. 10. *Intelligentia opus est in visione*, nam vt ait Amos cap. 3. *Non faciet Dominus Verbum nisi reuelaberit secretum suum ad seruos*
43 *suos prophetas.* † Nam visiones sine intelligentia plerique dantur illis, qui non sunt prophetæ; intelligẽtia autem prophetis, vt manus illius, quam vidit Balthasar, cuius visionis intelligentiã explicauit, *Daniel. cap. 5.* & Iosephvisiones vacarum Pharaonis, *Genes. cap. 41.*

CAP. XXX. *de huius artis fallatia, atq; de ijs, quæ dæmon valet reuelare.*

SVMMARIVM.

Curiositas reprehenditur, nu. 1.
Diuinatio reprobatur non solum ob curiositatem, sed ob damnum, nu. 2.
Diuinis pœna mortis affingitur, nu. 3.
Diuinationis totius auctor diabolus est, numero 4.
Diabolus hostis mendacissimus, nu. 5.
Diabolus quam plures fefellit, nu. 6.
Diuinationis signa irrita, & stulta sunt, numero 7.
Sapientia huius sæculi stultitia est apud Deum, nu. 8.
Diuinatio tam in secunda, quam prima lege Moysis prohibita, nu. 9.
Sapere plusquam oportet, sapere prohibetur, num. 10.
Leges Partitarum, quæ diuinationẽ permittunt sunt correctæ, nu. 11.
Futurorum scientia nulla est, nu. 12.
Futurorum scientia soli Deo reseruata, numero 13.
Diabolus cognoscere nequit euentus liberos, nu. 14.
Supernaturalia mysteria dæmon cognoscere, non valet, nu, 15.
Futura, quæ pendent ex arbitrij libertate diabolus non cognoscit. nu. 16.
Angelus non cognoscit futura, nu. 17.
Dæmonum prædictiones de futuris falsæ experiuntur, nu. 18.
Diabolus angelico ingenij pollet accumine, nu. 19.
Diabolus diuturna experientia non modicã sibi comparauit, nu. 20.
Futura qua arte diabolus prædicat, nu. 21.
Diabolus ex præsentibus coniectutatur futura, nu. 22.
Diabolus sapiẽtia, & rerum experientia lõge alijs hominibus antecellit, nu. 23.
Diabolus substantia est spiritualis plena intelligentiæ, & sapientiæ, nu. 24.
Ezech. cap. 28. de sapientia diaboli illustratus, nu. 25.
Diabolus certo nouit, quæ ex causis naturalibus dependent, quæ ab alijs naturalibus nequeunt impediri, nu. 26.
Diabolus certo nõ nouit, quæ pendẽt ex causis naturalibus, quæ ab alijs impediri possunt, nu. 27.
Futurorum duplex cognitio, nu. 28.
Diabolus in futuris vtitur subdolis, & equiuocis verbis, nu. 29.
Oracula diaboli varia equiuocis verbis prolata, nu. 30.
Diabolus cognoscit præsentia, & præterita, nu. 31.
Diabolus instanti potest multa ex longissimis partibus renunciare, nu. 32.
Apolonius dum Ephesi esset exclamauit, vt præsens expectaculo Romæ interfici Domicianum, nu. 33.
Exempla varia remisiue de remotorũ cognitione ex pacto, nu. 34.
Cogitationes diabolus diuinare nequit, numero 35.
Cogitationes soli Deo reseruantur, numero 36.
Cogitationes diabolus cognoscit, quæ signis exterioribus indicantur, nu. 37.
Cogitationes diabolus non assequitur supernaturaliter, nu. 38.
Cogitationes qua arte diabolus diuinare valleat, nu. 39.

1 CVRIO-

1 CVRIOSITAS
sciendi non necessa-
ria, non modo iubat,
sed valde noxia est,
Prouerbior. cap. 25.
*Sicut qui multum co-
medit, non est ei bonum, sic qui scrutator est*
2 *maiestatis opprimetur à gloria.* † Sic ergo
omnis diuinatio rectè prohibetur, D.
Hierem. cap. 27. *Nolite audire prophetas
vestros, & diuinos*: non solum ex curio-
sitate, sed est damno, Leuit. cap. 19. *Non
declines ad Magos, nec ab Ariolis aliquid*
3 *sciscitemini, ne polluamini per eos.* † Ex
quo eis pœna mortis affingitur, Le-
uit. cap. 20. *Vir, siue mulier in quibus Py-
thonicus, aut diuinationis spiritus fuerit;
morte moriatur, lapidibus obruant eos, san-*
4 *guis eorum sit super eos.* † Nam totius di-
uinationis author diabolus est, qui
principio mundi statim in idolatriam
feré totum genus humanum pellexit,
vt tradunt *D. August. lib. 2. doctr. Christ.
cap. 22. D. Thom. 2. 2. quæst. 95. artic. 2.*
5 † Nam cum illa non acquiratur luce
naturæ, nec diuina reuelatione, conse-
quens est, vt eam discant à diabolo hu-
mani generis hoste mendacissimo, D.
Ioan. cap. 8. *Ille homicida erat ab initio, &
in virtute non stetit: cum loquitur menda-
tium, ex proprijs loquitur, quia mendax est.*
6 † Sic constat fefellisse Cressum, & Pyr-
rhum authore *D. Hieron. in Isai. cap. 41.*
Mamphredum teste, *Francisc. Pico lib. 4.
Prænot. cap. 9* Indos plures, apud *Osorium
lib. 2. histor. Lusitan. cap. 15.* Ferrantem,
& alios, quos refert *Mart. del Rio lib. 4.*
7 *Magicar. cap. 3.* † Vt sic homines in his,
quæ peccarunt puniantur, & in errore
suo obcecentur, D. Isai. cap. 44. *Ego sum
Dominus irrita faciens signa diuinorum, &
Ariolos in furorem vertens, conuertens sa-
pientes retrorsum, & scientiam eorum stul-*
8 *tam faciens.* † Sapientia enim huius sæ-
culi stultitia est apud Deum, *D. Paul.
Corinthior. 1. cap. 3.* nam vt ait Ecclesiast.
cap. 19. *Melior est homo, qui minuitur sa-
pientia, & deficiens sensu in timore; quam
qui abundat sensu, & transgreditur legem
excelsi.* † Et ita merito in secunda lege 9
Moysi admonemur, Deuteron. cap. 18.
*Non inueniatur in te, qui Ariolos sciscite-
tur, nec qui Pythones consulat, nec diuinos,*
& Paulo post *Gentes istæ, quarum possíde-
bitis terram, augures, & diuinos audiunt,
tu à Domino Deo tuo aliter institutus est.*
† Non enim debemus scire plusquam 10
quod oportet sapere, vt ait *Apostolus*,
sed sapere ad sobrietatem, Ecclesiast.
cap. 3. *Altiora te ne quæsieris, & fortiora
te ne scrutatus fueris, sed quæ præcœpit tibi
Deus, illa cogita semper, & in pluribus ope-
ribus eius ne fueris curiosus*, quippe vt
ait Alcim. lib. 2. Carm. 15.

*Damnabitur ille peremni
Iudicio, quisquis vetitum cognoscere ten-
tat.*

Neque obstat iure Regio diuinationes 11
permitti, & à pœna iniuriarum excusa-
ri licet in diuinando falsum contra ali-
quē dixerint diuini. *l. 7. ti. 9. p. 7.* quia nō
solum prædicta lex, sed aliæ etiam le-
ges, quæ de diuinis agunt in dicto Sep-
timpartitito iure *tit. 23. dict. part. 7.* cor-
rectæ sunt meliore iure per *l. 5. 6. & 7.
tit. 3. de los hereges, y adiuinos, lib. 8. Re-
copi.* † Nam futurorum scientia nulla 12
est, vel ipso teste, *Arist. lib. 2. Periarmen.*
Quia quemadmodum se habet res ad
esse, ita se habet ad cognitionem: futu-
ra autem non dū existunt, ergo à nullo
cognosci possunt, nisi à Deo, de quo
scriptum est per Apostol. ad Roman.
cap. 4. *Vocat ea, quæ non sunt, tanquam ea,
quæ sunt.* † Nam vt ipsemet testatur per 13
Isai. cap. 46. *Ego Deus, &c nec similis mei
annuncians ab exordio nouissimum, & ab
initio, quæ nec dum facta sunt*, quibus con-
cordat ipsemet *Isai. cap. 41. & cap. 44.
Daniel. cap. 2. D. Paul. Corinth. 1. cap. 14.*
† Quare dæmon cognoscere nequit
euentus liberos, siue exemptos à causa- 14
litate

quam in visione, Daniel. dict. cap. 10. *Intelligentia opus est in visione*, nam vt ait Amos cap. 3. *Non faciet Dominus Verbum nisi reuelaberit secretum suum ad seruos*
43 *suos prophetas.* † Nam visiones sine intelligentia plerique dantur illis, qui non sunt prophetæ; intelligētia autem prophetis, vt manus illius, quam vidit Balthasar, cuius visionis intelligentiā explicauit, *Daniel. cap.* 5. & Iosephvisiones vacarum Pharaonis, *Genes. cap.* 41.

CAP. XXX. de huius artis fallatia, atq; de ijs, quæ dæmon valet reuelare.

SVMMARIVM.

Curiositas reprehenditur, nu. 1.
Diuinatio reprobatur non solum ob curiositatem, sed ob damnum, nu. 2.
Diuinis pœna mortis affingitur, nu. 3.
Diuinationis totius auctor diabolus est, numero 4.
Diabolus hostis mendacissimus, nu. 5.
Diabolus quamplures fefellit, nu. 6.
Diuinationis signa irrita, & stulta sunt, numero 7.
Sapientia huius sæculi stultitia est apud Deum, nu. 8.
Diuinatio tam in secunda, quam prima lege Moysis prohibita, nu. 9.
Sapere plusquam oportet, sapere prohibetur, num. 10.
Leges Partitarum, quæ diuinationē permittunt sunt correctæ, nu. 11.
Futurorum scientia nulla est, nu. 12.
Futurorum scientia soli Deo reseruata, numero 13.
Diabolus cognoscere nequit euentus liberos, nu. 14.
Supernaturalia mysteria dæmon cognoscere, non valet, nu, 15.
Futura, quæ pendent ex arbitrij libertate diabolus non cognoscit. nu. 16.
Angelus non cognoscit futura, nu. 17.
Dæmonum prædictiones de futuris falsæ experiuntur, nu. 18.
Diabolus angelico ingenij pollet accumine, nu. 19.
Diabolus diuturna experientia non modicā sibi comparauit, nu. 20.
Futura qua arte diabolus prædicat, nu. 21.
Diabolus ex præsentibus coniectutatur futura, nu. 22.
Diabolus sapiētia, & rerum experientia lōge alijs hominibus antecellit, nu. 23.
Diabolus substantia est spiritualis plena intelligentiæ, & sapientiæ, nu. 24.
Ezech. cap. 28. *de sapientia diaboli illustratus, nu.* 25.
Diabolus certo nouit, quæ ex causis naturalibus dependent, quæ ab alijs naturalibus nequeunt impediri, nu. 26.
Diabolus certo nō nouit, quæ pendēt ex causis naturalibus, quæ ab alijs impediri possunt, nu. 27.
Futurorum duplex cognitio, nu. 28.
Diabolus in futuris vtitur subdolis, & equiuocis verbis, nu. 29.
Oracula diaboli varia equiuocis verbis prolata, nu. 30.
Diabolus cognoscit præsentia, & præterita, nu. 31.
Diabolus instanti potest multa ex longissimis partibus renunciare, nu. 32.
Apolonius dum Ephesi esset exclamauit, vt præsens expectaculo Romæ interfici Domicianum, nu. 33.
Exempla varia remissiue de remotorū cognitione ex pacto, nu. 34.
Cogitationes diabolus diuinare nequit, numero 35.
Cogitationes soli Deo reseruantur, numero 36.
Cogitationes diabolus cognoscit, quæ signis exterioribus indicantur, nu. 37.
Cogitationes diabolus non assequitur supernaturaliter, nu. 38.
Cogitationes qua arte diabolus diuinare valleat, nu. 39.

1 CVRIOSITAS sciendi non necessaria, non modo iubat, sed valde noxia est, Prouerbior. cap. 25. *Sicut qui multum comedit, non est ei bonum, sic qui scrutator est*
2 *maiestatis opprimetur à gloria.* † Sic ergo omnis diuinatio rectè prohibetur, D. Hierem. cap. 27. *Nolite audire prophetas vestros, & diuinos*: non solum ex curiositate, sed est damno, Leuit. cap. 19. *Non declines ad Magos, nec ab Ariolis aliquid*
3 *sciscitemini, ne polluamini per eos.* † Ex quo eis pœna mortis affingitur, Leuit. cap. 20. *Vir, siue mulier in quibus Pythonicus, aut diuinationis spiritus fuerit; morte moriatur, lapidibus obruant eos, san-*
4 *guis eorum sit super eos.* † Nam totius diuinationis author diabolus est, qui principio mundi statim in idolatriam ferè totum genus humanum pellexit, vt tradunt *D. August. lib. 2. doctr. Christ. cap. 22. D. Thom. 2. 2. quæst. 95. artic. 2.*
5 † Nam cum illa non acquiratur luce naturæ, nec diuina reuelatione, consequens est, vt eam discant à diabolo humani generis hoste mendacissimo, D. Ioan. cap. 8. *Ille homicida erat ab initio, & in virtute non stetit: cum loquitur mendacium, ex proprijs loquitur, quia mendax est.*
6 † Sic constat fefellisse Cressum, & Pyrrhum authore *D. Hieron. in Isai. cap. 41.* Mamphredum teste, *Francisc. Pico lib. 4. Prænot. cap. 9* Indos plures, apud *Osorium lib. 2. histor. Lusitan. cap. 15.* Ferrantem, & alios, quos refert *Mart. del Rio lib. 4.*
7 *Magicar. cap. 3.* † Vt sic homines in his, quæ peccarunt puniantur, & in errore suo obcecentur, D. Isai. cap. 44. *Ego sum Dominus irrita faciens signa diuinorum, & Ariolos in furorem vertens, conuertens sapientes retrorsum, & scientiam eorum stul-*
8 *tam faciens.* † Sapientia enim huius sæculi stultitia est apud Deum, *D. Paul. Corinthior. 1. cap. 3.* nam vt ait Ecclesiast. cap. 19. *Melior est homo, qui minuitur sapientia, & deficiens sensu in timore; quam qui abundat sensu, & transgreditur legem*
excelsi. † Et ita merito in secunda lege 9
Moysi admonemur, Deuteron. cap. 18. *Non inueniatur in te, qui Ariolos sciscitetur, nec qui Pythones consulat, nec diuinos,* & Paulo post *Gentes istæ, quarum possidebitis terram, augures, & diuinos audiunt, tu à Domino Deo tuo aliter institutus est.*
† Non enim debemus scire plusquam 10
quod oportet sapere, vt ait *Apostolus,* sed sapere ad sobrietatem, Ecclesiast. cap. 3. *Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris, sed quæ præcœpit tibi Deus, illa cogita semper, & in pluribus operibus eius ne fueris curiosus,* quippe vt ait Alcim. lib. 2. Carm. 15.

Damnabitur ille peremni
Iudicio, quisquis vetitum cognoscere tentat.

Neque obstat iure Regio diuinationes 11
permitti, & à pœna iniuriarum excusari licet in diuinando falsum contra aliquē dixerint diuini. *l. 7. ti. 9. p. 7.* quia nō solum prædicta lex, sed aliæ etiam leges, quæ de diuinis agunt in dicto Septimpartitito iure *tit. 23. dict. part. 7.* correctæ sunt meliore iure per *l. 5. 6. & 7. tit. 3. de los hereges, y adiuinos, lib. 8. Recopi.* † Nam futurorum scientia nulla 12
est, vel ipso teste, *Arist. lib. 2. Periarmen.* Quia quemadmodum se habet res ad esse, ita se habet ad cognitionem: futura autem non dū existunt, ergo à nullo cognosci possunt, nisi à Deo, de quo scriptum est per Apostol. ad Roman. cap. 4. *Vocat ea, quæ non sunt, tanquam ea, quæ sunt.* † Nam vt ipsemet testatur per 13
Isai. cap. 46. *Ego Deus, &c nec similis mei annuncians ab exordio nouissimum, & ab initio, quæ nec dum facta sunt,* quibus concordat ipsemet *Isai. cap. 41. & cap. 44. Daniel. cap. 2. D. Paul. Corinth. 1. cap. 14.* † Quare dæmon cognoscere nequit euentus liberos, siue exemptos à causa- 14
litate

quam in visione, Daniel. dict. cap. 10. *Intelligentia opus est in visione*, nam vt ait Amos cap. 3. *Non faciet Dominus Verbum nisi reuelauerit secretum suum ad seruos*
43 *suos prophetas.* † Nam visiones sine intelligentia plerique dantur illis, qui non sunt prophetæ; intelligētia autem prophetis, vt manus illius, quam vidit Balthasar, cuius visionis intelligentiā explicauit, *Daniel. cap.* 5. & Iosephvisiones vacarum Pharaonis, *Genes. cap.* 41.

CAP. XXX. de huius artis fallatia, atq; de ijs, quæ dæmon valet reuelare.

SVMMARIVM.

Curiositas reprehenditur, nu. 1.

Diuinatio reprobatur non solum ob curiositatem, sed ob damnum, nu. 2.

Diuinis pœna mortis affingitur, nu. 3.

Diuinationis totius auctor diabolus est, numero 4.

Diabolus hostis mendacissimus, nu. 5.

Diabolus quam plures fefellit, nu. 6.

Diuinationis signa irrita, & stulta sunt, numero 7.

Sapientia huius sæculi stultitia est apud Deum, nu. 8.

Diuinatio tam in secunda, quam prima lege Moysis prohibita, nu. 9.

Sapere plusquam oportet, sapere prohibetur, num. 10.

Leges Partitarum, quæ diuinationē permittunt sunt correctæ, nu. 11.

Futurorum scientia nulla est, nu. 12.

Futurorum scientia soli Deo reseruata, numero 13.

Diabolus cognoscere nequit euentus liberos, nu. 14.

Supernaturalia mysteria dæmon cognoscere, non valet, nu, 15.

Futura, quæ pendent ex arbitrij libertate diabolus non cognoscit. nu. 16.

Angelus non cognoscit futura, nu. 17.

Dæmonum prædictiones de futuris falsæ experiuntur, nu. 18.

Diabolus angelico ingenij pollet accumine, nu. 19.

Diabolus diuturna experientia non modica sibi comparauit, nu. 20.

Futura qua arte diabolus prædicat, nu. 21.

Diabolus ex præsentibus coniectutatur futura, nu. 22.

Diabolus sapiētia, & rerum experientia lōge alijs hominibus antecellit, nu. 23.

Diabolus substantia est spiritualis plena intelligentiæ, & sapientiæ, nu. 24.

Ezech. cap. 28. *de sapientia diaboli illustratus, nu.* 25.

Diabolus certo nouit, quæ ex causis naturalibus dependent, quæ ab alijs naturalibus nequeunt impediri, nu. 26.

Diabolus certo nō nouit, quæ pendēt ex causis naturalibus, quæ ab alijs impediri possunt, nu. 27.

Futurorum duplex cognitio, nu. 28.

Diabolus in futuris vtitur subdolis, & equiuocis verbis, nu. 29.

Oracula diaboli varia equiuocis verbis prolata, nu. 30.

Diabolus cognoscit præsentia, & præterita, nu. 31.

Diabolus instanti potest multa ex longissimis partibus renunciare, nu. 32.

Apolonius dum Ephesi esset exclamauit, vt præsens expectaculo Romæ interfici Domicianum, nu. 33.

Exempla varia remisiue de remotorū cognitione ex pacto, nu. 34.

Cogitationes diabolus diuinare nequit, numero 35.

Cogitationes soli Deo reseruantur, numero 36.

Cogitationes diabolus cognoscit, quæ signis exterioribus indicantur, nu. 37.

Cogitationes diabolus non assequitur supernaturaliter, nu. 38.

Cogitationes qua arte diabolus diuinare valleat, nn. 39.

1 CVRIOSITAS sciendi non necessaria, non modo iubat, sed valde noxia est, Prouerbior. cap. 25. *Sicut qui multum comedit, non est ei bonum, sic qui scrutator est*
2 *maiestatis opprimetur à gloria.* † Sic ergo omnis diuinatio rectè prohibetur, D. Hierem. cap. 27. *Nolite audire prophetas vestros, & diuinos*: non solum ex curiositate, sed est damno, Leuit. cap. 19. *Non declines ad Magos, nec ab Ariolis aliquid*
3 *sciscitemini, ne polluamini per eos.* † Ex quo eis pœna mortis affingitur, Leuit. cap. 20. *Vir, siue mulier in quibus Pythonicus, aut diuinationis spiritus fuerit; morte moriatur, lapidibus obruant eos, san-*
4 *guis eorum sit super eos.* † Nam totius diuinationis author diabolus est, qui principio mundi statim in idolatriam feré totum genus humanum pellexit, vt tradunt *D. August. lib. 2. doctr. Christ. cap. 22. D. Thom. 2. 2. quæst. 95. artic. 2.*
5 † Nam cum illa non acquiratur luce naturæ, nec diuina reuelatione, consequens est, vt eam discant à diabolo humani generis hoste mendacissimo, D. Ioan. cap. 8. *Ille homicida erat ab initio, & in veritate non stetit: cum loquitur mendacium, ex proprijs loquitur, quia mendax est.*
6 † Sic constat fefellisse Cressum, & Pyrrhum authore *D. Hieron. in Isai. cap. 41.* Mamphredum teste, *Francisc. Pico lib. 4. Prænot. cap. 9* Indos plures, apud *Osorium lib. 2. histor. Lusitan. cap. 15.* Ferrantem, & alios, quos refert *Mart. del Rio lib. 4.*
7 *Magicar. cap. 3.* † Vt sic homines in his, quæ peccarunt puniantur, & in errore suo obcecentur, D. Isai. cap. 44. *Ego sum Dominus irrita faciens signa diuinorum, & Ariolos in furorem vertens, conuertens sapientes retrorsum, & scientiam eorum stultam faciens.*
8 † Sapientia enim huius sæculi stultitia est apud Deum, *D. Paul. Corinthior. 1. cap. 3.* nam vt ait Ecclesiast. cap. 19. *Melior est homo, qui minuitur sapientia, & deficiens sensu in timore; quam qui abundat sensu, & transgreditur legem excelsi.*
9 † Et ita merito in secunda lege Moysi admonemur, Deuteron. cap. 18. *Non inueniatur in te, qui Ariolos sciscitetur, nec qui Pythones consulat, nec diuinos,* & Paulo post *Gentes iste, quarum possidebitis terram, augures, & diuinos audiunt, tu à Domino Deo tuo aliter institutus est.*
10 † Non enim debemus scire plusquam quod oportet sapere, vt ait *Apostolus,* sed sapere ad sobrietatem, Ecclesiast. cap. 3. *Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris, sed quæ præcœpit tibi Deus, illa cogita semper, & in pluribus operibus eius ne fueris curiosus,* quippe vt ait Alcim. lib. 2. Carm. 15.

Damnabitur ille peremni
Iudicio, quisquis vetitum cognoscere tentat.

11 Neque obstat iure Regio diuinationes permitti, & à pœna iniuriarum excusari licet in diuinando falsum contra aliquē dixerint diuini. *l. 7. ti. 9. p. 7.* quia nō solum prædicta lex, sed aliæ etiam leges, quæ de diuinis agunt in dicto Septimpartitito iure *tit. 23. dict. part. 7.* correctæ sunt meliore iure per *l. 5. 6. & 7. tit. 3. de los hereges, y adiuinos, lib. 8. Recopi.*
12 † Nam futurorum scientia nulla est, vel ipso teste, *Arist. lib. 2. Periarmen.* Quia quemadmodum se habet res ad esse, ita se habet ad cognitionem: futura autem non dū existunt, ergo à nullo cognosci possunt, nisi à Deo, de quo scriptum est per Apostol. ad Roman. cap. 4. *Vocat ea, quæ non sunt, tanquam ea, quæ sunt.*
13 † Nam vt ipsemet testatur per Isai. cap. 46. *Ego Deus, &c nec similis mei annuncians ab exordio nouissimum, & ab initio, quæ nec dum facta sunt,* quibus concordat ipsemet *Isai. cap. 41. & cap. 44. Daniel. cap. 2. D. Paul. Corinth. 1. cap. 14.*
14 † Quare dæmon cognoscere nequit euentus liberos, siue exemptos à causalitate

sitate rerum temporalium;aut futuros non necessarios, sed contingentes, vt docent *D. August. lib. 3. de Trinit. & lib. de natura dæmon*, *D.Thom. 2.2. quæst. 95. art. 6. & 7. Castro lib. 1. de iusta hæreticor. punit. cap. 14. Suarez de Relig. lib. 2. cap. 8. Paul. Grilland. de sortileg. quæst. 10. num. 2. & quæst. 11. ex num. 1. Farinac. tom. 1.*
15 *quæst. 20. ex num. 79.* † Non solum supernaturalia mysteria, vt sunt mysteria fidei,gubernationes,& mutationes regnorum,de quibus Acta Apostol.cap.1. *Non est vestrum nosse tempora, vel momen-*
16 *ta,quæ Pater possuit in sua potestate.* † Sed etiam, quæ pẽdent ex arbitrij humani libertate,vt quid cras facturus sim, vel cogitaturus,D.Isai.cap.44. *Annuntiate nobis,quæ ventura sunt,& sciemus,quia Dij*
17 *estis vos.* † Quia omnia ista, & similia omnino sunt incognita,non solum dæmoni,sed alio quovis Angelo,etiam in gratia existente, D.Matth.ca.24. *De die illa nemo scit, neque Angeli in cœlo,sed so-*
18 *lus Pater.* † Quare merito, D.Chrysost. in Ioan.homil.18. *Hoc vel maximè Dei opus est,quod neque dæmones immutari possunt, quamvis maiorem in modum adnitentur,in miraculis enim sæpe sub veritatis vmbra decipi possumus: prædictio futurorum immortalis Dei dumtaxat opus est. Quod si quando dæmones aliquid prædixerint, stultum, & incautum vulgum decœperunt: eorum namq; vaticinia passim falsa deprehẽderunt.*

19 ¶ Quæ quia certo non nouit, ea probabiliter tantum, & coniecturam faciens conatur indicare, longe perspicacior,quam omnes homines, quia Angelico ingenij pollet acumine, vt in
20 *cap. nec mirum huius 26. quæst. 5.* † Et diuturna obseruatione experientiam, non modicam sibi comparauit: nouitque rerum omnium naturalium facultates, & hominum inclinationes mediante appetitu sensitiuo, vt docent *D. Augustin. lib. de natura dæmon: cap. 5. & cap. 6. Suarez vbi sup. dict. cap. 8. Damasce. lib. 2. de fide.* † Quare sæpe contingit, 21
vt ad amussim prædicat, quod Deus hunc,vel illum populum sit puniturus: quod talis exercitus gladio, fame, aut peste affligetur: & quod talis á tali sit occidendus,& alia huiusmodi. † Item, 22
quod Princeps de solio sit ex turbandus,vel aliqua opręsione affligatur, vel strage periturus; nam id ex diligentia cõiuratorum,socordia,& incuria cabẽdi, vel pellendi hostis potest colligi, vt ostendisse docet *Basilatius apud Nicet. lib. 3. Chronic. Petr. Gregor. in syntag. p. 3. lib. 34. cap. 7.* † Nam cum hæc ab alijs 23
hominibus coniecturaté cognosci valeant, multo melius á dæmone, quia sapientia, & rerum experientia longe alijs hominibus antecellit, vt tradunt *D. August. lib. 10. Ciuitat. Dei relatus, in dict. cap. nec mirum, D.Thom. q. 16. de dæmon. art. 5.* † Quia substantia est spiritua- 24
lis plena intelligentiæ, & sapientiæ, *D. Thom. dict. q. 16. art. 6. Dionis. lib. de diuin. nomin. c. 4.* Nã vt ait Ezec.c.28. *Tu signaculum similitudinis altissimi plenus sapientia,& perfectus decore in delitijs Paradysi Dei fuisti.* † Nam licet propheta de 25
Rege Tyri loquatur, figuraté de Sathana intelligitur secundum *D.Hieron.* vel ex eis,quæ postea sequuntur. *Tu Cherub extentus, & protegens possui te in monte sancto Dei, in medio lapidum ignitorum ambulasti perfectus in vijs tuis á die conditionis tuæ,donec inuenta est iniquitas in te,peccasti,& eieci te de mõte Dei,& perdidi te.*

¶ In alijs autem,quæ ex causis neces- 26
sarijs dependent, quæ ab alijs naturalibus nequeunt impediri, vt Solis eclypses,astrorum coniunctiones, & similia, non tantum coniectatione, sed certo dæmon prædicere potest, vt rerum naturalium peritissimus, vt tradunt *Grilland. de Sortileg. q. 6. ex nu. 3. Medina lib. 2. de recta in Deum fide. cap. 1. Petr. Binsfeldus in rub. C. de malefic. & mathem. notab.*

10.

10.*Franc. Pegna in director. Inquis.p.2.cō-*
27 *ment.67.*† Nam de illis,quæ ab alijs causis impediri possunt,vt imbres, pluuias, nimbros,tempestatesque sonantes,non certo, sed cōiectatione prædicit,præter illa, quæ nouit (se permittente Deo) postea facturum, vt eleganter docent *D.August.lib.8. Ciuit.Dei c.23. Eugubin. lib.3.de peremni phylosophi.c.14. cum seqq.*
28 † Futurorum enim duplex estcognitio: vna quantum est in se ipsius, & natura sui,quæ soli Deo reseruatur: alia in suis causis, vel secundum potentiam causarum, quæ dicitur cognitio coniecturalis, & demonstratiua, quæ dæmoni non denegatur, vt docet *D.Tho.d.q.16.*
29 *de dæmon. art.7.* † Sed ne apud cultores suos pondus authoritatis amittat, in ijs etiam quæ Deo reseruantur,impié, & impudenter se insérit, sed æquiuocis, & subdolis verbis vtitur: vt interpretibus suis signorumq; suorum coniectatoribus culpa tributur, quando decipti fuerent,vel mentiti,vt tradit *D.August. lib. de diuinat. dæmon.cap.6. relatus in cap. sciendum h. 26.q.3.Grillan.de sortileg.q.6.*
30 *n.7.* † De quibus varia suppeditant exēpla *Cic.lib.de Diuinat. Eusebius lib.4. præparat.Euang.cap.1.& lib.5.cap.6.& lib.6. cap.10. Grilland. de sortileg.d.q.6.nu.7.* vt in quacumq; parte se res vertat demēdatio non posit accusari,vt illud.

Aio te Æacidā Romanos vincere posse.

31 ¶ De præsentibus, aut præteritis res obscura non est posse dæmonem, quæcumque actu exteriori prodita sunt reuelare: vel quæ aliena relatione accepit,vel ipso coram gesta sunt, vt secreta furta,res perditas, thesaura olim effosa, metalla subterranea, & alia huiusmodi, quæ hominum cognitionem fugiunt,quia dæmonibus nota sunt, vt docet *D.August.de diuinat.dæmon. cap.3.*
32 *4.5.& 6.cap.nec mirum h.26.q.3.*† Etiam si in longinquis ac remotis terræ partibus agantur: nam cum non solum cursus quorumlibet hominum, vel ferarum:verum etiam volatus auium incōparabiliter vincat,potest multa,tam instanti cognoscere, ac renunciare,vt ab ignaris putentur multo antea prędicta.*d. cap. sciendum h.26.q.3.* quia vt ait Tertulian.in Apologet.cap.22. *Dæmones momento sunt vbiq;.* † Et ita Apolo- 33
nius dum Ephesi esset(ex dęmonis suggestione)exclamauit, vt præsens expectaculo Romæ interfici Domicianū,vt narrat *Philostrat.in vita Apolon.* † Aliud 34
exemplū de quodā Iuuene refert *Aul. Gel.lib.15. noct. Atticar. cap.18.*aliud de Chariberto,*Arnob.lib.3. Annal.cap.22.* Aliud sui temporis *Grilland. de sortileg. q.6.n.7.*plura alia nostri æui,*Nic.Remig. li.3.dæmonol.c.14. Medi. Binsfeld.vbi sup.*

¶ Excipiuntur tamen cogitationes 35
in animo manentes, nam licet præsentes sint dæmonis non subiacent arbitrio,vt docent *D.Hieron.in Matth.cap.9.*
& D.Ambro.in Luc.c.5.†Nam soli Deo 36
reseruantur,qui scrutat renes,& corda, Sapien.c.1.*Quoniam renum illius testis est Deus, & cordis illius scrutator est verus.* Cui astipulātur *D.Hiere.c.17.Reg.3.c.8. Paral.2.c.6.D.Matt.c.16.D.Luc.c.6.Acta*
Apos.c.1.†Quare illa à dęmone sciri nō 37
possunt,nisi exterioribus signis prodita sint, quibus illi ignotescant, vt docent *D.August.lib. de natura dæmon. cap.5.D.*
Tho.2.2.q.95.c.sciēdum h.26.q.3.† Signis 38
dico exterioribus, quæ ab alijs puris creaturis agnosci possunt;quia supernaturaliter illa assequi (vt voluit Agrippa)hęreticū est dicere,vt docēt *Theologi Sent.2.dist.5.D.Aug.lib.de natur.dæmo.&*
lib.2.Retract.c.30.c.quodam loco h.26.q.3. 39
† Quāquā haut negē posse diabolū phātasmatibus immissis hominū mentes, ita turbare, vt nil aliud cogitari quæat, quam quod ab eo suggestū est,vt sic cogitationes diuinare videatur,vt docent *D.Aug.& Angelicus Thom.vbi sup.Raph. de la Torre d.q.95.art.7.disp.1.& 2.*

EPITO-

EPITOMES DELICTORVM IN QVIBVS APERTA, vel occulta inuocatio dæmonis interuenit,

LIBER II.

IN MAGIAM OPERATRICEM ad Gratiani Decretum Cauſ. XXVI.

D. D. PHILIPPI III. HISPANIARVM REGIS Catholici iuſſu ſcriptus, ac totius Senatus Regij approbatione, ad petitionem D. Fiſcalis vulgatus.

CAP. I. de Magia diuina, & naturali.

SVMMARIVM.

Virtuies vocabulorũ neceſſariæ ad omnẽ ſtudium, numero 1.
Ethymologia eſt vera nominis definitio, n. 2.
Incorporea non niſi ex efficiente, & fine dari poſſunt, nu. 3.
Magiæ nomen quid ſignificet, nu. 4.
Magia conſummata philoſophia fuit, nu. 5.
Magia cum cæteris ſcientijs Adamo elargita, num. 6.
Magiæ diffinitio ex Pſelo, nu. 7.
Magia ex occultis naturæ, nu. 8.
Echenis piſciculus nauigio adhærens eum ſiſtere cogit, nu. 9.
Torpedo piſcis, quam admirabilis natura, nu. 10. & 11.
Magnes ferro attracto alium attrahendi cõmunicat poteſtatem, nu. 12.
Magnes vis cœleſtis, & cum Aquilone ſympathia, nu. 13.
Petra flammam emittit in Nimphæo, numero 14.
Flammam è petra exiliens oleo infuſo, n. 15.
Calcis miranda quædam, nu. 16.
Asbeſto lapis, qui ſemel accenſus nunquam abſummitur, nu. 17.
Fons alter in Chio hebetem reddit ingenium, alter acuit, nu. 18.
Fons alter in Bœtia obliuionem, alter memoriam generat, nu. 18.
Fõs in Cyzico venereos comprimit, ſtimulos, & apud Gelonium excitat, nu. 19.
Fontium alia miranda, nu. 20.
Sabina herba caulibus fructicoſa, iumentis venenum, hominibus antidotum, numero 21.
Napellum hominibus venenum, paſſeribus ſaluber-

OPERA- 1
tricis Ma-
giæ tracta
tionẽ suf-
cipiẽs à no
minis sig-
nificatio-
nẽ est exor
diendum,
nam qui
virtutes vocabulorum ignorant fa-
cile παραλογικαντο, id est, decipiuntur,
vt dicit *Aristotel. lib. 1. Elenchor.* † Qui- 2
nimo, & Ethymologia, & vera dif-
finitio est secundum *Platonem in Chra-
til.* quam Aristoteles, *orationem explicãs
nominis significationem* præscribit. † Quæ 3
à rei physica ex operatione intellectus
concepta nõ distinguitur, nam res quæ
incorporeæ sunt, non nisi ex efficiente,
& fine dari possunt, vt docet præceptor
meus *Brocens. lib. 1. dialecticor.* † Magiæ 4
enim nomen Persicum est, apud quos
Magos significant eos, quos apud Græ-
cos *Phylosophos*, apud Latinos *Sapientes*,
apud Gallos, *Druydas*, apud AEgyptios
Prophetas, apud Caballistas *Sacerdotes*,
apud Ayssirios *Chaldeos*, apud Indos
Gymnoso-

Gymnosophistas,vt tradit *Bapt Porta, lib.*
5 1.*de Magia natural cap.*1. † Nam Magia
principio cōsummata phylosophia fuit
circa diuina , & humana potissimum
cognitio de Deo , & immortalitate
animi,*Plato Alcibiad.*1. *D.Chrys to.*2.*in*
6 *Matth.*2 *ho.* 2. † Quæ cū cæteris sciētijs
Adamo elargita est , á quo posteritas
edocta per manus, & orbē eam propa-
gauit , vt apparet ex magia Zoroastri,
quæ nūc excusa est,vt tradit *Perer. lib.*1.
7 *de Mag.c.*2.† Hanc definiunt Proculos,
& Psellus ille li de Mag.hic vero de dæ-
mon. *Exactior quędā arcanorū rerū cogni-
tio,qua cœlorū,ac syderū cursu,& influxu:et
sympathijs , atq; antipathijs rerū singulariū
obseruatis suo tēpore,loco,ac modo,res rebus
applicātur , & mirifica quædā perficiuntur.*
8 ¶ Multa enim sunt naturæ miracula
incōpertæ adhuc rationis (& vt Plini
verbis vtar)in naturę maiestate penitus
abdita,vt si quis hominum eis occultè
vtatur,Magus vulgó diceretur,aut diui
nus,vt tradit *Victoria in relect. de Magia.*
9 † Vulgaris narratio est de *Echenis* pisci-
culo,vulgò *Remora*,experiētia cōproba-
ta,quod si nauigio adhæret,licet ingēti
cursu,ac incitatissimo feratur,eū sistere,
ac effrenare cogere *Arist.li.*2.*c.*14.*Plin.
lib.*9.*c.*29.*Ælian.lib.*1.*c.*27. nam vt ait
conciuis meus Lucan.

Pupim detinens Euro tendētes rudētes
In medijs Echenis aquis.

10 Arist.lib.9.c.37. *Torpedo piscis,quā appe-
tit,afficit ea ipsa, quā in suo corpore continet
facultatē torpendi, atq; ita retardata animā-*
11 *tia præ stupore capit,ijsq; vescitur.* † Addit
Alber. Magn⁹ li.8.tract.3.c.1.& lib.24.
*Experimēto , se dedicisse sūmo digito tāgē-
ti cuipiā brachio toto per semestri immobili
laborasse,eadēq; vim stupefaciēdi inesse ha-
litui , & aure ipsius torpedinis , nā & hastæ*
12 *contactu idē accidit.*† Magnes lapis cuius
virtus tā mira est, vt de illa sola librum
integrū scripserit,*Ioa.Bapt.Porta*,non so
lū ferrū ad se trahit , sed ferro attracto
alio ferro trahendi virtutē largitur , vt
scribit *D.Aug.lib.*21.*Ciuit.Dei,c.*4.† Cu 13
ius vis, quia cœlestis est per eius influ-
xū cōmunicata,vt ait *D.Tho. quodlibet.*
12.*art.*15.adeo Aquilonem(cū quo ha-
bet sympathiam) insequitur , vt si acus
aciē in Austrum vertas,protinus illa in
Aquilonē inuertit,vt docet *Arist.lib.de
lapidib.*† In Nymphæo exit de petra flā- 14
ma,quæ pluuijs incēditur:vt narrat *Pli-
nius lib.*2. *c.*107.& ne putes fabulosum
vide in sacris literis ignē de petra exiliē
tē,*Iudic c.*6. quod naturale putat *Valles
lib.*2. *de sacra phylosoph.* † Et de eadē pe- 15
tra, Arist .lib.1.de admirand.c.34. *In lo-
cis montanis Apolloniatidis iuxta Atitaniā
(is Nymphæi loc⁹ est)petrā quandā esse aiūt
ex qua ignis emanans nō cernitur, ad cum in
illa oleū efunditur è cōtinuo flāma insurgit.*
† Et in calce nō minus mirādū est,quod 16
igne alba fiat,cōtra ei⁹ naturā,qui ligna
amicissima nigerrima redit:itē,&asser
uare ignē,quę aqua incēditur,oleo tñex
tinguitur,actione contraria, cuius ideo
miratur *D.Aug.lib.*21.*Ciuit.c.*4. †Et est 17
præterea lapis nomine Asbesto,qui se-
mel accensus nunquā absumitur , teste
*eod. Aug. d.li.*12.*c.*6.ex quo in sepulchris
Gentiliū lucernas per multum tempus
duraturus scribit *Solin.c.*21.
¶ In Insula Chio præterea duo fontes 18
sūt, quorū altero qui biberit hebetis fit
ingenio,altero subtiliores sensus adipis
cūtur,vt tradit *Pli.li.*31.*c.*2. & in Bœtia
duo alij sunt fōtes, quorū alter obliuio-
nē inducit,alter vero illustrat memo-
riā , vt narrat *Plin.d.c.*2. *D.Isidor.lib.*13.
*c.*13.† In Cyzico fons est, cuius aquam 19
potāti venereos stimulos extingit,vt au
thor est *Plin.d.c.*2.& apud Geloniū stag
nū alij duo fons emanant , quorū alter,
quæ sūpserit mulier ex sterile fœcunda
fit:altero si fœcunda hauserit, vertitur
in sterilē , *D.Isidor.d.c.*13.*Solin.c.*10. *Se-
neca lib.*3.*c.*25.† Fons Gelopis Thraciæ 20
potantibus mortifera est , *Arist. lib de
admirād.c.*216.fons Potinę in vrbe The
bis bibētibus efferare cōgit, & in rabiē

inflãmat, *AElian.lib.15.c.25.* Lynceſtis
in agro Caleno inebriat, vt vinum, *Plin.*
lib.2.c.103.Senec.Natural.qq.lib.3.c.20.

Lynceſtius amnis,
Quẽquicũq; parũ moderato gutture traxit,
Haut aliter titubat, quam ſi mera vina
bibiſſet.

21 ¶ Plin.lib.16.c.20.& li.24.c.11. *Her-*
ba dicta ſabina, alijs Rododaphnes ſẽpiterna
frondeροſæ ſimilitudine, caulibus fructicoſa,
iumẽtis, capriſq; & ouibus venenũ eſt: eadẽ
22 *homini contra ſerpentũ venena remedio.* † E
cõtra vero Napellũ herba homini præ-
ſentaneũ venenũ eſt, paſſeribus vero, ac
turdis ſaluberrima eſca, vt narrat *Dioſ-*
23 *corid.lib.4.Albert.Mag.lib.25.c.2.* † Prop
terea Ladislaus Neapolitanorum Rex
per inſidias phyſici cuiuſdã, cuius filiã
ille ſtruparat, hoc Neapello cũ ipſa mu
liere necatus eſt, vt tradit *Collenut.in cõ-*
24 *pẽd.li.5.* † Accipitrẽ panis necat, quo ho-
mo aliter *D. Aug.lib.2. de morib. Mani-*
cheor.c.8. Roſarũ odore ſcarabeꝰ mori-
tur, quo homo delectatur, *Ariſt. de ad-*
mirand.audit. c.140. Clem.lib.2.Pedagog.
25 *c.8.* † Similia de Sardonia narrat natu-
raliũ præſtãtiſsimus Solin.c.9. *Sardonia*
herba ſi edulio fuerit, veſcentibus neruos cõ-
trahit, rictu ora diducit, vt qui mortẽ oppe-
26 *tunt ridentiũ facie intereant.* † De veneno
Tarantulæ ſeu phalangi Calabri veriſsi
mũ eſt, quod ab eo morſi nõ aliud vitę,
& remedij præſidiũ eſſe, quam ſi certo
muſicæ ſono pſaltitare, & ad numerum
cõpellantur donec cõcidant fatigati, vt
narrat *Alex. ab Alex.lib.2. dierũ Genial.*
27 †Fraxinus arbor adeó ſerpẽtibus inimi
ca eſt, vt ſi frõde eius in gyro claudatur
ignis, & ſerpẽs inducatur: potius in ig-
nẽ quã, vt fraxinũ fugiet, innarrat *Plin.*
li.16.c.13.Vincent.hiſt.nat.lib.20.c.14.
28 ¶ Alexãdri milites in Indico mare ar
buſculas reperere colore bubuli cornu
ramoſas, & cacuminibꝰ rubẽtes, quę cũ
tractarẽtur, vitri modo fragiles erãt, in
igne autẽ, vt ferrũ in ardeſcebãt, vbi fo-
rẽt reſtinctæ, primo colori redebãtut,
Plin.lib.13.c.25. † Sũt pleraq; alia ligna, 29
quæ igne non conſũmũtur, vt tradit *D.*
Hieron.ſup.Leuit. c.27. & alia quæ aqua
nõ putreſcunt, ita vt ſi ex eis naues fiãt,
& mergantur poſt ducentos annos ma
nere incorruptas, *Plin.lib.16.c.41.*

¶ Ligna putrida nocte lucẽt, vt tradit 30
Olaus lib.2.c.14. & expertus ſum cũ ad
Matritẽ ſem Curiã anno elapſo pergerẽ
in hoſpicio, quod dicitur *del Alcalde*, per
noctans vna cum illuſtr. Comiti de la
Puebla, animi cauſa extra hoſpiciũ pro-
phecti longe vidimus lucẽ ingentẽ ad
quã peruẽti, erat querci trũcus putridꝰ,
qui reliquis in hoſpicio aſtãtibus in ad-
mirationem rapuit.† Solin.c.21. *In ſaltu* 31
Hirciniæ aues gignũtur, quarũ pennæ per obſ
curum emicant, & interlucent quãvis denſa
nox obtegat. Cui ſtipulãtur, *Plin.lib.10.c.*
47.D.Iſidor.lib.12.c.7.Albert.Mag.li.23.
animal. lit.L. † Nocticulæ ſiue cincinde- 32
lę vermi genus nocturnis tẽporibus lu-
cẽ emittũt, quia cũ ſãguine careãt adeó
igneę partes circa digeſtionẽ cõcurrũt,
& ibi lucẽt, vt alter ab altero diſcerna-
tur, *Greg.Reis in ſua marga phyloſop.li.10.*
tract.2.c.10. †Animalculũ Indicũ, q̃ ge- 33
nere cicindelarũ, ſed maius, inſtar ſcara
bæi, quod & ſi toto corpore luceat, ocu
lis tamen maximẽ, qui pro corpuſculi
modo ingẽtes tantũ fundit luces, vt ad
eam legere, & ſcribere ſoleant, quem
vocant *Cocuiium*, & micat luce quater-
narũ ſtellarum, cuius ſi quis pinguedine
manus, & faciẽ iniungat, ardens, & for-
midabiles ſpectrũ apparet, vt refert *Pet.*
Chiezap.2.hiſtor.Perũ cap.30. † Item va- 34
pores varijs formis conformati, quales
illi, quos Syla vidit hircorum ſimilitu-
dine capitibus apud Epheũ concurrere
de quibus *Plutarch. in Syll.* † Et ſimilia, 35
quæ in equorum, & equitum forma ap
paruerunt *Machab.2 cap.3. & 5.* & alia,
quæ apud Syrtim maiorem ex eadem
cauſa contingere ſcribit *Diodor. Sicul.*
lib.3. Bibliorh. & plura alia præter iſta
Raph.de la Torre, tom.2. de vitijs oppoſ. re-
lig.

lig.q.95. & in prælud. disp.3.4.5.6. & 7.
36 ¶ Sunt pleraque aliæ naturæ mira-
cula, quæ si idiotis referantur (qui nihil
credunt, nisi quod vident) omnino fidē
perdunt. Insulæ natitantes in mare, vt
in Italia, & aliui celebrant veteres
scriptores *Arist. lib. de admirand. audit.*
Seneca lib.3. natural. qq. Plin. senior lib. 2.
natural. hist.c.95. & iunior lib.8. epist.10.
37 † Arborésque inmensas ex imo mare
assurgere in altum multaque proceri-
tate propagari, atque perpetuo seruare
folia narrat *Plin. lib.13. cap.25.* quod &
testantur, qui nouum orbem perlustra-
runt *Petr. Martyr. in summ. & Ouetens. in*
38 *histor. Ind. lib.2. cap. 5.* † Ignes inextin-
guibiles veluti lucerna illa, quæ in se-
pulchro Pallantis ad caput ardebat vl-
tra annos M.DC. quæ nec liquore, nec
aere extingui poterat, vt narrant *Vin-*
cent. li.25.c.34. Metropo. li.4.c.15. Naucle.
39 *li.2.decad.2.* † De alia lucerna, quæ in se-
pulchro Tuliæ maioris menoriæ ardēs
apparuit narrat *Viues ad August. lib. 21.*
Ciuit. Dei cap.6. & de alijs *Maiol. dierum*
canicul. cap.22.
40 ¶ Quis enim, vel literis dumtaxat
tinctus philosophicis nescit multas esse
virtutes rerum naturaliū, occultas mi-
rabilium rerum effectrices, quas si quis
bene nosset, & ad vsum acommodare
sciret, haut dubié mira posset efficere.
40 † In Insula *Ombrio*, quā nostri dicūt *del*
hierro, proxima Canariæ arbor est, quæ
quotidie ante ortū solis tū à stipitis tū
à ramis aquam tantam emittit, quæ in
colis, & iumentis sufficit, quia nūquam
ibi pluit, nec vllus aquarum puteus, nec
fluuius, nec lacus est, vt narrant *Petr.*
41 *Martyr, & Ouatens. lib.2. hist.c.9.* † Et vt
externa prætermittam (ne minus do-
ctis incredulus sim) notissima res est
de palleis frigore suo niues conseruan-
tibus, & calore fructus maturantibus,
vi contraria *D. Isidor. lib.17.c.3.* Nā hæc,
& si vulgaria maxime laudatur *D.*
August. lib.21. Ciuit. Dei, c.4.5. & 6. † De 42
Agrigētino sale, qui liquatur igne, aqua
vero induratur *Plin. lib.31.c.7. Solin.c.10.*
D. Isidor. lib. 14. c.6. & lib.16.c.2. † De 43
dictamo herba, qua ceruus sagittas ex-
pellit, *Valer. Max. lib.1.c.8.* de Chelido-
nia; qua hirundo cæcos osculat pullos
Plin. lib.7.c.27. † De alijs plura *Arist. d.* 44
lib. de admirand. audit. Albert. Mag. lib.2.
mineral. tract.2.c.1. 11. & 17. Francastor.
lib. de sympath. Mars. Ficinus li.4. Theolog.
Platon. Bapt. Porta lib. de Mag. natural. Iul.
Siren. lib.9. de Fato c.6. Ioā. Lāgius epist.33.
† De farina qua Eliseus herbarū anari- 45
tudinem submouit *Reg.4. c. 4.* De felle
piscis, qua Tobias paternam cęcitatem
discutit *Tob. c. 7.* Calonymi videlicet,
quem ad id naturaliter aptum cōme-
morant. *Gale. lib.10. simplic. Valles de sa-*
cra philosoph.c.42. † De virgis amygdalī- 46
nis in canalibus aquæ positis, in quarū
aspectu oues concipientes pariebāt ma
culosa, *Genes. c.30.* quod naturaliter fac
tum contendunt *Tostat. & Perera in Ge*
nes. d.c.30. Valles vbi sup. c.11. † Nam & 47
sola aquæ virtute id naturaliter fieri po
test, Arist. lib.3. histor. animal. c.12. *Sunt*
aquæ multis in locis, quas cum oues biberint,
moxq; inierint, nigros generant agnos, & in
alijs deaurātur Ouid. lib.15. metamor.
Electro similes faciunt auroque capillos.
Vt sic interint taceam, quæ de Salmaci- 48
dis vnda, de fluuio Scamandro, Xāto,
Epiri fonte, celebrant veteres scripto-
res, in quibus non immoror, an vera
sint, sed quod fieri posset, nam patriæ
meæ fluuius Bætis hac virtute a multis
commendatur, Mart. lib.12. epig.100.
Bætis oliuifera crinem reddimitte coronā
Aurea, qui nitidis vellera tingis aquis.
Quod nō poeticum modo putes, nam 49
vt ait D. Ambros. lib.1. Hexamer. c.11.
Auram enim vellus aqua nutrit, & imme-
morati specimen metalli gignunt litora,
quod ex auri abūdantia factum putat,
idem Mart. lib.9. epig.62.

Vellera natiuo pallent vbi flaua metallo.

50 Quæ adeó in pretio fuerunt, vt singuli eius arietes Talēto distractos memorat *Strabo*, quod sexaginta minas appendit, singulæ vero centum dragmas, quæ faciunt libram Romonam, & dragmas quatuor, teste *Budeo lib. de asse. Couarruu.*

51 *lib. de collat. numis. c.4. nu.5.* † Et quia ad opertorium Tabernaculi eos Hebræi habere non potuerāt rubricatis pelibus vtebantur, Exod. c.36. *Fecit, & opertorium Tabernaculi de pelibus arietum rubri-*

52 *catis.* † Nam rubeus ille color nostrorum arietum quodammodo purpuram immitabat, vt docet idem Mart. lib. 14. epigram. 133. de lacerna Bæticæ.

Non est lana mihi mendax, nec mutor aeno,

Sic placeat Tyriæ me mea tinxit ouis.

Nam in purpura roseus color inest, Catull.

Tinta tegit roseo cōchylis purpura succo.

Qui est auri color, Vergil. de ortu sol.

Aurea fulgebat roseis aurora capillis.

53 ¶ Huius quidē artis peritissimi fuerunt Moyses, Labaā, Iacob, Daniel, Tobias, & alij quorum laus est in sacris literis, necnō, & Reges, qui venerunt ad Christum adorandum, D. Matth. c. 2.

54 *Ecce Magi ab Oriente venerunt.* † Item, & Salomon, vt colligitur ex illo Reg. 3. c.4. *Et disputauit Salomon de lignis á cedro, quæ est in Lybano, vsque ad hysopum, quæ egreditur á pariete, & diseruit de iumentis, & volatilibus, & reptilibus, & piscibus.*

55 † Vbi nota cum *D. Hiero.* non fieri mētionem de exorcismis, & incantationibus, vt ea quæ de huius vanitatibus, & superstitionibus Salomoni tribuuntur falsa omnino, & commentitia credas: *vt in libro de morborum curat. & lib. Almutem*, quod inscribitur *Clauicula Salomonis*, & alij huiusmodi, quos ei ad

56 cribit *Ioseph. lib. 8. antiq. Iudaic.* † Nam licet Salomon eximia illa eruditione tria millia librorum de Parabolis composuisset, & quinque millia librorū de Cāticis, preter alios innumeros de natura rerum, quorum omnia combusta fuere á Nabiozzardan Caldeo: nihil de incāntationibus scripsisse, omnes assentiunt Patres, vt docet *Sixt. Senens. & Biblioth. SS. lib. 2. in Salomon.* † Nisi in illud referatur tempus, quo se idolatriæ, 57
& omni superstitioni immerserat, vt apparet ex *Reg. 3. c. 11.* vt pluribus adductis contendit *Bapt. Segnius lib. de vero stud. Crhst. c.7.*

CAP. II. de Magia artificiosa.

SVMMARIVM.

Artificiosa magia diuiditur in Mathematicam, & præstigiatoriam, n.1.

Artificiosa Mathematica, quæ sit, nu.2.

Horologia ex Magia artificiosa inuenta, n.3.

Horologium in annulo D. Carolo. V. Imper. oblatum, nu.4.

Horologium memoria dignum in Praugense Vngariæ, nu.5.

Clepsydra D. Carolo V. dono data, nu.6.

Clepsydra apud veteres Romanos, nu.7.

Clepsydræ mira narratio, nu.8.

Auiculæ aureæ cantilantes, & serpentes ex metallo sibilantes, nu.9.

Aues, & serpentes ex metallo quo pacto volent, & sibilentur, nu.10.

Aues ex metallo cantitare in arbore visse, nu.11.

Cantitare aues aureæ possunt ex internis organis, nu.12.

Aer per tenues rimas subens fragitur, & sibilos redit, nu.13.

Aeris sibila cantus immittantur, nu.14.

Alberti Magni statua loquens, quā arte cōfecta, nu.15.

Simulachrū aereum cubitalem super mēsam cytharam pulsans, nu.16.

Archimedis speculum, quo in Syracusana obsidione naues combusit, nu.17.

Specula vstoria á Proculo facta, nu.18.

Amulius machinis quibusdā tonitrua tonitruis

truis,& fulgura fulgurib⁹ referebat,n.19
Bombardarum vsus vnde emanauit, nu.20.
Bombardarum vsus à quo inuentus, & quo tempore reperiretur, nu.21.
Mulieres,quæ ad ingredientis passos per funiculos pauimento extensos insurgebant, nu.22.
Statua aerea,quæ in expectātem sagittas iaculabatur,nu.23.
Aquila aurea volens per aerem oblata Carolo V.Imp.nu.24.
Trirremis argentea, quam remiges eiusdem materiæ impellebant,& sistebant, n.25.
Ducis de Lerma hortus commendatur,n.26.
Horta varia Hispaniæ memoratu digna,numero 27.
Scurialis S.Laurētij templum laudatū,n.28.
Salomonis templum illustratum,nu.29.
Templum S. Laurentij collatum Salomonis, nu.30.
Scripturæ vsus inter artificia collocatur, nu.31.
Scripturæ inuentor quis nam fuerit, nu.32.
Impressoria ars commendatur,nu.33.
Impressoriæ artis inuentor,nu.34.
Impressoria ars defenditur,nu.35.

1 NATVRALIS artificiosam genuit Magiā, quia naturā ars immittatur, vt docet *Fab.lib.3.Instit.* & hęc duplex Mathematica videlicet, & Præstigiatoria,de
2 qua dicēdum est *in cap.sequenti.*† Mathematica est,quę Geometricis,Arithmeticis, & alijs Mathematicis principijs nititur, vt sphera illa Archimedis vitrea,quæ omnes cœlestium orbiū conuersiones suis motibus clarissimè representabat, vt narrat *Cic.lib.1.Tuscul.qq.& li.2.de natur.Deor.*de qua Claudia.

Iurapoli,Regnumque Deorum
Ecce Syracusis transtulit arte senex:
Percurrit propriū mētibus,signifer annū,
Et simulata nouo Cynthia mense reddit.

† Quemadmodū nostro sæculo hac ar- 3
te ad inuenta sunt horologia, quæ non solū horæ obelisco notentur, verū etiā aeris sonitu horarū numerus audiatur, ex libramētis videlicet, ac rotis nō eodē modo tātū,sed cōtrario currentibus peritissimé cōposita,vt tradit *Polid.Vergil.lib.2.c.5.*† Augere etiam miracula 4
artificiū ingenia,vt cū tot sint rotæ currentes, & recurrentes cōpertus sit artifex,qui & campanulā, & indicē, cæteraq́; libramēta omnia in Caroli V.Imp. annulo digiti colocarit, &cū his diebus D.Hiero. Zapata amicū nostrū summi ingenij virū adirē, præfatū horologiū, quod ei ad cōcordandū aduxerūt,ostēdit,& rota maior lāticulæ minimæ amplior nō erat.† Et quod omniū vires su- 5
perare videtur, quod in Pręngense Vngariæ habetur horologiū in turri Prætoriana, quod totius anni reuolutionē continet,cū recto cursu,& Lunę numeroque certo mensium, atque dierū, & assignatione Kalendarij, seu festarū integri anni:habens item ortū, meridiēque altitudinē Solis, & Lunæ solstitia æquationes,quātitates dierū,ac noctiū, incēsiones,oppositiones,& quadras Lunæ,cum cœlesti cursu cōgruentes, iuxta non solū motum naturalem,sed violentum quoque similiter ortū,& Occasum XII.signorum Zodiaci, vt refert *Grego.Bruin.in Præga.*† Aliud horologiū 6
seu insignem clepsydrā olim D. Carolo V.Imp. dono missam ab Aarō Persarū Rege anno Dom.807.narrat Naucler.gener.28.*Inter quæ horologiū ex auri chalco arte mirifice compositum,in quo duodecim horarum cursus ad clepsyndrā vertebantur,cum totidem aeris pilulis, quæ ad cōplectionē horarū accedebant, & casu suo subiectū sibi cymbalū tintinare faciebāt,additis eiusdem numeri equitibus,qui per duodecim fenestras completis horis exibāt.*† Et 7
Clepsydræ non quidē res noua,nam in vsu fuit apud veteres Romanos,quę gu-

tilis aquæ horam oſtenderũt cũ é vaſe
leniter deciderent, vt Alexandriæ Cre-
ſipus inuenit authore *Cicer. lib. 2. naturæ*
Deor. Cui ſucceſsit, quod nunc ex mi-
nutis arenis habemus, authore *Polid. lib.*
8 *2. c. 5.* † Acceſsit, & aliud quod non di-
gerit horas, ſed ad quã horã vellis tin-
tinat, atq; motu ſuo aſperrexit dormiẽ-
tes, in quo adeó ingeniũ potuit, vt ictu
mallei é ſilice ignẽ excutiat, vt ſpõgia,
ſeu ſca ibi appoſita ſponte aduratur, &
lignus proximus accẽdatur, vt lumen
explendeſcat, abſq; humano opere, vt
narrat *Simon. Maiol. dierum canicul. c. 23.*
tom. 1.

9 ¶ Ad quam quidẽ Magiæ partem
pertinent Leonis Imperatoris auiculæ
aureæ cantillantes, & Archite colũbæ
ligneæ volantes, de quibus *Aul. Gel. lib.*
10. noct. Atticar. c. 12. atq; ſerpentes ex
metallo ſibillãtes, quas Bœtius á primé
cõflauit, & αυτομάτα *automata* Dedali, de
quibus *Ariſt. lib. 1. animal. & lib. 1. Polyt.*
10 † Nã ita libramentis ſuſpenſum fuerat
ſimulachrũ, & aura ſpiritus incluſa, at-
que occulta concitũ, vt & cantillare, &
volitare facile potuiſſet, vt tradit *Pha-*
borinus, apud Aul. Gel. d. lib. 10. noct. Attic.
c. 12. Caſſiodor. li. 1. Varior. epiſt. penult. Po-
11 *lician. in Panepiſt.* † De cantu enim auiũ
ex artificio Luitprãd. lib. 6. c. 2. *Erat illa*
ornata ſumptuoſiſsimè, ibi aerea in aurata
arbor ante ipſius Imperatoris foliũ aſſurge-
bat, expãſis magnum in modum ramis æreis,
atq; inauratis, in his frequentiſsime variarũ
ſpecierum aues arte cõfictæ, quarum ſingulæ
ſpeciei proprias voces, cãtuſq; emittebãt, in-
12 *credibili arte.* † Quod ex internis orga-
nis cõparari poteſt, nam vt ait Epiſco-
pus Maiol. d. to. 1. dierũ canicul. c. 23.
fol. 1066. *Vidimus nos Romæ organa, quæ*
tubas, tympana, hominũque choros referrẽt,
adeo, vt quiſq; pueriles, fœmineas ſimileſque
13 *voces ſimul ſe audire non dubitaret.* † Nam
aer per tenues rimulas ſubẽs frãgitur, &
ſibilos redit vocis humanæ, & cantille-
næ, auium ſimiles Clemens Alex. lib. 6.
ſtrom. *In Britãniæ ſyluis cũ moueant ur fo-*
lia per repentinum, & denſum ſpiritus impe-
tum edit ſonum, auium cantui perſimilem.
† Cuius rei rationẽ reddẽs Senec. lib. 2. 14
natural qq. c. 28. *Vẽtus enim lenis,* inquit,
qui irruit in ſyluis permeat varias arbores
repercuſuſque varijs modis frãgitur ramis,
folijs, atque alijs eiuſmodi obſiſtentibus, cum
igitur erumpat, velut à ciſſuris, & fora-
minibus lenem illum ſonitum ſibillo edit
tantui per ſimilem. † Qua arte intelligo 15
Albertũ Magnum ſtatuã hominis cõſ-
truxiſſe, quæ voces emittebat humanis
verbis ſimiles, quam D. Tho. Aquinatis
eius diſcipulus ſtudioſe ab Alberto miſ-
ſus perterrefactus cõfregit, nã aliud de
tanto viro credi nequit, nec D. Thomæ
factum ſuadet, nam rebus diuinis ma-
gis, quam naturalibus deditus, dũ puer
eſſet factum illud ſtupuit, vt ipſe narrat
lib. 3. contra Gent. c. 104. † Quod artificio 16
plané fieri poteſt ex librametis quibuſ-
dam rotis, atque alijs machinis intro
latentibus, quemadmodum in aula Re-
gis noſtri vidi æreum ſimulacrhũ cu-
bitalem, ea arte á Ioanelo confectum,
vt ſuper mẽſa cytharam pulſeret, pſale-
ret, & ſuſurraret, qualiter, qui ad nu-
meros tonum applicat.

¶ Archimedis in obſidione Syracu- 17
ſana machinis naues hoſtiles attrahe-
bat, & in altum deductas demittebat,
vt impetu in aquas relapſæ mergeren-
tur, itidẽq; abſque materiali igneo, na-
ues adurebat per ſpeculũ verſus ſolem
ſuſpenſum, in quo radios excipiebat,
aereque ob denſitatem, & leuitatẽ ſpe-
culi ex ijs radijs incenſo effecit, vt ingẽs
flamma recta in naues illata omnes eas
concremaret: vt meminit *Zonaras to. 2.*
in obſidion. Syracuſ. † Proculus ſimiliter 18
ex aere ſpecula vitoria fabricabit, eaq;
de muro é regione hoſtiliũ nauium ſuſ-
pendit, in qua cum ſolares radij im-
pegiſſent ignem inde fulminis inſtar

erum-

erumpentem clasiarios, ipsasque naues hostium combussisse, narrat *Idem Zonarastom.3. in Anastasio Dicor.* † Amulius
19 machinis quibusdã tonitrua, tonitruis, & fulgura fulguribus referebat, ac fulmina arte iaculabat initio conditæ Romæ, vnde se pro Deo venditasse scribit *Idem Zonar. to. 2. in princip.* † Vnde
20 nonnulli putant bombardarum vsum emanasse, scilicet ab his fulguribus, & tonitruis arte confectis, quarum originem ad Othonis IIII. tẽpora refert *Nauclerus anno Dom.* 1212. † Licet Poly-
21 dor. Vergil. lib. 2. cap. 11. ad anno 1330. referat á Germano quodam inuenta, sed fieri potuit, vt ipse imperfectiorem formã redigeret; nam multo antea legitur Christophorum Danorum Regem bombardæ ictu perisse anno 1280. vt refert *Krantius lib. 8. Vandal. cap. 23.* † Vt
22 sic interim taceam simulachra illa, quæ Don Hieronymus de Aianza in hac Matritensi Curia confecit, quæ ad ingredientis passos per funiculos pauimento extensos insurgebant, & Aquilã ligneam, quam ex Cœnobio Domnæ Mariæ de Aragon in omnium ora versus Regis palatium per aerem misit.

23 ¶ Ad quam quidem Magiæ partem pertinet globus ille artificiosus, siue aerea statua sic confecta, vt ex occulto loco funiculo, qui intensus fuerat remisso, sagittas in spectantem iacularetur, quo pacto Kennethum Scotorum Regem à Feneftella interemptum, *Maioris Boethi Scotiæ protestantur annales.* † Et
24 Architæ, & Boetij similis auorum nostrorum sæculo oblata D. Carolo V. Aquila aura volans per aerem: & Parisis tiiremis argentea, quam remiges eiusdem materiæ, & impellebant, & sistebant, cuius similis alia D. Philippo III. Regi nostro, ex ligno confecta Vallesoleti oblata est, quam nunc vidi in armario Regio in hac Matritensi Cu-
25 ria. † Qualia fuerunt etiam Hydraulia veterum, & hodie in hortis Estensibus Tiburi admiranda, de quibus Claudia.

Intonat erranti digito, pedibusque tra...
beli,
Vnde laborantes in carmina concitat
vndas.

¶ In qua classe referenda sunt innu- 26
mera alia arte confecta, quæ in hac Matritensi Curia in hortis Regijs cernuntur, & in illo maximè, quæ nuper Excellentissimus Dux de Lermã Regia Maiestate corūscans ad pratum Sancti Hieronymi extruxit, quod non solum peregrinos allicit oculos, verum etiam assuetos. † Sunt alia Hispaniæ de qui- 27
bus Laurent. Valla lib. 3. *Proxime Valentiam Hispaniæ horti sunt, non tantum citris consiti, sed etiam citrsis parietibus viuente materia conclusi, vt dubites horti, ne sint, an ædes.* † Sed inter omnia alia quæ arte 28
humana memorari possunt, tam multas sunt in Regio S. Laurẽtij Mausoleo, quod ad Scurialis oppidum Hispanus noster Salomon D. Philippus II. Religione sane, & pietate primus industria, & arte auunculi mei D. Ioannis Baptistæ Villalpando, tum eius seruitio dediti, postea sanctissimæ Religionis Societatis Iesu alũni magnis sumptibus extruxit, quæ potius silentio duxi prætermittenda, quam rudi calamo pernarrãda; magna enim silentio venerãda sunt, vt tradit *Pausan. in Eleacor.* 1. † Sed om- 29
nium admirabilior, vtpote qui Deum habuit artificem, *Paralip. 1. c. 28. & 29.* Salomonis templum fuit de cuius fabrica, artificio, magnitudine, ac diuitiarum potentia ex iussu præfati domini nostri Regis D. Philippi II. eleganter scripsit prædictus auunculus meus, siue Genitricis meæ frater in commentarijs super Prophetam Ezechièlem vulgó *Codex Regium* nuncupatis, quos tribus Tomis diuisit, ac Regijs sumptibus Romę nobilissimis typis, ac ęreis laminis euulgauit anno salutis M. DC. III.

ætatis ſuæ LII. poſtquam in opere cō-ficiendo, conſumpſit annos XXXVI.

30 † Et quia præfatum S. Laurentij Scurialis Templum ſi fortunarum copia. quæ Salomoni affluit Regi noſtro ſuppeditaret, non dubito quim Salomoni non ſolum compararetur, verum etiā ſuperaret: cum in ijs, quæ facta ſunt cœtera mundi miracula vincerit, lōge melius, quam de Domiciani amphiteatro cecinit Hiſpanus noſter Martia. epig. 1.

Vnum pro cunctis fama loquatur opus.

31 ¶ Sunt plæraque alia innumera arte hominis confecta, quarum omnia ſi recenſere vellem opus immenſum efficerem, inter quæ non minimā partem obtinet ſcriptura, non caracteres modo, ſed ipſa ſcripturæ ſeries, qua animi conceptus exprimuntur, abſententia redduntur præſentia, & longo præterita ſæculo ex ſcriptura facile innoteſcūt, cui admiratur *D. Hieronym. ad Marcel.* dum ait, *ſcriptorum libri ingeniorum effigies, & vera, & æterna monumenta ſunt.*

32 † De inuentore autem conſtat, Mercurium ſcribendi artem inueniſſe, vt narrat *Euſeb. lib. 1. præparat. Euang. c. 6. & 7.* á quo AEgyptij edocti, inter quos verſatus Moyſes ſcribendi vſum Hebræis adinuenit, vt narrat *Polidor. Vergil. lib. 2. de inuentor. rer. cap. 7.* deinde ab Hebreis Phœnices, quorū author Cadmus fuit, didicerunt: nam Cadmū vetuſtiorem Moyſe tradit *Euſeb. d. lib. 2. cap. 2.* & ſic Moyſem vetuſtiſsimum omnium fuiſſe ſcriptorem dixit *Iuſtin. Mart. in Apo-*

33 *log. 2. contra Gent.* † Et ſcripturæ ſuccedit impreſſoria ars, cuius beneficio omnes ſcientiæ facile innoteſcunt, ac paruo ære emuntur, quæ apud veteres magno precio comparabantur, nā vno die ab vno homine (etiam literarum in perito) tot paginæ cuduntur, quanta alter toto anno peritiſsimus noctu,

34 diuque ſcribere nequiret. † De cuius origine ſic ſcribit Polidor. Vergil. lib. 2. de inuent. rer. cap. 7. *Ioānes Vthembergus natione Theutonicus equeſtri vir dignitate primus omnium in oppido Germaniæ quam Maguntiam vocant, hanc imprimendarum artem excogitauit; decimo ſexto deinde anno, qui fuit ſalutis humanæ 1458. quidam nomine Coradus homo itidem Germanus, Romam primo in Italiam attulit, quam deinde Nicolaus Ienſon Gallicus primus mirum in modum illuſtrauit.* † Et licet eorum ingenium plerią; deteſtentur, eo quod in 35 tanta librorum copia homines deſidioſi facti ſunt, non propterea ars debet vituperari: nā vt ait Bergomas.

O fælix noſtris memoranda impreſsio ſæclis,
Inuentore nitet vtraque lingua tuo.
Deſierat quaſi, totum quod fundis in orbem,
Nunc paruo doctus quilibet eſſe poteſt.

CAP. III. de Magia præſtigiatoria.

SVMMARIVM.

PRæſtigiatoria Magia, ludrica, & deceptatoria eſt, nu. 1.
Præſtigiatoriæ Magiæ exempla, nu. 2.
Præſtiagiatoria Magia fit per meram impoſturam, nu. 3.
Magia præſtiagiatoria, vſi ſunt Sacerdotes Belli, nu. 4.
Magiæ præſtiagiatoria quæ pertineāt, nu. 5.
Specula ex Magia præſtiagitoriæ confecta, nu. 6.
Magiæ præſtigiatoriæ, quæ deteſtantur, n. 7.

PRAESTIGIATORIA autem Magia, ludrica, & deceptatoria eſt, quia eius effectus nō ſunt tales qualiter videntur, vt quę á gyrtis, circulatoribus, & funambulis viden- 1

videntur patrata ex agilitate pedum,
vel manuum, cuiuſmodi multas, aut
apud *Aldrand.lib.6.c.4.Sur.to. 2. Maiol*
2 *to.1.dierum canicular.colloq.4.* † Necnon.
per animalia bruta longo vſu edocta,
vt quæ ex capra vidi (dum puer eſſet)
à nebulone quodam in patria mea Cor
dubeŋ. publicè in theatro patrata, &
quæ de aſino, & camello, narrat *Ioann.*
3 *Leo lib.8.& 9.hiſtor. Afric.* † Interdum
per meram impoſturam, vt Sacerdotes
Serapidis in Alexandriæ templo, qui
per abditos meatus, & cuniculos Ido-
lorum vocem ementire aſſueuerunt, vt
ſcripſerunt *Nicephor.lib.12.cap.26. Petr.*
4 *Gregor.p.3.ſyntagm.lib.34.cap.8.* † Quo-
rum ſimiles fuerunt Sacerdotis Belli;
qui à dracone ciuos deboratos finge-
bant cum ipſi eos denocte ſubducerēt,
ingrediētes per occultas latebras, quo-
rum Daniel conuincit, ac eorum im-
5 poſturam detegit, *Daniel.cap.14.* † Vel
quando ex abditis naturæ alia res, quā
res eſt oſtēditur, vt ignis in cyatho ma-
luatici ad carbones bullientis tactu ac-
cenſæ candelæ ſuccenſus aſtantes ſub
forma tam liuida repreſentantur, vt
Acherontis ſpiritus in humana ſpecie
videatur inuadere, vt narrat *Syluest.*
6 *lib.de ſtrigim.cap.8.punct.1.* † Cuius ſimi-
lia ſunt ſpecula illa, quæ ex aduerſo aſi-
ni capite appenſo, ipſum te habere re-
preſentet, vt apud *Baptiſt. Porta de Ma-
gia natural.lib.4.cap.10.11.& 12. Hierò.
Cardan. lib.de variet. rer. Guil. Pariſienſ.*
7 *part.fin.de vniuerſ.* † Et ſimilium plura,
quæ apud nimium confidentes Princi-
pes nouitij circulatores obtrudūt, quę ſi
naturæ vires, aut artificijs ſolertia ex-
cedere videntur, vt pacto dæmoniaco
fœdata deteſtanda, & punienda ſunt,
*Creſpet. lib. de odio Sathan. diſcurſ. 12.
Mart.del Rio lib. 1. Magicar. cap. 4. & lib.
6. Anacephaleoſi monit. 5. Raph. de la Torre
to. 2. de vitijs oppoſ. relig. q. 95. in præamb.
diſp. 5.*

CAP. IIII. de Chryſopæia, ſeu arte conficiendi aurum.

SVMMARIVM.

Chryſopæia vnde dicatur, & à quo inuenta, nu. 1.

Alchimiæ inſtitutum ad meras nugas pertinere, nu. 2.

Aurum verum ex alchimiæ arte factum probatur ex Chimicis, & Iuriſperitis, nu. 3.

Theologi probant aurum ex artis alchimiæ fieri, nu. 4.

Philoſophi docent ex alchimia aurum factum, nu. 5.

Alchimiæ arte aurum factum probatur ratione, nu. 6.

Metalla ex quibus principijs coaleſcant, numero 7.

Quibus ex cauſis generatur ferrum, æs, ſtagnum, argentum, & aurum, nu. 8.

Aurum natura ſemper conatur producere, nu. 9.

Chimici ex metallis vitia ſummouēt, vt medici ex corporibus, nu. 10.

Capri ex ouis non aliter, quam matris fotu ad ignem pullos eliciunt, nu. 11.

Arnaldus Villanouanus, & alij aurum produxerunt, nu. 12.

Alchimiſtarum artem eſſe veram probatur, nu. 13.

Alchimiæ ars quare damnata cum ſit naturalis, nu. 14.

Dæmonis poteſtati eſt ex quouis metallo aurum producere, nu. 15.

Diabolus ditare homines non curat, ſed decipere, nu. 16.

Alchimiæ ars improbatur experientia, numero 17.

Alchimiæ ars reipublicæ damnoſa, nu. 18.

Alchimiæ ars, vt vanitatis ſectatrix improbatur, nu. 19.

Aurum ex alchimia factum non poteſt vendi pro vero, neq; ad commertia vti n. 20.

1 CHRYSOPAE-
ia ars est conficiendi
aurum, quā Arabes
dicunt *Alchimiam*, á
voce Græca *Κνεμεια*
Chemeia, vel AEgyp-
tiaca *Chamia*, á Chadmo Noe filio, à
quo AEgyptus vocatur Cam, *Psal.* 78.
& Psalm. 105. huius artis inuentore, vt
tradit *Plutarch. in comment. Isidis, & Osyr.*
2 † Cuius quia institutum est, ex quouis
metallo aurū producere: ad meras nu-
gas, & præstigias, merosq; iactatorum
bombos pertinere arbitrantur, ex me-
dicis conciuis meus *Auerrois lib.* 1. *de ge-
nerat.* ex Theologis *Tostat. in Exod. c.* 7.
3 † Contra tamen aurum verum hac ar-
te factum docent, non solum chimici,
And. Liuauius li. 1. *Syntax. Licin. lib.* 1. *Che
micor. c.* 13. Sed ex nostris *Bald. & Plat.
in l.* 1. *C. de Argentar. lib.* 10. *Abb. in cap.
ex tuarum de sortileg. Guid. Papa decis.* 388.
4 *Hippolit. sing.* 71. *Oldrald. cons.* 74. † Et ex
Theologis *D. Thom.* 2. 2. *q.* 77. *art.* 2. *Pere-
ra lib.* 1. *Mag. cap.* 12. *Raph. de la Torre to.* 2.
de vitijs opposit. relig. q. 96. *art.* 2. *disput.* 9.
Mart. del Rio lib. 1. *Magicar. cap.* 5. *sect.* 1.
5 2. & 3. † Probant similiter philosophi
Cardan. lib. 1. *de subtilit. & lib. de metall.
Cœl. Rodig. lib.* 11. *antiq. lect. cap.* 13. nam
vt alter de suo lapide philosophico glo
riatur.

Ipsius, vt tenui proiecta parte per vndas
AEquoris argentum, si viuum tum foret æquor
Omne, vel immensum mare verti posset in aurum.

6 Et probatur ratione, quia ex terræ por-
tione crassa, & viscosa aqua pingua, &
aerea commixta cōparatur prima (vt
ita loquar) elementaria auri materia,
omnium simul metallorū, ac lapidum
productitia, vt docent *Plato in Thimeo,
Aristot. lib.* 3. *Metheor. ad fin. Albert. lib.* 3.
7 *de metall. tit.* 1. *cap.* 2. † Ex quibus gignū-
tur imperfectiora quædam sulphur, vi-
delicet, & argentum viuum, qui solis
calore coalescunt in metalla, vt docēt
Albert. & alij vbi prox. nam vt ait D.
Iob cap. 28. *Et lapis solutus calor in æs
vertitur.* † Cuius partes si plus habent 8
terræ admixtionis fit ferrum, ae, aut
plūbum; si plus aeri liquidi, stagnum; si
plus adsit sulphuris subtilitas, argen-
tum; si maxima, & rubra, aurum vt do-
cent *Liuauius, & Licin. vbi sup.* † Quod 9
semper, vt perfectiorem natura cona-
tur producere, sed cum nequit eo mi-
neralis decoctio pertinere, contenta est
aliorum generatione pro modo viri-
bus materiæ proximæ dispositionis, vt
docent *Fanianus, Treuisanus, Fallopius,
Villanouanus, & alij qui de re metallari li-
bros conscripsere.* † Quorum vitiū Chy- 10
mici natura; & arte (vt morbos medi-
ci conantur amouere, vt metalla in au-
rum perficiantur; disponēdo illa ad ig-
nis calorem solis immitatorem, vt qui
ex auro pigmento aurum perficiunt,
Plin lib. 33. *histor. natural. cap.* 4. † Necnon 11
Cayri, qui solent ad fornacis calorē ex
ouibus (non secus ac fotu matris) pul-
los educere, vt tradit *Iul. Scaliger. contra
Cardan. exercit.* 23. qui magis ab ouis dif
ferunt, quam metalla reliqua ab auro,
vt traddūt *Villanouanus, & ilij vbi prox.*
† Vnde artē naturalem, & ex occultis 12
phylosophorum dicunt *Perera, & Del-
rius vbi sup.* Eaque verum aurum pro-
duxisse Arnaldum Villanouanum di-
xit *Abb. in d. cap. ex tuarum de sortileg.* de
Raimundo Lulo tradit *Theatr. vitæ hu-
man. vol.* 20. *lib.* 3. de Gallo quodam *Cœl.
Rodigin. d. cap.* 13. † Nam vt eleganter 13
ait Ant. Mirandulan. in lib. 19. singular.
certam. sect. 7. *Dicimus veram esse Al-
chimistarum opinionem, quod aurum possit
fieri, & ab arte, & à natura, quia transmu-
tare possunt argentum viuum, & alia; quæ
ad id requiruntur, ita vt fiat eadem mate-
ria sicut non solum à natura, sed etiam ab ar-
te animalia generari possūt.* † Sed quia hoc 14
ratissime,

rarisime, & cum maxima dificultate
factum comperimus, licet artem lau-
demus, Reipublicæ necessariam nega-
mus, imo asserimus debere Magistra-
tus eam prohibere, ac ipsis Chimicis
perseuerantes punire, nam pro philo-
sophico lapide fortunas suas dilapidā-
tur, & dæmonis aliquando auxilium
exposcũt, vt docet *Marti.del Rio, vbi sup.*
15 † Qui licet applicando actiua passiuis,
per modum naturalem artificiosæ pro
ductionis possit insecta viuentia pro-
ducere, vt fecerunt Magi Pharaonis,
Exod.cap.7.3.& 9. quarum multo mi-
nus est aurum ex metallis elicere.
16 † Præstari illud nollit, ne homines di-
tentur, nam vt ait Psellus c. de collat.
aur. *Nihil eorum, quæ diabolus promittit,*
ex se præstare illud solet, sed visui tantum
17 *inania suis cultoribus præbere.* † Quare li-
cet hæc ars physicé defendi possit, mo-
raliter tamen improbatur, & propter
ipsam experientiam, quæ in rebus na-
turalibus maximam vim habet; quia
licet multum Chimici huiusmodi la-
borauerit, & in veri auri affectionem
acerrimis studijs, atque incredibili cupi-
ditate incubuerint, nemo tamẽ adhuc
fuit præter vnum, aut alterum, quẽ li-
18 quido cõstet verum aurũ effecisse † Ex
quo merito dicit Perera, vbi sup d.c.12.
ad fi. *Alchimistas non efficere aurũ, sed ab-*
summere: non implere crumenas, sed magis
explere: & quia faciũt falsum aurũ falsamq;
monetã, atque gemmas pro veris passim vẽ-
ditant, ex quo Respublica hominũque socie-
tates magnum caperet detrimentũ, prohibẽdi
19 *sunt.* † Quare eos, vt vanitatis sectato-
res, ac Reipublicæ noxios damnarunt
Pontifices, *in cap. firmissimẽ de hæreti-*
cis, & in Extrauagante spondeat, inter
20 *communes, de crimine falsi.* † Et aurum
ea arte confectum, pro auro vero ven-
di non posse, neque eo vti, ad com-
mertia, neque in antidotis dari, quia
non est eiusdem ponderis, neque vir-
tutis, sed apparentis tantum bonitatis affirmat *D.Thom. 2.2. d.quæst.77. & in Sent.2.dist.7.q.3.art.1.*

CAP.V. de Magia dæmoniaca.

SVMMARIVM.

Magia dæmoniaca naturali, & artificiosa occultatur, n.1.

Magia dæmoniaca negatur à multis, numero 2.

Magiam dæmoniacam esse probatur, numero 3.

Dæmones esse probatur ex sacris literis, numero 4.

Magiæ dæmoniacæ effectus Deo tribuere, error, nu.5.

Magiam dæmoniacã pendere ex gratia gratis data, error, nu.6.

Magiæ dæmoniacæ opiniones refutantur, nu.7.

Miracula ad diuinæ gloriæ propagationem fiunt, nu.8.

Spiritus, quibus aër inferior plenum est amicitias nostras quærere, error, nu.9.

Angeli boni non concurrunt ad scelera patrandã, nu.10.

Angeli boni non patiuntur se adorari, numero 11.

Homines in Angelos bonos potestatem non habent, nu.12.

Homines in dæmones quo pacto potestatem habeant, nu. 13.

Magia dæmoniaca ex prima irrepsit, nu.14.

Magia dæmoniaca ex filijs Caim originem trahit, nu.15.

Cham filius Noe post dilubium Magiam dæmoniacam docuit, nu.16.

Zoroastrum post labij confusionem Magiam dæmoniacam vulgauit, nu.17.

Zoroaster non vnus fuit, nu.18.

Zoroaster fuit temporã Nini Assyriorum Regis, nu.19.

Annorum computatio quibus Zoroaster floruit, nu.20.

Diabolus

Diabolus fuit Magicarum author, numero 21.

Magia secunda tribuitur diabolo, nu. 22.

Magia secunda incantationibus escatet, numero 23.

Magia specialis dicitur Magia secunda, numero 24.

Cham fuit causa ne Magia diluuio perijsset, nu. 25.

Magia specialis in duas partes distinguit Archimagus, nu. 26.

Archimagi error conuincitur, nu. 27.

Magiæ duas species altera Deo, altera diabolo tribuitur, nu. 28.

Magia in bonam, & malam secatur, numero 29.

Magiæ diuisio dedit occasionem Manicheis duos Deos arbitrare, nu. 30.

Libri Magorum prohibiti primæ classis, numero 31.

Libri Magorum prohibiti secundæ classis, nu. 32.

Libri Magorum prohibiti tertiæ classis, numero 33.

Libri Magorum prohibiti quartæ classis, nu. 34.

Libri Magorum prohibiti quintæ classis, nu. 35.

Libri Magorum prohibiti sextæ classis, numero 36.

Libri Almutem, & de morborũ curatione, & alius inscriptus Clauicula Salomonis Arabis Hispaniæ relinquerunt, numero 37.

Magiæ sectatores non viles modo, sed Principes fuere, nu. 38.

Christi aduentu Magicæ delusiones cessarunt, nu. 39.

MAGIA dæmoniaca naturali, & artificiosa solet occultarinam diabolus, vel naturæ vim mentitur, vel artificium, vt docet *Mart. del Rio lib. 1. Magicar. cap. 3. quæst. 4.* † Hanc ore pleno negarunt 2
Democritus, Auerroes, Simplicius, & alij Epicurij, qui vna cum Sabducæis dæmones esse negarunt. † Impia sané, & 3
hæretica sententia, non solum Catholicis in visa *D. August. lib. 11. Ciuit. Dei cap. 6. D. Thom. lib. 3. contra Gent. cap. 104.* sed ipsis Ethnicis, tam Platonicis *Psello, Proculo, Plotino, & Apuleio*, quam Aristotelicis, *Theophrasto, Ammonio, Auicena, & Algazelo.* † Quibus conuenit sa- 4
cra Paremia dum dæmones esse affirmat *Leuit. cap. 17. Deuter. 32. Paralyp. 2. cap. 11. Psal. 105. Baruc. 3. Matth. 8. 9. & 12. Marc. 1. 3. 5. Luc. 4. 8. & 9. Acta Apostol. 5. & 19. Ioann 8. & Canonic. 1. cap. 2. Apostol. ad Ephes. 6. & Corinth. 2. cap. 4. D. Petr. 1. Can. 2. Apocal. c. 12.*

¶ Alij pauló nequiores dæmones 5
esse fatentur, sed negant hanc Magiam ab eis emanasse, nam eius effectus tribuunt immediate Deo per Magos huiusmodi operanti: vel Deo per Angelos bonos ea perficiente, *Bodin. lib. dæmonoman. cap. 4. & 5.* † Priores dicunt 6
esse quasdam gratias gratis datas, sicut sunt gratiæ linguarum, & sanitatum apud *Apostol. Corinth. 1. cap. 12.* necnon & prophetia, quæ vt Balaamo, *Numer. cap. 23.* sic & alijs improbis concedi nõ raro solere *Matth. c. 7. Apostol. d. Corinth. 1. c. 13.* † Sed hæc mera blasphemia est, 7
magicis artibus tribuere, quod est proprium gratiarum gratis datarum, & cum veris miraculis præstigias cõfundere, torquendo scripturam sacram in sensus alienos, vt docet *D. Paul. ad Timot. 1. cap. 1. & Corinth. 2. cap. 4.* † Quæ si 8
docet Deum aliquando per impios mi racula edere, id ad fidei, & gloriæ diuinæ propagationem fit, non tamen ad impiorum consilij probationem, vt tenet *Raph. de la Torre, to. 2. de vitijs oppos. relig. q. 95. in prælud. disp. 2.*

¶ Alij qui dicunt hos esse effectus 9
bonorum Angelorum quos per excellentiam

lentiam vocant *Spiritus*: contendunt hunc aerem inferiorem plenum esse spiritibus, qui amicitias nostras collũt, & necessitatibus subeniuntur, vt fuit impostura Platonicorum, *Iamblcii, Por-*
10 *phyri, Proculi, & Iuliani Apostatæ.* †Nam boni Angeli dici non possunt hi, qui se tanquam Deos iubent á maleficijs adorari, & sacrificari, & qui concurrunt ad patranda adulteria, homicidia, furta, & alia facinora, quæ boni Angeli semper detestantur, & abhorrent, vt docet *D.*
11 *August. lib. 3. de Trinit.* †Verum enim est Angelos bonos se non pati adorari, vt D. Ioan. volēt id facere cōpescuit Angelus, Apoc. cap. 19. *Vide ne feceris, conseruus enim tuus sum*, &c. *Deum adora*, nec sacrificari, vt Manue volenti hædum offerre dixit Angelus Iudic cap. 13. *Si me cogis, non comedam panes tuos: si autem vis holocaustum facere, offert illud Domino.*
12 † Prætereа ij spiritus à Magis imperantur, & coguntur, quare de bonis intelligi nequit, nā homines in Angelos bonos potestatem non habent, vt tradit *Euseb. lib. 5. de Præparat. Euangel. c. 6.*
13 † Habent ergo in dæmones, vel quia superior dæmon, cum quo Magus habet societatem cogit inferiores parere, vel quia ipsi se à suis cultoribus cogi simulant, vt magis eos in fœdere detineant, vt trademus *in capite sequent.*
14 ¶ Quæ quidē Magia ex prima adulterata, & corrupta irrepsit, vt docet Philo. lib. de special legib. *Ex hoc adulterata, & corrupta descendunt, quæ proprio maxime vocabulo malas artes dicimus, circulatorum, ariolorumque studia, mulierum, mancipiorumque nequissimorum expactiones, & lustrationes profitentium, mutationesque amoris in odium, aut ex aduerso in amorem odij, per quasdam passiones amato-*
15 *rias, & irritamenta idonea.* † Quam sanè ex principio mundi á Caim filio Adæ originem trahere contendit Cassian. Serenus, Abb. collat. 8. cap. 21. *Scientiam omnium rerum cœlestium, & sublunariū, quam Adam à Deo acceperat, tradidisse ipsum filio suo Seth, cuius semen eam seruauit incontaminatam, & donec diuisum à sacrilega propagine Caim perdurauit eam doctrinam ad Dei cultum, & ad vtilitatem vitæ communis exerceuit, cum vero fuisset impiæ generationi permixtum, ad res profanas, atque noxias, quæ piè didicerat, instinctu dæmonis deuiauit: curiosasque ex ea maleficiorum artes, atque præstigias, ac magicas superstitiones audacter instituit.* † Post 16
diluuium autem Cham filius Noe eam hominibus docuit D. Clem. lib. 4. Recognit. *Dæmones docuerunt homines, quod artibus quibusdam obedibant mortalibus, ac veluti ex fornace quadam, & officina malitiæ totum mundum subtracto pietatis lumine, impietatis fumo repleuerunt; ex quibus, & alijs causis diluuium introductum est, & omnes qui erant super terram deleti sunt, excepta Noe familia, qui cum tribus filijs, eorumque vxoribus superfuit; ex quibus vnus Cham, nomine quidam ex filijs suis, qui Mezraim appellabatur, à quo Ægyptiorum, Babyloniorum, & Persarum ducitur genus, male compertam magiam tradidit disciplinam: hunc gentes, quæ tunt fuerant Zoroastrum appellarunt.* † Est enim 17
communis omnium sententia Zoroastrum fuisse Magiæ huiusmodi authorem, vt Diogenes, Laertius, Diodorus, Eudoxus, Hermippus, Aristoteles tradidere, Plin. lib. 30. cap. 1. *Sine dubio in Oriēte orta est Magia in Persidæ à Zoroastre, vt inter authores conuenit: Eudoxus Zoroastrum hunc sexmilibus annorū ante Platonis mortem fuisse prodijt, sic & Aristoteles, Hermippus, qui de tota ea arte diligentissimè scripsit, & vicies centum millia versuum à Zoroastre condita indicibus quoq; voluminum eius positis explanauit, præceptorem à quo institutus est Zoroaster tradit Azonacem, quinque millibus annorum priorem bello Troiano.* † Contra autem 18
Xantus Lydius, & alij, vt refert Laertius,

tius, multo recentiorem eum faciunt,
hoc eſt, ſexcentis dumtaxat annis ante
Xerxis trãſitum in Græciam, ſed illi ni-
mium multos computãt annos: vel il-
los, non quales noſtri ſunt, ſed quales
AEgyptij, & Arcades habuerunt, ſcili-
cet trimeſtres, aut Zoroaſter, non vnus
fuit, vt tenet *Arnob. lib. 1. contra Gent.*
19 † Conſtat enim Zoroaſtrem fuiſſe tem
pore Nini primi Aſſyriorum Regis,
quo regnante natus eſt Abraham, ab
ortu autem Abrahæ vſque ad primam
Olympiadem fluxerunt anni mille cen
tum ſeptingenti, & pauló amplius ſe-
xaginta, nã qui plures quam cęteri an-
nos Monarchiæ Aſſyriorum, & Medo-
rum, vſque ad Cyrum attribuerunt, illi
mille trecentos ſexaginta, huic trecen-
20 tos quinquaginta aſsignarunt. † Cœ-
pit autem Cyrus regnare initio, quin-
quageſimæ quintæ Olympiadis: quare
á Nino, & Zoroaſtre, vſque ad primam
Olympiadem numerantur anni mille
quadringenti nonaginta quatuor. Bel-
lum autem Troianum ſeptem & qua-
dringẽtis annis precefsit Olympiades.
Xerxis trãſitus in Græciam in LXXV.
exceſſus Platonis, in CVIII Olympia-
21 dis incurrit. † Quare verius mihi vide-
tur ſentire diabolum primum Magica
rum artium fuiſſe authorem, non ſo-
lum ex Caim poſt corruptã naturam,
ſed etiã in Paradiſo (in integra hominis
innocentia) dum formam ſibi iuduens
ſerpentis, vel occulté per verum, &
naturalem ſerpentem Euam alloquens
blandiſsimis deceptam promiſsis om-
nem boni, & mali ſcientiam policetur,
Geneſ. cap. 3. *Eritis ſicut Dij ſcientes bo-*
22 *num, & malum.*

¶ Præcipua ergo cauſa ipſe diabo-
lus eſt, qui humani ingenij ex origi-
nali labe detorta indolis feſtiui apolo-
gi frondibus velatam protulit hanc Ma
giam ſecundamquam per omnes mũ-
di ætates, propagauit, ex peſtifera illa
ſocietate hominum, & dæmonum,
cap. illud, cap. nec mirum h. 26. q. 5. D. Au-
guſt. lib. 2. doctr. Chriſt. cap. 21. & 23. &
lib. 11. Ciuit. Dei cap. 6. Ioan. Saliſberienſ.
lib. 1. de nugis curial. cap. 9. † Vt ſic horum 23
perfidia Magia diuinis principijs de-
fraudata diaboli altera incãtationibus
ſuffulta irrepſit, quæ ſub præſtigiarum
crepundis educata, iam pinnulis præ-
munita in fatuorum arces euolauit, nã
vt ait Cœl. Calcagnius lib. de Magia
amator. *Vanitas olim iuncta miraculo fur-*
tiuo concubitu genuit Magiam ſecundam
cognomine, reformidanſque ne forte, veri-
tas, cũ qua perpetuas gerit inimicitias ſuum
partum enecaret: illum impudentiæ, ac timo-
ri iunctis connubiali fœdere commendauit.
† Et hęc dicitur abſoluté *Magia ſpecialis,* 24
quæ mera eſt γοητεία, *goeteia,* mera incã-
tatio, atque impoſtura, fallax inquam,
& nociua, vt ſatis eius diabolum indi-
cat authorem, qui ante diluuiũ illam
docuit malos illos Gigantes, á quibus
ea Chadmus imbutus, & ab eo eius poſ
teri AEgyptij, Chaldæi, Perſæ, & alij
ſubtracto pietatis lumine impietatis
fumo orbẽ repleuerũt. † Siue vt ait Ca- 25
ſian. vbi ſup. d. c. 21. *Sed quomodo hæc curio*
ſa, & malefica doctrina diluuio non perierit,
in cauſa fuit Cham, vt antiquæ ferunt tra-
ditiones, qui ſuperſtitionibus, & ſacrilegis
artibus fuit infeſtus, easque artes cum in ar-
cam, in qua cum Noe patre ſuo iuſtiſsimo, &
ſanctis fratribus ingreſſus erat, inferre non
auderet, diuerſorũ metallorum laminis, quæ
ſcilicet aquarum non corrumperentur iniu-
ria, & duriſsimis lapidibus, qui vim ignis
non ſentirent, inſculpſit: quæ diluuio peracto
eadem, quæ ille celauerat curioſitate perqui-
rens, ſacrilegiorum, ac perpetuæ nequitiæ ſe-
minarium tranſmiſit in poſteros. † Et hanc 26
Magiam ſpecialem Archimagus in duas
ſpecies diſtinguit, *lib. de vanitate ſcient.*
vna cuius cultores dæmoni ſacrificant,
& adorant, quam dicit legibus diuinis,
& humanis vetitam, nefandiſsimam,
& cunctis

& cunctis ignibus plectẽdam. Alteram
quam ipſe vellet perſuadere à pacto cũ
dæmonibus immunem eſſe, dicens,
Inuitos cogi obtemperare virtute quorun-
27 *dam diuinorum nominum adiuratos.* † Qui
licet in priori, vt in arte peritus credẽ-
dus ſit: in poſteriori vis mẽtitur, primo
dum negat eam fœdere cum dæmoni-
bus niti: nam re vera ſemper expreſſo,
vel tacito pacto corrumpitur, vt cenſet
Mart. del Rio lib. 2. Magicar. q. 3. ſecundo
dum aſſerit ea dæmones cogi, quia eſt
merum delirium, *vt dicemus cap. ſeq.*
28 ¶ Duæ enim ſpecies ſunt Magiæ,
quarum altera á Deo ipſo Adamo vni-
uerſali omnium parẽti, ac protoplaſto
vna cum cæteris ſcientijs elargita eſt:
altera á diabolo ad eius emulationem
ementita filijs ſuis, & poſteris tradita
fuit, quæ pactis, & ſuperſtitionibus ni-
titur omni iure deteſtãda, *cap. illud, cap.*
qui ſine ſaluatore h. 26. q. 2. cap. Epiſcopi,
29 *cap. nec mirum, dict. 26. q. 5.* † Quare Ma-
giam in bonam, & malam ſecatur, *D.*
Hieron. in Daniel. cap. 2. quam *albam*, *&*
nigram appellat *D. Auguſtin. lib. 12. Ciuit.*
Dei, cap. 4. quarum vtranque Perſis tri-
buit *Apuleius Apolog. 1.* qui duos earũ
crediderunt authores: alterum bonum
Oromazum, quem ſolent putabant, alte-
rum malum *Arimanem*, quem Plutonẽ
dixerunt, vt docet *Plutarch. in comment.*
30 *Iſidis, & Oſyr.* † Vnde Manichæi delirã-
tes duos Deos eſſe fatentur, vnum bo-
num cœli præſidem creatorem om-
nium incorporalium, & inuiſibilium:
alterum malignum, creatorem rerum
omnium viſibilium, & corporalium,
aſſerentes non eſſe facta hæc à Deo Pa
tre cœleſti, ſed à diabolo malo, & Sa-
thana quẽ ipſi vocant Deũ malignũ, &
Principẽ huius ſeculi, vt tradit *Nicol. Ey*
31 *meric. in Director. Inquiſ. p. 2. q. 13.* † Et
quia plerũq; mala, pro bona irrepſit, ne
auro venena incautis propinetur: in pri
mis, vt Magos, hæreticos, & dæmonia-

cos dãno libros *Artis notoriæ*, *Paulinæ*,
næ, *Caballiſtæ*, & libros qui de Magia inſ-
cribũtur *Adæ*, *Abeli*, *Abrahæ*, *Enoch*, *Ra-*
ʒieli, *Tobiæ*, *Pauli*, *Hnori*, *& Cypriani.* † Itẽ, 32
& *Anſelmum Parnenſem*, *Picatricem Hiſ-*
panum, *Cicchum Eſculanum*, *Petrum de*
Abano, *Cornel. Agryppã*, *Theophraſ. Para-*
celſum Apolonium, *Thyanæũ*, *Godelmanũ*,
Ficardũ, *Vuierũ*, *Melãchthonẽ*, *& huiuſmo-*
di alios ab Eccleſia proſcriptos, & autho-
rẽ peſtilẽtis lib. א דבעהאל *innominatũ.*
† A quorum labe omnino, nõ ſunt im- 33
munes lib. *Roberti Perſcrutatoris de Magia*
ceremoniali, *& de myſterijs ſecretor.* Qui
ex Agryppa delibuerunt nõ pauca, *Ar-*
chindus, *Rogerius*, *Bacchonus*, *& Geber*
Arabs, multis ſcatent ſuperſtitioſis.
Raymun. Lullus, *& Arnal. Villanouanus*,
ſunt ipſi quoque in nõnullos hæreſeos
notati ab *Eymerico in Direct. Inquiſ. &*
Marian. de reb. Hiſp. lib. 14. cap. 9. & lib.
15. cap. 4. † Item, *Thomas Bungey lib. de* 34
Magia natural. & eodem titulo alius
Georg. Riplai, qui poſt mortem Necro-
manticus fuit iudicatus. *Hiero. Carda-*
nus lib. de ſubtilit. & Variet. miror tandiu
ab Eccleſia expurgati, qui iam lima li-
brorũ tradũtur, caute ideo legẽdi, quia
paſsim latet anguis in herba, *Ioa. Baptiſt.*
Porta in ſpecioſo libro Magiæ naturalis
ſuperſtitioſa multa, & illicitæ Magiæ
velare nititur, ideo ab eo cabendũ. † *Al-* 35
bertus Magnus trib⁹ libris, demirab. va-
nitate, & ſuperſtitione refertus eſt, ſed
tanto Doctori partus ſuppoſitus: ſcrip-
ſere etiam hanc Magiam *Iulian. Chal-*
dæus lib. 4. de dæmonib. & Franciſ. Picus
te atur ſe legiſſe libros Chaldaicè: ſcrip
ſos *Eſdræ*, *& Melchiar.* Magorum, quo-
rum impijs ſcriptis vtebantur Gnoſtici.
† *Antonij Mizaldi liber de Magia natura-* 36
li, ſupertitioſa à naturalibus non dicer-
nit, *Ioan. Vvecherus*, ſine antidoto non
eſt legendus, vt nec *Ponzetus*, *& Andri-*
nus Medici in libris de venenis. Porphy-
rius alios citat, de quibus hodie tãtum
extant

extant Zoroastri καλδαικα, quæ ex Platonicorum scriptis collegit Picus obscuri-
37 tatis magis, quam vtilitatis. †. Salomonis liber *Almutem*, & lib. *de morborum curatione*, & alius qui ei inscribitur *Clauicula Salomonis*, suppositi sunt, quos Iudæi, & Arabes in Hispania suis posteris hæreditario iure relinquebant, quibus mirifica operabantur, vt tradit *Pegna in*
38 *Direct. Inquis. comm.* 53. † Cuius vanitatis sectatores non viles modo, sed Principes, & Magnates erant, nam auorum adhuc memoria est huius Gœtiæ celebres scholas fuisse apud nos Salmanticæ, & apud Italos ad lacum Nursinum, & in Spelæo Visigniano, vt tradit *An-*
39 *nan. lib.* 3. *de natura dæmon. fol.* 104. † Eorum artes apud nos ex Regum Catholicorum beneficio funditus exterminatæ sunt, & seuirissimis legibus punitæ, nam vt ait Tertulian. lib. de Idolatr. *post Euangelium nusquam inuenies, aut sophistas, aut Chaldæos, aut Incantatores, aut Coniectatores, aut Magos, nisi planè punitus, vbi sapiens? Vbi literator? Vbi conquisitor huius æui? Non ne infatuauit Deus sapientiam huius seculi.*

CAP. VI. de pacti dæmoniaci obligatione.

SVMMARIVM.

Pactum dæmoniacum prohibetur, nu. 1.
D. Isaias. cap. 28. *de pactis dæmoniacis interpretatus, nu.* 2.
Dæmones libenter cum hominibus pactum inneunt, nu. 3.
Pacti dæmoniaci formula, nu. 4.
Obligatio præscriptis verbis nascitur ex pacto cum dæmone, nu. 5.
Contracta Arithmetica constant proportione, nu. 6.
Obligatio non cadit in dæmonem, numero 7.
Qui contrahit, vel est, vel debet esse non ignarus conditionis eius, nu. 8.
Diabolus spiritus est Angelicus natura sua splendidissimus, nu. 9.
Diabolus adigi non potest, nisi per exorcistæ dignitatem, nu. 10.
Diabolus noster hostis est irreconciliabilis, nu. 11.
Diabolus alligari non potest pacto, numero 12.
Diaboli fides nulla, quia conflatus est ex mendatio, nu. 13.
Diabolus formatus ad illudendos homines, nu. 14.
Diabolus cupidus diuini honoris, nu. 15.
Diabolus qua mente ab homine se cogi simulat, nu. 16.
Naturales res nullæ sunt quibus dæmon cognatur, nu. 17.
Exorcismis Christus virtutem dedit, numero 18.
Philosophi, & Iurisperiti credentes rebus naturalibus dæmones cogi refutantur, numero 19.
Naturales res naturaliter operando in dæmones non agunt, nu. 20.
Res naturales, quæ ad dæmonen cogendũ adhibentur ridiculæ sunt, nu. 21.
Verba, quæ ad pacta adhibetur, ridicula, numero 22.
Diabolus simulat se captum, vt te capiat, nu. 23.
Pacti inefficacitatis carmina, nu. 24.
Res naturales in creaturam spiritualem non agunt, nu. 25.
Familiar, *quo pacto cogatur, nu.* 26.
Dæmones non coguntur physica coactione, sed morali, nu. 27.
Dæmones suis superioribus subditi sunt, numero 28.
Dæmones ligantur ab Angelis, & alijs potentioribus dæmonibus, nu. 29.
Doctores explicantur loquentes de coactione dæmonis, nu. 30.
Dæmon coactus alacriter venit in perniciẽ generis humani, nu. 31.

Dæmon

Dæmon quando pactum frustratur, & quando seruat, nu. 32.
Lucanus de coactione dæmonis explicatus, nu. 33.

1 DAEMONES, Qui
superiori capite negarunt, hoc pactum
negant similiter, sed
affirmat communis
Theologiæ, & Iuris-
prudentiæ Schola, cum Propheta D.
Isai. cap. 28. *Percussimus fœdus cum mor-*
2 *te, & cum inferno fecimus pactum.* † Quod
D. Thomas satis probabili interpreta-
tione Magis acommodat 2. 2. q. 95.
artic. 4. vt & Pontifices Ioann. XXII.
in extrauag. contra Magos, quæ incipit
super specula, & Six. V. in bulla contra
Astrolog. ann. 1591. *Castro de iusta hæret.*
punit. lib. 1. cap. 14. Grilland. de Sortileg. q. 3.
3 † Hoc dæmones libenter cum homini-
bus ineunt, qui Christo Domino ausi
sunt pacti conditionem offerre, Matth.
cap. 4. *Hæc omnia tibi dabo si cadens ado-*
4 *raueris me.* † Cōtractus innominati for-
mula *Do, vt facias* de qua in *l. labeo scri-*
bit, l. Iurisgentium, D. de pact. apud Magos
passim recepta, quibus diabolus pro-
mittit *Si te mihi addixeris vlciscar te, di-*
tabo te, &c. vt tradit *Petr. Binsfeld. in con-*
5 *fess. malefic. prælud. 6.* † Ex qua præscrip-
tis verbis nascitur obligatio pura, *l. obli-*
gatio. l. naturalis, §. sed si facio, D. de præs-
cript. verb. cum alijs per Loriot. de apicib.
6 *iur. tract. 10. ex nu. 15.* † Aduersus homi-
nem videlicet, non tamen aduersus dę-
monē: nam & si cōtracta Arithmetica
constēt proportione, & vltro citroque
obligationem producant, *l. Labeo, D. de*
7 *verbor. signific.* † In dæmonem cadere,
non potest obligatio, neq; ciuilis, neq;
naturalis, quia nō est pura creatura ani-
ma, & corpore cōstans, vt tradūt *D. Tho.*
2. 2. q. 95. conciuis meus Cardinal. Toledo in
8 *summ. lib. 4. c. 15.* † Neq; ex hoc homo
quæri potest, nā qui cōtrhit, vel est, vel
debet esse nō ignarus cōditionis eius, cū
quo cōtrahit, *l penul. D. ad Macedo. l. qui*
cum alio, D. de regul iur. cum vulgatis.
¶ Cum enim diabolus spiritus sit 9
Angelicus natura sua splendidissimus,
quia naturalia ei lapsu immutata non
sunt, vt docent *Dionys. de diuin. nomin.*
cap. 4. D. Thom. p. 1. q. 63. art. 4. & q. 64.
art. 1. † Eum adigere non possumus per 10
modum imperij, aut compulsiones, nisi
simus à Deo dilegati per exorcistā dig-
nitatem, vt docet *Petr. Thyræus lib. 1. de*
apparit. spirit. cap. 15. † Amice autem, & 11
præcatio ridiculum est, nam dæmon
aduersarius noster est irreconciliabi-
lis, qui si maluit carere beatitudine
æterna, quam parere Deo, pareuit ergo
homini aduersario? Quem tanquā leo
rugiens quærit, vt deboret, *D. Petr. Ca-*
nonic. 1. cap. 2. † Aut qua arte illum alli- 12
gare possunt? cum ex pacto illis non
astringatur D. Iob. cap. 40. *Nunc quid fe-*
cit tecum pactum, & accipiens eum quasi
seruum sempiternum? Neque Vllis vincu-
lis alligari, neque vllis chancellis con-
cludi valent, idem D. Iob. d. cap. 40.
Nunquid eludes ei quasi aui, aut ligauis eum
ancillis tuis? † Aut quare in eius fide ni- 13
teris, qui conflatus est, ex mendatio
D. Ioan. cap. 8. *Ille homicida erat abinitio,*
& in virtute non stetit, cum loquitur men-
datiū ex proprijs loquitur, quia mendax est. 14
¶ Nunquid sigillo, imagine, annulo,
caractere, strepitu, susurro, voce ęre fra-
cto nata, aut quid simile alligatū tenes
ei, qui hæc tibi docuit, vt irrideat? *Psal.*
73. siue cludat, Psal. 103. *Draco ille quem*
formasti ad eludēdum ei. † Non enim dæ- 15
mon accedit à Mago accersitus virtu-
te caracterum, & signorum, vt anima-
lia ciuis: sed vt spiritus signis in quan-
tum ei exhibentur in signū diuini ho-
noris, cuius ipse cupidus est, vt docet *D.*
August. lib. 21. Ciuit. Dei, cap. 6. D. Thom.
p. 1. q. 115. art. 5. † Neque eis astringitur, 16

quia cum sit creatura spirituales omni-
bus rebus naturalibus superior est, &
si aliquando se cogi simulat, id facit, vt
magis homines in fœdere detineat; vt
tradit *Francisc. Picus lib. 7. Prænoct. cap* 4.
17 † Quia nullæ sunt res naturales quibus
cogi possit, vt accedat, fugiat, appareat,
veniat, aliquid faciat, vel facere desinat,
quia in eius potestate est præstare, aut
fallere, vt docet *D. Aug. lib. de natura dæ-*
18 *mon. cap.* 3. † Neque per hoc assentior
hæreticis exorcismis, ac rebus sacris
vim eripientibus, nam qui illa insti-
tuit Christus virtutem dedit superna-
turalem, vt docet *Petr. Thyræus part.* 3.
19 *de dæmoniac. cap.* 43. † Neque phyloso-
phis, & Iurisperitis, qui non admodum
perite cēsent his nænijs dæmones com-
pelli virtute signorum adiuratos, *Pro-
cul. libro de Magia capit.* 9. *cum alijs per
Grillard. de Sortileg. quæstion.* 3. *ex nu-*
20 *mero* 22. † Quia satis ridiculum est pu-
tare res posse effingi naturales, quæ
naturaliter operando dæmonem co-
gant, qui factus est, vt nihil timeat, vt
docent *Diuus Iob cap.* 40. *Diuus August.
lib.* 10. *Ciuitat. Dei, Conrad. Vvipina lib.*
2. *de superstitio. capit.* 10. 11. *&* 12. *Valles*
21 *de sacra phylosoph. capit.* 15. *&* 18. † Præ-
terquam, quod res omnes naturales,
quæ adhibentur omnes sunt vanæ, ac
ridiculæ, vt radices variæ, vnguium
fragmina, accus, pelles, & similia, quæ
sunt apud *Celestinam in traged. Calisti, &
Melibeæ, act.* 5. necnon obseruationes, vt
Dido apud Vergil. Æneid. 4.

*Vnum exuta pedem, vinclisque in veste
recincta*

22 Et verba, quæ adhiberi solet variæ sunt
similiter, & futilia, vt docet Porphyrius
epist. ad Anebon. quem *citat Euseb. lib.* 5.
prepar. Euangel. cap. 6. in hæc verba, *Tu,
inquiunt, qui climo emersisti, qui sedes in lo-
co, qui nauigio nauigas, qui singulis horis
formam commutas, & in singulis Zodiaci
signis per ambulas.* † Quibus enim, vt ait
D. Chrysost. relatus à Simanc. de cath.
inst. tit. 63. nu. 31. *Simulat se captum, vt te
capiat, se victum, vt te vincat, se tibi subdi-
tum, vt te sibi subdat, atq; præstinga.* † Nā 24
vt recte alius in persona dæmonis ce-
cinerat apud *Simanc. vbi sup.*

*Carminibus, folijs, auibus, fumoque li-
gari*
*Dicimur, & circunductis in puluere
signis.*
*Sed veluti plerisque alijs, ita fallitur
isto*
Mens hominum.

Quia cum omnibus his non minus per 25
moueri possint, quam lapides *D. Tho. in
Sent.* 4. *dist.* 7. *art. fin.* quia res naturales in
creaturam spiritualem non operantur,
(licet à dæmone sint institutæ) falsum
est eis credi astringi, vt post alios do-
cet *Bart. Sybillan lib. de peregrin. qq. decad.*
3. *cap.* 8. *q.* 1. † Nisi vellis cogi à dæmone 26
superiore *Paredrio*, vel *Serectipo*, cum
quo Magus societatem inierat, vulgó
Familiar, vt de Deo Socratis refert *Ty-
rius ser.* 26. & de Simone Mago, *D. Clem.
lib.* 2. *Recognit.* & de alijs *Nicol. Remig.
lib.* 1. *dæmonol.* † Non quidē physica coa- 27
ctione, sed morali quatenus volunt sta-
re conuentis, vt docet *D. August. lib.* 21.
Ciuit. Dei, D. Thom. contra Gent. 4. *cap.* 90.
Victoria in relect. de Magia nu. 27. *Valent.*
2. 2. *disp.* 6. *q.* 13. *Azor tom.* 1. *instit. moral.
lib.* 9. *cap.* 26. *q.* 2. *Thom. Sanchez in summ.
to.* 1. *lib.* 2. *cap.* 42. *nu* 11. † Nam vt Ange- 28
li boni sibi superioribus sponte, & ala-
criter obtemperant: sic è contrario ca-
codæmones superioribus suis, vt praua
mancipia duris dominis, aut inuecilior
tyranno potentiori, non nisi inuiti, &
malo domiti obediunt, vt doctrina, &
exemplis docet eleganter *Mart. del Rio
lib.* 2. *Magicar. q.* 30. *sect.* 1. *Petr. Binsfeld.
in confessio. maleficar. prælud.* 10. † Sic 29
legimus enim Asmodæum (quem
cacodæmonem fuisse nullus dubitat)
ab Archangelo Raphaele ligatum
in deserto

in deserto, *D. Tob. cap.* 8. & quatuor Angelos (quos malos fuisse spiritus Beda testatur) ligatos ab Angelo in magno Euphratis flumine legimus, *Apocalyp. cap.* 9. & ab Angelo itidem ligatum diabolum chatena per annos mille in
30 abyssum, *Apocalyp. cap.* 20. † Sic intelligendus *Eusebius lib.* 5. *præpar. Euang. c.* 6. dum fatetur dæmones ab hominibus posse detineri. Sic similiter, & *Victoria lib. de Mag.* cum censet dæmones annulis includi, sic Archimagus dum ait, *Inuitos cogi parere virtute quorundam di-*
31 *uinorum nominum adiuratos.* † Neque per hoc Regnum eius diuiditur, quia vt perniciem humano generi paretur, etsi compulsus alacriter venit, nam vt ait D. Luc. cap. 11. *Si autem Sathanas in se ipsum diuisus est, quomodo stabit Regnum eius:* quo ad malum vnos alijs obtemperare satis demonstrat paulo post *Tum vadit, & assumit septem spiritus ne-*
32 *quiores se.* † Nam pactum frustratur quando maiorem humano generi perniciem sperat: pactum seruat, quando Deus ei permittit, & ipse sperat se sic plures illaqueaturum, vt docet *Crespet. lib.* 1. *de odio Sathan. discur.* 15. *Petr. Bins-*
33 *feld. in confess. malefic. prælud.* 6. † Quorum omnium deliria recenset côciuis meus Lucan. lib. 6. Farsal.

Quis labor hic superis cantus herbasq; sequendi,
Spernendique timor? Cuius commertia pacti
Obstrictos habuere Deos? Parere necesse est,
An iuuat? Ignota tantum pietate merentur,
An tacitis valuere minis? Hoc iuris in omnes
Est illis superos an habeant, hæc carmina centum
Imperiosa Deum: qui mundum cogere quidquam
Cogitur ipse potest.

CAP. VII. de pacto implicito, & explicito.

SVMMARIVM.

Pactum duplex expreßum, & tacitum, nu. 1.
Pactū expressum côtrahitur dupliciter, n. 2.
Pactum expreßis verbis fit dupliciter, n. 3.
Pactum expressum simpliciter, nu. 4.
Pactum expressum solemniter, nu. 5.
Pacti abnegatio fidei, & Sacramentorum, nu. 6.
Abiurationes, & execrationes pacti expreßi, nu. 7.
Omagium pacti expreßi, nu, 8.
Dæmonis promissa in pacto solemni, nu. 9.
Rebaptizatio, & noui nominis assumptio in pacto solemni, nu. 10.
Stigmatis impreßio fit in pacto solemni, numero 11.
Stigmatis huiusmodi impreßio varijs locis, nu. 12.
Oblationes pacti expreßi, nu. 13.
Sacrificium Magorum, nu. 14.
Mensæ, & epulæ, & alia fœda sagarum, nu. 15.
Cursus, & recursus ad conuenta, nu. 16.
Pactum implicitum est quotiens quis superstitiosis vtitur signis, nesciens esse mala, nu. 17.
Pacti impliciti exempla, nu. 18. *&* 19.
Ignorantia inuincibilis excussat à peccato, nu. 20.
Faciens, quæ à Mago sunt instituta fieri tacite consentit in pacto, nu. 21.
Superstitiosis vtēs rebus dicedit à Deo, n. 22.
Pactis se implicari nihil aliud est, quam ad tentoria diaboli se confugere, nu. 23.
Bellum cum dæmone ab ineunte luce indictū est, nu. 24.
Bellum cum diabolo Sacramento adacti promisimus, nu. 25.
Pactum implicitum à letali peccato excusari nequit. nu. 26.

L 2 PACTVM

1 PACTVM Huiuſmodi duplex eſt, expreſſum, & tacitum, vt docent *D. Thom. 2.2. quæſt. 95. & quæſt. 96. Albert. Magnus in Sentent. 2. diſtin. 7. articul. fin. conciuis meus Cardinal. D. Franciſc. de Toledo in ſumm. lib. 4. c. 15. alter conciuis meus Epiſcop. Simanc. de Catholic. inſtitut. titul. 36. Grilland. de Sortileg. quæſt. 3. num. 2. Mart. Azpilcueta dictus Nauarr. in Manual. cap. 11. num. 25. Franciſc. Suarez de relig.*
2 *lib. 2. cap. 8.* † Pactum expreſſum contrahitur dupliciter, aut expreſsis, & conceptis verbis á dæmone inſtitutis, aut fit ipſo facto, vel actione quando quis facit, illud, quod nouit dæmon pro ſigno, ſeu theſſara ſuæ opis, & efficaciæ conſtituiſſe, vt docent *Caietan. ad Diuũ Thom. 2, 2. quæſt. 95. art. 3. Nauarr. d. c. 11.*
3 *num. 21.* † Expreſsis, & conceptis verbis fit, aut ſolemniter, aut ſimpliciter, qualiter religioſi ſolent votum ſolemne profiteri, & alij qui votum ſimplex emittunt, vt tradit *Grilland. de Sortileg.*
4 *d. quæſt. 3. num. 4.* † Simpliciter celebratur ipſi cacodæmoni priuatum apparenti, vel loquenti tantum, & non apparenti, vel Mago eius nomine ſtipulante, ne paſciſcens dęmonis aſpectum reformidet, vel libello ſimplici diabolo, vel Vicario Mago præſentato, vt ex ſagarum confeſsionibus tradunt *Inquiſitores German. in Mall. part. 2. quæſt. 1. cap. 2. conciuis meus Cardin. Toledo. d. cap. 14. num. 10. Grilland. d. quæſt. 3. num. 3. & quæſt. 7. num. 28. Suarez d. cap. 8. Farinac.*
5 *tom. 1. quæſt. 20. num. 77.* † Solemniter autem celebratur quando nouitius à Magiſterulo de nocte per aerem ad conuenticula devehitur, & deducitur ad Sathanam, qui informa viſibili reſidet ſpecie hirci, vel alterius animalis ſedentis in ſolio regio mirificé ornato more Principum, & ibi aſtantibus maleficis, & ſagis publicè ſe ei debobet, vt ex iudicialibus cõfeſsionibus obſeruãt hæreticæ prauitatis Inquiſitores *Paul. Grilland. d. q. 3. nu. 4. & q. 7. nu. 16. Bernar. Comenſ. tract. de ſtrigijs, ex nu. 1. Eymeric. in Direct. p. 2. q. 47.* † Poſtea abnegat bap- 6
tiſma, & omnia fidei Sacramenta hæretica atonitus veſania repudiat, quia vt legitur, apud D. Ioan. cap. 8. *Venit diabolus, & tollit verbum de corde ipſorum ne ſalui fiant.* Hoc eſt fidem veram eiuſque confeſsionem ſecundum *Diuum Auguſtin. lib. 10. Ciuitat. Dei cap. 20.* † Et 7
Deiparæ Mariæ patrocinium blaphemo ore renunciat, & promittit ſe eius imagines, & Crucem, & beatorum reliquias nefarié ſolo proſternere, atque pedibus conculcare, vbi primum cedat accaſio, nunquamque ad fidem Catholicam reuerſurum, neque eius præcepta ſeruaturum, ſed ſolum ea, quæ per ipſum Principem erunt dicernenda, in quibus ſemper addictum, & obedientẽ eſſe policetur, & quo dvenerit adludos, & adderit ſacrificijs, & ſolitas cũ alijs præces effundet, & qua poterit alios ad ſuam perfidiam ſeducet, vt ex ſagarum confeſsionibus, docent *Idem Grilland. d. q. 7. n. 26. Bodin. lib. 1. dæmonol. c. 4. & 5. Petr. Binsfeld. in confeſs. malefic. prælud. 6.*
† Quæ omnia, & alia multa ſcelera, iu- 8
reiurando per ipſiuſmet Principis ſalutem confirmant, tactis ſcripturis ſuper quodã magno libro obſcuras paginas continẽte, ac tandem de his omnibus dæmoni *Omagium* pręſtant ſuper circulo in terra inſculpto, quia circulus expers principi, & finis ſymbolũ eſt diuinitatis cuius ipſe cupidus eſt *D. Th. 2. 2.* 9
q. 95. art. 5. † E conuerſo autẽ dæmõ Mago promittit illi ſemper ſe adiuuaturũ, diuitias, honores, & gaudia immenſa, quæ in hoc mundo deſiderauerit, præſtiturum: & poſt hanc vitam alia maiora daturum: conſtituitque ad cuſtodiam ipſius magi vnum dæmonem:

qui ei

qui ei nunquam valet derelinquere, vt in omnibus inseruiat, quæ cupiet, vt tradunt *Idem Grillan. Remig. & Binsfeldius, vbi sup.*

10 ¶ Quibus peractis deletur iste de libro vitæ, & inscribitur in libro mortis nigerrimo, rebaptizatur, & nouo nomine induitur, ac velut de lapide empta mancipia fugitiua stigmate, vel caractere inuritur, vt tradunt *Tertulian. lib. de præscript. aduers. hæres. Remig. d. lib. 1. cap. 5. Nider. lib. 5. Formicar.*

11 † Cuius variæ solent esse figuræ, nam aliquibus est ad instar vestigi leporis, aliquibus ad similitudinem manus bufonis, rubetæ, lacerti, aut catelli nigri, *vt tra-*

12 *dunt præfati authores.* † Et apparent varijs in locis impressa, nam aliquibus cernitur in sinistro fœmore, vt de Mugeta saga scribit *Idem Remig. d. cap. 5.* aliquibus in humero sinistro, vt de Bayaronne fœmina tradit *Charond. lib. de Antichrist. not. 1.* aliquibus in fronte, vt de Antichristo legitur, ita suos signasse *Apocalyp. cap. 13.* alijs posterioribus partibus extantiæ dexteræ auris,

13 *Iræneus lib. 1. cap. 24.* † Ac denique, vt suo Principi in supremæ suæ potestatis recognitionem ei exhibent partem rerum externarum; & vtensilium, vt scribit *Archimagus lib. de vanit. scient.* vt ex bonis corporis sanguinem, vt in sacris Baal, *Regum 3. cap. 18.* ex bonis naturæ filios, vt in sacris Molochi, *Reg. 4. cap. 26.* ex fortunæ fragmẽtum vestis: an quia Regi soliti sint substernere vestimenta, *Reg. 4. cap. 9.* Matth,

14 cap. 21. † Et tandem peragitur sacri filium per Magum reuestitum cum cassula sina cruce astantibus maleficijs, & sagis, cum candelis ex pice, lumine ex aduerso police dæmonis petito, qui in forma hirci, vel alterius animalis residet magna cum maiestate, & simulatione, dum ei talis cultus latriæ submittitur, vt videre est in sententia Auinioni lata, anno 1582. apud *Sebast. Michaelem in Pneumalog.* † Postea paran- 15

tur mensæ varijs dapibus adstructæ, præsertim ex carnibus infantum necatorum assis, aut coctis sine sale, ibique epulantur, ac bibunt maxima cum exultatione, ac postea psalunt, cantant, ac tripudiant in honorem asserti Principis: ac tandem dæmonibus committuntur, viri succubis, fœminæ incubis, & alia fœdissima peraguntur crimina, vt testatur *Remigius, vbi supra, & Binsfeld. in confess. malefìcar.* † Quibus 16

absolutis suum Martinellum assumit, (sic vocant assertum dæmonem paredrum) & in locum ex quo exierant, reuocantur, antequam lux adueniat, & tum omnia subito oculis euanescunt, vt præter Remig. & Binsfeld. tradit *Grilland de Sortileg. d. quæst. 7. num. 25. 26. 27. & 28.*

¶ Pactum autem implicitum siue 17

tacitum censetur quotiens quis superstitiosis vtitur signis, nesciens esse mala, & à dæmone instituta, vt ex multis tradit *Raph. de la Torre tom. 2. de vitijs oppos. relig. quæst. 96. artic. 4. disput. 2.*

† Vt qui ad leuandum dolorem capitis 18

vteretur carthulæ subscripta *Iehoua*, certis ritibus insignita, de quibus *Paracels. lib. de cœlesti medic.* aut ad sanguinem sistendum formula illa, *in sanguine Adæ orta est mors*, &c. vel quid simile. † Pu- 19

tans ea esse licita, vel quia ea ab hominibus vulgó habitis bonis, accepit, vel quia legit in libros (etiam superstitiosos) putans esse probri phylosophi, quod tunc, vel nullum, vel leuissimum esset peccatum, vt docent *Diuus Thom. 2. 2. quæstion. 74. articul. 5. & ibi Medin. & quæstion. 76. articul. 2.* † Quia 20

ignorantia inuincibilis á quouis excusat crimine *cap. 2. de constit. cum alijs per doctissimum Præsidem Episcopũ D. Dinac. Couarru. in cap. alma mater, part. 1. § 10. num. 12. & 13. de sentent. excommunicat.*

 † Cæteri

21 † Cæteri autem grauiſsime peccant, etiam ſi pactum nullum cum dæmone, aut Mago contraxerit: nam eo ipſo, quod faciunt, quæ ab eis ſunt inſtituta fieri, tacite conſentiunt in pacto, ſaltem inito cum primo facti autho-
22 re, vt tradit *Remig. d. lib. 1. cap. 1.* † Et per conſequens dicedunt á Deo ipſo docente per D. Luc. cap. 11. *Qui non eſt mecum aduerſus me eſt*, quod grauiſsimum eſt peccatum, *D. Auguſtin. lib. 2. in Geneſ. ad lit. cap. penult. Turrecrem. in*
23 *cap. non obſeruetis huius 26. q. 7.* † Quare ſe pactis huiuſmodi implicari nihil aliud eſt quam Chriſti militiam diſerere; & ad tentoria diaboli perfidiæ, transfugij, & Apoſtaſię crimine ſe recipere, vt tenent *Suarez de relig lib. 2. cap.*
24 *9. Binsfeld. d. prælud. 6.* † Eſt enim nobis ab ineunte luce indictum bellum cum dæmone, quod Dominus, vt Paterpatratus in Paradyſo induxit Geneſ. cap. 2. *Inimicitias ponam inter te, & mu-*
25 *lierem, ſemen tuum, & ſemini illius.* † Quod poſtea Sacramento adacti ſeruandum nomine Eccleſiæ rogante Sacerdote, & patrinis pro nobis reſpondentibus, iterum atque iterum promiſsimus *Nos abrenuntiare Sathanæ, & pompis eius.*
26 † Quare etſi tale pactum manifeſta hæreſi damnari nequeat ab expreſſo, & lætali crimine excuſari non poteſt, vt Deo inobedientes, tam per Moyſis *Exod. cap. 20. non habebis Deos alienos coram me*, quam per Apoſtoli tuba intimanti D. Paul. Gorinth. 1. cap. 10. *Nolo ſocios vos fieri dæmoniorum.*

CAP. VIII. *de inuocatione dæmonis.*

SVMMARIVM.

Inuocatio dæmonis ſignum eſt pacti explicitæ, nu. 1.

Inuocatio quibus modis fiat, nu. 2.

Magicarum ritus ſigna ſunt ad inuocationem, nu. 3.

Ritus quibus pacta ineſſe ſolent, numero 4.

Superſtitioſis rebus vti non licet etiam pro ſalute obtinenda. nu. 5.

Inuocatio ſignum eſt diuini honoris ſoli Deo debitus, nu. 6.

Inuocationi interuenit latriæ cultus, nu. 7.

Inuocatio prima eſt, & præſtantiſsima latriæ pars, nu. 8.

INVOCATIO dæmonis ſignum eſt pacti expliciti, & cultus latriæ expreſſus, quo ſe dæmon promiſsit reſponſurum, vel facturum, quod inuocator petit, vt tradit *Eymeric. in Direct. Inquiſ par. 2.* 1
quæſt. 43. † Nam dæmon non concurrit ſine inuocatione, ſiue expreſsis vocibus concepta, vel nudis ſignis inducta, quando quis facit, quod ipſe pro ſigno, ſeu theſſara, ſuæ opis, & efficatiæ conſtituit, vt docet *Remig. lib. 1. dæmonol.* 2
cap. 7. † Nam omnia, quæ fiunt in rebus Magicis à dæmone ſunt inſtituta ad inuocationem, vt ex ſententia Porphyri, ſic teſtatur Euſeb lib. 5. præparat. Euangel. cap. 7. *Porphyrius teſtis citetur, qui in libro de Reſponſis ait, non ſolum fælicem conuerſationem ſuam, verum etiam quibus rebus gaudeant, & quibus alligentur Dij hominibus ſignificarunt.* 3
† Quarum multæ ſunt qui ſolo aſpectu dæmon inuocatur, vt de annulo Gyges tradit *Plato lib. 2. de Republ.* aliæ ſola portatione caracteris, vel ſigilli impreſſione, vt de alio annulo, qui eiectus in flumine Carolum Magnum coegit, vt circa ſe habitaret, vt tradit *Franciſc. Aretino in fonte mirab.* † Quarum rerum ſola portatione, quando ex ea dæmon promiſsit aditurum grauiſsimum eſt peccatum etiam pro ſanitate obtinenda, nam vt ait D. Chryſoſtom. hom. 8. ad Coloſſenſ. *Cicius mors homini* 4 5

Chriſtiano

Christiano subeunda; quam vita ligaturis
6 *redimenda.* † Inuocare enim cultus est diuini honoris soli Deo debitus, vt constat ex illo Genes. cap. 4. *Cœpit inuocare nomen Domini*, vbi glo. ait *inuocare*
7 *idem est, quod colere, aut venerari.* † Nam vt ait D. Paul. ad Rom. c. 10. *Qui inuocauerit nomen Domini saluus erit*, quasi diceret, *el que acudiere a Dios en sus necessidades, el le librarà*, Iudic. cap. 10. *Ite, & inuocate Deos, quos colluistis*, venerate, & supplices petite auxiliũ Deorum vestrorum, vt legitur *Reg. 3. cap. 18.*
8 † Nam rogatio prima est, & præstantissima latriæ pars, vt nõ malè agnouit, Mart. lib. 8. epig. 24.

Qui finxit sacros auro, vel marmorare vultus,
Non facit ille Deos, qui rogat ille facit.

CAP. IX. de signis quibus pacta conuenta cum dæmone dignoscantur.

SVMMARIVM.

Signa quibus pacta huiusmodi intercedãt præscrutantur, nu. 1.

Effectus quando superat naturæ vires, aut artificij solertia si nullatenus cõstet, quod sit diuinus, pacto est suspectus, numero 2.

Dum nec miraculi, nec naturæ vires, nec artificij solertia intercedit, pactum interuenit, nu. 3.

Verba secreto prolata, tactus, aflatus, vel quid simile, quod naturaliter virtutem non habet, pacto suspectum est, numero 4.

Orationes, quæ præscriptis, & cõceptis verborum formulis vtuntur, superstitiosæ sunt, dum ad id ad quod adhibentur virtutem habere non dignoscatur, numero 5.

Nomina, quæ policentur euenta, superstitiosæ, nu. 6.

Consecrationis formula ex pacto vulnera sanabantur, nu. 7.

Sancti viri ad miracula non sunt vsi certis verborum formulis, nu. 8.

Sancta verba quando ad effectum ad quod adhibentur non sunt instituta, pacto sunt suspecta, nu. 9.

Exorcismi, & coniurationes præter Ecclesiæ vsum damnantur, nu. 10.

Exorcismis, & coniurationibus vtentes non præditi ordine exorcistarum detestantur, nu. 11.

Clerici, aut Religiosi, qui exorcizationes, quasi sibi peculiares vindicant, damnantur, nu. 12.

Clerici omnes cùm sint æquali exorcizandi virtute præditi, qui aliud dixerit debet ostendere, nu. 13.

Vicarij Episcoporum, qui infecta locustas, excommunicant non carent superstitione, nu. 14.

Orationes, & deuotiones in quibus obseruatur dies, & horarum tẽpus superstitiosæ sunt, nu. 15.

Missæ S. Amatoris, & similes quare damnatæ, nu. 16.

Superstitiosum est omne id, quod horarum, vel dierum rationem obseruat, nu. 17.

Superstitiosum est, quod habet spem in modo scribendi, recitandi, &c. nu. 18.

Orationes otiosæ pacto sunt suspectæ, numero 19.

Orationes falsæ pacto sunt damnatæ, numero 20.

Orationes vanæ pacto sunt vitiatæ, numero 21.

Orationes absurdæ pactum habent, numero 22.

Orationes præposteræ pacto sunt fœdatæ, nu. 23.

Orationes in quibus aliquid cõtinetur extraneũ, vel incognitum damnantur, nu. 24.

Diabolus sæpè aliquid admiscet, vt fiduciã in ipsum homo profiteatur, nu. 25.

Nomina incognita, vel incongrua ad id ad quod adhibentur, signa sunt pacti latentis, nu. 26.

Nomina sancta, & pia, si in eis interuenit aliquid indignum, sunt suspecta, numero 27.

Orationes, quæ petunt à Deo, vel Deipare Virgine reuelationes, vel apparitiones sunt vt pacto damnatæ, nu. 28.

Orationes, quæ promittunt futurorum reuelationes sunt prohibitæ, nu. 29.

Orationes, quæ promittunt gestanti, non pati ignes, aquam, carceres, vel quid tale, sunt detestatæ, nu. 30.

Orationes, quæ iubentur fieri præfinito die, hora, vel rythmo, improbantur, numero 31.

Res naturales, quando ad id ad quod adhibentur nullam habere efficatiam dignoscuntur, pacto censentur suspectæ, numero 32.

Res naturales, quando effectus non habent à natura, neque à Deo, adscribuntur dæmoni, nu. 33.

Ligaturæ, & remedia medicorũ, quæ damnatæ, nu. 34.

Obseruationes in rebus naturalibus, in his, quæ à natura nullam habent efficatiam improbantur, nu. 35.

Rebus naturalibus, quando verba, vel quid tale misceatur in efficace per se, est superstitiosum, nu. 36.

Obseruationes, & alia huiusmodi, quæ adhiberi solent, sunt igna pacti latentis, numero 37.

Imagines, quæ censeantur superstitiosæ, numero 38.

Imagines sub tali cœli positura factæ damnantur, nu. 39.

Platonicorum error de cœlestibus imaginibus, nu. 40.

Imagines ad quempiam posituram cœli factæ nullam habent virtutem, nu. 41.

Cœli obseruationes illæ tantum licitæ, quæ Ecclesia recepit, nu. 42.

Morbi à dæmone videntur illati, de quibus medici nil proferre valent, nu. 43.

Remedia maleficiorum præter diuina, cætera suspecta censentur, nu. 44.

Signa quibus morbi à dæmone illati cognoscantur, nu. 45.

Signa maleficij remisiue, nu. 46.

QVIA, Vt ait D. Ioa. Canon. 1. cap. 3. *Probate spiritus an sit à Deo*, nonnulla sunt nobis præmittenda quibus pacta huiusmodi dignoscantur, ne nos in errorem inducant, quia vt ait Dominus per D. Matth. cap. 24. *Surgent pseudo Christi, & pseudo prophetæ, & dabunt signa magna, & prodigia: ita vt in errorem inducantur (si fieri potest) etiam electi.* † Primo enim quo- 2
tiens effectus superat naturæ, aut artificij vires, si nullatenus constat, quod sit diuinus, neque Deo tribui possit, aut per sacram Scripturam, aut Ecclesiæ traditionem pacto cum dæmone inito tribuendus est, vt probat *Angelicus D. Thom. 2. 2. q. 95. art. 4.* † Quia vbi nec mi- 3
raculi, nec naturæ vis, nec artificij solertia interuenit, pactum intercedit, vt docent *Caietanus in summ. v. incantatio, Valent. in D. Thom. 2. 2. q. 12. disp. 6. Francisc. Victoria in Relect. de Magia. nu. 16.* † Qua- 4
re ex hoc capite pacto suspectæ sunt curationes morborum quando ad nullæ res naturales, neque supernaturales adhibentur, sed solum verba secreto, vel palam prolata, tactus, afflactus, vel nudi linthei applicatio, vel quid simile, quod naturaliter nullam habet virtutem ad sanitatem conferendam, vt probant *Leonard. Vayrus lib. 2. de Fascin. c. 9. & 10. Codronch. lib. 12. de morbo venefic. cap. 2. & 5. Mart. del Rio lib. 1. Magicar. cap. 3. q. 4.* † Similiter pacto sunt suspectę 5
orationes omnes in quibus præscriptis, & conceptis verborum formulis vtitur, etiam si sancta, & pia sint verba; & ab Ec-

ab Ecclesia approbata, dum tamen ad effectum illud ad quod adhibentur nõ sint instituta, vt docet *Petr. Ciruelo de su-*
6 *perstit. p. 3. cap. 11.* † De quo genere sunt nomina in quibus continetur aliquis versus Psalmorum, vel Euangelium sancti Ioãnis, vel quid simile sanctum, ac venerandũ, quib⁹ promittunt portãtibus felicitatẽ tẽporalẽ, vel quid aliud ad quod ea Christus non instituit, vt
7 docet *Ciruelo d. par. 3. cap. 3.* † Nam eo Ipris impostor quidam, qui vulnera sanauat recitatis consecrationis verbis, vt Magus fuit damnatus: nam hic effectus expectatur á Deo per modum miraculi, quod assidue, & quasi ex frequẽtia, & consuetudine poscere Deum est tentare: peccatum contra fidem, & religionẽ, vt tenet *Suarez de relig. li. 2. c. 7.*
8 † Præter quã quod sancti viri advsi miracula edenda non sunt, vsi certis, & quasi conceptis verborum formulis, sed modo sic, modo aliter pro vt Spiritus sanctus suggerebat, vt docet *Raph. de la Torre, tom. 2. de vitijs opposit. religio.*
9 *q 96. art. 4. disp. 1.* † Idque maximé sacrosancta consecrationis verba, quæ non ad corporis vulnera consolidanda, sed ad panis, & vini trãssubstantiationem à Saluatore nostro sunt instituta, quæ ideo ad alios sensus trahi non debent, vt defendit *Mart. del Rio, lib. 3. Magicar. cap. 2. q. 4. sect. 2.*
10 ¶ Secundo, vt pacto suspecti damnantur exorcismi, & cõiurationes omnes aduersus morbos, tempestates, & energumenos, quos præter receptum ab Ecclesia ritum exercentur, vt docet *Petr. Thyreus de dæmoniac. p. 3. cap. 4.*
11 † Qualiter nebulones, qui ad scyniphes, & locustas exterminandas á populis conuocati certis verborum formulis vtuntur, quibus eis tempus præscribũt, vt ex agrium finibus exeant, eas maledicẽtes, & execratis, nõnullis ab Ecclesia nõ receptis exorcismis: aut etiam receptis, dum eis vtuntur non præditi ordine exorcistarum, quasi ex officio, aut peculiari gratia, donove Dei hoc sibi munus vsurpantes. † Clericive aut re- 12
ligiosi præditi, qui quasi sibi peculiare vindicant: dicentes ad exorcizandum plus virtutis sibi esse, quam cœteris eiusdem ordinis, aut gradus, vt tradit *Mart. del Rio Magicar. lib. 6. Anacephal. monit. 10.* † Nam cũ hanc potestatẽ Ec- 13
clesię suę Saluator noster cõcesserit, omnibus ea dignitate præditis, *D. Luc. c. 10. Matth. 16.* Qui sibi peculiarem vindicãt, id ratione priuilegij debet ostendere, aliás erit pacto dæmoniaco suspectus. † Cuius laue etiam non videntur 14
immunes Vicarij Episcoporum, qui pro locustis, seu alijs insectis litem promotore fiscale contestantur, & causa conclusa constituto pro eis defensore, ridicule sententiam ferunt, qua illis præcipiunt, vt sub excommunicationis pœna campestria loca derelinquant, atque extra territorium suum exeant, vt tradunt *Petr. Ciruel. d. part. 3. cap. 10. Mart. del Rio lib. 3. Magicar. part. 2. q. 4. sect. 9. & in Anacephaleos. lib. 6. monit. 12.*

¶ Tertio, suspectæ sunt pacto dæmo- 15
niaco deuotiones, & orationes omnes, in quibus obseruatur dies, vel horarum tempus, vt in cap. qui æstimaret huius 26. q. 7. *Qui certis diebus, siue mensibus, siue annis nollunt, aut volunt aliquid incohare, eo quod secundum varias doctrinas Gentium fausta, aut infausta existiment tempora.* † Ex quo damnantur qui 16
faciunt celebrari Missas S. Amatoris, S. Augustini, S. Vincentij, Imperatricis, trigintinari clausi, & aperti, & alias huiusmodi in quib⁹ numerus Missarũ, & orationum præscribitur, nã vt ait Dominus, Deuter. cap. 12. *Quod præcipio tibi, hoc tantum facito, neque addas quidquam nec minuas.* † Est enim superstitiosum 17
omne id, quãtum vis pium, & sanctum appareat, in quo ex nulla Ecclesiæ lege nume-

numerorum, horarum, vel dierum tempus obseruatur, nam vt ait, Apost. ad Galat.4. *Dies obseruatis, & menses, & annos, timeo vos ne frustra laborauerim in*
18 *vobis.* † Itē si adhibeatur spes in modo scribēdi, vel recitādi, vel iubeatur fieri tali hora, vel á tali persona, vel tali corporis posSitura, vt docet *Sprēger. in Mall. q.2.c.7.* vt Canidia apud Horat. Saty.8.

Pedibus nudis passoque capillo.

Dido apud Vergil. Æneid.4.

Vnum exuta pedem, vinclisque in veste reuincta.

19 ¶ Quarto pactum inest, quotiens adhibentur orationes otiosæ, vt ad sanguinem sistendam illa, *in sanguine Adæ orta est mors,* &c. aut illa *sanguis mane in te, vt sanguis Christi mansit in se,* &c.
20 † Aut falsa, vt ad leuandum dolorem capitis, *Virgo Maria Iordanē transiuit, & tunc S. Estephanus ei obuiauit,* &c. quæ habetur apud *Sprenger. in Mall. p.2. q.2. c.6.*
21 † Vel vana, vt contra nocturnas infestationes illa *Zelo Chuiz Lilith,* vt habetur apud *Petr. Gregor. in Syntag. part.3. lib.34.*
22 *cap.19. nu.5.* † Vel absurda, vt illa veterū *Danatadaries,* vel recentiora *Abrach Maymon,* &c. vel illa pani inscripta *Irioni, Teherioni,* &c. vel illa *Hax, Pax, Max,* cōtra morsos rabidorū canū, apud *Vve-*
23 *ckerum de secret. lib.4.* † Vel præpostera, vt in illa cuius finis est *gloria Spiritus sancto, Filio, & Patri,* apud *Paracels.* aut illa contra pestem.

Imparibus meritis tria pendent corpora rami
Dimas, & Gestas, &c.

24 ¶ Quinto damnantur, vt pacto suspectæ orationes omnes etiam piæ, & sanctæ in quibus aliquid continetur extraneum, aut incognitum signum, Grilland. de Sortileg. q.11. nu.25. *Qui faciunt cedulas, aut breuia, & ligaturas suspendendas ad collum, dum continent aliquod extraneum signum, vel caracterem, vel no-*
25 *men, quod non tendit ad conclusionem.* † Nā dæmon sæpe aliquid admiscet, quo fiduciam in ipsum homo profiteatur, vel quo nos á Deo ad creaturas auertat, & à cœlestibus curis ad cœnosa, terrenaque seducat, vel saltem á serijs, & grauibus ad ludrica, & nugatoria, vt docet *D. August. lib.83. qq. cap.79.* † Cu- 26
iusmodi sunt orationes quantumvis sanctissimis verbis præscriptæ, dum in eis nomina sint incognitæ significationis, vel cognitæ, sed ad id ad quod adhibentur non tendūt, vt in illa *Adonai, Ichoua, Tetagrāmaton,* quib⁹ certo modo adhibitis iactaturse omnē morbum pellere *Paracels. lib. de cœlest. med.* † Vel 27
nomina trium Regum, aut Machabęorū, Salomonis, aut Zachariæ, vel quorundam sanctorum, in quibus etiam interuenit blasphemia, dum hosce sanctos fingunt nefarié Magicis iniciatos; & qui signum Crucis quo vincit ille Magnus Imperator Constantinus annumerat sigillis suis dæmoniacis, iūctis alijs superstitionibus, aut caracteribus, de quibus *in cap. illud h. 26. q. 2.*

¶ Sexto suspectę sunt orationes om- 28
nes, quæ petunt á Deo, Deiparæ, aut sanctis reuelationes, vel apparitiones, quia hoc est plenū periculi, audaciæ, curiositatis, ac deceptionis, iuxta illud Iudith, cap.8. *Non est iste sermo, qui misericordiam prouocet. sed potius, qui iram excitet, & furorem accendat: nam posuistis vos tempus miserationis Domini, & in arbitrium vestrum diem constituistis.* † Item, 29
quæ promittunt diem mortis reuelari, vel quid simile, quia plenū est mendacij, & blasphemiæ. Quia Deus similiū deliris non concurrit, neque aliui permittit renunciari Acta Apostol. cap.7. *Non est vestrum nose tempora, & momenta, quæ pater posuit in sua potestate.* † Aut 30
eas gestantes non morituros morte subitanea, & improuissa, neque in aqua, aut igne, neque pacietur carceres, furcas, &c. quia hæc omnia pacto sunt suspecta,

suspecta, vt probat *Ciruelo, vbi supr. d.*
31 *cap.11. cap. illud h.26.q.2.* † Aut si iubentur suspendi talibus filijs, vel coloribus, vel recitari tali hora, vel tali voce, tono, vel rythmo, vt apud *Sprenger. vbi sup. part.2.q.2. cap.6.* Nam hæc signa sunt pacti latentis, vt saga apud Lucan. lib. 6. Farsal.

Confundit murmura primum, &c.

32 ¶ Septimo pacto censentur suspecta omnia illa, in quibus adhibeatur res etiam naturales, dum ad id ad quod adhibentur nullam virtutem habere dignoscantur, vt ad fascinationem rutam, pœoniam, & ossicula quædam palmarum nescio, qua religione polita, & alia huiusmodi, de quibus dicendũ est *c. de*
33 *fascinat.* † Nam cũ hos effectus à natura non habeant, neque á Deo per supernaturalẽ virtutem, de necessario pacto sunt suspecta, vt docent *D. Thom. 2.2. q.96. & in opuscul. 25. de sortib. cap. fin. Mart. Arles. tract. de superstit. Simanc. de*
34 *Cathol. instit. tit.62. num.33.* † Ad quod genus pertinent omnes ligaturæ, atq; remedia, quæ medicorum quoque disciplina commendat quorum exempla refert ex D. Augustin. cap. illud h.26. q.2. *Sicut inaures in summo aurium singularum, aut struthiorum ossibus ansulæ in digitis, aut cum tibi dicitur singulcienti, vt dextera*
35 *manu sinistrum policem teneas.* † Aut si colligantur, vel applicẽtur cum aliquibus orationibus, aut obseruationibus, quæ ad id ab Ecclesia, neque à natura, sunt instituta, nam vt ait text. in cap. non liceat h.26.q.5. *Neque in collectionibus herbarum, quæ medicinales sunt, aliquas obseruationes, vel incantationes li-*
36 *ceat attendere.* † Aut si vna cum rebus naturalibus, quæ inefficaces creduntur, verba alia adhibeantur quibus effectus sortiri cõtingat, vt tradit *Parisiens. in summ. de vniuers. cap. fin.* Aut res sacræ, quæ non tendunt ad id ad quod adducuntur, *Farinac. to.1. q.20. nu.98.* † Nam
37 cum ad id efficatiam non habeant tanquam tesseræ pacti initi sunt, quibus dæmon promisit se opera laturum, qui latenter virtutes aliarum rerum quas nouit in proposito conducere acõmodat, & ex eis elicit, quasi quintã essentiam, quæ latenter applicat, & sic contingit ex rebus inefficacibus effectum sortiri, vt tradit *Petr. Thyræus p.3. de locis infest. cap.57.*

¶ Octauo pactum inest quotiens 38
adhibentur imagines præter Dei, Deiparæ, aut alterius sancti per cogniti, vel aliud signũ preter Crucẽ, vel Crux ipsa, sed non, vt oportet, locata, aut locata, vt oportet, sed nihil tendens ad conclusionem, quia plerique Magi huiusmodi incantationes suas Crucibus, & alijs rebus sacris solent occultare. † Aut si iu- 39
beantur fieri sub tali cœli positura, vel sub tali signo, vel quid simile, quod paganam, & idolatricam doctrinam continet, damnata; Exod. cap.20. *Non facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem, quæ est in cœlo desuper, & quæ est in terra* 40
deorsum. † Nam licet Platonici contendant imagines factas sub quadam cœli positura, ad celestes imagines correspondentes, virtutem imprimere, vt tradit *Ludouic. Dulcius lib. de gemm. cap.6.* ex illo Magico Ptholomæi aphorismo, *Vultus inferiores subiectos esse vultibus cœlestibus.* † Falsum omnino est, scandalo- 41
sum, & hæreticum, vt diximus *lib.5. c.1.* quia vt ait text. in cap. non liceat h.26. q.5. *Non liceat Christianis tenere traditiones Gentilium, & obseruare, vel colere elementa, aut Lunæ, aut Stellarum cursus, aut inanem signorum fallaciam pro domo facienda, aut propter segetes, vel arbores plantandas.* † Nam etsi obicias de Aureo nume- 42
ro, Epacta, festis mobilibus, & alijs huiusmodi ab Ecclesia receptis, quæ sydetum cursum obseruant, non propterea aduersus nostram sententiam obtines, quia illa tantum licita, sunt quæ Ecclesia recep-

ſia recepit, cætera tanquam vana fugienda, vt diximus, *d. cap. 7. & 8.*

43 ¶ Nono pacto ſunt ſuſpectæ omnes morborum curationes, de quibus nil medici proferre valent, ſed ambiguo animo huc illuc vagantur, quod quidem ſignum ſatis euidens eſt ad cognoſcendos morbos à dæmone illatos ſecundum Pontifices in cap. fraternitatis, de frigidis, & malef. *Nec ope medi-*
44 *corum poterit adiuuari.* † Quare dum eorum remedia non ſunt ſupernaturalia, cætera ſuſpecta cenſentur, quia vt ait Paraſcelſ. lib. hyperphyſ. *Neque Auicena, neque Gallenus de illis ſcripſerunt,*
45 *aut ciuerunt quidquam.* † Cognoſcuntur tamen morbi quando ſunt à dæmone illati, ſi ægrotus grauiſsimé doleat, in qua tamen parte dolorem habeat, nequeat indicare: ſi ſuſpiria ſine cauſa emittit: ſi renes, & corda corrodi videantur, & remedijs ex arte adhibitis morbus ſe non remittit, ſed potius exaſperatur, vt tradit *Bapt. Codronch. lib. 3.*
46 *de morb. venefic. cap. 11. 12. & 13.* † Et vt omnia compendio referam ſigna, quibus morbi á dæmone illati, vulgò *hechizos*, dignoſcantur, ac curentur tradiderunt *Bapt. Codronch. d. lib. 3. de morbis venefic. Andr. Cæſalpin lib. de inuestigat. dæmon. ex cap. 22. cum multis ſeqq. Mart. del Rio lib. 6. Magicar. cap. 2. ſect. 2. q. 3. Raph. de la Torre tom. 2. de vitijs oppoſit. relig. q. 96. art. 2. diſp. 11.*

CAP. X. de Magorum vera, & apparente operatione.

SVMMARIVM.

Magorum effectus alij naturales, alij præſtigioſi, nu. 1.

Magorum ſigna apparentia, nu. 2.

Operatio dæmonis quibus fallatijs nitatur, nu. 3.

De loco ad locum träſferre dæmoni non denegatur, nu. 4.

Actione mediata qua arte dæmon operatur, nu. 5.

Per motum localem operatio dæmonis duplex, nu. 6.

Dæmon lapſu naturalia immutata non ſunt, nu. 7.

Dæmon ſpiritus eſt Angelicus natura ſua ſplendidiſsimus, nu. 8.

Diabolus motu locali excitatur ventos, & tempeſtates, nu. 9.

Diabolus poteſt humana corpora de loco ad locum deferre, nu. 10.

Applicãdo actiua paſsiuis, quo pacto diabolus operetur, nu. 11.

Diabolus naturalium omnium rerum ſubſtantias proſpectas habet, nu. 12.

Magi ſæpenumero officiuntur multa, quæ non fierent ſi diabolus artificioſa applicatione non iuuaret, nu. 13.

Iammis, & Membris Magorum Pharaonis miranda, nu. 14.

Cauſæ naturales naturaliter operando ſubito effectum producere nequeunt, nu. 15.

Prodigia Magorum Pharaonis non fuerunt naturalia, ſed apparientia, nu. 16.

Prodigia huiuſmodi ſimulata eſſe, numero 17.

Authoris ſententia de Magis Pharaonis, nu. 18.

Magorum ſerpentes veros fuiſſe, numero 19.

Exod. cap. 7. explicatus, nu. 20.

Magi Pharaonis virgas conuerterunt in ſerpentes, nu. 21.

Virgas Magorum potuit diabolus oculis ſubtrahere, & ſerpentes veros ſupponere, nu. 22.

Ouidius de Circis portentis relatus, numero 23.

Per deluſionem operatur dæmon quando effectus non ſunt tales qualiter videntur, nu. 24.

Deludit dæmon quando ex viribus naturæ nequit operare, nu. 25.

Magus

Magus repræsentat hortum arboribus, herbis, floribus subito enatis, nu. 26.

Magus vitiata in omnium oculos reparat, nu. 27.

Zadechiæ Iudæi de Magiæ operatione miranda, nu. 28.

Apolonij, & Numæ Pompilij combibia phãtastica, nu. 29.

Simonis Magi repræsentationes, nu. 30.

Simon Magus ex miris operibus pro Deo cultus, nu. 31.

Gygis annulus quo nam pacto inuisibilis redderetur, nu. 32.

Claudiæ, & Tucciæ operationes Magicæ, nu. 33.

Magdalena de la Cruz quibus præstigijs commendata, nu. 34.

Diabolus quo nam pacto parietem scindere videatur, nu. 35.

Anima extra corpus non peregrinatur, numero 36.

Extasis Magorum, quo nam fiat, nu. 37.

Mapam laceratam in omnium oculos redintegrauit saga, nu. 38.

Demon non valet suscitare animalia perfecta, nu. 39.

Animalia perfecta postquam semel vitam amisserint, ex dæmonis potentia non suscitantur, nu. 40.

Animalia ex putrefactione eadem numero, non suscitantur, nu. 41.

1 MAGORVM Effectus, ad quos tota dæmonis operatio reducitur, alij sunt naturales, alij præstigiosi, quos veros, & apparentes dixit Theologorum Schola *D. Augustin. lib. 21. Ciuitat. Dei cap. 4. D. Thom. 2. 2. q. 96. art. 1. Castro de iusta hæretic. punit. lib. 1. cap. 6. conciuis meus Cardinal. D. Francisc. Toledo in summ. lib. 4.*
2 *cap. 16.* † Nam omnia tanquam delusoria respicere insanæ mentis est, & omnia, vt vera probari leuitatis animi habetur, nam vt ait Christus Dominus, apud Matth. 24. *Surgent pseudo Christi, & pseudo Prophetæ, & dabunt signa magna, & prodigia, ita vt in errorem inducant, (si fieri potest) etiam electi.* † Tota enim 3
operatio dæmonis, aut fit actione immediata per motum localem, quando dæmon seipsum mobet, vt in illo Iob cap. 1. *Circuiui terram, & per ambulaui eam,* & Matth. cap. 12. *Cum autem immundus spiritus exierit ab homine ambulat per loca arida quærens requiem.* † Aut quando 4
per se alia corpora immediate impullit, vel assumit, ea transferendo de loco ad locum, vt Dominum nostrum super pinaculum templi, & in montem excelsum, *D. Matth. cap. 4.* † Vel media- 5
ta: idque dupliciter, illudendo sensus, vel applicando actiua passiuis per alterationem veram, aut per delusionem, vt docent *D. August. lib. 3. de Trinit. cap. 7. 8. & 9. & lib. de diuinat. dæmon. cap. 3. & 5. D. Thom. lib. 3. contra Gent. cap. 104. Cardinal. Toledo, vbi sup. d. cap. 16.*

¶ *Per motum localem* datur in dæmo- 6
nẽ operatio dupliciter (vt dicunt phylosophi) transiens, & immediata, quæ à dæmone immediate proficiscitur, nec immoror an talis virtus motiua dæmonis, sit distincta ab intellectu, & voluntate eius, quia distinctam arbitror, licet plerique negent. † Qua qui- 7
dem virtute dæmon multa consequitur, potentia sua naturali, non secus, ac alius Angelus, quia naturalia ei lapsu immutata non sunt, *D. Dionis. lib de diuinis nomin. cap. 4. D. Thom. part. 1. q. 64. art. 1.* † Nam cum spiritus sit Angeli- 8
cus natura sua splendidissimus potest vastos molles, & ingentia corpora velocissime impellere, *D. August. lib. 3. de Trinit. cap. 7.* Quia hæc inferiora Angelis patent, *D. Thom. p. 1. q. 100. art. 2. & qaodlibet. 9. art. 5.* † Ita enim dæmon po- 9
test ignem, ex suprema aeris regione dimittere, quo multa absumat, & perdat

perdat procellas, & tempestates mari terraque excitare per rapidissimos vẽtos, Iob.cap. 1. *Ceciditignis de cœlo, & tactas oues puerosque consumpsit, & repente ventus irruit à regione deserti, & concussit quatuor angulos domus.*

10 † Potestsimiliter humana corpora per aera vehere, vt in veteri testamento Habacuch ex Iudæa in Babylonem vectus est ab Angelo, *Daniel.* 14. in nouo Christus á Sathana super templi pinaculum, & super montem excelsum, *D. Matth. cap.* 4. & in primordijs Ecclesiæ Simon Magus á diabolo, *Euseb. lib.* 2. *histor. Eccles.* in historijs Gentiliũ Dipse apud Ouid.

Hac ego nocturnas viua volitare per vmbras
Suspicor, & pluma corpus anile tegi.

11 ¶ *Applicando actiua passiuis* dæmon similiter operatur, quarum alteratione, siue mutatione rerum mirabilia sæpé facit, nam vt ait tex. in cap. nec mirum h. 26. q. 5. *Insunt enim rebus corporeis per omnia elementa quædam occultæ seminariæ rationis, quibus cum data fuerit opportunitas temporalis, atque causalis prærrumpunt in*

12 *specie debitas suis modis, & finibus.* † Dæmõ enim naturalium omnium rerum substantias, & proprietates peculiares prospectas habet, commoda nouit, applicandi tempora, solertiæ, & artificij vix est, quidquam quod ignoret, vt docet *D. Thom. d. p.* 1. *q.* 110. *art.* 2. & *lib.* 3.

13 *contra Gent. cap.* 103. † Itaque sæpè numero efficiuntur multa, quæ naturæ solius operatio nunquam fecisset, nisi dæmon artificiosa applicatione iuuaret, quæ ideo causarum ignaris; vel prestigiatoria, vel miraculosa videntur.

14 † Vnum pro cunctis sit exemplũ Iannis, & Membres Magorum Pharaonis, qui ad emulationem Moysis conuerterunt virgas suas in dracones, *Exod. c.* 7. secundum *D. Paul. ad Timoth. cap.* 3.

15 † Nam licet ad hoc, vt vera fuisset conuersio necesse fuisset applicare causas naturales, quas nosset efficatiores eorum productrices, quæ naturaliter operando, subito serpentes producere non potuerunt, ex materia non apte disposita, vt traddunt *Procopius*, & *Rupert.* in *Exod. d. cap.* 7. † Quare contendunt pro- 16 digia illa Magorum non fuisse veros, & naturales effectus, sed tantum simulatos, & apparentes, ac dæmonis præstigias oculos deludentia, in quo veniũt, *Ioseph. lib.* 2. *antiq. Iudaic.* & *Philo. lib.* 2. *de vita Moysis, D. Hiero.* & *Ambro. ad Timot.* 2. *c.* 3. *Tertul. de Anim. cap.* 57. † Quibus 17 astipulatur Cœl. Sedulius in Paschal. lib. 4. quem maximis laudibus extollit Gelasius Papa in Decreto dist. 15.

Sic tempore Mosæ
Carminibus quidam vanis Memphitis in oris
Signa dabant sponte Dei, sed imagine falsa
Visibus humanis Magicas tribuere figuras.

Sed hæc sententia licet à tot sapientis- 18 simis viris secuta, mihi tamen non placet, nam si serpentes Magorum apparentes tantum fuissent Moyses detegeret, neque diceret sacra Paremia *Virgam Aaron*, hoc est serpentem, ex virga factum, *deborauit serpentes Magorum:* que ad actum verum referri debent. † Aliàs 19 enim nisi, quia vt serpens Moysis verus fuit, ita Magorum veri; serpentes fuissent, neque affirmaret sacer historibus, d. cap. 7. *Fecerunt etiam ipsi, per incantationes Ægyptiacas arcana quædam similiter, ac Moyses.* † Itaque tenendum 20 puto veros serpentes, verasque ranas produxisse, ex hac naturali operatione; nam licet virga á serpentis materia sit admodum remota, ita vt deberent varias transformationes præmitti, quas subito fieri nequeunt, vt statim, atque Magi proiecerunt virgas serpentes apparerent: vt legitur *d. cap.* 7. † Potuit dæ- 21 mon virgas præparare antequam ad

Moysis

Moysis conspectum venirent, ac tot
transformationes properare, vt Chi-
mici metala, quæ longo tempore con-
uertuntur in aurum, arte sua paruo in-
teruallo vrgent, vt formam accipiant,
& ita præparatas efficere, vt instanti il-
lo quo dracones essent, ex eis erumpen
di Magi proicerent virgas, quas versas
esse in veros serpẽtes docent. *D. August. lib. 3. de Trinit. cap. 7. & 8. D. Thom. ad Matth. cap. 24. & part. 1. q. 14. nu. 4. Bona-*
22 *uent. in Sent. 2. dist. 7. q. 2.* † Aut dicendum
est serpentes veros fuisse, modum ta-
men fuisse præstigiatorium, nam dia-
bolus non aduertentibus expectanti-
bus potuit virgas subtrahere, & eorum
loco veros serpẽtes virgis molle æqua-
les supponere, tam subito, & subtiliter,
vt spectatores omnino crederent ipsa-
rum virgarum formam commutasse,
vt docent *Lyran. & Tostat. in Exod. d. c. 7.*
23 † Quemadmodum apud Gentiles dæ-
monis ope Circes fecisse memorat Oui
dius lib. 14. Metamorpho.

Exiluere loco (dictu mirabile) syluæ
Ingemuitque solum, vicinaque palluit
arbor,
Sparsaque sanguineis rubuerunt pabula
guttis
Et lapides visi mugitus edere raucos
Et latrare canes, & humi serpentibus
atris
Squalere.

24 ¶ *Per delusionem* operantur dæmon
quando effectus non sunt taliter, quali-
ter videntur, vt de Sathana, vel Anti-
cristo venturo prædixit, D. Paulus ad
Thessal. 2. cap. 2. *In omni virtute insignis,
& prodigijs mendacibus, & omni seductio-
ne iniquitatis, qui pereunt, eo quod charita-
tem veritatis non receperunt, mittet illis
Deus operationem erroris, vt credant men-*
25 *datio.* † Nam quando motus localis, nec
applicatio huiusmodi non satis iuuãt,
tum dæmon recurrit ad circulatorias
deceptiones, & veri specie sensus delu-
dit humanos, vt docent *Molina in D.
Thom. d. p. 1. q. 111. art. 4.* † Qualiter illi, 26
qui media bruma hortum amenissimũ
in Cæsaris palatio arboribus, herbis,
floribus, cantillatione auicularum su-
bito enatis, & auditis producebat, vt
narrat *Ioan. Salisberiens. lib. 2. de nugis cu-
rial. cap. 17.* † Si pedem atrahebat alte- 27
rius pes subsequebatur, & homo in-
oxius, persistebat, manus, capita, & pe-
des amputabat, quæ pelui coram im-
posita sanguine stillantia cunctis spe-
ctanda præbebat, & ea statim suis locis
restituebat, vt meminit *Mart. del Rio
lib. 1. Magicar. cap. 4. & lib. 6. Anacephal.
monit. 4.* † Zadechias Iudæus tempore 28
Ludouici Pij hominem in aere iacta-
bat, & in membra discerpebat, & ea re-
collecta adunabat, currum etiam onus-
tum fœno cum equis, & agitatore co-
ram toto populo absorbebat, vt narrat
Maiol. tom. 2. dierum canicular. colloq. 3.
† Similia demensis Apolonio opifare 29
dapibus astructis narrat *Philostrat. lib. 4.
cap. 5.* de Numma Pompilio, *Plutarch. in
Num.* de Menippo adolescente, & toto
illo nuptiarum cum Lamia apparatu,
*Idem del Rius in comment. ad Senec. in Me-
deam.* † Eadem de Simone Mago narrat 30
D. Clem. lib. 2. Recognit. & ex eo Glicas
p. 2. Annal. *Statuas faciebat ambulare, idẽ-
que in ignem prosiliens, non vrebatur; in aere
subolabat, ex lapidibus panes faciebat, in
alias, atque alias formas migrabat; effecit vt
ianuæ clausæ sua sponte aperirerentur; vasa
domestica sponte moueri ad vsos humanos.*
† Quę imperito illo seculo adeo opectã 31
tes rapuerunt in admirationem, vt il-
lũ pro Deo coluerent, vt testatur *Euseb.
lib. histor. Eccles.* & ideo publicam sta-
tuam meruit cum hac inscriptione SI-
MONI DEO SANCTO, vt
narrat *Tertul. in Apolog.* † Quod per mo 32
tum localem fieri potuit quemadmo-
dum Apolonius cum esset in conspe-
ctu Domiciani Imperatoris repente ex

omnium

omniũ oculis euanuit,& hac ratione di-
ci poteſt de annuloGyges,quo ſe inuiſi-
bilẽ faciebat,vt narrat *Plato lib.2.de Re-*
33 *publ.Cic.lib.3.offici.* † Et ita fortaſſe fecit
dæmõ, dum Claudia. Veſtalis ad ſuam
pudicitiam conteſtandã nauem hæren-
tem in Tyberi,Zona ſua quo vellet du-
ceret: & Tuccia ſimiliter Veſtalis aquã
cribro ex Tyberi in Capitolium duxi,
vt legitur apud *Titum Liuium libro 2.*
34 *ab vrbe cond.* † Similia alia fecit, apud
conciues meos Magdalena de la Cruz
dum dolea confracta, redintegrabat,
roſas inhieme, niues in æſtate adfere-
bat: & quod magis admiratur dũ viati-
cum corpus Domini per vias præteri-
ret parietes monaſterij (cui ſe debobe-
rat)in duas partes ſcindebat, vt eũ ado-
raret,& rurſus, eas vniri cõpellebat, vt
dũ puer eſſem audiui ex *Auo meo Frãciſ-*
co Ferdinandez teſte oculato, genitoris mei
Michaelis Hieronymi Torreblanca patre.
35 † Quod non ſolum præſtigijs fieri po-
teſt, ſed etiam motu locali, nam dæ-
mon potuit parietes ſcindere dum cor-
pus Domini præteriebat, & interim-
mollem ſuſtentare ne lapides ruerent,
& poſtea eadem celeritate, atque dex-
teritate iterum eos in ſuum locum re-
ponere,vt docet *Mart.del Rio lib.2. Ma-*
36 *gicar.q.17.* † In extaſi frequenter rapie-
batur:*Extaſis* dico,nõ quod anima eius
extra corpus peregrinaretur, nam quã-
diu quiſque viuit anima ſine carne eſ-
ſe non poteſt, vt docet *Tertulian.lib.de*
37 *anim.& lib.de Reſurrect.carn.* † Sed ſopi-
tis ſenſibus è terra per dæmonem mo-
tum locali elebabatur, vt pro ſancta
haberetur, vt de Marco Mago narrat
Iræneus lib.1.contra hæreſ.cap.6.& de alijs
38 *delRius d.lib.2.q.25.* † De alia ſaga apud
Gallos nomine *Ioãnala pucella*,quę apud
Regem mapam laceratam in omniũ
oculos ſubito redintegrauit,narrat *Ioã.*
39 *Nider.in Formicar.lib.5.cap.8.* † Per mo-
tum ſcilicet localem, viciata ſubtrahẽ-
do, & alia illæſſa depoſitando, vel per
deluſionem,vt qui comederũt bobem,
& poſtea in ſua pelle,& oſſa viuere oſtẽ
tarunt, apud *Bartol. de Spina ſacri palatij*
Magiſtrũ,tractat.de ſtrigib,cap.17. † Nam 40
animalia perfecta,quæ fiunt ex genera-
tione,vt bobes,poſtquam ſemel vitam
amiſſerint, dæmon non minus valet ea
ſuſcitare,quam homines, vt ex multis
docet *del Rius d.lib.2.q.29.ſect.1.Binſ-*
feld.in l.6.C.de malef.& Math. † Neque 41
etiam quæ ex putrefactione naſcuntur
animalia poſtquam ſemel vitam amiſ-
ſerint dæmon valet ad vitam reuocare:
nam licet nouerit vim caloris putredi-
nalis, & cætera ad earum productio-
nem requiſita,poſtquam iam perierũt,
non valet eadem numero ſuſcitare,vt
docet *Soto in Senten.4. diſt.43.q.1. art.3.*
Suarez in D.Tho.p.3.q.53.ſect.2.

CAP. XI. *de Magorum falſa præſumptione circa ordinem naturæ, & leges vniuerſi.*

SVMMARIVM.

Magi poſſunt, quod dæmon poteſt, numero 1.

Dæmon efficere non poteſt, vt tollatur connexio vniuerſi, nu.2.

Dæmones ſunt partes vniuerſi vnde non habent poteſtatem in totum, nu.3.

Angeli cœlos rotare faciunt, nu.4.

Vniuerſi leges refrigere non datur, niſi cui fixit, nu.5.

Diabolum non poteſt elementum vllum, ex ſuo loco tranſferre, nu.6.

Diabolus non poteſt facere, vt duo corpora ſint ſimul in loco, nu.7.

Dæmon non poteſt corpus mouere per diſtans, nu.8.

Diabolus non poteſt immediate formam ſubſtantialem producere, nu.9.

Diabolus

Diabolus nihil potest creare, ex nihilo, numero 10.

Diabolus non potest ex quolibet facere quodlibet, nu. 11.

Diabolus non producit formas substantiales, nisi præuijs alterationibus, num. 12.

Diabolus non potest animalia perfecta, sine semine producere: neque imperfecta subito secundũ perfectam magnitudinẽ, n. 13.

Diabolus non potest præuertere ordinem, qui est inter formas, nu. 14.

Diabolus miraculum vllum facere non potest, nu. 15.

Cæcus à natiuitate non potest sanari, nisi à Deo, nu. 16.

Diabolus nõ potest cæcorum oculos aperire, nu. 17.

Cæci à natiuitate valet argumentum ad mortuum suscitandum, nu. 18.

Diabolus facit mira respectum nostri, numero 19.

Miraculum diabolus facere non potest, numero 20.

Mira absolutè diabolus nequit præstare, nu. 21.

VERUM Est, quod quidquid dæmon potest, id per eum ex pacto Magi possunt: neq; ipsi possunt, quod nequeat dæmon, vt probat *Raph. de la Torre tom. 2. de vitijs opposit. relig. quæst.* 95. *in prælud. disput.* 4.
2 † Dæmon enim efficere non potest, vt tollatur cõnexio, & subordinatio legis vniuersi, quia ordinem naturæ immutare nequit, nisi author naturæ, vt docet *D. Thom. in qq. de potentia, q.* 16. *art.* 8.
3 *& lib. 3. aduersus Gent. cap.* 108. † Sunt enim dæmones partes vniuersi, cum sint creaturæ, pars autem non habet vim, neque potestatem in totum, cuius est pars: sic rectè D. Paul. ad Hebræos cap. 2. *Non subiecit Deus Ange-*
4 *lis orbem terræ futurum.* † Vnde licet per motum localem posit dæmon absque fatigatione vniuersam mundi machinam impellere, cum Angeli cœlos rotare faciant *D. Augustin. lib. 3. de Trinitat. D. Gregor. lib. 4. Dialogor.* In quo dæmones non sunt inferiores, quia naturalia eis lapsu innutata non sunt, vt tradit *Dionys. lib. de diuin. nomin. cap.* 4.
† Non possunt tamen præuertere ordinem vniuersi, cum authore Aristotele *Bonum vniuersi sit ordo*: nec perturbare, vel suis locis commouere principes partes mundi, ex quibus eius integritas coalescit, nam leges vniuersi refringere non datur, nisi cui fixit, vt docet *D. Augustin. vbi supr.* † Et hac ratione 6
non possunt sistere cœlum: nec motum eius in contrarias partes agere, nec elementum aliquod, ex vno loco in alium transferre: nec facere, vt detur vacuum: cum vacuum tollat coniunctionem, connexionem, atque subordinationem omnium partium vniuersi, in quo eius conseruatio, atque subordinatio consistit, vt docet *Aristotel. lib. 1. Physicor.* † Et cum dæmones 7
habeant vim motiuam definitam, non possunt quantumlibet corpus, quantalibet velocitate mouere: ne dum instanti: nec possunt facere, vt duo corpora simul sint in loco, vel vnum corpus in duobus locis simul, vel vt vnum penetret dimensionem alterius, vt tradit *Mart. del Rio. lib. 2. Magicar. q.* 17.
† Nec potest demon distans á corpore 8
illud mouere secundum locum, quia mouens, & mouile debent esse simul: aliòquim posset mouere per vacuũ: & per quantancumque distantiam: nec potest trasferre corpus de extremo ad extremum, non prætermisso medio, vt docet *Sim. Maiol. tom. 2. dier. canicular. colloq.* 3.

¶ Et licet multa similiter dæmon 9
operetur per alterã actionem, quã mediatam diximus (cuiusmodi est natu-

ralis alteratio, corruptio, & generatio
rerum naturalium) non potest produ-
cere vllam formam substantialem, vel
accidentalem, quia cum sit corporeus
nō potest immediate alterare materiā
corpoream, vnde formæ naturales
10 educantur. † Similiter non potest ali-
quid creare ex nihilo, tum quia id re-
quirit infinitam virtutem actiuam,
qualem Deus solus habet: tum quia
nec motus localis dæmonis, nec ope-
ratio, quam per causas naturales exer-
cet, in nihilo recipi, aut circa nihil ver-
11 sari possunt. † Nec minus potest, ex
quolibet facere quodlibet, vt ex quali-
bet causa, vel instrumēto medicus, aut
artifex nō potest quēlibet morbum sa-
nare, nec per quęvis instrumenta quod
cunque voluerit opus perficere, quia
Angeli non sunt creatores rerum, nec
possunt transmutare formas rerum,
nec materiam corporalem ad nutum
eis obedire, vt docet *D. Augustin. libro*
12 *de potent. dæmon.* † Item non possunt dę-
mones producere formas substantia-
les, non præuijs alterationibus, & præ-
missis dispositionibus: nec instanti, aut
quantumlibet paruo tempore produ-
cere: nec quamlibet rem naturalē im-
mediate in quamlibet aliam transmu-
tare etiam adhibēdo causas naturales.
13 † Neque etiam possunt animalia per-
fecta sine semine producere: nec im-
perfecta subito secundum perfectam
magnitudinem, & virtutem eius: nam
quod superat vires agentium natura-
lium, & eorum dispositioni, & ordina-
tioni, à dæmone fieri nequit, vt docet
14 *D. August. vbi supr.* † Et tandem non
potest præuertere, atque immutare or-
dinem, qui est inter formas, & dispoſi-
tiones rerum naturalium; vt possit pos
teriores inducere, non inductis priori-
bus, aut extremas non inductis me-
dijs, quo fit, vt mortuos ad vitam reuo-
care non possit, quia ad absolutam Dei
potestatem pertinet, vt docet *D. Au-*
gustinus libro 3. de Trinitat. capitulo 8.
¶ Vnde cum hæc omnia ad abso- 15
lutam, & miraculosam Dei potesta-
tem pertineant, hæreticum est ea dæ-
moni concedere, quia dæmon mira-
culum vllum facere non potest ex Euan-
gelica lectione D. Ioann. cap. 3. *Nemo*
potest hæc signa facere, nisi fuerit Spiritus
Dei cum eo. † Et ita cœcus ille diui- 16
nus, quem Dominus erudiuit veniens
ex natatoria Siloe sanus ad probādam
diuinam sui medici virtutem sic alo-
quitur scribis apud D. Ioann. cap. 9. *A*
seculo non est auditum, quia quis aperuit
oculos cœci nati: nisi esset hic à Deo non po-
terat facere quidquam. † Et apertius Do- 17
minus hanc nostram conclusionem
profitetur, dum ad conuincendas Iu-
dæorum calumnias, hoc patenti mira-
culo virtutem suam á Deo esse proba-
uit, D. Ioann. cap. 10. *Hæc verba non sunt*
dæmonium habentis, quia dæmonium non po
test cœcorū oculos aperire. † Valet enim 18
argumentum de sanitate restituenda
cœco à natiuitate, & mortuo resusci-
tando, quia in vtroque de priuatione
ad habitum datur regressus, quod dæ-
moni impossibili, & ita Iudæi faten-
tur in resurrectione Lazari D. Ioann.
cap. 11. *Quidam autem ex ipsis dixerunt:*
non poterat hic, qui aperuit oculos cœci fa-
cere, vt hic non moreretur? † Et licet dæ- 19
mon non possit facere miraculum,
quia ad infinitam virtutem pertinet,
cuius ipse est incapax: aliquando, ea fa-
cit, quæ miracula videantur: & sint se-
cundum quid, & respectu nostri, quia
quomodo sint facta ignoramus, & ita
intelligendus est conciuis meus *Cardi-*
nal. D. Francisc. Toledo in comment. in D.
Ioann. d. cap. 3. † Nam miraculum vllum 20
à dæmone fieri nequit, vt probant *Ori-*
gen. in d. cap. 3. annot. 2. & lib. 2. contra
Cels. Diuus Augustinus libro tertio de Tri-
nitat. capitulo octauo, & libro de diuinat.
dæmon.

dæmon. cap. 4. & 5. D. Thom. part. 1. quæst. 110. cap. nec mirum, huius 26. quæst. 5.

21 † Et licet alij dicant, quod etsi non valeat præstare miracula, posse tamen præstare mira, idem dicendum est, quia mira absoluté á dæmone præstari nequeunt, Psalm. 71. *Benedictus Dominus Deus Israel, qui fecit mirabilia solus*, & Psalm. 135. *Qui fecit mirabilia magna solus.*

CAP. XII. de Magorum iactantia circa orbes cœlestes, & elementa.

SVMMARIVM.

Sol ad Iosuæ petionem sistit, & Ezechiæ retrogradit, nu. 1.

Diabolus, vt Dei simia, conatur opera diuina emulari, nu. 2.

Diabolus potest immensas machinas sine fatigatione impelere, nu. 3.

Angelis non subiecit Deus orbem terræ futurum, nu. 4.

Magi iactantia de orbis rebolutione, numero 5.

Diabolus non valet purum elementum immutare, nu. 6.

Vacuum in natura à dæmone dari nequit, nu. 7.

Cap. nec mirum 26. q. 5. de elementis conquasatione explicatum, nu. 8.

Diabolus naturaliter ex scitatur tempestates, nu. 9.

Leges Regni de tẽpestatis excitatione exornatæ, nu. 10.

L. Annæus Seneca de tempestatis excitatione relatus, numer. 11. & explicatus numero 12.

Tempestates à dæmone excitari non posse ex hæreticorum sententia, nu. 13.

Dei licentiam præsupponimus quotiens de Dæmonis potestate agimus, nu. 14.

Diabolus excitare potest tempestates, ex Patruum sententia, nu. 15.

Diabolus excitat tempestates, ex Theologorum sententia, nu. 16.

Diabolus excitare valet tẽpestates, ex Iurisperitorum doctrina, nu. 17.

Diabolus excitare potest tempestates, secundum Ecclesiæ consuetudinem. 17.

Philosophi, & historici probant diabolum excitare tempestates, nu. 19.

Poetæ assentiũtur tempestates diabolum excitare posse, nu. 20.

Tempestates, vt excitare, sic & sedare diabolus valat, nu. 21.

Diobolus in tempestatis sedatione diuinam virtutem imitatur, nu. 22.

Deo similem se ementire diabolus conatur nu. 23.

Tenebras diabolus inducere valet, numero 24.

Ventos diabolus excitare potest, numero 25.

Pileum Regis Gottorum, vt in quam partem verteret, ventos excitaret, numero 25.

Diabolus potest aerem, aquam, & terram, certis in locis corrumpere, nu. 26.

Abernus in Italia, & in Iudæa mare mortuum corruptum, nu. 27.

Aeris corruptio non ita perdurans, numero 28.

Igne excepto omnia imputedrinem labuntur, nu. 29.

Terremotus causatur á dæmone, numero 38.

Christi morte terramota est, nu. 31.

Terremotus quatuor species, & primo de Brasmantia, nu. 32.

Climatia in terremotu quæ sit, nu. 33.

Chasmatia in terremotu quæ dicatur, numero 34.

Micemantia in terremotu, quæ fuerit, numero 35.

Terremotus causa, nu. 36.

Reg. 3. c. 19. de aeris sonitu illustratus. n. 37.

Fluuios ad tempus sistere diabolus valet, nu. 38.

1 SATANAS Diuinæ gloriæ emulator cum ſolem ad Ioſue petitionem videàt ſiſti *Ioſ. cap.* 10. & ad Ezechiæ retrogradi,
2 *Reg.*4. *c.*20. *D. Iſai.c.*38. † Vt Dei ſimia conatur multa ſimilia inſanis hominibꝰ perſuadere, quæ Vicarij eius, hoc eſt Magi ſua virtute, & ope feciſſe glorian-tur, vt Orpheus apud Manil. in Syder.

Maneſque per ipſos
Fecit iterque domuit infernas carmine leges
Tunc ſyluas, & ſaxa trahens, tūc ſydera ducit,
Et rapit immenſum mundi reuolubilis orbem

3 Vera mendatijs confundit, nā licet Magus ex pacto poſsit ſyluas, & ſaxa trahere, quia hæc dæmoni non denegantur, quia immēſas machinas poteſt ſine fatigatione impellere, cum Angelis hæc inferiora corpora pateant, *D. Tho. p.*1 *.q.*
4 110*.art.* 2. *& quodlib.* 9*.art.*5. † Sydera tamen, aut orbes cœleſtes, aut terreſtres, ſiue aliud quovis purum elementum nullatenus Magi, neque dæmones poſſunt ducere, aut reducere, quia vt ait Apoſtol. ad Hebreos cap. 2. *Non ſubiecit*
5 *Deus Angelis orbem terræ futurum.* † Vnde mentitur dū hanc poteſtatē habuiſſe gloriatur Magus apud Petron.

Trepiduſque furenteis
Flectere Fœbus equos, reuoluto cogitur orbe.

6 Nam vt orbes mutentur neceſſe eſt, vt tollatur conexio, & ſubordinatio partium vniuerſi, quod dæmoni adeo denegatur, vt ex eo, nec purum elementum valeat immutare, nam de neceſſario daretur vacuum, quod principijs Philoſophiæ repugnat, *Ariſtot. lib.*1.
7 *Phiſicor. Seneca lib.*2. *natural.qq.* † Aut
8 quod dæmon aliud elementum ſubintraret: non ex alio loco, quia nō eſt, ergo noua creatione, quod ei ſemper fuit denegatum, vt docet *Mart. del Rio lib.*2. *Magicar.q.*10. quare fruſtra Medea Circis neptis apud Ouid. in Hipſypel.

Illa reluctantem curſu deducere Lunam
Nititur, & tenebris abdere Solis equos.

¶ Neque obſtat text. in cap. nec mirum huius 26. quæſt. 5. ibi. *Elementa concutiunt*, quia non agit de elemento in 8
totum, ſed de parte aliqua, quam á dæmone concuti non negamus, vt imbres, grandines, fulgura, tonitrua, atque alia Metheorologica excitentur, nimbros, pluuias, tempeſtateſque ſonantes, vt probatur ex *Iob. cap.* 1. & 2. † Nam 9
vt ait text. in cap. ſciendum huius 26. quæſt. 3. *Dæmon in aeris affectione ſibi nota, nobis ignota futuras præuidet tempeſtates*, l. eorum, C. de malefic & mathem. *Ne maturijs vindemijs metuerentur imbres, aut ventis grandiniſque lapidatione quaterentur.* † Quibus aſtipulatur Regia 10
*l.*1. & 2. *que echan granizo, tit.*23.*p.*7. & de illa XII. Tabularum Cic. lib. 2. de ll. NE QVIS ALIENOS FRVCTVS EXCANTASSIT. † Nā 11
licet eius diſpoſitioni irrideat conciuis meus L. Annæus Seneca lib. 4. natural. qq. dicens *Rudis adhuc antiquitas credebat, & atrahi imbres cantu, & repelli, quorum nil poſſe fieri, tam planum eſt, vt huius rei cauſa nullius philoſophi ſchola intranda ſit.* † Intelligendus eſt, quatenus vete- 12
res putabant, hæc á dæmone immediatè cauſari, cum non fiant, niſi mediatè ex cauſis naturalibus, aptis ad pluuias, & gradines excitandas, illas pellendo motu locali quocumque vellit, quia dæmon non eſt ſupra naturam vt illā immediatè valeat immutare, vt probat *Ciruelo de ſuperſtit. part.*3.*cap.*9. *Petr. Binsfeld. in conf. malefi part.*2. *concluſ.*10.
*& in l.*6. *C. de malefic. & math.* † Contra 13
autem hæc à dæmone excitari non poſſe, eſt error, quem tuentur ex hæreticis

ticis *Vvierus medicus*, & *Godelmanus*
Iurista, & ex Catholicis *Vlderic. Moli-*
tor de pythonic. mulierib. neque excusa-
tur, quod subdat, *non posse nisi licentia*
14 *Dei accedat.* † Nam quis contrarium
Catholicorum asseruit? omnes clama-
mus licentiam Dei necessariam esse,
id enim præsuponimus semper, quo-
tiens de dæmonis potestate agimus,
nam vt ait text. in cap. nec mirum, d.
26. quæst. 5. *Neque ideo quisquam crede-*
re debet quoslibet Magicis artibus aliquid
15 *facere posse sine permissu Dei.* † Licentia
tamen obtenta ea omnia posse præs-
tare non est dubitandum, quia hæc est
vtricesque scholæ communis senten-
tia, quam probant primo Patres Or-
thodoxi *D. Augustin. lib. 8. Ciuitat. Dei*
cap. 9. D. Isidor. lib. 8. Ethymol. D. Clemen.
lib. 4. Recognit. D. Hieronym. lib. 7. in Isai.
16 † Secundo probant Theologi *D. Thom.*
Caietan. & alij in Sentent. 2. distint. 7. &
8. Cardinalis Toledo in summ. lib. 4. cap. 15.
Origen. lib. 8. contra Celsum, Perera lib. 1.
Mag. cap. 6. Castro lib. 1. de hæretic. cap. 16.
Sprenger. in Mall. part. 2. quæst. 2. cap. 7.
17 † Tertio confirmadt Iurisperiti *Paul.*
Grilland. de Sortileg. quæst. 6. Simanc. de
Cathol. institut. titul. 63. Nicol. Remig. lib. 1.
dæmonol. cap. 25. & 29. Petr. Gregor. lib.
34. Syntag. cap. 11. & 13. Petr. Binsfeld.
in l. eorum, C. de malefic. & Mathem. Fa-
18 *rinac. tom. 1. quæst. 20.* † Quarto com-
probat praxis quotidiana Ecclesiæ, qua
in huiusmodi tempestates ab spiritibus
immundis excitatas, orationes, & exor-
cismos instituit, vt constat ex Manua-
le, & tradit *Mart. del Rio lib. 5. Magicar.*
19 † Quinto probant Philosophi *Pausan.*
in Arcad. Plin. lib. 28. histor. animal. cap. 2.
& lib. 30. cap. 1. Item, & Historici *Dion.*
20 *Cassius lib. 56. Xiphilin. in Anton.* † Sexto
assentiuntur Poetæ, conciues meus Se-
neca in Medæam.

Et euocaui nubibus sicis aquis.

Et patruus eius Lucan. lib. 6. Farsal.

Torpuit, & præceps audito carmine mundus
Axibus, & rapidis impulsus Iupiter vrgens
Miratur non ire polos, tunc omnia complent
Imbribus.

Et vt eas immittere, ita & sedare, pa- 21
care, & arcere eisdem carminibus Ma-
gi huiusmodi gloriantur, Laert. lib. ≥,
de vitis philosophor.

Compescesque truces ventorum rite procellas.

Tibul. lib. 1. eleg. 2.

Cum licet hæc tristi depellit nubila cœlo.

In quo videntur immitare, diuinam 22
virtutem qua Christus Dominus à dis-
cipulis in magna maris tempestate ex-
citatus, illam compesci, effrenari præ-
cepit, quo facta est tranquilitas magna,
Matth. cap. 8. Marc. 4. Luc. 8. † Nam hæc 23
est mens diaboli se similem Deo emen
tire, ex primo illo diuinitatis anhelitu,
quo omnia eius opera emulatur, vt
apud eundem Lucanum. vbi sup.

Vocibus ijsdem
Humenteis late nebulas, nimbrosque solutis
Excussere comis, ventis cessantibus æquor
Intumuit, rursus vetitum sentire procellas.

¶ Et vt tempestates, sic, & tenebras 24
ope dæmonis possunt induci, vt de Tar
tarijs scribit *Mart. Venetus in peregrin.*
Asiat. eos adeó pollere dæmonũ præs-
tigijs, vt tenebras cum velint, & vbi ve-
lint inducant, & similia apud *Haiton.*
in histor. Sarmatar. † Ventos similiter 25
hac ex arte Finnios populos septentrio-
nales venales habuisse scribit *Olaus lib.*
3. cap. 16. Et Empedocles magum Agri
gentinum coribus asininis extensis
ventos refrenauit, vt narrat *Suidas.*
† Ita similiter Eritius Gottorum Rex 26

in quam partem verteret pileum, vẽtos excitabat, vt refert *Saxo*, *& ex eo Magn. lib.* 17.

26 ¶ Possunt similiter dæmones aerem, aquam, & terram certis in locis corrumpere, & tabificam, lætalemque reddere, quia possunt ijs tetrum odorẽ conciliare, vt tradit *D. August. lib. de natura dæm. Maiol. tom. 2. dierum Canicular. colloq.* 3. *Binsfeld. in confeß. malefi. concl.* 7.

27 † De terra, & aqua absque controuersia conclusio procedit: non totam terram, aut aquam, sed earum partes aliquas, qualiter in Italia *Auernus*, & in

28 Iudea *mare mortuum*. † De aere non ita, quia licet continuo fluat, vim tamen habet inuecilem ad resistendum, sed leui momento frigescit, aut calescit, quo fit, vt corruptio in eo non pos-

29 sit perdudare. † Contra tamen aerem corrumpi, & fœtidum reddi posse testatur *Nicephor. lib.* 14. *histor. Eccles. c.* 18. nam vt ait Arist. lib. 4. Metheor. cap. 1. *Igne vno excepto omnia in putredinem labuntur: terra, aqua, & aer putrescunt.*

30 ¶ Terremotus causatur etiam á dæmone, vel immisso vehementi spiritu in cabernis terræ, vel agitatione aeris, qui in eius visceribus detinetur: quod intellige: non vt tota terra contremat, sed regio aliqua, quæ secũdum philosophos nunquam ducenta millia excedit, *Seneca lib.* 6. *natural. qq. cap.* 25.

31 † Præter illud, quod in Christi Dñi morte contingisse testatur D. Matt. cap. 27. *& terra mota est*, nam vt de illo suppresso Christi nomine testatur Plin. lib. 2. cap. 84. *Maximus terræ mortalium excedit motus, Tiberij Cæsaris Principatu duodecim vrbium Asiæ vna nocte prostutas.*

32 † Terræ enim motus quatuor species sunt secundum Philosophos: prima dicitur *Brasmantiæ* humũ intus suscitantes moles propelũt, vt emersit, Delos, Hiera, Anaphe, Rhodus, Ophicosa, Pelagia, Eleusis, etiam in Boetia, secundũ *Maiol. dierum canicul. tom.* 1. *colloq.* 1.

† Secũda *Climatiæ*, quando ruentes mõ 33
tes omnia complanant per vehementem spiritum intus detentum, & ita Arthemisius, vt ædes Zenonis demolitur puluere tormentario sub terræ antro concluso igne admoto succendit, quod cum inflammaretur, & exitum quærens non inueniret omnia circum circa fecit corruere, vt narrat *Agathius Gotticar. rer. lib.* 3. † Tertia 34
Chasmatiæ quando hiatu absorbuntur, vt contingit in Athlantico mari Europeo orbe potior Insula Platone teste, & in Crisco situ Helicæ, & Bura, & Ciminia Italiæ opidum Succiniense; quæ aliás dicitur *Chasma*, vt in *l. forma*, *§. quare, D. de cẽsib.* † Quarta *Micemãtiæ*, 35
sonitu, fragore, fremituq; tantã audiũtur, cũ disolutis elementorum cõpagibus vltro adsiliunt, vel relabuntur considentibus terris *Anniam. Marcell. lib.* 17. † Quod ex naturale aeris per terræ visceribus meatibus contingit, Clem. 36
Alexand. stromat. lib. 6. *In Britannia insula esse quadam speluncam monti subiectam, in fastigio autem hiatum, cum autem ventus incidit in speluncam, & in fossæ sinum alliditur audiri sonum cymbalorum, quæ numero se pulsantur.* † Quod non ita 37
intelligẽdum, sed cum é visceribus antri spiritus aerque commoueatur per frequentes minimasque rimulas venticulus ille permeat exhibilãs, vt occultus leni sq; sonitus senciatur velut per organorum numerorum fistulas, qualiter Helias in ostio speluncæ audiuit auram lenem, & tenuem, & sybillum, *Reg.* 3. *cap.* 19.

¶ Fluuios ad tempus sistere, fontes 38
venis exicatis obdurare, scopulos, & saxa nouis fontibus terra productis diluere, aquas dirimere, & in caput repellere, vt retro fluere videantur possunt similiter á Magis præstari, vt de suis

tempo-

temporibus memorat *Plin.lib.2.c.103.* de Medea Ouid.lib.7.Metamorphos.

Cum volui ripas ipsis mirantibus omneis
In fontes reddiere suos conuersaque sisto, &c.

CAP. XIII. de *Magorum potentia circa externa, seu fortunæ bona.*

SVMMARIVM.

Lutherus de potentia dæmonis relatus, nu.1.
Diabolus hæreticorum Deus, nu.2.
Diabolus nullam potestatem, neque in corpus, neque in fortunas habet, nu.3.
Diabolus non pleno iure, sed definita potestate omnia accepit. nu.4.
D. Paul. ad Ephesios cap.6. de potestate dæmonum illustratus, nu.5.
Diabolus, quare appellatur Princeps mundi, & Deus seculi huius, nu.6.
Lutherus de mundi explicatione reiectus, nu. 7.
Mundus de improbis accipitur, nu.8.
Deus quandoque permittit dæmoni multa grassari, nu.9.
Dæmonis potestati nulla alia est, quæ comparetur super terram. nu.10.
Diabolus potest nos omnes (si Deus sinat) instanti delere, nu.11.
Diabolus ex Dei permisione quam multa effitiat, n.12.
Magij carmine solo quare multa operentur, nu.13.
Magi minutum pulverem expargendo mala parantur, nu.14.
Virgæ alicuius tactu Magi operare solent, nu.15.
Operibus Magicis dæmon est, qui effectum præstat, nu.16.
Magus potentiam ex pacto habent, numero 17.
Omnia quæ sublunari sunt Magis subiacent, nu.18.
Opera dæmonis diuina emulantur, numero 19.
Magi possunt alienos fructus, & pecora pellicere, nu.20.
Diabolus potest captiuos de carcere extrahere, nu.21.
Lex duodecim Tabulorum de fructus pellectione explicata, nu.22.
Sacularij, qui sint, nu.23.
Dardanarij vnde dicantur, nu.24.
Fruges traduci probatur, nu.25.
Serpentes quare facilius incantetur, numero 26.
D. Hierem. cap.8. & Psal.57. de serpentum incantatione illustrati, nu.27.
Serpentum incantatio frequens, numero 28.
Dæmones possunt alienæ famæ nocere, numero 29.
Diabolus quomodo assumpta hominum innoxiorum figura nocere queat, numero 30.
Deus quare permittat innoxios per dæmonem diffamari, nu.31.
Diabolus potest occulta peccata rebelare, nu.32.
Diabolus potest rumorem in populos spargere vnde fama oriatur, nu.33.
Diabolus potest hominibus dignitates varias comparare, nu.34.
Pontifices, qui malis artibus ad Apostolatus apicem peruenerunt, nu.35.
Pontifices ope dæmonis ad sedem peruenisse negatur, nu.36.
Diabolus curat homines decipere, numero 37.
Victoriam diabolus potest cui placet elargiri, nu.38.
Magica arte complures armis clari existerunt, nu.39.
Vires concedere ad profligandos hostes non est dæmonis, sed Dei, nu.40.
Brocha ieiuneijs, & pœnitentijs maceratus ingentem molem sustentauit, nu.41.

Diabolus, vt potentes viribus reddere nequit, ita nec celeres cursu, nu.42.

Celeres cursu referuntur aliqui, nu.43.

Diabolus, quod facere nequit ementitur, numero 44.

Diuitias, & thesaura diabolus donare potest, nu.45.

Ratio quare diabolus diuitias valet præstare, nu.46.

Diabolus ditare homines non cupit, sed decipere, nu.47.

Fausti, & Agrippæ præstigia in diuersorijs, nu.48.

Thesaurorum inuestigatores cæteris pauperiores, & sordidiores existunt, numero 49.

Diabolus quare homines non ditatur, numero 50.

Deus appellatur à dando, nu.51.

Diuites dicti sunt quasi diui, nu.52.

1 LVTHERVS, Vt hãc demonis potestatem præfiniret dixit in cõmẽt. ad Paul. Galat. 3. *Sumus nos omnes, corporibus, & rebus subiecti diabolo, quia hospites sumus in mundo, cuius ipse Princeps, & Deus est. Ideo panis, quem edimus, potus quem bibimus, vestes quibus vtimur, imo aer, & totum, quod vi-*
2 *uimus in carne sub ipsius imperio est.* † Retuli, vt de potestate dæmonis expertũ discipulum audiatis: licet blasphemè Deum, diabolum appellet; sibi nimirum, quia nos Catholici Deum vnum confitemur, dæmonum omnium iudicem, Principemque mundi, & conditorem, & rectorem: sic dominum, at-
3 que Deum. † Diabolo autem nullam potestatem, neque in corpus, neque in fortunas nostras, nisi mandatam, vel permissam agnoscimus, nam vt ait Dominus, *Mea sunt omnia*, excipit Lutherus, *Quæ in mundo sunt omnia*, & ea adiudicat diabolo, quasi propria; cum non valeat ex se capillum vllum de aluo fa-
cere nigrum, *Matth. c.5.* † Credit Satha- 4
næ omotrapecæ suo dicenti apud D. Luc. cap. 4. *Quia mihi tradita sunt, & cui volo, do illa:* sed mentitur, quia non pleno iure illi tradita sunt, sed quæ accepit præcario, & definita potestate accepit, vt probatur ex Iob cap. 1. *Dixit ergo Dominus ad Satham, ecce vniuersa, quæ habet in manu tua sunt: animum autem eius serua.*

¶ Neque obstat, quod *D. Paul. ad* 5
Ephes. cap.6. dæmones appellat *mundi rectores*, nam vt docet *D. August. in Psal.* 14. in hæc verba testatur *mundi*, dixit tenebrarum harum, *mundi* amatorum mundi: *mundi*, itaque impiorum, atque iniquorum, iuxta illud D. Ioann. cap. 1. *Et mundus eum non cognouit*, & cap. 15. *Si mundus vos odit, me priorem odio habuit.*
† Et ita in hoc sensu accipitur similiter, 6
D. Ioan. cap.12. dum dæmonem *Principem mundi* appellat, & D. Paul. Corint.
2. cap. 4. *Deum seculi huius.* † Sed impe- 7
rite Lutherus *mundum*, & *seculum*, accipit de rebus, quæ in mundo sunt omnibus, quod de solis malis hominibus per methonimiam dictum est, qui cũ mundo, & seculo seruiant: mundi, & seculi nomen meruerunt, iuxta illud D. Ioan. cap. 1. *Et mundus eum non cognouit.* † Et quia seruos se mancipia diabo- 8
lo dedicant, ipse Princeps eorum, & rector est: & quia eum colunt, sic Deus eorum dicitur, sicuti, & Lurcorũ Deus est venter, vt ait *D. Paul. ad Philippens. cap.3.* & ita docent *D. Augustin. lib.22. contra Faust. cap. 2. & 9. Iræn. lib. 3. contra heres. c.7. & lib. 4. c.48.*

¶ Et licet dæmonis potestas supre- 9
ma Dei prouidentia ligata sit, quandoque tamen relaxatur, vel in peccatorum punitionem, vel ad virtutis probationem, vel ob aliam nostrorum vtilitatem, ex qua Deus permittit dæmoni multa grassari cum sine eius licentia, quidquam

quidquam facere nequat, *cap. nec mirum*
10 *h.26.q.5.* † Licentia tamen obtenta (cũ spiritus sit Angelicus natura sua splendidissimus) quia ei lapsu naturalia immutata non sunt, tam multa in nos, & fortunas nostras operatur, qualia de tam potẽte aduersario colligi possunt, de quo D. Iob c.41. *Non est potestas, quæ cõparetur ei, qui factus est, vt nihil timeat.*

11 † Quare si, Deus eũ sinat instãti, vel nictu oculi facile nos omnes, & res nostras deleret, vt Iob filios, & fortunas, *Iob d.c.1. & 2.* ciuitates illas in mare mortuo, *Genes. c.19.* & exercitũ Senacherib, *Isai. c.37.* & alios, de quibus *Sprenger. in Mall. p.2. Thyræus lib.7. Cosmograph. c.13.*

12 † Et ita hanc sententiam, vt veram, certam, communem, atque laudabilem commendant *D. Augustin. lib.10. Ciuit. Dei, Grilland. de Sortileg. q.3. & 5. Binsfeld. in l. multi, C. de malef. & mathem. Cardinal. Turrecrem. in cap. non obseruetis h. 26. q.5. Godelman. de Lamijs lib.1. cap.7.*

13 ¶ Ad quod præstandum Magi accedunt tripliciter, vel solo carmine, vt docent Pontifices *in cap. igitur, h.26. q.3. & in cap. nec mirum d.26. q.5.* quo dæmon concurrit, & exhibet venena latenter, tempestates in agros, ignes in domos, lupos in gregem immittit, aut alia arte illa præcipitat, & interijt: nam dæmon in porcos irruens constat eos
14 præcipitasse, *D. Matth. cap.8.* † Vel minutum puluerem à dęmone acceptum spargẽdo, quo excitãtur arucæ, bruchi, locustæ, cãpæ, & id genus pestes agrorum, vt ex maleficorum confessionibus docent hæreticæ prauitatis Inquisitores, *Sprenger. d. part.2. Remig. lib.1. dæmonolat. cap.24. & 25. Binsfeld. in l.4. C. de malefic. & sacri palatij Magister, Spina de strigib. cap.15. Vairus lib.3. de Fascin.*
15 *cap.1.* † Vel virgæ alicuius tactu, quam eis dæmon præbet ad emulationẽ mirabilis virgæ Moysis, *Exod. c.7.8 & 9.* vt de Mercurio narrat Verg. AEnei. 4.

Tunc virgam capit, hac animas ille euocat Orco
Pallentes, alias sub tristia Tartara mittit, &c.

Ita enim dæmon fruges, & fructus terræ perdit, sterilitatẽ agris inducit, vel exicando terram, vel fructus præcoces deturbando, vel alia arte, cuius non ignarus Ouid. sic canit de Circe. 16

Carmine læsa Cẽres sterilem vanescit in herbam
Deficiunt læsi carmine fontis aquæ
Illicibus glandes, cantataque vitibus vua
Decidit, & nullo poma mouente fluunt.

Sic inquam Magus dæmone accersito potest fructus omnes terræ perdere, armenta, & pecora interire, domos, ac vrbes solo æquare, segetes cõburere, ac fortunas omnes conquasare, vt docet 17
Remig. vbi sup. d. lib.1. cap.21. & cap.24. 18
† Nam omnia, quæ sub lunaribus, iacẽt influentijs, eius potestatem non fugiũt, vt non male apud Petron. Magus gloriatur.

Quidquid in orbe vides patet mihi florida tellus
Cum volo siccatis arescit lãguida succis,
Cum volo fundat aquas mihi pontus inerteis
Submittit fluctus, zephirique tacentia ponunt
Ante meos sua flabra pedes, mihi flumina parent,
Hircanique tigres, & iussi stare dracones.

Perite quidem, & ex arte, quia dæmon 19
licet possit aquas ellicere ex terra, vel petra, illud fit, quia petram, vel terram findens, aquam per rupturam cogit subire: secus autem in Deo, cuius iussu ipsa terra, & petra aquas emittit, vt iuuente Moysi, Exod. cap.17. *Percutiensque petram exiuit, ex ea aquam,* vnde Sedulius in Paschal. lib.1.

Et ieiuna nouum vomuerunt marmora
potum.
20 ¶ Possunt similiter alienos fructus,
& pecora in suos agros pellicere, &
alio traducere, vt probat *Plin.lib.28.hist*
tor.natural. cap.2. D. August.lib.8. Ciuit.
Dei, Petr.Binsfeld.in comment.ad l.6.C.de
21 *malefic. & mathem.* † Captiuos de car-
cere extrahere (si Deus sinit) motu lo-
cali, quia dæmon potest velocissimé
corpora longissimé desita traducere,
vt tenet *D. August. lib.de diuinat.dæmon.*
cap.3. & 5. Sed non facit, quia dum Ma
gi capiuntur cum sua morte, vult eorũ
animas lucrare, *Binsfeld. in confess.ma-*
22 *lefic.* † De fructuum traductione assen-
tiunt decem Viri in l. XII. Tabul. N E
V E A L I E N O S F R V C T V S
P E L L E X E R I S, de qua plura *Bal-*
duin. & Pratei. in eius comment. Seruius,
& Acron. ad illud Vergil. ecclog. 8. *Atq;*
satas alio vidi traducere messes, quod pœ-
na capitis damnatur *in l. sciendum. D. de*
23 *arbor. furt. cæsar.* † De quorum genere
sunt *Saccularij*, qui vetitas artes exercẽ-
tes partem subducunt, partem vero
subtrahunt *l. Saccularij D. de extrahord.*
crimin. quam perperam exponit *Petr.*
Gregor. p.3. Syntagm. lib.37. cap.14. nu.7.
24 † Item, & *Dardanarij*, qui alienos acer-
uos in sua hordea traducunt, vt docet
Columel. in hort. dicti à Dardano Mago
ea exercente, vt carius venderet secun-
dum *Turneb. lib.9. aduersar. cap.16.* quo-
rum artes eo nomine prohibentur *in*
l. Dardanarios D. de pœn. & in l. annonum
25 *D. de extrahord. crimin.* † Nam cantu fru
ges traduci probatur, vel ex eo, quod
ait Tibul. lib. 1. eleg 8.

Cantus vicinis fruges traducit ab agris,
Cantus, & iratæ detinet anguis iter.

26 Nam, & si alia animantia, fruges, &
plantas in cantari agnoscam, in angues
potius, & serpentes incantationis po-
tentiam exercere potius semper exis-
timaui, ob fraudem, qua primi paren-
tes á serpente sunt decœpti, vt docet *D.*
August. lib.11. in Genes. ad liter. cap.28.
† Nam, & ad hoc conducunt duo loca 27
sacræ Scripturæ, quæ earum incanta-
tionem, vt veram profitentur, D. Hie-
rem. cap.8. *Ego mittam vobis serpentes re-*
gulos, quibus non est incantatio. & Psal.57.
Quæ non exaudit vocẽ incantãtium. † Cã- 28
tu enim serpens incantatur, ita vt sisti
cogatur, vt docet Petron. vbi sup.

Hircanique tigres, & iussi stare dra-
cones.

Rumpiturque, Vergil. Ecclog. 8.

Frigidus in pratis cantando rumpitur
anguis

Atque necatur, Lucan. lib. 6. Farsal.

Humanoque cadit serpens aflata ve-
neno.

Et veneno exarmatur, Silius Ital.

Serpentes dico exarmare veneno
Doctus Atyx, tractuque graues sopire
Chelydros.

¶ Possunt similiter alienę famæ no- 29
cere, varijs præstigij, & ludificatione
sensuum, vt de Maguntino dæmone
difamatore mirifico narrat *Petr. Le-*
loyher in prodig. ann.858. & dæmon alius
sanctum quendam monachum in Lu-
sitania Santareno exhibens de quo
Mart. del Rio lib. 6. Magicar. cap. 2. q.3.
sect. 3. † Possunt etiam assumpta homi- 30
num inoxiorum figura se eorum spe-
cie in suspectis locis exhibere, quod fa-
cile potest, si Deus id non impediat, vt
docet *Cuman. in lucerna Inquis. num.13.* vt
de Sagis absentibus, quæ à dæmonibus
exhibentur in conuẽtibus narrat *Petr.*
Binsfeld. in confess. malefic. part.2. dub.6. in
solut. argum. fol.333. Petr. Leloyher lib.2.
spector. cap.5. † Quod licet de inocen- 31
tibus negauerit *Binsfeldius*, *vbi supra*
non posse dæmones, quas huius pacti
sunt expertes repræsentare: verius pu-
tó Deum id permittere aliquando ad
maius meritum, & gloriam sufferẽtię,
vt affirmat *Spina sacri Palatij Magist.*
lib.

lib. de ſtrigib. cap. 14. & in Apolog. 3. c. 3.
32 † Poſſunt ſimiliter famæ nocere peccata occulta reuelando, vt ſolent Energumeni, vel falſo in ſimulando, vt de Doroteo narrat *Metaphraſt. apud Sur. Ian. 5.* de alio Ludouici II. Imperatoris tempore narrat *Sigisbert. in Chronic.*
33 *Vincent. lib. 15. cap. 37.* † Nam poteſt dæmon rumorem in populo ſpargere vnde fama oriatur, quæ ex minimis principijs incipiens ſe extollit, ac de bonis mala, & de malis bona falſo rumore concelebrat, vt docet *Tertullian. in Apologet. cap. 8.* quia vt ait Vergil. AEnei. 4.

Fama malum, quod non aliud, velocius vllum
Mobilitate viget vireſque adquirit eundo.

34 ¶ Poſſunt è contrario dæmones hominibus dignitates varias comparare, vt de innumeris conſtat, qui arte Magica ampliſsimas honoris ſedes ſunt adempti, vt narrat *Monſtrelat. lib. 2. hiſtor. c. 248. Maier. lib. 15.* † De Pontifici-
35 bus refert Simoneta, & Platina in vitis Pontific. *Martin. II. Benedictum IX. Ioannem XXII. Silueſtrem II. Gregorium VII. Pontifices maximos*, malis artibus ad
36 Apoſtolatus apicem perueniſſe. † Sed credendum nō eſt Deum vnquam permiſſurum, vt ſedes Apoſtolica Magico inſeſore contaminetur: *ſed malis artibus perueniſſe*, hoc eſt, ſimonia, ambitus, calumnia, & ſimilibus, quæ malæ artes ſunt, vt tradit *Card. Bellarmin. to. 1.*
37 *lib. 4. de Romano Pontific. cap. 13.* † Idque maximécum diabolus, vt plurimum, & ſemper Magos decipiat inanæ dignitatis, vel principatus ſpe: & pro ſceptro, palum: pro corona, rogum vrendis largiatur, vt tradit *Mailo. dierum canic. to. 2. colloq. 3.*

38 ¶ De victoria ſatis perſpectum eſt poſſe dæmonem, cui placeat largiri, præſtigijs, & induſtria varia, vt de Rege Sigisberto ab Hummis profligato carmine obiectis ſpectris memorat *Gregor. Turonenſ. lib. 4. hiſtor. cap. 28.* † De 39
Ollero Magica arte apud Suecos armis claro, narrat *Saxo Grammat. lib. 3. Dan.* Similia de Biarmenſibus *Olaus lib. 3. cap. 19.* de Odone pyrata *Saxo* lib. 3. de Siderio *Dubrau. lib. 3. hiſtor. Boem.*
† Nam vires concedere, quibus homi- 40
nes alios profligent, ac in defeſſo animo Giganteas molles ſubſtineāt, non eſt dæmonis potentia, ſed Dei, qui vt naturæ conditor eius inuecilitatē ſupplet, vt Dauid puero, qui virtute Gigātem Goliath ictu lapidis ſubſternit, & caput amputabit *Reg. 1. cap. 17.* † Et 41
Brocha monachus ieiunijs, & pœnitentijs maceratus Dei virtute ingentem mollem ſuſtentauit, vt narrat *Sophron. in prato ſpirit. cap. 190.*

¶ Et vt potentes viribus dæmon vere reddere nequit, ita nec celeres curſu agileſque ad paleſtram: nam hoc ſolius Spiritus Sancti dominium eſt, qui & ipſum Dauid fecit, vt puer leonem, & vrſum curſu anteuerteret *d. Reg. 1. cap.* 42
17. † Alij enim celeres curſu, & corpore agiles natura ſunt prediti, vt de puero, qui Fonteio, & Vipſano Conſſ. Romæ XLV. millia paſſuum à meridie, vſque ad veſperem tranſibat, vt narrat *Solin. capitulo 6.* de Philonide tot itineris nouem horis conficiente meminit *Plinius libro ſecundo capitulo 71.* 43
† Quod dæmon, quia præſtare nequit, 44
non minus, quam claudo pedes, cœco oculos, & ſimilibus, ea quæ natura eis denegauit, arte vtitur, & eorum pedes tam celeriter mouet, ex operatione latente, vt celeres á natura præuertere videantur, aut per aera vehit, quod ei faciliſsimum, vt Deo dante dicemus, *cap. de translat. corpor.*

¶ De diuitijs, & theſauris dicēdum 45
eſt poſſe dæmonem ſi vellet, & Deus permittat, non ſolere, niſi rariſsime, & varijs ob cauſis, illa donare, vt docet

Pſellus.

46 *Psellus, vbi sup. cap. de collat. aur.* † Nam cum nouerit omnes thesauros absconditos, & in mare submersas diuitias, auri, argentique fodinas, vniorum, & gemmarum latitula, inde poterit nemine vetante, aut audente resistere, quæ vellet sumere; longe quoque vafrius, & ocultius potest ex cuiusvis scrinio, vel saciperio nummos, quam quisque mortalium subducere, & cui vellit donare, vt tradit *Annan. lib. 4. de na-*
47 *tur. dæmon.* † Sed id non facit, quia non cupit homines ditare, sed decipere, vt illi, qui accepta dono à dæmone (vt sibi blandiebatur) pecunia, gestans donum prope reddit, vt nummeraret, sed excuso sacco nil, nisi testas, & carbones reperijt, vt narrat *Remig. lib. 1. dæ-*
48 *monol. cap. 4.* † Quemadmodum Faustum, & Agrippam fama refert cũ iter facerẽt solitos in diuersorijs nummos ad oculum sinceros hospitibus numerare, quos qui receperãt, post paululùm dies cornuum frustra, & scruta villissima reperiebant, vt hæc, & alia similia refert *Damhauder lib. de pecuniæ vituper. Lauren. Anna., d. lib. 4. de natura dæmon.*
49 † Nam Deus ditare diabolum homines non sinit; vt apparet in thesaurorum inuestigatoribus, qui maximas sibi diuitias pollicentes, cæteris pauperiores, & sordidiores existunt, *cap. fir-*
50 *missimè de hæretic.* † Ne derelicto proprio creatore (qui nos amantissimo amore prosequitur, & ea solum concedit, quæ ad vitam æternam consequenda sunt necessaria) demonem nostrorum omnium hostem irreconciliabilem (eo solo, quod pecunias cõdonaret) collerent, ac venerarentur, vt tradunt *Grilland. de Sortileg. q. 3. Andr. Cæ-*
51 *salpin. de inuestig. dæmon. cap. 12.* † Nam Deus appellatus fuit à dando, vt Iupiter à iuuando, vt docet *Cic. lib. 2. natura Deor.* ex quo Mecœnates, atque patroni ob liberalitate, & clementia in suos hoc sibi nomen inuenere diuinum, vt probat conciuis, & præceptor meus *Pater Mart. de Roa lib. 1. singular. cap. 9.*
† Diuitesque dicti sunt quasi diui, quia 52
bona beant homines, siue beatos reddunt, vt tradit *Tapia Aldana lib. 1. de vera homin. nobilit.* nam vt ait Iuuenal. lib. 3. Satyr. 7.

Ciceroni nemo ducentos
Nunc dederit nummos, nisi fulserit annulus ingens
Respicit hoc primum, qui litigat, an tibi serui
Octo, decem comites, post te ansit sella, togati
Ante pedes: ideo conducta Paulus agebat
Sardoniche, atque ideo pluris, quam Cossus agebat.

CAP. XIIII. *de potestate dæmonis circa animæ potentias.*

SVMMARIVM.

Diabolus potest memoriam iuuare eius organum adaptando, nu. 1.

Memoriam diabolus iuuare potest artificio, & præceptis, nu. 2.

Mitthridatis viginti Gentium linguis loquutus, nu. 3.

C. Iulij Cæsaris quaternas simul epistolas dictabat, nu. 4.

Michael Hieronymus de Torreblanca loquere, & dictare simul, nu. 5.

Memoriam diabolus modis contrarijs potest debilitare, nu. 6.

Memoria priuatus est lapsusè sublimi, numero 6.

Messalla Coruinus orator memoria destitutus, nu. 7.

Eusebius Sophista in peccati pœnam memoria priuatus, nu. 8.

Theodas in vita Barlaan, & Iosaphat memoriam defraudauit, nu. 9.

Athalidæ

Athalidæ memoria qualis fuerit, nu. 10.
Obliuio Simonis Thurbaui, & Hetruriæ iuuenis qualis, nu. 11.
Intellectus potest diabolus meliorem reddere, nu. 12.
Diabolus intellectum non iuuat, sed obnubilat, nu. 13.
Scientias potest diabolus docere, nu. 14.
Sosipatra gesta Philosophorum ex dæmone incubo renunciauit, nu. 15.
Roman Ramirez arte dæmonis medicinam ademptus, nu. 16.
Amphiareus, & anus Pindari arte dæmonis poetæ facti, nu. 17.
Diabolus qua arte faciat suos linguis loqui cum donum sit Spiritus sancti, nu. 18.
Dæmonis potestas in voluntatem nostram qua arte operetur, nu. 19.
Diabolus nequit inuito consensum extorquere, nu. 20.
Arbitrij libertas in omni opere semper integra manet, nu. 21.
Diabolus potest concupiscibilis, & irascibilis facultatis organa turbare. nu. 22.
Heretici reprehenduntur, qui motus concupiscientiæ peccato ad scribunt, numero 23.
Inspirationibus diuinis, non secus ac suggestionibus diaboli valemus assentire, vel non, nu. 24.
Arbitrij libertas post lapsum homini integra mansit, nu. 25.

1 ANIMAE Potentiæ, quia tres sunt *Memoria, Intellectus, & Voluntas*, de his primo diserendũ est, posse diabolum memoriam iuuare, eius organum adaptando, vt facilius recipiat, & firmius retineat species: vel motu locali noxia pellendo, vel iuuantia applicando, qualiter medici solent ex rebus naturalibus, *l. eiusdem legis, § adiectio, D. ad l. Cor-*
2 *nel. de sicar.* † Vel artificio, & præceptis, vt qui ætate nostra memoriæ artes proposuertũ varias, vt non sine sale, & acumine *Thomas Alexander*; *Disconus Arelius, & mihi in Græcis præceptor Frãcis. Sanctius Brocens. Salmanticensis Rectorices primarius libro de artificiosa memor.*
† De Mitthridate enim constat cum 3
Rex fuisset duarum, & viginti Gentiũ totidem linguis iura dedisse, & pro contione singulas sine interruptione affatus, & eorum omnium narrationibus responsum dedisse, sine interprete, vt narrat *Plin. lib. 7. cap. 24.* † de C. Iulio 4
Cæsare Imperatore vulgaris fama est, quaternas simul epistolas dictasse, & cum scriberet, loquebatur simul, & dictabat, & ardua quæque audiebat, & cum amicis confabulabatur, vt meminit *Idem Plin. d. lib. 7. cap. 25.* † Quod na- 5
turaliter fieri potest, vt de genitore meo Michaele Hieronymo Torreblanca (qui ex ingenij præstantia prudentis nomen commeruit) expertus sum, quod earum rerum, quas ipse semel vidisset, aut audiuisset nunquam oblitus: dictasse, & scripsisse simul diuersas scripturas: intellectus enim, & memoria sæpius coherent, vt probat *Bocon lib. de memoria, & intellectu ad princip.*

¶ Eadem similiter potest dæmon 6
modis contrarijs quam plurimum debilitare, & tollere, nam vt ait Plin. lib. 7. cap. 24. *Ictus lapide oblitus est quidam literas.* † Ita, & lapsu é sublimi per alli- 6
sionem corruptis sensibus corrumpitur etiam memoria, vt de alio, qui expræalto tecto lapsus matris, & affiniũ oblitus perpetuo perdurauit, *Idem Plin. d. cap. 24.* † Messala Coruinus orator 7
adeó sui, suorumque oblitus est ob ægritudinem, vt nomine suo non recordaret, *Idem Plin. d. cap. 24.* quem tamen plurimum sensu valuisse testatur *Solin. cap. 6.* † Aliquando etiam ex per- 8
misione diuina, atque peccatorum

pœnam euenit memoria quis priuari,
vt Eubolius sophista, qui ex animi in
constantia, quod tempore Constantini
religionem Christianam professus: de-
nuo ad Iuliani Imperia peruentus in
Gentilitatem reddit: & mortuo Iulia-
liano ad Christianos reuersus ex tem-
plo stultus factus in templo iacebat, vt
narrat *Maiol. tom. 1. dierum canicul. col-*
9 *loq. 4.* † Et quia hoc ex causis natulali-
bus fieri potest, nil vetat, quin eis dæ-
mon vtens memoriam sobeat, & con-
trarijs defraudet, vt fecit Thodas in vi-
ta Barlaam, & Iosaphat, apud *Da-
mascen.*
10 † Talem putò fuisse memoriam Atha-
lidæ apud *Laert. lib. 8. in vita Pythagor.*
talem Apoloni Thyanæi, quam laudat
Suidas, Dubraui apud Eunapium. † Ta-
11 lem, & obliuionem cuiusdam Cle-
rici apud *Fulgos. lib. 1. Exemplor. cap. 6.*
talem Simonis Thurbaui, de qua *Poly-
dor. lib. 15 histor. Anglor.* talem iuuenis
Hetruriæ testibus *Codronch. lib. 3. de
morb. venefic. cap. 6. & Cæsalpin. lib. de in-
uestig. dæmon. cap. 10.*
12 ¶ Secundo potest intellectum sub-
tiliorem, & meliorem, quo ad functio-
nes ingenij, & iudicij reddere, per com-
modiores organi dispositiones: humo-
ribus, videlicet, densioribus, motu lo-
cali depulsis, vel agentium naturalium
adhibitis medicamentis, vt tradit *Ra-
phael. de la Torre to. 2. de vitijs oppos. relig.*
13 *q. 95. in prælud. disp. 6.* † Sed hæc bono-
rum Angelorum quasi propria sunt
munia: nam mali isti dæmones potius
humorum densitate, spirituumque pau
citate, inuecillitate, atque impuritate
tenebras mentis amat humanis effun-
dere: suis etiam tribuũt mala pharma-
ca; quibus à recta mente homines deij-
ciant, vt per se non raro præstant ijs,
quos obsesere *D. Matth. c. 8. D. Marc.*
14 *5.* † Ex quibus sequitur an possit dæ-
mon scientias, & artes docere? & dico
posse, si vellit, & Deus sinat, per locu-
tionem nempe, & manifestationem
sui conceptus: non solum interna sug-
gestione, sed etiam in forma visibili ap-
parendo, & homini loquendo, vt fate-
tur *D. Thom. 2. 2. q. 96. art. 1.* † Et ita So- 15
sipatra, quęcunque aliui (ea absente)
gesta Poetarum, Philosophorum, &
Oratorum scripta omnia á dæmoni-
bus incubis edocta pronuntiabat, vt
refert *Eunap. in Edesio*, de Euase testis
est *Suidas*: de Thynico, *Socrates*: de nos-
tri seculi Anabaptistis *Niderius.* † De 16
Romano Ramirez adhúc extat memo
ria Toleti incinerato ann. 1600. qui
præmissis Arabum ritibus, & ieiunij
del Ramadam, factis *Guadoc, & zala*, siue
Guadò gua zala, recitando *azoras*, versa
facie *Alquebra*, dicendo *Ala queuir*, me-
dicinę artẽ fuit ademptus. † Non secus 17
ac illi, qui arte Notoria, Paulina, aut
Cabalista scientias adquirũt dæmonis
auxilium quęrentes, nam Amphiareus
sic vates factus narrat *Pausan. in Corinth.*
& anus Pindari hymnum edocta, *Idem
Pausan. in Boet.* † Immitatur enim Deũ 18
simia diabolus, qui suos varijs linguis
facit apparere, vt Apostoli, qui accep-
to Spiritu sancto, Acta Apostol. cap. 2.
*Cœperunt loqui varijs linguis pro vt Spiri-
tu sancto dabat eloqui illis*, quod quia ne-
quit præstare mentem deludit, & ipse
in oreverba profert, quia gratia lingua-
rum donũ Spiritus sancti est, D. Marc. 1.
linguis loquentur nouis.
¶ Tertio in voluntatem nostram 19
longè restrinctior est Magiæ, dæmonis-
que potentia: quia dæmon non potest
voluntatem nostram mouere aliter
quam obiecto; tanquam odibili, vel
amabili exterius posito: vel excitatis
imaginarijs visionibus, & cogitationi-
bus: & allecta, & inclinata voluntate
per passiones in parte sensitiua inflãma
tas, *Binsfeld. in l. eorum, C. de malefic. &
math.* † Quæ quo vehementiores sunt, 20
eò quo-

eo quoque, & acrius inclinant, & quaſi abripiunt aliquando: nunquam tamen voluntati neceſsitatem imponũt, quia inuito conſenſum nequeunt extorquere, *D. Thom.* 1. 2. q. 80. *art.* 3. *D. Cyril. Catechef.* 4.

21 † Alias enim arbitrij libertatem tollent, ſi vllam voluntati neceſsitatem imponerent; etiam in ijs, qui mortiferis culpis ſunt irretiti: nã homines certé deſiij ſſent eſſe, ſi libertatem arbitrij admiſiſſent: ſunt enim ij gratia gratum faciente deſtituti, ad tamen, nec naturali voluntate arbitrij, nec communi auxilio Dei ſunt orbati.

22 † Neque obſtat, quod dæmon poſsit ſenſus internos mouere, & concupiſcibilis, atque iraſcibilis facultatis organa turbare, motis ſimul corporeis membris, nam appetitus, hic ſenſitiuus cum libertate caret, & coactione quadam in obiectum ſuum compellatur, poteſt veterator eũ in malum actum impellere, cui voluntas non ſolum, non ſubeſt, quia longe dignior; verum etiam reſiſtere valet, Apoſtol. ad Roman. cap. 8. *Scio, quòd neque Angeli, neque Principatus, neque poteſtates poterunt me ſeparare à charitate.*

23 † Quare ex eo nobis maioris meriti, & mercedis occaſio gignitur, quidquid hos motus concupiſcentiæ peccato adſcribant *Godelman. lib.* 3. *de Lamijs cap. fin. Daneus lib.* 2. *Ethicæ Chriſtian. cap.* 7. *Lutherus, Caluinus, & alij hæretici Gen.* 4.

24 † Quia hos ſunt fructus errorum de libero arbitrio, denegato, & materia originalis peccati male intellecta; cum etiam inſpirationibus diuinis valeamus aſſentire, vel non, ex diuino oraculo dicente apud Matth. cap. 23. *Hieruſalem quotiens volui congregare filios tuos, & noluiſti.*

25 † Nam etiam póſt lapſum in homine arbitrij libertas integra manſit, *Geneſ. d. cap.* 4. *Deuter.* 30. *Ioſ.* 24. *Pſal.* 16. *Sapien.* 9. *Eccleſiaſt.* 15. & 31. *Apoſtol. Corint.* 1. *cap.* 3. & 7.

CAP. XV. de ſenſus deceptione, tam interni, quam externi.

SVMMARIVM.

DÆmonis conatus eſt homines in errorem inducere, nu. 1.
Senſus decipit diabolus turbãdo phantaſiam, non tamen immutando, nu. 2.
Ex ſpeciebus rerum, quas homo aliquando vidit efficitur corpus phantaſticum in intellectu, nu. 3.
Imaginationes quo nam pacto dæmon retrahet, nu. 4.
Senſuum externorum deluſiones remiſsiue, nu. 5.
Phantaſiam diabolus valet, ita commouere, vt quis vigilans more dormientium varia videat, nu. 6.
Phantaſia vitiata facile eſt, vt viſus decipiatur, nu. 7.
Halabol morbi, quo quis vidit gemina, nu. 8. & 9.
Gentilium falſæ apparitiones, & reuelationes vnde emanarunt, nu. 10.
Imaginoſi morbi duæ ſpecies, & primo φρενιτι, *nu.* 11.
Κορυβαντιασμὸς ſenſui tollit ſenſum, auribus indijt vitiunt, nu. 12.
Tactus ſolet decipere, nu. 13.
Guſtus, & odoratus ex humorum vitio ſępe decipiunt, nu. 14.
Diabolus ſenſibus ſe inſerens decipere ſolet, nu. 15.
Dæmon quomodo decipiat, ex parte obiecti, nu. 16.
Diabolus quando decipit per artem perſpectiuam, nu. 17.
Diabolus ex parte aeris medij quando decipiat, nu. 18.
Gygis annulus, & Orgi galea quibus homines redebantur inuiſibiles, nu. 19.
Diabolus facere nequit, vt corpus quantum, & coloratum reddatur inuiſibile, numero 20.

Diabouls

Diabolus ex elementis format visui obiecta, nu. 21.

Pictores facere possunt, ex coloribus commixtis picturas, vt oculos fallant, numero 22.

Diabolus ad instar pictoribus, ex elementis format obiecta, nu. 23.

Diabolus imbuens medium aliqua qualitate varia repræsentat, nu. 24.

Diabolus moto aere facit, vt species simul moueantur, nu. 25.

Diabolus ex varia corformatione, vel multiplicatione specierum sensilium vna res variè representat, nu. 26.

Diabolus ex parte organi mutato eius situ res facit, vt quæ in loco est videtur esse in alio, nu. 27.

1 POST Dæmonis potestatem circa animæ potentias vegetatiuas, restat dicere de eius potentia circa sensitiuas, & qua arte sensus decipiat humanos, tam internos, quam externos, vt homines in errorem inducat, cuius eius conatus,
2 *cap. nec mirum h. 26. q. 5.* † Et primo de internis dicendum est posse dæmonem eorum functionem decipere, vel turbando phantasiam, non tamen immutando, vt qui à natiuitate nunquam vidit rectè de rerum coloribus imaginetur, vt docet *Aristot. lib. 3. de anim.* nam imaginatio motus est à sensu actu factus authore eodem *Aristot. 2. de anim.*
3 † Quanquam haut negem posse ex speciebus rerum, quas homo veré aliquãdo vidit, ijs per imaginationem commixtis, & confusis effingere aliquando corpus phantasticum, illudque per imaginationem oculis obicere, vt chymera conflata, ex capra, leone, & dracone, vt est cõmunis cum *D. Tho. p. 1. q. 111.*
4 *art. 3.* † Vel concitatis in corpore, quæ sunt motionibus per humorum inæquali cõmixtione, & agitatione assumendo, & deducendo vapores instituto suo acommodatos, vt quas vult imaginationes homo retractet, vt docent *D. Augustin. lib. de cura pro mort. cap. 12. Victoria in relect. de Mag. num. 35. Ioseph. Angles in Sentent. 2. dist. 8. q. 3. dub. 5. Molina in D. Thom. p. 1. q. 111. art. 3.*

¶ Quo ad sensus autem externos 5
plura possem congerere, nisi me breuitas, quam affectaui, reuocaret, ostendam in quo delusio cõsistat, exempla vero petantur, ex *Guilh. Parisiens. p. fin. de vniuerso, c. 22. Remig. lib. 1. dæmonol. c. 11. Ioan. Salisberiẽs. lib. 2. de nugis curial. Mar. del Rio lib. 2. Magic. q. 14. Rapaphael de la Torre tom. 2. de vitijs, oppos. relig. quæst. 95.*
† Dæmon enim si Deus sinit potens 6
est, quæ sunt in corpore humores, ita turbare, & phantasiam commouere, vt quis vigilans putet, more dormentium, se varia videre, & audire, quæ re vera, neque oculis vidit, neque auribus vnquam hausit, vt docet *Caietan. 2. 2. q. 95.*
art. 3. † Nam phantasia viciata facile 7
est, vt visus decipiatur iuxta illud Prouerb. cap. 13. *Oculi tui videbunt extranea*, hoc est, *visiones admirandas*, iuxta Chaldaicã versionẽ. † Quod adeó naturale 8
est, vt cuiusdam morbi dicti *Halahol*, meminerit conciuis meus *Abynzohar lib. 1. Theisir, tract. 8. cap. 1.* quo qui effecti singula putant se videre gemina.
† De alio Aristoteles refert, qui suam 9
imaginem, siue simulachrum in aere, sibi, quasi in speculo propter oculorum vitium semper obseruare existimabat, vt & meminerunt alteri conciues mei Arabes *Auerroes, & Algazel.* † Ex quo 10
emanarũt tot falsæ Gentilium apparitiones, reuelationes, extases, & similia, quia quod dæmon efficere non potest arte vtitur, vt decipiat, vt docent *D. August. lib. de cura pro mort. cap. 12. Molina d. q. 111. art. 3. Angles in Sent. 2. dist. 8. q. 3. dub. 1.*

¶ Auditus

11 ¶ Auditus similiter viciatus sæpissimé solet decipere, vt in ijs, qui morbum imaginosum paciuntur; cuius egritudinis duæ species constituuntur: vnam notiorem, cui nomen est φρενῖτις *phrenitis*, qua phantasmata objiciuntur animo visibili imaginatione, de qua specie scripserunt *Cornel. Celsus, & Cæl.*
12 *Aurelianus medici.* † Altera species dicitur κορυβαντιασμὸς *corubantiasmos*, quæ sensui tollit sonum, auribus indijt vitium, quo sibi andire tinnitus, & sonitus videntur, de quo Varro in Prometh.

Leuisona mens sonorinas imagines adfert.

13 ¶ Tactus similiter solet decipi non solum ægris, vt Isaac, qui tactu Iacobum non dicernit, *Genes. cap. 27.* sed etiam bene valentibus, vt Abraham, qui Angelos in assumptis corporibus tactu, & pedum lotione non deprehen-
14 dit, *Genes. cap.* 18. † Gustus quoque, & odoratus non raro solent fallere, vt probat *Celsus lib. 3. cap.* 18. quibus, & eorum singulis, cum se dæmon posit inserere facile est, vt decipiat per eorum humorum perturbationem, vt docet *Raphel de la Torre, vbi supr. disp. 6.*
15 *& 7.* † Nam vt ait D. Augustin. lib. 18. qq. *Serpit hoc malum diaboli per omnes aditus sensuales dat se figuris, acommodat se coloribus, adhæret sonis, odoribus se subijcit, infundit se saporibus, & quibusdam nebulis implet omnes meatus intelligentiæ.*

16 ¶ Modus tamen, quo hæc præstigiagiatoria dæmon operare solet, varius est. Primus ex parte obiecti, aut ostensarum rerum agitatione, subita occultatione, varia collocatione, separatione, vel cōglutinatione latente, vt faciūt gyrtæ, & circulatores de quibus plura
17 *Raphael de la Torre d. disputat. 6.* † Aut per artem perspectiuæ, certa quadam dispositione obiecti in ordinem ad oculum videntis, vt quando quis lineas confuso ductas ordine per foramen, vel rotata tabula videt, ex aduerso, quæ exhibent speciem artificiosæ picturæ, vt tradit *Guielh. Parisiens. part. fin. de vniuers. cap. 22.* † Aut ex parte ae- 18
ris medij impediendo species ne ad oculum, vel alium sensum deferantur, vt fecit Apolonius, vt quascumque res vellet, inuisibiles faceret. Et Venus, apud Vergil. AEneid. 1.

At Venus obscuro gradientes aere sepsit
Et multo nebulæ circum Dea fundit amictu
Cernere ne quis eos, ne quis contingere posset.

Et ita intelligo, quod vulgó circunfer- 19
tur de Gygis annulo, quo reddebatur inuisibilis, apud *Platon lib. 2. de Republ.* & de Orgi galea, cuius amictu vnusquisque fiebat inuisibilis, apud *Homer.*
Illiad. 5. † Quia dæmon facere nequit, 20
vt corpus quantum, & coloratum, reddatur inuisibile; nam id diuinæ Maiestatis attributum est, qui in medio Iudæorum inuisibilis factus, per medio illorum ibat, neque abvllo cernebatur,
D. Ioann. cap. 8. † Vel per organum vi- 21
suum formando subito ex elementis potissimum aere obiectum, quod offert spectantibus, quod adeó ementiri potest, vt etiam tactum fallat, vt docet
Molina d. quæst. 111. art. 4. † Nam sicut 22
pictores, & sculptores, ex materijs sibi subiectis varias formas, & figuras rerum effingunt, & interdum tales, vt veræ, ac naturales videantur, sicut traditur de illis vuis à Zamolxidæ pictis, vt ab auibus appetitis fallerent. *Plin. lib.*
35. cap. 10. † Ita dæmon ex aere iungens 23
partes terreas, & aquas, nuuium, vaporum, atq; exalationum; vt colores, hac mixtione facibus exprimātur, efficere potest, vt visui aliquid offeratur, quod re vera esse iudicetur, vt dicēdū est alio

loco, quod haut latuit Vergil. AEneid.6.

Tunc dea nube caua tenuem ſine viribus vmbram.

Infanciem AEneæ.

24 Secundo decipit dæmon ſi medium imbuat aliqua qualitate, qua ſpecies per eum tranſeuntes, ſic modificentur, vt obiectum non quale eſt repræſentetur: vt ſi iuncos, & palleas humi ſternas, & lucernam inde ex cera, & corio ſerpentis ſulphurato inducas videntur ſerpentes ſaltitantes, vt meminit *Bonauent. & Gabriel. in Sentent. 2.*
25 *quæſt.8.* † Tertio ſi moto aere medio ſimul ſpecies mobeantur, vt nauigantibus contingit, qui ad motum nauigij arbores, & vrbes moueri arbitrantur, vt fecit diabolus dum nauis, quæ Claudiæ zonam vehebat matrem Idæam ſequi videretur, vt tradit *Tertulian. in Apologet. cap. 22. D. Auguſtin.*
26 *lib.10. Ciuitat. Dei.cap.16.* † Quarto, ſi ex varia conformatione, vel multiplicatione ſpecierum ſenſilium vna res varia videatur, vt quando vnicum conſpicilium plures nouis vnius obiecti figuras exhibet, quod & per ſolam ſpecierum ſenſilium, quæ ſunt in phantaſiæ tranſitum, vſque ad ſenſus exteriores poteſt contingere, vt docet *D. Thom. in Sentent. 2. diſt. 8. quæſt. 1. art. 5.*
27 † Aut ex parte organi, mutato eius ſitu, vt res, quæ vno in loco eſt videatur eſſe in alio, vel gemina, quæ vnica eſt, perturbando humores, quorum agtatione res aliter quam res eſt repreſentatur, vt de ebris meminit Varro in Prometh.

Duplicem ſolem, & geminas ſe cernere Thebas.

CAP. XVI. de hominis in belluam degeneratione.

SVMMARIVM.

Transformationes hominum negari non poſſunt, nu.1.

Transformationes fieri poſſe à dæmone negatur, nu.2.

Diabolus non poteſt creaturam in aliam formam mutare, nu.3.

Hæretici lycantropias damnantur, numero 4.

Nabuchodonoſor, & vxor Loth Dei miniſterio transformati ſunt, nu.5.

Nabuchodonoſor bouini corporis effigiem non induiſſe, ſed mente abalienatum, numero 6.

Nabuchodonoſor verè in beſtiam transformatus eſt, nu.7.

Loth vxor verè in ſtatuam ſalis conuerſa eſt, nu.8.

Vxor Loth conuerſa in ſtatua ſalis, vſq; impreſſens durat, nu.9.

Carmina D. Cypriani de vxore Loth referuntur, nu.10.

Præſtantij in caballum conuerſus, numero 11.

Arcades in lupos, & ſocij Diomedes in aues, Vlyſis in ſues conuerſi, nu.12.

Progna, & Philomena in aues, Apuleius in aſinum, Anthæon in ceruum, & alij trãſformati, nu.13.

Gentilium transformationes hæretici veras eſſe conantur perſuadere, nu.14.

Deus ſolus, qui hominem creauit valet tranſformare, nu.15.

Diabolus, quæ non valet præſtare, ementitur per deluſionem, nu.16.

D. Auguſtin. de transformationibus dæmonum commendatus, nu.17.

Diabolus animalia perfecta, nec creare, neque transformare valet, nu.18.

Diabolss aquam in vinum nequit conuertere, nu.19.

Diabolus

Diabus facere potest, vt sibi homo persuadeat in lupum conuersum esse, nu.20.
Lucantropia, quæ sit, nu.21.
Mania inter quos morbos anumeretur, n.22.
Maniaci varia sibi persuadent, n.23. & 24.
Diabolus, vt homines in bestias conuersos ab alijs videantur varie solet decipere, nu.25.
Iphigenia, quâ arte è medio sublata, nu.26.
Socij Diomedes, quo pacto in aues videbantur conuersi, nu.27.
Ascanius è medio quare à dæmone sublatus, nu.28.
Diabolus facit homines varie apparere eos aeream circundans effigiem, nu.29.
Ouidius de transformationibus dæmonis cõmendatus, nu.30.
Homines in lupos transformatos vere tenẽt plures, nu.31.
Exempla eorum, qui in lupos sunt translati quomodo accipiantur, nu.32.
Diabolus non valet capillum vlum album facere nigrum, nu.33.

NATVRAE humanæ transitus de vna in aliam speciem, vt est hominis in delineamẽta bestialiacõuersio, aut alterius perfecti animalis degeneratio, negari non Potest, cum videamus vxorem Loth conuersam instatuam salis *Genes. c.19.* & Nabuchodonosor in bouẽ, *Daniel. c.4.* † Sed horum exemplo, ita à Magis posse fieri ore pleno negãdum est, quia hominis transformatio, non minus quam eius creatio, & productio ad absolutam Dei potestatem pertinet, & per consequens dæmoni, & Magis omnibus denegatur, *D. August. lib.3. de Trinit. ex cap.7. & lib.83. qq. cap. 79. D. Thom. part.1. quæst.65. & lib.3. contra Gent. cap.103. Annan. lib.4. de natura dæmon. Remig. lib. 2. dæmonalat. cap. 15. Binsfeld. in confess. malefic. conclus.3. Petr. Thyræus lib.2. de apparit. spirit. ex cap.15. vsque ad cap.24.* † Neque obstant exẽ- 3
pla primo adducta de vxore Loth, & Nabuchodonosore Rege, quia hæc diuina potentia, & virtute facta sunt, quæ ad Magicas incantationes tradi non debent, vt decissum est in Concilio Ancyrano in cap. Episcopi huius 26. quæst.5. *Quisquis credit posse fieri aliquam creaturam in melius, aut deterius immutari in aliam speciem, aut similitudinem, nisi ab ipso creatore, anathema sit.* † Vt sic apper- 4
te conuincantur hæretici, qui ex supradictis exemplis Lycantropias suas conantur persuadere, qualiter *Bodin. lib.2. Magor. dæmonon. cap.6.* quæ mera sunt phantasmata secundum *D. August. lib. 18. Ciuitat. Dei cap.17. D. Thom. part.1. quæst.114. art.4. Spina de strigib. quæst.8. Malleus malefi. part.1. quæst.10. Grilland. de Sortileg. quæst.7. Victoria in relect. de Mag. prope fin.* † Neque ad sacram hif- 5
toriam referendam, nam vt ait Daniel d. cap.4. *Eadem hora sermo Domini completus est super Nabuchodonosor, & ex hominibus abiectus, & fœnum, vt bos comedit, & rore cœli corpus eius infectum est, donec capilli eius in similitudinem aquilarum crescerent; & vngues eius quasi auiũ.* † Etiã si de Nabuchodonosore pleriq; 6
negent Regẽ bouini corporis effigiem induisse, sed dumtaxat mente abalienatum, vt se bouem crederet, *Perera lib.5. in Daniel. Medina. lib.2. de recta in Deum fid. cap.7.* † Quia verius puto Re- 7
gem in bestiam transformatum fuisse sensusque, & formam accepisse bouis, vt peccudũ more quadrupes incederet, & fœno vesceretur, & homines fugeret, & subdio degeret, vt docet *D. Gregor. lib.5. Moral. cap.8. Molina in D. Thom. part.1. quæst.111.* † De vxore ta- 8
men Loth nullus dubitauit ipsam transmutatam, & conuersam fuisse, quia vt ait Genes. d. cap.19. *Respiciensq; vxor eius post se, versa est in statuam salis.*

9 † Quæ vſque impreſſens perdurat in Segor,quæ aqua non reſoluitur,nec igne crepitat, nec ruit ventis, nec mutilatione fraudatur, nam ſiquis aduena aliquid ei de corpore diminuerit, ſtatim redintegratur, & patitur menſtua, quaſi eſſet viua, vt obtime recolit *Epiſcopus Maiol.tom.1.dier. Canic.colloq.18.*

10 † Nam vt ait D. Cyprianus relatus à d. Maiol. vbi proxim.

Durat adhuc etenim nuda ſtatione ſub æthram,
Nec pluuijs dilapſa ſitu,nec diruta vẽtis,
Quim etiam ſiquis mutilauerit aduena formam,
Protinus ex ſeſe ſuggeſtu vulnera complet:
Dicitur,& viuens alio iã corpore ſexus
Munificos ſolito diſpungere ſanguine menſes.

11 Quæ quia dæmon non valet immittare præſtigijs deludit,ac fingit ſe conuertere homines in varias beſtiarum formas,vt de patre Præſtantij,qui ſe caballum fuiſſe, & annonam, cum alijs iumentis vaiulaſſe ſcribit *D. Auguſt. lib.*
12 18.*Ciuit.Dei cap.*17.† De Arcadibus in lupos hauſto licoreDeo ſuo Lycęo,*cap. nec mirum h.*26.*q.*5.de ſocijs Diomedes in aues, apud *Homer.* Vlyſis in ſues, de quibus Vergil.Eulog.8.

Carminibus Circes ſocios mutauit Vlyſis

13 De Progne, &Philomegna in aues,de Apuleio in aſinum, de Antæon in ceruum, *Ouid. lib.3. Metamorph.* de Puella in equam *Silueſt.lib. de ſtrig.2.cap.8.* de iudici in ſaxum,idem Ouid.lib.13.Metamorph.

Certata lite Deorum
Ambraciam verſumque vident ſub imagine ſaxum.

14 Quos omnes,& alios innumeros,quorum transformationes celebrauit antiquitas, licet veré transformatos aſſeberent *Paracelſ.lib.de Philoſoph.magn.& Spondan.inHomeri Odiſſ.lib.*10.perperam argumentantes ex illa ſacra vxoris Loth, & Nabuchodonoſoris hiſtoria.
† Nam cum hæc ſint á Deo facta ad 15
Magicas incantationes iuuare non poſſunt:ille enim, qui hominem ex limo terræ ſuſcitauit, *Geneſ. cap.* 2. poterit eum in quam velit formam inducere, vt docet *D. Hierem.cap.*18. † Quarum vlla, quia dæmon non valet immittare, conatur ementire, atque ſenſus deluſione effingere, quod non valet ſuperare,dict.cap.nec mirum huius 26. quæſt.5. *Hæc omnia magis præſtigijs fingebantur, quam rerum veritate complerentur,*quia vt ait Horar.od.5. 16

Venena magnum fas, nefaſque non valent
Conuertere humanam vicem.

Cuius rei rationem præſcribens in hęc verba eleganter teſtatur D.Auguſt.lib. 17
18. Ciuitat. Dei cap.18. *Non ita ſolum animum,ſed nec corpus quidem vlla ratione crediderim dæmonum arte, vel poteſtate in membra, vel delineamenta beſtialia veraciter poſſe conuerti,ſed phantaſticum hominis, quod etiam cogitãdo,ſiue ſomniando per rerum innumerabilia genera variantur: & cum corpus non ſit, corporum tamen ſimiles mira celeritate formas capit: ſopitis, aut opræſsis corporeis hominis ſenſibus, ad aliorum ſenſuum neſcio, quo inefabili modo figura corporum poſſe perduci.* † Nam licet 18
dæmon poſsit virgas in ſerpentes trãſformare, & ex limo concreto ranas producere, non ſequitur poſſe hominem commutare, quia ex virgis, & limo putrefactis naturaliter ſerpentes, & ranæ produntur, quarum accelerata concoctione poteſt dæmon actiua paſſiuis applicando illa producere, quod ad hominem trahendum non eſt, *vt diximus ſup.cap.*10.*de Magorum vera,& appar.operat.*† Cum etiã aquã in vinũm, 19
quia naturaliter non transformatur, licet dæmon poſsit ementire, non tamẽ illã in hũc conuertere, quia hoc ſolius

Dei

Dei eſt, qui in nuptijs Cana Galileæ fuit operatus *D. Ioan. cap. 2. aquam vinum factam*, ex quo Cæl. Sedulus lib. 3. Paſc.

Cuius ſub tegmine blando
Mitis in occiduas enutriuit pampanus vuas.

20 ¶ Quare ad præfatas demonũ tráſformationes dicendum eſt: quod ſi aliquando contingerunt, id fuiſſe, quia demon fecit, quod talis homo id, ita ſibi perſuadeat, quod fieri poteſt ex humorum vitio, & atræ vilis exceſſu, effectus quidam lupini, & odium in greges, deſideriumque eos inuadendi, & lacerandi mentem occupare, vt docẽt *Inquiſi. German. in Mall. p. 2. q. 1. c. 8. & q. 2.*
21 *c. 4.* † Quos morbos Græci λυκανθρωπιαν, *Lucanthropiam* vocant: Arabes *Chatrab*, Latini *melancholiam*, qua ſe ſimul canes, boues, aſinos, ſaxa, & alia huiuſmodi putant, ex traditis á conciue meo (ſecundum multi) *Auizena lib. 3.*
22 *Fen. 1. tract. 4. c. 29.* † Quales ſunt à *Mania* poſſeſsi, qui ſe mortui arbitrantur, ita vt nec bibere, neq; edere vellint, dicẽtes talia mortui nõ facere, aut corpꝰ duplex habere, vt tradit conciuis meus *Abynzohar lib. 1. Theiçir tract. 9. cap. 16.* & exemplis exornant *Nider. lib. 5. Formicar. cap. 12. Petr. Garſia in diſputationibus ad Galen. de locis affect. diſp. 14. Sim. Maiol. tom. 2. dierum Canicular. colloq. 3.*
23 † De Theophilo medico, qui opinabatur, dum febriret prope lectulum tubicines, & cornicines aſsiſtere, & continue auribus eius cantum inſonare, idque iam ſanus accidiſſe ſibi pertinaciter contendebat, vt narrat *Gallen. lib.*
24 *de different. ſymptom.* † De alio huiuſmodi vitio laborante, ex phantaſiæ læſione. Horat. epiſt. ad Florum.

Qui ſe credebat miros audire tragœdos
Inuacuo lætus ſeſſor, plauſorque theatro, &c.

25 ¶ Secundo, vt ita ab alijs videantur ſolet dæmon diuerſimode decipere, vel ſubſtituens corpus ferinum, vel illis abſentibus, vel alicuui loco abdito ſoporatis: ipſe tamen aſſumpto lupi corpore, vel alterius animantis, vel ex aere formato, & ſibi circundato, ita gerit, quæ putãt homines ab illo miſero,
& abſente patrata. † Quemadmodum 26
de Iphigenia (dum immolaretur) inferam conuerſa narrat *Sebaſt. Michael. in Pneumalogia*, quæ re verá á dæmone ẽ medio ſublata fuit, & fera ſuppoſita,
vt narrat *Sim. Maiol. vbi ſup.* † Vt ſocij 27
Diomedis, qui dæmonum præſtigijs in aues conuerſi videbantur, dum ipſi alij degerent, vt probant. *D. Auguſtin. d. lib. 18. cap. 18. D. Thom. p. 1. q. 14. artic. 4.*
† De Aſcanio ſic á dæmone ẽ medio 28
ſublato narrat totius Philoſophiæ, & moris maiorum coripheus Vergil. AEneid. 1.

At Venus Aſcanio placidam per membra quietem
Irrigat, & fotum gremio Dea tullit in altos
Idaliæ lucos.

¶ Tertio, vt hominem, ita faciat ap- 29
parere, eum aerea circũdat efigie belluæ, & membra membris, quo ad patitur ſimilitudinem circumponit, vel alia arte ſenſus deludit, vt tradunt. *D. Auſtuſt. d. cap. 18. Petr. Thyræus lib. 2. de apparit. ſpirit. d. cap. 15. cum ſeqq. Remig. lib. 2. dæmonol. cap. 5. Malleus malef. p. 2. q. 1. ex c. 9. Bart. Spina de ſtrigib. ex cap. 8. maximè cap. 30. 31. 32. & 33. Vlder. Mo-*
litor de python. mulier. cap. 3. & 8. † Vt nõ 30
malè ſublata fabula docet Ouid. lib. 4. Metamorph.

Si non euanuit omnis
Herbarum virus, nec me mea carmina fallunt
Dixit, & effigiẽ nullo cũ corpore falſi
Finxit apri, præterq; oculos tranſcurrere Regis
Iuſsit, & in denſum trabibus nemus ire videri.

31 ¶ Sed homines arte dæmonis in veros lupos translatos apud graues viros comperio, nudata hominis forma, & prorsus commutata in ferinam, vt ex multis probant *Vvierus lib.6.de præstig. cap.13. Henric. Colomiens. lib. de Lamijs Olaus lib.18.ex cap.45. Maiol. dier.Canic. to.2.colloq.3.*
32 † per quos tã frequentissima exempla referuntur iudiciali processu comprobata eorum, qui in lupos tranlati gregem inuasserunt, ac pastores lacerarunt, multasque strages vicinis intulerunt. Quod si aliquo ex prædictis modis non fuit patratum, causam prorsus ignoro, referant alteri, quia non omnia possumus omnes.
33 † Illud enim pro certo scio, quod naturam humanam in aliam formam, vel ferinam inuerti, à dæmone fieri non test, neque sic inuersam in pristinam formam restitui, neque quovis aliud metamorphoseum, quantumbis minimum in homine videatur, quia vt legitur in Euangelio D.Matth.cap.5. *Dæmon non valet capillum vnum aluum facere nigrum.*

CAP. XVII. *de sexus mutatione.*

SVMMARIVM.

Sexum mutari posse probatur, nu.1.

Mulieres, quæ in virilem fœmineam naturam commutarunt, nu.2.

Fœmina, post quam filium peperit in virum conuersa, nu.3.

Hispanæ fœminæ, qui versæ sunt iu mares, nu.4. & 5.

Carola, & Francisca apud Neapolitanos in mares conuersæ, nu.6.

Alexand. VI. dispensauit cum muliere conuersa in virum, nu.7.

Hermaphroditus debet in vno ex altero sexu permanere, nu.8.

Mulier conuersa in virum quare Pontificis dispensatione habuit necesse, nu.9.

In calescendi vis non solum immutatur, sed naturæ instrumenta sunt inuersa, nu.10.

Androginos supra Nassomanes confines haqitare, nu.11.

Hermaphroditi, vt apparent vtroque sexu patente, ita & vno occulto, altero manifesto, nu.12.

Hermaphroditis fit, ex vtriusque genitalis moteria superflua, nu.13.

Bruta, similiter de vna in alteram naturam commutantur, nu.14.

Mares ex fœminis fieri frequentior est, quã è contra, nu.15.

Fœminam factam ex mare raro visa, n.16.

Salmacidis fonte bibentes malacisari, n.17.

Diabolus sexum mutare nequit, nisi in ijs, qui sunt Hermaphroditæ. nu.18.

Homines à principio vtriusque sexu præditos esse creatos, reprehenditur, nu.19.

Gentes supra Naßomanes vtriusque sexu præditæ, nu.20.

Hermaphroditi sunt monstrui, nu.21.

Masculum, & fœminam creauit eos in Genesi, quo nam pacto intelligatur, nu.22.

Vultures sexu non discerni, nu.23.

Equæ Hispaniæ vento concipere quomodo inteligatur, nu.24.

Vultures ad se inuicem commiscuntur, numero 25.

Hyena ad se inuicem commiscetur, nu.26.

Mares non sexum, sed mores mutantur, numero 27.

Marina in Achaia maris habitu monasticam vitam peregit, nu.28.

Fœminæ quæ viri habitu, homines simularunt, nu.29.

Mulierem fuisse Papam negatur, vt hæretica sententia, nu.30.

Pepuzianorum hæresis dedit occasionem fabulæ de muliere Pontifice, nu.31.

Mulierem non fuisse Pontificem probatur, nu. 32.

Fabulæ occasio, ex qua emanauit mulierem fuisse Pontificem, nu.33.

SEXVS

1 SEXVS mutari, ita vt ex fœminis mares fiant adeó literarum monumentis est proditum, vt illud negare prorsus sit insanire, nam vt ait Plin. lib. 7. c. 4. *Ex fœminis mutari in mares non est fabulosum. Inuenimus in annalibus: P. Licinio Crasso, & C. Caßio Longino Conss. Casini puerum factum ex virgine sub parentibus, iussuque Aruspicum deportantum in insulam deser-*
2 *tam.* † Et Regnante Ludouico XI. apud Aluernos, idē contingisse scribit *Marcell. Donat. lib. 6. hist. mirab. cap. 2.* & mulier piscatori nupta, post quartum decimum annum é muliere in virum transit, vt meminit *Pontanus lib. 10. de rebus*
3 *cœlest.* † Sed omnium fidem superare videtur alia mulier, quæ prius filium peperit, postea virilem sexum adempta est, & ad monesterium trāslatā affirmāt. *Marcell. Donat. vbi sup. Alan. Copus, dial. 1. cap. 8. Marul. lib. 1. memorab. cap. 3.*
4 † Et vt externa prætermittā apud nos, de quadam Francisca versa in marem meminit *Petr. Hispal.* de Maria Pacheco apud Lusitanos, *Amatus Lusit. Cēt. 7. curs. 39.* de alia Cordubæ, & alia Matriti monacha S. Dominici, cōciuis meus *Petr. Peramato tract. 2. de regin. pregn. c. 8.*
5 *fol. 117.* † Et dum hæc cuderentur in ciuitate *de Vbeda*, altera monialis S. Dominici, oriunda ex opido *Sabiote*, dicta *Magdalena Muñoz* repente in marem euasit dum onus viriliter arriperet, & alia quæ dum violentius psaltaret virilia erupisset scribit *Michael. Montan.*
6 *lib. 1. experiment. cap. 21.* † Suntque alia innumera exempla, quibus insanum est nō assentire, nam *Fulgos. lib. 1. cap. 6.* ita scribit *Regnante Ferdinando Ludouici Guarnæ Salernitani, ex quinque fœminis filiabus duæ Francisca, & Carola post quintum decimum annum traditæ sunt, & thori vitæ ambabus genitalia membra in marium morem erripere, mutatoque habitu publicè pro maribus habiti sunt Franciscus, & Carolus nuncupati.* † Et Alexandro Sexto 7
Pontifici Max. supplicibus libellis fuisse expositum narrat Volaterranus lib. 29. titul. de Vesica in fin. *Adolescentula etiam cum ad nuptias transijsset in virum euasit quam ob rem absolutionis, & expiationis causa simul, & dispensationis Pontificem adir.* † Nam etsi compertum sit 8
Hermaphroditos ad nuptias posse trāsire, illud fit eligendo sexum, quo postea non possunt abvti, & vtroque incumbi, & prosterni, sed vno electo in eo permanere, *Bald. & alij in l. quæritur, D. de statu homin.* † Ideo dispensationis 9
auxilium fuit necessarium, quia prius pro muliere habita, & ipso sexui matrimonio tradita, non potuit eo abvti, & viri loco in alio matrimonio collocari, donec Pontifici de varietate constiterit, vt tradit *Petr. Damian.*

¶ Neque enim solum incalescendi vis immutatur, sed etiam quoque na- 10
turæ instrumenta sunt inuersa, vt Aul. Gelius docet lib. 9. noct. Atticar. cap. 4. *Licinius Mutianus prodijt visum à se Argis Ariscontem, cui nomen Arescussa fuisset, nupsisse etiam, mox barbam, & virilitatem prouenisse. Eiusdem fortis, & Smirnæ puerum à se visum. Et ipse in Africa vidi mutatum in marem die nuptiarum L. Coßicium ciuem Tisdritanum, viuebatque dum proderem hæc.* † Cuius rei causa ea esse po- 11
test, vt homines, vtriusque sexus natura præditi nascantur quales Androgynos, quos nunc Hermaphroditos vocamus, quos naturaliter fieri testatur, *Idem Gellius, vbi prox. d. cap. 4. ad fin.* Eāque gentem esse, quæ supra Nasomanes confines Maclias habitasse scribit *Plin. d. lib. 7. cap. 2.* † Et quemadmodum 12
in istis vtriusque sexus natura præditis, quemlibet eorum manifesta proditur: potest similiter eos vno occulto, altero patente insinuare, quo crescente, vel

minuente calore facile fit, vt fœminæ
in mares, & verſa vice conuertantur, vt
tradit *Cardan. lib. 8. varier. rer. cap. 43.*
Vvier. lib. 4. cap. 24. de præſtig. dæmon. Mar
13 *cell. Donat. lib. 6. hiſt. mirab. cap. 2.* † Nam
vt ait Albert Magnus lib. 18. animal.
tract. 2. cap. 3. *Si igitur vtriuſque genitæ-*
lis materia ſuperflua ſit, tum maris, tum fœ-
minæ, neque valet alteram alteram ſuperare,
& abſumere, neceſſarium illud ſequitur, vt
vtriuſque forma retineatur: & ideo erit
Hermaphroditus, atque cum alterius geni-
tale ſemen ab altero abſumitur, eius forma
redditur, quod alterum efficatia ſuperauit.
14 † Quare nõ ſolum in homines, verum
etiam in gallinas accidere, vt verſa vi-
cé, ex fœminis mares, & ex maribus
fœminas conuerti affirmat *Diuus Au-*
guſt. lib. 3. Ciuit. Dei. cap. 31. idque exem-
plis confirmat, *d. lib. 3. cap. fin.* nam vt
ait *Auſon. lib. 1.*

Fœmineam in ſpeciẽ conuertit maſculus ales
Pauaque de pauo conſtitit ante oculos,
Nam ſatis antiquum, quod Campano in Benabento
Vnus epheborum virgo repente fuit.

15 Frequentior tamen eſt, ex feminis fie-
ri mares, tum quia natura ad perfectio-
ra ſemper aſpirat, tum quia facilius eſt
virilia erumpi, quam retrocedi, & abſ-
condi, vt docent *D. Auguſtin. d. cap. fin.*
Plinius, & Gellius, vbi ſup. Hippocrat. lib.
6. Epidemiar. cap. 8. Neuizan. in Sylua nupt.
V. eſt nubeandum, num. 34. Ioan. Schenckio
in obſeruat. medic. to. 2. li. 4. tit. de genitalib.
16 *obſeruat. 5.* † Et ita raro, aut nunquã vi-
dimus fœminam factam ex mare, vt
Thyreſiam, ex mare factum fœminã,
& in Sabinis olim infans natus incer-
tus an maſculus, an fœmina eſſe, qui
erumpit in marem, & alter annorum
ſexdecim ambiguo ſexu inuentus teſ-
tatur *Liuius lib. 1. ab vrbe condita, decad.*
4. & de Speleta virgine conuerſa in ma
17 rem, idem *Liuius, vbi ſupr. lib. 34.* † Item
quod de Salmacidis fonte Strabo ſcri-
bit lib. 14. μαλακιζεσται τους πινοντες, *biben-*
tes ex eo maleciſſari, quia non tantum ad
mutationem ſexus, quam ad emaſcu-
lationem; & (vt Varro loquitur alio
tamen ſenſu) mulierationem, retule-
rim, vt qui agere nequiret, pati incipe-
ret. † Erat enim in fonte maleficium 18
iniectum, ita vt ingredientes in ſexus
naturam contrariam exardeſcerent,
quod dæmoni nõ eſt impoſsibile, ſexũ
tamen mutare nequit, niſi in illis quos
natura Hermophraditos voluit, vt cau
ſas caloris, vel frigiditatis excitando
efficere, vt cicius erumpant, vt probat
Mart. del Rio lib. 2. Magic. † Nam licet 19
homines principio vtriuſq; ſexu præ-
ditos ab ipſamet natura Deo diſponẽ-
te contendat *Mart. Polonus*, affirmans
ſexus non futuros diuiſos, ſi peccatum
Adæ non interueniſſet, falſum tamen
eſt, nam fuit hęreſis orta ſub Innocent.
III. ex illo, Geneſ. cap. 1. *maſculum, & fœ*
minam creauit eos. † Nã omnes hęreſſes, 20
ex aliquo loco ſcripturæ male intellec-
to pulularunt; Et ad huius comproba-
tionem adebant gentem eſſe vtriuſque
ſexus præditam omnes interſe promiſ-
cue coeuntes ſupra Naſamones confi-
neſq; illis Maclias Androgynos, vtriuſ
quẽ ſexus interſe vicibus coeuntes, vt
tradũt *Calliphanes, & Ariſtoteles, Plin. lib.*
7. cap. 2. Aul. Gel. d. cap. 4. D. Iſidor. lib. 11.
cap. 3. † Sed hos omnes, vt Hermaphro- 21
ditos inter monſtruos annumerat, *Vl-*
pianus lib. 1. ad Sabin. relatus in l. quæritur,
D. de ſtatu hom. non ſecus ac illis, qui du-
plicib⁹ manibus, aut pedibus naſcũtur,
vt tradit *D. Auguſt. lib. 16. ciuit. Dei c. 8.*
quos vimembres appellat *Oroſt. lib. 5.*
hiſtor. cap. 6. † Et ne laudem ſibi arro- 22
get turpiſsimum hoc hominum ge-
nus ab illis Geneſeos verbis, idem Au-
guſtin. de Geneſ. ad liter. lib. 3. cap. 22.
Ne quiſquam arbitraretur ita factum, vt in
homine ſingulari vterque ſexus exprimere-
tur, ſicut

tur, sicut interdum nascuntur, quos Androgynos vocant, ideo pluralem numerum continuo subiecit, hoc est fecit eos, & benedixit eos. † Neque enim homines tãtum Hermaphroditi nascuntur, qui in inuicem coherent, sed aues etiam, vt vultures secundũ *Plin.* Quidquid aliter sentiat AElian. in histor. lib. 2. cap. 46. *Vultures omnes fœminæ sunt, non est vnquam masculus, vento prægnantur non nidificant, neque oua excludunt, sed pullos pariunt, ij que statim à partu volantes sunt.* † Quod mihi improbabile videtur, vt vẽto cõcipiant, nam licet de equis Hispaniæ, quæ ad Thartesum pascebant Fabonio vento concipere tradiderint. *Solin. cap. 26. Plin. lib. 8. cap. 42. AElian. lib. 4. cap. 5.* Id potius ex agilitate nimia, quã ex rei veritate dictum agnosco. † Vnde si inter vultures nulla generis differentia dignoscitur, ad se inuicem commisceri probabile est, nam *Albertus Magnus* experimento se didicisse confirmat vultures commisceri, & gignere, *lib. 23. de animal. liter. V. D. Isidor. lib. 12. cap. 7. Vincent. lib. 16. cap. 149. & 152.*

23
24
25
26

† Nam & bruta animalia quandoque etiam reperiuntur ad se inuicẽ coeuntia, vt hyæna, quæ vno anno deseruit in fœminam, altero in marem, vt narrat *Plin. dict. lib. 7. natural. histor.* vnde Ouid.

> *Alternare vices, & quæ modo fœmina tergo*
> *Passa marem, nunc esse marem mireamur hyænam.*

27 ❡ Mutare non sexum, sed mores possunt mares, effœminatique molitiem inducere, ideoque nullo vnquam seculo licuit viris fœmineo habitu vti, absque magna ignominiæ nota: cum tamen mulieres sexum ementitas legerimus laude plurimas decoratas, vt Eugenia Philippi Consulis filia, quæ vt commodius Christo deseruiret Eugenius credita monachalem cucullum induit, ac virtutis meritis coruscauit, vt Abbatis officium fungi Alexandriæ meruerit, vt memorat *Marul. lib. 4.* † Et Marina in Achaia viri habitu monachum representans accusata, quod mulierem pregnantem reddidisset, paciẽter accusationem tullit, partumque accusatricis diligẽter educauit: omnemque ab Abbate impositam pœnitẽtiam peregit, potius quàm se esse fœminam aperiret, vt scribit *Lipomen. to. 6. Iul. 17. in præfat.* † Et huiusmodi tã multa sunt ad manum, vt non videar pluribus prosequenda, quia paginas adimplere non curaui, sed sententias, qui plura vellet, videat preter *Marul. & Lipomen. vbi sup. Metaphrast. Septemb. 11. & 25. & Octob. 8. Gregor. Turonens. in gloria conf. cap. 16. Histor SS. Patrum, & aliæ passim.* † Dum tamen cabeas à populari sententia, quæ in sanctam sedem Apostolicam hæretica vesania effutiuit, asserens mulierem fuisse Papam Ioannis VIII. vt tradunt *Adrian. in quodlibet. q. 10. lit. d. Neuizan. in Sylua nupt. V. est nubendum, n. 29.* † Nam hæc planè mentira est, quam nec credent pueri, qui nõ dum ære labãtur, tum ob diuinum numen, quod semper afflare solet in hoc Pontificum eligẽdorum negotio, tum ob totius Ecclesiæ culmen, & capite ne acephala fieret, tum ob sacramenta, tum ob reliqua Ecclesiæ functionis munera, quæ irrita fuisset nemo dubitat, nam contrarium est hæresis Pepuzianorum, quæ mulieribus sacerdotiũ permittebat, *D. Augustin. de hæres. cap. 27.* † Neque enim vllus sanæ mentis, est, qui Pontificum historiam conscripsere huic impudicæ fabulæ assentitur, nam Pandulphus, quo nullus alius est vetustior, qui Pontificum seriẽ contexuit, nullam de illo mentionem facit, nec inter Leonem IIII. & Benedict. III. quo tempore prædictũ Ioan. VIII constituunt, amplius quam quindecim dies

28
29
30
31
32

dies interueniſſe affirmat, quib' eligi, & tã mira patrari (qualia de illo fabulantur) non potuerunt. † Sed quia nullũ tã impudens eſt medatium, quod non aliqua occaſione ſuſcepta, manarit. Fuerat quidam Ioannes nomine, qui poſtea Benedictus III. dictus eſt, qui cum valde pius eſſet, & pronus ad lachrymas, à perditis curialibus lachrymoſa mulier appellabatur, & eo tempore fuit mulier, quæ Papiſſa nuncupata floruit, quæ prædicabat, & plurima virilia officia ſubibat, & ſic factus eſt locus fabulæ prædictum Ioannem mulierem fuiſſe, vt narrat *Simon. Maiol. dier. Canicul. to. 1. colloq. 3.*

33

CAP. XVIII. de ſenili cum iuuenta commutatione.

SVMMARIVM.

Senes in iuuenes conuerti poſſe naturale eſt, nu. 1.

Animalia multa, quæ ſeneſcentes noua inducunt iuuentutem, nu. 2.

D. Iſai. c. 40. de hominis renouatione illuſtratus, nu. 3.

Multa ſunt, quibus humidus radicalis reſtauratur, nu. 4.

Fontis aqua, quæ ſenium ætatem cum iuuẽta commutat, nu. 5.

Arbor vitæ in longiſſimum æuum hominis vitam conſeruabat, nu 6.

Vitæ arbor Paradyſi vim naturalem habuit vitam prorrogandi, nu. 7.

Vitis arbor ſuccedit in locum arboris vitæ, nu. 8.

Mirabolani vitam in longiſſimum conſeruant, nu. 9.

Diabolus poteſt naturaliter operando ſenectutem cum iuuentæ ætate commutare, nu. 10.

Canos capilos in nigros verti naturale eſt, nu. 11.

Capilli quare in ſenibus albeſcant, numero 12.

Albani ſtatim à die quo naſcuntur capillo ſunt albo, nu. 13.

Caniciem accelerant animi languores, numero 14.

Vipertus iuuenis in Epiſcopum electus repente incanuit, nu. 15.

Neronis tempore in Hiſpania puer repente incanuit, nu. 16.

Seneſcere breui tempore fieri poteſt naturaliter, nu. 17.

Pueri decem annorum grauiditates nutrices, & fœminæ nouem annorum concipientes, nu. 18.

Senes octogenarij, & nonagenarij filios genuerunt, nu. 19.

Seneſcunt homines ex frequenti, & anticipato coitu, nu. 20.

Fenix durat quingentos annos, quia nunquam coit. nu. 21.

Hominis vita terminum conſtitutum, numero 22.

Homines, qui ex continenti vita plurimum vixerunt, nu. 23.

Mors retardari poteſt natura, & arte, numero 24.

SENES In iuuenes conuerti poſſe non minus naturale exiſtimo, cum natura aquilæ concedat renouari, *Pſal. 102.* & ſerpentem, vt nouam induat iuuentutem *Ariſtot. lib. 8. hiſtor. animal. cap. 17.* 1
† Et innumeri alij de genere inſectorũ, ſibi inuicem renouantur, vt de illis, qui cruſta teguntur tradit *Ariſtoteles*, de bõbycine *Albert. Mag. lib. 26. de laniſic.* de papilione, Silpha, cicada, ſcarabeo, & alijs idem *Ariſtoteles.* † Quare cum hoc circa puſila animalia reperiamus, credendum non eſt hebe nouerca natura id homini (qui cunctis rebus præſtantior eſt) denegaſſe: nam vt 2 3

ait D.

ait D.Isai.cap.40. *Qui sperat in Domino mutabunt fortitudinem, assumment pennas sicut aquilæ.*

4 ¶ Multa enim latent, nondum inuenta, quam hominibus ignota, quibus humidus radicalis restauratur, senectutis ariditas temperatur, cæteraq; deperdita supplentur, vt tradit *Marsil.*
5 *Fiscin.lib.de vita long.*† Nam in orbe nouo, quædam Insula reperitur *Bonica* nomine, in qua fons scaturijt, cuius aqua senium cum iuuenta ætate commutat, vt post Cardanum narrat *Ioan. Languis epist.79.* & similis virtus *Lucayan fontem* esse memitrit, *Petr. Chieza*
6 *p.2.histor.Perù cap.41.* † Neque negandum est absque inustionis nota in Paradyso fuisse arborem vitæ, siue *lignum vitarum*, vt Hebræi volunt, qui esu suo vitam humanam in æuum longissimũ conseruabat, Genes.cap.3. *Ecce Adam quasi vnus ex nobis factus est, eiciamus cum ne forte mittat manum suam, & sumat de ligno vitæ, & comedat, & viuat in æternũ.*
7 † Quam vim ei naturalẽ fuisse etiã post Adæ lapsum docuerunt *D.Thom.par.1.q.97.art.5. Scotus eius antipoda in Sent.2.dist.19.q.1. Bellarmin. tom.3. controuers. lib.1.cap.19. Perera in Genes. lib.3.q.4.*
8 † In cuius locum succedisse vitis arborem docet Hier. Pradus apud auunculum meum Ioan.Bapt. Villalpando in Regio Codice to.1.ad Ezech.c.15.fol.172. *Appelles merito vitam alteram artificiatam non nisi diuino auxilio à Noe inuẽtam, vt succederet inuicem ligni vitæ homi-*
9 *nis vetiti.* † Et prædictæ virtutis vitam, scilicet in longeuum cõseruantis quasdam plantas reperiri nomine *Mirabolanos*, à senectutis squalore homines præserbantes, & humidum radicale suf ficientes, affirmat *Marsil. Fiscinus, vbi*
10 *sup.*† Quas cum demon nosset, nil vetat quin possit Magis adaptare, vt præstent, quod de se Medea gloriatur, apud Ouid. lib.6.Metamorph.

Berba, comæque
Conicie posita nigrum rapuere colorem
Pulsa fugit macies, abeunt pallorque, situsque
Abiectoq; cauæ supplentur corpore rugæ

Est enim naturale canos capillos in nigros aliquando verti, nam in Cresia 11
dicit Solin.cap.55. *Apud Indos quosdam infantes statim natos, canos fieri: rursusque alteram ibi gentem esse, quæ in iuuentute sit cana, nigrescat in senectute,* quos dici *Pandoras* scribit *Plin.lib.7.cap.2.* cui astipulatur *Aul. Gellius lib.9.cap.4.* † Canicies 12
enim ea ratione causatur, quod capillo sunt rariore, & albescit, qui colorẽ humoris, quo capillus nutritur immitatur, nẽpe ex flegmate, & cũ senio in sanguine trãsit, necessarium est capillum sanguineo humore enutriri, & ideo fieri nigrum, vt docet *Macrob. lib.7.cap.9.*
† Nam eo fit etiam, vt Albani (qui ita 13
dicuntur, quod aluo crine nascantur) vt statim quo nascuntur cani sint, post modum in senectute nigrescant, vt narrant *Solin. cap.19. Aul. Gellius, vbi sup.d.cap.4.* † Animi quoque angores 14
caniciem accelerant, nam frigescit corpus, flegmaque augetur, atque ita canities superuenit, vt de illo qui à catholico Rege in carcere ciõecto, cum adhuc iuuenis esset, in ipsa carcerationis nocte repente incanuisse narrat *Petr. Hispal. p.2.cap.7.* † Et Vipertus iuuenis cum in 15
Racemburgensis Ecclesiæ Episcopum fuisset electus Romamque profectus dispensationis causa super ætate à Pontifice contemptus, nocte sequenti totus incanuit, quo viso Pontifex confirmauit, & dispensauit simul, atque consecrauit, vt narrat *Krant.Metrop.lib.9. cap.47.*† Quinimo, & in nostra Hispa- 16
nia (vt alia prętermittam) cum Sergius Galba à Nerone ad sedandos motus missus esset, ac ingressus Prouintiam sacrificaret intra ædem publicam, puero è ministris acerram tenenti capillus

repente

repente toto capite incanuit, vt tradit *Sueton in Neron, & in Galb. Vaseus in*
17 *Chro. Hispan. an.* 70. † Naturaliter enim cōtingere poteſt, vt quis breui tempore ſeneſcat, vt traddit *Solin. cap.* 4. nam vt ait Plin. libr. 7. c. 16. *Invenimus in monumentis Salamine Euthimenis filiū in tria cubita trienio adoluiſſe, in cēſu tardum, ſenſu hebetem, & iam puberem factum, voce robuſta, abſumptum contractione membrorum ſubita trienio circum acto.* † Nam in
18 his, quos natura bræui præcluſura eſt virilis actiones ſolet anticipare, vt de puella nouenne prægnante narrat *Albert. Magn. lib.* 18. *tract.* 2. *cap.* 2. & in Europa octauo anno cōcepiſſe apud Moſellam ſub Bened. XII. Pont. Max. meminit *Genebrard.* & Infantē, qui ad decimum annum, non dum peruenerat nutricem prægnantem redentē recolit ex D. Hieronim. *Rodiginus lib.* 14. *antiq.*
19 *lect. cap.* 8. † Contra autem luxuriæ minus deditos ſenes octogenarios, & nonagenarios, genuiſſe tradit conciuis meus *Abynzohar libr.* 2. *Theiçir tract.* 2. *cap.* 1. & ex eo *Matth. de Gradi in comm. Rasis, ad Almanc. lib.* 9. *c.* 29. *Plin. lib.* 7. *capit.* 14. & in centeſsimo anno *Sabonarol. tract.* 6. *capi.* 21. *rub.* 23. *Ioann. Schenckius tom.* 2. *obſeruat. medic. lib* 4. *obſeruat.* 124.
20 † Quia ex anticipato, & aſsiduo coitu homines cicius ſeneſcunt, ac moriuntur, quia coitus eſt morbus comicialis quo breui totius corporis compago diſoluitur, ac extinguitur, vt docet *Hippocrates*, quippe vt ait Ariſtot. *Generatio*
21 *vnius eſt corruptio alterius.* † Ex quo auē Phenicem quimgentorum annorum vita perduraſſe (quia nunquam genuit) ſcribunt *Herodot. lib.* 2. *cap.* 5. *Mela lib.* 3. *cap.* 9. & eſſe homines, qui ad ducentos annos viuere meminit *Plin. lib.* 7. *ca.* 48. quam ſententiam Plinium doctiſsimū laudans ſecutus eſt *D. Auguſt. lib.* 15. *ci-*
22 *uit. Dei cap.* 9. † Nam licet poſt diluuiū humanæ vitæ meta cōſtituta ſit annorum CXX. quam præterire non poſſumus, *Geneſ. c.* 6. ſiue vt ait Regius Vates LXX. annorū, quia reliquum tempus laboris, & doloris, *Pſal.* 89. hoc ſit de ordinaria lege, ſecus tamē ſpeciali Dei priuilegio, quo particulares vitas in prēmium caſtitatis voluit prorrogare, vt author vitæ, & mortis cognoſcatur, *D. Ioann. c.* 1. † Nā eo Dauid Epiſcopus 23
Scot⁹ vixit, vltra ann. CLXX. vt tradit *Olaus lib.* 4. *c.* 4. & S. Seuerus in virginitatis, & ſanctitatis meritum vixit ad ann. CCC. vt tradit *Petr. Natal. in eius vita.* † Poteſt enim natura, & arte mor- 24
tem rerardari, non tamen vitari, vt docet *Franc. Valleſ. lib.* 6. *controuerſ. cap.* 1. & aliquando ſenectus in puerilem ætatem conuerti, vt tradit *Ioan. Schenckius tom.* 2. *obſeruat. lib.* 4. *obſeru.* 123.

CAP. XIX. de Virginitate reſtituenda.

SVMMARIVM.

DIabolus non poteſt ſanare, quæ perierunt, nu. 1.

Virginitas ſemel amiſſa recuperari nequit, nu. 2.

Virginitatis amiſsione membrā mutilantur ſecundum aliȷ, nu. 3.

Virginitatis ſententia ex Auerroe, numero 4.

Hymem virginis quid ſit, nu. 5.

Virginibus in primo congreſſu dolor, & ſanguis, nu. 6.

Deuteronom. cap. 22. *de virginitatis ſignis explicatur, n.* 7.

Virginitatis amiſsione membrum non rumpitur, nu. 8.

Membranula non eſt virginibus, niſi morboſis, nu. 9.

Virginitas eſt in ſola labiorum, & ſymphiſis compreſsione, nu. 10.

Sanguis non eſt ſignum virginitatis, nu. 11.

Virginitas

Virginitas sophisticatur à dæmone, & à medicis. nu. 12.

Medici non possunt remedia præbere ad ementiendam virginitatem, numero 13.

Remedia virginitatis in quo casu possit dari, nu. 14.

Strupator si non habet causam aggrabantem luxuriæ non tenetur, nisi ex fornicatione, in foro exteriori, n. 15.

Strupator in foro conscientiæ non tenetur manifestare strupum, sed fornicationem, nu. 16.

1 CONCORS sententia est inter omnes Theologos, & Philosophos nō posse dæmonem sanare, quæ perierunt, quia de priuatione ad habitum non est possibilis regressus secundum *Aristot.*
2 *lib. 5. Physicor. & lib. 2. de gener.* † Ex quo genere est virginitas, nam semel amissa, neque artificio, neque dæmonis ope fieri potest, vt quæ iam esse virgo desierit, virginem esse incipiat, aut iterum virgo sit, quę esse desijt, quia à præteritis non est potentia, vt tradit *Arist. vbi*
3 *sup.* † Nam secundum aliquos in virginitatis amissione membra mutilantur, vt tradit *Fallopius in obseruat. anotomat.* quia authore conciue meo Auicena lib. 3. fen. 21. tract. 1. cap. 1. *Ante violationem virginis sunt in collo matricis paniculi contexti ex venis, & ligamentis subtilibus valde ortis ex omni mēbro eius,*
4 *quos destruit violator.* † Alter conciuis meus Auerroes lib. 1. collectancor. cap. 35. *Et orificium vuluæ est crispum, & ex crispitudine illa oriūtur venæ minutæ habentes pelliculam vnam contextam duabus*
5 *texturis.* † Quę vocatur hymē, à medicis Andr. Vessalius lib. 5. de fabrica corp. hum. cap. 15. *Sic à tergo huius colli vesicæ inferioris paulo ve interius, carnea occurrit membrana, quæ hymen, & eugion appellata virginibus est peculiaris, in cæteris namque mulieribus coitu, aut alioqui petulanti quopiam attritu diuulsa, lacerata ve aboletur.* † Vnde in virginitatis amissione, & 6
primo viri congressu, virginibus dolor est, & profluuium sanguinis, nam vt ait sacra pagina Deuter. cap. 22. *Si duxerit vir vxorem, & postea odio habuerit eam, quæsieritque occasiones, quibus dimittat eam, obiciens ei nomen pessimum, & dixerit vxorem hanc accepi, & ingressus ad eam, non inueni virginem, tollent eam pater, & mater eius, & ferent secum signa virginitatis eius, &c.* † Quam esse panum, 7
vel camisiam sanguine madidam omnes Orthodoxi Patres fatentur, & communis Theologorū schola cum glossa in illa verba asseberat, quibus assentiūtur, ex medicis *Ioan. Alfonsus de Fontecha in speculo medic. Christ. lumi. 3. Petr. Garsia Carrero ad Galen. de locis affect. disp. 67. cap. 1.*

¶ Sed his non obstantibus contra- 8
rium verius est, nempe in virginitatis amissione, seu virginis strupatione mēbrum non rumpi, quia in ore vuluæ, neque, in aliqua eius parte aliquid est in custodiā virginitatis, quod destruat violator, vt tradunt *Andr. Laurent. lib. 7. de re anotomat. cap. 12. Marcell. Donatus lib. 4. de admirab. medic. cap. 15. Fernelius lib. 1. cap. 7.* † Vnde si qua membranulla 9
in aliquibus reperitur, morbosa est, & non propterea signū virginitatis, quia ex vitio conformationis contingeret, vt tenent *Aetius tetrab. 4. serm. 4. cap. 96. Paulus lib. 6. c. 72. Oribasius lib. 24. collectaneor. cap. 32. Capibazeus lib. 4. cap. 2. Nicol. Florentin. serm. 6. tract. 1. cap. 6. & tract. 3. serm. 8. cap. 30.* † Virginitas enim, sine 10
vlla membranulla est, in sola labiorū compressione, & simphysis, seu coalescentium partium angustia, quæ cum sine dilatatione membrum viri admittere nequeant, ex venarum coalescentium

centium ruptione fit dolor, & ſanguis,
vt docent prærer ſupradictos *Fran. Val-
les de ſacra Phyloſoph. cap. 25. Horat. Au-
gerius tom. 2. epiſt. 1. cap. 4. Ioann. Alfonſ.
Fontecha, vbi ſup. dict. lumin. 3. Petr. Garſia
ad Galen. de locis affect. d. diſp. 67. cap. 1.*
11 † Quare ſanguinem non eſſe ſignum
virginitatis, quia ſine ſanguinis emiſ-
ſione virgo cognoſci poteſt á viro ele-
ganter agnouit Ioann. Fragoſo de arte
meden. tract. de explanat. *Aſsi que la
ſangre que ſuele ſalir en el primer coito, no
ſiempre es de la tela corrompida que imagi-
nan, ſino de las venillas que alli ſe hallan
apretadas: por lo qual las mugeres que tie-
nen ya edad madura no ſienten dolor en
aquel acto, ni les va ſangre, eſpecialmente
ſi el hombre tiene el miembro genital pro-
porcionado con la grandeza del cuello de la
12 madre.* † Vnde cum membra non mu-
tilentur, ſed ſolum coaleſcentium par-
tium ſequatur diſolutio: poterint á dæ-
mone phyſicis remedijs coadunari, ita
vt mulieri virginitas redita videatur,
vt ad hoc ſæpius ab obſtetricibus, &
medius ſophiſticantur, vt multa reme-
dia aducens obſeruat *Ioan. Alfõſ. de Fon-
techa, d. lumin. 3. fo. 611. & 617. Petr. Gar
13 ſia, vbi ſup. d. diſ. 67. c. 2.* † Sed an abſque
periculo cõſcientiæ poſsint medici, &
obſtetrices huiuſmodi corruptis prȩſto
lari, vt ſuũ vitiũ detegãt, & ſe virgines
emẽtiãtur, dubitari ſolet, & pars nega-
tiua involuit, quia nõ licet mulieribus
homines ſeducere, quin teneantur de
dolo, cum aliud agitur, aliud ſimulatur
*l. 1. §. 1. D. de dolo, l. rei communis, l. merito,
14 D. pro ſocio.* † Et ita licitum non eſt hu-
iuſmodi circumbentionibus opem da-
re, niſi in caſu quo virgo ſit deſponſata,
& metuat mortis, aut honoris pericu-
lum, ſi vir eius amiſſam virginitatem
agnoſcat, quia poterit ſophiſticari, vt
ſua, & ſuorum honorem tueatur, vt
ex conſilio præſtantiſsimi Doctoris de
la Camara Complutenſis, Cathedræ
Scripturæ moderatore, & Petr. Vaz-
quez ſocietatis Ieſu reſoluit *Ioann. Al-
fonſ. vbi ſup. fol. 613.* † Et cum huiuſmo- 15
di defloratione mẽbrũ non mutiletur,
quando raptus, neq; alia vis interuenit,
aut qualitas agrabans luxuriam, nec
promiſsio dotis, vel matrimonij, vel
quid ſimile, vir nõ tenetur, niſi ex ſim-
plici fornicatione, vt docet *doctiſſ. con-
ciuis, & amicus meus Thom. Sanchez to. 2.
de matrim. lib. 7. diſp. 14.* † Neque in fo- 16
ro conſcientiæ tenerur ſtrupator ad nil
aliud ex ſola virginis diſloratione, quã
ex ſimplici fornicatione, vt docent
*idem Thom. Sanchez d. diſp. 14. Nauarra de
reſtitut. lib. 2. cap. 6. part. 4. num. 419. Vaz-
quez 1. 2. diſput. 112. num. 1. Henriq. 2. 2.
q. 62. art. 1. dub. 7.*

CAP. XX. de animæ á corpore ſeparatione, ſiue de Extaſi.

SVMMARIVM.

Mortem diabolus paratur, nu. 1.
Extaſis quomodo cauſatur, nu. 2.
Extaſis diuina remiſsiue, nu. 3.
Extaſis diabolica, quibus cauſis cõparatur, nu. 4.
Diabolus Magos, & ſagas in extaſin rapit, nu. 5.
Magi, & Gentiles in extaſim rapti, nu. 6.
Anima extra corpus peregrinatur in extaſi ſecundum hæreticos, nu. 7.
Animam extra corpus peregrinari eſt delidium, nu. 8.
Anima poſtquam ſemel locum deſeruit amplius non recegnoſcit, nu. 9.
Anima extra corpus nõ peregrinatur etiam in vero, & ſupernaturali extaſi, nu. 10.
D. Paulus non agnouit ſe raptum extra corpus, nu. 11.
Diabolus, quibus fallatijs vtatur in extaſi, nu. 12.

1 DE Animæ separatione à corporis integumento, quæ per mortem fit, non loquor: id enim satis probant Asmodæus ille, qui septem viros Sarræ necauit *Tob.cap.3.*& Sathanas, qui filios omnes
2 Iob interemit, *Iob cap.1.& 2.* † Sed de separatione sensuum corporeorum functione, hoc est *Extasi*, siue *raptu*, vulgó *Arrobo*, quæ ligando, vel soluendo sensus exteriores causatur, secundum
3 *D.Thom. quæst.13. de veritat.art.1.* † Et in hac non agimus de diuina, quia sedes Theologorum est, quam scripserunt *Doctor Angelicus D.Thom.2.2.quæst.175. & Raph.de la Torre tom.2.de vitijs oppos. relig.q.95.art.6.disputat.10. vsque ad 16.*
4 † Agimus nempe de dæmoniaca, quam diabolus præstare solet, vel quia illos tramittes obstruit, quibus á cerebro spiritus sensitiui, se ad exteriores sensus penetrant, vel quod eosdem spiritus ab exterioribus sensibus attrahit, ibiq; retinēt, ne ad exteriorem sensuum organa descendant, vt docet *Mart.del Rio*
5 *lib.2.Magicar.c.24.* † Quod quidem sic acceptum pro vt naturale est, dæmonis potentiam non excedit, quim possit multos Magos, & sagas in extasi rapere, qualiter auorum nostrorum seculo fuerunt fœminæ duæ, hoc sanctitatis prætextu magno in precio habitæ, vna Cæsar Augustæ, altera Cordubæ, quibus meminit *Mart. del Rio lib.4.*
6 *Magicar.c.1.q.3.sect.3.* † De fœmina alia apud Lusitanos retullit *Oroscius de Couarr.lib.1.de falsa proph.c.24.* de Marco Mago narrat *Irenæus lib.1.contra hæres.cap.9.* de alijs ex Gentilium, & Arabum opinione *Ant. Mocenicus libro de*
7 *transitu homin.* † De quorum extasi errat *Bodinus lib.2. dæmonolat.cap.3.* dum censet re vera animam á corpore peregrinare, & alijs in locis inter ea separata versari, vt fuit error *Platonicorum, & Caballistarum*, quorum neutris, nec credent pueri, qui non dum ære labantur.
† Nam vt ait Tertulian. lib. de anim. 8
delirium est hanc licentiam animæ, sine morte fugitiuæ, & libro de Resurrectione carn. *Nusquam anima, sine carne esse, quandiu in carne est.* † Siquidem postquam 9
semel locum deseruit, eum amplius recognoscere negarunt Regius hymnographus Psal.77. *Spiritus vodens, & non rediens*, & Iob cap.7. *Non reuertatur vltra in domum suam, neque cognoscent eum amplius locus eius.* † Quia in vero, & su- 10
pernaturali extasi anima extra corp⁹ nō peregrinatur, sed solum homo per spiritum diuinum ad rerum supernaturalium contemplationem, siue cogitationem, cum abstractione mentis à sensibus elebatur, vt præclare agnouit *D.Thom. 2.2.q.175.* † Nam etsi possit 11
Deus animam á corpore per raptum separare, & interea in corpore idoneas iterum recipiendæ animæ dispositiones conseruare, quia an sibi id contingerit dubitat *D. Paul. ad Corinth.2. cap. 12.* neque ego audeo asseuerare. † Dæ- 12
mon enim quotiens vult hos extaseos inducere ea, quæ diximus in sensibus vtitur potestate, ita vt corpus viuum cadaberis mortuique immobilis speciem præ se ferat, eunque agilitat, ac è terra eleuat, & ea quæ vult suggerit, vt de quodam hac arte deluso narat *D. August. lib.14. Ciuit. Dei cap.23.* de alijs *Raph.de la Torre, d.disp.16.*

CAP. XXI. *de inedia perferenda.*

SVMMARIVM.

Diabolus potest efficere, vt quis multo tempore ieiunus maneat, nu.1.
Fames vltra 7.diem protrahi nō potest, n.2.
Christus quadraginta dies ieiunauit, nu.2.
Hippocr.de inedia perferēda explicat⁹, n.3.

Spirensis

Spirẽsis puella vltra quadrieniũ ieiuna fuit obseruata, nu.4.
Puellæ Germana, & Arabs, multo tempore sine ciuo manserunt, nu.5.
Aristoteles refert hominem solo aere vixisse, nu.6.
Chamæleon ex pulmonis magnitudine solo aere viuit, nu.7.
Cacaore herba famen expellit, nu.8.
Sanctorum ieiunijs miraculi vis non est subtrahenda, nu.9.
S. Eucharistiæ assumptione quam plures, sine ciuio annos vixerunt, nu.10.
Puella, quæ sola Eucharistia annos XXX. vixit, nu.11.
Vestimenta sine atteritione Deus suis conseruat, nu.12.

1 NON dubito posse dæmon efficere, vt quis multo tempore inediam perferat, seu vt absque ciuo, & potu ieiunus transeat, vt probat *Af. Tostatus Episco-*
2 *pus Auulens. in Exod. cap.7.* † Etiam si vltra septimum diem famen naturaliter protrahi posse negaberit, *Hippocrat. lib. de carnib.* ex quo Christum, quod quadraginta diebus ieiunasset, miraculo adscribit *Procop. in illud Luc. cap 4.*
3 † Sed Hippocratis sententia intelligitur de illis, quibus ventriculus, & ieiunum intestinum humore chiloso vacat, secus in his, qui abundant humore phlegmatico crudo, lento, & viscoso, quia calor naturalis illo vtetur pro alimento, donec totus humor absumatur.
4 † Vt de puella Spirensi, quæ Ferdinandi Imperatoris iussu ieiuna (veritatis explorandæ gratia) vltra quadrienium fuit asserbata, corpore interea bene forti, sano, nec vlla macie tentato, vt affirmat eius rei testis oculatus, qui seruandæ puellæ cura inter fuit *Girard. Bucoldianus medicus in Epidem. de ipsa puella edita.* † Similia de alia puella 5
Germana refert *Sim. Portius lib. de puella German.* de puella alia Arabe *Mart. del Rio lib.6. Magicar cap.1. sect.3.* † Et quod 6
magis fidem superare videtur ex Aristotele, qui vidisse se hominem, exemplo quoque Olympidori, affirmat, qui solo aere, soleque viueret, testatus est *Ficinus ad Phædum Platonis in argum.*
† Quod prorsus impossibile non videtur, si ad chamæleontem oculos conuertas, qui ex eo quod pro corporis portione pulmo sit illi maximus sola respiratione soloque aere viuit, vt narrat *Plin. lib.11. capitul.37.* vnde illi pauor, & colorum mutatio, *Plin lib.28. cap.8.* † Apud Indos herba quædam re- 8
peritur *Cacaore* nomine, quæ famẽ expellit, vt referunt, qui nouum orbem perlustrarunt *Petr. Chieza in histor. Perũ part.1. cap.96. Aug. Zarate lib.1. eiusdem histor. cap.8.* † Neque per hoc sanctarũ 9
naturam excedentibus ieiunijs miraculi vis abstrahenda est, vt D. Mariæ AEgyptiacæ, & D. Catharinæ Senens. & similium: quia Deus, qui creauit eas virtute sua, sine corporali sustentat ciuo, vt docet *Picus Mirandul. lib.3. Prænot. cap.5.* † Aliquando etiam sola Sa- 10
cramenti Eucharistiæ assumptione absque alio alimento plures annos, & eo amplius perdurarunt, vt narrat *Fulgos. lib.1.* de puella annorum XII. in territorio Tullensi sola Eucharistia triennio perdurasse meminit *Vincent. lib.24. cap.27.* † De alia puella in villa Eykel 11
circa ann. 1288. quæ sola Eucharistia omni potu, & cibo carens, vixisse ad annos XXX. narrat *Naucler. Gener. 43.* & circa ann. 1478. eodẽ miraculo alios compertos commemorat *Gener. 50.*
† Et vt corpora sine ciuo ab omni ma- 12
cie Deus athletis suis immunia asserbat, ita vestes, & alia corporis integumẽta, Deuter. cap. 8. *Vestimentum tuum, quo operiebaris, nequaquam vetustate deficit,*

& pes tuus non est subtritus, en quadragesimus annus est, & cap. 29. *Aduxit vos quadraginta annis per desertũ, & nõ sunt atrita vestimenta vestra, nec calceamenta pedum vestrorum vetustate corrupta sunt.*

CAP. XXII. de maleficio somnifico.

SVMMARIVM.

Somnia causantur, ex humectatione cerebri, nu. 1.

Rusticus ex dæmonis ope totum autummũ et hyemem dormiendo fuit absortus, nu. 2.

Epimenidis Cretensis, qui LXVII. dormiuit annos, nu. 3.

Sardorum Semideorũ somnus dæmonis fuit, nu. 4.

Septẽ dormientiũ somnus diuinus fuit, n. 5.

Diabolus ex humorum perturbatione somnũ altum conciliat, nu. 6.

Diabolus vt somnum immittat soporiferis herbis vtitur aliquando, nu. 7.

Pharmaca multa sunt quibus somnus conciliatur, nu. 8.

Vergilius de somni conciliatione commendatus, nu. 9.

Magi ad sua crimina vtuntur maleficio somnifico, nu. 10.

Maleficium somnificum dupliciter patratur, nu. 11.

Manus, vel pedes mortuorum accensis maleficium somnificum patrari solet, n. 12.

Fascibus ex cantatis de certo genere lychno maleficiũ somnij patratur aliquando, n. 13.

Fascibus huiusmodi, quo nam pacto Magi vtantur, nu. 14.

1 SOMNIA causantur ex humectatione cerebri, vt docet *Galenus lib. de causis symptomat. c. fin.* quare medicamẽtis naturalibus tantum humectantibus posse causare docet idem *Galen. lib. 5. de simplic. medic. cap.* 18. non refrigerãtibus, qui astuporem generant, vt tenet *Valles lib. 9. controuers. cap. 13.* † Vnde som- 2
num tam altum conciliare posse dæmonem quibus vellit, & Deus sinat, res tam plana est, vt nõ videar pluribus prosequenda: qualem putó illius rustici somnum, qui in Germania totum autummum, & hyiemem dormiendo fuit emersus, vt tradit *Lelius Girald. in hist. Poet. dial. 4.* † Et Epimenidis C re 3
tensis, qui cũ meridiano æstu ouẽ quæreret spelũcã ingressus sopori graui victus LXVII. iuxta *Pausaniã*, vel XLVII. iuxta *Eudemum*, pauló pautiores secundũ alios quieuit annos † Fortasse ho- 4
rum quietis causa naturalis fuit: etsi de Epimenide potius adscribant dęmoni: vt de Sardorũ Semideorũ somno, qui re vera erant mortui, dæmonũ præstigio visi sunt, & dormiri, & excitari, de quibus plura *Aphrosid. & Simplic. in Phisicor. 4.* † Neq; ex hoc nego aliquãdo per 5
miraculũ somnũ tã longum immissũ à Deo, vt septem dormientiũ sanctorũ, qui integrũ seculũ dormierunt, vt tradũt *Laur. Surius, & Maiol. c. 4. fo. 164.* & aliorũ quinque *apud Paul. Diacon.* † Sed 6
de his nõ agimus, sed de diaboli immissis, qui in his etiã diuina miracula conatur immitare, ad quod aliquãdo per se humores turbatur, & ex condicto sibi pacto homini somnum conciliat, vt de Mercurio, narrat Vergil. A Eneid. 4.

Dat somnos, adimitque, & lumina morte resignat.

Aliquando naturalibus vtitur herbis 7
soporiferijs, vt de Narcoticis pharmacis tradit *Plinius*, de lapillo Memphitis *Dioscorid. lib. 5. cap. 115.* & alijs Quid. lib. 7. Metamorph.

Peruigilem superst herbis sopire draconem,
Qui crista linguisque tribus, præsignis, & vncis
Dentibus horrendus.

O Sunt

8 Sunt enim plura pharmaca, quibus humores turbantur, neruorum origines obstruuntur, sensatio impeditur, ac sopor altus conciliatur, quæ vt medicus, ita dæmon ex herbis soporiferis valet cōparare, vt docent *Binsfeld. in confess. malefic. p. 1. concl. 3. Remig. lib. 2. dæmonol. cap. 4. Codronch lib. 1. de morb. venefi. Fran. Valles lib. 9. controuersiar. d. c. 13.*
9 † Quod haut latuit totius Philosophiæ, ac rerū naturalium perissimo Vergilio lib. 6. AEneid. dū de Cācerucro, sic loquitur.

Cui vates horrendæ videns iam colla colubris
Mele soporatam, & medicatam frugibus offam
Obijcit, ille famerebida tria gutura pādit
Corripit obiectum, atque immania terga resoluit.

10 Ad quod Magi, & Lamię in suis criminibus, vt securius patrentur, solent vti malo carmine, quibus dæmon concurrit, & ex his, aut alijs causis solet vigilantes soporare, vt apud conciuem meum Senecam in Med.

Tu quoq; relictis peruigil Colchis ades
Sopite primum cantibus serpens meis.

11 Et hoc variæ, per appensionē mēbrorū alicuius cadaueris, vt narrat *Cæsarius Cister. lib. 6. Miracul. c. 10.* aut certis accēsis luminibus, quas *Apuleius in Asin. lib. 1.*
12 appellat *nebulas somnij.* † Interdū accendunt pedes, vel manus mortuorū inūctas prius oleo quodā à dæmone accepto, vel ad singulos digitos candelis affixis, vt ex sagarū confessionibus obser-
13 uat *Remig. lib. 2. dæmonol. c. 3. & 4.* † Interdū facibus excātatis de certo genere lychno, & nota sibi pinguedine, vt singula cōprobat exēplis *Mart. del Rio lib. 3.*
14 *Magic. p. 1. q. 2.* † Et his vtūtur, vt ipse ait, vel accensis sibi prælucētes, vel eas domi certo loco desingētes accēsas, & sopor durat, quandiu lumen illud ferale: ad quod spectat Medea, apud Ouid. in Herois.

Flammea subduxi medicato lumine somno,
Et tibi quæ raperes vellera tuta dedi.

CAP. XXIII. de maleficio taciturnitatis.

SVMMARIVM.

Maleficium taciturnitatis, quibus in partibus abscondatur, nu. 1.
Maleficij taciturnitatis causa, nu. 2. & 3.
Tolerantiā tormentorum non Christiani modo, sed Gentiles exhibuerunt, nu. 4.
M. Attili Reguli exemplum de tolerantia tormenti, nu. 5.
Dæmon qua arte efficiat, ne homines dolorem sentiant, nu. 6.
Sodomitis cecitatem claris oculis, vnde contingerit, nu. 7.
Loqui non posse ex dæmonis pacto quo nam fiat, nu. 8.
Audire impeditus ex dæmonis pacto, nu. 9.
Sentiendi vis à dæmone impediri potest, numero 10.
Diabolus quibus fallatijs vtatur, ne Magi in aculeo tormenta sentiant, nu. 11.
D. Paul. ad Hebræos cap. 11. de martyrum tolerantia explicatus, nu. 12. & 13.
Aciem gladij retundi Gentiles carmine crediderunt, nu. 14.
Camisia inferni ad quid comparata, nu. 15.
Periapta quędam ad aciem gladij retundendam, nu. 16.
Maleficium taciturnitatis, ex corde infantis confectum, nu. 17.
Taciturnitatis maleficium fit apuum Rege deglutito, vel membranulis certo ritu adhibitis, nu. 18.
Stigmatis impressione fit maleficium taciturnitatis aliquando, nu. 19.
Baryonæ stigmatis impressio sensum ademit, nu. 20.
Stigmatis huiusmodi impressio varia, n. 21.

Malefi-

Maleficium taciturnitatis totum expectatur à dæmone, nu. 22.
Vnguentum sagarum, nec consopiendi vim habet, nu. 23.

1 TACITVRNITATIS maleficium appellatur á Magis, quod datur suspectis per potū, vel esum, vel capillis irretitur, vel scapulis imprimitur, vel inter carnē, vel cutem absconditur, ne in tormento,
quid quam pronuncient, vt docent *In-*
2 *quisitores German in Mall. p. 3. q. 14.* † Cu-
ius causa multiplex est: nam vel tacent,
quia dolorem non sentiunt, vel quia lo-
qui non possunt; etiam si sentiam, vel
quia nec sentiunt, nec loqui possunt, vt
quādo quis profundo somno opprimi-
tur, vt tradit *Petr. Binsfeld. in conf. malef.*
3 † Vel quia licet sentiant, vel loqui pos-
sint: robusti tamen atq; fortes tollerāt,
vel obstinato animo crutiatū, interro-
gationesq; omnes contemnunt, vt do-
cet *Petr. Binsfeld. in confess. malef. & in l.*
4 *multi, C. de malefi. & mathem.* † Et eo re-
nitentes, ridentesq; simul cuncta suppli
cia perferunt, quod causarū ignari mi-
raculo solent tribuere: quod nō raro, &
Gentiles, & Christiani exhibuere: vt de
Marco Sergio narrat *Plin. lib. 7. c. 28.* de
Mucio Scæbola *Tit. Liuius lib. 2. decad. 1.*
de alijs plura *Fulgos. lib. 8. exemplor. c. 4.*
5 *Maiol. to. 1. dier. canicul. cap. 4.* † De Mar-
co Attilo Regulo in hæc verba refert
Silus Ital.

Non ignis, cadensq; Chalybs, non verbera, paßim
Ictibꝰ innumeris laceratū scindētia corpꝰ,
Carnificisque manus, penitusve infussa medulis
Pestis, & in medio lucerātes vulnere flāmæ
Caßauere (ferū visu, dictuvè) per artem
Seuitiæ extēti, quantū tormenta iuuebāt
Creuerū artus, atq; omni sanguine rupto
Ossa lique factis fumarūt feruida mēbris:
Mens intacta manet, superat, ridetque dolores
Spectanti similis: fessosque clamore ministros
Increpitat, dominosque crucem clamore reposcit.

¶ Vt nōn sentiant solet dæmon effi- 6
cere, per quandam naturalē vim obtu
pefaciendi sensus habentia, quibus fit,
vt vel dolorē non sentiant, vel lenior,
& tolerabilior videatur, vt docet *Iam-*
blicus lib. de myster. Ægyp. † Quia cras- 7
siore aliquo humore obstruunt viam,
ne spiritus ad organum perueniant, vel
alia ratione vim sentiendi hebetāt, qua
forte ratione Angeli Sodomeos, claris
oculis cecitate percusserūt, *Genes. c. 19.*
† Vel licet sentiant, loqui tamen non 8
possunt, quia eis silentiū inducit ocupa-
tione corporea maleficij præclusis illi
interius faucibus, & ore: ea moderatio-
ne, ne præfocētur: loqui tamē nequeūt,
vt de possesso á dæmone narrat *D. Luc.*
c. 11. † Interdū etiā organo auditus sic 9
obstructo, vt iudicis voces, interroga-
tionesq; non exaudiāt, vt exemplis cō-
firmat *Remig. lib. 3. dæmonol. cap. 8. & 9.*
† Aliquando vtitur inunctionibus, & 10
pharmacis, etiam naturalibus confec-
tis ex opio, solano, & similibus qui-
bus humores turbantur, sopor altus
conciliatur, neruorum origines obs-
truuntur, & sensatio impeditur, vt de
lapillo Menphiti tradit *Dioscorid. lib. 5.*
c. 115. † Aliquando autē dæmon pōde- 11
ra appēsa ipse leuat, & corpus ipsum su-
bleuat, funes quoq; quibꝰ ligati, & ex-
tensi, laxat: aliquādo verò, ea quæ corpo
ri inflixi, vel infundi videntur, ipse alio
auertit, aut vim eorū priusquā corpꝰ cō
tingāt, tollit: aut aliud mediū dēsum, &
solidū interponit. † Sic nonnulli volūt 12
Deum martyres suos in tormentis,
& cruciatibus illæsos asserbasse, iuxta
illud D. Paul. ad Hebræos cap. 11. *Obtu-*

berunt ora leonis, extinxerunt impetum ig-
13 *nis, fugaberunt aciem gladij*, &c. † Quod cum sit à Deo factum potius miraculi, quam naturæ vim agnosco; licet fateatur in sacra scriptura, quotiens ex causis naturalibus ratio consequi potest, non esse miraculo tribuenda, vt docet
14 *Fran. Valles lib. de sacra Phylosop.* † Illud tamen propè ctum est, sic censuisse Gentiles Magico carmine aciem gladij retundi, vt nec leui vulnere cutem queat pertingere, vt impij milites, qui se invulnerabiles putant, si arma certo ritu incantēt, vel sacrilego ausu crucifixi imaginem compungant, vt tradit *Sprenger.*
15 *in Mall. p. 2. q. 1. c. 16.* † Vel adferant interullam lineam horrendis inscriptam imaginibus, quam vocant *Inferni camisiam*, vt docet *Pomponat. lib. de incantat.*
16 *c. 5.* † Vel si periapta quædam ferant varijs caracteribus Magicis insignitam, aut orationib⁹, quas blasphemè admodum, & mendaciter tribuunt D. Leoni, vel Carolo Magno insignitas *Magnis* (sic Magi loquuntur) *Dei nominibus.*
17 ¶ Hoc maleficium Magi frequētèr conficiunt, vel ex corde, vel alijs membris infanti nondum bapzati, sed violentur necati, & impuluerem redactis, vt tenet *Sprenger. in Mall. par. 3. q. 14. & 15. Fran. Pegna. in direct. Inquis. comm. 39.*
18 † Vel deglutito apuum Rege, vel corpore alligatis membranullis cum certo ritu, vel caracterum genere, vel inter carnem, & cutem absconditis, vt tradit *Hippolit. in Prax. tit. de qq. Paris. de Puteo in syndicat. c. de tortura, q. 4. Dā hau-*
19 *der. in Prax. c. 73.* † Vel stimatis impressione, vt de Mugeta saga, quæ ad hoc maleficium taciturnitatis in sinistro fœmore stigma, in modum verrucæ, portabat, quā debulsa, ex dolore clamare cœpisse narrat *Remig. lib. 1. dæmonol.*
20 *c. 5.* † De Bayaronne fœmina, quæ humere sinistro stygma portabat ad denarij magnitudinem, quæ cū omnis sensus expertem reddit, vt scribit *Charon. lib. 1. de Antichrist. not. 1.* † Huius stig- 21
matis figura nam omnibus vna, sed varia esse solet, non alijs apparet in forma vestigij leporis, alijs manus bufonis, alijs catelli nigri, qualiter videbatur in tergo Ioann. de Vaulx Stabulensis apud *Oranum*, vel gemini carbonis in pedibus, vt Allobrogini, apud *Gerson.*
† In quibus non solum, sed etiam quā- 22
do naturalibus vtuntur philtris Magorum huiusmodi effectus non expectatur à natura, sed à dæmone, quia si præter formam aducātur nihil operare valent, vt docet *Tostat. in Genes. 13. q. 354.*
† Cum, & vnguentum illud sagarum, 23
quo ad transvectiones vtuntur, nec cōsopiendi quidem naturalem vim habere contendat *Bart. Spina sacri Palatij Magister tract. de strigib. cap. 31.*

CAP. XXIII. *de admirandis cadauerum circa conseruationem, & colloquia.*

SVMMARIVM.

Diabolus suorū sectatores corpora aliquando adseruat, vt neque putrescant, neque dissoluantur, nu. 1.

Corpora incorrupta causis naturalibus possunt asserbari, nu. 2.

Alimenti parsimonia eficere solet, ne corpora mortua putrescant; & viua, neque tusi, neque emurgi soleant, nu. 3.

Loci natura potest corpora incorrupta asserbari, nu. 4.

Fulmine ictorum corpora non sentiunt putredinem, nu. 5.

Cadauera suspendiosorum quare vngues, & pilos emittant, nu. 6.

Traiani anima ad suum corpus reuersa respondijt, nu. 7.

Spiridionis filia post mortem depositi locum indicauit, nu. 8.

Macha-

Macharij iussu occisi corpus de suo interfectore, respondit, nu 9.

Caluaria varia, quæ in mundo loquuta sunt, nu. 10.

Mortua ex pheretro viro alloquuta, nu. 11.

Occissus improuisa morte, aggressoris facinus amico in somnis indicauit, nu. 12.

Gentilium rebelationibus, ex animarũ mortuorum factis non est omnino fides deneganda, nu. 13.

Statua Theodoriti; ipsiusmet Regis exitum renuntiauit, nu. 14.

Christi effigies D. Thomæ alloquuta, nu. 15.

D. Francisco alia Christi imago alloquitur, nu. 16.

D. Bernardum. S. Mariæ imago salutat, n. 17.

Imagines ex se loqui, vel ministerio Angelorum, nu. 18.

Imagines Dei ministerio lac, sanguinem, & voces imittere, nu. 19.

Captiui vngue Christi effigies in marmore sub Almançore Cordubæ expressa, n. 20.

Omnia cedunt suo Creatori, nu. 21.

Diabolus quo nã pacto voces emẽtitur, n. 22.

Cadauera, aut statuas dæmon facere nequit, vt loquantur, nu. 23.

Voces quare diabolus emittere non valeat, nu. 24.

1 SOLET diabolus, vt affectatam sanctitatem imperito vulgó persuadeat, suorum cultorum corpora asserbare, vt neq; putrescant, neq; dissolbantur, & aliquando in ignem proiecta efficere ne incinerentur, vt de quodam Guidone de Lachia narrat *Bern. Luxemburgi-*
2 *cus in Cathal. hæret. lit, G.* † Nam id efficere potest motu locali noxia pellendo, vel vi vnguentorũ iuuantia applicando, vel alia ex causa naturali, vel ex propria hominis complexione, vt qui exustis solibus terris nascuntur, qui resolui non solent, sed arescí, vt tradit *Cardan. lib. 8. de variet. rer. cap. 4.* † Vel 3
victu, vt qui eius paucitate sustentantur (nam eo quod arcent humorum copiam) solent arescí, vt Anachoretæ, & plures ex sanctissimis Religionibus descalciatarum fratres, qui vt plurimũ in sepulchris arefacti comperiuntur, & viui eorũ plures alij, neq; tussi, neq; emungi solent, vt de Persis, hac de causa scribit *Xenophi. in Pediacyr.* † Vel ex 4
loci natura, vel situs, vt docet *Pausan. lib. 5. de scriptor. Grecor.* dum sauciũ hominem in Iunonis Eleæ templo inter tabulatum, & scandulare tectum iuuẽtum tradit, vt de integro cadauere armato meminit, *Aristarc. in Olymp.*
† Quod non minus ratione mortis po- 5
test contingere, vt fulmine ictorũ corpora non sentiunt putredinem, vt docet *Plutarch. lib. 4. q. deconu. 2. Seneca lib. 2. natural. qq. cap. 53.* † Et suspendiosorũ 6
cadauera, quæ ex eo, quod sibito illis spiritus inter cluduntur ex aliqua vegetãtis animæ dispositione pillos, & vngues solent emittere, vt docet *Binsfeld. in confess. malefi prælud. 2. dub. 4.*

¶ Augere etiam miranda, quod hu- 7
iusmodi cadauera voces emittãt, nam aliquando ipsius mortui anima ad suum corpus reuersa respondit, vt creditur de anima Romani Imperatoris Neruæ Traiani Hispani, quæ ad D. Gregorij interrogationẽ respondit, & ex summa eius pietate baptismum meruit, vt tradit *Ioan. Diacon. in vita S. Gregor. lib. 2. cap. 44.* † Item, & anima Spi- 8
ridionis filiæ Irene mortua, cui vnus ex familiaribus patris depositum dedit, ipsa terra defodit, & cum mortem opetisset nulli renũciato, depositãs instaret, Spiridiõ ad sepulchrũ filię venit, & eam interrogãs clara voce depositi locum indicauit, vt narrat *Socrat. lib. 1. cap. 8. & Ruffin. lib. 1. histor. Eccles. cap. 5.*
† Et cum B. Macharij loco homicidiũ 9
fuisset perpetratum, & cuidam falso

obijceretur, qui ad Macharium confu-
git vna cum ipsis etiam calumniatori-
bus, coram eo igitur verbosis conten-
tionibus hinc inde percusis, interroga-
uit Macharius, vbi sepultus foret, &
cum ad locum perueniisset, interroga-
uit an is esset, qui ei mortem intullis-
set, qui de sepulchro respondit, non es-
se ab eo interfectum, vt legitur in *lib. de*
vitis Patrum, part. 2. cap. 37. Fulgos. lib. 1.
10 *Exemplor. cap. 6.* † De colloquio calua-
riæ, & alterius Macharij, de varijs sedi-
bus damnatorum meminit *Marul. lib.*
6. cap. 14. de cranio Magi, *Fran. Picus lib.*
7. Prænot. c. 10. de alterius Magi, *Melch.*
Flamin. lib. de stat. anim. de alijs caluarijs,
seu capitibus mortuorum plura *Plethon.*
11 *lib. de mirab.* † Sũt & alia huiusmodi ad-
mirandæ virtutis, nam apud Alberhos
vir, & vxor cum abstinuissent perpetuo
à carnis commertio, ille quidem cleri-
catum subijt, hæc veró religionis habi-
tum: defuncta postea puella, dum iam
sepulchro imponeretur maritus, hæc
protulit, *Gratias ago Deo, quod eam illi*
reddo intactam, & impollutam, cui illa de
pheretro respondit: *Sile sile vir Dei, quia*
non est necesse aperire nostrum nemine in-
terrogante secretum, vt refert *Gregor. Tu-*
12 *ronens. in gloria confess. cap. 32.* † Similia
sunt quæ narrat *Valer. Max. lib. 1. cap. 5.*
de duobus Arcadibus, qui iter facien-
tes, Magaram cum venissent, alter ad
hospitale se contulit, alter ad tabernã
meritoriam diuertit, quorum alter ab
infido hospite occissus, & ad portã sta-
buli sepultus comiti suo homicidium,
& locum in somnis indicauit, similia
de capite Gabinij meminit, *Plin. lib. 7.*
13 *hist. anim. cap. 52.* † Nam etsi Gentiles,
non vocant miraculo huiusmodi reue-
lationes, siue mortuorũ colloquutio-
nes, quando in bonum publicum ten-
dunt, aut peccati emendam, vel occulti
facinus detectionem, ad quod solent
diuino iussu viuentibus, vel in somnijs
apparere, vel illa palam loquẽdo mani-
festare, vt docet *D. Augustin. lib. de cura*
pro mort. cap. 10.

¶ Aliquando etiam, hæc, & similia 14
ministerio bonorum Angelorũ opera-
tur, vt docet *D. Thom. q. 5. de mirauil.* qui
cadaueris linguam mouent, & voces in
aere formãt, quibus verba integra pro-
feruntur, vt contigit in statua Theodo-
rici Gottorũ Regis, quæ eũ alloquens
ipsiusmet Regis in fœlicẽ exitum renũ-
tianit, vt narrat *Procop. Gottic. bell. lib. 2.*
† Neq; absimile est miraculũ illud, quod 15
diuino illo, atq; Angelico Thomæ to-
tius Theologiæ, ac Catholicæ veritatis
parenti, contingit Neapoli in tẽplo Præ-
dicatorũ, dũ crucifixa Christi effigies
oranti respondit. *Benè de me scripsisti Tho*
ma, aduersus Gentes, mercedẽm accipies, vt
narrat *Bapt. Fulgos. lib. 1. cap. 6.* † Necnon 16
aliud, quod antea Seraphico D. Frãcis-
co Deo, & hominibus amantissimo in
Ecclesia S. Dominici versanti contin-
git, dũ Christi imagine monitus est, vt
domũ suam repararet, quæ ruinam mi-
nabatur, quod Seraphicus ille ipsiusmet
Christi immitator, ac plagarum socius
strenue peregit, vt recollit eius alũnus,
Card. Bonauẽt. in eius vita c. 2. † Cuius rei 17
insignis etiã miraculũ est, cũ D. Bernar-
dus Spiram Pontificis Innocẽt. II. iussu
ad fœdera inter Principes cõponenda
profectus, Imperatore, & reliquis ple-
risq; Principib⁹ astãtibus, scin numera
multitudine audita est clara voce ex
D. Mariæ Virginis imagine, hæc saluta-
tio expressa *Salue Bernarde*, vt narrat
Naucler. Gener. 39. ann. 1142. † Quæ cum 18
sint á Deo facta per miraculum valde
addubito, an ministerio bonorũ Ange-
lorum voces sint formatæ, an ex ipsis-
met imaginibus, ex diuino priuile-
gio voces expressæ, vt qui hominem,
ex limo terræ factum insufflauit in
animam viuentem, & quæ terra erat
voces emittere iam cognouimus,
discu-

19 discutiant alij.† Scio enim ex ipsa imagine lapidea ipsomet diuino Bernardo in eius ore lac emissum, & á tyrannis compunctas alias imagines sanguinem emanasse, nam cum Deus potens sit ex lapidibus istis suscitare filios Abrahæ, non videtur irrationabile ex eis voces, lac, & sanguinem exprimere, qui aquam ex petra eduxit in deserto,
20 *Exod.cap.17. Psal.77.* † Non scaturientis modo riui venam apperiendo, sed ipsam petram in aquam distilãdo, nam hæc est vis miraculi, vt qui in carcere Almanzoris captiuus ferra manibus domauit, & ad confirmationem fidei in Mezchita vnguine Christi effigiem in marmoreá columna impræssit, quæ hodie in nostra Metropolitana Cordubens. Ecclesia, non sine admiratione ve
21 neratur. † Cedit enim suo Creatori natura, & ita, vt lapidem in lac, sanguinem, aquam, & ciuum conuertit, & ad vnguis impressione molescit, disponit similiter eius asperitatem, vt valeat voces emittere imperio Dei per quem omnia facta sunt, *D.Ioan.cap* 1.
22 ¶ Diabolus tamen, quia hæc efficecere nequit, quia miraculum vllũ præstare non valet: arte vtitur formando sonum in aere humanę vocis similem, ad eum ferme modũ, quo quis tibia, vel fistula, aliove instrumento sonũ vocis humanæ exprimit, vel cauæ valles exceptã, ac repercussam vocẽ articulare admodũ reciprocant, vt docet *Alf.*
23 *Tostat.in Exod.c.7.q.15.* † Nam cadaueris spiritũ reuocare nequit ad vitã, neq; corpori suo infundere, quia hoc ad absolutã Dei potestatem pertinet, neq; efficere, vt cadauer ipse voces articuletur, nam minus quam marmorea, aut lignea statua, de quæ scriptum est Psal. 134. *Simulachra Gentium os habent, & non loquuntur, neque est spiritus in ore ipsorum.*
24 † Nam cum voces ex pulmonis respiratione per retractionẽ aeris formẽtur, illas sané diabolus, neque in cadauere, neq; in statua valet emittere, sed emẽtire, dum illud corporis viui similia cogit actione, gestuque imitare, *vt dicendum est cap. 30. de incubis, & sucubis.*

CAP. XXV. de brutorum loquela, & an possit dæmon eis discursum elargiri.

SVMMARIVM.

Brutis ratioeem ineſse secundum alios, nu.1.

Homo solus ratione præditus, nu.2.

Homo ex iustitiæ violatione peior bruto, nu.2.

Bruta ex instintu naturali rationem videntur imitari, nu.4.

Elephantis multa, quæ rationem immittantur, nu.5.

Elephans domini vxorem mecham, cornu trasixit, nu.6.

Elephantes ad prællia diciplinantur, numero 7.

Elephantes turribus ligneis plenis militum impossitis ad prællia ire, nu.8.

De delphine, cane, leone, vulpe, simia, & alijs multa miranda, nu.9.

Simiæ factum argutum in autboris aula, numero 10.

Brutis rationem ineſse hæreticum est, numero 11.

Supernaturalis operatio diabolo denegatur, nu.12.

Diabolus facere nequit, vt boues, asini, & similia loquantur, nu.13.

Asina Balaam verè loquuta, nu.14.

Deus supplet vices partium defectarum in genere causæ efficientis, nu.14.

Multi in persecutione Vandalica abcissis linguis loquebantur, nu.15.

Episcopi ab Arrianis linguis expoliati loquuti, nu.16.

Asina Balaam ministerio Angelorum loquuta, nu.17.

Bos aranti ante mortem Cæsaris dictatoris loquutus, nu.18.

Bobes varis temporibus loquuti apud Gentiles, nu.19.

Iunonij Monetæ simulachrum qua arte loquutum, nu.20.

Gmnosophistarum vlmus, & flumen Caucasus, quo nam pacto loquerentur, numero 21.

Canis Simonis Magi, quercus Dodonea, & quos Dodones, nu.22.

Aues naturaliter vocem ementiri, numero 23.

Turdus, cornix, psitacus loquuntur, numero 24.

Corui sutoris alia miranda, nu.25.

1 SVNT qui putant brutis, rationem inesse *Plutarch. lib. an brutis ratio insit, Galen. in Isagog. Plin. lib. 10. cap. 41. Porphyr.*
2 *lib.3. de sacrific.* † Sed hoc falsum est quia ex cunctis animantibus solus homo ratione compos exiſtit, ex quo diffinitur ab Aristot. *animal rationale,* quod nullus alijs conuenit, & conuer-
3 titur cum suo definito. † Licet ipse aliquādo ex iustitiæ violatione peior bruto exiſtat, Psal. 100. *Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est iumē-*
4 *tis, & similis factus est illis.* † cetera enim animantia nullius rationis compota sunt, etsi quodammodo, ex naturali instinctu rationem videātur immitare, vt ex Catholicis, & Gentilibus probabimus, *lib.1. de Magia diuinatrice cap.2. ex*
5 *num.11.* † Vt de Elephante tradit *Arist. lib.9. histor. anim. cap. 46.* se Regi submittere, & eiūs maiestatem adorare, addit vigilias, & excubias per vices illi agere oportere agnosse, *Alber. Magn. de anim.*
6 *lib.8. tit.5. cap.2.* † Et cum sui domini vxorem machantem agnosceret, cornu transfixam, vna cum adultero interemit, *Ælian. lib. 11. cap. 15.* nam fornicationem abhorret, ex quo ipsum in absc̄odito coire narrat *Plin. lib. 8. cap. 5.*
† Sunt præterea, tantæ docilitatis, vt 7
imperata facere discant, & ad prælia strenue diciplinentur, ita vt turres armatas militum eximia sua fortitudine dorso ferentes in aduersarios irruant, vt meminit *Albert. Magnus, vbi sup. lib.*
22. † Nam licet eo admiretur *D. Basi-* 8
lius in Examer. homil.9. manifestū comperio, ex sacris literis, Machab.1. cap.6. *Sed & turres ligneæ super eos firmæ protegentes super singulas bestias: & super eas machinæ, & super singulas viri virtutis triginta duo, qui pugnabant desuper.* † Vt 9
sic interim alia prætermittam, quæ de delphine, cane, leone, vulpe, simia, & allijs animantibus ex ingenito naturali instinctu operata dignoscimus, quæ discursum, & rationem prorsus videntur immitare, de quibus videndi sunt *Aristoteles, Plinius, Ælianus, Albertus Magnus, & alij naturalium scriptores.*
† Quibus adde, quod puer vidi, dū vna 10
cum parentibus meis, & domesticis ad focum discumberem, erat simia gesticulationibus grata, quæ cum vidisset à seruis castaneas prunis, & cineribus assandas condiri, earum auida, cum lignum, quo prospexerat extrahi, nōn videret, fœlicem, quæ dormitans erat, repente in siluit, ac vna manu ad sinum detinens, altera brachiū eius appræhēdit, & castaneas cepit extrahere, quo vsque eiulatibus aulā implens ad eam nos conuersi, illa castaneas, hæc articulos adustos portauit. † Quæ licet proxi- 11
ma ratiocinio videantur, omnino rationis expertia sunt, quia hæreticum est in brutis rationem asserere, quanrumbis rationabilia agere videātur, vt ex multis probat *Andr. Liuanius de contemplat. intellect. cap.2. Sebast. Medices in summa*

in summ. hæres. part.3. D. Thom. 1. 2. q. 13. art. 3.

12 ¶ Et cum natura in brutis rationem denegaberit absurdum erit, eam dæmonem posse, aut discursum elargiri asserere, quia contra naturam non potest quid quam operare, neque efficere, quod natura denegauit, nam hæc esset supernaturalis operatio, quæ Sathanæ, & Angelis eius est denegata, *D. Thom.*
13 *p. 1. q. 110. art. 4.* † Vnde neque efficere potest, vt bruta huiusmodi loquantur, qualia boues, asini, & similia, quia non sunt eis apta organa, & viuentium ad hoc instituta, vt probat *D. Cyril. lib. 3.*
14 *contra Iulian.* † Neque obstat Angelis ministerio, asinam Balaam locutam, *Numer. cap. 22.* quæ verè, & realiter intellexit Cel. Sedulius lib. 1. Pasch. (maximé laudatus à Gelasio Pontifice in Dectet. dist. 15.)

Lingua quæ rudenti
Edidit humanas animal pecuale loquelas

15 Nam cum sit á Deo factum, non est trahendum ad consequentiam, quia potuit supplere vicem partium defectarum in genere causæ eficientis, vt in persecutione Vandalica multi abcisis linguis miserabiliter loquebantur, *l. 1.*
16 *D. de ofic. Præfecti Prætor. Afric.* † Nō minus quam de Lybicis Episcopis ab Arrianis linguis spoliatis narrat Procopius Constantinopoli profugisse, vbi linguis radicitus euulsis, proinde locutos ac si tale perpesisinon fuissent affirmant *Euagr. lib. 4. c. 14. Victor. Vticens. in persecut. Vādal. li. 3. D. Greg. lib. 3. dialogor.*
17 *cap. 32.* † Præterquam, quod nonnulli putant asinam non veré locutam, sed Angelum formasse vocem in aere, qua loquuta est Balaam, vt docent *D. Tho. q. 5. de mirac. Grillaud. de Sortileg.*
18 *q. 7. num. 25.* † Et ita non solum Angeli boni, sed etiam mali efficere possunt, vt bruta loqui videantur, vt ante mortem Cæsaris dictaroris bos aratori instigāti loquutus est, *Potius homines defecturos, quam meses*, vt narrat *Fulgos. lib. 1.*
cap. 4. † Et Caio Volumnio, & Seruio 19
Sulpicio Cōss. dicitur bos humano sermone loquutus, & bello punico secundo fertur Gneo Domitio bouem dixisse *Caue tibi Romana*, vt meminit *Tit. Liuius lib. 2. ab vrbe cond.* † Nam dæmon 20
fuit, qui vocem formauit in aere non secus, quam in statuis indolorum efficere assueuit, vt diximus *d. lib. 1. cap. 11. ex nu. 6.* & ita intelligendū est, quod de Iunonis Monetæ simulachro fertur dixisse, se velle Romam transferri, vt narrat *Valer. Max. lib. 1. cap. fin.* † Et sic 21
dæmon Gentiles decipit, qui credide-runt vlmum Gymnosophistarū Apolnio salutasse apud *Plutarc. in vita Apoll.* & Caucassum flumen dixisse, *Salue Pythagora*, vt meminit *Porphyr. in eius vita.*
† Et canis Simonis Magi, qui Diuo 22
Petro, &. alijs fuit alloquutus, vt tradit *Glicas in Annal.* Item, & quercus Dodonea, & aues Dodones, loquebantur apud *Lucian. in Mycill.* † Licet quo ad 23
aues fatear quidem, in ij quibus organa sunt apta ad loquendum posse dæmonem efficere, vt veré loquantur, quemadmodum homo illa potest instituere, vt plura verba ordine referant, vt de turdo Agripinæ narrat *Plin. lib. 10.*
cap. 42. † De cornice ex Bætica allata, 24
quæ plura verba vno contextu referebat, *idem Plin. d. lib. 10. cap. 43.* & psitacus Cardinalis Asconij perpetua serie recitauit Latino idiomate symbolum fidei, vt narrat *Cæl. Rodigin lib. 3. antiq. lect.*
cap. 32. † Et coruus sutoris dum matu- 25
tinis euolans in rostra claro sermone primum salutabat Tyberium Imperatorem, deinde Germaniū, & Drusum Cæsares nominatim, mox transeūrem populum Romanum, vt narrat *Plin. d. lib. 10. cap. 43*

O CAP.

CAP. XXVI. de Resurrectione mortuorum, & an á dæmone præstetur.

SVMMARIVM.

Resurrectio mortuorum antiquis Phylosophis incognita, nu. 1.

D. Paulus ab Epicureis contemnitur, quod resurrectionem annuntiaret, nu. 1.

D. Iacobus Cordubæ irridetur, quod diuinã essentiam, & resurrectionem mortuorum prædiceret, nu. 2.

Democritus resurrectionem defendens ab Atheniensibus deluditur, nu. 3.

Chrysipus Stoicus resurrectionem asseruit, nu. 4.

Animæ nudatæ semel corporis integumento illum pro liuito aßumere non valent, nu. 5.

Dei potentiæ est mortuos resuscitare, numero 6.

Diabolus facere non potest miraculum, numero 7.

Miraculum quare diabolus facere nequeat, nu 8.

Miranda respectu nostri diabolus præstat, nu. 9.

Resurrectio mortuorum repugnat animæ natura, nu. 10.

Resurrectio mortuorum repugnat dæmoni potestati, nu. 11.

Resurrectiones mortuorum quas dæmõ obijcit spectra sunt, nu. 12.

Apparitiones animarum dicuntur phantasmata, ostenta, & vmbras, nu. 13.

Visiones, quæ apparuerunt Dionysio, Curtio, Pertinaci, Tacito, Constantio, & Iuliano, cuius sint naturæ, nu. 14.

Castoris, & Polucis apparitiones, Fauni, Satyri, Sylbani, Laruæ, Genij, numero 15.

Diabolus in suis apparitionibus corpora, ex elementis comparatur, nu. 16.

Diabolus, vt resurrectionem ementiatur solet corpora furare, & sustituere alia aerea, nu. 17.

Diabolus hac arte quamplures decæpit, numero 18.

Diabolus ad hanc resurrectionem solet, vt quæ verè cadauera sunt fingere viuere illa subingrediens, nu. 19.

Suscitati ab Apollonio, Simone Mago, Æsculapio, Thyndareo, Glauco, & Armeno, quo nam fierent. nu. 20.

Aristea, Clazomania, & Lappi, resurgentes, nu. 21.

Viuendi animam duplex modus naturalis quorum neuter præstare diabolus potest, nu. 22.

Diabolus in extasim suos rapit, nu. 24.

Dæmonis superiores cogunt inferiores cadauera ingredi, nu. 25.

Resucitata á diabelo in fætita oßa resoluntur, nu. 26.

Diaboli in his mendatium, nu. 27.

RESVRRECTIO mortuorũ antiquis Phylosophis incognita fuit, vt Athenis prædicante D. Paulo legitur conclamasse Acta Apostolor. cap. 17. *Quidam autem Epicurei, & Stoici Phylosophi dißerebant cum eo, & quidam dicebant, quid vult seminator verborum, hic dicere? alij verò nouorum dæmoniorum videtur annunciator esse, quia Iesum, & resurrectionem annunciabat eis:* & pauló post, *cum audissent autem resurrectionem mortuorum, quidam quidem irridebant, quidam verè dixerunt, audiemus te de hoc iterum?* † Et D. Iaco- 2
bus speciali mandato à sacratisima Virgine Maria in Hispaniam trans Bosforum missus ad Euangeli prædicationem, ad Cordubam patriam, meam peruentus ab Ethnicis illis Phylosophis irridetur, quod diuinam essentiã, vitam æternam, & resurrectionẽ mortuorum prædicaret, *vt constat ex libris plumbeis*

plumbeis in cabernis sacri montis Illipuli-
3 *tani repertis.* † Democritus Abderita cum resurrectionem annunciaret ab Athenienfibus deluditur, teste Plin. lib.7.cap.55. *Similis, & de asseruandis corporibus hominum, ac reuiuiscendi promissa Democrito vanitas, qui non reuixit ipse.*
4 † Et non Democritus modo, sed & Chrysipus ipse, licet Stoicus mortuorum resurrectionem asseruit, vt refert *Lactant. lib. de diuino præm. cap.23. quim & Plato in Phædro, & in libris de Republica dial.10. nec non, & conciuis meus Se-*
5 *neca epist.ad Lucill.lib.1.epist.36.* † Errarunt tamen omnes huiusmodi veteres Phylosophi (licet resurrectionem faterentur) credentes animæ virtute fieri, non minus quam qui eam negarũt, quia animæ nudatæ semel á corporis integumento, illum pro libito rursus assumere non valent, ex sacra authoritate, Psal.77. *Homó spiritus est vadens, & non rediens puluis est, & post quam semel deflorüit, dicitur suum locum amplius non*
5 *recognoscere.* † Cui stipulatur Homer. Illiad.9.

Sed vis animai
Cum semel excessit, nunquam reddit amplius intra
Corporis humani testitudinum figmentum.

6 ¶ Hoc enim solius Dei potentiæ, qui Lazarum quatridianum suscitauit, *D.Ioan.cap.*11. Et filium viduæ reuocauit ex feretro, *Matth.cap.*18. & puerum Sunanimitidis ad Elisei petitionem, *Reg.4.cap.4.* vt docent *D. August. lib.3. de Trinit. & lib. de cura promort. cap.*10.
7 *D.Thom.p.1.q.89 art.8.* † Quod dæmon præstare nequit, quia miraculum vllum facere non potest, vt est communis *Theologorum schola cum D. Thom. part.1. q.110.art.4.ad 2. Alexan.de Ales.part.2. q.45. Michael. Medina li.1. de recta in Deũ fid.cap.7. Episcop. Maiol.tom.2. dierum ca-*
8 *nicular.colloq.3.* † Nam miraculum est, quod supra naturæ potentiam in suctum est fieri, ad quod dæmonis potestas non extenditur, quia ex causis naturalibus tantum (vt pura creatura) operatur, *D. August. lib. de natura dæmon, cap. 4. & 5. Raph. de la Torre tom.2. de vitijs oppos.releg.q.95.in prælud. disp.3.4.5.6.&*
7. † Quæ ideò quantũvis miranda sint, 9
miracula tamen dici non possunt, nisi respectu nostri, qui cum non possimus illa præstare, neq; quomodo facta sint intelligere, ea promircũlis habemus, nam vt ait Valer. Max.lib.1.cap.8. *Quæ quia vnde emanauerint, aut qua ratione cõstituerint dignoscere non valeamus, merito miracula dicimus.* † Repugnant enim na 10
turę animarũ huiusmodi apparitiones, & resurrectiones mortuorum, quia vt ait D. Thom. p.1.q.117.art.4. *Non potest anima separata naturali virtute mouere aliquod corpus: cum enim sit naturalis forma humani corporis non habet vim mouendi secundum locum, nisi corpus, quod informat, & viuificat, quare animæ defunctorũ, neque assumere corpora, nec cum illis ad viuos venire possunt.* † Repugnat similiter 11
dæmonis potestati, quia Beatorum animæ in manu Dei sunt, & soli Deo obediũt, damnatorum autem, vt quæ perpetuis (diuino iudicio) sunt additæ supplitijs, sine eius permissione nequit diabolus sinere egredi, quæ autem sunt in Purgatorio, vt quæ pessimo carcere à Deo sunt emancipatæ absque eius licẽtia exire non possunt, vt docent. *D. Augustin. lib. de cura promort. cap.16. Suarez in D.Thom.par.3.q.53. Petr. Thyræus lib.1. de apparit. spirit. cap.11. Petr. Bin sfeldins in confess. malefic. dub.2. concl.2.* † Vnde 12
apparitiones, & resurrectiones mortuorum, quæ nobis dæmones, & Magi obtrudunt, non animas, sed spectra, & phantasmata esse docent *Tertulian. lib. de anim.cap.fin. D.Thom.part.1.quæst.117. art.4. Guil. Pariesiens. part. fin. de vniuers. cap.24. Soto in Sent.4. dist.34.q.1. art.3.*

† Quæ

13 † Quæ ideo phantaſmata dicuntur *in l. oſtentum. D. de verb. ſignific.* vmbras veró Callimach.

> *Lucidaque euictos effugit vmbra rogos.*

Vergil. de Anchiſe filio poſt mortem patris apparenti.

> *Infœlix ſimulachrum atque ipſius vmbra Creuſæ.*

Nam vt ait AEneid. 6.

> *Admonet volitare caua ſub imagine formæ.*

14 ¶ Tales fuerunt viſiones, quæ apparuerunt Dionyſio Syracuſano apud *Plutarch. in eius vita*, Curtio Ruphino apud *Tacit. lib. 11. Annal.* Perrinaci Imperatori apud *Capitolinum*, Tacito apud *Vopiſcum*, Conſtantino, & Iuliano apud *Amniam. lib. 21. & 25.* Valentino apud
15 *Zozimũ li. 4. & 5.* † Tales Caſtoris, & Pollucis apparitiones ad lacum Iuturnæ apud *Symmach. lib. 1. epiſt. 29.* tales Fauni, Satyri, Syluani, Laruæ, Genij, Penates, Harpyæ, Sirenes, Nymphæ, tam Dryades, quam Hamadryades, Nereades, AEgypanes, & ſimilium apparitiones, *Petr. Thyreus lib. de apparit. ſpirit. c. 9.*
16 † Quæ vt plurimum, formando corpus ex elementis, potiſsimum aere, ſolet ementire, iungens partes terreas, & aqueas, nuuium vaporũ, & exalationũ, vt & colores hac mixtione facilius exprimantur, vt docet *Molin. in. D. Thom.*
17 *p. 1. q. 51. art. 2. diſp. 2.* † Nam aliquando corpora mortuorum furatur, & ſubſtituit alia aerea, quæ mouet inſtar viuentium, & eorum ſimilia cogit actione, geſtuque imittare: ſic enim abſtuliſſe corpus Romuli narrat *Liuius lib. 1. ab*
18 *vrbe cond. & Plutarch. in Romul.* † Sic & alios ad tempus ſubſtulit pro Glauco, Pio, Thyndareo, Ero, & ſimilibus quos, á mortuis reuocatos veteres crediderunt, vt tradunt *Petr. Leluyher lib. 1. ſpec tror. Alexand. ab Alex. lib. 2. dier. genial.*
19 *cap. 9. & lib. 5. cap. 23.* † Aliquãdo etiam, vt quæ veré cadauera ſunt fingit viuere, ipſeque illa ſubingreditur: & ſicut nauta ſolet mouere nauim, ſic ipſe illa nouet, non aliter quam motor intus exiſtens, & viuentium ſimilia cogit actione, geſtuque immitare, vt tradit *Sprenger. in Mall. part. 1. q. 3. & part. 2. q. 1.*
cap. 4. † Quemadmodum deſuſcitatis 20
ab Apollonio narrat *Philoſtratus in vita Apollon lib. 6.* deſuſcitatis á Simone Mago *D. Clem. in Itinerar. & Egeſip. lib. 3. de exceſſu Hieroſolym. cap. 2.* de ſuſcitatis ab AEſculapio, Thyndareo, Glauio, & Armeno, *Plato lib. 10. de Republ.*
† Similia de Lappis reſurgẽtibus apud 21
Olaum lib. 3. cap. 18. de Ariſtea á mortuis reuocata, *Plin. lib. 7. cap. 52.* de Clazomania, *Orig. lib. 3. contra Celſ.* † Vnius 22
enim eſt modus naturalis viuundi animam corpori ad mixtam per generationem, nempe, & creationem, quorũ neuter dæmon valet præſtare, vt docẽt *Soto, & Suarez, vbi ſupr. Cardinal. Toledo lib. 2. de Generat. q. fin.* † Quare ſi quæ á 23
dæmone, aut Magis viſa ſunt reuiuiſci, pœnitus mortua non fuerunt, ſed ſenſibus ſopita, vel ex deliquio animi, vt de Enarcho ad vitam reuocato narrat *Euſeb. lib. 11. cap. 18.* † De Tondalo, 24
& alijs, qui quaſi per extaſim rapti ad vitam reuocatunt, ac mira de damnatorum ſedibus retulerunt, *Dionyſ. Cartuſiam. de quatuor nouiſs. cap. 49. & 50.*
† Vel ſi mortua, per ſuperiores dæmones inferiores ex pacto cogunt, vt cadauer ingrediantur, moueant, cæteraque ad tempus faciant, nam veram reſurrectionem mortuorum ad ſolam Dei abſolutam poteſtatem pertinent 25
D. Auguſtin. lib. 3. de Trinit. † Et ita, quæ 26
dæmonis miniſterio reuiuiſcũtur pacto finito in fetida oſſa reddeunt, vt exẽplis comprobat *Guil. Pariſienſ. in ſumm. de vniuerſ. p. fi. Cæſarius lib. 12. mirauilior. cap. 3. Spina, de Strigib. cap. 7.* † Non ſeus 27
quam de infante à dæmone ſuſcitato recolit Remig. lib. 2. Perioch.

Deſerua

Deserta vacuas sedes statione relinquens,
Sulphureo nidore fugam, strepituq; fragoso
Prodit, atque olidas pulsans erupit in auras.

CAP. XXVII. de animarum apparitione.

SVMMARIVM.

Iacobo, apparuit, nu.41.
D. Iacobus in Hispaniam venit, numero 42.
Christus Dominus Petro, Thomæ, Magdalenæ, & Discipulis apparuit, nu.43.
D. Ioannes, Agnes, Gerbasius, & Protasius post mortem apparuerunt, nu.44.
D. Petrus B. Ignatio de Loiola apparuit, numero 45.
Apparitiones plures tam proborum, quam improborum remisiue, nu.46.

1 EPICVRI de
grege porcorũ erro-
re omisso, qui ani-
mã, negant immor-
talem, & corpori vo
lunt commori, quia
hæresis eorum iam pridem à Platone,
Aristorele, & alijs Philosophis con-
fracta, & proscripta est, & ab Ecclesia
asserentes ignibus mancipatur, *Sebast.*
Medices in summ. hæres. p. 1. Irenæus lib. 1.
2 *c. 15.* † Alij sunt sensibus nimis adicti,
quibus vt ait D. August. serm. 147. de
temp. *Tota regula intelligendi est consue-*
tudo cernendi, qui nihil credũt, nisi quod
vident, *Quia animalis homo non percipit,*
3 *ea, quæ spiritus sunt.* † Fatentur enim ani
mam corpori superstirem esse, sed vi-
deri illam à viuis posse negant, vt ex
Theologis arbitratur *Lauatherus lib. de*
4 *spectr.* † Eo nempé, quod spiritus cum
corporis sit expers cerni à corporeis
oculis, vel vllo á nobis sensu corporeo
perspici non potest, vt Christus Do-
minus insinuare videtur dum ait apud
D. Luc. cap. fin. *Palpate, & videte, quia*
spiritus carnem, & ossa non habet: vnde
Lucret.

Tangere, vel tangi nisi corpus, nulla po-
test res.

5 Alij clamant huiusmodi animarũ ap-
paritiones superstitiosas esse, & vana
anum insomnia, vel dęmonũ delusio-
nes, vt arbitrantur *Riuius lib. de veteri*
superst. Aretius in problem. Marbach. de
mirab. quibus assentit ex nostris *Tiraq.*
ad Alexand. lib. 2. dier. genial. cap. 9. &
lib. 5. cap. 23. Et ex Theologis *Hieron.*
Magius li. 4. Miscellan. c. 12. † Qui maiori 6
eruditioni quam iuditio ausus est scri-
bere: numquam quę circa mortuorum
sepulchra, vel cœmenteria conspiciun-
tur simulachra, mortuorum animas es-
se: sed semper dæmones, aut malos Ge-
nios hominum deceptores, vt apud
Vergil.

Infœlix simulachrum atq; ipsius vmbra
Creusæ
Vissa illi ante oculos, & nota maior
imago.

Sed horum sentẽtia, vt stolida, & falsa 7
iandiu impugnarũt *D. Augustinus, Chry-*
sostomus, & alij relati à D. Thom. part. 1.
quæst. 117. art. 4. Tertulian. lib. de Anim.
cap. penult. † Nam mortuorum animas 8
diuina potentia, & virtute viuentibus
apparere, & fidei Catholicæ scitis, &
veræ, germanæque Philosophiæ plo-
citis consentaneum est, vt probant *D.*
Thom. & Soto in Sentent. 4. dist. 45. q. 1.
art. 4. Cardinalis Bellarmin. lib. 2. contro-
uersia. cap. 8. Alciat. in l. ostentum, D. de
verb signific. Couarru. lib. 4. variar. cap. 6.
† Non quod animæ nudatæ semel à 9
corporis integumento, illud prolibito
rursus induere valeant, aut huc illuc di-
uagari, vt olim Platoni objicit non sa-
tis gratus dicipulus *Aristotel. lib. 1. de*
Anim. text. 41. † Quia vel inuitæ deti- 10
nentur in sui receptaculi dirissimarum
crucialitatum ergastulo, vel liberæ
obediunt totius vniuersitatis dictato-
ri, à quo in hanc colloniam deductæ
sunt, vt tenent *Tertulian. vbi sup. Perera*
lib. 1. de Mag. cap. 11. † Apparent enim 11
quotiens Deus sinit, non in proprio cor
pore, quia eo expertes sunt, vt probant,
idem Aristot. d. lib. 1. sed tamen, vel in
cadauere, vt Lazarus apud D. Ioann.
cap. 11. *Et statim prodijt, qui fuerat mortus*
ligatus

12 *ligatus pedibus, & manibus.* † Vel in ae-
reo corpore, vt Elias, & Moyſes in Ta-
bore *Matth. cap.* 17. ſecundum doctri-
nam *D. Auguſtin. lib. de cura pro mort.*
cap. 15. *D. Thom. part.* 3. *quæſt.* 45. *artic.* 3.
13 † Nō ab ipſa compoſitum anima, nam
caret organis corporeis, quæ illi ad mo-
uendū corpus erant neceſſarij, quando
erat in corpus, vt docet *Soto in Sentent.*
14 4. *diſt.* 45. *q.* 1. *art.* 4. † Sed ab Angelis
fabricatur, quod ipſa poſtea ſubingre-
ditur, ac impellit non aliter quam mo-
tor intus exiſtens, vt docent *Suarez in*
D Thom. part. 1. *q.* 117. *art.* 4. *& p.* 3. *q.* 45.
diſp. 32 *ſect.* 2. *Raphael de la Torre tom.* 2.
de vitijs oppoſ. relig. to. 2. *q.* 95. *art.* 3. *diſp.* 3.
15 † Quod quia non ita ſunt aſſecuti Gen-
tiles in maximos lapſi ſunt errores cre-
dentes, hoc á dæmone, vel ab ipſa ani-
ma fieri ad quod Grymoriæ artem in-
duxerunt, vt Circes apud *Homer. in*
Odyſſ. Medea apud *Ouid. in Metamorph.*
Erictho apud *Lucan. in Farſal.* Thyreſias
apud *Senec. in Oedid.* Canidia apud *Ho-*
rat in Epod. Manto, apud *Papin in Tebaid.*
15 † Et Maga apud cōciuem meum Ioan.
de Mena, Muſſarum ſui temporis cori-
pheum in poema ſuo, quod Regi D.
Iuan. II. inſcripſit, ordin 7. copl. 246.

Al cuerpo ya viuo deſpues de finado.

16 Credebant enim ipſorummet defunc-
torum certis ritibus ad vitam reuoca-
ri, vt diximus *lib.* 1. *de Magia diuinatric.*
cap. 16. *de Necron*; quas Laruas, & Le-
mures appellabant, arbitrabantur ſi bo
nas autem Manes, vt Erictho apud
Lucan. vbi ſup.

Manibus illatrat Regnique ſilentia rum-
pit.

Quas animas eſſe fatetur Horat. lib. 1.
Saty. 8.

Manes eliciunt animas reſponſa datu-
ras.

17 ¶ Vnde has animarum apparitio-
nes tanquam veras ex Gentilibus do-
cuerunt *Plutarch. in Cimone, Dione, Bru-*
to, & Alcibiade, Dion in Caracall. Val. Fla
cus lib. 1. *Sueton. in Neron. Apulei. in Aſin.*
lib. 1. *apolog.* 1. *Valer. Max. lib.* 1. *cap.* 8.
† Quibus aſſentiunt Iudæi, *Ioſeph. lib.* 6. 18
antiq. cap. 15. *& lib. fi. de bello Iudaic. Philo*
in vita Moyſ. Bonioaz, Rabanus, & alij re-
lati à Petr. Leloyher lib. 3. *ſpectror, cap.* 5.
& 6. † Item, Arabes fere omnes *Auice-* 19
na, Abynzohar, Raſis, & Auerroes, quos
Cordubæ natos Almanzoris tempore
teſtantur *Ferd. Nuñez alias dictus Com-*
mēdatarias Græcus in comm. Ioan. de Mena
ad coronat. March. Santill. cop. 37. *Ambroſ.*
de Morales in laud. Cordub. to. 2. † Aſſen- 20
tiunt ſimiliter Indorum Bragmanes,
Calecutij, Coloimi, Malabarenſes, &
cœteri Orientales apud *Paul. Venet. lib.*
3. *cap.* 28. & Floridenſes Peruuij, & cœ
teri Occidentales, vt tradit *Leuin. Apol*
lo. in hiſt. Peru. † Non quod eorum erro- 21
ri aſſentiar, ſed vt contra Lauricas, &
nugones huiuſmodi, laruas etiam, &
nugas producamus, vt vana vanis con-
fundantur.

¶ Probatur præterea, hæc conclu- 22
ſio tribunalium legibus, nam Vlpian.
I. C. agnouit oſtentum quodam φασμα-
τερατωδες, quaſi mortuorum animas, *in*
l. oſtentum, D. de verbor. ſignific. † Et Ma- 23
nes protulit Marcianus I. C. *in l. in tantū,*
D. de rerum diuiſſ. & Magica ſacrificia,
quibus ſpiritus euocari arbitrabantur
Modeſtinus I. C. *in l. ex Senatus Conſulto,*
D. de l. Cornel. de ſicar. † Quod Manes ac- 24
ciri vocat, & á multis fieri quæritur, &
pœna mortis interdixit Conſtant. in l.
multi, C. de malefic, & Math. *Et Mani-*
bus accitis audet ventilare, &c. † Non 25
quod animas apparere neget, ſed quod
Manes iſti dæmones fuerint, qui mor-
tuorum animas in aſſumptis corpori-
bus ementiebantur, vt probabimus,
d. cap. 16. *ex nu.* 12. † Quales ſunt illi, qui 26
domibus certis temporibus, & locis
ſolent apparere, tumultos, & vexatio-
nes varias exhibere, vulgó *Duendes*, de

quibus

quibus plura *Budæus, & Alciat. in d. l. oſ-
tentum Alexan. ab Alex. lib. 2. dier. genial.
cap. 9. & lib. 4. cap. 19. & lib. 5. cap. 37. &
lib. 6. cap. 21. Leloyher. lib. 3. ſpectior. cap. 4.*
27 † Et Hiſpaniæ forenſis praxis confir-
mat, qua licitum eſt conductori, qui
ante id ignorabat, ſpectrorum ſic in-
quietantium cauſa domos relinquere
conductas, vt poſt Portium cenſuit
Couarru. lib. 4. variar. c. 6.

28 ¶ Comprobatur ſacræ ſcripturę au-
thoritate mortuorum animas viuenti-
bus apparere, vt conſtat, ex veteri teſta-
mento, in quo Samuelis Prophetæ ani-
ma Sauli Regi apparuit, *Reg. 1. cap. 28.*
Et Hieremias, & Onias Iudæ apparue-
39 runt, *Mach. 2. cap. 15.* † Quanvis de Pro-
pheta Samuele dubitatum video an
veré Sauli apparuerit, nam vt ait Ter-
tulian. lib. de Anim. *Ecce hodie eiuſdem
Simonis hæreticos tanta præſumptio artis
Magicæ extollit, vt etiam Prophetarum
animas ab inferis moueri ſe ſpondeant: &
credo, quia mendatio poſſunt: nec enim Py-
thonico tunc ſpiritui minus licuit animam
Samuelis effingere, poſt Deum mortuos
30 conſulente Saule.* † Quibus, & alijs proxi-
mis conſequentibus verbis apparte do-
cet non fuiſſe illum verum Samuelis
ſpiritum, at tamen *D. Thom. p. 1. q. 89.
art. 8. & 2. 2. q. 95. art. 5. & q. 174. art. 5.
ad 4.* dubitanter loquitur, ſecutus nimi-
rum *D. Auguſtin. lib. de cura pro mortis,
cap. 15. relatũ in cap. nec mirum h. 26. q. 5.*
31 † Sed mihi probabilius eſt, fuiſſe veram
animam Samuelis, quæ Sauli apparuit,
exercente quidem Pythoniſa artem
ſuam, ſed non eius artis vi, & potentia,
ſed iuſſu Dei, atque imperio, vt impio
Regi finem vitæ renunciaret, *Petr. Le-
32 loyher lib. 4. ſpectror. cap. 1.* † Neque ad
hoc probandum, vel perſuadendum
opus eſt argumentis, cum id ſacra ſcrip-
tura perſpicue tradidiſſet, Eccleſiaſt,
cap. 46. *Et poſt hæc dormiuit Samuel, &
notum fecit Regi, & oſtendit illi finẽ vitæ
ſuæ, & exaltauit vocem illius de terra in
prophetiam, delere impietatem gentis.* † Et 33
ſané D. Auguſt. & D. Thom. in pręcita
tis locis, non obſcure ſignificãt ſi liber
Eccleſiaſtici tanquam ſacer, & cano-
nicus recipiatur. Quod ideó hodie abſ-
que dubio procedit, cum inter Canoni
ca volumina ſuſcipiatur in *Concilio Tri-
dentino Seſſ. 4.* † Et iuuãt ſimiliter illa ex 34
d. Reg. cap. 28. *Dixit autẽ Samuel ad Saù-
lem, quare inquietaſti me vt ſuſcitarer:* nam
ſuſcitare de mortuis dicitur, vulgaris
Hebræorum phraſis, quibus *dormiri,*
pro *mori*, eſt, vt probatur ex *D. Petr. Ca-
nonic. 2. cap. 1. D. Paul. ad Theſalon. cap. 4.*
† Ex quo Græci ſepulchra dicunt κοι- 35
μητήρια *coimeteria*, hoc eſt, *dormitoria,*
vt probat *Leloyher. vbi ſup.* pro quibus
ſunt etiam illa verba Eccleſiaſt. *Et poſt
hæc dormiuit Samuel,* & infra *exaltauit vo
cem de terra.* † Nam quid hoc eſt niſi 36
egreſſus ex inferno, qui eſt terræ centro
loquens propria voce prophetauit? Vti
que non alius, quam ille, qui mortus
dormierat. Et ita hæc ſentẽtia de veró
Samuele placuit olim *Rabbinis Abiæ,
Saadiæ, Eliazaro, & Ioſepho lib. 6. antiq.
cap. 15.*

¶ Neq; obſtat, quod ſi verus Samuel 37
eſſet, ſe adorari à Saule non pateretur,
neque diceret viro peſtilentis digno
Gehenæ Saùli, *cras mecum eris,* nam Sa-
muelis anima in Lymbo, Saùlis autem
in inferno eſſe debuerat, vt docent *Ter
tulian. de Anim. cap. 57. D. Ciril. de adorat.
ſpirit. & Author. lib. de admirab. ſacræ
Scrip. 2. & lib. qq. veter. teſtam. quæſt. 27.*
† Quia referri debet ad ſimilem mor- 38
tis conditionem, quaſi diceret, *cras non
vnus viuentium, ſed vnus mortuorum eris,*
vt eleganter notat *D. Auguſt. q. 3. ad Sim
plic.* † Vel ad ſimilem loci ſimilitudinẽ, 39
nam Lymbus Patruum, & locus Gehe
næ eiuſdem inferni ſunt diuerſa recep-
tacula, & quemadmodũ conciues dici-
mus omnes, qui in eadem ciuitate ha-

bent

bent domicila, licet ſint diuerſa, ita, qui Gehenæ, & Lymbo emancipantur inferni habitatores ſunt, quia in eadem ſunt regione, licet diuerſis manſionibus diſtinguantur.

40 ¶ Confirmatur tandem noſtra ſententia ex nouo Teſtamento, vbi Elias, & Moyſes (qui diu præmorti fuerant, *Deuter. cap. 34. Reg. 4. cap. 2.*) cum Chriſto Domino colloquẽtes in Tabore ap-
41 paruerunt, *Matth. cap. 17. Luc. 9.* † Et denique hiſtoriarum monumentis fulcitur: vnum pro cunctis ſit illud B. V. Mariæ de columna exemplum ſancto Iacobo Cebædeo apparentis ad Herebum Cæſarauguſtæ, vt Cantabrorum omnium proteſtantur annales, *Gubert. in Chron. Aragon. prol. 3. Hart. Schadel. in hiſtor. ætatis mund. in vita S. Iacobi, Ant.*
42 *Beuter. p. 1. hiſtor. cap. 23.* † Cuius vel ſolo teſtimonio negari non poteſt S. Iacobi in Hiſpaniã aduentum, præter alia, quæ pro hac veritate docte accumulant, *Ambroſ. de Moral. lib. 9. Chronic. Hiſp. cap. 7. Hieron. Roman. lib. de las republicas del mundo, tit. de la Republ. Chriſt. lib. 1. cap. 3. Ioan. de Pineda in monarch. Eccleſ. part. 2. lib. 10. cap. 25. §. 3. Fr. Franciſ.*
43 *de Ieſus lib. de la venida de Santiago.* † De Chriſto indubitatum eſt poſt mortem D. Petro, Thomæ, Magdalenæ, dicipulis, & alijs apparuiſſe *D. Matth. cap. 28. D. Marc. cap. 26. Luc cap. 24. D. Ioan.*
44 *20. & 21.* † De D. Ioanne Præcurſore refert *Gregor. Turonenſ. lib. de miracul.* de D. Agnes, *D. Ambroſ. ſerm. 90.* de Geruaſij, & Prothaſij, vbi nam ſepulta fuiſſent, corpora per eorum apparitionem D. Ambroſius cognouit, vt docet *D.*
45 *Auguſtin. lib. 22. Ciuit. Dei cap. 8.* † De D. Petro Eccleſiæ Principe notiſsima ret eſt, apparuiſſe B. Ignatio de Loiola diuinæ ſocietatis Ieſu Religionis fundatore, quæ tot pro fide martiribus clara, Religione, literis, virtute, miraculis, & ſanctitate corruſcat, *Petr. Riuadeneira in vita B. Ignat. lib. 1. cap. 1.* † Plu- 46
res alias tam probarum, quam improborum apparitiones referunt *Sozomen. lib. 8. cap. 21. & lib. 9. cap. fin. Zonor. lib. 4. cap. 14. & lib. 5. cap. 25. Glicas part. 2. Annal. Nicephor. lib. 12. cap. 49. & lib. 14. cap. 28. & lib. 16. cap. 37. Paul. Iouius in vita Actij vicecomit.*

CAP. XXVIII. de ſpectrorum repreſentatione.

SVMMARIVM.

Diabolus corpore caret, vt poſsit videri, nu. 1.

Dæmones aeris, & ſubtilibus corporibus præditos ſecundum Platonicos, numero 2.

Spiritus omni corpore deſtitutus eſt, numero 3.

Diabolus eſt ſpiritualis creatura, nu. 4.

Liber fundamenti Eccleſiæ probat dæmones eſſe ſpirituales, nu. 5.

Spectra tam diurnis quam nocturnis oris apparent. nu. 6.

Spectra apud Aquilones, Suetos, Islandios, Polonios, Romanos, Atenienſes, & Venetianos, nu 7.

Spectrorum alia genera, nu. 8.

Spectrum D. Petri, & D. Mariæ de Padilla, nu. 9.

Diabolus, vt viſui ſubiaceat aſſumit corpus quantum, & coloratum, nu. 10.

Corpus humanum aſsumit diabolus in ſuis apparitionibus, nu. 11.

Diabolus qua arte corpora poſt tempus diſoluta ad compaginem redigat, nu. 12.

Corpora diabolus ſuccitans ementitur ſpiritum, nu. 13.

Diabolus corpora aerea qua arte comparetur, nu. 14.

Diabolus in corpore aereo viſibilis, & palpabilis caro efingi poteſt. nu. 15.

Angeli in corporibus assumptis apparuerũt Abrahæ, Iacob, Eliseo, Tobiæ, Iosue, & Heliodoro, nu. 16.

Diabolus corpus aereum assumpsit, vt deciperet Euam, & tentaret Christum Dominum, nu. 17.

Pani, Syluani, Fauni, & Satyri dæmones in corporibus assumptis, nu. 18.

Diabolus secundum res, quas acturus est congruas, & instituto accommodatas formas assumit, nu. 19.

Diabolus ad vehendum equi, ad angustum subeundum mustelæ assumit formas, nu. 20.

Diabolus ad terrendum alias induit species, nu. 21.

Diabolus quando ad malum specie boni vult deludere Christi, & sanctorum figuras ementitur, nu. 22.

Diabolus, quos vult ad libidinem prouocare viros specie fœminæ, & fœminis spetie virorum solet decipere, nu. 23.

Diaboli varias apparitiones remissiue, nu. nu. 24.

Diabolus in forma humana apparens aliquã notã solet habere in solita deformitatis, nu 25.

Spectra dæmonis, quibus signis dignoscãtur, nu. 26.

1 SPECTRA, quæ hominibus solẽt dæmones offerre quã plures negarunt ex antiquis; quia cum hæc dæmoni tribuãtur, duorũ alterũ asserendũ videbatur, aut non esse à dæmone, aut spectra nõ esse, quia dæmon creatura est spiritualis corpore carens, quod possit esse visui subiectum, vel ipso diuino oraculo attestante apud D. Lucam cap. fin. *Palpate, & videte, quia spiritus carnem, &*
2 *ossa non habet.* † Vnde quam plures ex veterum philosophis, ne spectra negarent, & alias dæmonis operationes, eos corporeos esse impié ausi sunt effutire iuxta Platonicorum errorem, qui dæmones subtilibus corporibus, & aeris quidem præditos asseuerarunt, *Origen. ad Ephes. c.6. Iamblic. lib. de myster. Apulei. lib. de Deo Socrat. & alij relati à D. Augu-*
gust. lib. 21. *Ciuit. Dei. c.* 10. † Sed iã hoc 3
asserere delirium est, non solum ex supradicta Christi authoritate, sed ex innumeris versibus Psalmorũ, quibus dæmones spiritus appellãtur: spiritus autẽ omni corpore destitutus est, vt patet in Euangelio *D. Marc. c.* 5. vbi legitur in vno homine legionem fuisse dæmonum, sed in vno corpore plura esse corpora philosophiæ repugnat principijs *Aristot. lib.* 1. *phisicor.* † Probatur etiam 4
ex *Concilio Nyceno*, quod Deum creatorem visibilium, & inuisibilium pronũciat. & ex Concilio Lateranense in cap. firmiter de summ. Trinit. *Creator spiritualium, & corporalium.* † Et in libris 5
plumbeis nostro seculo repertis in cauernis S. Montis Ilipulitani legitur, in libro cui titulus est *fundamentum Ecclesiæ*, Deum creasse Angelos incorporeos, & ex eis inobediẽtes fuisse dæmones: quod cõfirmant *D. Dionys. de diuin. nom. cap.* 4. *Damascen. lib.* 2. *de fide cap.* 3. *D. Gregor. Nazianz. lib.* 2. *suæ Theolog. ad fin. D. Thom. p.* 1. *q.* 50. *art.* 1.

¶ Sed his suppositis difficultas ma- 6
net circa primam assertionem, quod sint spectra, sed authoritate, & experientia satis perspectum est nocturnis non solum, sed diuinis horis clara luce supina homines spectra huiusmodi inquietare, ac deludere, vt probant *Petr. Thyreus lib.* 1. *de apparit. spirit. Petr. Leloyher lib.* 1. *spectror. Remig. lib.* 1. *dæmonol. Lauater. de spectr. Binsfeld. in confess. malefic.* † Qualia sunt, quæ de Aquilo- 7
nari plaga narrat *Olaus Mag. lib.* 3. *cap.* 11. de Suetis, *lib.* 20. *cap.* 19. de Islandia, *lib.* 2. *cap.* 3. de Polonia, *Cromer. libro tertio, histor. Polon.* de Romana,

Alex.

Alex. ab Alexan. lib. 5. dier. Genial. c. 23. de Atheniēsi, *Lauater. de spectr. fol. 71.* de Venecia, *Cardan. de variet. lib. 16. c. 93.*
8 † Cuiusmodi fuit etiam mulier grādis verrens domum ante filij necem, quæ Dionysio Syracusano apparuit, vt meminit *Plutarch. in Dion.* & prodigiosum illud Genium mala protendens Bruto, vt narrat idem *Plutarch. in Brut.* equestres, ac pedestres milites in Cistercien sium fundatione, vt tradit *Lauater. vbi*
9 *prox. fol. 260.* † Et quod de iustisimo Rege D. Petro de Castella, & D. Maria de Padilla apud nos in fabulis annumeratur, Hispali terrarum opulentisima vrbe equitantes in tempestæ noctis silentio sæpius videri, nam si id aliquando contingit, dæmonis spectrum est, vt de Neronis matre ipsam inquietantem narrat *Sueton. in Neron.* ac de alio Rege *Lauater. vbi prox.*
10 ¶ Quę quidē, & alia huiusmodi, quę pasim sunt apud authores, vt diaboli præstari valeāt (quia corpus nō habent, quod videri, aut palpari posit) arte vtitur, & corpus sibi assumit quantū, & coloratū, vt visui fiat obiectū, vt docent *Magister in Sent. 2. dist. 8. & ibi Bonauent. Tho. Scot. Ricar. & alij, idē D. Tho. p. 1. q. 51.*
11 *art. 2. D. Antonin. p. 2. tit. 4. c. 7.* † Quod facit dupliciter, vel assumens corpus humanū, vel ferinū, quod valet ita attēperare, vt visum, & tactū omnino fallta, quia minus est affabre simulare, quā de nouo effigere, vt probat *Guilh. Parisien.*
12 *p. fi. de vniuers.* † Nā licet corpora post lōgū tēpus disoluta per tabē, à solo Deo posint ad cōpaginē reduci, *D. Ioan. c. 11.* negādū nōest (Dei permisione) ab eius simia diabolo posse cōfigi, & simulari, vt tradunt *Michael Medin. lib. 2. de recta in Deū fide c. 7. Petr. Binsfel. in conf. malefi.*
13 *prælud. 12.* † Ea tamen differentia, quod verus spiritus à solo Deo cadaueri infunditur, à dæmone tamen ementitur, quia vita à solo Deo est *D. Ioan. c. 1.*

¶ Aliquando etiā ex elemētis potis- 14
simū aere corpus sibi adaptatur, iungēs partes terreas, & aqueas, nuuiem vapores, ac exalationes, vt & colores hac mixtione facilius exprimātur, vt docet
Molina in D. Tho. p. 1. q. 51. art. 2. disp. 2. 15
† Quibus non solū visibilis, sed etiā palpabilis caro, & ossa (si Deus sinat) potest exhiberi, vt docent *D. Tho. quolib. 6. art. 8. Sprenger. in Mall. p. 1. q. 3. & p. 2. q. 1. c. 4. Caietan. in 2. 2. q. 95. art. 3. Raph. de la Torre*
to. 2. de vitijs oppos. relig. q. 95. disp. 7. † Sic 16
cōstat Angelos apparuisse Loth in corporibus assumptis, qui nec pedum lotione discerni potuerunt *Genes. cap. 19.* Abrahæ *Genes. 18.* Iacob. *Genes. 32. & 37.* Eliseo, *Reg. 4. cap. 6.* Tobiæ, *Tob. c. 9.* Iosue, *Ios. c. 2. & 5.* Heliodoro, *Machab.*
2. cap. 3. † Sic fortasse & ipse dæmon 17
fecit, vt Euam deciperet dum serpentis formam assumpsit *Genes. cap. 3.* & vt tētaret Christum *Matth. & Luc. vterq; c. 4.*
† Sic & apud Gentiles in varijs apparitionibus 18
Pani, Syluani, Fauni, Satyri, & similium, nam vt de Venere, ait Vergil. AEneid. 6.

Tunc Dea nuue caua tenuem, sine viribus vmbram
In faciem AEneæ.

Et AEneid. 8.

At Venus ætherios inter Dea condita nimbros
Dona ferens adderat.

Nam secundum res quas acturus est 19
congruas, & instituto accommodatas subijt formas, vt quando vult familiaris speciem præbere canis assumit effigiem, vt Agrippa, Cornelius, & Simon Magus tales sunt nacti Paredrios.
† Si ad vehēdum in equum se transfor- 20
mat, vt de Hadingo narrat *Olaus d. lib. 3.* si per locū angustū, aut rimā subiturus vespertilio musculus, aut mustella fit, vt docet *Apule. in Malefia.* Si vt gregem laceret, vel sæuiat in animantes lupi induit, aut leonis formam, vt docet

21 *Remig.lib.1.cap.13.* † Si quos terrere ve-
lit, aut turbare varias ferarum assumit
formas, vt serpentis Leonardo Carba-
iacensi apud *Marul.lib.5.cap.7.* draconis
Diuæ Margaretæ, & Ferdinando Gon-
zaluo Castellæ Comiti, eiusque exer-
citui, vt tradit *Rodericus Sanchez p.3.hist.*
22 *Hispan. cap. 21.* † Quando ad malum
specie boni velit inducere apparet in
forma Christi, vt D. Martinuo apud
Seuerum, vel forma Dei, vt Teodoræ
viduæ, vel in forma Angeli, vt D. Iu-
lianę, apud *Marul. vbi prox.* & alijs apud
23 *Gerson. tract. de apparit. spirit* † Si quos ad
liuidinem vellit prouocare, mulieribus
apparret in forma viri specie decora,
vt *D. Mariæ Ægyptiacæ* viris in forma
feminę lasciuę, vt *Antonio, & Macharo,*
& alijs apud *Gerson vbi prox. & Ferrar.*
24 *in compend. reuelat.* † Idem dicendum
de pueris nigris cirrhatis, *D. Augustin.
lib.22. Ciuit. Dei cap.8.* de AEtiopis re-
ligiosos Carthaginensis Ecclesiæ infes-
tantibus, *Victor. Vticens. lib.2. de persecut.
Vandal.* de alijs *Parisius in summ. de vni-
uers. p. fin. cap.24. Olaus lib.3. cap.12. Car-
dan. lib.14. variet. rer. Petr. Leloyher lib.4.*
25 *spectror.* † Notandum tamen est, quan-
do dæmon in forma humana apparet-
quod aliqua nota ei solet inesse insoli-
tæ deformitatis, vt ex diuina prouiden
tia dæmon author dignoscatur, vt tra-
dunt *Annan. lib. 3 de natura dæmon. Thy-
ræus lib.1. apparit. spirit. cap.9. Binsfeld. in
confess. malefic. prælud.12. Remig. lib.1. dæ-
monol. cap.7.8.10. & 14. & lib.3. cap.10.*
26 † Ideo fere semper apparet corpore
atro maximè, & vt plurimum illumi-
noso, squalido, fœtente, tetro, ac formi-
dabile, oris, rituque sparso, & profun-
do, luminibus abditis, & flammanti-
bus: manibus pedibusque obuncis, stri-
giosis brachijs, cruribusque admodum
villosis, caprinis etiam, vel asininis ti-
bis, vno, vel vtroque pede basro, cor-
neoque, statura corporis nunquam
iusta, vt narrat *Simon. Maiol. dier. canic.
tom.2. colloq.3.*

CAP. XXIX. de varijs dæmonum generibus.

SVMMARIVM.

DÆmonum, vt variæ sunt operationes sic, & varia genera, nu.1.

Maleficorum operationes variæ pro vt varia dæmonum concurrentium natura, numero 2.

Æthereum dæmonum genus quale sit, numero 3.

Animalia ignita, quæ sint apud Aristotelem, nu.4.

Ephimera animalia ignita, nu.5.

Æthereum dæmonum genus refutatur, numero 6.

Aereum genus dæmonum in aere degitur, nu.7.

Nulla mundi pars dæmonibus vacat, numero 8.

Aerea dæmonia sæpius obijciunt phantasmata, turbant aerem, & tempestates excitantur, nu.9.

Aquaticum dæmonum genus circa fluuios, & lacus inhabitat, nu.10.

Naiades, Nereides, & Dryades ex dæmonibus aquaticis, nu.11.

Terrestrium dæmonum genus versatur in syluas, & montes, nu.12.

Hecatæ, Ceres, Diana, Mater magna, & similes ex dæmonibus terrestribus, nu.13.

Sphinx Tebana dæmonium terrestre fuit, numero 14.

Genus dæmonum, qui ad luctandum compellit, nu.15.

Alastoris dæmon quis nam fuisset, numero 16.

Laruæ, seu Lemures vulgò Trasgos, *siue* duendes, *nu.17.*

Laruæ tumultus domibus solent excitare, nu.18.

Nimphæ aliud dæmonum genus, nu.19.
Parcæ vulgò Hadas *aliud dæmonum genus, nu.20.*
Genus dæmonum, quod tempore pestis solet apparere, nu.21.
Multa sunt per quæ Deus denunciat futura mala, nu.22.
Spectra dæmonum varia mala indicantia, nu.23.
Genus dæmonum, quod non apparet, sed auditur tantum, n.24. & 25.
Genus dæmouum apparens in forma castrorum militum, nu.26.
Præmostensium fundatione dæmon specie armatorum militum apparuit, nu.27.
Genus dæmonum, quod monumentis inhabitat, nu.28.
Manes dæmonum genus, qui mortuorum animas emetitur, nu.29.
Dæmones animas ementientes flāmis circūdati viuentibus solent apparere, nu.30.
Diabolus quandoque immitatur diuinā iustitiam, nu.31.
Harpiæ dæmonum genus gaudia in meroremconuertens, nu.32.
Eumenides dæmones fuerunt, Pluto, Charon, & Gorgones, nu.33.
Satyri, Fauni, Asinipedes, & Onoscæles, nu.34.
Subterraneum dæmonum genus, qui thesauros terræ latentes solet asseruare, nu.35.
Incubones thesaurorū dæmones varij, n.36.
Custos thesauri diabolus aditum arcebat, nu.37.
Hesperidum draco custos horti dæmon fuit, nu.38.
Lucifugum dæmonum genus maliciosum, & inquietum est, nu.39.
Asmodæus qualis natura sit, & qui tota nocte cum Iacob luctauit, nu.40.
Psal.90. *de quatuor dæmoniorum generibus explicatus ex nu.41.*
Timor nocturnus, & sagita volans in die, nu.42.
Dæmonium meridianum à loci regione appellatum, nu.43.
Diaboli genus, qui gaudet syluarum, & deserti habitatione, nu.44.
Asmodæus ablegatur in deserto, & Christus in deserto tentatur, nu.45.
Diabolus qui filios Iob oppressit venit à deserto, & meridiano tempore, nu.46.
Meridianum dæmonium à tempore, quo grassare solet dictum, nu.47.
Dæmonium meridianum dictum à loci affectionibus, nu.48.

SVNT enim dæmonum, vt variæ operationes, atq; libidines: sic & varia genera, sibiq; ad inuicem quandoq; contraria, quia diuisum est imperiū Sathanæ, *D. Luc. c.11.* Omnes quidem immundi, & mali, hominibusq; sunt infesti, vt post Chrysippum, Plutarchum, & Philonē. recte contra Iamblicum *Porphyr. lib. de abstinent. animal.* † Qui vt varij, ita Maleficorum potestas non est omnibus vna, sed in singulis, prout dæmonibus cōcurrunt natura subtilioribus, vel grossioribus diuersa, ratione locurum, in quæ cadētes à principio sunt detrusi: nā dæmonū genus ab eorū habitatione est petitum, vt docet *Psellus lib. de dæmonib.* 1 2

¶ Primum dæmonum genus appellatur *Æthereū*, siue *igneū*, de quo Tritthemnius lib. qq. ad Max. q.5. *Igneū est, quod circa superiorem peruagatur aerem, nec vnquam ante iudicij diem ad inferiora demergitur: sed continuo cū regionibus permanentes sublunaribus nullum habent cum hominibus commertiū.* † Hinc motus opinor Apuleius dum dixit, animalia esse ignita, propterea quod *Aristoteles lib. 5. histor. animal. cap. 19.* confirmat quædā in fornacibus Cypri reperiri solita, quæ alij de his dæmonibus credidere. † Quibus non assentior, nam bolatilia sunt ephimera, quia cū igne oriuntur, & cum igne extinguntur, quod dæmonibus, 3 4 5

nibus, non coheret, *Plin.lib.11.cap.36.*
6 *Ælian.lib.2.c.2.*† Quare hoc genus fictitium credo, & ab Orpheo *Æthereū* vocatum, quia putabat in cęlis degere, quod iam pridem improbauit *D. August.lib.de agone Christ.cap.3.*

7 ¶ Secundum genus dicitur *aereum*, quod in aere errans nobis propinquo commoratur, vt docet *Plato in Phædr.* quia aer istud plenum est dæmonibus,
8 vt ait *D. Athanas.in vita S. Anto.*† Quod Mercurius in alio sensu dixerat, *nullam mundi partem dæmonum præsentia esse destitutam*, quod de sublunari mūdo intellige, alioquim falsum docet *D. August.*
9 *d.c.3.*† Hij possunt ad inferiora descendere, & assuntis de crassiore aere corporibus, quandoque hominibus apparere: aera sæpius (permittente Deo) perturbant, tonitrua, & tempestates concitant: & omnes simul in pernitiem humani generis conspirāt, de quibus Stellanus lib. 2.

Hos ventos, vel Dij aerei, vel sidera mittunt,

10 ¶ Tertium genus dæmoniorū dicitur, *Aquaticum*, quia circa fluuios, & lacus, inhabitat, de quo fit mentio à Christo Domino in Euangelio D. Luc. c. 11. *Cum immundus spiritus exierit ab homine, perambulat per loca in aquosa quærens re-*
11 *quiem.*† Et nūc frequēter in fœmineam speciem solet apparere, vt Naiades, Nereidesque Nymphæ, atq; Driades nā eo ipso quòd in locis versentur humidis molliorē vitæ ductū sequūtur: aliquando in virili forma apparent, vt *Neptunus, Nereus, Proteus, Acheloeus, Tritones.*

12 ¶ Quartum genus dæmonū dicitur *Terrestrium*, quorū alij versantur in syluis, atq; nemoribus; qui venatoribus ponunt insidias: alij verò patulis degūt in campis, qui nocte aberrare faciunt itinerantes: nonnulli demorātur in locis abditis, atq; cauernis: reliqui cæteris minus furiosi, ac perturbati demorari cum hominibus in obscuro delectantur, vt narrat *Trithemius vbi sup. d.*
q.5.† Quales fuerūt hodie Hecatis, Mater magna, Ceres, Diana, cū Sodalibus Fatuæ, Furiæ, & earum mater Furina, & Manium, nec non Pluto, Cerberus, Charon, & huiusmodi alij, de quibus *Arnob.lib.contra Gent.*† Ex quibus quin- 14
tū genus dicitur, quod in ænigmatibus gaudet torquere homines, vt *Sphinx* illa Thebana de qua *Strabo lib. 9. Natal. Comes lib. 9. Mythrolog. c. 8.* ideo dictū, quia sub specie tali simiarū apparebat, quæ sphinges appellātur, vt docet *Solin. c. 30.*

¶ Sextū genus dęmonū est illud, quod 15
homines ad luctandū cōpellit, qualis ille, qui infestabat Themesem fingens se Polytæ, & Brutis amissi animā, de quo *Pausan. in Eliac. & Strabo. lib. 6.* imitabatur simia Angelū, qui cū Patriarcha Iacob fuerat luctatus *Gen. c. 32.*† Septimū 16
fuere, & ad modū truculenti, qui *Alastores* dicti, fortasis idē cū Nemesi, Alastor: nā *Nemesi* fingebant vltricē celerū, quod officiū Alastori tribuit *Origen. lib. contra Celsum*, & fortasis, hic est ille exterminator, de quo in *Apocalips. c. 9.*

¶ Octauū genus est illud, quod do- 17
mibus maximé gaudet solis illusionibus territare homines, vt Laruæ, & Lemures, quos Hispané appellamus *Trasgos*, siue *Duendes*, sic dicti, quia domestici se fingunt domibus inhabitare, vt notat *Oros. de Couarru. lib. 1. de vera prophet.*
c. 13.† Quorum spectra certis tempori- 18
bus, aut locis solent tumultus, & vexationes varias exibere, vide Temesio dæmone *Ælian. de varia hist. lib. 8.* de pueris nigris cirratis *D. August. lib. 23. Ciuit. Dei c. 8.*

¶ Nonū genus est, quod in nemorib⁹, 19
& alijs amenis locis sese ostērant in forma puellarū, vt Nimphę interdū investe alua, vt illæ tres, quæ Machabæo Banckoni Regnum prænuntiarunt, apud
Boeth. lib. 12. histor. Scotor.† Quas Gen- 20
tiles

tiles *Parcas*, Hiſpani *Hadas*, appellant,
quales *Fatales ſorores*, falſo putatæ bel-
lorum præſides, quæ Hotero Regi fa-
miliares fuerunt, vt tradit *Olaus lib.3.*
hiſt. Septentrional. c. 10.

21 ¶ Decimum genus iſt illud, quod
ſolet apparere tempore peſtis, aut cum
alia mala nobis invadunt, vt docet
Mart. del Rio totius eruditionis gloria conſ-
picuus in commentar. ad Senec. in Oedip.
22 *v.* 172. † Nam multa ſunt per qua Deus
denunciat futura mala, & mutationes
Regnorum: vt in nocte, qua ſeditionem
Anthiochenorum præceſsit, viſa mu-
lier ingens, & formidabile aſpectu aerē
ſcutica tam fortiter verberans, vt tota
ſonus vrbe exaudiretur, *Sozomen. lib.7.*
23 *cap.* 23. *Nicephor. lib.* 9. *cap.* 42. † Priuſ-
quam Humnericus perſecutionem in
Chatolicos Africæ incoharet, ſuper ca
cumine montis Ziquemi homo gygā-
teæ mollis viſus, & auditus clamare
egredimini, egredimini. Et in æde Fauſti,
quæ Carthagini eſt, viſa multitudo
AEthiopum ſanctos Eccleſia fugans,
vt refert *Vticenſ. lib. de perſecut. Vandal.*

24 ¶ Vndecimum genus eſt, quod non
apparet, ſed auditur tantum, vt de vo-
cibus, & ſonis auditis in Marathone
poſt pugnam cum Perſis tradit *Pauſan.*
in Attic. & ante pugnam cum Cimbris
Plin. lib. 2. *cap.* 59. & ante bellum, ciuile
Syllanum in eadem Italia *Apian. lib.* 1.
25 *de bello ciuil.* † Ante primum prælium
Pharſalicum Anthiochiæ, *Cæſarius lib.*
3. *de bello ciuil.* ante mortem Cæſaris
dictatoris domi eius *Dion. Caſs.* alia mul
ta apud *Cardan. lib.* 14. *variet. rer. Fulgoſ.*
lib. 1. *de prodig. Nider. in Formicar. lib fin.*
Guil. Pariſienſ. in ſumm. de vniuerſo, p. fin.
cap. 24.

6 ¶ Duodecimū genus eſt cohortum
acierum caſtrorū militarium, nā ſicut
bonorū Angelorū acies viſæ bis in ſa-
cris literis, *Gen. c.* 32. *& Reg.* 4. *c.* 6. Sic &
ſimia diabolus ea immittatur, vt in vita
S. Guthalei Anachoretæ apud *Surium*
menſe April. † Similia in primordijs di 27
uinæ Religionis Pręmoſtenſiū (ſic dicta
á pręmonſtrata Dei fundatione) ſpecie
armatorum militum in quoſdam Reli
gioſos dæmonia incurriſſe, *vt legitur in*
vita D. Norberti, c. 26.

¶ Terdecimū genus dæmonū eſt, qui 28
monumentis inhabitat cineribus, &
oſsis ſæuiens, ad quod fugadum Eccle-
ſia aqua benedicta, & ſanctis orationi-
bus pie, & ſancte vtitur, quia ſęvū & tru
culentum eſt, vt in Euāgelio S. Matth.
c. 8 *Occurrerunt ei duo habentes dæmonia,*
de monumētis exeuntes, ſæui nimis. † Cui ſi- 29
mile eſt, qui pręedictionibus futurorum
in admirationem ſui trahere cupiunt
audientes, vt *Manes*, qui mortuorū ani-
mas emenciebātur, de quibus diximus,
lib. 1. *de Magia diuinatr. c.* 13. *n.* nam vt
ait Leloyher lib. 4. ſpectror. c. 6. *Dæmo-*
nes fingunt ſe animas eſſe. † Et eæ quidem 30
aliquādo flammis circūdata in ijs, quæ
viui occaſionem peccandi fuerunt tor-
menta pati denuntiant, vt milites illi,
qui monacho Limpurgio apparuerūt,
apud *Thritthe. in Chron. Hiſgab. ann.* 1168.
de alijs *Nider. in Formicar. lib. fi. Chromer.*
lib. 5. *hiſt. Polon.* † Quos dæmones fuiſſe 31
ſatis probant *Leloyher. vbi ſup. Guilh. Pa-*
riſienſ. p. fi. de vniuerſ. c. 24. & in his imi-
tātur diuinam iuſtitiam, qua frequēter
in quo quis peccauit, in eo punitur,
quod haut latuit Vergil. AEnei. 6.

Quæ cura nitentes
Paſcere equos, eadem ſequitur tellure re-
poſtos.

¶ Decimum quartum genus dici- 32
tur illud, quod hominum gaudia in
mœrorem, & triſtitiam conantur con-
uertere, vt *Harpiæ*, de quibus *Heſiod. in*
Theagon. Apolon. lib. 2. *Argonaut.* † De- 33
cimum quintum eſt trucidum ac cruē-
tum, vt *Eumenides*, de quarum habitu,
& conditione fuſſe *Mart. del Rio in com*
ment. ad Senec. in Med. v. 13. *cum ſeqq.*

Pluto, Charon, & Gorgones tres, de quarum forma, & genere, *idē Delrius, vbi prox. v.* 831. † Decimum sextum sunt *Satyri*, quorum Princeps *Faunus* fuit, qui terribiles, ac inopinatos sonitus edebant, hos Psellus vocat *Asinipedes*, á forma *Onoscelles*, vt narrat *Sozomen. lib. 8. cap. 6.* quos pilosos, & Syrenas appellat *D. Isai. cap. 2.* quia frequenter in hyrci forma solent apparere.

34

35 ¶ Decimum septimum genus dicitur, *Subterraneum*, quod in speluncis, & cabernis montiumque remotis concauitatibus demorantur, & isti dæmones affectione sunt pessimi, eosque invadunt maximé, qui puteos, & metalla fodiunt, & qui thesauros in terra latentes quærunt, in pernitiem humani generis paratissimi: hiatus afficiunt terræ, ventosque flammibomos suscitant, & fundamenta ædificiorum concutiunt, vt narrat *Tritthemius, vbi sup.*

36 † Ex quibus quidam sunt incubones thesaurorum, quos auaritia mortalium in terra abscondit, & ne rursus in vsus perueniant hominum, eos subducunt, furantur, & custodiunt, quales fuere olim canis ille horridus, & illa semiãguineo corpore mulier, de quibus *Stumphius in Chroni. Heluet. & Cedren. in Anastas.*

37 † Talis fuit, qui Cabades Regi Persarum, & omnibus aditu arcebat dæmon thesauri custodis, apud *Glicam p. 4. Annal.*

38 † Talis dæmon, qui informa draconis, custos fuit ad aurea poma in hortis Hesperidum filiarum Regis Atlantis, quę (subacto dracone) Hercules tulit, authore *Seneca in Herculē furent.* Vnde, & serpens aureum in thesauri custodiam apud *Ascan. Centor. lib. 4. Transiluan.*

39 ¶ Decimum octauum genus dicitur *Lucifugum* propterea, quod lucem maximé abhorreat, & detestatur genus hominum in præscrutabile, ac pœnitus tenebrosum, passionibus frigidis agitatum, maliciosum, inquietum, & perturbatum, quod occurrentes homines violenter comprimit, nocturnis horis sæpiusque Deo permittente, aut flatu quosdam interficit, aut contactu. † Qualis fortasse fuit Asmodæus, qui 40 septem viros Sarræ necauit, *Tob. cap. 5.* non tamen athleta ille, qui tota nocte cum Iacobo Patriarcha luctatur, *Genes. cap. 31.* licet Hæbræi id velint, & *Origen. in Periarch. 3.* quia bonum Angelum fuisse satis docent ibi *Græci, Latinique Patres.* † Huius dęmonũ generis memi 41 nit Regius Hymnographus, Psalm. 90. *Non timebis à timore nocturno, à sagitta bolante in die, à negotio perambulante in tenebris, ab incursu, & dæmonio meridiano,* vbi quatuor annumerantur pericula, seu pestes, quas omnes vult esse dæmonum genera, *Paraphrastes Chaldeæ.*

¶ De timore nocturno tradit *Procop. lib. 2. de bello Persic. & nos latè infra c. 20. de lamiarum origine*, de sagitta bolante, in die, dicendum est, hoc esse dæmonum genus, qui lucente sole, & clara luce supina frequenter grassatur, vt de *Pana* truculento dæmone, iracundo, ac formidabile tradit *Theocrit. Eidyl. 1.* 42

† De incursu, & dæmonio meridiano, 43 siue incursu dæmoni meridiani, vt volunt *Aquila, & Symmach.* notãdum est duobus ex causis sic appellari, primum á loco, quia credebant in deserto versari, quod Hebræis ad meridie est. Et ita legimus ferocissimorum dæmonũ copiam maximam habitasse in horto, vbi sepulchrum Iannis, & Mambres, vt narrat *Palladius, & Macarius.* † Et dæ 44 monum genus Lamias scilicet, in desertis habitasse Lybiæ *Dion. in hist. Lib.* & dæmones gaudere syluarum, & deserti habitatione, tradit *Procop. in Isai.* quia hoc dæmonum genus est solare, & leoninæ naturæ, quorum propria hæc conditio, vt docet *Psellus lib. de natura*

45 *tura dæmon.* † Et Raphael Asmodæum
ablegat in deserto *Tob. cap.8.* & Chris-
tus Dominus in deserto tentatur, *D.
Luc. cap.4.* & Dauid dæmones hosce
vocat *Bestias syluæ*, iuxta nonnullos,
46 *Psal.103.* † Sic ventus, qui filios Iob op-
pressit venit á deserto *Iob cap.1.* hoc est
á meridienali plaga, idque meridiano
tempore, nempe prandentibus illis, vt
47 optimé notat ibi *Origen. & Aquil.* † Se-
cundo igitur à tempestate diei dicitur
meridianum, eo quod hoc genus dæmo-
num in meridiano tempore, & appa-
rere solitum, & homines crudelius,
acriusque infestare, tùm spirituali ten-
tatione, ac prælio maximé luxuriæ, &
accidiæ stimulis, quæ duo peccata vr-
gent vehementius hominem ciuis dis-
tentum, & plenum, vt docet *Eutym. ad*
48 *Theodoret. in Psalm.* † Tum etiam cor-
poris affectionibus, vt in Rusia orien-
tali sub meridiem mesis tempore soli-
tus erat ambulare rura dæmon habitu
viduæ lugentis, operarijsque, nisi proti-
nus viso spectro in terram proni vene-
rarentur brachia, cruraque frangebat,
vt narrat *Petr. Gregor. lib.12. de Republ.
cap.20.*

CAP. XXX. *de incubis, & succubis dæmonibus cum Lamijs rem habentibus, & an ex tali congressu proles nasci queat.*

SVMMARIVM.

DÆmones, quia carent corpore mulieribus potiri negarunt veteres, numero 1.

Dæmones incubos, & succubos negarunt non solum hæretici, sed & Chatolici, numero 2.

Malefici, & sagæ cum dæmone coire probarunt plures, nu.3.

Genes. cap.6. *de incubis, & succubis dæmonibus loqui negatur, nu.4.*

Enoch liber apocriphus de incubis, & succubis agens, nu.5.

Genes. cap.6. *loquitur de filis Seth, & filiabus Caim, nu.6.*

Fili Dei ad filias hominum ingressisse in Genesim de quibus intelligatur, nu.7.

Authoris sententia de incubis, & succubis, nu.8.

Authoris sententia, hac in re probata á Theologis, nu.9.

Authoris sententia, hoc in casu probata á Iurisperitis, nu.10.

Incubus, & succubos fatetur D. Augustinus, nu.11.

Pilosi quare dæmones reppellentur in sacris literis, nu.12.

Sahirim in lingua sancta quare vertit vulgata dæmonia, nu.13.

Hyrci antiqua forma, qua de causa dæmoni data, nu.14.

Dæmon varia nomina, ex lascibientis natura, nu.15.

Dæmonum tripudia in assumptis corporibus sæpe visa, nu.16.

Nimphæ, Oreades, Napeæ, Hyades, Hamadriades, Nereides, & Naiades, fuerunt dæmonum spectra, nu.17.

Syrenæ dæmones fuerunt ad libidinem deludendam, nu.18.

Dæmones cum Sagis libidinem præposteram ex ercere, nu.19.

Dæmones incubi, & succubi dupliciter corpus assummunt, nu.20.

Dæmonis delusio in re venerea, nu.21.

Diabolus, cadauera non viuificat, sed cogit vitales actiones ementire, nu.22.

Principis quodam mortui corpus integro priusquam sepeliretur anno dæmon gestauit, nu.23.

Corpora assumpta á dæmone quare sint tactu frigido, & horrido, nu.24.

Corpora assumpta quando diabolus calore vitali attemperat, nu.25.

Dæmones generare posse in tali congressu

negant plures, nu. 26.

Hominis procreatio est actus corporis viui, nu. 27.

Diabolus corpus aereum, neque aliud habet omnino, nu. 28.

Dæmones nullam inter se habent indiuidui, vel speciei multiplicationem, nu. 29.

Dæmones, quia substantiæ incorporeæ, non possunt corporeum semen præbere, numero 30.

Dæmones sunt expertes animæ vegetantis, ideo semen præstare nequeunt, numero 31.

Semen, quo diabolus in suis congreßibus præstat delusorium est, nu. 32.

Diabolus generationis causa, vnde semen comparetur, nu. 33.

Semine assumpto potest diabolus naturalem generationem causare, nu. 34.

Semen viri mixto semini muliebri, quia causa est generationis, potest diabolus illam præstare, nu. 35.

Mulier non concepit semine aliunde aßumpto, nu. 36.

Mulierem in valneo concepiße, ex semine deciso, fabula est, nu. 37.

Mulier impregnari nequit, nisi à viro cognoscatur, nu. 38.

Mulierem in patris lecto dormientem, ex eius polutione concepiße, fabula est, nu. 39.

Homines habentes virgam nimis breuem, aut longam, quare non generant, numero 40.

Authoris sententia circa dæmonis procreationem in huiusmodi actibus, nu. 41.

Multi ex muliere, & incubo dæmone nati, nu. 42.

Romulus, Alexander, & Lutherus, ex incubo nati, nu. 43.

Corocoton *dæmon apud Indos misceri solitum mulieribus, & ex eo vicornes nasci, nu. 44.*

Æneas ex Anchise, & Venere sucuba natus, nu. 45.

Succubus dæmon nequit concipere, quia corpus in tempus accepit, nu. 46.

Æneas potius Veneris specie suppositus est, quam procreatus, nu. 47.

Procreati dæmonis ministerio ponderosißimi sunt, pallidi, & macilenti vagiant, nu. 48.

DAEMONES, quia carent corpore, 1
& appetitu sensitiuo,
rẽ veneream cũ mulieribus habere negarunt expresse Eugubin. lib. 8. de peremni philosoph. c. 26. *Naturæ fieri non potest, nec assentitur philosophia, spiritus corpore nudatos amore fœminarum capi, aut ex eis generare posse, nam vbi non est cibus, & potus, non est sperma: vbi non fit quærenda successio, & propagatio, non adhibuit natura cupiditatem generandi.* † Vnde hos incubos, & succu- 2
bos dæmones negarunt, non solum hæretici *Vvierius, Godelmanus, & Ficardus*, verum etiam Chatolici *Cardanus,*
Poncinibius, & Bapt. Porta. † Contra ta- 3
men Maleficos, & Lamias cum dæmonibus illi quidem succubis, hæ vero incubis actũ venereum exercere, aperte censuerunt *D. Cyprianus, Tertulianus, & alij relati à Sixto Senens. lib. 5. Bibliothec. annot. 77. Perera lib. 8. in Genes. disp. 1. Va-*
lles de sacra Philosop. cap. 8. † Qui in eo 4
quod volunt dæmones posse cum mulieribus rem habere optimé senserũt: in eo veró à recentioribus iure reprehẽduntur, quod de huiusmodi concubitu Mosis etiam verba de filijs Dei, & filia
bus Caim acceperunt *Genes. cap. 6.* † Nã 5
licet, hæc sententia reperiatur in libris de *Enoch*, qui Angelos, quos vigiles appellat transfiguratos in homines, vt mulieribus potirentur, commentitia est, nec tanto viro referenda, nam vt ait D. August. lib. 15. Ciuit. Dei cap. 23. & q. 23. in Genes. *Cur autem hoc nisi ab antiquitate suspectæ fidei iudicata sunt, nec*

nec vtrum hæc essent, quæ Enoch scripsis-
6 set, poterat inueniri, &c. † Quare non
de dæmonibus, sed de filijs Seth fili
Adam, & filiabus Caim sunt accipien
da, vt omnes Græci, Latinique Patres
senserunt, D. Chrysost. homil. 22. in Ge-
nes. d. cap. 6. D. Theodoret. in Genes. q. 47.
D. Ambr. de Noë, & arca cap. 4. D. Thom.
p. 1. q. 51. art. fin. Abulens. in Genes. d. c. 6.
7 quæst. 6. & in Exod. cap. 7. q. 12. † Quorũ
omnes transeunt in sententia Suidæ
Sethum illius ætatis homines Deum appel-
labant, & merito igitur Sethi, & Enosi,
& Enochi filij Dei, & Deorum filij autho
re Symacho intelliguntur, qui victi liuidini
ad Caim filias sunt ingressi, & quorum im
peri, & impuro coniugio nati sunt Gi-
gantes.

8 ¶ Neq; per hoc negãdum est posse
dæmones mulieribus potiri, quia pos-
sunt defunctorum corpora assumere,
vel de nouo sibi ex aere, & alijs elemẽ
tis ad carnis similitudinem palpabilia
effingere, ac formare, & quem natura
non habent sexum artificiosé exibere,
& viris specie fœminea, & fœminis
specie virorum abuti, & has subisce-
9 re, & illis se substernere. † Vnde hanc
de incubis, & succubis sententiam prę
ter supradictos probarunt D. Thom. in
sen. 2. dis. 8. & p. 1. q. 51. ar. 3. & 2. 2. q. 96.
ar. 3. Toledo in summ. lib. 4. cap. 15. Castro
de iusta hæretic. punit. lib. 1. cap. 16. An-
nan. lib. 4. de natura dæmon. Sprenger. in
Mall. p. 1. q. 4. & p. 2. q. 1. cap. 4. & q. 2.
cap. 7. Nider. in Formicar. lib. 5. Spina de
strigib. concl. 6. Mart. del Rio lib. 2. Magi-
10 car. quæst. 15. † Quibus assentiuntur iu-
risperiti Episcopus Simanc. de Cathol.
institu. tit. 34. Vider. Molitor. de pythonic.
mulier. cap. 3. & 6. Paul. Grilland. de sor-
tileg. q. 7. ex num. 9, Petr. Binsfeld. in con-
fess. malefic. p. 1. prælud. 7. & p. 2. concl. 5.
11 † Nam vt ait D. August. lib. 22. Ciuit.
Dei cap. 23. Creberrima fama est, multique
se expertos, vel ab eis, qui experti erant,
de quorum fide dubitandũ non est se au-
diuisse confirmat, Syluanos, & Faunos, quos
vulgus incubos vocat improbos extitisse
mulieribus, & earum appetisse, & pere-
gisse concubitum. † Ex quo dæmones vo 12
cantur pilosi ab Isai. cap. 13. & cap. 34.
Nam vox Hæbrea: ::::::::: Sahirim,
vel Sahir, quæ habetur Leuit. cap. 17.
& Paralip. 2. cap. 11. idem est, quod
hirtus, siue hircus. † Quam vulgata ver 13
tit dæmonia, ob huius animalis lasciuiã,
superbiam, & petulãtiam dæmonibus
communem, vt docet Remig. lib. 1. dæ-
monol. cap. 24. † Vnde eis hirci antiqua 14
forma, & Iupiter Hammon in hirci spe
cie cultus, vt tradit Arnobius lib. 6. con-
tra Gent. Ouid. lib. 15. Metamorph.

Medio tua corniger Hammon
Vnda die gelida est, ortu obituque ca-
lescit.

Item hac eadem de causa vocãtur Tal 15
pe, & Syrenes ab Isaia cap. 2. Lamiæ, &
Oenocentauri, ab eodem cap. 13. necnon
Aegypanes, quasi capricornes Plin. lib.
5. hist. natur. cap. 1. Quales à Poetis fin-
gũtur. Et horum tripudia sæpe videri,
& audiri in Athlante monte confir-
mat idem Plin. d. lib. 5. cap. 34. † Et ho- 16
die videri, & audiri testantur D. Thom.
1. 2. q. 89. art. 4. Scaliger. lib. 3. Georgicor.
Saxo Grammat. lib. 1. Danum hist. Vnde
illud.

Trux Lemurum Chorus aduenit Prin-
cepsque per auras
Cursitat, & vastos adit ad astra sonos.
Accedunt Fauni, Satyri, Panumque
caterba,
Manibus ad mixta militat ore foro.

Ex quibus allij fuerũt succubæ, vt Nim- 17
phæ, quarum quædam aereæ, vt Sybilla,
de qua Plutarch. lib. de sera num. vindict.
Quædam terrestres, vt Oreades, Napeæ,
Dryades, Hamadryades: Quædam aqua-
ticæ, vt Nereides, & Naiades; illæ ma-
ris, hæ fluuiorum, quarum omnes dæ-
monũ spectra fuisse, satis probat Mar.
del

del Rio in comment. ad Senec. in Hercul. &
18 Medeam. † Nec desunt, qui Syrenas dæ-
mones esse affirment ad liuidinem de-
ludendam, vt de Sphinge illa Thebana
narrat Pierus lib. 6. Hieroglyph. & Solin.
19 cap. 30. † Nam dæmon per omnes las-
lasciuiæ partes acuraté discurrit, vt ho-
mines á vera Dei pietate in cęnosa ista
detineat: quare nec præposteram liui-
dinem parcere fatentur Ponzinib. lib. de
Lamijs nu. 64. Annan. lib. 4. de natura dæ-
mon. fol. 148. Ouid. lib. 10. metamorph.

Rex superum Phrygijs Ganimedis amore
Arsit, & iuuenum est aliquid Iupiter
esse.

¶ Quæ vt dæmones patrentur, so-
20 lent elementare corpus assumere, vel
sibi mortui cadauer induere, quod im-
pellit, ac mouet, non aliter quam mo-
tor intus existens, vt docent Cardan. lib.
16. variet. rer. cap. 93. Siluester lib. 1. de
strigimag. cap. 14. punct. 4. & cap. 15. pun. 3.
21 D. Thom. Sentent. 2. dist. 8. art. 4. † Et ita
diabolus delusit militem, qui cum pu
taret se formosa potitum virgine, inue-
nit se in complexu cadaueris belluini
tabe soluti apud Guilh. Parisiens. in summ.
22 de vniuers. p. fin. † Non quod illud va-
leat informare, aut quod in essentiam
eius dilabeatur, sed duntaxat, vt in loco
existens vitales eius actiones imittetur:
cadaber regit, & spiritum ementitur,
vt tradit Tostat. in Exod. cap. 7. q. 13. cum
23 seqq. † Vt de quodam Principis mortui
corpus integro priusquam sepelliere-
tur anno, dæmonem gestasse, & rexisse
narrat Cæsarius lib. 12. Miracul. cap. 13.
de Cornelio Agrippa, Simone Mago,
24 & alijs Remig. lib. 2. dæmonol. cap. 1. † Vn-
de illa esse tactu frigido, & horrido ex
sagarum confessionibus narrant Petr.
Binsfeld. in confess. malefic. p. 1. prælud. 6.
Alex. ab Alex. lib. 2. dier. genial. cap. 9. Tos-
tat. & Remig. vbi sup. Raph. de la Torre
25 tom. 2. q. 95. in prælud. disp. 6. † Nisi quan-
do sub certi alicuius viri, aut fœminæ
specie vult deludere, & nollit sciri se es-
se dæmonem, quia tunc corpus assunp-
tum temperat, ne contactu timor, hor-
ror, aut aspernatio sequatur, quemad-
modum fecerunt Angeli Loth ne cō-
tractu dignoscerentur, Genes. cap. 19.
¶ Sed quod magis vrget in conclu- 26
sione proposita illud est: an ex tali con-
gressu proles nasci queat, & pro parte
negatina sunt Plutarch. in Num. Remig.
lib. 1. dæmonol. cap. 6. Vld. Molitor. de Py-
thon. mulier. cap. fin. Aristot. lib. 1. de gene-
rat. cap. 4. Peramato lib. de homin. procr. c. 1.
Fran. Valleriolla to. 1. enarr. medic. Ambro.
Pareus lib. 34. demonstr. & prodig. c. 10. de
succubis, & incub. † Eo nēpe quod homi- 27
nis procreatio sit actus corporis viui.
† Quod dæmones nequeunt præstare, 28
quia sunt vitæ expertes, & mortis ori-
go, neque corpus vllum aerum, neque
quovis aliud habent omnino, vt cōtra
Platonicos defendit Natta libro 7. de
Deo fol. 57. & probàt D. Cecilius primus
Episcopus Granatens. in lib. prumbeo in ca-
uernis montis Illepulitani reperto, cui titu-
lus est fundamentum Ecclesiæ. † Neque 29
dæmones inter se vllam habent indi-
uidui, vel speciei multiplicationem, vt
fuit error Gregor. Niseni lib. de natura
dæmon. cap. 18. neque interse commisce-
ri possunt, vt tradit Perera lib. 8. in Gen.
6. disp. 12. † Neque vllum semen pro- 30
lificum (quantumbis tenue, & aereum)
habēt omnino, vt placuit Iosepho, & He
bræis, quia dæmones sunt substantiæ in-
corporeæ, & ideo de suo non possunt
corporeum semen præbere, vt tradit
Grilland. de Sortileg. q. 7. ex num. 9. † Sunt 31
enim expertes animæ vegetantis ad
quam pertinet (naturali calore) ciuum
acceptum concoquere, ex quo sanguis,
& ex eo semen comparatur, vt docent
Fran. Valles de sacra philosoph. cap. 13. Ti-
raquel. in ll. connuuial. l. 15. ex num. 12.
† Vnde si qua seminis decisio in hac co 32
pula à dæmone causetur, non veram,

sed

ſed deluſoriam eſſe, nullamque ſagis adferre voluptatem, palam confeſſæ ſunt apud *Remig.lib.1. dæmonol.cap.6.* nã vt ipſe ait lib.2. Perioch.1.

Itur in horrendos complexus, iungitur impar
Abſurdo coitu Venus irreditiua ne-fandos.

33 Quod fieri putó quando dæmon cauſa generationis non accedit: nam quando in gratiam id obtantis ſuccubæ congreditur, adhibet inſtituto neceſſaria, & ſemen prolificum quærit aliunde carnali actu deciſum; & inuentum conſeruat, ac tanta celeritate perfert, ac ſobet, ne vitales ſpiritus euaporentur, & tunc quando, ac quale oportet infundit, vt docent *D. Auguſt. lib.3. de Trinit. D. Thom. in Senten. 2. d. diſt. 8. & p. 1. q. 51. & in quodlib. 7. q. 10. Annan. lib. 4. de natura dæmon. Sprenger. in Mall. p. 2. q. 1. cap. 4. Grilland. d. q. 7. ex num. 12. Nider. in Formicar. lib. 5. cap. 9. & 10. Petr. Binsfel. dius in confeſſ. malef. memb. 1. concluſ. 5.*

34 † Ex quo ſequitur naturalis generatio, & Deus (vt naturæ author) concurrit, vt organicum corpus infantis formetur, vt concurrit in inceſtu, & adulterio procreatis: quia natura ſolum poſtulat, vt ex viri prolifico ſemine apté admixto ſemini muliebri proles naſcatur, vt docent *Galen. lib. 1. de generat. & alij relati á Iabelico lib. 8. metaphyſ. q. 17. Florẽtin. ad Auicen. de generat. embrion. Vega lib. 1. de arte medend. cap. 3. Valles lib. 2. controuerſiar. cap. 6. Auulenſ. lib. 1. Paradox. c. 48.*

35 † Siue á corpore, ſiue à cerebro vis gignendi oriatur ſpiritus genitalis ipſi ſemini eſt implantatus in ipſa ſeminis ab humano corpore deciſione: nullo facto diſcrimine an ab homine ipſo, an dæmonis miniſterio infundatur, quia ex veró hominis, & mulieris ſemine naſcitur homo, *D. Thom. d. quodl. 6. art. 8. Sprenger. in Mall. p. 1. q. 4. cap. 2. Silueſt. vbi ſup. lib. 2. cap. 3. pun. 3.*

¶ Neque propterea credo multa, 36 quæ ex hac de cauſa graues quidem, & docti viri tradiderunt, de mulieri concipiente ſemine aliunde deciſo, quia nugæ ſunt muliercularum ad patrocinandas puerperas conſidæ, pro iis, quæ ex adulterino concubitu conceperant, vt credulis maritis alienos obtrudant hæredes. † Vt de illa, quæ in valneo ex 37 ſemine in aqua deciſo concepiſſe ſcribit *Auerroes collectaneor 2. cap. 10.* & ex eo narrat *Albert. Magnus lib. de format. homin. cap. 1.* quia falſum eſt, & nimia credulitate ductus Auerroes, qui ita ſe audiuiſſe á vicinia ſua ſcribit, reprehenditur á *Hierõn. Mercurial. lib. 1. de morbis mulier. cap. 2.* † De Bambergenſi puella 38 eadem de cauſa prægnans reddita, meminit *Nider. in Formicar. d. lib. 5. cap. 10.* Quod dementis virginitate accipiendum eſt, nam corporis virginitatem à miſerat, per eam copulam, per quam conceperat, quia mulier á viro cognoſci non poteſt, ſine virginitatis iactura, nec impregnari, niſi cognoſcatur. † De 39 alia in patris ſui lecto dormiente, qui cum in ſomnis polueret, ſemen eius ad matricem filiæ peruenit, & inde puella concepit, & alijs huiuſmodi, quę nec incautis ruſticis queam perſuadere, ex traditis *Hiero. Mercurial. vbi ſup. à Ioann. Schenckius tom. 2. obſeruat. medic.*

† Nam ad generationem ſi ſemen tantiſper euaporetur (etiam intra clauſtra 40 mulieris receptum) nihil habet efficaciæ, quo fit, vt homines habentes virgã nimis breuem, aut longam, non generantur, quia modica illa diſtantia, quæ eſt inter locum pollutionis, & caput matricis, facit ſemen euaporari, vt tradunt *Ariſt. lib. 1. generat. cap. 6. Ambroſ. Paræus lib. 34. demoſtr. & prodig. cap. 16.* 41

† Quia imo ex ſemine aliunde deciſo, quod per tan longum tempus refrigeratur, ſed cum diabolus norit ſpiritus vitalis conſeruationem, & vim caloris putre-

putredinalis, & applicandi tempus, & alia naturæ arcana, & quibus valeat semen asserbari, quominus non euaporetur, ac quale, & quantum, & quando opus sit infundere, anceps sum, an ex eius congressu proles valeat generari, ideo quæstioni subsisto, donec melioribus nactus fundamentis, possim definire.

APPENDIX.

42 SVNT multi, qui ex muliere, & incubo dęmone nati credũtur, vt Hercules, Serui⁹, Tulij, & alij Semidij, quos ex Dijs, hoc est ex dæmonibus natos fuisse probarunt *D. Thom. p.1. q.50. art.1. Arnob. li.5. cõtra Gent. Orig. li.6. cõtra Cels.*
43 † Romulus ex Rhea, & incubo Martis nomine procreatus est, *Ouid. lib.1. Fastor.* Alexander Magnus ex Olympia, & Hammone, vt refert *Qint. Curtius lib.1.* nec desunt, qui Lutherum in hac classe referant, *Fontan. in histor. de statu relig.*
44 † Quod apud Indos frequentissimum docet *Petr. Chieza histor. Perù p.2. cap.27.* dum scribit in Hispaniola *Corocoton*, dæmonem misceri solitum mulieribus, & ex eo natos vicornes nasci.
45 † AEneam ex Anchise, & Venere succuba natum narrat *Vergil. AEneid.1.* quod non ita approbo, etiam si id teneat *Syluester lib.2. de strig. cap.3. pun.3.*
46 † Nã licet in conceptione par sit vtriusque conatus post omnia solius sunt matris, tam in disponendo, quam in alendo fœtu, & alia naturæ arcana: quæ succuba præstare nequit, quia corpus in tempus accipit, vitæ, & caloris naturalis expers
47 † Vnde AEneam á dæmone Veneris specie suppositum potius credo, quam conceptum, vt de bacca illa, quæ infantem peperit narrat *Ioan. Reynardus lib. de peregr. gent. serm.* & de succuba Baberij, quæ filios plures ei supposuit, *Sabin. in Ouidi metamorph.*
† Qui autem à dæmone procreantur, ex hac copula põderosissimi sunt, & quatuor nutricũ rumis exhaustis pallidi, & macilenti vagiant, ex quo eos Itali *Vagiones* appellant, de quibus plura, *Sprenger. in Mall. p.2. q.1. cap.7. Annan. lib.4. naturæ dæmon. Molitor. de python. mulier. cap.6. Maiol. dier. canic. to.2. colloq.3.* 48

CAP. XXXI. de Gygantibus, & Pigmæis, & alijs monstris terrestribus.

SVMMARIVM.

Gigantes ante dilubium, & post dilubiũ fuisse, nu.1.
Goliath habebat altitudinem sex cubatorũ, & palmi, nu.2.
Og Gygantis cubile nouem cubitorum in lõgum, nu.3.
Cubiti Hebræi conficiunt digitos XLV. nu.4.
Cadauer cubitorum XXXIII. nu.5.
Puela mortua fluminis alubione adbecta cubitorum XL. nu.6.
Anthei ossa in longum cubitorum LX. numero 7.
Cadauer in Creta adinuentum cubitorum XLV. nu.8.
Cadauer pedum XXX. in montanis Narbonensibus, nu.9.
Corpus in Anglia fluminis aluuione detectum pedum L. nu.10.
Pallantis corpus Romæ repertum cuius longitudo muros vrbis altitudine æquabat, nu.11.
Molaris centum nostrorum magnitudine, & alium pugno maiorem, nu.12.
Batuecis cadauer repertum altitudine pedum XII. nu.13.
Indi, elephantes, vt nos equos transiliunt, nu.14.
Indi, portarum costodes pedum XV. nu.15.

Gygantes

Gygantes generantur quando semen est crassissimum, & calidissimum, & spiritibus affluens, nu. 16.

Gygantaẽ mulierẽ Romæ vissam cuius parentes reliquis hominibus æquarent, numero 17.

Gygantes inter monstrua non anumerantur, nu. 18.

Gygantes potest diabolus causare, numero 19.

Gygantes relati in Genesim non fuerunt ex dæmonibus incubis, & succubis, numero 20.

Fili Dei non appellantur dæmones, numero 21.

Pygmæi quam breuissimi statura, numero 22.

Pygmæos triẽnio gignere, & octennes mori, & gruibus pugnare, nu. 23.

Pygmæos non esse fabulosos, nu. 24.

Pygmæos fuisse homines cubitales, numero 25.

Ezechiel. cap. 27. de Pygmæis interpretatus, nu. 26.

Pygmæos potest diabolus inducere, numero 27.

Pygmæi ex semine humano pusilis brutis commixto possunt à dæmone induci, numero 28.

Gottos Reges, ex vrso, & virgine nobili natos, nu. 29.

Homo non nascitur, ex homine, & fera, sed monstrum, nu. 30.

Ferinum semen perfectionis humanæ expers est, nu. 31.

1 GYGANTES, vt
compertum est ante
dilubium fuisse, Ge-
nes. cap. 6. *Gygantes
autẽ erant super faciem
terræ*, ita post dilubiũ
Numer. cap. 13. *Vidimus monstra quædam
filiorum Enoc de genere Gyganteo, quibus
2 corporati quasi locustæ videbamur.* † De
eorum statura nihil certo præfinitũ est
quam quod de Gygante Goliath sacra
commemorat Paremia in altitudinem
habuisse sex cubitorum, & palmum,
Reg. 1. cap. 17. in hæc verba, *Et egressus est
vir spurius de castris Philisthinorum nomine
Goliath de Geth altitudinis sex cubitorum, & palmi.* † Et de Gigante Og 3
thori fuisse nouem cubitorum in longum, & quatuor in latum, Deuteron.
cap. 3. *Solus quippe Og Rex Basan restiterat de stirpe gygantum. Monstratur lectus
eius ferreus, qui est in Rabbeth filiorum
Ammon nouem cubitorum habens longitudinis, & quatuor latitudinis.* † Quorum 4
singuli cubiti continent digitos XLV.
quæ conficiunt pedes III. minus digitus III. vt apparet ex Bibliaco computo tradito ab auunculo meo *Ioann.
Baptista Villalpando in Regio Codice to. 3.
Apparat.* & recolit *Theodoret. in Genes.
q 48. Sixt. Bibliot. lib. 5. annot. 76.* † De alijs 5
tam mira traduntur ab scriptoribus, vt
verear nequid fabulosum admiscerint:
verba referam, vt eorum fides apud authores sit. Solin. cap. 4. *Quod bello Creti-
tico, cum elata fluuiali impetu plusquam
viamnio inuecta terras rupisset post dicessum fluctuum inter plurima humi desidia humanum cadauer repertum est cubitorum
XXXIII.* † Aristoteles, siue quis alius 6
lib. de natura rer. affirmat, *In Occiduis
partibus reperta est puella, quam vnde fluuiorum gurgites ab Occeano terris aduxerint, ignoratur in capite vulnerata, & mortua, quæ quinquaginta cubitorum latitudinis erat*, quod licet fidem excedere videatur confirmat *Vincen. lib. 31. histor.
natural. cap. 125.* † Strabo irridet Gabi 7
nium Romanum historiacũ qui lib. 17.
testatus est in Mauritania vidisse Anthæi ossa longa cubitor. LX. quamvis
Gabinus intestem aducat Sertoriũ, sed
assentit Plutarchus, vt refert *Fulgos. lib.
1. c. 6.* † Plin. lib. 7. c. 16. post quam plura 8
de Gygantis proceritate scribit addit
corpus illud, quod in Creta terræmotu rupto

monte

monte ad inuentum erat cubitorum XLV. & AEthiopes ait esse octonũ cubito-
9 rum *d.lib.7.cap.2.* † In montanis Narbonensibus sub Carolo VII. Gallorum Rege repertũ est cadauer pedũ XXX.vt oculatus testis narrat *Fulgos. d. c.6.* † Et
10 in Anglia fluminis aluuione detecta sunt humati hominis ossa adhuc ordine cõposita,vt totius corporis longitudo facile innotesceret ad pedes L.vt recolit eius seculi scriptor *Robert. Ment.*
11 † Fuit etiam Pallantis corpus Romæ repertum anno Dom.1039. cuius longitudo muros vrbis altitudine æquabat, inuentum quoque vulnus in pectore longum pedes quatuor, vt memo-
12 rat *Vincent.lib.25.cap.34.* † Demolare Gygantis inuento centum nostrarum magnitudine tradit *D. Augustin.lib.15. Ciuitat.Dei cap.9.*cui addit *Viues* in festo D.Christophori in Valentiæ vrbis templo ostensum sibi molarem dentem pugno maiorem, cuius argumento ad alias corporis partes illum referens longe vlnas XXX. habuisse affir-
13 mat † Et non longe à nostris temporibus apud *Batuecas*, aliud cadauer repertum est altitudine pedum XII. in antro ad parietem incumbens clipeo, & hasta armatus, ex cuius literis, & si vetustate corrosis Gothum hominem fuisse facile colligebatur, cuius scutum se vidisse, & alia in proposito narrauit præceptor meus *Doctor Ioan.de Leon Salmanticensis primarius à quo in iure Canonico,& Cæsareo,Bachalaureati gradum acce-*
14 *pi ann.*1603.*&* 1604. † Mela lib.3.c.4. tante proceritatis scribit apud Indos reperiri homines,corpore adeo ingenti, vt Elephantibus etiam maximis, sicut nos æquis facile transiliant,& assen-
15 tit *Solin.cap.53.* † Et qui nouum orbem perlustrarunt referunt in vrbe Regia Pasquim portarum custodes esse Gygantes proceritatis pedum XV. vt refert *Melchior Nuñez Iesuita in literis suis ann.*1555. & in Hispania alios reperiri pedum XII.scribit *D.Isidor.lib.11.Ethymol.cap.3.*

¶ In quibus non immoror an sint 16
vera,sed quod fieri possint, & procreari, vel á Gyganteis parentibus, vel ab alijs,qui non sint Gygantes,dum tamẽ semen crassissimum, & calidissimum habeant spiritibus affluens, & seri expertem, quæ fœtum faciunt excresce-
cere,vt docent *Hippocrat.& Celsus.*† Et 17
ita verum est, quod testatur *D.August. lib.15. Ciuit. Dei cap. 23.* Romæ pauló ante quam á Gothis vrbis excidium fieret mulierem Gyganteam se vidisse, cum tamen parentes eius reliquis hominibus æquarent: cui accedit *Vincen. vbi sup.lib.19.cap.3.* † Qod quasi agnos- 18
cens *Paul.I.C.lib.4.sententiar.* Gygantes inter monstrua annumerari noluit,licet á communis parentibus nascantur, dum ait in l. non sunt liberi D. de statu homin. *Partus autem, qui membrorum humanorum officia ampliauit aliquatenus videtur effectus, & ideo inter liberos connumerabitur.* † Quare cum naturale sit Gy 19
gantes, ex feminis potentia procreari, poterit dæmon eo vti eligens homines calidos,& robustos,& abundãtes multo semine, quibus succumbat, deinde mulieres similis cõditionis quibus incubat,& sic Gygantes propagare,vt docet *Franc. Valles tract. de sacra philos c.8.*
† In quo præclare ille de illo,quod fieri 20
potest, sed erroneé quatenus Gygantes illos sacræ Scripturæ putat ex dæmonibus incubis, & succubis procreatos, quod satis impugnarunt præter illos, quos in præcedenti capite retulimus, *D.Tho.Scotus.Sotus,& alij in Sẽt.2.dist.8. D.Isid li.8.Ethim. And.Cæsalp.de inuestig. dæm.cap.19.Theodoret.in Genes.q 47. Rupertus Procopius Abulens.in Genes. d. c.6. Alex. de Hal.part.1.q.78. Mart. del Rio lib.2. Mag.q.15.* † Nam sacra Scriptura 21
sub filijs Dei, non intellexit dæmones, sed

ſed filios Seth iuſti fili Adami, qui ex vitæ prouitate filij Dei appellabantur cum filiabus Caim congreſſu, nam vt ait Suidas, *Sethum illius ætatis homines Deum appellabāt*, &c. *Merito igitur Sethi, & Enoſi, & Enoch filij Dei, & Deorum filis authore Symacho intelliguntur, qui victi liuidine ad Caim filias ſunt ingreßi, è quorum impari, & in puro coniugio nati ſunt Gigantes.*

22 ¶ Pygmæi ſunt breuiſsimæ ſtaturæ homūculi cubitales, vt tradit *Aul. Gel. lib. 9. noct. Attic. cap. 4. D. Iſidor. lib. 11. Ethym. cap. 3.* Seu trium ſpitamarum, vt ait *Plin. libr. 1. cap. 2.* Quos perdicis ſimiles tradit *Nicephor. lib. 12. cap. 37.*
23 † Et triennio gignere, & octennes mori memorat *Albert. Magn. lib. 7. animal. tit. 1. cap. 6.* & pro ſatis frugibus contra grues dimicant, vt dicit *Mela lib. 3. c. 9.* & hominū genus affirmat *Plin. lib. 1. c.* quare eos gruū hoſtes dixit *Solin. c. 15. 2. & lib. 4. cap. 11. & libr. 5. cap. 29. &*
24 *lib. 6. cap. 19. &* 30. † Quod non eſſe fabulam in hæc verba teſtatur Ariſtot. libr. 8. hiſtor. animal. capite 12. *Ex Cythiſis campis ad paludes AEgypto ſuperiores grues veniunt quo in loco pugnare cum Pygmæis dicuntur: non enim id fabula eſt, ſed certe genus tum hominum, tum etiam*
25 *equorum.* † Confirmat Ezechiel. capit. vigeſsimoſeptimo. *Pygmæi in turribus tuis*, in Hæbreo autem fonte גמד *Cubitales* ſignificat *Iudic. capit.* 3. Quod vertit Vulgata *Pygmæos*, quare non illud vt proprium, ſed vt appellatiuum nomen accepit *Diuus Auguſtin. lib. 16.*
26 *Ciuitate Dei capite ſeptimo.* † Sed cum LXX. Interprætes intelligo, nō quod ſtaturæ tales, ſed quod turres tam altæ vt viri etiam fortiſsimi, & maximi in imó verſantibus vix cubitales apparerent, nam Pygmeos non eſſe veros homines, ſed bruta, vel monſtra, & ad claſem ſimiarum referendos tradunt *Aul. Gell. lib. 9. noct. Atticar. cap. 4. Cœl.*
Rodigin. libr. 4. antiquit. lect. cap. 3. † Et 27
licet ſint homines potuit dæmon, vt Gigantes inducere, ita contrarijs ex cauſis Pygmæos procreare, atque efficere, vt adiuſtā ſtaturam corporis homines non perueniant: vt lucri auidi parentes, certis medicamētis efficiūt, vt filij pumiliones naſcantur. † Vel e- 28
tiam humanum ſemen puſilis brutis immitendo potuit eos inducere, nam Pygmeos non eſſe homines, ſed bruta ſimiarum natura teſtantur *Alexan. ab Alexand. lib. 2. dierum genial. Annan. lib. 4. naturæ dæm. Lycaſton. in Prodigijs. Leu. Lemn. lib. 1. de occult. natur. cap. 8.* † Quem 29
admodum Reges Gotthos ex vrſo, & virgine nobili natos confirmat *Iornan. de rebus Gottic.* nam in agro ſuetico vrſus virginem rapuit, & cum eam comprcſſiſſet, prægnantem reddit, vt narrat *Saxo Grāmat. lib. 10. de reb. Dan.* † Quod 30
ſi quando accidit potius ex muliere, & incubo dæmone vrſi forma, quam ex muliere, & vrſo natos exiſtimo, nā ex homine, & fera nō naſcitur homo, ſed monſtrum, vt ex hyæna, & lupo thoes: ex equa, & aſino, mulus: & ex alijs ſpecie diſcrepātibus animantibus leopardi, pantheræ, & aliæ hybrides.
† Quia ferinum ſemen perfectionis il- 31
lius expers eſt, quæ ad tam nobile animæ domicilium requiritur, vt nō male, Manil.

Permiſcet ſæpe ferarum
Corpora cum membris hominum, non ſemini ille
Partus erit, quid enim nobis commune feriſque.

CAP. XXXII. De Centauris, Onocentauris, & Hippocentauris.

SVMMARIVM.

CENTAVROS, *Onocentauros, & Hippocentauros negarunt Imperatores,*

res, & Iurisconsulti. num. 1.
Onocentauros, Ceutauros, & Hippocentauros negarunt Philophi. nu. 2.
Hippocentauros, Centauros, & Onocentaurus negarunt Medici. nu. 3.
Centauros, Onocentauros, & Hippocentauros, negarunt Patres Ortodoxi. num. 4.
Hippocentauros, Onocentauros, & Centauros, negarunt Iurisperiti. nu. 5.
Onocentauros, Hippocētauros, & Cētauros negarunt Poetæ, nu. 6.
Hipocentauros se vidisse affirmat Plinius num. 7.
Centauros, Onocentauros, & Hippocētauros, veros esse probatur ex sacris, & humanis literis. nu. 8.
Centauros, Onocentauros, & Hippocentauros ex homine, & bruto nasci. num. 9.
Hominis adulterata natura, quam varia monstra producat remisiue. nu. 10.

1 CENTAVROS, Onocentauros, &
Hippocētaurosviua
animantia esse ne-
garūt Imperatores,
& Iurisconsulti, illi
in § . 1. Instit. de inu-
til. stipulat. *At si quis rem, quæ in rerum*
natura non est, aut esse non potest dari stipu
latus fuerit, &c. aut Hippocentaurum, qui
esse non potest, inutilis erit stipulatio. Hij
veró in *l. si ita stipulatus* 97. *D. de verbor.*
2 *obligat.* † Ex Philosophis idem docent
Cicero Thusculan. 1. *Is planè perspiciet*
inter Hippocentaurum, qui nunquam fue-
rit, & lib. 2. naturę Deor. *Etenim vide-*
mus cæteras opiniones fictas, atque vanas
diuturnitate extabuisse, quis enim Hipipo-
centaurum fuisse, aut Chimeram putet? Se-
neca autem conciuis meus lib. 8. epist.
59 *Et hæc autem, quæ non sunt in rerum na*
tura complectitur, quæ animo succurrunt,
tanquam Centauri, Gigantes, & quid quid
aliud falsa cogitatione formatum habere a-
liquam imaginē cœpit. † Ex Medicis pro 3
bat *Galen. libr. 3. de vsupart.* Dū impos-
sibile asserit nasci potuisse Hippocen-
tauros ex hominibus, & equis Magne
sijs. Artemidorus Daldian. libr. 4. de
somnior. interpræt. cap. 49. *Quæcunque*
monstruosa sunt, & nequaquam possibilia,
vt existant, velut Hippocentauros, &c.
† Quibus astipulantur ex Patribus *D.* 4
Isidor. lib. 11. origin. D. Augustin. lib. 18.
Ciuitat. Dei cap. 13. qui testatur in hæc
verba. *His temporibus fabulæ fictæ sunt de*
Triptolem, &c. de Minotauro, &c. de Cen-
tauris, de quorum hominumque fuerint
natura concinata. † Et ex nostris *Couarr.* 5
lib. 4. varior. cap. 2. Alciat lib. 9. Parerg.
cap. 13. Corrasius lib. 5. Miscellan. cap. 2.
Marot. de iure quæsit. lib. 1. cap. 22. ex nu.
43. *Maiol. tom. 1. dierum canicular. colloq.*
2. † Item, & Poetæ, Lucret. lib. 4. 6

Non certè ex viuo Centauri non fit imago.
Nulla fuit quoniam talis natura animai.

Et libro quinto.

Sed nequa Centauri fuerunt, nec tempore in vllo
Esse queat duplici natura, & corpore bino
Ex alienigenis membris compacta potestas.

¶ In contrariū tamen inuenio alio- 7
rum opinionem, asserentium Hippo-
centauros esse vera, & non commenti
tia animalia, re veraque in rerum na-
tura, & nō in operatione intellectus dū
taxat existere, vt grauissimus author,
quin & oculatus testis, id asseruit, Pli-
nius lib. 7. natur. hist. cap. 3. *Claudius Cæ-*
sar scribit Hippocentaurum in Thessalia na
tum eodem die interisse; & nos principatu
eius alatum illi ex Ægypto in melle vidi-
mus. † In cuius veniunt sententiā multi 8
alij non contēnenda lectione viri, nam
Æliā. li. 17. hist. animal. c. 9. Cētauros, &
Ono-

Onocentauros esse affirmat *Tertulian. lib. de mirabil.* Hippocētauros veros testatur *Apuleius lib. 4. de asino aur. Xenophon. in Pedia Cyr. lib. 4.* Quibus astipulatur sacra pagina D. Isai. cap. 34. *Et erit cubile draconum, & pasqua struthionum, & occurrent dæmonia Onocentaurus, & pilosus clamauit alter ad alterū.*
9 † Quo in loco licet varia Patres, & Septuaginta interpretes comminiscantur, vulgatæ lectionis rigore retento Centauros, Onocentauros, & Hippocentauros existere in rerum natura nō dubito, qui ex parte equi, vel asini sint, & ex parte hominis, vel ex vtriusque animātis cōmixtione, vt probat *Plin. lib. 7. cap. 3.* & Plutarchus ait in Gryllo, *Quando, & capris tentarunt viri, & Serophis, & equis illudere, mulieres quoque in bestiarum mares insanierunt, ex eiuscemodi enim nuptijs Minotauri vobis, &*
10 *AEgipanes, &c.* † Et non solum ex adulterina, & nefanda commixtione natos esse Hippocentauros essebera-re, cum mōstra hæc, vel casu nasci, vel aliqua talium dari posſit species, quēadmodum, & Satyrorum, & Cynamolgorum in AEthiopia, & India canina habentium capita, vel similia, de quibus sequenti capite dicendum est.

CAP. XXXIII. De Lemnijs, *Arimapsis, Cynamolgis, Satyris, & alijs naturæ monstris.*

SVMMARIVM.

Monstra humanæ naturæ reperiri probātur. num. 1.

Idiotæ ignorant quæ vident, & credere nolunt nisi quod vident. nu. 2.

Lemnij homines sine capite, & vultu omnes eius partes in pectore habent. nu. 3.

Lemnios se vidisse testatur D. Augustinus. nu. 4.

Lemnios huiusmodi esse probat D. Isidorus. nu. 5.

Lemnios fieri posse probatur ratione. nu. 6.

Homo biceps natus sub Theodosio. n. 7.

Homo, qui duo capita, & quatuor manus habebat. nu. 8.

Arimapsi vno tantum oculo prædit. nu. 9.

Arimapsi ex paruitate materiæ procreantur. nu. 10.

Indijs nasci homines monoculos aliquando. num. 11.

Monoculos apud AEthiopas habitasse. numero 12.

Cyclopes vno tantum oculo prædit. nu. 13.

Polyphemi historia ex Arimapsis commenta. nu. 14.

Cynocephali sunt homines canino capite prædit. nu. 15.

Indij homines canino capite montibus habitare. nu. 16.

Homo, qui retro totus erat canis. nu. 17.

Cynamolgos caninis capitibus insignitos. num. 18.

Cynocephalos post vastam AEgyptij solitudinem habitare. num. 19.

Cynocephalis humanos mores mentemque ac rationem inesse. nu. 20.

Cynocephali in Europa delati visi sunt. num. 21.

Satyri toto corpore hirsuti sunt, pilis vestiti ac pedibus ferinis, facie tamen humana. num. 22.

Satyri in Iudorum montibus conspitiuntur. num. 23.

Satyri apud Indos a summis montium saxa debolbunt venatoribus. nu. 24.

Satyri homines sunt, & rationis competēs atque ex Adam profecti. nu. 25.

Homines equinis pedibus visi. nu. 26.

Hippopodes equinis pedibus incedere. numero 27.

Hippoponem natū esse affirmat D. Augustinus. nu. 28.

Hippocentaurum Romæ ſub Claudio allatũ. num. 29.

Trogloditæ ſermone carent cum ſint homines. nu. 30.

Chromandas ſilueſtres homines ſine voce. num. 30.

Homines quibus pro eloquio nutus eſt, alij ſine ſono linguæ, alij labris cohercentibus. num. 31.

Lingua donum Spiritusſancti eſt, ideòqui bus vellit addimit. nu. 32.

Monſtra ſi rationis veſtigia habent inter homines ſunt annumeranda. nu. 33.

Monſtra reformatis membris indecorem reſurrectura ſunt in die iudicij. nu. 34.

Monſtra veros homines eſſe Senatus cenſuit. nu. 35.

Hominem cũ fera coire probatur ex ſacris litteris. nu. 36.

Proles naſci ex homine, & fera, probatur ratione. nu. 37.

Chelonophagi homines ſilueſtres ſunt hirſuto corpore, & veſtiuntur coris piſcium. num. 38.

Carmani hirſuti corpore præter capita ferarum more viuunt. nu. 39.

Arthabatritæ proni atque quadrupedes, vt feras vagari. nu. 40.

Homines ex epeccatorum culpa, & Dei iudicio ſolent forma degenerare. nu. 41.

Dæmonis duplex ratio in monſtruis comparandis. nu 42.

Conceptionis tempore ex vi imaginationis parẽtũ poteſt homo forma fœdari. nu. 43.

Imaginatio matris in formando fœtu magis quam patris operatur. nu. 44.

Exempla earũ quæ ex aſpectu picturæ vna pulchra prolem, altera deformem peperit. nu. 45.

AEthyops, quæ ex AEthyope albam peperit prolem, & alia hirſutam, eo quod cõceptionis tempore ſimiles figuras eſſent contemplantæ. num. 46.

Bruta quia in coitu vix, aut raro ad res externas ſe diuertunt frequenter ſuis parentibus aſſimilantur. nu. 47.

Phantaſia per ſe non immutat fœtũ. nu. 48.

Phantaſia eſt potentia cognoſcitiua, & eius actio immanens vnde fœtum formare nequit. nu. 49.

Phantaſia non poteſt ſignaturas peculiares fœtu imprimere mediãtibus animi paſſionibus. nu. 50.

Authoris ſententia circa imaginationis potentiam in formando fœtu. nu. 51.

Monſtruoſi partus cauſa, & origo. nu. 52.

NATVRAE mon-
ſtra eſſe non ſolum
hiſtorici, ſed & Phi- 1
loſophi tradidere,
quorum oĩa hic nõ
ſunt recenſenda, ſed
probanda quæ poſſunt fieri, aut quæ à
dæmone induci, quarum vtramq; ag-
nouit Vlpian. I.C. in l. oſtentum 38. D.
de verb. ſignif. *Oſtentũ Labeo definit, om-*
ne contra naturã, cuiuſque rei genitum fa-
ctumque. Duo genera autẽ oſtentorũ, vnum
quotiens quid contra naturam naſcitur, tri-
bus manibus forte, aut pedibus, aut qua alia
corporis parte, quæ naturæ cõtraria eſt. Al-
terum cum quid prodigioſum videtur, quæ
Græcè φαντάσματα vocant. † Principalio-
rum omnium eorum nonnulla refe-
rã, vt exẽplis fiat res clariora, & vt mul- 2
ta, quæ apud bonarum litterarum au-
thores comperta ſunt, certa habeãtur,
nam apud idiotas fidem perdunt, quæ
ſuo puſilo, & contractu iudicio nõ ſub
iacent, ea quæ vident ignorãtes, crede-
re nolunt, niſi quod vident. † *Lemnij,*
ſeu *Blemij* homines ſunt, qui apud AE- 3
thiopes habitãtur, qui ſine capite ſunt,
ac vultu, & omnes eius partes in pe-
ctore habẽt, vt ſcribit *Mela lib. 1. cap. 4.*
de quibus Solin. c. 53. *Sũt qui ceruicibus*
carẽt, & in humeris habẽt oculos, quibus
aſtipulãtur, *Plin. lib. 5. cap. 8. & lib. 7. c. 2.*
Aul. Gel. lib 9. cap. 4. † Sed ad hoc cre- 4
dendum nemo nos cogit preter quam
quod *D. Aug. ad fratres in Erem. ſerm. 37.*

qui

qui de illis agens in hæc verba teſtatur; *Ego iam Epiſcopus Hipponenſis eram, & cum quibuſdam ſeruis Chriſti ad Æthyopiam perrexi, vt eis ſanctum Chriſti Euangelium prædicarem, & vidimus ibi multos homines, ac mulieres, capita non habentes, ſed oculos groſſos fixos in pectore, cætera
5 membra æqualia nobis habentes.* † Et licet mihi tanti viri teſtimonium ſufficiat, alius non minoris authoritatis accedit Solini, & Melæ ſententiam approbans doctiſsimus Archiepiſcop. Hiſpalenſ. D. Iſidor. lib. 11. capit. 3. dicens; *Lemnios (ijdem ſunt, quos Mela Blemios dicit) in pectore, & humeris oculos habere, carereq;
6 capite.* † Quod fieri poteſt ex ſeminis vitio, nam vt ex abundantia generantur Gigantes, & bimembres, ſic ex paruitate ceruix eminere nequit; vt Pigmæos, quos ad rectam corporis ſtaturam nõ deducit, vt tradunt *Ambroſ. Paræus lib. 24. de monstr. & prodig. capit. 13. Petr. Garſia Carero ad Galen. de locis affect. diſp. 73. cap. 3.* Nam vt ait D. Auguſt. lib. 16. ciuitat. Dei, cap. 8. *Qualis ratio redditur de monſtruoſis apud nos hominum partibus, talis de monſtruoſis quibuſdam gentibus.*
7 † Quemadmodum incõpertum eſt ex nimia materiæ copia, vt non vna tantũ ceruix emineat, ſed plures, cuiuſmodi biceps homo natus ſub Theodoſio, vt narrat *Sigisbert. in Chronic. & Vincẽt. hiſt.*
8 *natural. li. 31. cap. 118.* † De alio qui duo capita, & quatuor manus habebat, *D. Auguſt. lib. 16. c. 8.* De alio bimeſtri, quo ad omnes corporis partes *Oroſ. li. 5. hiſt. c. 6.* Et de illo qui humanorum membrorũ officia ampliauit. *l. non ſunt liberi, D. de ſtat. hom.* quorum omnium exempla refert *Ambroſ. Paræus d. lib. 24.*

9 ¶ Arimapſi ſunt, qui circa Cuſpium marem inhabitant vno tantum oculo præditi ideo dicti monoculi, Aul. Gell. lib. 9. noct. Attic. c. 4. *Apud Scithas quoſdam eſſe vnum oculum habentes in frontis
10 medio, qui appellantur Arimapſi.* † Qui ſimiliter ex paruitate materiæ procreẽtur, vt probare videtur Plinius naturaliũ diligẽtiſsimus apud omnes magno in prætio habitus lib. 7. c. 2. *Vnoculos media in frõte, & Arimapſos ſicut enim abſq; vtroq; oculo naſci homines contingit.* † Qui- 11
bus accedit Solinus capit. 19. *Arimapſi circa Beſglithram (non longe à Caſpio mari poſiti) monocula gens eſt:* & ca. 53. *legimus monoculos apud Indos naſci ſingulis cruribus, & ſingulari pernicitati ſuarum magnitudine innumbrãtur.* † Et vt omnis dubitatio 12
tollatur, nam cuiuſvis ſancti viri authoritas apud me, magis quã philoſophorum argumenta operatur, quinimo Eccleſiæ Antiſtitis, atq; Doctoris eximi doctrina, & religione clari *D. Auguſtin. vbi ſup.* qui in hæc verba teſtatus eſt, *& vidimus in inferioribus Æthyopiæ partibus homines vnũ tantũ oculũ in fronte habentes.* † Cuiuſmodi ſunt κυκλωπα *Cyclopes*, vt 13
teſtatur *Aul. Gellius lib. 9. noct. Atticar. cap. 4.* nam vt ait D. Iſidor. lib. 11. cap. 3. *Cyclopes Indos monoculos aſſeuerãt.* † Non 14
tamen Polyphemum, nam eius hiſtoria ex his commenta eſt apud *Vergil. Æneid 6.* quam Hiſpanis carminibus nullis ſane poſtponendis, ingenio, & eruditione clarus conciuis, & amicus noſter deſcribit *D. Ludouico de Gongora in Poemate ad Comitem de Niebla.*

¶ Cynocephali homines ſunt cani- 15
no capite præditi apud Tartaros habitantes, qui cum ipſis Tartaris perpetuam gerunt hoſtilitatem, ad quorum pugnam hyeme ſe aquis mergunt, arena poſtea ſe ſe involvũt, grauataq; per eũ modũ cute quaſi ferro tergore obtecti ſagittas aduerſariorũ cõtẽnunt, in quos irruunt, ac ſolis dẽtibus, & vnguibus dilaniãt, vt tradũt *Vincẽt. li. 31. c. 11. Antonin. titu. 19. c. 8. § 18.* † Apud Indos 16
quoq; homines canino capite eſſe teſtatur, Solin. c. 52. *Megaſthenes per diuerſos Indiæ montes eſſe ſcribit nationes capitibus caninis, armatas vnguibus, amictas veſtitu tergorum,*

tergorum,ad ſermonem humano nulla voce,
ſed latratibus tantum ſouantes aſperis ric-
17 *tibus.* † Quod iucredibile non eſſe teſta
tus eſt *D.Auguſt.lib.16.Ciuit. Dei cap.8.*
cum ſæpius homines naſci viſi ſunt ca-
nina capite,& apud Albanos muliercu-
la quædam peperit infantem, qui ante
totus erat homo,retro totus erat canis,
18 vt ſcribit *Vincen.lib.26.cap.46.* † Et Ci-
namolgos caninis capitibus eſſe teſta-
tur etiam *Plin.lib.6.cap.30. & lib.7.c.2. Aul.Gell.lib.9.noct.Attic.cap.4.* Eoſque
Cynocephalos appellat, *D.Iſidor.li.11.*
19 *cap.3.* † Quibus accedit AElian.lib.10.
cap.26.*Poſt vaſtam AEgyptÿ ſolitudinem,*
quam ſeptem diebus tranſiri ferunt ſecun-
dum viam, quæ ad AEtyopem pertinet Cy-
nocephali homines habitantes ex venatu
Dorcarũ,& Bubulorum viuunt,nigro aſpec-
tu,capite, & dentibus caninis præditi ſunt:
vocis quidem expertes ſunt,ſed ſtrident acu-
tè. † Et humanos mores, mentemque
20 ac rationem Cynocephalis ineſſe de-
monſtret ſic ait idem AElian.d.lib.10.
cap.31. *Cynocephali eſculenta teſtaceis in-*
uolucris circumveſtita reperiant,cuiuſmodi
ſunt amygdala,glãdes,nuces excernunt præ-
clarè intelligentes, intima quidem eſculenta
21 *eſſe,extima vero reÿci oportere.* † Proban-
da igitur eſt hæc de Cynocephalis ſen-
tentia, vt pudeat tot authoribus refra-
gari: quando quidem etiam in Euro-
pam delati viſi ſunt in ſummorum Re-
gum ædibus: nam vt ait Vincent. lib.
31. capit.126. *AEtate noſtra delatum eſt*
Regi Franciæ Ludouico monſtrum, aut ho-
mo canino cadite, cætera membra corporis
habens vt homo, crura quidem humano mo-
re nuda, manuſque & brachia, collum al-
bum, ac nudum: dorſum vero piloſum: e-
rectus vt homo ſtabat, & vt homo ſede-
bat, coctis carnibus veſcebatur, vinumque
libentiſsime bibebat, ciuum manibus capie-
bat, ac ori ſuo inferebat, genitale mem-
brum habebat vltra quam corporis molles
exigebat: puellis, ac fœminis libentiſsi-
me iungebatur, & in ſexu viri, ac fœ-
minæ diſcretionem præſeferebat.

¶ Satyri ſunt, quos ſemiferos appel- 22
lat *Mella libro primo capit. tertio.* Nam
toto corpore hirſuti ſunt pillis veſtiti,
ac pedibus ferinis,ſola tamen facie hu-
mana præditi, ſiue vt ait idem Mella
capit.quarto. *Satyri præter effigiem nihil*
humani præſeferunt. & Plin.lib.5. cap.8.
Vultu excepto, humani nihil eos habere.
† Quorum naturam, vt aptius deſcri- 23
beat, *idem Plin.lib.7. capit.2.* ſic teſtatur
ſubſolanis Indorum montibus(Cartadulorum
dicitur Regio) Satyri ſunt pernitioſiſsimum
animal,tum quadrupedes, tum rectè curren-
tes humana effigie propter velocitatem, niſi
ſenes,aut ægri capiuntur. † Quare eos in- 24
ter belluas annumerandos cenſet AE-
lian. lib. 16. *In India montes Coruda locus*
eſt opaciſsimus, vbi beſtiæ Satyrorum for-
mam toto corpore hirſutæ, equi caudam ha-
bent, & à ſummis montium ſaxa devolvunt
venatoribus. † Sed eos homines ſunt, 25
& rationis compotes, atque ex Adam
(tametſi natura corrupta) profecti, nã
vt ait D.Iſidor.lib.11.cap.3. *Gentem re-*
periri cuius pars ſuperior hominis ſit, infe-
rior belluarum. † Neq; *Mella* videtur dif- 26
fiteri dum homines eſſe poſſe equinis
pedibus teſtatur lib.3.capit.6. *In Inſulis*
Oonis Septentrionalis maris ſunt Oones,
qui equinis pedibus ſunt, & Hippopodes di-
cuntur. † Cui & aſtipulatur Solin.cap. 27
21. *Hippopodes humana vſq; ad veſtigium*
forma in equinos pedes deſinunt, quos
homines huiuſmodi, qui apud Oones
naſcuntur equinis pedibus, affirmat
Plin. libro quarto cap.13. † Nam vt ait D. 28
Auguſtinus lib.16.ciuitat.Dei,capit.8.
Apud Hipponem natum eſſe hominem quaſi
lunatas habentem plantas, & in eis bi-
nos tantummodo digitos ſimiles, & manus.
† Quorũ ſimilis eſt Hipocentaurus,cui 29
anterior par hominis erat poterior e-
quina,vt ſub Claudij principatu eius ſi-
milem monſtrum allatum ſe vidiſſe

 ex AEgyp-

ex AEgypto teſtatus eſt. *Plin. lib.7.c.3.*
30 † Nam licet non loquantur, non propterea deſinunt eſſe homines, quia Troglodytæ ſermone carent, & homines
31 eſſe teſtatur, *idem Plin.lib.5. cap.8.* † Et Chromandas ſylueſtres eſſe ſine voce, *idem lib.7. cap.2.* & apud AEthiopas alios ſcribit, ſine linguis, alios ſine ore,
32 odoribus viuere, *lib.6.cap.30.* † Nam licet *Strabo lib.15.* hæc derideat, non eſſe incredibile teſtatur, *D. Auguſtin. lib.16. Ciuit. Dei cap.8.* nam lingua donum Dei eſt, *Exod.cap.4.* & poteſt quos vellit adimere, vnde ſi nutu conceptum exprimant gentem eſſe affirmat *D. Iſidor. lib.11. cap.3.* & vt ait Mela lib.3. cap.4. *Extra AEgypti, & Machrobiorum deſerta multi ſunt populi, & quibus pro eloquia nutus eſt, alij ſine ſono linguæ, alij ſine linguis, alij labris etiam coherentibus.*

33 ¶ Sunt pluraque alia ex corrupta natura humani generis monſtra, quæ ex iſtis dum referantur non miraberis, quia omnia ſunt, ex vitioſa hominum generatione propagata, & ita ſi in ea rationis veſtigium, mentiſque dignoſcatur, inter homines anumeranda eſſe docet *D. Auguſt. ad fratres in Erem. ſerm.*
34 37. † Et vt id manifeſtius confirmet, ita ait in Enchirid. ad Laur. cap.87. & 91. *Et ideo in die reſurrectionis reſurrectura ſunt monſtra omnia, reformatis membris in decorem, cœloque dignam formam.*
35 † Et ita vt veros homines recte Senatus cēſuit apud veteres Romanos mōſtra non eſſe occidenda, nec comedenda, Plin.lib.30.cap.1. *Quantum Romanis debeatur, qui ſubſtulere monſtra, in quibus hominem occidere religioſiſſimum erat, mă-*
36 *di etiam ſaluberrimum.* † Nam hij omnes vel ex iuſto Dei iudicio, vel ex aliqua fera, & homine ſunt propagati, cuius concubitus ſatis probatur, vel ex illo Leuit.cap.20. *Qui cum iumento, & pecore coierit morte moriatur: & mulier, quæ ſuccubuerit iumento, ſimul interficietur cum*
eo. † Et quod ex tali coitu proles naſca- 37
tur, probat Plin.lib.7.cap.2. *Homines feriscoire, atque inde gignere monſtra,* nam vt ait AElian. lib.6. cap. 41. *Hircus ob riualitatem in vrbe Sibari adoleſcentem paſtorem occidit, quod capram adamaret, & ei coieret: nam ex ea natus eſt Syluanus infans humana facie, ſed caprina habens crura.*

¶ Quare, ſi mente pollent inter ho- 38
mines ſunt annumerandi, nam Chelenophagi homines ſylueſtres ſunt hirſuti corpore, præter faciem, quæ lenis eſt, & pellis loco veſtiuntur corijs piſcium, vt tradit *Solin. cap.55. Plin. lib.6.*
cap.24. † Carmani hirſuti toto corpo- 39
re præter capita ferarum more, ſine veſte, ac fruge, pecudum more, ſine ſedibus piſciū cute ſe vellant, & carne veſcūtur, vt tradit *Mela lib.3.c.4.* & alij apud Tartaros veſtiuntur non villis, ſed auium more plumates ſunt, vt tra-
dit *Gelius lib.9. cap. 4.* † Arthabatritæ 40
proni atque quadrupedes, non ſecus ac feras, ſine ſedibus euagari meminit *Solin.cap.32.* de alijs *Plin. lib.5. cap.8. & lib.6. cap.30. D. Iſidor. lib.11. cap.3. D.*
Auguſt. lib.16.c.8. † Et ſimilium plures, 41
quos ex nefario hominis, & belluæ cōcubitu eſſe potuerunt, vel ex iuſta Dei punitione, qui in peccatorum pœnam, aut culpis corrigendis homines à ſua dignitate facit degenerare, vt Nabuchodonoſor Rex, qui ob ſtoliditatē conuerſus eſt in bobem, *Daniel. cap.4.*
† Aut dæmon ad hoc ſua arte, & cali- 42
ditate vtitur, miſcendo ſemen humanum ferinis animantibus, vel imaginationem parentum concitare, vt has, vel illas formas mente recolant, quibus fœtum præditum eſſe voluerit, nam tanta eſt ei in humanum genus hoſtilitas, vt quocumque poſſit, modo fœdare vellit hanc nobiliſſimum ſpeciem.

APPENDIX.

43 IMAGINATIO Parentũ tem-
pore conceptionis formam fœtus
immutatur, per impreſsionem ſpecie-
rum in cerebro ad ſemen deſcenden-
tium, vt docent ex Orthodoxis Patri-
bus *D. Auguſtin libro contra Iulian. cap. 9. & lib. 12. Ciuitat. Dei, cap. 25. & lib. 18. cap. 5 & lib. 3. Trinit. cap. 12. D. Hieron. in qq. Hebraic. ſuper Geneſ. D. Iſidor. lib. 12. cap. 1.* ex Philoſophis *Conimbricenſ.* de *generat. & corrupt. lib. 1. cap. 4. quæſt. 30. art. 2. Plin. lib. 7. cap. 12. Cardanus de ſubtilit. lib. 12.* ex Medicis conciues mei *Auicena lib. 5. de animalib. & Peramato libro de homin. procreat. cap. 17. Galen. libro Therapeutic. ad Piſon. cap. 14. Marſil. Ficinus lib. 13. de immortal. anim. cap. 1. Leuin. Lẽnius lib. 1. de complex. cap. 6. Thom. de Ve-
44 ga ad cap. 49. artis paru.* † Aut ex imagi-
netione matris tantum ſuperuenien-
tis tempore grauiditatis, vt quæ tanto tempore fœtum fobet, ac format, vt ſecundum ſpecies phantaſiæ immiſſas fortius quam pater præſtare valet, quia mater fortius cogitat, ac delectatur, & maiori tempore (quam pater) ſemẽ retinet, vt phantaſiæ ſpecies valeat imprimere, vt tradunt *alter Auicena Perſa inquam ſecundum Sorſanum in eius vita, Fen. 2. lib. 1. doctr. 14. Plutarch. lib. 5. de placit. cap. 11. Hippocrat. libro de ſuperfetat. Picolomineus lib. Phyſicor. diſp. de facultate mot. cap. 23. Fran. Valles lib. 1. de ſacra Philoſoph. cap. 11. Pomponat. de incantationibus Cataneus, Vvierus, Codronchus. Pareus, & alij*, quorum nomina, & authorita-
46 te recordor, & loca quęrere piget.

¶ Sed omnes ferè cõueniũt in imaginatione, quæ fuit tempore conceptionis, vt mulier, quæ produxit pulchram prolem intuitu pulchræ picturæ, quam tẽpore concubitus præ oculos habebat, vt ex doctrina Sorani tradit *D. Auguſtin. d. cap. 9. contra Iulian.* & alia, quę nigram prolem peperit, quod in cubiculo pictura nigra AEthiopis pepẽdiſſet, quam adulterio ex eo in ſimulatam Fab. Quintilianus deffendit, vt narrat *Cæl.
Rodigin lib. 20. antiq. lect. cap. 15.* † Perſi- 46
na AEthiops, ex marito Hydaſpe AEthiope ſimiliter peperit Carielæam albo, & pulchro corpore, eo quod conceptionis tempore intuita fuiſſet picturam Perſei, & Andromedæ, vt narrat *Herod. lib. 1. hiſt. AEthiop.* & alia mulier Romæ vrſi modo piloſum edit infantem, & vnguibus armatum, quod tempore conceptus vrſorum imagines familiæ vidiſſet, vt tradit *Guil. Paradin. in hiſtor. Sabaud. in epilog. cap. 46.*
† Quod non in homine ſolum, ſed in 47
brutis repetiri eandem vim imaginationis teſtantur *Ariſtot. in Problem. ſect. 10. problem. 12. Plin. lib. 7. hiſtor. natur. cap. 12.* quæ quia in coitu ad res externas vix, aut raro ſe diuertant, frequentior ſuis parentibus aſsimilantur, vt multis exemplis annumeratis concludit Oppianus lib. de Venat.

Tunc mater gignit maculoſum corpore pullum,
Concipiens oculis obiectos mille colores.

¶ Sed contra hanc ſententiã vrget 48
grauiter, quod phantaſia per ſe, & immediate non immutat fœtum, nam cum anima parentum hoc proculdubio non præſtat, neque phantaſia, quæ tantum eſt eius inſtrumentum, *D. Tho. part. 1. q. 117. art. 3.* & phantaſiam perſe non eſſe actiuam probat *Thom. Fienus de viribus imagin. q. 4. conclu. 20.* quia nec corpus proprium poteſt mouere, *idem Fienus conclu. 21.* quinimo alienũ, quod omni ratione improbatur, *D. Thom. part. 1. quæſt. 110. art. 2. diſputat. 1. & quæſt. 117. & part. 3. quæſt. 13. art. 3. & lib. 3. cõtra Gent. c. 103. Zoaras in Metaph. diſp. 18. ſect. 8. c. 25. Conimbricẽſ. de generat. & corrupt.*

& corrupt.lib.1.cap.4.q 30.art.2.& Phy-
49 *ſicor.7.cap.2.q.1.art.7.* † Eſt enim phan-
taſia potentia cognoſcitiua, & eius ac-
tio eſt immanens, quare non poteſt eſ-
ſe cauſa fętui formationis effectiuam,
quia ad hoc, vt formaret fœtū deberet
eſſe in ipſo ſemine, aut fętu: nam in ce-
rebro exiſtens formare nequit, quæ
ſunt in vtero, quia ageret in diſtantes,
omiſſo medio, quod dari non poteſt,
ergo falſa eſt opinio præcedentium au-
thorum, vt multis alijs aductis tradit
Thomas Fienus, d.tract. de viribus imagin.
50 *q.16.concl.41.42.43.44.& 45.* † Item
ſignaturas peculiares, ſeu imaginatas,
non poteſt phantaſia edere medianti-
bus animi paſsionibus, vt docet *D.Tho.
p.1.q.110.art.2. & q.117. & p.3.q.13.
art.3.* & minus fœtui imprimere, quia
eius formatio non pendet à phantaſia,
ſed à potentia conformatrice, in qua
phantaſia nullum habet imperium, vt
probat *D.Thom.d.p.1.q.82.art.4. Medi-
na 1.2.q.9.art.1. concl 2. Conimbricenſ.to.
3.de anim.cap.13.q.1.art.3.* neque cum
ea ſympatiam, *Fonſeca lib. 3. Metaph.*
51 *lib.9.cap.2.* † Quare anceps ſunt ad hu-
ius quæſtionis reſolutionem, nam licet
phantaſia poſsit conformatricem diri-
gere, vt tenent *Auicena lib.3.fen.21.
tract.1.cap.6. Fienus, vbi ſup.q.15.concl.
46.* ad immutandum hominem in pa-
rentum extraneam naturam ægré aſſe-
rerem, quia cauſa particularis efficiens
magis aſsimilatur ſibi obiectū, quam
aliæ extraneæ concurrentes, vt tradit
Petr. Ciruelo Dorocenſ. lib. 3. Aſtrolog.
52 *Chriſt. cap. 4.* † Quare in monſtruoſis
partubus cauſam potius Deo adſcribe-
rem, per Angelos bonos, aut malos ea
efficienti, vel ſeminis abundantiæ, aut
in æqua matricis diſpoſitioni, aut ex
admiſſa in coitu fera contingere, po-
tius quam phantaſiæ potentiæ, & ſic
illam, quæ AEthiopam prolem edidit,
AEthiopum parentem admiſsiſſe, ex-
cuſari tamen credulis maritis, dum eis
alienos obtrudunt hæredes, vt tradit
*Huarte de San Ioan lib. de examen de in-
gen.cap.12.* Nam ſemen humanum ſui
ſimilem ſemper procurat generare, vt
tradit *Ariſtot.lib.1.de generat. Peramato
de hominis procreat cap.16. Valles lib.2.
Epidemiar.p.2.comm.20.*

CAP. XXXIIII. de Syrenis, Tritonibus, Nereadis, Harpijs, & alijs monſtris marinis, & aereis.

SVMMARIVM.

Syrenes, Tritones, Nereades in aquis procreantur, nu.1.

In aquis plerorum animalium formas referri, nu.2.

Mari Trapouano Syrenas, & Tritones eſſe, nu.3.

Syrenes, & Tritones plerique in mari referuntur, nu.4.

Triton marinus Tiberi Principatu in ſpecu viſus, & auditus, nu.5.

AEgyptij in Nilo mõſtra viſa hominis, & mulieris perſimilia, nu.6.

Hiſpaniæ lis fuit orta de vectigali Syrenum ad quem pertineret, nu.7.

Holandriæ lacu reperta mulier ex Syrenum genere, nu.8.

Syrenes, Tritones, & Nereades ex corrupta hominum natura naſci negatur, numero 9.

Apulus, qui Nicolaus dictus fuit, ex natandi conſuetudine pro piſce habitus, numero 10.

Calamus, qui ea de cauſa Colapiſcis dictus eſt multa de maris ſcopulis patefecit ac tandem miſerabiliter perijt, nu.11.

Monſtra marina, quæ hominem in totum referunt homines ſunt, ex natandi conſuetudine mari degentes, nu.12.

Monſtra marina ad dæmonis deluſiones ali-

quando referuntur, numero 13.

Harpiæ specie decora, pedibus obuncis circa mensas volitant, nu. 14.

Harpiæ si omnino veritate aliqua carerent de illis per tot viros non fieret mentio, nu. 15.

Harpiæ fuerunt dæmonum spectra, numero 16.

Harpiæ, vel fuerunt poetarum figmenta, vt vitæ humanæ miseriam ostenderent, numero 17.

Aues humana facie generari non possunt, nu. 18.

Aquilam coire lupis, & ex tali coitu prodire dracones, fabula est, nu. 19.

Harpiæ dictæ filiæ Ponti, & terræ, quia ex elementis corporibus comparabantur, numero 20.

Hispaniæ equas vento concipere, ex earum agilitate dictum est, nu. 21.

Aues cornibus armatas, ex lacibiente natura, nu. 22.

Struthiocammelus auis simul, & fera, oua apparit, & arena pulos excludit, numero 23.

Iob cap. 30. de struthiocammelo exornatus, nu. 24.

Struthiocammelum in fabulis est visu fobere oua, & ferrum comedere, numero 25.

Struthiocammelus idem quod Gryphs, numero 26.

Gryphes re vera esse, & fuisse probatur, nu. 27.

Aues sine pedibus in Iaua maiore insula, numero 28.

Aues sine pedibus significant homines desidiosos, nu. 29.

Serpentes pedibus obuncis armatas & velatas alis tendere, nu. 30.

Serpentes alatas ex limo concreto ad Nilum suscitari, nu. 31.

Serpentes alatas noctu in maximum Reipublicæ damnum proficisci, nu. 32.

Serpentes alatas insipientes significant, qui ex limo terræ suscitati clanculum ebe h ũ tur, num. 33.

Auium mostrosarum authoritas apud authores sit, nu. 34.

Phenis auis non ad monstrum, sed admiraculum refertur, nu. 35.

Phenicis auis veritas, & miraculum, numero 36.

SVNT alia monstra humana facie prædita, quæ ab hominũ congressu nõ emanant, qualis Tritones, Syrenes, Nereades, quæ in mari nascuntur, illi viri, hæc fœminæ speciem referentia, non qualia contendit *Plin. lib. 10. cap. 49.* vt superiori parte hominis sit, reliqua in piscem degeneretur, quia hæc fabula est, vel teste Horatio in arte poet. 1

Desinat in piscem mulier formosa superne.

Nam homo terra compositus, terram 2
collit, neque in aquis continuo viuit, vt de his recensetur, neque cum piscibus habet congressum, vnde talia mõstra pisces fuere hominem referentia, non tamen homines: nam constans omnium est sententia in aquis plerorum animalium formas referri, AElian. lib. 10. cap. 18. *Leonum, fœminarum, arietum, pantherarum, equorum effigies in piscibus in Taprobaniæ mare conspici.* † Et ita 3
verum existimo Syrenes, Tritones marinos reperiri, qui hominem referant, vt tradit *Alexand. ab Alexand. lib. 3. Genial. cap. 8.* nam vt ait AElian. lib. 16. cap. 18. *Mare quod Taprobanem circumfluit, pisces procreare ferunt habentes Satyrorum speciem, similitudinemque, ac cæte existere, muliebri facie, eisque pro crinibus spinas esse.* † Sunt & alij ex recencioribus, 4
qui similia affirmant, nam in litore AEthiopico vltra Bonæ spei promontorium tradunt piscis cadauer homini per simile, *Ramusius tom. 1*, & Noruegiæ

Occeano

Occeano marina quadam mõſtra eſſe
quibus fuit humana facies, ſimul cum
Monachorum coculli quadam ſimili-
5 tudine tradidit *Olaus lib. 21. c. 1.* † Quod
quidẽ ne fabulam putes, teſtatur Plin.
libr. 9. cap. 5. *Tiberio Principi nunciauit
Olyſsiponenſium legato viſum, auditumque
in quodam ſpecu concha canentem Tritonẽ,
qua noſcitur forma, & Nereidum (falſa nõ
eſt) ſquammismodo hirſuto corpore, & hu-*
6 *mana efigie.* † Et de vtroque ſexu Ful-
goſ. lib. 1. cap. 6. *In Ægypti Nilo Mena
Præfecto vna cum populo deambulante, in
loco, qui dicitur Delta, ſole orto animalia
humanæ formæ perſimilia apparuere in flu-
minis medio, vir ſcilicet, & mulier viſebã
tur, vir quidem pectore ingẽti, vultuque
terribilis, rufa cama vſque ad lumbos de-
nudatus, mulieri mamillæ erant cum fœmi-
neo prorſus vultu, ac cæſariæ prolixa.*
7 † Quarum copiam ingentem fuiſſe in
noſtro Hiſpaniæ mare, teſtatur Petrus
Damian. lib. de mirauil. *In antiquis Luſi
taniæ Regni archiuijs cum de monſtra ad ſe
pertinere inter Regem, & Magiſtrum S. Ia
cobi contentio eſset tranſactione finita, de-
cretum eſt Regi deberi veſtigal Syrenum,
aliarum belluarum marinarum, quæ etiam*
8 *in litoribus Magiſtri caperẽtur.* † Et quod
omnium fidem ſuperare videtur ex
Theophane tradit *Simon Maiol. libr. de
admirand. natu. cap. 9. fol. 460.* in hęc ver
ba. *Anno Domini 1403. capta in Holan-
driæ lacu marina mulier, fuit eo è mari re-
iecta, & in Harlemum vrbem delata, cum
nuda eſſet paſſa eſt ſe veſtibus indui, panis,
lactis, & cæterorum vſum admiſsit, didicit
quoque fila è collo deducere, & obſequi re-
bus multis muliebri more, nunquam tamen
loquuta eſt.*

9 ¶ Quæ quidem licet vera eſſe, & in
aquis referri crediderim, nam in vere-
cundum eſt tot authoribus refragari,
nullatenus ex homine naſci, neque ex
eius ſemine in aquis produci firmiter
tenendum eſt, quia homini cum piſci-
bus neque in natura, neque in elemen
to quidquam commune eſt, neque in
aqua degit, niſi ad tempus. † Quamquã 10
haut negẽ ex maxima natandi cõſue-
tudine, homini quaſi piſciũ naturã in-
uerti, vt aquis magis quã ſolo dilecte-
tur, vt homo ille Apulus, qui per plures
annos inter belluas in mari adeó viue
re aſuetus fuit, vt pro piſce haberetur,
cum tamen homo eſſet, & baptizatus,
nomineq; Nicolaus appellaretur. † Nõ 11
ſecus, ac alius, qui *Calamus* dicebatur
vulgo *Colapiſcis*, ex hac natandi peritia,
in qua á puero exercitatus, ideó eſt in
Regno Siciliæ, vt dies, & noctes in
mare tranſieret, procellis, & alijs incõ
modis maritimis ſpernere aſuetus
multa de maris ſcopulis patefecit, ac
tandem ab Alphonſo Rege aureo cra-
tere in præmiũ vrinationis propoſito,
certaturus infœlix Colapiſcis, hic ma-
ris ima petens vlterius non eſt viſus, vt
narrat *Alexand. ab Alexan. lib. 2. Genial.
cap. 21. Petr. Hiſpal. p. 1. cap. 21.* † Quare 12
ſi aliquando é mari aliquid reiectũ eſt,
aut viſum, quod omnino hominem re-
ferat, ſi aliqua rationis veſtigia oſten-
dat, vt de muliere proximé dicta retu-
limus, credendum eſt hominem eſſe,
non moſtruum, ex aquæ tamen cõſue-
tudine torpere, cuius frigiditate fieri
poteſt, vt organa vocis ſint obrupta,
vt loqui nequeat. † Aut in dæmonis 13
præſtigijs referri, non producentis, ſed
in elementari corpore ea oſtentantis,
quo non ſolum viſum fallere poteſt,
ſed etiam tactum, quemadmodũ An-
geli Loth in aſumptis corporibus ap-
paruerunt, vt nec pedum lotione, nec
tactu diſcerni eos Patriarcha potuiſ-
ſet, *Geneſ. cap. 19.*

¶ In aere ſimiliter ſunt aues, quæ nõ 14
minus humanã formam referunt, vt
Harpiæ, quæ ſpecie decora pedibus o-
buncis circa menſas volitantes dapes
rapiebant, & fœtida aera relinquentes
gaudia

gaudia nostra in merorem cōuertunt,
vt tradit *Virgil. Aeneid.* 3. *Ouid. in Me-*
15 *tamorph.* † Nam licet plerique in fabu-
lis annumerentur, non est credendum
tot gentes, & eæ quidem peritissimæ
si veritate aliqua omnino carent, eis
fidem darent; neque tempus in vanū
terrerent, vt tradit *Mart. del Rio libr. 4.*
16 *Magicar.* † Vnde tenēdum est ea fuis-
se dæmonum spectra ex elemētari cor
pore emētita à Diabolo, qui formatus
est ad eludendum nos. *Psalm.* 77. quas
ideò ab inferis excitari dixit Virgil.
Aeneid. 3.

Haut sæuior vlla
Pestis, & ira Deum Stygijs sese extullit
vndis.

17 † Vel sunt Poetarum figmenta, vt vitæ
humanæ miseriam ostenderent, vel
dæmonum similiter spectra gaudia ho
minum inquietantium, quemadmodū
de Empusa phantasmata á dæmone in
ducta, vt videntes terreret, *Suidas in di-*
ctionar. de Syluāni apparitione terrorē
18 incuciente *Valer. Max. lib.* 1. *c.* 8. † Quia
nullo pacto generari possunt aues ab
homine, neq; ex hominis semine pro-
duci, quia aues cum animantibus ni-
hil habent commune, quare licet ali-
quando visa sit mulier infantem pare
re anserinum per omnia collum, &
caput habentem, nō ad coitum, cum
ansere, sed ad diuinum miraculum re-
ferendum est, vt tradit *Petr. Damianus*
19 *lib. de miracul.* † Neque obstat quod ex
vulgi Africani sententia refert Leon,
cap. 9. *Aquilam coire lupis, inde partum*
gigni, non nasci, sed erumpere draconem ro-
strum auis, serpentina cauda, lupinis pedi-
bus, maculatis oculis, supercilis grauatis. Fa
bula est, ideò respuenda, vt censet *Ma-*
20 *iol. vbi sup. cap.* 6. *fol.* 269. † Vt non mi-
nus, quod de generatione Harpiarum
tradunt Poetæ, scilicet eas esse Ponti,
& terræ filias, nisi vellis de elementa-
tis earum corporibus agi, qui ex terra,
& aqua comparantur, nam in elemen-
tatis corporibus admiscent dæmones
partes terreæ, & nuuiū vapores, vt co-
lores hac mixtione facilius exprimā-
tur, *vt diximus su. c.* 19. *de spectror. repref.*
† Nā fabulosum est eas terra, & aqua 21
cōcipi, nisi ad elementata corpora re-
ducantur; vt non minus ex Fabonio
vento in Hispania equas concipere, ex
earū agilitate veteres tradiderunt *So-*
lin. cap. 26. *Plin. lib.* 8. *c.* 42. *Aelian. lib.* 4
cap. 5.

¶ Neque dicendum est esse auium 22
monstra ex abusa propagatione pro-
creata, quia animal cum aue nō coijt,
& si coeat non generat, quia dissimilis
est vniuscuiusque indiuidui propaga-
tio, vnde si quæ visa sunt animalia re-
ferre, id potius ex lasciuientis naturæ
causa, quam ex genere discrepantium
coitu credi debet, vt aues, quæ arieti-
nis cornibus armatas apud Machro-
bios testantur *Mela libr.* 3. *cap.* 4. Et in
Trapobania *Solin. cap.* 32. & apud Ae-
thiopes *Aelian. lib.* 17. *cap.* 10. † De stru- 23
thiocamelo notissima res est, auem es-
se suaderēt plumæ, & rostrum, attamē
caput, & pedes ceruini sunt, qua de cau
sa, & quia non volat volucrem esse ne
gat *Plin. lib.* 10. *cap.* 1. Sed volucer est,
& oua parit, quæ in arena condit, ibiq;
mater natura solis calore pullos exclu
dit, vt tradit *Bart. Anglic. lib. de propriet.*
rer. in struthione. † Nam vt ait Iob. cap. 24
30. *Quādo derelinquit in terra oua sua (de*
struthione agit) forsitam in puluerem cale-
faciens ea? &c. Et ita in arenosis Ly-
biæ frequentius nasci ob radiantis so-
lis estuariam impressionem eleganter
obseruat *conciuis, & amicus noster Bapt.*
Nauarrete in Threnos Hierem. capit. 4.
† Quia falsum est visu fobere oua, & 25
ferrū comedere, vt tradit *Albert. Mag.*
lib. 23. *lit. S.* Et ego vidi struthiocame-
lum, quod in horto excellētissimi Du
cis de Lerma est ferrum respuere, &
sæpius

ſæpius oblatum in offerentem excandeſcere quia animal ſtolidiſsimum eſt
26 vt dicit *Plin.d.cap.1.* † Et quia ſtruthio camelus fera eſt ſimul, & auis, non videtur incredibile Gryphes eſſe, quos feras, & volucres eſſe ferunt: nam licet ſimiliter falſum cenſeat *Plin. libr. 10. cap.* 49. in AEthiopia tamen Arimaſpos cum Gryphis contendere teſtatur
27 *idem Plin.lib.7. cap. 2.* † Nam Gryphes re vera eſſe, & fuiſſe negandum nō eſt, cum de illis fiat mentio in ſacris litteris *Leuit.cap.11. Deuter.cap.14.* ſignificātque homines ſuperbia elatos cum ſint carnales, qui diuina præſumentes atentare, & in adimbentionibus ſuis obcecantur, quia ſunt feræ ſimul, & aues, *Albert.Mag.de animal.lib.23.lit.G.*
28 ¶ Sunt enim multa, quæ vltra aſſuetum naturæ curſum apud nos diuinit⁹ procreantur ad aliquod vitium prænotādum, vt aues ſine pedib⁹ in Iaua maiore Inſula, vt author eſt *Plin. lib.11. c.* 47. Quas apedes dixit *Ariſt.lib.1.hiſt.*
29 *animal.cap.1.* † Quæ ſignificant homines deſidioſos, quibus nulla rerum cōtemplatio, nec diligentia eſt ſuis tantum delitijs incūbentes, Prouerb. cap. 26. *Sicut oſtium vertitur in cardines ſuos, ita piger in lectu ſuo: abſcondit manus ſub axilla, & ſi ad os ſuum eas conuertat, ſapientior ſibi videtur ſeptem viris loquenti-*
30 *bus ſententias.* † Contra autem ſerpentes pedibus obuncis armatas, & alatas ex membranula quadam quaſi veſpertiliones per aera tendere teſtantur *Plin.lib.11. cap.47. Ariſtot.lib.1.cap.5. & lib.2.cap.1. Strab.lib.15. Albert.25.D. Auguſt.lib.3. Ciuit. Dei cap. fin. Paul.Iou.*
31 *lib 18.hiſtor.* † Quas ex limo terrę ſuſcitari ſcribit Mela lib.1.cap.4. *Non procul à Nilo vbi Pygmeæ gens viuit multæ ſerpentum genera procreantur, certo anni tempore ex limo concretas paludem emergere, & in magno examine volātes AEgyp*
32 *tum tendere.* † Eaſque de noctu profiſciſci in maximum reipublicæ damnū teſtatur AElian.lib.16.cap 42. *Alatas ſerpentes ex limo concretas noctu proficiſcuntur, non interdiu, tum eas vrinam reddere, quæ id ſtatim corpus in quod defluxerint putrefacere ſcripſit Magaſthenes.* † Nam 33
inſipientes ſignificant, qui ex limo terræ ſuſcitati ad aurā huius ſæculi clanculum elati euehuntur, qui omne in quod vadunt ſtultitia ſua deſtruunt, ex quo eos in iudices non niſi per errorē eligi contendit ſapiens Eccleſiaſt. cap. 10. *Et malum quod vidi ſub ſole, quaſi per errorem egrediens à facie Principis poſitum ſtultum in dignitate ſublimi.*

¶ Quæ licet multi in fabulis annumerentur, & alij in naturæ monſtris conentur referre, earum authoritas apud authores ſit, qui non ſolum ſupra dicta monſtra, ſed alia tradidere *Ariſt. lib.2.hiſtor.animal. cap.6. AElian. libr.2. animal. cap.46. Plutarch. in Problem.93. Claudia. libr.3. de raptu Proſerp. Solinus, Mela, Maiolus, & alij plures.* † Præter 35
vnum Fœnicis auis miraculum, nō ex monſtruoſa procreatione editum, ſed ex diuina diſpoſitione (qui omnia fecit) procreatum, de cuius natura, Mela libr. 3. cap. 9. *Fœnix ſemper vnica, non enim coitu concipitur, partu ve generatur, ſed vbi quingentorum annorum æuo perpetuo durauit ſuper exageratam varijs odoribus ſtruem ſibi ipſa incubat, ſoluiturque, deinde patreſcentium membrorum tabe cōcreſcens ipſa ſe concipit, atque ex ſe rurſus renaſcitur.* † Vt ſic Domini noſtri hu- 36
manitatis, & reſurrectionis hominibus præberet exemplum, qui nullo concubito genitus, mortus, & ſepultus ex propria virtute ad ſuperos euolauit, vt tradunt *D.Clemens D.Petri ſucceſſor, ac indiuiduus comes lib. Apoſt. lic. Conſtit. & D. Cypriani in expoſit. Symb. D. Aug. ad frat. es in Erem. ſerm. 18.* & ita vt de veró volatili ſit mētio *in Concili. Aquiſgranio ſub Ludouico Pio an. 830. cap. 112. & cap.*

& cap. 113. D. Isidor. lib. 12. cap. 7. & nouissime concius meus, & amicus D. Franc. de Corduba in ded. scalion.

CAP. XXXV. de insectorum productione, transformatione, & resurrectione.

SVMMARIVM.

Purpuræ, buccinæ, & omne genus testaceorum fiunt ex limo, & materia putrescente. nu. 1.

Ranæ, mugillus, & mus, fiunt ex limo putrefacto. nu. 2.

Tabani, culices, & id genus plura fiunt, ex imbre, & terra, in ligno arido. nu. 3.

Tineas generat puluis in lanis, & in veste, in ligno accarus, & xyloptheros in ceris. num. 4.

Bombycines quædam ex terræ halitu animante florem decusum imbribus. nu. 5.

Producuntur ex niue vermiculi, ex pilis equinis vermes, ex mulieris serpentes. num. 6.

Insecta generantur dum calor cum humiditate ratione aliqua coeat. nu. 7.

Ipes in vitibus, carpæ in oleis, gurgulio in farris pululantur. nu. 8.

Pytiocampæ ex pinu, mindaim ex faba, & id genus plantæ, & fruges suos hostes generant. nu. 9.

Pediculi ex humidis, & corruptis vaporibus intercutantes resudantibus generantur. nu. 10.

Animalia, quæ pediculis, aut ricino infestātur. nu. 11.

Lumbricæ tam intestinis, quam ventre generantur. nu. 12.

Ascarides recto adhærent intestino, & hemorrhoides in ima sede procreātur. n. 13.

Vestiolæ murium similes indesieto mulieris ventre repertæ. nu. 14.

Vespes ex obibus, fucos ex equis, crabrones ex asinis procreantur. nu. 15.

Serpentes ex hominis spina producuntur. num. 16.

Cātharides, peuces, cinacāthæ ex alijs vermiculis generantur. nu. 17.

Bruci, locustæ, cicadæ fiunt est phalangis araneis. nu. 18.

Scarabei, tauri, & id genus alia, gignuntur ex vermibus. nu. 18.

Bombicines, serici narratio num. 19.

Diabolus rerum naturalium, quia peritissimus est potest insecta huiusmodi producere. nu. 20.

Bestiolas in corpore humano potest diabolus producere. nu. 21.

Diabolus iungendo actiua passiuis per alterationem veram insecta producit. numero 22.

Magi Pharaonis ex limo, & vergis serpentes, & ranas produxerunt. nu. 23.

Insecta postquam semel vitam amiserint, non valet dæmon eadem numero suscitari. nu. 24.

PVTREFACTIONI omnia sūt obnoxia, quia secundum Philosophum *Generatio vnius est corruptio alterius*. Sed quæ non ex semine producūtur, insecta vocantur, quia ex alijs rebus putrefactis fiunt, vt ex limo, & materia putrescente, generantur purpuræ, buccinę, & omne genus animalium testaceorum, vt tradunt *Aristot. lib. 5. histor. animal. c. 15. Plin. lib. 9. cap. 51.* † Ranas semestris vita resoluit in limum, nullo cernente; & rursus vernis aquis renasci, docet *Ælian. lib. 2. animal. cap. 16.* Nascitur, & mugilus ex limo: apua quoq; spuma maris incaniscente. *Arist. lib. 6. animal. cap. 15.* mures quoque *Diodor. lib. 1. cap. 1.* † Generantur præterea ex imbre, & terra in ligno arido, cosi, tabani, & id genus plura, & arescente humore, culices: teredines terrestres

ſtres,tineas,thripas,ceraſtē,qui cū tan
tū corroſerit, vt circū agat, aliū gene-
rat. *Plin.lib.* 17. *cap.*4.in veſtibus tinea,
alia in humido in cauernis volucria,
4 *Plin.lib.*11.*cap.*33. † Puluis in lanis, &
veſte tineas generat, quæ & in chartis
cum natura areſcit,naſcitur, & in lig-
no cādidum animal dictum accarus,
item & xylophteros naſcitur, & in ce-
ris, *Ariſtot. libr.* 1. *hiſtor. animal. cap.*32.
5 † Bombycines in Inſula Cò naſcuntur
terra halitu animante florem decuſsū
imbribus, terebinthi, fraxini, & quær-
cus, *Plin.d.lib.*11.*c.p.*23. Pullices mini-
ma quadam putredine,& ſedes ſui or-
tus obtinent ſordes aridas, *Ariſt.d.lib.*
6 5.*cap.*31.† Generantur,& in niue ver-
miculi in medio rutuli,& hirti cum pi
lis grandiores, torpecenteſque, *Plin.d.*
*lib.*11.*cap.*35.Ex pilis equinis vermes,
ex pilis mulieris ſerpentes.
7 ¶Gignuntur nō minus alia anima-
lia,ex plantis, quia nulla fere plāta eſt,
quæ non aliquod animal ex ſe gignat,
quippé vbiq;natura animal gignit mo
do calor cū humiditate ratione aliqua
coeat: humiditas, ſeu materia,ſubia-
cet calori, ad excoctionem conficien-
dam; ſic flatibus auſtrinis, ſtirpes pu-
treſcunt, & in radicibus generantur
vermes, vt tradit *Teophraſtr. de cauſis*
8 *plant.lib.*3.*cap.*27.† Vermiculātur quo-
que ex ſiti arbores; in vitibus vermes
ipes nominati,carpæ in oleis:populat-
que ingentem farris aceruum gurgu-
lio,tritico,& hordeo infectiſsimū ani-
mal,vt experientia docet, & compro-
bat eleganti carmine *Vergil.lib.*1. *Geor*
9 *gic.*† Ex pinu, & pinea naſcūtur pytio-
campæ, erucæ virulentiſsimæ: fabæ
quoque generant vermiculū mindain
dictum,ciceres ſimiliter;& aliæ plātæ,
& fruges ſuos hoſtes ex ſe natos ge-
runt,exceptis borragia,ſaluia,& chico
ria,vt tradit *Cardan. lib.*7. *varietat.rer.*
cap. 28.

¶Et viuentibus ſimiliter animali- 10
bus inſunt alia animalcula ex putrefa-
ctione nata,extra in cute, & intra cor-
pus; nam ex humore, qui per ſumma
corporis animalium exiſtit,naſcuntur
cimices,item pediculi,humidis,& co-
rruptibus vaporibus intercutantes re-
ſudantibus generantur, & ideó color
illorum immitatur colorem humoris
quo generantur; qui ex ſanguineo, ru-
bei;qui ex phlegmatico, molles, alui:
ex cholerico,veloces,acuti, longi, ce-
trini: ex melancholico,cinerei, ſubni-
gri,macilenti,tardi,vt docet *Petr. Gar*
ſia Carero à Galen. de locis affectu diſput.
57.*cap.*1. † Vnde omnia animantia pe 11
diculis ſui generis infeſtantur: potiſsi-
mum aues,quibus penna caulæ cōſtat
itē animalia quibus pili,dempto aſino,
qui nec pediculis, nec ricino infeſta-
tur; canes ricino agitantur, boues, &
ricinium, & pediculum habent, oues,
& capræ,redinos, pediculis autem va-
cant, ſunt & piſces, veluti tunnis ſub
pinna,aſilus oritur, *Ariſtot.lib.*5.*hiſtor.*
*animal.cap.*21. *Plin.lib.*11.*cap.*33.& 34.
† Intra corpus animalia naſcuntur, vt 12
in inteſtinis,vermes, dicti ελμινθες hoc
eſt terretes lumbrici, ſunt etiam tineæ
lati vermes, quæ non modo inteſtinis,
ſed ventre generātur, ſecundum *Plin.*
*lib.*26.*cap.*8.& *lib.*28.*cap.*14.*Petr.Garſia*
*vbi ſupra cap.*2. † Sunt,& aſcarides ver 13
mes, qui recto adhærent inteſtino, &
qui ima ſede procreantur hæmorroi-
des,de quorum natura, ac lumbricarū
differentia latè ſcripſerunt *Hippocrat.*
3.*aphoriſ.*26.*Ariſt.d.lib.*5.*cap.*19.*Celſus*
*lib.*4.*cap.*17.*AEtius lib.*9. *cap.*40. *Paul.*
*AEginet.lib.*4.*cap.*57. & 58.† Et reper- 14
tas fuiſſe diſiecto mulieris ventre ve-
ſtiolas quaſdam non abſimiles muri-
bus, & ſoricibus tradit *Leuin. Lemnius*
*lib.*2. *de occult. natur. cap.*40. Quod fieri
potuit, ſi oua, vel ſeminale excremen-
tum rubetarum,vel bufonum edatur,
vna

vna cũ oleribus non satis purgatis, vel
à maleficijs propinētur impijssimis.
15 ¶ Sed ex animantibus mortuis so-
lent similiter alia animantia generari,
& ex vna in alteram migrari speciem,
vt ex bobibus, vespes: ex equis, fucos:
ex asinis crabrones: vt tradunt *Plin. d.*
lib. 11. cap. 20. Plutarch. in vita Cleomed.
Ioan. Riolan. in comment. ad Fernelium lib.
16 *de homin. procreat. cap. 1.* † Ex hominis
cadauere generantur vermes, & ex os-
sium medulis, præsertim spinæ produ-
cuntur serpentes, vt docent *Arist. d. lib.*
5. cap. 20. Plin. lib. 10. cap. 66. & astipula-
tur conciuis meus Ioan. de Mena in
Poema ad Regem D. Ioan. II. ord. 7.
copl. 241.
De sierpe formada de espina de muerto.
17 ¶ Et viua aduc animantia quando-
que permutant speciem, & nasci, atq;
generari noua videntur, nam canthari
des ex vermiculis ficuum, piri, peuces,
cynacanthæ, & rosæ generantur, au-
18 thore *Plin. lib. 11. cap. 35.* † Ex phalāgeis
araneis procreātur bruci, locustæ, cica
dæ, papiliones ex erucis: erucæ ex virē
tib⁹ folijs; scarabei tauri gignuntur ex
vermib⁹, qui in lignis aridis nascūtur;
ex erucis pilosis, sed paruis, micendulę,
quæ deinde fiunt pennigera animalia,
vt multis alijs annumeratis docet *Ari-*
19 *stot. d. lib. 5. cap. 19.* † De Bombycine se-
rico res nocior est, primó ex eruca fieri
vermen, postea folijs mori pasci, & pa-
stu tumēs dormit, atq; deponens cutē
decrescit in digiti magnitudinē, & ar-
busculā ascēdens sericā pilā ore propio
cōstruere, in qua clausus moritur, seu
dormit iterū, ac tandē in auē cōuersus
rupta pila euadit, ac sibi pari copula-
tur, ouaque parit, ex quibus suo tem-
pore vermes excitantur, vt tradunt *D.*
Ambros. in Examer. lib. 5. cap. 23. Vincent.
lib. 20. histor. natural. cap. 67. Nicephor. lib.
18. cap. 30.
20 ¶ Quæ quidem omnia cum ex me-
ra naturæ operatione fiant, nil vetat,
quin à dæmone patrentur qui rerū na
turalium peritissimus est, nouit causas
& caloris putredinalis originē, & ap-
plicandi tempora, vt tradit *D. August.*
lib. de natur. dæmon. † Ideó bestiolas hu- 21
iusmodi in corpus humanū potest pro
ducere excitando humores, non quos-
libet, vt voluit *Oribasius lib. 3. aphorism.*
30. Sed pythuitam, quæ sola materia
est talium bestiolarū, vt tradunt *Aui-*
cena lib. 3. Fen. 16. tract. 5. Hieron. Mercu
rial. lib. 3. de morbis pueror. cap. 4. Petr. Gar
sia ad Galen. de locis affect. disp. 57. cap. 1.
† Et similiter iungendo actiua passiuis 22
potest diabolus alia bestiola ceno, ter-
ra, mariq; producere, ex ipsis materijs
apté dispositis, per alterationem verā,
& physicam operationem, vt tradunt
D. August. lib. 3. de Trinit. cap. 7. & 8. D.
Thom. ad Matth. cap. 24. & p. 1. q. 14. nu.
4. & q. 110. art. 2. & lib. 3. contra Gentes. 23
cap. 103. † Quemadmodum fecerunt
Iamnes, & Membres Magi Pharaonis
ad emulationem Moysis, dum serpen-
tes, & ranas produxerunt, illas ex vir-
gis, has ex limo concreto, vt asserimus
hoc lib. 2. cap. 10, de Magorum vera, & ap-
parente operat. ex nu. 11. † Sed animalia 24
huiusmodi postquam semel vitā ami-
serint, an dæmon eā valeat suscitare,
multi nō dubitant asserere; ego tamē,
licet fatear nosse calorem putredina-
lem, & omnia alia ad productionem
requisita, posquam iam perierint, non
valet dæmon eadem numerosus cita-
re, *vt dixi d. cap. 11. nu. fin.*

CAP. XXXVI. De translatione corporoli, & an Magi possint trāsferri de loco ad locum.

SVMMARIVM.

TRanslationem corporalem à dæmone fieri in Magorum crimina negarunt hæretici. nu. 1.

Trans-

R MA-

1 MAGOS huiusmodi ad
sua crimina nõ veré, & corporaliter à dæmone deferri, sed per imaginationē deludi cũ Luthero, & Melãchthone docuerũt ex hæreticis *Põzinibius, VVierus, Godelmanus, Agrypa, Paracels. & Bodin. li. 2. de*
2 *Magor. dæmõ. ex c. 5.* † Ex Catholis *Vlder. Molitor. de Python. mulie. c. 8. Bap. Porta li. 2. Magiæ natur. Ioã. Salisberies. li. 2. Polycrat. c.*
3 *17.* † Et ex nostris *Alciat. li. 8. Parerg. c. 22. & in c. perniti osa n. 66. de off. & potest. ordin.*
4 *Duaren. ad l. Cornel. de sicar.* † Et probatur Decreti authoritate in c. Episc. h. 26. q. 5. in hæc verba. *Illud enim non est omittendũ, quod quædã sceleratæ mulieres retro post Sathanã cõuersæ, dæmonũ illusionibus, & phãtasmatibus seductæ, credunt, & profitentur, se nocturnis horis, cum Diana Dea paganorũ, vel cũ Herodiade, & innumera multitudine mulierũ, equitare super quasdam bestias, & multarũ tertarũ spacia intẽpestæ noctis silẽtio per*
5 *transire, &c.* † Cuius Canonis authoritas hęreticus Achilis est, hũc vrgẽt, hunc torquent, & obtineant ex his excessibus Lamias, & Magos nõ debere supplicio affici: nam ex his, quæ in somnijs fiunt, nec meremur, nec demeremur, *c. maiores. §. verũ, de Baptis. Clem. 1. de pœnit. D. Thom. in Sent. 4. dist. 9. art. 4 Ias. in l. vt vim. D. de iust.*
6 *& iur.* † Nã cogitationis pœnã nõ meretur, *Reg. 1. c. 16. Apost. Corinth. 1. c. 4. c. cogitationis, de pœnit. dist. 1. cap. humanæ aures*
7 *22. q. 5.* † Vnde si ista, quæ Magi huiusmodi dese profitẽtur per somni excesum paciuntur, vt hæretici dãnandi non sunt, quia pro hæreticis non habentur, nisi qui certa, & manifesta laue depræhẽduntur, *cap. erubescant 32. dist. cap. Christiana 32. q.*
8 *5. cap. cõsuluisti 2. q. 5.* † Quare instãt Canonis authoritate, & eo seruentur, quod in Decreto sit, sed hæc leuissima ratio est, nã quę à Gratiano in Decreto sunt copillata, licet à sede Apostolica recepta sint, ea tamen conditione, vt earũ authoritas penes authores sit, & fontes, quib⁹ Canones emanarunt, vt docẽt *Abb. & Felin. in c. 2. de Rescrip. cum alijs congestis per Cened. collect. 16. ad Decretum n. 5. 6. & 7.* † Nam 9
multa sunt á Gratiano per errorẽ in Decreto cõgesta, quæ postea in Decretalib⁹, Sexto, Clemẽtinis, & Extrauagãtibus abrrogata sunt: multa alia, quæ cũ veritate ipsa pugnauerunt, quæ nũc ad ñil necesse est recẽsere. † Notarũt ea viri docti, & Ca 10
tholici *D. Ant August. in opere dialogor. & Genitricis meæ frater D. Ioan. Bap. Vilialpando in Regio Codice ad Ezechiel. & non vno in loco, Cesar. Baron. in Annalib. Ecclesiast. tomis nouem distinctis, & alij plures præter hos, quos refert Cenedo d. collect. 16. num. 3.*

¶ Quare Bodinus, & Danæus hæreti- 11
ci, vt prædicta Canonis authoritate pugnẽt, ab authore aliquo Canonico desumptum suadere conantur, & ideo contendũt desumptum esse ex *Concilio Aquileiensi ex cap. 1.* † Quod quia de primo, quod cele- 12
bratum est sub Damaso Papa restauratæ salutis an. CCC. LXXXI. & secũdo sub Sergio an. DC. XC. VIII. nulliui reperiatur: tertium, quod ipsi prodeunt, non Concilium, sed Concidiabolum erit, & sic ei nulla fides habenda. † *Sprenger. in* 13
Mall. & Iaquer. in Flagel. Canonem citant ex Concilio *Acquirensi*, alij ex Concilio *Anchirensi*, alij ex Cõcilio *Aquilensi*, sed Burchardus, & Iuo ex Concilio *Ancyrænsi* dicunt fuisse desumptum, quorum omnium nomina eiusdem Cõcilij sunt, vt probat *Ant. August. lib. 1. ad Gratian. dialog. 1.* † Facta nempé differentia ex li- 14
terarum C. & Q. æquiuocatione: nam librarij, qui dictante alio voces excipiebant (ante quam typorum vsus esset inuentus) multa ex similitudine literarum corrumperunt, vt probat mihi in Græcis præceptor *Sanctius Brocens. ad Horat. in art.* † Anquirani, Ancyrænsi, & Ancyra- 15
ni, vnum, & idem nomen est ab vrbe Græca αγκυρα, de qua mentio fit in *cap. Diaconi, cap. Syracusanæ, distin. 28. cap. Præsbyteros distin. 50. cap. si qua de rebus 12. q. 2. cap. desponsatas 27. q. 2.*

¶ Sed

16 ¶ Sed alij, neq; ex Concilio Ancy-
rano desumptum Canonem volunt,
eo quod in Græca Conciliorũ editio-
ne, nec in ea, quã Balsamõ interpreta-
tꝰ fuit, nec in Latinis versionibꝰ Cres-
coniana, vel Dionysiana, nec in Tigur-
tina Canon istud Cõcilio Ancyrano
inseratur, vt tradũt *Turrecrem. in. d.
c. Episcopi, Tostat. in Exod. 7. & in Matth.*
17 *4. Victoria in relect. de Mag. q. 7.* † Vnde
illud ex nullo Concilio de sumptũ, sed
ex aliquo Patrum volumine cẽsuerũt
Ant. Aug. & Castro vbi sup. & ita Bea-
to Gregorio (sed euidẽti mẽdatio lap-
18 sus) adscripsit *Beezius in præceptor.* † Ex
Diuo tamen Augustino in lib. de spi-
rit. & anim. vult desumptum *Sprenger.
in Mall.* sed talis libri Augustinꝰ author
non est, vt docuit *Possidius in indiculo*
19 *Aug.* † Ideó á Damaso Papa statutum
censuit *Cesar Baronius tom. 4. Annal. an.
CCC. LXXXII.* Sed in eiꝰ scriptis nũ-
quã reperitur, vt docet *Theodoret. lib. 5.
histor. Ecclesiast. c. 11.*
20 ¶ Quare dum cerciora habeamus,
cũ Concilio Ancyrano relinquimus:
nam in eo veniunt *Burchardus lib. 10.
c. 1. & Iuo p. 11. c. 30. nec non Gratianus*
21 *Canonũ copilator in eius epigraphe.* † Sed
ea lege, vt Concilio tantũ tribuamus,
quæ solũ in eius actis cõtenta sunt, vi-
delicet ex illo *Episcopi eorumque Prælati,*
vsq; ad illud *á tali peste mũdari debet Ec
clesia*, quæ habentur in *Concil. Ancyrano
Can. penult.* & referũtur ad literã in *cap.*
22 *qui diuinationes h. 26. q. 10.* † Cætera au
tem minoris sunt authoritas, non solũ
Augustino, aut Damaso indigna, verũ
& Concilio Ancyrano, aut quouis alio
Canonico authore, sed tantũ Burchar
do, Iuoni, aut Gratiano Canonum co-
pilatoribus tribuenda, qui particularis
sunt authoritatis, vt multis aductis
probat *Petr. Cenedo d. collect. 16. nu. 7. &*
23 *8.* † Quod negare nihil aliud est nisi in-
sanire, vel ex eo quod subiungitur. *Quis
vero tã stultus, & hebes sit, qui hæc omnia
quæ in solo spiritu fiũt, etiã in corpore accidi
se arbitrentur, cum Ezechiel. Propheta vi-
siones Domini in spiritu, non in corpore vi-
derit? & Ioannes Apostolus Apocalipsis
Sacramentum in spiritu, non in corpore vi-
dit? & D. Paulus nõ audet dicere se raptũ
in corpore.* † Non sequitur enim hoc cõ 24
tingit Ezechieli, Ioãni, & Paulo in spi-
ritu: ergó alijs non contingit in corpo-
re? nam ex particularibus cõclusio ge-
neralis non deducitur, vt probat *cog-
natus meus D. Gaspar Cadillo Villalpando
lib. 3. Summularum (quem ex instituto Com
plutensis Academiæ auditoribus legit) c. 9.*
† Quia priuilegia singulorum legẽ nõ 25
possunt facere cõmunẽ, *c. non statim h.
26. q. 2. c fin. de reg. iur. lib. 6. l. 2. C. de legib.
l. cum seruus D. de verbor. obligat. l. 1. §.
quæsitum D. de aqua quotid. & æstiua.*
† Vnde illa à Gratiano, Pallea, aut quo- 26
uis alio in modũ narrationis inserun-
tur, quia Concilij mentẽ non intelle-
xerunt, vt tradit *Bart. Spina sacri Pala-
tij Magister lib. de strigib. c. 10.* † Nã quis 27
tã stultꝰ, & habes sit, vt credat talia D.
Augustino, Damaso, aut Cõcilio vllo
in mentẽ venire potuisse? Nulli Pro-
phetæ, nulli ne Apostoli veré, & cor-
poraliter vllas visiones viderunt? † Sõ- 28
niabat ne Princeps Apostolorũ, quãdo
excitatus Angelũ vidit, & ab eo dedu
ctus ex carcere solutis cathenis libera-
tus fugit? *Acta Apost. cap. 12.* † Dormie 29
bat ne Christus Dñs quãdo á Sathana
super Templi pinaculũ, & super mon-
tem excelsum translatus est? *Matth. c.
4.* † Delirabat ne Habacuc quando ab 30
Angelo ex Iudea translatus in Babylo
nem ciuũ Danieli præbuit? & Daniel
ne in somnis ciuum comedit in leonũ
lacu. *Daniel. cap. 14.* † Hæc inquam au- 31
debis impugnare? Apagé sis hæreticꝰ.
Quare ergó si hæc ab Angelo, & demo
ne præstari potuerũt, illa negas? quæ cõ
munis Patrũ, Theologorũ, & Iurisperi

torũ melioris iudicij sentẽtia defendit.
32 ¶ Primó enim hanc sententiam de
vera trãslatione probãt Patres Ortho-
doxi *D. Greg. lib. 1. dialog. c. 4. & lib. 2. in
Iob. c. 9. D. Epiphan. lib. 1. cõtra hæres. c. 30.
D. August. lib. 2. ad Simplic. q. 3. & lib. 2.
Ciuit. Dei. c. 23. & lib. 7. c. fi. & lib. 8. c. 29.
& lib. 10. c. 9. & lib. 18. c. 17. & lib. 21.*
33 *c. 7.* † Secundò probant Theologi tam
veteres, quàm recentiores, *D. Tho. 2. 2.
q. 92. & q. 93. & lib. 3. contra Gentes. cap.
104. & 105. & Sentent. 2. q. 7. & Sent. 3.
dist. 19. Ioan. Maior in Sent. 2. dist. 14. q. 3.
Albertin. de agnos. assert. q. 24. Caiet. in 2.
2. q. 96. Tostat. in Matth. 4. q. 47. Fr. Victo
ria in relect. de Magia q. 7. Annan. lib. 4. de
natur. dæmon. Guill. Parisiens. in summa de
vniuers. p. fin. cap. 23. Alph. Castro de iusta
hæretic. punit. lib. 1. cap. 16. Conciuis meus
Cardin. Franc. Toledo in summ. Sacerd. lib.
4. cap. 15. Mart. del Rio nulli postponendus
lib. 2. Magicar. q. 16. & post eũ Franc. Sua-*
34 *rez de Relig. lib. 2. c. 16.* † Tertio probãt
Iurisperiti *Cardinal. Turrecrem. in d. cap.
Episcopi h. 26. q. 5. conciuis meus Episcopus
Simanc. de Cathol. instit. tit. 37. ex num. 6.
Mart. Alpizqueta dictus Nauarrus in Ma
nual. cap. 11. n. 38. Medices in summ. heres.
p. 1. q. 9. Farinac. to. 1. q. 20. Danhauder in
Paxi cap. 61. ex n. 134. Nicol. Remig. lib. 1.*
35 *dæmonol. c. 14. 24. & 29.* † Quartó cõfir
mant hæreticæ prauitatis Inquisitores
*Sprẽger. Iaquerus, & Nideri*⁹, illi *in Mall.
p. 2. q. 1. c. 3. & in Flagel.* Hij verò *in præ
ceptor. p. 1. c. 11. q. 4. Bernar. Comensis in lu
cerna Inquis. & tract. de strigib. ex num. 5.
Cuman. lib. 1. cap. 14. & lib. 2. cap. 1. & 4.
Franc. Pegna in direct. Inquis. p. 2. cõm. 68.*
36 † Quinto affirmant expræsse Medici,
*Ronsæus lib. 2. de morb. venefic. c. 8. & lib.
3. cap. 8. Cæsalp. lib. de inuestigat. dæmon. c.*
37 *20.* † Sextó Lamiæ ipsæ tam in aculeis
quam spontanea confessione iureiurã
do has translationes veras esse faten-
tur, & se ad cõbentus corporaliter de-
ferri affirmant nota sibi pinguedine in

unctę, vel etiam sine vnctione insiden
tes aliquando scopa, arundine, vaculo
(etiam veró) à dęmone tamen suble-
bato, hirco, cani, vel alio animali ele-
mẽtato, furcę, collo, vel cremethra im
posito vno pede, vt narrant *Remig. lib. 1.
dæmonol. c. 74. Grilland. de sortileg. q. 4. ex
nu. 26. Petr. Binsfel. in cõfess. malefic. memb.
1. concl. 12.* † Septimo experientia cõ 38
probatur earum, quæ itercepto itinere
vel soluta impia societate diuino quo-
dam iudicio in paramis, & cãpestribus
locis nudæ repertæ sunt clara luce supi
na, ita vt pedibus ad patriã reddire co
gantur, vt obseruant *Ioan. Cæsarius lib.
10. miraculor. cap. 1. Cuman. in Lucerna In-
quis. Sprenger. in Mall. p. 2. q. 3. Grilland. de
sortileg. q. 7. nu. 27. & 28. Remig. lib. 1. dæ
monol. cap. 14. Spina de strig. c. 17. cum seqq.
Binsfeld. vbi sup. prælud. 6.*
¶ Vnde in Lamias, & Magos huius- 39
modi, qui dicunt se à dæmone deuehi
acriter, & non pro illusionibus, sed pro
veris, & nefarijs excessib⁹ animaduer-
tendum esse docent Pontifices Innoc.
VI. ad *Inquisitores German.* Hadrian. VI.
ad Inquisit. Lõbard. Clem. VII. *ad Episco
pũ Bolens.* quorũ Bullas referunt Spren
ger. in Mall. ad princip. *Spina de strigib.
c. 15. & Apolog. 1. cap. 11. Binsfeld. in con-
fess. malef. memb. 1. conclu. 12. Pegna in di-
rectorio Eymeric.* † Et ita sentiunt cun- 40
cta Tribunalia Ecclesiastica Hispaniæ,
Italiæ, Germaniæ, Galliæ; sic & sem-
per Apostolici Inquisitores in praxi
obseruant, vt apparet ex eorum *Lucer
na, Itinerario, Viatorio, & alijs Sancti Offi-
cij actis.* Ergo, vel Ecclesia errat, vel isti
Pyrrhoni. Ecclesiam tamen in re ad
fidem pertinentẽ errare, qui dicat ana-
thema maranata sit. *Trid. Sess. 4.* † Qua- 41
re præfata Canonis verba, quæ sagas
huiusmodi deludi putant nõ sunt vlla-
tenus Concilio Ancyrano referenda:
nisi vellis Concilium errasse, quod Pro
uinciale fuisse fatẽtur *cõciuis meus Epis-*

copus

copus Simanc. de Cathol. instit. tit. 37. Castro
42 *de iusta hæretic. punit. c. 16.* † Nam Concilia Prouincialia Ecclesiã vniuersalẽ non rẽpræsentant, cui Deus promisit adesse, vsque ad consumationem sæculi, *Matth. cap. 27.* & pro qua rogauit ad Patrem ne deficiat fides sua *Matt. c. 9. Luc. 22. cap. hæc est fides. cap. cudenda 24.*
43 *q. 1.* † Ita errare posse docuerunt *DD. in c. Pastoralis. §. pysana de re iudic. Petr. Gregor. in Syntag. p. 3. lib. 49. cap. 3. nu. 24. cum alijs à nobis cõgestis in lectura primariæ cathedræ ad c. de quoduuldeo de iudic. ex num. 49.*
44 ¶ Prçter quã quod Canonis verba nõ diriguntur in sagas nostri tẽporis, quæ vere, & realiter deuehũtur, sed in quasdam hæreticas, quæ credebant, quod Diana fuit in Deam conuersa, & quod creatura mutari, aut trãsformari posset de vna in aliã substantiã, vel de vna in aliã speciẽ ab alio quã à vero Deo, & quod bestijs vehebãtur, vt Herodiadi seruirent, quę oĩa falsa sunt, & erronea, & hæretica, & á Lamiarũ nostrarũ secta longé diuersa, vt probat *Simãc.*
45 *vbi sup. d. tit. 37. ex n. 9.* † Quæ quia credendo à fide deuiãt, vel ex illis quę sub dũtur, *quia huiusmodi mulieres aliquid numinis, & diuinitatis extra vnũ Deũ arbitrantur*, & putantes in veras bestias tot se terrarum spatia peragrare, quæ vera sunt dæmonũ phãtasmata, grauiter errant, & superstitionibꝰ maximis inuoluuntur, quia credunt, *se cũ Diana, & Herodiade paganorũ numina in tempestæ no-*
46 *ctis silẽtio equitare.* † Nõ quod se deuehi putent, sed quod tot hæreticorũ laue irreciãtur, merito excõmunicantur, vt docẽt *Bernar. Comensis tract. de strigib. ex n. 1. post Lucernã Inquisit. Grillan. vbi sup. d. q. 7. n. 29. Suarez de Relig. lib. 2. c. 16. Raph. de la Torre to. 2. de vitijs oppos. relig. q.*
47 *95. in Preamb. disp. 5.* † Nã strigũ huius sæculi secta Concilij Ancyrani tẽpore nõdum nata fuerat, ac fortasis nec Gratiani sæculo (qui anno demũ M. C. L. vel circiter vt voluit *gl. in c. cum post appellationẽ. §. forma vero 2. q. 6.* Decretũ copilauit.) † Vnde eas in plurimis ab 48
illis differre docent *Comensis in Lucerna Inquis. c. 4. Pegna in director. Inquis. cõm. 68. Castro vbi sup. d. c. 16. Tostat. in Matth. 4. q. 47. Siluest. lib. 1. Strigimag. ca. 14. & lib. 2. cap. 1. Spina de strigib. c. 1. cum seqq. Simanc. de Cathol. instit. cap. 27. Grillan. d. d. q. 7. ex num. 30.*

APPENDIX.

EST enim cõcorsom nium sentẽtia, quod Lamiæ huiusmodi corporaliter de loco ad locũ deuehantur. Quid quid aliquãdo nõ translatæ, sed repertæ iacentes eodem loco, vbi se inunxerant, reperiantur, vt de vna narrat *Auulẽs. in Exod.* de quatuor *Spina lib. de strigib.* de alijs multis *Annau lib. 4. de natura dæmon. Remig.* 1
lib. 2. dæmonol. c. 4. † Nã dico huius rei 2
varias esse causas tum ex parte Dei, vt quãdo Iudices curiositate mouẽtur ad huiusmodi explorationes, eos permittit à diabolo decipi, vt in peccati pœnã confundantur, & excæcentur, vt docẽt *Spina vbi sup. Castro d. c. 16. Cæsalpin. de inuestigat. dæmon. c. 20.* † Tum ex parte 3
dæmonis, quia quando ipsi vtilius est, tum sagis decipit eas loco nõ mouẽdo vt sic Principibus, & Iudicibus persuadeat falsa esse, quæ de talibus trãsuectionibus ferũtur, vt eos in errorẽ inducat. † Neq; obstat in vinculis detẽtos á 4
carcere nõ eximere, quia id multoties fit ex inefficatia pacti, quia ad tempus contractum est, vel eo quod ad mortẽ accedentes illos nollit eximere, quia nil auidius quærit, quam animas eorum lucrare, vt tradunt *Grillan. d. q. 7. num. fin. & quæst. 9. num. 1.* † Pactum er- 5

go frustratur quando maiorem humano generi perniciem spectat, pactum seruat; quando Deus ei permittit, & ipse sperat se sic plures illaqueaturũ, vt docet *Cresper. libr. 1. de odio Sathan. disc. 15.* † Quia nõ nego diabolum sagas huiusmodi posse deludere per phãtasiæ repræsentationem, aut mẽtis excessum per extasi, siue raptu, vt tradit *Petr. Binsfeldus in conf. malef. membr. 1. conclu fin.* in quibus simia diabolus imitatur diuinam virtutem quę appellatur, *transferri in spiritu* Ezechiel. cap. 8. *Et eleuauit me spiritus inter cœlum, & terram: & eduxit me in Hierusalem in visionem Dei.* † Quod dæmon nõ præstat per spirit⁹ eleuationem vt Deus, sed per delusionem sagis huiusmodi somnum altum immittendo, & interea eis repræsentat, quæ velit renũciari, vt somniantibus contingit, & persuadit quod de loco ad locum transuehantur, per phantasiæ motum, & meram delusionem, vt docta Dipse venefica fatetur apud Ouid.

6

7

Hanc ego nocturnas viua volitare per vmbras
Suspicor, & pluma corpus anile tegi.

8 ¶ Neque minus obstat, quod Lamiæ huiusmodi de se profitentur, videlicet ad infanticidia, & alia crimina se in cubiculis clausis ianuis ingressas, vel per rimas tenues in forma catti, vel alteri⁹ animalis pusili intromissas, & demũ forma restitutas, vt persuaderunt striges Lotharingiæ *Remigio lib. 1. dæmonol. cap. 14.* & Scaphius *Niderio lib. 5. Formicar.* † Quod cum sit

9 impossibile, quia dæmon non potest, quantitatem corpoream sic mutare, vt homo instar catti, per tenues rimas in cubiculum irrepat, & multo min⁹ per ianuas clausas, vt diximus alio loco, & tradit *Mart. del Rio lib. 2. Magic. quæst. 17.* Videtur illud delusorium, aut in solo spiritu contingere, *vt in d. capite Episcopi.* † In quo dico similiter 10
posse dæmonem sagas huiusmodi decipere, aut per mentis excessum, vt ipsæ dormientes illa patrare videantur, intereaque dæmon earum forma assumpta illa patratur, vel in forma catti, vel alterius pusili animalis, & ipsis persuadit in eorum forma fuisse conuersas, & in cubiculis clausis ianuis, vel tenues rimas intromissas, vt docet *Sacri Palatij Magister Spina tract. de strigib. capit. 19.* † Aut etiam dæmon illas 11
corporaliter deuehit, & ipse præcedẽs latenter aperit, & claudit ianuas, vel fenestras, vel rimas corpori earum capaces, per quas eas intromittit, & persuadit eas in forma huiusmodi animãtium pusilium fuisse intromissas, vt prudentiores Italiæ sagae fuerunt cõfessæ, *Grillan. lib. 2. de sortileg. q. 8. n. 1. Spina vbi sup. cap. 32. cum seqq. Sprenger. in Mall. part. 2. quæst. 1. cap. 9.* † Ex 12
quo VVierus hæreticus cũ Magistro suo Caluino blasphemant dum Christum sic clausis ianuis ingressũ ad discipulos, vbi Catholici omnes patentis miraculi rationem agnoscunt cum *D. August. tract. 121. in Ioan.* † Et Beeza de Christi Dñi Natiuitate illæso 13
claustro virginali: & in Resurrectione clauso manente sepulchro, contendũt homines isti animales, hęc aperta fuisse dũ penetraret, & postmodum iterum clausa, quasi non potuerit creatura suo creatori, vt in cæteris rebus, in hoc etiam obtemperare.

CAP. XXXVII. De fascinatione vulgari, physica, & dæmoniaca.

SVMMARIVM.

Fascinatio diuiditur in physicam vulgarem, & dæmoniacam. num. 1.
Fascinatio vulgaris est illa, quæ ex vulgi facilitate proficiscitur. num. 2.
Vulgares non modo, sed Philosophi credide-

Malefici solent cũ dæmone pacisci, vt quos liuide, vel iracunde aspexerint, ijs dæmon perniciem ingerat. num.48.

Senex qui solo visu flores marcescerat. numero 49.

Visu solent carmina admisceri. nu.50.

Fascinatio a fando dicitur. num.51.

Fascinationis crimen tactu aliquando perficitur. nu.52.

1 FASCINATIO pro vt est infectio oculis illata, & concepta diuiditur in *Vulgarem*, seu Poeticam, *Physicam*, seu naturalem: *superstitiosam*, seu dæmoniacam, vt docent *D.Thom p.1.q.117. Aun lens.in Genes.cap.21. Spreger.in Mall.p.1.*
2 *q.2.* † Vulgaris est illa, quæ ex vulgi facilitati proficiscitur, dum putat visione ipsa, seu aspectu actiuo maleuoli homines fascinari: eo quod aspiciant, vel laudẽt illud á quo sunt auerso animo, Vergil. Ecclog. 3.

Nescio quis teneros oculos mihi fascinat agnos.

3 Credebant enim non vulgares modo, sed & ipsi Philosophi ex potentia imaginationis corpus extraneum per moberi, longe desitum hominẽ morbis afficere, pluuias, & nuues excitare, vt fuit error *Auicenæ 6. natural. sect. 4. c.4.* quem sequũtur *Algazel lib.5. Physicor. cap.9. AlKindus, & Paracelsus lib. 6. de imaginat. Marsil. Ficinus lib.13. Theolog. Platon. cap.1. Pomponat. lib. de incant.*
4 *cap.4. Iacob. Forliuio 3. tech. q.11.* † Alij non quidem mero imperio, & nuda apprehẽsione, sed emisione spirituum in res externas, qui malignis qualitatibus quibus præditi sunt eas afficiant. cum Auicena tenuerunt *Paracelsus, & Fulginas, & Arabes fere omnes*, & probarunt *Galen. libr. 7. de plac. & 10. de vsu part. Plato. in Timæo. D.Thom. lib.3. con-*
tra Gentes cap.103. † Sed hoc ab hære- 5
ticis tam malé intelligitur, vt tãquam vulgare omnino sit fugiendum, quorum alij posse illa efficere volunt per certos, quos ipsi somniãt, radios, *Al-*
Kindus lib. de imaginib. † Et alij per spi- 6
ritus vi imaginationis expulsos, quos posse gignere aliquid reale, res loco mobere, & omnia pro libito efficere contendunt *Pomponat. libr. de incantat. cap. 3. & 4. Paracelsus libr. de imaginat.*
† Quod cõfirmãt exemplo de Idææ in 7
mente diuina, quod est meré blasphemiæ, quia illæ sunt substantiæ, & non accidentia, & alterius ordinis, quam hij spiritus, vt probat *D.Thom par.1.q.*
49. † Nec iuuantur eo quod imagina- 8
tio de re venerea pudẽda excitet, & in noctanbulis sola imaginatio illos á lecto surgit, & in somnijs mira cogat efficere, vt de illo, qui dormiens se armabat ad prælium, & alia peragebat narrat *Libauius lib. de Noctamb. Cæl. Rodigin.*
lib.30.cap.9. † Nam imaginatio potens 9
est in ijs, quæ naturalem habent coordinationem cum imaginatione; nõ tamen in alijs, cum imaginatio efficere non posit, vt quis adiciat staturæ suæ palmum vnũ, *D. Matth. cap.7. D.Thom. p.3.q.13.art.2. & lib.3. contra Gent. cap.*
103. † Quinimo vt in corpus alienum 10
agat mediantibus vllis radijs, spiritibus, vel speciebus, quia hæc communiter reprobatur à Theologis, *D.Thom. d. par.3.q.3. Medina lib.2. de recta in Deum fid. cap.7. Picus Mirandul. lib. de imaginat. Tostat. in Genes. cap.30. Valent. 2.2. dispu. 6. q.13.*

¶ Neque obicias imaginationem 11
tempore conceptionis in filios solet operare magis quã parentum forma, & species, *D. Hieron. in Hæbrai. qq. Menoch. de arbitrar. cas. 89 & 98. Mascard. de probat. tom. 1. conclus. 792. ex nume. 7.*
† Nam præterquam quod id negarunt 12
viri docti, & religiosi *Bened. Perera in Genes.*

Genes.cap.30.Marti.del Rio lib.1.Magic. cap.3.q.3.Franc.Valles de sacra Philosoph. cap.11. Ex eo minime probatur posse in corpus alienum agere, vt imaginosi isti voluerũt. quia infans dum in vtero est, pars dicitur viscerũ matris *l. qui in vtero. D. de stat. hom. Tho. Fieno de viribus*
13 *imaginat. q. 13.* † Vnde plusquã manifestum est nullũ posse alterius imaginatione fascinari, vt probant ex Theologis *D. Thom. Medina. Valent. Tostat. Perera, Mirand. & Vayrus vbi sup.* ex Philosophis *Arist. in Problem. Conimbricens. in Physicor. 7. cap. 2. q. 1. art. 7. Priscian. Lydius lib. de phantas. & intellect.* ex Medicis *Valles d. cap. 11. & cap 68. Codronch. lib. 1. de morb. venefic. cap. 5. BoKel. lib. de philtris capit. 3. Thomas Fienus vbi supr. quæst. 12.*

14 ¶ Vnde hæc sententia de fascinatione vulgari vt falsa, & ridicula reicienda est, quia nec minus ex solo visu homines possunt fascinari, similiter compertum est, cum nec visus Basilisci, vel reguli quẽquam noceat, vt probat *Vay-*
15 *rus d. lib. 2. de fascin. cap. 9.* † Nam ex oculo nihil emititur quod noscere posit, quia potestas videndi potentia est passiua, quæ per introsumptionem obiectum repræsentat, vt eleganter probat *genitricis meæ frater D. Ioan. Baptista Villalpãdo vir Theologiæ, Mathematices, & omnigena eruditione laude vnus, hoc æuo clarissimus in Regio Codice tom. 2. de ex-*
16 *trema visione Ezechiel. lib. 2. c. 7.* † Quia non cernimus res in rebus ipsis, vt veré sunt, sed vt per species repræsentantur, vt ad oculũ ostẽdit *idem Auunculus meus vbi prox. d. lib. 2. cap. 8.* quem suppræsso nomine sequitur *Raph. de la Torre tom. 2. de vitijs opp. s. relig. q. 96. art. 2.*
17 *disp. 6.* † Et ita intelligendũ est secundum vulgi opinionẽ locatus bubulcus ille, qui apud Vergilium quærebatur pecora sua visu maleuoli marcescere, Ecclog. 3.

Nescio quis teneros oculis mihi fascinat agnos.

¶ Sed ex hac vulgi opinione, alia 18
emanarunt opinamenta, videlicet, hoc periculum imminere potius pulchris, quam deformibus, pueris quam maioribus ætate, eo quod leuiore sanguine
sint præditi. † Item, & mederi quibus- 19
dam euphimijs, nempé si bené præcentur ijs, quos cum laude, & admiratione intuemur, vt insinuat veterator ille apud Plaut. in asinar.

Præfascini hoc nunc dixerim.

Titinius in setin.

Ad laudem addito præfascini, ne puella Fascinetur.

† Secundó si aliquid turpiculum geste- 20
tur appensum quo intuentium oculi auertantur, vt docet *Varro. lib. 6. de ling. latin.* Qualiter virile membrũ cui ideò olim fascini nomẽ inditum fuit, vt do-
cet *Vergil. in Priap.* † Cui postea medius 21
digitus duobus proximis cõtractis successit, ex quo puerorum fucamẽta appellamus *Diges*, á digito medio. Mart. lib. 2. epigr. 28.

Et tu digitum porrigito medium.

† Et mutato in pauló honestiori mo- 22
do manus tota ex gagate, vel ebore digitis duobus cũ pollice sic inserto appẽdi placuit, quam vulgo dicimus *Higa*.

† Tertió si nonnullæ res naturales in 23
antidotis adferãtur, vt osicula palmarum lunata, nescio qua religione pol-
lita apud *Plin. lib. 3. cap. 4.* † De Bezoare 24
ad id meminit *Elpidan. lib. de venen.* de Ruta agresti *Arist. Problem. 34.* Radices varias refert *Ioseph. lib. 8. antiq. cap. 2.* Lupi caudam Ronsæus in venat.

Pars caudæ prodesse viris, quos fascina vexat.

† Quæ omnia vt ipsam prorsus fascina- 25
tionem vanissima, & nugacissima probarunt *Anulens. in Genes. cap. 21. & Paradox. 4. q. 10. vsque ad 16. Iul. Scaliger. de subtilit. exercit. 349. Annan. lib. 4. de na-*

taraDeor.Petr.Ciruelo de superstit.par.3.
26 c.5.*Vayrus deFascin.lib.3.* † Nam pueri
potius quam adulti fascinantur, non
quod leuiore sanguine, hoc est minus
melancholico, & fœtulento cōponan-
tur, vt vulgus cōtendit, sed quod dum
pueri sunt facilius in morbum dilabū-
tur, propter tenuiorem ætatem, ac na-
27 tura minus apta ad resistendum. † Ita
pulchri potius quam deformes simili-
ter in morbum incidunt, non quod ve
nustiores inuidiam excitent, & sic fas-
cinētur, vt vulgus iocatur, sed eo quod
dum ex meliore hauitu corporis plus
solito crassiores sunt, & per cōsequens
formosiores ad morbum se inclināt,
ex sententia *Celsi*, locus excidit, verba
sunt: *Qui nitidiores solito fuit suspecta bo*
28 *na sua habere debent.* † Nam cum naturę
terminus constitutus sit, quem præteri
re non possumus, vt docet *D.Th.capit.*
40. Dum plus solito corporis valetu-
dinē præficimur, ad ægritudinem pro-
peramus, cuius rei causam vulgus ig-
norans fascinationi tribuit, cum meré
naturalis sit, nam vt ait Hippocrat.
aphoris. 1. tex. 3. *Habitus qui ad summū*
29 *bonitatis attingit periculosus est.* † Neque
obstat aliquando euphymijs quibusdā
malum istud depelli, vt antidota susti-
neamus; quia id persæpe casu fit, vel ex
pacto cum dæmone contingit, Rōseus
vbi supr.

Sic Stryx dira oculos, & totos fascinat
amens
Artus, & lento consumit corpore tabo
Horrendum fascinum: sed magni Rector
Olympi
Antidotos homines docuit.

30 ¶ Fascinatio physica, seu naturalis
dicitur quando anima alicuius vehe-
menter affecta impresionē adfert no
cumenti, nam ex animi affectione im-
mutatur cor, & ex eo corpus cōiūctū,
ex quo ad oculos virus probenit, vt ad
partes subtiliores, & ex oculis aer pro
ximus inficitur, & ex eo partes conti-
guæ, & sic ad partem aeris proximam
illi, qui est inficiandus virus peruenit,
vt docent *D.Thom.dict.q.117. & lib.3.*
contraGent.cap.103.Auunculus meus vbi
sup.d.lib.2.cap.5. † Et sic intelligendus 31
est Plinius, dum affirmat oculis vene-
na esse, & in ijs maximé, quib⁹ duplex
papila est, vt ex Plinio, & Cicerone re-
fert *Aul.Gel.lib.9.noct. Attic. cap.4.* Nā
vt testatur *idem Plin.lib.7.natur.hist.c.*
21.in hęc verba. *In Africa familias quas-*
das esse fascinantium Isigonus, & Nympho
donus tradunt, quarum arte arescunt arbo-
res, & moriuntur infantes. † Neque enim 32
fabulosum est cū videamus huius ma-
li fieri mentionem in sacris litteris, cu-
ius fides cætera mūdi Paremia vincit;
atque prosternit, Apostol. ad Galat.4.
O insensati Galatæ, quis vos fascinauit? Et
Sapien.4. *Fascinatio nugacitatis obscurat*
bona. † Cuius vltimum de inuidentia, 33
& concupiscētia rerum alienarum in-
telligunt Patres, quę mentis bona obs-
curat, & ideò eam appellat D.Ioan. e-
pist.1. *Concupitentiam oculorum.* † Verè 34
nugaces, quia fallaces sunt Psalm.4. *Vt*
quid diligitis vanitatem, & quæritis men-
datium, quæ ideó dicuntur, *Obscurare bo*
na, nam vt ait D. Paul. ad Thimot. 1.
Cupiditas radix est omnium malorum. † Vn 35
de hanc fascinationis speciem alij di-
cunt esse inuidentiam iuxta illud Deu-
ter.cap.28. *Inuideuit fratri suo.* Vbi Gręcus legit βασκανεῖ *bascanei*, quod *D. Hie-*
ron.in Hæbrai. qq. interpretatur *fascina-*
tionem. † Chaldæus autem teste Bened. 36
Ariasmontano nostræHispanię laude,
Habeuit oculum nequam, ad quod Domi
nus videtur respexisse, dum ait Matth.
cap.20. *An oculos tuus nequam est, quia*
ego bonus sum? Quod de inuidentia mer
cedis alienæ dictū nullus dubitat. † Et 36
in hoc sensu accipiendum est illud Ec-
cles. cap.21. *Nihil oculo nequius creatum*,
nam vt ait Horat.

Non isthic obliquo oculo mea commoda
quisquam

Limat

Limat, non odio obscuro, morsuque venenat.

37 Nam inuidia cum se ipsa consumat, multo melius perdere curauit aduersarium, & quia sedis eius cor est, *D. Matth. c. 7.* Ex eo ad oculos virus emittit, ex naturali antipatia inuidi, & inuisi, vt docet *Vayrus lib. 1. de fascin.* † Aliquando etiam lasciuæ cupiditatis petulãtia ad oculos virus emittit, vt de quadam puella hac de causa vnius horæ interuallo perempta narrat *Maiol. de admir. natur. colloq. 3. fol. 136.* † De mulieribus menstruis solo visu specula maculantibus traddunt *Aristot. lib. 3. histor. animal. cap. 19. Auulens. libr. 4. Paradox. q. 16.* † Ad quod referri possunt Narcisi, & Euthelidę fabulæ, quas ex hac naturali fascinatione veteres cõmenti sunt, de primó propriæ pulchritudinis specie capto in morbum incidente narrãt *Ouidius, Vergilius, & alij.* † De secundo, Plutarch. in Sympos.

38 (margin)

Euthelidæ fuerunt pulchri per colla capilli,
Sed tu dirus homo conspecto in fluminis vndis
Inuidit, turpisque innaßit protinus illum
Morbus, & inuidia corrupta est gratia formæ.

42 ¶ Nam si quid tale accidit, vtriusq; contagiosam aliquam fontis exalationem fuisse exitio arbitror, aut violento halitu, ac virulẽto vicinum inficit aer, quod necat ascendentes, vt de Basilisco narrat *Solin. cap. 29.* † Nam vt ait Heliodor. in histo. AEthiop. lib. 1.

Hic aer nobis circumfussus per oculos, nares, halitum, aliosque meatus ad profunda penetrans, & ex qualitatibus exterioribus eo secum inferens, qualis influxeri, talem etiam ijs, qui excipitur hauitum ingerit.

44 † Qui licet aliquando per oculi globũ transmittantur, longè plures per cauitates illius, vnde lippitudo exijt, & simul per os, & nares plurimos, & efficatiores exeunt, vt tradit *Thom. Fieno, de viribus imag. q. 12.* † Cum putridi vapores ab ore in cor per asperam arteriam potius quam per aliam partẽ soleant emitti, vt docent *Galen. in Terapeutic. Franc. Valles de sacra Philosoph. cap. 68.* † Sed hæc non proprié fascinatio, sed contagium, seu potius infectio erit dicenda, quæ maximé per oculos emitti solet, ideó Ouid. lib. 1. Amor. 45 46

Dum spectant oculi læsi, læduntur, & ipsi,
Multaque corporeis transitione nocent.

¶ Fascinatio dæmoniaca, vt quæ minus habet subtilitatis, & indagationis, ita breuius exponenda: est enim illa, quam Magi ex pacto tacito, vel expresso cum dæmone operantur, vt docet *D. Thom. & Auulens. vbi sup. Franc. Suarez in Metaphys. 7. disput. 18. sect. 8. cap. 26.* † Nam nefarij isti homines solent cum dæmone pascisci, vt quos liuidè, vel iracũdè aspexerint, ijs dæmõ perniciem inferat, vt docet *Sprenger. in Mall. par. 2. q. 1. cap. 11.* † Vt de sene quodam narrat Hieron. Vida libr. 2. Bombyc. 47 48 49

Ille truci (scelus) obtutu genus omne necabat.
Reptatum, tenues animas, paruasque volantes
Quim etiam si quando hortos ingressus, &c.
Nam quocunque aciem horribilem intendisset, ibi omnes
Cernere erat subito afflatos languescere flores.

Solent visu aliquando carmina misceri, vt Circes apud Ouid. lib. 14. Metamorph. 50

Ore suo volucresque vagas retinere solebat.

Vnde fascinum hoc á fando dici voluit Leonar. Vayrus de Fascin. lib. 1. 51

Fascinum

Fascinum dicitur à fando, quodã incãtationis genus, quo homines ita ligantur, vt liberi non possint, nec mente compotes, sæpeque
52 *ad extremum maciem debeniũt.* † Aliquãdo hoc crimen tactu perficiunt, & eo solent esse causa puerperis abortiendi summo cum vitæ periculo, vt exẽplis comprobat *Remig. lib. 2. dæmonol. cap. 7. Leloyher. lib. 2. Spectror. cap. 5.* de Circe Ouid. canit.

Cuius ab attactu variarum monstra ferarum
In iuuenes veniunt, nulli sua mansit imago.

APPENDIX.

1 NON dubito hoc malum aliquando, non pacto solo, sed etiã naturaliter tactu, halitu diffundi, vt de puella quædam, quę veneno alebatur, & alios sudore, tactu, & halitu viros, qui eius in cõcubito fuerãt admissi, veluti veneno necabat, narrat *Albert. Magn.*
2 *lib. 25. animal. cap. 2.* † Cambaiæ Rex ab infantia (vt Mitthridates) veneno nutritus adeó habuit halitum læthalem, vt muscas ascendentes interimeret, & alios tactu (etiam ipso non animaduertẽte) necauit, quam ob rem vix vlla ex vxoribus suis, quæ illi committeretur effugit mortem in diem proximam, vt narrat *Ludou. Barthema lib. 1. Indicar.*
3 *c. 2.* † Quemcunq; enim oderit, aut necãdũ statũerit solo aspectu in eũ misso illũ interemit, vestes ei⁹ nemo vnquã attingit, nam & ipsę interficiunt tactu,
4 vt tradit *Barthema vbi prox.* † Cuius similes sunt Phamaces in AEthiopia, qui pestifero sudore, & tactis corporibus tabem afferunt, vt narrat *Plin. lib. 7. cap. 2.*

5 ¶ Et non solum homines halitu interimunt, sed etiam antra, & cauernæ Seneca lib. 3. natural. qq. cap. 21. *In quosdam specus, qui despexerint moriũtur, tam velox malum est, vt transuolãtes aues deijciat.* † Et lib. 6. capit. 28. *Pluribus Italiæ* 6
locis per quædam foramina pestilens exhalatur vapor, quem non hominem ducere, non feræ tutum est: aues quoque si in illum inciderint antequam cælo meliore leniantur, in 7
ipso uolatu cadunt. † Vt de Auerni hiatu, totius Philosophiæ, & moris maiorum armarium docet Maro libr. sexto AEneid.

Quam super haut vllæ poterant impune volantes
Tendere iter pennis, talis sese halitus atris
Faucibus effundens, supera ad conuexa ferebat. 8

¶ Sunt & animalia similiter, quæ afflatu necat, vt de Basilisco tradit Solin. cap. 29. *AEgyptus Basiliscum creat malum in terris singulare: serpens est pennẽ semipedem longitudinis, alua quasi mitrula lineatus caput: nec hominem tantum, & aliorum animantium exitio datus; sed terræ quoque ipsius, quam polluit, & exurit, vbicunque ferare sortitur receptaculum: denique extinguit herbas, necat arbores, ipsas etiam corrumpit auras, ita vt in aera nulla alitum impune transuolet infectum spiritu* 9
pestilenti. † Et ne vno teste credamus Plin. lib. 8. cap. 21. *Cyrenaica basiliscum generat prouincia, duodecim non amplius digitorum magnitudine, candida in capite macula, vt quodam diademate insignem, sibilo omnes fugat serpentes, nec rectus in medio incedens: Necat frutices, non contactos modo, verum & afflatos: exurit herbas, rũpit saxa.* † Nec Basiliscus solus halitu 10
necat, nam vt ait Platina in vita Ioan. IIII. *Romæ inuentus est Regulus, qui solo halitu, venenoque multos mortales perimeret, at Leo ipse suis orationibus, & signo Crucis interemit.* † Vt sic videas seruis 11
Dei omnia subijci venena, quib⁹ Deus promisit

promisit, Luc. cap. 10. *Ecce dedi vobis potestatem calcandi super serpentes, & scorpiones.*
12 † Nostræ igitur culpæ est, ac inuecilitati, quod nos lędant serpentes summo Dei consilio procreati, quæ sola fide valemus supperare, D. Marc. capite 4. *Qui crediderit, serpentes tollent, & si mortiferum quid biberiet, nō eis nocebit.*
13 † Nam antequā homo noxam sibi contraheret, nulla erāt illi noxia, cum ōmnia, quæ Deus creauit fuerint valdé bona, *Genes. cap. 1. & 2.* Post peccatum in eis virus apparuit, nam vt ait D. Greg. Homil. 35. Exo. 40. *Quoniam in cunctis delinquimus, in cunctis ferimur, vt impleatur quod dictum est Sapient. 5. Et pugnauit pro eo orbis terrarum contra insensatos.*

CAP. XXXVIII. De Lamiarum origine, & infanticidio.

SVMMARIVM.

Lamiæ vnde nomen sortiantur. num. 1.

Lamiæ fera muliebri facie homines alliciūt, & captos deuorat. num. 2.

Lamiæ solent mammijs puerorum singultus comprimere, dum eos rapiunt. num. 3.

Stryges appellātur Lamiæ ab strige auicula, quæ rapuit pueros. nu. 4.

Puerorum sanguinis potu humidus radicalis sufficitur. num. 5.

Lamiæ quare dicantur Larbe, & Lemures. num. 6.

Empusa dicitur Lamia, quod veneri propēsa carnes humanas exuriat. num. 7.

Lamiæ quare pueros maxime grassentur. num. 8.

Puerorum pinguedine conficitur famosum vnguentum sagarum. nu. 9.

Puerorum pinguedo propinatur nouicijs lamijs, vt artis arcana ebibant. nu. 10.

Puerorum corpora igni assa, vel decocta lamiæ manducant. num. 11.

Sacramentum infanticidij, & cœnas Thyestæas. numero 12.

Læstrygones dicuntur lamiæ ab essu carnis. num. 13.

Indij ad Isthmum habitantes ab essu carnis dicti Læstrigones. num. 14.

Fœminæ quare potius malficæ, quam viri reperiantur. num. 15.

Mulieres trahuntur magis voluptate, appetitu, & sensualitate, ideo potius maleficæ reperiuntur. num. 16.

Obstetrices magis, quā aliæ mulieres in maleficia notantur. num. 17.

Vetulæ potius, quam iuuenes sunt maleficæ. num. 18.

Pueros rapiunt Lamiæ viuos, vt sanguinem feruentem exugant. num. 19.

Pueros potius, quā adultos, quare Deus permitat a Lamijs infestari. nu. 20.

Adultos aliquando grassantur Lamiæ. numero 21.

Incubum dæmonem tota nocte cum Iacob luctatum. num. 22.

Iacobis antagonistam bonū Angelum fuisse probatur. num. 23.

Nocturno tempore maxime diabolus solet esse infestus. nu. 24.

Diabolus dicitur Princeps tenebrarum. numero 25.

Lamias eo, quod de nocte cum dæmone grassentur Hæbrei dicunt Lilith. nu. 26.

Lucifugæ appellātur Lamiæ, quod de nocte robur habeant, & mane euanescant. num. 27.

Hæbreorum superstitio contra nocturnas infestationes. nu. 28.

Phylacteria Iudæorum contra timores nocturnos. nu. 29.

Psalm. 90. de timore nocturno explicatus. num. 30.

Timor nocturnus, & dæmonium meridianū iungitur ex sympathia. nu. 31.

Dæmonium meridianum in desertis solet habitare. nu. 32.

Lamiæ in desertis solent habitare. nu. 33.

D. Hierem. Thren. 4. de lamijs explicatur. num. 34.

Brujas

Brujas, quare appellantur Lamiæ. nu. 35.
Dæmonium, qui filios Iob oppræßit meridianum fuit. num. 36.

1 LAMIAE dicuntur
à Lamia fœmina Belli, & Libyes filia,
quę zelotypia furēs,
quod maritus in mala dedit⁹ adultera fo
ret, prolemq́ue adul
terinam ſubſtulit, quam impio corde
necauit, cæteroſq́; eodem odio eſt pro
ſecuta, vt tradit *Dioniſ. Caſ. lib. 2. Lybi-*
2 *car. cap. 22.* † Siue á fèra Lamiæ nomi-
ne, quæ in Affrica verſatur, muliebri
facie, vberibus, ac toto pectore adeó
ſpecioſſa, vt homines alliciat, & captos
deboret, vt tradit *Dioniſ. in hiſto. Afric.*
3 † Vnde eas *Mãmas* alij appellant, vt tra
dit *Alciat. lib. 8. parerg. cap. 22.* Quia vt
pueros alliciant, ſolent mammas oſtē
dere, vt ſic eorũ ſingultas, ac vllulatus
comprimāt, dum eos viuos é cunis ra
piunt, vel iniecta culcitra præfocant, &
ita intelligitur illud D. Hieron. Thre-
4 nor. 4. *Nudaberũt Lamiæ mãmas ſuas.* † Ex
quo alij eas appellant *Stryges* ab ſtryge
auicula, quæ rapere ſolet pueros, ac ſan
guinem exugere, Ouid.

Prætereà ſi fortè premit ſtryx atra pueros,
Viroſa immulgens exertis vbera labris.

5 Nã dũ Lamiæ huiuſmodi dũ vetullę
ſunt tali potu eas docuit dęmon reiu-
ueneſci, quia vt naturalium rerum pe-
ritiſsimus agnouit iuuenili ſanguine
humidus radicalis ſuffulci, vt docet
Marſil. Ficinus lib. 2. de vita long. cap. 11.
6 † Et quia ad hoc in tempeſtæ noctis ſi-
lentio, vel illius auis figura, vel alterius
rei laruatæ cum dæmone graſſantur
merito alij eas dixerunt *Laruas*, & *Le-*
mures, vt ſcribit *Philoſtrat. in vita Apoll.*
lib. 4. cap. 8. † Alij Empuſas ad amorē,
& venerem propenſas, quam ſæpe cũ
dæmone explent, & carnes humanas,
maximé formoſorum eſſurienter ap-
petere narrat *Cæl. Rodigin. lib. 29. antiq.*
lect. cap. 5. † Sed præcipue in pueros gra 8
ſantur, vel quod eorum ętas inuecilior
eſt ad reſiſtendum, incautior ad cauen
dum: nequitq́ue earum conatum de-
prændere, aut reuelare, vel accuſare.
† Vel quod petuuũt ab his inſtrumēta 9
maleficiorum: nam ex eorũ corpuſcu
lis, truncis videlicet (abciſsis pedibus,
manibuſq́ue & capita) decoctis confi-
ciunt famoſum illud vnguentũ ſuum,
ſine quo ad combenticula deferri poſ-
ſe negant, ſecundum *Binsfeld. in l. multi*
C. de malefic. & mathemat. Grilland. de
ſortileg. q. 3. † Vel quod ea in ahenis de- 10
coquunt vſq́ue ad cōſumptionem, eo-
rumq́ue pinguedine vterum complēt
nouitijs Lamijs propinandũ, quo artis
arcana ebibere credũt, vt docet *Remi.*
lib. 2. dæmonol. cap. 7. † Siue etiam quod 11
talia corpora ad prãdium igni aſſa, vel
decocta in ſuis conuenticulis accomo
dāt, eaq́ue abide eſſeriunt, vt tradit *Ni-*
der. in Formicar. lib. 5. cap. 3. † Ex quo Sa 12
cramētum infanticidij apud *Tertulian.*
in Apologet. cap. 7. Et cœnas Thyeſtæas
apud *Theoph. lib. 3. de Autolyc.* quo reſpe
xit Horat. Carm. 1.

Nec pranſæ Lamiæ puerum viuum extrahat aluo.

† Vnde ab eſſu carnis dictæ ſunt *Læſtry* 13
gones, vt notāt *Mart. del Rio in comment.*
ad Senec. in Med. v. 732. qui fuerunt po
puli ferociſsimi Formias Campaniæ
vrbem incollentes, qui humanam car
nē eſſuriebant, *Plin. lib. 7.* † Et ita merit 14
Indorũ indigenæ, qui ad Iſthmũ maris
illius habitabāt, eo quod humanã car-
nem veſcerētur Læſtrygones appellat
eruditiſsimus cōciuis, & amicus meus
carminum ſale, atq́ue candore notiſsi
mus D. Ludouic. de Gongora in Soli-
tuud. 1.

Rompieron los que armò de plumas cieto

Læstrygones el Isthmo aladas fieras.

15 ¶ Sed in hoc crimine potius fœminę quã viri reperiuntur, quia mulieres pro niores sunt ad credendum, & facilius decipiũtur quã viri, quamobrẽ frequen tius eas dæmones agrediuntur, & fallunt, vt tradit *Episcopus Simanc. de Ca-*
16 *thol.instit.tit.37.nu.3.* † Siue etiam quod tota illa diabolica tragedia, quam maleficæ istæ cum diabolo peragũt, ad id tendunt, vt fœdißimis amplexibus cõiungantur, in quo mulieres trahuntur magis propter insaciabilem liuidinem, quia trahuntur magis voluptate, appetitu, & sensualitate, *cap. quod proposuisti.* 23.*q.7.glos. in cap.* 1. *de clandest. dispons.*
17 † Obstetrices magis quam aliæ mulieres, propter puerorum notitiam, vt de Helbetia narrat *Sprenge.in Mall.p.2.q.1. cap.13.* de alijs *Remig.lib.1.dæmonol.cap.*
18 5. † Vetulæ potius quam iuuenes ex fiducia humidis radicalis restaurationis, odij pueritię, & naturę infestationis, vt quæ primam ætatem deperditam plorant, vt dicit *Ioan.Neuizan.in Sylua nupt.*
19 *ver. non est nubendum.* † Et pueros petũt præsertim, quæ nondum sacro Baptismate inicianțur, & qui nutricis cura egent, quos viuos dilaniant, atque sanguinem ferbentem exugunt, Ouid.lib. 6. Fastor.

> *Nocte volant puerosque petunt nutricis egentes,*
> *Et vitiant cunis corpora rapta suis*
> *Carpere dicuntur lactantia viscera rostris,*
> *Et plenum poto sanguine guttur habent.*

20 Quod Deus in pueros potius, quam in adultos permittit, vel quia sic á multis peccatis præserbati in cœlum rapiũtur fœlices, securi, quod malitia non mutaberit intellectum, vel in pœnam parẽtum, vel ad eorum probationem, vt docet *D.August.lib.21. Ciuit. Dei c.14.*
21 † Aliquando etiam in adultos hæc pestis grasatur, quos dormientes solet cõ primere, ita vt suffocari videantur, quã ideó veterus *dæmonem Incubum dixerunt,* Hispani *la pesadilla,* vt tradit *D.August. lib.15. Ciuit.Dei.* † Ad quod genus dæ- 22
moniorum antagonistã illud Iacobis, qui tota nocte cum eo fuit luctatus, *Genes.cap.32.* referendum putat *Franc.Gerson in Problem. SS.tom.1. sect.3. prob.234.*
† Sed illi non assentior, quia Angelum 23
bonum fuisse Latini, Græcique Patres iam diu docuerunt. Etiam si fatear dæmonem nocturno tempore maximé esse infestum, vt tradunt *Aristomenes, & Thelephõ apud Apulei.li.1.& 2.* † Quo 24
tempore etiam spectra se sæpius ostentare docent *Plutarch. in Brut. Plin. lib.7. epist.* Idque rationibus cõprobat *Mart. del Rio in cõmen.ad Senec.in Hercul.Oet.v.* 1.3. † Vnde & dæmonem appellat Di- 25
uus Paul. ad Ephes.6. *Principem tenebrarum,* & Diuus Ioannes capite 11. *Potestas tenebrarum,* & contra eius nocturnas infestationes, & suppræsiones Ecclesia carmen instituit ex Diuo Ambros.

> *Procul recedant somnia,*
> *& noctis phantasmata, &c.*

Quare Lamias huiusmodi eo quod de 26
nocte cum dæmone grasentur, Hębrei appellarũt *Lilith,* á voce *Lail,* quę nox significat, vt docet *Petr. Gregor. in Syntag.p.3.lib.34.cap.20.* † Ex quo eas dixe 27
runt *Lucifugas* vt notat *Psell.lib.de dæmonib.* quia earum spectra de nocte robur habent, de mane ebanescunt, vt docet *Mart. del Rio in comment. ad Hercul. fur. v.123.* † Vnde similiter apud Hæbreos 28
nata superstitio periculum in parietib9 cubiculi inscribere, E T ZELO CHVIZ LILITH. Quo se á dæmone illo nocturno tutari arbitrabantur, vt tradit *Petr.Greg. vbi prox.* † Ad 29
quod respexerunt eorũ phylacteria, qui bus pro his infestationibus arcẽdis vtebantur, *cap. non oportet h. 26. q. 5. cap. si quis ariolos d.26.q.7.* quæ in auro frequẽ-

ter

ter insculpebantur, Marbod. libr. de
Gemm.
Esse phylacterium fixus prohibetur in auro
Contra nocturnos fortis tutella timores.
30 De cuius superstitione agi videtur Re
gius Vates dũ ab hoc dæmonio noctur-
no non esse timendum præcepit Psal.
90. *Non timebis à timore nocturno, à sagitta*
volante in die, à negotio perambulante in te-
nebris, ab incursu, & dæmonio meridiano,
siue incursu dæmonij meridiani, vt vo
31 lũt *Aquila, & Simmach.* † Vbi dæmonũ
ista damna duo puto poss ita primo, &
quarto loco, vt significet etiam, ea quæ
homines damna inferũt: ex quo omis-
sis intermedijs *timorem nocturno*, cum *dæ*
monio meridiano, cõiungit *D. Gregor. Na-*
32 *zian. orat. de sacro Bapt.* † Quia hæc pe-
stis eo quod in desertis habitet meridia
num dæmonium sollet appellari, quia
Hæbreis desertum ad meridiem fuit,
vt probat *auunculus meus omnigena erudi*
tione conspicuus Ioan. Bapt. Villalpando in
33 *Regio Codice tom. 2. lib. 1. cap. 9.* † In quo
Lamiæ huiusmodi sæpe versantur, vt
de desertis Lybicis tradit *Dionis. lib. 1.*
Libycar. hist. vbi adhuc hodie multa spe
ctra confirmant *D. Cyril. & Procop. in*
34 *Isai. cap. 2.* † Et ad hoc respexit *D. Hiere.*
in Thren. cap. 4. à multis huc vsque non
assecutus, qui varias Lamiæ feræ, & stru
thionis auis naturas præscrutantur, cũ
de hac peste loquatur Propheta. *Sed &*
Lamiæ nudauerunt mammas, lactauerunt ca
tulos suos, filia populi mei crudelis, sicut stru
35 *thio in deserto.* † Vnde eas *Brujas* appella
mus, quasi *brucas* pestes agrorum, muta
ta C. in G. quod Hispanis sæpissimæ in
vsu venire solet in dictionibus ex lati-
no descendentibus, vt ex tritico, *trigo*,
36 ex amico, *amigo*, &c. † Cuius naturæ pu
to fuisse dæmonium illud, qui prandẽ-
tes filios Iob interemit. Iob cap. 1. *Re-*
pente ventus vehemens venit à regione de-
serti. Seneca in Oedip.

Vaga per lucos simulacra virum
Maiora viris.

CAP. XXXIX. *De maleficio hostili, quo hominum salus, & vita insectatur.*

SVMMARIVM.

HOMO *noxam contrahens cũcta sibi noxa reddidit. num 1.*

Homo solus sui speciei animantes insectatur. num. 2.

Malificio plus est occidere hominem, quam gladio. num. 3.

Hostile maleficium quare appelletur. numero. 4.

Maleficij duplex genus. num. 5.

Maleficium per introsumptionem datur per cibum, vel potum. nu. 6.

Maleficium huiusmodi fit aliquando per inunctionem. nu. 7.

Vnguentum maleficorum, quibus de causis dignoscatur. nu. 8.

Venenum, quod statim operatur, & aliud ad tempus. nu. 9.

Maleficium per applicationem exteriorem fit quandoque per halitum. nu. 10.

Maleficium huiusmodi fit ex dæmonis pacto. num. 11.

Diabolus ex condicto concurrit in maleficio hostili. num. 12.

Maleficium hostile per applicationem exteriorem, quibus rebus comparetur. numero 13.

Vnguentum super portarum coronides, & pulberem super vestem sparsum. nu. 14.

Olarũ defossio sub terra, & in puteo ad maleficium. nu. 15.

Venenum, quo stapedes inuncta equitem ipsum perimit. nu. 16.

Venenum huiusmodi ex pacto operatur. numero 17.

Auerroes intoxicauit Auicenã ponendo venenum super folia libri. num. 18.

L. Cum quædam, D. de extraord. crimin. *de maleficio hostili explicata. numum.* 19.

σκοπελίζειν *Maleficium, quodnam sit. numero* 20.

Imaginum fabricatores ad maleficium hostile pertinent. nu. 21.

Duffus Scothorũ Rex simulachro suo igne admoto à maleficis cruciabatur. nu. 22.

Horatius de maleficio imaginis fabricationis repræhensus. nu. 23.

Cap. 1. de sagittaris *explicatus. num* 24.

Sagittarij maleficium, quodnam sit. nu. 25.

Sagittarij huiusmodi dæmonis fœderati sunt. num. 26.

Maleficio hostili proditionis, & aleuosiæ crimen interuenit. nu. 27.

Proditionis crimen grauior quotiens cauendi, aut prohibendi minor rcasio, vel potestas est. num. 28.

Dæmoni potestate non est alia quæ comparetur super terram. nu. 39.

Malefici huiusmodi ad caudã equi traducti ad vltimum suppliciũ deserãtur. nu. 30.

Leges Iuris communis in proditionis crimine sebientes. nu. 31.

Affectus punitur in atrocioribus licet effectus non sortiatur. nu. 32.

Affectus huiusmodi qualis esse debeat, vt puniatur. num. 33.

L. 2. titul. 23. lib. 8. Recopil. *affectum proditionis motre mulatur. num.* 34.

1 CVM Deus hanc nobilissimam hominis creaturam ad suam imaginem, & similitudinẽ fabricasset, nulla ei noxia dedit, vt pote omnia erant valdé bona, *Genes. cap.* 1. ipseque præsens, & dominator earum imperabat, & illæ obsequebantur, *Genes. capit.* 2. vsque dum noxam contrahens, ea sibi noxa reddit, vt impleatur Scriptura, Sapient. cap. 5. *Et pugnauit pro eo orbis terrarum contra insensatos.* † Et ipse homo aduersus ho- 2
minem contra naturæ legem insidiator existat, quod brutis omnibus in sui specie animantibus denegauit, vt exclamat conciuis meus *Seneca lib. 2. de Ira, Plin. lib. 7. histor. cap.* 1. Nam vt ait Horat. in Epistol.

> *Neque fuit lupi mos, neque fuit leonibus*
> *vnquam*
> *Nisi in dispar ferijs.*

Vnde hoc maleficium immanior om- 3
nium, ac detestabilior est, *l. si excepta, l. fin. C. de malefic. & matth.* Quia plus est hominem occidere veneno, quam gladio, *l. 1. C. eod. l. 10. tit. 9. par. 2.* † Et 4
appellatur *hostile*, quod hostis more clam, & ex insidijs in corpus, aut fortunæ damoum inferat, aut aptum est inferre, aut id circó adhibitum fuit á malefico, vt inferat, vt tradit *Simõ. Maiol. de admirandis natur. tom. 2. colloq. 3.*

¶ Cuius generis duos modos agno 5
uit, *Grilland. de sortileg quæst. 3. & q. 5.* alter videlicet per introsumptionem, alter per applicationem extteriorem, *Mart. del Rio lib. 3. Magicar. par. 1. quæst. 4. sect. 2. Raph. de la Torre tom. 2. de vitijs oppos. quæst. 96. art. 2. disput.* 10. † Per in- 6
trosumptionem maleficium fit quando per ciuum, vel potum venena latẽtur in puluerem trita immiscuntur, de quibus multa *Ambr. Paræus de venen. c. 2. Ioan. Schenckius tom. 2. obseruat. medic. libr. 7. de venenis, Dioscorid. & alij plures.* † Aut quando per inunctionem 7
dormientium corpora venenatis vnguentis deliniuntur, qui durante somnij calore dormientis carnes per vapores penetrant, vt docté agnouit *Paul. Grilland d. q. 3. nu.* 29. † Quæ communi 8
ter sunt albi coloris, vel subruffi, instar vituminis, & si in ignem proijcias fulgorem, strepitum, nidorem queedunt, cui similis res aliæ nullæ, vt tradit *Remig. vbi sup. lib. 1. cap. 3.* † Qui nõ solum pacto fiunt, sed causis naturalibus quã

doq; cōparantur, vel vt ſtatim corpus
ſoluant, ſed lento morbo conſumant
corpora; quia fiunt vt ad certum tem-
pus affectum ſortiantur, vt tradunt
Ponzettus lib.1. cap.13. Galeotus cap. 12.
Paradox.3. titul.27. Mercurial. de venen.
lib.1. cap.7. Cardan. lib.2. tract.5. contrad.
9. Matthiol. in 6. Dioſcorides fol. 1299.

10 ¶ Per applicationem exteriorē ma
leficia fiunt, aut per inhalationem, vt
malefica illa apud *Sprēge. in Mall. p.2. q.*
1. cap. 11. quæ dum á lictore aſtrui lig-
norum præparatæ pyræ imponeretur,
vt ſibi grata dixit, *En tibi mercedem,* &
ſimul in vultum eius inſuflauit, & ec-
ce miſer operitur totus horrenda le-
pra, quæ paucorum dierum ſpatio eā
11 pluribus adiunxit. † Non ex ipſius an-
helitus virulentia tantum, vt malé ar
bitratur *Bodinus*, ſed ex dæmonis pa-
cto, ad halitum, vt ad ſignum concur-
rentis, vt ſenex ille apud Hieron. Vida
lib.2. Bombyc.

Cernere erat ſubito afflatos langueſcere
flores.

12 Nam etſi venena nulla adhibeantur,
ipſo agentis determinato ſigno, dæmō
ex condito concurrit, & opus perficit,
vt tradunt Pontifices in cap. nec mirū,
h. 26 quæſt.5. *Ac ſine vllo veneni hauſtu*
violentia tantum carminis interimunt, nā
vt ait Lucan. lib.6. Farſal.

Mens hauſti nulla ſanie polluta veneni,
Excantata perijt.

13 Item per applicationem exteriorem
fit maleficium, quando ſub certa for-
ma compoſita clamidi aſſuunt, vel
in lecto abſcondunt ipſius malefician
di, aut ſublimine oſtij, ſuper quo de-
ſtruendus ſit tranſiturus, aut aliquo lo
co ſubterraneo fobea facta ſuſurris,
aut impræcationibus includunt, vt tra
14 dit *Grilland d. quæſt.5. num.7.* † De vn-
guento ſuper portarum coronides, &
puluere ſuper veſtes clam ſparſo, qui-
bus homines tabe conſumi, ac lento
morbo diſſolui, narrat *Hieron. Cardan.*
lib.15. vrriet. rer. cap.80. † De ollarum 15
effoſione ſub terra, & in puteo ad ma-
leficium ligaminis, & hoſtilis, quarum
amotione ægros liberari aducit, *Go-*
delman. de Lamijs cap.7. Sprēnger. in Mall.
par.2. quæſt.1. cap.1. † De veneno quo 16
ſtapedes inunctæ equitem ipſum peri-
mente aſtruit *Iuuertus medicus*, & ex
noſtris alia huiuſmodi *Grillan. d. quæſt.*
3. num.30. † Cuius veneni actiuitas cū 17
tanta eſſe non poſsit, vt per tot inuolu
cra ſe diffundat, potius in eo concur-
ſum diaboli, quam vim veneni agnoſ-
co, vt docent *Codronch. de morb. venefic.*
lib.3. cap.6. Cæſalpin. de inueſtigat. dæmon.
cap.17. † Niſi ex eius natura peſtifera 18
aerem dicas infici contagio, & ſic ho-
minem interire, vt in veneno epiſtola-
rū Italiæ frequentiſsimo, vt qui eas le-
gerit ſtatim, neceſſe eſt interiri, vt nar-
rat *Codrōch.* quo Auerroes introxicaſſe
Auicenam ponendo venenum ſuper
folia libri, narrant *Philip. Bergomenſ. in*
ſupplem. Chronicar. cap.30. Pet. Binsfeld. in
confeſſ. malefic. par.1 concl.7.

¶ Apud Arabes genus fuit quodā 19
maleficij hoſtilis, quod vocatur *ſcope-*
liſmus, cuius meminit I. C. *in l. cum quæ*
dam D. de extraordin. crimin. cuius hæc
ſunt verba, *Plerique inimicorum ſolent*
prædium inimici σκοπελίζειν, id eſt lapides
ponere initio futuros, ſi quis eū agrum col-
luiſſet, malo letho periturum eſſe inſidijs eo
rum, qui ſcopulos poſuiſſent. † Cuius pœ 20
na capitalis fuit, non quod ſacrilegij
crimine implicarentur, vt putat *Me-*
noch. in opere de Arbitra. nam ſolæ mor-
tis minæ tam acriter, niſi ex pacto cū
dæmone, non punirētur, vt docte ani-
maduertit amicus noſter totius erudi-
tionis gloria conſpicuus *Ioan. de Pineda*
in Iob cap.5. v.23. † Cuiusmodi fuerūt 21
imaginū fabricatores, qui ex cera fre-
quēter ſimulachra cōfingūt, & eius no
mine (cui dāna ſunt inferēda) baptizāt
& accu-

& accubus pungunt, vel igne lequeant, vel confrigunt, interimque quos designãt dæmon ipsi, vel tabem, vel mortem infert, vt tradunt *Salicet. & Angel. in l. multi, C. de malefic. & Math. Sprenge. in Mall. d. quæst. 1. cap. 12. Castro de hæretic. lib. 1. cap. 15. Grilland. de Sortileg. quæst. 3. Cardinal. Toledo in summa lib. 4. cap. 16. num. 7. Cardan. lib. 15. varietatis rerum cap. 10.* †
22 Quemadmodum de simulachro Duffo Scotorũ Rege à maleficijs fabricato, narrat *Hector Boethus lib. histor. Scotorum*, de alijs *Maiol to. 2. dier. canicul. colloq. 3.* Nam vt perité, & omnino ex arte, sublata fabula docet Ouid. in Hipsypel.

Deuouit absentes simulachraque cerea fixit,
Et miserum tenues in iecur vrget acus.

23 Cuius maleficij genus non ita assecutus *Horat. lib. 1. saty. 8.* illud ad animarum euocationem imperité trãstulit, dum Saganam, & Canidiam Lamias introducit imagines fabricantes, ceream nempé referẽtem maleficio imbuendam, laneam veró, quæ maleficæ vicaria erat inflingenda altera.

Lanea effigies erat, altera cerea maior
Lanea, quæ pœnis compescerat inferiorem
Cerea suppliciter stabat, seruilibus vsque
Iam peritura modis.

24 ¶ Quibus referendi sunt *Sagittarij*, siue *Balistari*, genus quidam maleficij, quorum artem mortiferam, & odibilem, cum anathematismos dãnarunt
25 *Pontifices in cap. 1. de sagittar.* † Non vt ibi gregatim Iuris interpræetes arbitrãtur, de bello iniusto Christianos lacessentibus cum arcubus, & sagittis; sed de maleficijs, qui dæmoni fœderãtur, vt quem longissime desitum volent necare, maleficio, vt arcu, & sagitta intenti illum infalibili ictu traiciant, vt docent *Inquisitores German. in Mall. par. 2. quæst. 1. cap. 16.* † Quod diabolus prę- 26
stare solet ad sacrę Paremiæ imitatione, dum simili facto Propheta Syriam delere profitetur Regi Israel, Reg. 4. cap. 13. *Tolle sagittas: qui cum tulisset, rursus dixit ei, percute iaculo terram: & cum percusisset tribus vicibus, & stetisset, iratus est vir Dei contra eum, & ait; si percussisses quinquies, aut sexies, aut septies, percutisses Syriam, vsque ad consumationem; nunc autem tribus vicibus percuties eam.* Nam solo pacto fit, de quo conciuis meus Lucan. lib. 6. Farsal.

Viuentes animas, & aduc sua membra regentes
Infodit busto, fatis debentibus annos
Mors inuita subijt.

¶ Et cum in hoc crimine delictum 27
maximé proditionis, aleuosiæ, assasini, aliorumque enormissimorum circunstantiæ interueniant, infame, abominale, & vilissimum, vt docent *Reges nostri in l. 1. tit. 18. lib. 8. Recopilat.* Pontifices *in capit. 2. de homicid.* Imperatores *in l. 1. C. de assasin.* † Quid in eo di- 28
cẽdum? cum conatus proditionis grauitatem homicidij semper agrabet, estque maior, & dolosior proditio, quotiens cabendi, aut prohibendi minor ocasio, vel potestas est, *l. propter insidias, C. qui acusare non poss. cap. si cupis 16. q. 1. Gutierrez in Pract. lib. 1. quæst. 2. Anton. Gomez variar. 3. capit. 3. Menoch. de Arbitrar. lib. 2. cas. 357.* † Dæmones sunt 29
insidiatores inuisibiles in omnem nocendi ocasionem intenti, quorum nec insidias cabere, nec vim (si Deus illis permittat) atque ferociam, prudentia, aut virus humanæ ferre valent, quia non est potestas, quæ comparetur ei super terram, *Iob. capite 41.* † Vnde 30
cum sola proditio morte naturali puniatur, *Exod. capite 21. capite primo, de homicid.* Quid malefici huiusmodi sperare debent, nisi quod ad caudam

equi traducti ad publicum, & vltimũ
supplicium deferantur? vt in Hispania
docent *Couarruuias, Gregorius, Villalpan
do, Auiles, Plaza, & reliqui*, apud Italos,
Grillandus, Foller, Boßius, Clarus, Decia-
31 *nus, & Farinacius*. † Quemadmodum
eis iure communi fuerat præfinitum,
*l.1.§.Diuus, l.eiusdem legis, §.hæc adiectio
D.ad l.Cornel.de Sycar. §.item lex Corne-
lia Instit. de publ. iudic. l.multi, l.eorum, C.
de malefic. cap.contra idolorum h. 26.q.5.*
32 † Etiam si mors non sequatur, quia in
proditionis crimine, vt in atrocioribus,
affectus punitur, licet effectus non sor-
tiatur *Bald. in l. hoc ædicto, §. hoc autem,
D.quod quisque iur. Couarru. in Clemen. si
furiosus p. 2. num.9. de homicid. Plaza de
delict.lib.1.cap.19.num.9.cum alijs per Ca
uall. in Pract. commun. contra commun. q.*
33 540. *nu.5.* † Dum tamen ad actum ex-
ternum debeniãt proximum delicto,
qui qualis sit, & quomodo probetur
plura *Petr.Cenedo collect.26.ad Sext. &
Farinac.to.4.q.123. inspect.4. ex nu.101.*
34 † Qui licet tales effectus de consuetu-
dine dicat non puniri pœna ordinaria
num. 115. in his regnis non attenditur
extãte, *l.2.tit.23.lib.8.Recopil.* quæ pro
ditori mortem affigit, etiam si mors
non sequatur, quare allegans consue-
tudinem tenetur probare, quia cum
sit quid facti, non præsumitur, nec vl-
tra loca extenditur, vt per *DD. in l.2.
C. quæ sit long.consuet.*

CAP. XL. De morbis maleficio illatis.

SVMMARIVM.

Morbos à dæmone inferri non posse secundum aliquos. num.1.

Morbos ex causis naturalibus oriri. nu.2.

Sagas non posse nocere nisi vero, & naturali veneno. nu.3.

Maleficia in homines, & fortunas immitti probatur ex Patribus. nu.4.

Maleficia eße probantur ex varijs Concilijs. num.5.

Maleficia probantur ex Pontificum, Regũ, & Imperatorum decretis. nu.6.

Morbos à dæmone illatos fatentur Medici. num.7.

Morbos à dæmone inferri probatur Scripturæ authoritate. nu.8.

Morbos à dæmone inferri probatur Euangeli veritate. nu.9.

Morbi huiusmodi probantur ratione. nunum. 10.

Diabolus morbos immittit, ex rebus naturalibus. nu.11.

Magi vtuntur rebus venenosis, quibus morbi inferri valent. nu.12.

Dæmones causas accidentarias morborum, quo sensu appellentur. nu.13.

Venena dari non solum vt illico interimãt, sed ad tempus. nu.14.

Medea, & Circes ad neces naturalibus venenis vtebantur. nu.15.

Venenis solent Malefici carmina admiscere. num.16.

Carmina Magorũ non minus metuenda, quã venena. nu.17.

Venena, quæ ad naturalem virtutem non adhibientur, sunt pacti signa. nu.18.

Maleficijs (qui non probeniunt à causa naturali) medicina iubari non poßunt. nu.19.

Morbis ex maleficio illatis diuersos progresus sortiuntur, quã naturales. nu.20.

Iuuenis maleficiati exemplum. nu.21.

Ligna, lapides, & ossa in congruis partium sinis gigni possunt. num.22.

Ligna, lapides, & oßa, & si in corpore gignantur, per gutture, & alijs tenuißimis partibus exire non possunt. num.23.

Prægnans (dæmonis maleficio) ad manus obstetricis eiecit lapides, ligna, &c. nu.24.

Maleficijs adiunguntur, quæ vult Magus in corpus maleficiati vrgere. nu.25.

Serpentum ossa, & acuum fragmina ad quid maleficio iniungantur. nu.26.

Quisquiliæ quæ maleficio anecti solent, quid operentur. nu. 27.
Dentes, & laqueos suspẽdiosi cur maleficio anectantur. nu. 28.
Ossa mortuorum cur maleficio compareantur. numero 29.

MORBOS nullate-
1 nus á dæmone infe-
rri posse asserebant,
non solum veteres
Philosophi *Seneca in*
natural. qq. & Aristo.
lib. 8. physicor. & lib.
12. Metaph. Sed etiam Medici, *Hyppo-*
crat. lib. de sacro morb. & Auicena Fen. 1.
2 *tract. 4.* † Contẽdentes morbos ex so-
lis causis naturalibus oriri, illis, qui aut
improba secundum naturam tempe-
ratura constat, infirmaque compage,
aut pleniore cœlo, & inclementi, in sa
lubri regione, incauto victu vtuntur,
vt docent *Hyppocrat. lib. de aere, aquis,*
3 *& locis, Galen. lib. 1. de sanit. tuend.* † Qui
bus assentitur VVierus, dum Sagas pu
tat, nocere non posse nisi vero, & natu
rali veneno, nam hæretici, & plures ex
antiquis Philosophis dæmones nega-
runt: & illi, qui eos fatẽtur plures hoc
malum ab eis emanare negant, quia
nondum eis veritatis lumen luxerat,
ideó varia protulerunt, cæci cæcos du
4 centes. † Nos autem qui veritatis ve-
stigia inhæremus firmiter asseberam⁹
dæmones esse, & ab eis maleficia in ho
minum corporibus, & rebus emana-
ri, Magorum nefarijs pactis, & inuoca
tionibus interuenientibus, vt certa fi-
de tenendũ docent Patres Orthodoxi
D. August. lib. 2. doctr. Christ. c. 19. & li.
8. Ciuit. Dei, c. 19. D. Isidor. lib. 8. Ethimol.
c. 9. D. Chrysost. lib. de fato serm. 7. D. Tho.
p. 1. q. 135. art. 5. in Sent. 4. dist. 34. q. 3. &
lib. 3. cõt. Gent. c. 103. D. Antonin p. 2. tit.
5 *12. cap. 1.* † Quibus assentiuntur varia
Concilia *Laodicæn. can. 36. Carthagin. 4.*
can. 89. Ancyran. lib. 6. can. 7. Agathen.
lib. 8. Turonens. 3. cap. 42. cum alijs aductis
à Gratiano in Decret. p. 2. caus. 33. q. 1. &
26. q. 1. 2. 3. 4. & 5. † Quibus combe- 6
niunt Pontifices in Decret. *tit. de sorti-*
leg. & tit. de frigid. & malefic. atque tit. de
sagitar. Imperatores in Codice Iustin.
tit. de malefic. & math. Reges in Septi-
partito Iure *titul. 23. par. 7. & lib. 8. Re-*
copil. tit. 3. Quæ omnes maleficos puni
re iubent, idque non fieret si maleficiũ
re vera non esset, vt dicemus *lib. 3. de*
crim. punit. c. 13. † Idq; expræsse fatẽtur 7
Medici *Leonard. Vayrus lib. 3. de fascin.*
Cæsalpin. lib. de inuestigat. dæmon. c. 1. &
cap. 8. Bapt. Codronch. de morbis venefic.
lib. 1. & 2. Qui citant pro sua sententia
Hyppocrat. in prognost. lib. 1. cap. 1. dum
ait, *& si quid diuinum in morbis habetur,*
quasi non á naturali, sed supernaturali
causa, ac diuina, quia Dij Gentium dæ
monia sunt, *Psalm. 95.* † Et comproba- 8
tur euidenti, irrefragabilique sacrę Pa
remiæ testimonio, morbos á dæmone
inferri, cum in sacra historia aperté te
statur Iob. cap. 2. *Egressus igitur Sathan*
à facie Domini percussit Iob vlcere pessimo
à planta pedis, vsque ad verticẽ eius. † De 9
spiritu nequam Saule vexante satis do
cet sacer historicus *Reg. 1. capit. 16.* de
Epileptico, *D. Marc. cap. 9.* siue Lunati-
co, *D. Matth. cap. 17.* qui simul fuerat
Energumenus, vt qui Mania vexaba-
tur apud *D. Luc. cap. 8.* quod alias voca
tur spiritus infirmitatis, *D. Luc. cap. 13.*
¶ Et probatur ratione, quia cum sa 10
nitas constet ex combentione, dis-
positione, & adequatione humorum,
poterit diabolus ea perturbare, per se,
vel per causas naturales latẽter immis
sas: per se enim, aut intus operando in
ficiendo aerem circunstantem, quem
homo respirando attrahit, & sic mor-
bum, aut mortem inducere, vt in tem
pore pestis docet *Franc. Valleriola libr.*
2. locorum communium, cap. 2. & lib. 3.

11 *cap.18.*† Per causas naturales,ex rebus venenosis maximè educens quandam quasi quintam essentiam, quā spiritus vitales influit,vt prudenter agnoscunt *Andr.Cæsalpin.libr. de inuestigat.dæmon. cap.16.Bapt.Codroneh.lib.3.de morb.vene*
12 *fic.cap.9.* † Quæ quidē naturaliter operando morbos inducere valent,vt probat *Codrouch.vbi sup.*vt de Medea testatur Tibul.lib.1.Eleg.2.

Illa tenere malas Medea dicitur herbas.

Quæ ad maleficia Circes eius neptis vsa est apud Ouid.lib.14.metamorph.

Illa nocens sparsit virus succosque veneni.

13 Ex quo dæmones causas accidentarias vocat *Leuin.Lemnius lib.2. de ocult.natu.* quia accidentarias intellexit, efficientes, nam quandoque dæmon talia per se infert interna solum agēte causa, vt acurate docet *Franc.Valles de sacra Phi-*
14 *losoph.cap.28.*† Quæ quidē venena naturali sua virtute dari possunt, vt non solum illico corpus dissoluant, sed ad tempus,quod lento morbo hominem consumant,vt contra multorum Medicorum sententiam eleganter probat *Franc.Valleriola lib.2.locor.commun.cap.*
15 15.† Quibus maximè quia Medea, & Circes prædita erat,earum arte gloriatur alter apud Claudia.lib.2.in Rufin.

Nec me latuere fluentes
Arboribus succi, funestarumque potentes
Herbarum, quidquid lethali gramine pollens
Caucassus,& Scythiæ vernant in gramine rupes,
Quas legit Medea ferox, & calida Circes.

16 ¶ Sed vt dæmon opus perficiat solent malefici venenis carmina admiscere, Vergil. Georg.3.

Miscunturque herbis, & non innoxia verba.

Nempè incantatiōnes, quæ docuit dæmon,& ob id Hecateia dicta, Ouid.in Metamorph.

Protinus horrendis infamia pabula succis
Conterit, & triticis Hecateia carmina miscet.

Quare multis venenis annum eratis, ea non minus metuenda docet conci- 17
uis meus Seneca in Med.

Addit venenis verba non isti minus
Metuenda.

Nam vt ait Claudianus libr. 2. in Rufini.

Multosque canendo,
Quibus Parcarum restarent fila peremi. 18

Quæ quando ad suam virtutem naturalem non adhibentur, non vt venena, sed vt signa pacti latentis aducuntur, quibus dæmon ex condicto cōcurrit, & opus perficit, vt docent *Codronch. d. cap.4. Remig. lib.2. dæmonol. cap.7. & 8.*
Cæsalpin.de inuestig.dæmon. cap.2.† Vnde his maleficiatis causæ naturales cōtrariæ proficere non solent, vt in *cap. ex literis, de frigid. & malefic. Codronch. de morb. venefic.lib.3.ex cap.11. Cæsalpin. de inuestigat. dæmon. capit.22. cum seqq.* 19
† Et morbi progressus dissimiles sunt 20
aliorum morborum naturalium, euacuationes,euaporationes, dolores, vomitus, & huiusmodi alia, quæ licet in alijs reperiantur, diuersimode tamen operare solent, vt videre est apud *Andræam Cæsalpin.lib.de inuestiga.dæmon.ex cap.22.Bapt.Codronch.lib.3.de morbus venefic.cap.13. & nos diximus supra cap.9. de signis quibus pacta combenta cum dæmon. dignosc.*

¶ Vnum pro cunctis sit exemplum de iuuene illo,qui cum grauissimè doleret,in qua tamen parte dolorem sentiret nequibat indicare:& dum medetur per summo ore eiecit spinas, setas,crines, glomos pilorum,ossa,ligna, lapides,vitrorū frustra,acus,cultros,& alia

alia ferramenta apud *Sprenger. in Mall.*
22 *par. 2. q. 1. cap. 1.* † Quæ licet ex causis naturalibus in congruis partium corporis finibus possint gigni, vt docent *Galen. libr. 2. ad Glauc. & Leuin. Lemn. de ocultis natur. c.* 40. & exemplo confirmat *Ioan. Schenckius to. 2. obseruat. medicar. lib. 4. tit. de varijs vteri affect. ib. obser.*
23 11. & 12. † Ea per gutture, & alijs tenuissimis partib⁹ (quæ minime nisi ad functiones suas dilatātur) exire nō possunt; quare illa potius á dæmone supponi vomitu credo, aut oculis repræsentari, quam gignita expelli sum arbitratus cum *Hieron. Cardan. lib. de variet.*
24 *rer. c. 8. Grillan. de sortileg. q. 3.* † Vt de illa quæ á dæmone oppræssa prægnās sibi videbatur, in tēpus pariendi ad manus obstericis (loco infantis) per os vuluæ clauos, ossa, ligna, lapides, & alia huiusmodi expellit, vt narrat *Iacob. Ruffus lib. 5. de infirmit. cap. 6.* & huiusmodi plura sunt in *Theatro vitæ huma. li. 8. Remig. lib. 3. dæmonol. cap. 1.*

25 ¶ Quæ quidem vt Magus præstet, ea soletmaleficio anectere, quęvult in corpus maleficiati vrgere, vt suæ mētis dęmon cōscius existat; vt de illa, quæ ad ostium stabuli reperijt maleficium, in quo erant grana quædam alba ad modum quo postulæ inerant in corpore, vt meminit *Sprenge. vbi sup. p. 1. q. 1. cap.*
26 12. † De alia, quæ serpentum ossa, & acuū fragmina, quibus corda cerrodi, & pungi videbātur, maleficio sublimine ostij reposito admixta reperijt, *Cesal*
27 *pin. lib. de inuestigā. dæm. c.* 17. † Aliquādo maleficæ tot reptilium, volatiliumq; partes, fruguum, & lapidum, vngium præsagmina, capillos, oculos, ossa, & huiusmodi plura asserbāt, *vt videre est apud Celestinam in tragedia Calisti, & Melibeæ, cuius author arbitratur cōcinis meus*
28 *Ioan. de Mena.* † Dentes, & laqueos suspendiosi, vt meminerunt cōciuis mei *Seneca in Medea, & Lucan. in Farsal. lib.* 6. necnon & vitta lanea eius, qui maximè tertia feria supplicium patitur, Propert. lib. 3.

Cintaque funesto lanea vitta viro.

Neque ipsa sepulchra ab earum infestatione tuta sunt, vt tradit *Apuleius li. 2. in Miles.* nam ex bustis, & rogis ossa, & reliquias legunt, ad exitiales viuentium neces, idem Propert. 29

Per tumulos errant sparsis distincta capillis,
Ipsaque de tepido colligit ossa roso.

CAP. XLI. De maleficio Incendiario.

SVMMARIVM.

Ignis materialis á dæmone excitari potest. num. 1.
Ignem possunt Magi ex pacto in agros, & domos immiti. nu. 2.
Ignis elementaris á dæmone causari potest, vt pecora comburat. nu. 3.
Ignis vim diabolus non potest impedire directo. num. 4.
Dei solius est ignis vim directo impedire. num. 5.
Diabolus arte vtitur ignis vim impediens, ne vrat. nu. 6.
Agentis naturalis quomodo impeditur ne se in obiectum insinuet. nu. 7.
Flammam quo nō pacto diabolus impediuit ne exureret capillos Iulij. nu. 8.
Flammam iniectam atrio Iouis Apamenę diabolus impediuit ne Fanum absumeret. num. 9.
Æthnæ flāmæ, quas in fretum eructat vertuntur versus aquas. nu. 10.
Æthæ flamma in montis cacumine niues conseruat illæsas. nu. 11.
Ignes fatui, á causa vrente non proficiscuntur. num. 12.
Ignes fatui, cur diuersis coloribus apparcāt. num. 13.

Santelmum cur nautis post tempestatem appareat. num.14.

Ignes fatuos cur diabolus ad suorum sectatorum capita soleat aducere. nu.15.

Sancti viri claritate solent carruscare. numero 16.

Stella ad probandam sanctitatem sanctis viris ad capita apparuit. nu.17.

Lux diuina alterius ordinis, quam naturalis. nu.18.

Ignes non vrentes aliquando à Deo inducti. num. 19.

Montes naturaliter solent ardere, & non absumi. nu. 20.

Diabolus facere potest vt montes ardeant, & non absumantur. nu. 21.

Ignis inferorum cuius natura sit valde controuersum. nu.22.

Ignis corporeus non potest in animas incorporeas agere. nu.23.

Spiritus damnatorum cruciantur igne in inferno. nu.24.

1 IGNIS, quia ex motu alterato generatus est, naturali quidem, & physica operatione causatur, ideò à dęmone benè potest excitari, & inquam partem vellit immittere, vt de corona Creusæ à Medea flammis combusta, narrat *Cæl. Rodigin lib. 15. antiq. lect. cap.*
2 13. † Vnde mirum non est si Magi ex pacto incendia magna excitentur, domos, ac vrbes comburant, atque in fabilam redigāt, nullo materiali admoto igne, sed verba, aut puluerē, vel quid simile pacti signum, ad quod dæmon concurrens flammam excitat, vt docet *Remig. lib. 2. cap. 13.* quæ semina flāmæ appellat Tragicus in Med.

Domisque meis semina flammæ.
Condita serua.

3 Aliud est ignis elemētaris, quod similiter á dæmone causari potest, & quid quid vellit exurere, nā petito igne de cœlo seruos, & pecora Iob absumit *Iob cap. 1. & 2.* & ita de Lauiniæ coma Vergil. AEneid. 7.

Comprændere crinibus ignem,
Atque omnem ornatum flamma crepitante cremari.

¶ Sed in eo modo quo induci possint ignes, valeat diabolus eorū vim impedire, non ita assentior, quia agentis naturalis habens omnia ad agendum necessaria, nequit diabolus directo impedire, vt tradit *Ioseph. Angles in Sent. 2. q. 5. art. 4. dub. 1. different. 5.* † Quia hoc solius Dei est, qui martyres suos ab ignis incendio seruauit illæsos, vt tres illi pueri Hæbrei, *Daniel. cap. 3.* & alij pasim, quos longum esset recensere, nam vt ait Apostol. ad Hæbr. cap. 11. *Sancti per fidem impetū ignis extinxerunt.* † Quare diabolus cū id non possit directo, arte vtitur, & ignis vim causis naturalibus adhiuitis summobet, ne vrat, quemadmodum magnes adamāte impeditur ne ferrum atrahat, vt docet *Plin. libr. 37. cap. 4.* & similia apud *Fracastor. lib. de sympat. & antipath.* † Et hoc varie, vel per aerem interiecti celerem, ac violentum motum, quo agentis naturalis vis impeditur, ne se in obiectum insinuet; quemadmodum solemus moto aere fumum (ne oculis noceat) abigere. † Et ita fortase diabolus Gentiles decepit, dum fecit, ne flāma exureret capillos Iulij, *Tit. Liuius lib. 1. ab vrbe cond. Plin. lib. 2. cap. 107.* Seruij Tulli, & L. Marci, vt narrat *Valer. Max. lib. 1. cap. 6.* † Ita etiam flammam atrio Iouis Apameni iniectam dæmon impediuit ne fanū absumeret, *Theodoret. lib. 5. histo. Eccles. cap. 21.* † Vel alia actione naturali nobis ignota, ipsi tamē percognita, qualiter in Ethna natura fecit, vt flammæ, quas in fretū eructat, voluantur versus aquas, vt refert *Petr. Le loyher lib. 1. Spectror. cap. 1.* † Nam etiā natura-

Right-column margin numbers, in order: 4 (beside "Sed in eo modo"), 5 (beside "q.5.art.4."), 6 (beside "Quare diabolus"), 7 (beside "Fracastor."), 8 (beside "ecat) abigere"), 9 (beside "lib.1.cap.6."), 10 (beside "lib.5.histo."), 11 (beside "loyher lib.1.").

naturaliter flamma niues, in cacumine conseruat illæsas, Seneca, Strabone, & Solino authoribus, Claudian.

Scit niuibus seruare fidem,
Et lambit contiguas innoxia flamma pruinas.

12 † Nisi vellis ignes fuisse fatuos, qui á causa vrente non proficiscuntur, vt ad Medeæ incãtationes taurorum flammibomerum halitum innocuum factum Poetæ canunt, de quo plura *Maiol. tom. 1. dier. canicul. colloq. 1.* vt de flãma, quæ Iulij comam arrepsit, Vergil. AEneid. 2.

Lambere flamma comas, & circum tempora pasci.

13 Qui à dæmone induci possunt ab exalationibus, quæ ab aere frigido, & minus condensato causantur, eas prope nos detinendo, & postea per vehementem quarundam exalationum inuicẽ succedentium compulsationem calefiunt, & inflammãtur, quæ diuersos colores, & figuras recipiunt, provt vapor crassior, aut subtilior fuerit.

14 † Quales sunt flammulæ, quæ post tempestatem nautis super malum nauium, aut armamẽta (nihil adurentes) apparent, quas Gentiles *Castorem, & Pollucem*, dixerũt: nos *San Telmum* appellamus, de quibus plura *Mart. del Rio in comment. ad Senec. in Hercul furent.* Erichtus apud Lucan.

Inseueratque suas flammis cœlestibus vmbras.

15 Ita enim quæ ad suorũ sectatatorũ capita ignes, aut luces diabolus aduxit, ex hac causa sunt cõparatæ, ad ementiendam diuinitatem eorum, quos Deus sibi præ elegit, qui ex diuino consortio luce corruscant, vt de Moysi legitur,

16 *Exod. cap. 34.* † Et Christus Dominus facie præfulgens, vt Sol, apparuit in Tabore, *Math. cap. 17.* & in eius Natiuitate cœlum corruscat, *Luc. cap. 2.* & ad populi Israelitici faborem, in nube lucidã

17 præfuit in deserto, *Exod. cap. 13.* † Et Nonnus Abbas cum oraret super faciem eiꝰ apparebat stella lucidissima, vt narrat *Sophron. in prat. spirit. cap. 104.* & ad caput alterius Monachi cadaueris stella emicuit, vt refert *idem Sophron. vbi prox. cap. 6.* † Quorum claritas mi- 18
raculosa est, & alterius ordinis quam præfati ignes, nullamq; ab hac elementari habens dependentiam, vt probat *Petr. Thyræas lib. 1. de app rit. spirit. c. 14*

† Quando tamen á Deo ignem nõ vrẽ 19
tem inductum obseruabi in sacris literis, vt in rubro Moysis *Exod. cap. 3.* & in raptu Eliæ, *Reg. 4. c. 2.* † Quandoque 20
etiam ignem vrentem, vt in mõte Synai ex quo tanquam é fornace egrediebãtur fumus, *Exod. cap. 19.* & nihilominus mons nõ absumebatur, vt notat ibi *Tost.* † Quod dæmon immitate 21
valet, quia naturaliter montes solent ardere, & non absumi, vt de Ethna, & alijs testatur *D. August. lib. 21. Ciuit. Dei cap. 4.* quia frigoris, & humoris perseuerans copia successiua efficit, ne mons ipse absumatur, vt tradit *Bart. Melypolitan. in peregrin. qq. decad. 1. cap. 3. quæst. 4.*

† Et an eiusdem naturæ sit, quod in in- 22
ferno cruciat damnatos valde controuersum est, nam ignem esse, satis probat Dominus per Matth. cap. 25. *Ignẽ æternum, quod paratum est diabolo, & Angelis eius.* † Sed cum sit corporeus, & 23
eiusdem speciei, quod noster, sequitur animas non posse torquere, quia in res spirituales nequit agere, vt fuit error Lactan. lib. 7. cap. 21. *Nam cum in se nihil habeat solidum & contrectabile, á solidis, & corporalibus nullã vim pati possent.*

† Quem satis impugnat *D. Gregor. lib.* 24
9. Moral. cap. 38. nu. 39. Nam re vera spiritus huiusmodi cruciat tactu suo, nec lucet, licet sit ignis, nec fobitur alimẽto, vt docent *D. August. lib. 2. Ciuit. Dei, cap. 10. D. Gregor. lib. 4. dialogor. cap. 28. D. Thom. in Sent. 4. quæst. 44.*

S 5 CAP.

CAP. XLII. *De maleficio ligaminis, & impotentia coeundi.*

SVMMARIVM.

Maleficium ligaminis quod nam sit. numer. 1.
Ligaminis maleficium probatur authoritate Canonica. nu. 2.
Maleficium huiusmodi probatur Theologorum sententia. nu. 3.
Maleficium huiusmodi probatur praxi Ecclesiæ. nu. 4.
Maleficium huiusmodi ex Medicorum doctrina. nu. 5.
Maleficium huiusmodi probatur ratione. num. 6.
Ligaminis maleficium fit si seminis decißio impeditur. nu. 7.
Ligaminis maleficium fit si spiritus vitales prohibeantur transire ad membrum. numero 8.
Ligaminis maleficium fit si virga flacida redatur. nu. 9.
Ligaminis maleficium fit, si viri genitalia retrahantur. nu. 10.
Ligaminis maleficium fit, si corpora impediantur, ne mutuo apropinquentur. numero 11.
Ligaminis maleficium fit, si alterum alteri redatur odiosum. nu. 12.
Ligaminis maleficium fit phantasiæ turbatione. nu. 13.
Ligaminis maleficium per corporis impedimentum. nu. 14.
Ligaminis maleficium nō solum in homines, sed in fœminas se extendit. nu. 15.
Ligaminis maleficium frequentior in viros serpsit. nu. 16.
Fœmina potest à natura arctari, vt à viro cognosci nequeat. nu. 17.
Fæmina potest à dæmone tam in oßibus, quā in carnositate comprimi. nu. 18.
Cap. ex literis de frigid, & malefic. *exornatur.* numero 19.
Cap. fraternitatis de frigid. & malefic. *illustratur.* nu. 20.
Maleficiū aliud in tempus, aliud in perpetuum. nu. 21.
Authoris sententia de maleficio ligaminis à multis probatur. nu. 22.
Dæmones aliquando sanare non possunt, quæ nocuerunt. nu. 23.
Maleficium ligaminis quibus signis dignoscatur. nu. 24.
Maleficiatus virgam nō erigit, nec iubatur pharmacis, nec poluit. nu. 25.
Signa maleficij ligaminis à dæmone illati. num. 26.
Cap. literæ de frid. & malefi. *exornatur.* num. 27.
Maleficium respectiuum, quod sit. nu. 28.
Galeatius cum concubinis coiret, cum vxore non poterat. num. 29.
D. Anton. Portocarrero, & D. Ildeph. Guzman de impotentiæ respectiua narratio. num. 30.
Iudex, quid facere teneatur in maleficio respectiuo. num. 31.
Maleficiati quando non iubant naturalia remedia recurrendum est ad diuina. numero 32.
Quibus rebus dignoscatur an mulieris vitio matrimonium non sit consumatum. numero. 33.

LIGAMINIS maleficium fit quotiēs quis malo carmine, 1
veneni ve cōtagio, l. signi alicuius suspensione, vel defoſsione, vt in *Malleo p. 2. q. 1. cap. 1.* reditur mulieri inutilis, siue impotens, quem Canones frigidum, & maleficiatum appellāt, vt per *DD.*
in rubr. de frig. & malef. † Quod fieri 2
posse, & solere probatur tum authoritate Canonica in *cap. si per sorciarias 23. q. 1. cap. 1. cum alijs de frigid. & malefic.*
† Tum Theologorum sententia cum 3
D. Thom.

D.Thom in Senten.4.distinct.34. q.1. art. 3.& par.3.q.58 .art.2 Henriq.de matrim. lib.12 cap.8.cum alijs congestis à doctissimo amico meo & concive Thomas Sanchez, tom.2.de matrim.lib.7. disp.94.ex num.1.

4 † Tum praxi Ecclesiæ, quæ sit affectos per trienij experientiam irritam, & adiuncta septem testium iuratorum manu eos sæparare consueuit, *cap.laudabi-*
5 *lem de frigid.& malefic.* † Tunc Medicorum doctrina, *Andr. Cæsalpin. de inuestigat.dæmon.cap.10.& 11.Bapt. Codronch. de morbis venefic.lib.3. cap.5.& 6.VVierus lib.3.de præstig.c.18. Ioan.Schenckius tom.2.obseruat. medic. lib.4. obseruat. 51. & 52. Petr.Forestus to.1. obseruat.lib.26. obseruat.18. Fernelius lib. 6. Pathologn. c.*
6 *13.* † Tunc denique ratione potest hoc fieri naturaliter, castratione, elisione, ruptione, infrigidatione, & desicatione, & similibus ex causis, quas cũ norit dæmō poterit illis vti, vt multis adductis probāt *Mar.del Rio lib.3.Magi.p.1. sect.8.q.4.Maiol.to.2.die.canicu.colloq.3 Petr.Binsfeld.in confes.malef.p.2.concl.6.*

7 ¶ Cuius varios modos, & plusquā quinquaginta agnouit *Remig.libr.2.dæmonol.* quæ ad sex capita possunt reduci. Primum, si seminis decisio impediatur obturādo venas, vel alio modo, vt
8 tradit *Ioan.Maior.in 4.dist.3. art.3.* † Secundo, si spiritus vitales prohibeantur transire ad membrum generationis, in quibus virtus motiua existit, vt docet *Iacob. Sprenger. in Mall. par.2. q.1.cap.6.*
9 † Tertio, si virga flacida fiat, saltē quādo quis vult actum carnalem exercere, ita vt nec pharmaca applicando, vel intus operando vis coeundi omnino tollatur, vt docet *Sylvest.in summ.v.maleficium, Abulens. in Matth.cap.19.q.90.*
10 † Quarto, si viri genitalia retrahantur, abscondantur, vel adimātur, vt de malefica, quæ in auium nidulis virilia iuueni, cui sua adimerat, ostentauit, apud *Sprenger.in Mall.p.2.q.1. cap.7. VVierus de præstig.cap.18.Remig.lib.2.dæmonolat. cap.5.* † Quinto, si corpora impediātur, 11
ne se mutuo appropinquentur, vel aliter phantasmata medio iniciat, vt contingit iuueni, cui vxoris amplexus succubus dæmon fefellit apud *Vincen. lib. 28.histor.D.Antonin.p.2.tit.16.cap.7.§. 4.Maiol.tom.2.dierum canicular.colloq.3.*
† Sexto, si alterum, alteri reddat odio- 12
sum, quod dæmon præstare potest, aut morbi alicuius immissione, vt Medea iniecto pharmaco fecit, vt omnes fœminæ Lemni grauiter ore olerent, ex quo mariti eas sunt aspernati, vt narrat *Natales lib.6.Mythrolog.cap.7.* † Aut 13
phantasiæ turbatione, vt licet pulchræ sint, deformes omnino videantur, vel generationis membra prorsus incongrua ostentando, vel prænimia magnitudine, vel formæ horribili, aut supra modum fœdæ, vel alia arte sensus deludat, vt tradit *Saxo Grammat.lib.14.hist.Dan.* † Nam de corporum impedi- 14
mento eleganter cecinit Propert. lib. 2. Eleg.2.

Inuidiæ fuimus, quis me Deus obruit? aut quæ
Lecta Promeuhæi diuidit herba iugis.

¶ Quod quidem maleficium nō so- 15
lum in homines, sed in fœminas se extendit, vocaturque maleficium *sterilitatis*, vt docent *Annanias lib. 4. naturæ dæmon. Nider.in Formicar.cap.5. Sprenge. in Mall.p.1.q.8. Soto in 4.dist 34.q.1.art. 3. Petr. Garsia Carrer. ad Galen. de locis affect.disp.74.* † Licet frequentius hoc 16
malū in viros serpserit, quod plus operis, & instrumenti in eis desideretur, & quia plures sint maleficæ, quā malefici, & sic potius viros, quā fœminas lædere conātur vt tradiderūt *Abulen. Delrius, & cōciuis noster vbi sup.* † Nā cū fœ- 17
mina á natura possit arctari, vt viro cognosci nequeat, *cap.ex literis 3.de frigid. & malef.* ibi *vt omnino viro sit facta inutilis, & membrum eius impeditum, ita quòd vir*

18 *vir ei commisceri non possit.* † Poterit á dæmone ex eisdem causis tam in ossibus, quam in carnositate comprimi, vt docent *Henriq.d.lib.12.cap.7.num.3. Soto, Victoria, & Ledesm.in 4. dist.34. & nulli postponendus conciuis noster Thomas*
19 *Sanch. z vbi prox.* † Et assentiuntur Pontifices in *d.cap. ex literis*, dum dicunt, *nec ope medicorum poterit adiuuari.* Nam si malum se medicina nō remittit, sed potius exasperatur, á dæmone inducitur, vt tenent *Codronch. de morbis venefic. lib.3. Grilland. de Sortileg.q.2.num.2.*
20 *& 3.* † Et ita de curatione acturi in *cap. fraternitatis, eod.tit.* nō solum remedia naturalia, sed huiusmodi maleficij alia fatentur, ibi, *verum videlicet artificio medici, an concubitu viri, seu alio quolibet modo.* Nempé maleficij dissolutione, vel terminatione, vt apud *Sprenger.in Mall.*
21 *par.2.q.1.cap.12.* † Nam si hæc semel, cur non sæpius poterit dæmon, & totiens, quotiens Deus permiserit? & ita maleficium aliud erit ad tēpus, aliud in perpetuum quidquid contrariū velint *glos. & DD. in cap. si per sortiarias,*
22 *& in cap. requisisti 33.quæst.1.* † Nam hęc nostra sentētia expresse probarunt *Nauar. cons.1.lib.4. Abulens.d.q.90. Magister Sentent. & D.Thom.in 4.dist.34. doctissimus Thomas Sāchez vbi sup. & Episcopus præses Couarru.in opere posthumo de*
23 *frigid. & malefic.q.1.& 2.* † Nec minus errat glosa supradicta dum maleficiū ab authore semper dissoluendū docet, nam aliquando non possunt dęmones sanare, quæ nocuerunt, nam si membrum pręscinderint, nō aliter valebūt restituere, quam vitam semel ademptam, vt ex multis probat insignis conciuis, & amicus noster *Thom. Sanchez vbi sup d.disp.94.nu.8.*

24 ¶ Dignoscitur tamen maleficium ligaminis quando sit à natura, quando à dæmone, nam quādo morbus est naturalis proueniens ex frigiditate, vir non appetit coitum, vt tradit *Alphon. Tostatus Episcopus Abulensis. vbi sup.q.90. col.3. Codronch.de morb.venef.lib.3.* † Ne-
que vnquā virgam erigit, sed pharmacis ad directionē adiūctis nō iuuatur, 25
nec poluit, vt docent *Ioan.Andr.in c.1. de frigid. & malefic. Abb. in cap. laudabilē eod.tit. Sprenger.in Mall.p.1.q.8. & cum alijs Thomas Sanchez vbi sup. d. disp. 94.*
num.5. † Quando autem morbus pro- 26
uenit ex maleficio, quis coitum appetit, & virgam erigit, ita vt ad copulam aptus videatur; sed cum ad vas fœmineum penetrandum accedit, relaxatur & concidunt subito organa, & leuato iterum rigent, & si iterum copulari nitatur, denuo laxantur; quod ex causa naturali nequeunt prouenire, quia mēbra rigentia semel, non laxantur, quo vsque exufflentur, vt docet *Tostat.d q.*
90. Soto in 4.distinct.34 q.1.art.3. † Item 27
si cum vna nequeat, cū cæteras possit, iuxta tex.in *cap. literæ 7. de frigid. & malef.* in hæc verba, *quod nunquam illam cognouerat, tamen se habere potentiam cognoscendi alias.* † Et hoc appellatur malefi- 28
cium respectiuum, quo Theodoricum Regem affectum docet *Paul. Æmil. in vita Cleotar.* Poterat nempé cum cōcubinis, cum vxore tamen non poterat, de quo plura *Henriq.d.cap.8.num.2. Capella Tolosan. decis.381. dub.1.num.1.*
† Et Galeatius Sfortiæ similiter frau- 29
de tactus fuit, ne matrimonio Isabelæ Aragoniæ potiretur, vt refert *Franc. Guaciard. in histor. Ital.* Quod fiere posse, & solere tradunt *Ricard. & Paludan. in Sent. 4. ille dist.34.art.1. hic vero q.2. nu.10. conciuis, & amicus noster P.Thom. Sanchez tom.2. de matrim. disp.19.*

¶ Quando etiam naturaliter vir 30
non cognoscit vxorē qui potest alias, vel quod vxor nimis arcta, aut membrū non est vaso cuius proportionatū, vt sub his diebus contingit in hac Granatense vrbe D. Antonio Portocarre-

ro,

ro, & Cordubæ D. Ildefonso de Guz-
man, qui vxoribus tamē non sunt po-
titi, cum aliás multas alias se cog-
noscere affirmarent, & iudiciali sentē-
30 tia diuortium fuit indictum. † Solet
id contingere ex membri incongrua
proportione, inęqualitate, curbatione,
gracilitate, vel quid simile, aut infri-
gidatione, qua in debitā erectionem
se extendi nequit, vt traddunt *Aetius
lib. 11 cap. 35. Paul. lib. 3. de partib. inefic. c.
58. Ioan. Schenckio tom. 2. obseruat. medic.
lib. 4. tit. de in potentia vener. obseruat. 50.*
31 *53. & 54.* † Vnde iudex cautus esse de-
bet, nam primum vitiū nulla arte me-
detur, & ideò diuortium potest indi-
ci, secundum vero multis medicamen
tis refici valet, quæ prius tentanda
sunt, vt docent *Paulus, Aetius, & Schē-
ckius vbi piox. Auicena lib. 3. fen. 20. c.
11. tract. 1. Hippocrat. libr. de superfetat.
Celsus lib. 3. ca. 3. Galen. lib. 5 simplic facul.
& lib. 1. de semine Aristot. lib. 2. de gener.
cap. 2. & in Problem. lib. 4. probl. 20. Iacob.
Oethæus lib. obseruat. prop. Christ. Vega de
arte meden. li. 3. sect. 10. c. 5. Fran. Vallerio
la lib. 5. enarrat medic. cap. 4. Petr. Fores-
tus tom. 1. obseruat. libr. 26. obseruat. 18.*
32 † Sed si medicamentis naturalibus ab-
his, & alijs medicis traditis non refici-
tur, erit vitium naturale, aut ex male-
ficio, & tunc alia remedia sunt tentan-
da, diuina inquam, & trienij experien-
tia, vt leges, & canones suadent, vt mul
tis aductis eleganter obseruat cōciuis,
& aminus noster *P. Thomas Sanchez vbi
sup.* & post eum aductis *Couarrubias de
frigid. & malef. q. 3. Morato lib. 5. de iure
sito cap. 9. Fran. Valleriola in enarrat med.
33 de obseruat. 4.* † Si tamen combalescit,
& vxorē nihilominus nequit cognos-
cere, experiēda est mulier an vitio sui
contingat, & si arcta non est in eum
modum, vt medicis, & obstetricibus
inotescat, eā in pedes extentā, & pan-
nis circumbolutam suffumigari licét,

vt si vapor per rectum syphonem tecta in matricem delapso odorem ad nares perueniat, signum est permeabile esse corpus, & ideo ex suo uitio non esse, vt docet *Galen. in comment. ad Hyppocrat. aphor. 1. tex. 59.* fumum autem ex oliuiano, myrrha, stirace, & matice ad id conducere dixit *Valleriola vbi sup.*

CAP. XLIII. *De maleficio Aborsus, & quo tempore fœtus maturus sit ad nascendum.*

SVMMARIVM.

Aborsus causæ naturales multæ, ac variæ esse solent. nu. 1.

Aborsus causa ex maleficio duplex est. numero 2.

Maleficiū aborsus fit malo carmine, vel serpenties defosione. nu. 3.

Maleficium aborsus fit tactu, aut aflatu. nume. 4.

Maleficium aborsus quando capite punitur. num. 5.

Maleficium aborsus quando punitur extraordinario. nu. 6.

Maleficium aborsus secundum criminis naturam. num. 7.

Sixtus V. grauißimis pœnis puniuit aborsum procurantes. nu. 8.

Gregorius XIIII. Constitutionem Sixti V. de aborsu ad ius commune rebocauit. numero. 9.

Abortionis poculū quibus casibus dari permitatur. num. 10.

Abortionis pœna non tenetur qui poculum præuet antequam anima corpori sit infusa. num. 11.

Anima quando corpori infussa dicatur ad abortionis pœnam non coherent interpretes. num. 12.

Animationi fœtus ad aborsus pœnam secūdum authorem. nu. 13.

Infans

Infans maturus dicitur ad nascendum postquam à quinto mẽse egreditur. nu. 14.
Infans ante quintum mensem non viuit, nisi ex miraculo. nu. 15.
Homo toto anno, & incerto gignitur spacio. num. 16.
Quinquemestres, seximatres, & octimestres non sunt vitales, secundum Iurisperitus. num. 17.
Quinquemestres, sexmestres, & octimestres negant Medici. nu. 18.
Astrologorum ratio cur seximestres, & octimestres non viuant. nu. 19.
Arimethicorum ratio cur seximestres, & octimestres non sunt vitales. nu. 20.
Quinto mense cur nasci contingat. nu. 21.
Quinto mense nascens vitalis est. nu. 22.
Quinquemestres non faciunt cesare fidei commißum, ex iurisperitorum sentẽtia. num. 23.
Quinquemestres vitales, & naturales sunt ex Medicorum sententia. nu. 24.
Cõmitißa de Pradas generis claritate, & animi sanctitate corruscans in quintum mensem peperit. nu. 25.
Cõmitissa de Triultis, & aliæ nobiles fœminæ, in quinto mense pepererunt. numeo 26.
Seximestres vitales sunt ex Medicorum placitis. nu. 27.
Centesimus octuagesimus secundus dies legitimus est ad nascendum. nu. 28.
Octimestres vitales eße probant Medici. num. 29.
Octimestres in Hispania, Ægypto, Cordubæ, Italia, & Venetia paßim. numero. 30.
Legitimus partus est in quocunque tempore nascatur dum viuat hora XXIIII. num. 31.
Abortum procurans ex quinto mense punitur vt homicida. nu. 32.
Homo nascitur toto anno quia ad duodecimum mensem protrahitur. nu. 33.
Decimus mensis homini formationi datur in sacra Paremia. nu. 34.
Fœtus qui vltra decimum mensem protrahitur legitimus non est, ex lege Regni. numer. 35.
Annus Romanus decem mensium fuit. numero 36.
Philosophorum, & Medicorum sententia sequenda est in his quæ ad suam aspectãt profeßionem. num. 37.
Medicæ artis laudes remißiue. nu. 38.

ABORSVS causæ 1
multæ, ac variæ esse
solent, tam intrinsecæ
ipsius mulieris,
quàm extrinsecæ, vt
Apolineæ facultatis
Doctores docuerunt *Hippocrat. libr. de
natura puer. Galen. lib. 3. de facult. natural.
& in comment. ad Hippocr. 5. aphoris. 30.*
31. 34. 37. 43. & 45. *Soranus ad Hippocr.
lib. de fœtu, Aetius lib. 16. c. 12. Ioan. Schẽckius tom. 2. obseruat. med. libr. 4. Petr.
Gartia, de locis affect. Petr Forestus tom.
1. obseruat. lib. 28 obser. 66 & 67. Hieron.
Mercurial lib. 2. de morbis mulier. cap. 7.*
† Sed de his non agimus; sed de male- 2
ficio patratis, quæ tripliciter esse solẽt,
primo intrinsecæ perpetum, vel essum,
causis naturalibus adhibitis, vt in. *l. si
quis aliquid. §. abortionis, D. ad l. Cornel.
de sicar.* & tradit *Bapt. Codronch. li. 3. morbis venefic.* † Secundo extrinsecé; malo 3
carmine, vel serpentes alicuius defosione,
vel quid simile, cui dęmon excõdicto cõcurrit,
nam sunt signat pacti latentis, vt tradit *Inquisitores German.
in Mall p. 2. q. 1. c. 7. Leon. Vayrus lib. 1. de
Fascin. Andr. Cæsalpi. de inuestig. dæmon. c.*
10. † Aliquando tactu, vel afflatu, quib9 4
causa esse solent puerperis abortiendi
summo, cum vitę periculo, vt de multis
narrat *Remig. lib. 2. dæmonol. cap. 7. Nider. in Formicar. libr. fin. Leloyher. libr. 2.
spectior. cap. 5.*

¶ Hoc omne grauißimum est pec- 5
catum, & quomodocumq; perpetretur

tur capite punitur, ſi fœtus animatus
eſt, aut mettis mors ſequatur. *l. 1. D. ad*
Cornel. de ſycar. l. penult. C. eod. tit. l. 1. D.
6 *ad l. Cornel. de parricid.* † Alias enim pu
nitur extraordinarié, & humilis in me
tallum, honeſtior in inſulā relegatur,
decima parte bonorum confiſcata, *l.*
ſi aliquid 38. §. abortionis, l. Cicero 39. D.
de pœn. l. Diuus D. de extraordin. crimin.
cap. quod vero, cap. Moyſes 32. q. 2. l. 8. tit.
7 *8. p. 7.* † Et aliquando minus, aliquando
magis prout vnius cuiuſque criminis
natura, vt tradunt *Boſsius in Prax. tit. de*
homicid. num. 5. Iul. Clarus lib. 5. Receptar.
§. fin. q. 62. num. 2. Cacheran. deciſ. Peda-
mont. 60. Menoch. de Arbitrar. lib. 2. caſ.
329. nu. 6. & conſ. 357. Plaza de delict. lib.
1. cap. 26. nu. 8. Nauarr. in Manual. cap. 27.
nu. 222. Couarru. lib. 2. variar. cap. 20. nu.
9. & in Clem. ſi furioſus par. 2. § 2. nu. 1.
8 † Quod inouatum eſt per S. D.N. Six-
tum V. P. M. & grauiſsimis pœnis pro
ſecutum aduerſus omnes, qui abortū
procurant, conſilium, vel auxiliū præ-
ſtant, venena præbent, vel manus infe-
runt, ſiue fœtus animatus ſit, ſiue nō,
quos præſertim maioris excommuni
cationis pœna, ſedi Apoſtolicæ reſer-
uata, multauit, *vt conſtat ex motu proprio*
Datt. Romæ 4. Kal. Nouemb. 1588. quod eſt
9 *in Bullario p. 2. conſt. 23.* † Hodie tamen
quoad pœnas procurātium abortum,
aut poculum exibentium, vel ſumen-
tium, venena ſterilitatis, vel abortio-
nis, aut quocunque modo auxiliū, vel
conſilium præbentium, ad terminos
Iuris communis redactum eſt, cætera
in ſuo robore manentia, per *S. D. N.*
Gregor. XIIII. pridie Kal. Iun. an. 1591.
10 *Pontificatus ſui ann. 1.* † Sed quando ex
partu cōcepti euidens periculū appa-
ret, vel quod puerpera ſoleat ad extre-
mū deduci, aut nimis arcta ſit, aut fa-
ma eius lædatur, aut aliter vitæ diſcri-
men, vel exiſtimationis poſsit ſubire,
bené poterit poculum abortionis præ
beri, dum fœtus tamen non ſit anima-
tus, vt tradunt *D. Antonin. p. 3. tit. 7. c. 2.*
§. 2. Silueſter. in ſumm. v. medicus. q. 4. Co-
uarru. in Clem. ſi furioſus de homicid. p. 2.
§. 3. num. 1. Armilla. v. aborſus num. 2. Na-
uar. in ſum. cap. 25. nu. 62. Corduba in ſum.
q. 173. Tomas Sanchez de matrimon. to. 2.
lib. 9. diſp. 20. nu. 9. † Et ita componūtur 11
differentiæ aliorū, qui nullo caſū abor-
tionis poculū pręberi poſſe affirmant,
quia non ſunt facienda mala, vt inde ſe
quantur bona, *Apoſtol. ad Roman. cap. 3.*
nam vt ait tex. in cap. aliquando, §. ſed
his 32. q. 2. *Non eſt homicida, qui abortū*
procurat antequam anima corpori ſit in-
fuſa.

¶ Ex quibus ſané altera non minor 12
difficultas ſuboritur, circa tēpus, quo
anima corpori infundatur ad hoc, vt
pœnā homicidi talia pocula præben-
tes, ſubeant, in quo interprætes nō mi-
nus quam milites illi, quod ex draco-
nis dentibus natos aiunt, pugnantes
ſententijs pereunt, nam alij dicunt in
dies X X X. alij X X X V. alij X L. alij
L X. alij denique L X X X. vt conſtat
ex gloſ. & DD. in d. l. Diuus, D. de extraor
din. crim. † Et licet non noſtrum ſit tan 13
tas cōponere lites, vt quæſtioni ſatisfa
ciam, dico, quod iura de tam tenui ani
matione nō loquūtur, hoc eſt de inſtā-
ti, quo anima corpori infunditur, vt
quis pro homicida puniatur, ſed de ani
matione perfecta, qua infans maturus
eſt ad naſcendum, vt tradunt *Theſaur.*
in deciſ. Pedam. 12. ex nu. 5. Suarez in com-
mun. opin. v. abortui. Petr. Plaza de delict.
lib. 1. cap. 9. num. 10. & cap. 26. nu. 8. Me-
noch. de Arbitrar. lib. 2. caſ. 357. ex nu. 2.
Ant. Gomez variar. 3. cap. 32. † Infantē 14
autem maturum ad naſcendum dici-
mus poſtquam á quinto menſe egredi
tur, quia tunc ſolidioris carnis eſt, &
iniuris tolerandis validior, ita vt nec
pharmacis quæat expelli, ſecundū *Ga-*
len. lib. 4. Aphoriſ. comment. † Nam ante
id

id tempus infans naturaliter viuere ne
quit, nisi ex miraculo, vt inter signa
vniuersalis Iudicij ab Esdrà aducitur,
lib.4.cap.6. *Pugnantes immaturos parient*
infantes, trium, & quatuor mensium, & vi
16 *uent.* † Postquam autem fœtus à quin-
to mense egreditur, si nascatur, vitalis
est, in quocunque tempore, quia iam
perfectus est ad nascēdum, nam vt ait
Plinius ab omnibus Medicis, & Philo
sophis laudatus lib.7. natural. hist. c.5.
Homo toto anno, & in certo gignitur spa-
tio, alius septimo mense, alius octauo, vsque
ad indicia decimi, & vndecimi.

17 ¶ Sed aduersus prędicta obstat, quod
quinquemestres, seximestres, & octi-
mestres non sunt vitales, sed tantum
septimestres, nonimestres, & decime-
stres, vt probant *DD. in l. septimo mense,*
D. de statu homin. & in l. intestato, D. de
suis, & legitim. hæred. & in l. Gallus, D. de
liber, & pohum. & in l. vxoris ab ortu, C.
de posthum. hæred. instit. & in Auth. de re-
stit. & ea, quæ par. §. fin. coll. 4. Alciat in
l. qui mortui, D. de verbor. signif. & lib. 3.
Paradox. cap. 1. Tiraq. in l. si vnquam, C. de
18 *rebocand. donat. v. susceperit.* † Nā quin-
quemestres, & seximestres negant *Cen*
sorin. de die natal. Plutarch. lib. 5. de placit.
Philosoph. & octimestres exclamat *Hip*
pocrat. lib. de octimestr. par. cuius rei va-
rias causas reddit *Fed. Bonauetura tract.*
19 *de octimestr. lib. 1. & 2.* † Astrologi to-
tum hoc ex Planetarum cursu pende-
re arbitrantur, ideó negāt seximestres,
quod nō est completus eorum nume
rus, & octimestres, quia redeuntes ad
tetragō Saturnus mortem adfert, sed
horum deliria iam refutauit *D. Ludou.*
Mercado lib. 4. de affectio. mulier. cap. 2.
20 † Arithmetrici enim dicunt ideó sexi
mestres, & octimestres non esse vita-
les, cum sint septimi, & noni, quia im-
par perfectior est pari, sed conuincun-
tur cum eo decimestres debeant nega
re, & quinque mestres, & trimestres
concedere, cum numerus ternarius,
alijs omnibus imparibus perfectior sit,
& suo Deo amabilior, Vergil. Ecclog.
octaua.

Despue ter virgo, numero Deus impari
gaudet.

¶ Quibus reiectis fœtum ex quin- 21
to mense vitalem affirmo, nam quan
do calor cordis adeó excreuit, vt in-
fans sine ventilatione, & refrigerio in
spirato aere minime viuere possit, aut
alimentum, quod à matre sumit non
ei satisfacit, & cogitur quod deest aliū
de discutere, calcitrat, & pelliculā in-
ternam motu prærrumpit, vt sic aliæ
externæ debilitatæ á natura exire co-
gatur, vt tradit *Ludou. Mercado lib. 4. de*
affect. mulier. cap. 1. † Et cum id persæ 22
pé ex quinto mense contingat, vt tra
dit conciuis meus *Petr. de Peramato lib*
de homin. procreat. cap. 12. facilè est vt eo
tempore infans vitalis nascatur, nam
vt ait Aristot. lib. 4. animal. ortu cap.
6. *Cum corpus ad nutriendum non sufficit,*
partum emittit. † Vnde quinquemestres 23
vitales assero, quidquid calcitret *Soci-*
nus sen. in l. cum auus, D. de condit. & de-
monstr. nu. 100. adeò vt nec faciat cesa-
re fideicommissum licet viuus nasca-
tur, quia pro nō nato haberi dixit *Bart.*
in d. l. vxoris abortu, Mascard. de probat.
de probat. tom. 3. concl. 1146. † Quia fal- 24
sum nihilominus est, nā quinqueme-
stres vitales, & nautrales esse probarūt
præter *Mercadū, & Peramotum vbi supr.*
Ferd. Bonauent. d. tract. de octimestr. lib. 1.
cap. 6. & lib. 2. fere per tot. Ioan. Scheckius
tom. 2. obseruat. medic. lib. 4. tit. de partu vi
tal. obseru. 152. † Et probatur exemplo 25
Illustrisimæ D. Annæ Henriquez Cō
mitissæ de Pradas (quæ eximia generis
claritate non minus quam vitæ inte-
gritate, & animi virtute corruscauit)
in quinto mense peperit filiam, multis
annnis superstitem, sed adeó delicatā,
vt siui in maturi exitus naturam quasi
argue-

arguere, vt accepi à *Genitore meo Michaele Hieronymo Torreblanca, qui vna*
26 *cum alijs nobilibus partu interfuit.* † Et Comitissæ de Triultijs, & alijs nobilibus fœminis idē accidisse (vt in quinto mense parerentur) enarrant *Hieronym. Cardan. contrad. 8. tractat. 3. lib. 1. Franc. Valles de sacra Philosoph. cap. 18. Ioan. Schenckius d. obseruat. 152. Franc. Valleriola libr. 3. enarrat. med. cap. 7. Horat. Augenius tract. quod homini non sit cert. temp. ad nasc. lib. 1.*

27 ¶ Seximestres non minus vitales sunt, vt ex communi Philosophorum placitis probant *Auizena libr. 9. natur. animal. cap. fin. Cardan. dict. tractat. tertio capite primo. Claudius Giardinus tractat. de seximestri par. Iacob. Segarra ad Galen. de facult. natural. libro 3. capite. 3. latè Bonauentura vbi supra libr. septimo ex ca-*
28 *pite 32.* † Nam vt ex sententia Hippocratis testatur Vlpianus I. C. lib. 14. ad edictum in l. intestato, D. de suis, & legitimis hæred. *de eo autem, qui centesimo octuagesimo secundo die natus est, Hippocrates scripsit, & Diuus Pius Pontificibus rescripsit, iuxto tempore videri natum.*

29 ¶ Octimestres vitales esse, laté probarunt *Mercado, & Peramato vbi supra, Bonauentura d. tract. de octimestr. libr. 3. & 4. qui lib. 9. Medicis, & Philosophis contrarium sentientibus satisfacit, Horat. Augenius libr. 2. quod homini non sit cert. temp. Franc. Valleriola lib. 3. ena-*
30 *rrat. obseruat. 7.* † Eosque frequentes in Hispania, & AEgypto testatur *Auicena lib. 9. natur. animal.* in Corduba, *Peramato lib. de homin. procreat. cap. 9.* in Italia *Plinius lib. 7. histor. natur. cap. 5.* in Venetia, *Cardan. dict. tract. 3. controuer. 8.* in Florentia, *Marsil. Ficin. lib. 3. de vita cœ-*
31 *lit. comp.* † Quibus omnibus Reges nostri astipulantes nullam temporis durationem ad partum legitimum statuerunt, dum tamen viuat horas XXIIII. in l. 13. Taur. *Ordenamos, i mandamos, que el fijo se diga naturalmente nacido, i que no es abortado, quando nascio viuo todo, i que alomenos despues de nacido viuio veinte i quatro horas naturales, i fue baptizado antes que muriese.*
† Quare vt homicida puniendus est, 32
qui abortum procurat, aut poculum præbet prægnanti in quocunque tempore postquam à quinto mense egreditur fœtus, nam vitalis est, & toto anno ex quinto mense legitimé nascitur, vt probant *Mercado, & Peramato vbi prox. Bonaueutura dict. libr. secundo tertio, quarto, & quinto, Horatius Augenius dict. lib. 1. & 2. Ioan. Schenckius dict. lib. 4. titul. de partu vital. præcoce, & secret. obseru. 153. & 154. Franc. Valleriola lib. 3. enarrationum medicarum, capite septimo, Franciscus Valles libr. secundo controuers. cap. 10.*

¶ Dixi toto anno, quia vsque ad 33
duodecimum mensem partum protrahi posse affirmāt *Alciatus, & Tiraquel. vbi supr.* Et D. Hadrianus causa cognita decreuerit in vndecim menses nasci posse, vt tradit *Aulus Gelius lib. 3. noct. Atticar. cap. 16.* Et L. Papyrius prætor dederit bonorum possessionem paruo terdecimo mense nato, vt narrat *Plin. libro 7. capite quinto.*
† Quod licet ex Philosophorum pla- 34
citis posśit defendi, & aliquando contingerit, non propterea regula statuēda est, nam quæ raro accidunt prætereunt legislatores, *l. nam ad ea, D. de legib.* nam fœtus humani terminus decem mensium est, Sapient. capit. 7. *In ventre matris figuratus sum caro, decem mensium tempore coangulatus sum in sanguine.* † Vnde protractum fœtum 35
(qui post decem menses nascitur) non credo, fuisse ex genito primo, sed aliud quod ex superfetatione succedit, vt tenet *Hippocrates libr. de superfetatione.* Nam vt ait Re-

gia, l. quarta, titul. 23. par. tertia. *Mas si la nacencia de la criatura tocare vn dia del onceno mes, non deue ser contado por*
36 *fijo.* † Neque obstat Plinius dum toto anno hominem gigni cōtendit; nam apud Romanos annus fuit decem mē sium, vt tradunt *DD. in rub. C. de indicta viduit. tollend.* & astipulatur expressé Ouid. lib. 1. Fastor.

Tempora digereret cum conditor vrbis in anno
Constituit menses quinque bis esse suo,
Quod satis est vtero matris dum prodeat infans,
Hoc anno statuit temporis esse satis.

¶ Neque obstant in contrarium
37 Iurisconsultorum sententiæ, qui septimestres, & decimestres tātum agnoscunt, negantes quinquemestres, sexi mestres, & octimestres, nam in his, quæ ad naturam attinent, aut naturales eius operationes, Iurispetitos non sequor, sed Philosophos, ac Medicos, cum omnia, quæ ipsimet Iurisconsulti, hac in parte laude digna protulerint ab ipsismet Philosophis, & Mēdicis accepta palam fateātur, vt ex Hippocrate *in d. l. septimo mense, & in d. l.*
38 *intestato, & alibi pasim.* † Est enim Medicina naturę immitatrix authore eodem *Hippocrat. libr. de flatib.* constans, ac firma, vt dixit *lib de arte*, & artium omnium præclarissima, vt idem docet *lib. de legib.* quæ Deo accepta refert *lib. de veter. medic.* Vel quod omnis medela sit à Deo, vel quod ipsi medicinæ authores ex mirabili arte pro Dijs haberentur, vt de Aesculapio sic testatur Q. Seren.

Tuque potens artis, reduces, qui tradere vitas
Nosti, atque in cœlum, manes rebocare sepultos,
Qui colis Aegæas, qui Pergama, quique Epidaurum.

CAP. XLIII. De maleficio Sterilitatis.

SVMMARIVM.

Sterilitatis maleficium in fœminas dirigitur. num. 1.
Sterilitatis causa interna, vel externa. num. 2.
Interna causa ex parte ipsius mulieris. numero 3.
Fœminas semen emittere, vt viri, & in capite matricis. num. 4.
Sterilitas causatur ex parte seminis mulieris. nu. 5.
Sterilitas fit quando fœmina non conuenit viro. num. 6.
Sterilitas quomodò fiat ex parte vteri. numero 7.
Sterilitas ex vitio circa conceptionis viā. nume. 8.
Sperimentum ad cognoscendam sterilitatem. num. 9.
Sterilitas ex causa aeris medi, vel temperamenti cœli. num. 10.
Sterilitas ex animi paßionibus. num. 11.
Sterilitas ratione potus intemperati. numero 12.
Sterilitas ratione victus immodici. numero 13.
Sterilitas ex coitus reiteratione. nū. 14.
Conceptus concubitus destruit. num. 15.
Mulieres sæpius se prosternentes non concipiunt. nu. 16.
Meretrices quare non pariant. nu. 17.
Saltationis post coitum causa sunt sterilitatis. num. 18.
Sterilitatem malefici poßunt inducere. numero 19.
Sterilitatis maleficium illicitum est. numero 20.
Sterilitatis poculum quando licitum, secundum Theologos. num. 21.
Sterilitatis poculum quando licitum, secundum Medicos. num. 22.

STERI-

1 STERILITAS licét tam viri impotētia, quám mulieris dici possit, proprié tamen ad fœminas dirigitur, quando in tempore debito viro coeūtes non valent concipere, quod fuit apud Hebrēos valdé ignominiosum, *Exodi cap.* :::: & apud Romanos quæsitissimis pœnis multatum in *lege Papia, & Popæa*, quam moderauit *lex vnica. C. de caducis tollen.* † Causa
2 autem est interna, vel externa, vt Medicorum definit schola hanc distinctionem adferentes *Hippocrates lib. de sterilibus. Galen. libro de semine, Auicen. lib. decimo, & decimo tertio de animal. Peramato lib. de hominis procreat. Petrus Garsia Carrero ad Galen. de locis affectis,*
3 *disputat. 74. cap. secundo.* † Interna causa est ex parte ipsius mulieris, & qualitatis vteri, & situs, secundum *Albertum Magnum lib. 16. de animant. cap. 1.* quia mulierem semen emittere nō agnouit, secutus *Peripateticos, & Aristotelem lib. secundo de generat. cap. 4. & lib. 1. de anim. cap. 2. Galen. libro 1. de sanitate tuenda. cap. 1. & lib. 2. de naturali facultate, cap. 9. Auicena lib. 9. animal.*
4 *cap. 1.* † Sed verius est fœminas semen emittere, non intus, vt alij volunt, sed in capite matricis, vt viri, & licét non ita prolificum, necessarium tamen est ad hoc vt fœtus concipiatur, & alatur, vt docent *idem Galenus sibi contrarius, Hippocrates, & alij relati á Iabello lib. 8. Metaphysic. quæst. 17. Florentin. ad Auicen. de generatio. embrionis. Vega lib. 1. de arte medendi, cap. 3 Valles lib. secundo Controuersiarum, cap. 6. Petrus de Peramato lib. de hominis procreatio. cap. 1. cū multis sequentibus.* † Et ita ex parte se-
5 minis mulieris causari potest sterilitas (non minus, quam viri) quando est nimis frigidum, vel supra modum calidum, aut parum decoctum, vel nimis atenuatum, vt traddunt *Aristo. lib. 4. generat. cap. 1. & lib. 2. cap. quinto. & in Problem. sect. 3. quæst. 4. Galen. lib. artis medendi. cap. 45. Auicena Fen. 2. lib. 3. tractat. 2. cap. 17.* † Aut non conve- 6
niat viro, vel simul non concurrat in coitu, vt docet *Hieronym. Mercurial. lib. 1. de morbis mulier. cap. 2.* referens, & laudans illos Lucretij versos lib. 4. natural.

Vt semina possint
Seminibus commisceri genitaliter apta,
Crassaq; conueniant liquidis, & liquida crassis.

Et parte vteri solet sterilitas causari, 7
ex mala cōformatione, situatione, vel quod á natura ita partes genitales oblæsas habeat, vt omnino concipere non possit, vel ex ęgritudine, vel à natura, eo quod angustior sit, vt traddūt *Aristotel. dicto lib. 2. cap. 4. Hippocrat. lib. de superfetat. & de morbis mulier, Auice. de animal. li. 10.* † Vel quid aliud 8
circa conceptionis viam paciatur, vel intēperiem, de qua *Hippoc. 5. aphor. 62. Abynzohar li. 2. tract. 5. c. 1.* aut mēstrua nō fluāt, quia fit ex corporis obstructione, *Arist. li. 1. genera. Rasis cōtinen. 9. Hippocra. li. de genitura, & alibi.* † Et ita
ad cognoscendam sterilitatem Gale- 9
nus consulvit in commentarijs ad Hippocrat. 1. aphoris. text. 59. *Suffitus ad mulieris pudēda fiat, aromatibus super prunas accensis, & vaporem per rectum syphonem recta in matricem delapso: sic enim rectè iudicium fieri poterit: nempè si odorem naribus percipiat, indicium est permeabile esse corpus, nec obstructioni ob noxium, nec vterum densitate affici, atq; ob id conceptioni aptum.*

¶ Ex parte autē extrinseca fit steri-
litas, ex causa aeris medij, vel cœli tē- 10
peramenti, ex quo mulieres in æstate nō cōcipere, docēt *Hesiod. li. operis, & diei, Arist. in Problem. & li. 1. de generat.*

11 † Vel ex animi passionibus, nam timor, mœror, & ira immodica causæ sunt sterilitatis, vt probat *Ætius lib. final. capit. 16.* Quare licet mulierem concipere sine coitus voluptate, dixerit *Aristot. lib. 1. generat.* apud Medicos non est receptũ, vt tenet *Mercurial. d.*
12 *cap. 2.* † Ratione potus mulieres etiã fiunt steriles, vt de aqua nimis frigida scribit *Aristot. lib. 4. de generat. Hippocr. lib. de aere, & aqua, Rasis Continent. 9.* copia vini etiam sterilizat, *Aristot. lib. 3.*
13 *Problem. Plin. lib. 14. cap. 18.* † Item, & ratione victus, vt ciui multum frigidi, multum calidi, multum sicci, multũ humidi causæ sunt sterilitatis, secundum *Hippocrat. libr. de diæta, Aristot. lib. 20. Problemat.* vt de Menta scribit *Auicena de ciuis nimis accid.* & de alijs *Medicis passim.*

14 ¶ Coitus similiter immodicus sterilitatem præbet, vt si statim post coitum iterum copulentur, nam conceptus concubitus destruit, vt docet *Hippocrat. lib. de superfetat. Rasis continent.*
15 *11. capit. quinto.* † Ex quo merito consulit *D. Hieronym. in capit. hæc origo 32. quæst. 4.* in hæc verba, *Postquam venter vxoris intumuit, non perdam filios,* vbi glosa ait, *perijt partus ex frequenti concu*
16 *sione.* † Nam terra, quæ sæpius aratro finditur, vix aut raro fructus adfert, ita mulieres, quæ sæpius coeunt non concipiunt, vt eleganter probat conciuis meus *Petr. de Peramato (qui ea de causa Cordubæ vxorem suffocauit) dict.*
17 *lib. de homin. procreat. capit. 9.* † Quod fit vt meretrices non pariant, vt tradit *Rasis dict. continent. 9.* Nam licet concipiant sæpius fœtum pene destruunt, ut alijs adductis exornat *Andr. Tiraquel.*
18 *in ll. connubial. 15. ex num. 141.* † Psaltationes similiter, & alios motus post coitum causa solent esse sterilitatis, nam motu semen ex vase dilabitur, vt probat *Aetius Tetrabil. 4. serm. 4. cap.* 16. & quæ in coitu retractat clunes, & frequenter agitat, nam vt ait Lucret. lib. 4. de natur.

Eicit enim sulci media regione viaque
Vomerum, atque locis auertit seminis ictum.

Quare cum sterilitas inducatur natu- 19
raliter, similiter potest, & dæmonis pacto Maleficus eam inducere, vt probant *DD. in cap. aliquando 32. quæst. 2. D. Thom. in Sentent. 4. quæstione 1. articulo 2. Ioan. Schenckius tom. 2. obseruat. medicar. lib. quarto obseruat. 17.* † Et cum 20
sterilitatis maleficio conceptionis via impediatur, non licet Mago illum præbere, quim nec medico remedia naturalia præstare, quibus sterilitas inducatur, *D. Thomas in Sentent. 4. distinct. 31. Caietan. 2. 2. quæstione 154. articulo 1. Diuus Augustinus in dict. capite aliquando, Tabiena in Summa, verf. matrimonium.*
† Nisi quando probabiliter constaret 21
mulierem in partu vitæ discrimen subituram, vel quia nimis arcta, vel præ vteri angustiam fœtum ferri nequeat vt docent ex Theologis conciuis meus *Anton. Cordubæ, in Summ. quæstioni 173. & libr. 1. quæstionum Theolog. quæst. 38. dub. tertio, Ludouic. Lopez par. 1. Institut. cap. 63. Aragon 2. 2. quæst. 64. articulo 7. amicus noster P. Thom. Sanchez lib. 9. disputatione 20. numero 15.* † Ex Medicis 22
Aretius d. Tetrabil. 4. serm. 4. capit. 16. Auicena fen. 21. lib. 3. tract. 2. capit. 17. Rasis continent. 22. tractat. 7. cap. secundo. Petrus Garsia Carrero ad Galen. de locis affect. disput. 74. capit. 1.

CAP. XLV. De maleficio difficilis partus.

SVMMARIVM.

Difficilis partus causa quibus proueniat de causis. nu. 1.
Difficilis partus ex incongrua infantis positura. nu. 2.
Difficilis partus ex pueri indiguus exitus. num. 3.
Difficilis partus ex morte infantis. numero 4.
Infans mortuus quibus partibus excludatur. num. 5.
Difficilis partus ex aeris loci, & temporis natura. nu. 6.
Difficilis partus ex alijs extrinsicis. numero. 7.
Odores vehementes difficultatem adferunt pariendi. nu. 8.
Difficilis partus ex dæmonis pacto, & calliditate. num. 9.
Difficilis partus maleficium quando morte punitur. num. 10.

PARTVS difficilis
1 fit vel à causa intrin
seca, vel extrinseca
mulieris, *secundum*
medicos, intrinseca
est ægritudo, vel de
bilitas corporis, apostegma matricis,
ani, & vesicæ, itē, & hæmorroides, &
rhagades, vt tradit *Hierony. Mercurial*
2 *lib. 1. de morbis mulier. cap. 3.* † Aut quan
do infans nō recta via, sed retrorsum,
aut ad genua inuolutus solet ad nas-
cendum venire, nam tunc matrē cru-
ciat, quia per os vuluæ exire nō valet,
vnde dolores, & ipsius pueri suffoca-
tio gignūtur, vt tradit *Cæsar. Arantius*
3 *in obseruat. anotom. cap. 19.* † Aliquando
etiam puer suffocatur ob vasa vmbili
ci, duabus, vel tribus circumbolutioni
bus ambientibus collum, nam intesti
num vmbilicale fertur circa superio-
rem pueri frontem, ideó caput deor-
sum inclinat, puerumque intestinum
extra remanet. Quare si in decessu capi
tis ad posteriora minime feratur, su-
per faciem ad iugulum vsque descen-
dit, & circa collum obuoluitur, eodē-
que pacto cincti pueri nascuntur, &
interdum suffocantur, vt probat *Ioan.*
Schenckius tom. 2. obseruat. medic. lib. 4.
tit. de partu difficil. obseruat. 164. † Et 4
suffocato puero suboritur difficultas
maxima pariendi, nam cum ossi sacri
hiatio illa claudatur, & inde natura
conatum relaxet, nec puer ipse sui ip-
sius motibus exitum adiubetur, ma-
ter viribus laxatur, & difficulter pa-
rijt, vt docet *Petr. Garsia Carrero ad Ga*
len. de locis affect. disput. 76. Et exemplis
atq; narrationibus exornat *Ioan. Schen*
ckius vbi prox. d. obseruat. 164. cum mul-
tis sequentibus. † Quare opus est infan 5
tem mortuum extrahere, & interdum
infrustra disiectum, quando totus per
os vuluę exire nequit, & quandoque
ventrem secare, ne tabidus matris vis-
cera putrescat, vt multis aductis exor
nāt *Marcell. Donatus lib. 4. histor. medic.*
capit. 22. Beniuenius de abditis capit. 29.
Ambrosius Pareus lib. 23. cap. 26. Vallerio
la lib. 5 obseruat. 2. Carol. Stephan. lib. 3. de
dissect. partium corp. human. cap. 1. & 2.
Mizald. lib. Memorabil. cent. 1. aphorism.
100.

¶ Ex parte extrinseca fit difficilis 6
partus ab aere ambiente, aut influxu
corporum cœlestium, loci, & tempo-
ris temperamento, nam nimium fri-
gus causa est difficilis partus, & sic in
hyeme difficulter parere notat *Alber.*
Magn. libr 4. animal. cap. 10. † Item, & 7
omnia caustica, & astringētia difficul
tatem adferunt pariendi, vt docet *Ga-*
lenus, & similiter mœrorem, & tristi-
tiam, aut iram nimiam, vt tenet *Rasis*

8 cōtinen.9. † Necnō odores vehemētes,
quia naribus adhibitæ faciūt vt vterū
surſum trahatur, quod intellige ante-
quā os matricis aperiatur, nā poſt aper
turā ſuffumigationes imó iubant, &
maximé ex Gallia; & quæ virtutem
habent externutandi, nam ſternutare,
& clamare illo tempore maximé iu-
bat, vt eſt doctrina *Hippocrat.* & *Gale-
ni 5. aphoriſ. 35. Hieron. Mercurial lib. 1.*
9 *de morbis mulier. cap. 3.* † Vnde per Ma-
gos dæmonis arte, & caliditate fieri
poteſt, vt mulier difficulter pariat, vt
probant *Grilland. de ſortileg. q. 6. Apule
ius lib. 1. Aſin. Pauſan. in Boeot. Mart. del
Rio lib. 3. Magiaar. p. 1. q. 4. ſect. 3. Rapha.
de la Torre tom. 2. de vitijs oppoſ. relig. q.*
10 *96. art. 2. diſput.* 10. † Et quando infan-
tis, aut matris mors ſequitur tenentur
de occiſo, *cap. ſi aliquis de homicid.* ibi,
vel naſci ſoboles, ſecus ſi fiat, vt pariat,
quia non tenentur de dolo, *l. 3. §. hac
adiectio, D. ad l. Cornel. de ſycar. Grillan.
vbi ſup. q. 12. nu. 10. Ant. Gomez variar.
3. cap. 3. Baiard. ad Clar. q. 68. ex nu. 7.*

CAP. XLVI. De maleficio lactis exicationis.

SVMMARIVM.

L*AC ex ſanguine generatur. num. 1.*
Lac exicatur tam intrinſecis, quam extrinſecis cauſis. nu. 2.
Lactis exicationis cauſæ naturales intrinſecæ. num. 3.
Lactis exicationis cauſæ intrinſecæ ſupervenientes. num. 4.
Lactis exicationis cauſæ externæ. nu. 5.
Aer purum, aut nimis calidum lac ſolet exicare. num. 6.
Lactis exicationis maleficium quomodo á dæmone patretur. num. 7.
Lactis exicationis maleficium actione naturali. num. 8.

LAC enim, quia ex ſanguine 1
generatur, ſiue puriſsimo, vt
voluit *Hippoc. li. de natur. fœt.
& lib. de morb. mulier.* ſiue menſtruo, vt
contendit *Galen. 5. aphoriſm. 37. & lib.
14. de vſu par. cap. 8.* † Multis ex cauſis 2
exicari poteſt tā intrinſecis, quā extrin
ſecis, vt docēt *Hieron. Mercur. lib. 3. de
morb. mulier. cap. 1. Petr. Foreſtus to. 1. ob-
ſeruat. Medicar. lib. 17. obſeruat. 18.* † In- 3
ternæ, aliæ ſunt naturales, aliæ aduenti
tiæ: natuaales ſunt, paruitas mamma
rum, & earū vaſorum anguſtia, prop-
ter quod ſanguis ab vtero, ad eas non
poteſt deribari, aut per debilitatem
virtutis attractricis, vt contendit *Aui-
cena lib. 2. ſer. 3.* † Aduenticiæ veró cau 4
ſæ lactis exicationis, ſunt febres ar-
dentes, & pytuitoſæ, quibus ſanguis
vitiatur, & lactis via impeditur, vt do
cet *Galen. lib. 1. ſimplic. cap. 20.* Item, &
animi angores, & nimius labor, vel
quid ſimile, vt tradit *Petr. Foreſt. d. ob-
ſeru. 18. & 20.*

¶ Externæ cauſæ ſunt, quæ ab ex- 5
ternis procedunt actionibus, vt victus
multum calidus, & ſiccus, *Plin. de femi
ne Cyrce, Albert. Magn. lib. 9. animal.* aut
emplaſta ex mele, mentha, altheæ, aut
terebentinā, vt tradit *Petr. Foreſt. vbi
ſup. d. obſeruat. 20.* † Aut aer impurum, 6
vel nimis calidum, & adurās, quo hu-
mores atenuātur, aut ſanguinis copia
arcetur, vel deſicatur, vt tradunt *Aui-
cena, & Mercurial vbi ſup.* Nam vt ait
Vergil. Ecclog. 2.

Si lac præceperit æſtus.

Quæ cum dæmon agnoſcat, nil ve- 7
tat quim eis latenter vtens naturaliter
lac exicet, vel lactis materiam ar-
ceat, vel vias impediat, vt docēt *Ber-
nard. Comenſis tractat. de ſtrigib. poſt Lu-
cernam Inquiſ. nu. 14. Andr. Cæſalpin. de
inueſtigat. dæmon. cap. 10.* † Vel clancu- 8
lum lac ſubducens, vt quæ epiſtomio
parieti infixo ex vicinæ baccis lac
emul.

emulgebat, vt tradunt *Grilland. de sorti leg. quæst. 10. Sprenger. in Mall. par. 2. q. 1. cap. 6. Cæsalpin. de inuestigat. dæmon. cap. 12.* Nam vt ait Vergil. Eclog. 3.

Et succus pecori, & lac subducitur agnis.

CAP. XLVII. De maleficio deuouendi, & poculo amatorio.

SVMMARIVM.

ENergumenos à dæmonibus sæpe inuadi, & possideri. num. 1.

Tradendi potestatem dæmoni apud Apostolos, & sanctos viros. nu. 2.

Malefici solent alios deuouere, ac dæmoni mancipare. nu. 3.

Deuotionis dæmoniaci quodam genus. numero 4.

Simulachrorum vsus quandoque in maleficio amatorio. nu. 5.

Poculum amatorium quid sit, & vnde dicatur. nu. 6.

Poculum amatorium datur per essum, vel potum. nu. 7.

Hostia cõsecrata, & alijs rebus sanctis vtitur in poculo amatorio. nu. 8.

Poculum amatorium ex herbarũ folis, & alijs naturalibus comparatur. nu. 9.

Diobolus rebus naturalibus quãdoque vtitur tanquam pactis signa. nu. 10.

Diabolus voluntatem nostram cogere non potest ex Theologis. nu. 11.

Volũtatem nostram diabolus cogere nequit ex Iurisperitis. nu. 12.

Res, quæ poculo amatorio anectuntur voluntatem non cogunt sed humores perturbant. num. 13.

Remora, rubeta, cerebri fel, & similia irritant corpus. nu. 14.

Pellicula quæ rebelitur à fronte pulli in furorem aducit. nu. 15.

Dido ad maleficium amatorium pellicula huiusmodi vsa. nu. 16.

Liberum arbitrium Deus hominibus relinquit. nu. 17.

Liberum arbitrium neque Deus, neque Angelus cogunt. nu. 18.

Diaboli potestas versatur in tentatione. num. 19.

Homo valet resistere tentationibus diaboli. num. 20.

Diabolum ad amorem posse cogere, hæresis est. num. 21.

Diabolus ad amorem inducit humores concitando. num. 22.

Humorum concitatio quandoque in furorẽ aducit. num. 23.

Diabolus qua arte vtatur ad amorem conciliandum. nu. 24.

L. eorum, C. de Malef. & Mathe. *de maleficio amatorio explicata. nu. 25.*

Defixio *Magicæ deuotionis, & execrationis genus fuit. nu. 26.*

Animum defixi minime coactionem importat. num. 27.

Maleficium amatorium extra corpus quando paretur. nu. 28.

Maleficium amatorium per imaginum fabricationem. num. 29.

Baruc cap. 6. *de maleficio amatorio explicatus. nu. 30.*

Funi circundatio, & oliuarum succensio ad maleficium amatorium. numero. 31.

Babyloniorum mos de exponiendis puellis in via prætereuntibus. nu. 32.

Fæminæ Babyloniæ Magia amatoria vtebantur ad alliciendos prætereuntium animos. nu. 33.

Funi circundatio ad amorem apud Vergilium. nu. 34.

Amantis, vel amãti simulachrum funibus circundabatur ad amorem. nu. 35.

Funes huiusmodi laneæ rhombo torquebantur. num. 36.

Ossa olibarum apud Babylonicos in maleficio amatorio sucklebantur. nu. 38.

Ossa olibarum, quare in huiusmodi amato-

rio succēderentur. nu. 38.

Romani ad amorem lauros, & vitumen adolebant. nu. 39.

Remedia contra maleficia apud veteres superstitiosa. nu. 40.

Authoris sententia in alio Cardani remedio. nu. 41.

Maleficia amatoria altero maleficio esse tollenda. nu. 42.

Tibulli sententia circa remedia in maleficio amatorio. nu. 43.

Remedia huiusmodi quam vana, & superstitiosa sint. nu. 44.

Remedia Ecclesiastica, & moralia ad maleficia amatoria conducunt. nu. 45.

Lascibiæ irritamenta vitare ad huiusmodi maleficium conducunt. nu. 46.

Lusus turpis reputatur pro adulterio. numero 47.

Zarabanda, & Chacona *pudicitiam tentat. num. 48.*

Saltationes huiusmodi, quas Zarabandas, *vocamus, apud Gaditanos veteres in vsu. nu. 49.*

Maleficij amatori pœna, atque prohibitio. num. 50.

Maleficium huiusmodi quando dolo malo non fit, aut mors non sequitur, quæ sit pœna. nu. 51.

Pœna malefici hodie arbitrio iudicis est redacta. nu. 52.

Iudex in maleficio amatorio pronior debet esse ad absoluendū, quam ad cōdemnandum. nu. 53.

Delicta, quæ amoris causa committuntur mitius puniri debent. nu. 54.

Amoris affectus potētissimus, quia nō consilio, sed furore ducitur. nu. 55.

1 DEVOVENDI maleficio supponēdum est, Energumenos á Dæmonibus sæpe inuadi, & possideri, hoc est hominis corpora ingredi, & simul potestatem aliquam eos vexandi, seu affligēdi accipere, vt docent *Mengus in fuste dæmon. & Petr. Thyræus disput. de dæmoniac. par. 1. cap. 1.* † Sic dæmoni traden- 2
di potestatem, cōstat olim Apostolos habuisse ex Pauli verbis Corinthio. 1. cap. 5. *tradere homini Sathanæ*, & alios quosque sanctos viros, vt olim, sic, & hodie eā à Deo accepisse, *ad Thimoth. 1. cap. 1. cum alijs per Thyræum vbi prox.*
† Maleficos autem eam habere satis 3
ex eorum actis, & confessionibus cōstat, qui solent, sic alios deuouere, ac dæmoni mancipare, vt eos tanquam prædia sua possideant, vt de Simone Mago narrat *Anast. Nicen. in locis sacræ Scriptur. q. 23.* de alijs *Codronch. lib. 3. de morbis venefic. cap. 7. Thyræus vbi prox. cap. 29. Remig lib. 2. dæmonolat. ex capit. 9. Ioan. Cæsarius libr. 5. exemplor. cap. 11. & 26.* † Quibus astipulatur Ouidius 4
in Herois, dum huiusmodi maleficij mentionem faciens ita scribit.

Deuouit absentes, simulachraque cerea figit,
Et miserum tenues in iecur vrget acus.

† Nam licet ad maleficiū hostile per- 5
tinere videatur, ex eis quæ diximus *sup. Cap. XXX.* ad hoc etiam amatorium conducere tenet *Ioan. Salisberien. lib. 1. de nugis curial. cap. 11.* † Quod ali- 6
quando *Poculum amatorium* appellatur siue in potū, siue in essum detur, vel aliter extra corpus affingatur vt docet *Grillan de sortileg. q. 3. ex num. 15. & q. 5. ex num. 2.*

¶ Intra corpus per essum, vel potū 7
componitur ex hostia consecrata, *glo. in cap accusatus, § sane, de hæretic. lib. 6.* Vel non dum consecrata, sed notis, & litteris sanguineis circumscripta, oleo sancto, thure benedicto, aqua baptismali, lapide sacro, & alijs Ecclesiastico ritu benedicta, & cōsecrata, vt docet idem *Grilland. d. q. 3. num. 18.* † Quia 8
diabolus sub aliquo sanctitatis tegmi-

en

ne sortilegia sua abscondit, & cultu veræ religionis obumbrat, vt simplices credentium animos fallatijs suis, decipiat, & ad hoc etiam vti solet reliquijs sanctorum *cap. Episcopus, cap.*
9 *aliquanti h. 26. q. 5.* † Item per aliquas mixturas compositas, ex herbarum folijs, vel radicibus, metalis, vel reptilibus terrę, plumis, intestinijs, membris vé auium, piscium, vel animantiũ particulis, quia multa sũt pharmaca, quæ vim habent naturalem turbandi humores, irritandi semẽ, excalefaciẽdi totũ corpus. *l. eiusdem legis. §. adiectio*
10 *D. ad l. Cornel. de Sycar.* † Et si nullæ essent posset dæmon rebus, quibus vellet vti, tanquam signis conuentis, & deinde iuxta pactum, ipse per se turbationem, & flatulentiam, & pruritũ, & calorem in corpus inducere, simulq; personæ certæ importunã suggestionem imaginationi, quasi valdé digna amari, obijcere, vt docet *Ioan. Bokelius lib. de Philtr.* † Nam dæmon, neque
11 in bonum, neque in malum finẽ voluntatem nostram cogere valet, ad ea, quæ nollumus amandũ, vt docẽt ex Theologis *D. Thomas, Paludanus, & alij in Sent. 4. dist. 34 Sprenger. in Mall. p. 1. q. 7. Medina lib. 2. de recta in Deum fide, Castro lib. 1. de iust. hæreticor. punit. cap. 15. Mart. del Rio lib. 3. Magicar. disq. p. 1. q. 2. sect. 2. Suarez lib. 2. de Relig. c. 9. Raph. de la Torre tom. 2. de vitijs oppo-*
12 *sit. relig. q. 96. art. 1 disp. 2.* † Quod simul probant Iurisperiti *Bald & Binsfeld. in l. eorum. C. de malefic. & Matth. Anchar-van. in cap. ex tuarum de Sortileg. & in c. si per sortiarias 33. q. 1. Grilland. de Sortileg. q. 3. num. 12. & q. 10. num. 3. Nider. in Formicar. lib. 5. cap. 5. Leloyher lib. 1. spec-*
13 *tror cap. 5. Tiraq. in l. 13. conuuial.* † Nam res, quæ ad amorem adhibentur voluntatem non cogunt, nec cõsensum extorquent, sed solum humores perturbant maleficiati, & quasi in furorẽ accendunt, vt præter Sprenger. & Leloyherũ vbi supra acurate docet Ouidius, sed locus excidit, verba autem sunt.

Nec data profuerint pallentia philtra puellis,
Philtra nocent animis vimque furoris habent.

Vt de Remora, Rubetæ oscillo, cele- 14
bri felle, vel aßini pulli, & alijs huiusmodi, quæ vim habent irritandi corpus, vt docet *Cæl. Calcagnius lib. de Magia amatoria.* † De pellicula, quæ reue- 15
litur à fronte pulli equæ nascentis, cuius odor eam in furorem redigit, plurattadunt *Aristot. lib. 6. histor. animal. c. 18. Plin. li. 8. c. 42.* † Ex quo Dido furi- 16
bũda ad AEneæ amorẽ repitẽdũ, inter alia artis arcana apud Verg. AEnei. 6.

Pubentes herbæ nigri cum lacte veneni
Quæritur, & nascentis equi de fronte reuulsus,
Et matri præreptus amor.

¶ Deus enim creauit hominem, & 17
reliquit in manus consilij sui *Ecclesi. c. 17.* nã, vt ipse met Deus ait *Genes. 4. Sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illi*, quia liberum est hominis arbitrium *Deuter. cap. 30. Ios. 24. Psalm. 26. Sapient. 9. Corinth. 1. cap. 3.* † Vnde cum 18
Deus hanc in hominem potestatem renuntiaberit, nulli sint Angeli, neq; Principatus, qui sibi eam poßint vindicare secundum Apostol. ad Rom. cap. 8. *Scio, quod neque Angeli, neq; principatus, neque potestates poterunt me separare à charitate.* † Ergo multo minus 19
diabolus, cuius potestas solum versatur ad tentationem Apocal. cap. 2. *Ecce missurus est Sathanam, vt tentemini.*
† Quod minime in voluntatem agit, 20
cum poßit homo resistere, quia vt Apostolus testatur Corinth. ca. 10 *Fidelis Deus, qui non patitur vos tentari vltra id, quod potestis.* † Quare, qui dixe- 21
rit posse dæmon ex poculo amatorio

homi-

homines ad amorẽ cogere, hæreticus
eſt, vt tradit *Bern. Baſim de artib. Magic.*
22 *concl. 6.* † Nam quod dæmon poteſt ſo-
lum eſt imaginationem, & phantaſiã
turbare, humores cõcitare, & totum
corpus interius quaſi accendere, adeó
vt varijs tentationum illecebris inte-
rius æſtro quodam liuidinis vexetur,
ad deſiderium carnalis copulæ cũ ali-
23 quo in genere. † Quod quandoque ex
cauſa naturali tam vehemens eſſe ſo-
let, vt homines in furorem venire co-
gat, vt multis annumeratis docet *Pe-*
trus Foreſtus tom. 1. obſeruat. Medic. lib.
10. *obſeruat.* 29. *&* 30. Quod dæmon
præſtare valet, vt Cupidinis nomine
docet, Vergil. AEneid. prima.

Vt facie mutatus, & ora Cupido
Pro dulci Aſcanio veniat, doniſque fe-
rentem
Incendat Reginam.

24 Quod ſi tũc temporis maleficus ama-
tor accedat, & artibus, quibus ſolent
mulierculæ capi, eam tam inſtãter vr-
gat, vel dæmõ de illo vno tam aſidue
memoriam, & phantaſiąm mobeat,
exibẽdo ſpecies circunſtantiarũ, prop
ter quas amore dign⁹ videatur, & ſub
trahendo eas, quas indignum reddeãt
facile fiet, vt in naſſam præda cadat.
25 † Et ita intelligitur tex. in l. eorum, C.
de malefic. & Math. *Impudicos animos*
ad liuidinem deflexiſſe: non tamen de-
fixiſſe, vt putat *Cuiatius*, quaſi Magicũ
verbum, vt conſtat ex lege XII. Tab.
QVAECVNQVE AVGVR IN-
IVSTA, NEFASTA, VITIOSA,
26 DIRA DEFIXERIT. † Sed *defixio*,
magicæ deuotionis, & execrationis
quodam genus fuit, & non animę per
mobendæ; ſed ſanitatis corporis per-
dendæ inſtitutum, Plin lib. 28. hiſtor.
cap. 4. *Defigi diris imprecationibus nemo*
non metuit, Ouid.

Sagique Phœnitia defixit nomina ce-
ra.

† Nec ſatis Latinum eſt *animum defigi,* 27
ſed *deflecti*, vt apud *Iul. Paulum lib. 5. ſen*
tentiar. Quod minimé coactionẽ im-
portat, ſed tantum ſeductionem, vt
Saga illa apud Vergil. AEneid. 4.

Hæc ſe carminibus promiſſit ſoluere
mentes
Quas vellit, aſt alias diras immittere
curas.

¶ Extra corpus, maleficiũ fit ama- 28
torium, quando ſub certa forma cõ-
poſita chlamydi aſſuunt, vel tunica
maleficiandi, vel abſcondunt ſub capi
te lecti, aut ſub limine oſtij, vel alteri⁹
loci ſuper quo ipſe maleficiandus ſit
tranſiturus, vt docent *Grilland. d. q. 3.*
nu. 23. & q. 5. nu. 3. Pompenat. lib. de incan
tat. cap. 8. Marſil. Ficin. libr. 13. Thelogiæ
Platot. † Item per imaginum fabrica- 29
tionem ex cera, vel argilla, quas ad ig
nem vrebant, & ſic illos, quibus defi-
gerant, ardere, & vri in eorum amore
pollicebant, de quo authorem habeo,
quem proximé laudaui, Vergil. Ec-
clog. 8.

Limus vt hic dureſcit, & hæc vt cera
liqueſcit,
Vno eodemque igne ſit noſtro Daphnis
amore.

Ad quem morem reſpexiſſe videtur 30
Babyloniorum mos apud Prophetam
Baruch cap. 6. *Mulieres autem circunda-*
tæ funibus in vijs ſedent ſuccendentes oſſa
oliuarum: cum aliqua ex ipſis atracta ab
aliquo tranſeunte dormierit cum eo, proxi
mæ ſuæ exprobat, quod ea non ſit digna ha-
uita ſicut ipſa, neque funis eius dirup-
tus ſit. † In cuius explicatione va- 31
riãt Interpætes, *Caſsianus, & Lyranus*
delirant. Rem acu tetigit *diligentiſsi-*
mus concinis, & præceptor meus P. Mart.
de Roa libr. 3. Singul. cap. 9. Si tamen fu-
nis eius circundatio, & ſuccenſio oli-
uarum, ad hoc maleficium referret.
† Nam cum Babylonicæ fœminæ ma- 32
gicis artibus fuiſſent deditiſsimæ, hãc
non

non prætericrunt, ad Veneris expiatio
nem, in cuius templo ſemel in vita
commorare tenebantur, donec ab ali
quo trāſeunte atractæ dormierent cū
33 eo, vt docet *Herodot. lib.* 1. † Quare vt
citius ſe expedirent magica ſolebant
incantamenta peragere ad prætereun
tium animos conciliandos, quia hono
ris fuit á pluribus appeti, citiuſque ſe
expediri, & ſic vicinis ſuis exproba-
bant, quod illæ non ſint dignæ hauitę
34 ſicut ipſę. † Cuius rei cauſa circunda-
tæ funibus ſedebāt, Magicę impræca-
tionis ritus, Vergil. d. Ecclog. 8.

Terna tibi hæc primum triplici diuerſa colore
Litia circundo, terque hæc altaria primum
Effigiem duco.

35 Amati nempé ſimulachrum, vel ipſi
amantis, quod ligabatur cōceptis ver-
bis, idem Vergil. vbi prox.

Necte tribus nodis ternos Amarylli colores,
Necte Amaryli nodos, & Veneris, dic vincula necto.

36 Quæ vt plurimum laneæ fuerunt, &
rhombo torquebantur, vel deboluc-
bantur ab orbe, vel glomo, Propert.
lib. 3.

Improba non vincit me moribus illa, ſed herbis
Stamine à rhombo ducitur illa rota.

37 Neque oſſa oliuarū ad nil aliud ſuccē
di exiſtimo, quam quod prætereuntes
in earum ſimul amore ſuccenderen-
tur, ne diutius pro Deæ expiatione cō
morare cogerētur, vt docet *Herodot.*
38 *vbi ſup.* † Quidquid alia Caſsiodorus,
Procopius, & Lyranus ex antiquita-
tis ignorantia comminiſcantur, nam
oſſa oliuarum, hoc eſt minutas oliuas,
& duriores cæteris, & pené oſſeas, vt
flectebantur igne, ſic prætereuntium
oſſa, & corda vrere, & adolere præca-
bantur, vt tradit *Salisberienſ. lib. 1. de nu*
gis curial. cap. 11. † Quo reſpexerunt, 39
& Romani dum loco oſsis oliuarum,
lauros, & bitumen ad amorem conci
liandum á dolere conſueberunt, Ver-
gil. d. Ecclog. 8.

Sparge molam, & fragiles incende bitumine lauros
Daphnis me malus vrit, ego hanc Daphnide laurum.

¶ De remedijs non minus dicendū 40
eſt, ea vana, & ſuperſtitioſa eſſe, quę in
huius maleficij antidotis veteres tra-
diderunt, vt de herba Promethea, de
hirci vrina, de rubeta corio pecoris re
centis alligata, de virga lupi, & ſimili-
bus apud *Pomponat. lib. de incantationib.*
Plin. libr. 28. 32. & 39. † Turpius apud 41
Cardanum lib. 2. variet. rer. ſcriptum eſt.
Eum, qui ſtercora recentiora amicæ in ſuo
ponat caluo, & calceum ſtatim induat, amo
re liberandum. Vtatur ille ſuo reme-
dio; appagé, has ſordes equidē tetro
odore cum faſtidio cōmutandum cre
diderim, quandiù fœtor durauit. † Alij 42
dicunt hoc maleficium altero malefi
cio eſſe tollendum, *Bart. & Salicet. in l.*
eorum, C. de malefic. & Mathen. Codrōch.
lib. 4. de morbis venefic. cap. 9. Grilland. de
ſortileg. q. 2. num 4. & 5. † Nam vt ait 43
Tibul. lib. 1.

Quid credam? nempè hæc eadem ſe dixit amores
Cantibus, aut herbis ſoluere poſſe meos.
Et me luſtrauit tedis, & nocte ſerena
Concidit ad Magicos hoſtia pulla Deos:
Non vt totus abeſſet amor, ſed mutuus eſſet
Orabam: nec te poſſe carere vellim.

Putabāt enim his luſtrationibus duo- 44
rum alterum euenire, vel vt amore li
berarentur, vel votis potirentur: ſed
cum euentus neque à natura, neque á
Deo expectatur, totus pendet ex Dæ-
monis pacto, quo his miſeris frequen
ter ſolet irridere, vt non malé Neme-
ſius

ſius paſtorem inducis quærentem hęc omnia ſibi in caſum cecidiſſe.

Quid prodeſt, quod me peregrini mater Amynthe
Ter vittis, ter fronde ſacra, ter thure vaporo
Luſtrarijt, cineresſque auerſa effundit in amnem,
Incendens viuos crepitantes ſulfure lauros:
Cum ſic in Meroem totis miſer ignibus arſi.

45 ¶ Vnde recurrendum eſt ad remedia Eccleſiaſtica, quæ proſunt ſemper animæ, & corpori nunquam nocent. de quibus *dicemus infra cap. fin.* vel ad moralia, quibus caro maſceratur, & concupiſcētiæ motus licentius erumpentes compeſcuntur, vt opera pœnitentię, humi cubationes, cilitia, flagella, & ſimiliū plura apud *Mart. del Rio d. q. 3.* † Et ſimul vitare laſciuiæ irritamenta, vt libidinoſos complexus, tactus, colloquia, & ſimilia, de quibus latè *Neuizan. in Sylua nup. lib. 2. Thom. Sanchez de matrim. tom. 3. lib. 10. diſp. 46. ex num. 32.* Nam vt ait gloſ. in l. quod ait lex D. ad l. Iul. de adulter.

Viſus, & alloquium, tactus, poſt oſcula factum.

46 Luſſus ſimiliter, quæ ſunt veneris propinationes, *Ouidium libr. tertio artis Amandi.* † Quare vaſalus, qui propter adulterium commiſum cum vxore domini priuatur fœudo, priuatur ſimiliter ſi cum ea turpiter luſſerit, *cap. vnico, §. 1. quibus mod fœud. amitt. in vſibus fœudor.* Cuiuſmodi ſunt pſaltationes, & geſticulationes venereas, vulgo *Chaconas*, aut *Zarabandas*, & alia huiuſmodi, quæ pudititiam tentant, *D. Antonin par. 2. tit. 3. cap. 7. §. 5. Alcozer in Sum. cap. 20. & lib. de lud. cap. 54. Cordub. q. 5. concl. 2. Thom. Sanchez vbi ſupra ex num. 42.* † Quarum modus non ſanè Hiſpanię nouus ex Indorum cōmunicatione ortus, nam ſimiles ſaltationes apud veteres inuenio Gaditanos in vſu, Mart. lib. 5. Epig. 79.

47

48

49

Nec de Gadibus improbis puellæ
Vibrabunt ſine fine prurientes
Laſciuos docili tremore lumbos.

Iuuenal. lib. 4. Satyr. 11.

Forſitam expectes vt Gaditana canoro
Incipiat pruire choro, plauſuque probatæ
Ad terram tremulo deſcendunt clune puellæ
Irritamentum Veneris languentis.

¶ De ea prohibitione, ac pœna reſtat dicere circa poculum amatoriū, quod ſi mors ex eo fuerit ſecuta quā vt plurimum ſequi tradit, *Hipp. Marſilis in l. eiuſdem legis, D. ad l. Cornel. de Sycar.* Aut amoris illiciti cauſa exerceatur pœna mortis punitur, vt per *DD. in l. ſi quid aliquid, D. de pœn. l. nemo haruſpex. C. de malefic. & Matth. Iul. Paul. lib. 5. Receptar. tit. ad l. Cornel. de Sycar.* † Si mors autem non ſequitur, aut dolo malo non fit, quia præſtatur ad conciliādum maritū ab vxore immerito aſpernatum, vel dæmō nō inuocatur expreſſé (quia res tantum ſuperſtitioſę adhibentur) relegationis in nobiles, damnationis in metallum in viliores pœna ſtatuitur *d. l. ſi quis aliquid, §. abortionis, D. de pœn.* † Quæ hodie ad Iudicis arbitrium eſt redacta, vt tradunt *Grilland. de ſortileg. d. q. 11. nu. 26. Petr. Binsfeld. in d. l. eorum, q. 3. Menoch. de Arbitrar. lib. 2. caſ. 358.* † Qui ſi in omnibꝰ delictis pronior debet eſſe ad abſoluēdum, quam ad condemnandum, *l. abſentem, D. de pœn.* in hoc maximé dixit *Abb. in rub. de hæretic. nu. 13.* † Nam delicta, quæ amoris cauſa committūtur mitius puniri debent, & à pœna ordinaria excuſantur, *Anto. Gomez variar. 3. cap. 14. nu. 28. Simanc. de Cathol. Inſtit. tit. 17. ex n. 43. Tiraq. de pœn. temp. caſ. 4.*

50

51

52

53

54

Iul.

Iul. Clarus in Prax. §. fin. q. 60. num. 18. Petr. Gregor. in Syntag. par. 3. lib. 30. cap.
55 *3. num. 9.* † Quia potentissimus est effectus amoris, qui non consilio, sed furore ducitur, vt docet *D. Hieron. in Ioel. cap. 1. & lib. 2. contra Iouin. Sanctius, & Minois ad Alciat. emblem.* 105. 106. & 107.

CAP. XLVIII. *De maleficio Odij.*

SVMMARIVM.

Maleficium odij quare à dæmone causetur. num. 1.

Bufones oculis consutis in maleficio odij parantur. num. 2.

Serpētum capita, vel pelles defodere ad maleficium odij. num. 3.

Quisquiliæ in maleficio odij adhibitæ signa sunt pacti latentis. num. 4.

MALEFICIVM odij, vt moraliter,
1 ita à dæmone causari potest, vt se inuicē abhorreāt, opportunas ad id, vel ad irascibilem concitandam imagines phantasiæ aducendo, ita vt cum occurrerint animo, vix queat homo non grauissime irritari, & scandesci, etiam in illos, quos (hac perturbatione definiente) affatim amat, vt de quodam Iacobo ab vxore aspernato, narrat *Codronch. li. 3. de morb. venefi cap 8.*
2 † Ad quod perpetrandum solent maleficæ bufones ollæ includere cōsutis oculis, & eos sub lecto abscondere, vt narrat idem *Codronch. dict. lib 3. cap. 6.*
3 † Vel serpentum capita, & pelles defodere sub limine, vel in angulis domus vt obseruat *Cæsalpin. de inuestig. dæmon. c. 10.* † Sed hæc, & aliæ quisquiliæ signa
4 tantum sunt pacti conbenti cum dæmone, quibus concurrit, & opus perficit, vt ille, qui paredrio suo dicebat apud Port.

Tu potes vnanimes in prælia mittere fratres.

CAP. XLIX. *De maleficio sanitatis, vulgo* Ensalmo, *& an visu, contactu, voce, afflatu, osculo, vel nudi linthei applicatione vulnera, & morbi naturaliter medeantur.*

SVMMARIVM.

Contactu voce, afflatu, osculo, vel nudi linthei applicatione sunt qui causam physicam exquirant. num. 1.

Origines, & alij de maleficio sanitatis reprehensi. nu. 2.

Sanitatis maleficiū virtuti naturali animi cōplexioni tribuit Auicena. num. 3.

Sanitatis virtus temperamento corporis bene disposito tribuit Fulgines. nu. 4.

Sanandi virtus lapidum, & herbarum reperiri in homine vt in microcosmo. numero. 5.

Sanandi virtutem alij tribunt imaginationi. num. 6.

Imaginatione sanitas conferri non potest. nume. 7.

Sanitatis virtus tribuitur influxu corporum cœlestium. nu. 8.

Visio vel cum imaginatione nudi ad vulnera sananda non conducit. nu. 9.

Videndi potestas potentia est passiua. numero 10.

Rupiculæ fabula de visiuo maleficio repræhenditur. nu. 11.

Visui multa tribuuntur, quæ sympathiæ, & antypethiæ sunt referendæ. nu. 12.

Basilici visus non nocet, sed virulentus halitus. nu. 13.

Struthio-

Salutatores huiusmodi quāto sanctioribus rebus vtuntur, tanto superstitiosiores censentur. num. 55.

Salutator dānatus Ipis, quod sacrosanctis consecrationis verbis vulnera sanasset. num. 56.

Salutatores vocantes, & eis fidem præbentes eorum pacto irretiuntur. num. 57.

SVNT, qui in his rebus causam physicam exquirunt, ipsis vocibus, contactibus, afflatib⁹, osculis, & similibus vim tribuentes, vt *Arabes ferè omnes, Cabalistæ, & recentiores Iudæi, atque Magi Pomponazius Agrippa, Paracelsus, &*
2 *VVierus.* † Quorum errore non fuit immunis *Origin. contra Cels. libr. 1. & 5. Serenus libr. de re medic. Aetius lib. 8. cap. 5.* & ex nostris *Grillan. de sortileg. q. 8. Petr. Leloyher lib. 1. Spectror. cap. fin. &*
3 *lib. 4. cap. 4.* † Cuius rei causam ex naturali animi complexione tradit *Auicena*, dum censet intellectui bené disposito, & supra materiam eleuato, res cunctas, quæ materia constant, cœlestes, & terrenas, simplices, ac mixtas obedire, quod vt erroneum improbarunt *Annan. lib. 4. de natura dæmon. & Sibyllan. de peregr. qq. decad. 3. q. 3. cap. 8.*
4 † Alij hanc virtutem largiuntur speciali quodam temperamēto corporis benè dispositio, & humorum, & qualitatum actiuarum, quibus aiunt posse mira efficere, vt de Christi Domini temperamento tot miraculis corruscante blasphemant *Fulginus Medicus, Agrippa Magus, & Paracelsus hæreticus.*
5 † Contendentes, quod sicut in herbis, lapidibus, & animantibus inuenitur hæc virtus sanandi, ita in homine, vt in Microcosmo similis virtus reperiatur, ita vt in vno homine sit virtus talis lapidis, in alio talis plantæ, &c. quibus se subscribit *Pomponat. lib. de incantat. cap. 3.*

¶ Alij hanc vim imaginationi tribuunt, quam dicunt posse immutare corpus disiunctum, & separatum ab imaginatione, vt tradunt *Marsilius Ficinus libr. 13. Theolog. Platon. Medina lib. 2. de recta in Deum fid. cap. 7.* † Quod 7
siue accipiant ex solo animæ præstantioris imperio, vt ex doctrina *Auicenæ tradunt Auger. Ferrer. li. 2. de Metod. cap. 11.* siue mediantibus radijs visiuijs, vt de fascino *diximus sup. cap. 53. ex nu. 12.* vt merum delirium damnarūt *Valent. 2. 2. disput. 6. q. 13. punct. 2. Vayrus lib. 2. de Fascin. cap. 9. Annan. lib. 4. naturæ dæmon.* † Alij simili vesania læsi tribuūt 8
influxu corporū cœlestiū ex illo Magico Ptholomæi aphorismo, *Vultus inferiores subiectos vultibus cœlestibus.* Cui consentiunt *Aphrosidæus, Paracelsus, Porphyrius, & alij Platonici,* & recentiores *Pomponatius, Ficinus, Dulcius, & Mizaldus.*

¶ Vnde visio sola, vel etiam cum 9
imaginatione nuda ad vulnera sananda satis inefficax est, vt docet *Leonard. Vayrus lib. 2. de Fascin. cap. 9. Baptista Codronch. lib. 2. de morbis venef. cap. 2. Laurent. Annan. lib. 4. natur. dæmon. Bekelius li. de philtr. cap. 1.* † Nam ex oculo nihil 10
emititur, quod nocere posse, vt diximus *sup. cap. 34.* quia potestas videndi, potētia est passiua, quę per introsumptionem obiectum repræsentat, vt docet *Auunculus meus D. Ioan Baptista Villalpando in Regio Codice tom. 2. de extrema vis. Ezech. lib. 2. cap. 7.* † Nec obstat 11
quod de Rupicula, siue Hiancintilla narrat *Plutarch. lib. 5. Symposiar. cap. 7.* Quod si oculos in icterium defingat, sibi morbum, ęgro sanitatem adferre, quia ridiculum est, nisi ad aliquam similitudinem, & sympatiam naturalē morbi, & auiculæ referas, vt diximus de charadrio *lib. 1. cap. 2. num. 14.* † Ex

hac

hac enim leo metuit galli aſpectũ, &
lup⁹ viſo homine raucefcit,& è cõtra,
vel quia ob micantes eius oculos, &
aſpectum formidabilem,qui inferam
improuiſam incidunt, metuunt vehe-
menter,timor repentinus ſanguinem
ad cor fugat, & frigus cæteris mem-
bris inducit, vnde raucedo, & vocis
impedimentum, ſecũdum *Auinzohar*
13 *lib.1. Theiſir tract.10.cap.45.* † De regu
li,ſiue Baſiliſci intuitu notior narratio
eſt,quàm verior,nam ſi reperitur tale
animal,violento halitu, ac virulento
vicinum inficit aer, iſte necat aſcendẽ
tes, vt narrat *Leonar. Vayrus vbi ſup. c.*
9. & nos diximus *ſup.cap.39. de faſcina*
14 *tione ex nu.42.* † Neque minus obſtat
ſtruthiocamelum & tardi gradam,&
domi portam teſtudinem aſpectu pul
los ex ouis excludere,quia non credo
nam in arenis oua derelinquunt, &
aſpiciunt ſolum vt arceant nocitura,
poſtea benigna mater tellus,ea calore
maturat,vt in lacertis contingit,*Ari-*
15 *ſtot.lib.1. naturæ animal.* † Neque obſtat
etiam genus quodam Hiſpaniæ homi
num, quos vocamus ZAHVRIS, &
Lynceos poſſumus appellare, qui ſe vi-
dere abdita in penetris terræ viſceri-
bus, venas aquarum, & metallorum,
theſauros, & ſub ſarcophagis ſita ca-
dabera, vt docent non Poetæ modo,
ſed Philoſophi *Cæl. Rodigin.li.16.antiq.*
16 *lect.cap.2. Vayrus d. lib.2. cap.4.* † Quia
præter venas aquarum, & metallorũ,
quæ ex vaporib⁹ illæ, hæc vero ex her
bis ibi naſci ſolitis,noſcuntur, vt pror
ſus falſum habendum eſt,nam mediũ
iſtud ſarcophagorum, aut telluris, tã
denſum,ſolidum,&opacuum eſt,ſiue
illuminationis expers, vt nequeat vi-
ſu penetrari,niſi pactum accedat cum
dæmone, vt docet *Mart. del Rio ad Se-*
nec.in Med. v. 231.& lib.1. Magic.cap.
3.q.4. Thom. Sanchez in Sum.tom.1.lib.2.
cap.38. num.37.

¶ Secundo contactus per ſe ad id 17
nõ minus eſt inidoneus, nam hic da-
tus fuit homini ad propriæ vitæ con-
ſeruationem,nec vim habet aliã, niſi
tãgendi: ſi veró aliam habet huiuſmo
di mira perpetrandi,vis illa ſit oportet
ſalutaris natura ſua,vel noxia: ſi ſalu-
taris, ſuo prius corpori ſalutem adfe-
rret: ſi noxia, prius noceret eum, cui
ineſt: horum tamen nihil cernimus
contingere,ergo,&c. vt cõcludit *Vay-*
rus vbi ſup. lib.3.cap.6. † Sed qui contra 18
riam tenent ſententiam obiciunt no-
bis hyenæ vmbram canem obmuteſ-
cere, ſerpentem quernis contactam
frondibus emori, pennas aquilarum
cæteris admixtas,eas abſumere: lupi-
nas fides,ſi iungas agninas, iſtas deſi-
lire, & ſimilium plura, quæ minime
ad hominis contactũ ſunt trahenda.
† Nam illa probeniunt ex naturali an 19
typathia, & ocultarum qualitatũ no-
xa diffuſione, vt bufone hiante, quaſi
coactam, miro cum eiulatu muſtelã
videas ſe ori deuorãdam inſerere, vt
narrat *Fracaſtor. lib. de antypath. & ſym*
pat. cap. 1. † Echnis piſciculus, vulgo 20
Remora,nauigio adhærens(licet ingen
ti curſu feratur)eum ſiſtere,& effrena
re cogit,vt narrat *Ariſtot. lib.2. hiſtor.*
anim. cap. 14. Lucan.

Puppim retinens Euro tendentes ruden
tes
In medijs Echnis aquis.

¶ Tertio quoad verba atinet,pluſ- 21
quam compertum eſt, nulla eſſe ſiue
voce prolata, ſiue literis cõcepta,quæ
hanc vim naturalẽ vulnera, vel mor-
bos ſanandi, vel noxas alias pellendi
poſsint elargiri, vt docent ex Theolo-
gis *D.Thom. 2.2. q.96. art. 2. & lib.4.*
contra Gent.cap.104.& 105. Ciruelus de
ſuperſtit.p.3.cap.3. Suarez de Relig.lib.2.
† Ex Iuriſperitis *Vlpian in l.1. D. de ex-* 22
trahord. cognit. Grilland. de ſortileg. q. 3.
Ex Medicis *Hippocrat.lib.de ſacro morb.*
Galen.

Galen. lib. 6. & 10. Simplic. medic. Ioan.
Lāgius epist. 31. Valles de sacra Philosoph.
cap. 3. Ex Philosophis *Theophrast. lib. 9.*
histor. plantar. Plutarch. in vita Pericli.
23 † Nam vox inaudientem nihil potest
operare, nisi per accidens ratione so-
ni, vel significationis verborum alte-
rans audientem, vt ea, quæ adfert
lætitiā, timorē, &c. vt docent *Leonard.*
Vayrus lib. 2. de Fascin. cap. 11. Bapt. Co-
dronch. lib. 2. de morb. veneficiar. capit. 5.
24 † Neque obstat Magos carminibus
belluam prosterni, vt mortuā, & rur-
sus alijs in pedes agi, quia illa non vi
carminis, aut vocis, sed pacti, & incan
tationis à dæmone fiunt, vt quæ exe-
crationibus filium reddit immobilē
apud *Lauren. Annaniam dict. libr. 4. de*
25 *natura dæmon.* † Neque minus obstat
adiuratio illa Zelotypiæ Moysis ad cu
ius prolationem adulteræ vterus di-
rumpebatur, & fœmora putrescebāt,
Numer. c. 5. quia quā habebat efficatiā
desursū habebat, fere sicut hodie, prę-
ces Ecclesię, formulæ Sacramentorū
& sacramentalium, quæ vim habēt su
pernaturalem ex Dei institutione, vel
gratioso concurrendi modo.
26 ¶ Quarto de afflatu, halitu, & oscu
lo solet dubitari, vt eis morbus, an sa-
lus inducatur. De morbis satis dixim⁹
suo loco, virulēto halitu posse necare,
quia ex eo inficitur proximus aer, & ex
eo partes contiguæ, vt sic ad partē ae-
ris proximā illi, qui est inficiandus, vi
rus perueniat, vt habetur *sup. cap. 34. de*
27 *Fascinat. ex n. 29.* † Sed eodem modo
sanitas posse induci contrario halitu
valde addubito, nam sicut in homine
qualitas nociua, ita & sanatiua, nō se-
quitur, nā plura sunt necessaria ad sa-
nitatē, quam ad ægritudinē, vt docet
Arist. in Problem. sect. 7. malū enim ex
quouis defectu, bonū ex integra causa
28 secūdū *Platon. dial. de repub.* † Neq; ob-
stat Pōponatij fundamentū superius
aductū: nā si salutaroribus vis illa na
turalis inesset, & ratione speciei huma
næ accepissent: opporteret, vt omnes
homines ea vi pollerent, quia omnis
manes ferrū atrahit, & omne rhabar-
barum bilē expurgat. † Si ratione in- 29
diuidui, & singularis cōplexionis: om
nes deberent eiusdē naturæ simili vir
tute corruscare, quod falsum est, nam
& si duo simul, & vno tēporis momē
to nascātur, simili virtute præditi nō
sunt, vt probat *Leonard. Vayrus vbi sup.*
lib. 3. cap. 6. † Vnde blasphemāt Agrip 30
pa, & Paracelsus in loco proximè cita
to, dū huius tēperamēti vi Christum
Dñm tot miraculis corruscasse cōten
dūt, quod vt prorsus falsum, & com-
mētitium reicit *Mich. Medina lib. 2.*
de recta in Deum fid. c. 7. † Neq; assen- 31
tiendū est Albert. Magno id constella
tioni cœlesti tribuenti: nā si loquitur
de constellatione, quādo iste nasceba-
tur, omnes eadem vim haberent: qui
tunc nati, si de cōstellatione sub tēpus
cōtactus poterūt sanare omnes, quod
tunc tāgerent. † Et tandē linthei nudi 32
applicatione, res dilucior est, nam cū
illam virtutem nō habeant á natura,
quia ab alio facta nihil operatur, nece
se est, quod sit supernaturalis, à qua
piā creatura spirituali producta, non
Angelica, quia Deus nil tale promis-
sit, ergó diabolica, quæ his nenis oble-
ctatur. † Quotiēs enim nec miraculi, 33
nec naturæ vis, nec artificij solertia in
tercedit, pactum interuenit, vt docēt
D. Thom. 22. q. 96. disp. 6. q. 12. Fr. Victo-
ria in relect. de Mag. num. 16.
¶ Sed ad hæc omnia obiciunt præte 34
rea varia curationū genera, quasi fre-
quentia: et in primis praxis quotidia-
na militum, qui solo tactu, afflatu, vel
nudi linthei applicatione vulnera sa-
nant atrocissima, quorum professio-
nem vocant *artem S. Anselmi.* † Itē, & 35
genus illud, quod Hispani vocamus *sa*

ludadores, Itali *S. Catherinæ alũnos*, prop-
ter eius rotæ veſtigia ſcapulis impreſ-
ſa; Belgę *filios Paraſceues*, quia nati ſunt
eo die, qui omnes dono ſanitatis inva
rijs morbis ſe pręditi gloriãtur, ex vir
tute flatus, vel cõtactus, vel confiden-
tiæ, & imaginationis, vt cõtendit *Pom*
36 *ponat. li. de imaginat.* † Qui eo mihi ſem
per ſuſpecti viſi ſunt, quia donum con
ferendæ ſanitatis, ſiue curationis, non
eſſe donũ naturale, vt ipſi contẽdunt,
ſed ſupernaturale, & gratiam gratis á
Deo datam, vt certa fide tenendũ eſt,
ex Apoſtoli verbis Corinth. 1. cap. 12.
*Alij gratia ſanitatum in vno ſpiritu, alij
gratia virtutum, alij prophetia, alij diſcre-*
37 *tio ſpirituum.* † Vnde eos tanquã ſuper-
ſtitioſos, & pacto dæmoniaco ſuſpe-
ctos damnarũt *Alphon. Vera Cruz lib.
2. de anima ſpecul. 2. Mercado to. 1. lib. 1.
claſſ. 3. q. 168. art. 4. Thom. Fieno de virib.*
38 *imagin. q. 24.* † Neq; obſtat quod Chri-
ſtianiſsimis Regibus Frãcorũ ſolo ta-
ctu ſtrumas, & ſcrophilas ſanantibus
narrant nõ ſolum annales, ſed etiam
& Medici *Ioan. Tagaucius Inſtit. Chirur.
ilb. 1.. Guidon. in Chirurg. mag. tract. 2. do-*
39 *ctr. 2. cap. 5.* † De Regibus Anglię idem
priuilegium, ſeu donum obtinẽtibus
narrãt Annales, dum eos referũt olim
quoſdam annulos benedixiſſe vtiles
neruorũ cõtractioni, ſpaſmo, & mor-
mo cõmitiali, & ſimiliter tactu ſtru-
moſos ſanare ſolitos, *Polido. Vergil. lib.*
40 *8. hiſt. Anglor. fol.* 140. † Quod puto ob-
tinuiſſe dum in gremio fuerũt Eccle
ſiæ, nam quæ ipſe de ſua Eliſabetha
Regina, vt caput vngat, videtur refer-
re *fol.* 105. vel fictitia, ſi non veré ęgri,
vel fieri phyſica aliqua vi emplaſtorũ,
vel aliarum rerum latentiũ, aut pacto
tacito, vel expræſſo cum dæmone, à
quo nec hæreticorum genus, nec aliæ
quedam circunſtantiæ multum oblu-
41 dunt. † Nam quod ipſe ſubdit *dict. fol.*
105. nõ omnibus, nec ſemper, ſed qui
buſdam aliquando hanc gratiam, &
grauate ſolere impertiri, & *fol.* 106.
quod pars magna hominum curata
iſtius gratiæ beneficio, quaſi reuelaui
in priſtinum morbi ſtatum. † Nam ſi 42
hoc chariſma, quod ipſe vult perſua-
dere, fuiſſet naturale, non in quibuſdã
nominatim, ſed in omnes, etiã quos
nollet, diffunderet. Si á Deo vero, non
illis tantum, neque relaberentur, quia
eius opera perfectiſsima ſunt, *Apoſtol.
ad Roman. cap.* 11. † Præter quam quod 43
miracula edere ad confirmationem
falſæ fidei communis Theologorum
Schola ſemper negauit, vt probat *Mal
donat. in Matth. cap. 7. v.* 21. vel ex illo
Nicodemi de miraculis Chriſti apud
D. Ioan. cap. 3. *Nemo poteſt hæc ſigna fa-
cere, niſi fuerit ſpiritus Dei cum eo.* † Sed 44
ſi obicias á malis quoque, & perperã
de fide ſentientibus nonunquam vera
miracula edita fuiſſe, vt á Balaamo, &
Caiphanõ propterea ſequitur ea fuiſ-
ſe ad cõfirmationem falſæ fidei, quia
miracula vera Pſeudoprophetarum
in nomine Chriſti eduntur, *D. Matth.
cap. 7.* & propterea in verę fidei confir
mationem, *D. Auguſt. lib. 10. Ciuit. Dei
cap. 16. D. Thom. p. 1. q. 100. art. 4.*

¶ Neque obſtat Chriſtianiſsimos 45
Reges Francorũ (licet aliquando pec-
catores) hoc donum obtinuiſſe, quia
nullus aduc eorũ aperté hæreſim pro
feſſus eſt; peccata enim actualia gratię
beneficium non impediunt, quia ma-
nus Dñi abrebianda non eſt, vt quos
vellit hanc virtutem largiatur, *Diuus
Iſai. capit.* 59. † Nam vt donum Pro- 46
phetiæ Balaamo, *Numerorum capit.* 22.
Sauli *Reg. 1. cap.* 10. Sic & ſanitatis alijs
improbis dari conſueuit, & per conſe
quẽs iſtis ſaluratoribus, qui licet alias
ſint perditiſsimi, hãc gratiã poſſe obti
nere contendit *Nauarr. in Manual. cap.*
11. *num.* 36. † Vnde eos in totum dam 47
nari non debent, cum multi hac virtu

te

te prædēti reperiātur, sunt tamen lynceis oculis examinādi, an naturalibus vtātur remedijs, an veró per solā gratiā gratis datā, an per pactū cum dæmone operentur, quæ ex circunstantijs sunt dignoscendæ, vt docent *Nauarr. vbi sup. Vera Cruz libr. 2. de anim. specul. 2.*

48 ¶ Nam primo falsa sunt illa, quæ præfati salutatores de se profitentur, videlicet de iactantia reuelationis eorum, quæ procul à se gesta sunt, vel superstitiosa, nam eo, quod dicunt in quarta, & sexta feria maiorem virtutem habere pacto sunt suspecti, vt do-
49 cet *Vera Cruz vbi prox.* † Secūdo quod dicunt in præsentia alterius salutatoris vim maiorem salutandi habentis se sanare nequire: absurdum est: deberet enim poti⁹ vis illa si naturalis magis intendi, si diuina, non retractari: ergo dæmoniaca, quia alterius dæmō inferiorem cogit parere, *vt diximus su-*
50 *pra capit. 4.* † Tertio mentiuntur dum dicunt naturaliter vnum salutatorem ab alijs salutatoribus dignosci, licet cum prius nūquam viderit, quod signum alicuius notæ illius á dæmone impressæ, quale vestigium S. Catherinæ, de quo supra, vel stigmatis, *vt in d.*
51 *cap.* † Quarto falluntur dum putant contra morsus rabidorum canum, & infectis toxico proficere panem à se demorsum, vt tradunt *Codronch. & Vayrus vbi supr. Raph. de la Torre tom. 2. de vitijs oppos. relig. quæst. 96. art. 4. dispu-*
52 *tatione 7.* † Quinto delirant dum putant se tractare posse carbones, & ardentem clybanum subire sine nocumento, quia naturaliter non fit, nec diuiné, quia miracula ex consuetudine, & quasi ex frequentia non fiunt: quare pacto sunt suspecta, aut impostura, præmunientes se prius lotione rerum frigidissimarum, & tunc nō nisi ad breue tempus, vt tradit *Vayrus lib. 2. de Fascinat. cap. 11.*

¶ Et ita vt plurimum tales saluta- 53
tores sunt superstitiosi, ac pacto dæmoniaco suspecti, nam cum talis effectus non sit naturalis, nec diuinus, vt iam ostendimus, de necessario dæmoni est tribuēdus, vt probant *Ciruel. de superstit. par. 3. cap. 3. Victoria in relect. de Mag. num. 28. D. Anton. par. secunda titul. 12. cap. 1. §. 11. Thomas Sanchez in Summ. tom. 1. capit. 40. ex num. 39. & maximè numero 45. Petrus Binsfeld. in Confeßione maleficar. prælud. fin.*
† Etiā si rebus sacris vtantur, vt Euan 54
gelio Sancti Ioannis, vel reliquijs sanctorum, aqua benedicta, &c. quia plerique sua dæmon crimina specie sanctitatis obumbrat, vt incautos quosque decipiat, & vt facilius deceptos, irreciatur, & in perpetua damnatione detineat, vt docet *Andr. Cæsalpin. de inuestigat. dæmon. cap. 15. & nouißime conciuis, & amicus noster Licentiatus Henrique Vaca de Alfaro, magnæ spei iuuenis, medicinæ, poetices, ac bonorum literarum gloriæ deditißimus, tract. de las heridas de* 55
cabeça (qui nunc typis excudi paratur) lib. 1. cap. 1. † Et ita quanto sanctiores res sunt quibus vtuntur tanto superstitiosiores, & punibiliores sunt habendæ, quia tales res Deo debitæ, & dedicatæ offerunt diabolo eius hosti, vt docet *Petr. Ciruelo de superstition. par. 3. cap. 11.*
† Quare quidā salutator Ipris, vt ne- 56
cromanticus damnatus fuit, qui recitatis sacrosanctis consecrationis verbis vulnera omnia sanabat, quia eis vtebatur ad eum finē inquem à Christo non sunt instituta, quod signum est manifesti pacti, vt tradit *Mart. del Rio lib. 3. Magic. c. 2. q. 4. sect. 2.* † Et ita 57
eos vocantes, vel curationi eorum cō sentiētes sunt pacto eorum irretiti, vt tradit *Petrus Ciruel. dict. part. 3. cap. 3.* quod omnino fugiendum est enim si salus ex eo cōsequatur, quia vt ait D.

Chryſoſtom. Homil. 8. ad Coloceņſ. *Citius mors Chriſtiano homini ſubeunda, quam vita ligaturis redimenda.*

APPENDIX.

1 NEque ſunt audiendi, qui ex hac
de cauſa ab eruditione, & pieta-
te impſibes pulli extra Eccleſiæ ma-
tris gremium euolarunt: qui diuinæ
ſapientiæ (cui vera iuriſprudentia ni-
titur) tam ſunt expertes, quam male-
dicentiæ, virulentiæ periti, & ſuperbia
hæretica turgidi. Vnus de hoc grege,
poſtquam caniniam ſuam facundiam
ante aliquot annos venalem exibue-
rat, antiquitatis omnis ignoratione
cerebri veſania læſus *Godelmanus lib.
1. de Lamijs, cap. 6. ex num. 11.* Præsby-
teros, & Exorciſtas damnare nititur:
cur quæſo? *quia Aretius ſcribit hos vt
2 plurimum Magos eſſe.* † Vah! quantæ fi-
dei, quantæ nimirum hoſtis Pontifico
rum hęreticus Svvinglianus idoneus
teſtis, cui credas incurato? ſed adit
alios eiuſdem farinæ *Lauaterum, Peu-
cerium, Bodinum, & VVierum*, inteſtabi-
les omnes, & vna linea inducenda no
3 mina. † Quorum errore obcæcatus,
mentiſque lumine obtutus damnat ſa-
croſanctam conſecrationis formulã,
quaſi magam, *num. 16.* dicens *Ad hæc
prolatione verborũ HOC EST ENIM
CORPVS MEVM, cum halitu facta
ſe panis ſubſtãtiam mutare, corpus Chriſti
de cælo detrahere, & in hoc illum comber
re, planè Magia ſibi, & alijs perſuadent.*
4 † O linguam eradicandam ſtipitus!
os impurũ! ergo Chriſtus Dominus
magus? qui aſſerit eum, quem manu-
teneret panem corpus eſſe ſuum, *D.
Luc. cap. 22. D. Marc. 14. D. Matth. 26.*
5 *D. Joan.* ... † Magi ne Apoſtoli D. Pe-
trus, & D. Andræas, qui in ſuas *Litur-
gias*, ſiue *Miſſas*, verba illa obſeruarũt,
ac retulerunt? Magus ne D. Iacobus,
dictus *Boraagines*, ſeu tonitrui filius,
qui omnium primus Hiſpaniæ in Ga-
ranatenſi ſacro Illipulitano monte
Miſſam Chriſtianis celebrauit, dum
rogat, *vt Spiritus ſanctus faciat hunc
panem corpus ſuum.* † Maga ne tota Ec- 6
cleſia, quę ita obſeruãdum ſtatuit, ac
decreuit? Appagẽ blaſpheme.
† Quid ergò Magum? tranſubſtantia- 7
tio? ſi eam halitu fieri, aut Chriſtus de
cœlo extrahi motu locali credis, ſtul-
tus, & excelebratus eſſes, quia nullus
alius afflatus neceſſarius, quam quod
in vrbis proferẽdis deſeruit, nec Chri
ſtus extrahitur motu locali, quia om-
nibus rebus ſine vllo motu præſens
exiſtit, ac panem in ſuum corpus cõ-
bertit, vt ex fidei articulis ſub anathe-
mate credendum conſtituitur in *Con-
cilijs Romanis duobus contra Berengar. &
Turonenſi contra eund. & Conſtantienſi cõ
tra VVicleph & nouiſſime Trident. contra
Lutherum, Seſſ. 13. cap. 1.*
¶ Pergit Leguleius ille damnare 8
Exorciſmos, quaſi Magica incanta-
menta, *d. cap. 6. de Lamijs, num. 14.* de no
mine ait eſſe Magum, ſed mentitur
planè, nam vox eſt Græca ἐξορκισμός,
Exorkiſmos, quę Latinis *adiurationem* ſig
nificat, Apoſtolis, & Sanctis recepta,
Acta Apoſtolorum capite 19. *Adiuro
vos per IESVM*, & D. Iuſtinus Mart.
in Apolog. *Adiurati dæmones parent.*
† Sed de poteſtate in alium dilabitur 9
errorem, quia non vi verborum, ſed
poteſtate diuina dæmones pelli con-
tendimus D. Cyprian. lib. 4. epiſtol. 7.
*Per Exorciſtas voce humana, & poteſtate
diuina dæmones flagellari, vri, & torque-
ri.* D. Cyril. in præfat. Catechet. *Per
exorciſmos ſpiritus immũdos pelli.* † Quia 10
exorciſmi nihil aliud ſunt, quam præ-
ces, & orationes ad Deum, vt tradit
D. Auguſt. lib. 22. Ciuit. Dei cap. 8. Et im
præcationes ad dæmonem, ex diuina
inſtitu-

institutione, vt docet *Petr. Thyræus de*
11 *Dæmoniac.p.3.c.46.*† Quare vires natura sua non habent, sed ex diuina institutione, nam qui Sacramenta instituit Christus vim eis largiri dignatus est: Sacramentalibus veró, quæ ab Apostolica traditione recipimus, etiã moralis vis á Deo tribuitur, quia Apostoli Christi ministri, & dispensatores mynisteriorum sunt, *D.Paul.Corinthiorum primo cap. 4. Tridentin. Sess. 2. Can.*
12 13. † Cætera autem verba quantumbis pia, & sacris formulis concepta, nullam ad hoc, neqne ad morbos sanandos, vel vulnera curanda obtinuerunt vim, neque naturalem, neque artificialem, neque supernaturalem, vt ex multis docet *Raphael.de la Torre tomo 2. de vitijs oppos. relig.quæst.96.artic.*
13 4.*disput.1.* † De vi artificiali, nemo vnquam, vel suspicatus fuit, supernaturalis si foret: id gratiæ, vel miraculi foret: hoc autem dici nequit, quia Deus nil tale promisit, neque Ecclesiæ suæ reuelauit, quale Magi huiusmodi iactant, neque iubat Deus Magicas incantationes, neque in Belzebuth sic operatur, nec gloriam illi suam communicat, quale solet Angelis, & Beatis.

CAPIT. L. De maleficio ad bonum finem, & an maleficio liceat maleficium tollere.

SVMMARIVM.

MAleficij curationis nec Auicena, nec Galenus scripserunt quidquam. numero. 1.

Maleficium maleficio tollendũ contendunt hæretici. num. 2.

Hæretici cum dæmonibus commertium licitum arbitrantur. nu. 3.

Salutem ex inimicitijs nostris nullo pacto debemus quærere, nu. 4.

Maleficium ope medicorum nequit adiuuari. num. 5.

Maleficium ad bonum finem Catholici licitum arbitrantur. nu. 6.

L. Eorum, C. de malef. & Mathem. *de maleficio ad bonum finem illustrata, nume. 7.*

L. 3. tit. 23. par. 7. *de malef. ad bonum finem, ex num. 8.*

Maleficijs omnibus dæmon inuocatur. numero 9.

Inuocatio dæmonis omnimodo prohibita. num. 10.

Malum non licet facere, vt inde sequatur bonum. num. 11.

Ochozias Rex morte multatus eo quod Magica quæsiuit præsidia. nu. 12.

Maleficia ad bonum finem detestantur. numero 13.

Maleficia salutem conferre nequeunt. numero 14.

Incantationes medicinis non sunt annumerandæ. nu. 15.

Cap. Qui sine Saluatore 26. q. 2. *de maleficio ad bonum finem. nu. 16.*

Mors citius subeunda quam vita ligaturis redimenda. nu. 17.

Qui amat animam suam plusquam Deum perdet eam. nu. 18.

Precario non licere à maleficis impetrare, sed verberibus. nu. 19.

Qui cogit imbitum iniuriam facit, & cooperatur eius malitiæ. nu. 20.

Consensum non licet præbere in peccatum alterius. nu. 21.

Malefico parato licet petere, vt maleficium tollat maleficio. nu. 22.

Maleficus, haut dubie potest induci, vt per modum licitum tollat maleficiũ. nu. 23.

Fornicans cum meretrice non escusatur, quod sit parata peccare. nu. 24.

Actum per se malum nemo vnquam licite facit. nu. 25.

Peccat non minus qui orat paratum, quam

qui cogit imbitum. nume.26.
Iudices errant, qui cogunt maleficas malefi
cium maleficio tollere. nu. 27.
Curatio maleficij à malefico semper illici-
ta. num. 28.
Leges prædictas de maleficio ad bonum fi-
nem errare. num. 29.
Peccatum non possunt Principes dispensan
do licitum facere. num. 30.

SI C inquã de singu-
1 lis delictis, quæ ope
dęmonis patrantur
peracta disputatio-
ne, de remedio, &
curatione, restat di-
cere pauca, quia vt ait Paracelsus lib.
Hyperphis. *De tali curatione nec Auice*
na, nec Galenus scripserunt, aut sciuerunt
quidquam, neque in Academijs omnibus
discitur. † Vnde ad Magos, & Sagas
2 occurrendum esse, vt maleficium alte
ro maleficio tollant multis argumen
tis cõtendunt *Appollonius Magus, VVie*
rus Medicus, Godelmannus Iurista. † Hære
3 tici omnes vt pote commertium lici
tum cum dęmonibus existimantęs ex
illo Magico eiusdẽ Paracelsi Aphoris
mo lib. de morb. caduc. *Nihil refert an*
Deus, an Diabolus, an Angeli, an immũdi
spiritus ægro ferãnt opẽ modo morbus cure
4 *tur.* † Vnde apud nos Hispanos prober
bium inualuit, *hagase el milagro, i haga*
lo el diablo, quod eiusdem impietatis
vitio laborat, quidquid dicant *salutem*
ex inimicis nostris, quod in alio sensu di
xit Ecclesia, ipsi vsurpant ad suam ip-
sorum perditionem, *Triden. Sess. 4.*
5 ¶ Maleficium opè Medicorum ne
qui adiuuari docent Pontifices in *cap.*
ex literis de frigid. & malefic. cap. nec mi-
rum h. 26. q. 5. Grilland. de sortileg. q. 2.
num. 2. & 3. Codronch. lib. 3. de morb. ve
nefic. cap. 11. 12. & 13. Cæsalpin. de inue-
6 *stigat. dæmon. ex cap. 22. cum seqq.* † Vn-
de altero maleficio esse tollendum iã
nõ hæretici modo, sed Catholici asse
runt, quia licitum maleficium ad bo-
num finem arbitrantur *Albertus Mag*
nus in Luc. cap. 9. Guill. Parisiens. in Sum.
de vniuers. Codron. lib. 4. de morbis vene-
fic. cap. 9. Grilland. de sortileg. q. 2. nu. 3.
& 4. Petr. Ærodius lib. 8. rerum iudic.
tit. 7. cap. 6. Binsfeld. in confess. malef. p. 1.
dub. 3. † Quod tribunalium legibus est 7
approbatum, in l. eorum, C. de male-
fic. & Math. *Nullius verò criminationi-*
bus implicanda sunt remedia humanis quæ
sita corporibus, aut in agrestibus locis inno-
center adhibita suffragia. † In quo, & Re 8
ges nostri veniunt in l. 3. tit. 23. par. 7.
Pero los que fizieren encantamento con in-
tencion buena assi como de sacar demonios
de los cuerpos de los homes, ò para desligar
los que fueren marido, è muger, ò para desa
tar nube, que echa granizo, porque no corrõ
pa los frutos, ò para matar langosta, ò pul-
gon, que daña el pan, ò para otra razon pro-
uechosa semejante destas, no deue auer pe-
na, antes decimos que deue recebir galardõ
por ello.
¶ Implicatior res est, quam vno 9
verbo queat enodari, nam primo sen-
tentia ista, & decisiones expressé sunt
contra Apostoli authoritatem ad Co
rinth. 1. cap. 10. *Nollo socios vos fieri dæ*
moniorum, nam ad omnia maleficia tã
mali, quam bonis finis dæmon inuo-
catur secundum *D. Thom. in Senten. 4.*
dist. 34. q. 1. art. 3. † Quod semper fuit 10
prohibitum Leuit. cap. 19. *Non decli-*
nes ad Magos, neq; ab Ariolis aliquid scis-
citemini ne poluamini per eos, & pœna
mortis multatũ, idem Leuit. cap. 20.
Anima, quæ declinauerit ad Magos, &
Ariolos, & fornicata fuerit cũ eis, pinã fa
ciẽ meã contra eam, & interficiam illam in
medio populi sui. † Neque excusari pos- 11
sunt quod ad bonum faciant finem,
quia vt ait Apostol. ad Roman. cap. 3.
Non licet malum facere, vt inde sequatur
bonũ, cum alijs per *Martain de iurisdict.*

par. 2,

12 *p.2.cap.12.ex num.14.* † Et ita pro sa-
lute etiam obtinenda Rex Ochozias,
qui magica, quę fuit præsidia morte
fuit multatus Reg. 4. cap. 1. *Nunquid
non est Deus in Israel, vt eatis ad consu-
lendum Beelzebut Deum Acherontis? quã
obrem hæc dicit Dominus delecto super-
quem ascendisti non descendes, sed morte*
13 *morieris.* † Et pro morbos pellendos,
& tẽpestates arcendas maleficia exer
centes iure canonico excommunicã
tur, *cap. non licet h. 26. q. 5. cap. admoneãt,
cap. non obseruetis d. 26. q. 7.* Et pro reb⁹
etiam Ecclesiasticis inueniendis *cap.
2. de Sortileg.*
14 ¶ Quinimò per maleficia salus,
aut quid boni generi humano non
comparatur, *cap. admoneat h. 26. q. 7.*
cuius hæc sunt verba, *Nouerint magi-
cas artes, incantationes quę quibuslibet,
infirmitatibus hominum nihil remedij pos-*
15 *se conferre.* † Et ita merito incantatio-
nes medicinis annumerandas nega-
uit *Vlpian. I. C. in. l. 1. D. de extrahord.
cognit*, & validis rationibus probat
Ioan. Heurnius in Prax. medic. lib. 3. cap.
16 28. † Nam vt ait tex. in cap. qui sine
Saluatore, h. 26. quæstione 2. *Qui sine
Saluatore salutem vult habere, & sine ve
ra sapientia æstimat prudentẽ se fieri non
sanus, sed æger, non sapiens, sed stultus in*
17 *damnatione æterna permaneuit.* † Et quã-
uis salus aliqua his incantationibus
posset adferri, debemus eam potius
renuntiare, quam æterna subire peri-
cula, Diuus Chrysostomus Homil. 8.
ad Colocens. *citius mors homini Chris-
tiano subeunda, quam vita ligaturis redi-*
18 *menda.* † Quia ex diuino Oraculo, *qui
amat animam suam plusquam Deum per-
det eam*, sic rectè Iacob. Gandensis tes-
tatur.

Si qua valetudo fatò grasante sinistro
Corpora curari nescia tristis agam,
*Nulla fides vnquam tamen est adhibẽ-
da Magis,*
*Et temere infandum hanc nemo requi-
rat opem.*

¶ Neque audiendus est *Remig. lib. 3.* 19
dæmonolat. cap. 3. dum asserit *Precario
non licere à Maleficis impetrare, sed lice-
re vi, & verberibus eã extorquere.* † Nã 20
qui cogit inuitum, iniuriam facit, &
simul cooperatur cum eo, quia eius
consentit malitię, quod semper est il-
licitum, vt docet *D. Thom. tract. de ma-
lo. 13 q. 4.* † Quia non licet præbere cõ 21
sensum in peccatum alterius secun-
dum *Apostol. ad Rom. cap. 1.* † Nec mi- 22
nus errat *Petr. Aureolus in Sent. 2. dist.
34. q. 2.* dum asserit, *licere à malefico pa-
rato petere, vt maleficium maleficio tollat.*
† Quia haut dubiè potest maleficus in 23
dui, vt per aliquem modum licitum
tollat maleficium, vt tenet *Doctiss. cõ-
ciues mei Cardinalis D. Franc. Toledo, &
P. Thomas Sanchez vterque ex Societate
IESV, ille in Summ. lib. 4. cap. 16. hic
verò tract. de Matrim. tom. 2. lib. 7. disput.
96 num. 7. & 19. D. Thom. Scot. & alij in
Sent. 4. dist. 34. q. 1. Sprenger. in Mall. p. 3.
q. 16. Castro de hæret. lib. 1. cap. 1.* † Qua- 24
re errat similiter *Niderius in Formicar.
cap. 3. ad fin.* dum secutus opinionem
Aureoli ponit exemplum de meretri
ce, quod est addere errorem errori,
nam qui fornicatur cum meretrice,
non excusatur, quod sit parata pecca-
re quia tunc non faceret, nisi inducta.
† Quia vt actum per se malum nemo 25
vnquam licitè facit: sic neque ad eũ
licite poterit induci, *D. Thom. 2. 2. q.
78. art. 4. Soto de Iust. & iur. lib. 6. quæst.
1. art. 5. Turrecrem. in cap. moueat te 22.
quæst. 1.* † Vnde manifestum est nõ mi 26
nus peccare, qui orat paratum, quam
qui cogit inuitum, vt elegãter docue-
runt *D. Thom. d. q. 78. art. 4. Aulens. in
Matth. cap. 19. q. 90. Castro vbi sup. d. lib.
1. cap. 15.* † Et ita teneo grauiter erra- 27
re Iudices, qui ex horũ delira opinio-
ne decepti cogunt maleficas benedi-

ctio nihil aliud est, quã formula, qua ex pacto dæmon cessaturus promisit, *Raph. de la Torre to. 2. de vitijs oppos. relig.*
28 *q. 95. art. 4. disp. 2.* † Quibus omnibus pactum intercedit, vt in curatione illa Iurisconsulti apud *Grilland. de sortileg. q. 8. nu. 16.* Vetulę apud *Godelman lib. 1. de Lamijs cap. 8.* & aliorum apud *Mart. del Rio lib. 3. Magicar. par. 2. q. 4. sect. 9.*
29 † Quare præfatas leges (ex sui sæculi ignorantia) errare manifestum est, dũ putant maleficia esse licita ad bonum finem, cum in eis omnibus pactum interueniat, vt probant *Doctiss. Thomas Sanchez in Summ. tom. 1. libr. 2. capit. 42. Mart. del Rio lib. 6. Magic. Bapt. Codrõch. de morbis venefic. lib. 4. cap. 2. Maiol. tom.*
30 *1. canicular. colloq. 3.* † Ideó grauissimũ est peccatum, vt cõmunis Theologorũ schola definit, quod Principes dispensando licitum facere non possunt, *cap. etsi Christus, de iure iuran. cap. super eo de vsur. cum alijs per Ludou. Gomez in reg. Chancell. de impetrat. benef. viuent. quæstione tertia.*

CAPIT. LI. De curatione maleficij.

SVMMARIVM.

Maleficij curatio ex causa naturali. numero 1.

Maleficij curatio ex Deo in veteri lege. num. 2.

Matth. cap. 10. de eiectione dæmoniorum exornatus. nu. 3.

Dæmoniorum stractio per radicẽ Salomonis ad nares applicatam videtur superstitiosa. num. 4.

Christus Dominus per se multos ab immũdis spiritibus sanauit. nu. 5.

Dæmonis pellẽdi potestate Apostoli à Christo præficiuntur. nu. 6.

Apostolis dæmonia subijciebantur. num. 7.

Christi potestate dæmones fatentur torqueri, & deici. num. 8.

Christus Dominus ex dæmonũs eiectione Messias arbitratur. nu. 9.

Dæmones inferiores per superiores coguntur locum diserere. nu. 10.

Magi, qua virtute dæmones eiciant. nu. 11.

Magi in nomine Christi quandoque dæmones eiciunt. nu. 12.

Magi seorsum à Christo eius nomine inuocato dæmonia eiciunt. nu. 13.

Affricani superstitiosis ritibus dæmones eiciunt. num. 14.

Iurisconsulti veteres incantationibus dæmones pelli fatentur. nu. 15.

Dæmones inferiores per superiores nõ coacte pelluntur, quam sponte dicedunt. num. 16.

Morbos incantationibus curari. nu. 17.

Hadrianus Imperator aquam intercutem incantationibus eduxit. nu. 18.

Sanguis incantatio ibus sistitur. nu. 19.

Hipericon, & Pendactis herbas certis ritibus dæmones pellere. nu. 20.

Buphtalmi, Peoniæ, & Mandragoræ fructum, certis incantationibus dæmonia pellere. nu. 21.

Cyphi suffitu certis ritibus Lunaticos sanat. num. 22.

Res naturales quando certis ritibus operantur habent effectum diuinum, vel dæmoniacum. num. 23.

Res naturales, quæ maleficia leniuntur remisiuè. num. 24.

TRIPLEX causa est sanandi maleficium, atque pellendi dæmones, vna Naturalis, altera Diuina, altera Dæmoniaca. Naturalis est ad maleficij curationem Vomitus prouocatoria, balnea tepida, suffitus, & alia remedia naturalia, quę vim habent corrigendi humores, & maximé 1

maximè atrambilem, in qua dæmon persæpe residere solet, vt docent *Andreas Cæsalpin libr. de inuestigat. dæmon. cap. 22. Bapt. Codronch lib. 2. de morb. venefic. cap. 8.* † Diuina autem est quādo
2 opus totum expectatur immediatè à Deo, etiam causis naturalibus adhibitis, vt de vetere lege narrat testis oculatus Ioseph libr. 8. antiq. cap. 2. *Vidi enim quendam Eleazarum de gēte nostra, præsente Vespasiano, & eius filijs, & tribunis, alijsque simul exercitu, curantem eos, qui à dæmonibus vexabantur: Modus autem medicinæ fuit huiusmodi; intullit naribus eius, qui à dæmonio vexabatur, annulū habentem sub signaculo radicem à Salomone demostratam, deinde per nares odoratis*
3 *dæmonem abstraxit.* † Ad quam quidē potestatem dęmonis pellendi videtur Dn̄m respexisse, dum ad arguendos Iudæos, qui cum pacto dæmoniaco contaminatum blasphemè asserebāt dicentes, *In Belzebuth Principe dæmoniorum eicit dæmonia,* respondit apud D. Luc. cap. 1. Matth. cap. 10. *Filij ve-*
4 *stri in quo dæmonia eiciunt?* † Quasi dictæ curationi aliquid superstitiosum extra diuinum numen admisceatur, nam modus euelēdi radicem, & alia, quę ad id cōmendat *Ioseph. d. cap. 2. & lib. 7. de bello Iudaico, cap. 23.* rem quodammodo superstitiosam redunt, vt tradit *Pictorius in Epitome de Mag. cap. 26. & 27.*

5 ¶ Quod tamē omni superstitione vacat remedium diuinum à Christo Domino ostensum est, qui per se multos ab immundis spiritibus vexatos, sanauit, ac dæmones inuitos locū disserere coegit, atq; imperauit alio abire, vt affirmāt *D. Luc. cap. 4. & 8. Marc.*
6 *6. & 9. Matth. 8. & 15.* † In qua quidē potestate discipulos suos præfuit, vt testantur D. Luc. c. 9. *Cōuocatis duodecim Apostolis, dedit illis virtutē, & potestatē super omnia dæmonia,* Math. c. 10. *Dæmones eicite,* Marc. cap. fin. *In nomine meo dæmonia eijcient.* † Qui ea virtute se prę- 7
ditos affirmant apud D. Luc. cap. 10. *Domine in nomine tuo dæmonia subiciuntur nobis,* nam ad imperium Pauli dæmonium à pythonisa exeuntem vidimus, *Acta Apostol. cap. 19.* & attactu eius sudarij dæmonia profligata, *Acta Apost. cap. 15.* † Ipsique dæmones fatē- 8
tur à se contorti inuitos locum disferere, vt testātur apud *D. Math. capit. 17. Marc. cap. 9, Luc. 9.* Exclamantque dicentes. *Quid nobis, & tibi Iesu? venisti perdere nos?* † Ex quo eum Mesiā vni- 9
uersa multitudo bene concludere videtur apud D. Marc. cap. 1. Luc 4 & 9. *Quid est hoc verbum? quæ nam doctrina hæc noua? nunquam sic apparuit in Israel, nunc quid hic est filius Dauid? Messias?*

¶ Dæmoniaca est, quæ ope ipsius 10
dæmonis fit, quando ex pacto coguntur inferiores dæmones per superiores locum diserere, vt de Apollonio Thyanæo, & Philosttato narrat *Eusebius in octo libros contra Philostr.* † Hac 11
Magi communiter vtuntur, diuinam virtutem ementiētes, nam vt ait Dominus per Matth. cap. 24. *Surgent Pheudochristi, & Pheudoprophetæ, & dabunt signa magna, & prodigia,* &c. † Pheudos 12
Christos vocat, quia in nomine Christi falso has virtutes operare solent, vt de ipsiusmet Christi tempore testātur Apostoli apud D. Luc. cap. 9. *Vidimus quendam eicientem dæmonium nomine tuo, qui non sequitur nobiscum.* † De 13
hac etiam loqui videtur in Euāgelio, dum Dei nomine inuocato seorsum á Christi amicitia, & eius fide alieni dæmonia pellere se profitentur apud D. Luc. cap. 10. *Non ne in nomine tuo dæmonia eicimus, &c. & respondetur eis, quia non noui vos.* † Hac similiter vsi 14
sunt superstitiosi Affricani, vt narrat Leo in eorum histor. *Post ductos aliquo*

circulo

circulo, & caractere in fronte dæmoniaci, interrogantque dæmonem, eundem ab ho-
15 *minibus exigebant.* † Hac denique vſi ſunt veteres noſtri Iuriſconſulti, authore Vlpian. lib. de varijs, & extrahordin. cognit. *Qui incantarunt, qui imprecati ſunt, qui exorziſzarunt, de eorum merce-*
16 *de ius eſſet dicendum.* † Quibus manifeſté conſtat pluribus ex cauſis dæmonem cogi, non ſolum diuina, & naturali, ſed etiam dæmoniaca poteſtate, vt locum deſerat; nam etſi Dominus alicubi probare videatur fieri non poſſe, vt dæmones dæmonia eijciant, ſignificari voluit inuitos per ſocios numquam pelli, quia non tam expelluntur, quam ſponte egrediuntur, vt probat *Pet. Thyreus in dæmoniac. par. 3. cap. 34.*

17 ¶ Sic enim morbos incantationibus curari, nemo eſt qui ignoret, *Plin. lib. 28. cap. 2. Cæl. Aurelian. libr. Chronic. cap. 1. Andr. Cæſalpin. libr. de inueſtigat. dæmon. cap. 12.* Nam ad capitis dolorē herbam conducere (addita incātatione) ſcriptum reliquit *Plato. lib. 4. de Re-*
18 *publ.* † Hadrianus Imperator aquam omnem intercutem incantationibus eduxit, & legimus incātationibus cancrum mortificari, lumbricos interimi, acceſsionem Epilepticam ſiſti, magicis nominibus in aure prolatis, dentium dolores mitigari, ſtrumas quibuſdam imprecationibus ſanari, au-
19 thor eſt *Aetius.* † Antolici filij ſanguinem é vulnere manantem carmine ſiſtebant, vt ſcribit *Homerus Odyſ. 19.* & ſanguinis ſimiliter fluxus ex Oroondate carminibus, & incantationibus immobilis redebātur, vt teſtatur *Heliodor. lib. 9. hiſtor. Æthiop.* Vnde Q. Seren.

Hæc ſimul incantans ſiſti debere cruorem, &c.

20 Sūt, & alia amuleta quæ certo ritu adhibita cōtra dæmonū infeſtationes, ac morbos ex eo prouenientes, conducunt, vt Hypericone ſcribit *Plinius,* Artemiſiam manu contractam, nocētes feras, ac dæmones fugare, docet *Fernelius,* Pendactis Solis ortu, Luna creſcente, euulſam ad faſcinationes, & dæmonia valere, teſtatur *Meſſues.*
† Buphtalmum collectum creſcente 21
Luna, dæmones mala medicamenta, ac faſcinationes demoliri, teſtatur *Auerroes,* Peoniam collectam ante quam Sol oriatur, & ſuſpenſam, medicamentis malis, & faſcinationibus eſſe aduerſam, ac dęmonis incurſuſq; nocturnos expellere, affirmat *Auicenna,* Mandragoram ad id conducere
contendit, *Plinius.* † Cyphi ſuffitu 22
malum ſpiritum abigere, Lunaticos reſtituere, ſi cum ſpuma tauri ab ortu Solis, vſque ad ortum Lunæ diebus triginta adhibeātur, recolit *Nicol. Myrepſius ſect. 1. antid. 298.* qui recēſet ſimiliter adiurationem quandā ad fluorē
ſanguinis nariū, *antid. 405.* † Quæ ex- 23
ſuperſtitioſo ritu, ac vano applicandi modo pacto demoniaco prorſus ſunt ſuſpecta, nam adhibita ſimpliciter cū virtutem non habeant, ſequitur virtutem eſſe ſupernaturalem, non diuinā, quia Deus his vanitatibus non delectatur, ergò diabolica, & vt pacti ſigna, vt diximus *ſupra libr. 2. capit. 9. de ſignis*
quibus pact. † Nam de alijs, quæ ſimpli 24
citer adhibētur, alia ratio eſt petenda, nempé naturalis ad humores corrigē dos apta, quorum temperie dæmones conatu fruſtantur, vt de lapidibus varijs, herbis, plantis, animalium fibris, atque vermiculis tradiderunt *Dioſcorides, Plinius, Trallainus, Aetius, Chyranus, Rhaſes, Theodorus, Piſcianus, qui ſub nomine Quinti Horatiani in lucem prodijt Marcelus Empiricus.*

CAP. LII. De remedijs naturalibus contra maleficia.

SVMMARIVM.

Moysis explicatum. num. 41.
Phylacteria Iudæorum ad maleficia, vt superstitiosa damnantur. nu. 42.
Signi amotio maleficium impedit. nu. 43.
Maleficia plura curata per signi amotionem. num. 44.
Amotione signi miscetur pacto secundum alios. num. 45.
Amotione signi collitur diabolus secundū alios. num. 46.
Amotione signi dæmon non pellitur, quia non ligatur signis. nu. 47.
Signi amotio non annumeratur inter remedia licita. nu. 48.
Signi amotio superstitiosa censetur, secundum alios. nu. 49.
Signa malefici tollere licitum est, vt opera diaboli destruantur. nu. 50.
Signum maleficij tollere licet, vt idolatricū in cloaca proicere. nu. 51.
Signa maleficij tollere negantibus irridetur. num. 52.
Magus compelli potest, vt signa maleficij tollat. num. 53.
Magus licite adhiberi potest, vt signa maleficij tollat. nu. 54.
Signa maleficij tollere licitum, & meritorium est. nu. 55.
Signa maleficij tolli possunt cum spe cesationis. nu. 56.
Signi amotione non collitur dæmon, sed destruitur. num. 57.
Signi amotione non miscetur pacto, sed impeditur. num. 58.
Dæmoni per maleficos, & signa malefica multa permittūtur, quæ immediate prohibentur. nu. 59.

1 NATVRALES res videntur in dæmones agere nō posse, quia directo, & per se potestatem non habent dæmonem cogēdi, vt accedat, appareat, fugiat, aliquid faciat, vel facere desinat, vt docet *D. Thom. in Sent.*
4. dist. in. 7. art. fin. † Ideo naturalia re- 2
media illicita esse ad maleficia docēt *D. Thom. 2. 2. q. 96. aat. 2. & contra Gent. 4. cap. 104. & 105. VVipina de superstit. cap. penult. Nauarru. in Manual cap. 11. & cap. 25. Sprenger. in Mall. p. 1. q. 8. & p. 2. q. 6. Thom. Sanchez de Matrim. tom. 2. dispos. 95. ex num. 2. vsque ad num. 6.*
† Nam cum res istæ nō adhibeantur, 3
vt causæ, quia nulla virtus ad eum effectū operādū illis inest; ergo adhibētur, vt signa, nō diuina, quippē nō sūt sacramēta, nec sacramētalia, ergo vt signa pacti oculti, cum dæmone initi.
† Et ita licet testetur Porphyri⁹ apud 4
D. August. lib. 21. ciuit. Dei cap. 6. *dæmones alliciuntur per varia genera lapidum, herbarum, lignorum, animalium, carminum, rituum,* ligantur sané, sed vt ipse met Augustinus testatur, *non vt animalia ciuis, sed vt spiritus signis, in quātum ei exhibentur in signum diuini honoris, cuius ipse cupidus est.* † Nam dæ- 5
mones non minus, quam lapides his naturalibus rebus alliciūtur, aut etiā superstitiosis, quibus licitum esse maleficia tollere, vt vana vanis confundantur imprudenter asseuerant *Hostiens. in cap. fin. de frigid. & malefic. Syluest. in Summ. V. maleficium. n. 9.*
¶ Sed cum dæmones pessimis hu- 6
moribus delectentur in eisq; resideāt, vt in proprio loco, rebus naturalibus expelli possunt, quibus prædicti humores læniātur, vt docet *And. Cæsalp. de inuestig. dæmon. c. 21.* † Nā vt ait Bapt. 7
Condroch. de morbis venef. li. 4. c. 2. *Dæmones ad inferēda mala per sæpè rebus naturalib⁹ vtuntur, varias obstructiones, ac intēperies modo mitiores, modo validiores procurando, continuum solvēdo, noxios humores concitādo, vel vtiles putefraciēdo, ac delateria, prauaque qualitate coinquinando, ac ad principalia, vel ignobilia traducendo, poterit, & medicus obstructiones*

nes tollere, intemperiem corrigere, vnitatem restituere, humores compescere, quod putidam est educere, & prauam, ac venenosam qualitatem deuelere.
8 † Sic vomitoria ad id maximé iuuant, vt tradit *Codronch. vbi sup. d. lib. 4. cap. 4.* nam bilem expurgant, vt docent *Hippocrat. lib. 7. Epidemiar. Galen. 2. de antidot. cap. 7. & lib. quos purgare*
9 *oport. Dioscorid. lib. 4. c. 169.* † Balnea quoque, & suffumigationes ad id commendat *idem Codronch. dict. lib. 4. cap. 5. & 6.* & maximé fumus lauri, iuniperi, ros marini, saluiæ, thuris, mirrhæ, verbenæ, cupressi, vt tradit *Mengus in Flag. dæmon.* Vergil. Ecclog. 8.

Verbenasq; adole pingues, & mascula thura.

10 Et quia dæmones humori melancholico facile commiscentur, qui cum amarus, tristis, ac turbulentus sit, locus dæmonum naturæ congruere arbitratur, prodest eius maleficio sena; lapide Lazuli, veratro, vel alio simili medicamēto humor ille ex toto educi, vt contendit *Bap. Codronch. vbi sup. d. c. 2.*
11 † Et ita probatur dæmones naturalib⁹ adstringi causis, nā & si directo dæmonē nō cogāt, posſunt tamē indirecto efficere, vt locū deserat, vt docent *Victoria in relect. de Magia, q. 6. Valles de sacra Philos. cap. 28. Raph. de la To*
12 *rre d. q. 96. art. 2. disp. 12.* † Ita legimus piscis hepar super prunas assum fugasse Asmodæū, qui septē viros Sarræ necarat, Tob. c. 6. *Cordis eius particulā, si super carbones imponas fumus eius extricat omne genus*
13 *dæmoniorū.* † Fum⁹ enim ille tāquā instrumentū diuinę iustitiæ fuit; nā Angelus vna cum virtute naturali operatur, Tob. c. 8. *Recordatusq; Tobias sermonū Angeli protulit de casidili suo partem iecoris possuitque eā super carbones viuos. Tunc Raphael Angelus apprahendit dæmoniū, & relegauit illud*
14 *in deserto superioris Ægypti.* † Ita & Daniel in Regis Babylonis præsentia dæmonē fugauit (qui sub dracone inerat) massa confecta ex pice, adipe, & pillis, Daniel. c. 14. *Tullit ergo Daniel picem, & adipē, & pillos, & decoxit pariter, fecitq; massam, & dedit in os Draconis & diruptus est.*

¶ Nō enim assentior ijs, qui omnē omnino efficatiā rebus corporeis in dæmones tollūt, nec ijs etiā, qui directā vllam vim naturalem in dæmones concedunt, sed ijs assentior, qui secundariam, & indirectā tantum tribuunt, vt præter supradictos Theologos, & Medicos tradunt *Dionys. Carthusia. in Tob. c. 8. Parisien. p. fin. de vniuers. Leuin. Lemnius lib. 2. de occultis natur. Cæsalpin. lib. de inuestigat. dæmon.* † Nā primo fugantur dæmones rebus natura libus indirecto, quando sunt irrisibilia, & fœtida, quia omnia, quæ fiunt circa corpora obsessa dæmones accipiunt, vt facta, & vergentia in eorum despectum, ac ludibrium, nam cum sint intollerantis iniuriæ, malunt fugere, quam eam pati. † Et ita compertum est fugari dæmones *cornium suffitu, stercoris ve caprini, dictamo, galuano, onagri vngula, & similibus,* vt ex Dioscoride, Galeno, Plinio, & alijs tradit *Mart. del Rio lib. 3. Magicar. cap. 2 sect. 2. §. 1.* Nec non asini pelle Marbod lib. de gemm.

Infantum cunas pellis bilosa defendit.
Horrificosq; metus pellit, & ista simul.

¶ Secundo fugantur dæmones rebus naturalibus ex quadam hypothesi, quia signa videtur recordatoria, & penarum, quas luūt, memoriā ingerant, quę dæmones valde abhorrēt, & detestātur secūdū *D. August. lib. de natura dæmon.* † Ita ruta aggrestis dæmonem fugat, *Aristot. problem. 34.* quia signum est amaritudinis Christi, qui generis humani redemptionem est operatus. Similiter *gagas* ad hoc commendat *Galen. lib. 9. Simplic. capit. 8.* quia tristitiam denotat, in qua dæmō ad finem, vsque est detrusus. † Necnō *Adamas*, quia obstinati eius animi duritiam portendit Marbod. *vbi sup. cap. 1.*

Ad Magicas artes idē lapis aptus habetur.

Sulphur ad hoc cōducere docet *Auicena Fen. 1. tract. 1. di. 5.* quia carceris infernalis figura

15 16 17 18 19 20 21

figura, ac ſignũ eſt, cui ipſe, eſt adiḋ⁹, atq;
emancipatus, Tibul. lib. 2. Eleg. 5.

Ipſeq; ne ter circũ luſtraui ſulphure puro,
Carmine cũ magico præcinuiſſet anus.

22 Tertio fugantur dæmones rebus natura
libus quãdo eis atræ bilis exceſſus, ac cæ-
teri humores ſedãtur, quibus dęmon in-
hæret, eo quod ægré ferat hãc ſui domi-
cilij, quaſi turbari poſſeſsionem per me-
liorẽ humorũ temperiẽ, vt docet *Andr.*
23 *Cæſalpin. lib. de inueſtig. dæmon. cap. fin.* † Sic
enim contingit quendã dæmoniacũ ſa-
natũ atrabili purgata apud *Bap. Codronch.*
24 *lib. 1. de morb. venef. cap. 8.* † Et ſic intelligi
tur, quod Dauid malum ſpiritum Saúlis
cythara abegit, *Reg. 1. c. 16.* cuius hęc ſunt
verba. *Quandocunq; ſpiritus Dñi malus arri*
piebat Saul, Dauid tollebat cytharam, & per-
cutiebat manu ſua, & refocillabatur Saul, &
leuius habebatur, recedebat enim ab eo ſpirit⁹
25 *malus.* † Quia nõ dulce melos directo dæ
monem pellit, ſed harmoniæ concentu
humorẽ peſsimũ deliniuit, quo Saul le-
nius habere contingit, vt docet *idem Cæ-*
ſalp. vbi ſup. Petr. Thyræus de dæmoniac. p. 3.
26 *cap. 48.* † Et ita muſica vulnera dicuntur
ſanari, *Plin. lib. 28. cap. 2. Tiraq. de Nobilit.*
cap. 31. ex nu. 301. nam vt ait Horat. lib. 2.
epiſt. 1.

Auertit morbos, metuenda pericula pellit.

27 ¶ Item rebus naturalibus maleficia
curantur, quando ad ea inferenda dæmo
nes naturalibus, & phyſicis vtuntur cau-
ſis, nihil adens ex ſua malitia, quia tunc
nihil vetat, quin contrarijs noxa pella-
tur, vt docent *Codronch. dict. lib. 4. de morb.*
venefic. cap. 4. Cæſalpin. de inueſtigat. dæmon.
28 *cap. fin.* † Et ita Energumenis permittun
tur portare lapides, herbas, & alia natu-
ralia, *cap. dæmonium h. 26. quæſt. 7.* Peoniã
enim ad id conducere tradit *Plin. lib. 25.*
cap. 4. Hipericontum, & Verbenã, *Dioſ-*
29 *corid. lib. 4. cap. 56.* † Nam ſi pie, & deuotę
adhibeantur tanquam inſtrumenta diui
næ iuſtitię, poſſunt maleficia impedire,
& noxam pellere, quia Deus ſimul cum

virtute naturali operatur, vt docet *Ri-*
chard. quodlibet. 4. quæſt. 8. † Et ita intelli- 30
gitur quod de Verbaſco tradit *Apuleius*
lib. de virtut. herbar. cap. 71. de alijs innu-
meris *Dioſcorid. Plinius, Aëtius, Rhaſes, &*
alij. Nam vt ait Hierem. cap. 8. *Nunquid*
reſina non eſt in Galaad, aut medicus non eſt
ibi? De ſpina alua, Ouid. lib. 6. Faſtor.

Spina, qua triſtes pellere poſſet.
A foribus noxas (hæc erat alba) dedit.

¶ Quarto fugantur dæmones rebus 31
naturalibus ex quadam neceſsitate, ſci-
licet vibratione aeris, quia eius cõquaſa-
tione continuus aer diſſipatur, quo cor-
poris aſſumpti compago (in quo dæmo-
nes graſſantur) diſſoluitur, & ita euenit, vt
dæmones arceantur. *Petr. Thyræus p. 3. de*
locis infeſt. cap. 53. † Ita aeris ſonitu dæ- 32
mones fugari docet *Macrob. lib. 5. Satur-*
nal. cap. 19. Ex quo in Eccleſia campana
rum vſus contra tempeſtates (præter
quam quod ſanctum, & pium) ad hoc na
turaliter conducere tradit *Stephan. Du-*
rand. lib. 1. de ritibus Eccleſiaſt. cap. 22. Ioan.
Andr. in cap. 1. de offic. cuſtod. † Et exem- 33
plis comprobatur earum, quæ ad campa
næ ſonitum dæmones vlulantes deiece
runt, vt tradit *Grilland. de Sortileg. quæſt.*
7. Remig. lib. 1. dæmonol. cap. 26. Petr. Binſ-
feld. in confeſſ. maleſic. par. 2. dub. 6. † Ex qui 34
bus apparet quam doctè acie gladij ſpe-
ctra fugari docuerit *Homer. Odyſſ. 7.* non
quod illam timeat, ſed quod pœniteat
corpus aſſumptum diſſolui, vt Sibyla do
cet AEneã apud Vergil. lib. 6. Aeneid.

Tuque inuade viam, vagina eripe fer-
rum, &c.

¶ Cætera de plumbo liquefacto in 35
ſcutella aquæ plana infundendo ad ma-
leficij curationem, vt ſuperſtitioſa tra-
diderunt *Sprenger. in Mall. par. 2. cap. 1. q.*
12. Petr. Gregor. lib. 13. de Repub. cap. 1. ex
num. 1. Bapt. Codronch. lib. 1. de morb. vene-
fic. cap. 2. & libr. 3. cap. 18. † Licet hoc 36
ad maleficij indagationem magis con-
ducat, & plura ad id docte, & accurate
congeſſe-

congesserunt *Cæsalp.de inuestig. dæmon. cap. 22.Codronch. de morbis benef. libr. 3.*
37 *cap. 11. 12. & 13.* † De superstitiosa
ablutione manuum ad maleficia im-
pedienda *Remig.lib.dæmonolat.cap.1.* de
lotione humana *Annan.lib.4.de natura*
dæmon. quæ damnat *Ioann. Salisberiens.*
38 *lib.1.Polycrat. cap.8.* † De superstitiosis
verborũ formulis plura *Myreph. sect.*
2.antid. 298. & 405. & sect. 12. antid.
405.Teophrast.Paracels.lib.hyperphys.&
de morb.caduc.Agrypa, VVierus, Pompo-
natius,Mizaldus,VVecherus, Roger⁹, Go-
delmanus, Riplaus, Esculanius, Melanch-
thonius,Sabellius,Aphrosideus,Trieteius,
& similes,quorum omnia damnamus
39 *supra cap 9.ex num.4.* † Qualia puto no-
mina illa Ephesia per quæ à dæmone
obsessi liberabantur teste, *Plutarch. in*
Symposiac.& conuitia,& lædoriæ,quas
commendat *Appollon. apud Philostrat.*
lib.2. de quibus *Thyræus de locis infect.p.*
40 *3.c.56.* † De sigillo,signo, imagine,ca-
ractere,& similibus tanquam vana,&
superstitiosa tradidere *Mart. del Rio li.*
1.Magicar.cap.4.q.1.Suarez de Relig.lib.
2.cap.12.Raph. de la Torre d.q.96. art.2.
41 *disp. 2.* † Quidquid Aphrosidæus, Pa-
racelsus,Porphyrius, Pomponatius,&
similes contendant ex illo serpente
aereo Moysis, qui á serpentibus mor-
sos sanabat *Numer. cap. 21.* quia eius
vis, atque potestas supernaturalis á
Deo fuit his delirijs minime commu-
42 nicanda. † Ex quo perperam emana-
runt philacteria Iudæorũ,vt de Chry-
solito mulieris figura naturaliter for-
mato tradit *Thetelm.Iudæus lib de sculp-*
tilib. de aureo sigilo Marbod.vbi sup.

Esse phylacterium fixus prohibetur in
auro,
Contra nocturnos fortis tutela timores.

¶ Vnicum tamen remedium natura-
43 le contra maleficiũ habetur per amo-
tionem signorũ maleficij, quę ex pac-
to Magus adhibuit, vt donec essent
appensæ dæmon malum cõtinuaret,
vt de vidua, & præsbytero signa con-
cremantibus,quo maleficia cessarunt,
narrat *Codronchus lib. 1. de morb.benefic.*
† De comitte ollã maleficij amouen- 44
te,refert *Sprenger.in Mall.p.2.q.1.cap.1.*
de loci amotione *Cæsalpin. lib.de inues-*
*tig. dæmon. cap. 17.*de nodi disolutione
Ronseus in medit.venat.c.50. † Quidquid 45
illicitum videatur, primo ex eo, quod
qui talia signa amouet,cũ spe cessatio
nis, miscet se pacto,quod Magus,cum
diabolo celebrarat, vt signo posito ip-
se noceat, signo amoto nocere desi-
nat, quia non debemus pręstare con-
sensum in peccato alterius,*Apostol. ad*
Roman. c. 1. † Secundo, quia amouere 46
signa, est collere diabolũ, quia est pro-
testari, quod posit nocere, quibus, &
quando voluerit, quasi ab alio nõ pẽ-
deat,& quod sit fidelis, & verax, quod
pactũ seruat cum suis,ac pariter illum
timere, contra regis vatis doctrinam,
Ps.90. † Tertio, quia dæmon signis nõ 47
ligatur,vt diximus,nec potest diutius,
nec fortius hominem affligere, quam
Deus ei permisserit, qui pactis huius-
modi non astringitur, quare illa amo-
uere superstitiosum est, quia & aliqui
sunt dęmones,qui non eijciuntur,nisi
in orationę, & ieiunio,*D. Matth.c.17.*
† Et ita inter legitima remedia nõ an- 48
numerãtur huiusmodi amotio signi,
*c.si per sortiarias 33.q.1.*vt cõcludit *And.*
Cesalpin.vbi sup. † Quibus,& alijs ratio- 49
nibus argumẽtatur *Ioan.Hassels.in præ-*
lect. li.4. Sent. vt hoc remediũ tãquam
superstiosum impugnet, quibus nobis
implicari non licet,nam accurate res-
põdit doctissimus diuinarum, & hu-
manarum literarum gloria cõspicuus
Mart.del Rio lib.6.Magicar.cap.2.sect.1.
q.3.ad fin.

¶ Verissimum enim est licitum es- 50
se signa maleficij tollere, vt opera dia-
boli destruãtur, vt docent *Angelicus*

*Diuus Thom. D. Bonauent. & eorum præ-
ceptores Alber. Magnus, & Petr. Lombar.
& Gabriel. in Sent. 2. distin. 8. q. 2. Aureo
lus in Sent. 4. dist. 34.* † Primꝰ ex professo
51 disserens, qui tempore D. Thomæ vixit
Henr. Goethalz. lib. 5. q. 33. qui post lon-
gam disputationem cóncludit: *Licet au-
tem perniciosum est operibus superstitiosis
cõmunicare, Catholicum tamen est destrue-
re opus superstitiosum dæmonis, & in hoc ei
contraire, & sic dico, quod licitum est ma-
leficiũ deponere simpliciter, quẽadmodum
licitum est, idolathicũ in cloaca proÿcere.*
52 † Et contrariũ sentiẽtibus irridet Sco-
tus in Senten. 4. d. dist. 34. *Ex quo patet,
quod trufatica est illa quæstio, an liceat tol-
lere maleficium intentione curandi malefi-
ciatum? non enim solum licet, sed est merito
rium destruere opera diaboli; nec in hoc est
aliqua infidelitas, quia destruẽs nõ acquies-
53 cit operibus malignis.* † Etiam si ad hoc
Magus adhibeatur, nã vt ait Caietan.
tract. 12. tom. 2. *Et hoc absque dubio lici
tum est, quia non est opus malefici, vt male-
ficus est, sed hominis scientis impedimentũ
proximi sui, quia nulla hic euenit inuocatio
dæmonis, sed sola disolutio signi, quo durãte
diabolus statuerat malum alterius continua
54 re.* † Vnde eleganter Illustrisimæ Do
minicanæ familiæ alumnus, Domini
Imperatoris à secretis confessionibus
præpositus, litterarũ erudictione non
minus, quã religione, & sanctitate cla-
rus Dominic. Soto in 4. dist. 34. q. 1. ar-
tic. 3. *Nos posse maleficum cogere, & ab eo
pecunia extorquere, vt ligaturas, quas ha-
bet sepultas, aut suspensas, aut alicubi aser-
uatas, illuc dimoueat, quia illud maleficium
facere virtutis est, & quicunq; sciret vbi
55 sunt, posset illas inde subtrahere.* † Et ita
hoc non solum licitum, sed, & merito
rium censuerunt *Ioseph. Anglès in flor.
Theolog. q. de arte Mag. art. 6. diffic. 2. Ca-
stro lib. 2. de iusta hæreticor. punit. c. 15. Le
desm. p. 3. q. 58. ar. 2. dist. 8. Henric. lib. 12.
de Sacram. c. 8. n. 3. Syluest. in Summ. v. ma
leficium q. 7. & 8. Angel. v. superstitio, §.
13. Turrecrem. in cap. moueat te, 22. q. 1.
Nauarr. in Manual. d. cap. 11. Binsfeld. in
l. eorum, C. de malef. & mathem. q. 5. Raph.
de la Torre d. q. 95. art. 4. disp. 3. Leonard.
lib. 2. de iust. cap. 44. dub. 6. ex nu. 36. conci
uis meus Thom. Sanchez de Matrim. lib. 6.
disp. 96. ex nu. 3. & in Sum. tom. 1. lib. 2. c.
41. nu. 19. Suarez de relig. lib. 2. cap. 17. ex
nu. 9.* † Etiam si tollatur signum, quod 56
est pacti vinculũ, cum spe cesationis,
quia licitum est vitare locum, & perso
nas à quibus se ledi putat, & maleficos
de medio tollere, ne hominibus am-
plius noceãt per diabolum, vt eis viua
instrumenta, vt docet *Mart. del Rio vbi
sup. d. q. 5. art. 5.* † Et ita dicendũ est nul- 57
lo modo cooperari pacto, non primo,
quia iuxta illud non operatur: non se-
cundo, quia illud nõ curat, sed vult fa-
cto suo destruere, quatenus signo illo
seruatur; atque ita non confirmat, sed
rescindit, vt docet *Auulens. in Matth. c.
19. q. 90.* † Nec opus illud amotionis 58
signorum per se est dæmonis inuoca-
tio, vel honoratio ex natura rei, neque
ex intentione signi amouentis, quia
nõ inteddit hac ratione dæmonẽ ho-
norare, vel eum inuocare, sed intendit
inuocationem per Magũ signo posito
factam, impedire, & anihilare, vt per
Delrium vbi prox. artic. tertio. † Neque 59
obstat, quod dæmon signis non liga-
tur, quia sine signis nocere potest do-
nec Deus ei permisserit. Quia respon-
deo, non ligari naturaliter, sed morali-
ter ex hypothesi, quod vult stare pa-
ctis conuentis, quandiu constituit non
cesaturum donec tali ligula sic noda-
ta fuerit, vel loco suspensa, vel terræ
defossa; quia sæpé, imò ordinarié
Deus permittit multa fieri per male-
ficos, & signa malefica, quæ ei im-
mediaté prohibuit, vt docet
*Victoria in relect. de Mag.
ad fin.*

CAP.

CAP. LIII. De remedijs diuinis, quibus maleficia tolluntur, & dæmones fugantur.

SVMMARIVM.

1 DIVINA remedia cõtra maleficia, & dæmonum potestatẽ valde proficere nullus est,

 qui

qui ignoret, quam Deus Ecclesiæ reli-
quit D. Marc. cap. fin. *Signa autem eos,*
qui crediderint in nomine meo, dæmonia eij-
2 *cient*, & rursus *dæmones eicite*. † Cuius
virtutem ad hoc efficacem esse faten-
tur ipsi Apostoli tanti muneris admi-
rati apud D. Luc. cap. 10. *In nomine tuo*
dæmonia subiciuntur nobis, fatẽtur, & ipsi
dæmones, qui diuinis verbis profliga-
ti se torqueri, ac cruciari quæruntur
apud *D. Math. cap. 17. Luc. & Marc. vter*
3 *que cap. 19.* † Vnde remedia diuina, at-
que Ecclesiastica præcæteris rebus ve-
neranda sunt, quia carent omni pecca-
to, atq; periculo, & prosunt semper ani
mæ, & corpori nunquam nocent, & á
morbis, alijsque maleficiorũ noxis li-
berãt, atque præserbant, vt tradit *Bapt.*
Codronch. libr. 4. de morb. venefic. cap. 2.
4 † Quæ ad maleficij curationem maxi-
mé conducunt, nam vt ait iustus Rex
Iosaphat, Paralip. 2. cap. 20. *Cum ignora-*
mus quid agere debeamus, hoc solum habe-
mus residui, vt oculos nostros dirigamus ad
te Domine.
5 ¶ Ex quibus quidem primũ reme-
diũ est *vera, & viua fides*, cuius loricã
induẽdã in omni negotio docet *Paul.*
ad Ephes. 6. & Thesalon. 5. & ad hoc cõ-
mendat *D. Cyprian. ad Fortunat. de exor-*
6 *tat. Martir. Lactant. lib. 2. cap. 16.* † Nam
credenti omnia sunt posibilia, vt do-
cet Dñs per D. Matth. cap. 17. *Amen di*
co vobis, si habueritis fidem sicut granũ sina
pis, & dicetis monti huic, transi: transiuit,
7 *& nihil imposibile erit vobis.* † Secundo
legitimus Ecclesiæ Sacramentorum
vsus: vt pro nondũ iniciatis *Baptismus*,
vt docet *Dominic. Soto in Senten. 4. dist. 3.*
8 *art. 9.* † Vt de Tamracunga Indorũ Re
ge baptismo á dæmonibus liberato na
rrat *Petr. Chiezap. 1. hist. Peruan. cap. 11.*
de Cassano Rege Tartarorum, *Bosius*
lib. 1. de notis Eccles. nam vt de eius vir
tute ait Dñs per D. Marc. cap. fin. *Qui*
crediderit, & baptizat⁹ fuerit, saluus erit.

† Tertio iuuat Sacramentũ Confirma 9
tionis, vt cui nondum recipit, consula
tur eo initiari ex doctrina *Gregor. Na-*
zian. orat. 1. in Iulian. de cuius effectu
plura *D. Clemens lib. 7. cõstit. Apostol. cap.*
24. & lib. 8. c. 35. † Nam vt ait Prudent. 10

Ac quis alumnus
Chrysmatis inscripto signaret tempora
signo,
Qui Zoroastreos turbaret fronte susur-
ros.

Quarto sacrificium *Missæ* ad hoc ma- 11
ximé cõducit, vt tradit *D. Aug. lib. 22.*
Ciuit. Dei cap. 8. & exemplis confirmat
de B. Theodoro *Metaphrast. in eius vita*
mense April. de Episcopo Brixiẽsi *Leon.*
Luxemburg. in Cathal. hæretic. lit. G. † Pu 12
ra peccatorum confesio secundũ *tex.*
in cap. si per sortiarias 33. q. 1. de cuius ad
hoc mirabili virtute plura exemplis
astruunt *Cæsarius lib. 1. miraculor. cap. 6.*
& lib. 3. c. 13. Theod. de Apoldia lib. 6. vitæ
S. Dominici cap. 3. Surius to. 2. mense Mar.
22 Metaphrast. 14. August. † Necnon sa 13
crosanctæ Eucharistiæ assumptio, atq;
perceptio deuota, *Cæsarius lib. 9. miracu*
lor. c. 12. Metaphrast. in vita S. Auxentij
14. Februar. Palladius in Lausiaca c. 19.
Vayrus lib. 3. de Fascin. c. fin. † Nã ex eius 14
assumptione vna caro fit cum Deo, se-
cundum eius promisionem in Euan-
gelio, D. Matth. cap... *Qui mãducat meã*
carnem, & bibit meum sanguinem manet in
me, & ego in illo.

¶ Quinto prodest Oleum sanctum 15
iuxta illud D. Marc. c. 6. *Dæmonia multa*
eijciebant, & vngentes ægros oleo sanabãt.
† Quod ex diuina institutione ad hoc 16
Apostolus D. Iacobus promulgauit,
D. Matth. c. 6. D. Iacob. cap. 5. & Ecclesia
quasi á Christo per Apostolorum ma-
nus recepit, *cap. ad abolendam de hæretic.*
Trident. Sess. 7. Can. 1. † Non ad peccata 17
remittenda, vt est vnctio, secundũ hæ-
reticos, sed vt est Sacramentum secũ-
dum Catholicos, vt tradit *D. Chrysost.*
Homil.

homil. 4. in Corinth. 1.
18 ¶ Sexto proficiunt *Exorcismi* Eccle
siastici, quia vt ait Dominus apud D.
Luc. cap. 10. *Ecce dedi vobis potestatem*
calcandi super serpentes, & scorpiones, &
19 *super omnem virtutem inimici.* † Quia ni-
hil aliud sunt quam preces ad Deum,
D. August. lib. 22. Ciuit. Dei, cap. 8. & im
præcationes ad dæmonē, *Petr. Thyræus*
20 *lib. de dæmoniac. p. 3. cap. 40.* † Per mille
quasi, & trecētos annos ab Ecclesia ad
hoc obseruati, *vt tradit Euseb. lib. 6. hist.*
Ecclesiast. cap. 35. Suarez in D. Thom. p. 3.
21 *q. 63. art. 4. disp. 15.* † De quorum forma,
& ritu plura *Hieron. Mengus in Flagel.*
dæmon. Sprenger. in Mall. par. 2. q. 2. cap. 6.
22 *Annan. lib. 4. de natur. dæmon.* † Quidquid
fremant hæretici, quia Apostoli Chri-
sti ministri, & dispensatores mysterio-
rum sunt, *D. Paul. Corinth. 1. cap. 4. Trid.*
23 *Sess. 2. can. 13.* † Quare merito Prudēt.
vere prudenter in Apotheos.

Intonat Antistes Domini fuge callide serpens,
Exue te membris, & spiras solue latentes,
Mancipium Christi fur corruptissime vexas, &c.

24 ¶ Septimo iuuant formæ ceræ or-
biculares á Romano Pontifice benedi
ctæ, quas vulgo appellamus *Agnus Dei*
propter agnū vna in facie impræssum,
de cuius effectibus liber extat integer
25 *Vicentij Bonardi.* † Octauo conducunt
Orationes, tam cōmunes Ecclesiæ, quā
priuatæ Sāctorum viuorum, vt tradit
D. August. lib. 22. Ciuit. Dei, & lib. 2. de
Symb. ad Cathecum. cap. 1. Sozomen. lib. 6.
26 *cap. 28.* † Et exemplis astruunt *Remig.*
lib. 1. dæmonol. c. 13. & lib. 2. cap. 4. Petr.
27 *Thyræus in dæmoniacis p. 3.* † Ieiunia, &
alia pia opera, quia vt ait Dñs per Ma-
th. cap. 17. *Hoc genus dæmoniorum nō eij-*
citur nisi in oratione, & ieiunio.
28 ¶ Nono Saluatoris nostri Dñi IESV
Christi nomen, & inuocatio, D. Paul.
ad Rom. cap. 10. *Qui inuocauerit nomen*
Dñi saluus erit. nā vt ipsomet Domino
testātur Apostoli apud D. Luc. cap. 10.
Dñe enim dæmonia subiciuntur nobis in no
mine tuo. † Et exemplis illustrant, atque 29
confirmant *Surius tom. 4. fol. 154. & to.*
5. fol. 827. & to. 6. fol. 671. & to. 7. fol. 567.
Tertulian. in Apologet. Origen. cōtra Cels.
lib. 1. & 6. D. Athanas. de Verbo incarnat.
Alph. Villegas in Flor. Sāctor. p. 3. vit. 173.
† Nec non eius Sāctissimæ Matris Dei 30
paræ Virginis S. MARIAE, quæ
quia caput diaboli conterit *Genes. c. 3.*
ad eius infestationes maximum reme
dium est, atque salutare, vt tradit *Cæsa*
rius lib. 6. miracul. c. 26. & 27. † Nā eius 31
sola inuocatione, vt hostis validissimi,
confractus diabolus metuit, aduenire
oppræsorem, ita fugatur, & eius vene-
na exarmata reddūtur, quia vt ait Pru
dent. Cathemer. hym. 3.

Namque Deum merita
Omnia Virgo venena domat.

¶ Decimo iuuant *Sanctorum*, qui in 32
cœlis beatitudine perfruūtur æterna,
Reliquiæ, vt cōtra Nouatores defendūt,
D. Hieron. contra Vigilant. D. Chrysost. con
tra Gentil. D. Ambros. serm. 77. Gregor.
Turonens. lib. 2. de gloria martir. c. 45. Ioan.
Gibbonus disp. de sanctis ex nu. 319. Petr.
Thyræus p. 3. de dæmoniac. c. 43. & de locis
infest. p. 3. cap. 67. † Nam vt de reliquis 33
Doctoris Gentiū D. Pauli legitur apud
D. Lucam Euāgelistam in Actis Apo-
stol. cap. 19. *Super languidos deferebātur*
á corpore eius sudaria, & semicinctia, &
recedebant ab eis languores, & spiritus ne-
quam egrediebatur. † Panis, & salis bene 34
dictæ ad id iuuāt, vt statuitur in *Concil.*
Nannetensi can. 9. de quibus plura cōge-
runt *Fran. Suarez vbi sup. d. disp. 15. Ste-*
phan. Duran. lib. 2. de ritib. Eccles. cap. 58.
Metaphrast. mense Decembr. Græzer lib.
3. de S. Cruce cap. 37.
¶ Vndecimo plurimum iuuat *Aqua* 35
benedicta, vt decisum est in *cap. aquam*
de

de consecrat. dist. 2. quam lustralem appellamus, & ad hoc maximé commendat *Theodoret. lib. 5. histor. Ecclesiast. cap. 21.* & eius vsum ab Apostolis desumptum probat *D. Clemẽs lib. 8. Constit. Apo-*
36 *stol. cap. 31.* † Et exemplis exornat *Surius in vitis Sanctor.* de efficacitate *Gretzer lib. 4. de Cruce cap. 36.* Idque cacodæmones Indijs confessos narrat *Fran. Gomera in histor. Mexican. cap. 235.*

37 ¶ Duodecimo pro coronide sit signaculum *Sanctæ Crucis,* quod aduersus omne maleficium, & venenum esse præstantissimum antidotũ docet Dñs per D. Marc. c. fin. *Signa autẽ eos, qui crediderint hæc sequẽtur, in nomine meo serpẽtes tollent, & si mortiferũ quid biberint nõ*
38 *eis nocebit.* † Quare illud tellum dæmonibus formidabile vocat *Eustathius in vita Eutych. lib. 1. cap. 10.* & omnem Magicam tollere affirmat *S. Athanas. lib. de incarnat. Verb.* & arma inexpugnabilia aduersus dæmones, *Metaphrastr.*
39 *mense Nouembr.* † De cuius mirabilibus effectibus liber integer esset conficiendus, plura, & si non pro merito quidẽ scripserunt *D. Cyprian. sermone de Pass. Christi, Origen. lib. 3. in Iob, Lactan. lib. 4. cap. 24. Suarez in D. Thom. par. 3. quæst. 25. artic. 6. dispur. 56. D. Gregor. Nazianzen. orat. 1. in Iulian. D. Chrysost. homil. 8. ad Colocens. D. August. lib. 2. de symbol. ad Catechum. D. Gregor. libr. 2. dialogor.* 40
cap. 10. † Quarum omnia exemplis cõfirmant *Thom. Bosius lib. de signis Ecclesiast. cap. 8. & sequentibus, Glycas Annal. par. 4. Sprenger. in Mall. part. 2. quæst. 4. cap. 1. Pet. Thyræus in dæmoniac. dict. par. 3. cap. 44. & lib. de locis infest. par. 3. cap. 68. Iacob. Gretzer. lib. 3. de Cruce, Surius tom. 2. Cassanæus in Cathal. gloriæ mund. par. 4. conclus. 98. & 99. Cenedo collectan.* 41
22. ad Sext. num. 3. † Quia verum signũ bellicum est contra spirituales hostes validissimum, quippé ex eo pendet verus, & vnicus Imperator noster Christus optimus maximus ad fugandos hostes, & incitandos suorum animos à primé necessarium, vt poté militiæ 42
nostræ vexilum. † Ad cuius gloriam, & maiorem laudem, qua potui breuitate vtriusq; Magiæ opus expleui: in quo si quid laudato dixero, quod Ecclesiæ minus probetur, pro indicto, inlaudato habeto. Dat. Granat. ex nostro Musæo xviij. Maij. M. DC. XII.

D. Franciscus Torreblanca Villalpando V. I. Licentiat.

Hispali, excudebat Ildefonsus Rodriguez Gamarra. Anno 1618.

EPITOMES DELICTORVM IN QVIBVS APERTA, vel occulta inuocatio dæmonis interuenit.

LIBER III.

DE CRIMINIS PVNITIONE in Foro exteriori.

D. D. PHILIPPI III. HISPANIARVM REGIS Catholici iussu scriptus, ac totius Senatus Regii approbatione, ad Fiscalis instantiam vulgatus.

CAP. I. de externa criminis punitione.

SVMMARIVM.

Iudicia externa negant hæretici. n. 1.
Iudicium externum crimen esse. n. 2.
Hæreticum non occidere, sed vitare. n. 3.
Christus Apostolos compescuit, qui Samaritanos volebant perdere. n. 4.
Lutheri de iudici externi sententia. n. 5.
Hæreticorum sententia de iudicio externo detestatur. n. 6.
Iudices violetæ religionis, apud Athenienses. n. 7.
Religionis causa multi puniti. n. 8.
Crimen nullum maius quam, quod in religionem committitur. n. 9.
Delictorum punitio tendit in bonum publicum. n. 10.
Pœna vnius metus est multorum. n. 11.
Bonis nocet, qui malis pepercit. n. 12.
Hæretici Sathanæ imitatores. n. 13.
Sacræ scripturæ sensus ad Ecclesiam pertinet. n. 14.
D. Matth. c. 7. de iudicio externo explicatus. n. 15.
D. Paul. Corinth. 1. ca. 6. de Iudicio externo illustratus. n. 16.
Argumenta negatiua, neque arguūt, neque probant. n. 17.
Hæretici lupi appellantur. n. 18.
Pastoris cura est prouideri gregi. n. 19.
Hæreticos scandalosos occidendos iussit dominus. n. 20.
Hæreticos puniendos esse in foro exteriori probatur ex sacris litteris. n. 21.
D. Luc. cap. 6. de hæreticorum punitione explicatur. n. 22.
Nullum cogendū suscipere religionem. n. 23

Virga, & correctio tribuit sapientiā. n. 24.
Libertas Lutheri magis seruitus censetur. num. 25.
Vitiosū est viuere, vt vnusquisq; vult. n. 26
Licentia deteriores sumus. num. 27.
D. Petr. Canr. 2. c. 2. de libertate hæretica explicatus. n. 28.
Criminis punitionis triplex causa. n. 29.
Pœna quæ tendit ad emendā dumtaxat leuior est. n. 30.
Pœna damni dati resarciendi magis considerabilior est. n. 31.
Reipublicæ interest ne crimina sint impunita. n. 32.
Vnius pœna metus est multorum. n. 33.
Pœna delinquentiū documētum aliorū. n. 34
Reipublicæ causa puniuntur improbi. n. 35.
Punitur delinquens ne bonis noceat. n. 36.
Vuln⁹ immedicabile ense rescindi debet. n. 37.
Hæreticos puniunt non solum veræ religionis cultores, sed etiam ij, qui verum Deum ignorant. n. 38.
Noua religio semper detestata fuit. n. 39.
Diopites decretum de noua religione. n. 40.
Scytæ Anacharsim Regem occiderunt propter externos ritus. n. 41.
Anaxagoras, & Diogenes propter negatā religionem puniti. n. 42.
Socrates damnatus quod nouam religionem induceret. n. 43.
Alcibiades, & Aristoteles impietatis dānati. n. 44.
Violatæ religionis pœna antiquissima. n. 45.

1 IVDICII partes suscepturus cōtra Magos, & hæreticos huiusmodi, qui derelicto proprio creatore Deo, eius hostis dæmonis prȩsidiā quærūt, pactis, & superstitionibus nitētes, vt pro tāto crimine debitas iure pęnas præsoluant, á criminis punitione est exordiēdū, quia eā exclamāt *Ioan. de Hus, Ioan. VVitcleph, Mart. Lutherus, & omnes ferè hæretici,* vt sibi, & suis contra Pontific. Max. & Potestates tēporales tueantur, dū iudicia negāt ex illo Matt. 7. *nolite iudicare.* 2
†Cōtendētes iurisdictionē externā impiā esse, vt pote, quę incertis, & variabilibus testimonijs nititur contra diuinā Dei creaturā fragili, & caduco iudicio perdendā, sibi crimen, dū alios iudicāt imponentes, Paul. Corint. 1. c. 6. *iā quidē delictū est in vobis, quia iudicia habetis inter vos.* †Nā dicunt hæreticū non occidere, sed vitare dominum docuisse 3
Matt. 18. dū in pertinaci hæc subdijt. *Si autē Ecclesia nō audierit sit tibi sicut Ethnicus & publicanus.* Apostol. ad Tit. ca. 3. *Hæreticū hominem post vnā, & secundam correptionē deuita; scias enim quia subuersus est.* †Et ita dicunt quod Apostoli dū vo- 4
lebant ignem de cęlo deducere, & Samaritanos hæreticos perdere compescuit eos Christus dicens apud D. Luc. c. 9. *Nescitis cuius spiritus filij sitis, non venit filius hominis animas perdere, sed saluare.* † Ex quibus concludit Lutherus nō 5
esse boni spiritus hęreticos, & magos, huiusmodi occidere, & comburere, sed mali spiritus, qui erat homicida ab initio, & filij Chaldeorū, quorū Deus Vr semper vrit, & sęuit, quia nullus est cogendus suscipere religionem *cap. de Iudæis dist. 45. cap. maiores §. item de baptism.*

¶ Quæ licet sententia tot Sacrę scripturę testimonijs cōprobari videatur 6
falsa nihilōminus est, hæretica, detestabilis, scandalosa, ac temeraria, quia hæreticos, & impios, qui in religionē aliquid machinantur, quales magi huiusmodi omni cura occidendos esse, ac in vtroq; gladio insequēdos ex omni iure authoritate cōprobarūt *Alf. Castro li. 1.*

de

de iusta hæreticor. punit. concius meus Epis
copus D. Iacob. Simanc. de Cathol. instit.
7 *tit.* 46. †Nam eos, qui religionem tur-
bant, aut ab ea dicedunt, non solũ Ca
tholici, sed & Ethnici grauiter punie-
runt. Apud Athenienses iudices fuerũt
violatæ religionis per duo milia anno-
rum ante Christum natum, qui sacer-
dotes fuerunt sacri Eleusini, omninm
sacratiores, *Pausan. Eliac. li.* 5. *& de reb.*
8 *Phocens. lib.* 10. †Et Prothagoras, Ana-
xagoras, Anacharsis, & innumerabiles
alij, Græcos, Scythas, & Persas ob eam
causam varijs tormentis, & supplicijs
affecti sunt, vt traddunt *Ioseph. lib. 2. cõ-*
tra Apion, Plutarch. li. de superst. & in vi
ta Niciæ, Diogenes Laert. in eorum vita,
D. Chrysost. hom. 4. in Pauli Corinth. 1. *D.*
9 *Cyril. lib. 6. contra Iulian* †Nam cum
nullum sit crimen maius, quam quod
in religionem commititur, *Cic. li.* 1. *na-*
tur. Deor. merito in hoc crimine omnes
nationes excandescerunt, ac acerbissi-
mis pœnis damnarunt, vt traddit *con-*
ciuis meus Episcopus Simanc. de Cathol. ins-
tit. tit. 34. *ex n.* 1. *& tit.* 46. *ex n.* 34.
10 † Quia in peccatorum punitione nõ tã
delinquentis correctio attenditur, sed
bonum publicum, quod ex talis emen-
da nascitur, fine, vt ait D. Isidor. lib. 5.
Ethimolog. cap. 20. relatus in cap. fa-
ctæ sunt leges, dist. 4. *vt humana coer-*
ceatur audatia, tutaque sit inter improbos
inocentia: & ipsis improbis formidatio sup
11 *plicio refrenetur nocendi facultas.* †Vt v-
nius pœna metus sit multorum, *Deut.*
cap. 13. *&* 19. *&* 21. *Prou. c.* 19. *&* 21.
nam dum flagelatur pestilẽs etiam in-
nocens astutior fit *l.* 1. *C. ad l. Iul. repe-*
12 *tund.* † Vnde merito dicere solebat cõ
ciuis meus L. Annæus Seneca lib. de
morib. *bonis nocet, qui malis pepercit,* &
Lactant. lib. de ira Dei cap. 17. *bonorum*
salutem custodit, qui malos punit.
13 ¶ Neque obstant in cõtrarium adu-
cta quibus se hæretici tuentur perperã
Scripturam sacram intelligentes, at-
què vsurpãtes, vt eorum patre Sathana
sacrijs testimonijs abutens Christum
persuadit, vt á templi pinaculi miteret
se deorsum *D. Luc. c.* 4. † Sic nobis pas- 14
sim religionis veritate imbutis, ipsi hæ-
retica vesania turgidi errores suos sa-
cris testimonijs palliatos solent obice-
re, diuinam omnem, & humanam sa-
pientiam præuertentes, dum sacram
scripturam ex suo capite interpræ tare
audent, cum sensum ad Ecclesiam per
tineat, vt tradũt *Iræn. lib.* 3. *aduers. hæres.*
cap. 40. *& lib.* 4. *cap.* 43. *Origen. in Matth.*
homil. 29. *Simanc. de Cath. instit. cap.* 59. *ex*
nu. 4. † Et vt ad obiecta veniamus non 15
obstat illud *Matth.* 7. quia Christus ibi
iurisdictionẽ contentiosam non prohi-
buit, sed illos, qui temerario ausu in a-
liorum vitas sine lege, & potestate cen-
sores existunt, vt in suã potius vitam
oculos conijciant, quam aliorum fac-
ta carpiant, nam vt ait Apostolus ad
Rom. cap. 14. *Tu quis es, qui iudicas seruũ*
alienum. † Nec minus obstat illud. *Paul.* 16
Corinth. 1. *cap.* 6. Nam cum iudiciorum
contentiones quales gentes interse ha
buerant, absq; inuidia exerceri nequãt,
clerici eas accipientes delictum ha-
bere profitetur, quia iurgium conten-
tiones non sunt altitudini ecclesiasticæ
dignę. D. Matth. cap. 5. *Qui vult tecum iu*
dicio contendere, & tunicam tuam tollere,
dimite ei, & palium. †Neque etiam obs- 17
tat illud *Matt.* 18. *& Apost. ad Tit.* 3. Nã
cum argumentũ á negatiuis, neque ar
guat, neque probet, non sequitur hoc
non reperitur, ergo non debet fieri, vt
asserunt *Dialectici.* † Nam si Christus 18
hæreticos exurendos non instituisset:
nunc ob id pastor vigilans eos patie-
tur impune in Christi gregem grasare?
nam hæretici lupi apellantur, *D. Matth.*
c. 7. † Ob id enim irascitur Deus in pas- 19
tores suos apud Ezech. c. 34. *Quia pro eo,*
quod facti sunt greges mei in rapinam, &

 oues

oues meæ in deuorationem omnium bestiarũ agri, eo quod non esset pastor (nec enim quæsierunt pastores mei gregem meum: sed pascebant pastores semetipsos, & greges meos non pascebant) propterea pastores audite verbum Domini, hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ipse super pastores requiram gregem
20 *meum.* † Et licet in dicto loco eos occidendos non præceperit alijs locis expresse cauit D. Matt. cap. 18. D. Marc, 9. *Væ homini illi per quem scãdalum venit: expedit enim ei, vt suspendatur mola asinaria ad collum eius, & demergatur in profun*
21 *dum maris.* † Et dum hæreticos vetare docuerit ipse sacrilegos ementes, & vẽdentes de templo eiecit, *D. Matth. c.* 21. *Mar.* 11. *Luc.* 19. *Ioan.* 2. & D. Petrus eo præsente, nec vetante quidem auriculam Malcho sedicioso amputauit. *D. Ioan. c.* 18. & D. Paulus Ananiam, & Saphiram hæreticos occidit, *Act. Apos.* 5.

22 ¶ Neque etiam obstat illud *D. Luc. cap.* 6. quia eo discipuli merito á Christo reprehenduntur, quod ignem de cœlo contra Samaritanos peterentur, quia id magis ex vindicta, quam animarum salute facere videbantur, quod secus est in Magistratus, qui iure, non iniuria puniunt, vt tradit *Ioan. Roffens. tract. contra*
23 *assert. Luth. art.* 33. † Neque dicendum est nullum esse cogendũ ad suscipiẽdam religionem, nam illud intelligitur de illis, qui illam nunquam sunt professi, nam tamen de eos, qui iam fidem Catholicam susceperunt, quia cogẽdi sunt in ea perseuerare, ne arbitrio suo abutẽtes in hæreses in sanissimas præcipitentur, & perditi ipsi cœteros perdant. *cap. displicet.* 23. *q.* 4. *cap. vides.* 23. *q.* 6. *cap. Iu*
24 *dæis, dist.* 45. † Nam virga, atque correctio tribuit sapientiam *Prouerb. c.* 29. siue vt ait D. Isai, c. 26. *Sola vexatio intellectũ dabit auditui.* & c. 28. *Misereamur impio,*
25 *& non discet iustitiam facere.* † Vnde tales hæretici non sunt audiendi, nã libertas ille Lutherana, magis seruitus est quã libertas D. August. epist. 166. *Posse peccare non libertas, nec pars libertatis.* † Et 26
Arist. lib. 5. Polyt. c. 9. *Vitiosum esset viuere, vt vnusquisque vult, viuere autem conuenienter reipublicæ non seruitutem, sed salutem esse.* † Nam vt ait D. Chrysost. ad 27
Rom. ser. 23. *Libertas disoluta, & moderamine carens vbique mala, & confusionis causa est.* quia vt ait Comicus, *Deteriores nos omnes sumus licentia.* † Vt sic merito 28
de his prophetico lumine testetur D. Pet. can. 2. c. 2. *In errore conuersantur, libertatem promitentes, cũ ipsi serui sint corruptionis.*

¶ In criminibus enim puniẽdis tres 29
causæ considerantur, vna vt is, qui delinquit corrigatur, atque emendetur: altera vt ei satisfiat, cui damnum est illatũ: tertia vt cœteri á similibus peccatis deterreantur, quæ omnia pereunt, si á pœna mentes arceantur *D. Thom.* 2. 2. *q.* 10. *cum seq. Cast. lib.* 2. *de iusta. hæretic. punit. c.* 3. † Et licet pœnam illam, quæ tendit 30
ad emendationem dumtaxat eius, qui peccauit leuior esse soleat, cuiusmodi est castigatio parentũ, maritorũ, & dominorum. *l.* 1. *C. de emend. seruorũ. l.* 1. *de emendat. propinq. l. item quæritur.* §. *Iulianus. D. locati.* † Ea vero quæ ad damnum 31
datũ resarciendum dirigitur longe cõsiderabilior est, nam ad iustitiam commutatiuam pertinet: commutat enim multa pro culpa; quinimo iustitia ipsa punitiua est cõmutatiua pœnæ pro culpa, & nõ respicit punctum indiuisibile, *Soto in sent.* 4. *dist.* 19. † Et in grauioribus 32
nõ tantum satisfieri debet ei, qui damnum passus est, sed etiam vniuersæ reipublicę, cuius in primis interest, ne crimina sint impunita. *l. locatio.* §. *quod illicite, de publician. & vectigal. cap. vt famæ de sent. excommunic.*

¶ Quod autem pertinet ad publicũ 33
exemplũ magis perpendi solet, vt vnius pœna metus sit multorum, nam vt legitur Deuter. c. 13. *Vt omni Israel audiẽs timeant.*

timeant. & cap. 19. *Vt audientes cœteri timorem habeant.* & cap. 21. *Vt vniuer-*
34 *sus Israel audiens pertimescat.* † Nam pœna eorum qui delinquunt documentum, doctrina, & exemplum est aliorum, Prouerb. cap. 19. *Pestilente flagellato, stultus sapientior erit.* & cap. 21. *Dum flagelatur pestilens, etiam innocens astu-*
35 *tior fit.* † Itaque merito pro republica puniuntur improbi, vt qui semel peccauit, non peccet iterum: & qui rranquilitatem publicam perturbauit, eam deinceps promoueat, dum is, qui præbuit exemplum peccandi, præbeat alijs exemplum satisfaciendi, vt docet *Seneca lib. 1. de ira, Biesius lib. 2. de republ.*
36 † Quibus accedit alia causa ne bonis noceant. Et alios sibi similes faciat, vt dicit *Plato lib. 10. de legibus.* Nam vt ait Demosth. contra Aristogiton. *Insanabile ingenium oportet extetminare, & tollere de medio, ne eo vsque expectare, quod*
37 *accipiatis malum.* † Quare merito Cic. Philipp. 8. *In corpore si qnid eiusmodi est, qued reliquo corpore noceat, vri, ac secari patimur, vt membrorum aliquod potius quam totum corpus intereat.* ex quo recte versus.

Sed immedicabile vulnus
En se recidendum est, ne pars sincera trahatur.

38 ¶ Quibus ex causis non modo veræ religionis cultores punire solent hęreticos huiusmodi, sed his etiam qui verum Deum ignorabant, nam Iulius Paulus lib. 5. Receptar. scriptum reliquit, tit. de vaticinat. *Qui nouas, & vsu, vel ratione incognitas religiones inducunt, ex quibus animi hominum moneantur honestiores deportentur, humiliores capite puniantur.* † Nam omnia quæ in Deorum
39 prouidentiam excogitabantur, aut contra receptam religionem verterentur damnauit antiquitas, authore *Plutarch. lib. de superstit.* vt sic noua religio reprimeretur, vt ait *Euseb. lib. 4. præparat;*
Euang. † Sic Diopites decretum fecit, 40
vt omnium, qui de Dijs non recte sentirent, aut de rebus cęlestibus nouos sermones inducerent, nomen deferretur, & iuuente populo decretũ ratum fuit,
vt narrat idem *Plutarc. in Pericl.* † Quod 41
apud alias nationes etiam inualuit, nã Scytæ Anacharsim occiderunt, & regem suum Scylam regno priuarunt, & necarunt propter externos ritus, vt nar-
rat *Herodot. lib. 4.* † Anaxagoras impie- 42
tatis accusatus est, quod solem lapidem esse dixerit, authore *Plutarch. lib. de superst.* & Diagoras, quia opem Deorum negauit exterminatus fuit, vt tra-
dit *Tatianus in orat. contra Græc.* † Et So- 43
crates damnatus fuit, quod nouam religionem introducere videretur, vt tradunt *Plato in Apolog. epist. 7. Cic. lib. 1.*
de natu. Deor. Seneca epist. 105. † Alcibia- 44
des absens tanquam hæreticus damnanatus est, vt narrant *Thucides lib. 6. & 8. & Plutarch. in eius vita.* Aristoteles impietas accusatus, quod cultus Deorum minus probaret in Chalcidem profu-
git, vt meminit *Laertius in eius vita.* † 45
Vt sic contra hæreticos huiusmodi, qui Magos occidi negant, non solum diuina, sed prophana testimonia aducamus, quibus videant quam antiquum, quam vsitatum, omni sæculo, & apud omnes nationes sit hęreticos punire, ac Deorum criminibus in exteano iudicio cognoscere..................

CAP. II. De pœna violatæ religionis per omnes mundi ætates.

SVMMARIVM.

S. In-

*S. Inquisitionis tribunalia ante Reges Catho
licos nulla. n. 45.*
*Inqusitorum creatiò à sedè Apostolica. nu-
mer. 46.*
*Tribunali sancti Inquisitionis propagatio.
num. 47.*

RELIGIONIS cau-
1 sa apud omnes natio-
nes prima, & præstantis-
sima hauita fuit, quia vt
ait conciuis meus L. An
neus Seneca (quem sanc
tum appellat *D. Hierony. de viris illust.*)
lib. 4. de benefic. cap. 4. *Nulla gens adeò
extra leges, moresque proiecta est, vt Deum
2 negat.* † Quare apud Athenienſ. qui in
Deorum cultu, studioque religionis
longe alios omnes antecelluerunt, nõ
tantum Areopagitæ impios seuerisi-
me punierunt, sed etiam violatæ reli-
gionis apud Eumolpidas agebatur, vt
narrat *Demosten. in orat. aduersus An-
3 drot.* † Erat autem sacratisimorum
pars Eumolpidæ, qui Eleusinis sacris,
(omnium primis) præponebantur, ex
quo apud eos impietatis causa trac-
tare iussum fuit, qui ad augustiora
religionis erant propositi, in qua pa-
gane totius Theologiæ mysteria con-
tinebantur, vt tradit *Pausan. Eliacor. lib.
4 5. & de rebus Phocens. lib.* 10. † Vtpote
in quibus diabolus humanæ lapsus, &
ruinæ triumphum sibi instituit decan-
tandum, quod ex Eua reportarat, vt
tradit *Anton. Clar. Syluius, lib. 1. de legi-
bus Rom. iuris antiq. cap.* 13. † Fuit enim
5 religionis cultus, non solum ad bene,
beatæque viuendum necessarius, sed
etiam ad externam polytiam, quia si-
ne religione ciuitas stare non potest, vt
docet *Cicer. lib. 1. naturæ Deorum, Arist.
6 lib. 7. Polytic. cap.* 8. Nã vt ait Plutarch.
lib. aduersus Colot. *Facilius credo sine
area edificeri posse, quam sine religione res-
publica gubernari.* † Vnde *Machiauellus*
homo sané impius, ac polyticorum
nostri temporis antesignamus *lib. 1. suo
rum discurs. cap.* 11. Religionem neces-
sarium esse ad rempublicam gubernan
dam affirmat; *& lib. 1. cap.* 12. certius
nullus, inquit, indicium repereri potest
ad alicuius teipublicæ ruinæ, quam si
in ea religio, & cultus diuinus deficiat.
† Nam totius principatus potentiam, 6
subditorum obseruantiam, peccandi
metum, ac reipublicæ tranquilitatem
in religione sitam esse contendit *Bo-
dinus (eiusdem laui homo) lib. 4. cap. 7.*

¶ Vnde sapientia æterna ante mun- 7
di creationem in illa diuina, & prime-
ua Angelorum republica Spiritus, qui
arrepta sibi diuinitate similes altis-
simo esse voluerunt, ipsemet Deus in-
quisitoris officium fungens Luzbelem,
& sequaces hæresis, & apostasiæ reos
(omnibus gratiæ bonis confiscatis) á
cœlesti sede in inferorum perpetuo, &
tenebroso carcere detrudit, *D. August.
lib. 3. de Trinitat.* † Quod adendum est 8
ad *Ludouicum Paramo tract. de origine
& progres. S. offic. Inquisit.* viro sané
erudito, dum huius tam celebri apos-
tasis criminæ oblitus originem ab Adæ
lapsum repetere instituit, cum prima
creaturæ infidelitas Angelorum fuerit,
vt tradunt *Tostat. & alij ad illud Ezech.
cap.* 28. *Tum Cherub extentus, & prote-
gens posuite in monte* Dei, &c.

¶ Post mundi autem creationem, 9
in prima ętate, in Adamum humani ge
neris protoplastom, ac vniuersalem
parentem non minori scelere proprio
ore confessum, ac mulieris testimonio
conuictum, excommunicationis sen-
tentiam protulit Genes. cap. 3. *Maledic-
ta terra in opere tuo*, ac bonorum confis-
cationis, *Emisit eum Dominus de para-
dyso.* ac loco sacci benedicti, *Fecit quo-
que Dominus Deus Adæ, & vxori eius
tunicas pelliceas, & induit eos.* Ex quo sac
ci benedicti pœna emanauit, vulgo

 Sanbenito,

Sanbenito, nam potentia peragentes apud antiquos sacco induebautur, Es-
10 ther cap. 4. *Et indutus est sacco.* † Nam Adam ex sua electione hęresim contraxit, vt docet *Diuus Augustinus lib. 1. aduersus Iulian. cap. 3.* Nam vt ait Tertulianus lib. 2. aduersus Marcion. cap. 2. *Quis dubitauit ipsum illud Adæ delictum hæresim pronunciare, quod per electionem suam potiusquam diuinæ sententiæ admisit.*

11 ¶ In secunda mundi ætate, qui incipit illico post vniuersalem cathaclysmum, quod vniuersam terram operuit, ab origine mundi secundum Hæbreos anno 1658. & secundum Septuaginta interpretes 2244. Nemrod filius Chus, nepos Cham, & pronepos Noe, *Genes. cap. 10.* primus induxit hominibus idolatriam, vt ignem quasi Deum colerent, vt tradit *Hugo de Sanc-*
12 *to Victor. in adnotat. ad Genes.* † Et suasit edificare turrim, *Genes. cap. 11.* cuius culmen pertingeret ad cœlum, eo animo, vt inquit *Diuus Augustinus lib. 16. ciuitatis Dei cap. 4. vt contra* Deum *se tue-*
13 *ri posset.* † In tanti sceleris pœnam confundit Deus linguas eorum, vt nemo posset intelligere proximum suum, quo Deus sacrilegos ausus hominum hæreticorum solet compescere; vt in varias linguas, ac opiniones diuisi confusione puniantur, vt tradit *Ludouicus Paramo vbi supra, lib. 1. tit. 3. cap. 1. numer. 3.*

14 ¶ In tertia mundi ætate, quæ incipit secũdum Hębreos ab anno 2032. & secundum septuaginta Interpretes 3389. Abraham primus Chaldæos exprobans quod ignem colerent ab eis in igne deicitur, vt cremarentur, sed liberatus diuinitus Pater fuit futuri sæculi, vt tradit *Diuus Augnstinus lib. 12. ciuitatis Dei, cap. 3. Rupertus lib. 3. de Tri-*
15 *nitate.* † Et ita intelliguntur illa verba

Sanbenito, nam petentia peragentes apud antiquos sacco induebantur Ester cap. 4. *Et indutus est sacco.* † Nam 10
Adam ex sua electione hæresim contraxit, vt docet *Diuus Augustinus lib. 1. aduersus Iulian. cap. 3.* Nam vt ait Tertulianus lib. 2. adnersus Marcion. cap. 2. *Quis dubitauit ipsum illud Adæ delectum hæresim pronunciare, quod per electionem suam potiusquam diuinæ sententiæ admisit.*

¶ In secunda mundi ætate, quæ incipit illico post vniuersalem cathaclysmum, quod vniuersam terram operuit ab origine mundi secundum Hæbreos anno 1658. & secundum Septuaginta Interpretes 2244. Nemrod filius Chus, nepos Cham, & pronepos Noe, *Genes. cap. 10.* primus induxit hominibus idolatriam, vt ignem quasi Deum colerent, vt tradit *Hugo de Sancto Victor. in adnotat. ad Genes.* † Et sua- 12
sit ædificare turrim, *Genes. cap. 11.* cuius culmen pertingeret ad cœlum, eo animo, vt inquit *Diuus Augustinus lib. 16. ciuitatis Dei, cap. 4. vt contra Deum se tueri posset.* † In tanti sceleris pœnam con 13
fundit Deus linguas eorum, vt nemo posset intelligere proximum suum, quo Deus sacrilegos ausus hominum hæreticorum solet compescere; vt in varias linguas, ac opiniones diuisi confusione puniantur, vt tradit *Ludouicus Paramo vbi supra, lib. 1. tit. 3. cap. 1. numer. 3.*

¶ In tertia mundi ætate, quæ in- 14
cipit secũdum Hæbreos ab anno 2032. & secundum septuaginta Interpretes 3389. Abraham primus Chaldęos exprobans quod ignem colerent, ab eis in igne deicitur, vt cremarentur, sed liberatus diuinitus Pater fuit futuri sęculi, vt tradit *Diuus Augustinus lib. 12. ciuitatis Dei, cap. 3. Rupertus lib. 3. de Trinitate.* † Et ita intelliguntur illa verba 15
Genes.

Genes. cap.15. *Ego sum Dominus qui eduxi te de Vr Chaldæorum*, id est, *de igne Chaldæorum*, Esdr.2.cap.9. *Tu es Deus, qui elegisti Abraham de igne Chaldæorum.*
16 † Quim, & Sarra eius vxor Inquisitoris officium fungens Ismaelem idolatram cum Agare matre Aegyptia de domo expulit Genes. cap. 21. *Cum vidisset Sarra filium Agàr ludentem cum Isac.* Ludere enim idolatrare significat, Exod. cap. 32. *Sedit populus manducare, & bibere, & surrexit ludere.* † Item
17 & Patriarca Iacob hoc inquisitoris munere vsus fuit cum vocatis domesticis suis monet vniuersam suam familiam, vt auiciant Deos alienos, quos adorabant plures ex eis, *Genesis cap.*34. † Item
18 & Moyses, dum Iudæos vitulum adorantes á Leuitis occidi iuuet, *Exod. capit.* 33. & scismaticos Chore, Dathan,
19 & Abiron, *Numer. cap.* 16. † Nec non Abimalech, cum propter idolatriam septuaginta fratres suos occidit, *Iudic. cap.*9. & Saul dum Magos, & Ariolos exterminare fecit. *Reg.*1. *cap.*28.
20 ¶ In quarta mundi ætate, quæ incipit ab origine mundi secundum Hæbreos ex anno 2929. & secundum septuaginta Interpretes 4295. non defuerunt, qui pro religione pugnarent: nām Dauid in octauo anno regni sui deuictis Philistæis, eorum Deos iussit comburi, *Paralit.* 1. *cap.* 14. † Et post
21 mortem Manasses, qui adorauerat Solem, & Lunam, & vniuersæ militiæ cœli ædificauit altaria, & multiplicauit magos, maleficos, & incantatores, ob quod captiuus in compedibns ab Assyrijs ductus in Babylonem, *Reg.*4. *capit.*21. *Paralip.*2. *cap.*33. & 36. † Eius ne-
22 pos Iosias in regno succedens acerrimi Inquisitoris officium sustinuit nam altaria, & simulachra Baal destruit, lucus excidit, Soli, & Lunæ sacrificantes occidit, fana Moloch comminuit, ac ossa sacerdotum ibi sepultorum exumat, atque comburit: insuper, & omnes magos, & idolatras in vrbibus Samariæ, Manassæ, Ephraim, & Simeon, vsque Nephtalim subertit, *Reg.* 4. *cap.* 22. & 23. *Paralip.* 2. *cap.*35.
† Et anno quinto desolationis Iudeæ 23
Nabuchodonosor Rex Babylonis vastat Aegyptum, repertosque ibi Iudęos partim occidit, partimque transfert in Babylonem. Et in Iudæa, & Hierosolyma numerum ingentem occidit propter idolatriam, & quibus vitam concessit in captiuitatem duxit, vt tradit *Ioseph. lib.* 10. *antiq. cap.*11. *Hierem. cap.*52.

¶ In quinta mundi ætate, quæ incipit ab origine mundi anno 4743. se- 24
cundum septuaginta Interpretes, & secundum Hębreos 3367. & ab vrbe condit. 163. in transmigratione Babylonis Nabuchodonosor obstupefactus miraculo illo fornacis ardentis relinquentis intactos tres pueros Ananiam, Azariam, & Misaelem Inquisitoris exercens munus edicto publico iussit, vt occidatur quisquis Deum Israel blasphemauerit, *Daniel cap.* 3. † Et 24
post captiuitatem Babylonis sub Resa filio Zorobabel primi Ducis Iuda Esdras scriba inquisitoris munus exercuit dum in templo é suggesto legeret edictum legis Domini á mane vsque ad meridiem vniuersa mulritudine virorum, ac mulierum audiente, flente, Deumque adorante, vt habetur *Esdr. lib.* 2. *cap.* 8. & *lib.* 3. *cap.* 9.
† Item, & Mathathias sacerdos cum 26
quinque filijs suis Anthiocho Rege, nec se, nec suos idolis facrificaturus respondit, & Iudeum sacrificantem occidit, idolatriam destruit, vindicat legem, ac reuocat Dei cultum, *Machabeorum.* 1. *cap* 2. & *lib.* 2. *cap.* 5.
† Et mortuo Matharhia Iudas Macha- 27

beus eius filius ſuccedens, non minori
religione omnes impios trucidat, &
Dei hoſtem Apolonium Cælesyriæ du
cem occidit, exercitumque eius delet,
Machab.1.cap.3.& lib.2.cap. 8 ac blaſ-
phemum illum, & impium Nicano-
rem,& exercitum eius, & quinquagin-
ta ſeptem milibus bellatorum conſla-
tum, Deo fretus fugat, *Machabeor.* 1.
28 *cap.7.& lib.2.cap.*15. † Defuncto Iuda
ſuccedit Ionatas frater eius Inquiſitor
extrenuus, qui Azotum, & templum
Dagon ſuccendit *Machab.* 1. *cap.*10. &
eius nepos Hircanus ob idolatriam Sa-
mariã obſidione captã ſolo adæquat,
vt tradit *Ioſeph. lib.* 1. *de bello Iudaic.*
*cap.*2.

29 ¶ In ſexta mundi ætate Chriſtus Do
minus noſter primus Inquiſitor fuit le-
gis Euangelicæ, qui decimotertio ſuæ
natiuitatis die notum fecit vniuerſæ
Hieroſolymę per tres Reges Magos
ſe in mundum veniſſe, *Matt.cap.* 2. ac
in duodecimo anno decens Illos in tem
plo pręſtantiſsimi Inquiſitoris ſpeci-
30 men præbuit, *Matt.cap.*3. † Item,& eij-
ciens ſacrilegos de templo flagelans
eos, qui de diuinã Dei pręſentia male-
ſentientes eius domum commertijs
ſuis fedaberant, *Matth.cap.*21. *Marc.*11.
31 *Luc. cap.* 19. † Et ſimiliter quando con-
uincit hęreticos Iudęos futuram mor-
tuorum reſurrectionem negantes,
eos teſtimonio ſcripturę redarguens,
32 *Matth.cap.*22. *Marc.*12. *Luc.*20. † Ac
paſsim eorum peruerſa dogmata cor-
rigit, & Diſcipulos ad Emaus iter fa-
cientes, de ſuã reſurrectione quod ad
modo dubitantes tarditatis vitio com-
33 peſcit, *Luc.cap.*24. † Et tandem in puni-
tionem eorum, qui non crediderunt,
Iudæos priuat regno, & ſacerdotio, di-
ruit templum, ac tradidit eos in perpe-
tua infamia,& captiuitatis gentium, á
qua non liberabuntur vſque in finem
mundi propter infidelitatem, & hære-
ſim, & mortem Chriſti, vt tradit *Io-* 34
*ſeph.lib.7.de bello Iudaic.cap.*24. † Secun
dum quod eis prædictum erat per Pro-
phetas, *D.Iſai.cap.*28.29.47.49.50.59.
& 65. *Hierem.cap.* 3.5.8. & 12. *Oſeas*
cap. 3. *Amos.* 8. *Michæ.* 3. *Sophon.*3. *Za-*
char. 11. *Pſal.* 20.68. & 108. *Luc.cap.*9.
*D.Petr.canon.*1.*cap.*2. D.*Paul.ad Rom.*9.
† Et Chriſti ſucceſſores Apoſtoli, qui- 35
bus data eſt inquiſitorum iuriſdictio in
cauſa fidei, & poteſtatem ſuper omnia
Magica incantamenta, D. Luc cap. 10.
Ecce dedi vobis poteſtatem calcandi ſuper
ſerpentes, & ſcorpiones, & ſuper omnem
virtutẽ inimici. † Paſsim inquiſitorũ ſuſ- 36
ceperunt officiũ, nã D. Petrus Ananiã,
& eius vxorem Saphiram de Spiritu ſan
cto mentientes, tanquã hęreticos mor
te afficit, *Acta Apoſt.cap.* 5. & Simo-
nem ante magica volantem de medio
aere vi orationis reuocat, ac contriuit,
vt refert *Hegeſipus.* † Et D. Paulus in Pa- 37
pho inſula Elymam magum, & pſeu-
do prophetam Iudæum ſuæ prædica-
tioni reſiſtentem dicto excecat, *Act.*
Apoſt. cap. 13. & Hymenęum, & Ale-
xandrum hæreticos, quos excommu-
nicauerat tradidit Sathanæ, *ad Timoth.*
1. *cap.* 1. † Et fornicarium, qui nouerca 37
ſua vxoris loco vtebatur, & de matri-
monio male ſentiebat, pręcipit publi-
co Eccleſię conſenſu tradi Sathanæ
corporaliter, *ad Corinth.*1. † Et D. Ioan- 38
nes Euangeliſta cum liberatus ab exi-
lio rediĳſet Epheſum reperit Elionem,
Corinthum, & Marcionem hæreti-
cos aſſerentes Chriſtum ante Mariam
non fuiſſe, neque eſſe Deum aduerſus
quos ſcripſit, tam dilucide ſuum Euau-
gelium,& Apoſtoli omnes horum hę-
reſeos damnarunt in celebri illa Syno
do, quam habuerunt in Hieruſalẽ, *Act.*
*Apoſt.cap.*15.

¶ Sed Apoſtolis ſucceſſerunt Epiſ- 39
copi, qui diuino iure Ordinarij fuere
Inquiſitores Acta Apoſtol. 2. *Atten-*
dite

dite vobis, & vniuerso gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei.

40 † Nam Episcoporum munus est custodire oues sibi creditas, & hæreses extirpare, *cap. excommunicamus. §. addicimus de hæretic. cap. ad abolendam, eodem tit. lib. 6. cap. fœlices, cap. eam te de rescript. Simancas de Cathol. instit. tit. 25. ex num. 1. Rosas. sing. 44.*

41 † Et ideo multis synodis decisum est, vt causas omnes heresis expedirent, & præsertim *Concilio Nicæno, relato in cap. quoniam. distinct. 18. & in Concilio generale Lateranens. relato in cap. cum ex iniuncto; & in cap. vt commissi de hæretic. & in. d. cap. ad abolendam.*

42 † Vsque dum Albigensium errores de Trinitatis minysterio, ac sacramento pœnitentiæ malesencientes, quæ adeó fideles vexabant, vt Episcoporum diligentia pro eis extirpandis non sufficeret, á sede Apostolica delegati sunt primi Inquisitores ex nobilissima D. Bernardi familia tempore D. Innocent. III. vt tradit *Ludouicus Paramo, de origine S. Inquisit. lib. 2. tit. 1. cap. 1. ex num. 7.*

43 † Qui primordia huius sacrosancti tribunalis, ac fundamenta iecerunt, & eis alij sustituentes pro emergentibus negotijs creabantur, vsque ad tempora D. Alexand. III. Pontifex max. quo Christianæ fidei vindex D. P. S. Dominicus de Guzman Hispanus Oxonēs. diocecesis, religione, litteris, & nobilitate clarus, nobilissimæ ordinis Prædicatorum fundator, primus Inquisitor Generalis, creatus est anno Domini M. C. LXX. sub Alphonso III. Rege Castellæ, *vt Hispaniæ testantur Chronic.*

44 † Et postquam D. P. Dominicus miraculis corruscans vltimum diem clausit, Inquisitoris officium ad suos fratres, quasi hæreditario iure translatū illud per omnes orbi partes extrenuē gesserunt, ac plurimi eorū pro fide, & religione tuenda; non dubitarunt impiorum gladijs in memoriam posteritatis occumbere, vt tradit *Paramo vbi supra. d. lib. 2. tit. 1. cap. 5. ex nu. 1.*

† Quorum multi, ac de sanctissima Franciscana religione alij, qui non minore pietate corruscant post modum in Hispaniam missi fuerunt: licet ante Reges Catholicos nullū sanctæ Inquisitionis tribunalē erectum comperio, nam tempore Regis Ioan. II. ad damnandum Henricum Marchionem Villenæ Magiæ crimine diffamatum ab ipso Rege electi fuerunt iudices, quorum alter Alphon. ab Spina grauiter queritur illo sæculō nullum existere inquisitorem in *lib. in scripto fortalitium fidei in præfat.* 45

† Reges autem Catholici de fidei incremento satagentes à sede Apostolica impetrarunt, vt in Hispania vnus Inquisitor Generalis crearetur, cum potestate alios Prouinciales inquisitores instituendi, pro vt sibi videretur, & cum id obtinuisset, primus omnium creatur Inquisitor Generalis D. Thom. Turrecremata, familiæ Prædicatorum, pietate, & religione preclarus, vt tradit *Zurita lib. 1. Annal. cap. 49.* 46

† A quo vsque in hodiernum diem sanctæ Inquisitionis tribunalia tot viris litteris, & religione preclaris distincta, ad tantum fastigium sunt euecta....... 47

APPENDIX.

Obiectio de Eleusinis sacris.

Bonæ Deæ sacra solis mulieribus quare data, n. 1.

Bona Dea prima materia fuit. n. 2.

Terra non solum hominum, sed Deorum præbuit materia. n. 3.

Bonæ Deæ nomen quare prodire nefas. n. 4.

Bona Dea Eua fuit. n. 5.

Sacra bonæ Deæ ad humanæ lapsus triumphum diabolo decantandum inducta. num. 6.

Serpens

¶ Reprehendor quod in sacris Eleusinis dixerim paganæ totius religionis mysteria contineri, quia in illis diabolus humanæ lapsus, & ruinæ triumphũ (quod ex Eua reportauit) sibi instituit
1 decantandum. *num. 4.* † Nam dicunt sacra fuisse bonæ Deæ, solis mulieribus dedita, & noctu celebrata propter nefandissima scelera, quę nec diu, nequê á viris fieri licebãt, vt tradit *Pausan. Eliacorum. 1. Prop.*

Interdicta viris metuenda lege piamur.

2 † Bona Dea, prima materia fuit in qua bonum est per se, quod in alijs mediante forma contingit *Aristot. 2. Physicorum.* Ideo Opem, Rheam, Maiam, Cererem, Tellurem, Materteram, & alia terrę nomina appellabant, vt tradit *Varro lib. 4. de lingua Latina.* † Quia ter- 3
ra non solum hominum, sed Deorum prębuit materiam *D. Augustin. lib. 6. ciuit. Dei. cap. 8.* Nam á Dijs sola potentia distinguimur, non natura, *Apolon. 1. Argonaut.* † Sed nomen prodire ne- 4
fas fuit ob inimicitas mulieris, & serpentis, quas Deus in tanti sceleris pœnam indixit *Genes. cap. 3.* Siue ob religionem, Papin. Thebaid. 4.

Et triplici mundi dominum quem scire nefactum
Illud, sed taceo.

† Nam bona Dea Eua fuit, ideo finxe- 5
runt, ei Bachũ nutriendũ traditũ, quẽ ipsa deprauauit, quia arborem vetitam primis parentibus vitem fuisse crediderunt, vel ex illo Esdræ. 4. cap. 5. *Ex omni arbore solam sibi Deus vitam elegit,* † Quã 6
postea patrem serpentis forma deflorasse tradiderunt, quia sub his ambagibus diabolus humanæ lapsus, & ruinę sibi instituit triumphum, qui Euam sub serpentis specie corrupsit, & á iustitia originali auertit *Genes. 2.* † Vnde ser- 7
pens in honore esse cępit, & antiqui Dei superstitio orta, qui ad populi terrorem Domo *gorgonon* dicebatur quasi dęmon serpens: nam γοργον *serpens* significat *Eustach.* Iliad. θ † Et in sacris 8
Isidis, & Osiridis serpens culta, authore *Plutarch. in eorum comment.* vnde Ouid. lib. 1. Metamorph.

Sistraque erat, nusquamque satis quæsitus Osiris,
Plenaque somniferis serpens peregrina veneni.

† Quare celebrantes Orga Bachi ser- 9
pentibus coronabantur clamantes tota nocte, *Euoi, Euam,* teste. *Dionys. de situ Orb.* vt sit in illo mysticæ matris scelus prodirent, ex quo Bachus Eua dicebatur, Ouid. 4. Metamor.

Nictelliusque, Eleleusque parens, & Iachus, & Euam.

Qui

10 † Qui similiter liber pater dicebatur, quia vinum libertatem significat, quã dæmon Euæ promisit Genes. capit. 2. *Eritis sicut dij*. Horat. Carm. 2.

Euoe parce Liber
Parce graui metuende Thyrso.

11 † Sed quia non fuit vera libertas, sed tantum defectio á Deo, ideo in eius sacro vinum non proprié, sed lactis nomine offerabatur, vt libertatis blanditias ostenderent; lac enim blanditię sunt Prouerb. capite, 5. *Si te lactaberint peccatores*. & capite. 16. *Vir iniquus lactat amicum*. † Nec lac proprié li-
12 babatur, sed nomen tantum, quia doctißimus author huius superstitionis intellexit in Eua non esse principium generationis, quia sanguinem á muliere non trahimus, sed à viro. *l.* 1. §. *consanguineos. D. de suis, & legit. l. non*
13 *facile*. §. 1. *D. de gradibus cognat.* † Principium enim est, quod ex se non alium dependet, quod in Eua dari nequit, quia é viri corpore educta est, *Genes. cap.* 1. & ita nil mirum si vxor in iure vicem filiæ sustineat. *l.* 1. *D. de rerum amotar.* † Vnde viri arcebantur, Propert.

Interdicta viris metuenda lege piamur.

14 Non quod virgo esset, quę mater fuit cunctorum viuentium, sed quod materia, quæ est mulier forma periclitatur, seu poluitur, siue quod maiestas superiorem abhorret, Seneca.

Nec regna socium ferre, nec tedæ sciunt.

15 † Quæ vt arcana fierent condebantur in cista, Catull.

Pars obscura canis celebrant Orgia cistis.

Principio singulis mensibus, quo mulieres menstrua paciuntur celebrabant à viris seductæ, per noctem concurrentes.

Et non assuetis per nox vlulauit Eleusis
Mensibus.

16 † Postea annale sacrificium in hac forma describitur ab Ouid. lib. 10. metamorph.

Festa piæ Cereri celebrant annua matres
Illa quibus niuea velata corpora veste
Primitias frugum dant spicea certa suarum,
Perque nouem noctes venerem, tactusq; viriles
In vetitis numerant.

† Nocturna enim sacra fuerunt, quia religiosiora, vel quod Græci mysteria sua noctu celebrarent *D. Clemen. strom.* 4. vel vt eius antiquitatis fuisset inditium, quia nox prior est quam dies, qui actionem significat, cum prior sit status, quam motus in his sensibilibus, quia omne quod fit necesse est fieri ab aliquo principio immobili, nam si mouetur, non erit principium, *Arist. lib.* 1. *Physicor.* † Siue etiam quod nocte anima sensuum motu, & officio liberata ad seipsam reuoluta quiescit, Horat. in Oepod. od. 5. 17 18

O rebus meis infideles arbitræ
Nox, & Diana, quæ silentium regis
Arcana cum fiunt sacra.

¶ Putabant enim arborem vetitam hominivitem fuisse iuxta illud, quod ait de huiusmodi lapsu propheta Ezechiel. cap. 15. *Filij hominis quid fiet de ligno vitis ex omnibus lignis nemorum, quæ sunt inter ligna syluarum? nunquid tolletur de ea lignum, vt fiat opus, aut fabricetur de ea paxillus?* &c. † Quo in loco Hieronym. Prado apud auunculum meum Ioan. Bapt. Villalpando in Regio Codice, tom. 1. ad Ezech. d. cap. 15. fol. 172. *Appelles merito vitam alteram artificiatam non sine diuino auxilio á Noe inuentam, vt succederet in vicem ligni vitæ hominis vetiti.* † Quare Moyses (qui Geneseos libros scripsit) non fine mysterio vitem auream in templo colocauit, quam Aristobolus ad Pompeium dono misit, vt traddunt *Annæus Florus nostrorum Senecarum* 19 20 21

origine

origine lib. 3. cap. 5. Ioseph. antiq. Iud. cap. 14. Iustus Lipsius lib. 2. Elector. cap. 5. † Et sacerdotibus non solum vinũ, sed omne vitis fructum, quasi prçuaricationis causam, interdixit Leuit c. 6. *Accetum ex vino, & quidquid, quod ex vua exprimitur non bibet, vuas recentes, sicasque non comedet.*

CAP. III. de supræma Regis iurisdictione, & potestate.

SVMMARIVM.

ADamo primo parenti data est iurisdictio omnis & potestas. n. 1.

Iurisdictio omnis à Deo emanauit. n. 2.

Eccles. 17. Sap. 9. explicantur de iurisdictione. n. 3.

Regum eligendorum causa. n. 4.

Regum officium. n. 5.

Regis munus iudicare. n. 6.

Iudices Regum loco constituti. n. 7.

Imperatores iura abibant. n. 8.

Nuñus Rasura, & Laincaluus iudices. n. 9.

Iudices purpurati, & coronati, apud Hæbreos. n. 10.

Regis manu omnia expediebantur. n. 11.

Consules vnde dicti, & quare creati. n. 12.

Consulis officium iudicare fuit. n. 13.

A Consulibus ad populum prouocatio quare inducta. n. 14.

Dictatoris officium supræmum fuit. n. 15

Prætor creatus vt iurisdictioni præesset. num. 16.

Quæstores parricidi, Triumviri capitales, Aediles, ceralij iudices. n. 17.

C. Iulius Cæsar Imperatoris nomen primus vsurpat. n. 18.

Legis Regiæ origo. n. 18.

Legis regiæ potestas. n. 19.

Magistratus populi Romani. n. 20.

Hispani à Romanis habitum, mores, & linguam suscepimus. n. 21.

Romance dictum quasi Romanum. n. 22.

Hispanè loquẽdo latinè loqui possumus. n. 23.

Corduba cæteris alijs Latina lingua antecelluit. n. 24.

Cordubenses ciues Romani habiti. n. 25.

Roma quos armis subigere nequirat, sociorum nomine deuinxit. n. 26.

Roma ab Hispanis condita, & gubernatanum. 27.

Comites ex Imperio in Hispaniã missi. n. 28

Comitis efficium magis ad imperium. n. 29

Proconsulis officium ad iurisdictionẽ. n. 29

Procõsul Bæticæ iurisdictionis munus. n. 30

Comitis dignitas multis sæculis ante Romanos Hæbreis floruit. n. 31.

Comites in Hispaniæ priusquam Reges creati. n. 33.

Comites in Hispania temporales post creatos Reges. n. 33.

Comitis dignitas hodie perpetua. n. 34.

Comites sunt rectores perpetui. n. 35.

Sentẽtia Vicari Præfecti vrbis non est prouocanda ad ipsum Præfectum. n. 36.

Sententia Vicari dictarum potestatum non est appellanda ad ipsas potestates. n. 37.

Bobadilla reprehensus, qui putauit à sententijs Vicari appellari ad Comitem. n. 38.

Reges nostri non ex lege Regia, sed ex domino imperium accipiunt. n. 39.

Regum nostrorum iurisdictio non ex vsurpata Cæsaris potestate, sed ex D. Pelagi electione. n. 40.

Reges ante Pelagium eligebantur. n. 41.

Electione Reges creari iussum est. n. 42.

Lege Gottorũ ad succesores Regum regnũ delatum. n. 43.

Rex nostar caput, & finis totius iurisdictionis. n. 44.

Magistratus omnes ex Rege deriuantur. num. 45.

1 IVrisdictio omnis, & potestas á Deo Domino data est primo omniũ parẽte ac protoplasto Adamo Genes. cap. 1. *Replete terram, & subiicite eam & dominamini piscibus maris, & volatilibus cœli, & vniuersis, quæ mouentur*

tur super terram.† Nam vt ait Sapiẽs Ec-
clesf. cap.17. *Deus creauit hominem, &c.*
& dedit potestatem eorum, quæ sunt super
terram, & Sapient.cap.9. *& sapiẽtia tua*
constituisti hominem, qui dominaretur crea
3 *turæ.* †Quæ sanè ad iurisdictionem, &
imperium esse referenda expressè do-
cent *D.August.lib.*14.*Ciuit.Dei,cap.*21:
*Dionys. li. de diuin.nomin.c.*12.*D.Thom.*
*p.*1.*q.*96.*art.*1. *& lib.*3. *de regim.Prin-*
4 *cip.* 1. † Sed discretis gentibus,& vrbes
conditæ cum omnia vnius arbitrio regi
non possent, cœperunt homines bene
moratos Principes coustituere, vt pœ-
nis, & præmijs propositis corruptã na-
turam, & vitiosos motus licentius erũ
pentes in oficio continerent *l.* 1.*D. de*
5 *iust. & iur.* †Nam Regis officium est
vrbes, atq; homines fœlices, & beatos
facere, vt docent *Socrates, & Aristote-*
les, ille relatus á *Xenophon. lib.*3. *de dic-*
*tis, & factis Socrat. & lib.*2. *&* 8. *de Cy-*
roped. hic vero *lib.* 8. *Ethicor. cap.* 11.
6 *Iãblic.epist.ad Dyoscol.* †Vnde eorũ mu
nus apud omnes nationes iudicare fuit
Reg. 1. cap. 8. *constitue nobis Regem, vt*
iudicet nos, sicut vniuersæ habent nationes.
Reg. 3.cap. 10. *Constitui te Regem, vt fa*
7 *ceres iudicium, & iustitiam.* † Ex quo a-
pud Hæbreos Regis loco iudices cons-
tituti sunt á Moyse vsque ad Saulem,
vt patet ex libris *Iosue, & Iudicũ, Ruth.*
cap. 1. *quando Iudices præerant.* Qui rexe
runt Israel per annos CCCCL. Acta
Apost.cap.13. *& destruens gentes septem*
in terra Chanaam sorte distribuit eis terrã
eorum quasi per quadrigentos & quinqua-
ginta annos, & post hæc dedit iudices vsq;
8 *ad Samuel propheta.* †Hinc Augustus Im
per. asidue iura reddebat, vt traddit *Sue*
*ton.in eius vita,cap.*33. Vespasianus, Do
mitianus, Galba, Claudianus, Traian.
Hadrianus, Aurelius, Cõmodus, Perti-
nax, Seuerus, Caracala, Iustinianus, Fre
dicus, & alij, quos refert *Tiraq. de No-*
9 *bilit, cap.*28. *ex num.* 17. †Ex quo apud
nos Regis vices gerentes *Nuñus Rasu-*
ra, & Layn Caluus iudices appellati sũt.
Et inuictissimi pariterque potẽtissimi
Reges nostri hãc sibi,& posteris legem
imposuerunt, vt singulis hebdomadis,
semel quo ad minus subditorum con-
trouersias proprio iudicio dirimerent
l. 1.*l.*2.*tit.*2.*lib.* 2. *Recopil. Greg. in l.*
29. tit.9.p. 2. †Vt sic quasi propriũ Re 10
gũ munus exercẽtes Iudei iudices pur
purati, coronatique iudicabant, vt trad
dit conciuis, & præceptor meus *P.*
Mart.de Roa in singularibus locis, singulari
tate; & eruditione plenis lib. 3.*c.* 7. *&* 8.
quod Reges apud Troianos præstite-
runt, Virgil. Aeneid.6.

Hoc Priami gestamen erat, cum iura
vocatis
More daret populis.

¶ Quare apud populum Romanum 11
licet varijs vicissitudinibus iactatum,
Magistratibus, qui supræmę iurisdic-
tioni, & imperio pręponebãtur mu-
nus iudicare fuit, nam principio ex Ro
mulo omnia manu Regis expedieban-
tur *l.* 2.*D.de orig.iur.Tit. Liuius lib.* 1. *ab*
vrbe cond. Decad. 1. † Sed Regibus ex- 12
pulsis, cum nihil nocentius vnius do-
minationis proprio malo dedicissent,
imperium duobus viris mandarũt, qui
eo quod reipublicę consulerent Consu
les dicti sunt, vt traddit *Fenest. de Ma-*
*gist. Ayn. Riual. lib.*2.*hist. iur.* †Qui in 13
eadem regiam iurisdictionem succede
runt *l.* 2.*D.de orig. iur.* & iudicio præpo
nebantur, vt ex lege XII. Tab. traddit
Ryual. d. lib. 2. REGIO IMPERIO
DVO SVMPTO: IIQVE PRAE-
EVNDO, IVDICANDO, CON-
SVLENDO: PRAETORES IV-
DICES, CONSVLES APPEL-
LANTO. †Sed ne ipsi, vel posteri 14
deinceps per omnia regiam potesta-
tem sibi vindicarent, lege cautum est,
vt á Consulibus ad populũ prouocatio
esset, ne ipsi iniussu populi in caput ciuis
animad-

animaduertere potuiſſent, vt traddũt
Tit. Liuis li. 1. ab vrbe cond. Decad. 1. Aymar. Riual, lib. 2. hiſt. Iur. Car. Sygon. de antiq. Iure Rom. lib. 1. †Quod poſtea Dicta
15 tori conceſſerunt, qui in ſummo pericu
lo creatus libera animaduerſio data
eſt, quam (ob ſummam, quam habe-
bat poteſtatẽ) vltra ſex menſes fas non
erat retinere *d. l. 2. D. de Orig. iur. Tit. Liuius, & Sygon. vbi ſup.*

16 ¶ Sed cum Conſules finitimis vel-
lis abocarentur, neque in ciuitate eſſet,
qui ius reddere poſſet, Prætor creatus
eſt, ſic dictus, quia iuriſdictioni præeſ-
ſet, vt conſtat ex l. XII. Tab. quam refe
runt *Riual. d. lib. 2. Alicat. lib. 3. Parerg. cap. 3. Alex. ab Alex. lib. 2. dier. Ganial. cap. 15. & lib. 4. cap. 4.* IVRIS DI-
CEPTATOR, QVI PRIVA-
TA IVDICET, IVDICARI
VE IVBEAT PRAETOR STO.
17 † quibus Quæſtores parricidij, Tricem
viri capitales, Aediles, & alij iudices re
gio imperio ſucceſſerunt, vt docẽt *Tit. Liuius lib. 3. Decad. 2. Aymar. Riual. d. li. 2. Dionyſ. Halicarnaſ. li. 1. Carol. Sygon. li. 2. Annæus Florus noſtrorũ Senecarũ ori*
18 *gine, de geſtis Rom. c. 2.* †vſq; dum C. Iul.
Cæſar in Dictatorem electus donis, &
beneficijs alecto populo ſummam po-
teſtatem Imperatoris nomine (cũ Re-
gis inviſus eſſet) vſurpat: & ne amplius
populo libertatis eſſet ſpes, legem Re-
giã tullit, vel eam populo ferre coegit,
quæ lex Imperij appellatur *l. ex imperfecto C. de teſtam.* propterea quod de Cæ-
ſaris Imperio lata eſt, *Cornel. Tacit. lib.*
19 *17. Annal.* †Per quem omnis poteſtas
in Principem translata fuit, ſiue reddi-
ta *l. 2. C. de vetere iur. enucl. Duaren. lib. 2. diſp. cap. 19. Ioan. Corraſius lib. 6. Miſcellan. cap. 8. Couarr. lib. 1. variar. cap. 1. n. 3. Petr. Gregor. in ſyntag. p. 3. lib. 47. ca. 20.*
20 *n. 5.* †Ex cuius dignitate alij Magiſtra
tus pululare cœperunt; vt Præfectus
Auguſtalis, Præfectus Prætorio, Præ-
ſides Prouintiæ, Proconſules, Præfec-
tus vrbi, & alij de quibus extant, *tituli in Iuſtin. C. lib. 1.* de quorum ſingulis
egerunt *Sygon. & Riual. vbi ſup.*

¶ Ex quorum omniũ progreſſu mul 21
ti polytiam noſtram conſtare ſuadere
conantur, vel ex Romana illa domina-
tione, qua ſubacta Hiſpania, in Nos ha
bitum, mores, & linguam tranſmiſsit,
vt author eſt in hæc verba Strabo, *Turdetani autem, maxime, qui ad Bætim ſunt, plane Romanos mores aſſumpſerunt, nec ſermonis quidem vernaculi memores, ac plerique facti ſunt Latini, & colonos acceperũt*
Romanos. †Ex quo idioma noſtrũ vete- 22
res meritò dixerunt *Romance* quaſi *Romanum*, vt notat omnigena eruditione
clarus amicus noſter *D. Bern. Alderete lib. 2. de lorigem de la leng. Eſpan. cap. 7.*
† Quod adeo eſt verum vt etiam poſt- 23
quam Gotti, Humi, Vandali, & alij bar
bari plurima nobis vitia induxerint Hiſ
panê loquendo poſſumus Latinê loqui
ſimul, vt primi omnium tentarunt cõ-
ciues mei *Ioan. de Mena in cãt. & Amb. de Moral. ad Arithmeticã Silicei, & eius ex ſorore nepos Ferd. de Oliua in Dialog.*
†In quo patria mea Cordubenſis longe 24
alijs anteceluit, vt de ſuo tempore teſ-
tatur Romanæ eloquentiæ parens Ci-
cero in Orat. pro Archia poet. *Vt etiam Cordubæ natis poetis pingue quedam ſonantibus atque peregrinum aures ſuas dederunt.* † Et ciues Romani hauiti ſu- 25
mus, ex Conſtirutione Antoninij Pjj
auth. vt liberi de cœtero. §. fin. collat. 6.
quam ſomnijs inuoluit *Acurſius in l. in orbe Romano C. de ſtatu homin.* † Nam
imperioſa illa ciuitas, vt omnes ad 26
ſe alliceret, etiam quos armis ſube-
git ſociorum, nomine deuinxit, & ci-
uium Romanorum priuilegia conceſ-
ſit, *Machab. 1. cap. 8. D. Auguſt. lib. 5. Ciuit. Dei, cap. 17.* nam vt ait Claudian.

Matris non Dominæ ritu, ciueſq; vocauit,

Quos

Quos domuit, nexuq; pio longinqua re-uinxit.

27 ¶ Sed capta á Romanis Hispania (á quibus ipsa cōdita, & gubernata fuit) vltra Pretores, qui vrbanis, & Prouinciali bus rebus præsidebant: *d.l.2. D. de orig. iur.* de quibus latê *Sigon. & Rinal. vbi sup. Tit. Liuis lib.2. ab vrbe cond.*

28 † Alius Magistratus introduci cępit, qui *Cōmes* appelabatur, & cū supræma iurisdictione & imperio mitti consueuit, vt apparet ex inscriptione multarum legū ad hos Comites rescriptarum, & præcipué ad *Constant. Comitem Hispaniæ in.l. cū seruum 6. C. de seruis fugiti. & ad Octau. Comitem Hispaniæ in.l.1. C. vbi senator.*

29 † Ad quem vt ad *Virregem* difficiliores causæ referebantur, vt apparet ex *l. vnica. C. de offi. Comitis Orient.* quia magis ad dominatio nē quam ad iudiciū præponebatur, nā ad id Proconsulis officium deseruiebat *l.1. C. de offi. Procōsul. & legat.*

30 † Qui etiā Hispaniæ non defuit; & *Proconsul Bæticæ* appellabatur, vt apparet ex.l.2.D. de his qui sūt sui, *ex rescripto D. Pij ad Aeliū*

31 *Marcianum Proconsulē Bæticæ.* † Sed Comitis dignitas multis sæculis ante captam Hispaniam Hæbreis fuit â tēpore Dauid Regis Iuda, Reg. 2.c.20. *Qui esse voluit pro Ioab Comes Dauid.* Dauid autem regnauit secundum Hæbreos circa annos mundi 2900, Hispania autē capta est á Romanis ab vrbe condita anno D.XXXV. qui fuit ante natum Christū XXVI. *vt ex Dion. Casio, & alijs tradit Bern. Aldcrete, lib. 1. del origen de la leng. Espan. cap. 2.*

32 ¶ Quod extitit in causa, vt iam Romano iugo depulso, qui supremę iurisdictioni, & imperio Hispaniæ præponerētur, nō Reges, sed Comites appellabamus, vt de Ferdin. Gonzales Castellę Comiti (á quo Reges nostri originē ducūt) & alijs tradūt cōciuis meus *Ambr. de Moral. lib. 10. Marian. 8. Guardiol. de la*

33 *nobleza de Espan. c. 40.* † Sed creatis postea Regibus Comites tēporales esse cęperunt, nā á Regibus ad alicuius populi iurisdictionē præponebantur, nō secus, ac hodie Rectores ciuitatuum, quos appellamus *Corregidores*, vt tradunt *Zurit. tom. 1. Annal. lib. 2. c. 64. & Amb. de Moral. d. lib. 10. c. 33.* quia in Regis Vicarij eligebātur, *Belluga in speculo Princip. rub. 22. §. & quia. n. 56.* † Quorū munus ho- 34
die perpetuum est, & ad successores deuenit iure hæreditario, cū dignitate, & imperio, *Ant. Gom. in, l. 90. Tau. n. 12. Gregor. Lop. in. l. 12. tit. 1. p. 2. Molin. de primogen. lib. 1. c. 11. n. 10.* † Vnde eos Recto- 35
res perpetuos appellat *Aueud. in. cc. Prætor. c. 7. n. 1. Azeued. in rub. tit. 7. & 25. lib. 3. Recopil.* † Atq; ita quemadmodū à 36
seutētia Vicarij Præfecti vrbis, siue Rectoris appellari nō potest ad ipsum Rectorem, quia vnū, & idē tribunal est, & vtriusq; vna, & eadem iurisdictio. *c. Romana, & ibi omnes, de appellat. in. 6. Bart. in l.1. D. quis, & à quo appellet. & in. l. præcibus. C. de appellat. Couar. in Pract. c. 4. n. 8.*

† Ita similiter á sententijs iudicū dictatum potentatū, ad ipsosmet Duces, Co- 37
mites, & Marchiones appellari non potest *Angel. in. l. 1. §. qui mandatā. D. de offi. cius Couarru. d. c. 4. n. 6. Capicius decis. 27. Rolan. consi. 4. n. 41. & cōs. 75. ex n. 15. vol. 3.* † Quidquid ex pragmatica Guadala- 38
xaræ contrarium suadere conetur *Castillo de Bobadilla in Polyt. lib. 2. c. 16. n. 77.* quia in Regia nostra Granatensi Chancellaria nunquam vidi eorum sententias per dominos Auditores reuocare, vel confirmare: sed attenta solum, quæ á Vicario eorum lata est sententia ad vlteriora procedere, & reuocata, vel confirmata supplicationis libellum ad mittere, quod non fieret, si vterque esset valida, *ex tit. ne liceat tertio prouoc.*

¶ Et quia idē *Bobadi. vbi sup. lib. 1. c. 1.* 39
num. 19. Regis nostri iurisdictionem ab illa Cæsaris potestate deriuari conatur, persuadere, respuendus est, ne tanto

Principi, tam vitiosum principium tribuamus cũ Reges nostri, non ex lege regia, sed ex Deo imperiũ accipiũt *Pronerb.9. Tu elegisti me Regẽ populo tuo, & iu*
40 *dicẽ filiorum tuorũ.* † Cuius collatio facta non est ex illa vsurpata Cęsaris potestate, sed ex legitima D. Pelagi electione, qui post miserã Hispaniæ cladẽ á Gottis, qui ad Canthabros, & Astures se receperũt electus fuit summa cũ potestate, & imperio, à quo ad posteros iure hęreditario, & successiuo regnum delatũ est. *l.2. tit.15. p.2. Conar. in pract. c.1. ex n.*
41 *1.* † Nã ante Pelagium Reges Hispaniæ nullo iure sanguinis, sed per electionẽ Primatuũ, & Pręsbyterorũ creabãtur, vt apparet ex Cõc. Tolet. 4. can. fin. *Sed defuncto in pace Principe, Primates totius gentis cũ sacerdotibus successorem Regni cõ*
42 *silio cõmuni constituãt.* † Idemq; statuitur in *Cõcil. Tolet. 5. can. 3. & concil. 6. pluribus locis:* & in libro antiquissimo legũ Hispaniarũ, dictus, *Fuero juzgo in Proem. l.2* cuius hęc sunt verba: *Doncas establecemos, que de aqui adelante los Reyes deuẽ ser esleidos en la ciudad de Roma, o en aquel lugar do murio el otro Rey, con consejo de los Obispos, e delos ricos omes dela corte, y del*
43 *pueblo.* † Post Pelagiũ tñ, quia in eo summam virtutem, & religionẽ subditi agnouerunt, quasi eum perpetuum regnũ volentes constituere á Gottis lege generali sancitũ est, vt si Rex fuisset Catholicus, primogenitus eius ad regnum vocaretur, vt tradunt *Ioan. Lupus de obtent. Regni Nauar. §.9. p.6. Lud. Molin. de*
44 *primoge. lib.1. c.2. n.13.* † Et ita potentissimus Rex noster nullo electionis vitio, nulla tyranica dominatione, nullo ambitu externę gloriæ, sed ex diuina dispositione iure hæreditario, & successiuo Regnum potitur, ipseq; est caput, & finis totius jurisdictionis *l.2. & l.5. cũ seq. tit.23. p.3. l.1.2. et per tot. tit.1. lib.4. Recop. Parlador. lib.2. rer. quotid. c.1. n.5. Valasc. de iure emphit. q.8. ex n.20. Matiẽ. in. l.1. tit.10. gl.21. ex. n.6. li.5. Recop.* † Ex cuius 45
capite, vt ex limpidissimo fõte omnes Hispanię Magistratus deribãtur, de quibus quia alij fusẽ egerunt nobis, qui ad alia properamur, remorari non licet, nam vt vere Comicus.

Non ita quisquam bene subducta ratione ad vitam fuit,
Quin res, ætas, vsus semper aliquid apportet noui,
Aliquid semper moneat, &c.

APPENDIX.

1
Repræhendo, quasi nimis iactans dixerim Romam ab Hispanis cõditam, & gubernatam, *n.26.* quia asseruit Romã á Romulo conditam. *l.1. D. de orig. iur. l. fin. D. de rer. diuis.* & ab Hispanis nunquam gubernatam, quia regimen vrbis non nisi ciuibus Romanis dabatur. *l. Barbarius Philippus. D. de offi. præ*
sid. † De origine enim vrbis multis sæ- 2
culis ante Romulum natum, quinimo ante Aeneę in Italiam aduentũ totius antiquitatis, & moris maiorũ armariũ sic testatur Virgi. Maro lib.8. Aeneid.

Tunc manus Ausoniæ, & gentes venere Sicanæ.

Sicani isti Hispani fuerũt authore Dio 3
nys. Halicar. lib.1. *Sicani tunc eam tenuerunt,* de Roma agit, *genus Hispanum, quod fugatum à Liguribus paulo antea ibi habita*
re cœperunt. † Nã vt ait Strab. lib.6. *Ex qui* 4
bus fuerũt Hispani, quos Ephorus primos de barbaris, ait, istam insulem habitasse, quã Romam fuisse probat Seruius ad illud
Aeneid.7. *Rutuli, veteresque Sicani.* † Et 5
vt alios pretermittam Tucides Græcus (quem maximis laudibus extollit Cic. in Orat. lib 10. c.1.) ille enim lib.6. *Sicani primi demõstrãtur incoluisse, atq; vt ipsi prædicant omnium primi, quippe cum sint illius terræ indigenæ, sed veritas arguit eos*
Iberos esse orindos à flumine siccano. † Si- 6
ue

ue malueris *Sicore*, qui transit prope Leridam, quem hodie vocamus *Segre*, vt non indigne recenset conciuis meus potis historicus, quàm poeta Lucan. lib. 4. Farsal.

Super hunc fundata vetusta
Surgit Ilerda manu, placidis præluditur vndis,
Hesperios inter Sicoris nō vltimus amnis.

7 † Quibus in Romanæ monarchiæ Imperio successerunt Aborigines, qui subiūgandis finitimis, & ędificandis vrbibus á Tyberi vsque ad Lyrim, vocatiq; Aborigines vsque ad bellum Troianū, vt narrant *Tit. Liuius lib. 1. ab vrbe condit & Annæus Florus lib 1. hist. Halicarnaseus, Panuinus, Sigonius, Frosterus, & alij qui Romanam historiam conscripserunt.*

8 † Exusta Troia Aeneas ad Italiam appulit, ibique ab Euādro hospicio receptus (qui tunc Romæ Imperio potiebatur) ad quadam polytiam Romanos redegit, vt testatur *Virgil. vbi sup.* ex quo merito Imper. Iustinianus Nouel. 47. *Aeneas Rex Troianus, quadam nobis reipublicæ initia dedit, & nos ab illo Aeneadæ appellamur.*

9 † Is ex Lauinia Syluium suscepit, qui Aeneā Syluium creat, deinde Latinum Syluium, Latino Alba ortus, Alba Atys, Ati Capys, Capi Capetus, Capeto Tyberinus, Agrypa deinde Tyberini filius, post Agripā Romulus Syluius, á patre accepto imperio regnat, quibus & alijs Proca succendēs Nu mitorem, & Amuliū filios tulit, vt *narrat Tit. Liuius d. lib. 1. Decad. 1.*

10 † Ex quorū primo Rhea filia inter Vestales cōsecrata ex milite (Martis nomine) gemelos suscepit filios, qui ob matris incestu ad Tyberim proiecti, á Faustulo Regis pecotoris magistro reperti sunt, qui Accę Laurentiæ vxori tradit educandos, quæ quia corpus venale habebat Lupa inter pastores appellabatur, factus est locus fabulę, qua creditur eos à Lupa educatos fuisse, vt narrat *Marc. Ant. Sabelicus, lib. 2. ab orbe cōd. decad. 2.*

† Qui ex eo quod Romæ sub Luperaculi rupe educatentur Romulus, & Remus dicti sunt, non é contra, vt falso vulgus opinarur nā Roma dicta est, siue á Romo Aeneę Comite, vt voluit *Cæphal. Gergicius*, siue à Roma, filia Athlātis Itali, & Laucariæ matronæ Hispanæ, quā alij volunt fuisse fundatricem, *Plutar. in Romul. Fr. Ioan. de Pineda in Monarch. Eccles. p. 1. lib. 2. c. 17. §. 2.* 11

† Siue á voce Græca ῥωμαλέος qnę robustum significat, vt tradit *D. Hieron. lib. 1. contra Iouin.* siue ex Hæbrea voce רמה *Romah*, quę excelsum importat, eo quod excelsis collibus sita esset, vt ad illud Genes. c. 26. *Vox in Romah audita est*, tradit Guil. Hamer. & ex eo diligentissimus concius, & amicus meus *Ioann. Baptist. Nauarr. in Threno. Hierem c. 1. fol. 14.* 12

† Qui quidē Romulus, & Remus eo quod Romā patriam muris cinxissent, ac colapsam polytiam erigerēt cōditorum nomē sunt adempti, nō aliter quam de Semirami ad Babyloniā meminit *D. Aug. lib. 16. de ciuit. Dei. c. 4.* De ipsa Roma quam ante Euandrum Ianus, & Saturnus moderarunt Vigil. d. Aeneid. 8. 13

Hanc Ianus pater, hanc Saturnus condidit vrbem.

De ipso Euandro vbi proxime Maro.

Tūc Rex Euander Romanæ cōditor arcis.

¶ Quo ad imperiū autē barbarē adu citut. *l. Barbarius*, quia Hispani ciues Romani erāt, vt diximus *n. 24.* & ob id Traianus natus Hispaniæ Romanū Imperiū obtinuit, nec non Trogus Pompeus Romanorum Imperator Hispanus fuit, natus Cordubę, *vt constat ex vitis Pontif.* 14

† Et vt alios interim taceā L. Annęus Seneca, quē Reges nr̄i Cordubēsem fuisse fatētur in *l. 2. tit. 4. p. 2.* Romę publicé cōsulatū gessit anno vrbis DCCC II. vt patet ex l. 1. D. ad. S.C. Trebel. *Factū est senatus consultū tēpore Neronis VIII. Kal. Sep. Annæo Senec. & Trebellio Max. Cōss.* 15

16 †Fuit enim Hiſpania apud veteres magno in pretio habita, quæ ideo *πανια* *Pania* dicebatur, ſeu *Panonia*, ducta voce á *Pana* filio Dionyſi, qui primus Hiſpa-
17 niam colluit *Plin. lib. 3. cap.* 1. † Siue á *πανα Pana* Græcum, quod Latiné *totũ* ſignificat, ob eius diuitiarum potentiã, auri, argentiquè minas, hominum ingenia, virtutem, & doctrinam, vt notat *auunculus meus P. Ioan. Baptiſta Villalpando in Regio Codice tom. 1. p. 2. ad Ezech.*
18 *cap. 27.*† Poſtea autem *Spania* dicta eſt, addita S. quæ litterę P. & anteponebatur, & poſtponebatur, vt notat Marc. Capella lib. 3. de ſemivocal. *S nonnulli litteram non putarunt, quam Meſſalla quendam ſibillum dixit, quæ tam vtriuſque P. litteræ copulatur, vt ſpado, pſitacus.*
19 †Vnde ex ἑλλα dicimus *ſella*, ex ἑρπο *ſerpo*, ex ὑπερ. *ſuper*; nam vt ait Marc. Varron, lib. 2. de re ruſt. *Sus Græce dicitur* ὑς & lib. 4. de ling. Latin. ἑρπυλλον *ad-*
20 *dita S ſerpulum.*† Nam Hiſpania ob nimiam gentis virtutem, terræ fertilitatem, & metallorum copiam, adeò veterum animos in admirationem rapiebat, vt inter omnes Romani imperij prouintias prima, & præſtantiſsima habita eſſet ſecundũ *Plin. lib. 3. c. 3.* ideo addita Σ dixerunt *Spaniam*, nam Græcis Σπανιον *Spanion* nimirum eſt, vt notat Plato in Euthyd. τογερ Σπανιον ὦ
21 ευθυδημετιον. † Vnde Licet aliæ prouintiæ, quæ Romano ſuberant imperio in tributo earum rerum eſſent, quibus abundabant, Hiſpania ſolũ viros dare cõſueuit (loco tributi) quibus Romana monarchia regeretur, vt notat Claudiã. in laudibus Seren.

Nam aliæ gentes, quas fœdere Romã recepit,
Aut armis domuit, varios aptauit in vſus
Imperij, &c.
Sola nouum Latijs veſtigal Iberia rebus
Contullit Auguſtos.

CAP. IIII. de Pontificis iuriſdictione in temporalibus.

SVMMARIVM.

Pontifici max. iuriſdictionem hæretici negant in temporalibus, vt in ſua tueantur crimina. n. 1.
Vicari Dei poteſtatẽ Lutherus reclamat. n. 2
Hæreticorum ſententia de Pontificis poteſtate refutata. n. 3.
Concilij Florentini decretum de Pontificis poteſtate. n. 4. *(n.* 5.
Vtriuſq; gladij poteſtatẽ eſſe penes Põtificẽ.
Gladij vtriuſque poteſtatem eſſe penes Pontificem probant Patres Orthodoxi. n. 6.
Eadem ſententia probatur ex Theologis. n. 7
Iuriſperiti in eadem veniunt ſententiã. n. 8.
Pontificis iuriſdictio in temporalibus negata á Catholicis. n. 9.
Iuriſdictionem temporalem eſſe penes Eccleſiam qui tenuerint. n. 10.
Chriſtus Eccleſiæ ſuæ paſtori ſimul cum iuriſdictione ſpirituali temporalem conceſsit. n. 11.
Iuriſdictione conceſſa omnia videntur conceſsiſſe, ſiue quibus exequi nõ poteſt. n. 12
Iuriſdictionem temporalem penes Eccleſiã eſſe. n. 13. *(tati. n.* 14.
Sacramẽtari de pontificis iuriſdictione refu
Eccleſia vnica eſt, vna fides, & vnum caput. n. 14.
Eccleſiã vnicũ caput habere probatur. n. 15.
Eccleſiæ plura capita dare hæreticũ eſt. n. 16
Eccleſia militans ad normam triumphantis componitur. n. 17.
Plura dare principia abſurdum eſt. n. 18.
Vnitas Eccleſiæ in vno capite conſeruatur. num. 19. *(bus. n.* 20.
Vnitatem Eccleſiæ conſeruari in ſpirituali-
Finis iuriſdictionis temporalis in Chriſtiano homine non eſt vltimus finis. n. 21.
Eccleſiæ promiſſum per vnum paſtorem gubernari. n. 22. *(ficat. v.* 23.
Paſcere ſpiritualiter, & temporaliter ſigni-
Paſcere pro regere, et gubernare. n. 24.
Ligare, et abſoluere ad iuriſdictionem ſimul

mul temporalem expectat.n.25.
Ligare vox ad iurisdictionẽ expectat. n.26
Apostolorum potestas eadem cum Christo. num.27.
Apostoli missi sunt in eadem potestate, qua Christus à Patre missus.n.28.
Christus Dominus missus est à patre non tã tũ vt redemptorem, sed vt legislatorem. num.29.
Christus se Regem non negauit.n.30.
Christus à Iudeis Regem elegi noluit.n.31.
Iudicia dirimere ad redemptionis mysteriũ non fuit necessarium.nu.32.
Familiæ hercifcundæ iudicium Christus noluit admittere.n.33.
Christus adulteræ iudicium suscepit.n.34
Christus soluit tributum ad euitanda scandala.n.35.
Deo, et sæculo non potest homo militare.numer.36.
Dominationem propter ambitionis vitium Ecclesiæ esse prohibitam.n.37.
D.Petrus, et Paulus de iurisdictione Ecclesiastica explicati.n.38.
Christus dominus in omnium Regem, et Põtificem constitutus.n.39.
Christo omnis potestas data est.n.40.
Christi vicarium in eadem potestate constitutus.n.41.
Duos gladios penes ecclesiam esse probatur. num.42.
D.Paulus externam iurisdictionem penes Ecclesiam esse probat.n.43.
Episcopale munus ad iurisdictionẽ fuit.n.44
Sacerdotium veteris legis nostri fuit repræsentatio.n 45.
Sacerdotes legislatores, & preceptores erant.n.46.
Sacerdotis munus est lites dirimere.n.47.
Gladij temporalis potestatem quo pacto D. Petro prohibitam.n.48.
Sacerdotes veteris legis vtriusque gladij potestatem habebant.n.49.
Phineis sacerdos mechum interemit.n.50.
Samuel, & Mathathias sacerdotes, & Elias propheta gladi tẽporalis potestate vsi.n.51
Christus Dñs arreptis funiculis temporaliter eiecit ementes, & vendentes de templo.n.52.
D.Petrus ad defensionem magistri auriculam Malcho amputauit, & Annaniam, & Saphiram occidit.n.53.
D.Paulus obcecauit Elimam magum.n.54.
Imperium, & sacerdotiũ sunt velut vnius corporis duo membra præcipua.n.55.
Idem homo vtramque potestatem sustinuit spiritualem, & temporalem.n.56.
Reges, & Pontifices idem fuerunt.n.57.
Moyse viuente omnes eius iuditio iudicabantur.n.58.
Sacerdotium regno adiunctum apud Romanos.n.59.
Reges simul, & sacerdotes apud alias nationes.n.60.
Pastoris oficium factum propter gregẽ.n.61
Romanum Pontificem esse successorem D. Petri.n.62.
Pastoris officium quale sit.n.63.
Pontifex Romanus vacante Imperio succedit in administrationem. n. 64.
Romanus Põtifex Imperatorẽ iudicat.n.65.
Zacharias Papa priuauit Regem Francorum.n.65.
Innocentius IIII. Regi Portugaliæ dedit coadiutorem.n.66.
Stephanus II. transtullit imperium à Constãtinopoli ad Germanos.n.67.
Innocẽtius III. deposuit Othonẽ 3. Imperat.n.68.
Innocentius VIII. deposuit Ferdinandum Apuleiæ Regem.n.69.
Iurisdictionem externam esse penes Pontificem.n.70.

HAERETICI, & nouatores in Christum, ac 1
diuinum eius Vicarium, Ecclesiæ principem, ac omnium nostrorũ rectorem, patrem, atque pastorem canina rabie perfusi blasphemis, & conuitijs lacesere non desinunt temporalem potestatem ei denegantes, quo se in sua crimina tueri arbitrantur, quorum primus (quod ego

 scio)

ſcio) *Ioan. de Hus, & Ioan VVitcleph* inter alia ſui erroris dogmeta, hęc etiam ſeminarunt, quæ damnata ſunt cum ſuis authoribus *in Concilio Conſtantienſ.*
2 *ſeſſ.* 15. *& fin.* † Poſt hæc *Martin. Lutherus* defenſionem prædicti Ioannis de Hus ſui præceptoris ſuſcipiens, eo quod Pontificis iuſſu concrematus fuiſſet, in ipſum Pontificem diuinę Maieſtatis Vicarium, & vices Dei in terris gerentem blaſphemo ore ogganit, ac D. Petri ſucceſſorem non eſſe, nec Vicarium Dei tam impudenter auſus eſt inſanire, vt nec relatu dignus videatur, quem ſtrenuè confutauit *Epiſcop. Ioan. Roffenſis, artic.* 25. qui eo fuit ab hæreticis decollatus, vt tradit *Alphon. Caſtro*
3 *de iuſta hæretic. punt. lib.* 3. *cap.* 4. † Quam quidem ſententiam ſequuntur alij hæretici, *Caluinus lib.* 4. *inſtit. cap.* 11. §. 8. *q.* 10. *&* 11. *vſque ad* 14. *Petr. Martir ad Pauli Rom. cap.* 13. *Magdeburgenſ. cent.* 1. *lib.* 2. *cap.* 4. *col.* 435. *& cent.* 8. *q.* 10. *&* 11. *cap.* 10. quos ſatis refutat *Robert. Bellarm. Cardinalis Societ. Ieſu, vir omnigena eruditione clarus tom.* 1. *de controuerſ. Chriſt.*
4 *fid. lib.* 5. *cap.* 1. † Ideo Concilium Florentin. ſub Eugenio IIII. pro Græcorum vnione celebratum hanc protulit ſententiam. *Deffinimus ſanctam Apoſtolicam ſedem, & Romanum Pontificem in vniuerſum orbem tenere primatum, & ipſum Romanum Pontificem ſucceſſorem eſſe D. Petri principis Apoſtolorum, & verum Chriſti Vicarium, totiuſque Eccleſiæ caput, & omnium Chriſtianorum patrem, atque*
5 *doctorem exiſtere.* † Idemque probatur ex verbis *Apoſtol. ad Rom. cap.* 13. *& Corinth.* 2. *cap.* 10. *&* 13. *cap. ſi quis ſuadente* 17. *q.* 4. *cap. ita quondam de Iudæis, cap. con quæſti, de ſent. excommunt. cap. nolentes de hæretic. cap. paſtoralis de offic. Ordin. cap. quicumque de ſent. excommunic. in* 6. *cap. fœlices de pœn lib.* 6. *Clem. cupientes de pœn. & Clem. grauis de ſent. excommunicat. Extrauag. vnam ſanctam de maioru. & obedient. & Extrauag. inter cunctas. §. duos de priuileg. Trident. ſeſſ.* 6. *de reformat. cap.* 1. *& ſeſſ.* 8. *in decreto de translat. Concil. & ſeſſ.* 9. *de prorogat. ſeſsionis, & ſeſſ.* 14. *cap.* 7. *& ſeſſ.* 21. *cap.* 2. *& ſeſſ.* 24. *cap.* 1. † Eandemque ſententiam tuentur Patres Orthodoxi, *D. Gregor. lib.* 4. *homiliar. homil.* 27. *Theophylact. ſuper Matth.* 16. *& ſuper Luc.* 22. *Leo Papa huius nomin.* I. *ſerm.* 3. *de anniuerſ. ſuæ Pontiſi. D. Auguſt. tract.* 56. *ſuper Ioan. lib.* 2. *cotra Donatiſtas, ſerm.* 124. *de tempor. & ſerm.* 26. *de ſanctis & epiſt.* 157. *D. Hierony. pluribus epiſtol. ad Damaſum Pap.* D. *Ambroſ. ad Pauli Galat. cap.* 1. *Petr. Chryſoſtom. homil.* 56. *ſuper Matth.* 16. *Athanaſ. in epiſt. ad Liberium Pap. Euſebius Cæſarienſ. lib.* 2. *Eccleſiaſt. hiſt. cap.* 14. *Hilarius ſuper Matth. lib.* 6. *de Trinit. Cyprian. epiſt.* 3. *lib.* 2. *& epiſt.* 8. *lib.* 4. *Origines ſuper Matth. homil.* 6. *Irenæus lib.* 3. *aduerſ. hæreſes. cap.* 3. † Defendunt 6
etiam Theologi, *D. Thom. contra errores Græcor. opuſc.* 1. *lib.* 1. *de regim. Prin. cap.* 1. *&* 6. *& lib.* 3. *cap.* 8. 18. *&* 19. *& in Sent.* 2. *diſt. fin. & part.* 1. *q.* 59. *art.* 2. *Petr. de Palude lib. de poteſtate Eccleſ. Henriq. quodlib.* 6. *q.* 25. *Durand. de orig. iuriſd. q.* 3. *Caietan in Apologer. tom.* 1. *opuſc. tract.* 2. *cap.* 13. *ad Octau. &* 2. 2. *q.* 43. *art.* 8. *Victoria in relect.* 1. *de poteſt. Eccleſ. q. penult. & relect. de Indis inſulam. p.* 1. *num.* 26. *Soto lib.* 4. *de iuſt. q.* 4. *art.* 1. *Bañez de iuſt. in præamb. de Domin. q.* 4. *dub.* 2. *Driedo lib.* 1. *de libert. Chriſt, cap.* 15. *&* 16. *& lib.* 2. *cap.* 2. *Sanderus lib.* 2. *de viſib. Monarch. cap.* 4. *Ant. de Corduba in qq. Theolog. lib.* 1. *q.* 57. *dub.* 3. *Melch. Cano de locis Theolog. lib.* 6. *cap.* 3. † Et eſt communis Canoniſtarum, & Legiſtarum, *gl. Innocent. Abb. & alij in cap. nouit de iudic. & in cap. cauſam quæ, qui filij ſint legit. Ancharr. in cap.* 1. *de conſtit. num.* 3 *gloſ. in Clem. ad noſtram de hæretic. Innocent. in cap. ex ſuſcepto de foro compet. Ioan. Andr. in Clem.* 1. *de iure iurand. Speculat. in tit. delegat.* §. *nunc oſtendendum. v.* 39. *& de reſcrip.* §. *ratione*

autem

autem.Bart.in.l.1.§.1.D.de req. reis, & in l.fin.C.de legib.Bald.in proœm. Digestor.n. 18.& in.l.non ambigitur.D.de legibus,n.6 Oldrad.cons. 180. num. 12. Alexand. 24. num.23.volam,5.Marsil.in. l.fin. D. de iurisdictione omnium iudicum,num.148.Conrad.in templo Iud.lib.1.cap.1.§. 2. num. 8. & 9.Turrecremat.tract. de potestate Pap. Steph.Aufrer.in Clem.vt clericorum de offic.Ordin.Syluester. in summa. v. Papa.Bellarmin.in cap.futuram.12.q.1.Petr.de Mõte.tract.de origine iurisdi.q.1.

9 ¶ Nam licet nullus textus de iure diuino, qui hanc potestatem Petro, & successoribus concessisse videatur audacter affirmet omnigena eruditione clarus *Episcopus Præses Couarru.in Pract. cap.31.num. 2.* respondens ad illud Psal. 104. *Nolite tangere Christos meos.* & illud Matth.cap.18.*Quemcũque ligaueris,&c.* & illud Ioan.cap.fin.*Pasce oues meas.* & alijs, quibus præfati authores hanc Pontificis potestatem tuentur, loquutos de

10 iurisdictione tantum spirituali.† In qua etiam sunt sententia, *Innocent. in cap.2. de maiorit.& obedient. Alciat.in cap.cum non ab homine de iudic. et in l.iubemus nullum.C.de sacros.Eccles.Iul Clar.in pract.q. 36.num 1.Boer.decis.31. ex num.3.& decis.69.ex num.1. cũ alijs per Cenel. collect. 37.ad Decret.& collect.57.ad Decretal. num.1.Anastas.Germon.de sacror. immunit.lib.3.cap.13.num.108. Ioan. Garsia ad l.Cordub.glos.9 num. 12.Gregor. in.l.56. tit.6.part. 1. Azeued in. l. 10. tit.1.lib.4. Reeop.Cauill.in pract,q.550. Farinac. to.*

11 *1.q.8.num.2.*† Nihilominus tamen sentẽtia nostra vera est,& tenẽda,nã Christus Ecclesiæ suæ pastore prouidens iura etiam temporalia concessit, vnde iura diuina tueri posset,& aduersus hostes se tueretur,vt persisteret, & conseruaretur, nam vt ait Apost ad Corinth. cap.2.*Potestas mihi data in ædificata, &*

12 *conseruanda.*† Nam cum spiritualem etiam hæretici Petro demandatam fateantur,de necessario concedere tenẽtur temporalem,quatenus conducit ad spiritualem,& ratione peccati, quia iurisdictione concessa omnia illi videntur concessisse, sine quibus ex equi non potest.*l.2.& ibi omnes D.de iurisdict.omnium iudicum.cap.1. cap. præterea de offic. deleg.*† Et ita iurisdictionem tempora- 13

lem penes Ecclesiam esse ore pleno fatendum est:non temporaliter, vt suadere connatur, *Marta tract. de iurisdict. p.1.cap.18.cum.seqq.* Sed ratione peccati, & in ordinem ad spirituale, vtpote cui omnes Christi fideles subditi sumus de necessitate salutis,vt docet Bonifacius VIII.Pont,Max.in *Extrauag.vnam sanctam inter communes, de maiorit. & obedient.*† Nam licet Sacramentarij ex hac 14

diuina constitutione potestatem temporalem Papæ difiteantur, quia ab eo condita est: in errore suo obcecantur, quia legis ratio est æterna,D.*Thom.2.2. q.96.* Ideo licet in ea non sit scripta potest allegari, *c. ratio nulla.* & ibi. DD. *de præbend.l. scire oportet.§.sufficit. de excusat.tutor.* Quin imo disponente Pontifice,de quo scriptum est. D.Luc.cap.10. *Qui vos audit,me audit.*† Obsistant ergo 14

stelliones, et calida, quam merentur per fundam,quia Ecclesia vnica est,vna fides, vnum caput, qui Christus est, & eius nomine Petrus,& successores,quia vt ait Apostolus ad Ephes. cap 4. *Est vnum corpus, vnus spiritus, vna fides, vnum baptisma, vnus Deus, & Pater omnium.*

¶ Verum enim est quod Ecclesia 15

Catholica sit vnica,& tanquam corpus quodam mysticum vnico capite præficitur, quod est Christus,cuius omnes fideles sunt membra, vt docet *Apostolus ad Colosens.cap.2.cap.quemadmodum. cap. præterea.23. q. 7.* Et ita in articulis fidei vnam sanctam Catholicam Ecclesiam confitemur, & habetur in cap. *Ecclesia de consecrat.dist.1.*† Vnde vt in corpore 16

humano monstruosum est plura alia
capita quam vnum constituere, ita de-
testabile, & hæreticum in hac Ecclesia
militante aliud caput quem Christi Vi
carium constituere. *cap. 1. & 2. de sum.*
Trinit. & fide Cathol. glos. in cap. non autem
17 *7. q. 1.* † Nã Ecclesia militans ad normã
triumphantis componitur, vt docet
Apost. ad Hæbr. cap. 3. cuius caput solus
Deus est, *ad Hæb. cap. 1.* de qua D. Ioan.
in Apocalyp. cap. 21. *Vidi Hierusalem*
18 *nouam descendentem de cœlo.* † Quare vt
absurdum est plura dare principia, Aris-
tot. lib. 2. Metaphys. *In quolibet genere*
causæ oportet vnũ principium dare ad quod
posteriora reducantur. Ita similiter in Ec-
clesia, quia ex pluralitate nascitur diui-
sio, quę in omni polytica republica est
fugienda, *cap. quoniam in plerisque de offi.*
Ordin. quia scriptum est, *Omne regnum in*
19 *se diuisum desolabitur.* † Vnde verisimile
est Deum voluisse per vnicum caput
Ecclesiam suam gubernari, pro vnita-
te magis conseruanda, quam semper
commendat Apostolus ad Ephes. cap.
3. & cap. 4. *Vt essent soliciti seruare vnita-*
tem. & Act. Apost. 4. *Erat multitudinis*
credentium cor vnum. Ioan. cap. 17. *Vt fiat*
vnum, & idem.
20 ¶ Nam licet qui contraria tenẽt hęc
vera in spiritualibus profiteantur, nam
potestas temporalis simpliciter consi-
derata, non quatenus est in ordine ad
spiritualia, sed solum vt tendit ad fœli-
citatem temporalem est quid penitus
diuisum, & separatum à potestate Ec-
clesiastica, & ita potest esse sub alio prin
cipe, etiam non subdito, quia per hoc
21 non scinditur vnitas Ecclesię. † Nihilo-
minus tamen sententia nostra tenen-
da est, quia finis iurisdictionis tempora-
lis in Christiano homine non est vlti
mus finis, sed antecedens vltimo fini,
& illi seruiens, & propterea, qui eius cu-
ram habet, subditus esse debet illi, qui
præest vltimo fini. Nam si ad regimen
aliorum regnorum á sapientißimis, &
doctißimis viris post longas disputatio
nes decisum est non posse ea commo-
dius regi quam per vnum regem. *Plato*
de repub. dial. 1. Aristot. lib. 8. Ethicor. cap.
10. Homer. Iliad. 2.

Non multi præsunt domini bone, sit ca-
put vnum.

† Hoc multo magis conueniens, imo 22
necessarium videtur dicendum in regi-
me Christiani status, in quo continen-
tur omnes fideles coniuncti tanquam
in vno corpore, cui promissum est per
vnum regem, & pastorem gubernari,
Ezech. cap. 87. *Faciet gentem vnam, &*
ponet regem vnum. & cap. 34. *Suscitabo su*
per eos pastorem vnum. & cap. 37. *Pastor*
erit omnium vestrum. quod Christus con
firmat per Ioan. c. 10. *Et fiet vnum ouile,*
& vnus pastor.

¶ Quare cum in hac potestate Chri 23
stus constituerit D. Petrum in pastorẽ
omnium D. Ioann. cap. fin. *Pasce oues*
meas: omnium eorum potestatẽ videtur
transferre, nam pascere spiritualiter, &
temporaliter regere significat. Paralip.
1 cap. 11. *Tu pasces Dominum meũ Israel,*
& tu eris princeps super eũ. & lib. 2. Reg.
cap. 5. *Tu pasces populum meum Israel, &*
tu eris dux super Israel. Micheas cap. 5.
Et stabit, & pascet in fortitudine Domini.
† Quare pascere pro gubernare, atque re 24
gere accipitur in *cap. quamuis de regur.*
iur. & pro regimini spirituali, & tempo-
rali *in cap. inter cœtera de offic. ordin.* &
alia aducens id tenet *Marta de iurisdict.*
p. 1 cap. 13. ex num. 8. † Quod etiam insi- 25
nuatur in illo Matth. cap. 18. *Quæcumque*
aligaueris super terram, erunt aligata, & in
cœlis, &c. Nam aligare significat legem
imponere, Matth. cap. 23. *Aligant enim*
onera grauia (de lege Phariseorum agit)
& importabilia humeris hominum. & ita
intelliguntur, *cap. aligant. 26. q. 7. cap. bap-*
tismus, de consecrat. dist. 4. † Quia dicto 26
loco dominus Petro promisit, vt *quid-*
quid

quid ipse ligaberit, id est, *quam obligationẽ præcipiendo ipse fidelibus impofuerit*, fit ligatum, & in cœlis, id est, *se ratum habiturum*; vel quod iudicando damnauerit se confirmaturum, nam ligari, & ad forum trahi paria sunt, vt tradit *Marta de*
27 *iurisdict.p.4.cent.1.caf.55.num.5.* † Nam in iudicio Apostolorum ipse Deus est qui ligat, ipse qui præcipit, ipse qui iudicat, ideo dicit apud D.Luc.cap. 10. *Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit.* quæ verba propriè ad Apostolos, & eorum successores pertinere docent *D.Cypria.lib.4.epist.9.& D. Basil.in cõst.*
28 *monast.cap. 23.* † Nam Apostoli missi sunt á Christo in eadem potestate, quá ipse á Patre missus est, D.Ioan. cap.20. *Ecce ego mitto vos sicut misit me Pater.*
29 † At Christus Dominus missus est á Patre, non tantum vt redemptor, & hominum reparator, sed etiam vt preceptor, & legislator, D. Isai. cap. 53. *Dedi eum ducem, & præceptorem gentibus.* & Psal. 9. *Constitue legislatorem super eum.* quæ ad litteram de Christo intellexit *Clemẽs Alexand in Pædagog.*

30 ¶ Neque obstant illud *D. Ioan. cap. 18. Regnum meum non est de hoc mundo*: quia Christus se Regem non negauit, sed regnum suum non esse caducam, vt illorum, qui eum de prædicta potestate interrogabant, sed æternum, quod nullis vicissitudinibus auferetur, Daniel.cap. 2. *Et regnum eius, quod non cor-*
31 *rumpetur.* † Et ita dum se regem dixisset, ne de hoc regno caduco intelligeretur fugit in mortem dum illum Regem eligere volebant Iudæi apud *Ioã. cap.6.* vt docet *Turrecremat. q. 116. Præposit.in cap.cum ad verum.96.dist.* Vt sic merito dicere posset apud eundẽ Ioan. cap. 5. *Claritatem ab hominibus non acci-*
32 *pio.* † Neque minus obstat illud Ioann. cap. 3. *Non enim misit Deus filium suum, vt iudicet mundum, &c.* Quia ad redẽptionis mysterium iudicia dirimere non fuit necessarium: non quod earum potestatem non habuisset, cum controuersias dirimeret de dimittenda vxore, *Matth. cap. 19.* Et de tributo reddendo Cæsari, *Matth. cap. 22.* † Neque obstat 33
familię herciscundę iudicium non suscipere, *D. Luc.cap.12.* Nam vt res parui momenti non debuit Dominus ea implicari, quemadmodũ Principes ea non iudicant, non ex defectu potestatis, sed quia nõ decet præterquã in arduis, vt Ietro consuluit Moysi *Exod.cap.18.* † Ne- 34
qué minus obstat illud *Ioan.cap.8.* Nam licet aducatur ad id quod noluerit Dominus adulterę iudiciũ suscipere, Ego illud contra intelligo, quod Dñs illud iudiciũ suscepit, ac iudicando sentẽtiã tullit, tum cum dixit, *Qui primus vestrum, &c.* tum etiam cum adulteræ aloquitur, *Neque ego te condenabo*: quia hoc est iudicis munus, cum de delicto non constat, relaxare, *cap. graue. 11.q.3. Couarru.lib.1.varior.cap.1.n.8.*

¶ Neque etiam obstat illud Marc. 35
cap. 12. *Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari,* quibus Christus á se, & Petro incipiens soluit tributum, quia id fit ad euitanda scandala cum liber esset, *Vt autẽ non scãdalizemus vade, &c.* vt & obseruauit edictũ Cæsaris, *D.Luc.c. 2.* † Neque minus 36
obstat illud Matth.cap. 19. *Nisi quis renuntiaberit terrenis*: quia potest intelligi vt actu, vel etiam vt ex animi præparatione, vt docet *D.Thom. 2. 2.q. 184. artci. 7.* vel fæculi illecebris, nam vt aliui legitur, *Qui manum mittit ad aratrum, vt respicit retro non est aptus ministerio.* quia vt ait Apostolus ad Timo. cap. 2. *Nemo militans Deo, fæcularibus negotijs se immiscet.* † Neque tandem ob- 37
stat illud Matth. cap. 20. *Principes gentium dominantur eorum, &c.* Quia dictum est ad tollendam eorum ambitionem, qui quærebant, quis eorum maior futurus esset, & sui ipsius exemplum ostendens dixit, *Filius hominis non venit ministra-*

ministrare, quod nõ inhibent poteſtatẽ,
ſed exercicium, *Albert. Pigh. lib. 5. cap. 1.*
38 † Et ita non obſtat illud D. Petr. Can. 1.
cap. 2. *Subditi ſtote Dominis veſtris.* &
illud Pauli ad Ro. 13. *Omnis anima ſubli-
mioribus poteſtatibus ſubdita eſt.* quia ſo-
lum loquuntur in priuatis, & ſubditis vi
ris, non autem in ſacerdotibus, vt do-
cet *Pigh. d. cap. 1.* & ita intellegit illa ver
ba *Innocent. III. P. M. in cap. ſolitæ de
maiorit. & obed.*
39 ¶ Chriſtus enim, vtpote æterni Pa-
tris filius in omnium Regem, & Pon-
tificem conſtitutus fuit Pſal. 2. *Et adora
bunt eum omnes Reges terræ, & omnes gen
tes ſeruient ei.* & Pſalm. 71. *Dominabitur à
mare vſque ad marem, & à flumine vſque
ad terminos orbis terræ.* Micheas cap. 5.
Ex te egreditur, qui ſit dominator Iſrael.
Zachar cap. 11. *Dominium eius à mari vſ-
que ad marem:* quod ad litteram de Chri
ſto intelligit *D. Thom lib. 3. de regim. Prin
40 cip. cap. 12 13. & 14.* † Et in Nouo Teſta
mento D. Ioan. cap. 13. *Sciens, quia om-
nia dedit ei Pater in manus.* Luc. cap. 10.
Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo. D.
Paul ad Hæbr. cap. 1. *Quem cõſtituit hæ-
redem vniuerſorum.* & ad Hæbr. 2. expo-
nens illud Pſal 8. *Omnia ſubieciſti ſub pe-
dibus eius* Apocalyp. c. 1. *Princeps Regum
41 terræ.* † Vnde ſuę poteſtatis conſtituẽs
Vicarium ſibi Petrum in eadem quam
habuit á patre poteſtate omnia vide-
tur demandaſſe, ac cœleſtis, & terreni
imperij iura committere capit. omnes
22. diſt. *Petro æternæ vitæ clanigero terre-
ni ſimul, & cœleſtis iura commiſsit.* facit
etiam text. *in cap. tibi Domino. 63. diſt.
cap. alius cap. nos ſanctorum. 15. q. 6. cap.
quia præſulatus. 1 q. 4. cap. duo. 96. diſt.*
42 ¶ Sed cum hæc ſint iura poſitiua, ne
Pontifices ex ſuo capite fingere hære-
tici agganiant, eandem concluſionem
iure diuino probabo *D. Luc. cap. 22.* ex
quo duos gladios ad vtriuſqué iuriſdic-
tionis Eccleſiaſticæ, & ſæcularis poteſ-
tatem Apoſtolis Chriſtum conceſiſſe
apperte teſtantur *gloſ. & DD. in cap. no-
uit de indic. & in cap. cauſam quæ, qui filij
ſint legitim. & in cap. licet ex ſuſcepto de
foro competent. Abb. & Felin. in Extrauag.
vnam ſanctam, de maiorit. & obed.* Ioann.
Andr. in Clem. ad noſtram de hæretic. Idẽ
*Abb. in. d. cap. nouit. ex num. 11. & conſil.
82. vol. 1.* † Confirmatur præterea ex
verbis Pauli hanc externam iuriſdictio 43
nem penes Eccleſiam eſſe *Act. Apoſt.
cap. 2.* in hæc verba, *Attendite vobis, &
vniuerſo gregi, in quo vos Spiritus ſanctus
poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei.*
† Nam Epiſcopus ordinariæ iuriſdictio 44
nis munus fuit Cic. lib. 7. ad Actic. *Vult
me Pompeius eſſe quem tota Campania, &
maritima ora habent Epiſcopum.* Vnde eos
Præſides ſui territori dixit *Bald in l. ſiue
pars D. de dilat.* quia iudices ordinarij
ſunt *cap. de perſona. 11. q. 1.* ideo dixit, *re-
gere Eccleſiam*, quia ad iuriſdictionem
prępomitur Virgil. Eclog. 4.

*Paccatumque reget patrijs virtutibus
orbem.*

¶ Neque id munus ab Eccleſiaſtica 45
dignitate eſt alienum, vt multti ex noſ
tris ſunt arbitrati, ſiquidem ſacerdotiũ
veteris legis, quod noſtri fuit repræſẽta
tio, Apoſtol. ad Hæbr. cap. 10. *Vmbram
habet lex futurorum bonorum.* quia vt ip-
ſemet Paulus ait Corint. cap. 10. *Hæc
omnia in figura contingebãt illis.* ad iuriſ-
dictionem, & imperium prępomebatur
Malach. cap. 2. *Labia ſacirdotis cuſto-
dit ſcientiam, & legem exquirunt de
ore eius.* † Nam ſacerdotis munus fuit 46
lites, & controuerſias dirimere, & de ea
rum ſingulis iudicium inferre, Deuter.
cap. 17. *Si difficile, & ambigum apud te iu
dicium eſſe proſpexeris, inter ſanguinem, et
ſanguinem: cauſam, & cauſam: lapram, &
non lepram, & iudicium inter portas tuas
videris verba variari, ſurge, & aſcende ad
locum, quem elegit Dominus Deus tuus: ve-
nienſque ad ſacerdotes Leuitici generis, &*

ad

ad iudicem,qui fuerit illo tempore,quæresq; ab eis, qui iudicauit tibi iudicij veritatem.

47 †Quod receptum est *in cap. per venerabilem,qui filij sint legitim.* nam sacerdotis munus ad iudicia præponebatur D. Hierem.cap. 1. *Ecce constitui te hodie super gentes,& regna,vt euelas,destruas, dissipes,disperdas,ædifices,& plantes.*

48 ¶ Nequé obstat dicere hanc gladij potestatem esse prohibitam Pontifici, cum Petro iussum sit mittere ad vaginam,vt tradit *D. Bernard.lib.* 10. *ad Eugen.P.M.*quia non iussum est proijcere, aut relinquere, sed conuertere, hoc est seruare in aliud tempus, vt docet *idem Bernard. lib.4. de consid. ad Bonifacium*: & ita hanc gladij potestatem penes Ecclesiam esse fatetur idem *Bonifac.VIII. in.d.Etranag.vnam sanctam, de maiorit.*

49 *& obedient.* † Nam ex primitiua Ecclesia, in qua promittitur Christus sacerdos secundum ordinem Melchisedec *Psalm.* 109. Sacerdotes gladij materialis potestatem habebant, quippe Moyses sacerdos Psal. 38. *Moyses, & Aaron in sacerdotibus*, Aegyptum interficit *Exod.cap.2.*& mandauit Leuitis, vt interficerent Idolatras *Exod. cap.32. cap. disciplinæ distinct.45. cap. quod crudele.*

50 *23.q.4.cap.non inferendæ.23.q. 3.* † Phinees filius Sacerdotis Eleazar, & ipse quidem Sacerdos arrepto pugione mechum Iudæum confodit nomine Zambri, coeuntem cum scorto Madianitide,& meruit pactum sempiterni Sacerdotij,vt legitur *Numer.cap.25.& in can.*

51 *occidit.23.q.8.* † Et Samuel Sacerdos mandauit in frustra concidi Agag Regem, *Reg. 1. cap.* 15. & Elias Propheta occidit Prophetas Baal. *Reg. 3. cap.28.* & duos quinquagenarios Regis Ochoziæ *Reg.3.cap.1.*& Matathias Sacerdos occidit Iudæum falsis Dijs sacrificantē

52 *Machab.1.cap.2.* † Similiter post Christi aduentum, ipsimet Cpristus acceptis funiculis eiecit ementes, & vendentes de templo, *D.Luc.cap.19. Matth.cap.21. Marc.11.Ioan.2.cap.vendentes.1.q.3.cap. eijciens,dist.88.* † Et Petrus primus eius 53

Vicarius ad defensionem Magistri auriculam Malcho amputauit, *Ioan. cap.* 18. Et Ananiam,& Saphiram occidit, *Acta Apost.cap.5.cap legitur,cap.occidit cap.Petrus.23.q.8.* † Et Paulus obcecauit Elymam magum, *Acta Apost.cap.* 54

14. Et alia temporalia pro rei exigentia laudabiliter obijt, nam vt ipsemet ait Apostol.Corinth. 1. cap. 6. *Nescitis quoniam Angelos iudicabimus,quanto magis temporalia?*

¶ Sunt enim Imperium,& Sacerdo 55

tium velut vnius corporis duo membra præcipua, quorum alter alterius auxilio semper eget,*cap.dilecto. de sentent. excommunic.*† Vnde idem homo vtram 56

qué potestatem sustinuit Ecclesiasticā nempe,& temporalem,licet duæ functiones diuersæ non in fine, quia vtriusque idem est scopus mandatorum diuinorum in otio, & pace conseruatio, *Apost.ad Roman.cap.9.* sed quo ad exercitium,quia vna in diuinis, altera in humanis imperium obtinet, *cap. duo sunt, 96.distinct.*† Hinc semper ijdem fuerūt 57

Reges,& Pōtifices,vt tradit *Euseb.lib.1 Ecclesiast.hierarch.cap.5.* nam apud Hæbreos sacerdotium Regno iunctum fuisse doctê animaduertit *Auunculus meus D. Ioan.Bap.Villalpando in Regio Codice,tom.1.p.2.ad Ezech.cap.28. & tom. 3.Apparat.p.1.lib.3.cap.15.n.32.* † Et ita 58

licet Dominus, quo ad officia, & rerū suarum,inter clericos, & laicos discrimen constituisset,& voluit Leuitas sacra tractare; at tamen viuente Moysi illius iudicio ceteri omnes, tam qui ex Leui,quam qui ex alijs tribubus descendebant erant iudicandi, vt optime agnouit, I*dem Genitricis meæ frater vbi prox. & tom. 2. p. 2. de extrama visione Ezechiel.cap.* 58. † Similiter apud Ro- 59

manos probatur sacerdotium regno

iunctum

iunctum fuisse, vel ex eo quod memo-
riæ protulit Tit. Liuius, lib. 1. ab vrbe
condit. *Tunc sacerdotibus creandis* (de
Numa agit) *quam ipse plurima sacra obi-
bat, & maxime, quæ ad Flamminem Dia-*
60 *lem pertinent.* † Idque apud alias natio-
nes obseruatum testatur doctissimus
amicus noster P. *Ioan. de Pineda in Iob.
tom. 1. cap. 12. vers. 19. num. 1.* Nam vt de
Anio Græcorum Rege memorat Vir-
gil. Aeneid, 3.

*Rex Anius, Rex idem hominum, Phœ-
bique Sacerdos.*

61 ¶ Et cum pastoris officium factum
sit propter gregem dicendum non est
in persona Petri expirasse, vt Lutherus
& sequaces contẽdunt, sed eo defuncto
ad successores peruenire quamdiu grex
perduraberit, nam cum veteris legis Sa
cerdotium figura sit nostri Pontifica-
tus extra controuersiam est defuncto
Aarón successisse Eliazarum. *Numer.
cap. 20.* & Eliazaro Phinees, *Iudic. 20.*
62 † Quod in Dei Ecclesia deesse non
debebat, ne esset á cephala, & ita Ro-
manum Pontificem successorem esse
diui Petri, tam in spiritualibus, quam in
temporalibus, etiam si id non expri-
mant electores accurate probarunt *Cõ
cil. Nicæn. can. 6. & Constantinop. action.
4. & Synod. 6. act. 2. & Lateranens. cap. 5.
& Lugdunens. Generale sub* Greg. *X. quod
habetur in cap. vbi periculum de elect. in 6.*
63 *& Trident. sess. 14. cap. 7.* † Nam pastoris
officium est errantes oues reuocare, cõ
tagiosas abertere, innobedientes puni-
re, & omnia alia pro rei exigentia præs-
tare, quia pascere, tam spiritualiter quã
temporaliter gubernare significet, vt
docet *Marta de Iurisd. p. 1. cap. 13. ex n. 8.*
64 † Et ita ex hac temporali potestate va-
cante Imperio Pontifex in administra
tionem succedit, donec alius fulcie-
tur, vt statuit *Innocent.* III. *in cap. licet de
foro compet. & Cõcilium Vienen. in Clem.
Pastoralis de re indic. & ad id est optimus
text. in Extrauag, si fratrum. § sane in nos-
tram, ne sede vacant. & alijs relatis tenet
Marta de iurisd. d. p. 1. cap. 20. ex num. 33.*
† Ac Imperatorem iudicat *cap. conue-* 65
nior. 24. q. 8. ac eius sententias nullas de
clarat *Clem. pastoralis 15. de re indicat.*
atque eum deponit, *cap. Apostolicæ de
re iudi. lib. 6.* Vt Zacharias Papa qui pri
uauit Regem Francorum Chilpericum
eo quod erat stupidus in regni admiuis-
tratione, & Pipinum Caroli Martelli fi
lium in regno sustulit, *cap. alius. 15. q. 6.*
† Et Innocent IIII. cognoscens, quod 66
Sanctius II. Rex Pottugaliç erat negli
gens, dedit illi coadiutorem Comitem
Boloonum eius fratrem, *cap. grandi de su-
plend. neglig. prælator.* † Et Stephan. II. 67
transtulit Imperium á Constantinopo-
li ad Germanos ex causa merê tempo-
rali, *cap. venerabilem de electione.* & eadẽ
ex causa translatum est de Germanis
ad Græcos, *Ioan. Auentin. lib. 6. fol. 636.*
† Innocent. III. deposuit Ottonẽ IIII. 68
Imperatorem, & elegit in Regem Ro-
manorum Federic. Regem Siciliç. Iti-
dem, & priuauit Federic. IIII. Impera-
torem, & substituit Comitem Holandr.
† Et Innocent. VIII. Ferdinãdum Apu 69
leiæ regem deposuit, & Paul. III. Hen-
ricum Angliæ Regem priuauit, & Pius
IIII. inter Oratores Hispaniarũ, & Ga-
liæ de præcedẽtia iudicauit. † Ex quib9 70
licet exẽplis nõ ita concinatis *D. Marta
vbi sup. p. 1. c. 23. ex n. 6.* penes Pontifi-
cem externam iurisdictionem esse di-
recto, & non ratione spiritualitatis au-
sus sit affirmare, si recte omnia perpen-
dãtut causam spiritualitatis habet ane-
xam, aut bonum publicum, aut pacem
conseruandã, ex quibus in tẽporalibus
datur Ecclesiæ cognitio *cap. nouit de iu-
dic. c. discordantes, c. placuit, distinct.
90. c. de præsbyterornm.
17. quæst. 4.*

CAP.

CAP. V. de iurisdictione delegata Inquisitorum.

SVMMARIVM.

Inquisitorum potestas á Sede Apostolica dependet. n. 1.
Inquisitores sunt delegati á Papa. n. 2.
Inquisitores posse vires suas alteri subdelegare. n. 3.
Delegatus a Principe duplex est. n. 4.
Delegatus a Principe, aut in locum Ordinarij, aut ad causam specialem. n. 5.
Delegatus a Principe, subdelegare potest. num. 6.
Delegatus a Principe non subdelegat quando eius industria videtur electa. n. 7.
Pesquisidores subdelegare non possunt. n. 8.
Inquisitores in locum ordinarij constituuntur. n. 9.
Inquisitores constituuntur ad vniuersitatẽ causarum. n. 10.
Inquisitores a Sede Apostolica iurisdictionem, & potestatem accipiunt. n. 11.
Inquisitor Generalis instituitur a Papa cum authoritate nominãdi Inquisitores. n. 12.
Inquisitores a Generali Inquisitore nominati á Papa videntur electi. n. 13.
Delegatus a delegato non potest subdelegare. n. 14.
Delegatus á delegato non potest sententiam suam mandare executioni. n. 15.
Executio sententiæ est meri Imperij. n. 16.
Merum Imperium non transit in delegatũ. num. 17.
Iudex post sententiam functus est officio suo. n. 18.
Delegatus a Principe, siue ab inferiore sententiam suam executioni mandat. n. 19.
Leges non dedignantur sacros Canones imitari. n. 20.
Delegatus ab inferiore iure ciuile sententia mandat executioni. n. 21.
Causa in delegatũ commissa plena potestas transfertur super omnibus quæ ad actum pertinent, n. 22.
Causa sine executione manca est. n. 23.
L. a diuo Pio D. de re indic. explicata de iudicibus datis. n. 24.
Iudices dati non habebant iurisdictionem, sed notionem. n. 25.
Iudicibus datis a præscripta formula recedere non licebat. n. 26.
Leges plures de iudicibus datis explicatæ. num. 27.

1 PONTIFICIS iurisdictiõnem in temporalibus fundatã sequitur Inquisitionis potestatem (quæ contra Magos, & hæreticos huiusmodi dirigitur) rationabilem, firmam, stãbilitam esse, nam omnis Inquisitoris potestas á Sede Apostolica dependet, quoniam á quocunque eligantur semper ab Apostolica Sede habent authoritatem, vt docet, *Eymeric. in direct. Inquis. p. 3. q. 3. & 6. & ibi Pegn. com. 52. &* 53. 2 †Et ita censentur delegati á Papa & non subdelegati ab Inquisitore Generali, qui eos nominat, *cap. ne aliqui cap. vt officium cap. per hoc de hæretic. lib. 6. cap. ad abolendam eodem tit. gl. in Clem. nolentes de hæretic. Lapus alegat. 32. Abb. in cap. causam de offic. delegat. & in cap. fin. de re iudic. Alciat. in rub. de offic. Ordin. n. 19. Simanc. de Cathol. instit. tit. 34. n. 13.* Cuman. *in Lucern. v. Inquisit. ex n. 5. Rojas de hæretic. sing.* 44. & 97. 3 †Vnde plusquam manifestũ est posse alteri vices suas subdelegare, (quidquid alij ogganiant) & commissarios, & vicarios ad causam mandatã constituere, vt traddunt *Eymeric. d. p. 3. q. 15. & ibi Pegn. comm. 64. Villadie. de hæretic. q. 7.* 4 †Nõ tantũ fauore fidei, vt præfati testãtur authores, sed ex mero iure nã delegatus á Principe duplex est, aut in locũ Ordinarij cũ ead iurisdemictione *l. 2. C. de offic. eius qui vicer alter. l. 1. §. præ-*

§.*præfecto.D.de leg.3.* † Aut ad causam
5 specialẽ,in qua maior est quocumq; or
dinario *d.c.pastoralis.c.tuæ de offi.vicar.*
& causas omnes meri,& mixti imperij
expedit. *d.l.2. de offic. eius.* † Quorum
6 vterque subdelegare potest.*d.c.pastora-
ralis.c. super quæstionem. §.porro de offic.
deleg.l.à iudice.C.de iudic.l.19.tit.4.part.*
7 3. † Nisi eius industria videatur electa,
vt in *cap. fin. §.cæterum, de offic. deleg.
cap. licet dedecim. l. inter artifices. D. de
solution.Couarr.lib.3.variar.cap.20. num.*
8 5. † Qualiter in regijs delegatis, quos
Pesquisidores dicimus, *Auendan.de exeq.
mandat.cap.1.n.26.Pet.Gregor.in syntag.
p.3.lib.47.cap.22.ex n.8. Azeued. in.l.6.
tit.5.lib.3.Recop.n.3.*

9 ¶ At tamen Inquisiiores á Papa in lo
cum ordinarij constituũtur ad causam
hæresis,quæ principio Episcoporũ fuit
vt decisum est in *Concil. Nicæn.relato in
can.quoniam, distinct.18.& in Conc.genera
le Lateranens.relato in cap. ad abolendam,
cap.cum ex iniuncto,cap.vt commissi de hæ*
10 *retic.* † Item ad vniuersitatem causarũ,
vt docet *Cardinal. in Clemen. multorum
de hæretic. Archidiacon. in cap. ne aliqui,
eod.tit. lib. 6.* quia omnis causa hæresis
commissa est, *vt per DD.in.d. cap.ne ali-
qui, glos.in Clem.nolentes de hæretic.* † Vn-
11 de tanquam delegati ab ipso Pontifici
habẽdi sunt,nam InquisitorGeneralis,
qui eos nominat,solum pręstat nudum
ministerium,ipsi á Pontifice iurisdictio
nem,& potestatem accipiunt, vt docet
Pegn.in direct.d.p.3.comm.75. † Quia In-
12 quisitor generalis á Papa instituitur cũ
authoritate nominandi alios Inquisito
res,& ita in eorum electione Papa est,
qui instituit,*arg.tex.in.l.pater.D. de ma-
numiss. vindict.* vbi dicitur, quod si pa-
ter scripsit filio, vt aliquem ex seruis
suis manumittat, & ille manumisserit
Stichum; quod ille Stichus erit liber;
solum enim elictionem filio conces-
sit, ipse vero pater manumisit. *l. item
eorum.§.si decuriones.D.quod quisque vni
uersit.* † Quare Inquisitores nomina- 13
ti, seu electi virtute dictæ commissio-
nis, quæ á Pontifice max. dicto Inqui-
sitori generali cõmittitur á Papa vide-
ri electi probãt *DD.in c.is qui, de præbẽd.
in 6. Eymeric.d.p.3.q.6. & Pegn. com.55.*

¶ Alias enim si non á Papa,sed á de 14
legato iurisdictionem acciperent, non
solum alteri subdelegare non possent,
*c.super quęstionem.§.si vero de offi. deleg.
c.cum causam,de appellat.l. more. D.de iu-
risdict.omn. iudic.l.fin. D. de offic.eius.l.à
diuo Pio.D.de re iudic.l.à iudice. D. de iu-
dic.* † Verum etiam neque sententiam 15
suam mãdare possent executioni, quia
recurrendum esset ad supetiorem,hoc
est,qui eos delegauit, *Bart. in.d.l. à diuo
Pio n.14.Ias. 13. Alciat.lib.2.Paradox.c.
2.n.3.* quia nõ propria,sed mãdata iuris-
dictione vterentur,&vices eius,qui eos
delegauit.*l.1.§.qui mandatam.D.de effi.
eius.* † Nã cũ executio sententię sit me- 16
ri imperij.*l.imperiũ.l. iuuere cabere. D.de
iurisdict.omn.iud.* quod nõ transit in de-
legatos.*l.1.D.de offi.eius.* † Pro eius exe 17
cutione deboluẽdũ esse ad delegatum
videtur tenere *tex.in.d.l.à diuo Pio*,dum
ait *iudicum à se datorum sententias exequẽ
tur, ij qui eos dederunt.* † Quia postquam 18
sententiam dixit iam functus est offi-
cio suo.*l.si vt proponis.C.quomodo, & quã
do iud.l.Paulus.l.iudex.D.de re iudic.*

¶ Quod licet tot iuribus, & rationi- 19
bus fulciatur falsum est tamen,nam de
legatus,siue sit á Principe, siue ab infe-
riore sententiam suam executioni mã-
dare potest, *cap. significasti,cap.ex litte-
ris,de offi.deleg.c.si delegatus, eod. tit. lib.
6. cap. cum Bertoldus, cap. cum venissem,
de eo qui mittit in poss.ss.* † Quibus quidẽ 20
nonnulli superati differẽtiam inter ius
canonicum,& ciuile constituunt, quos
refert *Menoch. lib. 1. Arbitr. q.74. n.4.
& 8.* refugium quidem miserorum,nã
leges non dedignantur sacros canones
immi-

immitare, *cap. 1. & 2. de noui oper. nunt.*
21 † Nam etiam iure ciuili delegatus ab inferiore sententiã suam executioni mãdat. *l. fin. C. de iudic. l. si reus paratus iuncta gl. v. præses. D. de procurat. l. si soluturus D. solut. auth. de exhibend. reis. §. si vero col*
22 *lat. 5.* † Nam causa simpliciter in delegatum cõmissa, potestas plenaria transfertur super omnibus, quę ad actum expectant. *l. 2.* D. *de iurisd. omn. iudic. c. præ-*
23 *terea de offic. deleg.* † Alias enim causa sine executione manca omnino relinqueretur *Ant. de Prato in. l. fin. D. de offi. eius Gouean. lib. 2. de iurisd. & imper.*
24 ¶ Neq; obstat tex. in. d. l. á diuo Pio, *Sententiam exequantur ij, qui eos dederunt,* quia nõ loquitur in iudices delegatos, sed datos, qui à Prętoribus, & alijs huiusmodi Magistratibus ad causę tantũ cognitionem dabantur. l. 1. *iudices litigantibus dare.* l. imperiũ, *iudeces dandi licentia*
25 D. de iurisdict. omn. iudic. † Qui quidem non habebant iurisdictionem, sed tantum notionem. *l. ait Prętor.* D. *de re iudic. l. fin.* C. *vbi & apud quem,* & notant *Ræbard. pro Tribunal. cap. 11. Duaren. in l. actiones. D. de in litem iurand.* † Ij nam-
26 que ex eo sententiam executioni mandare non poterant, quia á præscripta sibi formula, nec latum vngium recedere licebat, vt docte contra Bartolum, & alios defendit Pręceptor meus *Gabriel Henriq. primatius Salmant. in lec. ad d. l. á diuo Pio typis excusa ex n. 18. Et ante eũ Longobal. in. d. l. imperiũ ex n. 170. & alij relati á Cauall. in Pract. q. 632.* † Et
27 ita intelligendus tex. *l. penult. D. de con. fess.* vbi qui condemnare poterat, absoluere nõ potuit, & tex. l. vt fundus. D. commun. diuidund. *quod in iuditium deductum est,* debet enim intelligi de iudi-
28 cio á Prætore præscripto. † Et tex. *in. l. in priuatis.* D. *de iudic.* vbi pater in causa filij fuit iudex datus, quia non suo arbitrio, sed formula sibi pręscripta iudicat non alias vt in. *l. qui iurisdictioni.* D. *de iurisd. omn. iud. l. venditor. §. iudices.* D. *de iudic.* vt notat *Bald. in. §. item si aduc, n. 18. Inst. mandat.*

CAP. VI. de Magiæ criminis immanitate.

SVMMARIVM.

Magiæ crimi nis immanitas. n. 1.
Magiæ professores quo ad primum sunt hæretici. n. 2.
Magis vtitur dæmon ad fallendos homines. num. 3.
Magiæ crimen grauius est hæresi proprie dicta. n. 4.
Dæmonum immolationes morte naturali multatæ. n. 5.
Dæmoni consecrationes morte puniuntur. num. 6.
Dæmonum consultationes morte vindicantur. n. 7.
Rebaptizatio primus apostasiæ aditus. n. 8.
Magi Deum *blasphemant. n. 9.*
Milites, qui votiuam diserunt disciplinam, morte puniuntur. n. 10.
Magi vt hæretici puniuntur. n. 11.
Magiæ crimina ad hæresim expectat. numer. 12.
Magis pœnitentiæ locus iure ciuili denegatur. n. 23.
Niniuitæ, Hierosolimytani, & Cananei ob magiæ crimen puniti. n. 14.
Saul, & Ochozias ob magiæ crimen morte multati. n. 15.
Manases ex magiæ crimine mortẽ oppetit. num. 16.
Manases de magiæ crimine testimonium. num. 17.
Iezabel vt benefica notata præcipitata fuit num. 18.
Numa Pompilus, & Tullus Hostillus magiæ crimine dediti. n. 19.
Nero, Valerianus, Iulianus apostata magi. num. 20.

Zoroaster igne succēsus quod magiam secta retur.n.21.

Simon Magus ob magiæ artem præcipitatus.n.22.

Magiæ sectatores varij quam strage perierunt.n.23.& 24.

Magiæ crimen damnatur lege Moysi.n.25.

Magiæ crimen damnatur Regum edictis. num.26.

Magiæ crimen damnatur Prophetarum elogijs.n.27.

Magiæ crimē damnatur iure Ecclesiastico.n.28.

Magiæ crimen damnatur iure ciuile. n.27.

Curiositatis vitium reprahensus.n.30.

Curiosus pro malefico.n.31.

Rub. de curiosis, et stationar. explicata. numer..32.

Curiosus vnde dicatur.n.33.

1 MAgiæ crimen immane, ac detestabile est, nam ex eo offenditur Deus opt. max. Deipara Virgo, & omnes cœlites, & vniuersa Ecclesia, genusq; humanum, & animata, inanimataq; omnia.† Nā eius professores, quo
2 ad primū sunt hæretici, quibus dæmon vtitur, ad fallendos homines quasi formosis meretricibus; quibus hæresia cōparatur, *D.Isai.c.1.* †Et queādmodū læ
3 nones, quādo scorti forma defloruit: ex scorto lenā faciunt, ita dæmones cum prima illa hæresis species ita perijt, vt minus homines in errore pelliciātur, ex hæreticis magos faciūt, vt tradit *Mart. del Rio in proloq. Mag.*† Vnde hoc crimē
4 grauius est heresi proprie dicta, nam in eo primo interuenit idolatria grauior quā Ismaelitarū, nā illi aureū vitulū coluerunt, *Exo.c.32.* Hi vero ipsū Cacodęmonē, quē adorant, sacrificant, obediētiæ omagium, & fidelitatis præstant, vt tradit *Remig.lib.1. de Dæmonol.* † Quod
5 crimen morte naturali damnatur iure diuino Exod.c.22. *Qui immolat Dijs occidetur.* Nam ex eo Rex Acab iussu Dei occiditur a Iehu, *Reg.4.cap.* 9. & Ioas á suis occiditur, *Reg.4.c.12.* & Amasias, *Reg.4.c.14. Paralip.2.c.25.* † Sequé suos 6
dęmoni addiciunt, quod nō min⁹ mortis pœna prohibetur, Leuit.c.20. *Siquis dederit de semine suo idolo Moloch morte moriatur*, vt impius Acham; & Manasses fecerunt, *Reg.4.c.21.& 23. Paralip. 2.c.28.*† Secundo tanquam Deum dæ- 7
monem consulunt, ab eoq; edoceri cupiūt, & iuuari, quod pœna mortis Ochozię Regi fuit multatum, Reg.4.c.1. *Nūc quid non est Deus in Israel, vt eatis ad consulendum Beelzebud Deum Accaron? quam obrem hæc dicit Dn̄s, de lecto super quem ascendisti nō descendes, sed morte morieris.*
† Tertio rebaptizantur, quod est pri- 8
mus apostasiæ additus, vt magis Christianæ religioni afficiāt iniuriā, *c. rebaptizare, c. ostenditur cum alijs de consecrat. distinct.4.c.1. de summa Trinit. & fide Cathol.c.fin.de baptism. Trident. sess.7.can.9.* Quod similiter pœna mortis damnatur. l. *si quis rebaptizare. C. ne sacrum baptis. iteret. l.9. tit.4.p.1.* † Quarto vt veri 9
apostatæ Deum blasphemant. *l.2.& l.3.C.de apostat.* & exercēt ritus, & sacrificia diabolo fœdius, quam vlli olim pagani. *l.1.& 2. l. nemo. C. de pagan. & sacrifi.* † Quod quia transfugium est de 10
Deo (cui se sacramento militiæ in baptismo adixerant) ad dęmonem eius hostem, non minus debent morte puniri, quam milites, qui votiuam discerunt disciplinā. *l. desertorē. §. is, qui ad hostes D. de re milit. l. aut damnum. §. hostes autem. l. si quis aliquid. §. trasfugæ.* D. *de pœn.* † Quę omniā, cum in vno con- 11
currant crimine, quorum singula morte naturali damnantur, manifestè apparet, quam iustissimé ignito gladio, ac alijs hæreticorum pœnis, puniantur, vt infra tradenius in *cap.9.10.11.* & 12.† Non solum malefici, & haruspices, 12

vt

vt in *l.3.C, de malefic. & math.* sed etiam
magos, ſortilegos, incantatores, ac diuinos, quia ſunt apoſtatæ, ſunt hæretici, ſunt peccantes contra naturam, quorum omnium hæc legitima poema eſt, vt tradunt *Abb. & Hoſtienſ. in cap. ad abolendam de hæretic. & in cap. 1. de apoſtat. Brun. lib. 5. de hæretic. cap. 3. Co-*
13 *raſius lib. 3. Miſcellan. cap. 8.* † Et eſt grauius crimen hæreſi proprie dicta, quia non ſolum Deũ renuntiant, ſed dæmoni eius hoſti fœderãtur, & ab eo edoceri cupiunt, quare licet hæreticis pœnitentiæ locus ſit, at tamen his magis iure ciuili diſerte denegatur. *l. 3. C. de apoſ-*
14 *tat.* † Vt ſic merito reſipiſcant, nam inter cauſas præcipuas excidij Niniuæ memorat propheta *Nahum c. 3.* quod in ea magi, & malefici magni fierent: & eam ob cauſam minatur Hieroſolymę *Michæ. cap. 5.* & Cananei deleti, & pulſi ſedibus ſuis, *Deuteronom.*
15 *cap. 18.* † Et Saul non excidit regno, niſi poſtquam magiæ præſidia quæſiuit, *Regum. 1. cap. 28.* qua de cauſa Ochozias fuit morte multatus, *Regum. 4.* cap.
16 1. † Et Manaſes ob maleficiorum imitationem calamitoſi regis ſpecimen fuit, *Regum. 4. cap. 21.* cuius peccatum poſteri luetunt. *d. Regum. 4. cap. 25.* adeó vt nec paccari Deus potuerit Ioſiæ pie-
17 tate, *Regum. 4. cap. 23.* † Nam vt ilio teſtatur Paralip. 2. cap 33. *Obſeruabat ſomnia, ſciſcitabatur auguria, maleficis artibus inſeruiebat, habebat ſecum Magos, & incantatores; multaque mala operatus eſt*
18 *coram Domino, vt irritaret eum.* † Quare Iezabel, vt Venefica notata præcipitata de feneſtra fuit, & lacerata á canibus, *Reg. 4. cap. 9.* idemq; finem ſortiretur Ezechias, niſi pœniteret, *Reg. 4. cap. 21.*

19 ¶ Et vt ſacra prætermittam de externis Regibus idem habetur, nam omnes qui magię dediti ſunt ſtrage perierunt, vt de Numa Pompilo narrat *Plutarch. in Num.* de Tullo Hoſtilio *Titus Liuius lib. 1. ab vrbe condit.* † De Nero- 20
ne, *Plin. lib. 30. cap. 1.* de Valeriano, *Nicephor. lib. 6. cap. 10.* de Iuliano apoſtata, & alijs *idem Nicephor. lib. 10. cap. 29. & lib. 7. cap. 45.* † Nam ipſius ma- 21
giæ inuentor *Cham*, ſeu *Zoroaſter* ab ipſo dęmone, quem importunius ſolicitabat igne ſuccenſus, & concrematus fuit, vt narrat *Clemens, lib. Recognit.* † De 22
Simone mago notiſsima res, quod in aere á dęmone ſubleuatus, præcipitatuſqué, fractis cruribus, cum ignominiá, & dolore interijt. † Horũm ſimi- 23
lia de Cynope mágo narrát *Prochorus*, de Zaroe, & Arphaxat, *Abdias lib. 6.* de Odane, Hollero, Metothimo; *Magus Olaus in hiſtor. Septentr.* † De Sopa- 24
tro, *Eunapius in Aedeſio*, de Orpheo, Mopſo, Amphiareo, qui omnes magi fuere, & ſtrage conciderunt, narrat *Cæl. Rodigin. lib. 19. antiq. lect. cap. 7.*

¶ Quare magiæ crimen omni iure 25
prohibetur, & authoritate, nam primo damnatur lege Moyſi Leuit cap. 19 *Non declines ad magos, neque ab ariolis aliquid ſciſcitemini, ne polluamini per eos.* † Se- 26
cundo Regum edictis Reg. 3. cap. 28. *Saul ſubſtulit magos de terra, & interficit eos, qui pythonem habebant in ventre.* † Ter- 27
tio Prophetarum elogijs, Hierem. cap. 27. *Nolite audire prophetas veſtros, & diuinos, & ſomniatores, & augures, & maleficos.* † Quarto iure Eccleſiaſtico, 28
c. ſi quis Epiſcopus, c. non oportet, c. aliquãti, cap. ſi quis clericus, huius 26. q. 5. cap. ex tuaram de ſortileg. † Quinto iure ciuili 29
tam Imperiali. *l. nullus. l. nemo. l. quicumque. C. de malefi. & mathen.* quam Regio, *l. 1. tit. 23. part. 3. l. 6. tit. 13. lib. 8. Recopil.*
† Nam vt ait Eccleſiaſt. cap. 3. *Altiora* 30
te ne quæſieris, & fortiora te ne ſcrutatus fueris, ſed quæ præcepit tibi Deus illa cogita ſemper, & in pluribus operibus eius ne fueris curioſus. † Curioſus pro malefico me- 31
minit Horatius, ſed locus nõ ocurrit,

plura in id memorat, *Cuiat. li. 20. obseruat. cap. 22. & lib. 27. cap. 17.* † Iustinianus tamen curiosos dixit illos, qui passim delicta in re militari commissa nũtiabant, vt notat *Alciatus in Rub. C. de curiosis, et stationar. lib.* 11. † Curiosus enim dicitur á cura non parua, vt putat *Laurent. Valla*, sed magna, & nimia, & ita qui de rebus vanis, & futilibus admodum satagebãt, dicebantur *curiosi*, & sic in malam partem pro malefico inualuit in. l. nemo aruspex. C. de malef. & mathem. *Sileat omnibus perpetuo diuinandi curiositas.*

32
33

APPENDIX.

1 MAgię crimen grauiorem esse hęresim proprié dictam aserui, *nu.* 4. nam qui ad magiam huiusmodi deflectuntur peiores sunt, quam qui ad cœteras diaboli sectas degerant, etiam Mahumetanas, cum illi nunquam Deũ abnegent, nec Deiparæ Virginis Mariæ patrocinia renuncient, neque alias abominationes faciant, quales isti perditi, *de quibus sup. lib. 2. cap. 7. ex num. 6.*

2 † Nam apud Mahumetanos Christum Dominum abnegare, aut beatissimam eius matrem Mariam maledicere crimen grauissimum est, tum quia ex eorum propagine Mahumat se natũ gloriabatur, quam maledicere crimen læsæ maiestatis fuit. *l. 1. C. si quis imperatori maledix. l. quisquis. C. ad. l. Iul. Maiestat.*

3 † Tum etiam quia Virginem Mariam beatissimam prædicant in Alcoram cõceptam sine peccato originali, ex qua Christus Dñs carnem suscepit, quem dicunt *Rhob Ala*, hoc est, *Spiritũ Dei*, dãtum ad generis humani reparationẽ in eius vtero, *Rhob Ala bem Mariem.*

4 † Nã dicunt primo datum Moysim ad legis promulgationem, quam quia Hæbrei non perceperunt missum fuisse á Deo Spiritum eius Iesum Christum, quem Hæbrei crucifigere volentes, in cęlum raptum, missum postea Mahumat, vt veritatem doceret, suadentes ex illo D. Ioan. cap. 17. *Cum venerit ille spiritus veritatis docebit vos.* † Et ita his tribus 5
appellant Cidena, quod significat, *Dominus noster*, legum promulgatores *Cidena Muza. Cidena Iza, & Cidena Mahumet*, ad suos stabiliendos errores vera falsis admiscentes. † Quare ad Mahu- 6
metanam sectam degenerantes Christiani non coguntur Christum Dominum abnegare, aut eius beatissimam matrem maledicere, aut fidem renunciare, sed solum dicere, *Lahidla hed Ala Mahumet arazol Ala*, quod significat, *Vnus Deus est, & hæc veritas docuit Mahumat.* † In quo tota Mahumetanorum 7
religio versatur, quia eius fide saluos fieri credunt, errantes in Trinitate, & verbi incarnatione, Mahumat prophetam Dei, & veritatis authorem confitentes, qui Sathanæ discipulus, & pater mendatij fuit, vt de suo testatur magistro D. Ioan. cap. 8. *Cum loquitur mendatium ex proprijs loquitur, quia mendax est.*

CAP. VIII. de magiæ huiusmodi qualificatione, siue de his, quæ sapiunt hæresim.

SVMMARIVM.

Magiæ crimina trifariæ sunt naturæ. n. 1.
Maleficia distinguntur in hæreticalia, & non hæreticalia n. 2.
Inuocare dæmonem ad faciendum quod facere nequit sapit hæresim. n. 3.
Credere dæmonem tanquam Deum est mere hæreticum. n. 4.
Petere à dæmone quæ non repugnant eius naturæ non sapit hæresim. n. 5.

Bar-

Facien-

Facientes, quæ ab Ecclesia non sunt instituta fieri, valde sunt suspicti. n. 48.

Facta mala confessus, & prauam intentionem negans tanquam hæreticas puniendus, n. 49.

OMNIA magię crimina, de quibus suscipitur
1 disputatio, trifariæ sunt naturæ: nam aut sunt *hæretica facta*, id est, qui hæresim præse ferunt, aut *hæreticalia*, siue quæ sapiunt hæresim, aut nō *hæreticalia*, quæ peccato tātū
2 aut superstitioni inuoluuntur. † In quorū primo ab alijs dissentio, qui maleficia omnia in hæreticalia, & non hæreticalia tantum distingunt, vt tradunt *Paul. Grilland. de sortileg. q. 10. ex. nu. 2. & q. 11. ex n. 1. Nicol. Eymeric. in director. Inquisit. p. 2. q. 42. Nauarr. in Manual. cap. 11. ex n. 28. Iul. Clar. lib. 5. Receptar. §. hæresis, Farinat. tom. 1. q. 20. ex num. 79. Marta*
3 *de iurisdic. p. 2. c. 12. n. 2.* † Inuocare enim dęmonē ad faciendum, quod ipse neq; scire, neq; facere potest, vt reuelare futura, & suscitare mortuum, sapit tantum hæresim manifestā *Alphon. Castro lib. 1. de inst. hæret. puni. c. 15. Cuman. in Lucernæ Inquisi. v. sacra abuti, Rojas de hæretic. p. 2. assert. 12. n. 267. Grillād. de sortileg. d. q. 10 n. 16. Farinac. d. q. 20. n. 85.* † Credere au-
4 tē illa posse pręstare ex propria virtute non solum sapit hæresim, sed est mere hæreticum, quia tribuere creaturæ, quę sūt propria creatoris, est error in mēte, in quo propriè hæresia cōsistit, *c. hæresis c. hæreticus. 24. q. 3.* † Petere autē, vt reue-
5 let furta, aut ad libidinē tētet, aut quid aliud quod eius naturæ non repugnat, neq; est hæreticū, neq; hereticale, quia nullus fidei error contrarius accedit, vt tradit *Eymeric. d. q. 42. Panorm. in c. 2. de sortileg. Grillan. d. q. 10. n, 16. Oldrad. cons.*
6 *210.* † Quod quia non ita distinguit *Barbat. cōs. 55. lib. 1.* indoctē cōtendit quod dæmon inuocare ad cognoscendū, vel faciēdum, quod ipse facere, vel cognoscere potest á Deo non impeditus, sapit hæresim manifestā, & ideo eius cognitionē ad dn̄os hæreticæ prauitatis Inquisitores pertinere, quē sequuntur *Pegna ad Eymeric. d. q. 42. Spina in Apolog. 4.*
aduersus Ponzinib. † Sed cū in his nullus mētis error sit, neq; sapit hæresim, neq; ad dominos hæreticæ prauitatis Inquisitores pertinet, c. accusatus. §. sanę de hæret. lib. 6. *Inquisitores hæreticæ prauitatis á sede Apostolica deputati de diuinationibus, aut sortilegijs (nisi hæresim saperet manifestam) se intromittere non debent.* 7 8

¶ Sapęre autē hæresim dicitur quando actus ex se diuinitatē aliquam creaturæ ttibuit, vt qui dæmonem tāquam Deum consulit, *c. ij qui 26. q. 2. c. igitur. d. 26. q. 4. Archidiacon. in d. § sane, Oldrald.*
cons. 210. † Vel ei submittit latriā, eum tanquam Deum adorando. *d. c. igitur. d. 26. q. 4.* man etiā Angelos bonos, & beatos latriæ veneratione adorantes sunt hæretici, *c. quidam hæretici 24. q. 3.* Quinimo dæmones Dei hostes, prohibitum *Exod. c. 20. Leuit. 19.* † Vel ab eis edoce- 6
ri cupiunt de rebus, qui sunt Deo reseruatis, vt fecit Ocozias consulens Beelzebu de morbi euentu, *Reg. 4. c. 1.* vel de futuro belli contingente, vt Saul, *Reg. 1. c. 28.* † Vel á dæmone petijt, quę sunt vl- 10
tra suam naturam, vt Solem sistat sicut Iosue, *Iosue. c. 10.* mortū suscitet, vt phytonosia putabatur, *Reg. 1. c. 28.* hominē trāsformet vt Nabuchodonosor, *Dani. c. 4.* Vel quid simile quod solius Dei est, vt tradunt *D. Thom, Alb. Mag, Bonauent. & alij in sent. 2. dist. 7.* 11

¶ Item sunt hæreticalia omnia, quæ
cum aliquo dicto, aut facto hæretico exercentur, vt si quis in sortilegio etiā amatorio Deum abnegaret, vel crederet illa posse volūtatē cogere, vel quid simile, quod fidei repugnat articulis, quod 12

quod est hæresis, *c. hæc est fides 24. q. 1.*
13 †Vel misceantur aliqua Ecclesiæ sacra
menta, vt hostia consecrata, *c. accusatus*
§. sane de hæretic. li. 6. Nã licet nullũ hæ
reticũ proferat verbũ, satis suspectus est
de fide, qui sacrosanctum illud Saluato
ris corpus pro dæmonis respõsis offert,
aut conuiciat, vt tradit *Grilland. d. q. 10.*
14 *n. 4.* †Item si misceatur sacrũ Chrysma,
aut aliquid aliorum sacramẽtorũ, quia
faciendo mentionẽ de corpore & san-
guine Christi, & baptismo, consequens
est vt etiã intelligatur de alijs sacramẽ
tis, quia de similibus simile est iudiciũ,
c. inter cæteras de rescrip. & ite concludit
Comens. in lucerna Inquis. v. sacra abuti.
15 †Item si abutantur verba Euangeliorũ
vel sacræ scripturę ad alium finẽ quam
Deus instituit, nam eo solo est sortile-
giũ qualificatũ, & valde hæresi suspec-
tum, vt tradit *Rojas de hæretic. p. 2. assert.*
12. n. 167 quia hæreticorũ propriũ est
verba sacræ scripturæ cõmutare, vt tra-
16 dit *D. Paul. ad Timoth. 1. c. 1.* † Item sunt
hęreticalia quę pręseferũt aliquid, quod
est hæresis, vt baptizare imagines, quia
est error putare illas esse capaces huius
sacramẽti, vt docet, *Frãc. Pegn. in direct.*
17 *Inquis. p. 2. comm. 67.* † Vel rebaptizare
pueros, vel putare formam, vel materiã
baptismalẽ esse aliam, quam Christus
instituit, *c. rebaptizare, c. ostenditur de con*
secrat. dist. 4. cap. fin. de baptism. Trident.
18 *sess. 7. can. 11.* † Vel misceantur sacramẽ
talia vt aqua benedicta, thura pascha-
lia, ramos Dñicæ in passione, Agnos
Dei, Aræ fragmentum, & alia Ecclesia
stico ritu benedicta, & consecrata cre-
dens ad maleficia habere virtutẽ effica
tiotẽ, vt tradit *Comens. in Lucern. Inquisi.*
19 *v. sacra abuti.* †Quia cum non adhibuis-
set, nisi crederet habere virtutẽ ad ma-
leficiorum operationem, hæresis est,
quia aliter sentit de sacramẽtis, & sacra
mentalibus quam Ecclesia instituit, *c.*
ad abolendam de hæretic. lib. 6.

¶ Item sunt hæreticalia omnia in qui 20
bus dæmon inuocatur, vt amicus Dei,
& carus, vel si putat hoc non esse pecca
tum, vel saltem non graue, vt tradit
Fran. Suarez lib. 2. de releg. cap. 8. † Quia 20
ille qui peruersum habet dogma á fide,
vel falsas, aut nouas opiniones gignit,
aut fouet, est hereticus manifestus,
cap. hæreticus, cap. inter scisma, 24. q. 3.
† Vel petat á dæmone illa, quæ ipse fa- 21
cere, vel cognoscere non potest, vt fu-
tura contingentia, secreta cordis hu-
mani, & similia Deo reseruata, quia est
tribuere creaturę, quę sunt propria crea
toris, quod est hæreticum. *d. §. sane de*
hæretic. lib. 6. † Vel etiam illa, quæ ipse 22
valet pręstare, si tamẽ credit illa posse
scire, vel facere, etiam Deo non permi-
tente, vel petat non vt á creatura, sed
vt á Deo omnino infalibiliter, vt tradit
Bart. Spina lib. de artib. magic. concl. 1. cum
sequent.

¶ Item sunt hæreticalia omnia quæ 23
fiunt ab hæretico, vel mago, qui est de
expræssa dæmonis professione: nam li-
cet non respectu operis, saltem respec-
tu operantis hereticalia sunt, vt tradũt
Menoc. de arbitrar. lib. 2. cas. 388. n. 4. Fa-
rinac. d. q. 20. ex n. 81. Marta de iurisdict.
p. 2. cap. 12. † Non solum quando fiunt
per modum adorationis, sed etiam 24
pet modum Imperij, quia omne com-
mertium cum dæmone nobis interdic
tum est, vel ipso Apostolo proclaman-
te Corinth. cap. 10, *Nolo scocios vos fieri*
dæmoniorum. † Vnde errat *Comens. in Lu* 25
cerna Inquisit. v. dæmones inuocare, docẽs
inuocationem dæmonis per modũ Im
perij esse licitam: quia cũ illud non sit
per exorcisticam dignitatem, omnis via
perclusa est, vt docet conciuis meus *Si-*
manc. de Cathol. inst. c. 21. n. 13. † Et cũ ta- 26
lis inuocatio á mago fit habente pactũ
expressum manifestã, sapit hæręsim, li-
cet non misceantur verba hæreticalia,
vt cõtra Grillandũ tenẽt *Castro de insta*
hæreticor.

hæreticor. punit. lib. 1. cap. 15. Oldrad. d. conſ. 210.

27 ¶ Item ſunt hæreticales omnes inuocationes dæmonis etiam á non habente expreſſo pacto, dum dæmoni offeruntur ſacrificia, adorationes, ſuffumigationes, ſumiſsiones, cantus, & orationes execrabiles, vel quid aliud ex arte adhibitum, etiam ſi in certo numini offerant, vel alio quam dæmonis nomine, vt ſacerdotes Baal, qui in ipſo idolo dæmonem inuocabant, *Reg.* 4. *c.* 18.

28 †Nam licet adoratio abſque repræhenſione Angelis tribuant ſancti viri, vt Abraham, *Geneſ. cap.* 18. Loth. *Geneſ.* 19 & datam videamus Angelo Manue, *Iudic.* 13. Item & Regibus, vt Aſſuero, *Eſter. cap.* 3. Dauid. *Reg.* 3. *cap.* 1. Prophetis, vt Ietro, *Exod. cap.* 18.

29 † In illis enim propter ſuperioritatem, & naturæ excellentiam, qua Deo chariores præſumuntur merito ab inferioribus adorantur duliæ veneratione, vt ſancti, & alij beati Deo chari, quia in illis Deus veneratur, vt tradit *Pegn. in direct. Inquiſ. part.* 2. *comm.* 67.

30 † Quod ſecus eſt in dæmone, nam nullo modo licitum eſt ei latriæ cultum, vel duliæ venerationem ſubmittere etiam reſpectu creatoris, nam hęc eſt hęreſis damnata ab Inquiſitoribus Aragoniæ de mandato Domini Papæ, vt teſtatur *Eymeric. vbi ſup. p.* 2. *q.* 10.

31 † Quare dæmoni latriæ cultum, vel duliæ exhibentes, credentes, ſacrificantes, inuocantes, vel aliquid Deo reſeruatis tribuentes tanquam hæretici ſunt habendi, vt tradit idem *Eymeric. d. part.* 2. *q.* 43. *& ibi Pegn. comm.* 68.

32 ¶ Nam licet nullus facto dicatur hæreticus, quia hæreſia non in opere, ſed in mentis errore conſiſtit, *cap. hæreſis, cap. hæreticus* 24. *q.* 3. *D. Thom.* 2. 2. *q.* 11. *art.* 2. *Caſtro lib.* 1. *de iuſta hęrer. punt. cap.* 7. *Tabiena in ſumm. v. hæreticus, nu.* 1. *& copioſius.* §. 25. *num.* 66. *Simanc. de Cathol. inſt. tit.* 31. *num.* 4. *Albertin. de agnoſcend. aſſert. q.* 2. *n.* 2. *Couarr. lib.* 3. *variar. Brun. de hæretic. lib.* 1. *cap.* 2. *Rojas p.* 1. *q.* 40. *Cano. lib.* 12. *cap.* 8.

† At tamen quia ex facto animi error oſtenditur rectè quis punitur pro hæretico, nam cum factum ſua apte natura eſt damnatum, & malum præſumitur mala intentione factum. *l. ſi non conuicij. C. de iniurijs, & famoſ. libel. cap.* 1. *de præſumpt. Panormit. in cap. cum te. n.* 29. *de re iudic. & in cap. ad hæc. n.* 1. *&* 3. *de appellat. & facit text. in l. nam ludus, & in l. item Mela. D. ad l. aquil.* 33

† Vt ſi quis dæmones adoraret, idolis genua flecteret, reuerentiam hæreticis ſcienter, & ſuo more, exhiberet, communionem ab eis, vel conſolationem acciperet, aut ſe more Iudæorum circunciderct, incantationes faceret, vel ſimilia, quæ nullo modo poſſunt in bonam partem accepi, vt docet *Eymeric. d. p.* 2. *q.* 34. 34

† Nam hæc facta pro manifeſta hæreſi habentur, cum ex eis oriantur iuris præſumptiones, quæ veræ, & proprie probationes dicũtur. *l. fin. ad fin. D. de probat. Iaſ. in l.* 1. *n.* 9. *C. de militar. teſtam. & in. l. ſicut Imperator. num.* 8. *D. de legat.* 1. 35

† Imo fortiora ſunt facta ad demonſtrandum animũ quam verba *l. noſtram prouiſionem. C. de teſtam. l.* 3. §. *falſus. D. rem. ratam haber. l. fin. C. de repudiãd. hæred.* Nam ex factis, & geſtis exterioribus animus, & voluntas intelligitur. *l. nutum. D. de leg.* 3. *cap. vidua de regul. iur.* 36

† Siquidem talis præſumitur animus qualia facta, *cap. exiſtiment.* 11. *quæſt.* 3. *cap. cauete.* 22. *quæſt.* 5. quia rei qualitas agentis intentionem demonſtrat. *l. non codicillum. C. de teſtam.* 37

† Quia qualis eſt actus talis eſt iudicandus animus. *l. ſi proponis.* §. 1. *D. de inoffic. teſtam.* Cum plus ſit factis demonſtrare, quam verbis enucleare. *l. ſi tamen.* §. *ei qui ſeruum. D. de ædilit. edict. l. repræhendenda. C. de inſtit. & ſubſtitut.* 38

† Quare dum factum per ſe eſt damnatum, præſumitur mala intentione 39

nē in faciente.*l.si conuitij.C de iniur.c.1.*
de præsumpt. Omne enim maleficium
praua intentione, & voluntate præsu-
mitur factum. *l. nam ludus. l. item Mela*
40 *D.ad.l.aquil.*†Maiorem enim animi vo
luntarem, & deliberationem facta,
quam verba ostendunt, *cap. filij de hæ-*
retic. cap. contra Christianos eod. tit.lib.6.
cap.delecti de appellat.cap.fin.distinct.30.
l.Paulus.D.rem ratam haber.

41 ¶ Vnde licet talis Magus dum con-
uincitur magorum imagines adorasse,
inuocasse dæmones, fecisse pactum, vel
quid tale infidelitatis opus, non excusa-
bitur, etiam si dicat se praua intẽtione
nõ fecisse, puta mulieris in amorem pe
liciẽdi, vel thesauros inueniendi, quod
per se non est hæreticum factum; vt
probat *Simanc.de Cathol.inst.tit.30.n.26*
42 † Nam hæreticus non dicitur, nisi qui
peruersum dogma in mente recepit cõ
tra aliquem fidei articulum. *Imola, &*
Ant.in cap.firmiter de summ.Trinit.& fi-
de Catho.Brun.de hæret.lib.1.c.2.Guerre-
ro in Thesa.relig.tit.de hæret.num.20.Iul.
Clarus in Pract.§.hæresis, Albertin.de ag-
43 *noscend.asser.q.6.nu.8. & q.23.num.52.*
† Sed quia Ecclesia nõ iudicat de ocul
tis, *cap.sicut tuis, cap. tua nos de simonia.*
Nam ex his quę sunt in animo, solus
Deus cognitor est, *cap. nunc quid, de pœ-*
nit.dist.1. nec per testes probari possunt
Innocent.in c.super eo, de renunt. Hippol.
in.l.1.§.diuus Adrian.D.ad.l.Corn.de si-
44 *car.n.36.& in.l.1.C.eod.n.28.*†Per signa
exteriora animũ interpratatur, nã fac-
tis præsumitur de affectũ, *cap. qui vide-*
rit 22.q.5.cap.nuper de bigam.l.dolum.C.
de dolo, quia plus est in facto, quam in
verbo aliquid facere, *cap.dilecti, de appel*
lat. nec refert am quis voluntatem suã
exprimat verbis, an factis.*l.de quibus.D.*
de legib.† Vnde merito talia facientes,
45 quæ hæretici, aut magi hęreticales fa-
cere solent pro hæreticis habentur, ex
iuris præsumptione, quæ liquidissima
probatio est *glos.in.l.si tutor peritus.C.de*
periculo tutor.Bald.in rub.de præsumpt.n.5
† Nam ceremonia, & cultus externi,
sunt mores, & ritus ad obseruandam 46
quempiam religionem, vt sic merito
eã habere censeatur, cuius ceremonijs
& ritibus vtitur, *cap. fin. dist. 30. cap. 2.*
cap.filij, cap.contra Christianos de hæretic.
lib.6.Archid.in cap.fin.de baptis. Rojas de
hæretic.p.1.num.314. † Etiam si talis cul 47
tus religiosissimus videatur in ieiunijs,
pœnitentijs, orationibus positus in qui-
bus nihil mali habere videtur, nam so-
let diabolus sanctissimis quoque rebus
abuti, vt in errorem facilius homines
dilabeantur, nam vt ait Apostolus ad
Colocens. cap. 2. *Nemo ergo vos seducat*
in cibo, vel potu, aut parte diei festi, aut Neo
maniæ, aut Sabathorum, &c. † Neq; excu 48
sari possunt ignorantia, quia eo quod fa
ciunt, quę ab Ecclesia non sunt recep-
ta, aut instituta fieri valde sunt suspec-
ti, quia nullus dicere, aut facere nõ præ-
sumitur, nisi quod prius mente cogita-
uit.*l.labeo.D. de supelect. legat.* & ita licet
intentionem neget, facta prædicant,
cap. cauete 22. q. 5. cap. humanæ aures. d.
22.q.4.cap.existimant.11.q.3.† Vnde dũ 49
se talia fecisse profitetur, sed prauam
intentionem negat, tanquam per-
tinax negatiuus est relaxandus cu-
riæ sæculari ad punitionẽ, *Anan. in cap.*
excommunicamus. §. credentes de hære-
tic. num. 11. Turrecrem. in summ. Eccles.
lib. 4. cap. 4. Imola in Clemen. 1. §. fin. de
vsuris. Rojas de hæretic. part. 1. ex num.
276. & max. num. 311. Albertin. de ag-
noscend.assert.q.32.num.17.& q.34.
num.53. & q.36.num. 18. Si-
manc.de Cathol.inst.tit.
24.& 47.n.22.&
in Enchirid.
tit.40.

CAP.

CAP. VIII. de sortilegijs non hæreticalibus.

SVMMARIVM.

Hæreticalia non sunt, quæ fiunt à non habente pactum expressum, dum nullus fidei error contrarius accedit. n. 1.

Dæmonem inuocare vt reuelet præsentia, aut præterita, rem loco moueat, in secta viuentia producat, & alia quæ suæ naturæ sunt, non est hæreticale. n. 2.

Inuocare dæmonem vt spiritum scientem, & valentem ex diuina permissione ordinaria, non est hæreticum. n. 3.

Respondetur ad obiecta de pacto habente cum dæmone. n. 4.

D. Thomas de sortilegijs hæreticalibus explicatus. n. 5.

Apostasia non semper hæresim continet. num. 6.

Inuocatio non semper exhibet actum latriæ. n. 7.

Inuocare in iure pro implorare auxilium. num. 8.

Diuinationes, quæ vanas obseruationes continent, non sunt hæreticalia per se. numer. 9.

Eymericus de chiromantia reprehensus, qui putauit indistincte damnari ex pacto. numer. 10.

Chiromantia in multis casibus naturalibus permissa. n. 11.

Sortilegia quæ tendunt ad occulti indagationem non sunt hæreticalia, etiam si dæmonis expectetur auxilium. n. 12.

Dæmonem inuocare vt mulierem in amorem pelliciat, non est hæreticale. n. 13.

Sortilegia, & imagines facere ad procurandam amorem mulieris, vel morbum curandum per se non sunt hereticalia, numer. 14.

Sacramentalia admiscere dum non credit ad maleficia habere virtutem, non est hæreticum. n. 15.

Sanctorum reliquias vti ad maleficia nō est hæreticum. n. 16.

Imagines sanctorum conuiciare non est hæreticum. n. 17.

Hostiam non consecratam admiscere licet sacerdos super eam plures missas celebrauerit, non est hæreticum. n. 18.

Hostiam non consecratam populo adorandā proponere non est hæreticum. n. 19.

Expoliare altaria, & consueta luminaria extinguere non est hæreticum. n. 19.

Missas celebrare super hostiam litteris inscriptam, aut super cuticulam panis apta ad sortilegia, non est hæreticum. numer. 20.

Hæreticum sola mens facit dum in ea quæ sunt fidei errat per intellectum. n. 21.

Nullum opus externum quantumuis horrendum, est hæreticum. n. 22.

Error solus in eo, qui paratus est corrigi, non facit quempiam hæreticum. numer. 23.

Marcellinus Pont. max. de hæresi excusatus. n. 24.

Diuus Cyprianus de hæresi excusatus. numer. 25.

Osius Episcopus Cordubens. de hæresi excusatus. n. 26.

D. Paulus reprehendit D. Petrum principem Apostolorum n. 27.

D. Augustinus, & D. Hieronymus contrarias sententias protulerunt.

NON hæreticalia autem sunt omnia, quæ fiunt á non habente pactum expræssum cum dæmone, dum nullus fidei error contrarius accedat; vt si inuocaretur dæmon ad faciendū, vel cognoscendum, quod ipse facere, vel cognoscere potest á Deo non impeditus, vt docet *Menoch. de Arbitrar. cas. 388. Oldrald. cons. 210. Farinac. q. 20. tom.* 1

tom. 1. *Tiraq. de pœn. caſ.* 4. *n.* 3. *Grilland. de ſortileg. q.* 10. *n.* 13. *& q.* 11. *num.* 19. *&* 20.
2 † Vel reuelate præſentia, & preterita, res loco mouere, in ſecta viuentia producere, tempeſtates excitare, & ſimilia quæ dæmoni naturæ non repugnant, de quibus in ſuis locis fuſe á no-
3 bis actum eſt *lib.* 1. *&* 2. † Nam inuocare dæmonem ad quocumque opus naturæ, non vt dæmonem, ſed vt ſpiritum ſcientem, & valantem ex diuina permiſsione ordinaria præſtare, non eſt hæreticum, quia nullum errorem in mente fouet, in quo hæreſia conſiſtit, *cap. hæreſis, cap. hæreticus.* 24.
4 *quæſt.* 3. † Neque in contrarium facit *Nicolaus Eymericus in direct. Inquiſit. part.* 2. *quæſt.* 43. dum poſt annumeratis multis caſibus, in quibus hæreſis interuenit, hęc ſubdijt ex D. Thom. *In alijs operibus magicis, in quibus complementum operis ex virtute dæmonis expectatur, in omnibus enim eſt apoſtaſia á fide propter pactum initum cum dæmone, vel verbo tenus ſi inuocatio interſit, vel fac-*
5 *to aliquo, etiam ſi ſacrificia deſint.* † Quia ibi *Diuus Thomas*, ex quo prædicta verba refert, *ex Sentent.* 2. *diſt.* 7. *art. fin.* de ſortilegiis agit hęreticalibus, in quibus á dæmone quæritur aliquid quod eſt extra ſuam naturam, per meram inuocationem virtute præcedentis pacti, quod ſatis hæreſim ipſomet Eymercio docente, *& Pegna. commentario* 68.

6 ¶ Neque minus obſtat *Albertus Magnus, vere magnus, & omni commendatione dignus in Sentent.* 3. *diſtin.* 7. *art. fin.* dum ait, *Si autem non ſit* (de inuocatione agit) *niſi opere ſimplici tunc eſt apoſtaſia*, nam apoſtaſia non ſemper hæreſim continet, nam quandoque tranſgreſsionē precepti ſignificat, *cap. ſi quis venerit, cap. illud, de maioritate, & obedientia, gloſ. in cap.* 1. *de apoſtat.* quæ in quocumque magiæ opere interuenit, vt tradit *Petr. Binsfeldus in cōfeſsionibus maleſi. part.* 1. † Nec inuocatio ſemper exhibet actum latriæ, vt docet *D. Auguſtinus tom.* 3. *lib.* 1. *locution.* cuius hæc ſunt 7
verba; *Iacob benedicens nepotes ſuos filios Ioſeph, ait inter cætera: inuocabitur in his nomen meum, & nomen patrum meorum: quare notandum non ſolum exauditionem, ſed etiam inuocationem dici aliquando, quæ non Dei, ſed hominis ſunt.* Et in iure in- 8
uocare accipitur pro implotare auxilium, ſeu gladium ciuilis Magiſtratus, *l. Epiſcopale. C. de Epiſcopale audientia, capite primo de officio Ordinarij, Baldus in. l.* 1. *D. ſi quis ius diſcreti non obtemperauerit.*

¶ Item non ſunt hæreticalia per ſe 9
Aſtrologia, Phyſiognomia, Chironantia, Augurium, Sortilegium, & ſimilia, in quibus vanæ ſunt obſeruationes, aut ſuperſticioſæ vanitates, vt tradūt *Eymeric. in direct. Inquiſit. p.* 2. *q.* 42. *& ibi Franc. Pegna comm.* 67. *Marta de iuriſdict. part.* 2. *cap.* 12. *num.* 6. *Farinac. tom.* 1. *quæſt.* 20. *Menoch. de arbitr. caſ.* 388.
† Dum tamen caueas ab *Eymerico. part.* 2. *quæſt.* 43. dum de chiromantia agens, hæc generalia verba ſcripta reliquit: *Quidam ſunt ſortilegi, & diuinatores meri, vt qui ex manus delineamentis diuinant, & iudicant de effectibus naturalibus, & conditionibus hominis.* † Nam 10
chiromantia in multis caſibus naturalibus permiſſa eſt, vt diximus *lib.* 1. *cap.* 9. quam licet ſuperſtitioſi homines ſomnis ſuis deprauauerunt, non propterea, quæ naturalem habent cauſam, reſpuenda ſunt, quia propter malos pices non rumpimus retia, nec debemus occidere impium cum iuſto, *Geneſ. capite* 18. † Item non ſunt hæreticalia ſortilegia omnia, quæ tendunt ad alicuius oculti cognitionem, etiā ſi dęmonis expectetur auxiliū, vt qui per inſpectionē 11 12

Astrolabij furtum indagare procurat,
13 vt in cap. ex tuarum, de sortileg. † Ita dę
mone in inuocare, vt mulierem ad libi
dinem tentet, vel in amorem pelliciat,
non est hæreticum per se, quia Dñs eũ
vocat tentator, Matth.c.4.& ita tenent
Panorm.in cap. in tabulis, de sortileg. Co-
mens.in lucerna Inquis. v. sortilegia, D.Tho
14 mas 2.2.q.92.art.2.†Neque etiam sorti
legia, quæ imagines faciũt ad procuran
dum amorem mulieris, vel alicuius
morbi curationem (nisi in professori-
bus, & pactum exprẽssum habentibus)
vllo modo hæresim sapiũt per se, quia
magis est superstitiosum, quam hęre-
ticum, vt docet D. Augustinus lib.10. ci-
uitatis Dei, cum alijs per Oldr. cons. 208.
Geminianus in cap. accusatus de hæretic. in
lib.6.

¶ Item non est hæreticale admisce-
15 re sacramentalia, dum nõ credit habe-
re virtutem ad maleficia, quia actus nu
de, & per se nõ est hæreticus, sed super-
stitiosus, vt tradit hęreticę prauitatis In
quisitor Paul.Grillan.de sortile.q.10.n.15
16 16.17.& 18.† Nec non etiam miscere
reliquias sanctorum, aut eas dissoluere
ad maleficia, non est hæreticum, quia
nõ est contra latriam, sed contra duliæ
venerationem, vt tradunt Veracruz lib.
3.de adorat.disp.6.c.8.Suarez de Relig.lib.
3.cap.6 Valent. tom.3.disp.1.q.24.pun.2.
17 † Et sic similiter nõ est hæreticale ima
gines beatæ Virginis (etsi ei maxima ve
neratio debeatur) vel aliorũ beato-
rum terra prosternere, aut ausu temera
rio cõpungere, vel cõuiciare, licet gra-
uissimum sit peccatũ, c.si canonica. §.fin
18 de offi.ordin.lib.6.† Itẽ admiscere hostiã
non consecratam, licet sacerdos plures
Missas super illã celebrauerit, quod pu-
tatur aptũ ad amorem consiliandum,
non pertinet ad hæresim, c.de homine de
19 celebrat.miss.† Item nec clericus dicitur
hæreticus, qui talem hostiam non con-
secratam populo adorãdam proponit,
nec qui causa doloris expoliat altaria,
& consueta luminaria extinguit, vel ce
lebrat Missas defunctorum, pro viuis, vt
citius moriantur, c. quicumque h.26.q.5.
† Similiter si super hostiam litteris insc- 20
riptam, quę putãtur apta ad sortile-
gia Missas celebrauerit, aut super cuti-
culam panis, vel quid simile aptum ad
malificia, non est hæreticus, c.si quis E-
piscopus.d.26 q.5.

¶ Hæreticum enim sola mens fuit, 21
dum in ea quæ sunt fidei erant per in-
tellectum, & pertinaciter adhæret erro
ri, per voluntatem approbans falsa pro
veris, & vera pro falsis, vt docent D.
Thom.2.2.q.11.art.1. Alexand.de Ales p.
2.q.181. memb. 1. Albertin. de agnoscend.
assert.q.2.n.12.& q.6.n.8. & q.23. n.52.
Palac. Rubeus in allegat. de hæresi. §.3.&
4.† Itaquẽ nullum opus exterius quan 22
tumuis horrendum est hæresis absque
errore in intellectu, siue in eo, vt moto
á voluntate eligente, taliter quod in hę
retico requiratur falsa credulitas ex
parte rationis, & peruersa voluntas ex
parte concupiscibili, cap.dixit Apostolus
24.q.3.cap.excommunicamus. §.credentes
de hæretic.cum alijs per Ioan.Rojas de hæ-
retic.p.1.c.1.ex n.34.† Neque si paratus 23
est corrigi, pro hæretico est iudicãdus,
quia error solus non facit hæreticum,
sed iunctus cum pertinatia, vt tradunt
Cardinal.Turrecrem.in summ. Eccles.p.2.
lib.4.c.1.& Archiepis.Florent.in sum.p.2
tit.12.cap.5.Episc.Simanc. de Catho.inst.
c.31.n.7.& c. 25. n.2. & in Enchirid.tit.
49.n.4. Albertin.vbi sup.& tract.de hære
tic.in rub.lib.6.q.1.n.19.& q.13.n.14.Nã
vt ait D.August.lib.1.de Trinit. Errare
potero, sed hæreticus non ero.†Nam eo ex- 24
cusatur Marcellinus Pontifex max. qui
tempore Domitiani, & Maximialini á
paganis cõpulsus idolo thurificauit, vt
habetur in c.nunc autem.dist.21.†Et san 26
ctissimus Ossius Episcopus Codubẽsis,
qui Nicęnę sinodo pręfuit, Illiberitano
Arela-

Arelatenſi,& alijs multis á Pagano cō pulſus idolis flectit genua,mente tamē intacta, vt multis adductis comprobat omnigena eruditione clarus amicus noſter. *D. Bern. Alderete lib.1.de las antiguedades de Eſpaña, ex cap. 4.*
26 † Et D. Cyprianus in errore,quod profitebatur de baptiſmo, *cap. ſi quis inquit.1.q.1.cap. quomodo exaudit de conſecrat.diſt.4.*
27 † Et D. Paulus doctrinam D. Petri principis Apoſtolorum repræhendit, ex eo quod D. Petrus ſentiebat legalia non eſſe ſeruanda, vt patet ex eleganti diſputatione D. *Paul.ad Galat.c. 2.*
28 † Et Eccleſiæ doctores D.Auguſtinus, & Hieronymus paſsim ſibi inuicem fuerunt contrarij,& contrarias ſententias protulerunt, vt habetur in *cap. 1. diſt. 26. vbi gloſ.*inquit, *male ſentiebat hic Hieronymus, late D. Auguſt. lib. de bono coniug. cap.18.Villadiego de hæretic.q.7.n.7.*

CAP.IX.de iudice competente in vno quoque Magiæ crimine.

SVMMARIVM.

Iudex vniuerſalis omniū ſolus Deus.n.1.

Deus per ſeipſum iudicia exercuit.n.2.

Iudicia conſtituta à Deo *humana,ob frequētes hominum controuerſias.n.3.*

Adam iudicem vniuerſalem creatus. n. 4.

Reges conſtituti à Deo ad iuriſdictionē.n.5.

Lege naturali,& ſcripta vnius iudicio omnia iudicabantur.n.6.

Iuriſdictio ſpirirtualis, & temporalis poſt aduentum Chriſti diſtinctæ.n.7.

Magiæ hæreticalis cognitio ad Epiſcopos fuit principio delata.n.8.

Magiæ hæreticalis punitio hodie ad Inquiſitores pertinet.n.9.

Inquiſitores ex cauſa hæreſis tam aduerſus clericos,quam laicos cognoſcunt. n. 10.

Magiæ crimina quæ ſapiunt hæreſim ſpecialiter ad Inquiſitores ſunt demādata.n.11

Inquiſitores maiores ſunt quocumque ordinario.n.12.

Inquiſitores poſſunt quoſcumque iudices cōpellere, vt ad ſe acta contra magos hæreticos mittat.n.13.

Reus ſubeſſe debet iudici, vel ratione originis,delicti, vel domicilij.n.14.

Magus de hæreſi ſuſpectus, poteſt à iudice loci,in quo reperitur,puniri.n.15.

Hæreſis crimē habet cauſam continuā.n.16

Magia hæreticalis non præſcribitur viginti annis.n.17.

Sortilegia non hæreticalia viginti annis præſcribuntur.n.18.

Maleficia coniuncta hæreſi nullo tempore præſcribuntur.n.19.

Hæreſis cauſa etiam poſt mortem inſtituitur.n.20.

Sententia in mortuum directo lata eſt nulla. n.21.

Sententia in mortuum ferri poteſt ſi cum eo lis cœpta ſit.n.22.

Pœna pecuniaria ſententiæ latæ in mortuum ab hæredibus exigitur.n.23.

Hæredes rei in crimine læſæ Maieſtatis quinquenio præſcribunt.n24.

Sortilegij non hæreticalis reus diſcutitur à laico, vel Eccleſiaſtico comulatiue.n.25

Clericus ſortilegij reus ab Eccleſiaſtico ſolo diſcutitur.n.26.

Clericus gaudet foro Eccleſiaſtico etiam ſi poſt commiſſum delictum ordines aſſūpſerit.n.27.

Tempus commiſsi delicti non attenditur in clericis factis poſt delictum.n.28.

Laicus factus clericus poſt commiſſum crimen apud laicum,quo ad bona reſpondere tenetur.n.29.

Eccleſia delinquentibus fouet,qui ſe ad eam recipiunt.n.30.

Clerici apud temporales iudices etiam volētes litigare non valent.n.31.

Clericus nullo modo forum ſuum renutiare valet.n.32.

Fori priuilegium conceſſum eſt in fauorem totius ordinis clericalis.n.33.

Tonsura gaudet priuilegio clericali iure cõmuni. n. 34.

Tonsura in criminalibus, & ciuilibus gaudet foro clericali. n. 35.

Tonsura verus ordo Ecclesiæ est. n. 36.

Tõsura clericos efficit vere, et realiter. n. 37

Tonsura recipientibus liberat à potestate sæculari, & constituit in Ecclesiastica. n. 38.

Tridentina dispositio de clericis primæ tonsuræ. n. 39.

Authoris sententia circa intellectum concilij Tridentini de clericis primæ tonsuræ. n. 40.

Prænomen is, ea, id, quando facit relationẽ vires sumit relatiui quis, vel qui. n. 41.

Prima tonsura pupilis confertur, et quibus solum legere, & scribere norunt. numer. 42.

Sacerdotium scientiæ, & virtutis culmen requirit. n. 43.

Minorum ordinũ vita debuit Ecclesia, aut schola emancipari, vt maioribus capaces fierent. n. 44.

Concili Tridentini mens in non admittendo ad fori priuilegiũ, eos, qui Ecclesiæ, aut scholæ non deseruiunt. n. 45.

Quasi particula denotat in proprietatem. nu. 45.

Laici non admittuntur ad minores ordines, qui iudicij sæcularis fraude veniunt. numer. 46.

Concili Tridentini mens in statuendo clericis minorum assignationem Ecclesiæ, aut scholæ. n. 47.

Clerici minorum litteris, nec virtute condecorati, dum Ecclesiæ, aut scholæ non assistunt, sunt foro priuati. n. 48.

Tonsurati à laico puniri nõ possunt sine præuia degradatione. n. 49.

Concili dispositio circa clericos minorum ordinum quos debeat compræhendere. n. 50

Clerici ad hoc vt à laico puniantur, necessaria est trina monitio. n. 51.

Monitio quæ præcedere debet ad priuandũ vnicuique foro particulariter fieri debet. num. 52.

Clericus minorum, qui habitum dimisit, nisi moneatur non priuatur foro. n. 53.

Communem doctorum de Concilij intellectu circa clericos minorum ordinũ. n. 54.

Doctorum sententia probabilis tantum est non necessaria. n. 55.

Iurisconsulti nullam iuris condendi potestatem habent. n. 56.

Communis sententia non est sequenda quando est ratio in contrarium. n. 57.

Leges generaliter loquentes, ita intelli, quomodo accipiatur. n. 58.

Leges interpretantur ex ratione posita in legibus. n. 59.

Legis verba cui non conueniunt, neque eius debet conuenire dispositio. n. 60.

Legis interpratatio magis fauorabilis quæ nos reducit ad terminos iuris communis. n. 61.

Leges nouæ semper intelliguntur, vt minus ius commune lædant. n. 61

Concilium Tridentinum conuocatũ est ad bonorum morum reductionem. n. 62.

Clericos minorum, qui secundum ius commune vitam duxerant Concilium non videtur defraudare. n. 63.

Concilium Tridentinum confirmat priuilegia omnia data clericis minorum ordinũ ex iure commune. n. 64.

Concilij dispositio circa clericos minorum ordinũ quare iaceat sub epigraphe de reformatione. n. 65.

Authoris sententia circa obseruationẽ Concilij ad intellectum. l. 1. tit. 4. lib. 1. Recopil. n. 66.

Lex temporalis inter Ecclesiasticas personas disponere nequit. n. 67.

Iure canonico deficiente recurritur ad ius Regium. n. 68.

IVDEX competẽs in omne crimine solus Deus est, qui scit reddere vnicuique mercedem pro merito *Gen. cap. 18. Deuter. 10. Iob. 34.*

34. *Psalm. 7. 61. & 93. Isai. cap. 11. Eccl. 35. Hierem. 17. Matth. 16. & 25. Acta Apost. 17. Apostol. ad Rom. 2. ad Timot.*
2 *2. cap. 4. ad Hæbr. 12.* †Et ita per se ipsum primum illud Apostasiæ crimen in primo omnium parente, ac protoplasto Adamo compescuit *Gen. cap. 3.* & alia multa hominum scelera in generali cathaclysmo puniuit *Genes. c. 6.* & primos diuinitatis opugnandæ conatus in Nenrod *Genes. c. 11.* & efrenatã libidinem in Sodoma *Genes. cap. 19.* & alia multa iudicis officia frugit *Genes. 28. descendam & videbo vtrum clamorem quem venit ad me opere compleue-*
3 *rint.* †Sed cum ad frequentes hominũ controuersias non par esset Deum descendere, aut ex eius benignitate delinquendi homines ocasionem arriperẽt, quia semper tando gradu procedit Oseas cap. 11. *non conuertant vt disperdã Ephraim, quoniam Deus ego, & non homo.*
4 †Necesse fuit adearum componendarum hominem constituere, vt vitiosos hominum motus licentius erumpentes in officio contineret, quorum primus fuit Adam *Genes. cap. 1.* nam vt legitur Sapient. c. 9. *& sapientia tua constituisti hominem, qui dominaretur creaturæ.*
5 †Et post eũ alios Reges, & Principes in eadẽ iurisdictionẽ prouectos Prou. c. 8. *per me Reges regnant,* varios eiusdem potestatis ministros creare, nã propagata natura vnus omnia expedire non pote-
6 rat *Exod. c. 18.* †Qui licet principio vnus fuisset, & Adamus, & eius successores in lege naturæ omnium causas expedirẽt, & in lege Scripta cæteri omnes tã, qui ex leui, quã qui ex alijs tribubus de-
7 cenderãt Iudicio Moysi etãt iudicãdi, *vt diximus sup.* † Post aduẽtũm Christi iurisdictiones distinctæ sũt, & Põtifices ad spiritualẽ, Reges ad tẽpotalẽ creati de iurisdictionis cõpetentiæ lites oriri cœperunt quas cõponere nostri non est institutũ, sed cuiusque Magię criminis cognitionẽ ad quẽ pertineat ostendere, secundũ vnuscuiusq; naturam de qua in præcedenti capite actum est.

Quando enim crimen est hæreticũ, 8
aut hæresim sapit, licet principio ad Episcopũ diæcesaneũ eiuspertineret cognitio *cap. ad abolendam cap. excommunicamus de hæretic.* †Nunc ad Inquisitores 9
hæreticę prauitatis pertinet priuatiuè *cap. acusatus §. sane de hæretic. lib. 6.* quia ad id á Sede Apostolica hodie sunt deputati *c. Inquisitores, de hæret. lib. 6.* † Et 10
ita aduersus omnes tã clericos, quám laicos hodie priuatiuè cognoscunt, *cap. vt officiunt de hæret. cum alijs per Eymericum & Pega. in direct. Inqis. Siman. de Cathol. instit. cap. 34. ex n. 1. Ioan. Rojas de hæret. p. 2. assert. 12. n. 267. Conrad. in tẽp. Iudic. lib. 1. cap. 1. §. 3. ex n. 1.* †Quod spe- 11
cialiter in hoc Magiæ crimine dum sapit hæresim eis demandarunt SS. DD. *Innocent.* VIII. *Iul.* II. *Leo X. Hadrian.* VI. *Pont. Max.* vt apparet ex eorũ bullis, quas referunt *Syluest. lib. 3. de strigimag. c. 1. Binsfeld. in confess. malefic. Sprenger in Mall. ad princip.* †Qui cũ sint dele- 12
gati à Papa ad causã specialẽ maiores sunt quocunq; Ordinario, *cap. pastoralis, c. tuæ, de offic. vicar.* & causas omnes meri, & mixti imperij expediuntur *l. 2. C. de offi. eius.* † Et ita possunt, quoscunq; iudices compellere, vt ad se acta 13
contra huiusmodi magos facta mittãt *cap. præsidentes, cap. vt officium. §. denique, cap. vt commissi, de hæretic. lib. 6. cap. cum Bertoldus, de re iudic.* †Etiã 14
si reus talium Inquisitorum iurisdictioni non subiciatur, nec ratione originis, nec delicti, nec domicilij, vt necessarium est ad cognoscendũ de quocunque crimine *l. 1. C. vbi de crimine agi potest cap. si diligenti de foro compet. Couarr. in Pract. cap. 11. ex numer. 3.*
†Nam reus de hæresi suspectus in quacunque parte reperiatur potest iure 15
optimo per iudicẽ quoque loci puniri,

 ex

ex communi sententia praxi recepta, vt per *DD. in cap. vt commissi de hæretic. lib. 6. Guido Pap. q. 202. Duen. reg. 378. n. 7. Couar. d. c. 11. ex n. 12. Flamin. Carthar. de execut. sēt. c. 1. ex n. 245.*
16 † Quia hęresis crimē habet causā continuā, & successiuā, & ideo vbicūq; hæreticus versabitur, ibi delinquere cēsetur, vt resoluūt *Ar. nal. Albertin. de agnoscend. assert. Catho. q. 25. Fran. Pegna in direct. Inquisit. Schol. 45. Farinac. d. tom. 1. q. 7. limit. 9.*
17 † Etiam si á crimine desito viginti anni sint transacti, quo spatio sottilegia omnia, & maleficia pręscribuntur, vt ex communi sententia solita etuditione docet *Farinac. d. tom. 1. q. 10. n. 28.*
18 † Nam id procedit in sortilegijs non hæreticalibus, in quibus reus post viginti annos (nisi in foro conscientię) non tenetur respondere *glos. in cap. admonere 33. q. 2. Abbas, & Felin. in cap. fin. de præscrip.*
19 † Dum enim maleficium coniunctum est cum hæresi, quamdiu quisque venit accusari, & puniri pōtest, quia nullo tēporis spatio præscribit, vt tradit *Gigas de crimine læsæ maiestat. lib. 1. tit. qualiter in crim. proced. q. 14. & q. 29. & cum aijs Farinac. d. q. 10. ex num. 29.*
20 † Imo, & post mortem ratione hęresis poterit aduersus eos inquisitio institui, & eorum cadauera exhumari, & comburi, vt tradunt *conciuis meus Episcopus Simanc. de Cathol. inst. cap. 18. ex num. 7. Alphon. Castro lib. 2. de iust. hæretic. punit. cap. 18. Fran. Pegn. vbi sup. p. 3. Schol. 102. & alij relati á Cenedo collect. 16. ad sex. num. 1.*
21 † Sed non citatur reus, sed hæredes, & sententia fertur, in memoriam eius, ne in mortuum directo feratur, & ob id esset nulla, vt tradit *Sebast. Medicis tract. mors omnia soluit. concl.*
22 † Nisi cum eo lis cæpta sit, vt ex communi sanctæ Inquisitionis practica resoluunt *Zanchin. de hæretic. cap. 41. ex num. 3. Gigas crimine læsæ Maiest. tit. qualiter procedatur, lib. 1. q. 20. vsque ad 28.*
23 † Et tunc pœna pecuniaria ab hæredibus exigitur, vt ex multis firmat *Peregrin. de iure fisc. lib. 4. tit. 5. num. 31*, quo puto vsque ad annū quadtagessimum: nam minori spatio non præscriberent hæredes, *cap. 2. de præscrip. lib. 6.*
† Quantumuis in crimine læsæ Maiestatis humanæ quinquenio præscribātur. *l. 2. l. apostatarum. C. de apostat. cum alijs per Ant.* Gomez *tom. 3. Variar. cap. 11. n. 12.* 24

¶ In alijs autem, quæ non sunt hæretica, neq; hæresim sapiunt, vnusquisqué á suo iudice discutitur, laicus á Laico, & Ecclesiastico camulatiuē: ita vt qui prius capiat rerum, illum puniat, quia delictum est mixti fori, *Abb. in c. 1. de sortileg. ex n. 3. Paul. Grilland. q. 11. n. 4. Iul. Clar. in* Pract. *§. hæresis. v. successiue quæro, Simanc. in* Pract. *cap. 8. & cap. 11. Marta de iurisdict. p. 2. cap. 12. num. 10.* 25
† Clericus vero ab Ecclesiastico tantum priuatiue, nam laicus in clericum nullam habet cognitionem, *cap. 1. & 2. de foro compet. cap. decernimus, cap. at si clerici, cum alijs de iudic. cap. qualiter, & quando de accusat. cum vulgat.* 26
† Etiam si post commissum delictum, & nomen receptum inter reos ordinem assumpserit, *Stephan. Aufrer. in Clement. 1. fallen. 11. num. 19. de offi. ordin. Plaza de delict. cap. 32. num. 2. Flamin. Carthar. de execut. sent. cap. fin. num. 308. Farinac. d. q. 8. num. 107. Couarr. in* Pract. *cap. 32. n. 4. Marta de iurisdict. p. 4. cent. 2. cas. 121. ex n. 11.* 27
† Nam ratione excommunicationis non attēditur tempus cōmissi delecti, vt in *l. 1. D. de pœnis.* sed sententiæ, vt ex multis resoluunt *Gutierrez in* Practic. *lib. 1. q. 5. ex num. 1. Iul. Clar. lib. 5. receptar. §. fin. quæst. 36. ex n. 43. Rob. Lancellot. de attent. part. 2. cap. 4. de attent. litepend. limit. 20. ex num. 16. cū alijs per Cened. collect. 23. ad Decretal. ex nu. 1.* 28
† Licet quo ad bona capta respondere teneatur, vt tradunt *Ant. Scapus de iure non script. lib. 1. cap. 1. ex n. 6. Anast. Germon.* 29

mon.de sacror.immunit.lib.3.cap.15. ex n. 77.Tiber.Decian.lib.4.Criminal.cap.9. ex
30 *60.Azeued.in l.1.tit.4.lib.1. Recop.* †Nã si Ecclesia delinquentibus fouet, qui se ad eam recipiũt ex sacri loci immunitate, quanto magis fabere debet eos, qui ex eius gremio effecti sacrum ordinem recipiunt? vt coligitur ex *cap. bene quidẽ cap. denique, cap. si Imperator. 96. dist.*
31 †Tanta est enim iudici laici incapacitas circa res, & ecclesiasticas personas, vt neque volentes, apud temporales iudices tanquam eorum lege diuina incapaces clerici vllatenus agitari valeant *cap. 2. cap. significasti de foro compet. cap. ad audientiam, de consuetud. cap. quamquã de censib. lib. 6. cap. 1. & per tot. 11. q. 1.*
32 *Trident. sess. 25. cap. 3.* †Quia neque tacite, neque expresse, neque Episcopi cõsensu accedente, neque fatendo se laicum, neque iureiurando forum suum vllatenus renunciare valent *d. cap. significasti, cap. si diligenti de foro compet. cum alijs per Gutierr. de iuram. confirm. p. 1. c.*
33 *16. n. 13.* †Quia priuilegium fori non vnicuique cletico in particulari concessum est, sed toto ordini clericali, ideoque particularis renunciatio eum tolli nequit, cum iuri publico nitatur, quod priuatorum pactionibus derogari non debet *l. ius publium. § pacisicar D. de pact. l. neque pignus. §. priuatorũ D. de reg. iur.*
34 †Etiamsi clerici sint minorũ Ordinum quia sola prima Tonsura gaudet priuilegio Ecclsiastico, vt ea iniciati priuatiué ab Ecclesiæ prælatis discuciatur, *cap. 2. de foro compet. & ibi* DD. *& in cap. qualiter & quando, de iudic. & in cap. vnico de clerc. coniugat. lib. 6. Bart. & alii in authent. præsbiteros, & in auth. statuimus C. de Episc. & cleric. Roland. à Valle cons. 4. vol. 1. n. 17. & cons. 16. vol. 4. n. 12. Ioan. Garsia de Nobilit. ad l. Cordubæ gl. 9. n. 50. & testatur communem Vinius in suis commun. oppin. v. clerici à potestate Farin.*
35 *tom. 1. q. 8. n. 5.* †Non in criminalibus tã-tum, vt voluit *Garsia, & Farinac. vbi sup.* sed etiam in ciuilibus, vt ex generalitate *d. cap. 2. de foro compet.* deffendit *Doctiss. Lusitanus Pet. Barbos. in l. Titia D. soluto matrim. & Cardinal. Thuscus tom. 1. Pract. lit. C. concl. 285. n. 14.* †Quia prima tõsura verus ordo Ecclesię est, *cap.* 36
cleros 21. dist. cap. duo sunt genera 12. q. 1. l. 1. tit. 6. part. 1. Trident. sess. 21. de reform. cap. 1. & sess. 23. cap. 2. & de reformat. cap. 10. †Quæ clericos efficit vere, & 37
realiter, *cap. cum contingat de ætate, & qualitate ordin. Albert. Trotius de vero, & perfecto clér. cap. 2. Flamin. lib. 4. de benefic. q. 2. n. 56. Nauarr. in Manual c. 22. n. 17. Couarr. in c. quia nos n. 4. de testam. & lib. 1. viriar. c. 10.* †Ita vt eius assump 38
tio recipientibus liberet à potestate sæculari, & constituat eos in Ecclesiastica *Bart. & Horosc. in l. cum quædam puela ex n. 15. D. de iurisdict. omn. iudic. Auend. de exeq. mandat. cap. 22. n. 12. Tiraq. de pœn. cas. 25. n. 8. Aufrer. de potestate sæcular. reg. 1. & in d. Clem. 1. d. fallen. 11. Gutier. in Pract. d. q. 5. Cauall. q. 563. n. 5. Marta de iurisd. p. 4. cent. 2. cas. 121. ex n. 11.*

Quod quidẽ de iure communi absque dubio procedit, nam hodie obstat 39
grauiter Trident. sess. 23. de reform. cap. 6. *Is fori priuilegio non gaudeat, nisi beneficium ecclesiasticum habeat: aut clericalem habitum, & Tõsuram deferens alicui Ecclesiæ ex mandato Episcopi inseruiat, vel in seminario clericorum, aut in aliqua schola, vel vniuersitare de licentia Episcopi, quasi in via ad maiores ordines suscipiendos versetur.* † Nisi vellis Concilium om- 40
nes minorum Ordinum clericos non compræhendere, sed eos duntaxat, qui ante quatuordecimum ætatis annum versabantur, de quibus in præcedentibus verbis fit mentio, *vt olim in primaria Granatensis Academiæ catedra (disputationis causa) primus communi aplausu deserui in lectura ad cap. decernimus, de iudi-*

cij, quæ typis excusa est anno 1609. & æta
41 *tis nostræ XXVI.* †Nã prænomen is, ea,
id (per quod dicta verba enuncian-
tur) quando facit relationem, vt hic, vi
res sumit relatiui quis, vel qui, Cic. ad
Attic. V*enit mihi obiam puer tuus, is mihi*
litteras abs te reddidit: & est demonstra-
tiuum: & præteriti repetitium. *l. si seruus*
legatus. § si ita scriptum. D. *de leg.* 1. *l. nu-*
42 *per.* D. *delegat.* 3. † Nam cum regulariter
minores ordines pupilis tantum confe
rantur: *c.* 1. & 2. *de ætate, & qualit. ordi.*
& ijs maximè qui tantũ legere, & scri-
bere norunt, quæ solum requiruntur, vt
prima Tonsura inicientũr. *d. sess.* 23. *de*
reform. c. 4. & alij minores Ordines ijs
qui saltem Latinam linguam nouerũt
conferantur. *d. sess.* 23. *de reform. cap.* 11.
43 † Sacrosanctum sacerdotij munus, ad
quod per minores ordines, tanquam
per gradus quosdam ascenditur. *d. sess.*
23. *cap.* 1. & *de reform. d. cap.* 11. altiorẽ
scientiam requirit Malach. cap. 2. *Labia*
sacerdotis custodiunt scientiam, & legem
exquirunt de ore eius. nec non virtutis
culmen, quia vt legitur Trindent. sess.
22. de reform. cap. 1. *Cum à rebus sæculi*
in altiorem sublati locum conspiciantur, in
eos, tanquam in speculum, reliqui oculos con-
ijciunt ex eis summunt quod imitentur.
44 † Operæpretium fuit eos, qui in benefi
cij colatione vita, & mores probatæ nõ
erãt, in Ecclesia, aut scola constituere,
vt in virtutis, & litterarum fontes ad
mynisterij apicem informentur, vel ex
eo quod ipsamet synodus subdijt d. ses.
23. de reform. cap. 18. *Quod adolescentiũ*
ætas nisi recte instituatur prona sit ad mun-
di voluptates sequendas, nisi à teneris annis
ad pietatem, & religionem informetur.
45 † Vnde quia de his pupilis agit littera-
rum, & virtutis destitutis, nisi Ecclesiã,
aut scolã versarentur, vt in eis litteris,
& virtute induantur, tanquam suo mi
nisterio non deseruientes, ad forum no
luit admittere, & ideo de his agens di-
xit, *quasi in via ad maiores*, † nam alij ęta- 45
te, litteris, & virtute prouecti, non sunt
quasi in via, sed in ipsa via ad maiores,
quia in his sine assiguatione vlla confe
runtur. *d. sess.* 23. *de reformat. cap.* 13. 14.
& 15. nam dictio *quasi* denotat impro-
prietatem. *l.* 2. *C. de inoffi. testam. prin-*
cipio Institut. de obligat. quæ ex quasi de-
lict.

Nisi malueris Concilium de incorri 46
gibilibus, & facinerosis, & qui se immis-
cent sæcularibus agere, nam cum hij
causam dedissent dispositioni, ex quo
eos ordinari vetuit. d. sess. 23. de refor-
mat. cap. 4. *De quibus probabilis coniectu-*
ra non sit, eos non sæcularis iudicij fugiendi
fraude, sed vt Deo fidelem cultum præs-
tent hoc vitæ genus elexisse. † Ita eos nisi 47
rẽsipiscant, & in Ecclesia, aut schola de
mãdato Episcopi (quasi in via ad maio
res ordines suscipiendos versentur) ad
Forij priuilegium noluit admittere, ne
Ecclesia productitia peccati videatur,
cap. nuper de regularib. † Nam cum huius 48
modi clerici, qui nec littaris, nec virtu-
te illustrantur in Ecclesia, aut schola
non assistũt, præsummuntur in eadẽ
persistere contumatia, recte eos fori
priuilegio non gaudere decernit, do-
nec ea versare præcogniti pietate, &
claris moribus conspicui præclarum
bonorum operum exemplum ab eis
possit expectari, vt habetur. *d. sess.* 23. *de*
refor. c. 14. † Nam Tonsurati puniri nõ 49
possunt á laico sine præuia degradatio-
ne, vt etiam extante Consilio Triden-
tino defendunt *Couarru. in cap. alma ma-*
ter. p. 1. § 1. *n.* 9. *de sent. ex communicat.* &
in 4. *p.* 2. *cap.* 6. *num.* 3. *Nicol. Plo[illegible] de cen-*
sur. § 6 *ex num.* 1. *Petr. Dueñas reg.* 99.
Hieron. Gõzalez in reg. 8. *chancell. glos.* 5.
§ 6. *ex n.* 6. & *gl.* 35. *n.* 55. *Marta de iuris-*
dict. p. 4. *cent.* 2. *cas.* 121. † Iedo necessariũ 50
videtur vt Concilij dispositio (quæ nul-
la præuia de gradatione clericos huius-
modi ipso facto á laicis voluit discuti)

quod

quod de illis intelligatur, qui sunt ipso facto fori priuilegio priuati, quales incorrigibiles, & qui se immiscent sæcularibus, *cap.1.de apostat. cap. quisquis 84. dist. omni Ecclesiasticæ dignitatis priuilegio nudetur.* cap. ex litteris de vita, & honest. cleric. *Mandamus quatenus si talis tertio à te commoniti ab huiusmodi nō resipuerint, sed prætermissis diuinis officijs negotiationibus institerint sæcularibus, cum*
51 *facto priuilegium abiciant clericale.* †Nam ad hoc vt clerici de facto á laico puniātur nō expectata Ecclesiastici degradatione, necessaria est trina monitio, & quod ipsi nihilominus in eadem persistant contumatia, *cap. in audientia de sent. excommuni. cap. contingit, cap. fin. de vita, & honest. clericor. glos. in cap. ex parte de priuileg. Couarru. in* Pract. *cap.31. numer.6. & cap.32. num.1. Farina. tom.1. q.8. num.60. Barbos. in. l. Titia. D. solut. matrim.*
52 *num.35.* † Vbi communiter tenet non sufficere monitionem factam in synodo, sed particulariter fieri deberi ad priuandum vnicuique foro, etiam in delictis reiteratis, *Cardinal. Thuscus in Pract. tom.1. lit. C. conc.377. num.9.* & quamuis segerant, vt laici, & habitum, & tonsurā dimiserint clericalem, *Decius in cap. at si clerici de iudic. Roland. conf.4. vol.1.*
53 *num.28.* † Nam hoc ptiuilegium fori clericis competit ratione Ordinis, & non habitus, dum illum ex malitia deferre non despexerint, vt tradit *Capella Tholosana decis.*104. & ita cum non portantes, dum se enormibus non immiscent, aut moniti neglexerint, non priuantur foro, vt docent *Farina. d. q. 8. num.68. Marta de iurisdict. p.4. cent.2. cas.135. n.18.*

54 ¶ Neque obstat communem corū, qui huc vsque Concilium absque vlla distinctione acceperunt *Couarr. in Pract. cap.32. Ant. Gomez tom.3. variar. cap.10 num.13. cum alijs per Cened. collect.105. ad Decretal. num.4.* & vltra ab eo relatis *Anastas. Germon. de sacror. immunit. lib 3. cap.15. num.49. Ioan. Garsia de nobilit. ad l. Cordub. glos.9. num.50. Belluga in speculo Princip. rub.11. §. videndum, fol. 54. Menoch. de Arbitr. lib.2. cas.246. Perez in. l.2 tit.18. lib.8. Ordin. Azeued. in. l.1. tit.4 lib.1. Rec op. Salcedo ad Diaz in Prax. ca. 62. num.9. Auend. de exeq. mandat. lib.2. cap.22. num.12. Iul. clar. in Prax. §. fin. q. 36. num.13. Gutierrez in Pract. lib.1. cap.7. & de iuram. confir. p.1. cap.17. nu.13. Paz in Prax. tom.2. prælud.2. num.6.* † Nam 55
doctorum sententiæ probabiles tātum sunt non necessariæ, vt defendit *Marius Salomonius in. §. responsa prudentum Insti. de iure natural.* quia corū munus in interpretando, cauendo, & respondendo consistit, vt tradit *Cic. in orat. pro Muren.*
† Cum nec veteres iurisconsulti, quos 56
legum conditores iura appellant. *l. fin. C. de legib. l. nulla. C. de procurat. l. si furiosi. C. de nup.* nullam iuris statuendi potestatem habuissent, vt ex multis probant *Salomonius, & Balduin. in. d. §. responsa prudentum, & nouissime præceptor meus nulli postponendus D. Ant. Pichardo ibi. ex num.1.* nam ad id solum constituebantur, vt de iure publico cousulerentur. *l. 2. §. iuris ciuilis. D. de orig. iur.* † Vnde cō- 57
munem sententiam sequendam non esse vbi est ratio in contrartum ex multis probat *Hieron. Zauall. in Pract. communes contra com. in præfac. ex n.22.* nam vt ait Imperator in. l.1. §. sed neque. C. de vetere iure encul. *Sed neq; ex multitudine authorum, quod melius, & æquius est iudicatore, cum possit vnius forsam, & deterioris sententia multos, & maiores aliqua ex parte superare.*

¶ Neque etiam dicendum est legē 58
non distinguere, neque nos debere, ex vulgata. *l. de prætio. C. de publician. & vectig.* quia leges generaliter loquentes ita intelliguntur. *l.1. §. generaliter. D. de leg. præstand.* Nam id non procedit vbi iura corriguntur, aut resultat absonus intellectus,

lectus, quia tunc iura iuribus sunt con-
corcanda, vt euitetur legum corructio
l. vnica. C. de inoffic. donat. cap. cum expe-
59 *diat, de election. lib. 6.* † Et cum illud dica
tur esse in mente legis, quod ex eius ver
bis deducitur *l. nominis, & rei. §. verbum
D. de verbor. signif. l. 3. D. de legit. tutor.*
quia ex ratione posita in lege lex ipsa
debet intelligi, & interpretari. *l. liber-
tum.* D. *de ritu nupt. l. statu liberi. §. Quin
tus Mutius. D. de statu liber. cap. 1. de tem-*
60 *porib. ordin. lib. 6.* † Hæc opinio magis fa-
uorabilis videtur; tunc quia magis Con
cilij dispositioni quadrat, quam alia, nã
cui non conueniunt verba legis, neque
eius debet conuenire dispositio. *l. 4. §.
totius. D. de damno infecto. l. hoc accessare
§. omnibus. D. de accusa. cap. in omnibus. §.*
61 *fin. de elect.* † Tunc etiam quia nos ma-
gis reducit ad terminos iuris commu-
nis, quia facilius reuertetur res ad suam
naturam. *l. si vnus. §. pactus ne peteret.* D.
*de pact. l. fin. C. de sponsf. larg. cap. ab exor-
dio. dist. 25.* Et ita leges nouæ semper
intelligi debent, vt minus ius commu-
ne lædant. *l. 2. C. de noxal. l. sancimus. C. de
testam. l. præcipimus.* C. *de appellat. auth.*
62 *quas actiones. C. de sacros. Eccels.* † Idque
maxime Concilium Tridentinũ, quod
conuocatum fuit, vt constat ex bulla
suæ Indict. XI. Kal. Iun. M. D. XLII.
ad bonorum morum reductionem, vel vt in
bulla cõfirma. VII. Feb. M. D. LXIII.
& restituendam Ecclesiasticam disciplinã.
vel vt sess. 1. *ad reformationem cleri*, quo-
rum causa fuisse congregatam, aperte
fatetur sess. 3. *& moribus reformandis,
quorum causa est congregata.* & sess. 16.
*vt abusus, & mores corruptissimos emen-
daret.* & sess. 18. *vt mores, qui à veteri ins-
tituto defluxerant ad meliorem vitæ ratio-*
63 *nem reuocaret.* † Quare minorum ordi-
num clericos, qui ex iure communi
erat in possessione fori, & secundum
eius dispositionem vitam duxerant, eos
defraudare non videtur dicendum,
cum illos de quibus agit ad eorum nor
man vellit reuocare. d. sess. 23. de refor
mat. cap. 17. *vt sanctorum Ordinum à Dia-
conatu ad Ostiariatum functiones ab Apos-
tolorum temporibus in Ecclesia laudabiliter
receptæ, & pluribus in locis aliquamdiu in-
termissæ in vsu iuxta sacros canones reuocẽ
tur.* † De quorum priuilegijs agens sanc 64
ta synodus sacrorum canonũ cultrix,
non solum ea non reuocare, se expres-
se confirmare voluntatis suę intentio-
nem fuisse aperte declarat pluribus in
locis, maxime *sess. 22. de reform. cap. 1.
& sess. 24. de reformat. cap. 21. & sess. 25.
de reformat. cap. 20.* quorum vltimi hæc
sunt verba, *Decernit itaque, & præcipit
sacros canones, & Concilia generalia om-
nia, nec non alias Apostolicas sanctiones, in
fauorem Ecclesiasticarum personarum, li-
bertatis Ecclesiasticæ, & contra eius vio-
latores editas, quæ omnia præsenti etiam
decreto innouat, exacte ab omnibus obserua-
ri deberi.* † Ex quibus omnibus videtur 65
dicendum Tridentinum. *d. cap. 6.* de pu
pilis, aut malis clericis loqutum, quos
reformare intendit, nam ideo eius dis-
positio inscribitur sub epigraphe *de Re
formatione*, vt ad eam reducatur, quia le
ges debent intelligi sub titulo, sub quo
iacent *DD. in. l. princeps legibus. D. de le-
gibus, Duaran. lib. 2. disputat. Cuiat. lib. 15.
obseruat. cap. 30. cum alijs per præceptorẽ
meum Ioan. Pareja in otio quadrimestr. ad
l. Papiam popeam. p. 2. ex n. 41.* Reforma-
re enim nihil aliud est quam in pristi-
num statum restituere, Ouid. lib. 1. Me-
tamot.

*Sed prome quidquid erit, dum quod fuit
ante reformet.*

¶ Quod licet tot iuribus, & rationi- 66
nibus fulciatur, quibus olim aductus in
primaria Granatensis academię cathe-
dra hanc sententiam contra commu-
nem defenderim, nunc maturiori stu-
dio, donec aliud ab Ecclesia statuatur á
communi non discederem, nam in ea
veniunt

veniunt Reges nostri in *l.* 1. *& fin. tit.* 4.
67 *lib.* 1. *Recopilat.* † Nam licet lex temporalis de re spirituali inter Ecclesiasticas personas disponere nequit *Auth. cassa, et irrita. C. de sacros. Eccles. cap. Ecclesias. Mare, de constit.*
68 † Vt quæ tot sapientissimorum virorum (quales omnes qui Regio nostro assistunt) consilio, & consultatione Episcopi de Cariate Nuntij Apostolici factæ sunt ad consilij mentem plurimum conducunt, quia deficiente iure canonico recurrendum est ad ius Regium *DD. in c.* 1. *de noui oper. nunt. Rod. Suarez in. l. post rem iudicatam ex n.* 8. *D. de re iudi. Couarru. in* Pract. *cap.* 8. *num.* 5. *Paz in* Praz *tom.* 2. *part.* 2. *cap.* 1. *num.* 1. *&* 3.

APPENDIX.

1 POstquam hæc scripsi incidi in bullam S. D. N. D. Sixti V. data Romæ apud sanctum Petrum anno salutis M.D.LXXXVI. Nonis Ianuar. pōtificatus sui an. I. qua indistiĉte cauetur, vt de omnibus maleficijs, sortilegijs, mathematicis, & alijs quibuscumque magiç criminibus cognoscatur per dominos hæreticç prauitatis Inquisitoribus cumulatiue cum Episcopis locorū ad præuentionem, nulla facta veteris iuris distiĉtione inter hæreticalia, & nō hæreticalia, quæ ideo omnia debet cōplecti, quia indefinita æquipollet vniuersali, *Etrauag. vnam sanctā de maiorit. & obedient.*
2 † Quæ licet aliquamdiu vsu intermissa sit, hodie à supræmo sanctæ Generalis Inquisitionis Senatu inviridi obseruantia est reuocata, & hoc anno rescriptum est vniuersis sancti Officij Inquisitionibus, vt eam obseruari faciant; cuiusmodi decretum vidi, & alia in proposito collegi *lib.* 1. *de magia diuinatrice, c.* 8. *de vanitate astrolo.* & bullā in serui, vt non habentibus subueniatur *in appendici ex n.* 19. *d. cap.* 8.

CAP. X. *de sententia excommunicationis in magiæ crimine promulgata.*

SVMMARIM.

Magiæ crimen omnibus hæreticorum pœnis punitur. n. 1.

Magiæ criminis diuersa capita ad vnum crimen subordicantur. n. 2.

Magiæ crimen hæreticale comprahenditur excommunicatione contra hæreticos promulgata. n. 3.

Excommunicatio hæreticorum continetur in bulla cœnæ Domini. n. 4.

Hæreticorum excommunicacatione, tam oculti, quam manifesti incurrunt. numer. 5.

Hæretici incurrunt in excommunicatione à die commissi criminis. n. 6.

Hæreticos vitare non tenemur antequam ab Ecclesia denuncientur. n. 7.

In pœnis ipso facto incurrendis necessaria est sententia saltem declaratoria. numer. 8.

In hæreticis notorijs non est necessaria declaratio. n. 8.

Magi qui hæreticalia non conficiunt, non sunt excommunicati, sed veniunt excōmunicandi. n. 9.

Anathema sit, *declaratur sententia ipso facto incurrenda. n.* 10.

Anathema sit, *loquitur de sententia ferenda. n.* 11.

Capitula obscura per alia eiusdem authoris declarantur. n. 12.

Magi non solum, sed Fautores, Receptores, Consultores, Consiliarij in excommunicatione incurrunt. n. 13.

Magi hæreticales absolui nequeunt, nisi à Romano Pōtifice, aut dn̄is Inquisitoribus. n. 14.

Magi

Magi hæreticales in mortis articulo absolui possunt á quocumque præsbytero. numer. 15.

Hæretici oculti absolui possunt ab excommunicatione per Episcopos *locorum. numer. 16.*

Absolutio hæreticorum Inquisitoribus demandata. 17.

Hæretici in mortis articulo absolui possunt à quouis præsbytero etiam sine bulla Cruziata. 18.

Tridentin. sess. 14. capite. 7. explicatus. numer. 19.

Hæreticus ocultus, qui signis exterioribus crimen manifestauit, tenetur illud confiteri Inquisitoribus. n. 20.

Hæreticus mentalis à proprio confessario debet absolui. n. 21.

Magum mentalem negatum. n. 22.

Magus mentalis dari potest. n. 23.

Errorem in mentem fouens licet ocultissime in censuram incurrit. mer. 24.

1 MAGIAE crimen quãdo sapit hæresim, licet in eo repertus, non hæreticus, sed magus dicatur: omnibus hæreticorum pœnis punitur, vt statuerunt Pontifices Ioann. XXII. *in Extrauag. super specula.* Innocent. VIII. *in Extrauag. cum accepimus*, quæ ponuntur ante *Malleum, Paul. Grilland. de fortileg. q. 10. ex nu. 4. Fran. Pegna in direct.*
2 *Eymerici.* † Nam licet capita diuersa habeant ad vnum tamen crimen subordinantur, vt notat Eymeric. *in direct. q. 2 fol.* 109. siue vt ait tex. in cap. excommunicans de hæretic. *Facies quidem diuersas habentes, sed caudas ad inuicem colligatas, quia in vanitate conueniunt in id*
3 *ipsum* † Vnde primo comprehenduntur in excommunicatione contra hæreticos promulgata in *cap. canonica* 11. *q. 3. cap. sane. 24. q. 3. cap. ad abolendam, cap. accusatus, cap. excommunicamus, de hæretic, cap. nouerit, de sent. excommunicat. Iul.* Clar. *lib. 5. Receptar. §. hæresis, Castro de iusta hæret. punit. lib. 1. cap. 13. Eymeric. d. p. 2. q. 92. Comens. in Lucerna Inquisi. v. sortilegio, Grilland. q. 11. Simãc. de Cathol. instit. tit. 21. & 62.* † Quæ ma- 4
ior excommunicatio est quotannis in bulla cænæ Domini publicata, de qua *Soto in 4. dist. 22. q. 2. art. 3. Episcop. Simãc. de Cathol. instit. cap. 3. & 27. & 42. ex numer. 1. Castro de lege pœnal. lib. 2. cap. 15. & de iusta hæret. punit. lib. 2. cap. 18. Aragon 2. 2. q. 11. art. 3.* † In qua non minus 5
oculti, quam manifesti incurrunt *Nauarr. in Manual. cap. 11. num. 17.* Iul. *Clar. lib. 5. Receptar. §. hæresis, num. 23. & §. fin. q. 91. num. 1. Rojas de hæretic. p. 1. ex num. 240. & p. 2. assert. 37. num. 319. & singul. 17. num. 153. Gutierrez lib. 1. cononic. qq. cap. 13. ex num. 5. Couarru. in reg. peccatum, p. 2. num. 7. Perez in. l. 1. tit. 1. lib. 1. Ordinam, & in. l. 3. tit. 4. lib. 8. fol. 83. Menoch. de Arbitrar. cas. 360. ex n. 6.* † Quia 6
ipso iure sunt excommunicati. *d. cap. excommunicamus, de hæretic. Clemen. 1. eod. tit.* & á die commissi criminis adhæret eis excommunicatio, sicut lepra leproso, & homini vmbra, vt dicit *Gutierrez vbi sup. cap. 2. ex num. 9.*
† Licet eos vitare non teneamur ante- 7
quam ab Ecclesia denuntientur, vt ex Concilio Constantiensi aducunt *Nauarr. in Manual, cap. 27. num. 35. notab. 3. Couarru. in cap. alma mater, de sent. excommunic. p. 1. §. 2. num. 9. Gutierrez d. cap. 1. ex num. 7.* † Nam in pœnis ipso facto in 8
currentibus necessaria est saltem declaratio, qua talem incursum denuntiet Ecclesia, *cap. cum secundum leges de hæret. lib. 6. l. eius, qui delatorem, & ibi Bart. D. de iure fisc. Ant. Gomez, variar. 3.* 9
cap. fin. num. 3. † Nisi adeó notorius sit, quod nulla posit tergiuersatione celari, *Abb. in c. cum non ab homine, n. 29. de iudic. cum aliis per Gutierrez vbi sup. n. 3.*

¶ In

9 ¶ In alijs autē qui hæretica non cō-
ficiunt, neq; quæ hæresim sapiunt non
est indicta excommunicatio ipso iure,
sed veniunt excōmunicandi per sentē-
tiam, c. aliquanti, *ab Ecclesia habeatur ex
traneus*, c. si quis clericus, *ab Ecclesiæ cōmu
nione pellatur*, c. sortes. 16. q. 5. *sub anathe-
matis interdicto prohibemus*, quæ omnia
jura nō loquūtur de sentētia lata, sed fe-
rēda, vt docet *Suarez de Releg. li. 2. c. 19.*
10 † Neq; obstat tex. in c. si quis ariolos. d.
26. q. 7. ibi; *Si quis ariolos, aruspices, incāta
tores obseruauerit, aut phylacterijs vsus fue
rit, anathema sit*, quibus verbis declarari
solent censuræ ipso facto incurrēdæ, vt
11 tradit *Suarez de censur. disp. 3. sect. 3.* † Nā
verbum illud *sit*, quia est de futuro, nō
indicat sententiā latā, sed ferendā, se-
cundū *gl. in c. si quis clericus de vita, & ho
nest. cleric.* nā cū ibi dicat text. *anathema
sit*, exponit, *id est, fiat, non enim est excōmu
12 nicatus ipso iure.* † Quorū vterq; textus
cū desumptus sit ex Cōcilio Romano
sub Grego. II. qui vixit ad annū salutis
DCC.XV. eadem in vtroq; ratio debet
militari, & intelligi de sentētia ferēda,
cuius similis est *gl. in c. si quis, dist. 30. &
Nauar. in Manual. c. 27. n. 12.*
13 ¶ Et in prædicta excōmunicatione
ipso iure, non solū magi hæreticalia cō-
ficientes incurrunt, sed etiā fautores, re
ceptores, consulentes, & cōsultores, *c.
vt cōmissi, c. priuādi de hæretic. li. 6. Pegn.
in direct. Inquisi. p. 3. com. 155. Simāc. vbi
sup. & in Enchird. tit. 63. n. 9.* nā vt ait de
iure nr̄o Regio. l. 5. tit. 3. lib. 8. Recop.
*Porque hereje es aquel Christiano, y deue ser
14 por tal juzgado q̄ va alos adiuinos.* † A quā
quidē excōmunicationis nota absolui
non possunt, tā ipsi, quā huiusmodi sor-
tilegi (etiā virtute bullæ Cruciatæ) nisi
á Romano Pontifice, vel hæreticæ pra
uitatis Inquisitoribus, vt tradūt *Nauar.
Pegna, & alij vbi sup. Couarr. in c. alma ma
ter. p. 1. §. 11. n. 15. conciuis meus Ant. Cor
duba in sum. q. 8. Medices in sum. peccat. p.
2. tit. 9. q. 66. Viuald. in Cādelab. Eccles. tit.
de absol. ex n. 9. & in explicat. bullæ Cœ
næ Dñi, n. 134.* † Qui id limitat tantū in 15
mortis articulo: sed in hoc casu etiam
absq; bulla Cruciata absolui potest á quo
cūq; præsbytero, *c. fœlicis de pœn. lib. 6. c.
pastoralis, de offi. ordi. c. cupientes. de pœn. in
Clemēt. c. inter cuncta. §. duos in Extrauag.*
† Quod alij dicūt locū habere dum cri 16
men est ocultum: sed in eo casu nō ex
pectato mortis articulo ab Episcopis lo
corū possunt absolui. Tridēt. ses. 24. de
reformat. c. 6. *Idem in hæresis crimine in
eodē foro conscientiæ eis tantū*, scilicet Epis
copis, *sit permissum.* † Et quāuis hæc Cō 17
cilij dispositio reformata sit á Pio V. &
Gregorio XIIII. Pōtt. maxx. & dñis In
quisitoribus ea potestas demandata, vt
tradūt *Viual. vbi sup. ex n. 13. Gutierrez in
d. c. 13. n. 30.* † Quod ad mortis tū articu 18
lū nulla patet dubitatio quin in eo ma-
gus hæreticalia conficiens á quocumq;
sacerdote habente potestate possit ab-
solui, etiā sine bulla Cruciata, vt in Cō-
cilio Trident. sess. 14. c. 7. *Ne nulla sit re-
seruatio in mortis articulo.* † Et ita prædic- 19
ta intelligunt, & resolvunt *conciuis meus
Episcopus Simāc. vbi sup. c. 51. n. 6. Rojas de
Hæreti. p. 2. assert. 38. n. 320. Gutier. d. li. 1
c. 1. n. 59. Lucerna Inquisi. v. excōmunicatus.*
¶ Et quia quæri solet *ex prima Inst. His* 20
pal. an magus huiusmodi hæreticalia in
oculto cōficiēs, vt plena probatio habe
ri nō possit, in hāc incidat excōmunica
tionē, & dico, quod si talis magus illā
ad actū externū erupit, quāuis ocultissi
mé fecerit, debet reconciliari, illā pro-
prijs Inquisitoribus confitendo, quod si
tantū mente concepit á proprio cōfes-
sario, poterit absolui, *vt in d. instruct. c. 5
fol. 159. gl. & DD. in Clem. 1. de hæretic.* 21
† Nā in hoc æquiparantur hæretico mē
tali, qui absolutione Inquisitorū nō in-
diget, vt tradūt *Petr. de Palud. in Sent. 4.
dist. 13. & ibi Soto dist. 22. q. 2. a. 3. Anto. in
summ. p. 3. tit. 24. c. 4. Angel. in sum. v. hære
ticus. n. 2. Syluest. v. excōmunicatio. 7. Castro
lib. 2. de iust. hæreticor. punit. c. 12. & lib. 2.*

de lege pœnal. c. fin. Hermas li. 2. de instaur.
22 *relig. c. 6.* † Nam licet nullo modo hęre
ticum mentalem inueniri posse nega-
uerit *Albert. Pighius lib. 6. hierarch. Eccle
siast. cap. 6.* & multo minus Magus quia
hæresis eius quodammodo facto com
mittitur, vt diximus *sup. cap. 7. de Magiæ*
23 *huiusmodi qualific. ex n. 32.* † Nihilomi-
nus tamen Magus mentalis dari potest
quando quis cogitat in corde Magiam
esse licitam, vel credit dæmon habere
potestatē ad ea que sunt Deo reserua-
ta, &c. nam vt fides vera perficitur inte
rius, sic ex oposito intimé hæresis con-
summatur solo dissensu interiori, cum cō
sensu in piæ volantatis, *Caiet. 2. 2. q. 11.
art. 3. Ananias in cap. si quis Episcopus de
hæretic. Albertin. de agnoscend. assert. Ca-
thol. q. 25. Bald. in l. si quis non dicam rape*
24 *re C. de Episcop. & cleric.* † Sed si talē er-
rorem quod talis Magus mente conce
perat verbo, aut scripto pepererit, vel
dæmonem inuocauerit, vel quid aliud
magicum quamuis clanculum, vel o-
cultissimê fecerit: nihilominus eo ipso
in sententim excommunicationis inci
dit, & alijs pœnis hæreticorum obno-
xius est, *cap. porro de sent. excommunic. gl. & DD. in Clem. 1. de hæretic. § verum & ibi Imol. n. 18. & Cardinal in §. fin. Abb. & Filin. in cap. vlt. de hæretic. Tiraq. in l. si vnquam C. de reuoc. donat. v. reuertantur n. 240.*

CAP. XI. *de bonorum confiscatione.*

SVMMARIVM.

Bona externa sine virtute non modo non iuuant, sed quodammodo sunt damnosa. n. 1.

Bona publicantur in Magiæ crimine. n. 2.

Bonorum confiscatio intelligitur de Magia hæreticale. n. 3.

Magia hæreticalis pro vera hæresi reputatur n. 4.

Bonorum confiscatio in hæresi crimine de suetudine tolli nequit. n. 5.

Magos hæreticos bona confiscari secundum authoris sententiam. n. 6.

Bonorum confiscatio in hæreticali crimine fit à die commissi criminis. n. 7.

Donationes, & venditiones in fraudem fisci factas reuocantur. n. 8.

Alienatio bonorum ante condemnationem regulariter tenet. n. 9.

Alienatio post commissum crimen (etiam læsæ Maiestatis) sustinetur ante bonorū interdictionem. n. 10.

Alienatio pro causa necessaria etiam eius, qui in vinculis detinetur, valet. n. 11.

Alienationis reuocatio per Fiscū fit soluto prætio. n. 12.

Bona etiam fraudulenter vendita non reuocantur a Fisco sine prætij solutione. n. 13

Fructus rei possessæ mala fide non cedunt possessori. n. 14.

Bona restitutioni subiecta nō cōfiscātur. 15.

Bona probibita alienari non transeunt in Fiscum. n. 16.

Læsæ Maiestatis crimen, non ocupat bona restitutioni subiecta. n. 17.

Priuatorum pactionibus ius publicum non derogatur. n. 18.

Maioratus clausula, vt ante commissum crimen ad successorem transferatur impedit Fisci ingressum. n. 19.

Clericorum bona Ecclesiæ intuitu obtenta non confiscantur. n. 20.

Fructus benaficiorum non possunt confiscari ob hæresi possessoris. n. 21.

Fructus adquisiti ex quotidianis distributionibus non confiscantur. n. 22.

Bona clericorum ob hæresim confiscantur siue patrimonialia, siue aduentitia sint, vel suo labore comparata. n. 23.

Fœudalia post commisum crimē statim ad directos dominos reuertuntur. n. 24.

Fructus fœudi viuente possessore Fiscus succedit. n. 25.

Vsusfructus peculi aduentitij ex delicto patris consolidatur in filio. n. 26.

Vsusfructus dotalium ex delicto mariti remanent penes vxorem. n. 27.

Ius

Ius patronatus non confiscatur.n.28.
Filij hæreticorum priuantur legitima. numer.29.
Bona damnatorum ex iure communi reseruantur filijs.n.30.
Iura quæ bona damnatorum adiudicat filijs Orthodoxis *reuocata sunt.n.31.*
l.2.& l.3.tit.26.p.7.corriguntur.n.32.
Filij nati antequam eorum parentes in hæresi laberentur, succedunt patribus suis. n.33.
Legis odium non idem est in filijs natis quã nascituris.n.34.
Filij solum nati post patris crimen ex infesta radice proueniunt.n.35.
Hæresis crimen licet sit mere spirituale ad instar carnis vitia regulatur. n.36.
Clericorum bona propter hæresim confiscata ad Ecclesiam pertinent.n.37.
Clericorum bona ex nouiore iure diuidun. inter Episcopum, Ecclesiam, & dominum temporalem.n.38.
Bona huiusmodi clericorum per varias Extrauagantes diuiduntur inter camaram Apostolicam, & Inquisitores.*n.39.*
Bonorum confiscatorum applicatio fit secundum consuetudinem loci.n.40.
Hispaniæ bona hæreticorũ applicantur Fisco Regio ex causa fidei defensionis. numer.41.
Fidei defensio Hispaniæ munus est. numer.42.
Fiscus capit bona cũ suis honeribus, vt erant apud indignum.n.43.
Fiscus succedit in bonis delinquentis vt hæres extraneus.44.
Fiscus tenetur soluere debita delinquentis. n.45.
Filij hæreticorũ dum paruuli sunt à Fisco *alendi n.46.*
Fiscus tenetur dotare filias delinquentis in cuius bonis succedit.47.
Fiscus tenetur dotẽ vxori delinquentis restituere, & dũ non restituit eã alere.n.48
Dos cõfessata fiscus nõ tenetur soluere.n.49
Arrhas vxori delinquentis tenetur Fiscus *soluere. n.50.*
Arrhæ non dantur in præmiũ virginitatis. n.51.
Mulier in actu concupiscentiæ deseruit viro in viliori officio quam potest præstare.n.52.
Arrhæ dantur, & viduæ.n.53.
Fi*scus tenetur vxori delinquentis soluere donationes propter nuptias, & alia quæ à marito sanæ mentis accepit.n.54.*
Fi*scus tenetur ad dimidiam partem lucratorum. n.55.*

BONA externa sine virtute, quia nõ modo iuuãt, 1
sed sunt quodammodo dãnosa, vt inquit *Plato li.4. de leg.* in delictis enormibus merito publicãtur, quia sceleratis hominibus nihil aliud sunt quam paratissima flagitijs, malisque omnibus instrumenta, vt docet *Aristot.lib.2.Moral.* † Et cum nullum 2
sit immanior quam magię crimen, merito in illo bona publicari, & Fisco addici *Constant. Impe.* decreuit *in. l. nullus haruspex. C. de malefi. & math.* quam ita obseruari testantur *Cassan. in Consuet.Burgun.rub.2.§.1.num. 21. Fran. Lucan.de Fisc.p.2.nu. 33. Sebast.Guazzinus de confiscat.bonor.ampl. 26. concl. 13. n.7.* † Et licet legis dispositio sit genera- 3
lis, magos omnes, tam hæreticalia quã nõ hæreticalia cõfintes, & eorũ Receptatores: in nõ hæreticalibus verius admissi bona nõ publicari, nã ex solo sortilegij crimine bona non confiscantur, vt ex Senatus Mediolani sententia resoluit *Iulius Clarus lib.5. Receptar. §. hæresis, num. fin. ad fin.* † In hæreticalia au- 4
tem conficientes id absque dubio admiserim, vt eorum bona publicentur, vtpote qui hęretici reputantur, *cap. accusasatus. §. sane de hæretic. lib. 6.* eorum pœnas subire debẽt, quia nihil interest mentis errorem verbis manifestare, an

rebus ipsis, & factis *l. de quibus D. de le-*
5 *gib. l. nostram prouisionē C. de testam.* †Nā
licet hæc pœna hodie in huiusmodi
Magos non practicetur, qui frequen-
ter publica infamia notati, cū mithra
carthacea fustigantur, vel ad trirremes
mituentur nulla facta bonorum con-
fiscatio, in pœna imposita ipso iure, nō
obstante desuetudine exigitur, vt trad
dunt *Tiraq. l. si vnquam v. reuertatur n.*
350. *priuil.* 24. *Sebast. Guazzinus de con-*
6 *fiscat. bonor. concl.* 15. *n.* 34. †Et ita huius-
modi Magos, & sortilegos hæreticalia
conficientes, quia ipsis hæreticis peio-
res sunt, bona confiscari censeo ipso iu
re, vt ipsismet hęreticis, quibus hęc pœ
na ipso iure est indicta, *cap. vergētis cap.*
excomunicamus §. *damnati de hæretic. ca.*
cū secundū leges eod. tit. lib. 6. l. Manicheos
l. Gazzaros C. de hæretic. l. 2. *tit.* 2. & *l.*
19. *tit.* 31. *par.* 7.

7 Et cū huiusmodi bona á die cōmissi
criminis sint cōfiscata ipso iure omnes
donationes, venditiones, filiarū dotes,
pmutationes, distractiones, & quascūq;
alienationes, etiā titulo honoroso fac-
tas, post cōmissum crimē á Fisco reuo
care etiā prætio non soluto tenent *Con*
rad. in Prax. §. 3. *tit. de bonor. publ. nu.* 14.
Boss. eod. tit. n. 76. *Carpan. super nouam*
Constit. Mediol. tit. de bonor. cōfis. c. omniū,
n. 610. *Thomas Sanchez in summ tom.* 1.
8 *li.* 2. *c.* 22. †Quod verū intellige, dum sit
dolus, & reo sit bonorū administratio
interdicta per sentētiā, aut sit super cri
mine formata accusatio, aut ipse in vin
culis detineatur, ex quib⁹ præsumi pos-
sit in fraudē Fisci factū, vt per *DD. in l.*
post contractū, de donat. Pereg. de iure Fisc.
9 *lib.* 5. *n.* 180. †Quia regulariter tenet hu
iusmodi alienatio post cōmissum cri-
men ante litis contestationē, *Bart. in l.*
si quis post C. de bon. proscrip. Iul. Clar. q. 78
Carpan. in d. cap. omniū n. 79. *Ant. Gom. to.*
3. *c.* 14. *n.* 4. *Mazol. conf.* 48. *n.* 32. *Thom.*
10 *Sanchez in summ. d. c.* 23. *ex n.* 31. †Etiam
in crimine lęsæ Maiestatis, vt tenet *Pe*
regr. d. lib. 5. *n.* 152. *Alciat. in d. l. post con-*
tractum, n. 8. & *cū aliis late Prosp. Farin.*
tit. de crimine læsæ Maiest. q. 116. §. 2. *ex*
n. 59. *Guazzin. de confiscat. bonor. limit.* 13.
concl. 13. *ex n.* 3. †Idque maxime si talis 11
alienatio fiat pro causa necessaria, puta
alimētorū, &c. quia etiā post sententiā
tenet, *Carpan. in d. c. omniū ex n.* 826. *Pe-*
tr. Surdus de aliment. priuileg. 35. *n.* 4. *Pe-*
guera decis. 151. *n.* 12. *Ant. Gom. to.* 3. *d. c.*
14. *n.* 3. *Thom. Sanchez vbi sup. d. c.* 22. *ex*
n. 14. †Et quando alienatio reuocatur 12
per Fiscū tenetur soluere prætiū emp-
tori ex bonis cōfiscatis, *Iul. Clar. q.* 78. *n.*
15. *Pereg. d. lib.* 5. *n.* 158. *Surd. vbi prox. tit.*
8. *d. priuil.* 35. *n.* 2. *Guazzin. vbi sup. limit.*
14. *d. concl.* 13. *n.* 1. †Etiā si bona fraudu- 13
lenter emerit *l.* 1. §. *si quis in fraudē D. si*
quis in frand. Boss. tit. de bonor. publ. n. 45.
Decian. tom. 1. *lib.* 5. *c.* 44. *n.* 4. *Peregr. d. n.*
158. *Guazzin. d. limit.* 14. *n.* 2. †quoad fru-
ctus autem perceptos secus est, quia vt 14
eos faciat suos necessaria est bona fi-
des: & ea interueniente si locupletior
factus est, restituere tenetur, *Vazquez*
1. 2. *q.* 96. *art.* 5. *Valēt.* 2. 2. *disp.* 5. *q.* 6. *Tole-*
do in summ. lib. 5. *c.* 17. *Leonard. lib.* 2. *de*
iust. ca. 14. *d. rub.* 1. *n.* 7. *Nauarra de restir.*
li. 3. *c.* 4. *Thom. Sanch. vbi sup. c.* 23. *ex n.* 3.

¶ Bona autē, quę sunt restitutioni
subiecta nō cōfiscantur, sed deferūtur 15
ei, qui post mortē erāt restituēda *l. Impe*
rator D. de fidei cōmiss. libert. l. Statius Flo
rus §. *Cornelio fœlici D. de iure Fisc. Ale-*
xan. conf. 23. *lib.* 1. *Ruin. cōs.* 124. *lib.* 2. *Cas-*
san. in Consuet. Burg. rub. 2. §. 2. †Quod in- 16
tellige verū quādo talia bona sunt pro-
hibita alienari a testatore, quia nec etiā
pendente conditione possunt transire
in Fiscū, vt late per *Bern. Diaz in Prax.*
c. 124. *n.* 19. Neque quo ad vtile domi
nium durante vita delinquentis *Ant.*
Gom. in l. 40. *Taur. n.* 91. *Marsil. sing.* 314.
†Etiā in crimine læsæ Maiestatis *Pereg.*
lib. 5. *n.* 103. *Sfort. Odd. cōs.* 53. *n.* 1. *Gigas de* 17
crim,

crim. læsæ Maiest. tit. per quos crim. Farin. tract. de crim. læsæ Maiest. q. 150. Guazzi. de confis. bonor. limit. 17. concl. 13. ex n. 18. Michael. Crass. de success. §. 1. nu. 10. Bacard. ad Clar. d. q. 78. n. 39.
18 † Nam licet primatorum pactiones ius publicū derogari non possint. *l. ius publicum. §. priuatorum. D. de pact.* ex quo in causa maioratus, quando fundator cauit, quod hora ante cōmissum crimē ad successorē deueniat, respondit confiscari *Episc. Simā.*
19 *de Cathol. inst. tit. 9. ex n. 271.* † Fallitur sane (licet alias sit vir eruditus, & omni honore cōmēdādus) quia per dicta verba impeditur Fisci ingressus, eo quod testatoris dispositione legis ministerio in successorem dicta bona deferantur, vt præter Gigan. & Farin. vbi prox. tradūt ex nr̄is *Ant. Gom. in. d. l. 40. Taur. n. 91. Molina de primog. li. 4. c. 10. ex n. 5. Pelaez de Mieres p. 1. q. 40. Guazzi. d. limit. 17. conc. 13. ex n. 19. & limit. 31. n. 3.*

20 ¶ Quod si clerici sunt huiusmodi delinquentes bona eorū, quæ ex Ecclesia, vel respectu eius adquisiuit, cōfiscari nō posse, sed esse Ecclesię restituenda tenent *Nicol. Eymeri. in directōr. p. 3. q. 112. Conrad. Brun. de hæret. lib. 5. c. 6. Ber. Diaz in Pract. c. 106. Couar. lib. 2. variar. c. 9. n.*
21 12. † Idq; dicendum in redditibus beneficiorum, nam cumverum dominiū eorum nāscitcantur *Ioā. Maior, & Gabriel in Sent. 4. ille dist. 24. q. 20. hic vero dist. 15. q. 8. Couarr. in c. cū in officijs. de testam.* Sane quidem non possunt cōfiscari ex hęresi possessorum, vt probat *Simanc. d. tit.*
22 9. n. 90. † Idem similiter in bonis adquisitis ex quotidianis distributionibus Ecclesiastici beneficij, nam similiter earū habent plenum dominium *c. vnico, de cleric. non residentib. Soto lib. 10. de iust. q. 4. art. 3. conc. 3. Decius cons. 280. Paris. 33.*
23 *vol. 4.* † In alijs autem bonis, siue patrimonialibus, siue quæ ab amicis, vel cōsanguineis, vel suo labore, vel industria adquisiuit, minor est dubitatio, quin ob hæresim eorū confiscentur *Oldral. cons. 17. Bened. in c. Raynuntius de testam. v. & vxorē n. 242. Bosius tit. de hæret. n. 33. Couarr. d. c. 9. n. 12. Simanc. d. tit. 9. n. 92.* † Secus tamē in fœudalibus nā statim ad directosdominos reuertūtur, *Hostiē. in c. excōmunicamus. §. hæretici § moneamur, n. 12. de hæret. Gigas de crim. læsæ Maiest. lib. 2. tit. de pœna crim. q. 5.* † Licet quo 24 25
ad fructus fœudi viuente reo Fiscus succedat, *Andr. de Isernia in cap. 1 §. præterea, tit. quæ sit prima caus. benefic. amitt. & §. denique, eod. tit.* quem refert, & sequitur *Gigas. d. q. 5. num. 4. & 7.* † Secus 26
in vsufructu peculij aduentitij, quia ob delictū patris cōsolidatur in filio, cū sui iuris efficiatur *Ant. Gom. variar. 2. c. 15. n. 18. Gigas vbi sup. tit. de pœna cōm. crim. q. 13. n. 4. Carpan. in. d. c. omnium, n. 204. Farinac. q. 24. n. 29. Peregrin. d. lib. 5. n. 129*
† Idemque dicendum est de vsufructu, 27
quod maritus habet in bonis vxoris *Iul. Clarus. d. q. 78. nu. 14. Pereg. d. lib. 5. num. 82. Farinac. q. 25. num. 111. Boss. tit. de bonor. publ. num. 651. Guazzin. vbi sup. limit. 35. concl. 13. ex num. 1.* † Ius autem 28
patronatus, quia similiter non confiscatur eius emolumentum, neque ad Fiscum transit, neq; ad hæredes transmittitur, cui bonā denegantur, ideo Ecclesia remanet libera sub potestate Episcopi, vt ex Lābertino, Molina, & alijs probat *Petr. Cabalcan. in qq. criminal. cas. 40. n. 8. Farinac. d. q. 25. ex n. 153.*

¶ Filij autem Magorum huiusmodi 29
propter hæresim parentū priuantur legitima iure naturæ debita, & alijs emolumentis, quos ex paterna hæreditate expectabantur, *cap. vergentis, de hæreticis, Iul. Clarus lib. 5. Receptar. §. hæresis Grilland. de hæretic. quæst. 4. Pegna in direct. Inquis. part. 2. schol. 6. Simanc. d. tit. 9. ex num. 3. Tib. Decian. tom. 1. lib. 5. cap. 45. Farinc. q. 24. nu. 44. Guazzin. vbi sup. limit. 23. nu. 29.* † Nam licet regulariter 30
bonā damnatorum reseruentur filijs,

ex dispositione *Auth. bona damnatorum C. de bonis proscrip.* in hæresis crimine locum non habet, etiam si filij sint Catholici, *cap. 2. §. heretici. d. cap. vergentis, cap. statutum, de hæretic. lib. 6.* † Nā
31 licet de iure ciuili eorum bona non solum reseruarentur filijs orthodoxis per *l. Manichæos. C. de hæretic.* sed etiam agnatis, & cognatis Christianæ fidei socialibus. *l. cognouimus. C. eod. tit.* hodie reuocatæ sunt ex *l. Gazzaros. C. eod. tit.* † Et
32 similiter correctæ sunt *l. 2. & 3. tit. 26. part. 7.* quæ hæreticorum bona non extantibus filijs ad Regem pertinere decreuerunt: & si hæreticus clericus esset Episcopo, quia hodie indistinctè eorū bona, siue clerici, siue laici ad Regem pertinent. *l. 1. tit. 3. lib. 8. Recopil.* † Præ-
33 terquam quod in filijs, qui nati sunt antequam patentes eorum, in hæresi laberentur, vt ex multis firmat *concinis meus Episcopus Simanc. vbi sup. tit. 29. ex num. 22. Castro de iusta hæretic. punit. lib. 2 cap. 26. & lib. 1. de potestate leg. pœn. cap. 7. Iul. Clarus. d. §. hæresis. n. 17. Tiraq. de primogen. q. 31. ex num. 4. Rojas de hæretic. d. p. 2. assert. 44. ex n. 354. Anto. Gomez variæ. 3. c. 2. n. 16. Perez in l. 1. tit. 1. lib. 1. Ordin. & in. l. 1. tit. 7. lib. 8. fol. 197.* † Nam
34 ratio propter quam priuantur filij hæreticorum omnibus paternis emolumentis non eadem est in filijs, natis, & nacituris, vt tradit *Simanc. vbi sup. n. 25.* vbi ait nullam legem esse, quæ filios natos excludat á paterna hæreditate, imo multę hanc distinctionem suffragantur. *l. 2. C. de libertin. & eorum fil. l. 6. tit. 27. p. 2. l. 4. & 5. tit. 1. lib. 4. Ordin. l. 3. tit. 9. eod. lib. 4. Concil. 13. Toletan. cap. 1.*
35 *Valer. Max. lib. 2. cap. 1.* † Solum enim nati post commissum crimen ex infecta radice proueniunt: nam filius antequā generetur dicitur esse in patre secundum corporalem substantiam, & secūdum potentiam generationis actiuā, quemadmodum Leui dicitur decima tus in lumbis Abrahæ, *D. Augustin. super Deuter. q. 42. & ad Hebr. 7. D. Ambros. Cathari. de peccato orig. disp. 6.* † Nam 36
licet hæresis sit vitium mere spirituale, nā minus, quā aliæ carnis vitia trāsmittitur; & sic inter carnis opera hæreses posuit *D. Paul. ad Galat. cap. 5.* & fornicationem appellant *D. Isai. c. 1. & 57. D. Ierem. 3. Ezech. 6. & 16. Oss. 1. & 2. Apocalyp. 18.* Vnde recte poeta.

Qui viret in folijs venit á radicibus humor;
Et patrum in filios transeunt cum semine mores.

¶ Quibus tamen huiusmodi bona 37
sic confiscata applicentur, non potest vno verbo (vt mos nostra est) enodari; nam de iure communi bona clericorū tam mobilia, quam immobilia ex crimine hæresi proscripta ad Ecclesiam suam pertinebant, *cap. excommunicamus §. damnati, de hæres. lib. 6. Peregrin. de iure Fis. lib. 4. tit. 5. ex nu. 32.* † Et in terris 38
imperij seruatur distributio *Innocent. in Clem. IIII.* quod vna pars asignetur domino temporali, alia Episcopo loci, alia Inquisitoribus, *Extrauag. statuimus, §. teneantur insuper, de hæret.* quem obseruari in in Italia testatur *Zanchin. de hæret. c. 26. ad fin.* & in statu Mediolani *Iul. Clar. lib. 5. Receptar. §. hæresis, num. 11.*
† In alijs autem locis per varias Extra- 39
uagantes Pontificum aliter diuiduntur aliquando inter Cameram Apostolicam, & Inquisitores, vt tradit *Zanch. in. d. cap. 26. Decian. lib. 5. cap. 44. num. 3.* Aliquando solis Inquisitoribus reseruantur, vt ijdem testantur *Decian. & Zanchi. vbi sup.* † Aliquando talia bona 40
inter Romanam Ecclesiam, Episcopum, & Inquisitores diuiduntur, æqualis portionibus *Felin. in cap. irrefragabili. §. cæterum, num. 5. de offic. ordin.* In quibus omnibus seruanda est consuetudo loci, vt tradit *Iul. Clar. d. §. hæresis, n. 15.*
† In his autem Hispaniç regnis talia 41
bona

aplicantur regio Fisco, siue delinquentes sint laici, siue clerici ex particulari ratione defensionis fidei, ac eius tribunalis conseruatione, vt tradit *Episcopus Præses Couarru. lib. 2. Variar. cap. 9. num. 12. Iul. Clar. d. §. hæresis, num. 11. Bursat. cons. 43. vol. 1. Peregr. de iure Fisc. lib. 4. tit. 5. num. 31. Guazzin. de confiscat. bonor. conclu. 31. num. 20.*
42 †Nam fidei defensio proprium Hispaniæ munus est, vel ex eo quod regnum istud datum est Christo á Patre in hæreditatis suæ meliorationem, Psalm. 2. *Postula á me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ.* Nam sub illis *terminis terræ* intelligitur Hispania, in qua positi sunt orbis termini, *D. Leand. in homil. ad Concil. 3. Tolet.*

43 ¶ Et quia Fiscus capit bona cum omnibus oneribus, & honoribus, vt erant penes indignum *l. quod dicitur. C. de iure fisc. l. cum fisco, ad Sylan. auth. hoc amplius*
44 *C. de fidei comm.* † Quia per confiscationem succedit in bonis delinquentis vti heres extraneus *Cassan. in consuet. Burg. rub. 2. §. 1. de confiscat. v. & apperuant, ex num. 3. Fachin. lib. 6. controuers. cap. 21. Petrus Surdus de Aliment. tit. 8. priuileg. 59. & tit. 1. q. 31. ex num. 5. Farinac. q. 25. num.*
45 169. † Tenetur soluere omnia debita delinquentis, quia omnia quæ transeũt in hæredem extraneum transeunt etiã in Fiscum, *Peregri. de iure Fisc. lib. 5. ex numer. 68. Carpan. d. cap. omnium, num. 118. Baiard. ad Clar. q. 78. num. 113. Honded. cons. 95. num. 109. vol. 1. Ruinus Iun. consi.*
46 *131. nu. 4. vol. 2.* † Et quia nullum maius debitum est quam filiorum educatio, nam qui alimenta negat, necare videtur. *l. necare. D. de liber. agnoscend.* cautũ est vt dum paruuli sunt à Fisco alantur, *in prima instruct. Hispal. cap. 22. Ioan. Lupus in cap. per vestras. §. 72. Quemada, q.*
47 *24. Plot. cons. 30. ex n. 83.* † Item & dotare filias, *Plot. d. cons. 30. num. 84. Carpan. in d. cap. omnium, num. 531. Surdus de Aliment. q. 31. num. 15. tit. 1. Guzzin. de confisc. bonorum, limit. 4. concl. 13. & concl. 20. numer. 17.* † Dotem vxori restituere, *Iulius* 48
Clar. q. 78. num. 14. Farinac. q. 25. nu. 111. Boss. de bonor. pub. num. 651. Plot. d. consil. 30. num. 50. Peregri. de iure Fisc. d. lib. 5. numer. 82. & dum non restituitur, eam alere, *Boss. de aliment. vxori præstan. Baiard.* 49
ad Clar. q. 78. num. 88. † Dum vera sit dos non confessata. l. si quis post hac. C. de bonis proscrip. *Dos, etiam, non quæ aliquoties inaniter dotalium instrumentorum tenore conscribitur, sed quam se corporaliter tradidisse docuerit*, nisi per lapsum decenij exceptio non numeratæ dotis spiret, *Auth. quod locum. C. de dote non mun. Fari*
nac. q. 25. n. 122. † Arrhas similiter, quas 50
in præmiũ virginitatis dari existimãnt *Gomez Arias in. l. 49. Taur. n. 8. Ioannes Lupus rub. de donat. § 12. num. 1. Padilla in auth. res quæ. num. 31. C. commun. de leg. Couarru. in 4. p. 2. cap. 3. § 7. num. 12. Rojas de*
successión. cap. 33. num. 35. † Sed falsum 51
est, nam cui virgo non fuisset Fiscus restituere non teneretur, neque ipsa petere possit in conscientia, quorum neutrum dici potest, & ita arrhas dari existimo in præmium pudicitiæ, quam viro prostituit mulier, ut ex multis comprobat conciuis & amicus meus *Thomas*
Sanchez de matrim. lib. 6. q. 27. n. 4. † Nam 52
deseruiẽs in vilissimum actum concupiscentiæ obsequitur viro in viliori officio, quam potest prestare, vt norat alter conciuis, meus *Ioannes Baptista Nauarrete (maioris iudicij quam ostentationis) in*
Ierem. Thrènor. cap. 5. fol. 339. † Nam ar- 53
rhæ dantur, & viduæ, *l. 1. tit. 2. lib. 3. Fori, Gregor. in. l. 87. tit. 18. p. 3. & in. l. 1. tit. 11. p. 4.* & ita omnibus deberi á Fisco restitui decteuit l. 2. C. ne vxor pro marit. *Compræhendis arrhas, & alia munuscula, quæ ab sponso data sunt osculis interuenientibus cum primum copulantur: hæc enim nõ confiscantur, quia puditiciæ præmio cedunt.*
† Donationes propter nuptias, annul- 54

los,monilia, & alia quæ á marito sanę mētis accepit. d. l. si quis post hac. *Et iam,quæ ab inoxio adhuc marito ante nuptias titulo donationes accepit, vel durante matrimonio largitione viri ad eā ante proscriptionem peruenerint, apud eam firmiter*
55 *permaneant.* † Dimidiam partem lucratorum(vbi illā habere vxores consuetudo est)quia indignum visum fuit, vt bona lucrata ex parte vxoris non cōmittē tis delictum Fisco cedant. *l. ob maritorū.C.ne vxor pro marit.Palat.Rub. in rub. de donat. inter*, prȩterquam in Corduba patria mea,vbi vxores dimidiam lucratorum non percipiunt,*Simanc.deCatho. instit.tit.9.n.74.*

CAP. XII. *de infamia iuris, & facti.*

SVMMARIVM.

Magi hæreticales infames sunt ipso iure.n.1

Credentes,fautores,defensores, & receptores magorum infames sunt.n.2.

Filij magorum infames sunt vsque ad secundam generationem.n.3.

Filij nati ante patris delictum non notantur infamia.n.4.

Filius non gaudet honore patris ante natiuitatē adaptā,neq; infamia ex crimine.n.5

Filius natus dum pater erat sanæ mentis,nō est infamis.n.6.

Filius non tenetur portate iniquitatem patris.n.7.

Vnusquisq; debet pro peccato suo puniri.n.8

Filij hæreticorum ex causa sine proprio scelere puniuntur.n.9.

Filij parentū pleriq; sunt immitatores.n.10

Filios pro parentum scelera punire solet diuina iustitia.n.11.

Deus visitauit peccata parentum in filios.n.12.

Nobilitas generis non amittitur propter parentis hæresim.n.13.

Pater hæreticus non nocet filio Catholico in successione aui.n.14.

Crimina suos tantum debēt tenere authores.n.15.

Nobilitatis causa virtus est.n.16.

Virtus sola confert nobilitatem.n.17.

Nobilitas sine virtute maca censetur.n.18.

Magi hæreticales, & eorum filij ad officia publica non admittuntur.n.19.

Magi,& eorum filij ad beneficia Ecclesiastica non admittuntur.n.20.

Magi hæreticales, & eorum filij, fautores, & receptatores sunt beneficiis suis ipso iure priuati.n.21.& 22.

Magi huiusmodi, & eorum filij, & fautores non sunt ipso iure beneficiis suis priuati,sed veniunt priuandi.n.23.

Authoris sententia circa priuationem beneficiorum hæreticorum,& eorum filiorū.n.24.

Hæreticorum beneficia,à die commissi criminis amittuntur per ipsos.n.25.

Receptatores,fautores,& defensores per sententiam sunt beneficiis priuandi.n.26.

Filii hæreticorum ad beneficia adquirenda excluduntur.n.27.

Filii hæreticorum beneficia obtenta retinent.n.28.

Beneficiis Ecclesiasticis non priuantur filii hæreticorum,quæ obtinent tēpore delicti.n.29.

Magi hæreticales etiam pœnitentes honoribus,& beneficiis priuantur.n.30.

Magi hæreticales quamuis non sint ipso iure priuati,priuandi veniunt.n.31.

Deponatur, significat in perpetuum.n.32

Magis hæreticalibus pœnitentibus bona solent restitui.n.33.

Hæretici,qui absque misericordia in manus iustitiæ temporalis decesserant,pro pertinacibus habentur.n.34.

Pertinaces non sunt, qui delictum agnoscūt, & misericordiam petunt, etiam si ei ex alia causa non concedatur.n.35.

Authoris sententia circa pertinaces negatiuos.n.36.

Relapsi licet pœniteant,non dicuntur Ecclesiæ reconciliati.n.37.

Ecclesiæ

Ecclesiæ reincomparati. n. 38
Filij suspectorum de hæresi.n.39.
Filij contumacis infamiã contrahunt.n.40.
Contumax pro hæretico habetur.n.41.
Filij spuri,noti, bastardi hæreticorum.n.42
Filij hæreticorum ad pœnam post crimen patris.n. 43.
Infamia hæreticorum notantur eorum filij tam nati,quam nasciturí.n.44.
Legis ratio eadem militat in filiis hæreticorum natis,& nascituris.n.45.46.&47
Filios natos ante patris crimen verius est legem non comprehendere.n.48.
Filij hæreticorum non solum ad officia, & beneficia adquirenda esse incapaces,sed ademptis priuari.n.49.
Authoris sententia de inhabilitate filiorũ hæreticorum.n.50.
Inhabiles ad obtinenda beneficia,non priuãtur obtentis.n.51.
Lex pœnalis non debet extendi.n.52.
Cap.Fœlicis de pœnit.in 6.illustratur.n.53.

1 ET quia huiusmodi proprio creatore derelicto
dæmonis eius hostis auxilia petunt infami le-
ge astricti diuino hono
re se indignos iudicauerunt, infames
sunt ipso iure,atq; ita vt ipsismet hære-
ticis portæ dignitatũ omni iure claudũ
tur, *auth. Gazzaros.C.de hæretic.l.isti qui
dem.D.quod met.caus.c.alieni.2.q.7.c.infa-
mes.6.q.1.c.infamibus,de reg.iur.c.2.§.hæ
retici,de hæretic.lib.6.Brun.lib.5.de hære-*
2 *tic.c.8.*† Itẽ Credentes,Fautores, & Re
ceptorẽs,& defensores,*c.vt inquisitionis
§.prohibemus de hæretic. lib.* 6. de quorũ
singulis tractarunt *Episcopus Simanc. de
Cathol. instit.tit.15. Repertor. Inquisit.v.*
3 *credentes*,&c.† Item,& eorum filij vsq;
ad secundam generationẽ. *c. quicũq; de
hæret.lic.* 6. quod intellige per lineã pa-
ternam vsq; ad filios,& nepotes:perma
turã autem filios nõ excedere, *Hostiẽs.
in c,vergentis de hæret.n.4.Ant.Gom.va-
riar.3.c.2.n.4.* † Dũ tamẽ tales filij nati
sint post parentum suorum delicta, nõ 4
tamẽ antea,quia nulla lex est,quæ illo-
rum filios,nisi natos post crimẽ puniat,
vt probat *Simanc.vbi sup.tit.29.ex n.*30
*Tho.Sanchez in summ.tom.1.lib.2.cap.*16.
† Nã si filius natus ante dignitatem pa
tris,nõ cõsequitur prærrogatiuas,& ho 5
nores eius, multo minus illi nocere de
bet crimen á patre post eius natiuitatẽ
cõmissum.*l.si quis decurio.l.neque Doro-
theum.l.neminem.l.diuæ memoriæ.l.fin.*C.
de Decurion.lib.10.l.senator. C.*de dignit.
lib.12.l.emancipatum.D.de senatorib.*& eo
maxime cum odia restringi,fauores cõ
ueniat ampliare,*c.odia,de regul.iuris.l.si
quis in suo §.1.D.de inoffic. testam.*† Qua
re filios tãtũ cõpræhẽdere videtur post 6
patris natos delictã, quos infames esse
omni iure tradunt *Calderin.tit.de hæret.
cons.3.Cyn.& Angel.in.l.quisquis.C.ad.l.
Iul.Maiest.Dominic.in c.2.§. hæretici, de
heret.lib.6.Alf.Carthagena in* Concil.*q.7.
Tiraq.de iure primog.q.31.n.4.* † Nã etsi
filius non teneatur portare iniquitatem 7
patris,*Ezechiel.cap.18. vbi multa collegit
Pradus apud Auunculum meum Ioã. Bapt.
Villalpando in Regio Codice,tom. 1.fol...&
ipse* A*uunculus meus,siue Genitricis meæ fra
ter,tom.2.p.2.de externa visione Ezechiel.
c.42.*†Quia vnusquisque debet pro pec
cato suo puniri,*Genes.c.18.l.sancimus.C.* 8
*de pœn.l.crimen.*C.*eod.c.2.de Const.c.quæ-
siuit,de his quæ fiunt à maiore par. c.Roma-
na ad fin.de sent.excommunic.*

¶ Nihilominus tamẽ quamuis abs-
que propria culpa,& causa nullus sit pu 9
niendus,quandoque etiam ex causa si-
ne proprio scelere multi puniuntur,*c.
quoniam frequentor, §.si vero, vt lite non
contestat, cap. renouantes. & ibi glos. 22.
dist.cap. antiqua, de priuileg.glos.in.d.cap.
2.de Constit.* † Idque specialiter in hoc
magiæ crimine propter eius deformi- 10
tatem,ac detestationem, vt in viuo fi-
lio patris memoria damneter, & facta
eius

eius extirpentur, quia plerumque filij
parentum sunt immitatores, vt post
alios tradiderunt *Conciues mei Simanc.*
vbi su.ex n.1.& Regius Cõsiliarius Lara de
Corduba in.l. si quis à liberis.§.itẽ rescrip-
sit.D.de liberis agnoscend.num.6.Castro de
iusta hereticor.punit. lib. 2.cap.10. ex nu-
mer. 11.Couarru.lib.2. variar.cap.8.ex nu
mer.1.Anton.Gomez.tom. 3. cap.13.num.
11 † Nam & in hoc immitantur diuinam
iustitiam, quæ in euersione Sodomæ,
& Gomorrę, ptopter parentum scele-
ra, paruuli etiam combusti sunt igne,
Genes.cap.19. & Dathan, & Abiron idẽ
contingisse scribit sacra pagina. *Reg. 2.*
cap.12. & filijs Acan cum patre morte
12 absorti sunt, *Ios.cap. 6.* † Nam similiter
etiam in sacra pagina legimus Deum
visitasse peccata parentum in filios vs-
que in tertiam, & quartam generatio-
nem, *Exod. c....* & apud externos plu-
ra huiusmodi, *Plutarch.lib. de seranum.*
vind.Iustinus Philos.q.138. Cœl.Rodigin.
lib.6.c.14.
13 ¶ Infames quidem sunt quia ab in-
fame parente procreantur:sed si quam
habent generis nobilitatem non amit
tunt,nam ea,quę proueniũt ab auis,&
attauis,& maioribus nõ auferuntur ne
potibus, & alijs descendentibus prop-
ter parentum suorum crimina, vt do-
14 cet *Simanc.d.cap. 29. num. 18.* † Et hoc
iure vtimur, quia pater hæreticus non
nocet filio Catholico in successione
aui paterni. *l. cum pater. §. hæreditatem*
D.delegat.2. neque in iure elegẽdi, quia
non sunt nominatim iure electionis
priuati *Abb.& alij in cap. excommunica-*
mus.§.credentes de hæretic.Cassan.in con-
15 *suet.Burgun.rub.3.§.5. num.69.* † In hoc
enim iura suos tantum tenent autho-
res,vt ille qui crimen commisit omni
honore, & nobilitate priuetur, quia vt
ait Dominus Reg. 1. cap. 2. *Quicumque*
honorificauit me,glorificabo eum, qui autẽ
16 *contemnunt me,erunt ignobiles.* † Quia to-
tius nobilitatis causa virtus est, vt tra-
dunt *Bald.in.l.si qua.C.de secund.nup.Sa-*
licet.in.l.prouidendum.C.de postulan.Sar-
mient.lib.1.selectar.cap.15.num. 6. Aze-
uedo in.l.8.tit.7.lib.Recopil. num. 1. & in
Curia Pisan.lib.1. cap. 12. num. 13. Tiraq.
de nobilit.cap.4.& cap.22. Tapia Aldana
de triplici bono.lib.1.per tot. † Nam vt ait 17
conciuis meus L. Annæus Seneca lib.
3 de benefic. *Eadem omnibus principia,ea*
demque origo est, nemo alter nobilior, nisi
cui rectius ingenium. ad quod plura con-
gesserunt *Luc.de Pena in.l.mulieres. C. de*
dignitat.lib.12.Ioan.Neuizan.in Sylua nup.
lib. 4. ex num. 127. Matth. de Afflict.in
cap.1.§.si vero de controuers. innest.in vsi
bus fœudor. † Siquidem nobilitas sine vir 18
tute manca debet,vel potius nulla iudi
cari,vt docet *Tiraquel. vbi sup. cap.22. ex*
num.2. nam vt ait Iuuenal satyr.8.

Stemata quid faciunt,quid prodest Pon-
tice longo.
Sanguine censeri, pictosque ostendere
vultus
Maiorum; si coram Lepidis male vi-
uitur.

¶ Et tam hæretici quam eorum fi- 19
lij ad officia publica non admittuntur,
cap.nulla officia 54.dist.cap. infames. 6.q.
1.cap.alieni.2.q.7. Imo non possunt esse
iudices,neque aduocati, nec vllam dig
nitatem obtinere, maioriæ, Patrona-
tus,fęudi,vel similium,vt tradit *Simãc.*
de Cathol.instit.tit.46.ex nu.52. † Neque 20
ad beneficia Ecclesiastica obtinenda,
& obtentis priuantur,cap.statutum 15.
de heretic. lib. 6. *Ne videlicet hæretici,*
credentes,receptatores,defensores, & fau-
tores eorum,ipsorumque filij vsque ad secun
dam generationem ad aliquod beneficium
Ecclesiasticum, seu publicum officium ad-
mittantur,quod si secus factum fuerit,sit ir
ritum,& inane. Primum, *& secundum gra*
dum per paternam lineneam comprehende-
re declaramus, per maternam vero ad pri-
mam dumtaxat volumus hoc extendi. Hoc
sane

sane de filijs, & ne potibus hæreticorũ credentium, & aliorum huiusmodi, qui tales esse, vel tales decisisse probetur, non tamen illorum, quos emendatos esse constiterit, & reincorporatos Ecclesiæ vnitati, & pro culpa huiusmodi ad mandatum Ecclesiæ pœnitentiam receperint.

21 † In quo ab interptætibus dubitari solet an huiusmo, credẽtes, & receptatores, & eorũ filij sint ipso iure suis beneficijs priuati, an veniãt priuandi per sententiam, cuius dubitationis ansam dedit Bonifaci rescriptũ *in cap. vt commissi de hæreticic, lib.6.* in illis verbis, *Priuandi præterea, vel priuatos nũciandi.*

22 † Et quod sint ipso iure priuati notat *glos. in cap. quo iure 8. dist. Ioan. Andreas, & Præpos. in. d. cap. vt comissi Felin. in cap. 2. Abb. in cap. inter dilectos, de rescrip. Bern. Diaz in Prax. cap.* 106. Nam vt sint ipso iure infames, & excommunicari, ipso quoque iure sint suis beneficijs priuati, vt notat *Salced. ad Diaz. d. cap.* 106.

23 † Contra tamen Magos, & hęreticos huiusmodi non esse ipso iure suis beneficijs, & officijs publicis priuati, sed postquam per sententiam fuerint condemnati, tenent *Alphos. Castro de iusta hæreticor. punit. lib.2.c.9. Simanc. de Cathol. instit. tit.46.n.72.*

24 † Mihi tamen prior sentẽtia verior videtur, quod Magi huiusmodi sint ipso iure priuati, nã dicta verba declarrtiue accipiuntur in d. cap. vt commissi, *priuandi, vel priuatos nunciandi*: quod si nollis, debes admittere, vt dictio *priuandi* referatur ad hæreticorum fautores, & receptores, dictio vero *priuatos denunciandi* ad ipsos hæreticos, vt exponir *Couarr. lib. 2. variar. cap.8. nu. 4.*

25 † Nam quidquid sit de iure veteri, de iure tamen nouo nullo pacto negare possumus, quod hæretici, & magi huiusmodi sint ipso iure á die commissi criminis suis beneficijs priuati, quia vt ait Pius V. Pontif. max. in bulla data Romæ apud S. Petrum VI. Kal. Febr. M. D. LXVI. *Vacantia beneficia ob hæresis crimen sedis Apostolicæ ordinationi reseruari.*

¶ De hæreticorum vero receptoribus, defensoribus, & fautoribus, minor est dificultas, quod non sint ipso iure beneficijs priuati, sed pre sentẽtiã fore priuandos, cap. excommunicamus. §. credentes, de hæretic. *Si vero clericus fuerit, ab omni officio, & beneficio deponatur*, vt notat optime *Couarru. d. c.8. n.4.* 26

† Filij tamen licet ad officia, & beneficis huiusmodi non admittantur, *cap. omnipotens de accusat. glos. in cap. cum inter canonicos de Electiõn. Hojeda de benefi. p. 1. cap.23. ex num.79. & cap.24. num.6. Rojas de hæretic. p.2. assert.42. ex num.336. & singul. 66.* 27

† Iam obtenta retinent *Couarru. d. cap.8. num.4. Menoch. de recuper. remed. 1. ex num.342.* Quia inhabilitas ad obtinenda regulariter non impedit obtentis *gl. in Clem.1. §. ipsius, de pœn.* 28

† Quare neque ipso iure, neque per sententiam beneficijs Ecclesiastis, quæ tẽpore paterni criminis obtinebant non erunt expoliandi *Panormit. in cap. vergentis, de hæretic. Villadiego, q.23. Simancas de Cath. instit. tit.29. n.30.* 29

¶ Altera dificultas, quæ ex *d. cap. statutum.15.* suboriri solet, an prædicta infamiæ, & priuationis pœna locum habeat in pœnitentibus, & conuersis, & ait quod non *Eyricus in director. Inquisi. p.3. q.113.* 30

† Quod si intelligatur de ipsis hæreticis, & magis huiusmodi, anceps mihi videtur controuersia, nam licet non sint ipso iure priuati, omnino priuandi veniũt, vt in Concilio Illiberitano, c. 51. *Ex omni hæresi, qui ad nos fidelis vencrit, minime est ad clerum promouẽdus, vel si qui sunt in præteritum ordinati sine dubio deponantur.* 31

† Nam cum simpliciter dicat deponantur, in perpetuum significat, *gl. in cap. 1. 50. distinct. Bernar. Diaz in Prax. cap.127. & faciunt, quæ tradunt Brun. lib. 3. de hæreti. cap. 7. Simanc. vbi sup. cap.47. n.76.* 32

† Ita vt si aliquando 33

do-

dominis Inquisitoribus videatur ex æquitate,& misericordia sua beneficia restitui, propter pristinã rei dignitatẽ, aut reipublicæ vtilitatem, aut ipsius pœnitentia, quia sponte conuersus est, id caute considerare debent, & Pontificem, aut Senatum consulere; quia non nisi ex dispensatione agere valent, vt tradunt *Zanch. de hæretic. cap. 16. numer. 9.*

34 ¶ Et cum ex text. decisione *in d. cap. statutum*, filij solum, & fautores hæreticorum, comprehendantur, qui absque misericordia pertinaces in manus iustitiæ temporalis decesserunt, disputari solet an relapsorum pœnitentium, qui curiæ sæculari traduntur, & moriũtur Catholici comprehendãtur, & partem negatiuam tenuerunt *Gemin. in d. cap. statutum. §. hoc sane, Repert. Inquisit. v. filij. §. nunc videndum Montaluus in l. 2. tit. 26. p. 7. & Decanus Segouiens. tract. de*

35 *hæretic. cap.* 18. † Quoniam eorum parentes non videntur hæretici decessisse, cum pœniteant, & ad sacramentũ pœnitentiæ, & Eucharistiæ admittãtur. *c. super eo, de hæret. lib.* 6. quia ex eo quod parentes eorum sacramenta recipiunt reincorporati videri possũt Ecclesiæ cũ ea non tribuantur, nisi fidẽ habẽtibus,

36 *cap. extra Catholicam.* 1. *q.* 1. † Contrariũ tamen, scilicet, quod filij relapsorũ inhabiles sint, & infames, quamuis parentes eorum conuertantur, & admittãtur ad Ecclesiæ sacramẽta tenuerunt *Ioan. Andr. in d. cap. statum, super gl. v. reincorporatos, quem sequuntur ibidem Philip. Francus in fine, Simanc. in Enchirid. violatæ relig. tit. 63. num. 2. & in Cathol. instit. tit. 29. num. 17. Ioann. Rojas tract. de hæretic. p. 2. assert. 42. n. 337. & seqq.* † Quare

37 licet prior sententia mitior sit in hanc vltimam me libentius subscribo, quia de iure veriorẽ puto, quia tales relapsi quãuis pęniteãt, non dicuntur Ecclesiæ reincorporati, nam vt tradunt *Ioan. Monach. & Geminian. in cap. accusatus. §. si vero, de hæretic. lib. 6. n.* 14. † Illi dicuntur 38

proprie Ecclesiæ reincorporati, qui per Inquisitores absoluti, & ad gremium Ecclesiæ pro debita absolutione, & obedientia reducti, vt in iniunctam pœnitentiam peragant, admittuntur; quod cum relapsis conuenire non possit, non poterit eorum filijs aptari dispositio. *d. cap. statum, de hæretic. lib.* 6. † Et an filij 39

suspectorum de hæresi hanc etiam pœnam infamiæ, & inhabilitationis luant quæsitum est, & *Zanchin. tract. de hæretic. cap. 28. num. 4. & Repert. Inquisi. v. filij. §. item filij*, in hæc verba definierunt, *In filiis eorum, qui fuerunt suspecti propter fautoriam, & defensoriam, receptatoriam, vel similia bene habet locum dicta pœna, vt non possint Ecclesiastica beneficia obtinere, si modo isti parentes decesserunt tales, cap. statum. 2. §. fin. de hæret. lib. 6.* † Nam 40

filios damnati ob contumaciam infames, & inhabiles fieri iura profitentur, tum quia contumax habetur pro conuicto, *glos. in cap. contumatia de hæretic. lib.* 6. tum quia ex eo, quod per annum perseuerauit præsumitur pertinax *Ioan. And. in d. cap. cum contumatia, & ibi Gemin. num.* 11. & argumentum de pertinace ad contumacem valet. *Albert. tract. de agnoscand. assert. Cathol. q. 29. num. 9.*

† Cum itaque iudicio Ecclesiæ contumax pro hæretico habeatur, ac velut 41 hæreticus condemnetur, consequitur plane vt in filios contumacis pœnæ inhabilitationis, & aliæ descendant, vt velle videtur *Hieron. Gigas tract. de crimine læsæ Maiest. lib. 3. tit. de pœnis quas filij. q.* 13.

¶ Et infamia, & inhabitatione, & 42 alijs pœnis hæreticorum filijs eorum impositis à iure incurrunt, non solum legitimi, sed etiam spurij, noti, bastardi, & alij etiam ex punibili complexu procreati, ne peioris conditionis sit castitas quam vitium, *auth. de restit. & ea*

quæ

quæ par. §. *fin.* & ita docent *Gregor.*
in. l. 2. tit. 2. part. 7. Couarru. lib. 2.
variar. cap. 8. num. 3. Menoch. de præ-
sumption. lib. 5. præsump. 33. num. 11.
Zanchin. de hæretic. cap. 28. Thom.
Sanchez in summ. tom. 1 lib. 2. cap. 27. ex
43 *num. 1.* †Dum modo post crimen pa-
rentum nati sint, vt docent *Cyn. in l. quis*
quis. C. ad l. Iul. Maiest. Præposit. in cap.
quo iure 8. dist. cum alijs per Simanc. d. c.
29. ex n. 23. quibus astipulatur de iure
regio l. 6. tit. 27. part. 2. *pero no se entien*
da de los yerros que obieren fecho antes que
eran, mas de los que despues fizieren. †Cõ-
44 tra tamen vt tam filios natos ante pa-
tris delictum, quã post eius crimen nasc
ituros compræhendat prædicta infa-
mia tenent *Alberic. & Salyc. in d. l. quis*
quis, & ... in cap. si quis cum militibus
6. q. 1. Palat. Rub. tract. de regno Nauarr.
p. 5. §. 8. Angel. de malefic. v. che hai
adulterato la mia dona. Ant. Gomez tom.
3. cap. 2. n. 16. Castro de potestate leg.
pœn. lib. 1. cap. 7. & de iusta hæretic. pu-
nit. lib. 2. cap. fin. Greg. in l. 2. tit. 2. p.
7. Hieron. Gigas vbi sup. tit. de pœn. quas
45 *filij. q. 5.* †In quorum quidem senten-
tiam libentius inclino tum propter ra-
tiones, & fundamenta eorum, tum
etiam quia tex. *in d. l. quisquis in § fin.* in
cuius decisione se fundat, & *in c. statu*
tum, & in c. quicunque §. hæretici, de hæ-
ret. in 6. indistinte locuntur de filijs na
tis, & nascituris, atque ideo indistin-
cte sunt intelligendi *l. 1. §. generaliter*
D. de leg. præstand. l. 3. D. de offic. præsid.
46 *l. depretio D. de public. & vectigal.* †Tũc
etiam quod prædicta infamia, quæ ex
peccatis parentis descendit in filios,
ideo imposita est, vt parentes á pecca-
to abertantur, & cœteri in eis resipisc
cant, vt docet *glos. in Extrauag. Ioan.*
XXII. de pœn, §. filij eius, Castro de
potestate leg. pœn. lib. 7. cap. 7. & de iusta
hæretic. punit. lib. 2. cap. fin. † Quæ
47 quidem ratio, tam reperitur in filijs

ante delictum natis, quam nascituris,
cum vtrosque parentes diligant, &
in vtrosque eorum memoria confer-
uetur, & sic ad vtrosque debere ex-
tendi tradidderunt *Doctores a nobis su-*
pra relatis hoc capite 12. numero 37.
† Sed verius est natos non com- 48
præhendi, vt ex multis resoluit doctis-
simus conciuis, & amicus noster *P.*
Thomas Sanchez in summ. d. cap. 27.
ex num. 9. Didac. Perez in l. 3. tit. 9.
lib. 4. Ordin. Cauarr. lib. 2. variar. cap.
8. num. 5. Rota in nouissimis volum. 3.
lib. 2. p. 3. decis. 114. Menoch. de præ-
sumpt. lib. 5. præsumpt. 33. ex num. 17.
Gutierr. Canon. qq. lib. 2. cap. fin. ex
num. 37.

¶ Et quod multi docti viri tenue- 49
runt, filios huiusmodi, non solum ad
officia, & beneficia obtinenda esse in-
capaces, sed etiam obtentis priuari, id-
que multis rationibus, & iuribus fun-
darunt *Ioan. Andr. in cap. vt commissi*
de hæret. lib. 6. & ibidem Geminian. in §.
priuandi n. 4. Annanias in cap. vergentis
n. 13. de hæretic. Præposit. in cap. satis per-
uersum 56. distinct. Immol. in l. in insu-
lam. D. solut. matr. Hieron. Gigas vbi sup.
d. tit. de pœnis quas filij q. 11. n. 3. Palat.
Rub. tract. de regno Nauarr. p. 5. §. 8. Eyme-
ric. in direct. p. 3. q. 114. †Verior mihi vi 50
detur, neque esse ipso iure priuatos, vt
multi eorum voluerunt, neque per sen
tentiam priuandos, sed solum ad reci-
piendos de nouo fieri inhabiles, tex.
in cap. quicunque §. hæretici de hæ-
retic. lib. 6. *ipsorum quoque filijs vsque*
ad secundam generationem ad nullum ec-
clesiasticum beneficium, seu officium pu-
blicum assumantur. †Nam cum verba 51
illa de futuro sint, præteritum non
compræhendunt, atque ita inhabi-
lis ad obtinenda beneficia non pri-
uatur obtentis, *glos. in Clem. 1. §. ip-*
sius de pœn. quam sequuntur ibi Zaba-
rella, Imola, & Bonifac. numer. 54.

F †Et

52 † Et quamuis ex iure defendi possit hæreticos, credentes, fautores, & cæteros huiusmodi inhabiles effectos ad obtinenda beneficia, obtentis etiam priuari ipso iure, in filijs tamen alia ratio militat, quia illi propio scelere puniuntur, his tamen alterius culpa inhabiles damnantur, & ideo cum sit pœnalis non debet extendi, ... †
53 Neque obstat *tex. in cap. salicis* §. *quod siquis, de pæn. in* 6. quia respublica sæpe minora crimina varis ex caussis maioribus rationibus insequitur, ob euitandam delinquendi audatiam, vt tenet *Couarruu. lib. 2. variar. c.* 8. *n.* 4.

CAP. XIII. *de poena mortis imponenda in Magiæ crimine hæreticale.*

SVMMARIVM.

Malefici morte damnantur iure diuino. 1.
Legis veteris moralia obseruantur ad decisiones caussarum. n. 2.
Magiæ crimina omnia morte multantur, num. 3.
Maleficij vox non solum ad venenarios restringitur, sed ad omne Malefici genus. num. 4.
Mechasephim vox apud Hæbreos quid significet. n. 5.
Maleficia ad omnia Magiæ crimina sunt amplianda. n. 6.
Diuinationis crimina omnia morte multantur. n. 7.
Maleficijs mors æterna parata in stagno ardenti. n. 8.
Magos huiusmodi non esse morte multandos affirmant non solu hæretici, sed Catholici. n. 9.
Magi fatentur impossibilia ab eis patrata quia per somnis excessum deludūtur. 10.
Somnijs, quæ fiunt, nec meremur, nec demeremur. num. 11.
Cogitationis pœnam non meretur n. 12.
Magiæ crimina negare verè peracta nihil aliud quam insanire. n. 13.
Magiæ crimina non pro illusionibus tatum, sed pro veris, & nefarijs excessiuus puniuntur. n. 14.
Magiæ crimina vera esse negare hæreticū est. n. 15.
Magiæ crimina morte multantur iure positiuo. n. 16.
Magiæ crimina morte multantur ex communi praxi ecclesiastica. n. 17.
Magiæ crimina morte multantur ex totius orbis consuetudine. n. 18.
Magiæ criminis pœna ignis fuit. n. 19.
Feralis pestis quid significet apud Imperatorem. n. 20.
Feralis pestis de morte crueta, potius quam de mortis genere dictum. n. 21.
Feralis pestis de morte cruenta dicitur. 22
Christianos tanquam Magos sub Neronis tēpore igne crematos. n. 23.
Hispaniæ Magiæ crimina ante regem Ramirum ignis coercuit. n. 24.
Italiæ Magorum & Hæreticorum pœna ignis fuit. n, 25.
Magiæ crimina non mulierculaum tātum, sed virorum, & nobilium. n. 26.
Hæretici hodie pertinaces viui, pœnitentes compræssis faucibus igni mandantur. n. 27.
Magi morte tradendi, nulla dissimulandi facta licentia. n. 28.
Reos morte dimittētes in diuino iudicio pro eis morte affiguntur. n. 29.
Pœna à lege præfinita à iudice retractari nō potest. n. 30.
Rei vita quando reipublice valde vtilis ei condonatur. n. 31.
Sortilegi crimen ad curiæ sæcularis traditionem non sufficit. n. 32.
Sortilegi crimen quando non progreditur ad pactum cum dæmone non multatur morte. num. 33.
Degradari pro curiæ sæculari tradi accipitur. num. 34.
Degradatio nō nisi pro tria crimina expræssa permititur. n. 35.

Magiæ

Magiæ crimina non expectata incorrigibilitate morte multantur. n. 36.

Grauissima crimina sũt qualificata, & val de reipublicæ damnosa. n. 37.

Magi non solum, sed credentes, fautores, & receptores iure diuino morte puniuntur. num. 38. & 39.

1 QVIBVS, & alijs Hæreticorum pœnis Magi huiusmodi iniusti ad mortẽ vsque deueniũt terribilium omniũ malorum secundum *gl. in l. qui vltimo D. de pœn.* quæ eis lege diuina inflingitur Exod. cap. 22. MALEFICOS NON PACIARIS
2 VIVERE. †Quæ non solum iudicialis positiua est, sed iudicialis iuris diuini, & naturalis, quæ á Deo minimé est per legem Euangeli sublata, & ideo allegari potest ad decisiones
3 causarum, vt tenet *Lancellot. de attentatis in præfat n.* 60. †Etiam si hominem nullũ veneno necauerint, etiamsi segetibus, & animantibus non nocuissent, neque alia patrauerint crimina, nam eo ipso quod Dæmoni fœderati sunt interfici, & necari debent, siue sint *Malefici*, siue, *Magi*, siue *Sortilegi*, siue *Venenari*, siue *Incantatores*, siue *Necromantici*, siue qui alij, nullo eorum facto discrimine, vt ex V Viero hæretico, conatur defendere *Ficardus conf.* 112.
4 †Nam ipsa vox latina satis patens est, non solum ad ipsos venenarios restringenda, sed ad omne maleficij genus amplianda, vt non minus de Græca, & Hæbrea docet *Mart. del Rio lib. 1. Ma*
5 *gicar. cap. 2. & lib. 5. sect. 16.* †Quia vox *Mechaßephim* in Hæbreo fonte habet originem á *chasaph*, quæ non solum significat toxico perimere, sed aliquod Magorum ludibrium exercere *Exod. cap. 7. & cap. 22. Paralipom. 2. cap. 33. D. Isai. cap. 47. Daniel. 2. Micheas cap.* 5. *Malach.* 3. †Ex quo Nahum propheta cap 3. *& habebitis maleficia*, ad omnia maleficorum crimina extendendũ 6
docent ibi *Origen. & Ambros. Syluestr. lib. 1. de strigib. c.* 9. †Nam etiã Diuini, 7
Arioli, Aruspices, Augures, & qui somnia fingunt, vt Malifici, ex lege diuina morte naturali multantur Leuit. cap. 20. *vir siue mulier, in quibus pythonicus, vel diuinationis fuerit spiritus morte moriatur, lapidibus obruẽt eos, sanguis eorũ sit super eos.* † Quibus post hanc vitã æterna mors paratur in inferno, Apocalyp. 8
Sap. 21. *Beneficijs, & idolatris, & omnibus mendacibus pars illorum erit in stagno ardenti igne, & sulphure, quod est mors secũda*: nã vt ait Alcim. lib. 2. carm. 15.

Damnabitur ille peremni
Iudicio, quisquis vetitum cognoscere tentat.

¶ Contra tamen Magos huiusmodi non esse morte naturali multandos af- 9
firmant non solum hæretici *Danæus, dial. de Sorciar. Bodin. lib. Dæmonom. Pictorius in resolut. an sagæ igni multan.* Sed etiam Catholici, *Vlder. Molitor. de Pythonib. mulier. cap. 8. Leonar. Vayr. lib. 2. de Fascin. cap. 13. Ioan. Salisberiens. lib. 2. Polycrat. cap. 17. Alciat. lib. 8. Parerg. cap. 22. & in cap. perniciosa num. 66. de offic. Ordin. Petr. Erodius lib. 5. rerum iudic. cap. 14.* †Quia fatentur impossibi- 10
bilia, nempe se volasse ad conuentus, libidinem cum Dæmone expleuisse, tempestates excitasse, & alia huiusmodi peccata, quæ magis ad delusionem, quam ad verum, & realem actum videntur referenda, quasi per somni excessum peracta, in quo á Demone deludũtur, *c. Episcop. b. 26. q. 5.* †Nã ex eis, quę 11
in sõnijs fiũt nec meremur nec demeremur *cap. maiores §. verum de Baptism. Clem. 1. de pœnit. D. Thom. in 4. dist. 9. art. 4. Ias. in l. vt vim D. de iust. & iur.* †quia cogitationis pœnam non mere- 12
tur *Reg. 1. c. 16. Apost. Cor. 1. c. 4. c. cogitationis*

tionis de pœnit. dist. 1. *l. cogitationis D.*
13 *de pœnis.* † Sed cum ista negare non tantum in somnijs, verum etiam vere, & realiter peracta cum iam sit insanire, vel ex eis, quæ congessimus *lib.* 2. *cap.* 33. *de translatione corporali ex num.* 4. *ad interpraetationem dict.*
14 *cap. Episcopi*. † In Magos huiusmodi non pro illusionibus, sed pro veris, & nefarijs excessibus animaduertendum est, tex. cap. peruenit, *districta vltione h.* 26. *q.* 5. *cap. contra idolorum d.* 26. *q.* 5. *& Extrauag. Ioann. XXII. & Innocent. VIII.* & aliæ variæ *Alexand. VI.* quæ incipit *cum accipimus*, & *Leo. X.* quæ incipit *honestium petentium votis*, & *Hadrian. VI.* quæ incipit *dudum*
15 *vti votis*. † Quod cum Ecclesia tot, ac tantis Constitutionibus confirmet, qui iam dixerit Magos huiusmodi non esse morte naturali multandos sit tanquam Aethnicus, & publicanus: quia Ecclesiæ non obedientes sunt hæretici, nec non illi, qui ab eius decretis sine causa recedit, aut aliter putat quam quod Ecclesia instituit, *cap. hæc est fidem* 24. *q.* 1. vel se melius sentire arbitratur, cum illa non posit errare, *Matth. cap.* 27. *cap. violatores* 15. *distinctione*.

16 ¶ Confirmatur hæc conclusio iure sæculi Imperiali in l. nemo, *supplicio capitis ferietur gladio*, l. multi *ferialis pestis absumat*, l. nullus, cum alijs, C. *de malefic. & mathem.* quibus respōdet de iure nostro regio l. 3. *deuē morir por ende*, tit. 23. part. 7. l. 6. *que los maten por ello*,
17 tit 3. lib. 8. Recopilat. † Quod similiter communi Praxi comprobatur, non solum sub sellis sæcularibus, sed etiam in tribunalibus Ecclesiasticis; qui solēt tales delinquētes brachio seculari tradere, vt in *Lucerna Inquisit. Viatorium Inquis. Directorio. Inquisit. Sprenger. in Mall. Iaquerus in Flagell. Simāc. in* Prax.
18 *Castro lib.* 1. *cap.* 16. † Et iudicio sæculari, qui solet sic relaxos, absque alia causæ cognitione morti traddere, vt apud nos Hispanos testantur *Couarruuias*, *Gregorius*, *Simancas*, *Rojas*, *Villalpando*, *& alij*: apud Italos *Grillandus*, *Clarus*, *Bossius*, *Carerius*, *Decianus*, *&* Farinacius, apud Gallos, *Remigius*, *Foller*, Iaquerus, *& Binsfeldus*, apud Germanos *Dambauder*, *Godelmanus*, *& Ficardus*.

¶ Cuius quidem suplicij genus ante 19
Diocletiani tempora ignis fuit, vt constat ex Codice Gregoriano *lib.* 7. *tit. de Malefic.* & in Theodosiano l. 1. ibi. *Flāmis ignibus exurendos*, & in Iustinianeo l. 3. de malef. & mathe. *concremādo haruspice.* † Neque in contrarium facit d. 20
l. multi, *feralis pestis absumat*, quod ad bestias obijciendos interpraetantur *Odofredus*, *& Cuiat.* sed causam non docent, cur sententiam mutem. *Feralis* enim pro *ferino pastu* á nullo Clasico receptum video authore. † Quare fe- 21
ralem accipio potius, vt Constantinus maleficos vltimo supplicio affligēdos decernat, quam vt pœnæ genus exprimat. *Feralia* enim *dira* appellantur; & sic *ferales flammas*, funestas atque lætales *Minutius* dixit. † Sic & etiam *feralis* 22
pestis, de morte cruenta intelligitur, quia de Dijs Manibus, quibus feralia sacrabantur accitis arte Magica locutus fuit, vt narrat *Ræbard. lib.* 5. *varior. cap.* 3. † Quod neque á Neronis tempore af 23
fuit, qui Christianos, taquam Magos huiusmodi flammis tradebat, aut stantibus ad palum destinatis vnco gutturi suffixo é lamina ardente pix, aut vnguentum in caput liquefiebat, Iuuenal. Satyr. 1.

Pone Tigillinum, tæda lucebis in illa,
Qua stantes ardent, qui fixo gutturi fumant.

Apud nos Hispanos iam ante ann. 24
DCCC.XL.IIII. á regno Ramiri regis Magiæ sacra, cantionesque ignis coercuit,

uit, vt traddit *Ioan. Marian. lib. 7. de rebus Hispan. c.* 13. postea Alfonsus IX. programmatis sanctione cauit in l. 1.
25 tit. 1. lib. 4. Forij *la tal sea de fuego.* †In Italia Imperator Fredic. II. rex Neopolit. lege sanxit, vt hæretici viui comburerentur an. M.CC.XXII. vt testantur *Repert. Inquisit. v. comburi, Matth. Afflict. in Constit. Neap. tit. 1. num. 43. Ludou. Carerius in Pract. tit. de hæret.*
26 *n. 132.* †A temporibus D. Gregori quãdo Romæ Basilius quidã senator Magus flãmis absumptus fuit, *Cassiodor. li. 4. variar. epist. 23. & 24.* Vt videas hoc crimen non mulierculárum tãtum, & viliũ, sed virorũ etiam, & nobiliũ fuisse, quidquid V Vierus, & similes ogganient.

¶ Hodie tamen ex cõmuni praxi receptum est, vt contumaces viui, pœnitentes vero cõpræssis faucibus igni mãdentur, vt traddunt *Paul. Grilland. de hæretic. q. 3. Zanchin. q. 9. Rojas p. 2. assert. 4. ex n. 137. Couarr. lib. 2. variar. c. 10. n. fin. Simanc. de Cathol. inst. tit. 46. ex n. 45. & tit. 48. ex n. 1. Castro de iusta hæret. punit.*
28 *lib. 1. cap. 9. & lib. 2. cap. 12.* †Nulla iudici conniuendi, aut dissimulandi permissa licentia, nisi ipse pati velint, quod in alijs connibendo indulserat *l. nulli hæreticorũ C. ne sacrum baptis. iteret.* Nam vt ait Cassiodorus lib. 9. varior. *Impium est iudices illis esse indulgentes, quos cœlestis*
29 *pietas non patitur impunitos.* †Caueãtque ne fiant socij furum, & cum Iosaph his, qui oderunt Dominum amicitias iungantur iram Domini concitentur *Paralipom. lib. 2. cap. 19.* videant ne audiant terrificum illud dictum Regi Achaz Reg. 3. cap. 20. *quia dimisisti virum dignum morte de manu tua, erit anima tua pro anima illius.* †Nam pœna á lege
30 præfinita á iudice retractari non potest, quia vt ait diuinus Plato (quem á D. Hieremia in Aegipto sacris litteris edoctum testatur *D. August. lib. 2. doct. Christian. cap. 28.*) in Apolog. Socrat. *Non enim ad hoc sedet iudex, vt per gratiam concedat, sed vt iudicet secundum leges.* †Nisi quando crimen non est e- 31
norme, & vita rei valde sit vtilis reipublicæ, ac necessaria, & non adsit accusator, quia tunc benê poterit supræmus iudex pœnam debitam relaxare, inferior tamen minimé, *D. Thom. 2. 2. q. 67. art. 4. Soto lib. 5. de iust. & iur. q. 4. art. 4.*

¶ Neque obstat ad hanc curiæ sæ- 32
cularis traditionem, siue relaxationẽ sortilegij crimen non sufficere, vt quibusdam canonum locis inixus defendere conatur *Abb. in cap. ad abolendam de hæretic.* † Quia illa loquuntur 33
quando sortilegij crimen intra suos cãcellos continetur, hoc est, non progreditur vltra illicitam diuinationem, nõ coniunctam cum expresso pacto apostatico, vt sunt pleraque Astrologorum, & similium, de quibus loquuntur, *cap. vnico, huius 26. q. 1. cap. siquis Episcopus d. 26. q. 5.* †Nam de alijs 34
quando incantationes etiam medicamentis ad malorum remedium adhiuitæ alius canon ex D. Augustino expræssé iuuet clericos degradari, *cap. admoneant d. 26. q. 7.* vbi degradari ponitur pro curiæ sæculari traddi, vt notat *Anton. de Butrio in cap. at si clerici de iudic.* †Quidquid de verbali tantum 35
depositione accipiat *Abb. in d. admoneant*, quia degradatio non nisi propter tria crimina expræssa iure canonico permitatur, *cap. cum non ab homine, de iudic.* †Quia id procedit in crimini- 36
bus tantum grauibus, non tamen in enormibus, & grauissimis vt omnia Magiæ crimina censentur, in quibus nõ expectata incorrigibilitate pro vnico tantũ crimine debent clerici degradari, & traddi curię sęculari puniẽdi, vt docent *Guil. Benedict. in cap. Raynuntius de testament. Bern. Diaz in Prax. cap. 33.*

& 90. Felician. lib. de deposit. & degrada.
37 *cap. 12. & 14.* †Quod & fatetur *idem*
Abb. in cap. tuæ, de pœn. & inter grauis-
sima collocat, quæcunque sunt quali-
ficata, & valde perniciosa reipublicæ,
pro quibus puniendis, quia ius canoni-
cum non habet condignam pœnam,
introductum est, vt iudices Ecclesiasti
ci tales reos puniendos curiæ sæcula-
ri traddant *cap. nouimus de verbor. signif.*
38 *cap. penult. de hæretic.* †Non solum ip-
sos criminis reos, sed etiam credentes,
consultores, & fautores, nam & hij
pro hæreticis reputantur *cap. vt com-*
missi cap. priuandi de hæretic. lib. 6. Peg-
na in direct. Inquis. p. 3. com. 155. Simanc.
de Cathol. Instit. cap. 3. & 27. & in Enchi-
rid. violatæ Relig. tit. 63. n. 9. collega meus,
& amicus Pelaez de Mieres p. 1. q. 1. n. 66.
39 † Nam vt ait Leuit. c. 20. *Anima quæ de*
clinauerit ad Magos, & fornicata fuerit cũ
eis, ponam faciẽ meã contra eam, & inter-
ficiam iam in medio populi sui. Sicuidem
attestante Apost. ad Rom. cap. 1. ad
fin. *Quoniã, qui talia agunt digni sunt mor*
te, non solum, qui ea faciunt, sed etiam, qui
consentiunt facientibus.

CAP. XIIII. *de pœna Magiæ non hæreticalis.*

SVMMARIVM.

Magiæ nõ hæricalis in foro pænitentiali pœna. n. 1.

Pœnitntiæ possunt à confessario moderari. num. 2.

Publico crimine olim imponebatur publica pœnitentia. n. 3.

Laicus pro prima vice excommunicatur pro sortilegio. n. 4.

Incorrigibilis in foro Ecclesiastico fustigatur. n. 5.

Clerici sortilegi ad bonum finem, suspenduntur per annum. n. 6.

Clerici sortilegi si dolo faciunt deponuntur ab ordine. 7.

Clericus celebrans super rebus aptis ad sortilegia deponitur. n. 8.

Clericus, qui consueta luminaria extinguit, deponitur. n. 9.

Sæculari foro tam hæreticalia, quam nõ hæreticalia conficientes morte multantur. num. 10.

Sortilegij pœna quæ hodie sit in foro sæculari. n. 11.

Iudicis arbitrio pœnæ sunt remissæ. n. 12.

Iudex debet sic arbitrio vti vt legibus, canonibusque se accomodet. n. 13.

Iudex non debet legis præceptum temere transgredi. n. 14.

NON hęreticalis Magię
Pœna varia est de iure
Canonico, nã olim in
foro pœnitentiali, tam
clericus, quám laicus
quadraginta dierũ pœ-
nitentiam subijt *cap. 1. & ibi omnes, de*
sortileg. †Quæ hodie á confessario pos- 2
sunt moderari, quia omnes pœnitentię
eius liberæ sunt arbitrio, *Menoch. de Ar*
bitr. lib. 2. cas. 388. n. 6. & 7. †In foro so 3
ri si publicum erat crimen, olim impo-
nebatur publica pœnitentia, quã si de-
tractaret, vel non compleret á commu
nione fidelium arcebatur *cap. pro dilec-*
tione, de consecrat. dist. 2. †Hodie subla 4
ta illa publica pœnitẽtia laicus pro pri-
ma vice erit excommunicandus, *cap.*
siquis Episcopus cap. aliquanti huius 26. q.
5. †Si monitus perseuerat, & vilis est 5
persona in foro Ecclesiastico publicé
est fustigandus: si honestior relegãdus,
vel perpetuo carceri mancipandus, *cap.*
contra idolorum d. 26. q. 5. Abb. in cap. 1.
& 2. de sortileg. Felin. in cap. cum sit ge-
nerale, de foro compet. n. 20. Roman. sing.
660. Grilland. de sortileg. q. 11. num. 4.
& 10.

Clerici

¶ Clerici autem non hæreticalia cõ
ficientes si bono zelo, & simplicitate
cordis faciunt, & ad bonum finem, á di
uinis, & altaris ministerio suspendũtur
per annum, & vltra iudicis arbitrio,
cap. 2. de sortileg. Grilland. vbi sup. q. 14.
7 *num. 3.* †Si dolo malo fecerit deponun
tur ab ordine sacro, & omnibus bene-
ficijs priuantur, & in monasterio per-
petuo detruduntur, & degradãtur *cap.*
8 *siquis Episcopus huius 26. q. 5.* †Veluti si
celebrat super rebus profanis, quæ pu-
tantur apta ad sortilegia, vt cuticula,
qua infantis caput nascentis est inuo-
lutum, panis incoctus, siue massa cru-
da, hostia sanguineis literis circunscrip
ta, &c. *Bern. Diaz in Prax. cap. 39. Gril-
land. d. q. 14. Menoch. d. cas. 388. ex n. 16*
9 *Far*[illegible]*.n.* 107. †Idem dicendum
si cõsueta luminaria extinxerit *cap. qui-
cunque huius 26. q. 5.* si vasibus, aut vesti-
bus sacris abutatur, vel missas defunc-
torum pro viuis celebrauerit, vt cicius
moriantur *cap. quisque 2. q. 8. cap. de be-
nedictione 32. q. 1. cap. admoneant d. 26. q.
7. Farinac. q. 19. n. 49. tom. 1. Grilland. de
sortileg. q. 16.*
10 ¶ In foro sæculari tam hæreticalia,
quám non hereticalia conficientes
morte naturali damnantur *l. nemo l.
si excepta cunseqq. C. de malefic. & math.*
11 cum alijs *per Farinac. d. q. 20. n. 38.* †Ho
die tamen solent virgis cœdi, & ad trir
remes, vel in exilium mitti, & interdũ
pecunia multari, vel alia extrahordina
ria, (pro iudicis arbitrio) pœna; vt de
vtroque iure receptum testantur *Abb.
in cap. 2. de sortileg. Grilland. d. q. 11. ex
num. 7. Farinac. d. q. 20. num. 84. 89. &
94. Did. Perez in l. 9. tit. 1. lib. 8. Ordi-
nam. Salcedo ad Diaz in prax. cap. 107.*
12 † Nam hodie omnes pœnæ iudicis ar-
bitrio sunt remissæ *l. hodie l. in metallum
l. aut facta D. de pœn. l. quid ergo §. pœn.
grauior D. de ijs, qui notant. infam. cap. nõ
afferamus 24. q. 1. cum alijs congistis á Fa
rinac. d. tom. 1. q. 17. ex n. 4.* †Dum ta- 13
men iudex arbitrio sic vtatur, vt cano
nibus, legibusque se acommodet, nam
licet facti quæstio in arbitrio sit iudicã-
tis, pœnæ vero persecutio non eius vo
luntate, sed legis authoritate definitur
*l. si operam l. ordinem D. ad municipal. l.
si qua pœna D. de verb. signif.* †Neq; eo- 14
rum prescriptum transiliat temere, ni-
si qualitas facti, conditio personarum,
animus delinquentis, scandalum inde
exortum, similia ve suadeant pœnam
intendere, vel minuere, *DD. in d. l. si qua
pœna, & in d. l. aut facta, & in l. respiciẽ-
dum D. de pœn. & in l. militis C. de custod.
reor. Farinac. d. tom. 1. q. 18. ex n. 63. Gril
land. d. q. 11. n. 7. Simanc. de Cathol. inst.
tit. 46. ex n. 78. Segura Daualos in direc-
tor. p. 2. cap. 11.*

CAP. XV. de libris Magorum.

SVMMARIVM.

Libri Magorum, vt eorum authores sunt vitandi. n. 1.

Ephesi ad fidem conuersi superstitionis libros concremarunt. n. 2.

Honor Imp. exterminandos decreuit, qui libros Magos non comburerent. n. 3.

Libri Magorum debent, vt eorum authores igni ardere. n. 4.

Libri damnati censentur eorum, qui damnati sunt authores. n. 5.

Libros noxios damnare solent etiam Gentiles. n. 6.

Athenienses in concione conbuserunt libros Pithagoræ, qui de religione parum sentiebant n. 7.

Augustus Cæsar duo milia Fanaticorum libros combusit. n. 8.

Libros vaticinos apud Romanos iussos ardere. n. 9.

Antiochus libros veteris testamenti combusit, quod noxios, & hæreticos putauit. n. 10.

Domitianus sacra volumina iussit ardere, quod noxia putauit. n. 11.

Libros hæreticorum vt ipsosmet hæreticos vitandos. n. 12.

Principes, qui religionis zelo impiorum libros interdixerunt. n. 13.

Libros Arrij combusit Cõcil. Nicæn. & D. Cyprian. libros Magicos. n. 14.

Heretici libros sacros deprauant. n. 15.

Euangelia, & Apostolorum scripta ab hæreticis deprauata. n. 16.

Sacra scriptura ab hæreticis deprauata laceranda est. n. 17.

*Libros Magorũ, etsi multa bona contineãt, comburi palam. n.*18.

*Poetarum volumina, quasi hæretica damnata. n.*19.

Libros priuatos legere interdictũ, nisi Episcopi, & Inquisitorum licentia. n. 20.

Libros hæreticorum non sunt legendi, nisi diuina reuelatione. n. 21.

Libros hæreticorum legentes ex curiositate grauiter peccant. n. 22.

Hæreticos non debemus audire etiam vera loquentes. n. 23.

Diabolus plerique vera falsis admiscet. 24.

Libros hæreticos legere nulli permissum est sub excomunicationis pæna. n. 25.

Originis libri permissi quãuis author damnatus. n. 26.

Libros hæreticos legi possunt Inquisitores, vel Commissarij pro tempore, & qui hoc à Sede Apostolica obtinuerunt. n. 27.

Lectionem hæreticorum librorum solus Pontifex concedere potest. n. 28.

*Eius est dispensare, cuius prohibere. n.*29.

Excommunicatio ex lectione librorum prohibitorum est reseruata Sedi Apostolicæ. n. n. 30.

Libri hæretici apud aliquem reperti eo ipso faciunt eum suspectum de hæresi in eis contenta. n. 31

*Christianus ex ficta præsumptione impietatis non damnatur. n.*32.

Authoris sentẽtia circa suspicionem de hæresi ex libris damnatis. n. 33.

Honorij, & Arcadij de librorum hæreticorum retinentium pœna. n. 34.

Constantini, & Theodosij pæna circa libros hæreticorum. n. 35.

*Libri hæretici suspicionem gignunt si ille, apud quem reperiuntur sit author. n.*36.

*Libri hæretici conscripti, & reperti apud authorem nõ excusantur ignorãtia. n.*37.

MAGIAE libros, vt eorum authores esse vitandos *Iul. Paulus lib.* 5. *Recept.* reliquit scriptum *in tit ad l. Cornel. de Sicar.* & Vlpian. in l. cœteræ 4. D. familiæ hercifcund. *tantundem debebit facere in libris improbatæ lectionis Magicis forte, vel his similibus: hæc enim protinus corrũpenda sunt.* †Qu[illegible] ter Ephesi, qui Magiæ crimine contaminabantur Apostolorũ prædicatione conuersi ad eorũ pedes scelera sua patefacientes, libros artis publice concremarunt, Acta Apost. cap. 19. *eos, qui fuerunt curiosa sectati contulerunt libros, & combuserunt coram omnibus.* †Ex quo merito Impp. Honorius, & Theodosius è dictione Romana exterminandos Magos statuerunt, qui libros sui erroris in omnium oculos coram Episcopum nõ combuserint *in l. Mathematicos* 11. C. *de Episcop. aud.* †Nam cum pro hæreticis habeantur, debent vt ipsi eorũ scripta ardere, vt in sexta synodo Generali historias ab hæreticis confictas igni ardere iusserunt Patres, *can.* 63. & Leo ille magnus præcipit, vt hęreticorum Codices interdicantur, & ignibus concrementur, quod in Concilio Constantiens. comprobatum est dum Apostoli ipsi libros hęreticorum damnarunt, *can.* 59. †Quia damnati authores, libri quoque illorum damnati intelliguntur, atque omnia eorum opera, *cap. fraternitatis, de hæretic. & ibi omnes, & in cap. damnamus de summ. Trinit. & fide catho-*

Margin numbers: 1 (at "MAGIAE"), 3 (at "†Ex quo"), 4 (at "†Nam cum"), 5 (at "†Quia damnati").

Cathol. Zanchin. de hæretic. cap. 7. Campeg. ad Zanchin. cap.34. Castro lib. 2. de iusta hæreticor. pnnit. cap.15.16. & 17. Albertin. de agnoscend. assert. q.12. ex nu. 13. & q.28. Rojas sing. 224.

6 ¶ Et non solum verę religionis cultores, verum etiam qui peruersa dogmata susceperunt, libros noxios damnare solent, nam Plato ille diuinus libros poetarum, qui de religione sua parum senserant repudiandos, & extirpā-
7 dos docet *lib. 7. de legib.* †Et Prothagoræ libros quos de diuinitate male conscripsit Athenienses in contione combuserunt, sub pręconis voce à singulis, qui illos habebant, inuestigati, vt tradūt *Cic. lib. 1. de natura Deor. & Lactant. lib. 1. de Ira Dei, & Laert. lib. 9.* Et Augustus Secundus duo milia Fatidicorū librorū concremauit: vt referunt *Suet. in Au-*
8 *gust. & Dion. lib. 54.....* †Et libri religionis Numę Pompilij á Prætore in Senatu delati, quia leues quasdam sacrorum causas continebant, ex Patrum authoritate cremati sunt, vt narrant *Plutarch. in Num. Plin. lib. 13. natural. histor. cap. 13. Tit. Liuius lib. 40. Lactant. lib. 1. de diuin. instit. cap. 22. Valer. Max. lib. 1. cap. 1. D. Augustin. lib. 7.*
9 *Ciuit. Dei c.34.* †Et vt ad rem redeamus idem *Liuius lib. 39.* ita scribit *quotiens hoc Patrum, auorumque ætate negotium est magistratibus datum, vt vaticinos libros conquirerent, comburerentque*, & lib. 25. *vt quicunque libros vaticinos, præcationes ve, aut artem sacrificandi conscriptam haberet, eos libros omnes litterasque ad se de-*
10 *ferrent.* †Et Rex Antiochus putans libros Veteris Testamenti, noxios, & reprobos esse, edicto pœnali eos prohibuit: & milites eius, libros legis Dei cō busserunt igni; & apud quemcunque inueniebant eos trucidabant, vt legi-
11 tur *Machab. 1. cap. 1.* †Et eodem errore atque impietate infectus Domicianus edictis iussit, vt sacra omnia volumina igni concremarentur, vt traddunt *Euseb. lib. 8. Ecclesiast. histor. cap. 2. Nicephor. lib. 7. c. 3.*

¶ Ex quibus satis perspicuum est sa- 12
pientes homines iure quodam Gentiū, vt suceptam quisque religionem tueretur, eius contrarios, ac noxios libros dannasse: quod multo magis fieri debet in veræ religionis cultoribus, ne inexplicabiles errores in rempublicam Christianam inducerentur: namsi vitare debemus impiorū colloquia, multo magis eorū libros, qui tanquā perennes fontes perpetuum virus scaturiētes euomunt. Librienim fontes appellantur, *vt per DD. in psalm. 67. Pierus in Hieroglif. Castro lib. 2. cap. 15.* †Vt sic merito 13
multi religiosi Principes impiorum libros dānauerint, vt Constantinus magnus Arrij libros: Theodosius, & Valentinianus libros Nestorij: Valentinianus, & Martianus libros Eutychetis, & Apolinarij: Honorius, & Theodosius libros Mathematicos: Arcadius, & Honorius, & Iustinianus libros omnes hæreticorum publicé comburi iusserunt *in l. damnato l. quicunque C. de hæretic. l. fin. tit. 16. lib. 9. l. 24. tit. 4. lib. 16. C. Theodos. 5. Synodo Constant. act. 1. Nicephor. lib. 8. hist. Ecclesiast. cap. 25. & lib. 17. cap. 9.* †Et in concilio Nicæno 41
libros Arrij combusti sunt, vt testatur *Socrat. lib. 1. cap. 9.* & D. Cyprianus libros Magicos palam combusit, vt author est *Gregor. Nazianz. orat. 19.* quod & ipse Theodas quoque fecit, sicuti in historia retulit *Damasc.* Simachus, Gelasius, & Ormisma Manicheorum libros exuri fecerūt. Et qui olim arte Magica insignes eranr ad Christianam religionem conuersi, impiæ vanitatis libros incendijs traddiderunt, vt memorat *Athanas. lib. de Incarnat. Verbi.*

¶ Et non solum in suis scriptis virus 15
erroris immiscent, sed etiam sanctorū volumina deprauant, atque corrum-

punt,

punt, vt in ſuos ſenſus trahant, qualiter
olim Euangelia ipſa, & Apoſtolorum
ſcripta ab hęreticis fuiſſe deprauata teſ
16 tatur *Tertullian. contra Marcion.* †Et li-
bri Clementis, Dionyſij, Originis, &
aliorum corrupti fuerunt, & demum
Synodum Calcedon. & acta quintæ Sy
nodi, & capita quędam Epheſini Con-
ſilij adulterata fuiſſe, tradunt, *Euſeb. lib.
4. Eccleſiaſt. hiſtor. cap. 23. & lib. 5. ca.
fin. & lib. 6. cap. 10. Rufinus lib. de adul-
ter. librorum, Orig. & D. Iſidor. lib. 3. de
ſummo bon. cap. 12. Ioan. Picus in Apolog.
17 q. 7. Brunus lib. 6. de hæret. cap. 7.* †Quæ
quidem eo laceranda ſunt, & combu-
renda, quia plus magis quam libri hæ-
reticorum nocere poſſunt, dum illos
bona fide legunt, nam vt ait Leo mag
nus epiſt. 91. *vt pietate ſanctorum volu-
minum deprauata, non quod Spiritus ſanc-
tus docuit, ſed quod diaboli Magiſter in-
18 ſeruit legatur, & prædicetur.* †Et ita po-
tiori ratione ipſos Magorum, ſiue hæ-
reticorum libros lacerandos, & con-
cremandos eſſe etiam ſi multa bona
contineant, docet, *Hoſtienſ. in d. cap.
fraternitatis num.* 1. nam vt ait Irenæus
lib. 3. aduerſus hæreſ. cap. 4. *non opor-
tet quærere apud alios veritatem, quam fa-
cile eſt ab Eccleſia diſcere*, quia ſapien-
tia in ore fidelis complanabitur *Eccle-
19 ſiaſt. c. 34.* †Timendum enim eſt ne
dulcedine veritatis lectores allecti, im-
pietatis venenū incauti liguriant, ideo
Platonis lex Poetarum volumina niſi
á ciuitatis Rectoribus, & legum cuſto-
dibus approbata á nullo priuato legi
prohibuit *lib. 7. & 8. de legib.* nam Athe
nienſes philoſophiæ libros Carmini-
bus componebant, ex quo poeſiam á
ſapientia non differre dixit *Tycius Pla-
20 tonic. ſerm. 29.* † Et in Concilio Latera
nenſ. ſub excommunicationis pœna
fuit interdictum priuatos libros lege-
re ſi Epiſcopi, & Inquiſitoris iudicio
non approbentur, *ſeſſ.* 10. quod reno-

uatum eſt in *Synodo Trident. ſeſſ.* 4. &
Regijs pragmaticis maiori cura cau-
tum, ac pœnis grauibus ſancitum *in l.
24. tit. 7. lib. 1. & in l. 48. tit. 4. lib. 2.
Recopil.*
¶ Nam licet Ethnicorum libros le- 21
gendos eſſe, & ſiquid recte dixerint ab
eis tanquam ab iniuſtis poſſeſſoribus in
noſtrum vſum vindicandum docue-
rint *D. Auguſt. lib. 2. doctrin. Chriſt. ca.
40. & tex. in cap. turbat, cum ſeqq. diſt.
37. Niceph. lib. 10. cap. 26.* nam vt ait
Dionyſ. Alexand. lib. 3. de baptiſ. ſe ad
huiuſmodi lectionem diuina viſione
fuiſſe monitum, & ei obſecutum fuiſ-
ſe, quia Apoſtolicæ ſententiæ congrue
bat, dicenti, *omnia probate, quod bonum
eſt tenete.* †Id non procedit in hęretico 22
rum libris, vt ſine delectu ad omnibus
legantur, quia non omnes ſunt Auguſ-
tini, aut Dionyſij, nec diuinam de illo
habent reuelationem, imo dum ad id
curioſitate mouentur, grauiter peccāt,
quia Pontificum præcepta contēnunt,
de quibus ſcriptum eſt, qui vos ſpernit,
me ſpernit *D. Luc. cap.* 10. & ſimiliter
ſe exponunt periculo probabiliter, de
quo etiam extat apud Eccleſ. cap. 3.
qui amat periculum peribit in illo, & Eccle
ſiaſt. cap. 13. *qui tetigerit picem coinqui-
nabitur ab ea.* †Nam inter vtilia errores 23
plerique latent, vt tenent *D. Gregor.
lib. 5. Moral. cap.* 10. quæ etiam doctos
ſecum, quandoque trahunt, & ita Chri
ſtus ſeruator noſter dæmonium dicen-
tem veritatem tacere iuſsit, ne Iudæi
in omnibus alijs ei fidem adhiberent,
vt docent *Theophylact. & Euthym. ſuper
Marc. cap.* 1. ſiue quod neque veritatē
ex ore peccatoris Deus vellit, pſal....
Quare tu enarras iuſtitias meas per os tuū.
† Improbus enim Magiſter eſt Diabo- 24
lus, qui falſa veris ſæpe permiſcet, &
ſpecie veritatis teſtimonium fraudis
obtexat, & ideo etiam Paulus compeſ-
cit Dæmonium viam ſalutis prædicā-
tem,

tem, *Acta Apost.* 16. quia vt ait Poeta

Ne corrumpantur amari
Melle doli, si vera canit, qui falsa ministrat.

¶ Vt sic nullus quantumuis litteris
25 prouectus, aut in dignitate constitutus sibi licere putet vllo pacto hæreticorũ libros legere, scribere, retinere, sub excommunicationis maioris pœna, *vt per DD. in cap. fraternitatis, & in d. cap. damnamus, cap. excommunicamus §. cre-*
26 *dentes de hæretic.* †Nisi libri sint recepti, quamuis author damnatus, vt Originis libros quos permisit *Gelasius in cap. sancta, distinct.* 15. qui ideo legi possunt,
27 *cap. sane profertur* 24. *q.* 2. †Aut talis, qui legit, aut retinet sit Inquitor, vel Commissarius pro tempore existens, aut à Sede Apostolica habeat rescriptum, & non alius etiam si Episcopus sit vt traddit *Franc. Pegna in Director. p.* 2.
28 *cap.* 4 *comm.* 3. †Nam licet plerique vellint hãc potestatem posse dominos Inquisitores concedere, licet amplasit eorum potestas, in hoc tamen verius est, non posse, quia Romanus Pontifex ex supræma potestate hoc sibi reseruauit, *gl. in d. cap. excommunicamus v. Apostolica, de hæretic. & apparet ex litteris Iu-*
29 *lij III. relatis à Pegna vbi sup.* †Nam cum ipso facto in anathematismos bullę Cænæ Domini incurrat, ipso Romano Põtifici reseruatos, ab alio quã ab eo dispensatio concedenda non videtur, quia eius est dispensare, cuius prohibere *l. fin. C. de legib.*

30 ¶ Vt sic interim caueant, qui sacras confessiones audiunt neminem eorum posse reum ab hac excommunicatione absoluere, vt impræfata bulla cauetur § illos autem. ibi. *& audiendi confessiones officia interdicimus: ac nunciantes eisdem, & declarantes aperte, non grauius contra eos spiritualiter, & temporaliter processuros.*

31 ¶ Ex quo disputant doctores qua pœna sint huiusmodi afficiendi, & nõnulli iurisperiti non admodum perité aiunt, quod si libri hæreticorum, apud aliquem reperiantur, hoc ipso probatum erit illum hæreticum esse; atque ideo, vt conuictum puniri posse, *Archidiac. in cap. sæpe profertur* 24. *q.* 2. *Ioan. Andr. in ca. filij, de hæretic. lib.* 6. *Roman. sing.* 326. *Marsil. cons.* 52. *& in l. qui falsam D. de fals. & in Pract.* §. *diligenter, Ananias in cap. siquis Episcopus de hæret. Gratus cons.* 151. *lib.* 2. *Carerus, de hæretic. n.* 125. †Quod nunquam aprpobaui, 32
quia ex sola pręsumptionę, siue ficta probatione neutiquã impietatis Christianus homo damnari potest, vt lege Pontificia nominatim vetitum est *c. literas, de præsumpt.* †Sed solũ hæresi suspe 33
ctos esse, & ita ex personarũ, & librorũ qualitate, alijsq; circunstãtijs causa cognita iudices in vnaquaq; specie ex ęquo, & bono statuant, *Ioan. Andr. & Dominic. in cap.* 2. *de hæretic. lib.* 6. *Albertin. de assert. Cathol. q.* 28. *Godrophed. in l. damnato C. de hæretic. Repert. Inquis. v. libri* §. 1. *Caßanæus in Consuetud. Burgũd. rub.* 1. *des Iustices, super tit. es droictz. d'icelles n.* 53. †Nam licet primã sen- 34
tentiam tueatur in hæc verba, Honorius, atque Arcadius *Codices, hæreticorum doctrinam continentes, summa sagacitate quæri, ac prodi mandamus, sub aspectibus iudicantium incendio mox cremandos: ex quibus siquid forte aliquis, qualibet occasione, vel fraude occultasse neque prodidisse conuincitur, sciat se velut noxiorum codicum retentorem capite eße plectendum.* †Quibus astipulatur lex quędam Mag- 35
ni Constantini, cuius hęc sunt verba; *Siquis conscriptiones Arrij celasse comperiatur, & non repente proferens igne consumpserit mortis supplicio subiaceat.* vt habentur in C. Theodosiano *in l.* 24. *tit. de his, qui super religione contend. & in Iustinianæo l. quicunque C. de hæretic.* † In fo 36
ro Ecclesiastico (vbi de his cognoscitur)

tur) prædictæ leges non habent authoritatem, *Auth. cassa, & irrita. C. de sacros. Eccles. cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ de Constit.* Ideò sententiam non muto, nisi talis Codicis (eius apud quem reperitur) sit author, siquidem non minus hęreticus est, qui hæreses dicit, quā qui scribit, imo deliberatione maiori libri scribuntur, quam verba enunciātur, *l. lex Corneliæ §. si quis librum D. de iniur.*

37 † Sunt enim hæreticorum libri in diuinum Dei Vicarium, & totam Ecclesiā, ac diuos omnes impij famosique libelli, ideó ei, cui reperiuntur maximè suspectum reddunt, *l. 1. C. de famos. libell.* etiam si non contumatia, sed per ignorantiam disputet, vt contra Pelagium scribit *D. August. epist. 96. cap. fin. 24. quæstione 2.*

CAP. XVI. De processus fulminatione in Magiæ crimine.

SVMMARIVM.

Magiæ crimen extraordinarium. n. 1.

Magiæ crimine seruatur processus ordinarius. num. 2.

Criminibus priuilegiatis, quædam sunt cōmunia. nu. 3.

Ordo Iudiciorum est de substantia iudicij. numer. 4.

Ius publicum non derogatur priuatorum pactionibus. num. 5.

Iudex non seruans iuris formam, facit actus nullos. num. 6.

Iuris forma seruanda est in possessorio, & iudicio summario. num. 7.

Iniustitia ex ordine plus inficit, quam iniustitia ex causa. nu. 8.

Ordo Iudicorum obseruandus est a quocunque Iudice. num. 9.

Ordo substantialis Iudicij obseruandus etiā a Principe. num. 10.

Princeps plerique iuris rigorem relaxat. num. 11.

Princeps ad hoc, vt absque iuris ordine procedere valeat, debet exprimere. nu. 12.

Princeps non præsumitur iura derogare, nisi expresserit. nu. 13.

L. 2. & l. 10. tit. 17. lib. 4. Recopil. explicantur. num. 14.

Forma substantialis iudicij dicitur, quæ a lege, vel statuto est indicta. num. 15.

De corpore delicti primo constare debet in actis externis. num. 16.

Delictis incorporeis proceditur ex indicijs vrgentibus num. 17.

Delictis occultis proceditur coniecturis. numer. 18.

Fatenti se ad conuentus delatum imponitur pœna, vt si omnia Magiæ crimina commisisset. num. 19.

Accusatio debet adesse vt Iudex tuto procedat. nu. 20.

Inquisitio remedium est extraordinarium. num. 21.

Inquisitio in exceptis ex mero Iudicis officio. num. 22.

Inquisitio hodie remedium est ordinarium. num. 23.

Diffamatio delicti in omni processu debet precedere. num. 24.

Diffamatio criminis non debet præcedere in hæresi. num. 25.

Iudex procedens sine criminis diffamatione facit actum contra charitatem. n. 26.

Delinquentem non diffamatum inquirere, est eum sine causa diffamare. nu. 27.

Iudicium sine diffamatione criminis, est iudicium temerarium. nu. 28.

Iudicium sine diffamatione, est contra ius naturale, & diuinum. nu. 29.

Procedere in delicto sine diffamatione, est genus proditionis. nu. 30.

Inditia alia debent concurrere præter diffamationem. nu. 31.

Inditia debent præcedere etiam in causa ex mandato Principis. nu. 32.

Iudex procedens sine inditijs multatur in Syndicatu, & tenetur parti damno illato. num. 33.

Indi-

MAGIAE crimen licet extraordinarium 1
sit, & ex exceptis, eo
quod quædam continet peculiaria, quæ
non cōtinentur sub legis generali dispositione: vt sunt crimina apostasiæ, hæresis, sacrilegij, blasfemiæ, homicidij, & cōcubitus contra naturā, & cū creatura spirituali, & odij in Deū, qui bus nil potest esse atrocius. †In eo tñ 2
ordine proceditur, & seruatur ordo, & processus ordinarius, siue generaliter promotore fiscale, siue particulariter ad instātiam partis, vel officio iudicis inquisitio instituatur, quia publicum est crimen, & habet nomē certum, & pœnā præfinitam in iure, *DD. in l. fin. C. de accusat. Ant. Gom. li. 3. varior. c. 13. n. 6. Gigas de crimine læsæ Maiest. tit. per quos crim. q. 15. n. 6. Farinac. tom. 1. q. 18. n. 60.* †Iudicē tñ non 3
arctari ad priscas illas solemnitates sequendas neq; ordinē illud publicorū iudiciorū antiquū, quod exoleuisse scribit *Paul. 1. c. lib. 8. de public. iudic.* sed teneri sequi cum ordine, qui ætati naturæ consentaneū est, quia in criminalibus priuilegiatis, siue exceptis iura quædā sunt cōmunia, qua qui turbet, aut negligat eius iudicialia acta nulla forent, *Farinac. tom. 1. q. 30. n. 120.* †Nā cū ordo iudiciorū sit de sus 4
tantia iudicij á lege in fauorē publicū introductū, vt tenet *Cardinal. in Clem. sæpè de verbor. signif. q. 12.* á iudice tolli nequit, *l. 1. §. 1. D. de ferijs l. formā C. de offici præfecti prætor.* †Neq; etiā partiū 5
consensu quia priuatorū pactiones iuri publico derogare non debēt *l. ius publicū §. priuatorū D. de pact.* quia vt ait tex in l. testādi C. de testib. *nā iurisdictionis mutare formā, vel iuri publico derogare, nō est cuiquā permissū* †Et ita iudex, qui iudicij formā nō seruat facit 6
actus nullos *l. prolatā C. de sentent. &*

re iudic. lege 1. C. *de execut. rei iudic. cap. ad petitionem* §. *fin. de accusat. cap. veritatis de dolo, & contumat.*
7 † Nam etiam in iudicio summario; & possessorio iuris formam obseruandam esse docuerunt *Bart. in l. naturaliter* §. *nihil commune D. de acquirend. possess. Abb. & Felin. in cap. consultationibus de offic. delegat.*
8 † Quia plus inficit in iusticia ex ordine, quam ex causa, siquidem prima reddit sententiam nullam, secunda non, vt traddit *Panormit. in cap. cum olim de re iudic. Ancharan. consil.* 269.
9 † Ideo talis ordo á quoquocunque iudice obseruandus est, siue ordinario, siue delegato, *Bald. in l. proscriptione C. si contra ius, vel vtilit. Decius consil.* 483. *lib.* 4.
10 † Quantumuis superior censeatur, quia ordo substantialis iudicij etiam á Principe obseruandus est, *cap. licet causam, quia nolumus á iuris tramite declinare, deprobat. cap. veritatis cap. cum dilecti de dolo, & contum. cap. cum olim de electíon. cap. cum ad sedem de restit. spoleat.*
11 † Nam licet pleriqué Princeps iuris rigorem relaxet, & causas de plano, & sine figura iudicij dicernat, *Clement. sæpe de verbor. significat. Clem. dispendiosam de iudicijs.*
12 † Hoc intelligitur quando ipsemet Princeps declarat se velle sine iuris ordine procedere, vt per *Doctores in dict. cap. cum dilecti de dolo, & contum. & in l. ex imperfecto D. de leg.* 3.
13 † Quod non præsumitur nisi expræserit *Abb. & Felin. in dicto cap. licet causam, & in cap.* 1. *de Constit.* quia non videtur tot constitutiones sine causa subertere *cap. Ecclesia vesta de Electíon. l. siquando C. de inoffic. testam.*
14 † Neque obstant Regni *l.* 22.*tit.*4.& *l.* 58. *tit.* 5. *lib.* 2.& *l.* 10.*tit.*17.*lib.*4.*Recop.* quibus cauetur iudicibus, vt procedant absque iuris scrupulitate, sola facti veritate inspecta, quia illud intelligitur, quoad pronunciandum, non quoad sustantiandum, quia dum non obseruatur forma iudicij sustancialis actus corruit, quia forma dat esse rei, *l.*3.*quæsitü D. ad exhibend.*
† Et illa dicitur forma substantialis iudicij, 15
quę á lege, vel statuto est introducta, *c. cum delicta de rescript. cap. venerabili de offic. delegat. Bald. in l. prolatam C. de sent. & in l.* 1. *D. de liberis, & posth.*

¶ Quando enim delictum ad ac- 16
tum externum erumpit, vt infanticidium, cadaueris delaceratio, & similia, primo constare debet saltem in genere delictum esse commissum, *l.* 1. §. *item aliud D. ad S. C. Syllania. l. vnde Neratius* §. *fin. D. ad l. Aquil. l. Diuus Traianus D. de militar. testam. l. siquis legatum* §. *cæterum D. ad l. Cornel. de Sycar. l. eius qui delatorem D. de iurefisc.*
† In alijs autem, quę 17
consistunt in intellectu, vt hæresis: vel in oculto, vt pactum cum diabolo, comesationes cum eo, colloquia, concubitus, & alia huiusmodi difficilimæ indagationis, si inditia sunt vrgentia, licet non constet de corpore delicti, procedi potest, *Bern. Comensis tract. de strigib. num.* 14. *qui est post Lucernam Inquisit.*
† Nam in 18
ijs, quæ fiunt in oculto, & secreto proceditur coniecturis, & præsumtionibus *l. fin. C. de procurator. tutor. vbi glossa notat, & Bald. in l. quicunque C. de seru. fugitiu. & in rub. C. de probat.*
† Aut quando dicunt se 19
ad conuentos delatos, quia eo solo puniuntur tanquam si supradicta omnia commisissent, vt docent *Arnald. Albert. de agnoscend. assertione Catholic. quæstione* 25. *dub.* 1. *ex*

num

num. 1. Ponzinibius tractat. de Lamijs ex num. 70. Conrad. in Pract. tit. de Inquisit. num. 26.

¶ Dum tamen ad procedendum aliqua
20 adsit accusatio, quia sine illa non videtur Iudex posse procedere, *cap. vt nostrum, vt Ecclesiast. benefic. l. liberorum.* D. *de accusat.* ad quod facit illud Christi responsum adultæ apud D. Ioan. cap. 8. *Mulier quis te accusat? neque ego te condemnabo.* † Quia Inquisitio remedium
21 est extraordinarium, *l. rescripto, § si quis accusatorem, D. de muner. & honor. l. fin. C. de in ius vocan. capite 1. & ibi Doctores de accusat. & in l. 3. C. eodem tit. capite Quisquis, 22. quæst. 4. glos. in l. 2. §. si publico, versic. Sine accusatore, D. de adulter. Iulius Clarus, in Practicis, quæstione 3. Bernardus Diaz, regul. 336.* † Quod licet in
22 alijs criminibus procedat, in exceptis tamen, vt in hoc Magiæ crimine dubium non est, quod etiam sine accusatore, ex mero iudicis officio inquisitio instituatur, *gl. & Bart. in l. 2. §. si publicum. D. de adulter. Maranta de ordine iudicior. par. 6. tit. de Inquisit. ex num. 16. Iul. Clar. in Pract. §. fin. quæst. 5. Menochius cons. 100. ex num. 260.* † Et maxime
23 hodie quando inquisitio iam remedium est ordinarium, quia inquocunq; crimine Iudex sine accusatore ex mero eius officio procedit, ne delicta maneant impunita, ex communi sententia praxi recepta, *Bald. in l. ea quidem, C. de accusator. num. 44. Iul. Clar. vbi sup. quæst. 3. Ant. Gomez dict. tom. 3. cap. 1. nu. 49. Conrad. vbi sup. num. 2.*

¶ Hoc tamen obseruato quod ad pro-
24 cedendum, præcedat criminis diffamatio, quæ vicem accusationis obtinet, *Genes. cap. 18. D. Luc. cap. 16. cap qualiter, & quando, cap. inquisitionis, de accusat. cap. 1. & 2. eod. tit. in 6. cap. licet Hely de simonia, cap. Deus omnipotens, 2. quæst. 1. Angelus de malef. vers. Fama publica ex num. 2. Maranta de ordine iudic. par. 6. tit. de Inquisit. num. 19. Marsil. in Pract. §. Constante. num. 12. Menoch. de Arbitrar. lib. 1. quæst. 78. nu. 1. Farinac. d. p. 1. quæst. 1. num. 50. & par. 2. quæst. 78. ex num. 4.*

† Nisi Magiæ crimen sit hæreticum, 25
nam in hæresi procedi potest ad Inquisitionem ex indicijs, & præsumptionibus verosimilibus, etiam si infamia non precedat. *cap. excommunicamus. §. adicimus de hæretic. & ibi Cardinal. Ananias; & Felin. in cap. Vt officium, in princip. dict. tit. lib. 6. Bartol. in l. congruit, de offic. Præsid. Bald. in l. iubemus, C. de probat. Alciat. in cap. 1. de offic. ordinand. num. 49.* † Nam in alijs procedere sine 26
diffamatione, & dirigere inquisitionem in peccatorem occultum, & ad detegendum eius peccatum interrogare testes est omni iure prohibitum, quia est contra charitatem, qua tenemur diligere proximum, sicut nos metipsos *D. Matth. cap. 7. & 25. Leuitic. cap. 19. cap. 1. dist. 1. D. Thom. 2.2. quæst. 25. D. Anto. tom. 4. summ. tit. 6. cap. 4. & 5.*

† Quia inquirere delinquentem non 27
diffamatum est illū sine causa diffamare, & proculdubio grauissimam ei irrogare iniuriam, cum bona fama sit bonum inæstimabile, Ecclesiast. cap. 41. *Cura de bono nomine, hoc enim magis permanebit tibi, quam multi thesauri pretiosi.* & Prouerb. cap. 22. *Melius est bonum nomen, quam diuitiæ multæ.* † Et est iudi- 28
cium temerarium iure diuino prohibitum, Matthæi capite 7. *Nolite iudicare.* Prouerbiorum capite 24. *Ne insidieris, & quæras iniquitatem in domo iusti.* Apostol. Corinthio. 1. capite 4. *Nolite ante tempus iudicare*, & reddit rationem, *Quousque veniat Dominus, qui illuminauit abscondita tenebrarum, & manifestauit consilia cordium.* † Et similiter est con- 29
tra ius naturale reuelare secreta. *cap. Omnis vtriusque sexus, de pœniten. & remiss. cap. Sacerdos. de pœnit. dist. 6. cap. Dilectus*

filius de excesib. prælator. Nam vt ait
Prouerb. cap. 11. *qui ambulat fraudu-*
lenter reuelat arcana, qui autem fide-
lis est celat amici commißum. † Et est
30 proditionis quodam genus oculta re-
uelare, & contra humanam natu-
ram, quod vt ostenderet Martialis sic
cecinit

Quæque tibi quondam tenero ducenda
palato
Plena dedit nutrix vbera, tygris erat.
Aut mala nostra minus, quam non alie-
na putares,
Duritiæque mihi non agerere reus.

31 ¶ Et præter famam concurrere de-
bent alia indicia, etiam ad inquiren-
dum, alias inquisitio nulla erit, & pro-
cessus, & omnia inde secuta, *l. milites,*
D. *de qq. l. iustißimos C. de offic. rector.*
l. siquis alicui C. ad l. Iuliam Maiest. An-
ton. Gomez in l. 80. *Taur. num.* 20. *Ce-*
ned. collectan. 34. *ad Decretal. num.* 3.
Palat. Rub. in cap. per vestras de donat.
inter. §. 21. *ex num.* 11. *Aluarado de*
coniectur. men. lib. 2. *cap.* 3. *num.* 73. *Fa-*
32 *rinac. tom.* 1. *p.* 1. *q.* 1. *ex num.* 40. †Etiã
si fiat ex mandato Principis, quia de-
bet intelligi, præcedentibus indicijs,
glos. & Bald. in cap. licet vndique, de of-
fic. deleg. Boss. tit. de Inquisit. num. 25.
Roland. à valle cons. 94. *numer.* 11. *vol.*
4. *Tiber. Decian. tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 21.
ex num. 37. *Farinac. vbi sup. q.* 1. *&* 36.
33 *ex num.* 51. †Alias iudex multabitur in
syndicatu, & tenebitur ad interesse, &
actione iniuriarum *Bald. in l. sancimus,*
C. de iudicijs, & in Rub. C. de pœna iudic.
qui male iudic. & in l. seueriter C. de ac-
cusat. Plot. in l. si quando C. vnde vi, nu-
mer. 630. *&* 635. *Boßius titul. de ac-*
cusat. num. 21. *Paris de Puteo in syn-*
dic. rub. de Barrataria, Ossasc. cons. 64.
num. 6.

34 ¶ Inditia autem ad inquirendum li-
cet leuia dicat sufficere *Boßius vbi sup.*
num. 8. quem repræhendit *Iul. Clarus*
in practic. q. 20. ea debent esse legiti-
ma, & quę de iure subsistant, vt excom
muni fismant *Menoch. de Arbitrat. lib.*
1. *q.* 78. *num.* 1. *Mascard. de probat. lib.*
1. *q.* 351. *num.* 1. *Flamin. Carthar. de exe*
cut. sent. cap. fin. num. 59. †Ad transmi- 35
tendam tamen reo inquisitionem, siue
ad eum denunciandum, vel publican-
dum necessaria sunt indicia grauia, vt
tanent *Ossascus d. cons.* 64. *num.* 5. *Me-*
noch. d. q. 78. *ex num.* 1. *& cum alijs Fa-*
rinac. d. q. 1. *num.* 45. *& q.* 36. *num.* 52.
†Vnde ad capturam leuia indicia non 36
sufficere contendunt *Neuizan. in Sylua*
lib. 5. *num.* 68. *Marsil. in pract.* §. *cons-*
tante num. 1. *Angel. de Malefic. v. quod*
fama num. 4. *Iul. Clar. d.* §. *fin. q.* 28. *Ce-*
phal. cons. 93. *num.* 6. *lib.* 1. *& cons.* 166.
ex num. 17. *lib.* 2. †Etiam in crimini- 37
bus læsæ Maiestatis, *gl. & Bald. in l. si-*
quis alicui C. ad l. Iul. Maiest. & in atro-
cißimis, *Conradus in pract. tit. de cap-*
tura num. 2. † Et quanuis fiat ne reus 38
fugiat, nam in hoc casu, licet poßit á
captura incipere, *arg. l. ait prætor* §. *si*
debitorem D. de ijs, quæ in fraud. †Non 39
tamen sequitur, quod non debeant
præcedere indicia, sed quod poßit abs-
que fulminatione processus delinquen
tem capere, & postea informationes
summere, *Paul. de Castro in l. si lon-*
gius §. *si filius familias num.* 3. *de in-*
dicijs, Brunus de indicijs p. 2. *q.* 9. *num.*
5. *Paris de Puteo in synd. verb. captura,*
cap. 2. *ex num.* 12. *Nouel. in pract.* §.
1. *num.* 23. †Nam captura continet in 40
se iniuriam personalem, & præiudi-
cium irretractabile, vt traddunt *Bald.*
in l. per diuersas C. mandat. & in l. si
clericus C. de Episcop. & cleric. Iass.
in l. 4. §. *siquis condemnatus D. de qq.*
Neuiz. consil. 52. *numer.* 8. *Roland.* 17.
numer. 1. *vol.* 3. *& consil.* 40. *numer.*
10. *volum.* 4. †Quare iniuste captum 41
posse se deffendere, etiam percus-
sis setellitibus, & carcere rupto fu-
gere

gere, si aliter se liberare nequit *glos. & DD. in Clem. pastoralis verb. per violentiam D. de sentent. & re iudic. Bart. in l. vis eius* C. *de probat. Ripa in l. admonendi D. de iure iurand.* Marsil. *in pract.* §. *diligenter numer.* 50. *& in* §. *attingant numer.* 37. *Tiraquel. de vtroque retract. in praef. num.* 64. *Menoch. de Arbitrar. lib.* 2. *cas.* 301. *num.* 14. *& lib.* 1. *de praesumpt. q.* 89. *ex num.* 43. *Couarr. lib.* 1. *variar. cap.* 2. *num.* 11. *Prosp. Farinac. d. tom.* 1. *q.* 27. *num.* 111. *& q.* 30. *ex num.* 120. *& q.* 32. *ex num.* 97.

42 †Neque per hoc videtur crimen confiteri, vt tradunt *Alberic. in l. in eos D. de custod. reor. & Foller in pract. p.* 4. *principal. p.* 3. *v. etsi confitebuntur, num.* 52. Vt etiam in crimine haeresis tenent *Rojas de haeretic. p.* 2. *assert.* 15. *num.* 185. *Franc. Pegn. in Direct. Eymeric. p.* 3. *schol.* 47. †Neq; tenetur de violentia, aut car
43 cere rupto, vt traddit Menoc. *de arbitr. lib.* 2. *cas.* 585. quia id magis ad iniuriae, damnique pro pulsionem, quā ad fraudem, & vim pertinent *Neuizan. cons.* 52. *num.* 11. *& cons.* 161. *num.* 37. † Et
44 ita per hoc non debet puniri *Marsil. in pract.* §. *attingam num.* 42. *& tract. de Bannit. v. carcerati num.* 44. imo si non fugit dignus erit poena, *arg. l. non omnis* §. *qui captus D. de re milit. Luc. de Penna in l. prohibitum D. de iure fisc. num.* 11. *Paris de Puteo vbi sup. v. resistentia cap.* 1. *num.* 6. †Quia tenetur fugere & non
45 expectare iniquam iudicis sententiam vt colligitur ex *D. Thom.* 2. 2. *q.* 69. *ar.* 4. *Archidiac. in cap. cum homo* 23. *q.* 5. *cum*
46 *alijs per Couarr. d. cap.* 2. *num.* 12. †Et in foro animae peccat non fugiendo, quia sui ipsius humicida est, vt de communi tenent *Petr. Plaza de delict. lib.* 1. *cap.* 32. *num.* 6. *Iul. Clar. in pract.* §. *fin. q.* 21 *Couarr. d. cap.* 20. *num.* 9. *&* 10.

¶ Ad torturam autem non sufficiūt
47 quaecunque indicia, sed grauissima, vrgentia, & vero similia; non praesumpta, sed certa, & luce (quod aiunt meridiana) clariora, vt traddunt *Menoch. de arbitr lib.* 2. *cas.* 270. *ex num.* 5. *& de praesumpt. dicta q.* 89. *numer.* 3. *& consil.* 283. *volum.* 3. *ex num.* 2. *Mascard. de probat. conclus.* 385. *num.* 20. *Iul. Clarus in pract. q.* 64. *ex numer.* 63. *Rolan. à Valle cons.* 24. *volum.* 1. *num.* 23. *Bursat. cons.* 136. *numer.* 16. *volum.* 3. †Ita vt ad condemnationem 48
nil aliud iudici deesse videatur, quam rei confessio *l. milites*, ibi, *veluti certis indicijs adducti, D. de qq. iuncta l.* 1. *D. de custod. reor.* ibi, *vt sola rei confessio deesse videatur.* †Nam quando iudex 49
putat se habere plena inditia, procedit ad torturam, quando vero plenas probationes, ad condemnationem, *l. adictos l. fin. D. de custod. reor. cum alijs per Osascum deciss.* 79. *num.* 6. *Menoch. de praesumpt. lib.* 1. *q.* 91. *ex num.* 1.

¶ Quae autem inditia dicantur le- 50
uia, quae grauia, quae grauissima, iudicis arbitrio remituntur, *Bartol. in l. fin. D. qq. numer.* 5. *per tex. in l.* 3. §. *eiusdem quoque D. testib. l. de minore* §. *plurium D. de qq. Angel. de Malefic. verb. quod fama publica num.* 9. *Marsil. in Pract.* §. *diligenter, num.* 32. *Anto. Gomez variar.* 3. *cap.* 13. *num.* 13. *Bursat. cons.* 201. *num.* 50. *volum.* 2. *Menoch. de Arbitrar. d. cas.* 270. *ex num.* 3. *Mascardus de probation. libro* 1. *quaest.* 15. *num.* 15. *& libro* 2. *conclus.* 859. *num.* 7. *& libro* 3. *conclus.* 1385. *ex numer.* 16. † Dum ta- 51
men arbitrio sic vtatur, vt legibus, canonibusque se accommodet, aut vt inquit textus *in l.* 1. *D. de vsuris*, vt legem non offendat, *capite cum autem, distinct.* 22. *capite indicet* 3. *quaest.* 7. *glossa in l. eas causas D. de condit. & demonstrat. Marsil. in pract. d.* §. *diligenter, ex numer.* 24. *Carthar. in pract. interrogandor. reor. lib.* 4. *cap.* 1. *Baiard. ad Clarum dict. quaestion.* 64. *ex numer.* 56.

52 † Nam inditia ad hoc, vt admitantur ea debent esse, quæ de iure subsistant, vt traddunt *Marsil. in d. §. deligenter num. 30. Foller. in Pract. v. quod suffocauit, num. 25. & de communi Bonacos. p. 2. commun. verb. inditia, Roland. à valle consil. 57. ex numer. 31. vol. 4. Mondedeus cons. 17. ex num. 14. & cons. 100. num. 5. Hip. Riminald. cons. 361. num. 53. vol. 4. Osasc. deciss. 79. ex num. 13.*

53 † Quia iudex presumptionibus non magis credere debet, quam leges ipsæ credunt: etsi enim vehementer putet presumptione aliquam esse veram, quia ex propria conscientia, etiam sibi certa, iudicare non debet, *l. illicitas §. veritas D. de offic. præsid. cap. litteras de præsumpt. Simanc. de Cathol. instit. tit. 30. num. 3.*

CAP. XVII. *de inditijs leuibus, grauibus, & grauissimis.*

SVMMARIVM.

Inditia leuia, quæ sint. n. 1.

Commenticula Magorum frequentans facit inditium leue. n. 2.

Magos associans indicium est generale. num. 3.

Fama per se sola indicium non facit. n. 4.

Famæ nihil incertius. n. 5.

Popularis vox inanis, & falsa. n. 6.

Popularis applausus malis artibus quæritur num. 7.

Omnes qui secundum carnem nati sunt persequuntur spiritualem. n. 8.

Famæ nemo credit nisi inconsideratus. num. 9.

Fama ab vnius dicto sæpe incipit. n. 10.

Fama indicium non facit ad torturam. n. 11

Fama neque in ciuilibus, neque in criminalibus probat. n. 12.

Fama non facit semiplenam probationem nisi alijs indicijs adiunata. n. 13.

Fama debet procedere ex causa certa, & verosimili. n. 14.

Testes deponentes de fama debent reddere rationem de ortu, & origine. n. 15.

Fama non probatur si dicant se publice, vel à mille audiuisse. n. 16.

Famæ authores debent nominari in eius probatione. n. 17.

Testis deponentes de fama debent concludere de authore quod sit honestus, &c. num. 18.

Fama debet esse solida, non leuis, varia, aut decrescens. n. 19.

Fama incontinenti debet oriri. n. 20.

Fama, quæ bis non probatur, vt vanus populi rumor debet contemni. n. 21.

Fama legitime probata nihil aliud facit quã semiplenam probationem. n. 22.

Famæ peior testis reperiri non potest. n. 23.

Fama nec plene, nec semiplene probat, sed coadiunat alia inditia. n. 24.

Fama per se nihil probat, sed iuncta cum alijs. n. 25.

Minæ iunctæ cum fama probant, illius, qui solet illas exequi. n. 26.

Fuga iuncta cum fama probat. n. 27.

Fuga ante inquisitionem facit indicium, non secus. n. 28.

Fugiens è manibus satellitum non probat de delicto. n. 29.

Fugiens captus nec semiplene probat. n. 30.

Inditium ad torturam non facit fuga post acusationem. n. 31.

Inditia grauia sunt, quæ delicto facile, & frequenter solent adesse. n. 32.

Repertus in loco maleficij indicium graue facit. n. 33.

Repertus circa patibula expoliando cadauera, indicium de Magia facit. n. 34.

Repertus in nocte S. Ioannis colligens grana fœlicis, de Magia suspectus. n. 35.

Maleficii quisquiliæ indicium graue faciũt vbi reperiuntur. n. 36.

Medicamenta venena sunt. n. 37.

Magiæ instrumenta parata indicium graue faciunt. n. 38.

Libri

Libri Magorũ, laminæ barbaris litteris inscriptæ, vel quid tale indiciũ faciunt. n. 39.

Magos consulens, ocultans, munera mitens suspectum reddit. n. 40.

Vocatus vt de fide respondeat si se ocultat, vel subterfugit, damnatur vt suspectus. num. 41.

Inditium graue est quando ad iudicis præsentiam loquitur quis tremens, pallidus, varians, &c. n. 42.

Oculus, & vultus sunt animi indices. n. 43.

Pusillanimitas hominis facit loqui pallens, & varians. n. 44.

Interrogatus de crimine si non respõdit, vel non apte respondit inditium facit. n. 45.

Iurare de calumnia tenetur reus in criminalibus. n. 46.

Respondere nollens iudici indicium graue facit contra se. n. 47.

Inditia grauissima seu violenta, quæ dicantur. n. 48.

Inditia proxima delicto dicuntur, quæ respiciunt veritatem delicti. 49.

Inditia indubitata dicũtur quia arctant mẽtem iudicis. n. 50.

Inditia iuris, & de iure tenetur sequi iudex. n. 51.

Præsumptionibus iuris, & de iure, vt legi crimen patet, ita etiam debet patere iudici. n. 52.

Probatianes non admituntur contra inditia iuris, & de iure. n. 53.

Probationes admituntur contra præsumptiones iuris, & de iure. n. 54.

Magiæ criminis præsumptiones iuris, & iure. n. 55.

Fugiens de loco cum instrumenta magicæ noxæ. facit indicium grauissimum. 56.

Pallor, & trepidatio in delinquente indicium facit. n. 57.

Vlisis homicidium quod Aiaci imputabatur ex qua de causa. n. 58.

Delictum manifestum dicitur commitere etiam in actu proximo depræhensus. 59.

Inditia grauissima probata per duos testes omni exceptione maiores pro plena probatione sunt. n. 60.

Condemnatus ex inditijs grauissimis debet in mitiorem damnari. n. 61.

Iudex condemnãs ex præsumptionibus debet sententiam temperare. n. 62.

Pœna pecuniaria imponitur in grauissimis præsumptionibus. n. 63.

Iudex ex grauissimis præsumptionibus potest reum in pœnam ordinariam damnare. n. 64.

Præsumptionibus in hæresi crimine non imponitur pœna ordinaria. n. 65.

Hæreticus vehementis præsumptionibus diffamatus, compellitur iurare de vehementi. n. 66.

Hereticus recusans iurare de vehementi traditur curiæ sæculari. n. 67.

Hæreticus nollẽs iurare cẽsetur impœnitẽs, & tanquam negatiuus damnatur. n. 68.

Violenta præsumptio ad condemnandum sufficit. n. 89.

Inditium grauissimum probatum per vnum testem omni exceptione maiorem sufficit ad torturam. n. 70.

Indicium vnum proximum delicto probato per vnum testem facit semiplenam probationem. n. 71.

Inditia plura quando necessaria ad torturã intelliguntur de remotis. n. 72.

Inditia remota non solum debent esse plura, sed probari per duos testes omni exceptione maiores. n. 73.

Testes singulares etiam in exceptis non admituntur. n. 74.

Testes infames admituntur in causa fidei. num. 75.

Testes omni exceptione maiores debent esse ad torturam. n. 76.

Testes nisi contestes non admituntur ad torturam. n. 77.

Inditia varia non admituntur nisi ad vnum crimen subordinata. n. 78.

Inditia varia, neque in hæresi, neque in læsæ Maiestatis crimine admituntur. n. 79

1 INDITIA leuia illa dicuntur, quæ ſola ſuſpitione, ſiue leui iuris præſumptione nituntur, vt conuerſatio cũ malis hominibus, *arg. l. 3. §. nullus putat D. de excuſ. tutor. l. itẽ apud Labeonem §. item aduxiſſe D. de in-*
2 *iurijs, & famoſ. libell.* † Veluti ſiquis reperiatur conuenticula Magorum, vel hæreticorum frequentando, *c. excommunicamus in fine, de hæretic.* aut eos aſſociãdo, vel quid ſimile: nam qui á recta ratione dignoſcitur quantuluncunque debiare, pro hæretico, & Mago habe-
3 tur *l. 2. C. de hæretic.* †Quod licet ad torturam ſufficiens tenere videatur *Maſcard. de probat. lib. 1. concl. 452. num. 4.* Indicium ſatis remotum eſt, & generale, quod ſolum coadiubat alia inditia ſecundum *Proſp. Farinac. d. tom. 1. q.*
4 *52. num. 83.* †De quo genere eſt *Fama*, quæ etſi in omni crimine probanda ſit, adhoc vt iudex tuto poſsit procedere, numquam tamen per ſe ſola indicium facit *l. 3. §. eiuſdem D. de teſtib. c. teſtes c. ſepe etiam, & ibi gloſ. 4. q. 3. Dueñ. reg. 299. & teſtatur communem Mich. Craſſus in ſuis commun. lib. 2. cap. 16. q. 1. Rota*
5 *Rom. tit. de præbend. deciſ. 16.* † Nam cũ fama ex populi rumore oriatur, nihil ea incertior eſt, quia vt ait Herodot. in Thalia, *Pleui enim ſuum eſt nihil intelligere, quo enim pacto ſciat, qui neque edoctus eſt, neque honeſtum nouit, ne domeſticum quidem, quia ad res agendas ſine conſilio præceps ruit, torrenti fluminis ſimilis.*
6 † Siue vt ait Plato in Axiocho, *populus ingratus eſt, moroſus, crudelis, inuidus, immodeſtus, vt qui ſit ex collubie turbe, & ſtultis inſolentibus collectus*, quam ob rẽ eius electio iure damnatur, qui vocibus populi poſtulatus eſt, *l. decurionum filij C. de pœn. l. ſi conſtat, de appellat. cap. 2.*
7 *de Election.* †Ex quo merito Apoſtolum dicere cõſtat apud Gratinaum in cap. fin. diſtinct. 47. *ſi hominibus placerem Chriſti ſeruus non eſſem*; nam vt ait conciuis meus L. Annæus Seneca, eius familiaritate deuinctus epiſt. 29. *Malis artibus popularis fabor quæritur, ſimilem te illis facias oportet, aliquin non probabunt.*
†Nam cum populus conſtet ex perdi- 8
tis hominibus, inuidis, deſidioſis, ignaris, ac fraudulẽtis, vt ait *Phalaris in epiſt. ad Aegeſipp.* omnes, qui ſibi non cohe-rent odio habent *D. Ioan. cap. 15.* & ſic dicunt apud Eccleſiaſt. cap. 33. *circumueniamus iuſtum quoniam contrarius eſt operibus noſtris*, nam omnes qui ſecundum carnem nati ſunt perſequuntur ſpiritualem *cap. qui ſecundum 23. q. 4.* † Vt ſic 9
videas quam futilis, & inanis ſit fama, Tertullian. in Apologet. cap. 8. *Fama incerta eſt, cui nemo credidit, niſi inconſideratus, quia ſapiens non credidit incerto. Mandatium ab vno ſeminatur, aut ingenio emulationis, aut ambitio ſuſpicionis, aut ingenita mentiendi voluntate.* †Vt pote, 10
quę ex vnius dicto, & is ignaro, invido, inimico, ac maleuolo, ſæpe incipiens, in altum ſe extollit, ſeu vt ait Virgil. Aeneid. 4.

Vires acquirit eundo,

Nam vt ait Ouid.

Hinc narrata ferunt, alio menſuraque ficti
Creſcit, & auditis aliquid nouus addicit author.

¶ Vnde famam indicium non face- 11
re ad torturam (contra vulgatam *Bartoli opinionem in l. de minore §. plurium D. de qq. ſecutam à Claro in Pract. q. 21.*) eleganter defendunt *Angel. de Maleſ. v. quod fama publica, Iaſ. in l. admonendi num. 251. de Iure iurand. Bern. Diaz reg. 331. Petr. Dueñas 301. Simanch. de Cath. inſtit. cap. 65. num. 36. Foller in pract. v. dentur capitula, Maſcard. de probat. cõcl. 754. Menoch. de preſumpt. d. q. 89. ex num. 29.* † Nam fama neque in ciuili- 12
bus, neque in criminalibus per ſe ſola

ynquam

vnquam probat gl. in l. 3. §. eiusdem D. testib. cap. si testes cap. sæpe etiam 4. q. 3. cap. illud, de cleric. excommun. Felin. & Decius in cap. veniens, ille n. 11. hic vero n. 23. de testibus, Rota Rom. d. tit. de præbend. decis. 19. Et dicit communem Michael Crassus in suis commun. lib. 2. c. 16. q. 1. Dueñas reg. 299. Couarr. in 4. p.
13 2. cap. 8. §. 3. num. 3. †Neque facit semiplanam probationem nisi alijs inditijs adiubetur, & probetur, quo ad minus per duos testes omni exceptione maiores, Bart. in l. de minore §. plurium D. de qq. quia socij criminis non admituntur, l. 4. C. de qq. cap. fin. 15. q. 3. l.
14 fin. tit. 7. lib. 2. For. †Et quod á causa certa, & vero simili proficiscatur l. decurionum filij, & ibi gl. C. de pœn. l. si priuatus D. qui, & á quib. l. diuo Marco C. qui manumit. non poss. l. milites §. penult. D.
15 de adulter. cap. Ossius, de elect. †Et ita testes deponentes de fama, etiam non interrogati, debent reddere rationem de ortu, & origine famæ, vt docent post Bart. in d. l. de minore, Roland. cons. 3. ex num. 51. lib. 1. Mascard. de probat. lib. 2. concl. 749. ex num. 11. & lib. 3. concl.
16 1369. num. 8. †Neque sufficit quod dicant se audiuisse publicè á multis personis, vt tenet Grammat. cons. 42. num. 2. etiamsi dicant á mille audiuisse, Mascard. de probat. concl. 749. num. 7. aut sępe, ac sæpius, Hipp. Riminald. cons. 59. num. 34. lib. 1. quia debent depone quo ad minus á maiore parte populi, Marsil. in d. l. de minore §. plurium num. 49. &
17 53. Mascard. d. concl. 749. num. 2. † Et debent similiter nominare authores, á quibus fama habuit originem, vt per Bart. & Marsil. in d. l. de minore, nec sufficit, quod dicant se non recordari, Decius in cap. veniens num. 38. de testib.
18 †Quia debent concludere specialiter in eo, qui famam seminauit, quod sit honestus, & fide dignus, non accusati inimicus, neque alius improbatę vitæ, cap. qualiter, & quando d. cap. inquisitionis, de accusat. †Solida, non leuis, neque 19
varia, aut decrescens, vt per Angel. de Malefic. v. quod fama publica num. 45. Brun. de indicijs p. 1. q. 3. num. 32. non contraria, nec diuisa, sed constans, vniformis, eadem in toto populo, vt traddunt Roland. d. cons. 3. num. 49. lib. 1. Tiraq. de pœn. cas. 27. num. 4. †Et quod 20
simul incontinenti oriatur, nam tunc delicto inesse videtur, l. quod ait lex D. ad l. iul. de adulter. l. 3. §. cum igitur D. de vi, & vi armat. †Alias neque ad in- 21
quirendum sufficere, sed vt vanus populi rumor debere contemni, ex multis docent Farinacius dicta p. 2. q. 47. ex num. 43.

¶ Et quando ita probatur fama ni- 22
hil aliud facit quam semiplenam probationē in delictis occultis, quę sunt difficilis probationis, ita vt eo transferatur onus probandi in aduersarium, Menoc. de arbitrar. lib. 2. cas. 89. ex n. 87. Mascard. de probat. lib. 2. concl. 253. n. 22. & lib. 3. concl. 1124. num. 9. † Nam in 23
alijs delictis non difficilis probationis, peior testis quam fama reperiri non potest, vt traddunt Roland. cons. 77. num. 6. lib. 3. & cons. 447. num. 10. lib. 4.
†Qui nec plenê, nec semiplene probat, 24
sed tantum coadiubat alia inditia, Mascard. vbi sup. lib. 1. concl. 11. num. 6. in præf. & lib. 2. concl. 748. num. 9. & conclus. 753. num. 5. †Quia non per se, sed 25
iuncta cum alijs probat: vt si accedant iactantiæ, vel minarum verba, DD. in l. fin. D. de qq. Menoch. de præsumpt. lib. 1. concl. 89. num. 28. Farinac. d. tom. 1. p. 2. q. 50. ex num. 5. †Illius, videlicet, qui 26
solet minas exequi. Farinac. tom. 2. q. 50. ex num. 22. †Vel fuga sit secuta, vt 27
per Farinac. vbi sup. q. 48. ex n. 2. . . . . .
†Quod intellige quando fuga accidit 28
ante inquisitionem, secus post formatam accusationem, vt traddit Bartolus iuris nostri lucerna in l. 1. D. de bonis cor.

Ias.

Iaſ. in l. admonendi, D. de iureiur. nu. 169. *Felin. cap. nullus de præſumpt. Menoch de*
29 *præſumpt. d. q.* 89. *nu.* 39. † Nam poſt formatam accuſationem, etiam ſi captus è manibus ſatellitum ſe eripiat, ac fugiat, nihil probat cōtra eum de delicto, quia non ex criminis conſcientia, ſed carceris timore, fugiſſe creditur, vt contra Follerū, Carerum, & alios animaduertit *Proſp. Farinac. d. q.* 48. *ex num.* 14.
30 † Quia tunc nec ſemiplene probat *gloſ. in l. in bonæ fidei, C. de rebus cred. & in l. admonendi, de iureiuran. vbi Ripa teſtatur communem, Bart. in l.* 1. *de bonis eorum. Oldrald. conſ.* 65. *Decius* 234. *Boer. deciſ.*
31 215. † Et ideo ex ea torqueri non poſſe teſtatur Iuriſcōſultus in *l. Fulcinius ius.* §. *quid ſi autem latitat, D. quibus ex cauſ. in poſſeſſ. eatur. cap. accedens, vt lite non conteſt. Bald. in d. l. bonæ fidei.*
32 ¶ Inditia grauia ſunt vehemētia, magna, & fortia, quæ dicuntur veroſimilia, quia ad delicti perpetrationem facilé, & frequenter ſolent adeſſe, *Bald. in l. in hoc, C. vnde cognat. Cyn. in l. metum. C. de*
33 *dolo.* † Vt in illo qui reperitur in loco maleficij *arg. l.* 1. §. *quid ergo, &* §. *hoc autem, ad S. C. D. Sillan.* . . . .
34 † Qualis eſt ille, qui in tempeſtę noctis ſilētio reperitur circa patibula mortuorum expoliando cadauera, vel circa coementeria, vel alia loca inſueta colligendo oſſa, capillos, dentes, laqueos, tunicam, & alia huiuſmodi, in quo (non ſolum de ſepulchro violato tenetur) ſed etiam Magię crimine grauiter eſt ſuſpectus, quia mortuorum fibris Magi vti ſolent ad maleficia conficienda, *vt diximus lib.* 2. *de Magia operatiue cap.* 36.
35 † Vel reperiantur in nocte S. Ioannis colligendo grana herbæ *fœlicis*, vulgo *helecho*, qua Magi ad maleficia ſua vtuntur, vt tradit *Raph. de la Torre tom.* 2. *de vitijs oppoſ. Relig. quæſt.* 69. *art.* 3. *diſp.* 2.
36 † Vel in eius domo reperiantur, vel alię herbę peſtiferę, vnguenta, ſerpentes, pixydes, bufones, laqueos, dētes ſuſpēdiō ſorū, vel quid ſimile ad maleficiū aptū, *arg. l.* 1. §. *poſidere. D. de vi, & vi armat.*
† Quia non ſufficit, quod ſit venenatū 37
ad hoc, vt indicium faciat, ſed quod ad Maleficia ſoleat comparari, quia ex herbis peſtiferis conficiuntur medicamenta, vt docet conciuis meus *Auicena, in Anthidotario*, ex quo medicamenta venena dixerunt *II. CC. in l. quod ſæpe, D. de contrahen. emptione, l. venenum. D. de verbor. ſignif.* † Vel reperiantur inſtrumen- 38
ta Magicæ noxæ, vt bufones transfixi, & in loco abſcondito ſuſpenſi, oſtiæ circunſcriptæ, vel imagines præter Dei, & ſanctorum ex cera, lana, vel argila, quia hæc ad maleficia comparantur, vt Canidia, apud Horat.

Lanea effigies erat, altera cerea maior
Lanea quæ pœnis compeſcerat inferiorē.

Vel laminæ varijs carracteribus inſignitæ, vel barbaris litteris notatę, aut 39
noctis: libri Magorum, quibus ex officio, vel priuilegio eos retinendi cōceſſum non eſt, nam eo ipſo criminis ſunt ſuſpecti, vt traddunt *Pegna in Director. p.* 2. *comm.* 42. *Simanc. in prax, c.* 39 *ex num.* 3. † Vel quos ſciunt eſſe Ma 40
gos occultant, munera mittunt, viſitāt, vel defendunt *capit. accuſatus* §. *ille vero de hæretic.* vel conſilium, faborem, vel euxilium præſtāt, *cap. vt inquiſitionis* §. *fin. de hæretic.* † Vel vocatus, vt de fi- 41
de reſpondeat, comparere ſubterfugit, aut contumaciter ſe abſentat, neque cōparet intra deſignatum tempus, *ca. cum contumatia de hæretic. lib.* 6.
¶ Dicitur ſimiliter indicium graue quā 42
do ad Iudicis præſentiam loquitur quis tremens, trepidans, vel variās, pallens, vel ſudans per anguſtia timoris, quod ſæpe ex criminis conſcientia delinquentibus ſolet adeſſe, vt tradunt *Bart. in l. de minore.* §. *plurium. D. de qq. Brun. de inditijs p.* 1. *quæſt.* 3. *num.* 38. *Menoch. de Arbitrar. lib.* 1. *q.* 89. *nu.* 173. † Quia oculus 43
& vultus

& vultus sunt animi indicij, *Ecclesiast. cap.* 13. *Prouerb.* 10. *Sapient.* 17. *Iob.* 15. *Cicero pro Roscio Amer. & lib.* 1. *de legib. Aristot. lib.* 9. *Ethicor. cap.* 4. *Plutarch. lib. de tranq. anim. & lib. de sera numin. vind. D. Chrysostom. in Genes. homil.* 20. *& in Actibus Apost. homil.* 47. *D. Gregor. in Iob.* 12. *cap.* 19. nam vt ait Iuuenal. Satyr. 13.

Hoc tu euasisse putes, quos diri conscia facti
Mens habet attonitos, & surdo verbere cœdit

44 Licet hoc aliquando ex naturali hominis pusillanimitate, vel alia ex causa naturali soleat accidere, vt traddunt *Boss. in Pract. tit. de inditijs ex num.* 40. *Menoch. de præsumpt. d. q.* 89. *ex num.* 71. *& testatur communem Bonacos. in suis cōmun. p.* 1. *v. indicium, Simancas de Catholic. instit. tit.* 65. *ex num.* 33. *Iul. Clar. in*
45 *pract. q.* 21. *num.* 88. † Vel quando quis interrogatus de crimine non respondit, vel non apte, nec directó respondit, vt si dicit *nescio*, vel, *non recordor*, nā & hoc casu, nullo alio inditio poterit torqueri, vt respondeat confessando, vel negando crimen, *Bald. in l. accusationum C. de accusat. num.* 6. *Paris. de Puteo in Syndic. verb. tortus, cap.* 7. *num.* 16. *Brun. de inditijs, p.* 2. *q.* 5. *num.* 4.
46 † Nam etiam in criminalibus reus tenetur iurare de calumnia, & medio iuramento respondere positionibus datis, vel ad instantiam partis, vel officio iudicis interrogatis, vt de communi traddit *Iul. Clar. d. lib.* 5. *q.* 45. *num.*
47 4. *& ibi Baiard.* † Quare non respondendo, etiam articulis ad instantiam partis contrariæ præsentatis, indicium graue facit contra se, vt traddit *Mascard. de probat. lib.* 3. *concl.* 1385. *num.* 15.
48 ¶ Inditia autem grauia dicūtur maxima, & violenta, & quæ sunt proxima delicto, *cap. cum contumatia cap. accusatus de hæretic. DD. in l.* 1. *D. de qq. Brun. de Indicijs p.* 2. *q.* 5. *num.* 8. † Proxima 49
delicto dicuntur, quæ respiciunt veritatem rei, & tangunt delictum, vt ex multis probat *Prosper. Farin. vbi supr. q.* 37. *ex num.* 10. † Quæ dicuntur in- 50
ditia indubitata, *l. sciant cuncti C. de probat.* quia arctant mentem iudicis, vt omnino creddat, & non possit in contrarium declinare *Paul. de Castro in l. fin. C. de probat. num.* 5. *Mascard. lib.* 3. *de probat. concl.* 1222. *num.* 67. † Qualia 51
sunt inditia iuris, & de iure, in quibus quia ius præsumit, & super præsumptionem statuit firmum ius, debet iudex tanquam in aliquo proposito existente quiescere, & plus inuestigare desinere *Bart. in l. ea quidem C. de accusat. num.* 8. *Angel. de Malef. v. quod fama publica num.* 9. *Brun. de Inditijs, q.* 1. *numer.* 3. *Gandin. tit. de præsumpt. & inditijs in dub. num.* 9. *Alciat. de præsumpt. in prælud. ex num.* 3. *Menoch. eod. tract. lib.* 1. *q.* 3. *num.* 18. *& q.* 7. *num.* 16. *Mascard. de probat. lib.* 1. *concl.* 15. *num.* 11. † Quia 52
vt ex tali præsūptione crimē legi patet, ita etiam debet patere iudicij *Boss. in pract. tit. de coniectur. ex num.* 29. *Ant. Gomez tom.* 3. *cap.* 12. *variar. num.* 25. *Tiraquel. de pœn. cas.* 27. *num.* 10. *Iul. Clar. in pract. §. fin. q.* 20. *Mascard. de probat. lib.* 1. *concl.* 196. *num.* 4. *& lib.* 3. *concl.* 1221. *ex num.* 41. † Adeo vt nec 53
probationes in contrarium admittuntur *cap. afferte mihi gladium, & in cap. litteras de præsumpt. DD. in l. fin. C. ad Macedon. & in l. antiquæ C. ad vellian. l. si ij, qui C. ad l. Iul. de adult. gl. in l. fin. D. de eo quod met. caus. & in l. siue possidetis C. de probat.* Verius tamen est 54
aduersus preſumptiones iuris etiam & de iure probationes in contrarium admitti, vt traddit *Menoch. de præsumpt. lib.* 2. quia nullus ex præsumptionibus debet damnari .... † Vt si quis inue- 55
niatur Magiæ caracteres circulos, annulos, schedulas, nomina, imagines, vel

vel quid simile ad maleficium aptum
conficiens, vel adorans Magos, vel ido
la, vel consolationem á Magis petens,
vt solent hæretici, *cap. filij, cap. accusa-*
56 *tus de hæretic. lib. 6.* †Vel visus de loco
exire fugiens, ac pallens, & cum instru-
mento Magicæ noxç, in quo loco tunc
inuentus est aliquis læsus, vel malefi-
ciatus, *Bald. in l. neque naturales D. de*
probat. Angel. in l. fin. D. quod metus caus.
num. 6. Brun. de indicijs p. 1. q. 4. ex num. 9.
Anton. Gomez variar. 3. cap 13. num.
11. *Menoch. de Arbitrar. lib. 2. cas. 270.*
57 *ex num.* 18. †Nam pallor, & trepidatio
in delinquẽte indicium est à iure apro-
bato, *l. de minore §. tormenta D. de qq.*
& ex instrumentis magicis lex male
præsumit *cap. illud b. 26. q. 2.* & fuga de
loco vbi res est maleficiata, maleficiũ
arguit, quia ex singulis facti qualitati-
bus sumitur coniectura, *l. vtrum D. de*
58 *donat. inter.* †Quemadmodum in ho-
micidio Aiacis, quod ea de causa Vli-
xi imputabatur, quod de loco exiret
cum gladio sanguine madido, vbi ca-
dauer repertum est, tradunt *Anton. Go*
mez d. cap. 13. num. 11. Mascard. de pro-
bat. d. conclus. 1222. Menoch. de præsump
tion. lib. 1. q. 89. num. 117. & de Arbi-
59 *trar. d. cas. 270. num. 19.* †Nam delic-
tum dicitur manifestum, non solum
quando depræhenditur quis in ipso de-
licto, sed etiam in actu proximo *Bart.*
in l. fur est manifestus D. de furt. Abb. in
cap. 3. de probat. num. 10.

60 ¶ Quod quidem quando probatur
legitimé, quoad minus per duos testes
de visu omni exceptione maiores, reus
vt conuictus ex concludenti probatio-
ne damnatur, vt traddunt *Osasc. decis.*
79. num. 6. Menoch. de præsumpt. lib. 1.
q. 91. num. 1. Farinac. d. tom. 1. p. 2. q. 52.
ex num. 51. & tom. 3. q. 36. ex num. 55.
61 †Licet reus quando damnatur ex tali
præsumptione, siue probatione in mi-
tiorem pœnam debeat damnari, vo-
luerũt *Angel. de Malefic. v. fama publica*
n. 22. Marsil. in rub. de probat. n. 238. Iul.
Clar. in Pract. q. 21. & ibi Baiard. dicit cõ
mune: Bonacos. in suis cõmun. p. 1. Mascar.
lib. 1. conclus. 867. n. 26. & lib. 3. concl.
1220. num. 12. & conclus. 1221. num. 58.
†Quia iudex quando reum condem- 62
nat ex præsumptis probationibus de-
beat sententiam suam temperare, *Mar*
sil. d. rub. de probat. ex num. 241. & in l.
repeti D. de qq. Plaza de delict. cap. 14.
num. 3. †Et pœnam esse pecuniariam 63
dicit post *Marsilium vbi prox. num. 238.*
Mascard. d. concl. 1221. num. 58. & cor
poralem non ordinariam, *idem Mas-*
card. d. concl. 1220. num. 2. qualis est
damnatio in metalum, ad tritremes, in
exilium, & fustigationẽ. †Quamquam 64
haut negem posse si vellit in pœnam
ordinariam delicti iudex reum damna
re, vt multis relatis con probat *Petr. Ce*
nedo collect. 62. ad Decretal. num. 4. & vl
tra ab eo relatis *cognatus meus Iacob Gar*
sia Villalpando in l. 22. tit. 1. p. 7. §. 9. Si-
manc. de Cathol. instit. tit. 50. num. 21.
Anton. Gomez variar. 3. cap. 12. num.
25. Farinac. vbi sup. d. q. 86. †Nisi cri- 65
men sapiat hæresim, in quo propter e-
ius atrocitatem non condẽnatur reus
in pœnam ordinariam quantumuis ve
hementis, & magnis præsumptionibus
sit difamatus, *c. litteras 14. de præsumpt.*
Palat. Rub. in allegat. de hæresi §. 11. Ioan
Roxas sing. 165. Simanc. de Cathol. instit.
tit. 51. num. 11. Imola in clem. 1. de hæ-
retic. Oldrad. cons. 110. Butrius in cap. af-
ferte de præsumpt. Inocent. in cap. quia ve
risimile, eod. tit. †Nam quando contra 66
hæreticũ sunt inditia grauissima adeo,
vt indiccant vehementem suspitionẽ,
reus non damnatur, sed compelitur iu
rare de vehementi, vt traddunt *Nicol.*
Eymeric. in Direct. Inquis. p. 2. q. 42. &
55. †Si tamen nollit abiurare tradden- 67
dus est Curiæ sæculari animaduersio-
ne delita puniendus *cap. ad abolendam*
§. 1.

68 §.1. *de hæretic.* †Si tamen non fatetur crimen postquã est conuictus, nec cõsentit abiurare, est vt hereticus impœnitẽs condẽnandus, *ex d.c. ad abo-*
69 *lẽdam.* †Violẽta enim suspicio ad cõdemnandũ sufficit, quia ea conuictus pro hæretico habetur, *cap. excõmunicamus §. quia vero, cap. vt officium de heret.*

70 ¶ Et hoc sané verũ est quando tale inditiũ per duos testes legitimos probatur, nã si per vnum tantũ, quanuis sit omni exceptione maior, iudex nõ procedit ad condemnationẽ, sed ad torturã, vt per *DD. in l.1. §. idẽ Cornelio & in l. maritus D. de qq. gl. & Angel. in l.3. C. ad l. Iul. Maiest. & in l. fin. C. familiæ herciscund. Menoch. de præsumpt. lib. 1. q. 89. n. 21. Mascard. d. l. 1. q. 15. n. 12. & lib. 2. cõcl. 894. n. 5. Ant. Gom. d. c. 13.*
71 *n. 7.* †Etiãsi nulla alia inditia concurrant, *Bart. in l. fin. D. de qq.* quia vnũ inditiũ proximũ delicto per vnũ testem probatũ facit semiplenã probationẽ *Mascar. d. lib. 1. q. 4. ex n. 11.* quę est necessaria ad torturã, *gl. in l. si quis C. ad l. Iul. Maiest. Farinac. d. q. 36. n. 220. et q.*
72 *37. n. 43. & 55.* †Nã quando plura inditia sunt necessaria ad torturã intelligũtur de remotis, *Menoch. d. cas. 270 n. 32. Bajard. ad Clar. q. 64. n. 60. & cons. 213. n. 8. vol. 1. Carrer. in Prax. tit. de inditijs §. sed ad vnum, & de cõmuni firmat Bonacosa in suis cõmun. p. 2. v. tortura non*
73 *potest.* †Quæ non solũ debent esse plura, sed probari etiã saltẽ per duos testes omni exceptione maiores, *Iul. Clarus in Pract. d. q. 64. Bonacos. d. p. 2. v. inditia remota Bursat. cons. 35. n. 2. vol. 1. et cons. 316. n. 25. vol. 3. Osascus decis. 79. n.*
74 *15.* †Nam in nullo casu, etiã in exceptis testes singulares de inditijs remotis admituntur, vt probãnt *Bald. cons. 515. n. 2. vol. 5. Marsil. 18. n. 12. & cons. 41. n. 10. & cons. 59. num. 6. Farinac.*
75 *tract. de opposit. contra test. q. 62.* †Et licet fabore fidei testes infames, & socij criminis admitantur, *cap. in fidei fabore, de hæretic. lib. 6. cap. litteras de præsumpt. Salycet. in l. quoniã liberi, C. de testib. Boher. decis. 319. n. 2. Menoch. de Arbitr. d. cas. 474. n. 28. Simanc. de Cathol. instit. tit. 35. n. 18. Mascard. de probat. li. 1. concl. 35. n. 7. & lib. 3. concl. 1311. n. 22*
†In alijs delictis reus non torquetur 76
nisi testes sint omni exceptione maiores, vt traddunt *Marsil. in l. 1. §. Diuus D. de qq. & in Pract. §. diligenter n. 60. & sing. 209. Menoch. de Arbitrar. li. 2. cas. 474. n. 25. Mascar. de probat. cõcl. 1311. num. 13.* †Nec plures sufficiũt ni 77
si contestes, quia plura inditia nõ debent coniungi ad efectum torquẽdi, nisi singula sint specifice probata, vt traddunt *Menoch. de præsumpt. lib. 1. q. 91. n. 4. Bursat. cons. 35. num. 1. Farinac. de opposit. contra testes, q. 64. ex n. 57. & tom. 3. q. 86. n. 95.* †Aut talia inditia 78
ad vnũ crimẽ subordinentur, vt traddunt *Simanc. vbi sup. tit. 35. ex num. 34. Ant. Gomez variar. 3. cap. 12. n. 12. Mysinger. obseruat. 100. cent. 2. Mascard. d. lib. 3. conclus. 1223. ex num. 32. Farin. d. q. 37. num. 39.* †Quod in crimi- 79
ne etiam hæresis verum putat idem, *Ant. Gomez d. cap. 13. nu. 18. Ioannes Rojas de hæretic. p. 2. assert. 6. ex num. 121.* & in crimine Magiæ *Pegna in Direct. comm. 55.* & in crimine lesæ Maiestat. *Mascard. de probat. d. lib. 1. conclus. 462. num. 19. & lib. 2. concl. 894. num. 4. & lib. 3. concl. 1385. n. 32.*

CAP. XVIII. de Tortura, & rei confessione.

SVMMARIVM.

Tortura qua de causa inducta. n. 1.
Tortura in omni crimine imponitur. num. 2.

Tortura in Magiæ crimine. n. 3.

Tortura non imponitur quando pœna est pecuniaria. n. 4.

Tortura in ciuilibus non imponitur ob euitanda absurda. n. 5

Tortura est pœna corporalis, & ea quidē grauissima. n. 6.

Pœna omnis corporalis maior est omni pecuniaria. n. 7.

Magiæ crimine omnes admittuntur ad torturam. n. 8.

Milites, Doctores, & Aduocati ratione ordinis non torquentur. n. 9.

Clarissimi, & Decurionum filij ratione dignitatis non torquentur. n. 10.

Magiæ crimine omnes priuilegio suo expoliantur. n. 11.

Clerici, vel Monachi lenior torquentur. num. 12. & 13.

Clericos, & Monachos grauior torquendos. n. 14. & 15.

Minores 14. annorum sunt tantum terrēdi, non torquendi. n. 16.

Minores 25. annorum maiores tamen 14. torquendi sunt. n. 17.

Senes pro vniuscuiusque viribus sunt torquendi. n. 18.

Debiles torqueri possunt dum absit mortis periculum. n. 19.

Pregnantes ratione partus non torqueri, nec terreri, n. 20.

Pregnantes torqueri nō possunt post partū in dies XL. n. 21.

Mutus & surdus a natura torqueri nō possunt. n. 22.

Frustra expectatur euentus cuius effectus nihil operatur. n. 23.

Reus priuilegiatus si fatetur crimen in tortura non potest damnari. n. 24.

Confessio extorta sine plenijs inditijs non probat. n. 25.

Confessio extorta sine plenijs inditijs non validatur si noua superueniant. 26.

Tortura sine plenijs inditijs inferri non potest in exceptis. n. 27.

Iudex faciens cōtra legē omnia irritat. 28

Confessio ex torta contra legem dicitur facta metu tormentorum. n. 29.

Confessio facta metu tormentorum inualidatur. n. 30.

Confessio facta repetita quæstione, in quo casu inualida. n. 31.

Confessio extorta negatis reo defensionibus est nulla. n. 32.

Defensiones nulli sunt denegandæ. n. 33.

Reo confesso, & conuicto adhuc termini dandi sunt. n. 34.

Confesso, & conuicto multæ possunt esse defensiones per quas non debeat damnari, n. 33.

Confessio extorta per iudicem non habentem potestatem est nulla. n. 36.

Confessio facta pendente appellatione a sententia torturæ est nulla. n. 37.

Confessio facta promissa reo impunitatē est nulla. n. 38.

Mentiri iudici non licet, cōtra Bodinū. 39

Mentira est res plane mala, quæ licita fieri nequit. n. 40.

Iudex torturam inferens, quo casu teneatur actione iniuriarum, & damni. 41.

Iudex dolo faciens grauius est puniendus. num. 42.

Dolus non præsumitur in iudice, nisi probetur. n. 43.

Sententia in dubio potius præsumitur latã ob ignorantiam, quam ob dolum. n. 44.

Iudex procedens iuris ordine non seruato, non præsumit lex pro eo. n. 45.

Iudex procedēs sine ordine punitur. n. 46.

Iudex male iudicans tenetur infamia. 47.

Iudex male iudicans punitur officij amissione. num. 48.

Iudex male iudicans tenetur ad damna, et litis expensas. num. 49.

Iudex male iudicās tenetur Tallionis pœnam subire. num. 50.

Iudex male iudicans damnatur perpetuo exilio. n. 51.

Iudex male iudicās capite plectitur. n. 52.

Iudices superiores male iudicantes grauius sunt puniendi. n. 53.

Tor-

1 TORtura iure inducta
est, vt ait D. Cyprian.
tract. contra Demetr.
vt facinoris veritas, quæ
indice voce non promi-
2 *tur dolore corporis exprimatur.* † Quæ
hodie in omni crimine imponitur, *l.*
1. *D. de qq. l. milites, C. eod. tit.* tam pu
blico, quàm priuato; *Ghirland. tract. de*
qq. & tort. q. 5. n. 1. Et in omnibus casi-
bus, nisi aliter de iure statutū sit, *Brun.*
3 *in Pract. de inditijs p. 3. q. 3. n. 1.* †Quod
ad hoc crimen dubiū non est admit-
ti, cum sit grauissimum, & atrocissi-
mum, & is quidē ex exceptis: nā ad in
ferēdam torturam regulariter neces-
se est, quod delictum sit capitale, *l. edi*
ctum D. de qq. & quo ad minus pœnā
habeat corporalē, *Peguera decis. crim.*
16. *n. 3. Ant. Gomez variar. 3. c. 13. n. 2.*
4 †Nam quādo pœna est pecuniaria re
gulariter tortura non infertur, DD.
in d. l. edictū D. de qq. Iul. Clar. in Pract.
§. fin. q. 64. Plaza de delict. li. 1. c. 3. n. 3.
5 †Quia plura sequerētur absurda, quæ
in proposito cōsiderāt *Hyp. Marsil. in*
Pract. §. expedita ex n. 57. D. de qq. Fari
6 *nac. rom. 1. p. 2. q. 42. ex n. 9.* †Cū tortu-
ra nō solū sit pœna corporalis, sed ea
quidem grauissima, & maior vtriusq́;
manus abcisione, *Auth. vt nulli iudi-*
cum §. fin. & ibi DD. collat. 3. Marsil. in
7 *l. diuus D. de qq. ex n. 2.* † Et omnis pœ
na corporalis, licet minima, maior
est qualibet pœna pecuniaria quāuis
magna, *l. in seruorum D. de pœn.*
8 ¶ Quo ad personas autem: crimē
istud est exceptū, ideo priuilegio suo
omnes expolliātur, vt per DD. *in l. si-*
quis alicui, & in l. nullus D. ad l. Iul. Ma-
iest. & in l. proditores D. de re militar. Si
māc. in Prax. c. 54. Ant. Gom. variar. 3. c.
9 13. *n. 3.* †Diuersi mode tñ. Nā qui sunt
priuilegiati ratione ordinis, vt Mili-
tes, Doctores, & Aduocati, qui regu-
lariter torqueri non possunt, *l. milites*
D. de qq. Nobiles, *l. nullus C. ad l. Iul. Ma*
iest. †Vel ratione dignitatis, vt Claris 10
simi. & Primates, *l. seueram C. de dig-*
nit. li. 12. Decuriones, & eorū filij, &
nepotes, *l. fin. C. de Decurion. li. 10. l. Di*
uo Marco, l. decuriones C. de qq. †Illi pla 11
ne priuilegio suo omnes expolliātur,
vt traddunt *Simanc. de Cath. inst. tit. 65*
Marsil. in l. edictum D. de qq. n. 31. Ghirl.
de tortur. q. 6. n. 10. †Etiā si clerici sint, 12
vel monachi in quos lenior tortura,
quā in alijs dixit, *Iul. Clar. in Pract. §.*
fin. q. 64. per tex. in *c. illi, qui 5. q. 5.* ex il
lis verbis, *religiosius tortor.* † Et sane 13
quidē tū propter periculū excomuni-
cationis, si forte torturæ modus exce
ditur, tū propter dignitatē Sacerdo-
tis, cui summa semper, & vbiq; reue-
rentia habetur, vt traddit *Simāc. de Ca*
thol. inst. tit. 65. n. 49. †Licet contrariū 14
teneri videatur *Foller. in Pract. c. 31. v.*
tortus. n. 7. dicēs quod imo acrius tor
quendi sunt clerici, quam laici, quia
eorū delicta grauiora, & punibiliora
sunt, quam delicta laicorum, *l. præsby*
teri C. de Episc. & cleric. c. præsbyteri 5.
q. 5. † Nec contrariū suadetur ex illis 15
verbis *religiosius tortor*, quia non indi
cant, quod tortura lenior habeatur,
nec ex eius cōtextu potest colligi, cū
postea dicat, *diuersis cruciatibus*, sed
quia vt Iudex, sic & tortor dicitur re
ligiosus, *l. 1. §. Diuus Seuerus D. de qq.*
¶ Quo ad alios tñ, qui sunt exēpti ra 16
tione ætatis, puto si sint minores an.
XIIII. tantū esse terrendos etiam ter
rore reali, vt nudando, ligando, & ad
aculeum aducendo, non tñ imponē-
do, *l. ex libero §. 1. D. de qq.* sed habena
minando, vel ferula cœdēdo, *l. 1. §. im* 17
puberi D. ad Syllan. †Si minores ann.
XXV. maiores tñ an. XIIII. torqueri
posse puto contra *Bald. in l. quicunque,*
de seruis de fugitiu. n. 17. & Ant. Gom.
mez dict. cap. 13. num. 13. & ad id mo-
ueor ex tex. in *d. l. de minore D. de qq.*
vbi de illis loquens sic ait, *omnes omni*

no si ad testimonium prouocetur, cum res
18 exegerit, torqueantur. †Senes vero pro
cuiuscumq; viribus, minus tñ acriter,
quam viri, DD. in l. quæstionis modum,
§. ignoscitur D. de qq. Simanc. de Cath.
inst. tit. 52. Iacob. Portius cons. 99. Fari-
nac. d. tom. 1. p. 2. q. 41. n. 103. Flam. Car-
thar. in Pract. interrog. reor. lib. 4. cap. 1.
19 † Idē de cæteris priuilegiatis ratione
debilitatis, qui torqueri possunt mo-
deratius, dū tamen absit omne mor-
tis periculum, vt traddunt Carer. in
Pract. tit. de inditijs tract. 2. §. quæ per
sonæ n. 37. Plaza de delict. lib. 1. c. 32. nu.
12. Fran. Personal. tract. de inditiis, n. 15
20 †Excipiendæ tamen prægnantes, fa-
bore partus, donec peperint, l. preg-
nantes D. de pœn. quas ideo, nec terre-
re posse affirmat Ant. Gomez d. ca. 13.
21 n. 4. †Nec post partum in dies XL.
Iul. Clar. in Pract. §. fin. q. 64. Carer. tit.
de negat. crim. n. 34. Nec postea si pue-
rum lactāt, idem Clarus d. q. 64. & ibi
Baiard. Marsil. in l. edictum D. de qq. n.
22 24. †Item mutus, & surdus à natura,
nec torqueri possunt, nec terreri, vt
traddunt Ghirland. tit. de qq. & tort. c.
7. n. 8. Carer. in Pract. tit. de inditis, &
tort. §. circa tertium, quæ pers. n. 4. Ant.
23 Gomez d. tom. 3. c. 1. n. 69. † Nam cum
non possint ex sua confessione signis
manifestatadamnari, frustra expecta-
retur eius euentus, cuius effectus ni-
hil operatur, l. hæc stipulatio §. Diuus,
D. vt legator. nom. caueat.
24 ¶ Iudex tamen, si quos ratione pri
uilegij, aut ætatis, vel alia causa de iu
re torqueri non potest, si aculeo subij
ciat, & reus in tortura fateatur cri-
men, de quo accusatur, teneri, ex ta-
li confessione non potest damnari,
Hipp. Marsil. in l. edictum D. de qq. ex
n. 25. Brun. de inditiis p. 2. q. 3. Duen. reg.
190. Foller. in Pract. p. 3. princip. p. 3.
v. etsi confitebuntur, n. 75. Ant. Gom. d.
25 cap. 13. n. 4. † Idem dicendum si fiat
sine plenijs inditijs, gl. & DD. in l. pe-
nult. D. de qq. cum aliis per Roland. cons.
3. ex n. 55. & cons. 12. n. 91. vol. 3. & de
comm. testantur Mascard. de probat.
vol. 3. concl. 1385. n. 4. Ant. Gom. d. c. 13
n. 25. Foller in Prat. v. etsi confitebuntur
d. p. 3. n. 1. †Etiamsi noua superueniant 26
inditia, aut aliás confessio verificata
sit, vel milies ratificata, vt traddunt
Bursat. cons. 20. ex n. 22. vol. 2. Riminal.
cons. 88. n. 54. vol. 1. Mascard. de probat.
concl. 353. & concl. 1385. n. 5. † Nam 27
cum talis tortura inferri non possit,
etiam in criminibus exceptis, sine
plenijs, & legitimis inditijs, vt trad-
dunt Alberi. in rub. ad l. Iul. Maiest. n.
3. Conrad. in Pract. tract. 2. de inditijs,
§. circa quartū quomodo ad tort. n. 7. †Iu- 28
dex enim eam inferendo facit con-
tra legem, quæ ideo non solum actū,
sed omnia pariter ex eo secuta irrita,
& inania sunt, l. non dubium C. de legib.
cum ali s per Menoch. lib. 2. Arbitr. cas.
201. ex n. 16. l. 38. tit. 18. p. 3. ibi. pero to
da cosa que por ella sea fecha nō deue otro
si valer. † Et talis confessio dicitur fa- 29
cta metu tormentorum, etiamsi reus
grauiter non sit tortus, imo nec leui-
ter, sed solum ligatus, aut ad aculeū
aductus, siue expoliatus, vt docent
DD. in l. nouissime D. quod cum fals. tu
tor. Hipp. Mars. in l. 1. D. de qq. n. 55. &
in Pract. §. expedita ex num. 2. Carer. in
Pract. tract. 2. de inditijs, & tort. §. circa
quartum, n. 15. Mascard. de probat. concl.
352. n. 14. †Et hoc verum, si reus esset 30
valde timidus, aut debilis, secus in a-
lijs, quibus sola tortura, iuris ordine
non seruato inualidat confessionē,
non tamen terror eius, aut minæ, vt
traddunt Bald. in l. 2. C. quorum appellat
n. 4. Conrad. in Pract. tit. de negatione
crim. num. 41. Anton. Gomez d. cap 13
num. 14. Iul. Clar. in Pract. §. fin. q. 64.
Paris de Put. in syndic. verb. tortura, c. 9.
¶ Idē dicendum si repetita quæs 31

tione

tione talis confessio sit ex torta, quãdo non licebat iudici repetere *Ant. Gomez d. cap.* 13. *num.* 25. *Gigas de crimine læsæ Maiest. lib.* 2. *tit. per quos crim. probat. q.* 1. *num.* 32. *Carer. in Pract.* §. 2. *num.* 5. †Idem si negatis reo defen
32 sionibus, vel copia indiciorum, per tex. in *Clem. Pastoralis in fin. de re iudic. cap. qualiter, & quando* 2. *de accusat.*...
33 †Nam defensiones nulli sunt negandę, *l. defensionis facultas C. de iure fisc. lib.* 10. etiam hæretico, vt tradunt *Boss. in Pract. tit. de inditijs, & tortur. num.* 78. *Roland. cons.* 12. *num.* 61. *vol.* 3. *Parisius cons.* 2. *ex num.* 155. *lib.* 4.
34 †Necnon reo confesso, & conuicto, quia adhuc dandi sunt termini ad se defendendum, vt probat tex. in l. *desertorem.* §. *si ad idem D. de re milit. Salyc. in l.* 2. *C. de custod. reor.* & de communi firmant *Angel. de Malefic. v. qui iudex dictis inquisit. num.* 1. *Paris de Puteo in syndic. v. condemnatio, cap.* 4. *in princip.*
35 † Quia possunt esse multę defensiones reo confesso, & conuicto, per quas non debeat condemnari, *Marsil. in Pract.* §. *vlterius, num.* 33. *Iul. Clarus d.* §. *fin. q.* 49. *Foller. in Pract. v. etsi confitebuntur p.* 1. *princip. p.* 3. *num.* 64. *Boss. tit. de confess. ex num.* 2. *Anton. Gomez d. tom.* 3. *ca.* 12.
36 †Idem dicendum si talis confessio sit extorta per iudicem non habẽtem potestatem, *cap. atsi clerici, cum ibi notatis, de iudic.*
37 † Vel pendente appellatione, á sententia torturæ *Angel. de malefic. v. quod fama publica n.* 100. *Foller. in Pract. v. etsi confitebuntur, p.* 3. *princip. p.* 3. *q.* 50. *Lancellot.*
38 *de attent. cap.* 1. *limit.* 1. *n.* 99. †Idem si iudex talem confessionem extorsit promissa reo impunitate, quam non cogitat, nec vult impendere, nec de iure potest, vt traddunt *Couarr. lib.* 1. *Variar. cap.* 2. *num.* 16. *Iul. Clar.* §. *fin. q.* 55. *ex num.* 7. *Plaza de delict. cap.* 37. *Anton. Gomez d. cap.* 12. *num.* 6. *Azeued. in l.* 3. *tit.* 3. *lib.* 1. *Recopil.*
†Nam licet hęc omnia iudici permitat *Bodinus lib.* 4. *Dæmonol. cap.* 1. quia mentiri licere asserit, quem sequũtur *Marulus lib.* 4. *Instit. bene viuend. cap.* 4. *Machiauel. lib.* 1. *discur.* 13. 39
†Nugantur plane vel delirant, nam mentiri est res simpliciter, & per se mala, & illicita, quem nec Pontifices dispensando bonam facere possunt, vt est communis Theologorum sententia cum *D. August. lib. contra mendat. & in epistol. ad* Hieron. *& in psal.* 5. *D. Thom.* 2. 2. *q.* 110. *art.* 1. *DD. Gregorius Isidorus, Inocentius, & alij, apud Gratian. Caus.* 12. *q.* 5. 40

¶ Iudex quando talẽ quęstionem infert iuris ordine non seruato tenetur actione iniuriarum, & parti damno illato, *DD. in l. iniuriarum D. de iniuriis Bald. in rubr. C. de pœna iudicis, qui male iud. & in l. filius familias D. de Iudic.* 41
†Quod verum est etiam in foro conscientiæ, & si dolo fecit grauius puto puniri, *l. fin. D. de varijs, & extrahord. l. fin. C. de pœn, iudicis, qui male iud.* §. 1. *instit. de obligat. quæ ex quasi delict. Gabriel. in Sent.* 4. *dist.* 15. *q.* 6. *Felin. in cap. tua nos de homicid.* Hippol. *in l.* 1. §. *præterea D. ad l. Cornel. de Sycar. & in Pract.* §. *successiue.* 42
†Et licet dolus debeat probari, quia in iudice non pręsumitur, *l.* 2. *C. de offic. ciuil. iud. l.* 1. *C. de prædijs curial. lib.* 10. *c. illud ca. ad audientiã de decim. Hippol. in Pract.* §. 1. *n.* 98. *Alciat. de præsumpt. reg.* 3. *præsum.* 9. 43
†Nã sententia in dubio potius præsumitur lataper ignorantiam, quam ob dolum, *Paul. de Castro in l. seruo inuito* §. *cum prætor D. ad S. C. Trebellian. Mayner. in l. culpa caret D. de regul. iur. n.* 14. *Menoch. de Arbitrar cas.* 340. 44
† Hoc fallit quãdo iudex procedit iuris ordine nõ seruato, quia tunc lex non præsumit 45

pro eo, sed aduersus eum, *Bald. et Cyn. in l. sancimus C. de iudic. Paris de Puteo in syndic. v. iudex cap. 1. n. 22. reg. 1. præsumpt. 10. ex num. 9. Menoch. lib. 2.*
46 *præsumpt. 67. ex num. 27.* †Et ita quãdo iudex aliquem condemnat, quem condemnare non debet, præter rationem, quam in æterno iudicio est rediturus, quam sciat esse exactissimam, quia vt ait Regius Vates psal. 99. *Posuisti iniquitates nostras in conspectu tuo, seculum nostrum in illuminatione vultus tui*, idest, in sæculo acta, quæ singulis horis, & momentis fecimus, illę erunt testes aduersus nos, vt docet amicus noster Ioan. *de Pineda in*
47 *Iob. cap. 10. vers. 5. num. 3.* †In humano iudicio talis iudex primo incurrit in infamiã iuris, & facti ipso iure, *l. iudices, 12. ibi, insignibus, & honore exuti, C. de dignitat. lib. 12. Auth. nouo iure, C.*
48 *de pœna iudic. qui male iudicau.* †Secũdo multatur officij amisione, *l. aliquid 11. ibi. nemo id rursus officium gerat, in quo antea decoxit.* C. de suscept. arcan. li. 10. l. iudices 12. C. de dignit. *nec sibi posthac eo honore blandiatur, quo se indignos iudicauerunt.* l. 56. tit. 5. lib. 2. Recopil. *pierdan el inzgado, i finquen inhabiles ende en adelante.* †Tertio cõdem-
49 natur ad damna, & litis expensas, *l. filius familias 15. ad fin. veram æstimationem litis præstare cogatur, D. de iudic. l. si iudex. 6. in quantum de ea re visum fuerit, D. de varijs & extraordin. cognit. l. fin. C. de pœna iudic. qui male iud. l. 2. & 3. D. ad l. Iul. repetũd. l. 24. tit.*
50 *22. p. 3. l. 52. tit. 14. part. 5.* †Quarto compellitur Talionis pœnam subire *Leuit. cap. 19. D. Matth. 7. Apocalyps. 13. Paul. ad Roman. cap. 14. cap. quisquis & seqq. 2. q. 8. cap. fin. de calumniator. l. fin. D. de accusat. l. 2. tit. 2. lib. 2. Forij l. 19. tit. 1. p. 7. l. 4. tit. 14.*
51 *lib. 4. Recop.* †Quinto damnantur in perpetuo exilio, *l. lex Iulia §. fin.* ibi, *in insulam deportari, D. ad l. Iul. repetundar. l. 26. tit. 22. p. 3.* & bonorum confiscationem, *d. auth. nouo iure confiscatis omnibus bonis in exilium mittatur, C. de pœna iudic.* †Quæ hodie pœna 52
extenditur ad mortem, etiamsi pecuniam non acceperit, l. lex Iulia §. hodie D. ad l. Iul. repetund. *si ob hominem necandum pecuniam acceperit, vel licet non acceperit colore tamen inducti interfecerit, vel innocentem damnaberit, vel quem puniri non debuerat, capite plecti debent.* †Quibus quidem pœnis nõ 53
excusatur quantumuis superior sit iudex, nam cum eo debeat artius iura seruare *l. digna vox C. de legib.* grauiori sunt pœna digni, l. 1. C. de cõduct. lib. 11. *grauior pœna constituenda est in eos, qui nostri iuris sunt & nostra arctius debent custodire mandata.*

CAP. XIX. *de quæstionis vsu non necessario.*

SVMMARIVM.

Tortura res fragilis, & periculosa. num. 1.
Tortura quam detestanda, num. 2.
Torturæ metu multi innocentes confessi sunt crimen. n. 3.
Torturæ fragilitatis sententia Ciceronis laudata. n. 4.
Reus conuictus non est torquendus. nu. 5.
Quæstionis iudicium subsidiarium quando veritas aliter haberi non potest. n. 6.
L. quoties C. de qq. exornata n. 7.
Torquendus non est reus ad hoc vt confessus non possit appellare. 8.
Reus conuictus, & confessus appellare potest. n. 9.
Iudex fatuus est, qui torquet reum conuictum. n. 10.
Conuinctus negans in tortura crimen plenas probationes ellidit. n. 11.

Iudicis

1 SED tortura res fragilis eſt, & periculoſa, & quæ ſæpe veritatẽ fallit, vt dicũt *Philoſophus in Rhetoric. ad Alexand. & Vlpian. I. C. in l. 1. D. de qq.*
2 † Quia vt ait D. Auguſt. lib. 19. de Ciuit. Dei cap. 6. *Iudicia humana de hominibus quam ſunt miſera, quam dolenda! qui dum in ſua cauſa quiſque torquetur, & cum quæritur vtrum ſit inuocens, cruciatur: & inocens luit pro incerto crimine certiſsimas pœnas.*
3 † Ideo velim iudices (quo poſsint) ab ea abſtinendos; nam multi ſunt, qui metu torturæ confeſsi

confefsi crimina inocentes periernt, vt traddit *Epifcopus Simanc. de cath. inftit. tit.* 65. & exemplis exornat *Epifcop. Simon. Maiol. tom. 1. dier. Canicul. cap.* 4. † Nam vt ait Cicero Iu-
4 rifconfultorum difertifsimus (vt tenet *Tryphonin.* I.C. *in l. cicero D. de pœnis*) ille enim lib 2. Rhetoric ad Herem. *Eis enim*, inquit, *qui torquuntur, credi non oportet, quod ex tortura veritas laboret, fitque tum minus tuta, quod varia fint ingenia hominum, varij affectus, varia tolerantia.* † Quin etiam res eft
5 non neceffaria iudicij, nam fi reus cõ uictus eft, non eft torquendus, vt crimen fateatur, cum etiam fi diffiteat, in pœnam ordinariam pofsit damnari, *Marfil. in pract. § nunc videndum num.* 52. *& in l. 1. D. de qq. num. 1. Boff. tit. de indiciis, num.* 229. *Iul. Clarus in Pract. §. fin. q.* 64. *Mafcard. de probat. lib. 3. concl.* 1385. *num.* 3. †Nam quęf
6 tionis remedium fubfidiarium eft, ideo non habendum nifi quando veritas aliter haberi non poteft. l. Diuus Pius D de qq. *fed fi aliter veritas inueniri non pofsit, nifi per tormenta, licet habere quæftionem*, l. quotiens, C. eod. *fi aliis probationibus veritas illuminari non pofsit.* † Nam licet loqui vi-
7 deatur in feruis, & pro caufa pecuniaria, generaliter tamen, in omni perfona, & pro omni crimine intelligitur, vt notant *Angel. in l. fin. C. de qq. num.* 4. *Marfil. in Pract. §. nunc videndum num.* 51. *& in l. 1. D. de quæft.* & dicit comm. *Eman. Suarez in fuis commun. lit. q. num.* 2. *Mafcard. de probat. lib. 3. concl.* 1385. *num.* 3. † Nec tor-
8 queri debent adhoc, vt confeffus nõ pofsit appellare, vt in hoc Magię crimine Conftantius, & Cõftans Impp. ftatuerunt in *l. obferuare C. quorum appell. non recipiuntur.* ibi, *obferuare curauis, ne quis maleficorum, &c. argumentis conuictus, teftibus fuperatus, voce etiam propia virium, fcelufque confeffus audiatur appellans.* †Nam reus etiam cõ- 9
uictus, & confeffus ex communiori, & receptiori fententia poteft appellare, vt contra *Bald. in l.* 1. C. *de iuram. calumn. num. 9. & alios*, eleganter probarunt *Marfil. in d. l. 1. D. de qq. ex n. 16. & in Pract. d. §. nunc videndum n. 22. idem Bald. fibi contrarius in l. 2. C. quorum appell. num. 6. Baiard. ad Clarũ in Pract. q.* 64. *Rota Lucenf. decif.* 13. *num.* 62. *Flan. Carthar. de execut. fent. cap. 1. ex num.* 81. *Anton. Gomez var. 3. cap. 13. num.* 20. †Vnde fatuum ef- 10
fe iudicem, qui torquet reum conuictum, adhoc vt appellare nequeat dicunt *Angel. de Malefic. v. fama publica num.* 94. *Marfil. in dicto §. nunc videndum.* †Nam fi in tortura negaffet cri- 11
men, de quo erat conuictus, non folum indubitata inditia ellideret, *Alberic. in d. l. edictum D. de qq. num.* 2. *Iul. Clar. d. q.* 64 fed etiã plenas probationes anularet, *Marfil. in Pract. §. nunc videndum, num. 25. & fingul.* 262 *& in d. l. edictum num.* 6. *Couarr. in Pract. cap. 23. num.* 5. *Sarmient. lib. 1. felectar. cap. 1. num.* 1. *Flamin. Carthar. de execut. fent. cap. 2. num.* 60. Et 12
quamuis iudex proteftetur reo referuare in fua firmitate probationes legitimas, talis proteftatio eum non iubat ad hoc vt contra legem faciat, vt traddit *Anton. Gomez d. cap. 13. n.* 20, quippe prohibitum eft quæftionem inferre extantibus legitimis probationibus, *DD. in l. 1. D. de qq. & in l. quotiens C. eod. & in l. 1. C. de iuram. calumn.*

¶ Si cõuictus tamen crimen con- 13
fiteatur cum aliqua qualitate nempe fe praua intentione non feciffe, in quo cafu effe torquendum, vt intentionem declaret tenuerunt, *Cardinal. in Clem. fin. de vfuris Albertin. de agnofcend. affert. q. 8. num. 12. & q.* 37.

da-

ad fin. & q. fin. num. 18. *Simanc. de Cathol. inſtit. tit.* 13. *num.* 4. *& tit.* 52. *n.* 27. *& tit.* 65. *num.* 52. *Rojas de hæretic. p.* 2. *aſſert.* 18. *ex num.* 208. † Verius tamen abſque tortura eſt condemnandus, quia poſſum ſtare tuæ confeſsioni in quantum dicis occidiſſe hominem, & non cogor ſtare tuæ defenſioni in quantum dicis te praua intentione non feciſſe, vel ad tuam defenſionem, *Bart. in l. Aurelius* §. *idem quæſit num.* 2. D. *de libert. legat. Bald. in l. vnica,* C. *de confeſſ. n.* 42. *& in cap. dudum num.* 35. *de elect. Hippolit. in l.* 1. *num.* 30. D. *de qq. & in Pract.* §. *poſtquam num.* 23. *Felin. in cap. cum venerabilis, de except. num.* 12 *& in cap. cum dilecti num.* 18. *de accuſat. Boer. deciſ.* 164. † Et licet contrariam tenuerint ſententiam *Salycet. in d. l. vnica,* C. *de confeß. oppoſ.* 4. *Alexand. conſ.* 1. *num.* 40. *volum.* 1. *Hippol. conſ.* 36. *num.* 30. dicens eſſe communem veriorem contra Bartolum. *& ipſe Bart.* ſibi contrarius, eam ſequitur *in l. eum qui de iure iur. & Bald.* ſibi etiam contrarius, *in* §. *item vaſallus cap.* 1. *de controuerſ. in vſib. fœndor. & in l. non codicillos C. de codicill. n.* 2.

14

15

16 †Nullus tamen eorum tenet reum eſſe torquendum, ſed liberum dimitendum, nam confeſsio cum aliqua qualitate facta non poteſt ſæparari, ſed debet acceptari intotum, vel repudiari, *l. non vtique* D. *de except. cap. exceptionem obiciens de reg. iur. lib.* 6. *gl. in l. ſiquidem* D. *de except. & in l.* 2. C. *de donat. ante nupt. cum alijs per Tiraq. de pœn. caſ.* 30. *num.* 17.

17 †Nam voluntas ex qua oritur confeſsio eſt indiuidua, *l. ſi ijs, qui legem D. de teſtam. l. fidei commiſſa* §. 1. *de leg.* 3. *l. in hoc indicio* D. *familiæ herciſcund. l. dicere, de arbitr.* Ideo ſeparari non poteſt ne vna, & eadẽ res diuerſo iure cenſeatur, *l. eum qui* D. *de vſu capion. cap. cum in tua de decim. cap. cognouimus,* 12. *q.* 2. † Quare vt incidenter tot controuerſias componam, dicendum eſt in reo conuicto, qui ad ſuam deffenſionem crimen fatetur, aut prauam intentionem negat, primam procedere, vt nihilominus condemnetur, ita declarant *idem Bart. in l. diuus* D. *de re iud. Bald. in d. l. vnica C. de confeſſ. num.* 43. *& in l. decem,* D. *de verbor. Iaſſ. in l. vt vim* D. *de iuſt. & iur.* 18

†Nam confeſſo delicto reus tenetur probare feciſſe ad ſuam defenſionem *Bart. in l. nemo ex his* D. *de regul. iur. Boer. deciß.* 164. *num.* 15. *Boſſ. in Pract. tit. de Confeſſ. num.* 4. *Iul. Clar. in Prax.* §. *homicidium, & dicit communem Decius in cap. paſtoralis num.* 15. *de except.* 19

† Secunda procedit quando delictũ ex ſola confeſsione rei tã tum conſtat, quæ ideo cum eadem qualitate, & vnico verborum contextu eſt accipiendũ, & propterea liber dimitendus eſt, *Abb. in cap. auditis n.* 32. *de præſcript. quod dicet mirabile ibi Felin. num.* 16. *&* 30. *& in c. cum venerabilis num.* 15. *& in cap. cum dilicti, num.* 18. *de accuſat. & in cap. afferte, de præſumpt. & in cap. ſignificaſti de homicid. Hippol. in Pract.* §. *poſtquam num.* 24. *& in l. reperi* D. *de qq. num.* 30. *& conſ.* 129. *num.* 2. *& ſing.* 185. *Boer. deciſſ.* 164. *Anton. Gomez variar.* 3. *cap.* 3. *num.* 26. 20

† Neque in crimini hæreſis aliud tenerem, quia quando teſtimonium de conſcientia alicuius requiritur, cuique de ſe ipſo creditur, *l. Theopompus.* D. *de dote prælegat. l. fin.* C. *ad l. Iul. repetund. cap. fin. de voto, cap. mulieri de iure iuran. cap. in noſtra de procurat. cap. ſtatutum* §. *aſſeſſorem de Reſcript. lib.* 6. 21

¶ Si tamẽ non conuictus crimene de plano fateatur ſine quæſtione ſtatim condemnandus eſt, *l.* 1. *& ibi omnes,* C. *de confeſſ. l. confeſſus* D. *de cuſtod.* 22

tod. reor. l. cum sententiam. C. de pœn. l. proinde D. ad l. Aquil. Etiam si processus sit inualidus, *cap. Pisanis de restit. spoliat. cap.* 1. *de accusat. lib. 6. Bald. in l.* 1. *D. de iurisd. omn. iud. & in l.* 2. *C. de re iudic. cum alijs per Anton. Gom. tom.* 3. *cap.* 12. *n.* 8.
23 †Et quamuis talis confessio vltra deducta in processu se extendat, quia omnia defecta supplet, cum sit maior probatio omnibus alijs, vt ex multis firmat *Prosper. Farinac. tom.* 1. *p.* 2. *q.* 37. *num.* 19.
24 † Nec de complicibus quidem torquẽdus, nam qui se ipsum non pepercit, de alijs interrogari non debet, vt dixit *Pontifex in cap.* 1. *de confess.* siue vt ait I.C. in l. repeti D. de qq. *ijs, qui de se confessus est, in caput aliorum non torquebitur*, vel vt ait Imp. in l. fin. C. de accusat. *Nemo igitur de propio crimine confessus, super conscientia non scrute-*
25 *tur aliena.* †Nisi Magiæ crimen sit hęreticum, in quo de socijs criminis interrogantur, & de ijs, á quibus didicerunt, & vt eos manifestent torquũtur, *l. libero l. vnius § testes D. de qq. l. qui vltimo D. de pœn. l.* 8. *tit.* 30. *part.*
26 7. †Quod etiam in crimine falsę monetæ, & alijs quibusdam sancitum est, l. 1. C. de falsa moneta, *l. diuus Hadrianus D. de custod. reor. l. etsi certus l. prius* D. *ad syllan.* & specialiter in crimine lesę Maiestatis *Rojas sing.* 50.
27 *&* 183. †Quibus omnibus hęresis crimen peior est, vt traddunt DD. *in d. l. repeti D. de qq. & in l. fin.* C. *de accusat. Soto lib. de ratione tegen. secret. mẽb.* 2. *q.* 6. *Bald. cons.* 95. *lib.* 5.
28 ¶ Si tamẽ confessus est, & non cõstat de corpore delicti non est torquẽdus, vt ostendat, neque intestem, quia non est sanus mente, qui tam temerarium iudicium contra sui ipsius vitam prodidit, atque ita liber dimitẽdus est, vt docent *Bart. in l. diuus D. de milit. testam. & in l.* 1. C. *de confess. Boss. in Pract. tit. de delict. ex num.* 15. *Marsil. in Prax.* §. *postquam num.* 48.
† Quia nullius in potestate est facere 29
delictũ vbi non est, aut de illo non cõstat, *Hieron. Gigas tract. de crimine læsæ Maiest. lib.* 2. *tit. postquam crimen q.* 1. *num.* 5. neque se propria authoritate pœnæ subdere, quia nullus est dñs membrorum suorũ *l. liber homo D. ad l. aquil.* †Vt si quis confiteatur malefi- 30
casse hominem ignotum, de quo nõ cõstat tali maleficio fuisse affectum, vel dedisse toxica ad maleficiãdum, quia si alias non constat de delicto non debet reus ex tali confessione molestari, *Marsil. in l.* 1. *D. de qq. num.* 5. *& in rub. de probat. num.* 103. *& in Pract.* §. *principium num.* 5. *& cons.* 40. *num.* 6. *Foller. in Pract. v. etsi confitebuntur num.* 34. *Brun. de indicijs p.* 2. *q.* 6. *num.* 11. *Iul. Clar. in Pract. q.* 55. *Farinac. q.* 2. *num. fin.* †Nisi crimen sit hæ- 31
resis quod quia sola voluntate committitur, ideo ex sola volũtate propia confessione menifestata, damnatur, *Bald. in l. si quis non dicam C. de episcop. & cleric. Iul. Clar. d. q.* 55. *Foller. vbi sup. v. etsi confitebuntur num.* 137. *Ponzinib. tract. de Lamijs num.* 52. *Arnald. Albern. de agnoscend. assert. q.* 25. *ex num.* 1. *Mascard. de probat. lib.* 2. *concl.* 859. *ex num.* 1.

¶ Si autem non confessus propio 32
ore, sed á lege pro confesso habeatur, vt ille, qui á carceribus fugit, *l. in eos, D. de custod. reor.* & qui nollit respondere positionibus, *l. de ætate* §. *qui tacuit* D. *de interrogat. action.* vel citatus cõparere recusat, *cap. si post præstitum de confess. lib.* 6. qui omnes á lege pro confessis habentur, *Flam. Carthar. in Pract. interrogand. reor. lib.* 3. *cap.* 3. *ex num.* 17. †Ex tali præsumpta á lege cõ 33
fessione debet, vt si verê, & iudicialiter ore propio confessus esset, absque tortura in pœnam ordinariam damnari,

nari, *Iul. Clar. in Pract.* §. *fin. q.* 20.
Sarmient. lib. 1. *ſelectar. cap.* 1. *Boſſ. in*
Pract. tit. de coniectur. num. 29. *&* 34.
Anton. Gomez d. cap. 13. *n.* 25. *Farin.*
tom. 1. *p.* 1. *q.* 11. *num.* 97. †Etiam ſi ta
34 lis confeſsio dicatur ficta á lege, vt
per *Felin. in cap. nullus num.* 3. *de præ-*
ſumpt. nam vbi lex præſumit, & ſuper
præſumptionem ſtatuit firmum ius
debet obſeruari, quia tantum opera-
tur talis fictio facta á lege, in caſu fic-
to, quantum veritas in caſu vero, *l.*
vnica C. de rei vxor. action. †Et prop-
terea tantum operatur ficta confeſ-
ſio á lege, quantum vera facta in iu-
35 ditio ab homine, vt ex multis probat
Foller. vbi ſup. v. etſi confitebuntur, ex
num. 28. *Flam. Carthar. d. cap.* 1. *ex nu*
mer. 31.

36 ¶ Si tamen non confeſſus, nec cō
uictus eſt teſtibus de viſu, ſed pręſum
prionibus tantum indiciatus, notan-
dum eſt, quod ſi hęc ſunt indubitata,
vt in l. ſciant cuncti C. de probat. & le-
gime probantur, non debet reus tor-
queri, ſed tanquam ex concludenti
probatione cōuictus, damnari, vt pro
bant *Menoch. de præſumpt. lib.* 1. *q.* 91.
ex num. 1. *Oſſalc. deciſſ* 79. *ex num.* 6.
†Quod intellige verum quando reus
37 nulla ratione ſe valet excuſare, nam
ſi ſe aliqua exceptione tuetur, vt quo
ad minus delatoris intentio dubia re-
datur, libar dimitendus eſt, quia ad
conſequendam abſolutionem ſuffi-
cit delatoris intentionem dubiam
reddere, *Bart. in l. non ſolum, §. ſed vt*
probari D. *de operis noui nuntiat. Iaſ. in*
l. non hoc C. *vnde legit. Decius in cap. in*
præſentiam ex num. 2. *de probat. Felin.*
in cap. ſignificaſti de homicid. †Neque
38 propterea eſt torquendus, nam quan-
do actus duobus modis intelligi po-
teſt, factum præſumitur á lege, vt mi
nus contineat delictum, *l. ſi quis inten*
tione D. de iudic. Alciat. de præſumpt.
reg. 3. *præſumpt.* 35. *n.* 10. †Quia delic 39
tum non præſumitur *l. merito D. pro*
ſocio, l. Arrianus D. *de actionib. & obli*
gat. l. ſemper in obſcuris D. de regul. iur.
cap. decidum de præſumpt. cap. ſtote de
reg. iur. Bald. in l. 1. *C. de ſeruis fugit.*
ex num. 7. *Alciat. vbi ſup. præſumpt.* 1.
Hypol. in l. 1. C. *ad l. Cornel. de ſicar.*
num. 68. *& ſing,* 218. *Albertin. de ag-*
noſcend. aſſert. q. 25. *num.* 17. †Vbi au 40
tem lex non præſumit, nec iudex de-
bet præſumere . . . . .

¶ Si autem prædicta inditia nō le- 41
gitime probantur, vel non ſunt indu-
bitata, & reus negat delictum in cō-
feſsione, liber dimitendus eſt, quia
iuramētum ibi delatum tollit omnē
malam ſuſpicionem. † Niſi crimen 42
ſit hæraſis, in quo, quia nec ſuſpicio-
nes quidem de fide ſunt prætermitē-
dæ reus non dimititur, ſed admititur
ad ſe purgandum, *Simanc. de Cathol.*
inſtit. tit. 56. *ex num.* 2. † Niſi verba 43
ſint dubia, vel facta, hoc eſt quod du
plicem habeant ſenſum, quia ſunt in-
terprætanda in fauorem rei, vt non
contineant delictum *l. hodie l. præſes*
l. interprætatione D. de pœn. cap. cum di-
lecti de accuſat. †Et propterea dimitē- 44
dus eſt, quia illud quod multiplicitet
intelligitur veritas ignoratur, *vt ex*
Boetio refert Bald. in l. ſcire leges D. de
leg. num. 3. *& in l. teſtium C. de teſtib.*
num. 10. *Bart. in l. in ambiguo* D. *de re-*
bus dubijs. † Quod etiam in crimine 45
hæreſis verum putat *Albertin. de a*ſ-
noſcend. aſſert. q. 29. *num.* 19 *& q.* 8.
num. 11. *& q.* 34. *ex numer.* 48. *& de*
hæretic. lib. 6. *q.* 13. *num.* 19. *Rojas de*
hæretic. p. 1. *num.* 201. *&* 366.

¶ Neque in delictis ocultis, & dif 46
ficilis probationis quæſtionis vſus hai-
bendus eſt, quia aliter veritas haberi
non poſsit, nam eo ipſo quod oculta
ſunt crimina nulius iudicantis ſunt iu
riſdictione, *cap. erubeſcant* 32. *diſt. cap.*
in

n scripturis, dist. 96. †Quia iudicia humana non iudicăt de ocultis, *cap. tua nos, cap. sicut de simonia, cap. a nobis de sent. excommunic. Reg. 1. cap. 16. cap. Deus quando 24. quæst. 3. Victoria in D. Thom. 2. 2. q. 11. art. 3.*
47 †Nam occulta diuino Throno sunt reseruata, *D. Thom. 2. 2. q. 95. art. 8. Nauarr. in Manual. cap. 11. num. 39. Remig. lib. 3. Dæmonolat. cap. 9. Petr. Gregor. in Syntag. lib. 48. cap. 19. Andr. Gail. lib. 2. de pace public. cap. 7. n. 24.*
48 †Et ita iudex in illa procedẽs peccat mortaliter, quia diuinam vsurpat iurisdictionem, vt tradidit D. Paul. Corinth. 1. cap. 4. *Nolite ante tempus iudicare.* Cuius rei rationem subdit, *quo vsque veniat Dominus, qui illuminauit abscondita tenebrarum, & manifestauit consilia cordium.*

CAP. XX. de purgatione Canonica.

SVMMARIVM.

Purgatio canonica est de obiecto crimine ignorantiæ ostensio. n. 1.
Purgatio canonica lege Moysi in vsu. n. 2.
Purgatio criminis apud Israelitas. n. 3.
Purgatio canonica pro omni crimine in primitiua Ecclesia inducebatur. n. 4.
Purgatio canonica non solum priuatis hominibus, sed nobilioribus indicta. n. 5.
Pontifices Max. qui de obiecto crimine se purgarunt. n. 6.
Purgatio canonica hodie in crimine hæresis tantum. n. 7.
Suspiciones de hæresi dissimulandæ non non sunt, n. 8.
Purgationi canonicæ, quæ requirantur. num. 9.
Infamia non censetur, apud vulgares, sed apud probos viros. n. 10.
Suspicionibus credere non debet iudex magis quam leges. n. 11.
Purgatio canonica principio per ius iurandum, aut Eucharistiæ aßumptionẽ. num. 12.
Anabaptistæ negant iurare licere. n. 13.
Sacramentarii negant ad criminis probationem sacramenta sumere. n. 14.
Purgatio per sacramentum licita. n. 15.
Purgatio per sacramẽti assumptionem laudata. n. 16.
Lotharius Rex sacramenti assumptione se purgauit. n. 17.
Charitate refrigerata purgatio per sacramentum esse desiit. n. 18.
Purgationes vulgares ex vulgi vsurpatione sunt inductæ. n. 19.
Purgatio canonica hodie per testium depositiones. n. 20.
Testium numerus in purgatione canonica varius. n. 21.
Testes in purgatione canonica quales esse debeant. n. 22.
Defensionis facultas reo auferenda non est. n. 23.
Purgationis ritus in tribunalibus Inquisitionis. n. 24.
Pœna varia pro vno crimine imponi non potest. n. 25.
Duplex tribulatio non est inferenda. n. 26
Reus pluribus pœnis non est grauandus. num. 27.
Reus in purgatione deficiens pro conuicto habetur. n. 28.
Reus in purgatione deficiens admititur ad pœnitentiam. n. 29.
Reus in purgatione deficiens, qui dicatur. num. 30.
Purgationi satis faciens reus liber dimitẽdus est. n. 31.
Iudex pronior debet eße ad absoluẽdum, quam ad condemnandum. n. 32.
Humanæ fragilitatis est abutere potestate. n. 32.

Pur-

1 PVRgatio canonica nihil aliud est, quam de obiecto crimine innocētiæ ostensio, vt tradunt *Alex. Ales. p. 3. q. 45. memb. 3. Syluester, Gofr. & alij*
2 *in summ. v. purgatio.* †Cuius origo reperitur in sacris litteris, nam in lege Moysi suspectus de furto iurare tenebatur, quod non extenderit manum
3 in rem proximi sui, *Exod. c. 22.* †Et maiores natu ciuitatis suspectæ de homicidio, purgabant illam dicētes, Deut. cap. 21. *manus nostræ non effunderūt san*
4 *guinem hunc, nec oculi viderunt.* †Ex quibus & alijs sacrę Scripturę locis, quos conger *Alex. Ales. d. q. 45.* in primitiua Ecclesia purgatio canonica pro omni crimine inducebatur, vt patet ex *tit. de purgatione canonic. in Decretal.*
5 †Qua nō solum priuati homines, sed multi etiā Pontifices Max. vsi sunt, ac de grauibus criminibus difamati innocentiā suā in populo ostenderūt publice se purgantes, vt tradit D. *Aug.*
6 *lib. de bono viduit. c. 22.* † Quemadmodū Paschal. I. Damasus, Symachus, & alij Pont. Max. corā populo solēniter purgati sunt, & Leo III. coram Carolo Magno, Gregor. VII. coram Henriquo IIII. Sixtus III. coram Valentinian. & Pelagij I. coram Narsete, vt referunt *Platina & cæteri in vitis Pontif. cap. mandastis cap. auditum 2. q. 5. Pighius lib. 6. hierarch. eccles. c. 17.*
7 †Et licet iā hodie in alijs criminibus in vsu esse desierit, in crimine tamen hæresis purgatio canonica etiā nunc vsitata, & in sacro Inquisitorum foro frequentata est, ad tolendas fidei suspiciones, vt notat *conciuis meus Episc. Simanc. de* Cathol. *instit. tit. 56. num. 1.* quidquid dicat Ouid.

Conscia mens recti famæ mendatia ridet.

8 Et quanuis de hæresi suspiciones ętiā leuissimæ dissimulandę non sint, vt traddit *Rufin. lib. 1. inuectiuar. in Hieron.* quia hæresis est fornicatio, & adulteriū animæ, *Deuter. c. 31. Oseas cap. 4. Hierem. 3. Ezech. 16.* †Ad hoc vt pur- 9
gatio canonica inducatur, necessariū est quod reus laboret publica infamia, & quod crimen plené probatū nō sit, nā si horū alterū defiit, nō purgatione, sed condēnatione, vel absotione causa peragenda est, *c. nos inter, cap. si quis de gradu, c. cum dilectis de purgat. canon.* †Nec temere censeri debet 10
quispiā difamatus, si apud vulgares, malebolos, infames, aut leues homines male audiat, dum apud bonos, & graues viros eius existimatio læsa nō sit, *cap. cum in iuuentute cap. penult. de purgat. canonic. cap. in cunctis 11. q. 3. c. Inquisitionis §. vlt. de accusat.* † Quia 11
nō debet credere plus suspicionibus, quam leges ipsæ credunt, nam vt ait Tertul. in Apolog. c. 8. *Multū in vtraq; parte creabro fama mentitur, & tam de bonis mala, quā de malis bona falso rumore concelebrat.*

¶Principio hęc purgatio fiebat, aut 12
per ius iurandum, *cap. præbyter cap. super causam cum alijs, 2. q. 4.* aut per sacro sanctam Eucharistiæ sacramenti asūptionem, *cap. sæpe contingit, c. si Episcopi d. 2. q. 4.* †Quam quidem impug- 13
nantur hæretici, nam Anabaptistæ contendunt nunquam licere iurare, nec in iudicio quidem, quos late refutarunt, *Alf. Castro de iusta hæretic. punit. lib. 10. & Gregor. Valent. in 2. 2. disp. 6. q. 7. punt. 3.* †Et Sacramenti 14
purgationi irridet *Hotoman. in Fœud.* quia rabula ille cum Caluino suo præceptore, non credit sub panis specie Deū viuū esse: nos eutem, qui credimus, & illius præsentiam, seu trāsubstantiationē verā fatemur, etiā ad crimina detegenda, ex traditis *Thom. Sanchez in summ. tom. 1. lib. 2. c. 34. n. 13.*

15 † Hanc similiter purgationem licitã asseueramus, ex eiusdem met Christi verbis, apud D. Ioan. c. 6. *Qui manducaberit panem hunc, & biberit calicẽ Domini indigne reus erit corporis, & sanguinis Domini.*
16 † Vnde hãc purgationem vt diuinã cõmendant Pontifices *in c. moniales, c. siquis de gradu, c. quotiens, ca. ex tuarum, cap. cum in iuuentute de purg. canon.*
17 † Et ideo ad eã Nicolaus Pontifex Lotharium Regẽ admisit, vt author est *Segisbert. in Chron. an.* 870. nã vt ait Apostol. Corinth. 1. c. 11. *probet autem se ipsum homo; & sic de pane illo edat, & de calice bibat; nam qui manducat, & bibit indigne, iudicium sibi manducat, & bibit.*
18 † Sed quia refrigerata charitate (vt inquit Apostolus) iuris iurandi contempta religio, quæ satis Deũ habet vltorem, *c. atsi Christus, de iure iuran.* litigantiũ spem falleret. Et sacramentum Eucharistiæ suspectis dandum non sit, *c. dilecti, de purgat. canon. c. tribus de consecrat. dist. 2.*
19 † Ad purgationes vulgares homines descẽderunt, quæ nullo legitimo vsu, sed quadã vulgi vsurpatione, & obseruatione superstitiosa introductæ sũt, *vt late probamus lib. 1. de Magia diuinat. c...*

20 ¶ Hodie autẽ in causis fidei ad tribunalia săctæ Inquisitionis huius purgatio fit per testiũ depositiones, quos purgatores iura vocant, *vt per DD. in cap. inter solicitudines de purgat. canon. Campegius ad Zanchin. c. 11.*
21 † Quorũ numerus varius á legislatoribus adducitur, modo plus, modo minus, pro vt vnusquisq; laborat infamia, *c. omnibus, c. præsbyter 2. q. 5. c. ex tuarũ de purgat. canon. c. significasti de adulter. c. Inquisitionis, §. fin. de accusat.*
22 † Qui eligi debent ij, qui eandem dignitatẽ, & conditionem habeant quam reus, sed si tales non inueniantur eligẽdi sunt saltẽ viri probi, & catholici, qui vitã, & mores suspecti, tã anteactã, quám præsentia nouerint, honesti, & bonæ existimationis, *c. si legitimi 2. q. 4. c. cum P. Mãconela, c. constitutis, c. inter solicitudines, c. cum dilectus de purgat. canonic.*
† Et si tales inueniri non poßint, admitendi erunt alij expurgatores, quamuis æque idonei non sint, ne prorsus eis defensionis facultas auferatur, *c. cum in iuuentute ad fin. de purgat. canon. Abb. in d. c. inter solicitudines de purga. canon. Archidiac. in c. si legitimi 2. q. 4.* 23
† Quorum examinandi ritum, in vnaquaq; sancti Officij causa, in quibus talis purgatio admititur, post Eymericum, & alios traddit *conciuis meus Episcopus D. Iacob. Simanc. de Cathol. instit. cap. 65. ex n. 26.* 24

¶ Neque asentior eis, qui dicunt reum vehementem suspectum prius torqueri, deinde si negauerit, cogere purgationem subire, & si expurgatus, compellere abiurare, quia cũ hæc sint variæ, ac diuersæ pœnæ, pro vno crimine imponi nõ possunt, *l. senatus D. de accusat. cap. at si clerici, §. fin. de iudic. cap. sceleratior, cap. sunt plures, de pœnit. dist. 3. c. presbyter. dist. 81. c. quid ergo 23. q. 5.* 25
† Nam vt ait Nahum propheta c. 1. *Non consurget duplex tribulatio, neque vindicauit Dominus bis in id ipsum.* 26
† Nec ciuiles leges permitunt pluribus actionibus experiri, quia multum refert an vna, an pluribus experiaris, quinimo in crimiualibus, vbi magnum est, an vna dũtaxat, vel pluribus pœnis graueris, *l. quod in hæredem §. eligere, de tribut. l. cum filius §. variis deleg. 2. l. absentem §. aduersus de pœn.* 27

¶ Et quia reus in purgatione deficiens pro cõuicto habetur, debet pœna ordinaria puniri, dummodo iudicis arbitrio temperetur, *cap. de h..c de simonia, capit. inquisitionis de accusation. Abb. Hostiens. & reliqui in cap. inter solicitudines de purgat. canonica* 28

26 *uica, & in c. accedens de accusat.* †Nam si pœnitentiam agere vellit, admititur, nisi forte relapsus sit: nam si is ad mitendus est, cuius hæresis testibus, & propria confessione probatur? multo magis ille, qui præsumpta quadã, seu ficta probatione conuincitur, *l. filio quem pater D. de liberis, & posthum. cap. afferte de præsumpt.*

30 †Et dicitur in purgatione deficere ille, qui ab omnibus expurgatoribs derelinquitur, vel à maiore parte, vel aliquibus, pro vt iudicis arbitrio, *l. quod maior D. ad municipal. l. duo ex tribus, D. de re iudic. l. 1. D. de iure deliberan. c. ad abolendã de hæret.*

31 ¶Si tamen reus ab omnibus compurgatoribus laudatur, & corũ testimonio inditia excludit, nõ debet amplius melestari, sed liber dimitti: nam qui tormenta vincit, purgat, quæcũq; inditia: & qui purgationi canonicę satisfacit, absoluendus est, & boni testimonij vir declarandus, vt traddit *Simanc. de Cathol. instit. tit. 56. ex nu. 20.*

32 †Quia non debet iudex plus suspicionibus credere quã leges ipsæ credũt, nec ei suspectus deinceps reus est habendus, vbi iura omnem suspicionem purgatam esse declarant, & eo maximé cum pronior debeat esse ad absoluendum, quam ad condemnandum, *cap. iudicet 3. q. 7. l. quæstionis modũ D. de qq. cap. iudicantem 30. q. 5. cap. stote de reg. iur. l. absentem, D. de pœn.*

33 †Et eo magis quanto se alijs superiorem putat, vt traddit *Senec. lib. 2. de Ira*, Non enim est potẽtia nocere, sed imbecilitas, quia humanæ fragelitatis est abutere potestate, *Machab. 2. c. 7.* nam vt ait Ouid. lib. 3. eleg. 5.

Quo quisque est maior, magis est placabiles iræ,
Et faciles motus mens ingeniosa capit.

Cap. XXI. de criminis abiuratione.

SVMMARIVM.

Magus hæreticalis suspectus cogitur crimen abiurare. n. 1.
Abiuratio hæresis, quid sit. n. 2.
Abiurantes, quid facere teneantur. n. 3.
Abiuratio de leui, & de vehementi. n. 4.
Abiuratio ab omnibus hæresi suspectis publice præstatur. n. 5.
Hæretici oculti, & pueri intra priuatos parietes abiurant. n. 6.
Violenter suspectus non solum crimen, sed omnia debet detestari. n. 7.
Hæresim abiurans, de vehementi in quacunque postea dilabeatur, punitur. n. 8.
Abiurans de leui si postea dilabeatur non punitur, vt relapsus n. 9.
Relapsus non est, qui de leui abiurauit. 10.
Abiurans de leui, neq; ex probatione, neq; presumptione reputatur hæreticus. 11.
Abiurare recusans, vt impenitens traditur curiæ seculari. n. 12.
Abiurans non solum errores, sed autores, & libros detestatur. n. 13.
Abiurans debet Catholicam veritatem confiteri, & contraria damnare. n. 14.
Abiurationis formulæ variæ. n. 15. et 16.

Magus de hæresi crimine suspectus, vt hæreticus cogitur crimen abiurare: de leui si leuibus fuerit difamat⁹: de vehementi, si magnis & vehementib⁹, de violẽti tũ si de violenta suspicione laborauerit, vel si vere & formaliter sit hæreticus, vt traddũt *Sprẽger. in Mall. p. 3. q. 19. Eymeric. in direct. Inquis. p. 2. q. 55. Zanchin. de hæretic. ca. 41.* 1

†Est autem abiuratio in hoc casu solẽnis hęresum detestatio, cũ assertione contraria Catholicæ veritatis, vt colligitur ex *c. Ego Berengarius de cõsecrat. dist. 2.* & ex *c. ad abolendã, §. illos quoque, de hæretic.* & ex *c. super eo.* & ex *cap. accusatus de hæretic. lib. 6. cap. inter solicitudines de purgat. canonica.* 2

3 Nā qui tale suspicione laborant de-
bent cū abiuratione generali omniū
hæresum,& aperta,atq; clara errorū,
de quibus sunt suspecti canere palino
diā, & contraria asserere, & iurare,se
nūquā ad abiuratos errores rediturū:
& hęc omnia conscripto libello abiu
rationis propia inscriptione munito
confirmare,quæ cuncta ab Apostolo
rū temporibus recepta fuere testatur
Simanc. de Cathol. instit. c. 55. n. 8. & 10.
4 †Hac tñ differentia,quod qui iurat de
leui, intra priuatos Inquisitoris parie
tes,debet eā recitare;si tamē de vehe
mēti,vel violēta iurandū est publicé
conuocato populo, vt traddit *Rojas
sing. 1. n. 26.* licet Eymericus vtranq;
publicé fieri deberi cōtendat, cū, qui
abiurat publicé sit de hæresi suspec-
tus, *in direct.* Inquis. *p. 3. n.* 161. †Nam
5 olim errores obiurabantur in Conci-
lijs generalibus, & prouincialibus, in
quorū loco publica adiuratio succe-
dit,ab omnib⁹ de hæresi suspectis prę
standa,etiā si impubes,aut doli capax
ab iurauerit, *c. si quis episcopus 1. q. 7. c.
ad abolendam de hæretic. c. inter solicitu-
6 dines de purgat. canonic.* †Exceptis pue-
ris intra pupilarē ætatem, & qui ocul
tas hæreses profitetur,qui pro leui sus
picione publicé abiurare solent, sed
priuatim in auditorio,siue camera In
quisitorum, vt in *prima Const. Hispal.
cap. 5. & tertia Vali solet. cap. 12.*
7 ¶ Debent enim violenter suspecti
quando crimen fatētur,& parati sunt
abiurare,& reddire ad sanā mentem,
detestare non solū errorē, de quo ac
cusantur,sed omnes alios Catholicæ
fidei contrarios, quia Christianus nō
est,qui omnia fidei contraria non de-
testatur,vt traddunt *Simanc. de Cathol.
8 instit. tit. 1. n. 12. & tit. 57. n. 7.* † Et ita
postea,in quacunq; hęresi reperiatur,
(etiā si nominatim nō sit abiurata)
tanquam relapsus punitur, quia om-
nia in genere abiurauit, *c. litteris, §. quo
circa, de præsumpt. Simanc. & sprenger.
vbi sup. Eymeric. in direct. Inquisi. p. 2. q.
55.* †Leui quoq; suspicione laboran- 9
tibus debet indici abiuratio tantum
specialis hæresis,de qua leuiter suspec
ti, cum etiā si relabeantur in hac,aut
alia hęresi non puniantur, vt relapsi,
*c. accusatus de hæret. lib. 6. Simanc. d. tit.
1. n. 19. Rojas sing. 1. nu. 26. Eymeric. vbi
sup. d. p. 3. n. 161.* †Vnde falsū est quod 10
multi testantur,eumquoq; qui de le-
ui abiurauerit,si iterum incidat, vt re
lapsum esse puniendū, *Ancharr. in d.
c. accusatus, notab. 6. Afflict. in Constit.
Siciliæ tit. 1. col. 8.* quia id expresse sa-
cros canones aduersatur, vt traddit
Pegna in direct. p. 2. schol. 64. †Nā de le 11
ui abiurans,neq; ex probatione, neq;
ex iuris fictione reputatur hæreticus,
sed tantū suspectus, quare relabendo
non cōuincitur,neq; de hæresi, quam
fuit abiuratus,neq; de alia,quia in ge-
nere non abiurauit, vt traddit *Simāc.
d. c. 53. n. 5. Sprenger. d. q. 19.* †Nisi ab- 12
iurare recusauerit, in quo tā qui leui,
quam qui vehementi laborant,vt per
tinaces,&impœnitentes tradūtur cu
riæ sęculari, *d. c. ad abolendā de hæretic.*
nā vt ait Leo ille magnus ad Aquila-
nens. Episc. epist. 10. *qui correctos se vi
deri volunt ab omni suspicione se purgēt,
& obediēdo nobis probent se esse nostros.*
¶ Et in tali abiuratione non solū 13
errores de quibus sunt suspecti tenen
tur abiurare, sed eorū etiā authores,
& libros, & dānatos asserere, *c. salu-
berrimum 11. q. 7.* vt de Pelagio hæreti
co testatur *D. Aug. ad Innocent. epist.
95.* †Atque simul debet catholicā ve 14
ritatem suis erroribus contrariā con-
fiteri, ac se protestare in eius fide de-
cesurūt,& iure iurādo asseuerare,vt in
Ephesina synodo decisū est aduers⁹
Nestoriū, *sentias autem, & doceas, quæ
nos vniuersi per orientē, & occidentē Epis
copi,*

copi, & Magistri, præsulesque populorum credimus, & docemus, idque apertissi-
15 me confiteri, *cap. donatum 1. q. 7.* †Cuius quidem abiurationis formulæ variæ sunt in iure, pro vt vnius cuiusq; criminis natura, vna præscribitur *in cap. Ego Berengarius de consecrat. dist. 2.* quam retulit *Eymeric. p. 2. pag.* 181. & aliam eiusdem Berengarij, *Pegna lib. 2. schol. 24. fol. 56.* aliam *Turrecrem. li. 4. de Eccles. p. 2. cap. 22.* aliam *Castro de iusta hæret. punit. lib. 1. cap. fin.* aliã
16 *Rojas singul.* 1. †Alias referunt *Zanch. de hæretic. cap. 20. num. 2. & ibi alias Campeg. Bern. Comens. in lucerna Inquisit. v. abiuratio Albertin. de agnoscend. assert. Cathol. q. 30. ex num. 60. Rojas sing. 1. & de hæretic. p. 2. assert. 41. n. 331. Brun. lib. 3. de hæretic. c. 6.*

CAP. XXII. de Relapsis.

SVMMARIVM.

Relapsi sunt qui iam semel crimen abiurarunt, & iterum dilabuntur. n. 1.

Relapsum quatuor species. n. 2. & 3.

Relapsus est, qui abiurat innocationem, si iterum consulat dæmones. n. 4.

Relapsus cẽsetur abiurans hæresim de qua tenetur, & omnes in genere, si postea in qualibet earum dilabeatur. n. 5.

Relapsus non censetur abiurans de leui si postea labeatur. n. 6.

Relapsus est abiurans de vehementi si postea hæreticos visitat, aut fouet. n. 7.

Relapsus censetur dilabens postquã ad purgationẽ canonicã fuit admissus. n. 8. 9.

Abiurans ex spontanea criminis confessione si relabitur non punitur, vt relapsus. n. 10.

Relapsum facit pertinatia, & impenitentia. n. 11.

Relapsus curiæ seculari traditur, etiam si petat misericordiam. n. 12.

Delinquentibus semel partitur. n. 13.

D. Matt. c. 18. de relapsis explicatus. 14.

Ezech. c. 18. et 33. de relapsis illustratus. n. 15.

RElapsi dicuntur, qui 1
prius lapsi fuerunt, & pœnitentia ducti crimen abicerunt, in quo iterum labentur, nam ante abiurationem relapsus nõ dicitur etiam si sæpissimé labeatur, *cap. accusatus cap. super eo hæretic. lib. 6. Petr. de Palud. in Sent. 4. dist. 13. q. 3. concl. 5. Castro de iustæ hæret. punit. li. 2 c. 2.* †Et horum quatuor sunt species 2
prima eorum, qui in eadẽ hæresi labũtur, quam antea abiurauerunt, *vt in c. ad abolendam, §. præsenti de hæretic.* siue deprehendatur facti euidentia, siue confessione propia, siue testium productione legitima, *vt tradit gl. in d. c. abolendam, v. deprehensus, & in c. super quibusdã, eod. tit.* †Secũdo quando 3
vehemẽter suspectus de aliqua hæresi aut sortilegio heretico abiurat errorẽ tanquã vehementer suspectus (si post talem abiurationem deprehẽsus est in eadem abiuratã hæresim incidisse) vt relapsus debet puniri, *c. accusatus in princ. de hæretic. lib. 6.* †Vt qui dæmo-
nes inuocabat, & propter hæresim, 4
aut vehementẽ suspicionem coactus fuit solẽniter abiurare crimẽ, ac deinde iterum dæmones consulit, puniri potest tanquam relapsus, vt traddunt *Archidiac. Dominic. & Franc. in d. cap. accusatus §. sane de hæret. lib. 6.* †Tertio 5
quando vehementer suspectus abiurat illã heresim de qua tenetur specialiter, & omnes alias generaliter, & postea incidit in aliã, qua primo fuerat accusatus, quia tunc etiã relapsus censetur, *d. c. accusatus, §. cum vero de hæret. li. 6.* †Sec⁹ si leuibus indiciatus iurat de leui, & postea incidit in eam, aut aliã hæresim, licet ex hoc grauius sit puniendus, non tamen debet relapso-

rum loco haberi, nec traddi curiæ sæculari, *ex d. cap. accusatus, §. si autem*
7 *levi.* †Quarto quando quis in hæresi deprehensus, vel suspectus vehementer cogitur abiurare, & postea hæreticos, vel Magos alloquitur, visitat, fovet, vel munera mittit, quia excusari nequit, quin ex approbati erroris consequentia fecisse, intelligatur relapsus censetur, *d. cap. accusatus, §. ille quoque, cap. vt officium de hæretic.*

8 ¶ Præterea non solum relapsus censetur, qui de vehementi, aut violenta suspitione abiurauit, sed etiam qui ad purgationem canonicam fuit admissus, vt iterum labens, tanquam relapsus puniatur, cap. ad abolendam, § illos quoque de hæretic. *illos quoque qui post abiurationem præfati erroris, vel postquam se propii Antistitis examinatione purgauerit, deprehensi fuerint in abiuratam hæresim incidisse sæculari iudicio, sine vlla penitus audientia decerni-*
9 *mus relinquendos.* †Nam licet Eymerico valde dificile videatur in *Direct. p. 2. q. 85. n. 7.* vbi ait consulendum esse Pontificem, & dubitanter loquitur, *in p. 3. num.* 184. vera est asserta sententia, quæ similiter confirmatur *in cap. excommunicamus, §. adiicimus de hæretic. & in cap. super eo, eod. tit. lib.*
10 6. † Et hoc verum nisi sponte crimen confiteatur, & ex vera criminis contritione ad Inquisitores sponte accedat, vt tradit *Castro lib. 2. de iusta hæretic. punit. cap.* 2. aut ocultum crimẽ manifestauerit, quia incorrigibilis nõ est, qui sponte crimen fatetur, vt tradit *Simanc. de Cathol. inst. tit. 57. num.*
11 18. †Neque qui à carcere fugit, licet pro conuicto habeatur, *l. in eos D. de custod. reor.* sufficiens est, vt quis dicatur relapsus, quia fuga non facit relapsum, sed pertinatia, & impœnitentia, & ita reijciendi sunt *Abb. in cap. cum non ab homine de iudic. Castro d. cap. 2.*

¶ Pœna autem Relapsi est, vt sine 12
spe veniæ iudici sæculari relinquatur animaduersione debita puniendus, quantumuis ad sanam mentem conuertatur, quia semel hæreticis pœnitentibus parcitur, *cap. ad abolendam de hæretic. cap. super eo, eod. tit. lib. 6.*
†Nam vt ait Plato lib. 10. de leg. *Vt* 13
impij propriori lapsu ad carcerem damnarentur: si vero rursus impietatis crimine condemnati essent morte, sine venia plecterentur, cui astipulantur *l. 3. C. de episcop. aud. l. seruos C. ad l. Iul. de vi publ. l. quicunque C. de seruis fugitiu.*
†Neque obstat dicere peccatorem ta 14
metsi sæpé sæpius relabeatur esse admitendum, quia Ecclesia Catholica nemini ad se redeũti gremium claudit, D. *Matth. cap. 18. & Ezech. cap.*
18. & 33. †Quia facile respondetur 15
aliud esse in foro interiori, aliud in foro exteriori, in illo enim semper locus est pœnitentiæ, ac hereticis etiã relapsis absolutio salutaris non denegatur, in hoc vero hæretici relapsi curiæ sæculari relinquuntur, quia bona temporalia, qualia vitam, famam, & cœtera fortunæ bona iure amisit, vt traddit *Simanc. vbi sup. d. cap. 57. n. 14. & 15.*

CAP. XXIII. de Dogmatistis.

SVMMARIVM.

Dogmatistis pœnitentiæ locus non est num. 1.

Magistri, & duces erroris grauius puniũtur. num. 2.

Fidem alterius expugnantes quam acriter puniantur. n. 3.

Dogma-

Dogmatistis ex nullo iure denegatur penitentiæ. num. 4.
Dogmatistæ ex iure Canonico ad pœnitẽtiam admituntur. n. 5.
Ecclesia solis relapsis veniam denegauit. num. 6.
Dogmatistæ ad pœnitentiam venientes admituntur. n. 7.
Impænitentibus, relapsis, & quibus nolunt abiurare venia denegatur. n. 8.
Dogmatistæ moniti, vt errorem deponãt perseuerantes sine miseratione tradun- tur curiæ. n. 9.
Suplitia acerbanda sunt in proternis, & multum grassantibus. n. 10.
Dogmatistæ quare potius quam alij puniã tur. n. 11.

1 MAgos hæreticales, qui alios in errorem inducunt, vt ipsos hæresiarcas (etiã si pœniteant) tradendos esse curiæ sæculari, docuerunt *Repertorium Inquisit. v. docere, Rojas de hæret. p. 2. assert. 43. Simanc. de Cathol. instit. tit. 47. ex num. 54. & in Enchirid. violatæ*
2 *relig. tit. 59.* †Nam Magistros, & duces erroris grauius quam alij puniri solet, *Deuter. c. 13. Numer. 25. l. hi qui C. de apost. l. quoniam nulla facinora C. ad l. Iul. de vi public. Tiraq. de pœn. cas.* 47.
3 †Nam vt Imperatores, & Iurisconsulti testantur vltimo suplicio coercendi sunt, qui illicita docere tentauerint, & qui fidẽ alterius expugnãt peruersa doctrina, *l. quicunque C. de hæretic. l. penult. C. de apostat. l. fin. C. de Iudæis, l. 75. tit. 6. lib. 16. C. Theodos. l. 1. §. persuadere, D. de seruo corrupt.*
4 †Quod licet tot iuribus fulciatur, ac tot sæculis inualuerit eorum consuetũdo, in contrarium est veritas, quia nullus est textus de iure Canonico, qui eos ad misericordiam venientes non admittat, & indulgeat; imo in Concilio Bitirrense cap. 16. de huiusmodi dogmatistis agens, ita subdit, *ipsos ad conuersionem pro vt poteritis inducentes, & conuerti volentibus vos exibeatis fauorabiles, & benignos.* † Et in 5
Concilio Tarraconens. cap... in hęc verba cauetur, *Perfecti vero hæretici si conuerti voluerint, & dogmatizantes absolutione præhabita, & abiuratione facta perpetuo carceri detrudantur.* † Neq; 6
obstat iura ciuilia iñ contrarium adducta, quia in his disponere nequeunt, ex defectu potestatis, *cap. Ecclesia S. Mariæ de Constit.* Ecclesia enim solis, relapsis veniam denegauit, quæ ad alios extendi nequit, cum iudex pronior debeat esse ad absoluẽdum quã ad condemnandum, *cap. iudicet. 3. q. 7. cap. iudicante 30. q. 5. cap. stote de regul. iur.* †Et ita hanc sententiã, quod 7
dogmatistis pœnitentibus venia condonetur, expræssẽ tenent *Eymeric. in direct. Inq. p. 2. q. 39. & p. 3. nu. 188. late Pegna, d. p. 2. schol. 46.* †Nisi no- 8
lint abiurare, aut sint impœnitentes, aut relapsi, quibus omnibꝫ ius canoni cũ diserte veniã denegauit, *c. ad abolẽdam, cap. accusatus, cap. super eo de hæretic. lib. 6. Eymeric. in direct. p. 2. q. 55. & 57.* † Aut tales Dogmatistæ 9
moniti sint errorem deponere, vt Lutherus in Concilio Trident. quæ, est canonica admonitio, & sic redeũtes, licet non relapsi censeãtur, incorrigibilis, quos ius Canonicum traddi iuuet curię sæculari, quia Ecclesianon habet condignam pœnã puniendos, *cap. cum non ab homine de iudic. c. nouimus, de verbor. signif.* †Nam in pro 10
teruis & multis grassantibus accerbanda sunt suplitia, quia propter immanitatem facinorum licitum est iura transgredi, *l. aut facta, §. fin. D de pœn. Tiraq. de pœn. temp. cas. 49.* † Id- 11
que maxime in dogmatistis admonitis propter eorum pertinatiam, & ob

ob bonum publicum, quia Magistri perempti, prouidentur discipuli, vt salui fiant, *Amos proph. cap. 9. cum aliis per Brun. lib. 5. de seditio. cap. 6.*

CAP. XXIIII. de absentibus, & eorum bonis.

SVMMARIVM.

ABsens damnari non debet. n. 1.

Incerta cognitio est inter absentes. num. 2.

Crimina obiecta fateri videtur, qui sæpe monitus purgandi se ocasione non vtitur. n. 3.

Absens conuictus quibus præmissis possit damnari. n. 4.

Contumacia delictum est, per quod possit reus damnari. n. 5.

Contumax non plectitur in amissione vitæ, vel bonorum. n. 6.

Absens nisi in crimine lesæ Maiestatis damnari non debet. n. 7.

Contumax, & positionibus non respondẽs, habetur pro confesso ex fictione iuris. num. 8.

Confessi habiti a lege dum volunt probare contrarium audiuntur. num. 9.

Tertius admititur ad probandam ignocentiam rei. n. 10.

Sententia contra absentem lata potius præsumitur ob contumatiam quam ob delictum. n. 11.

Sententia contra absentem potius interlocutoria, quam difinitiua censetur. n. 12

Sentẽtiæ absentis pœna non durat nisi quatenus durant contumatia. n. 13.

Reprehenditur consuetudo, quæ ex quocunq; crimine pœnam confiscationis bonorum imponit. n. 14.

Reus comparens infra annũ a die sententiæ omnia ipso iure recuperat. n. 15.

Præsentatio rei succedit in loco satisdationis. n. 16.

Præsentato reo omnia resoluuntur im vim simplicis citationis. n. 17.

Hæreticus cuius statua est cõbusta, si comparet auditur. n. 18.

Nulla temporis prescriptione a causæ defensione reus submouetur. n. 19.

Reus elapso anno auditur, quo ad personã nam bona remanent penes Fiscum. n. 20

Reus elapso anno non recuperat bona etiã si innocentiam docuerit. n. 21.

Bona allienata per fiscum im pœnam contumatiæ post annum non recuperat reus num. 22.

Bona inocentis a fisco allienata impœnam contumatiæ tenetur fiscus restituere contra communem. n. 23.

ABsens damnari non 1
debet, vt Imperator
Hadrianus constituit,
& pluribus sanctorum
Patruum decretis cõ-
probatum est, *Acta Ap. cap. 25. l. ab-
sentem D. de pœn. cap. 1. de causa posess.
& propiet. cap. 1. & seqq. 3. quæst. 9.*
†Quia vt ait D. Hieron. epist. ad Iu- 2
lian *inter absentes incerta cognitio est*,
& sicuti Menander ait, *qui prius condẽ-
nauit, quam causam luculenter audiuerit,
is malus est, quia male credidit*, & Sene-
ca in Med. *qui statuit aliquid parte in
audita altera, æquum licet statuerit, haud
æquus fuit*, nam vt ait Ouid.

Optima, nam nullo causa tuente perit.

Sed quia reorum propiũ est latitare, 3
nam qui male agit odit lucem, maio
res nostri statuerunt, vt illum qui ne-
que denunciationibus, & edictis iu-
dicum obtemperauerit, quando con
uictus est in pœnam ordinariam dam
netur, quia crimina obiecta fateri vi-
detur, qui sæpe monitus purgandi se
occasione non vtitur, *d. l. absentem, l.
1. & seqq. D. de req. reis, cap. absens, c.
decernimus 3. q. 9.* †Absens enim si ple 4
nẽ conuictus non est, sed iusta aliqua
suspicione premitur, in foro Eccle-
siastico

siastico citandus est, vt compareat, vel vocandus per edicta, vt intra certum tempus sui copiã faciat, sub pœna excõmunicationis, quod si neglexerit,&in ea persisterit cõtumatia per annũ,damnandus est tanquam hæreticus, *cap. cum contumatia de hæretic. lib.* 6. *Brun. lib.* 4. *de hæretic. cap.* 11.

5 ¶ Nam licet cõtumatia delictum sit, *l. omne delictum* §. *contumatia*, D. *de re militar*, propter quam reus multari possit, DD. *in l.* 1. D. *si quis ius dicenti non obtemper. Menoch. de Arbitrar. cas.* 280. *lib.* 1. *num.* 1. & excommunicari, *Abb. in cap. de quod vuldeo*, *n.* 10. *de iudic. cap. quærenti de verbor. sig*
6 *nific.* †Nam tamen in amissione vitæ vel bonorum plectendus est, vt ex multis firmat, *Farinac. tom.* 1. *q.* 18. *ex*
7 *num.* 37..... †Excepto enim crimine Maiestatis, in alijs etiam imponẽtibus pœnam corporalem, absens dãnari non debet, *l. absentem* §. *aduersus contumacem*, D. *de pœn. l. absentem* C. *de accusat. l.* 1. D. *de requir. reis*, *Abb. in cap. veritatis*, *ex num.* 19. *de dolo, & contumat. Boss. in Pract. tit. de requir. reis num.* 1. *Menoch. de Arbitr. lib.* 1. *q.* 80. *ex num.* 97. *Cacheran. deciss.* 105
8 *ex num.* 8. †Nam licet contumax, & positionibus non respondens habeatur pro confesso, *cap. si post præstitum, de confess. lib.* 6. hoc fit per fictionem tantum iuris, vt tenet *Cacheran. deciss.*
9 105. *num.* 6. †Et ita si vult probare cõtrarium admiritur, vt ignocentiam suam ostendat, non solum coram superiorem, sed etiam apud eundem iudicem, qui sententiam tullit, *Bald. in l. error*, *C. de iuris, & facti ignoran. num.* 14. *Iass. in l.* 2. *C. qui testam. facere poss. Alciat. de præsumpt. reg.* 3. *præsumpt.* 22. *num.* 7. *Tiraq. de Retract. ligna gier.* §. 4. *gl.* 1. *num.* 12. *Menoch. de Arbitrar. cas.* 416. *ex num.* 37. *And.*
10 *Gail, de pace publ. lib.* 2. *cap.* 8. †Quod adeó est verum, vt tertius etiam admitatur ad docendum de ignorantia rei, contra reg. *l. penult.* §. *an crimen*, D. *de public. iudic.* tradit ex *Iasone, Bonacosa, & alijs, Flamin. Carthar. de exe cut. sent. cap.* 1. *ex num.* 103. *& cap.* 3. *ex num.* 23. † Nam sententia contra 11
absentem lata potius presumitur ob contumatiam, quam ob delictum, *l. Papinianus* §. *meminisse, & ibi Bart. l. qui repudiatis* D. *de inoffic. testam. Foller. in Prax. cap.* 33. *nu.* 90. *Tiraq. tract. cesante causa p.* 1. *ex num.* 62. †Ideo po 12
tius interlocutoria, quam diffinitiua censetur ex tradditis ab *Alexandro, Socimo, & aliis in l.* 1. §. *hoc iudicium*, D. *si quis ius dicenti non obtemp.* † Cuius 13
ideo pœna non durat, nisi quatenus dnrat contumatia, *Felin. & Decius in cap. ex litteris num.* 12. *de Constit.*

¶ Et ita non obstante pœna publi- 14
cationis bonorum, quę ex quocunq; delicto hodie imponitur, *ex tit. de requir. reis*, quamuis male, quia sublata est per *Auth. bona damnatorem*, C. *de bonis proscript.* †Reus hodie comparẽs 15
infra annum á die sententiæ omnia recuperat ipso iure, si satis dederit *Alberic. in l.* 1. *C. de requir. reis num.* 4. *& de communi firmat Farinac. tom.* 1. *q.* 11. *num.* 84. *Flam. Carthar. vbi sup. d. cap.* 1. *ex num.* 389. *Iul. Clar. in Prax. q.* 44. *num.* 1. †Vel si se in carcerem præsen 16
tauerit, quod succedit loco satisdationis, vt ex dicto Farinacio, & alijs resoluit *Sebast. Guazzinus tract. de confiscat. bonor. limit.* 64. *concl.* 13. *ex num.* 2. † Quia tunc omnia acta resoluun- 17
tur in vim simplicis citationis: audi- turque reus, quo ad bona, & quo ad personam, vt traddunt *Boss. vbi sup. num.* 3. *Angel. de malefic. v. qui dicatur num.* 4. *Iul. Clar. in Pract. q.* 44. †Etiã 18
si crimen sit hæreticum, & rei statua combusta sit, vt traddit *Episc. Simãc. de Cathol. instit. tit.* 2. *num.* 20 † Quia 19
nulla

nulla temporis præſcriptione à cau-
ſæ defẽſione reus ſummoueri debet,
quin abſens audiatur, *l. 2. l. penult. D.*
20 *de requir. reis.* †Et ita verum eſt quo
ad perſonam, nam quo ad bona, elap
ſo anno, in pœnam contumatiæ re-
maneant penes fiſcum, donec inno-
centiam ſuam docuerit, & fuerit ab-
ſolutus, *l. 1. cum alijs, D. de requir.*
reis, l. 2. C. eod. l. 2. D. ſi quis caut. l. qui
commeatus, D. de re milit. cum alijs per
Boſſ. & Clar. vbi ſup. Conrad. in Pract.
tit. de contumace, & bannito, ex num. 2.
21 †Contra tamen quod elapſo anno e-
tiam ſi de ignocentia docuerit, & fue
rit abſolutus, bona non recuperare in
pœnã contumatiæ traddunt *Conrad.*
vbi prox. tit. de public. bonor. n. 40. Farin.
d. q. 11. n. 89. Guazzin. vbi ſup. limit 65
22 *concl. 13. ex n. 3.* †Idque magis ſi bona
fuerint alienata per Fiſcũ, vt facere
ſolet, nam etiam ſi compareat infra
annum, et fuerit abſolutus adhuc bo
na alienata bannitus non recuperat,
vt in praxi obſeruari teſtatur *Baiard.*
23 *ad Clar. q. 44. ex num. 9.* †Sed hæc pra
xis valde periculoſa eſt in conſcien-
tia, vt fiſcus ignocẽtis bona retineat,
ideo cõtra Baiardum, & alios ex Ro
manæ Curiæ ſtylo contrarium reſol-
uit *Guazzinus vbi ſup. ex num. 12. &*
per pulchras deciſiones Rotæ Farinac. d.
q. 11. ex num. 98.

CAP. XXV. de appellatione.

SVMMARIVM.

Appellatio eſt remedium ſalutare cõtra iniquitatem primi iudicis. n. 1.

Appellatio in omni caſu cenſetur permiſſa niſi expreſſe prohibeatur. n. 2.

Appellare poſſe negans debet oſtendere. num. 3.

Appellatio non eſt deneganda etiam diabolo. n. 4.

Appellatio non ſolum ſuſpendere verum extinguere dicitur ſententiam. n. 5.

Appellatio extinguit præſumptionem, quæ ſtat pro ſententia. n. 6.

Sententia poſtquam eſt appellata dicitur potius iniuſta. n. 7.

Præſumitur magis pro appellatione, quam pro ſententiam. n. 8.

Appellationi pendenti, nihil eſt innouandum. n. 9.

Appellatio eximit appellantem a iuriſdictione iudicis aquo. n. 10.

Iudex aquo procedens poſt appellationem facit acta nulla. n. 11.

Attentata proueniunt ex natura ipſius appelationis. n. 11.

Iudex, a quo procedens poſt appellationẽ ius, iudicem, & partem offendit. n. 12

Hereticis non datur appellatio ab Inquiſitoribus. n. 13.

Hæreſis cauſa fit de plano, & ſine figura iuditij. n. 14.

Hæreticis in Hiſpania datur appellatio ad Papam, & ad Senatum ſanctæ generalis Inquiſitionis. n. 15.

Appellatio huiuſmodi non ſolum ab difinitiua, ſed ab interlocutoria datur. num. 16.

Appellatio ab excommunicatione effectũ tantum habet deuolutiuum, non ſuſpenſiuum. n. 17.

APpellatio atheriaca dicitur, & remedium 1
ſalutaris contra venenum, & iniquitatem primi iudicis, *l. 1. D. de*
appellat. cap. ſuggeſtum eod. tit. in Decre
tal. † Et ita in omni caſu cẽſetur per 2
miſſa miſi expreſſè reperiatur prohi-
bita, *gl. in l. qui reſtituere, D. de rei vin*
dicat. †Vnde qui dicit in aliquo caſu 3
non poſſe appellare, debet oſtende-
re, cum habeat regulam contra ſe,
vt traddunt, *Francus in cap. vt debitis,*
num. 43. de appellat. Lappus alleg. 2. n.
5.

5. *Tiraq. in tract. Lemort. sai sit, p. 6. principal. declar. 6. ex num. 9. Cæphal.*
4 *conf. 185. num. 1. lib. 2.* †Quare in dubio est appellationi deferendum: nec iudex debet eam reicere: quia nemini est deneganda etiam diabolo, vt est *decisio Rotæ 16. alias 354. num. 3. de dolo, & contum. Parisius conf. 28. n. 11. lib. 4. Lancellor. de attent. p. 2. cap.*
5 *12. ampliat. 5. num. 8. 11. & 14.* †Nã appellatio dicitur tantæ potentiæ, vt non solum suspendere, verum etiam extinguere dicatur sententiam, *l. 1.*
6 *ad fin. D. ad Turpilian.* †Quinimo, & præsumptionem, quæ solet esse pro sententia, vt est communis, de qua *Osascus decisi. 13. num. 4. Bursat. conf.*
7 *65. num. 2. lib. 1.* †Nã sententia postquam est appellata, dicitur potius iniusta, *Zasius in l. 1. D. de re iudic. Mis-*
8 *singer. conf. 41. num. 7.* † Quia magis præsumitur pro appellatione, quia est magis fauorabilis, quam pro sententia, vt traddit *Bapt. Ferrer. conf. 51.*
9 *num. 23. lib. 1.* †Et ita regula est, quod appellatione pendente nihil est innouandũ, vt omdia iura proclamát, *l. 1. C. vt appellation. pendent. Beroi. conf. 116. lib. 3. num. 10. Decius conf. 97. n. 1. lib. 1. Grat. conf. 26. num. 11. lib. 2. Menoch. conf. 2. num. 150. lib. 1. Viuius*
10 *in comm. lib. 2. op. 3.* †Nam appellatio eximit appellantem a iurisdictione iudicis á quo, etiam si superiori non sit presentata, vt traddit *Lancellot. d. cap. 12. in præfat. ex num. 11.* nisi desertione, aut lapsu fatalium finiatur, *l. fin. C. de temp. appellat. gl. in cap. personas de appell. DD. in cap. cum sit Romana,*
11 *& in cap. ex ratione eod. tit.* †Alias iudex procedens facit acta nulla, & attentata ipso iure, etiam si á superiore non inhibeatur, quia attentata proueniunt ex natura ipsius appellationis, vt tenet *Lancellor. d. cap. 12. limit.*
12 *17. ex num. 34.* †Et committit delictum quia eodem tempore ius, iudicem, & partem offendit, *iuxta notata in cap. cordi de appell. lib. 6. Natta conf. 568. ex num. 14. lib. 3.* ideo punitur triginta pondus auri, *l. quoniam iudices, C. de appellat.* & alijs pœnis congestis á *Lancellot. vbi sup. p. 3. cap. 31.* †Nisi causa sit hæresis, in qua ab Inquisitoribus non datur appellatio tan hæreticis, quam eorum fautoribus, & defensoribus, *cap. vt inquisitionis de hæretic. lib. 6. Clem. sæpe de verbor. signi-* 13
fic. †Quia in negotio hæresis proceditur simpliciter, & de plano, & absque strepitu iudicij, *cap. fin. de hæretic. lib. 6. cum alijs per Comens. in Lucerna Inquisit. v. appellatio, ex num. 1.* † Contra tamen in his Hispaniæ regnis ab Inquisitoribus appellatio datur ad Papam, & ad senatum S. Inquisitionis suprẽmum, vt probant *conciuis meus Episcopus Simanc. de Cathol. instit. tit. 6. Zanchin. de hæretic. cap. 29. Eymeric. in direct. Inquis. p. 3. num. 121. & ibi Pegn. comm. 31.* †Et non solum a diffinitiua datur huiusmodi appellatio, sed etiam ab interlocutoria dum iustam causam adfert, nam fribola non est admitenda, *cap. cum appellationibus de appellat. lib. 6.* † Nisi talis sententia sit excommunicationis, in qua appellatio effectum tantum habet douolutiuum, non suspensiuum, *cap. pastoralis, §. verum de appellat. Duen. reg. 42. num. 8. Lancellot. de attent. p. 2. cap. 12. limit. 21.* 14 15 16 17

CAP. XXVI. R de ecusatione.

SVMMARIVM.

Recusatio defensionem continet, & a iure naturali emanat. n. 1.

Recusatio acta suspendit. n. 2.

Sententia & gesta post recusationem sunt ipso iure nulla. n. 3.

Recu-

Recusatio in omnibus Regnis admittitur. num. 4.
Recusatio in omni causa, & a quocunque iudice imponitur. n. 5.
Ordinarius recusatus recipit coadiutorē. num. 6.
Recusatio Ordinarij hodie solo partis iuramento fit. n. 7.
Iudices superiores non recusantur sine causa. n. 8.
Iudices Ecclesiastici omnes nō recusantur sine causa. n. 9.
Vniuersitates, & concilia recusantur. numer. 10.
Concilia generalia recusari nequeunt quia Ecclesiam representant. n. 11.
Concilia huiusmodi non solum in causis fidei verum temporalibus non possunt errare. n. 12.
Concilia huiusmodi in temporalibus recusari posse. n. 13.
Ciuitas colegium, & senatus recusari possunt. n. 14.
Ciuitas delinquere nequit. n. 15.
Ciuitas delinquit respectu Rectorum. num. 16.
Ciuitas respectu Rectorum crimen committit. n. 17.
Ciuitas ex delicti Rectorum potest deleri. num. 18.
Ciuitas recusatur ex communi sententia. num. 19.
Recusatio vaga cēsetur, quæ ad omnes extenditur. n. 20.
Recusari non possunt omnes vnius ciuitatis. n. 21.
Iurisperiti omnes ciuitatis recusantur, nisi spetialiter nominentur. n. 22.
Inquisitores hæreticæ prauitatis recusari non possunt. n. 23.
Inquisitores huiusmodi neque generaliter, neque spetialiter recusantur. n. 24.
Inquisitores huiusmodi verius est posse recusari. n. 25.
Inquisitores cum sint homines possunt errare. n. 26.
Inquisitores recusari posse cautum est per supremum S. Inq. n. 27.
Inquisitores vt recusentur debet causa probari in senatu Inquisitionis. n. 28.
Causæ recusationis discutiuntur per arbitros in Ecclesiasticis. n. 24.
Causæ recusationis in hæresis crimine discutiuntur per senatum. n. 30.
Papa recusari non potest. n. 31.
Papa non habet superiorem in terris. n. 32.
Papa non est purus homo, sed vices Dei gerens. n. 33.
Appellantes a Papa ad futuram sinodum excomunicantur. n. 34.
Papa superior est omni concilio. n. 35.
Reges & imperatores sunt irrecusabiles. n. 36.
Reges sunt Vicari Dei in temporalibus, vt Papa in spiritualibus. n. 37.
Reges, qui non recognoscunt superiorem non recusantur.

1 RECVSATIO quia defensionem cōtinet, *Clem. pastoralis, §. cæterum de re iudic.* ex iure naturali emanasse scribit, *Abb. in ca. cum inter, de except.* nam vt ait tex. in c. quod suspecti 3. q. 5. *Nam quemadmodum naturale est suspectorum, & inimicorum iudicum semper velle refugere.* †Quare vt appella- 2
tio acta suspendit, quia miserum est apud iudicem suspectum litigare, *d. cap. cum inter, de except. cap. suspicionis, de offic. delegat. cap. secundo requiris, §. tertio postulas, de appellat.* † Et ita 3
gesta, processus, & sententia per iudicem recusatum sunt ipso iure nulla, vt post plures traddit *Robert. Lancell. de attent. p. 2. cap. 6. de attent. post recusat. num. 4. & ex n. 11.* †Quod in om- 4
nibus prouintijs, & Regnis commune est, & recusandi stylus praxi receptus, vt traddunt *Viuius in cap. quoniam contra falsam ex num. 148. de probat.*

Conar-

Couarru.in cap.26.Pract.Auẽd. de exe-
quend.mand.p.2.c.23. Menoch. de Ar-
5 *bitr.lib.2.caſ.152.* † Et interponitur
in omni cauſa tam Eccleſiaſtica quã
temporali,& in omni iudicio,tam ci
uili,quam criminali, & á quocumq;
iudice tam de legato, quam ordina-
rio, *cap.ſuſpicionis de offic.deleg.cap.cũ*
ſpeciali de accuſat.cap ſi quis contra, *de*
6 *foro compet.* † Licet de iure ciuili Or-
dinarius non poſsit recuſari,*gloſſ.in l.*
apertiſsimi C.de Iudic. quod intellige,
vt tollatur cauſa in totum, non ta-
men,vt detur alius Coadiutor, *auth.*
7 *ſi vero contingit C.de Iudic.* † Ad quod
de iure communi cauſa ſuſpitionis
debebat allegari, *Bart. Alex. & alij*
inf.quia poterit, Iaſon.in l.apertiſsimi C.
de iudic. hodie tamen de iure Regio
ſufficit iurare de calumnia, *l. 1. titul.*
8 *16.libr.4.Recopil.* † Quæ in omnibus
Iudicibus temporalibus obſerbatur,
niſi ſupræmi ſint,qui propter vitæ in-
tegritatem, & officij eminentiam,
nõ recusãtur niſi cauſam ſuſpicionis
probare offeratur, & depoſitet pœ-
nã,quæ non probanti eſt impoſita, *l.*
36.titul. 4. l.4.titul. 6. libr. 2. Recopil.
9 ¶ In Eccleſiaſticis tamen non ſo-
lum ſuperiores, recuſari nõ poſſunt,
(niſi cauſa probetur) verum etiam
omnes inferiores, *cap.cum ſpeciali,de*
appellat.cap. ſecundo requiris, §. 1. eod.
titul.Bald.in l.apertiſsim. C. de Iud.nu.
7. Andr.Gail. obſeruat. 33. numer. 16.
10 † A quo nec Concilia,neque vniuer-
ſitates eximuntur, dum in ſeculari-
bus iuretur de calumnia,in Eccleſia-
ſticis cauſa oſtendatur, *Menoch. de*
Arbitr.lib.2.caſ.458.num.10. Did.Pe-
rez in l.1.tit.5.lib.3. Ordin.cum alijs per
Cenedum Collect.100.ad Decretal.nu.5.
11 † Niſi Concilia ſint Generalia, quæ
minimé recuſari poſſunt, quia Ec-
cleſiam Vniuerſalem repreſentant,
cui Deus promiſsit adeſſe, vtque ad

conſumationem ſæculi, *Matth.ca.27.*
c.1.c.violatores diſt.15. † Nõ ſolũ quã- 12
do cauſa fidei defſinienda eſt,verum
quãdo tẽporalis tractatur, *Greg. Lop.*
in l.22.tit.4 p.3. Auẽd.in c.23. Prætor.
p.2.n.13. Rolã.cõſ.19.vol.3. Rebuf. cõſt.
3.tit.de Reſcript. † Licet quo ad tem- 13
poralia poſſe recuſari (quia ceſſat
cauſa fidei pro qua Deus orauit *Mat.*
c.9. Luc.22.) tenuerũt *Cardinali.Tur-*
recremat.in Sũm.Eccleſ.lib.3.c.6. ad fin.
& lib.2.c.112.D.Tho.in 4.diſt.41.Me-
noch.d.caſ.458.ex n.13.
¶ Ciuitas ſimiliter,Collegium,& 14
Senatus recuſari poſunt generaliter,
Alberic. lib.2.ſtatutor.q.101.verſ. autẽ
poteſt, fol. 39. Capicius deciſ.138.n.6.
Boert.deciſſ.269.n. 4. cũ alijs per Cened.
Collect.100.ad Decret.n.5. † Nam li- 15
cet ciuitas delinquere non dicatur,
quia homo nõeſt, ſed corpus quodã
fictum, *arg. l.mortuo D.de fidei iuſor.l.*
rerum mixtura D.de vſucapion. †Qua- 16
ten⁹ repræsẽtatur per Rectores *l. 1. §.*
quibus l.2.l.ſicut §. fin. D. quod quiſque
vniuerſ. nom. c. innotuit, de his, quæ fiũt
à prælat. † Quia eorũ ſinguli,& ſimul 17
omnes odio, aut amore moberi poſ-
ſũt,& cõſpirari, nõ ſolũ errare, verũ
delinquere poterint, *Iul.Clarus in Pra-*
ctic.§.fin.q.16.ex n.7.Cacher. deciſ.39.
n.9. Farinac. to.1.q.24.ex.n.109.Cenedo
Collect.101.ad Decretal.n.2. †Adeó,vt 18
ciuitas poſsit deleri, atq; vaſtari, *Ti-*
berius Decian.tom.2.lib.7.cap.32.n.14.
Azeued.in curia Piſan.lib.4.cap.3.n.6.
Maſcard.de probat.tom.3.concluſ.1415.
ex n.1.& concluſ.1190.n.19.Farin.d.q.
24.n.120. †Quare ei⁹ recuſatio abſq; 19
dulio procedere teſtantur *D D.in c.pa*
ſtoralis,§.pyſana,de re Iudic.Petr.Greg.
in ſyntag.p.3.li.49.c.3.n.24. Azeu.in l.
1.tit.16.li.4.Rec.& in curia Piſ.d.li.4.c.
6.n.70. Paz. in prax.to.1.p.1.tẽp. 10.n.
22. † Etiam ſi vaga recuſatio videa- 20
tur, quæ ad omnes extenditur, *Rebuſ.*

tract. de Recusat. articul. 9. gloss. 5. nu-
21 *mer. 46. tom. 3. Constit. Franc.* † Ex quo
iurisperitos omnes ciuitatis recusari
non posse, nisi specialiter nominen-
tur, tradiderũt *Bald. in l. hoc modo* D.
de condit. & demonstr. Gregor. in l. 22.
22 *tit. 4. p. 3.* † Quia verius est ciuitas to-
ta, & iurisperiti omnes vnius, vel plu
rium ciuitatum recusari posse, licet
specialiter nõ nominentur, traddunt
Menoch. vbi sup. n. 11. *Capicius d. decess.*
138. *Conrad. in Curial. Brebiar. lib. 1. cap.*
9. §. 2. *n.* 9. *& cum alijs Cened. d. collact.*
100. *num.* 5.

23 ¶ Inquisitores autẽ hæreticę pra-
uitas, vt qui grauissimi, ęquissimi, &
probatissimi semper eligũtur, vt qui
tanto muneri præponuntur, irrecusa-
biles sunt, quia nulla videtur causa,
quæ tantos viros suspectos reddat, vt
tradunt *Archidiac. in cap. quia plerũque*
de offic. Ordin. lib. 6. Menoch. libr. 1. ar-
24 *bitr. q. 37 n. 40.* † Et nominatim eos re
cusari non posse scripserunt *Dominic.*
in d. cap. quia plerumque, Ripa de peste li.
3. *n.* 1. 0. *Ioan. Rojas sing.* 100. *& tract.*
de hæretic. p. 2. tit. de priuileg. Inquis. nu.
25 435. † Contra tamen verius est In-
quisitores nominatim posse recusari
post alios tenuerunt *Episcopus Simãc.*
de Cathol. inst. tit. 17. nu. 51. Bernar. Co-
mensi. in Lucerna Inquis. V. recusatio, §. 1.
Tabiena in summa V. Inquisitor, §. 4. *n.* 5.
26 † Nam cum sint homines & posſint
errare, & odio, aut amore duci, du-
bium non est quim recusentur, quip-
pe Episcopos omnes, qui sub Conci-
lio fuerant combati D. Chrysosto-
mus recusauit dicẽs apud Sazomen.
lib. 8. hist. Eccles. cap. 17. *Neque se tam*
stultum fore, vt Iudices ferret suos, qui
27 *essent manifesti hostes.* † Et ita Inqui-
sitores recusari posse expresſé cautũ
est per supremum Senatum S. Gene-
ralis Inquisit. *Instuct. Matritiens ann.*
28 1561. *cap.* 52. † Dum tamẽ suspicio-
nis causæ ad ipsum senatum deducã-
tur, quæ non debẽt esse fribolæ, sed
capitalis inimicitia, conspiratio in
reos, vel quid tale, vt per *Hostiens. in*
sum. tit. de Recusat. §. *quæ sint iustæ cau-*
sæ, Zabarela in Clem. 1. de hæretic. † Nã 29
licet in iuditio Ecclesiastico, ad pro-
bãdas recusationis causas arbitri eli-
gantur, qui de illis cognoscãt *cap. sus-*
picionis de offic. delegat. cap. cum speciali
de appellat. † In recusatione Inquisi- 30
torum in his Hispanię Regnis recur-
ritur ad Senatum á quo dum legiti-
mas causas iudicat, Inquisitori iube-
tur abstinere; dum leues, vt ad vlte-
riora procedat, vt traddit *Simanc. tit.*
17. *num.* 52.

¶ Papa tamen licet errare posſit, 31
cap. si Papa distinct. 40. nõ poterit ta-
men recusari, *cap. querelam, vbi notat*
Panhormit. de Elect. cap. ipsi sunt cap. cũ-
cta per muendum, 9. *q.* 3. † Nam cum 32
recusatio, & appellatio ad se inuicẽ
cohereãt, *c. super eo de appellat.* ad Pa-
pam nõ extenditur, quia nullum su-
periorem habet in terris adquem ap
pelletur, *cap. ego sol⁹, de maiorit. & obe-*
dient. † Quia nõ est purus homo, sed 33
vices Dei gerens, *Nauar. in cap. nouit,*
de Iudic. Pacian. cons. 123. n. 88. neque
â nemine iudicatur *cap. mandatis 2. q.*
4. *cap. si Papa dist.* 40. quia null⁹ ei po-
test dicere cur ita facis? *idem Pacian.*
d. cons. 123. nu. 89. † Quare appellãtes 34
à Papa ad futurnm synodũ excom-
municautur in Bulla Cœnę Dñi, vt
traddit *Vgolinus de cẽsuris Pontifici re-*
seruat. p. 2. cap. 2. §. 1. *n.* 1. † Nam Papa 35
superior est omni Cõcilio etiam Ge-
nerali, nam ab eo debet conuocari,
ordinari, præsidi, & approbari, vt
traddunt *Conrrad. in temp. Iud. libr. 2.*
capitul. 1. §. 4. *Sebast. Medices de legib.*
part. 1. quæst. 9. ex num. 6. cum alijs per
Cened. Collect. 108. *ad Decretal. num. 4.*
& num. 5.

¶ Re-

36 ¶Reges,& Imperatores ſimiliter
irrecuſabiles ſunt quia nõ habent ſu-
periorem, quippe non accipiunt po-
teſtatem á Papa, vt volunt *Abb. in c.*
*nouit, de iudic. n.*11. Decius.7. *Nauar. no-*
*tab.*3. *ex n.*19. ſed á Domino Deo im-
mediate, Prouerb. cap. 8. *per me Reges*
37 *regnant.* † Nam, vt Papa in ſpirituali-
bus Dei Vicarius eſt, *D. Ioan. cap. fin.*
ſic Reges,& Imperatores in tempo-
38 ralibus, *Appoſtol. ad Rom. c.*13. † Qui
ad externam polyticam prępoſiti re-
cuſari nequeunt dum non recognoſ-
cunt in temporalibus ſuperiorem.

Cap. XXVII. De Inhibitione.

SVMMARIVM.

Inhibitionis tractatio ex difficilioribus, num. 1.

Inhibitionis materiam in cauſa violẽtiæ remiſſieu, num. 2.

Regibus noſtris cognitionẽ cõpetere in cauſa violẽtiæ ex conſuetudine, & priuilegio, num. 3.

Regibus noſtris huiuſmodi cognitionem iure naturali cõpetere probatur cõtra communem, num. 4.

Regibus noſtris huiuſmodi cognitionem competens iura naturæ à Iure toli nequit, num. 5.

Regibus huiuſmodi cognitio competit iure diuino, num. 6.

Violentiæ cognitio Regibus competit iure poſitiuo, num. 7.

Regibus huiuſmodi cognitio competit nõ actu iurisditionali, ſed priuato, nu. 8.

Iudice male exequẽti violenter reſiſti poteſt, num. 8.

Facti quæſtio rerum ſpiritualium laico denegatur, num. 9.

Facti quæſtio dũtalis natura eſt, vt abſque ſpiriturlium cognitio terminetur laico non denegatur, num. 10.

Cap. tuã de ordine cognitionum explicatum, num. 11.

Factum clandeſtini matrimonij ad efectũ puniẽdi poteſt laicus diſcutere, n. 12

Matrimonium an de facto contractum ſit nõ prohibetur ſæculari indagare, n. 13.

Cap. vt Inquiſitionis §. prohibemus de hæreticis explicatur, num. 14.

Factum hæreticum quod nihil ſpiritualitatis habeat non eſt prohibitum laico, num. 15.

Cap. ſi iudex laicus de ſententia excomunicationis explicatur, num. 16.

Clericus captus à iudice laico ſi allegat declinatoriam poterit ſæcularis aſſumere cognitionem, num. 17.

Sæcularis capiens clericum poterit cogere vt oſtẽdat exceptionem alias procedit ad vlteriora, num. 18.

Laici preſumuntur omnes quando de contrario non conſtat, num. 19.

Captus obicere debet declinatoriam cum ſit fundamẽtum ſuæ intẽtionis, n. 20.

Laicus aſſumit cognitionem vtrum captus ſit ſuæ iuriſdictionis, num. 21.

Cognitio laici in cauſa clericata, num. 22.

Auxilium Regiũ in cauſa violentiæ quã laudauile, vt de facto, factum tollatur, num. 23.

Inhibitio Eccleſiaſtici per laicũ, & præceptum de reuocandis actis quam periculoſum, num. 24.

Inhibitio eſt actus iuriſditionalis quã priuatus exercere nequit, num. 25.

Actus poſt appellationem facti reuocantur priuilegio attentatorum, nu. 26.

Attentata & earum reuocatio actũ Eccleſiaſticorum ad Eccleſiaſticos pertinet, num. 27.

Partes quæ ad Chancelarias recurrunt pro decreta de reuocãdis actis iudiceis Eccleſiaſtici, ſunt excomunicati ipſo iure num, 28.

Iudices Regi Chancelariarum in cauſis Eccleſiaſticis viollentiam cõmiti diſcernentes quãto laudi digni ſint, n. 29.

Ecclesiastic⁹ nolēs post declarationē Cācellariæ actis acquiescere multatur, n.30.

Bulla Cœnæ Domini publicatur in eos, qui iudices Ecclesiasticos rite & riĉte procedentes impediunt, num.31.

Iudices Regi submouentes Ecclesiasticos ab iniusta executione iurisdictionem Ecclesiasticam potius honorant, quam onerant, num.32.

Recursos huiusmodi ad Chācelarias propter prædicta præcepta rota Romana semper abhoruit, num.33.

Decisio Rotæ Romanæ in causa violētiæ ad Chancelariam recurrentis, nu.34.

1 INHIBITIONIS latam materiā aggrediens non omnia duxi prosequēda, sed solito more, quæ difficiliorē materiā reddunt, in quo primo se offert causarum Ecclesiasticarum apud Regios consiliarios cognitio ex causa violētiæ, atque ex ea Ecclesiastici Iudicis inhibitio, & de rebocandis actis præceptum.
2 † Huius cognitionis, & inhibitionis causam redendo indefessé insudarūt *Episcopus præses Conarru. in Pract. c.35. Did. Perez in l.5. tit.1. lib.2. Ordin. Greg. in l.13. tit.13 p.2. Aze. in l.2. tit.6. li.1. Recop. Auēd. de exequend. mand. p.1. cap.1. n.32. Ioan. Garsia de Nobilit. ad l. Cordub. gl. 9. nu. 51. Nauar. in cap. cū cōtingat de Rescript. & in Manual. cap.27. nu.69. Salcedo ad Diaz in Prax. cap.102. Segura Daual. in direct. Iud. p.2. c.13. n.51. Menoch. de retinend. possess. remed.3. ex n.356. Gutier. de iuram. confirm. p.1. cap.2. n.26. Auiles in cap.1. Prætor. glos. mandamos n.10. Mexia in l. Toleti fund.2 p.11. n.47. Aufrer. in Clem.1. de offic. ordin. Cacheran. deciss.30 Pedan. ex n.13. Fulu. Pacianus cōs.166. ex nu.1. Paz in Prax. to.1. p.1. temp.1. ad princip. ex nu.23.*
3 † Omnes vna cum Reges nostri in præaligatis legibus vnanimiter asserentes, id sibi competere ex priuilegio Pōtificis, & consuetudine immemoriali, non satis sibi prouidētes, quia ob id posset Pontifices illud derogare, vt S.D.N. Clem. VIII. iam pridem tentauit, & cōtraria cōsuetudine tolli, quia omnis res per quascumque causas nascitur, per easdē dissoluitur. † Ego autem iure noturali inductū assero, vt de facto factum tollatur, quia natura docet vim, vi repellere, *l. vt vim D. de iust. & iur. l.1. §. vim vi, l. idem est §. cū igitur D. de vi, & vi armat. l. sed & partus §. quæ ei D. de eo quod metus caus. nā vt ait Poeta.* 4

Armaq; in armatos sumere iura sinūt.

¶ Et ita neq; iure positiuo, neque consuetudine illū delere valent, quia naturalia immutabilia sunt §. *sed naturalia Instit. de iure natural. § fin. de legit. agn. tutel. l. eas obligationes D. de capit. diminut. l. abdicatio D. de patria potest.* 5 † Idq; maximē cū ex mero iure Diuino descendat, D. Hieremi. ca.22. *Audi Verbū Dñi Rex Iuda, qui sedes super solium Dauid. Facite iudicium, & iustitiā, & libertate vi oppræsum de manu calūniatoris, & aduenā, & pupilum nolite contristari, &c.* 6 † Quod iure positiuo cōprobatū est, *in cap. Regū. c. Princeps sæculi, ca. administratores 23. q.5. c. filijs, vel ne potibus 16. q.7. l.13. tit.13. p.2. l.2. tit.6. lib.1. l.36. tit.5. lib.2. Recopil.* 7
† Non actu quidē iurisdictionali, sed de facto equidē, vt vim vi repellant, quia iudici male exequenti violenter resisti potest nō solū per eum, qui iniuriam patitur, sed etiam per tertiū cuius nihil interest, *glos. in c. ex literis, & ibi Felin. de of. deleg. Afflict. in Cōst. Neapol. lib.1. rub.8. nu.78. Duen. reg.19. ampl. 8. Oldrald. cōs.89. n.3. Menoch. lib.2. Arbitr. cas.378. num.8.* 8

¶ Neque obstat si dixeris quæstionem facti rerū spiritualiū laico etiā esse 9

esse prohibitam, *cap. tuā de ordine cognit. cap. vt Inquisitionis §. prohibemus de hæretic. lib. 6. cap. si Iudex laicus de-*
10 *sent. excommunicat.* † Quia dū quæstio facti talis natura est, vt absque rei spiritualis cognitione terminari potest, nō est prohibitus sæcularis quim de illa cognoscat, *Padilla in l. 1. C. de iuris & fact. ignorant. n. 57. Menoch. de Recuper. posess. remed. 15. n. 212. & de Retinend. remed. 3. nu. 336. Quesada diuersor. qq. li. 1. cap. 34. n. 17. Farinac. tom.*
11 *1. q. 8. n. 25.* † Neq; obstat *d. cap. tuā*, quia ibi in causa Reginæ Cypri non dubitabatur solū, an fuisset filia Comitis, sed an legitimo matrimonio nata, vt succedere posset in Comitatu, & ideo eius cognitio sæculari, tāquam incompetenti, fuit denegata, quippe ad Ecclesiam expetat, *cap. la-*
12 *tor, qui filij sint legitim.* † Aliàs enim si dubitaretur de solo facto, scilicet an matrimonium inter eos contractum, ad efectum puniendi, eo quod clamdestinū esse quærebatur, nō prohibetur sæcularis quim de illo cognoscat, vt traddit eruditiss. Conciuis, & amicus meus *Thom. Sanchez, tom. 1.*
13 *de Matrim. lib. 3. q. 54. ex n. 3.* † Vel ad aliud facti finem, vt traddunt *Bart. in l. quotiens, & ibi Ias. n. 6. C. de Iud. & in l. 2. C. de Iurisdict. omn. Iudic. n. 4. Felin. in cap. cum sit ex n. 1. de foro compet. Gutierres in Pract. lib. 3. q. 26. ex nu. 1. Menoch. de recup. poss. remed. 15. n. 338. Couarru. de spons. p. 2. q. 8. §. 12. num. 3. Anast. Germon. de sacror. immunit. libr. 3. cap. 15. num. 96.*

14 ¶ Neque minus obstat *D. §. prohibemus*, nam quæstio facti in specie illius textus, sæparari nō potest á quæstione iuris, vt si quis verba hæreticalia produxerit, quia necesse est scire an sint hæreticalia, & an cū scientia, & pertinatia protulerit, *Clem. 1. §. porro de hæretic. D. Thom. in 4. dist. 13. q. 2.*

† Secus tamē si de nudo facto hære- 15
tico agatur, vt si quis Hostiam cōsecratam in ignē proijceret, aut crucifixū ausu temerario cōpungerit, &c. quorum laicus poterit asumere cognitionem, vt eum capiat, cum possit priuatus, aprehendere delinquentem in manifesto crimine depræhēsum, *Simanc. de Cath. instit. cap. 25. n. 5.*

¶ Neque tandem obstat *d. cap. si* 16
Iudex laicus, quia non agit solum de quæstioni facti, sed de remitēdo clericum, ad efectū, vt Iudex Ecclesiasticus priuatiué de suis delictis cognoscat, ad quod nō sufficit quasi possesio clericatus, sed veritas, & validitas tituli clericalis, cū multi sint pro clericis reputati, qui re vera clerici non sunt, *cap. 2. de clerico non ordin. ce-*
lebr. † Secus tamen quando captus á 17
seculari Iudice allegat se esse clericū, cuius laicus bené asumit cognitionē quo ad efectū se informandi, vtrum ille statim, & absq; vlla retētione remittendus sit, cū ad id sufficiat quasi posesio clericatus, quæ laico nō denegatur, vt traddūt *Felin. in cap. fin. de exception. n. 10. Bald. in l. si qua per calūniam. n. 2. C. de Episc. & cleri. Iul. Clar. in*
Pract. §. fin. q. 36. n. 21. † Quinimó sæ- 18
cularis poterit cogere clericū, vt sibi ostendat ea, quę allegaturus est apud Eclesiasticū, vt videat vtrū sint concludētia, aliàs procedet ad vlteriora, *idem Felin. in c. cū sit Romana n. 3. de appellat Alex. in l. Titia D. soluto matr. De cius in c. decernimus, n. 24. de Iudic. Cacheran. deciss. 30. n. 15.* † Omnes enim 19
præsumūtur laici, quādiu de cōtrario nō cōstat, *Ripa in d. c. decernimus n. 4. Boer. deciss. 171. nu. 14. Farinac. d. q. 8. n.*
38. † Quare captus obicere debet de- 20
clinatoriā, & ostēdere titulū, cum sit fundamētum suę intētionis, *Did. Peresius in l. 1. titul. 3. libr. 1. Ordinam.*
† Cuius recte laicus asumit cog- 21
nitio-

nitionem, vt sciat vtrum captus sit suæ iurisdictionis, nec ne, *l. si quis ex aliena D. de iudic. cap. super litteris de*
22 *Rescript.* †Quod non solum ad se informandum, sed ad cognoscendum, & pronunciandum in Regno Napolis obseruari testatur, *Carauita, in ritib. mag. cur. cap. 235. num.* 4. Et in Francia, *Rupellan. lib.* 4. *Inst. cap.* 6.
23 †Et ita regium auxilium violentiæ tollendæ quia in mero facto cōsistit, laico nō denegatur, vt de facto factū tollat, cum & in hoc casu sit permissa huiusmodi cognitio, vt tradiderint idem *Rupelan. d. cap. 6. Aufrer. de potestat. secular. reg. 4. fallen. 8. num. 12. Petr. Barb. in l. titia,* D. *solut. matr. n.* 35.
24 ¶ Quo ad inhibitionē autem iudicis Ecclesiastici per Regios auditores faciendam, & præceptum de reuocandis actis post appellationem factis, non ita assentior, quia hęc omnia sunt iurisdictionalia, Ecclesiasticæ potestatis, cuius laicus incapax est, *cap. sacerdotibus* 11. *q.* 1. *cap. ita dominus* 19. *dist. cap. bene quidem, cap. denique cap. si imperator* 96. *dist. cap. decernimus, c. at si clerici cum aliis de iudi-*
25 *ciis.* †Inhibitio enim est actus iurisdictionalis, *cap. tuam de ordine cognit.* quæ inducitur a iure, *tit. vt lite pendente nil innouan. & tit. nil nouari appell. pend.* quam priuatus exercere nequit, *l.* 3. D. *de testament. Lancellot. de*
26 *attent. p. 2. cap. 20. in præf. q.* 1. †Quare licet tales actus post appellationē facti sint nulli ipso iure, *cap. per tuas de sentent. excommun.* & reuocentur priuilegio attentatorum, quia inhibitio æquiparatur decreto irritanti, *Cassan. dec. 2. in princip. deciss. 5. n. 7. de restit. spoliat. Mandos. de inhibit.*
27 *q. 14. num.* 2. †Hoc quidem non pertinet ad Reges neque ad eorum consiliarios, sed ad superiores Ecclesiasticos, ex sacro Cōcilio Tridēt. sess. 25. de reformat. cap. 3. *Nefas autem sit sæculari cuilibet magistratui prohibere Ecclesiastico iudice ne quem excommunicet, aut mandare, vt latam excōmunicationē reuocet (etiā sub prætextu, quod contenta in hoc decreto non sint obseruata) cū non ad sæculares, sed ad Ecclesiasticos hæc cognitio pertineat.* † Et non so- 28
ipsosmet iudices, sed partes grauatas pro huiusmodi pręceptis ad Regias Chancellarias, & senatus tēporales recurrentes, esse ipso iure excōmunicatos plures decisiones Rotæ tenuerunt, quarum nonullas congerit *Farinat. tom. 4. cons. 121. & cons. 122.* quia causam præbent, vt immunitas Ecclesiastica violetur, *cap. grauem de sentent. excommunic. & in processu Bullæ cænæ Domini*, §. 16. † Quamquam 29
haud negem prædictas decisiones, & sacrosanctum Concilium Tridētinum, & Bullam cænę Domini, & alias Apostolicas constitutiones nō comprehendere prædictos iudices quando solum violentiam commiti declarant, vt traddunt *cōciuis mei Cardinal.* D. *Franc. Toledo, & Fr. Anton. Corduba ille in summ. sacerd. cap.* 30. *hic vero in summ. casum consc. cap. 35. Nauarr. in d. cap. cum contingat de rescrip. Viuald. in candelab. ad Bullam cænæ Dom. cas. 14. ex num. 102. cum aliis per Cenedum collect. 5. ad Decretu. num. 3. & collect. 17. ad Decretal. num.* 2.
†Et non acquiescenti iudici causamque ad superiorem neganti deferri 30
pecunię multa, & amissione temporalium compescere, quia inutilis esset prædicta potestas si inobedientes iustis pœnis afficere non potuissent, *Greg. in l. 13. tit. 13. p. 2. Iul. Clar. in Prax. d. §. fin. q. 36. num. 24. Salcedo ad Diaz in Prax. cap. 102. & 118. Fuluu. Pacian. cons. 166. ex num. 162. Cassan. in Cathol. glor. mund. p. 5. consid. 24. & in consuet. Burgun. rub. 1. §. 5. gl.*

gl. fin lagrace num. 82. Steph. Aufrer. de potest. sæcular. reg. 1. num. 22. Couarr.
31 *in Pract. cap. 35. num. 3.* †Nam bulla cenæ Domini in eos tautum publicatur, qui Ecclesiasticos iudices rite, & recte procedentes impediunt ne sua iurisdictione vtantur, non tamen quando iniuste litigantes grabant, aut iustum causæ cursum impediunt, quominus ad sedem Apostolicã appellatio perueniatur, vt præter supradictos traddũt, *Vgolin tract. de censuris Pontifici reserb. p. 2. cap. 16. §. 2. num. 1. Suarez de censuris tom. 3.*
32 *disp. 21. sect. 2. ex num. 78.* †Et ita eos ab iniusta executione arcẽdo (etiam pœnali iuditio) iurisdictionem Ecclesiasticam potius honorant, quam onerant, cum subditos á tali liberent tyrano, *Nauarr. in d. cap. cum contingat, & in Manual cap. 27. ex num. 49. Couarr. d. cap. 35. ex num. 3. Pacian. d. cons. 166. ex num. 5. Cacheran. d. deciss.*
33 *30. ex num. 14.* †Quamuis hos recursus propter prædicta præcepta de reuocandis actis, & alijs huiusmodi Ecclesiasticę iurisdictioni reseruatis, Rota Romana semper abhorreat, procedatque (tanquam in excommunicatos) in eos, qui ad regias Chancellarias pro huiusmodi decretis recurrunt, vt patet in vna manuscripta, quam ex fidelissimo originali habui, & (quia ad Hispaniã dirigitur) libuit inserere, quę talis est:

CORAM R. P. D. PEGNA 1. April. 1604.

34 CVM Martinus de Padilla senior resignasset benef. in manibus S. D. N. Clement. VIII. ad fauorem Martini iunioris ann. 1596. & litteris super resignatione expeditis, & coram prouisore Lucens. earũ executore præsentatis, opposuit se Petrus Gartis de eodem beneficio prouissus per obitum resignantis, agẽtes Petri apræfinitione cuiusdam termini quem nimis breuem esse prætendebant, appellarunt: & recursum habuerũt ad Gubernatorem generalem regni Gallicię, & præmissa narratiua quod ad ipsum pertinebat cognitio super violentiam factam per iudicem Ecclesiasticum, quam a mouere, & tollere debebat, obtinuerunt eidem prouisori mandari sub pœna amissionis temporalitatum quas habebat in dicto regno, vt eidem Petro concederet appellationem, aut infra tres dies sequentes trasmiteret sibi processum, vt eo viso prouideret.

¶ Causa in Rota introducta Petrus nulla facta mẽtione de recursu, neq; obtenta absolutione ab excommunicatione pro prædicto incursu eidem beneficiũ á Sede Appostolica impetrauit. Sed quia Martinus pretendebat gratiam à Petro obtentam ei non suffragari dubitaui an constaret de tali recursu, qui ad prędictum effectũ Petro obstaret. Et Rota vtraque parte informante ob recursum obstare censuit quia recurrendo ad iudicem laicum ipso iure incidit in sententiam excommunicationis cũ causam præbuerit, vt immunitas Ecclesiastica violaretur cap. *nouerit cap. grauem de sentent. excommunit, & ex textu (quem ignorare non licet) in processu in Bulla in cena Domini, quæ singulis annis solemniter publicatur in §. 16.* graui anathemate feriuntur, qui ad Chãcellarias, & curias sæculares recurrunt pro obtinendis prohibitionibus, & mandatis contra prælatos Ecclesiasticos cũ iudices laici sint incapaces iurisdictionis in clericos exercendæ, *cap. Sacerdotibus 11. q. 1. cap. ita Dominus 19. dist. cap. benequidem, §. ista scriptura cap. denique cap. si imperator 96. distinctione*, & iudicibus

Eccle-

Ecclesiasticis sint inferiores *d. cap. denique Clem. Romanus de iure iurando*, ideoque non possunt, nec debent Ecclesiasticos corrigere, aut eis inhibere, aut alia præcepta facere, & præsertim pœnalia, pro vt in casu proposito, *Abb. in d. cap. qualiter & quando num. 2. de iudiciis Mar. Socin. in cap. si quis clericus num. 8. & in cap. sane 3. num. 10. de foro compet. Rota decis. 10 de consuetud. in antiq.* & dum prætextu violentiæ audent iudices laici iudicibus Ecclesiasticis superioris ordinis præcipere, aut inhibere, audent sacris Canonibus, & perpetuo Ecclesiæ vsui (quæ semper huiusmodi recursus damnauit, & anathemate plectendos censuit) grauiorem violentiam inferre. Et consequentet Petrus nō potuit adquirere beneficium impetratum quorū gratia fuit ipso iure nulla, *cap. postulatis de clerico excom. ministr. cap. cum bonæ de ætate, & qualit. ordin. Inocent. in cap. post electionem num. 11. de concess. præbend. Selua de benefic. p. 3. q. 4. num. 22. facit* Couarr. *in cap. alma mater. p. 1. relect. §. 3. num. 3. vbi testatur de Communi.*

Ad excusationes datas per informantes pro Petro sequentes Responsiones dedit Rota. Ad primam quod recursus fuerit habitus non ab ipsomet Petro, sed ab Alfonso ei⁹ patre, de cuius legitimo mandato non cōstabat, fuit responsum primo istos recursus ad iudices sæculares præsumi factos ad instantiam & petitionem eorum, qui habent interesse in causa, *vt fuit sæpe in Rota decissum, & signanter in causa Cartaginens. portionis die 14. Nouemb. 1594. coram R. P. D. Serafino & in causa ciuitatis scholastriæ 24. Martij coram Pamphilio, & nuper coram me in causa Hispalens. beneficij die 22. Martij proxime præteriti.*

Sed quia alij ex dominis dicebant hoc non procedere vbi agitur de incurrenda pœna inhabilitatis, quo casu requiruntur probationes concludentes, & quod de mandato recurrentis habeatur fides, *vt fuit conclusum in causa Vincent.* Cantoriæ *die 14. Iulij* 1610. *coram domino meo Litta fuit 2. Responsum*; Petrum satis habuisse scientiā huius recursus, & illam ratā habuisse. Primo quia recursus fuit habitus, & prouisio á Generali gubernatore Galliciæ fuit obtenta, *in ciuitate Coruniæ die 1. Augusti* 1597. & tandē Petrus sub die 18. Iunij præcedentis eiusdem anni 1597. dederat mandatum Petro de Lemos specialiter ad hanc causam ad comparendum coram quibuscunque iudicibus in Regia Curia Valisoleti, & Regni Galitiæ ad obtinendum quascunque prouisiones. Secundo fuit responsum Petrum visum fuisse d. prouisione quia die 3. Augusti eiusdem anni 1597. notarius ad instantiam partis eiusdē Petri notificauit dictā prouisionem Prouisori Lucensi. Tertio dicebatur oriri probationem sufficientē ex propia comparitione eiusdem Petri in loco iudicij sub die 14. Octob. eiusdem anni, & ex decreto sibi intimato & ex alia comparitione cum clausula, *citra reuocationem sui procuratoris*, & ex pluribus alijs comparitionibus, & actis per eiusdem Petrum factis ex quibus dicitur sufficienter constare de scientia recursus, & cum Petrus non reclamauerit, vel renunciauerit prouisioni iudicis sæcularis, & reperiretur in processu, ex tot actibus videbatur illam sciuisse, & ratam habuisse.

Ad secundam excusationem deductam ex clausula suplicationis, *teque absoluentes*, quæ concedi consueuit impetrantibus quascumque gratias ad effectum validitatis, & subsisten-

ſiſtentiæ illarum informantes cõtra Petrum dicebant talem abſolutionem nõ prodeſſe impedientibus executionem literarum appoſtolicarum tanquam violatoribus libertatis Eccleſiaſticæ,& allegabant *Felin. in cap. Appoſtolicæ in principio verſ. idẽ de abſolutione de exceptionibus, & Rebuf. in prax. tit. de forma & declaratione nouæ prouiſsionis verſ. teque abſoluentes n. 12. & 13. Mandoſ. tract. de ſignatura gratiæ verſ. abſolutio ab excomunicat. ad fin.*

¶ Sed hæc Reponſio non ſatisfecit Rotæ, *quia Felin.⁹ fundauit ſe in cõcl. Inocent. 8. & Rebuf. in concluſ. Iulij 3. & ſimiliter Mãdoſ. in concl. tunc vigẽte quæ per mortẽ conditorum expirarunt*, & ideo amplexa fuit cõcluſionẽ 65. S.D.N. Clementi PP. VIII. qua cabet præteritam generalẽ abſolutionem à cenſuris Eccleſiaſticis nõ ſuffragari violatoribus Eccleſiaſticæ libertatis via facti auſo temerario Appoſtolico mandato non obtemperãtibus,& Nuncios,vel executoris Appoſtolicæ Sedis & officialium eis cõmiſſa excuẽtes impedientibus ſi propter præmiſſa, vel aliquod eorum excommunicati á iure, vel ab homine per quatuor menſes ſcienter excõmunicationis ſentẽtiam ſuſtinuerũt cũ non vigente hac clauſula hauitus fuerit recurſus contra Petrum merito fuit reſponſum.

¶ Ad tertiam excuſationem pro Petro deductam quod ille recurrerit in caſu licito,& permiſſo pro deffendenda propia poſeſsione, quem caſum nec Canones nec deciſsiones Rotales damnant, quim potius videtur prẽmittere, *vt apud Achilem deciſ. 36. de appellationibus in Impreſis*,& etiã *in cauſa Tarracones Villæ de Reus die 4. Decemb. 1592. coram D. Seraſino & in cauſa Salmantin. Cantoriæ die 24. Maij 1596. coram illuſtriſsimo Blancheto tunc Rotæ auditore fuit reſponſum ſicut alias Rota reſponderat in cauſa Oxonenſ. die 1. Decemb. 1595. coram me*, per prẽfatas deciſiones non deffendi re curſum ad Iudices laicos,& ad parlamenta & tribunalia Magiſtratũ licet in eis dicatur poſſe quandoque haberi recurſus ad Iudices laicos, & invocari eorũ nudũ auxiliũ ad defendẽdã propriam poſeſsionem qua quis de facto expoliatur, & qua quis etiam propia authoritate defendere poteſt, nuſquam tamen legitur in eis quod talis recurſus fieri poſsit ad tribunalia ſiuè Iudices laicos,tãquam Iudices ad efectum obtinendi inhibitiones, & mandata contra Prælatos & Iudices Eccleſiaſticos,& præcepta pœnalia, vt in caſu propoſito.

¶ Cæterum quia nihil eſt tam,vere dictum quod nõ poſsit ſiniſtre interpretari, & informantes pro Petro vterentur etiam deciſsione in d. cauſa Oxonenſ. coram me, licet clariſsimè huiuſmodi recurſus deteſtantur & damnet, ideo ex ſentẽtia Rotæ ad tolendam omnem difficultatem viſum fuit duo adiungere.

¶ Primum præfactas deciſsiones nullam præbuiſſe nec præbere iſtis recurſibus authoritatem,niſi in caſibus á iure Canonico expreſis, quãuis auditoris, qui prẽfatas deciſsiones cõpilarunt. Viſi interdum fuerint iſtis recurſibus defferre pro deffendenda poſeſsione quã quis propria authoritate deffendere poteſt, non quod ad Iudices ſæculares tanquam Iudices, & ſuperioris recurrere liceat, *Sed tanquã ad homines priuatos iuuare tamen potentes, non ſecus ac ſi quis inuocaret auxilium cuiuslibet tranſeuntis per vicos, vel plateas ſi fortè de facto ab alio potentiore de propia domo depelleretur*, non tamẽ, vt poſſet a Iudicibus laicis deffendi per citationes & inhibitiones & pœnarum

narum comminationes contra iudices Ecclesiasticos, quia tales recursus tanquam illicitos Rota sacrorum canonum cultrix, & obseruatrix nunquam aprobauit, aut tolleravit, quia potius in ea re grauissime lapsum *Couarr. pract. cap, 35. num. 3. & cæteros idem opinantes vno consensu semper censuit, & docuit.* Alterum fuit iam superiore sæculo viros pios præfatam Achilis decisionem formidasse nã, *Quintil. Mandos. tract. commissio formæ 14. versiculo recurrendi num.* 54. licet fateatur præfatam decisionem posse sustineri, addit tamen ansam præbere non solum Regibus, sed etiam dominis temporalibus quibus vis circa negotia Rotalia (quæ vt plurimũ beneficialia existunt) & circa sacerdotia, & dignitates, ac personas Ecclesiasticas se intromittendi contra *tex. in cap. nouit de iudici*, & domini temporales ista ocasione, seu prætextu manutẽtionũ, seu defensionum, se & suos iudices super sacerdotijs, & sacerdotorum iurisdictionibus, & sacerdotibus constituerent. Et ego tẽpore meo propter istam causam semper Achilis dicisionem vidi haberi suspectam.

¶ Quod atinet ad decisionem D. Cardinalis Blancheti in causa Salmantina sæpe fuit reprobata, & nulla eius pœnitus habita ratio. Atque ex his fuit conclusum Petro obstitisse recursum, vt non potuerit tanquã excommunicatus acquirere beneficium, quod á Sede Apostolica impetrauit.

CAP. XXVIII. de prouocatione ad diuinum iudicium.

SVMMARIVM.

Ad diuinũ Iudiciũ si prouocatio auxiliũ humanum super esse non cernitur. n. 1.

Prouocatio ad diuinum iudicium, vt de iniustitia ratio redatur. n. 2.

Prouocatio ad diuinum iudicium licita secundum aliquos. n. 3.

Prouocatio ad diuinum Iudicium ex sacris litteris. num. 4.

Prouocatio ad diuinum iudicium periculosa. n. 5.

D. *Gundizalui de Cordona, laudabile responsum incitatione militis. n. 6.*

Qui cientes alios iniuste citant peccant mortaliter. n. 7.

D. *Ferdinandus* IIII. *citatus interiisse. num. 8.*

D. Clem. *V. P. M. &* Philippus *pulcer citati interierunt. n. 9.*

Citationis memorandus casus in Granatanse ciuitate. n. 10.

Iudex citatus, qui examinis ex equo fuit delapsus. n. 11.

Iudices sibi ne temere datam potestatem agnoscant, multoties citati interuenerunt. n. 12.

SED quando appellatio, & auxilium huiusmodi non satis iuuat, & se iniuria affici putant homines, nec aliud humanum præsidium superesse cernunt solent ad Deum iudicẽ confugere, non quidem malis, vt illos eripiat, sed vt sumpta de persecutoribus vltione tali indignos supplices iniuria fuisse, cunctis faciat manifestam. † Interdum illos ad tribunal Dei sisti intra certum tempus; interdum nullo tempore addito iubẽt coram Deo comparere, vt de eorum nece rationem reddant, vt tradunt. †Quod multi licitum defendunt, tuẽtes se illo Sarræ ad Abraham Genes. cap. 16. *iudicet Deus inter me, & te,* & illud Dauid, ad Saulem Reg. 1. cap. 24. *Iudicet Dominus inter me, & te, & vlcis-*

4 vlciscar me Dominus de te. † Et illud Zacharię cum iussu Ioas Regis Occideretur Paralip. 1. c. 24. videat Dominus, & requirat, ad quod martyres etiam noui Testamenti proclamāt Apocalyp. c. 6. vsquequo Domine nō iu-
5 dicas, & non vindicas sanguinem nostrū de his, qui habitant super terram. † Licitum est sacris viris: sed has citationes immitari homines incompertæ sanctitatis periculosum est: nam facilè fallit amor proprius, & persuadit nos iniuriam pasuros, cum non simus: facilè enim latens aliqua gloriæ: vel vindictæ, vel alterius perturbationis animi nebula se immiscet, vt verita-
6 tem non videamus. † Vt nebulo ille, qui inuictissimum æque ad sapiētissimum conciuem meū magnum ducem D. Gūdizaluum Fernandez á Corduba dum ad patibulū, eius iussu, defferer etur, se ignocēs afferēs eū citauit, cui respondit, propera inquā nam illic habeo fratur, qui in expugnatione Granatensi occubuit, vt respondeat, vt refert Paul. Iouius, in eius vita.

7 ¶ Qui scienter alios iniustè citāt peccāt mortaliter, quia eos sugillāt, quos citant, vt oppræssores innocentiæ: minus etiam constantes graui terrore percellunt, ita vt metu mortis possunt in morbum incidere, ac
8 mori. † De hoc exemplo sunt innumera aliquando has citationes nō irritas fore. Hispanorū Annales prodierunt D. Ferdinand. IIII. Regē iussisse duos nobiles perduelionis reos ex rupe altissima opidi de Martos, precipitari, illos constanter crimen negasse: quod quia videbātur se frustra facere, tandem, ad diuinū Tribunal probocasse, Regique denūciasse, vt ibi ante diē tricessimū sisteret, quo ipse subita morte fuit conceptus, vt tradūt Ambros. de Morales & Marian.

† Apud Gallos traditur Neapolitanū 9
equitem in Templariorum damnatione, ad diuinum Iudicium probocasse, & Clement. V. Pontif. Max. & Philippum pulchrum Francorū Regem, anni spacio concesso, coram Tribunal Dei citasse: intra quod Clēmens repente moritur, & Philippus mox interijt, vt narrat Fulgos. li. 1. c. 6. Mayer. libr. 2. Annal. † Et memoria 10
adue recens est in hac Granatensi ciuitate cum quidam ex vnius Iudicis criminalis odio indefensus duceretur ad patibulum, Iudicem, & tabelionē citasse, qui in ipsa hebdomada ambo sūt perempti, & adhuc alius, alterum quem innocētem tollit, sæpius phātasmate offenditur. † In vici- 11
nia Germania memorabile est illud Ioannis Tursonis, de quo sic scribit Olaus libr. 4. historiæ Aquilon. c. 20. Is genibus innixus: en morior iniustè, te que voco hac ora ante Tribunal Dei, vt respondeas, cur me innocentem mori condemnas; vix autem miser carnificis manu obtruncatus fuerat, cum etiam Iudex de equo corruit examinus. † Ne Iudi- 12
ces absoluendi, atque legādi datam potestatem, præbertant, temerè ve sententiam suam exequatur, quia nō hominis, sed Dei Iudicium iudicant, Paralipom. 2. cap. 19. qui requiret sanguinem de manibus eorum, Genes. capit. 4.

CAP. XXIX. De executione rei Iudicatæ.

SVMMARIVM.

Res Iudicata diciturque finem cōtrouersiæ imponit, num. 1.

Transitus in rei iudicatam tollit litis pendentiam, num. 2.

Parum esset sententias ferre nisi executioni mandarentur, num. 3.

Senten-

RES IVDICATA dicitur, quæ finẽ controuersiarum pronunciatione iudices accepit *l. 1. D. de re iudic.* quia illa litem finiri, & extingui statutum est, *Rota deciss. 10. alias 411. si litem, nu. 3. vt lite pendent. Afflict. deciss 342. num. 3.* † Transitus enim in rem iudicatam tollit litis pendentiã, *Mandos. super reg. de subrogand. Collitig. q. 12. nu. 2. Parisius cons. 30. n. 36. libr. 4. Beroius cons. 54. n. 18. lib. 3.* † Ideó decissum est executioni mandari, *l. 1. C. de execut. rei iudic.* quia parum erat sententias ferre, nisi executioni mãdarentur, *cap. quo ad consultationem, de re iudic.* † Nisi legitimè sit appellatum, *Auth. nouo iure C. de appellat.* vel sint partes intra decem dies dati, ad appellandum, *Bald. in l. 1. C. de temporib. appel. Lãcellot. de attẽt. p. 2.* † Aliás enim faciet actus nullos, & attentatos; nisi desertione, & lapsu fatalium appellatio sit finita *l. fin. C. de temporib. appellat. & ibi omnes & in cap. cum sit* Romana, *& in capit. ex ratione de appellat.* † Aut sint tres conformes aduersus, quas non datur appellatio, *l. 1 & ibi omnes* C. *ne liceat tertio prouocar.* R*ipa in l. 4. §. condẽnatus* D. *de re iudic.* † Aut sẽtẽtia sit Principis, vel Præfecti prætorio à quib9 nõ appellatur, *l. 1. C. de sẽr. præfecti Prætor.* † Vel ab executione sentẽtiæ appellatio sit inducta, á qua similiter non datur appellatio, *l. ab executione 5. C. quorum appellat. non recipiant, l. ab executore* D. *de appellat. Alciat. in l. 1. §. siquis ita D. de verb. oblig.* † Quia executio (appellatione pendente) fit in omnibus illis casibus in quibus à iure prohibitũ est appellare, *And. Barbat. cons. 10. n. 2* vbi

Margin numbers: 1 2 3 4 5 6 7 8 9

vbi ponit exemplum in eo, qui con-
tra tres conformes volebat appella-
re, *Guido Pap. conſ.* 219. *Rolan, conſ.* 77.
n. 30. *vol.* 2. *Lancellot. d. cap.* 12. *limit.*
10 53. *ex n.* 4. † Quippe á præcepto exe-
cutionis non datur appellatio, nec
facit actum nullum, neque atentatū
DD. in d. l. ab executore, gloſ. in cap. non
ſolum de appell. lib. 6. *Boer, deciſ.* 259. *n.*
5. *Tholoſan. deciſſ.* 500. *&* ibi. *Aufrer.*
11 *in addit.* † Executio autem fit nō ſo-
lum ab ipſo met iudice, qui ſenten-
tiam tulit, quando tranſacta eſt in rē
iudicatam, verum á iudice, requiſito
quia ſentētia in vno foro lata autho-
ritatē habet rei iudicatæ in alio, *cap.*
12 *fin. de exceptionib. lib.* 6. † Neq; requi-
ritur cauſæ cognitio etiā ſentētia in
laici apud clericum, quod in ciuili-
bus tantum, & non in criminali-
bus obſerbari deberi defendunt, *Bart.*
in l. Magiſtratibus D. de iurisdiction.
omni Iudic. & in l. diuus D. *de cuſt. reor.*
13 † Verius eſt in omni cauſa locū ha-
bere, tam ciuili, quam criminali, dū
videat, an ſit iuſta, vel ne, vt trad-
dunt *Marta de iuriſdict. p.* 4. *cent.* 2. *caſ.*
169. *ex n.* 12. *Maroto de iure quæſito lib.*
14 1. *cap.* 7. *ex n.* 19. † Quod ſecus eſt in
laico, dum requiritur pro executione
Eccleſiaſtici, propter incapacitatē,
DD. in cap. excommunicamus §. *damna-*
ti de hæretic. lib. 6. *Simanc. de cathol. in-*
ſtit. tit. 34. *n.* 48. *Did. Perez in l.* 3. *tit.* 4
lib. 8. *Ordin. Couarru. in clem.* 1. *p.* 1. §. 5.
n. 6. *Pegna in direct. Inquiſ. com.* 20. *fol.*
15 131. † Et ita Magiſtratus tempora-
les dum eis ab hæreticæ prauitatis In-
quiſitoribus traduntur hæretici, de-
bent eos abſque vlla cauſæ cognitio-
ne, ſic relaxos cōtumaces, viuos, pœ-
nitentes vero cōpræſsis faucibus igni
mandare, vt tradunt *Simanc. vbi ſupr.*
d. tit. 36. *ex n.* 4. *Lucer. Inquiſ. V. exe-*
cutio contra damnat. Iul. Clar. lib. 5. *ſen-*
tent. §. *fin. q.* 96. *n.* 7. *Salcedo ad Diaz in*
prax. cap. 133. *Belluga in ſpeculo Princip.*
rub. 11. §. *viſo. n.* 1. *late Flam. Carthar. de*
execut. ſent. c. fin. † Quidquid contra- 16
rium tenere videantur *Igneus in l.* 1. §
cum Dominus n. 79. *D. ad Sylan. Alciat.*
in cap. 1. *de offic. ordin. n.* 110. *Brun. lib.* 4.
de hæretic. cap. 13. ſcilicet quod dum
conſtat manifeſté de ſentētiæ iniuſ-
titia non eſſe per iudicem ſecularem
execuēdā, ſed cognoſcere de veritate
aut Inquiſitores ſupplicare, vt cauſā
reuideant, quia id falſum eſt, vt ex
multis probat *Simanc. vbi prox. ex nu.*
8. † Et eo iure vtimur quia poteſta- 17
tes ſæculares in tali caſu ſunt meri e-
xecutores, *Bald. in auth. clericus* C. *de*
Epiſcop. & cleric. Angel. in l. Diuus 2.
de cuſtod. reor. Abb. & Ancharran. in
cap. atſi clerici de iudic. Salicet. in l. ea
quidem C. qui accuſare non poſſ. Iaſ. &
Oroſius in l. Mageſtatibus D. de iurisd.
omni. Iud. Alciat. in cap. 1. *de offic. ordin.*
Matth. de Afflict. in proœmio. conſtit. Si-
ciliæ gloſ. gladij, Brun. li. 4. *de hæret. c.* 15.
¶ In alijs autem non ita; nā quā- 18
do manifeſté conſtat de ignocentia
rei audiri debet etiā cōtra tres cōfor-
mes, quia sētētia iniqua non eſt exe-
quēda, vt ex multis probat *Rober. Lā-*
cel. tract. de attēt. p. 2. *c.* 12. *limit.* 8. *ex n.*
25. *& ca.* 17. *ex n.* 75. † Nā ſtāte noto- 19
rio grauamine ceſſat cluſula, appella
tione remota, *gl. in c. ex cōquæſtione de*
reſtit. ſpoliat. Deci⁹ cōſ. 49. *Ruyn.* 82. *li.* 5.
† Quia notoria iniuſtitia etiā contra 20
agētē admittitur, & impedit litis in-
greſū, vt traddit *Blāch. tract. de cōpri-*
miſ. q. 4. *n.* 97. † Neq; obſtat quod ex- 21
ceptio nullitatis cōtra tres cōformes
prçſumatur poti⁹ animo retardandæ
executionis, *Ripa in l.* 4. §. *cōdēnatū* D.
de Iudicijs n. 14. † Quia id ceſſat, in 22
notorio grauamine, vt tenetet *Seba.*
Vāt. tract. de nul. sēt. tit. quis poſsit dic
de nul. n. 28. *Lāc. d. c.* 17. *n.* 127. † Quia
remota exceptione, & nullit. nō in-

telligitur de notoria, & manifesta, *cap. veniens el 2. de testib. glos. in d. cap. ex conquæstione V. appellationem & in cap. suscitata V. sententiæ de restit. in integr. & in l. 1. §. siue autem D. de tabul. exibend. & in l. si alterius D. si minor se maior dix. cum alijs per Abb. in cap. super eo de offic. de leg.*
24 † Et dicitur notoria nullitas, quæ ex actis resultat, quia omnem calũnia excludit, *Bart. in l. 4. §. cõdemnatũ D. de re Iudic. Abb. & alij in Clem. vt calumnijs eod. tit. Alexand. conf. 282. n. 3. lib. 6. & conf. 59. n. 17. lib. 4. & conf. 77. n. 2. lib. 2. V ant. de nullit. sent. tit. quid. sit nullitas, n. 22.*
25 ¶ Quæ non solum aduersus tres conformes, verum etiam contra sẽtentias Præfecti prætorio admittũur *l. nemo C. de sentent. tit. generali, l. fin. C. de temporib. appellat. auth. quæ supplicatio. iuncta gloss. V. retractionis C. de precib. Imper. offer. & in l. vnica C. de sent. Præfecti prætor.*

CAP. XXX. De impedientibus Executionẽ rei Iudicatæ.

SVMMARIVM.

Leges Regni quæ aduersus sententias de Reuista *nullam exceptionem allegare prohibuerunt, num. 1.*
Lex 4. tit. 17. li. 1. Recop. aducitur, nu. 2.
Legis dificultas nõ legislatoris culpæ, sed inscitiæ nõ asequẽtiũ tribuẽda est, n. 3
Leges præsumunt pro re iudicata, num. 4.
Sententiæ Superiorum per Principum ora diuinitus promulgatur, num. 5.
Iudices Superiores (vt Deus) pronuntiant sola facti veritatẽ inspecta, n. 6.
Legislatoris mens aliquando alia quam litera demonstrat, num. 7.
Lex 4. tit. 17. lib. 4. Recopil. non loquitur in manifestẽ grauaro, num. 8.
Granare dicitur quando proceditur iuris ordine non seruato, num. 9.
Iudices maiores, & minores tenentur obseruare leges generales, num. 10.
Iudex nõ obseruãs leges in eas cõmittit, 11
Iudices non obseruantes leges faciunt acta nulla, num. 12.
Quod nullum est, dicitur iniquum, nu. 13.
Iniustitia nulla maior quam nullitas, n. 13.
Sola facti veritate inspecta non intelligitur in processo sustantiando, sed in pronuntiando, num. 14.
Iudices Superiores tenẽtur in proceßo sustantiando obseruare substantialia iuditij, num. 15.
Legislator non præsumitur se incontinenti corrigere, n. 16.
Principes quando iuris rigorem relaxant debent exprimere, num. 17.
Derogatio iuris nõ præsumitur, quia odiosa, n. 18.
Principes iure positiuo, & legibus generalibus vti volunt, n. 19.
Præsentia Principis non supplet substantialia iuditij, n. 20.
Substantialia iuditij sunt, quæ à lege, vel statuto cabentur, n. 21.
Iuditium non dicitur vbi iuris ordo non seruatur, n. 22.
Superiores magistenẽt leges obseru. n. 23
Superiores leges non obseruando grauius puniuntur, num. 24.
Superiores non poßunt iudicare secundum conscientiam, sed secundum allegata & probant, num. 25.
Innocientia rei opponi poteſt contra quascũque sentẽtias etiã de Reuista, n. 26.
Iudex facere non potest delictum, vbi nõ est, num. 27.
Quæstio facti licet in arbitrio sit iudicãtis, pœna tamem non ita, num. 28.
Inocentes non sunt condemnandi, nu. 29.
Peccatum ex malitia est contra Spiritũ Sanctum, quod non remititur, nu. 30.
Leges non intelliguntur in casu de quo legislator interrogat⁹ nõ esset statur⁹ n. 31
Paria sunt occidere innocentem ac illum se defendere vetare, n. 32.
Leges nõ sunt vinculũ iniquitatis, n. 33.

Legi

Princeps & Iudex, & sententia iniqua tenentur ad restitutionem, num. 75.

1 NON dum ad superioris quæstionis coronidem perueneram, & nobis hac de re quæstio incidit nimis grauis, & ardua, in qua manifeste grauatus quærebatur de notoria iniustitia sententiæ superiorum Iudicũ criminalium huius Curiæ, & petebat á supremo Senatu audiri, cõtra prædictã sẽtẽtiã, quæ erat *de Reuista*, dicẽs ad prædictos iudices causæ cognitionẽ nõ pertinuisse, neq; fuisse iuris ordinẽ seruatũ, neq; in causa auditum, neque datum tempus ad se defendẽdum, aut supplicandum, neque cõmisisse delictum, neque conuictũ fuisse, neque senatus decreta obseruasse, & pronunciatũ relatione pendente, falsis testibus, & falsis relationibus, & errore notorio, & nihilo minus reus non audiebatur, ex Regni, *l. 3. & l. 4. tit. 17. & l. 1. & l. 2. tit. 19. lib. 4.*
2 *Recopil.* † Quæ quidem leges aduersus prędictas sententias *de Reuista*, reis denegarunt opponi posse quascumque nullitates, etiamsi dicant ex acta constare, neq; defectum iurisdictionis, aut notorium grauamen, nam vt ait potentissimus Rex noster D. Philipp. II. in d. l. 4. quæ alijs omnibus, vt magis nouissima, sic magis cassũ vigebat. *Ordenamos, i mandamos, que en todos, i qualesquier negocios, en que cõforme á las leies destos Reinos, de las sẽtencias dadas por los del nuestro Consejo i Oidores de las nuestras audiencias, no ha lugar suplicacion, se entienda asi mesmo no auer lugar alegarse, ni oponerse de nulidad, aunque se diga, i alegue ser de incompetencia, o defecto de iurisdicion, ó que della notoriamente cõsta del proceso, i autos del, o en otra qualquier manera, ni para impedir la execuciõ, de las tales sentencias: ni para que despues de executadas se pueda tornar al pleito, i que por las dichas sentẽcias se entiendam ser acabados, i fenecidos los dichos pleitos, sin que se puedan tornar a mouer, ni suscitar, ni tratar en manera alguna.* † Et cũ casus vrgeret, neque vllus vnquã ex gregatum iuris interprætum, qui dictam legem sunt commentati, nec verbo vllo portam pondere viderentur in tam iustissima, & ęqua defensione, non sum arbitratus cum alijs in hac sirti impingere, neque legem culpare, vt rabula quidam asserebat, dicens durum esse, sed legem ita scriptam esse, *l. prospexit D. qui & á quib.* quia difficultas legis, nõ legislatoris culpæ, sed insciriæ non assequentium tribuenda est, vt tenet, *Aul. Gellius lib. 20. noctr. Atticar. cap.*
1. † Lex enim sãctissima, iustissima 4
omni rationi, & iure consona habẽda est; nam si iura pro vnaquaque sẽtentia (etiam pedanei iudicis) pręsumit esse iustam, & ex bono, & ęquo latam, *l. 2. C. de offic. ciuil. iudic. l. 2. C. de prædijs curial. lib. 10. cap. illud cap. ad audientiam de præbend. l. 10. tit.*
7. lib. 4. Recopilat. † Quid de illa de- 5
beat præsumere? quę tot virorũ applausu, qui cæteris alijs ingenio, literis, & nobilitate coruscant, ac tot patrium solicitudine, atq; prudẽtum consultatione semel atque iterũ, firmum, stabile, atque valiturũ statuerunt, vt litigantium tergiuersatione cælari? ac inanis nullitatis spe, vt defectus iurisdictionis in Principe, antenerti? quia prædictę sententię per Principum ora diuinitus promulgãtur, l. 1. *D. de offic. præfect. prætor.* l. 2. *Proconsulibus D. de appell.* l. 1. *D. á quibus appellan. nõ sit.* † Vnde merito neque allegantes audiũtur, neque probare offerentes admittuntur, neque osten-

ostendentẽs creduntur, quia licet ex actis constet, potuerunt Iudices, vt Deus, omissa iuris scrupulitate sola facti veritate inspecta sentẽtiam ferre, *l. 22. tit. 4. l. 58. tit. 5. lib. 2. Recopilat. l. 10. tit. 17. libr. 4. eiusdem Recopilat.*

7 † Quod licet ita verum sit: aliquas patitur exceptiones quibus partes aduersus assertas sententias audiuntur, quas ex prædictæ legis contextu, mẽte, atque iuris consona dispositione (quæ, quia aliui, non habebis) delincare lubet, nam, vt ait Modest. Iuris Consultus, in l. scire oportet, §. illud D. de excusat. tutor. *sed, & si maxime verba legis hunc habeant intellectum, tamen mens legislatoris aliud vult.*

8 ¶ Primò enim præfata lex nõ loquitur de manifeste grauato, nec de illo potest intelligi, quia vt ait Robert. Lancellot. d. capit. 12. limit. 8. numer. 25. *Quod si per legem aut statutum tollitur appellatio non censetur sublata, quando quis manifeste grauaret, secundum Bald. in l. 1. C. si de moment. possess. fuerit appellat. & in l. consentaneum C. quommodo, & quando Iud. & per Alexandr. cons. 77. visis numero 12. colun. final. libr. 3. & cons. 160. Viso, num. 26. lib. 3. cum concord. de quibus per eund. Allexand. in l. 4. § condemnatum D. de re Iudic. & in l. de pupilo §. qui opus D. de noui oper. nunciat. quibus addde in recollect. Caputaquen. p. 2. deciss. 38.*

9 † Grauare autem manifeste dicitur quando procedit Iudex iuris ordine non serbato, nam licet iusta appareat, iniuste tamen profertur, & ita non præsumit lex pro tali sententia, sed aduersus eam, quod sit iniusta, quia formam datam à lege, vel statuto non seruabit, *Bald. & Cyn. in l. sancimus C. de iudic. Paris de Puteo in syndic. V. Iudex. cap. 1. n. 22.*

10 † Etiãsi sententia sit superioris, quia omnes Iudices tam minores, quam maiores in procedendo, & iudicando tenennentur obseruare leges generales, *Auth. de Iudic. §. final. collocat. 6. & sub Rub. in med. liter. non fiet. fac. iuss.* ibi, *omnes Iudices, qualiter cumque iudicent, sique ex scripto, siue non scripto generales leges custodisse debent, & secundum illas sententias proferre, & aliter latas infirmas esse iuuet, & appellatione non indigent, neque ex compromisso infertur pœna.*

† Quod non 11 vno iure comprobatum est, *in l. final. in fin. C. de vetere Iure & encleand. l. final. C. si contra Ius, vel vtilitat. canonizata in capit. dicenti 25. quæst. 2. & capit. iudicet 3. quæst. 7. princip. Instit. de offic. iudic.* Cuius hęc sunt verba, *& quidem in primis illud obseruare debet Iudex, ne aliter Iudicet, quam quod legibus, aut moribus proditum est.*

† Nam dum aliquid contra leges de- 12 cernunt, vel earum formam non obserbaberint pro nullo, in fecto, ac inutili habendum est, *l. non dubium C. de legib. l. pacta quæ contra C. de pact. l. ex pretio C. si certum petat. capit. imperiali 25. quæst. 2. capit. vides, distinc. 10. capit. 2. in fine de testib. capit. pro vida de Elect. libr. 6.*

† Nullum au- 13 tem quod est dicitur iniquum, l. *scire oportet §. final. qui testamento, & ibi Bald. D. de excusat. tutor. idem Bald. in* l. 1. C. *de fruct. & litis expens. Aegid. concl. 341.* vbi dicit, *nulla est maior iniustitia, quã nullitas,* quod probat *Vanti⁹ vbi supr. titul. quid sit nullitas ex numer.* 20.

¶ Neque Prędictæ potestates ex- 14 cusari possunt, quod non tenentur iuris scrupulitatem serbare, in sententijs ferendis, sed sola facti veritate inspecta, d. l. *22. titul. 4. cum alijs libr. 22. Recopillationis,* nam præter quam quod non loquuntur in processo sustantiando, sed in

 pronun-

15 pronunciãdo,vt notat *Azeued.* † Ex-
præſſe eis cautum eſt,vt in ſuſtanciã-
do proceſſum, obſeruent formam iu-
ris,& ſuſtãtialia Iudicij,& ad id mul-
tæ leges eis diriguntur *tit.4. 6. & 7.*
libr.2.tit.1.2. & 3.libr.5.Recopil. quas
expreſſe obſeruare iurant.l.6.d.tit.6.
lib.2.Recopil. *Iuren que guardarã nueſ-*
tras leies. † Quare credendum nõeſt
16 velle Principem tot cõſtitutiones at-
que leges, quæ de fulminandis pro-
ceſsibus tam maturo iudicio sũt ſta-
tuta, atque tot ſæculis firma, & illi-
bata comperta,ſine cauſa vno ictu ſu
bertat,& quæ modo iuſsit, modo ir-
ritet,quia non præſumitur legislato-
rem ſe velle incontinenti corrigere,
arg. l. præcipimus C. de appell.l.fin.C.de
teſtam, neque tot conſtitutiones vno
ictu ſubertere,*cap.Eccleſia veſtra de E-*
lect. l. ſi quando C. de in offic. teſtamẽt.
† Vnde licet Princips pleriq; iuris ri-
17 gorem relaxat,& cauſas de plano,&
ſine figura iudicij diccrnat, *Clement.*
diſpẽdioſam de Iud.Clem.ſæpe de verbor.
Id nõ intelligitur niſi expræſſerit *In-*
nocent. in cap. innotuit de Elect. † Nam
18 ad id dbet iura omnia derogare, *DD.*
in d.cap.licet cauſam, & in l.ex imperfe-
*cto D.de leg.3.*quod nunquam præſu-
mitur quia iuris derogatio eſt odioſa
l. ius ſingulare l. quod vero D.ſoluto ma-
trim.l.aduerſus C.de nupt.l.ſi quando C.
de inoffic. donat. † Et ita aduerſus,
19 quaſcũque,ſentẽtias etiam Principis,
opponitur de iuris ordine non ſerba-
to,quia ex præsũpta eius mẽte (quo-
niam non conſtat de contraria) legi-
bus vniuerſalibus ac Poſitiuo iure ſe
vti velle videtur, *cap.veritatis de dolo*
& contumatia, ibi, *nos igitur videntes*
ordinem iudiciorũ in hoc facto fuiſſe ob-
ſerbatum,& eſt tex. in *cap. licet cauſam*
de probat. ibi, *quia nollumas à iuris tra-*
mite declinare. & ſimilia *cap. cum olim*
de Elect.cap. cum ad ſedem de reſtit.ſpo-
liat. † Quare licet præſentia Princi- 20
pis ſuppleat defectus proceſſus, *Felin.*
in cap. cum olim de re iudic. non intel-
ligitur de illis qui ſunt de ſuſtãtia iu-
dicij,ne actus corruat,quia ſine ſubſ-
tantia non poſſunt eſſe accidentia,
Ariſtot.lib.1.Phyſ. † Et illa dicuntur 21
de ſuſtantia iudicij,quæ á lege aliqua
vel ſtatuto obſeruari iuuentur, *cap.cũ*
dilecta de Reſcript.cap. venerabili de of-
fic. deleg. Bald. in l. prolatam C. de iudi-
cijs & in l.1.D.de liber.& poſth. † Dũ 22
enim iuris ordo nõ obſerbatur, iudi-
cium nõ dicitur quia veritas corruit,
& iuſtitia opprimitur, D. Iſai.cap.59.
Conuerſum eſt retorſum iudicium, & iuſ-
titia longe ſtetit,quia corruit in platea ve
ritas, & æquitas non potuit ingredi. Et
facta eſt veritas in obliuione: & qui re-
ceſsit à malo,prædæ patuit: & vidit Do-
minus, & malum apparuit in oculis eius,
quia non eſt iudicium. † Neq; ſuperiori- 23
tate excuſantur, quia eo magis ſunt
culpabiliores, cum teneantur magis
leges obſerbare, *l. digna vox C.de legi-*
bus l.ex imperfecto D.de leg.3.l.cum hæ-
rede C.qui teſtam. facere poſſ.cap.quæ cõ-
tra 8.diſt.c.iuſtũ diſt.9. † Ex quo gra- 24
uius quam inferiores puniũtur, l.1.C.
de conductoribus lib. 11. *grauior pœna*
conſtituenda eſt in eos, qui noſtri iuris sũt
& nostra artius debent cuſtodire mãda-
tá, & ſic nulla ſententia magis in-
pugnatur ex nõ ſeruato iuris ordine,
quam ſuperiorum, *Vantius de nullitat.*
tit.an qualibet ſent.n.24. † Nam dum 25
iudicare debẽt ſola facti veritate inſ-
pecta ſi iuris ordinem prętermiterẽt,
nec veritatem ſcirent,neq; iudicium
facerẽt, quia veritas nõeſt dum iudi-
cium præbertitur, quia nulla alia iu-
dici veritatas habetur quam, quæ
ex actis cõſtat, & ſi alia ipſi certa vi-
deãtur, quia nullus iudex quamtum-
bis ſuperior poteſt iudicare ſecundũ
conſcientiam, ſed ſecundum allega-

ta,&

ta, & probata, vt tradiunt *Episcopus Præses Couarru. lib. 1. varior. cap. 1. ex n. 17. Menchaca lib. 1. controuers. cap. 14. late Petr. Morla in Empireo iur. p. 1. tom. 1. q. 1. ex num. 30.*

26 ¶ Secundo contra quascumq; sẽtentias, etiã *de Reuista*, opponi potest de ignocentia rei, quia de illa similiter non loquitur prædicta lex, nec intellegi potest, non solum quãdo quis damnatur sine causa, sed etiam quãdo non est sufficiens ad pœnam impositam in sententia, quia pœna debet esse cõmensurata delicto *Genes. cap. 9. Exod. 21. Leuit. 24. Deuteron. 25. Matth. 26. cap. duo ista 23. q. 4. l. vnica C. de raptu virg. l. 3. D. ad l. Cornel. de*

27 *Sicar. l. 15. tit. 8. p. 7.* † Aliás erit iniusta, iniqua, & irrationabilis, nec iustificari potest eo quod sit *de Reuista*, quia Iudex facere non potest delictũ vbi non est, *Hiere. Gigas de crim. læsæ Maiest. libr. 2. tit. per quos crim. q. 1. n. 5.*

28 † Nec illum punire plusquam leges puniunt, nam licet quæstio facti in arbitrio sit iudicãtis, pœnæ vero persecutio, non eius voluntate, sed legis authoritate deffinitur, *l. si operam l. ordinem D. ad Municipal. l. si qua pœna D.*

29 *de verbor. significat.* † Nam illud esset innocentem damnare, quia condignam pœnam non imponit, quod illi est omni iure vetitum, & maximé iure diuino, D. Marc. cap. 12. *Innocentes non sunt condemnandi*, atque naturali, Apostol. ad Roman. capit. 2. *Natura docet reddere vnicuique secundum*

30 *opera sua.* † Quare sacratissimi Reges nostri huiusmodi grauatis remediũ tolere non videntur, nec ei quod honor, aut vita, aut bona sinè causa auferũtur, ora cõpescere videãtur, nam illud esset peccatũ ex malitia, quod in tam santissimis Regibus, vel suspicari est nefas, quia pecatũ ex malitia est cõtra Spiritũ Sãctũ, vt probat D. *Thõ. 2. 2. q. 14. art. 1.* cuius reatus nõ remititur, neque in hoc sæculo, neque in futuro, *D. Matth. cap. 12. Marc. 3. Luc. 11. Apost. ad Hæbr. 6.* † Vnde cũ 31 finem litibus imponere decreuerint, quæ est ratio ciuilis, *l. 12. tit. 4. p. 3.* contra diuinam, & naturalem in tantum sui dispendium statuere non videntur, dẽ quibus legislator interrogatus vero similiter non esset staturus, *cap. in generali de regul. iur. lib. 6. & ibi gl. allegat. tex. in cap. frater noster 16. q. 1.* † Credi enim non potest, 32 vt tam Christianissimus Princeps, vt est eius constitutionis author, subditis suis legẽ imponere voluisset, per quam manifestẽ grauatum remediũ denegaret, cum paria sint occidere ignocentem, ac illud se defendere vetere, vt ex multis resoluit *Maroto lib. 1. de iure quæsito cap. 14. ex num. 49.* † Quo solo prędicta lex, quæ san 33 cta, iusta, posibilis, & secundum naturam esse debet, ad hoc, vt obliget, *cap. erit autem lex 4. dist. Arist. lib. 3. Polytic. cap. fin.* esset iniusta, iniqua, & intollerabilis, quia vinculum esset iniquitaris, *cap. inter cætera 22. q. 4. c. quãto de iure iurãd. auth. sacramenta puberum*... *lum §. 1. coll. 5.* † Neque eam tenere- 34 mur obseruare, quia legi non est obediendum contra pręceptum Dei, *D. Thom. 2. 2. q. 33. art. 7.* nam vt ait Apost. Act. 5. *Obedire oportet Deo magis quam hominibus.* † Nam procul- 35 dubio causa esset manifesti peccati, quod nec Reges, nec Pontifices dispensando licitum facere possunt, *c. & si Christus de iure iurand. c. super eo de vsur. cum aliis per Lodou. Gomez in reg. Chancell. de impetrat. benef. viuẽt. q. 3.* † Nec iuuarẽtur, certa sciẽtia & ple 36 nitudine potestatis, quia Deus nõ dedit Principi potestatem peccandi, neque auferendi alienum, *Bart. in l. fin. C. si contra ius, vel vtilit. Fulgos. &*

L 4 Decius

37 *Decius in cap. fin. n. 6. de Conſtit.* † Ple-
nitudo enim poteſtatis in Principe
Chriſtiano conſideratur ſecundum
leges, quia non dicitur poſſe quod cũ
peccato poteſt, *cap. ſciant 2 2. q. 2.*
Aliàs enim fruſtra Acab anxius eſſet
pro vinea Naboth, ſi eam ſententia
de Reuiſta tollere potuiſſet? & indig-
37 ne Iezabel punita, *Reg. 3. c. 2 1.* † Quo-
rũ neuter dici poteſt, quia Princeps,
non eſt Dominus rerum priuatarum
neque ſententia ſua valet auferre
ſine cauſa, imó auferendo, magis
peccat quã priuatus cũ magis leges
teneatur obſeruare, nã vt quęritur
Nero apud Sene. act. 2. ſcen. fin. *prohi
beor vnus facere quod cũctis licet*, cui Se
neca reſpondit,

Maiora ſẽper populus à Summò exigit.

38 Vnde firmiter tenendum eſt præ-
fatam legem non agere in manife-
ſte grauatum, & aliter eam inter-
prætantes à tam ſanctiſsimo Princi-
pe noſtro puniri debent quia men-
tem eius ſiniſtrè interprætãtur, quip-
pe in legem committit, qui verba le-
gis mordicus hærens, contra eius ni-
titur voluntatem, *l. non dubium C. de*
39 *legib.* † Nam de Principis voluntate
ex infinitis eius reſcriptis manifeſte
apparet, dum illa, quæ cõtra iuris for
man, aut in tertij præiuditium vertũ-
tur exequi prohibentur, l. 2. tit. 14.
lib. 4 Recopil. *Que ſi en nueſtras car-
tas mandarèmos alguna coſa en perjuizio
de partes, que ſea contra lei, que la tal car-*
40 *ta ſea obedecida, i no cumplida* † Etiam
ſi dicant ſe vti velle certa ſcientia, &
plenitudine poteſtatie, l. 3. tit. 14. lib.
4. Recopil. *Que ſi entre partes vuiere cõ-
tienda, i en perjuizio de qualquiera de-
llas ſe diere alguna nueſtra carta, i ſobre-
carta, con qualesquier penas, i clauſulas
derogatorias, aũque ſe diga que proceden
de cierta ſcientia, i poderio Real abſoluto.*
41 † Et ita nõ obſtãte prædita lege quã-
do quis apparet manifeſte grabatus,
auditur contra quaſcũque ſententias
de Reuiſta, *Ant. Gomez, lib. 2. variar.
cap. 13. n. 33. verſ. quarto poteſt. Iul. Clar.
lib. 5. Receptar, §. fin. q. 61. Pax in Prax.
tom. 1. p. 5. §. 10. n. 4. Viuius lib. 1. deciſſ.* 42
178. n. 2. † Nam in generali prohibi-
tione non intelligitur compræhenſa
nullitas ex capite alterius ſtatuti, ſeu
reſcripti in ſurgens, ne ſtatuẽtes ſe ip
ſos in continenti corrigeret videan-
tur, *arg. l. præcipimus C. de appell. & in
l. fin. C. de teſtam. Bart. in l. 1. §. & par-
ui D. quod vi, aut clam, cũ alijs per Vãt⁹.
vbi ſup. tit. quis poſsit dic. de nulli. n. 50.*

¶ Tertio contra quaſcumque ſen- 43
tentias, etiam *de Reuiſta*, opponi po-
teſt de citatione, quia nullitas ex de-
fectu citationis prouenĩẽs nõ cẽſe-
tur ſublata per legem ciuilem, quia
cũ ſit iuris naturalis defectus á Prin-
cipe, vel ſtatuto tolli nequit, *Clem.
paſtoralis §. cæterum de re iudic. cap. 2.
& ibi Abb. de cauſa poſeſſ. & propiet.
& in cap. cum olim, de re iudic. Bald. &
alij in l. 1. C. de legib. & in l. fin. C. ſi
contra ius, vel vtilit.* † Et quod talis 44
nullitas ab ſtatuto qualiter cumque
loquente, & prohibente non cenſea-
tur excluſa expræſſe tenent *Innocent.
in cap. tua nos, de cohabitat. clericor. &
mulier. Bald. in l. 1. C. quomodo, & quãd.
iudex Alexandr. conſ. 225. lib. 6. An-
charran. conſ. 102. aliàs 211. Decius cõſ.
38. numer. 7. & conſ. 410. numer. 17.
& conſ. 603. num. 11. & conſ. 681. libr.
5.* † Idem dicendum ſi de negatis 45
Reo deffenſionibus nam cũ deffen-
ſio ſimiliter ſit á iure naturali pro-
ueniens, *l. deffenſionis facultas C. de
iure fiſc. libr. 10.* ſub dicta lege non
videtur compræhendi, quia quæ
ſunt iuris naturalis á Principe tol-
li nequeunt, *§. ſed naturalia Inſtitu-
ta de iure natural. §. final. de legi-
tim. agnator. tutel. l. eas obligationes*
D. de

D. de capitis diminut. l. abdicatio D. de
46 *patria potest.* † Nec sub quibuscumq; verbis comprӕhendi per dictam legem, quia intelligi debẽt de nullitatibus ex iure Ciuili probenientibus, de quibus disponere potest, non tamen ex iure naturali, quod tanquam ӕquum & bonum debet illibatũ permanere, vt ex multis probat *Sebast. Vantius de Nullitat. sent. tit. an quӕlibet sentent. possit dici null. ex num. 13.*

47 ¶ Quarto impeditur executio nullitate ex falsis instrumentis, vel testibus, iuxta illud Daniel. cap 13. *Reuertimini ad iudicium, quia falsum testimonium loquuti sunt aduersus eam.* Nam vt ait tex. in l. 1. C. si ex falsis instrum. *Si tabulas testamenti, quas secutus Proconsul vir Clariss. sententiam dixit, falsas dicere vis, prӕbebit notionem suam non obstante prӕscriptione rei iudicatӕ,*
48 *quia nõ dũ de falso quӕsitum est.* † Idem dicẽdum ex falsis relationibus, nam ex defectu veritatis, defuit etiã Principis voluntas, qui ad talem sententiam prӕsumitur circumbentus, *cap. constitutus de rescripit.* ibi, *circũueniisse prӕdecessorem nostrum*, l. final. C. de his, qui à non dom. *fallendo Principis conscientiam*, l. 53. tit. 18. p. 3. *engañan a aquellos que dan las cartas, è faziendoles*
49 *errar en ellas.* † Et ita plusquam cõpertum est, quod sentẽtiӕ Principis ex falsis relationibus sunt ipso iure nullӕ, l. 1. §. quęsitum D. de appel. lat. *si enim docuerit, vel falso, vel nõ ita se habere, quӕ scripta sũt, nihil à nobis videtur iudicatum*, cũ alijs per *Iacob. Menoch. lib. 2. Arbitrar. cas. 201. num. 2.*
50 16. & 17. † Quantumbis in modico deficiat, *cap. non potest, de prӕbend. in 6.* & ignorantia inuetur, quia non tãtum attenditur relatoris negligentia, aut dolus partis, quam defectus volũtatis iudicitis, *Oldrald. cons. 257. n. 37. Achil. Pedroch. cons. 1. n. 145. &* 170. † Et ita Regia diplomata in quibus committitur obreptio, aut subreptio sunt ipso iure nulla, quia narrãdum est, omne id quod difficiliorem redderent Principẽ, vt traddunt *Collega meus, & amicus Pelaez de Mieres de Maiorat. p. 1. q. 3. num. 3. Lancello. Galliӕ cons. 121. nu. 43. & 44. Achil. Pedroch. d. cons. 1. ex n. 143. Couarru. lib. 1. varior. c. 20. n. 5.* † Illud enim quod nullum est nullum effectũ potest sortiri, quia habetur perinde ac si non fuisset, *l. 1. §. penult. D. quodquisq; vniuersi*[illegible]*. in fin. cum l. seq. D. de authorit. tutor. l. quotiens D. qui satis dare cogant. l. de ӕtate §. quod ait Prӕtor D. de interrogat. act. capit. 2. de translat. Prӕlat. Clem. 1. de immunit. Eccles. l. nõ dubium C. de legib. capit. imperiali. 25. q. 2.* 51 52

¶ Quinto aduersus prӕdictas sententias *de Reuista* admittitur exceptio erroris, si in eis qualecumque reperiatur, quia sunt nullӕ ipso iure, l. 4. tit. 26. part. 3. *Quando fuere puesto ierro en la sentencia, maguer no se alcen de los Iuizios, puedense rebocar quando quier, é non deuen obrar por ellos, bien asi como si nõ fuessen dados.* † Quӕ de omnibus tam inferioribus quam superioribus loquitur, nam omnes tenẽtur, vt diximus, leges obseruare. Nam piaculum esset, vt à Principe ostenso opere virtutis ipse ab eius obseruatione retraheretur, *Apostol. ad Rom. cap. 1. Soto lib. 1. de inst. q. 6. art. 7. Iust. Lips. lib. 2. Polytic. cap. 9. & 10.* † Et ita sententię Prӕfecti prӕtorio ex tali errore sunt nullӕ ipso iure, *gloss. in l. 1. C. de sent. prӕfecti Prӕtor.* adeò, vt nec supplicationis auxilium sit necessarium, *l. 1. D. quӕ sent. sine appel. rescindunt.* ibi, *cum contra sacras Constitutiones iudicatur supplicationis necessitas remittitur*, tex. in *l. 2. C. quando prouocar. non est neces.* ibi, *& ideo in hac specie nec* 53 54 55

suppli-

supplicationis auxilium necessarium fuit.
56 † Nam error voluntatem excludit,
l. si per errorem D. de iurisd. omn. iudic.
quia non videtur consentire, qui er-
rat, *l. consensisse D. de iudic. l. 15. tit.*
57 *22. part. 3.* † Vnde in terminis quod
aduersus tales sententias audiatur,
quia sunt nullæ ipso iure exprèsse te-
net D. Ioan. Gutier. in Pract. lib. 3. q.
17, num. 236. *Et potissimum prædicta*
vtriusque Chancellaris consultatio, etiam
si expresse superioribus cōtra dicat, adhuc
euitari posset, quia esset contra leges
expræssas l. 2. C. quando prouocar. non est
necess. ibi, sententiā eius contra tam ma-
nifesti iuris formam datam nullas habere
vires palam est.
58 ¶ Sexto contra prædictas senten-
tias opponi potest de nullitate inhi-
bitionis, vt quando partes quærūtur
se á iudicib⁹ criminalibus hui⁹ Curię
vel alijs Magistratibus se cōprimi,
& libellum quærelæ offerunt Regi,
vel eius supprǽmo Senatui, & iube-
tur, quod tabellio eat ad faciendam
Relationem, vt sæpius in Senatu res-
cripitur in hęc verba, *venga el Escri-*
59 *bano a hazer Relacion.* † Quia eo ipso
præfati Magistratus sunt inhibiti ip-
so iure, vt in terminis docet, *Sebas-*
tian. Vantius tract. de nullit. sent. ex de-
fectu iurisd. ordin. n. 143. cuius hæc sūt
verba, *Et quod de recusatione, & appel-*
latione dictum est, idem dicendum erit de
Relatione causæ ad Principem faciendā,
quoniā Relatione petita suspenditur, imò
finitur iurisdictio inferioris, nec valet id
quod postea, seu illa pendente facit, cap.
licet de offic. de leg. cap. bonæ de postul.
60 *prælator.* † Nam sicut appellatione
pendente nihil est invocandum, l. 1.
cum rub. D. nil nouand. appell. pend. ita
similiter Relatione pendente, *vt per*
DD. in rub. de appellat. Franc. in cap. cū
speciali eodē tit. in 6. Ioan. Andr. in cap.
legitima eod. tit. cum alijs per Lancellot.
d. tract. de attent. p. 2. cap. 8. n. 1. † Nam 61
cum multi sint casus per eum cōges-
ti, *n. 2. 3. 4. & 5.* in quib⁹ debeat fie-
ri Relatio ad Principē, si dicta Rela-
tione petita prędictæ Potestates pro-
cedant, & in causa semel, atque ite-
rum pronuncient, talis sententia *de*
Reuista erit nulla ipso iure, vt ex mul
tis firmat, *idem Lancellor. vbi prox. ex*
num. 6. † Quia nequeunt procedere 62
etiam partium consensu, *argum. cap.*
cum de appellationibus, & ibi Abb. de
appellat. lib. 6. nam licet contariū te-
nere videatur *in cap. constitutus de ap-*
pellat. in Decret. verius est non posse
procedere per *tex. in d. cap. bonæ & l.*
2. de postul. prælator. quem ad hoc co-
mendat *Aufrer. in addit. Tolosanæ de-*
cis. 480 † Et licet ex clausula appella- 63
tione remota rebocari nō possit pri-
uilegio attentatorum, potest reboca-
ri per viam quærelæ ordinariè agen-
do secūdum *Hostiens. in cap. pastoralis,*
§. præterea & illi omnes de offic. delegat.
Abb. in cap. vt debitus de appellat, cum
alijs per Rob. Lācellot. vbi supr. p. 2. cap.
12. limit. 8. num. 43. † Idque maximé 64
si se intromiterēt in causa sibi prohi-
bita, vt Natalibus restituendis, pos-
sessione ex primó decreto in causa
maioratus, quā vocāmus *Tenutā*, & si-
milibus quæ Reges nostri sibi in su-
prǽmæ potestatis prærrogatibam re
serbarunt, quia talis defectus iurisdi-
ctionis non compræhenditur sub di-
cta lege, quia cum sint prohibiti, non
procedunt, vt Iudices, sed vt pribati
Bart. in l. 1. vers. cabeat Iudex C. si à non
cōper. Iudic. † Et ita licet ex d. lege de- 65
fectus iurisdictionis aduersus tales
sententias non possit allegari, in hoc
casu cessat eius dispositio, cum vero
similiter credi non possit ea quæ sūt
Regalia, & suprǽmæ suæ potestatis
prærrogatiuæ Principem alijs velle
committere, *arg. cap. in generali de re-*
gulis

gulis iuris in 6. cũ alijs per Ludou. Gom. in reg. Chancell. tit. de non iudicand. iux-
66 *ta form. supplicat. q.* 14. † Prohibita enim appellatio, vel supplicatio, & nullitatis quærela, nõ censetur pro hibitus recursus ad Principem, vt docent *Minodous in Neapolitan. deciss. 27. & deciss. 42. Abb. in cap. 1. de Rescrip. Menoch. de arbitrar. lib. 1. q. 70. Lãcellot. de Attent. cap. 19. de attent. pen-*
67 *dente recurs. ex n. 22.* † Quinimo prædictam legem de hoc casu intelligẽtes crimem lessę Maiestatis cõmittunt, quia exprẹsse agũt cõtra Supræmam Regis potestatẽ, in qua incurrunt negando recursum prędictum, vt ex multis tradunt *Marta de iurisd. p. 4. cent. 1. cns. 56. n. 8. fol. 119. Maroto de iure quæsito lib. 1. cap. 32. n. 74.*

68 ¶ In quibus omnibus casibus, & eorum singulis, quia Iudices manifeste grabant, eorũ nulitas opponi potest contra quascũque sententias *de Reuista*, non obstante prędicta lege quia cum de eorum vllis non loquatur, nec de illis potest intelligi, *l. vnica §. si autẽ & ibi Bart.* C. *de cadnc. tol-*
69 *len. cap. ad audientiam de decim.* † Nam licet leges generaliter loquentes ita intelligantur, *l.* 1. *§. generaliter* D. *de leget. præstan.* id non procedit quando leges corriguntur, aut resultat ab sonus intellectus, quia talia de legislatore nõ presumuntur, cum iuueat iura iuribus concordare, vt euitetur legum correctio, *cap. cum expediat de Elect. libr. 6. l.* 1. C. *de in offic. donat.*
70 † Idque magis *in d. l.* 4. quæ cum sit lex noua intelligi debet, vt minus ius commune lædat, *l.* 2. *C. de noxal. l. Sancimus* C. *de testam. l. præcipimus C. de appellat. auth. quas actiones C. de sa-*
71 *crosf. Eccles.* † Et ita hęc interpręetatio magis faborabilis censenda est cum nos magis reducat ad terminos iuris cõmunis, quia facilius reuertitur res ad suam naturam, *l. si vnus §. pactus ne peteret D. de pact. l. fin. C. de sponsalit. largit. c. ab exordio dist.* 25. † Quod 72
semper obseruandũ esse in omni statuto docet *Cacher. deciss.* 57. *n.* 3. quia omnis recesus à iure dicitur odiosus, *l. ius singulare l. quod vero D. soluto matrim. l. aduersus C. de nupt. cum alijs per Gallin. lib. 6. de verb. signific. cap. 15. ex n.* 1. † Vnde cum prædicti 73
casus, neq; eorum vllus in dicta lege exprimatr̃, ex ei⁹ generalitate nõ debent compræhendi, nam lex generalis non compræhendit casus, qui habent speciam prouisionem, *l. doli clausula D. de verbor. signific. l. sanctio legum D. de pœn.* † Nam si lex voluis- 74
set facile expræsisset, *d. l. 2. §. si autem & ibi Bald. l. qui soluendo D. de hæredib. inst. l. si seruus §. non dixit prætor D. de acquiren. hæred. cap. inter corporalia de transl. Episcop. Tiraq. in l. si vnquam V. literis ex n. 3. C. de reboeand. donat.* † Et ita ex præsumpta eius vo- 75
luntate ad hos casus non potest extendi, vt innocẽtis vita, fama, aut fortuna auferatur: aut quæ tot iuribus nulla, & irrita sunt in tantum Reip. dannum; partium dispendium, iudicum peccatum, & ipsius mat Principis conscientiam sustineãtur; nam ex sentẽtia iniqua omnes ad restitutione m tenentur, *D. Thom. 2. 2. q. 62. art. 1. 2. & 16. Couarru. in cap. cũ esses n. 8. de testam. & in cap. peccatum p. 2. §. 3. n. 9. & §. 6. ex n. 1. de Reg. iur. lib. 6.*

CAP. XXXI. De Ecclesiastica sepultura & ijs, qui sibi mortem conciscunt.

SVMMARIVM.

Ecclesiasticæ sepulturæ traduntur rei ex regionis consuetudine, n. 1.

Hare-

Hæretici pœnitentes traduntur Ecclesiasticæ sepulturæ, n. 2.

Hæreticis non denegatur pœnitentiæ, & Eucharistiæ Sacramentum si pœnitētes appareant, n. 3.

Reorum cadauera tradenda sunt petentibus, vt Ecclesiasticæ sepulturæ tradātur, n. 4.

Deuter. cap. 2. de reorū cadaueribus illustratum, n. 5.

Reus tradendus est sæpulturæ Ecclesiasticæ, n. 6.

Iudex negans cadauera reorum sæpeliri tenetur actioni iniuriarum, & parti damno illato, n. 7.

Mortem oppetentes vi sibi illata non traduntur Ecclesiasticæ sepulturæ, n. 8.

Mortem sibi conciscentes ante executionem sententiæ tanquam pertinaces iudicantur, n. 9.

Excommunicati quare nō mandentur Ecclesiasticæ sepulturæ, n. 9.

Qui in manifesto peccato moriuntur non debent in Ecclesia sæpeliri, n. 10.

Mortem sibi conciscentes diuinam vsurpat iurisdictionem, n. 11.

Inpœnitentia finalis est peccatum contra Spiritum Sanctum, n. 12.

Peccatum contra Spiritum Sanctum non remititur, neque in hoc sæculo, neque in futuro, n. 12.

Mortē sibi cōciscētes peccāt contra ipsam naturam, n. 13.

Mortem sibi conciscentes peccant contra charitatem, n. 14.

Sanson excusatur de sui ipsius homicidio, n. 15.

Mortem sibi conciscere apud multos Philosophos laudabile, n. 16.

Fortitudinis magis est mortem comtēnere quam odisse vitam, n. 17.

Mortem sibi conciscentes pœnitentiæ locum non relinquunt, n. 18.

Mortē sibi conciscentes rei debent in furcam agi, n. 19.

Iudex regulariter nō potest in corp⁹ mortui sebire, n. 20.

Crimine enim nec crimē nec criminis pœna potest extingui, n. 21.

Cadauera puniuntur in atrocioribus ad eorum necessarium exemplum, n. 22.

Statua rei sucedit loco cadaueris suspēsionis, n. 23.

Mortem sibi conciscens, quambis delictum fateatur, & se pænitere afirmet punitur, quia similis est Iudæ, n. 24.

Mortem sibi conciscentes non amittūt bona, n. 25.

Memoriæ damnatio datur in pœnam, numer. 26.

Quæ requirantur ad bonorum confiscationem, n. 27.

Leges Regni correctæ in montem sibi cōbi conciscentes, n. 28.

Reus mortus ex egretudine tradendus est sepulturæ, n. 29.

Crimina morte extinguntur, n. 30.

Hæresis crimem morte non extinguitur, n. 31.

Bona hæreticorum ab hæredibus exiguntur, & eorum ossa exuhumantur, n. 32.

Hæreticorum cadauera scienter sæpeliētes sunt excommunicati, n. 33.

Iudex dum corpus rei sæpelire permitit, quid facere teneatur, n. 34.

SED huiusmodi reis iuxta tenorem sentiæ 1
à carnificis manu interfectis, an traddi debeāt Ecclesiasticæ sepulturæ? dubitatum video, & sequēdam esse regionis consuetudinē respondent *Ant. Gomez Var. 3. cap. 14. n. 8. Iul. Clar. lib. 5. Receptar. §. final. q. 100. n. 1.* † AEquius est, vt tradātur; nam etiam si hæretici sint, dum pœnitentes moriuntur Ecclesia non debet vllo denegari, *D. Matth. c. 18.*
† Nam eis non denegatur pœnitētiæ 3
& Eucharistiæ Sacramentum si veri pœnitētes appareant, *cap. super eo de hæretic.*

hæretic.lib.6.gl. in Clem.1.de pœnit.&
remiss.Turrecrem. in c. quæsitũ de hæret.
Nauar.in Manual.c.25.& in Ench.c.22.
Petr.Binsfeld. in cõfes.malefic.p.2. dub.
4 5. † Vnde dubiũ nõ est, quod Eccle-
siasticæ tradãtur sepulturæ, cũ crimi-
na morte extinguãtur, *l. defuncto. D.*
de public.iudic. *Petr. Binsfeld.in l.*5.C.*de*
5 *mal.& math.q.2.c.1.* † Aliás iudex si in
tale corpꝰ defunctũ sæuierit eũ suspẽ-
dẽdo, vel cõcremando, aut sæpellire
negando, vel in loco ignominioso id
fecerit, tenebitur actione iniuriarum,
& parti damno illato, *l.*1.§.*quoties* D.
de iniurij, quod vindicare ad hæredes
et cõsãguineos defũcti expectat, *Pet.*
6 *Binsfeld.in d.l.5.q.2.cõcl.2.* † Et ita iu-
dices debent cognatis, vel quibus li-
bet petentibus eorum cadauera con-
cedere, vt Ecclesiasticæ sepulturæ tra-
dãtur, l.1.l.fin. D.de cadauerib.punit.
l.obnoxios C.*de relig.& sũpt.funer.*Co-
7 *uar.lib.2.variar.c.1.n.11.* † Quibꝰ asti-
pulatur veteris iuris lex Deuter.c.12.
quãdo peccauerit homo, quod morte plectẽ
dus est, & adiudicatus morti appẽsus fue
rit patibulo, non permaneuit cadauer eius
in ligno, sed in eadem die sepeliatur.
8 ❡ Quo ad alios autẽ qui sententiæ
executionẽ morte prçuenerunt, si id
fiat vi sibi illata, dũ in carcere existũt
quia credũtur ex cõscientia criminis
mortẽ sibi cõciuisse, mãdari non de-
bẽt Ecclesiasticæ sepulturæ, *cap. pla-*
9 *cuit 23.q.5.c.ex parte de priuil.* † Nam
eo ipso pro cõfessis habẽtur, & tãquã
pertinaces iudicãtur, & declarãtur ex
cõmunicati, & demũ excõmunican-
tur, quo atinet ad operationẽ viuẽtiũ
vt pro eo nõ fiãt præces, neq; oblatio
nes neq; inter fideles ponatur, & hæc
est causa ne mandetur, Ecclesiasticæ
sepulturæ, *cap.sicut in primò de hæret.c.*
2.c. accusatus eod.tit.lib.6.c. à nobis de
sẽt. excõmunicat. c.Ecclesiã de cõsecrat.
dist.1.c.sane profertur 24.q.2.l.8.tit.13
p.1.Grillãd.de hæretic.q.9.n.2.Villadie-
go q.22.n.7. † Nam in Ecclesia non 10
sunt sæpelliẽdi excõmunicati, hære-
tici, & qui in manifesto peccato mo-
riuntur, pro quibus Deũ orare non li-
cet; nam ad id fideles in Ecclesia cõ-
duntur, vt ingrediẽtes pro eis Deum
prçcentur, D.*August. libr.de cura pro*
mort.cap.cum grauis, 13.q.2.c.ex par-
te cap.sacris de sepult.Clem.1.eod.tit.Ca
stro de iusta hæretic.punit.lib.2.cap.18.
Brun. lib. 4. de cerem.cap.2.&.7.
❡ Illi enim, qui mortem sibi con- 11
sciscunt, diuinam vsurpant potestatẽ,
quia vitæ, & mortis solus Deus au-
thor est, Deuter. cap.32. *ego occidã,*
& ego viuificare faciam, & Sapient. c.
16. *tu es* Domine, *qui vitæ, & mortis ha*
bes potestatẽ. † Et cõmitunt peccatũ 12
cõtra Spiritũ Sãctũ, quod est impœ-
nitẽtiæ finalis, D.*Tho.2.2.q.14.art.1.*
quod ei remiti nõ valet, neq; in hoc
sæculo, neq; in futuro, *Mat.c.12.Marc*
3.Luc.11.Hæbr.6. † Et similiter pec- 13
cãt cõtra ipsã naturã, quæ rebꝰ omi-
bus eam vim inseruit, vt appetãt sui
cõseruationẽ, & resistãt corruptioni,
vt traddit *Arist.libr.2. de Gener. l. vt*
vim D.de iust.& iur. † Et peccant si- 14
militer cõtra diuinũ prçceptũ, nã il-
lud, *nõ occides*, ipsũ met hominẽ á for-
tiori cõplectitur, quia se ipsũ occidẽs
magis cõtra charitatis ordinẽ pecat,
quia charitas debet à se incipere, *D.T.*
*2.2.q.26.et Sẽt.3.dist.*18.nã vt ait Eccl.
c.14. *qui sibi nequã est, cui alij bonꝰ erit?*
❡ Neq; obstat Sãsonẽ se occidisse, 15
& inter Sãctos veteris testamẽti an-
numerari, nã id fecit ex diuina reue-
latione, vt probat *Euseb.li.8.hist.Eccl.*
c.12.& c. 17.neq; aliud de tanto viro
est credẽdum, cũ Deus sui ipsius ho-
micidam abhorreat, *cap. displicet 23.*
q.4. † Nam licet apud varias natio- 16
nes se ipsum occidere laudabile fuis-
set, vel pro infamia fugienda, vel vitæ

tædio, vel alia de cauſa, ex quo Chry-
ſippus, Empedocles, Zeno, Cleãtes,
Lycurgus, Demoſthenas, Themiſto-
cles, Annibal, Cleomenes, Brut⁹, Ca-
to Vticẽſis, Marcus Antonius, &alij
multi prudentes, forteſque viri mor-
17 tem ſibi nefariã conſciuerunt. † Cõ-
traria ſententia ipſis met Ethicis qui
melius ſentierunt amplexa fuit, quia
fortium virorum eſt magis mortem
contemnere, quam odiſſe vitam, vt
docent *Plato in* Phedro, *& li.9. de leg.*
Ariſt. lib.3. Ethic.c.7. & lib.5.c.11. &
alij relati Alciat. libr.4. Parerg. capit.4.
18 † Quod maiorib⁹ de cauſis apud nos
tantum facinus execrari debet, quia
talibus ſibi mortem cõſciſcentibus,
ſalubri pœnitentiæ locus non relin-
quitur, *cap. ſi non licet, cap. placuit* 18.
q. 5. D. *Auguſt. lib.*1. *Ciuit.* Dei *cap.*17.
D. *Clem. lib.*7. *Recognit.* D. *Cypria. lib.*
de Duplici *mart. Origin. lib.2. in Iob. La-*
*ctan. lib.3. diuin. Inſtit. cap.*18. D. *Thom.*
Sent.2.q.64.art.5.
19 ¶ Et ita tanquam impœnitentes,
& de tanto ſeclere conuicti eorũ ca-
dauera debẽt â Iudicibus in furcam
agi, Deci⁹ *in l. inperiũ* D. *de iuriſd. omn.*
iudic. Menoch. lib.2. Arbitr. cent.3. caſ.
20 285. *n.*7. † Nã licet regulariter iudex
non poſsit in corpus in cauere mor-
tui ſæuire, illud ſuſpendendo, vel de-
colando, vt traddũt *Carrer. in Pract.*
§. *homicidium n.* 223. *Ant. Gomez, d.*
*tom.3. cap.3. num.*13. *Plaza de delict. lib.*
21 1. *cap.*23. † Locum non habet quan-
do moriendo nouum crimen com-
mititur, & ipſa mors crimen eſt: cri-
mine enim, nec crimen, nec crimi-
nis pœna poteſt extingui, vt probat
*Maroto de iure quæſito lib.2. cap.3. n.*15.
22 † Idque maximé in atrocioribus vbi
rec i is eſt cadauera puniri ad eorum
neceſſarium exemplum, *Iul.* Cl*ar. vbi*
ſupr. q. 51. *nu.* 15. *Menoch. d. caſ.*285.
*n.*9. Co*uar. lib.* 2. *variar. cap.*1. *Bald. in*
l. defuncto de public. iudic. Marſil. in l.
quæſtionis D. *de qq. n.* 31. † Et ita li- 23
cet talis conſuetudo ſit iam hodie a-
bolita cadaueris ſuſpẽdendi in tribu-
nalib⁹ sãcti Officij ei⁹ loco rei imago
erigitr̃ ex mẽbraneis cartaceis, vulgo
ſtatua quæ proco curiæ ſæculari trad-
ditur flammis exurenda, *Immola in d.*
l. defuncto D. *de publ. iudic. & in l.* 3.
D. *de bonis eor.* † Etiam ſi reus ſuum 24
delictum fuiſſet cõfeſſus, & ſe pœni-
tere affirmaret, quia ſimilis eſt Iu-
dæ qui pœnitentia ductus ſe ſuſpen-
dit, *cap.* I*udas, cap. nihil diſt.3. Villadie*
go de hæretic. q. 22. *Alberic. in rub. de*
bonis eor. † Et ita vbi bona confiſcan- 25
tur poteſt agi ad bonorum confiſca-
tionem, nam eo ſolo quod mortem
ſibi conſciſcit bona non confiſcan-
tur, *l.*3. §. *ſiquis autem* D. *de bonis eor.*
l. ſiquis filio §. *eius* D. *de iniuſto rupt. l.*
fraudem §. *eius bona* D. *de iure fiſci l. om*
ne delictum §. *qui ſe vu nerauit* D. *de re*
militar. l.24. tit.1. l.6. tit.21. p.7. † Vbi 26
autẽ talis cõſuetudo nõ eſt poteſt agi
ad menorię dãnationẽ, *Iul.* Cl. *d.* §. *fin*
*q.*51. *n.*14. nã vt prætioſa eſt in cõſpe-
ctu Dñi mors sãctorũ eius *Pſ.*115. ſi-
ue, vt durat sẽper mors iuſti cũ laudi-
bus, ſic nomẽ impriorũ debet putreſ-
cere, P*rou.c.*10. † Ad bonorũ aurẽ cõ- 27
fiſcationem neceſſaria eſt accuſatio
qua quis teneatur de aliquo crimine
*l.*1. C. *de bonis eor. l.*1. D. *eod. l.21. ti.1 p.*
7. l.2. tit.28. ead. p.7. l.9 tit.13. li.8. Ordi.
l.8. ti. fin. d. li. 8. † Sed hodie correctæ 28
ſunt prædictæ leges, per nouiora iu-
ra, *l.* 8. *tit.* 23. *lib.*8. *Recopil* & alia iu-
raq; certis in caſib⁹ ſimiliter corriũ-
tur ſe ipsũ occidere permitit, *l.*24. *ti.*
1. *l.* 2. *tit.*27. *part.*7.
¶ Si vero nõ vi ſibi illata, ſed ægre
tudine, vel debilitate, aut carceris in
cõmoditate ãte sẽtẽtiã moriãtur, cõ
munẽ aliás ſequor, ſcilicet non poſſe
judicẽ in mortũ ſæuire, vel vetare ne
Eccle-

Ecclesiastica tradatur sepultura, nã
actione iniuriarum,& peccato mor-
tali teneretur, *d. cap. placuit, cap. ex
parte de sepultur. Angel. & alij in l.* 1. §.
quotiens D. de requirend. reis, Couar. lib.
2. *Variar. cap.* 1. *n.* 11. *Ioan. Maior in Sēt.*
30 4. *dist.* 45. *q.* 4. † Nam absoluta cor-
poris, & animæ compagine, qua cri-
mina commitūtur, reus liberatur eo
quod præuentus à sūmo Iudice Deo,
ad maximum eius tribunal aduola-
uit, quo alius se intromitere nequit,
quia crimem mortalitate extingui-
tur, *l.* 1. *cum seqq.* C. *si reus vel accusat.
l.* 1. C. *ne ex delict. defunct. l. defuncto
D. de public. iudic. l. crimem* D. *de pæ-
nit.* §. *non autem* Instit. *de perpet. & tē-*
31 *por. act.* † Nisi crimem sit hereticum
cuius reatus morte non soluitur, *l. a-
postatarum* C. *de apostat.* quia eo quod
ex exceptis est, potest post mortem
cōtra defunctū agi, vt ex multis trad
32 dit *Iul. Clar. d.* §. *hæresis.* † Et ita bo-
na poterunt ab hæredibus exigi, &
ossa exhumari,& comburi, quemad-
modum iustus Rex Iosias fecit dum
hæreticos & eorum ossa commisit
igni, *Reg.* 4. *cap.* 23. *Paralip.* 2. *cap.* 34.
& Iræne Augusta effodit ossa soceri
sui hæretici,& iussit illa ardere, *Nice-
phor. lib.* 17. *Ecclesiast. hist. c.* 27. † Et 33
qui tales hæreticos scienter Ecclesia-
sticę sepulturę mandauerit, excōmu-
nicationis sententia subiacebit, do-
nec proprijs manibus ea publicè ef-
fodiat, & extrahat, si á fidelium cor-
poribus dicerni possunt, *cap. sicut de
hæretic. cap.* 2. *eod. tit. lib.* 6. *cap. sacris
de sepultur. Instruct. Hispal. c.* 20. † Po- 34
terit tamen iudex sinere corpus se-
pelliri cum protestatione, & litem
cœptam contra mortum prosequi,
citatis ad defensionem quorum in-
test, vt etiam in hæresi crimine do-
cent, *Episc. Simanc. de cathol. instit. tit.*
62. *Bellamer. decis.* 677. & *de-
cis.* 678. *cum tribus
seqq.*

EPITOMES DELICTORVM IN QVIBVS APERTA, vel occulta inuocatio dæmonis interuenit.

LIBER IIII.

DE CRIMINIS PVNITIONE, in foro interiori animæ.

D.D. PHILIPPI III. HISPANIARVM REGIS Catholici iussu scriptus, ac totius Senatus Regii approbatione, ad pititionem D. Fiscalis vulgatus.

CAP. I. De iurisdictione spirituali.

SVMMARIVM.

Spiritualis iurisdictio solius Dei est, n. 1.
Spiritualis iurisdictio in Christo admirata, n. 2.
Christus vt purus homo reputatus, nu. 3.
Messias in spirituali iurisdictione venturus fuit Euangelizatus, n. 4.
Christus à Patre missus est ad spiritualē iurisdictionem, n. 5.
Ioannis de Hus, & Martin. Lutherus de Potestate Ecclesiæ refutati ex n. 6.
Iurisdictio spiritualis Ecclesiæ necessaria n. 7.
Difficiliores morbi ex peccatis oriri solēt, n. 8.
Corporis hominum & animi affinitas, n. 9.
Iurisdictio spiritualis solo Petro data secundum Hæreticos, n. 10.
Apostolos præfecit Christus in iurisdictione spirituali, n. 11.
Apostolos, Prophetas, Euangelistas, Pastores, atque Doctores ad salutem animarum, n. 12.
Iurisdictio spiritualis versatur circa peccatorum absolutionem, n. 13.
Claues Regni Cœlorum, & cura gregis datæ sunt Petro, n. 14.
Pascere Verbum ad spiritualem iurisdictionem dirigitur, n. 15.
Iurisdictio tēporalis reditur in inuitū. 16.
Dominatio externa non est altitudinis Ecclesiasticæ digna, n. 17.
Non potest militari Deo & sæculo, n. 18.
Christus Dominus criminalia & ciuilia iuditia renuntiauit, n. 19.

Regnum, & alia temporalia Christus dimisit, n. 20.
Christo Domino omnia tradita sunt à Patre, n. 21.
Potestas nocendi non est potentia sed imbecilitas, n. 22.
Spiritualia cæteris rebus duxit Dominus anteponenda, n. 23.
Apostoli sunt constituti in Principes, & Iudices vniuersorum, Doctores, atque Rectores, n. 24.
Spirituali iurisdictioni cætara omnia sub iacent, n. 25.
Iurisdictione concesa omnia illi videntur concessise sine quibus exequi non potest, n. 26.
Gladij potestas Ecclesiæ data est, n. 17.
Gladij potestas necessaria est, ad vnãquãque iurisdictionem conserbandã, n. 28.
Papa ex iurisdictione spirituali omnia potest, n. 29.
Omnes Christi fideles subsũt Ecclesiæ de necessitate salutis, n. 30.
Petro data sũt iura terreni imperij, & cœlestis, n. 31.

SPIRI-
tualis iu
risdictio
1 & absol-
uendi á
peccatis
potestas
quia soli⁹
Dei est,
*Exod. ca-
pitul. 34.*
Psal. 18.31. & 102. Isai. c. 43. &. 44.
Hiere. 31. & 33. Mat. 7. Marc. 2. Luc. 5.
2 † Adeó priori sæculo in audita fuit,
vt eo Christus Domin⁹ blasphemia
fuisset notatus, quod peccata remit-
teret, D. Matth. cap. 7. *Et videns IE-
SVS fidem illorum dixit paralytico, con-
fide filij remituntur tibi peccata tua; Et
ecce quidam de scribis dixerunt inter se:
hic blasphemat.* † Causa fuit, quod 3
Christum Dominum, vt purum ho-
minem reputabant, & priuatum, vt
fatentur apud D. Matth. c. 13. ad fin.
*Non ne hic est fabri filius? non ne mater
eius dicitur Maria? & fratres eius Ia-
cobus, & Ioseph, & Iudas? & sorores
eius non ne omnes apud nos sunt? vnde er-
go huic omnia ista?* † Aliás enim si Chri 4
stum promissum Mesiam agnosce-
rent, hanc proculdubio, ei potesta-
tem concederent, quippe in ea ven-
turum iam diu eis fueret euangeliza-
tum, per Isai. cap. 53. *ipse peccata mul-
torum tullit.* Daniel cap. 9. *& finẽ ac-
cipiet peccatũ.* † Et ita ipse in hac po- 5
testate á Patre missum apparte asser
tus est apud *D. Ioan. cap. 1. & 3.* & mul
torum peccata ente mortem suam
remisit, *Matth. c. 1. 9. 10. 11. 20. &
26. Matth. 2. Luc. c. 24. Ioan. 1. Acta
Apost. 2. 4. 10. & 13.*
¶ Ex quibus impié Ioan. de Hus, 6
& Mart. Lutherus contendunt Chri-
stum venientem, ad nostram redẽp-
tionem sua morte opus cõsumasse, &
in ea nos omnes saluos fecisse, ex me
ritis diuinæ gratiæ, quibus neq; pœ-
nitentijs, neque absolutionibus opus
non est, nam vt ait ipse Dominus per
Ioan. c. *omnia consumaui, quæ dedisti,
vt faciam.* † Sed blasphemant huius- 7
modi hęretici scripturę lumine obce
cati, quia pœnitẽtia, & remisio pec-
catorum necessaria est neufraganti-
bus post Christi mortem, & per con-
sequens iurisdictionem spiritualem,
ad quam Christus Dominus dicipu-
los suos misit, D. Luc. cap. 9. *conuo-
catisque duodecim Apostolis dedit illis
virtutem, & potestatem super omnia dæ-
monia, & vt languores curarent, & mis-
sit illos prædicare regnum Dei, & sanare
infirmos.* † Quod de iurisdictione spi- 8
rituali, & absoluẽdi à peccatis potes-
tate, præter alios considero, nam dif-
ficilio-

ficiliores morbi ex peccatis oriri fo-
lent, vt docent *D. Chryfost. in Matth. 4. homil. 14. & in Ioan. homil. 37. Theophi-*
9 *lact. in Marc. 2.* † Et ita ad falutẽ conferẽdam paralytico dixit Dominus apud Matth. d. c. 7. *remittũtur tibi peccata*, tanta prorfus eft affinitas corporibus hominum, mantibufque, vt teftatur *Aul. Gellius lib. 14. noct. Atticar. cap. 13.*

10 ❡ Alij paulò nequiores ham poteftatem fpiritualẽ ferentur, fed eam folum Petro datam impiè affirmãt, cui Chriftus dixit apud Matth. c. 18. *Quemcumque ligaberis fuper terram ligatum erit in cœlis, & quemcumque folue-*
11 *ris fuper terrã folutum erit in cœlis.* † Sed dicendum eft, quod & fi promifsio illa foli Petro facta fit, vt Apoftolorum Principi, non propterea negandum eft alios Apoftolos in eadẽ fuiffe præfectos, cum poft refurrectionẽ eis omnibus dixerit apud D. Ioan. c. 20. *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiferitis peccata, remittuntur eis, &*
12 *quorum retinueritis, retenta funt.* † Quia ad falutem animarum, non folũ Petrum, fed Apoftolos, Prophetas, & Euangeliftas, & alios miniftros præfuit, D. Paul. ad Ephef. c. 4. *Et ipfe dedit quofdam quidem Apoftolos, quofdam autem Prophetas, alios vero Euãgeliftas, alios autem Paftores, & Doctores ad cõfummationem fanctorum in opus minifterij.*

13 ❡ Quæ quidem iurisdictio primo, & principaliter ad animerum falutẽ dirigitur, & peccatorum abfolutionem, in qua gradij poteftas verfatur, *Card. D. Fran. Toledo in fum. lib. 1. cap. 3. n. 7. Inocent. in cap. 2. de maiorit. & obedient. Alciat. in cap. cum non ab homine de iudic. & in l. iuuemus nullam C. de facrof. Ecclef. Iul. Clar. in Pract. q. 36. n. 1. Boer. decif. 31. ex n. 3. & decifi. 69. ex n. 1. Anaft. Germon. de facror. immunit. lib. 3. cap. 13. n. 108.* † Nam Chrif- 14
tus Dñus hanc Petro promitens poteftatẽ Regni cœleftis claues fe daturum policetur, D. Matth. cap. 16. *Et tibi dabo claues Regni cælorũ*, & poftea in ipfa dignitatis, & officij colatione dixit apud D. Ioan. c. fin. *Pafce oues meas.* † Quod de fpirituali iurif- 15
dictione intelligitur ipfo met Petro affirmate ad fuos compaftores, Canonic. 1. cap. 5. *Pafcite, qui in vobis eft gregem Domini prouidentes, non coacte fed fecundum Deum: neque turpis lucri gratia, fed voluntarie, neque, vt dominãtes in clericis, fed forma facti gregis ex animo.* † Quod prorfus de iurisdic- 16
tione fpirituali intelligitur, quę volũtarie exercetur, nam temporalis redditur in inuitum, *l. inter ftipulantem §. 1. D. de verbor. obligat. l. neque fæminã D. de procura. cap. intelleximus de iudic.*

❡ Ambitus enim, & dominatio 17
externa non eft altitudini Ecclefiafticæ digna, ideó Dominus ad difcipulos Matth. cap. 26. *fcitis, quia Principes Gentium dominantur eorum, & qui maiores fũt poteftate exercent in eos: nõ ita erit inter vos, quod qui voluerit maior fieri, fit vefter minifter.* † Vt fic do- 18
minationẽ, & ambitus externæ gloriæ fpiritualia agentibus fummobe. ret, vt diuinis vacarent, quia non poteft militari Deo, & fęculo, & ita admonuit per Mat. c. 19. *Nifi quis renũciauerit terrenis, nõ poteft meᵘ effe difcipulᵘ.*

❡ Vnde Dominus, vt verbo, fic & 19
exemplo doceret, iurisdictionem fęcularem offerentibus renunciauit in caufa criminali adulterijs *D. Ioan. c. 8.* & ciuili, familiæ herci fcundæ, *D. Luc cap. 12.* dum rogatus, vt diuideret hæreditatem, refpondit, *Quis me conftituit iudicem, aut diuiforem inter vos?* † Et regnum temporale offerẽ- 20
tibus relinquit, & fugit in montem, *Matth. cap.* Quia vt ipfe met teftatur

 apud

apud D.Ioan. capit. 1. *non veni tollere*
regna, sed peccata, & capit. 3. *Non*
enim misit Deus filium suum in mundo,
vt iudicet mundum, sed vt saluetur mũ-
21 *dus per ipsum.* † Ad salutem autem
animarum nil magis est impedimẽ-
to, quam dominatio, ideò illam re-
nunciauit cum esset Dominus vni-
uersorum, Apocalyps. capit. 1. *Prin-*
ceps regum terræ, & ipsemet ait apud
D.Luc.cap.10. *omnia mihi tradita sunt*
à patre meo, & D.Ioan. cap.13. *sciens,*
22 *quia omnia dedit ei Pater in manus.* † Sed
humiliauit semetipsum, vt nos humi
litatem suaderet, & potestatis pleni-
tudinem fugere, quia potestas nocẽ-
di, non est potentia sed inuecilitas,
Nam vt ait Nero Imp. apud Senecã
in Octa. act. 2. Scen. fin. *prohibeor vnus*
facere, quod cunctis licet, cui Seneca
respondit.

Maiora sẽper populus à summo exigit.

23 ¶ Vnde nil mirum si dominatio-
nem, & temporalia Apostolis inter-
dixerit, non quod eis non subiaceãt,
sed vt rebus spiritualibus, & saluti a-
nimarum libentius incũberent, quã
cæteris alijs duxit anteponẽdam cũ
Apostolis dixit, Matth.cap.10. *infir-*
mos curate, mortuos suscitate, leprosos
mundate, dæmones eicite, gratis accipitis
24 *gratis date.* † Aliás enim eos iudices,
& Principes vniuersorum constituit,
Doctores, atq; Præceptores Gẽtium,
D.Marc.cap.fin. *Ite, & prædicate Euã-*
gelium omni creaturæ; nec non & Rec-
tores, D.Ioan.cap.fin. *pasce oues meas*,
nam spiritualiter & temporaliter re-
gere significat, Paralip. 1. c. 11. *tu pas-*
ces Dominũ meũ Israel, & tu eris Prin-
25 *ceps super eum.* † Nam cum spiritua-
lis iurisdictio excellentior sit, & su-
perior temporali, ei prçesse debet de
necessitate salutis, quia finis tempo-
ralis potestatis pendet quodãmodo
á fine potestatis spiritualis: fœlicitas
enim humana, quæ potestatis sæcu-
laris finis vltimus est, vt poté imper-
fecta, in beatitudinem supernaturalẽ
ordinatur, tanquam in sui perfectio-
rem, & summum omnium bonum,
vt traddit *Episcop. Simãc. de Cathol. ins-*
tit. tit. 45. n. 26.

¶ Præterea cũ Christus ipse om- 26
nes oues suas Petro, & eius succeso-
ribus regendas cõmiserit, addita po-
testate plenissima ligandi, atque ab-
soluendi: consequens etiam est, vt
omnia illa cõcessa intelligãtur, quæ
necessaria sunt ad munus perfectè ge
rendum, *l. 2. D. de iurisd. omn. iudic.*
cap. præterea, de offic. deleg. † Et ita vel 27
ex sola hac spirituali iurisdictione
temporalia omnia videntur tradita,
etiam gladij potestas, quatenus ne-
cessaria ad iurisdictionem conserbã-
dam, vt aduersus hostes fulciatur &
firma, & illibata persistat, nam vt ait
Apostol. ad Corinth. c. 2. *potestas mi-*
hi data est in ædificanda, & conserban-
da. † Quia gladij potestas necessaria 28
est ad vnamquãque iurisdictionem
conseruandam, *Benedict. in cap. Ray-*
nuntius V. vxorem de testam. ex n. 155.
Salcedo ad Diaz in Praxi cap. 102. &
cap. 118. Gregor. in l. 13. tit. 13. p. 2. Cas-
san. in Cathal. gloriæ mund. p. 5. consid.
24. & in consuet. Burg. rub. 1. §. 5. gloss.
sin lagrace. n. 81. † Et ita ex hac iuris- 29
dictione Petro data potest, Papa om-
nes Christianos ad concordiam, &
vnitatem cogere; transgressores pu-
nire, excessus corrigere, officio inuti-
les amobere, lites cõponere, contro-
uersias definire, & omnia Reipub.
Christianæ necessaria ordinare, *l. 1.*
D. si quis ius dicenti non obtemp. l. 2. D. de
offic. eius. D. Tho. & alij in Sent. 4. dist.
18. Auulens. in Numer. c. 15. q. 48. Mar-
ta de iurisdict. p. 1. cap. 17. cũ multis seqq.
† Quia omnes Christi fideles subsũt 30
Ecclesiæ de necessitate salutis, *Ex-*
trauag.

trauag. vnā sanctam de maiorit. & obedient. quia ex baptismo facti sumus quid spirituale, *Nauar. in cap. nouit, de*
31 *iudic. notab. 6. nu. 8.* † Ideo Papa ex hac iurisdictione in omnes Christi fideles præficitur, tam in spiritualibus quam temporalibus, cap. omnes dist. 22. *qui Beato Petro æternæ vitæ Clauigero, terreni simul, & cœlestis Imperij*
32 *iura concessit.* † Et Iudex est vniuersalis omnium nostrorum, vt certa fide temendum est, quia vt ait D. Paul. Corinth. 1. cap. 2. *Spiritualis iudicat omnia, & ipse à nemine iudicatur.*

CAP. II. De exomologesi, seu peccatorum confessione.

SVMMARIVM.

Medicina corporis & animæ æque necessaria probatur. n. 1.
Lapsis ante baptismum subuenitur regeneratione baptismali. n. 2.
Delinquentibus post baptisma datur pœnitentiæ Sacramentum. n. 3.
Vualdēses, & Lutherani in pœnitētiæ Sacramento refutantur. n. 4.
Presbyteros solos esse pœnitentiæ Sacramenti ministros. n. 5.
Iustificationem ex sola fide hæretici tumultuant. n. 6.
Fidem Magdalenæ & adulteræ gratiā impetrasse. n. 7.
Peccatorum ad remissionē sufficere credi culpam condonari, ex Luthero. n. 8.
Fides necessaria est & peccatorum confessio ad hoc, vt culpa condonetur. numer. 9.
Confessionis necessitas probatur. n. 10.
Pœnitentia vera est noua vita secundum Lutherum. n. 11.
Vita eterna posita est in obseruatione legis secundum Lutherum. n. 12.
Vita huiusmodi non sufficit pœnitenti ad iustificationem. n. 13.
Iustos non minus quam peccatores vocauit Deus. n. 14.
Prædestinationis causa ex Deo est. n. 15.
Iustos aliter vocat Deus, aliter peccatores. n. 16.
Luc. c. 10. & 13. Matth. c. 11. de vocatione iustorum explicati. n. 17.
Matth. c. 3. Luc. c. 13. & 15. de vocatione peccatorum explicati. n. 18.
Confessionem integram peccatorū impossibilem dicunt Lutherani. n. 19.
Impossibile nihil Deus præcepit. n. 20.
Crimina quantūbis occulta adhuc tenemur confiteri. n. 21.
Contrictionem facere magis peccatorem asserunt Lutherani. n. 22.
Contrictio est domum Dei. n. 23.
Contrictionis deffinitio. n. 24.

AEQVA RATIO necessaria probatur medicina corporis, & animæ: illam necessariam docet ratio naturalis: hanc ratio fidei illustrata: de illa dicitur Ecclesiastic. cap. 38. *Altissimus de terra creauit medicinam, & vir sapiens non abhorreuit*
2 *eam.* † Necessitatem autem confessionis docet ratio fidei: naufragantibus enim in hoc mundo, de duobus remedijs prouidit Dominus in suis Sacramentis, sine quibus veniam, & gratiā assequitur nemo. Lapsis ante baptisma subuenit regeneratio baptismalis in nouam vitam, *D. Marc.*
3 *cap. fin.* † Post baptisma verò delinquentibus pœnitentiæ dedit Sacramentum, cuius rei ergo insinuauit necessitatem Dominus dicēs per D. Luc. cap. 13. *Nisi pænitētiam habueritis omnes simul peribitis*, nam vt ait Trident. sess. 6. cap. 14. *hic enim iustificationis modus est lapsis reparatio: quā secūdam post naufragium de perditæ gratiæ tabulā SS. Patres nūcuparunt.* † Nec 4
enim

enim sufficit Deo confiteri, vt Valdenses contendunt, nec cuilibet priuato, vt Lutherani affirmant, dum ad omnes fideles verba Christi emissa tumultuant, Matth. cap. 18. *quemcumque ligaueris super terrã ligatũ erit,*
5 *&c.* † Nam ad solos presbyteros data sunt, vt declarat Trident. sess. 14. cap. 6. *Circa ministrum autem huius Sacramenti declarat sancta Synodus falsas esse, & à veritate Euangelij penitus alienas doctrinas omnes, quæ ad alios quosuis homines præter Episcopos, & Sacerdotes clauiũ ministerium perniciosè extendũt, putantes verba illa Domini, quemcumque ligaueris, &c.*

6 ¶ Sed hanc peccatorum cõfessionem hæretici rursus impugnant, dicentes peccata non ex confessione, sed ex fide remitti, quia iustificatio ex fide est, Apostol. ad Roman. cap. 3. *iustificans eum, qui est ex fide,* & ad Roman. 14. *omne quod non est ex fide peccatũ est,* quia sine fide impossibile est placere Deo, secũdum *Apost. ad He-*
7 *br. cap. 11.* † Quare dicunt Dominũ non misisse Magdalenam ad Sacerdotes, sed dixisse apud D. Luc. c. 17. *vade in pace fides tua te saluã fecit,* & adulteræ apud D. Ioan. cap. 8. *vade, noli amplius peccare,* & D. Petrus non venit ad confessionẽ sed ad lachry-
8 mas, *cap. Petrus de pœnit. dist. 1.* † Quibus concludunt impiè hæretici huiusmodi cum Luthero suo præceptore, sufficere credere culpam cõdonari, & mores in melius conuertere, vt eorum remissio consequatur quia credenti omnia sunt possibilia, *D. Marc. cap. fin.* nam absolutus est, quis quis se absolutum credit, secundum
9 *Lutherũ, art. 12.* † Sed hæc omnia, quot erroribus scateant, non est nobis nũc disserere; Non enim negamus fidem nõ esse necessariam, sed vna cum fide opus esse peccatorum confessione, vt quis iustificari valeat, vt declarat sacra Trident. sess. 6. cap. 8. *Cum verò Apostolus dicit, iustificari hominẽ per fidem, & gratis, ea verba in eo sensu intelligenda sunt, vt per fidem ideò iustificari dicamur, quia fides est humanæ sa-*
lutis initiũ, &c. † Et ita quãbis liceat 10
credere culpã condonari, nõ propterea á necessitate cõfessionis excluditur, quia vt ait ipsamet Synodus, d. sess. 6. c. 9. *Quãbis autẽ necessariũ sit credere, neq; remitti, neq; remissa vnquã fuisse peccata nisi gratis, diuina misericordia propter Christum: nemini tamen fiduciã, & certitudinem remissionis peccatorum suorum iactanti, &c.*

¶ Nam licet ex sententia Luthe- 11
ri multi affirmẽt quod vera pœnitẽtia sit noua vita, vsurpantes illud D. Ambrosi *Hæc est vera pœnitentia cessare à peccato,* nam vt ait Regius Vates Psal. *declina à malo, & fac bonum.*
† Quia in obseruatione legis posita 12
est vita æterna, Matth. c. 19. *si vis ad vitam ingredi serua mandata,* & Psal. *quis habitauit in tabernaculo tuo, aut quis requiescet in monte sancto tuo? qui ingreditur sine macula, & operatur iustitiam.*
† Sed hæc vita non sufficit pœniten- 13
ti ad iustificationem, quia necessaria est peccatorum confessio, & pœnitentia ex diuino oraculo D. Luc. c. 5. *non veni vocare iustos, sed peccatores ad*
pœnitentiam. † Non quod iustos non 14
vocauerit, qui misit seruos suos vocare inuitatos ad nuptias, *Matt. c. 22.* qui ait per eũdem Matth. cap. 11. *venite ad me omnes, qui laboratis, & ego*
reficiam vos. † Nam vt ait D. Marc. 15
cap. 3. *vocauit ad se quos voluit ipse,* & Apostol. ad Rom. cap. 8. *quos prædes-*
tinauit, hos & vocauit. † Aliter enim 16
iustos, aliter vocat peccatores: illos ad continuandam vitã probam, hos ad lamẽtum, & fletum, vt docet catholicæ veritatis propugnaculum *D.*

Thom.

17 *Thom.* † De priore vocatione dicitur Luc. cap. 10. *negotiamini dum venio*, & capit. 13. *contendite intrare per angustam portam.* Matth.cap.10. *qui per-*
18 *seuerat vsque in finem saluus erit.* † De secunda, Matth.cap.3. *Pœnitentiã agite apropinquauit regnum cœlorum*, Luc. cap. 13. *nisi pœnitentiam ageritis omnes simul peribitis*, & capit. 15. *gaudium est in cœlo super vno peccatore pænitentiam agente.*

19 ¶ Neque dicẽdum est integram peccatorum confeſsionem, (vt præcipit Eccleſia) eſſe impoſsibilem, vt contendunt Lutherani, ex illo Pſal.
20 *delicta quis intelligit?* † Quia dũ ſe in perditionem aducunt in Deum blaſphemas exiſtunt, dũ credunt aliquid Deũ impoſsibile præcepiſſe, D. Auguſt.ad Damaſ.PP. epiſt.42. *Execramur blaſphemiam eorũ, qui dicũt Chriſ-*
21 *tũ impoſsibile præcepiſſe.* † Et licet quãtumuis occulta ſint crimina aduc tenemur cõfiteri ex D.Auguſt. homil. 49. in cap. agite de pœnit.diſt.1. *Nemo ſibi dicat occulte ago, apud Deũ ago; ergo ſine cauſa dictum eſt. Quæ ſolueritis in terra ſolutum erit in cœlo. Ergo ſine cauſa datæ ſunt claues Eccleſiæ* Dei, *fructramur Euangelium* Dei, *fructramur verba Chriſti ſi promitimus vobis, quod illi negant, non ne vos decipimus?*

22 ¶ Sed de contrictione ait Lutherus facere magis pecatorem, nã quæ extra charitatem fiunt, vana, & falſa ſunt, *Apoſtol.Corinth.1.cap.13.*& pertinent ad hypocriſim *Matth.cap.15.*
23 † Quod Tridentina Synodus condenauit expreſsẽ, ſeſſ.14.cap.4. *declarat ſancta Synodus non ſolum non facere hominem hypocritam, & magis peccacorẽ, verum etiam donum Dei eſſe, & ſpiri-*
24 *tus Sancti impulſum, &c.* † Eſt enim contrictio verus terror conſientiæ, quæ Deũ ſentit iraſci peccato, & doleт ſe peccaſſe, non tam metu Gehennæ, quam ſumma Dei dilectione, D. *Thom.part.3.*

CAP. III. De officio confeſſarij in ea parte qua iudex eſt.

SVMMARIVM.

Differentia inter forum fori, & forũ poli n. 1.
Conſcientia quid ſit. n. 2.
Conſcientiæ forum eſt boni & æqui. n. 3.
Confeſſarius corda & renes ſcrutatur, vt Deus. n. 4.
Magiæ crimine interuenit idolatria, apoſtaſia, hæreſis, ſacrilegium, blaſphemia &c. n. 5.
Confeſsarius debet primum examinare Magos de vera contrictione. n. 6.
Lachrymæ ſigna ſolent eſſe contrictionis. n. 7.
Dolor magnus lachrymas ſolet exicare. n. 8.
Gaudia magna lachrymas ſolent adferre. n. 9.
Deſperatio diuinæ miſericordiæ ſignum eſt impœnitentiæ finalis. n. 10.
Diabolus, quibus falatijs vtatur ad induranda corda Magorum. n. 11.
Confeſſarij ſcientia huius operis maxime neceſſaria. n. 12.
Confeſsarij quid circa fidẽ debeat Magis interrogare. n. 13.
Confeſſari⁹ quid circa pactũ Magos debeat interrogare. n. 14.
Libros artis, vel inſtrumenta ſecum habentes non poſſunt abſolui. n. 15.
Magi ſeductores aliorum, quid facere debeant ad hoc, vt abſoluantur. n. 15.
Magi quando fatentur eſſe malefiniũ inpendens non debent abſolui donec deſtruant. n. 16.
Magi qui dãna intullerint non poſſunt abſolui niſi reſartiant. n. 17.
Magus cui bona cõfiſcãtur quid facere teneatur in reſtitutione. n. 18.

Mrgus

Magus tenetur ad restitutionē damni illati ex malefitio. n. 19.

Magus non satisfacit mortis pœna dānis a priuatis & obligatio migrat ad quoscumque bonorum possessores. n. 20.

Magus ad mortem damnatus tenetur ad damna, nisi partes morte contentæ profiteantur, n. 21.

Magus tenetur ad resartionem damni in foro fori & poli. n. 22.

1 CONSCIENTIAE forum quia non min⁹ distat à foro exteriori, quam cœlum á terra spirit⁹ á carne, ac De⁹ ab homine, non videtur huic tractationi satisfactum, si de illo specialia simul non præmiteremus, nam licet quædam sint communia, quædā sunt diuersa, imò & contraria, quia caro aduersatur spiritum secundū *Apost. ad Galat. 4.*

2 † Conscientia enim est, quid intrinsecum latens in mente, vt inquit *Bald. in l. siquis filio § irritum D. de irrito rupt.* siue vt ait tex. in cap. nouit, de Elect. n. 2. *scientia mente reclusa, quam Deus associat animæ, vt eam reprehendat de erroribus.* Et ita docet eleganter Baldus in cap. sacerdos de offic. ordin. not. 1. *Conscientia est cordis*

3 *scientia.* † Quare forum conscientiæ est forum boni, & equi, in quo homo se ipsum accusans rei, & accusatoris partes sustinet, quia vt ait Apostol. ad Rom. cap. 2. *Est in gentibus conscientia*

4 *factum accusans, vel defendens.* † Confessarius autem vices Dei gerēs corda, & renes scrutatur, vt Deus, quare & si semper, & in omni crimine maximé circunspectus esse debeat, ad eluendas conscientiæ vnius cuiusque maculas, in hoc præsertim crimine de quibus agimus, quia maiores sunt Dæmonis fallatiæ.

5 ¶ In hoc Magiæ crimine quia interuenit Idolatria, apostasia, hæresis, sacrilegium, blasphemia, homicidiū, & concubitus contra naturam, cum creatura spirituali, & odij in Deum, quibus nil potest esse atrocius, vt supra dictum est, *lib. 3. de crimin. punit. in foro exterior. cap.* † Debet Confessa- 6

rius singula perpendere, ac reum de singulis congrué interrogare, ac examinare, primó de vera earū omniū cōtritione, quia vt ait Paul. Grillād. de Sortileg. q. 9. nu. 2. *Diabolus nihil magis satagit, neque alio magis laborat, quam in persuadendo, vt persistant in sētentia, & vsque ad vitæ finem perseuerent.* † Cuius quidem impœnitentiæ 7

signum esse dicit, *ijdē Grilland. vbi sup num. 3.* quod licet suspiria alta emitāt, & omni conatu lachrymare procurent, lachrymas tamen non emittunt, quæ signa esse solent pœnitentiæ, ac nubæ moestis animū obsidentis profluuium, *D. Luc. cap. 22. Psalm. 50. cap. lachrymæ, cap. porro, cap. conuertimini, cap. quē pœnitet, de pœnitēt. dist. 1*

† Sed hoc signum satis fallax est, & 8

incertum, quia nōnumquā ipsa doloris magnitudo lachrymas desicat, ac planè tollit, vt fatetur cōciuis me⁹ Seneca in Oedip.

> *Fletuque aceruo funera, & quæstu caret,*
> *Quin ista tanti pernicax clades mali*
> *Siccauit oculos, quodque in extremis solet*
> *Perire lachrymæ.*

† Et é contra nonulli ex magna lætitia solent lachrymare, Tob. capit. 11. *& cœperūt ambo flere præ gaudio.* Quod haut latuit eidem cōciui meo Senecæ in Thyeste. 9

> *Subitos fundunt*
> *Occuli fletus, nec causa subest*
> *Dolor, an metus? an habeat lachrymas*
> *Magna voluptas.*

¶ Quare

10 ¶ Quare huius impœnitentiæ signum potius crediderim, si Lamiæ hũ iusmodi ex suorum criminum magnitudine veniam consequi despexerint, vt sæpé solet: nã Diabolus persuadit eas impossibilem esse ad Deũ conuerti, & veniam consequi peccatorum propter pactum secum initũ, & Dei abnegationem, alia quę se cõtaminarunt scelera nefandissima,
11 sic enim nõnullis ille mentitur. † Alijs persuadit, quod licet in supplicij locum aducantur, ignesque succendantur; se illarum corpora, & laqueo, & flammis palam erempturũ, facturũmque, vt ex flammarum cõtactu nullum dolorem percipiant, vt sic illas dum desperatione deijcit, vel spe lactat, & extollit; semper conatur earum corda obdurare, vt cũcta negent, respuantque confiteri, nec resipiscant, nec pœniteãt delinquisse, vt tradit *Petr. Binsfeld. in confess.*
12 *malef. p. 1. prælud. 6.* † Quare confessari⁹ debet in promptu habere sacræ Scripturæ hac de re testimonia, Patrũ sẽtẽtias, ac omnia eui exẽpla, quę ex superioribus libris facilè colliget, quib⁹ clare demõstret, vtroque Dæmonẽ mentiri, nihilq; eorum, quæ pollicetur iactatorẽ illũ præstare posse; neq; si posset, velle: serioque conuersos, nunquam á Deo respui.

13 ¶ Post hæc debet pœnitentes interrogare an ex animo renunciauerint fidem, nam est apostasia, *cap. 1. de Apostat.* vel quid crediderint contra fidem, vel errorem fouerint, quod est hæresis, *cap. hæreticus 24. q. 3.* an diabolum adorauerint Dullia, vel Latria, putantes esse Deum, quod est idolatria prohibita *Exod. cap. 22.* vel habuẽrint cum eo pactum, quod est infidelitas, *cap. illud cap. nec mirũ h. 26.*
14 *q. 5.* † Vel quid promiserint, vel qua solẽnitate: vt cognoscãt an pactũ tacitũ, vel expressũ contraxerint; quid dæmoni pro pacto tradiderint, quia solent filios offerre. An peterint ad ludos quia ibi dæmoni prosternũtur, et alia fedissima peragũt d̃ quorũ singulis actum est; *lib. 2. de Magia operar.*
† Item an libros artis, vel instrumẽta secũ habeãt, quia retinẽtes absolui nequeũt, vt tradit *Sinancas*, si aliquos seduxerint, quia debẽt pri⁹ eos cõuertere, & si noluerint eos ad superiores Magistrat⁹ defferre, vel accusare iuxta illud D. Mat. c. *si peccauerit in te frater tuus corrige, inter temet ipsum, quod si noluerit, denuncia Ecclesiæ.* 15

¶ Itẽ si ad alicui⁹ dãni restitutionẽ sũt obligati, tã illatũ, quã impẽdens, 16
nã si dãnũ adhuc pẽdet, hoc est quod venenũ, seu maleficiũ nõ cæperit lædere, sed post aliquod tẽpus effectũ suũ esset facturũ, nõ est reus absoluẽdus donec quocũq; modó licito conetur malis futuris obiare, & veneno anthidotũ præbere, & maleficij signa destruere, ex tradditis *lib. 2. c. fin.* † Si vero dãna iã fuerint personis vel fortunis illata, nõ debet cõfessarius eũ absoluere sine prævia satisfa- 17
ctione, aut (si eã nequit præstare sine fideiusoria, vel saltim iuratoria cautione, quãdo quis aduc liber, iurisque sui cõfitetur, vt docẽt *Nauarr. in Manual. c. 27. n. 59. cõciuis me⁹ Ant. à Cord. tract. de los casos de cõsciẽt. q. 68. Gutierrez lib. 1. Canonic. qq. c. 40. ex n. 8.* † Nã quãdo est dãnatus ad mortẽ in locis 18
vbi bona nõ cõfiscãtur, sufficit, quod cõfessari⁹ hãc defũcti obligationem (ex ei⁹ cõsensu) hæredib⁹ significet, imó, & reus debet hoc corã iudicib⁹ declarare velle se, vt d̃ bonis suis omnibus quo ad fieri poterit satisfaciat, quib⁹ dãnũ acceperũt, vt per *DD. in reg. peccatũ de reg. iur. & in c. nemo 14. q. 5. Medin. p. 1. instru. cõf. c. 14. §. 33. Petr. Nauar. to. 2. de restit. lib. 4. c. 5. ex n. 3.*

19 ¶ At vero in locis vbi bonorũ cõfiscatio capitale supplicium cõsequitur, officium confessarij erit monere reum, vt iudicib⁹ indicet, sed à Fisco petere, vt qui in bonis, etiam in restitutione hac exequẽda succedat, quid quid alij talem restitutionem his nõ esse necessariã autũ ment, quorũ hæresis iam diu improbarũt *Medices in Sum. omn. hæres. p. 1. ver. restitutio, Alf.*
20 *Castro aduersus hæres. lib. 13.* † Non enim Maleficij per mortis pœnã euadũt obligationẽ restituendi, nã mortẽ subeunt propter iniuriam Deo, & Reipublicæ irrogatã, nõ propter dãnum priuatorũ: & hæc eadem realis obligatio restituẽdi migrat ad quoscumq; bonorũ successores, cũ nõ pœna sit, sed delictũ, *cap. in literis, de Raptorib. & incendiar. Couar. libr. 3. variar.*
21 *c. 3. Iul. Clar. in Pract. § fin. q. 51.* † Nisi pars læssa ptofiteatur se tali supplicio contẽtã esse, sibiq; satisfactũ, *Nauar. in Manual. c. 15. n. 25. Binsfeld. in cõf. ma*
22 *lific. p. 2. prælud. 13.* † Nam maleficus tenetur in foro fori, & poli dãna illata resarcire, nã licet dæmon illa intulerit, fuit tamẽ malefic⁹ causa ipsũ sõ licitãs, vt docat *Suarez de relig. li. 2. c. 17. n. 13. & c. 14. n. 12. & ex eo Tho. Sãchez in Sũm. tom. 1. lib. 2. c. 41. n. 23.*

CAP. III. De bonis Magorum in foro conscientiæ.

SVMMARIVM.

Magus hæreticalis est bonorum suorũ dominio ipso iure priuatus. n. 1.

Magus hæreticalis tenetur bona sua offerre fisco secundum aliquos. n. 2.

Magus hæreticalis non tenetur bona sua offerre fisco ex authoris sententia. numer. 3.

Non oportet verum dicere, ni argumentis de contrariis satis fiat. numer. 4.

In foro animæ nihil interest an iniuste quis posideat, vel aliena imuadat. numer. 5.

Hæreticus ante sententiam non est priuatus dominio bonorum suorum. n. 6.

Ipso iure, *operatur, vt fiscus petere possit, non vt reus teneatur offerre. n. 7.*

Ipso iure, *nullum aliud dominium trãsfert in fiscum, quam cibile. n. 8.*

Ipso iure, *habet necesse partis postulationem. n. 9.*

Ipso iure, *perinde valler ac si dicat per ipsum ius. n. 10.*

Ipso iure, *bona delata requirit accusationem & sententiã seruato ordine. n. 11.*

Qui actionem habet adrẽ recuperandã, rem habere videtur. n. 12.

Lex iusta quaten⁹ dicatur obligare in cõscientia. n. 13.

Lex vlt. tit. 3. & lex fin. tit. 9. lib. 2. Ordinamenti de obligatione restitutionis in conscientia explicantur. n. 14.

Magus non tenetur ante cõdemnationem bona offerre fisco. n. 15.

Sententia declaratoria non est necessaria ad hoc, vt hæreticus bona sua oferat. num. 16.

Sententia nulla est, quæ condemnationem aut absolutionem non continet. n. 17.

Euidẽtia patrati sceleris non eget clamore accusatoris, sed eget sententiã iudicis. n. 18.

Lex quæ hæreticorum bona applicat fisco nullum in specie condemnat. n. 19.

Princeps, hæreticum nequit condemnare antequam hæreticum esse constet, præcedente citatione & causæ cognitione. n. 20.

Hæreticus non tenetur bona offerre in foro conscientiæ antequam in foro exteriori sit per iudicem iure damnatus. n. 21.

Quod pœnæ nomine ex actum est id eidẽ restituere nemo cogitur. n. 22.

Hæreticus ante sententiã est dominus bonorum

notum suorum & habet titulum & possessionem. n. 23.
Fiscus occupare non potest bona hæretici non dum condemnati. n. 24.
Quidquid iure possidetur iniuria aufertur n. 25.
Expoliatus à iudice iuris ordine præter misso statim restituendus est. n. 26.
Fiscus occupans bona hæretici occulti tenetur furti actione. n. 27.
Exigere *nihil aliud est in iure quam instituta actione petere. n. 28.*
Causæ cognitio non est necessaria in executione iusta. n. 29.
Fiscus potest occupare secreto ab hæretico tot bona quæ ad eum pertinent quando non potest in iuditio probare. n. 30.
Debitum ante tempus nullus soluere tenetur in conscientia. n. 31.
Hæretici transmitunt bona hæredibus à quibus auferri non potest nisi propter eorum culpa. n. 32.
Hæredes conueniuntur quandoque ex contractibus & delictis defuncti. n. 33.

1 MAGVS HAERETicalia cōficiens, quia bonorū suorum dominio est ipso iure priuatus, *cap. cum secundum leges de hæretic. li. 6. Auth. Gazaros C. de hæretic. l. fin. C. de bonis proscript. Fortunius in l. Galus §. & quid si tantum D. de liberis & posth. Lupus in cap. per vestras § 72. de donat. inter. Brun. de hæreticis lib. 5. c. 6.*
2 † Licet á nemine accusetur debere tamen ea offerre fisco in foro conscientiæ, vt quādiu nō restituat sit in peccato mortali, tenēt *Abb. & Felin. in cap. 1. de Constit. Paul. in l. 1. §. ad bestias de postulan. Barbac. in c. Raynaldus de testam. Cardin. in c. fraternitatis 12. q. 2. Tiraq. in l. si vnquā C. de reuocād. donat. ver. reuertatur n. 246. Lud. Gom. in c. 1. de rescript li. 6. Alfō. Castro de iusta hæreticor. pœnit li. 2. c. 6. & lib. 2. de potest. leg. pœn. c. 10.* † Sed 3
verius sēper mihi visū fuit non teneri ad talē pœnā ante cōdēnationem siue declarationē in se ipsū exequendā vt traddūt D. *Tho. 2. 2. q. 62. art. 3. Ant. Gom. variar. 3. c. 2. n. 5. Soto li. 1. de iust. & iur. q. 6. art. 6. Sylu. est. in Sū. ver. hæresis 1. n. 13. Bart. in l. qui delatorem C. de iure fisc. gl. in d. cap. fraternitis, 12. q. 2.*
† Sed quia non oportet vetū dicere, 4
nisi argumētis de cōtrario satisfaciamus, quorū omnes copiosior & neruosior cōgessit *Castr⁹ d. lib. 2. de lege pœnal.* nō me tanto viro opponendi, sed veritatē ostēdendi gratia, disputationē suscipiam, quia veritas examinata magis explendescit in lucē, *cap. graue 35. q. 9. gl. in c. cū Ioānes de fide instrum. Ias. in l. iuuemus C. de iudic.*
¶ Primó enim sic argumētatur, *Castrus in d. c. 10.* quod hæretic⁹ est priua- 5
tus ipso iure dominio bonorū suorū, quod in fiscū trāslatū est: ergo vero dño bona illa redere debet alioquin lætaliter peccat retinēs rem alienam inuito dño: nam in foro animæ nihil interest, an iniustē quis possideat vel aliena inuādat, *cap. sæpe de rest. spoliator. c. cū secundū de hæret. lib. 6.* † Difficilior res est, quam vno verbo queat 6
enodari, nā primò hæretic⁹ non est priuat⁹ ante sentētiā vero dominio bonorū suorū ipsō facto, quia eorum potestas non pendet á charitate, vel gratia, vt per peccatū amitatur: sed sicut adquiritur appræhēsione, traditione, ac iustis causis, ac titulis, sic etiā cōtrario amititur, quarū nulla est peccatū, *D. Tho. 2. 2. q. 12. art. fin. Sot. et Gabr. in Sēt. 4. dist. 15. Cōrad. de cōtract. q. 7.* † Neq; per illa verba in d. c. cū se- 7
cūdū, *bona hæreticorū ipso iure decernimus cōfiscata*, statim dñm bonorū desinit, qui crimē cōmisit, vt fisco adquiratur, nisi ciuili modò, vt fiscū eā petere possit, nō tñ vt re⁹ teneatr̄ illā

 offerre,

offerre, *l. commiſſa D. de publician. & vectig.* & ita tenet *doctiſſ. conciuis me° Thom. Sanchez in Summ. tom. 1. lib. 2. c.*
8 *22. ex n. 20.* † Nam per verba illa, *ip-*
ſo iure decernimus confiſcata, nullũ do-
minium in fiſcum transfertur, niſi ci-
uile ius perſequẽdi in iudicio bona il-
la quæ nõ ante fiſci propié eſſe potue-
runt, quam de crimine ſit pronũcia-
tum, & virtute ſententiæ in poſeſsio-
nem miſus ſit, quia traditionibus, &
poſeſsionibus dominia reum acquiri
ſolent, non autem verbis legum, *l. traditionibus* D. *de pact.* cum ante dã-
nationem reus eorum dominus di-
catur, *l. quæſitum* D. *qui, & à quibus.*
9 † Quinimó verba illa, *ipſo iure*, nõ ha-
bent vim tantam, vt executio ſtatim
á lege fiat, parte non petente, ſed ne-
ceſſe eſt, vt ab eo poſtuletur, in cuius
fauore lex illa verba poſſuit, nam
ſupplementum legitimæ pottionis
filio debitæ, fit ipſo iure: quod tunc
demum locum habet, cum fuerit à
filio petitum, *l. ſancimus C. de inoffic. teſtam. cum alijs per Tiraq. in l. ſi vnquam* C. *de reuocand. donat. ver. reuertatur, n.*
10 *8.* † Quia verba *ipſo iure*, perinde va-
lent ac ſi quiſpiã dicat per ipſum ius
non tamen, vt vulgus iocatur, nam
veteres Iuris cõſulti ipſum ius per an
tonomaſiam appellare ſolent, Ius il-
lud antiquiſsimum XII. Tab. l. 1. §.
fin. D. de ſuperficieb. *& ipſe ad exemplum earum quæ ipſo iure conſtitutæ sũt,*
l. ſi vſus fruct° §. illud D. de vſu fruct.
quemadmod. caueat. *ſiue ipſo iure quis vſum fructum habeat.* l. in cauſæ la. 2.
de minorib. *ſatis ipſo iure munitus eſt,*
l. 1. D. quod falſis tut. *non enim ipſo iure*
§. 1. Inſtit. de perpet. & tẽporal. act.
11 *aut ipſo iure competunt.* † Quare verba
illa nil aliud ſignificant, quam quod
bona illa iure ipſo delata ſunt fiſco,
& oboxia confiſcationi, ſed tamen
opus eſt, vt fiſcus ea petat, & Magus
accuſetur & ordine iuris ſeruato cõ-
demnetur, nam bona quædam fiſco
delata ipſo iure ad fiſcum pertinere
dixit *Caliſtr. I.C. in l. 1. D. de iure fiſc.*
† Nam ſi quando fiſcus dicitur do- 12
minus bonorum eorum ipſo iure, nõ
intellegitur de vero & vtili dominio,
ſed tantum de actione, quæ dominiũ
dici ſoler, nam qui actionem habet
ad rem perſequendam ipſam rem ha
bere videtur, *l. qui actionem* D. *de reg. iur. l. qui autem §. apud Labeonem D. de his, quæ in fraud. l. vt mihi D. de donat. l. 1.* D. *quod cum eo l. fratres §. idem reſpondit* D. *pro ſocio.* † Neque obſtat, 13
quod lex iuſta obligat in conſcien-
tia, quia illud fit, vt peccator ſe iuſté
condemnatum ſciat, ne reſiſtat, non
tamen quod teneatur bona ſua of-
ferre fiſco, abſque vlla cõdemnatio-
ne, nam ordo iudicij exterioris præ-
termitendus, aut perturbandus non
eſt, *l. prolatam C. de ſent. & interloq. capit. forum de verbor. ſignificat. capit. 1. cum ſeqq. 4. q. 4.* † Neque huic ſolu- 14
tioni obſtat, *l. vltim. titul. 3. & leg. fin. titul. 9. libr. 2. Ordinam.* quæ ex-
præſſe obligant in foro conſcientiæ,
ad pœnam præſtandam, quia Illi qui
bus talia officia publica cõmiſſa sũt,
ea lege, ne qnid vltra ſalarium acci-
piant, alioquim ad pœnas illi ſtatu-
tas teneantur, obligatur tum con-
dictione qua officia acceptarũt, tum
iuramento quod illas ita obſeruare
præſtiterunt, *l. ea lege C. de condit. ob cauſ. l. debitores D. de iure iuran.* † Quod 15
in noſtro caſu longe abeſt quia legis
lator non obligat talem Magum bo-
na ſua offerre, neque id facere po-
teſt, nec vult, nec velle præſumitur,
vnde ante cõdemnationem non te-
neri expræſsé docent, *Couarruuias in 4. part. 2. capitul. 6. §. 8. numer. 10. Conrad. de Contractatibus quæſtion. 7. concluſion. 2. Soto libr. 1. de iuſtit.*

q 6. art.

q. 6. art. 6. gl. in cap. fraternitatis 12. *q.* 2.
16 ¶ Secundo argumentatur quod
sola sētētia declaratoria super crimi-
ne lata tenetur hæreticus in foro cō-
scientiæ bona omnia traddere fisco,
etiam si nulla alia iudicis condēna-
tio adiecta est, ergo ante sentētiam
tenetur id ipsum facere, quia sentētia
ad nil aliud exigitur quā vt cōstet cri
men esse cōmisum. Quod cū hære-
tico sit notissimū frustra expectatur
sentētia declaratoria, quæ iuxta quo-
rundam oppinionē necessaria nō est,
cap. cum secundum §. *final. de hæretic. in*
17 6. *Felin. in c. canonum de Const.* † Cuius
quidem fallatia vel exeo pēdet, quod
putat Castrus sententiā declaratoriā
vim condēnationis nō habere, nam
dicit adeo requiri, vt crimē manifes-
tum fiat; non enim profertur sentē-
tia, vt per illam de crimine constet,
sed vbi de crimine cōstat, vt reus vel
absoluatur, vel condēnetur, quia sen-
tentia nullius momenti erit, quæ cō-
dēnationem, vel absolutionem non
continet, *l. præses* C. *de sent. & interlo-*
18 *cut. omn. iud. l.* 1. *D. de re iudic.* † Neq; in
crimine notorio est necessaria sentē-
tia, vt ipsemet Castr⁹ putat, quia nul-
lo iure suffragatur, cū nulli ui euidens
esse potest delictū, quod aliqua iusta
defensione in toto, aut parte defēdi,
aut excusari non queat; euidētia qui-
dem patrati sceleris nō eget clamo-
re accusatoris, sed tamen eget sentē-
tia iudicis, *cap. euidentia, de accusat. &*
19 *ibi gl. & interpretes.* † Neq; enim lex
humana eo quod talia bona applicat
fisco generaliter quēquam in specie
cōdēnat, vt necessariū est, *l. in summa*
D. *de re iud.* §. *curare Inst. de action.* nā
talis lex, nihil aliud dici potest quam
sentētia Principis, quippe ipse est qui
leges condit, *l.* 1. *C. de leg.* & vt inquit
Imp. in auth. de Cōsulib. §. fin. *Prin-*
20 *ceps est lex viua, et animata.* † Sed Prin
ceps non potest hæreticū aliquē ante
dānare quā cū hæreticū esse constet,
idq; non aliter fieri potest, quam an-
tecedente citationé, atq; omni cau-
sa diligenter cognita, ergo neq; per
legem potest quispiam ita dānari, &
multo min⁹ sine sentētia hanc duri-
simā pœnam subire, *Clem. pastoralis* §
fin. de re iudic. c. 1. *de causa posess. & pro*
piet. Plotus in l. si quando, n. 762. *& cons.*
30. *n.* 5. *Guazzin. de confisc. bonor. limit.*
1. *cōcl.* 13. † Neq; quāuis sit crimē reo 21
ipso manifestū nō tamē propterea te
netur ed executionem pœnæ in se ip
sum faciendā in foro cōscientiæ, pri⁹
quam in foro exteriori sit per iudicē
iure dānatus, quemadmodū nec Prin
ceps nec Iudex debet aut potest illū
reum cōdēnare, quem certissimé scit
crimen cōmisisse, nisi tāquam iudici
hoc illi constiterit, per plenas pro-
bationes, *l. illicitas* §. *veritas D. de of-*
fic. præsid. l. prolatam C. *de sentent. cap.*
si peccauerit 2. *q.* 1.

¶ Tertium argumentum nō mi- 22
noribus nititur fallatijs; ait enim Ca-
strus, si sciret fiscus per euidentiā rei,
quæ nulla posset tergiuersatione cela
ri, Petrum hereticum esse, & eo in-
uito bona illius caperet, non tenere-
tur illi reddere, nam quod á quocū-
que pœnę nomine exactum est, id ei
dem restituere nemo cogitur, *l. quod*
à cūq; D. de reg. iur. ergo Petrus tene-
tur illi illa offerre. † Nullus dubitat 23
quā inualida sit cōsequētia: ideó ad
argumentū dico posessionē hæretici
nō esse iniustā, quia aduc retinet na-
turale dominiū bonorū suorū habet
enim titulū, & posessionē, & bono-
rum administrationem, quia natu-
raliter insistit rei, cuius titulum, &
causam habet, neque aliqua lege id
ei ante sētētiā aufertur, nec propter
heresin vllo iure āte illā amitit, quipe
posessionē remanere apud hereticū

omnes concedunt, *l. aufertur §. in reatu D. de iure fisci, Anchar. in cap. cum secundum de hæretic. Curtius sen. consl. 20.*
24 † Quare fiscus neque occupare, neq;
inuadere potest talem possessionem,
neque enim manu propia ius sibi dicere, aut vim inferre debet heretico
nondum condemnato, *l. nullus C. de Iudæis, l. 1. & seq. quando liceat vnicuiq; l. si quis in tātā C. vnde vi, Sebast. Guazzinus de confiscat. bonor. concl. 16. ex n. 1.*
25 † Ex quibus patet, quod si Castri opinionē sequeretur Fisc⁹, ex tali bonorū ocupatione seu inuasione, tutures
non esset, quia cum iure nō fiat, prorsus iniusta, & violenta esse debet, nā
vt ait Fabius declamat 13. *quidquid iu-*
26 *re possidetur, iniuria aufertur.* † Et ita
fiscus teneretur ad restitutionē illius
possessionis, quando quidem spoliatus etiam á iudice iuris ordine prætermisso, confestiuum restitui debet,
etiam si prædo sit, *cap. in literis, cap. cōquærente de restitut. spoliat. c. licet Episcopus de præbend. lib. 6. §. retinendæ Ins-*
27 *tit. de interdictis,* † Quinimó fiscus teneretur occulto hæretico (bona ocupādo) furti actione, tametsi verus
Dominus non esset, quia eius inters
bona eius subrepta non esse, *l. itaque fullo §. fin. l. cum as pignori l. qui iniuriæ,*
28 *§. fin. D. de furt.* † Neque regula iuris
aliud suadet: ait enim *quodacumque pœnæ nomine exactum est,* exactū, ait,
non raptum, non spoliatum, nō violenter inuasum: nec aliud est in iure
ciuile exigere, quam instituta actione peccare, *l. exigere dotem D. de iudic. l. 1. §. exactio C. de rei vxor. act. Alciat. in l. transacta D. de verb. signif.*
29 † Neque iubatur quod in executione
nō sit necessaria causę cognitio, quia
illud fit in executione iusta, non tamen in violēta in vasione, & hoc est
quod docent, *Inocent. in cap. ex ratione de appellat. Bald. in cap. 1. de feudo sine culpa nō amitendo cap. pastoralis §. quia vero de offic. deleg. l. executorē C. de execut. rei iudic. Felin. in cap. de cætero de re iudic.*

¶ Quartum argumentum eiusdē 30
Castri, non minus debile & infirmū
est, quia dicit quod fiscus potest occupare secreto ab hæretico tot bona,
quot ille retinet, ex his, quæ ad fiscū
pertinent, quando fiscus non potest
in iudicio hæresim testib⁹ probare, ergo hæreticus ex conscientia tēnetur
eadem bono fisco redere docēte Apol. ad Rom. 13. *Reddite omnibus de-*
bita. † Non enim ab omni debitore 31
inuito exigi pecunia potest, neque enim ebeo, qui debitor est in diē, exigitur ante tempus; multo minus occupari clanculum bona heretici poterūt ante sentētiā, nec in foro quidem conscientię quispiam debitum
soluere tenetur ante tempus, *l. cedere diem D. de verb. significat. l. 1. C. de plus petit.*

¶ Ad quintū, & sextum argumē- 32
tum quibus Castrus probare conatur
possessionem heretici esse iniustam
& dominium bonorū suorum translatum esse in fiscum ipso iure á tempore cōmissi criminis, ab heredibus
non exigeretur, quibus non immoror, cum fribola sit illius ratio, quod
si hereticus verum dominium non
haberet vtique non transmisisser illud in hæredes, á quibus auferri non
posset nisi propter eorum culpam.
† Nam hæredes non solum ex con 33
trastibus defuncti conueniuntur, sed
interdū etiam ex delictis; scilicet, silis fuerit cœpta cum defuncto, vel
pœna ipso iure imposita, ita vt post
mortem accusari possit reus, vt sit in
crimine hæresis, vel si ex maleficio aliquid ad eos peruenerit, quibus casibus hæredes soluere debent etiā inocentes, quāuis verum dominiū adeos

translatum sit, l. 1. C. ex delictis defunct. cap. à nobis, et. 2. de sent. excommunic. cap. accusatus §. in eo de hæretic. lib. 6. l. 1. vt actio ab hæred. & contra hæred.

CAP. V. De absolutione Sacramentali.

SVMMARIVM.

Hæreticus recurrere debet pro absolutione ad proprium parrochum etiam recōciliatus ab Inquisitoribus. n. 1.

Inquisitores solum à censura absoluūt hæreticos non tamen à peccatis actualibus. n. 2.

Laicus potest in casu necessitatis à peccatis audire secundum alios. n. 3.

Laicus licet possit audire peccata non tamen absoluere, quia pertinet ad clauiū potestatem. n. 4.

Magus de hæresi mentali prius absoluēdus. n. 5.

Hæreticus occultus & mentalis in excōmunionem incidit. n. 6.

Hæresis contrahitur per solum errorē in intellectu causatum per malam electionem. n. 7.

Magi, qui errorem non fouent in mente quantumuis horrenda crimina perpetrauerint absoluūtur, vt cæteri peccatores. n. 8.

Magus in foro exteriori ex malis factis malā intētionē ostendit, & quare. n. 9.

Magus in foro animæ quia de conscientia tantum quæritur eius dicto solo statur. n. 10.

Magus adhoc, vt absoluatur inspici debet an aliam incurrerit in censuram. n. 11.

Magus ex maleficio illato clerico vel religiosæ personæ incurrit in excommunicationem violentæ manus. n. 12.

Excommunicatio violentæ manus quouismodo lædentes compræhendit. n. 13.

Hæreticus damnatus censetur in mortis articulo positus. n. 14.

Reseruatio omnis cesat in mortis articulo. n. 15.

Hæresis occulta in his quæ nō sunt in mortis articulo reseruatur Episcopis. n. 16.

Inquisitoribus nobiori iure hæresis occulta reseruatur. n. 17.

Venefitia sortilegia, & incantationes dūtaxat secutu effectu & quoad actos exteriores Episcopis reseruatur. n. 18.

Ordines mendicātes virtute suorum prisilegiorum non possunt absoluere à cēnuris Episcopo reseruatis. n. 19.

Ordines mendicantes virtute taliū præuilegiorum possunt absoluere à prædictis censuris. n. 20.

Pontifex in talibus præuilegis suam quasi delegat potestatem. n. 21.

Cui plus licet non debet quod minus est non licere. n. 22.

Virtute Bullæ cruciatæ quæ potestatē cōcedit absoluendi ab omnibus peccatis possunt absolui à casibus Episcopalib^9. n. 23.

Reigiosis mendicantibus non est derogatum priuilegium absoluendi in casibus Episcopalibus. n. 24.

Tridentinum Ses. 14. cap. 7. non compræhendit Regulares. n. 25.

Pius IIII. in reuocatione Marimagni nō derogauit Regularibus priuilegia absoluendi in reseruatis. n. 26.

Gregorius XIII. nec alius Pontifex regularibus priuilegia absoluendi in reseruatis derogauit. n. 27.

Regulares huiusmodi nouiori iure habent confirmata priuilegia absoluendi à reseruatis dū sint ab Episcopis approuati. n. 28.

POST CONTRItionem, confessionem, & satisfactionē, sequitur absolutio Sacramentalis, pro qua Mas^9 hæreticalis debet recurrere ad 1

 propium

proprium porrochum etiam si sit recōciliatus ab inquisitoribus, *D.Tho. in Sēt.4. dist. 18.q.2.art.2. Abb. in cap. de his de accusat.n.4. Azpilquet.in c. Sacerdos n.94.de pœnit.dist.6. & cauetur expræsse in Instruct. Matrit.an. 1561. ca-*
2 *pit.7.* † Illi enim solum á cēsura absoluunt, peccata autem actualia nō remittunt, quorum iudex patrochus est, nisi aliter reo sit priuilegio prouisum, vt post alios tradit *Maroto de iu-*
3 *re quæsito lib.3.cap. 16. n. 23.* † Quantumuis sit in necessitate constitutus, nā licet in hoc casu necessitatis peccata audiēdi etiam laico permissum videatur *in cap. quod quidem 1.q.1.cap. quem pœnitet 87.de pœnit.dist.1.gl.in c. pastoralis §.præterea de offic. ordi.* quin & baptizare, *cap.in necessitate, dist.4.*
4 *cap. diaconos dist.93* † Secundum tamen est, quod licet baptismus sustineatur, quia nudum ministeriū exercet, confessio tamen non ita, nam licet peccata audire permitatur, non tamen tenet absolutio, quia pertinet ad clauium potestatem, quę laicoest denegata, *cap. omnes, cap. noua quidem de pœnit. & remiss. Gonzalez in reg. 8. Chancell.gl.6.n.51.Soto in 4.dist.18.q.4 art.1. Nauar.in Manual.cap. 21.num.41. Trident.sess.14.cap.6.& sess. 23.cap.15.*

5 ¶ Ad quam quidem absolutionē præmittendum est an Magus aliquē fidei errorem in mente foberit, scilicet, quod Dæmon sit omniscius, vel omnipotens; aut quod Sacramenta Ecclesiæ non sint vllius efficacitatis, vel quod vim habeant ad maleficij operationem, vel quid simile hæreticum, nam prius ab excommunione absoluendi sunt, etiam si in mēte tātum admiserit errorem, vt docet *Ro-*
6 *jas de hæretic.p.1.ex n.267.* † Hæreticus enim omninó occultus, & mentalis in excōmunicationem incidit. *Abb.in proœm.Decretal.n.6.& in cap. extirpandæ §.quia vero, nu. 21. de præbend. & Felin.in cap. fin. de hæretic. & in cap. si vero n.1.de sent. excōmunicat. Cardin. in Clem. vnica §.verum n. 7. de vsur. Felin. & Anan. in cap. fin. de hære-tic. Aluertin. de agnoscend. assert. q.33.*
n.27.29.& 31. † Nam per solum errorem in intellectu causatū per malā electionem contrahitur crimen hæresis, etiam si per opus exterius, vel loquelam, vel signa, vel per scripturā non fuerit peruentum ad actum exteriorem, *cap. excommunicamus §. credentes de hæretic.cap. quicumque eod.tit. lib.6.glos.in Clem.1. ver.ipso iure de hæret.& in cap. cogitationis, de pœnit. dist.* 7
1. † Si autem tales Magi errorē nō foberint in mente, quātumuis horrenda crimina perpetrauerint, non sunt in foro cōscientiæ hæretici censendi, sed absoluendi, sicut ij, qui contra fidei dumtaxat professionem, & per sacrilegia mortaliter peccarunt, *Archiep. Florent. in Summ. p.2. tit.12. cap. 5. §.1. Castro de hæretic. lib.1.cap.1. Lupus in allegat. hæresis §.2. Rojas de hæ-* 8
retic. p. 1. ex n. 316. † Licet aliud videatur dicendum in foro fori. Nam cum illic ex malis factis malam intentionem pręsumat facientis, *l. si nō conuitij C. de iniur. cap. 1. de præsumpt.* merito illos punit, *vt diximus libr. 3. cap.9.* quia ea quę sunt animó, improbabilia sunt, *Inocent. in cap. super eo, de renunciat.* quia Ecclesia non iudicat de occultis, *cap. sicut tuis cap. tua nos* 9
de Simonia. † In foro autem animæ quia de conscientia tātum quæritur eius dicto solo statur, *l. Theopompus D. de dote prælegat. l. fin. C. ad l. Iul. Repetund. cap. fin. de voto, cap. mulieri de iure iuran. cap. in nostra de procurat. cap. statutum § assessorem de rescript. libr. 6.* 10

¶ Atendere tamen oportet an incurrant in aliam censuram Ecclesiasticam, veluti si maleficium præbuerint 11

rint clerico, vel religiosæ personæ, quibus prospecta volunt Pontifices, *cap. si quis suadente diabolo* 17.q.4. DD. *in cap. cum illorum de sent. excõmunicat.*

12 † Ex quo sequeretur notabilis læsio, ratione cuius incurrerent ipso iure in excõmunicatione violentæ manꝰ in clericos iniectionis reseruata Pontifici, *Couarru. in cap. alma mater, p.*1. §. 1. *n.* 9. *de sent. excommun. Nicol. Plotus tract. de Censur.* §.6. *ex n.*1. *Gutier. lib.*1

13 *Canonic. qq. cap.* 5. *ex n.* 11. † Nam in hac cẽsura non solum incurrunt, qui violentas manus in clericos, & Ecclesiasticas personas intullerint, sed quouis modo eos lædentes, *Couarru. lib.*1 *variar. c.*11. *ex n.* 5. *Medices in Summ. peccati, p.*2. *tit.*9. *q.*78. *Plaza de delict. cap.*1. *ex n.*28.

14 ¶ Et quia in his censuris Põtifici reseruatis cuilibet Sacerdoti nõ cõpetit ius absoluendi, ideò distinguendum est in confessione rei ad mortẽ dãnati; & alteriꝰ spõte cõfitẽtis nõ cõdemnati, nam cum ille censeatur in articulo mortis, quo ad hoc positus, vt traddunt *Soto in* 4. *dist.*18. *art.*4. *Canus de pœnit. cap.*5. *Nauarr. in Manual. c.*

15 2. *n.* 9. † A confessario quolibet poterunt absolui á quibuslibet censuris etiam reseruatis, quia in mortis articulo omnis cessat reseruatio, *cap. pastoralis* §. *præterea de offic. ordin. cap. fur es, de furt. cap. fœlicis de pœnitent. libr.*6. *c. cupientes de pœnit. in Clement. cap. inter cuncta* §. *duos de priuileg. in Extrauag.*

16 *Trident. sess.* 14. *de pœnit. cap.* 7. † Secus est quo ad alios, qui non sunt in mortis articulo, nam licet dum crimen est ocultum eius absolutio Episcopis videatur delata ex Cõcil. Trid. sess. 24. de Reform. cap. 6. *idem in hæresis crimine in eodem foro consciẽtiæ eis tantũ*, scilicet Episcopis, *sit permissum.*

17 † Prædicta Concilij dispositio reformata est á Pio V. & Gregor. XIII. Pontif. Maxx. & dominis Inquisitoribus ea potestas demandata priuatiué, vt traddunt *Viual. in candelabr. Eccles. tit. de absolut. ex n.*13. *Gutierr. in d. c.*13. *nu.*30. † Quamuis verum sit ex 18
virtute *Trident. d. sess.*14. *c.*7. Episcopos sibi raseruare veneficia, sortilegia, maleficia, & incantationes, dũtaxat tamẽ secuto effectu, & quo ad actus exteriores ex receptiori sententia, *Paludan. apud. Syluest. v. casus, q.*5. *Ant. p.*3. *tit.*17. *cap.*11.

¶ Dubiũ tamen est, quod ab om- 19
nibus mobetur, an Mendicãtibus ordinibus virtute suorum priuilegiorũ, etiam Maris magni, quibus eis permituntur quoscumque, & vndecumque ad eos venientes absoluere á cunctis peccatis, & censuris (etiam Pontifici Max. reseruatis) exceptis ijs, que in Bulla Cœnæ Domini continentur: An in quã eis liceat absoluere á reseruatis Episcopo casibus, per Conciliũ Tridentinum? cuius negatiuã partẽ tenuerunt, *Episcopus Felician. de Censur. Viuald. in Candelabr. tit. de absolut. n.*52. *edit.* 5. † Sed contraria senten- 20
tia verior est, nempe ex tali priuilegio posse etiam absoluere á censuris Episcopo reseruatis, quam *Viualdus ibi, n.* 27. 32. & 35. tribuit *Nauar. Fumo, Henrriq. & Medina*, nã in ea veniunt *Ambr. Carolus in disput. de ministr. Sacram. confess. art.*16. & 91. † Nã 21
cum Pontifex potestatem absoluendi habeat reseruata Episcopis, & per huiusmodi priuilegia concedat Religiosis, & quasi deleget suam absoluendi potestatem, *arg. Clem. super cathedram de sepult. gl. in cap.*7. *de pœnit. in* 6. † Videtur similiter concesisse 22
casus Episcopales, quæ absque dubio minores sunt casibus Põtificijs, quia cui plus conceditur, quod minus est non denegatur, *cap. cui conceditur de reg. iur. in* 6. † Et ita virtute Bullæ 23
Cru-

Cruciatæ, & quarundam sodalitatū quibus datur licentia eligendi confessarium, qui eos absoluat ab omnibus peccatis, tribuunt licentiā ei, quē isti elegerint, sic eos absoluendi, á casibus Episcopalibus, vt docēt, *Nauar. in Manual. cap. 27. & Viuald. vbi supr. n.*
24 *37. & 52.* † Quod multó magis tribuendum est Religiosis ipsis, qui tale priuilegiū à Sede Apostolica immediaté obtinuerunt, quia nec Concilium Tridentinū, nec Gregor. XIII. nec alius Pōtifex priuilegia hęc quo ad omnes vbique Religiosis aperté reuocarunt, vt erat necessariū secun-
25 dum *Viual. ex d. n. 37.* † De Concilio Tridentino patet quod *d. sess. 14. c. 7.* tantum tribuit facultatem Episcopis sibi casus reseruandi, quo ad suos substitutos, sed Regulares isti nō sunt eorum subditi, sed immediaté subijciuntur Sedi Apostolicæ, ergo &c.
26 † Quo ad Pōtifices apparet, quod Pius IIII. in Bulla sua inserta Concilio, hoc priuilegium minimé tollat, eo quod Marc magnū reuocauerit, quo ad ea in quibus repugnat statutis sacrosancti Concilij, quia non reperitur religiosos huiusmodi, quo ad Ordinarios subijcere, nec ista reuocare
27 priuilegia. † Nec Gregorius XIII. in prædicta Bulla, nec alius Pontifex talia priuilegia vsquam reuocauit, vt tradūt *idē Viuald. n. 44. Maroto de iu*
28 *re quæsito lib. 2. cap. 9. ex n. 11.* † Imó priuilegia quędam concessa per Piū V. quæ Religiosos videtur restringere, hæc de quibus agitur in suo robore relinquit, cum illa ad ius commune, & veteres Constitutiones reuocauerit, quo Religiosi facultatem habent ab omnib⁹ his casibus absoluēdi, *Clem. dudum de sepultur.* dum modo sint ab Episcopis approbati, *Trident. sess. 14. d. cap. 7.*

CAP. VI. De absolutione priuilegiata.

SVMMARIVM.

Confessarius elect⁹ ex virtute Bullæ Cruciatæ valet absoluere ab hæresi secundum alios. n. 1.

Confeßarius valet absoluere percussorem clerici virtute Bullæ Crutiatæ. n. 2.

Confessarius nullo Iubilei vel literarum Appostolicarū optētu hæreticum pænitentem absoluere valet. n. 3.

Generali concesione non veniunt quæ quis non esset verosimiliter cōcesurus. numer. 4.

Absolutio à quacumq; excommunicatione à Romano Pontifice concessa ad alicuius benefitij collationem non comprehendit hæresim. n. 5.

Hæresis crimē licet non reperiatur exceptum in Iubiliei vel allis literis, trahitur ad similes. n. 6.

Cap. quamuis, de sententia excomm. quo ad extensionem explicatur. n. 7.

Extensio facultatis iuris cōmunis & priuilegi plurimum difert. n. 8.

Cap. quāuis de sent. excom. quatenus quis impeditur accedere ad Pōtificem. numer. 9.

Semel absolutus non est amplius molestādus. n. 10.

Absolutus virtute Iubilei potest inquiri ab externis iudicibus. n. 11.

Pontifices per Iubileum solum remittunt quæ ad animæ sunt. n. 12.

Absolutus à Pōtifice donec Curiæ externæ fuerit satisfactus potest inquiri. numer. 13.

Absolutio ad iuditium externum debet fieri compositio pecuniaria cū Datario n. 14.

Baptismo omnia crimina abluuntur. n. 15.

Baptismum non tollit actionem exteriorē n. 16.

Crimina

Crimina misti fori per punitionem vnius non tollitur in alio actio. n. 17.

1 SED AN CONFESSarius elect⁹ ex Iubilæi, vel literarum Appostolicarum (quas Bullas vocamus) priuilegio, absoluere valeat pœnitentẽ ab hac excommunicatione, cõtrouersum est: quia absolutio huiusmodi etsi sit Romano Pontifici reseruata, suas vices tali confessario remittit, vt á quocũque (etiam sibi reseruato) absoluat crimine; exceptis quibusdam, quarũ nullum est hæresis: & sic exceptio firmat regulam in contrarium, *l. quæsitum* §. *denique D. de fund. instruct. l. nã*
2 *quid liquide* §. *fin. D. de pœnu legat.* †Nã confessarius indultu Pontificis percusorẽ clerici valet absoluere ab excõmunicatione Canonis, ex quibusdam casibus exceptis, *cap. quamuis de sent. excommunicat.* quæ Romano Põtifice est reseruata, *Can. si quis suadente*, 17. *q.* 4. & sic ab hæresis & alijs reseruatis cõcludũt *Abb. in cap. de coete de sent. excommunicat. Felin. & alij in d. cap. quamuis*, & fatetur communem, *Syluest. in Summ. ver. absolutio* 4. *dub.* 4.
3 † Quibus non obstantibus contrariũ verior est, nempe, non licere talibus Sacerdotibus pœnitentes huiusmodi ab hac excommunicatione absoluere, quibuscũq; Iubilæi, vel literarum Appostolicarum obtentu, quãuis eis á quacũque excõmunicatione maiori, vel minori absoluẽdi potestas concedatur, vt traddit *Florent.*
4 *p.* 3. *tit.* 24. *cap.* 77. §. 1. † Quia in generali concessione non veniunt ea, quæ quis nõ esset in specie verosimiliter concesurus, *cap. in generali de reg. iur. lib.* 6. *& ibi gl. allegat tex. in cap. frater noster* 16. *q.* 1. Non enim generalis concessio Papę facta legato extenditur ad casus fidei, vt probat *Marot. de iure quæsito lib.* 2. *cap.* 13. *n.* 15. † Et ita 5
absolutio ab excõmunicatione quacumque per Romanum Pontificem concessa ad alicuius beneficij Ecclesiastici collationem non extenditur ad excommunicationem hæresis, vt traddit *Felin. in cap. Apostolicæ col.* 1. *de exceptionib. vbi testatur ita fuisse decissum ab Innocent. VIII. per quandã regulam Chancellariæ.*

¶ Neque obstat in his Iubilæi, & 6
alijs literis inter casus exceptos non reperiri hãc excommunicationem, quia casus illi excepti ad similes trahuntur, *cap. cum dilecta, & ibi Abb. & Decius de confirmat. vtili, vel inutil. cap. ad audientiam, de cleric. non residentib. Bald. in cap. post translationem de renunciat. gl. in l.* 1. *C. de condict. indeuit. & in l. fin. C. de reuocand. donat. Felin. in cap. quoniam frequenter, vt lite nõ contestat.* † Neque minus obstat, *d. cap. quãuis*, 7
quia argumentari non potest ex eius ratione ad aliás, vt docet ibi *Innocent. Ancharran. Cardinal. Abb. & Rauen.* † Quia tractatur de extensione facul- 8
tatis iuri communi concessa, hic vero de extensione priuilegij extra ius cõmune dati, quod plurimum difert, vt per *Fortun. in l. Gallus* §. *& quid si tãtum D. de liberis, & posth. col.* 70. *Felin. in cap. postulasti de rescript. n.* 13. † Qui- 9
nimó *d. cap. quãuis*, solum agit de absolutione concedenda per inferiorẽ â Principe, quotiens excommunicatus aliqua ex causa iusta impeditur accedere ad Romanum Pontificẽ pro absolutione obtinenda, quod in nostro casu cessat, vt docet *Maroto d. cap.* 13. *ex n.* 42.

¶ Sed ex his dubitari solet an ab- 10
solutus á confessario, cui tales literæ absoluendi potestatem dederũt, possit inquiri á Dominis hęreticę prauitatis Inquisitoribus, vel alijs iudicib⁹ tempo-

temporalibus, quando crimen nõ est
hæreticum, & videtur dicendũ, quod
non: quia semel absolutus, non est
amplius molestãdus, *cap. de his de ac-*
11 *cusationib.* † Sed nihilominus tenen-
dum censeo, quod talis absolutus po-
sterit iterum á suis externis iudicib⁹
in foro cõtẽtioso inquiri, & puniri nõ
obstãte prędicta absolutione: nã hęc
ad satisfactionem diuinę offensæ di-
rigitur, posterior vero, necessaria est
ad publicam vindictam, *gl. communi-*
ter recepta in d. cap. de his de accusat.
Hostiens. & Immol. in cap. tuæ de procu-
12 *rat.* † Nam Summus Põtifex per Iu-
bilæum, aut alias Bullas non vide-
tur committere ea, quæ ad forũ con-
tentiosum concernunt, sed tantum
ea, quæ ad pœnitentiæ forum, & cõ-
sciẽtiæ purgationem expectat, vt ex
stylo Curiæ Romanæ docet *Paul. Pa-*
13 *risius cons. 67. n. 22. lib. 4.* † Et ita licet
à Romano Pontifice absoluãtur, do-
nec Curiæ exteriori fuerit satisfact⁹,
& damnum parti læsæ, cui malefi-
cium intulerit, procedendum est ad-
uers⁹ eum, tam officio iudicis quam
ad instantiam fiscalis, vel accusatoris
vt tradunt *Ant. Corduba de indulgẽt.*
q. 40. Couar lib. 2. variar. cap. 10. ex. n. 3.
14 † Nam per absolutionem huiusmodi
hæc nequaquam remituntur, cũ nul-
la fiat compositio cũ Romanæ Cu-
rię Dattario, pecuniaria quidem, quę
fieri solet, quotiens ad iudicium exte
rius aliqua dispensatio in Romana
Curia expeditur, vt docet *Ludou. Go-*
mez in reg. Chancellar. de non iudicando
15 *iuxta formam supplicat. q. 14. n. 3.* † Cum
etiam si Baptismum sacrum recipiat
quo crimina omnia abluuntur, *gl. in*
cap. quod autem, 11. q. 1. & in cap. sine
16 *pœnitentia, de consecrat. dist. 4.* † Quo
ad exterius, & iudicialis fori accusa-
tionem minimé tolatur actio, *Abb.*
in d. cap. de his, & ibi gl. Cardinal. in
Clem. 1. §. sane q. 14. de vsuris, Deciũ
in cap. quæ in Ecclesiarum col. 7. de Const.
tit. & dicit communem *Ananias in d.*
cap. de his. † Nam etiam in crimine 17
mixti fori per absolutionem vni⁹ nõ
tollitur in alio accusatio, ex receptio
ri sententia praxi recepta, *cap. fœlicis*
§. per hoc de pœnit. in 6. quem ad hoc
commendat *Abb. in cap. tuæ, de procu-*
rat. & in cap. de his criminibus de offic.
ordin. & in cap. cum sit generale de foro
compet. Bald. in l. placet C. de sacros. Ec-
cles. & cons. 260. lib. 3. Couarru. d. cap.
10. *numer.* 6.

CAP. VII. De sigillo confes-sionis.

SVMMARIVM.

Sigillum confessionis post mortem in crimine hæresis nõ teneri secundum alios n. 1.

Sigillum confessionis post mortem teneri ex authoris sententia. n. 2.

Sigillum confessionis in hæresi crimine et læsæ Maiestatis teneri. n. 3.

Sacerdos tenetur seruare, quæ plena confessione accepit, nõ quæ promissione secreti. n. 4.

Sacerdos in delictis committẽdis potest reuelare secretum nesciant. n. 5.

Fabore boni publici possunt secreta reuelari. n. 6.

Promissio sub secreto sigilli, facere nequit, vt quod sigillum non est id facile fiat. n. 7.

Delicta commitenda quando confitens statuit perficere, tenetur cõfessarius reuelare secundum alios. n. 8.

Confessarius non potest reuelare, etiã proditionem Reipublicæ. n. 9.

Confessarius in huiusmodi casu quid facere possit. n. 10.

Sigillum confessionis non teneri quando

pœnitens

pœnitẽs habet plures sotios per quos possit crimen perfici tenent alij, n. 11.

Sigillum confessionis non teneri quand. cõfitens se emendare nequit secundũ alios. num. 12.

Sigillum cõfessionis in his casibus teneri secundum authoris sententiam. n. 13.

Clementis VIII. decretũ vt notitia de peccatis in confessione habita ad externam gubernationem non vtantur. n. 14.

Sacerdos neque à Papa potest compelli ad reuelandam confessionem. n. 15.

Sacerdos si compellatur ad reuelandam cõfessionem poterit iurare se illam nõ audiuisse. n. 16.

Iudex ex peccatis à cõfessario reuelatis nõ potest reum nec quæstioni subicere. numer. 17.

Accusatio orta ex sigilli violatione non grabat reum quia debet absolui. n. 18.

Sacerdos reuelare potest confessionem ex licentia pœnitentis. n. 19.

Pœnitenti licitum est renunciare ius pro se introductum. n. 20.

Confessario ad hoc vt credatur de licentia pœnitenti quæ requirantur. n. 21.

Confessarius potest reuelare quæ aliũde accepit in delictis commitendis. numer. 22.

Confessarius quæ aliunde accepit extra cõfessionem reuelat etiam in cõmissis. numer. 23.

Confessario nõ creditur se extra confessionem sciuisse nisi probet. n. 24.

Confessarius violans sigillum confessionis, quibus pœnis affitiatur. n. 25. & 26.

1 SIGILLVM confessionis traditur á plerisque nõ teneri post mortem pœnitentis confessariũ ad eius obseruationem, nec viuẽte reo, quando est crimen hæresi admixtum, & non vult pœnitere, *Aluaric. in rub. C. de hæretic. n. 8. Palat. Rube°, in repet. capitul. per vestras notab. 3. §. 26. num. 9.* vnde versiculus.

Est hæresis crimen, quod nec confessio celat.

Sed hęc sententia neutro casu vera est, quia tale sigillum, vt ante rei mortem, sic eo mortuo seruandum, quia moriendo ius famæ suæ non amisit, *Tiraq. tract. cessante caus.* † Vimq; æqualem habet in omni crimine quãtumuis enormi, vt etiam in crimine hæresis, & læsæ Maiestatis tradunt *Gigas li. 2. de crim. læs. Maiest. tit. qui accusare poss. q. 18. Ant. Gabr. libr. 7. concl. fin. n. 17. Albertin. de agn. scend. assert. cath. q. 25. Soto & Ricard. in Sẽt. 4. dist. 21.* † Quod verum intellige in ijs, quę Sacerdos plena confessione accepit, non tamen in alijs, quæ ei sub promissione secreti, & sigilli confessionis tradita sunt, etiam genu flexu, & facto signo crucis, nam si in testem producatur debere illud reuelare in iudicio communis est Canonistarum *Gabriel vbi prox. d. concl. fin. n. 16. Abb. & reliqui in cap. omnis vtriusq; sexus, de pœnit. et remission. Gomez li. 3. c. 13. n. 9.* † Nulla facta differencia inter delictum commissum, & commitendum, vt volunt alij, quod quando causa est integra potest Sacerdos, quo securius, & cautius fieri possit reuelare confessionem, cui proderit, ne tale crimen perficiatur, *Gigas d. q. 18. nu. 11. Couar. in 4. p. 2. cap. 8. §. 12. n. 10. Salcedo ad Diaz in Prax. c. 109. Medin. p. 2. Institut. confess. c. 4.* † Quia hæc sententia reijcitur ab alijs, nam qui se obligat sub secreto tali æque se obligat ad cõmittenda, & commissa, sed Ecclesia propter publicum bonũ velle irritari promissionem illam quo ad crimẽ committendũ, quia fabor boni publici cessat ordinariè, quo ad crimen commissum, vt fatentur *Menoch. libr. 1. de præsumpt. q. 89. num. 17. Farinac. tom. 1. q. 51. num. 115.*

¶ Sané quidẽ promissio illa sub secreto

creto sigillij facere nequit, vt quod si-
gillum nō est, id facilé fiat, sed obligat
solūmodó, more promissorū aliorū de
secreto obseruādo, quorū vis se indetri
mētū Reipublicæ cōtra æquuū & bo-
nū nequit prorrigere, *Soto in 4. dist. 18.
q. 4. art. 5. Ludou. Lop. p. 1. instruct. cōsciat.
c. 37. Gutier. lib. 1. canonicar. qq. c. 11. n. 47.*
8 *& 48.* † Atq; ita quo ad delicta com-
mittēda quādo quis nō vult abstinere,
aut resipisci, sed crimē statuit perfice-
re, ea posse á cōfessario reuelari tenue
rūt post *Abb. & Inocent. in d. c. omnis v-
triusq; sexus, Gabriel. d. concl. fin. n. 7. Me-*
9 *noch. de Arbitr. cas.* 180. *n.* 21. † Sed hæc
sententia periculosa est nō minus quā
superior, vt quę retrahit homines á cō
fessione, & quæ portā pādit sigilli vio-
lationis; nisi dūtaxat in eo, qui non
haberet animū cōfitendi, sed consilij
petēdi, aut cōfessariū seducendi: non
tamen in eo, qui cōfitendi mēte acce-
dit, & se clauibus subdijt, & absolutio-
nem petit, quia tunc, nec Reipublicæ
quidē proditionē licet detegere, vt do
cent D. *Tho. Soto, Durād. & alij vbi sup.
Nauar. in c. penult. §. Sacerdos de poen. dist.
6. ex n.* 120. *Farinac. d. q.* 51. *ex num.* 110.
10 †Quod quidē tantum locū habet, quo
ad veram reuelationē, non quod ne-
queat Sacerdos, Magistratib⁹, & Epis-
copis monere, vt super gregē suum vi-
gilent, ciuitatē custodiant, & similia
in genere, vt traddit, *August. ad Angel.
de Malefic. ver. che hai tradito la tua pa-
tria, n.* 18. *cum alijs per Cened. collect.* 60.
ad Decretum, n. 5.
11 ¶ Item quādo pœnitens habet plu
res cōplices ipse tamē pœnitet & me-
tuat quod per socios crimen perficia-
tur, tenuerūt nōnulli, quod tūc, vt dā-
no futuro succurratur posse confessorē
crimen reuelare, etiam illo non con-
senciente, vt ex multis traddit *Farinac.*
12 *vbi sup. n.* 101. † Aut quando reus nol-
lit pœnitere, nec se emendare, non te-
neri confessarium seruare sigillū, quia
vera confessio dici nequit, traddide-
runt *Gabriel. & Menoch. vbi sup. Gigas,
d. q.* 18. *August. ad* Angel. *d. n.* 18. *Bonaco-
sa in suis comm. p.* 1. *ver. Sacerdos potest re
uelare.* † Quorum neutris asentior, nā 13
ad hoc, vt sit vera confessio sufficit,
quod pœnitens animo accedat confi-
tendi, & clauibus se subijciat, ad hoc
vt Sacerdos obligat⁹ maneat, ad sigil-
lum, quanuis pœnitens complices ha-
beat, quorum crimen non attenditur,
vt tam altum sigilli ministerium vio-
letur; nec æquitas, aut relegio hui⁹ Sa-
cramēti patitur, vt qui fidē habuit, sua-
que arcana creddidit confessario vlla
ex causa decipiatur, vt bené noctat
Nauar. in d. cap. Sacer, ex n. 144. † Qua- 14
re rectissimé S. D. N. Clem. VIII. ann.
1592. die 26. Maij decreto præcepit su
perioribus Regularium, vt diligentissi-
mê cabeant ne notitia de peccatis in
confessione hauita ad exteriorem gu-
bernationem vtantur: quæ licet liga-
re, dum taxat, videatur eos, ad quos
scripta, omnes absque dubio obligat,
quia omnes tenentur sigillum nō vio-
lare, quantumuis rationabili causa, vt
tenet D. *Thom. in addit. ad p.* 3. *quæst.* 11.
artic. 1.

¶ Nec potest ad reuelandū Sacer- 15
cerdos cogi, nec á Papa quidē, & mul-
to nimis á quouis alio, vt fusê docēt,
Berous q. 12. *n.* 2. *Gigas d. q.* 18. *n.* 5. *Viual.
in Candelabr. tit. de sigillo confess. ex n.* 11.
Victoria de Sacrament. confess. ex n. 183.
Nauarr. in Manual. capit. 8. *ex numer.* 4.
† Et si compellatur posset dicere se 16
hoc in cōfessione nō audiuisse, vel si-
bi reū nō fuisse confessū, & hæc om-
nia iuramēto firmare, quia nō scit, vt
purus homo, sed vt vices Dei gerens,
vt notat, *Nauar. d. c.* 8. *nu.* 19. *& in d §.
Sacerdos n.* 142. *Gigas d. q.* 18. *nu.* 4. *Go-
mez tom.* 3. *c.* 13. *nu.* 9. *Mascard. de probat.
lib.* 1. *in præfat. q.* 5. *nu.* 51. *Marta de iuris-
dict.*

17 *dict. p. 2. c. 14. n. 18.* † Nec iudex ex eis, quæ á tali sacrilego sigilli violatore accipisset, aut ex scripto peccata cõmendata, vt confiterẽtur, cognouisset, aut ab aliquo auscultãte pœnitẽtem intellexisset, posset minimê ad torturã eũ condẽnare, vt præter *Gomez d. n. 9. Mascard. vbi prox. lib. 2. cõcl. 377. n. 1. & 3. Menoch. lib. 1. de præsũpt.*

18 *q. 89. n. 26. & 27.* † Imó etiam si iam illud condẽnasset testibus conuictũ, & postea intelligeret totam delationẽ vel accusationẽ ortã ex sigilli violatione, deberet dãnatũ absoluere, & dimitere, vt etiã tenent, *Authores proximè citati, Soto in 4. dist. 18. q. 4. art. 5.*

19 ¶ Duo tamen casus sũt in quibus licitũ est reuelare in cõfessione audita, & primus est quando pœnitens licentiã Sacerdoti reuelandi concessit vt pertex in *cap. significasti, de adulter.* traddũt *Scholiast. in Sent. 4. dist. 11. & 18. Nauar. in Manual. c. 8. n. 15. Couar. in 4. p. 2. c. 8. §. 12. n. 11. Mascard. d. concl.*

20 *377. n. 10.* † Quia pœnitẽti licitũ est renũciare ius pro se introductũ, *l. generaliter §. in his C. de secũd. nupt. l. quod fauore C. de legib. c. quod ob gratiã de re-*

21 *gul. iur. li. 6.* † Dum ad hoc cõstet de licentia pœnitẽtis, nõ implicita, nec interpretatiua: sed clara, & patẽti, aut Sacerdos, qui de illa asseberat sit bonæ famæ, & mediãte iuramẽto confirmet, se talẽ licẽtiam obtinuisse, & pœnitẽs ei nõ cõtradicat, vt traddũt *Mascard. vbi sup. cõcl. 1286. Ant. Gabr. lib. 1. commun. tit. de testib. concl. 1. n. 28. August. Beroius quæstione duodecima.*

¶ Secundus casus est, si Sacerdos id aliũde, seu alia via extra cõfessionẽ ante, vel postea resciuerit, quẽ admittũt in delectis cõmitẽdis *Abb. & alij relati ab August. ad Angel. vbi sup.* 22

Farinac. d. q. 51. † Sed idẽ etiã in cõmissis censent cõmuniter Theologi *Bonauẽt. in Sent. 4. dist. 21. art. 2. q. 3. Soto d. dist. 18. q. 4. art. 6.* & Iuris periti *Nauar. in d. c. Sacerdos, & in Manual. d. c. 8 n. 15. Viuald. in Cãdelabr. tit. de sigillo cõfess. n. 34. Gutier. lib. 1. Canonic. qq. c. 11. n. 74. Salced. ad Diaz, c. 109. fol. 369. Ludouic. Lopez in p. 3. Instruct. confe. c.* 23

37. † In quo nota nõ credẽdũ Sacerdoti dicẽti se extra confessionẽ recipuisse, quãtũuis probatæ vitæ sit, nisi id probet, in quo si succũbat extrahordinarie punitur, arbitrio Iudicis, vt tenẽt *Nauar. vbi prox. Mascar. d. cõcl. 377 n. 5. & 6. Farin. d. q. 51. n. 107.* † In alijs autẽ Sacerdos sigillũ cõfessionis violãs deponitur, & in carcerẽ monasterij detruditur, *cap. omnis de pœnit. et remis.* Aliquãdo iussi fuere á Põtificib⁹ degradari, & pœna mortis affici, vt đ quodã refert *Episc. Felician. li. de degradat. c. 14.* † De alijs pœnis quæ hodie violatores sigilli mulctantur tractãt *DD. in d. c. omnis §. caueat, de pœn. Salce. ad Diaz in Prax. c. 102. Lãcell. Cõrad. in tẽp. iud. li. 2. c. 12. n. 17. Nauar. d. c. 8. ex n. 4. & in c. 18. n. 51. Ludou. Lop. d. c. 37. Menoc. de Arbi. cas. 414. Gigas de crim. Maiest. d. li. 2. q. 18. ex n. 1. Mascar. d. cõcl. 377. ex n. 2. cũ alijs per Cened. collect. 60. ad Decretum, n. 1. & collect. 75. ad Decretal. n. 1. & collect. 101. n. 5.* 24 25 26

Por mandado del Consejo del Rey nuestro Señor.

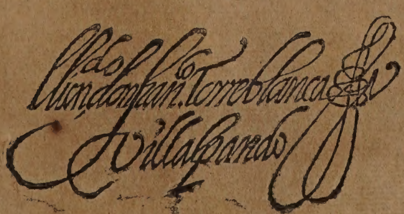

APPENDIX. PRAETERMISORVM, QVÆ LIBRARIORVM INCVRIA IN ADVERSARIIS nostris prioribus Magiæ libris delituerunt.

CVM supræmi Senatus iussu, hi quatuor Magiæ libri (qui in aduersarijs nostris accusabantur) Regia authoritate transcriberentur, nōnulla sunt marginibus prætermissa, quæ hic sunt inserta, vt suis locis restituas; alia postea accedent; nam solemus, qui ingenio parum fidimus satietatis periculum fugere.

Ad lib.1.cap.1.n.62.ad fin.

63 † Sed quia diabolus diuinæ gloriæ cupidus hanc persæpe conatur immitare prophetiam, dando petentibus respōsa, vel ex antris, vel ex statuis, vel ex hominibus, reuelationes huiusmodi lynceis oculis sunt examinandæ, ne diuinis apologijs velata eius loco diuinatio irrepat, nam vt ait Poeta.

Fallit enim vitium specie virtutis, & vmbra.

64 Quæ tamen de diuina prophecia alijs institutis desiderātur, præter Orthodoxos Patres, atq; ordinarios sacorum Interprætes clare, dilucideq; prosecutus est omnigena eruditione conspicuus auunculus meus, &c.

Ad libr.1.cap.2.n.4.ad fin.

5 † Ex delphini ebulientis saltationibus, tempestatem futuram, vt docēt conciues mei, *Seneca in Traged.8.Agamen. Lucan. lib.5. Farsal. Ioan. de Mena ad Regē D. Ioan. II. ordin.5. copl.*170.

Niveo delphines defuera mostrados.

Ad lib.1.cap.2.n.14.ad fin

† Quod ridiculum est, nisi ad naturalem auiculæ, & morbi sympatiam referatur, quia moriētis multa sunt naturalia signa, ex quibus quædam collegit conciuis meus Auerroes lib. 4. cap. 43. *Et quando album oculi rubeum fuerit, & ipsius venæ obscuræ, aut nigræ signū mortis est proculdubio.* † Sed hæc ab auicula dignosci nequeunt, quia rationis compos non est, neque instinctus naturalis operatur, nisi in ijs, quæ ad suam conducunt cōseruationem, vt de equis *Plin.* &c. 15 16

CAP. III. De diuinatione physica, seu medica.

Ad libr.1.

1 PHYSICA diuinatio huiusmodi petitur ex morborum signis, quib⁹ præteriti, præsentis, & futuri status dignoscitur, quæ præcipua, & præstantissima me-

dicinæ pars eſt; quia in huiuſmodi
cognitione medici quodammodo
Deo aſimilantur, dum morbi eben-
ta ex in ternis, & ex ternis cauſis prę-
dicunt, ex quó in morbis eſſe aliquid
diuinũ dixit *Hippocrat. in πϱογνωσιν*
2 *cap.1.* † Cuius quidẽ doctrinæ partes
ſunt Agnoſtica, Dignoſtica, & Prog-
noſtica, de quibus idem Hippocrates
latê, benêque diſeruit. De prima dũ
de internis paſionibus agit, & de ijs,
quæ præter naturam in corporib⁹ cõ-
ſiſtunt; De ſecunda quando antece-
dentia cognoſcere docet ex præſen-
tibus, vt in muliere ſanguinem ebo-
mente, menſtrui ſupprætionem: De
tertia quando varios morborũ euen-
tus ex præſentibus, & præteritis præ-
dicit, vt *in libris de Iuditijs, de dieb⁹ De-
cretorijs, Prorrheticis, ſeu Prædictionũ,*
3 *atque Prognoſticon.* † Nam in libris de
Iudicijs docemur præſentire, an ęger
ſit periturus, aut liberaturus á mor-
bo paulatim, an repentina mutatio-
ne libarandus; In libris autem de die-
bus decretorijs vim morbi, ſecũdum
eius naturã, & ſymptomata; In pror-
rheticis, ſeu prædictionũ libris vtriuſ
que morbi ſtatus prognoſtica conti-
nentur, vincere, ne an vinci morbus
poſsit, ideó totam artem in tribus li-
4 bris diuiſit *Galen. de Criſib.* † Quæ
omnia medico ſunt neceſſaria, quia
prænotio huiuſmodi parit prouidẽ-
tiam, quam ei maximé commendat
Hippocrat. lib.1. de præſag. c.1. ideò me-
dicinam, & vaticinationem valde in
ter ſe coherere docet *idem Hippocrat.
epiſt. ad Philopœm.* & medico valde ne
ceſſariã vaticinationem huiuſmodi
cõſtituit *Galen. li.1. de arte, medi. c.18.*

5 ¶ Diagnoſis natura, ac tempore
prior eſt prognoſi, quia vt ſcribit Hip
pocrat. lib. de arte. *Si ſufficiat medicus
ad cognoſcendum, ſufficiet ad curandum.*
Prognoſis dignitate diagnoſin ante
celit, nã futuros morborum euentus
præuidere admirabile eſt, & quaſi di-
uini proximum, ex quo medici olim
quaſi mortales Dij & crediti, & habi-
ti, quod mortalibus hominib⁹ vitam
& ſanitatem impercìebantur, vt ex
multis obſeruat *Franc. Valleriola lib.1.
locorum cõmun. c.1.* † Sunt enim pro- 6
pia cuiuslibet morbi ſymptomata,
quæ eius ideam, ſpeciẽque detegunt,
vt eleganter docet *Gale.1. de locis af-
fect.* quorum ſigna ex quatuor in vni-
uerſum deriuat fontibus excretis ſci-
licet, doloris propietete, ſitu, & acci-
dentibus propijs, *Pet. GarJ. Carrero ad
Galen, vbi ſup. diſp.2.3. & 4.* † Non e- 7
nim ſatis eſt medico affectus ſpeciẽ
noſſe, pars quoque affecta dignoſcẽ-
da eſt, vt iudicium fiat; diuerſa quip-
pe vnius eiuſdemque morbi inſtitui-
tur curatio, pro varia partis, quam ob
ſidet natura, temperie, ſubſtãtia, præ-
ſtantia, ſitu, & ſenſu, vt docent *Hip-
pocrat. & Galen. vbi ſupr.*

¶ Prognoſtica omnia ſigna é dua- 8
b⁹, velut fontib⁹ hauriẽda ſũt, morbo
ſcilicet, in quo euẽt⁹ quærit̃, & ęgro
tãtis natura, vt docet *Hippoc. lib.1. de
iudic.* in morbo tria expectãda ſunt,
ſpecies, ſeu idea, magnitudo, motus
& mores; in ægro alia tria cõſiderã-
tur, qualitas corporis, actiones, & ex-
cremẽta, vt traddit *Galen. li.1. de dieb.
critic.* † Qualitas expectari debet in- 9
cõtore figura, & mole totius, ſed præ
ſertim faciei. Actiones tres ſunt, na-
turalis, vitalis, animalis: naturalis in
coctione lucet maximé, vitalis in pul
ſu, & reſpiratione; animalis in motio-
ne, & ſenſu. Ex cremẽta alia vniuer-
ſalia, vt vrinæ, deiectiones, ſudor, vo-
mitus; alia particularia, vt cerebri,
oculorũ, auriũ, ventriculi, thoracis, in
teſtimoniũ, renũ, veſicę &c. † Ex quib⁹ 10
omnib⁹ cõparatur diuinatio phyſica
in omni morbo, præterquã in accu-
tis,

tis,quib⁹ nil certò prædici poteſt,aut
dũ fuerit humor habetque ὀργασμὸν,
non ſunt tutæ prædictiones, quia ex
cõmigratione ad locum nobiliorem
leuis morbus ingraueſcit, ex tranſitũ
ad ignobiliorẽ ſanatur grauiſsim⁹, vt
docet *Hippocrat. Aphoriſ.19.ſect.2.*
11 ¶ Morbi ſpeciem detegunt ſigna
propia; quam Græci dicunt παθογνω-
μονικὰ. Magnitudinem, ἐπιγινόμενα,
ſuperuenientia motũ,& mores:vt in
pleuritidis morbi (quẽ & dyſenteriã
certiſsima habere ſiſma dixit *Galen.*
l.12.Meth.c.7.)Signa pathognomoni-
ca ſunt lateris dolor pungens, idque
vehemẽtis ratione membranæ, quæ
eſt exquiſitiſsimi ſenſus; vt traddit
Hiero. Mercurial.in prognoſ.et in Pract.
medic.cap.9.Galen.libr.de de conſtit.ar-
12 *tis medic.cap.15.* † Difficultas ſpiran-
di, tũc quia ab inflãmatione augetur
vſus reſpirationis, tunc quia organo-
rum reſpirationi dicatorũ adeſt an-
guſtia: pulſus durus,& inæqualis ſer-
ræ modò tactum feriens, dur⁹ ratio-
ne inflammationis,& partis obſeſſæ;
Febris continua, eaq; acuta propter
cordis viciniã, Tuſsis exſudante ſero
in pulmones. *Galen.& Mercurial. vbi*
13 *ſupr.* † Magnitudinẽ veró pleuritidis
indicãt ſymptomata ſuperuenietia,
quæ per humoris propagationẽ fieri
ſolẽt, vt deliriũ,alui flux⁹,ortopnœa
faciei, & oculorũ rubor, maculæ per
thoracẽ erũpẽtes, dorſi, & ſcapularũ
rubedo, quæ omnia pleuritidis inſa-
nabilis ſigna sũt,vt traddũt *Aretæus;*
& Cœl. Aurel.Galen li.3. de criſ.c.4.et
14 *de locis affect.5.* † Motũ & mores pleu
ritidis denuntiant ἐπιφαινόμενα, quæ
humoris morbifici, qualitatẽ malig-
nã detegunt, quæ in ſputis,& linguæ
colore cõſiderãda sũt, nã vt ait Hip-
pocr.Aphor.12.ſect.1. *Spurũ ſi ſtatim*
in pleuritide appareat, breuiorẽ morbum
arguit, ſi verò poſtea,lõgiorẽ: de linguæ
colore, hæc eadẽ ſcribit Hippocr. *qui-*
bus pleuriticis cõtinuo linguabile fucata
eſt, ſeptimo die iudicatur, ſubliuida autẽ
bulla continuo in lingua humeſcens, diffi-
culter exſolutum iri morbum oſtendit.
¶ Faciei color ſignũ ſolet eſſe, mor 15
bi, vel ſalutis,& hoc triplex rufũ, liui-
dum, aut nigrũ. Rubor faciei non
reſtu⁹, vt in his, qui verecũdia erubeſ-
cũt, ſed aliquãtulũ ſtabilis, vel natu-
ralis eſt, & tũc refertur ad futurã hæ-
morrhagiã criticã: vel cõtra naturã,
& tũc læthalẽ iudicat; phrenitidem,
aut cõbulſionẽ. Liuid⁹ color, perpe-
tuo lætalis, tũc inſolidis partib⁹, tũ in
excremẽtis *Hippoc.prog.9.ſect.1.* † Ni 16
ger color idẽ fere minatur periculũ,
pei⁹ tamẽ eſt partes liuere, quã nigreſ
cere, quia fit interdũ nigredo per de
cubitũ humoris atri; idẽ dicẽdũ de
faciei forma, nã dũ abſimilis eſt benẽ
valẽtis, quia q̃ prauata aut õnino a ſe
mutata,& penè emortua, quę cerni-
tur in oculorũ, & nariũ peruerſione
de qua *Hippoc. Aphor.49.ſect.4.* † Na 17
res acutæ, oculi cõcaui, collapſa tẽpo
ra, aures frigidæ,& cõtractę, cutis cir
ca frontem dura, color totius faciei
niger, perpetuo lætalis, vt traddit
*Hipp.libr.1.prog.cap.5.et 6.*cui aſtipu-
latur cõciuis me⁹ Auerroes li.4.c.43.
Naſus acut⁹, oculi cõcaui, & aures depẽ-
dẽtes,& cutis faciei tẽſa, et color eius vi
ridis, vel obſcur⁹, et oculi quaſi cinericei,
mortem denotant, & procedũt in morbis
acutis. † Vt in quadam ſuo tempore 18
oborta peſte præfatam faciei ſpeciem
aparuiſſe teſtatur Lucret.lib.6.

Cõpræſſeq; nares, niſi primoris acumẽ (lis,
Tenue, cauati oculi, caua tẽpora, frigida pel
Duraq;ue in horrebat rictũ, frõs tẽta minebat
Nec nimio rigida poſt ſtrati morte iacebant.

¶ Sed explorata corporis quali- 19
tate (quæ prima omnium ſe dat in
conſpectum) actiones humanæ per-
currendæ ſunt, quarum aliæ ſunt
anima-

animales, aliæ vitales, aliæ natura-
les secundum *Galen.* Animales aliæ
sunt motrices, aliæ sensificæ, aliæ
principes. Sentiens facultas duplex,
interna, cuius obiectum cõmune est
secundũ *Aristotel.* externa cuius ob-
iectum singulare est. Principes facul-
tates tres sunt, imaginatio, & ratioci-
20 natio, & memoria. † Motrix facultas,
vel debilis est, vel deprauata, vel abo-
lita. Debilitatis signa in decubitu, &
tremore lucent. Decubitus aut na-
turalis est, aut contra naturam. Na-
turalis, & sanorum similis eo, qui fit
in alterutrũ latus, manibus, pedibus
cruribusq; modice reflexus, quæ figu-
ra media est, quã laudat Hyppocrat.
prognost. 1. *Optimi sunt decubitus, qui
sanorum similes existunt*, & aphoris. 6.
sect. 2. *conuenit ægrotum in atollendo se
21 leuem esse.* † Decubitus contra natu-
ram, aut pron⁹ est, aut supinus. Pro-
nus delirij signum, modó terminum
aut consuetudinis, aut mollici nulla
sit excusatio, *Hipp. in progn. aphor.* 18.
sect. 1. supinus peior est, quia maximã
motricis imbecilitatem arguit, quod
si prolabatur in pedes, pessimũ, quia
indicium est emortuæ, aut extinctæ
facultatis, *Hippocrat. aphor.* 14. *sect.* 1.
22 † Tremor symptoma est etiã imbeci
lioris motricis facultatis, sed ille tan-
tum lætalis est, qui ab exhausto fit, sic
acute febricitantes, & phrenitici fere
omnes tandem tremuli moriuntur.
Deprauati motus voluntarij sympto
ma est conuulsio vniuersi corporis,
aut partium; vniuersi corporis si fiat
ab inanitione, lætalis, *Aphoris.* 3. *sec.* 5.
particularis periculo non vacat: sic
temporalium musculorum conuul-
sio, quæ dentium stridore denuncia-
tur, praua est, *Hipp. progn.* 20. *sect.* 1.
23 † Motus abolitus apparet in apople-
xia, & paralipsi, qui sunt priuati sẽsus,
& motus totius, vel aliquis corporis
partis, vt notat *Galen. lib. 3. de locis af-
fect. & ibi plura Petr. Garf.*

¶ Sentifica facultas duplex est in- 24
terna, & externa. Interne prognosti-
ca petũtur ex *ἀναισθησία*, id est, sen-
sus vacuitate, irritatis sensibus: sic in
dolorificis causis nõ dolere pessimũ,
Aphoris. 6. sect. 2. ideo etiã in sitifera
causa, nõ sitire, malum, *Aphoris.* 59.
Sic phrenitici parum, aut raro bibẽ-
tes, tandem tremuli fiunt, aut conuel
luntur. † Externæ facultatis sentien- 25
tis signa prognostica, in singulis sen-
suum organis apparet, vt oculis, auri
bus, lingua, *Aphoris.* 49. *sect.* 4. si cui
in febre acuta videndi vis, audiẽdi ve
pereat, ægro iam debili existenti, in
propinquo mors est; *Valles ad Hippo-
crat. in prognost. c.* 19. † Principũ tun- 26
dem facultatum prognostica in mẽ-
tis costantia, aut inconstantia, morũ
similitudine, aut dissimilitudine lu-
cẽt, *Aphoris.* 33. *sect.* 2. In quouis mor
bo mente costare, & bene se habere
ad illa, quæ offeruntur, bonum, cõtra
vero malum, *Aphoris.* 100. modera-
ti hominis proterua responsa, malũ
denuntiant, *Aphoris.* 48.

¶ Vitalis facultas spirituum pro 27
creatrix, in sãguineis, & perfectis ani-
malibus, duobus indiget ad sui cõser-
vationem, pulsu scilicet, & respira-
tione: ex quibus prognostici signa e-
ruenda sunt, nam pulsus primó mor-
bi, & sanitatis signa esse vult *Hippocr.*
lib. de alimento, & de humorib. & lib. 2.
de morb. Galen. libr. 2. *de puls.* † Pulsus 28
enim salutis & mortis certissima pro
fert inditia, nam pulsu constante ne-
mo interire potest, solus hic vitæ, &
cordis fidelis est nuntius; Pulsus er-
go magnus, vehemens, validus secu-
ritatẽ perpetuo pollicetur: languid⁹
vero, debilis, & paruus inuecilis fa-
cultatis est asecla. Inæqualitas pul-
sus semper damnatur, si perseueret, in
termis-

termiſsio iuuenibus periculoſiſsima: repentinam quippe illis mortem minatur, niſi ex arteriarum obſtructione,& opprefione fiat, minus pueris, minimè ſenibus, vt docet *Galen. vbi*
29 *ſupr.* + Sed ad hoc,vt medicus certũ edat præſagiũ debet cõſiderare cauſas omnes, quæ pulſum alterare ſolēt,tam naturales,vt ſexum, ætatem, temperiem,hauitum corporis,& anni tempus : quam non naturales, vt aer ambiens, cibus & potus, ſomnus & vigilia, motꝰ & quies, inanitio & repletio, & animi pathemata, *Galen. in arte medica, cap.* 83. *&* 85. ex quo pulſum tanquã fallacisſimæ rei
30 fidendũ non eſſe ſcribit *Celſus.* † Reſpiratio autem cum ad vitalis facultatis ſubſidium ſit comparata,eius etiã robur, atque conſtantiam oſtendit, ideò facilis,& libera in omnibꝰ morbis acutis præclare ſemper ad ſalutē apparet,vt docet *Hippocr. in prognoſt. Aphoriſ.* 23 *ſect.* 1. Reſpiratio frequēs & parua, aut dolorem, aut inflãmationem partium diaphragmate ſuperiorum denotat; Reſpiratio magna,& ex longis interualis,ſignum eſt delirij. Reſpiratio parua, minutula, & rara interitus iã iam futuri certiſsimum eſt indicium. Reſpiratio frigida è naribus,& ore ducta, pernitioſa eſt, vt late *Hippocrat. Aphoriſ.* 24. *d. ſect.* 1.

31 ¶ Naturalis facultatis prognoſtica ex coctione primum petenda sũt: Coctionis autē ſigna in vrinis, & deiectionibus maximè ſunt conſpicua, ex quibus bona aut mala colligitur hypochondria, quæ in omni morbo cõſideratur, quia optimũ ex ea prognoſticum eſt, vt docet *Hippocrat. A-*
32 *phoriſ.* 16. *ſect.* 1. † Ex vrinis certiſsima coctionis,& cruditatis, ſalutis,& mortis petuntur indicia, quia vrina hepatis,& venarum eſt ex crementũ ideò in ea duo ſunt conſidaranda, liquorem,& contenta : in liquore tria expectãda,ſubſtãtia,qualitas & quãtitas. Subſtantia, aut eſt tenius, aut craſſa,aut mediocris,eaque vel preſpicua,vel turbulenta, *Galen. ad Hippocrat. libr.* 2. *de præſag. cap.* 5. *& libr. de vrin. & lib.* 2. *de Criſib. cap.* 12. *Valleriol. locor. comm. lib.* 2. *c.* 10. *Andr. Lauren. libr.* 1. *de criſibus, capitul.* 7. + Vri- 33
na tenius vel eſt cum febre, vel ſine febre; que ſine febre eſt meatuũ tantum vrinæ dicatorũ, aut hepatis, lienis, & viſcerum obſtructionē arguit, nõnumquam etiam paroxiſmũ epilepticum minatur. Quæ eſt cum febre cruditatem in vniuerſum arguit, & ſi ſumma adſit viriũ inuecillitas, mortem, aut periculum ingens minatur, ſin autem conſtent,vires morbi, longitudinem, aut abceſum imis in partibus prænunciat,*Galen. ad Hippocrat. lib.* 3. *de morbis popul. com.* 3. *tex.*
27. † Craſſa vrina moderate, arguit 34
caloris natiui robur, cuius imperio τὸ σνλογενη congregantur, ideò laudatur: quæ craſiſsima eſt dolores, abceſſus prauos, morbi longitudinem recidiuas prænunciat, quia aut propter nimiũ calorē, aut propter immodicum frigus, aut ob partiũ diuerſæ naturæ confuſionē talis euaſit, *Galen. libr.* 4. *Aphoriſm. comm.* 69.
† Vrinæ perturbatæ in febre acuta,cũ 35
virium robore, diuturnitatem: cum inbecilitate,mortē ſignificant: quod ſi perturbatæ mingantur, & tales remaneant, ſintque iumentorum ſimiles,dolorem capitis, delirium,cõuulſionem præſagiunt, vt multis aductis docet *Galen. lib.* 1. *de criſib. & lib.* 2. *de præſagijs, & lib.* 7. *Aphoriſm. comm.* 31. *& de norb. popul. com.* 3. *lib.* 3. *tex.* 15. *& lib.* 4. *de ſanit. tuend.* † Quo ad quã- 36
titatem autē, copioſa vrina ſi ab euidenti cauſa non fiat, ſemper praua eſt,

est, & vt signum, & vt causa: vt signũ quia vel humoris crudi abundãtiam, vel renum calidiorem imtemperiẽ, aut eorundem exsolutionem, aut denique totius corporis colliquationẽ indicat: vt causa quia vires deijcit, spiritus natiuumque calorem dissoluit; *Galen. ad Hippocrat. libr. 3. de morb. po-*
37 *pul. com. 3. tex. 41.* † Pauca vrina si fit sine febre, aut meatuum vrinariorũ obstructionem, aut excretricis, & secretricis renum facultatis inuecillitatem arguit: cum febre acuta si nulla sit excusatio sudoris critici mox erupturi, aut maximum inducat incẽdiũ serum exhauriens, aut serosi humoris translationem symptomaticã ad superiores partes, lætalis est, vt docet *Hippocrat. & Galen. vbi supr.*

38 ¶ Qualitas vrinarũ in colore potissimum, & odore expectanda est, color est albus, & nigrus, & rufus; Albus color sine febre nihil læthale præ se fert, cũ febre periculosus est, quia vel summam natiui caloris inuecilitatem ostendit, vel vniuersæ bilis trãslationem ad caput, vel magnum hepatis incendium, quo sanguis vna cũ bile absorbitur, vt tradit *And. Laurẽt. lib. 1. cõtrouers. c. 8. & lib. 1. de Crisib. ca-*
39 *pit. 9.* † Vrinæ nigræ si tales sunt generatione perpetuo sunt lætales *Hippocr. Aphoris. 21. sect. 4.* quia aut natiui caloris extinctionem denotãt, aut maximum incendium omnia torrefaciens, *Galen. lib. 1. de crisib.* licet quãdoque splenitici, & quartanarij vrinæ nigræ profusione liberentur, vt obser-
40 uat *Lauren. vbi supr. d. cap. 8.* † Vrina prærubra, si talis sit ab inflammatione fieri, initio morbi lõgitudinem arguit, in statu veró, mortem; si rubra sit bilis permixtione, aut hepatis inflammationem denotat, aut ductuũ vesiculæ fellis obstructionem: si talis sit permixtione sanguinis, aut est ab vniuerso corpore, aut á renibus, & vesica: ab vniuerso corpore ob plethoram, & suppræssionis solemnis euacuationis, vt mensium, hemorrhoidum: Si á renibus, id per anastomasin, diapedesin, & diæresin contingere potest, ab erosione, & ruptione, periculosa est, vt probat *Hippocrat. lib. 7. de popular. morb. Galen. li. 2. præsagior. com. 27. And. Laurẽt. lib. 1. de crisib. c. 7.*
† Deiectiones autem sunt excremẽta, & vomitus: de quorum natura, modò, conditione, qualitate, & quãtitate, atque colore, vidẽdus est Apollineæ facultatis antesignanus *Hippocrat. in prognostic. Aphoris. 13. sect. 2. et Aphoris. 20. 21. 22. & 23. sect. 2. & vtronique eius interpretes Fran. Valles, & Ioan. Brauo, alter in Salmanticens, academi, alter in Complutensi benemeriti Doctores. Hieron. Mercurial. in prognost. & in Prorrhetic.* 41

¶ Ad excrementa pertinet sudor in quo quinque expectãda sunt ad iudicium, quantitas, qualitas, tempus, modus, & locus. De quantitate hæc prima lex sancitur, vt nihil paucũ est criticum, ita quod nimiũ est, damnatur, nam paucũ malignos & multos humores, aut summam naturæ fatiscentis exsolutionem denunciat, vt docet *Hippocrat. Aphoris. 1.* Qui ex rigore perfrigidi exiguo sudore madẽt vt se collegerint, moriũtur, *Aphoris. 43.* † Qualitatem sudoris in calore, & frigore considerat *Hippocr. Aphoris. 37. sect. 4.* Frigidi sudores cũ acuta febre, mortem; cum mitiori autẽ morbi longitudinem significant; est enim frig⁹ duplex, aut priuatiuum per absentiam natiui caloris ab interceptione, retractione, inopia, aut positiuum per præsentiam humoris frigidi, pituitæ scilicet accidæ, aut vitreæ, quæ cum difficile excutiatur, longitudinem arguit morbi. † Tempus sudoris 42 43 44

ris neceſſe eſt conſiderare ad faciendum iudicium, nempe, quod ſit dies criticus, nam alijs diebus ſuſpecti eſſe ſolent, *Aphoriſ.* 36. *ſect.* 4. ſudores febricitantib⁹ boni, qui manare cœperint die tertio, quinto, ſeptimo, nono, vndecimo, decimo quarto, &c. qui veró non ita fiunt, laborẽ, & morbi longitudinem, & recidiuas ſigni-
44 ficant. † † De modo, ſciendum eſt, quod debet confertim, non ſenſim, & paulatim erũpere ſudor, nam qui ſenſim deſtillat ab exolutione eſt. Poſtremo eſt locus ſudoris, nam bonus illa eſt, qui per totum corpus effluit; prauus autem quod caput tantum, ceruix; & clauiculæ roris inſtar humectat, quæ omnia vnico Aphoriſmo docet Hippocrat. in prognoſt. ſect. 1. *Sudores optimi ſunt in omnibus morbis accutis, qui diebus criticis contingunt: boni enim ſunt, qui per totum corpus fiunt; Peſsimi autem ſunt frigidi, & qui tantum circa caput, facieque & ceruicẽ exudant. Hi enim cum acuta quidem febre mortem, cum mitiori verò longitudinẽ morbi prænuntiant.*

45 ¶ Et quia morbi non vno eodemque tempore ſolbuntur alia ſunt cõſideranda circa eius naturam, an ſit acuta, mollis, aut diurna, an breuis, ſalutaris, an exicialis, popularis, an priuata, ſymptomatib⁹ cõmitata, an ſine illis, quia ex horem ſingulis varie pronunciare cõtingit, nã ſi morbus eſt accutus, incertas habet ſalutis, aut mortis prænuntiationes ſecũ-
46 dũ *Hippocr. li.* 2. *Aphoriſ.* 1. † Etenim vt vnicuique animãtium generi proprium, ac peculiare viuendi tempus á natura tributum eſt, certo numero definitum: ſic et morbis quoque pro ſua cuique natura, durationis, atque ſolutionis eorum ſtatuta ſunt tempora, quibus ceu cancellis quibuſdam, ac terminis morbi concludũtur, quidam breuiori ſpatio, longiori alij finiuntur, habentque & morbi ipſi peinde atque animalia ſuas ætates, vt docte, atq; copioſe demõſtrat *Galen. li. de morbor. tẽporib.* † Quare illis qui d̃ 47
morbis velint iudicare hoc peſpectũ eſſe debet, nõ ſolũ ad cognitionem morbi futuri euentus, ſed vt medicamenta ſuo loco, & tempore applicẽtur, nam vt ait Galen. lib. de conſtit. artis medic. cap. 18. *Itaque neceſſariũ eſt ei, qui præſagiendi artem volet coſtituere, antea conſideraſſe, an ſicut vniuſcuiuſque animantis natura propium viuẽdi tẽpus obtinet, ita morbi ſinguli, vt nullus eorum ſolui poſsit quatuor diebus cuius naturales tempus ſtatum duos menſes cõtinet.* † Nam in morbis chronicis quibus tempus diurnum eſt, ac lento, 48
& vt plurimum, non periculoſo curſu gradiuntur, null⁹ diebus paucis ſolui poſſe certó prẹſagire poterit, quod á craſſo, viſcido, ac lẽto humore fiãt, multoque ob id tempore ad curationem indigeãt, vt de quartana febre, aqua intercute, melancholia, empyemate, & tabe, cæteriſque deuturnis. *Ioan. Hucherus tract. de prog. med. ca.* 5.
† Cõtra tamẽ acuti morbi, & magni 49
ſunt, & ad ſuum vigorem celerrime properant, paruoque tempore magnas faciunt permutationes, quare certiſsime mortem, vel ſalutem ad ferre dignoſcitur, vt traddit *Galen. lib.* 2. *Aphoriſm.*

¶ Et hæc eſt cauſa dierum critico 50
rum, ſeu Indicum apud medicos in quibus, quia morbus ſecundum eius naturam permutatur, atque de vno in alium migratur eſtatum, mortis aut ſalutis ſigna redit, & quaſi digito demonſtrant, vt docet *Galen. lib.* 3. *de criſib.* nam vt ait concinis me⁹ magnus Auinzohar libr. 2. Theiçir tract. 2. cap. 2. *Criſis eſt pugna, quæ accidit inter virtutes corporis, & humorum, qui cauſam*

51 *causam ægritudinis extitit.* † Nam etsi criticorũ rationem alij ex paris, & imparis numeri virtute exquirant, vt cum Pythagoricis multi ex Philosophis voluerunt, falsum omninó est, quia numeris nulla agẽdi vim tribuimus, eo quod non sint substantię, neque vllas qualitates habeãt, vt docẽt *Aristot.lib.12.metaphys.c.penult.& fin. Galen.lib.3.de dieb.decret.c.8.Plin.libr.*
52 *7.natur.histor.c.40.* † Alij volũt ex Lunæ cursu rationem pendere, nã Luna inquit Lucilius alit ostrea, implet & echinos murib⁹, fibras, & pecu addit, animalia saginat, menstrua mulieribus solicitat, morbo comitiali laborantibus auxiliatur, & multa alia, quia maximæ sunt Lunę vires in hęc inferiora, vt ait *Galen.li.3.dier.decre-*
53 *tor.cap.2.* † Ego tamen non assertior criticorum rationem à Luna pendere, nã si talis virtus á se ipsa habet omnes dies ea præditi esse debẽt, si autẽ ab alio per aspectũ, reflexionẽ, lumẽ, quadraturam, & oppositionẽ, necesse est vt eo die omnes simul pereant, aut sanentur, quod dici nequit, ergo nec talem causam ab ea ebenire, vt multis aductis docent, *Galen.lib.3.de dieb.decretor.Ioan.Lãgius epist.35.Andr.Laurent.libr.3.de crisib.cap* 8. Ioann. *Heurnius in Prax.med.lib.3.cap.9.*

54 ¶ Alij tamen totam criticorũ rationem, & causam salutis & mortis in eis latentẽ referunt ad beneficos, & maleficos Planetas, vt docet in hæc verba Mercurius Trismegistus lib.de decubitu infirmor. *Medic⁹ ægri decubitum explorare debet, quodsi horã, qua ægrotare cœpit, exquisitè deprahẽdere nequeat, inspiciat quomodo cœlum affectum sit, et ad quam stellarum Luna rationem habeat, oppositã scilicet, vel quadratam; cum maleficis enim si conformetur noxium morbum facit, cum beneficijs salutarẽ.* Ptolomeus lib.1. quadri partiti cap.6. *Super ægrotis criticos dies inspice stelarũ, ac Lunæ peragrationẽ in angulis figuræ sex decim laterum; vbi enim eos angulos bene affectos inuenies, bene erit languenti, contra male, si afflictos inuenies.* † Quorum ego neutro asen 55
tior, quia nulla sunt in cœlo sydera malifica quę nobis malum aliquod immitant, quia omnia illa æqualis bonitatis Deus creauit ad mundi cõseruationem, vt ipsis Ethnicis percognitum est, Plato in Timæo, *Omnes stellæ diuinæ sunt, & bonæ, nec quidquam faciant mali, aut quædam maleficæ, sed maleficas esse in illo sancto, & pietatis loco quatenus conuenit? cumque omnia sydera plena sint cælestis sapientiæ, malitiam porro sciamus ex demẽria nasci, quatenus conuenit malificas esse stellas dicere? Nisi fortè id, quod fas non est interdũ easdem bonas, interdũ malignas esse existimandum: proptereaque promiscue beneficia, & maleficia præbere. Sed hoc absurdum est putare, cælestem substantiã vna, eademque natura præditam, non in omnibus stellis eadem eße, sed plerasque tanquã à propia degenerare natura.* † Nã 56
si in corporibus cœlestibus aliqua esset malitia, aut astra aliqua maligna qualitate præditæ fuissent, de necessario corrumperentur, quod est erroneum, nam vt ait Aristot. lib.9.Methaphis.cap.10. *Non igitur quidquam in ijs, quæ à principio, & quæ perpetua sunt, malum est, neque error, neque corruptum, etenim corruptio de malis est.* Quod exponens eius interpræs *Auerroes in cõment.19.* sic testatur *impossibile est creditu, quod Astronomi dicũt stellas quasdam fortunatas esse, quasdam infortunatas.* † Nam cum astra, & sydera diui- 57
na sint corpora malum neque in illis esse, neque ab eis emanere posse cõtendit Aristot.*libr.1. de cælo cap.9. vbi plura eximius eius interpræs, atque conciuis mens Auerroes, com.19. & 21. &*

lib.3.

lib.3.tex.cō.25.cognat' me' D.Gaſp.Cadillo Villalpādo cō.2.idē Ariſtot.d.c.10. metaphyſ. & li.2.Phyſicor.Ioan.Hucher' in prognoſt.med.cap.2. † Quare dies critici, ſeu morborum indices, eo quod alij bene, alij male euentū ſignificāt, minimé à numero, neq; Luna, neq; ab aſtris euenire poſsūt, ſed á corporis tēperamēto, aut morbi ſymptomatib' vt rationibus, & argumentis eleganter defendunt Hippocrat. libr. 1. Epedimiar.& libr.2.ſect.2.& prognoſ.26.ſect. 2.Galen.libr.3.de criſib.Ioan.Langius epiſtol.35. Valleriola libr.3.locor. commun. tit.de dieb.decretor. & in appendic.cap.2. & ad Galen. in conſt. artis medic.cap.18. Petr.Foreſt.tom.1.obſeruat.medic.libr.1. obſeruat.22.& nullo ex his citato Andr. Laurent. libr. 3. de criſib. cap. 6. S.Bonauent.Ioānes Picus, Et alij relati à Codronch. de morbor.venefic.li.2.cap.6.Ioan.Heurnius in Prax.med.lib.3.cap.9.

(margin: 67 — beside "in prognoſt.med.cap.2. † Quare dies cri-")

Ad lib.1.c.4.n.3.propē fin.

per ſe ferunt, vt traddunt *Ambroſius Paræus lib.24. de monſtr. & prodig.c.13. Petr.Garſ. ad Galen. de locis affect. diſp.*
4 *37.cap.2.* † Nam monſtra, & prodigia perſæpe à Deo emituntur, vel in peccati alicuius pœnā, vel ad præuia peccatorum punitionem, quemadmodū in Aegypto, &c.

Ad lib.1.c.8.appēd.n.19. ad fin.

20 Quia in cœlo nulla ſunt ſydera, quę nautis tempeſtates, agricolis ſterilitates, medicis peſtes, aut alia mala etiā probabiliter inducāt, quia omnia ſydera plena ſunt bonitatis, atq; ſalubri, ac tiuſq; mali carens influētia, vt nō vno in loco teſtatur diuinus Plato *in Epinomide & in Timæo, Ariſt.li.1.de cœlo c.9. cum alijs à nobis aductis ſup.li.1. de magia*
21 *diuinatr.c.3. de diuin.phyſic.* † Quare ridiculum eſt vlla infortunia, vllos morbos, vllum ve contagium, aut malum nobis ex aſtris emanare, nā ſi nobis aduerſaria cœleſtia corpora eſſent corrūpi ſtatim vniuerſum conſequēs plane foret, vt docet cōciuis meus *Auerroes ad Ariſt.lib.1.de cœlo com.28.* † Quam 22
obrē ſi á ſyderum certó cōgreſſu quodam contages oriatur, contagioſa ipſa eſſe, & morbida execratione inquinata omninó oportet; quod cum impium ſit dicere, atque nefas diuiniſsimis vtique ac puriſsimis exiſtentibus corporib', corruptionis omnis, ac paſſionis expertib' fateri omninó neceſſe eſt, neque á cœlo, nec ſyderibus tātum mali inmortalium perniciem deribari, vt contendit idem *Auerroes lib. 3.de cœlo comm.25.* † Quare eleganter 23
his verbis teſtatur doctiſsimus Franc. Valleriola medicus in appendice ad libr.de locis commun.cap.2. *Deſinant itaque Aſtronomi, & qui eos ſequuntur parum cordati medici, nobis ſuis fallatijs, technīſque imponere; graueque facinus arbitrentur malum cœlo, ac aſtris tribuere, vnde bona ad nos omnia, ceu à forte puriſſimo manant: illudque cogitent, vanas eſſe, quæ de hiſce rebus traduntur Aſtronomorū regulas, prorſuſque fallaces.* † Nam 24
vt ait Ioan.Heurnius in Praxi. med.li. 3.cap.9. *In expugnabilis, & reipublicæ, calamitoſa quædam imprudētiæ nomine, ac vmbra præclaræ ſcientiæ huius æui medicos ac Chirurgos fere inuaſsit: vt ignauus Acceſius nauta, quem cum nauigationis tæderet, Lunā infauſtā cauſari ſolitū ferūt, ſic medici quidā, vt abiciāt morbos in auſpicatos dies Lunæ criminātur, dū cōclamatū ſit de ægri vita, &c.* † Nam ægritudines, 25
caſus, & euēta, ac tēpeſtates minimé ab aſtris pēdēt, vt indocti medici, imperiti naucleri, atq; barbari agricolę tumultuāt, ſed naturę curſu, vel ab exalationib' ab impuris locis manantib', vt multis argumētis, atq rationib' probāt

Galen.lib.de differēt.febr.c.4. And.Laurent.lib.3.de Crisib.c.6.Frāc.Valleriol.li.1.locor.cōm.c.4. & in Append.c.2.& ad Gal.in const.artis med.c.18.Bapt.Codrōc. de morb.venef.c.6.Ioan.Hucherꝰ inThe-
26 *rapeut.lib.4.c.5.* † Quia astra in hæc inferiora nihil aliud pręter lumē,mittūt, & animantibus,atq; plantis,lapidibus, & herbis,natiuum calorem ingerunt, quæ propia sunt astrorū naturæ,ac philosophiæ cōsona,nam vt ait Ioan.Heurnius vbi supr. *Non ego is sum,qui diuina illa efficatia qua efflorescūt in his inferioribus spoliare sydera, cœlumque velim,sed doleo ignauissimos homines his vitalibꝰ viribus nimis confusè omnia adscribentes.*

CAP. XII. De Oraculis Sibylarum.

Ad finem Append.n.12.

14 ¶ Alij dicūt harū causam fuisse naturalem, nam diuinationem per somnium corporis naturam ad futurorum præcognitionem cōducere existimauit *Arist.lib. de insomnijs*, & primó loco melancholicis diuinandi virtutem adscriuit, dum ait Probl. 1. *Multi incalescente humore melācholico,quia color ille sedimentis est propinquus, morbo vesaniæ implicatur, aut instinctu lymphatico effer-*
15 *bescūt.* † Erasmus Roterodasmꝰ refert Pamaceū medicum,quemdam nomine Phlyarium patria Spoletanum, facili patratoq; remedio menti redidisse, qui in morbo probé Teutonicé loquebatur, quod sanus nūquam potuerat,quibus assentitur, *Hieron.Cardanꝰ.*
16 † Quod quidem melancholiæ vitio contingere arbitrantur ex frequentissima humorum ebullutione, & vehementi spiritū agitatione,vt possit quis diuinare,& varijs linguis loqui, *Leuin.*
17 *Lēnius li.2.de ocultis natur.c.2.* † Quod minimê probare audeo, quia ad diuinationē spiritꝰ potētiā supra naturalē agnosco, & ad linguarū loquutionē, carū notitiā, quæ sola melancholia adaptari nō possūt, *Hieron.Mercurial.in Pract.li.1.c.16.Petr.Forest.tom.1.obseru. medic.lib.10.obseru.12.Petr.Garf.ad Galen.de locis affect.* † Nā melācholia ima 18
ginatricē, ac reliquas cerebri facultates,quās principes,Medici vocant,cōmouet, impellit, ac in motū deducit; quo fit, vt cū optime attēperatus est, hoc est,calēs,lucidꝰ,fulgoreq; haut secusq; ignitū rubensq; aurū, illustratus admirabiles facit in animo notus, vt docēt *Marsil.Ficinius lib.1.de vita long. c.4.Frāc.Vallerio.li.6.enarrat.to.1.enarrat.*10. † Ex melācholico enim sāgui- 19
ne calēte attenuatoq; manere tenuissimi spiritus, calidissimi simul & lucidissimi, qui cū sint motu agiles, & actione vehemētes cōtēplationi& ingenio deseruire maximê valēt,& sic phylosophiæ prodesse melācholicos dixit *Aristot.* † Nā tali instrumēto munitꝰ 20
animus, atq; septꝰ acuté, solerterque profundeq;abditissima queq; inquirit, & inquirēdo pręstat diutius,ex quo viri sūmi,atq;phylosophi singulares euaserunt, qui animū ab externis corporeisq, rebꝰ segregātes, eūdēq,se in totū colligentes, altissima queq, & abstrusissima meditantur,sic vt diuino aflati furore esse videantur, vt testatur *Menard.7.epist.3.* † Quod quia Prophe- 21
tis cōtingere solebat, simul atq, Poetis, qui ex intēsa imaginatione, quasi extra se eleuati videbantur, vtrumq; numini diuino veteres retulerūt, ideó melancholia, ad sua cōmēdanda oracula diabolus vtebatur, quam agitari á dęmone dixit *Auicen.fen.1.tertij tractat. 4.c.18.* a qua impulsi poetæ apud Ouid.6.Factor.

Et Deus in nobis agitāte calescimꝰ agne

¶ Alij contendunt quandam é terra ex alationem esse,quæ famaticos ef- 2
ficit,

ficit, eo quod in antris quibusdã phanaticorum sedes conspiciantur, vt de Delphico oraculo narrat *Cicero*, eius diuinitatem cessasse quod terræ exalatio desierit, quæ furorẽ inspirabat, *lib. 1 diuinat.* Alij corporum cœlestium influẽtijs adscribunt, eo quod diuini huiusmodi magis quibusdam Lunæ reuolutionibus quam alijs vexãtur, ex quo Lunatici dicũtur in Euangelio *D. Mat-*
24 *thæi, c. 17.* † Sed hij omnes vin terræ exalationi, ac cœlesti influẽtię tribuẽtes manifesto errore implicãtur, quia terrę exalatio nulla facit diuinos, licet mẽte attonitos aliquãdo efficiat, nec cœlum hanc veritatem largitur, cum nulla sint ei signa, quæ id pręstere valeant, vt probat *Cæsalpin. libr. de inuestig. dæmon.*

25 ¶ Quare hæc causa tota pẽdet, vel ex Dei virtute in Prophetas, & quos elegit diffusa; aut dæmonis arte, & caliditate diuina anhelãtis munia ementita, vt probant *Cæsalpin. vbi supr. Bapt. Codrinch. libr. 2. de morb. venef. c. 8.*
26 † Qui non solum per phantesiæ vitiũ eos deludit, sed etiam eorum corpora sub ingrediẽs, tam per ora, quam alijs corporis meatibus, etiam tenuissimis poris, vt docet *Petr. Thyreus p. 1. de dæ-*
27 *moniac. c. 9.* † Nam cũ corpus hominis sit penetrabile, & ipse spiritus, pertenuissimis latebris subire potest, & hoc est, quod absque læsione ingrediatur, & egrediatur, & sine nocumento inhabitet, in quacumque vellit corporis parte, vt probat *Thyræus vbi supr. d. part. 1.*
28 *cap. 10.* † Etiam plures simul, non ea spiritum, quæ corporum, conditio est, vt vnus alteri cedat; vbi vnus spiritus, ibi mille: & sic legitur in Euangelio Luc. c. 8. *Legionem, multa dæmonia intrauerunt in homine*, & cap. 11. *& assumpsit septem alios spiritus nequiores se, et ingres-*
29 *si habitant ibi.* † Et quia atræ bili, vt humorũ pessimo, dæmones residere solent, quæ in liene est proximum hypocõdrijs, diuinis huiusmodi ex imó vẽtre vox prodire videtur, & sic eos sacra pagina vẽtriloquos appellat *Act. Apost. c. 16.* diuinosque quasi dęmone pleni, *cap. illud 26. q. 3.* † Nã in his dia- 30
bolus prophetiam suam ementitur & oracula tam soluta oratione, qua carmine, ex quo maleficia carmina dicebant veteres, Tibul.

Carmine læsa Ceres sterilẽ vanescit in herbam.

Et canendo excantari, Virgil.

Cantando rumpitur anguis.

¶ Nam in hoc etiã diabolus diuinã 31
vsurpat virtutem, qui oracula sua carmine mũdo promulgari voluit, vt dicta Oracula Sybilarũ, quia donum prophetiæ dabatur frequẽter à domino simul cum poesia, vt apparet ex Psalterio Regis Vatis, quem carmine scriptũ testatur *Ioseph. libr. 7. antiq. Iudaic. c. 10.*
† Itẽ & libri Iob carmine fuerũt scrip- 32
ti, vt docet *D. Isidor. li. 1. Ethimol. c. 59.* nec non Cantica Canticorum á Salomone, quia nihil aliud sunt; quã Epithalamiũ Christi, & Ecclesię nuptiarũ vt docet *idem Isidor. vbi prox.* † Et Pro- 33
pheta Hieremias in morte iusti Regis Iosias cõposuit carmẽ Nehemias, *Paralip. 2. c. 35.* & Moyses antequã faciẽ cornutã ostenderet carmẽ exametrõ modulatus est, *Exod. c. 15.* & Iosue cursum Solis nõ soluta oratione, sed carmine detinuit, vt traddit *Massius super Ios. c. 10.* † Et Santissima Virgo MA- 34
RIA, Redẽptoris nostri Genitrix, carmina modulauit, vt cõstat ex Euãgelio *D. Luc. c. 1.* & ipsemet Christus seruator noster priusquã pateretur ad Patrẽ orationem hymno dirigit, *D. Matth. c. 26.*
† Vnde Prophetis, & Poetis nomen 35
cõmune fuit, dictiq; sunt vtriq; *Vates*, nã poesia, vt prophetia ad mores corrigendos, & virtutẽ denuntiandã fuit cõparata, vt traddũt *Aristot. in poetic.*

Plato in Ioue, Lel. Gyral. in histor. poetar. dial. 1. & ſacrum nomē Poeſiæ, Ouid.

Ad ſacra Vatū carmina afferto noſtrū.

Ad lib.2.c.8.n.8.ad fin.

9 ¶ Fiebat enim dæmonis inuocatio conceptis verbis, & primó vllulatu in condito ferarum ſono, vt de Erictho apud Lucanum viſum eſt, *lib.*1.*de magia diuinat.cap.* 16.*de necrom.n.*34.

Confundit murmura primum.
Diſſona, & humanæ multum diſcordia linguæ, &c.

10 Quem immitatus conciuis meus Muſarum ſui ſæculi coriphcus Ioan. de Mena in pœma Regi D. Ioan. II. ordin.7.copl 245.

La començó la la inuocacion.
Cō triſte murmurio ſu diſono cāto. &c.

11 Sed ſi diabol⁹ adeſſe noluerat, Magus cum minis terrere cœpit, vt Medea apud Senecam, Circes apud Ouidium, Erictus apud Lucanum, Ganidia apud Horatium, Celeſtina in tragedia Caliſti, & Melibeæ, & ali⁹ apud conciuem meum Ioan. de Mena vbi ſupr. d. ord.7. copl. 251.

I con mis palabras tus hondas cabernas
De luz ſempiterna telas henchire.

12 Minabantur enim ſe terram findere, & lucem Plutonem inferorum prę ſidem percuti, nam moleſtatur claritate, eo quod obſcura colat, *Senec. traed.*1. *Ouid.lib.*5. *Metamorph. Stat.libr.* 8.*Thebaid. Lucian.in Palinur.*

Ad lib.2.c.16 n.20.ad fin.

*Hieron. Mercurial. in Pract.lib.*1.*c.*16.

21 † Vt de quodam á dæmone hoc morbo oppræſo, qui ſe lupum arbitrabatur narrat *Vvierus libr.*3. *de præſtig. dæmon. cap.*18. de alijs quam multa ex atræ bilis exceſſu exemplis aſtruit *Petr. Foreſt. tom.* 1. *obſeruat. medic. libr.*10.*obſeru.* 10. *vſque ad* 25. Vt de illa quæ ſe bobem, ex hoc vitio, crediderat, Homer. Odiſſ.2.

Et ſæpe in leui quærebat cornua fronte.
Omnia complectens falſis mugitibus arba.

22 ¶ De cynanthropia, qua homines ſe canes putant, traddit *Petr. Foreſtus vbi ſup. obſeru.* 16. De alio, qui ſe lupum eſſe perſuaſum, homines fugerat & ſanguinis deſiderio ardebat, Ouid. lib. 1. Metamorph.

Territus ipſe fugit, nactuſque ſilentia ruris.
Exululat, fruſtraque loqui conatus ab ipſo.
Colligit os rabiem, ſolitæque cupidine cœdis.
Vritur in pecudes, & nunc quoque ſanguine gaudet.

CAP. XVIII. De vitæ prorrogatione.

Ad lib.2.poſt.c.17.

Itæ productrices cauſas á cœli influentia duci contendit, *Ariſtot. lib.*2.*generat. animal. capit.* 1. nam Sol & homo generant hominem, & omnia, & rurſus, *libr.*4. *de gerat. animal. cap. fin.* Solem. Lunam, & ſyderum curſum, generationis, & vitę principia eſſe sūma certê ratione afirmauit: nam cœlorum irrequieto motu, vitali Solis, & ſiderum calore, atq; in fluxu generationis fieri, vitamque rebus genitis infundi, nemo eſt qui dubitet. † Neceſſe enim eſt mundū hūc infra poſitum, (vt idem Ariſtoteles traddit *libr.*1.*meteor. cap.*2.) eſſe ſubditum inferioribus lationibus, vt omnis eius virtus inde regatur ſiue, vt eximius eius commentator Auerroes, de cauſis agens dixit, *Vitam progreſſionem eſſe quandam á ſempiterno* Ente, *atque quieto manentem.* † Ille eſt enim qui

1 (margin, at "Itæ productrices") 2 (margin, at "† Neceſſe") 3 (margin, at "† Ille")

qui nobis inſpirat ſpiraculum vitæ, *Geneſ. cap. 2.* & vt Moyſis ait Deuteron. capit. 20. *Ipſe eſt vita tua, & longitudo dierum tuorum*, & Regius Vates Pſalm. 65. *Qui poſuit animam meam ad vitam*, & Iob cap. 10. *Vitam, & miſericordiam tribuiſti mihi*, quia vita á ſolo Deo eſt, D. *Ioan. capit.* 1. *Acta Apoſtolor. cap.* 17.

4 † Vnde nullo humano artificio, neque dæmonis arte fieri poſſe videtur, vt vita prorrogari poſsit, nam ei terminus conſtitutus eſt, quem præterire non poſſumus, *Malach. capit.* 3. *Iob. cap.* 14. nam vt ait Horatius lib. 1. carmin. ode. 4.

Vitæ ſumma breuis, ſpem nos vetat incohare longam.

Ouid.

Tempora labuntur, tacitiſque ſeneſcimus annis:

Et fugiunt fræno non remorante dies.

Vitæ enim tempus á Deo præfinitũ
5 nullatenus immutari poteſt, vt ſolo naturali lumine agnouit, *Ariſtot. libr. 2. de generat. capit.* 10. quia eo multó inferior eſt ars, & natura, vt docet *Galen. libr. de Maraſmo.* nam vt ait D. Gregor. libr. 12. Moral. *Statum namque eſt homini á Deo quantum in ipſa vita mortali temporaliter viuat*, quod variari aut, immutari nequit, Numer. cap. 23. *Apud ipſum nulla eſt tranſmutatio*, Malach. 3. *Ego Deus, & non mutor.*

6 ¶ Verum cum vniuerſales cauſę, concurſu particularium in hæc inferiora agant, vt idem teſtatur *Ariſtotel. lib. 2. Phyſic. cap.* 2. humidi primogenij & calidi natiui ſymmetria quædam, qualitatumque agentium, & pacientium commeſurata proportio, ad vitæ conſeruationem, quodammodò iuuat, nam modice pingue, & qualitatibus omnibus temperatum humidum radicale (quod vitæ fons eſt, atque pabulum) eſſe omninó oportet, vt traddit *Auerroes ad Ariſtotel. vbi ſupr.* † Proba namque temperies, compago corporis firma, cœli clementia, ſoli ac regionis bonitas, victus cauta ratio, rerum vtilium obſeruatio, abſtinentia in omni victu, atque cultu corporis tuendi cauſa, voluptatum denique certiſsimæ vitæ peſtis deteſtatio, atque fuga non productiorem modó, ſed beatiorem, atque ſalubritate omninó florentem vitam efficiunt, vt probat *Marſ. Ficimus libr.* 1. *de vita longa.* † Et per conſequens, qui aut improba ſecundum naturam temperatura conſtant, infirmaque compage, aut pleniore cœlo, & in clementi, in ſalubri regione, in cauto victu vtuntur breuioris æui fore, quia non ſolum naturæ bonitas temperaturæ æqualitate genita, aut illius contrarium ad vitæ productionem, breuitatem ve faciunt, ſed, & regionis præſtantia, victuque & acurata ratio, vt docet *Hippocrat. libr. de aere, aquis, & locis.* † Nã in Taprobania Inſula, & Arabiæ fœlicis vrbe Reama ob regionis temperiẽ, perpetuamque cœli clementiam longæuos ibi eſſe homines, centeſsimum ſupra vigeſsimum, & amplius vegeta adhuc ſenecta attingentes narra, *Ludouic. Rom. libr. 2. nauigat. capit. 9. et li. 4. capit.* 8. namquę temperata ſunt, & omnis exceſſus expertia, naturæ amica, acque ea ratione proferendæ vitæ valde idonea ſunt, vt docet *Hippocrat. libr. 6. Epidemiar. part. 6. Aphoriſm.* 5.

(margin numbers on this column: 7, 8, 9)

10 ¶ Vnde cum ex his cauſis vita produci, & contrectari valeat, bene doctrina, & arte prorrogari poterit, & contrarijs deſtrui, ut ait *Galen. libr. 5. de ſanitat. tuend.* cuius multa docent idem *Galen. vbi prox. libr. 1. & 2. Marſ. Ficin. libr. de vita longa.* † Nam etſi in cõmoda quędã vi naturæ homini euenîẽtia vitari nullo pacto quæãt, qualis in ſeniũ ſiccitatis exceſſum, aut totius ſubſtan- 11

ſubſtantiæ deperditę fluor, poſſunt ta-
men aliquatenus corrigi atque reſar-
ciri cibo, potu, reſpiratione, & arteria-
rum pulſu, quę ad natiui caloris fomē-
tum à natura inſita habemus, vt docet
12 *Galen. libr.* 1. *de ſanit. tuend.* † Ad quod
quidem ars medica dirigitur, non vt
nos á morte ſecuros faciat, ſed vt ſani-
tatem cuſtodiat: ac corpꝰ ab extrinſe-
cis nocumentis muniat, neque vnum
quodque corpus ad vltimam vitæ lō-
gitudine perducat, ſed de duabus rebꝰ
ſecuritatem prębet, putrefactionis, ne
pœnitus ſubeat corpus, & defenſionis
humiditatis innatæ, ne ſcilicet citó diſ-
ſoluatur, vt docet A*uicena fen.* 1. *primi*
13 *cap. ſingul.* † Sic igitur natiuus humor
ne citò ex hauriatū artis benificio diu-
tiſsime conſeruari poteſt, & putredo
arceri, & vita proferri ſeruatis ſcilicet,
principijs, quæ vitam fouēt, & natiuo
calore, & radicali humore sūt amica,
vt docet *Galen. libr. 5. & lib. 6. de tuenda*
14 *valet.* † Poteſt enim natiuus calor ita
arte atemperari, humectate victus ra-
tione, & ex cogitatis ad id auxilijs, ne
humidū abſumendo ſiccitatem, frigi
ditatemque, pabuli defectu, tandem-
que mortem inferat, & hac ratione
vita produci, vt multis ex cauſis com-
probant *Galen. vbi ſupr. d. libr. 5. &*
lib. 3. artis medic. com. 213. Marſil. Ficinus
lib. de vita producend. & lib. de ſtudioſor.
vita tuend. Fran. Vallcriol. lib. 3. locor. com
mun. cap. 19. Valles controuerſ. lib. 6. cap. 1.

CAP. XXVII. De diuinis apparitionibus.

Ad lib. 2. poſt c. 27.

1 APPARITIONE imagi-
naria omiſſa, qua Beati per-
fruuntur in cœlo, dum corpo
ris mole ſoluti ſpeculantur Deum, ſi-
cuti eſt, & non ex enigmatibus, vt in-
quit D. *Paul. Corinth.* 1. *cap.* 13. † De ap 2
paritione corporali agendum eſt, qua
ſe Deus, Angeli, & Beati hominibus,
viſibiles exibentur. Nam etſi Deꝰ vi-
ſus non ſit, nec videri poſsit ex inacce-
ſibili gloria, quā homo capere nequit,
Exod. capit. 33. *Non videt me homo, et*
viuet. † Ex quo eum prędicat D. Paul. 3
ad Thim. 1. c. 1. *Regem ſæculorum inui-*
ſibilem, & immortalem. & cap. 3. *Dominꝰ*
dominantium, qui ſolus habet immortalita-
tem, & lucem habitat in acceſibilem, quē
nemo hominum vidit, nec videre poteſt.
† Nihilominus tamē multoties Deū 4
viſum agnoſco in humana ſpecie, vt
apparuit primò parēti Adamo, *Geneſ.*
c. 3. ſecundum *D. Auguſt. libr.* 2. *de Tri-*
nit. c. 10. † Apparuit ſimiliter Cain coe 5
dem fratris obiurgans, *Geneſ. c.* 4. Abra
hamo quādo eo familiariſsimê vteba-
tur, *Geneſ. c.* 18. Moyſi dum ē rubro eū
vocauit, *Exod. c.* 3. & in mōnte Synai,
Exod. c. 20. Iſaiæ quando vidit eum ſe-
dentem in throno, *Iſai. c.* 6. & Ezechie
li ſuper Cherubim, *Ezech. c.* 10. † Sic 6
eius corporis partes in ſcriptura deſcri
buntur, vt *vultus* eius ſuper facientes
mala, *Pſal.* 33. & oculi ad fideles terræ
Pſal. 100. & os locutum, *Iſai. c.* 1. nūc &
manus extenta, *Exod. c.* 3. & caligo ſub
pedibus eius, *Iſai. c.* 3. & palpabrę inter-
rogant filios hominum *Pſal.* 17. † Et 7
vt membra, ita & actiones, vt abſcon-
dere faciem, *Exod. c.* 31. Sedere ſuper
ſedem ſanctam ſuam, *Pſal.* 46. deſcen-
dere ad homines, *Geneſ. c.* 18. & in eos
ex candeſcere, *Geneſ. c.* 6. de ambulare
inter bonos, *Deuter. c.* 23. & alia paſim.
† Quibus noſtræ magis infirmitati cō- 8
ſulitur, quam Dei natura, & conditio
exprimitur, D. Ambroſ. lib. de Noé, &
arc. *Non iraſcitur Deus, quaſi mutabilis,*
ſed iraſcitur, vt exprimatur peccatorū noſ-
trorum acerbitas, quæ diuinam meruit of-
fenſam. † Nam propium corpus Deus 9
non

non habet, sed alienũ (quando appa-
ruit) asũmit,&per sępe viri robusti,ad
quod credẽdũ me mobet illud Exod.
cap.15. *Dominus,quasi vir, pugnator,* fa-
cie decora,ac fulgenti, Sapient. 3. *Ful-
gebunt iusti tanquam scintilæ,* aspectu ter-
ribili Iudic.c.15. *terribilis nimis,* clarita
te maxima corruscans,si credimus D.
Gregorio lib.18.in Iob cap.23. *Nimia
quoq; claritate fulgebit corpus gloriosum.*
10 † Idque colligere possumus ex varijs
eius apparitionibus factis Gedeoni, *Iu-
dic.c.6.* Manne,& vxori eius, *Iudic.c.13*
Abrahæ in conualle Mambre, *Genes.*
18. Loth vna cum filiabus ab incẽdio
eripiens *Genes.c.19.* Iacob redeunti de
11 Mesopotamia, *Genes.32.* † Quod qui-
dem corpus, hæretici putant Deum as
sumere phantasticum, vt Marcion, cõ-
tra quẽ scribit *Tertul.lib.de carne Christi.*
Lucanus, & Cedron, quos dãnat *Epi-
phan.heres.41.* Manichęi, quos confun-
dit D *August.heres.46.* Priscillianistæ,
vt refert *Leo Pontif. epist.93.c.4.& 17.*
12 † Gnostici tamen apud *Ireneum libr.1.
cap.5.* putant etiam corpus quod Chri-
stum asumpsit ad humanam redemp-
tionem fuisse allatum ê cœlo, iuxta il-
lud Corinth.1.c.15. *Prim⁹ homo de ter-
ra,terrenus; secundus homo de cœlo,cœles-
tis,* contra quos Athanas. in symb. *Quẽ
admodum caro, & anima vnus est homo,
ita Deus & homo vnus est Christus; vnus
non conuersione diuinitatis in carnem, sed
13 asumptionis diuinitatis in Deum.* † Qua-
re verum corpus assumere Deum, quã
do hominib⁹ apparet, vt certa fide te-
nendum censeo, non alatum ê cœlo,
neque factum ex nihilo, sed formatũ
ex præiacente materia elementorum,
vt docet cõmunis Theologorũ schõ-
la cum *D.Tho.in Sent.2.dist.8. Agulens.
in Exod.c.7.q.13.* Petr.*Thyreus de appa-
rit.spirit.lib.1.cap.18.*
14 ¶ Hic enim & Angeli hominibus
apparent ad diuina renuncianda mys-
teria, vt deiparę Virgini Marię, *D.Luc.
c.1.* & alijs pasim, quibus Angeli visi-
bili forma sunt alloquuti, visi, atque
cõmorati hominibus, vt multis aduc-
tis docet *Petr. Leloyher libr.1. spectror.
Petr. Thyreus de locis infest.p.1. ex c.1.*
† Nec desunt, qui omnes supradictas 15
Dei apparitiones Angelis referant, in
persona Dei apparentib⁹ atque loquẽ-
tibus, id enim testatur Dionys.li.4.de
cœlesti Hierarch. *per Angelos nobis do-
natæ sunt diuinæ reuelationes, & gloriosos
ante legem, & post legem Patres Angeli
ad diuinum reducebant.* † D.Hieron. ad 16
Galat.3. *Quod ait Apostolus lex per An-
gelos, hoc vult intelligi, quod in omni ve-
teri Testamento, vbi Angelus primum vi-
sus refertur, & postea, quasi Deus, loquens
inducitur, Angelus quidem vere ex minis-
tris pluribus quicumque sit visus, sed in illo
Mediator loquatur, qui dicit Ego sum Deus
Abraham, Deus Isac, Deus Iacob.* † Nam 17
vt ait D. August.lib.3. de Ttinit.c 11.
*Sed dicet aliquis, cur ergo scriptũ est, Deus
dixit ad Moysim, & nõ potius: dixit An-
gelus ad Moysim? Quia cum verba iudicis
præco prænunciat non scribitur in gestis, il-
le præco dixit, sed ille Iudex.* † Dicernũ- 18
tur tamen secundum D.Thom. p.1.
q.51. pun.2. *Quando Angelus apparet in
persona Dei; & quando in persona sua, li-
cet vtrumque tẽpore ab Angelo immedia-
te corpus asumatur: collegi potest ex ipsa
re, quæ per talem apparitionem gerit. Nam
si ea competit non Angelo, sed Deo, in per-
sona Dei tunc Angelus apparet; vt cũ da-
ta est lex Moysi: & cum legitur apparuis-
se Deus de ambulans per meridiem, &c.
Si autem ea res competat proprie Angelo,
in persona sua tunc Angelus apparet, vt cũ
Angelus apparuit Tobiæ &c.*
¶ Beatorũ autem animæ aliquan- 19
do in suis met corporibus apparẽt, ali-
quando in elementarijs ab Angelo fa-
bricatis, quæ ipsę subingrediuntur,
ac mouẽt, quẽadmodũ Hieremias, &

Onias fecerunt, vt Iudæ apparuiſſent,
Machabeor.2.capit.15. Moyſes, & He-
lias dum Chriſto Domino alloquẽtes,
D.Luc.c.9. Samuel, Sauli Regi, & alij
20 de quibus dixim⁹ *cap.27.ex n.38.* † Nã
licet plures negauerint fieri redit⁹ ani-
marum ad viuos, vt cõtendũt *D.Chry-
ſoſt.hom.fin.de Lazaro, alijſq; nõnullis lo-
cis,Tertulian.libr.de Anim.Athanaſ.ſiue
quis alius in qq.ad Anthioch.q.11.& 13.
D.Iſidor.lib.8.Ethimolog.c.9.Theophyl in*
21 *Matt.8.Maldon.in Luc.16.* † Nihilomi-
nus tamẽ quotiens Deus permittit re-
ctè animæ defunctorum ad vitam re-
deunt,& maximé,quæ apud Purgato-
rij pœnas detinentur,vt ab viuis ſuffra-
gia expoſcant, vt docet *Petr.Thyræus*
22 *de locis infeſt.p.1.c.7.* † Nam quę apud
Deum cœlorum beatitudine fruũtur
fœlices,cum nulla adſit neceſsitas,cur
viuentibus appareant,frequẽter de ea-
rum apparitione dubitatur,ſed ab An-
gelis in corporibus aſumptis repreſen-
tari, negandas tamen nõ eſſe teſtatur
D Hieron.contra Vigilãt. *Tu Apoſto-
lis vincula iniјcis,vt eſſe ad diẽ iudicij co-
gantur in cuſtodia?* & rurſus, *Cum diabo-
lus,& dæmones vbique toto orbe vagẽtur;
quare Martyres poſt effuſionẽ ſanguinis te-*
23 *nebũtur incluſi?* † Fateor tamẽ aliquã-
do ipſas Beatorum animas ab Ange-
lis in elementatis corporibus viuenti-
bus repræſentari, aliquando ipſos dæ-
mones eas ementire,quia transfigurat
ſe in Angelum lucis Sathana,ac mul-
ta viuentibus per deluſionem operan-
tur, vt diximus *lib.1.cap.16.* & dicemus
infra *capite ſeq.*

CAP.XXVIII. De ſpectrorum infeſtatione.

Ad lib.2. poſt c.27.

1 SPectris, atque ſpiritibus lo-
ca quędam eſſe infeſta adeó
literarũ munumentis eſt pro
ditũ, vt illud negare prorſus ſit inſani-
re,nam datæ ſunt infeſtæ *domus*, vt in-
ter alias illa quam *Alexander ab* Alex.
hauitauit; dati fundi, vt Heſperij,quo-
rum meminit *Auguſtinus*,Datæ *arces,
& Palatia*, vt illa in Scotia,ob ſpirituũ
gemitus mons doloroſus dicta, datæ
Ciuitates,vt Moguntia. Datæ *Inſulæ,et
Prouinciæ* apud Aquilonares populos,
& in Saxonia *Epiſcopatus Hiſdesheimẽ-
ſis*,& alij paſim, vt meminit *Petr.Thy-
ræus de locis infeſt.p.1.cap.2.* † Quæ vel 2
ſunt animæ dãnatorũ, quas Deus per-
mittit ab inferno quandoque egredi,
vt teſtes ſint miſerę ſuppliciorũ infer-
nalium apud viuentes, quod probatur
vel ſolo diuitis Epulonis exemplo,qui
ſuorũ,quæ mox á morte ſuſtinuit,tor-
mentorum lamentabili oratione ex-
clamat, apud D.Luc.cap.16. *Crucior in
hac flãma.* † Vel ſunt ipſi dæmones,qui 3
talia loca ſpectris redũt infeſta, vt mo
leſtijs mortalibus fatiſcant, qui cũ ſint
in perniciem humanã paratiſsimi,hęc
quoq; tormẽta viuentibus inferre nõ
recuſant, quia vt ait D.Petr.canon.1.
c.5. *Tanquam leo rugiens,quærit quẽ deuo-
ret.* † Nam licet iuſtorum animæ,bea- 4
torumque ſpiritus,atque Angeli boni
præſepe ſoleant viuẽtibus apparere, vt
omnium literarum monumentis pro-
babimus capite præcedenti,ad has ve
xationes inferẽdas ſolum dãnatorum
animas,& dæmonũ ſpiritus proniores
agnoſcit Petr.T*hyreus vbi ſup.c.6.7.&
8.* † Et hij ſunt,qui domib⁹,& alijs lo 5
cis,viuentibus terrores ſolicitant, me-
tus incutiunt, ac dirà portendũt,quos
apud Gentiles *Lares* dixerũt, Nos au-
tem *Duendes*, appellamus, quod cicu-
res apud homines cõmorentur,vt do-
cet *Petr.Thyreus vbi ſupra c.8.Petr.Le-
loyher li.1.ſpectror.* † Qui ſolent homi- 6
nes terrere vel viſu,vel tactu,val audi-
tu,vel quocũque alio modó, cathena-
rum ſtrepitum,clamores, & tumultus
excitan-

excitando, genitus, riſus, voces, ſonos, vlulatus, non vere, & realiter, ſed ex aeris conquaſatione, vt de aduentante ſpiritu legitur Ezech. cap. *Et factus repēte ſonus, quaſi aduenientis ſpiritꝰ vehementis.*
7 † Vel ſumendo formas horribiles, atque ſpectabiles, & vt plurimū ferarum, atque monſtruorum, vt quæ D. Antonio territabant, *D. Athanaſ. in eius vita*, & D. Dominico in ſpecie lacertæ deformis, atque abominabilis, *vt conſtat ex eius vita libr. 3. cap. 7.* Draconis multi coloris B. Brigidæ, vt
8 narrat *Surius tom. 4.* † Aliquando etiā corpora mollia offerunt media noctis caligine dormientibus, vel gradientibus, vt tactu illarum inhorreſcant, vt de amico ſuo ſimili pauore perterrito narrat *Alexand. libr. 2. c. 9.* & ille, qui in lecto aduenire ſpectrū ſentit in manu cultros habentem, qui capitis verticem tonſit, apud *Plin. lib. 7. epiſt. 27.*
9 † Nec perterrent tantum ſed dannum inferunt, vt qui precipites agunt, atq; propellūt in quos vadunt, vt de ſeruis Hiſperij narrat D. *Auguſt. lib. 22. Ciuitat. Dei c. 8.* de Ottone Imperatore ab ſpectris propio lecto deturbato ſcribit *Tacitus*, de S. Nicolao Tolent. ab ſpiritibꝰ terra proſtrato meminit *Surius tomo 5.* de Nerone ab ſpiritibus huiuſmodi matris nomine verberibus vexato,
10 refert *Krant.* † Qui perſæpe apparent in forma horribili, vt facilius terreant ſiue vt ait Alexand. ab Alexand. lib. 2. Genial. c. 9. *Squalida facie, vultu minaci, nigro corpore, & aſpectu formidabili*, nam vt ait Poeta.

Segnius irritāt animos demiſa per aures
Quam quæ ſunt oculis commiſſa fideli-
bus.

11 ¶ Sed huiuſmodi ſpectra á dæmone eſſe quam plures negarunt, &c

CAP. XXXI. De Gigantibus, & Pigmeis.

Ad lib. 2. c. 31. ante n. 1.

ET quia ex aſſerto concubitu dæmonum, & mulierum, natos fuiſſe Gigantes, omnes, qui filiorum Dei, & filiarum hominū concubitum, in præcedēti capite aſſeberant, neruoſe non dubitāt aſſerere, ſic intelligētes illud, Geneſ. c. 6. *Poſtquam autem ingreſſi ſunt filij Dei ad filias hominum illæque generunt, iſti ſunt potentes á ſæculo viri famoſi: Gigantes autem erant ſuper faciem terræ, &c.* † Neceſsé 1
eſt an ſint Gigantes huiuſmodi ex dæmonum congreſſu procreati oſtēdere, & cū aſſerta ſententia de filijs Dei, & filiabꝰ hominum de dæmonibus incubis, & ſucubis de teſtata ſit, vt dixi ſup. *cap. 30. ex n. 4.* opus eſt an tales Gigātes vtrum fuerint in rerum natura, an dæmonis illuſionibus referendos, aſſerere. † Gigantes, vt compertū eſt ante diluuium, ita poſt diluuium, &c. 2 3

CAP. XXXII. De Centauris, Onocentauris, & Hippocentauris.

Ad lib. 2. c. 32. ante n. 1.

CEntauros, Onocentauros, & Hipocētauros dæmonū phātaſmata eſſe multi ſunt, qui aſſeuerant eremi ſolitari incolæ, quæ in beatorum cœtu annumerātur fœlices, & primus omnium expertus eſt D. Antonius maximis horum ſpectris ſolicitatus, vt narrat D. Athanaſius in eius vita, *Dæmones beſtiarum, & ſerpētum formas induentes, omnia, vbi vir Sanctus agebat, protinꝰ repleuere phātaſijs leonum, taurorum, luporum, aſpidum, ſerpentum, ſcorpionum, nec non & pardorum, atque pantherarum.* † De Antonio etiam 1
per Erenum ad Paulum iter faciente ſic ſe habet D. Hieron. *Conſpicit hominem* 2

num equo mixtum, cui opinio poetarũ Hip-
pocentauro nomen dedit,& pauló post, *in*
ter saxosam cōuallem, haut grandem homũ
culum videt aduncis naribus: fronte corni-
bus asperata, cuiꝰ extrema pars corporis in
3 *caprarum pedes desinebat.* † Hāc ob cau-
sam idem Hieronymꝰ Eremum dicit
Monstruosorum animalium feracem,& D.
Cyrill. in Isai. c.34. *Spiritus mali, libenter*
dicũtur in desertis locis habitare. Procop.
c.13. *desertis incultisque locis ipsi dæmo-*
4 *nes gaudent.* † Et ex Gētilibus Plin. lib.
7.c.2. Satyros sub solanis Indorũ mō-
tibus, tum quadrupedes, tũc recti cur-
rentes humana efigie, admiserunt. Et
in desertis Alexan. ab Alexand. libr.
2.dier. Genial c.9. *Immanes, ac formida*
bilis visuntur imagines, vltra humanũ mo-
dum, nigris, & demissis tunicis in veste lu-
gubri, funestaque barba, atque capillo sum-
5 *misso, atque horribile facie.* † Nam si hęc
valet dæmō inducere, cur nō alia mō-
stra efingere, atque ex elementari cor-
pore ementire,& hominibꝰ (quasi ve-
ra) repræsentare, ita vt oculorum aciē,
& tactum fallant, vt de alijs eius appa-
ritionibus incommuni dicendum est,
6 *cap.* 37. *ex n.* 38. † Ex quo Centauros,
Onocentauros,& Hippocentauros vi-
ua animalia esse negarunt, &c.

CAP. XXXV. De insectorum Productione, Transformatione, & Resurrectione.

Ad lib. 2. c. 35. ante n. 1.

1 POst dęmonis caliditates, cir-
ca hominis, Gigātis, Pigmæi,
Hippocentauri, & aliorum
monstuorũ productione, transforma-
tione, atque resurrectione, quid in his
circa insecta valeat, nunc erit osten-
dendum, vt omnes eius dolos, atque
2 artes detegam. † Insecta sunt, quæ nō
ex semine producuntur, sed ex alijs re-
bus putrefactis fiunt, vt ex limo,&c.

CAP. XXXXI. De nocturnis terriculamentis.

Ad lib. 2 post cap. 38.

DAEmones, quia inimici nos- 1
tri sunt irreconciliabiles nos
maximē molestare cupiunt,
nam ea est aduersariorum natura, vt
quos iusto bello superare nequeũt, ter
ritare procurant, ideó licet semper id
exoptent, non tamen semper præstare
possunt, sed maximé nocturnis tēpori
bus, quia dęmones sunt, vt ait D. Paul.
ad Ephes. 6. *Principes tenebrarũ.* † Ideò 2
de nocte imperium exercēt, quia noc-
tis humiditas, elementata corpora
diutuis retinet, ne disoluantur, ac eius
opacitate facilius representantur spe-
ctra, ac minus fallatiæ (propter dene-
gatā lucem) depræhendũtur, vt docet
Cæsalp. libr. de inuectig. dæmon. † Et hoc 3
est, quod luce diei aduenięte, vel lumi
ne accesito spectra huiusmodi fugātr,
& non ratione morali ab alijs aducta
quod qui male agit odijt lucē, ex *Ioan.*
c.3. Nam sunt, qui gaudent cum ma-
lefecerint, & exultant in rebus pessi-
mis, *Prouerb. c. 2.* & qui peccatuũ suũ,
vt Sodoma prædicant? *D. Isai. c.3.* qui-
bus frons est meretricis? qui erubesce-
re nesciunt, D. *Hieron. c.6.* † Ideó noc- 4
turna terriculamenta quæ hominibus
dira denuntiant, atq; horrorem concu
tiunt á dæmonibus excitantur, qui sūt
ordinis inferioris, quales Lares,& Ge-
nij, qui cum tantæ potestatis nō sint,
vt mala inferant, gaudēt homines ter-
ritare, vt dicit *Petr. Leloyher libr. 1. spec-*
tror. † Sunt enim, vt singulis homini- 5
bus, domibus, ciuitatibus, atq; prouin-
tijs sui Angeli Custodes, ac tutelores á
summo

ſummo Deo ad defenſionē cōſtituti, ſic & á Sathanæ principatu dæmones pernitiem enixe procurantes, vt tradunt *Origen. in Luc.homil.10.& lib.3.de princip.c.2.Caſsian.collect.8.c.17.& col-*
6 *lect.13.c.12.* † Nam eo quod Lares,& Genij huiuſmodi nobſicū ſemper aſſiſtāt noſcunt paſsiones noſtras,ac mala (ex iam eminentibus) euentura protendunt, vt prodigioſum illud Geniū, qui mortē prædixit Bruto,de quo *Plutarch. in Brut.* & apud Plaut. in Aulular. *Ego Lar ſum familiaris,ex familia,vn-*
7 *de exeuntē me aſpexiſtis.* †Quorū cauſa apud Græcos,Romanos,Gallos,Druidas, Germanos,& alios pro Laribus, & Genib⁹ ſtatis diebus humanis litant hoſtijs,& cruore humano adolēt aras, quia pernitie noſtra delectātur,& Genialia ſacra Dianæ ſanguine expiabantur.vt narrat *Alex.ab Alex.li.6.Genial*
8 *c.16.* † Sic tumultus, voces horridæ, vlulatus,vexationes, ſtrepitus, fragores,gemitus, clamores, ſonos, & alia, quibus homines territare valeant,domibus,rurib⁹,thermis,ac alijs locis excitare ſolent,nocte, vt plurimū, & interdui quādoque , vt homines tremulos,aut anxios redāt,quia teſte D.Paulo, *Datus eſt ſpiritus Sathan, qui nos colaphizet*, Corinth.2.cap.12.

9 ¶ Quandoque etiam dæmones ſuperiores his terriculamentis operas ſuas locant. Libido ſiquidem humanum genus vexandi,ſtudiūque nocendi,quæ ipſos nūquam deſerunt,efficit, vt nullum,quāuis viliſsimū officij genus, ſuperiores dæmones fugiant ,vt auari mercatores,ex re quauis lucrum ita illi vndecumque & vbicumq́, poſſunt hominib⁹ detrimēta afferre quę-
10 runt. † Sunt & boni Angeli, qui terriculamenta huinſmodi procurant , vt homines de malis impendentibus admoneant,vt á peccato deſiſtant, quia vt ait Regius Vates, Pſal. *Poſuiſti me-*
tuentibus te ſigna, vt fugiant á facie arcus.
†Nec enim terror is,ac metus incuſsio 11
indigna eſt diuinis apparitionibus, nā Adam audita Dei voce,Geneſ.c.3. *timuit*,Iacob ex ſcalæ viſione in qua Dominus erat inixus cōfeſſus eſt, Geneſ. c.28. *Terribilis eſt locus iſte*,& qui vocē Dñi audierūt,Exod.c.20. *territi & pauore concuſsi*, orabant Moyſi,*non loquar nobis Dñe,ne forte moriamur*, ſic cōſolaturus Gedeon Angelus dixit, Iudic. 5. *ne timeas,non morieris.* † Naturaliter e- 12
nim anima licet diuinis viſionibus coletetur, timet â ſuperiori viſitari, aut tāto numini perterritur,vt Regi Aſuero fatetur Eſther,c.15. *Vidi te Dñe,quaſi Angelū Dei,& cōturbatus eſt cor meū, pre timore gloriæ tuæ: valde enim mirabilis eſt Domine,& facies tua plena eſt gratiarum : cumque loqueretur rurſus corruit, & pene exanimata eſt.* † Sic enim viſo 13
Angelo fatetur Daniel.c.8. *Pauens corrui in faciem meam*, & Eliphat viſo ſpiritu apud Iob c.4. *Cum ſpiritus,me preſente,tranſiret, horruerunt pili mei capitis,& pauor terruit me,& tremor,& omnia oſſa mea perterrita ſunt.* †Et in nouo Teſta- 14
mēto MARIA audito Angelo, apud D.Luc.c.1. *Turbata eſt in ſermone eius*, & Diſcipuli audita voce de cœlo,Mathæi c.17. *Ceciderunt in faciem ſuam,& timuernut valde*, & D.Paulus Acta Apoſt.9. *tremens,atque ſtupēs*, & quia cōmitabantur eū, *ſtabāt ſtupefacti*, & cuſtodes ſepulchri,Domini,præ timore, Matth.c.28. *facti velut mortui.* † Cauſa 15
autem varia aſignatur ab interpræti b⁹,cur homines viſione diuina perterreantur , D.*Gregor.lib.4.Moral.cap.30.* contemplationi diuinæ tribuit , quia *mens humana á ſtatu fortitudinis infirmata,ipſo quo abſorbetur deſiderio , liquatur,* ſed non omnes cōtemplationis deſiderio flagrant ; vt ſepulchri cuſtodes, & qui commitabantur Paulum , &c.
† Fragilitati humanæ tribuit D.*Augu-* 16
ſtinus,

ſtinus, ſed lata eſt reſponſio, *Perera in Daniel.libr.*12. inter alia,quibus triſtia denũciãtur tremor committare dixit. Sed multis læta prædicuntur, & con-
17 tremunt,vt Iacob.&c. † Quare ex ipſius viſionis natura rem perpẽdo, nam plerique tales viſiones ſolent apparere oculis micantibus, vt Ioãni in *Apocalypſi*, alijs aſpectu terribili, vt cuſtodibus prædictis Matth. 28. *Erat autem aſpectus* Angeli, *velut fulgur*, ſic enim ad eius viſionem Daniel.c.10. *Domine in viſione tua diſolutæ ſunt compages meæ.*
18 † Nam ex metu ſanguis ad cor, (vt ad arcem) confugit, ideó cætera mẽbra frigeſcunt,& vſu impediuntur, ex quo tremor ſequitur,vt traddũt *Hippocrat. lib.4.de rat. vict. in morbis acut.Galen.li. de tremore,& lib.2.ſymptom.c.2.Ariſto.*
19 *in Poblem.ſect.26.probl.6.& 7.* † Vnde ſequitur raucedo, & vocis impedimẽtum, ſecundum *Auinzohar libr.1.Theigir tract.10.c.45.*vt viſo Angelo Zacharias obmuteſcit, *D.Luc.c.1.* & Moyſes viſo Domino Exod.c.4. *Ex quo enim locutus eſt ad ſeruum tuum impeditioris, & tardioris ſum linguæ*, & Iſaias de ſe teſtatur, c. 6. *A.a.a. Domine neſcio loqui.*
20 † Quibus enim viſiones nullis his de cauſis fiunt, non ſolent terrere, vt Abraham, eiuſque vxori, atque ancila, quin, & Adamo ante quam noxam conrraheret; *Geneſ.c.2.* Aut id fit ex nimia,Dei & Angelorum familiaritate,quod eos frequenter viſerint, nam vt dicunt philoſophi, *Aſſuetis non fit poſsio.*

21 ¶ Solent ſimiliter homines terrere, mortuorum animæ, ad hanc aurã rebocatæ, diuina permiſsione,aut imperio:& ij maximé,qui ob ſuorum crimina apud inferos degunt, vt ſuam miſeram cõditionem fratribus, & ijs,qui occaſionem peccandi fuerunt denuntient,vt reſipiſcant, quia eorum cauſa acrius cruciantur. † Licet hoc paucis 22
concedatur nam inferni aditus ad hãc vitam non eſt. Sic Epuloni illi, qui exorabat,vt ad viuos rediret Lazarus,qui fratres miſerandæ ſuæ conditionis admoneret,reſponſum eſt, *Habent Moyſem,& Prophetas: audiant illos.* Et cum vrgeret ſecundo, putans pœnitẽtiam agere, *Siquis ex mortuis ad eos veniret*, ſed bene Abraham concludit, *Si Moyſim & Prophetas non audiunt,neque ſiquis ex mortuis reſurgerit, credent.* † Reſur- 23
gunt tamen ſpeciali Dei priuilegio aliquando mortui huiuſmodi, ac de ſuorum miſeranda clade, viuos cerciores faciunt, atque terroribus incuſsis ſuorum tormentorum teſtes eſſe volunt, vt ex innumeris exemplis comprobatur aductis in *Theotro vitæ humanæ, Fulgoſio, & alijs.* † Ideó enim domos, ac 24
loca, quæ viuentes flagijs ſuis contaminarunt, poſt mortem ſpectris infeſtant, vt in ijs, qui viuentes peccandi occaſionẽ fuerunt puniantur,ad quod reſpexit *D.Iſai.cap.34.* dũ domos Lamiarum dæmonibus hauitatas aſcebe-rat his uerbis *Domicilia Lamiarum, dæmonium, & Onocentauri.* † Ideó loca 25
& ſedes eorũ qui in grauibꝰ verſantur pecatis ſpectris maxime infeſta eſſe ſolent, vt docent *D.Gregor.libr.4.Dialogor.cap.40. Caſsian. collect.7.cap.23.Alexand.ab* Alexand.*lib.2.dier.Genial.Petr.Thyræus de dæmoniac.part.2.c.30.& de locis infeſtis capit.1.& cap.14.part.1.*

Datt. Matriti ex noſtro Muſæo 22. Septembr. 1615.

D. Franciſcus Torreblanca
Villalpando V.I. Licenciatꝰ.

DEFENSA EN FAVOR DE LOS LIBROS CATOlicos de la Magia.

DE EL LICENCIADO DON FRANCISCO Torreblanca Villalpando Presbytero, Abogado de los Conſejos de ſu Mageſtad, i de ſu Real Chancilleria de Granada.

ESCRITA POR MANDADO DEL SEÑOR PRESIdente de Caſtilla, a las Aduertencias, que contra ellos ſe le dieron.

Impreſſa con licencia del Conſejo.

PROOEMIO.

1 NO trato en eſta defeſa de eſcuſar mis faltas, porque no ſeria acertado penſar eſtar ſin ellas, no auiendoſe eſcapado ninguno, o ia porque la embidia no perdona a nadie, o ia porque como dize el Emperador in l. 2. § ſiquid autem C. de vetere iure enucleand. *omnium habere memoriam, & penitus in nullo peccare, diuinitatis magis, quam mortalitatis eſt.* † Trato de defender la ver 2
dad por medio de tantas injurias indeuidas, i no verdaderas, hijas de vn parto, de quiē dize el Real Propheta pſalm. 7. *Ecce parturijt iniuſtitiam, concepit dolorem, & peperit iniquitatem.* † I aunque en mate- 3
ria tan alta, i ſuperior, como la deſtos libros, tenian eſcuſa los trompezones que pudiera hallar el curioſo, por

ſer mas ordinarios, i menos culpables, en quien va corriendo por montes de dificultades, que en quien va arraſtrando por lo llano, Plin. lib. 9 epiſt, ad Luperc. *Frequentior currentibus quam reptantibus lapſus, ſed his non labentibus nulla laus, illis non*
4 *minima etiam ſi labeantur.* †Ha ſido Dios ſeruido, que eſtando tan en jerga, como ſe ha viſto, pues tubo neceſsidad el Conſejo de mandarlos traſladar, no ayan hallado otra coſa, en que reparar los contrarios, ſino eſtas aduertencias llenas de errores conocidos del Hereſiaſmo, i Atheiſmo, q̃ andubo ſagaz en no firmarlas el curioſo, pues no dexara de quemarſe, ſino los
5 pies, las plumas. †Lo que entonces reſpondi, ſaldra agora, no porque me dè cuidado la impugnacion, que bien ſe como ſe ha recebido entre la gente docta, ſino porque los que no lo ſon tanto, tengan conocimiento de la verdad, y no ſe engañen por nadie, que es pecado necio, condenado en el Euangelio por S. Marc. cap. 13. *Videte*
6 *nequis vos ſeducat.* †Biẽ ſe que eran meneſter mas fuerças, que las mias, porqne no contiendo con hombres de carne i ſangre como io, ſino con eſpiritus leuantados por eſſas regiones del aire: San Pablo ad Epheſ. cap. 6. *Non eſt nobis colluſtatio aduerſus carnem, & ſanguinem, ſed aduerſus mundi rectores, tenebrarum harum, contra ſpiritualia*
nequitiæ in cœleſtibus. †Porque 7
como en eſtos libros trato ſolo de defender la honra de Dios, i nueſtra ſagrada Religion, contra los embuſtes, i mentiras de Sathanas, ſintiendo el daño que ſe le hazia cõ ellos, puſo todas ſus fuerças en deſacreditarlos, que haſta eſto tubo eſta obra de grandioſa, pues ſegun Horat. lib. 2 Od. 10.

Sæpius ventis agitatur ingẽs
Pinus, et celſæ grauiore caſu
Decidũt Turres, feriũtq́ ſũmos
Fulmina montes.

I aũque no ſe dio razon a los 8
principios, mas que de auer falſeado mis proprios libros con las nueuas adiciones que les hazia deſpues de la licẽcia del Conſejo, no auiendo lei que lo prohiba, ni ſer punible donde tan patentemente faltaua el dolo, interes, i perjuicio de tercero, *DD. in l. da vius C. ad legem Cornel. de falſis. Bart in l. ſiquis legatum D. eod. tit.*

tit. num. 2. Iul. Clar. lib. 5. Receptar. §. falsum num. 35. Menoch. de Arbitr. cas. 306. ex numer. 22. Farinac. de falsit. q. 150. §. 12. ex n. 140. † Despues de auerme condenado por ello, i mandado salir de la Corte, como embiassen los libros al señor Fiscal del Consejo, sobre impedir la licencia, i priuilegio que io tenia para imprimirlos, diose en decir tãto mal dellos, que no se daua lugar a oirme, porque esta parece, que fue su pretension, segun que con espiritu profetico dixo Isaias cap. 30. *qui dicunt videntibus nolite videre, & aspicientibus nolite aspicere, loquimini nobis placentia,*
10 *videte nobis errores.* †Pudo tanto esto, i el autoridad de la cosa juzgada, por juezes tan superiores, como los señores Alcaldes de la Casa i Corte de su Magestad, que nadie se atreuia aun a informar de mi justicia, hasta que rompiendo con dificultades, me bolui a la Corte, i hablando al señor Presidente de Castilla sobre el caso, que a la sazon era el señor Marques de Valle, que està en el cielo, me dio este memorial de Aduertencias, que dixo le auian dado contra mis libros, man-
11 dandome que satisfiziesse. † I auiendolo hecho lo menos mal que pude, segun dio lugar la inquietud, que suele causar todo esto, su Señoria ilustrissima lo vido, e hizo que los viesse el señor licenciado Gilimon de la Mota del Consejo de su Magestad, que a la sazon hacia oficio de Fiscal (a quien sus muchas prendas de nobleza, letras, i santidad tan dignamente han colocado en tan alto puesto) el qual conociendo mi verdad, con la superioridad de ingenio, con que exorna todas estas partes, honrò mis intentos de suerte, que auiendo el Consejo mandado trasladar mis libros de su pedimiento, por estar mui borrados, con las dichas adiciones, los aprobò, i mandò imprimir su Magestad, *segun cõsta de la Cedula Real, que està al principio de ellos, firmada de su nombre en XXIX. de Nouiembre de M.DC.XV.* † Con que se ha 12
cerrado la puerta a los debalde mal intencionados, pues la aprobacion del Consejo demas de tener fuerça de lei, comprime con raçon estos orgullos: porque como dice el Emperador in l. fin. C. de legi. *Quid enim Sanctius Imperiali est maiestate? vel quis tantæ superbiæ fastigio tumidus est, vt regalẽ sensũ contemnat, cũ & veteris iuris conditores Constitutiones, quæ ex Imperiali decreto processerunt, legis*

vim obtinere dilucideque definiant. †Las aduertencias son estas fielmente copiadas de su original, q̃ por estar en romance lo irà tambien la respuesta, no como merecia su temeridad, porque aunque no sè con quien hablo, por no tener firma, no fue lo ofender a nadie en ausencia, i asi solo al papel respondo, que està presente, porque la intencion de su author pudo ser buena, si las obras no lo manifiestan, enfin hemos de dar bien por mal, pues tenemos tantos exemplos en Christo, los q̃ veneramos su doctrina, i en san Pablo Corinth. 1. cap 4. *maledicimur, & benedicimus, persecutionem patimur, & sustinemus.*

ADVERTENCIAS contra los libros de la Magia de Don Francisco Torreblanca Villalpando.

LA primera, i principal causa que ai contra estos libros, es el ser de la Magia cuio estudio es prohibido en la lei de Dios, Leuit. c. 19. *Nõ declines ad Magos, neq; ab Ariolis aliquid sciscitemini ne polluamini per eos.* I Hieren c. 27. *Nolite audire prophetas vestros, et diuinos, & somniatores, & augures, & maleficos* Por lo qual el Rei Saul mandò matar a los Magos, Reg. 1 cap. 28. *Saul abstulit Magos de terra, & interfecit eos, qui pythonẽ habebant in ventre*, I los Reies sus sucessores que no lo hizieron asi, tuuieron todos desastrados fines, porq̃ como dize el Deuter. c. 18. *omnia enim hæc abominatur Dominus, & propter istius modi scelera deleuit has gentes in introitu suo.* I asi el desdichado fin del Rei Manasses fue causa la Magia, q̃ professaua como lo dize la sagrada Escritura Paralip. 2 c. 33. *habebat secum Magos, & incantatores, multaque mala operatus est coram Domino, vt irritaret eum.* I por esta causa muchos de los Reis de los Hebreos, que se dierõ a ella murieron mala muerte, como Ochozias *Reg. 4. c. 1.* Iezabel *Reg. 4. cap. 9* i otros muchos porque los Iudios se entiende, que fueron los autores della, i asi los Romanos la llamauan *Iudaica supersticion*, segun consta de Vlpiano *in l. generaliter §. fin. D. de decurio* I no solo el studio de la Magia es dañoso, i prohibido pero la demasiada curiosidad,

con

con que se procuran indagar las cosas diuinas, como en estos libros se hace tras cada passo, Ecclesiast. cap. 3. *Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris, sed quæ præcepit tibi Deus, illa cogita semper, & in pluribus operibus eius ne fueris curiosus.* I mas, que para esto se mezclan de ordinario las cosas diuinas con las profanas, contra la determinacion del sagrado Concilio de *Trento sess.* 4.

Lo segundo, la disputa de la Magia es inutil, porque todos quantos delictos ai, o se fingen della, son todos sueños, e ilusiones de el demonio, sin que en ellos aya consistencia de verdad, para poderse proceder en juicio, donde han de constar los delictos con mas claridad, que la luz de medio dia, *l. qui sententiam C. de pœn. l. sciant C. de probat. l. singuli C. de acus.* Porque como dice el Concilio Ancyrano in cap. Episcopi 26. q. 5. *Sicuidem ipse Sathanas, qui transfigurat se in Angelum lucis, cum mentem cuiuscunque mulierculæ cæpit, & hanc sibi per infidelitatem subiungauerit, illico transformat se in diuersarum species personarum, atque similitudines, & mentem, quam captiuam tenet in somniis deludens, modo læta, modo tristia, modo cognitas, modo incognitas personas ostendens, per deuia quæque deducit, & cum solus spiritus hoc patiatur infidelis mens hoc non in animo, sed in corpore euenire opinatur.* Lo qual deuiera saber, pues es vno de los principales capitulos de la causa veinte i seis, que leio en la Catedra de Decreto de Granada, i no sacar libro de los delictos, en que interuiene pacto con el demonio, pues el principal, que es la transueccion de los Magos, en que entienden que el demonio los lleua, a sus delitos corporalmente, està condenado por error en el mesmo Concilio, i por tal lo refuta, *Alciato lib. 8. Parerg. cap. 22.* I la experiencia lo ha enseñado de muchas, a quien en el santo Oficio han mandado vntarse con lo que ellas dicen, que suelen, quando el demonio las lleua, i lo que han hecho ha sido adormecerse, i quando recuerdan, cuentan muchas cosas de tierras que han andado, siendo el espiritu solo, el que fue, i no ellas, como lo dicen *Abulen se sobre el Exod. i el Maestro Espina de Strigib.* I la raçõ natural lo manifiesta, pues dicen q̃ van cõuertidas en aues, no pudiẽdo el demonio mudar la forma del

cuerpo humano en otra cosa, como de los compañeros de Diomedes, que creieron los Gentiles se auian conuertido en aues, dice el cap. nec mirum 26. q. 5. *hæc omnia magis præstigiis fingebantur, quam rerum veritate complerētur*, i mucho menos lo que dellas se dize, que en figura de gatos, o de otros animales pequeños entran en los aposentos cerradas las puertas, porque el cuerpo humano no puede el demonio atenuarlo de suerte, que lo entre por los resquicios, o lo haga inuisible, segũ lo enseña *el Padre Del rio lib. 2. Magicarum disquis. q.* 17. I asi es todo lo demas que dicen de las hechiceras, de que causan tēpestades, porq̃ como dice su Seneca hablado de la lei de las doce tablas, que lo creio como el, lib. 4. natur. qq. *Rudis aduc antiquitas credebat, & attrahi imbres cantu, & repelli, quorũ nil posse fieri tam planum est, vt huius rei causa nullius philosophi schola intranda sit.* I lo mesmo se puede decir de las enfermedades, i muerte de los hombres, que se les imputa a las hechiceras, por el pacto con el demonio, siendo cierto, que la salud, o enfermedad consiste de la cō ueniencia de humores del cuerpo, i asi solas las causas naturales la pueden mouer, como lo dice su *Auicena lib.* 1. *Fen.* 2. I el pacto, aunque puede obligar al demonio a que concurra, no a que cause enfermedad, ni muerte, porque esta solo pē de de la mano de Dios, i no de la Magia, condenada en tantos Concilios, i en la bula de Sixto Quinto.

¶ Lo tercero, es erroneo lo que dice de la fuerza de las estrellas lib. 1. de Magia diuinat. cap. 7. de diuinat. astrolog. n. 13. *Potest spreta Dei inspiratione ad bonum, & illuminatione boni Angeli, duci affectione corporali ad ea, quæ influētia luminari cœli inclinant, vt tam volũtas, quam intellectus malitia, & erroribus innoluatur, Sap. cap. 9. corpus quod corrumpitur aggrauat animam, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem.* Esto no pende de la influencia de las estrellas, sino solo de la voluntad i predestinaciō de Dios, ni el lugar de la Sabiduria lo prueua, ni otro ninguno de la sagrada Escritura, antes ai muchos en contrario, pues aunque las estrellas le inclinen, i el quiera hacerlo, mientras Dios no quisiere, no hara nada, D. Hierem. c. 10. *Scio Domine quoniam non est hominis via eius, nec viri vt dirigat gressus suos.* Porque la hoja del arbol no se muda sin

la

la voluntad de Dios, D. Matth. cap: 6. *Folium arboris non cadit in terram sine volũtate patris vestri, qui in cœlis est*, quanto mas ir el hombre contra lo q̃ Dios tiene predestinado, aunque todas las estrellas concurran para ello, pues dice Dios por S. Ioan cap. 15. *Sine me, nihil potestis facere.* I esto se prueua claro, porque muchas veces quiere el hombre hacer vna cosa, i no la hace, porq̃ Dios no quiere, Prouerb. cap. 16. *Cor hominis cogitat viam suam, & Dominus dirigit greßus suos*, porq̃ como dice san Pablo Cor. 2. c. 3. *Non sumus sufficiẽtes ex nobis, quasi ex nobis cogitare aliquid, sed omnis sufficientia nostra ex Deo est*, i assi se ve en la historia de Balaan, que auiendole alquilado, para que fuesse a maldecir el pueblo de Dios, queriendolo poner por obra, se le trocaron las palabras en la boca, i en lugar de maldecirle, le bendixo *Num. c.* 24 Porque aunque nuestra voluntad, o nuestro natural, o las estrellas nos inclinen a vna cosa, todo lo arrastra la voluntad de Dios, como hablando de la conuersion de san Pablo, dice san Augustin lib. 1. contra epistol. Pelasg. cap. 19. *quod nolentes Deus conuertit, & reluctantes*; sin que pudiesse obrar el natural de las estrellas de san Pablo, para que dexasse de acudir a su abocacion, pues es llano, que no era bueno, segun el mesmo san Pablo ad Ephes. cap. 2. *Eramus natura filii iræ sicut cæteri, Deus autem (qui diues est in misericordia) propter nimiam charitatem suam, qua dilexit nos, & cum essemus mortui peccatis conuiuificauit nos.* Porque todo lo guia i dispone su voluntad, i la predestinacion, que tiene de cada vno, sin que pueda ir contra ella, ora sea para bien, ora para mal, Prou. cap. 16. *Omnia propter semetipsum operatus est Dominus, etiam impium in diem malum.*

¶ Lo quarto dice, lib. 2. de Magia operatric. cap. 2. de Magia artific. numer. 29. *Et quia præfatum S. Laurentii Scorialis Templum, si fortunarum copia, quæ Salomoni affluit Regi nostro suppeditaret, non dubito quim Salomoni, nõ solum compararetur, verum etiam superaret.* Lo qual no es cierto, porque el Rey nuestro señor tiene mas rentas, que tenia Salomon, de quien dice la sagrada Escritura auer tenido DC LXVI. Talentos *Reg.* 3. *c.* 10. *Paral.* 2. *cap.* 9. que valen segun el computo de su tio el Padre Villalpando *nueue millones ochocientos i ochenta mil i cien escudos de oro de los nuestros*, que de-

deuiera ſeguir, pues ſupo mas, que no el, quando no a tantos hombres de canas, que lo afirman, a cuia autoridad es diſparate oponerſe vn moço, pues dixo el miſmo Salomon por ſer lo, Sapient. cap. 9. *homo infirmus ſum, & exigui temporis, & minor ad intellectum iudicii, & legum*: porque de ſolas las Indias le viene a ſu Mageſtad mas en vna flota, que lo que tubo Salomon de renta, ſin otros muchos pechos, i contribuciones, que le hacen el maior Monarca de el mundo, *como ſe verà en ſu Hiſtoria*. I aſsi en eſto, como en lo del Templo andubo deſalunbrado, en que es culpabiliſsimo por ſer Eſpañol, i ſaberſe que los edificios antiguos no tienen que ver con los modernos, aſsi en la traza (por eſtar oi mas perficionados los ingenios) como en la coſta, pues ai mas dinero oi, que vbo eſtonces, pues no ha muchos años que valia vn carnero diez marauedis, ſegun conſta de las leies de la Meſta, i el ſueldo de vn hombre de ſol a ſol eran quatro marauedis *l.* 2. *tit.* 10. *lib.* 8. *Recopil.*

¶Lo quinto dice d. li. 2. c. 28. de varijs dæmon. generib. nu. 36. *Talis dæmõ, qui in forma draconis cuſtos fuit ad aurea poma in hortis Heſperidum filiarum regis Atlantis, quo ſubacto Hercules tulit, Seneca in Hercul. furent.* Quien eſto dixo, que no dira? pues nos hace hechiceros a los Eſpañoles: porque las Heſperides fueron nietas de Heſpero Rei de Eſpaña, ſegun Diodor. *Fuiſſe in Heſpania tradunt fratres duos fama celebres Heſperũ, & Atlantem, &c.* Ni Seneca lo dice, porque ſolo cuenta vna fabula de la antiguedad entre las muchas que creiò de Hercules, i fue que entro en los huertos Heſperides, i mato al dragon vigilante, que los guardaua, i robò las mançanas de oro, que tã bien lo cuenta Ouidio, i mucho mejor, i en muchos lugares, en eſpecial lib. 9. Metamorph.

Pomaque ab inſomni cuſtodita dracone.

I deuiendo entender eſto, como los que mejor ſienten, de q̃ no fueſſen mançanas de oro, ſino ouejas con vellones de oro, o que lo parecian; que fueron las que robo Hercules, matando al paſtor, que las guardaua, ſin afirmar por cierto en perjuicio de Eſpaña, lo que ſon fabulas, porque como dice Seruio ad Aeneid. 1. *Heſperides Atlantis filiæ Nimphæ ſecundũ fabulam hortum habuerunt, in quo erant aurea mala Veneri conſecrata; quæ Hercules miſſus ab Euryſteo occiſſo peruiligi dracone ſubſtulit. Re*

vera

vera nobiles fuerunt puellæ, quorum greges abegit Hercules occisso eorum pastore. Por aplicàrlo a su Magia, no reparò en nada, siendo cierto, que aun en la mis ma antiguedad siempre se tubo esto por mas cierto, *Diod. Sicul. lib. 5. c. 2. Asserunt quidã in Libya in Hesperidũ hortis mala aurea à terribili dracone asseruari. Alii pecudum greges exquisita pulchritudine Hesperides habuisse, quæ ob decorem à poetis aureæ dictæ sunt, quemadmodum Venerem ob egregiam formam auream appellant*. Y deuiera saber esto, pues dice q̃ en su Guadalquiuir, auia vnos carneros con el vellon de oro, o que parecia de oro, que se vendia cada vno en vn Talento de plata, que vale mas de setecientos ducados, segũ el com pluto que hace de *Couarruuias, de Veter. num.* Porque este era el trato de su padre de las Hesperides, como el de Labaan, Dauid, i otros Reies, i por ser el ganado tã vello, le llamauan de oro, como lo tiene Diodor. vbi supr. *Fuisse in Hesperia tradunt fratres duos fama celebres Hesperum, & Atlantẽ, hos habuisse oues decoras ferè colore aureo, ac rubicundo, à quo eas Poetæ aurea mala dixere.*. I porque las apacentauan junto al monte Atlante, fue causa de tantas mentiras como da las Hesperides, su padre, guertos, i dragon se dixeron: i asi haciendo mencion dellas, deuiera referirlas por tales, como lo hiço el mesmo Siculo, d. cap. 2. *Non omittenda nobis videtur, quæ de Atlante, & Hesperidũ genere in fabulis feruntur.* I asi este Atlante, de quien se haze mencion en los Poetas, no es el Rei, sino el mõte, que algunos quieren que tambien sea fabuloso como lo demas. Solin. lib. 5. cap. 1. *Per quem iter est ad montem Africæ, vel fabulosissimum Atlantem*, de quien dixo Aristo teles, lib. de commun. animal. mot. cap. 3. *Atque fabulose cõminiscuntur Atlantem in terra fixos pedes habere, ex suo ipsorum commento fabulam finxisse.*

Lo sexto hablando de los Clerigos de corona, dice, lib. 3. de crimin. punitione cap. 7. de Iudice compet. num. 31. *Quia sola tonsura gaudent priuilegio Eclesiastico*. I luego dice, num. 33. *Quia prima tõsura verus ordo Ecclesiæ est*, y luego num. 34. *Quæ clericos efficit vere, & realiter*, lo qual todo, aunque lo funda cõ algunos lugares del derecho co mun, està todo derogado por el Concilio de Trento *Sess. 23. de reformat. cap. 6.* I asi oi dia es falso, i como tal, aunque por hazer ostentacion lo defendio en la Catedra de prima de Granada

hada, en la letura que dello se imprimio, se le mandò borrar, i tan solamente dice, quanto al priuilegio del fuero, num. 63. *Quod licet tot iuribus, & rationibus fulciatur, quibus olim aductus in primaria Granatẽsis academiæ catedra hanc sententiam contra communem defenderim, nunc maturiori studio donec aliud ab Ecclesia statuatur à communi non dicederem*; lo mesmo tiene necessidad de hazer quãto alo demas, de que la primera Tonsura sea orden que imprima caracter, i que haga clerigos verdaderos, pues no teniendo beneficio, o assiunacion, son auidos por seglares *l.* 1. 2. 3. 4. & 5. *tit.* 4. *lib.* 1. *recopil.* Porque la primæ Tonsura no es orden de la Iglesia, porque solo tiene siete, i entre ellas no se cuẽta esta, como lo traen *Petr. Lombard. Ricarde, Paludano, & alii in Sent.* 4. *dist.* 24. *cap.* 1. *D. Thom. p.* 3. *q.* 36. *art.* 2. porque no es necessaria ad corpus Domini conficiẽdum, para que se instituia el Sacramento de la Ordẽ, como lo tiene *Dionys. lib. de Eccles. hierarchia cap.* 3.

RESPVESTA ANALYTICA DEL LICENCIADO Don Frãcisco Torreblanca Villalpando en defensa de sus libros.

CAP. I. De la excellencia de la Magia, i de la necessidad que ai de las letras humanas, para las diuinas.

1 LA primera aduertencia, si bien no quisiera hallar al curioso tan aficionado de la lei vieja, por lo que le soi repugnante por naturaleza, y oficio: mas me pesa de que no le dé lugar su demasiada arrogancia a entender los lugares que cita de la Escritura: porq̃ es forçoso le suceda lo q̃ de los semejantes dize el Apostal S. Pablo ad Timot. 1. cap. 1. *Conuersi sunt in vaniloquium volentes esse legis doctores, non intelligentes, neque, quæ loquũtur, neq; de quibus affirmant.*
2 † Pues siẽdo los libros de la Magia, los q̃ tienen primer lugar en el mũdo despues de la Sagrada Escritura, porque tratã de todo lo diuino, i humano cerca del conocimiento de Dios, i de la immortalidad del alma, segun *S. Crysost. tom. 2. in Matth. 2. homil. 2.*
3 † Se arroja a dezir mal dellos, sin saber de quales habla la Escritura, porque la Magia es ciẽcia diuina, i natural, la qual Dios infundio a Adan, para el gouierno del mundo, i despues dio a Salomon, Ioseph, Iacob, Daniel, i otros, que celebran las sagradas letras, segun probamos *lib. 1. de Magia oper. c. 1.* † I esta fue la ciencia, q̃ professaron aque- 4
llos santos Reies, a quiẽ les fue reuelado el mysterio de la Encarnacion del Hijo de Dios, i de su Nacimiẽto (bastante prueba de su santidad) los quales vinieron desde las partes Orientales, guiados de vna estrella, D. Matth. cap. 2. *Ecce Magi ab Oriente venerunt.* † Porque la Magia fue la
ciencia de las ciẽcias (que esso quiere 5
dezir en la voz Persica) la magestuosa, la magistral de todas ellas, de quien pendẽ, como de su principio, dandolo a las demas, pues segun el gran Philon lib. quod omnis probus sit liber. *Tales erant apud Persas Magi, naturæ scrutatores præ veritatis cognoscendæ studio, qui per otium diuinas virtutes contemplãtur clarius, & alios iisdẽ initiant mysterijs.* † Por lo qual en los 6
primeros siglos no podian ser Reies, ni juezes, sino vuiessen estudiado la Magia, como lo trae el mismo Philon lib. de special. legib. *Veram Magiam, hoc est perspectiuam scientiam, per quam naturæ cernuntur clarius, vt honestam, expectendamque non plebeij solum testantur, sed etiam reges regum maximi,*

mi, qui præsertim Persici, tam curiosi harum artium, vt regnare non liceat, nisi
7 *familiariter cum Magis versato.* † Porque los Magos no son encantadores, como algunos piensan, sino los sabios, i letrados del mundo, segun el Dotor de la Iglesia, i padre de toda verdad san Geronymo sobre Daniel cap. 2. *Magi sunt, qui de singulis philosophantur: nec malefici sunt, sed philosophi Caldæorum, & artis huius scientiam Reges quoq; & Principes eiusdē gē-*
8 *tis omnia faciunt.* † De aqui el santo Ioseph figura, i representacion de Cristo, el fauorecido de Dios, fiel interprete de sus mysterios se precia de saber la Magia, Genes. cap. 44. *An ignoratis, quod non sit similis mei in au-*
9 *gurandi scientia.* † Iacob mediante el conocimiēto de la Magia, obró aquel efeto tan marauilloso, quanto sabido de las varas, en cuya vista cōcebiā las ouejas los corderos mãchados, Genes. cap. 30. *Tolens ergo Iacob virgas populeas, et amygdalinas, &c. Factum est vt in ipso calore coitus oues intuerentur virgas, & parerent maculo-*
10 *sa.* † I el santo mancebo Tobias para la ceguedad de su padre vsò tambien de la Magia, segun consta de la sagrada Escritura, Tob. cap. 11. *Tūc sumens Tobias de fele piscis liniuit oculos patris sui: & sustinuit quasi dimidiam fere horam, & cœpit albugo de oculis*
11 *eius quasi membrana oui egredi.* † Porq aunque algunos an querido dar aqui milagro, donde se puede escusar, no ai para que traerlo, pues si fuera milagroso, no auia menester passar tiēpo, para que obrasse, como lo dize el sagrado texto, i assi se ve que es natural, alcançado por la Magia, mediante la compañia del Archangel, porque el pez Callionymo tiene esta virtud, *Galen. lib. 10. simplic. Valles*
12 *de sacra philos. cap. 42.* † I no porque el otro no alcance la causa con su mal juicio, hemos de dezir que estos Santos fueron hechizeros, pues son efetos de la Magia diuina i natural, como otros muchos que ai, e io refiero algunos en mis libros; porq como dize Psello lib. de Mag. *Magia nihil aliud est quam arcanorum rerum cognitio qua cœlorum, ac syderum cursu, & influxu, & sympatijs, atque antipathijs rerum singulariū obseruatis suo tempore, loco, ac modo res, rebus applicantur, & mirifica quædam perficiuntur.*

¶ Pero como el diablo se desuele 13
tāto en deprauar todas las obras buenas i santas: esta que lo es tanto, la ha ido contaminando, mezclando en su lugar la vanidad, i superstion, 1
Cæl. Calcagn lib. de Magia amator. *Vanitas olim iuncta miraculo furtiuo cōcubitu genuit Magiam secundam cognomine, reformidansque ne forte veritas, cum qua perpetuas gerit inimicitias suum partum enecaret, illum impudentiæ, ac timori iunctis connuuiali fœdere commendauit.* † I con este nombre de Magia 14
segunda a diferencia de la primera, que es santa i buena, fue conocida siempre, i empeçó como ella desde el Paraiso, procurando el demonio encaxarla en su lugar, con aquellos ahincos de diuinidad, que le derribaron de la gloria, i quiso sembrarlos acà, Genes. cap. 2. *Eritis sicut Dij sciētes bonum, & malum.* † I como la fuer 15
ça de la mentira sea el parecerse tanto a la verdad, siempre se ha tenido por mui dificultoso el diferenciar la vna de la otra, i dar a entender sus engaños al mundo, que es lo que hago (cō el fabor de Dios) en estos libros, i en lo que se desuelaron casi todos los Padres de la Iglesia Griega, i Latina, siendo el cuidado de todos aqueste, porque como dize san Ioan: *adhoc*

adhoc apparuit filius hominis, vt opera diaboli destrueret. †I asi condenar mis libros, porq̃ tratan desto, bien se ve el error q̃ es, i no quiero dezir mas, pues pudiera, imitando a Cristo, cuias palabras son nuestra enseñança, respõderle por S. Ioa. c. 19. *Si male locutus sũ, testimoniũ perhibe de malo, si bene autẽ cur me cædis?*

17 ¶ Otros quieren q̃ sea el origẽ de la Magia segũda, despues de los nefarios concubitos, de los hijos de Seth justo, i las hijas de Cain malo, i depravado, segun Casiano Sereno Abbad collat. 8. c. 21. *Scientiam omnium rerum cœlestiũ, & sublunarium, quã Ada a Deo acceperat, tradidisse ipsam filio suo Seth, cuius semen eã seruauit cõtaminatam; & donec diuisum a sortilega propagine Caim perdurauit, eam doctrinam ad Dei cultum, & ad vtilitatẽ vitæ communis exercuit; cum vero fuisset impiæ generationi permixtũ ad res prophanas, atque noxias, quæ pie didicerat, instinctu dæmonis deriuauit; curiosasque ex ea maleficorum artes, atq; præstigias, & magicas superstitiones audacter instituit.*

18 † Otros hazen mas moderno el origẽ dela Magia segunda, dãdole por author a Chã hijo de Noe, q̃ por otro nõbre llamarõ Mizrrain, poblador del Egipto, Persia, i Babilonia, Clemens lib. 4. Recognit. *Ex quibus, et aliis causis diluuiũ introductũ est, & omnes, qui erant super terram deleti sunt, excepta Noee familia, qui cũ tribus filiis, eorumque vxoribus superfuit, ex quibus vnus Cham nomine quidã ex filiis suis, qui Mezrraim appellabatur, a quo Aegyptiorũ, Babyloniorum, & Persarum ducitur genus male compertam Magiam tradidit disciplinam, hunc gentes, quæ tunc eram Zoroastrũ appellarunt.*

19 † Llamarõle *Zoroastro*, quasi *Viuum astrum*, porq̃ murio abrasado de vn raio, el qual fue comun opinion auer sido el inuẽtor de la Magia perniciosa. I con esto passa S. August. lib. 21 Ciu. Dei, c. 14. *nã Magicarum artium fuisse perhibetur inuẽtor* (scilicet Zoroaster) *quæ quidem illi nec ad præsentis vitæ vanam fœlicitatem cõtra suos inimicos prodesse potuerunt: a Nino quippe Assyriorũ Rege, cum esset ipse Rex Bectrianorum bello supperatus est.*

† De donde colijo, q̃ no 20 vuo vn solo Zoroastro, porq̃ a el tiẽpo q̃ reinaua Nino en los Asirios, nacio en los Hebreos Abraham, que fue despues del diluuio casi mil años, los quales fuera impossible viuirlos, si fuera Cham el hijo de Noe, a quiẽ llamarõ Zoroastro: porque despues del diluuio no viuian los hõbres sino ciento i veinte años, Genes. c. 6. *Eruntque dies illius cẽtum & viginti annorum.*

† I asi contãdo 21 la variedad de opiniones q̃ vuo del, dize Plin. lib. 30. c. 1. *Sine dubio in Oriente orta est Magia in Perside a Zoroastre, vt inter authores conuenit. Eudoxus Zoroastrem hunc sex milibus annorum ante Platonis mortem fuisse prodidit, sic, & Aristoteles: Hermippus, qui de tota ea arte diligentissime scripsit, & vicie centum milia versuum a Zoroastre condita indicibus quoque voluminum positis explicauit, præceptorẽ a quo institutus est Zoroaster, traddit Azonacem quinque milibus annorum priorem bello Troiano.*

† I asi consta q̃ aunq̃ 22 tubo varios autores la Magia, segun la diuersidad de tiẽpos, i regiones, en q̃ se enseñó, ninguno la atribuió a los Hebreos, como el curioso, falto del conocimiento de la antiguedad, si biẽ la falsa Cabala tubo origen dellos, segun diximos *lib. 1. c. 13. n. 1.*

† Pero esta es dife 23 rente de la Magia, de q̃ tratamos: i si toda vna, contra ambas escribo, porque estos libros son en defensa de la primera Magia, de quien Dios es autor, i en detestacion de la segunda, de quien es inuentor el demonio, i asi es gran disparate condenar lo vno con lo otro, pues ai en ello la diferencia que entre Cristo i Belial, como se podra ver por mis libros, especialmente *lib. 1. c. 11. 12. 13. & 14. & lib. 2. cap. 5. 6. 7. 8. 9. & 10.*

cum sequent. & lib. 3. cap. 3. 8. & 9.
23 †I no entender esto assi es error ma-
nifiesto, porque es contra quanto la
escuela Theologa, i Iurista enseña. I
aplicarlo de vna a la otra, es blasphe-
mia conocida, pues es atribuir a Dios
las obras de el demonio. I entender q̃
debaxo la prohibicion de la Magia, se
comprehenden ambas, es heregia ca-
lificada, porq̃ es disentir de todo lo q̃
la Iglesia tiene recebido, *c. hæc est fides*
24. q. 1. c. ad abolendam de hæretic. lib. 6.
I no es menor herror dezir, que los
24 Romanos llamauan a la Magia, *Iudai-*
ca superstition, pues no lo mamó en la
leche, ni la lei que cita lo prueua; ni
hazen en su fauor las palabras de Vl-
piano, enemigo declarado de nuestra
santa Religion in l. generaliter §. fin.
D. de cecurionib. *Eis, qui Iudaicam su-*
perstitionem sequuntur Diui *Verus, & An*
25 *toninus honores adipisci permiserunt.* †Esto
les fue vedado a los hechiceros, segun
Cornelio Tacito lib. 2. Annal. i assi no ha-
bla dellos, ni de los Iudios, porque no
podian tener dignidades en el Impe-
rio Romano, como lo afirma *Dion Cas-*
sio lib. 37. Habla pues de los Cristianos,
que en aquel tiempo les llamauan Iu-
dios, segun que de san Pablo i Sila di-
xeron los de Macedonia, Acta Apos-
tol. cap. 16. *Hij homines conturbant ciui-*
tatem nostram cum sint Iudæi. † Los qua-
26 les eran ciudadanos Romanos, como
mo ellos mesmos abaxo lo confiessan,
quexandose de que los auian preso, i
castigado sin culpa, i despues los des-
terrauan sin oirlos, ardid del demonio,
para que no se vea su bellaqueria, *Cæ-*
sos nos publice, & indemnatos homines Ro
manos miserunt in carcerem, & nunc occul-
27 *te nos eijciunt.* †Porque aunque es ver-
dad que san Pablo era Iudio de naciō
del Tribu de Beniamin, segun el mis-
mo lo afirma *ad Roman. cap. 11. ad Phi-*
lippens. 3. ad Galat. 1. Acta Apost. 19.
21. & 22. Fue municipe de Tharso
en Sicilia, como lo testifica el mes-
mo, Acta Apost. 21. *Ego homo sum qui-*
dem Iudæus a Tharso Ciciliæ non ignotæ ci-
uitatis municeps. No por auerse auecin-
dado, como piensan algunos, sino por
auer nacido en ella, Acta Apost. cap.
22. Ego sum vir Iudæus, natus in Tharso.
†La qual era municipio Romano, se- 28
gun que de sentencia de Dion Cassio,
Estrabon, i otros refiere *Cæsar Baronio*
tom. 1. Annal. ann. 58. n. 148. I assi co-
mo ciudadano Romano en su causa a-
pelló para Cesar, *Act. Apost. 25.* †Pero 29
por ser Christiano, le llamaron Iudio,
i cōcitador de Iudios, i autor de la se-
ta Nazarena, segũ q̃ los q̃ le acusauā, di-
xeron a el juez, Acta Apost. cap. 24.
Inuenimus hunc hominem pestiferum, & cō
citantem seditiones omnibus Iudæis in vni-
uerso orbe, & authorem seditionis sectæ Na
zarenorum. † Llamauan los Iudios a 30
nuestra santa Religiō, seta Nazarena,
porque seguiamos a Iesus Nazareno, i
con este nombre nos maldezian tres
vezes al dia, D. Hieron. in Isai. ca. 54.
Qui abominationi est genti Iudæorum, cui
ter in singulos dies sub nomine Nazaræorum
maledicunt in Synagogis suis. †Llamauan 31
seta, porq̃ nos teniā por supersticiosos
i hechiceros, i como a tales (no teniē-
do conocimiēto de la verdad) nos cas-
tigauan, segun de los tiēpos de Neron
refiere Sueton. c. 16. *Afflicti suppliciis*
Christiani genus hominum superstitionis no
uæ, ac maleficæ, i el castigo como a tales
era de fuego, segun Iuuenal Satyr. 1.

Pone Tigillinum, tæda lucebis in illa,
Qua stātes ardent, qui fixo gutturi fumāt

No auia maldad, q̃ no les achacassē 32
a los Cristianos, hasta el incēdio de Ro-
ma, q̃ Neron mandó quemar, despues
por desmētir la voz hizo prender a los
Cristianos, i castigarlos, segun afirma
Cornel. Tacito l. 15. annal. *Ergo abolen-*
do rumore Nero subdit reos, & quæsitis-
simis

simis pœnis afficit, quos perflagitia inuisos vulgus Christianos appellat. † I
32 asi no entendio Vlpiano por la Magia *Iudaica superstición*, sino por la lei de Christo nuestroRedemptor, a la qual llamó con este nombre, por ser en aquel tiempo comun llamar Iudios a los Christianos, segun lo tienen *Alciato lib. 3. disput. cap. 8. Cæsar Baronio tom. 1. ann. 9. §. 2. & ann. 43. §. 15. & ann. 51. §. 1. & ann. 98. §. 4. Iusto Lipsio lib. 15. Annal. ad Tatic. ann. 83.* †
33 I con este nombre de Iudios desterrò a los Cristianos de Roma el Emperador Claudio, segun refiere Suetonio cap. 25. *Iudæos impulsore Christó asidue tumultuantes Roma expellit.* †
34 I la causa fue porque crecian, i se aumentauan, segun Cornel. Tacito lib. 15. Annal. *Author nominis Christus, qui Tiberio imperante per procuratorem Pontium Pilatum supplitio affectus erat, repræssaque in præsens exitialis superstitio, rursus erumpebat, non modo per Iudeam originem eius mali, sed per vrbem etiam.* †
35 Lo qual no habla de los hechiceros, sino de losCristianos, porque ellos son los q̃ se han aumentado, si bien con nõbre de superstició sos los desterraron, aunque DionCassio li. 60. dize auerles mandado viuir con las leis i costumbres Romanas, *Cum Iudæi adeo Romæ frequentes fierẽt, vt dificulter sine tumultu propter multitudinem vrbem possent exigi, non eiecit quidem eos, patrijs tamen legibus vitam tollerantes non passus est conuenire.* †
36 Pero engañase Casio, porque la verdad es, que los desterraron con este nombre de Iudios, segun lo afirma el Euangelista san Lucas en los Actos de los Apostoles cap. 18. *Et inuenimus quidem Iudæum nomine Aquilam Ponticum genere, qui nuper venerat ab Italia, & Priscillam vxorem eius (eo quod præcepisset Claudius discere omnes Iudæos a Roma) accessit ad nos,* &c. †
37 Eran Christianos ambos, i como tales salieron de Roma en cumplimiento del edicto de Claudio, q̃ cõprehendio con el nombre de Iudios a los Christianos, tãbien segũ lo tienen *Eusebio lib. 2. de la prepar. Euangel. cap. 17. Nicephoro lib. 2. cap. 26. Rufino lib. 2. cap. 18.* †
38 Porque los que eran Iudios verdaderos, se les permitia estar en Roma, pagaudo cierto pecho a manera de Farda, i era con tanto rigor, que a los que se escusauan, los descubrian, para ver la circuncision, segun que de vn viejo de nouenta años, que vido siendo muchacho, refiere Suetonio in Domician. cap. 12. *Vel desimulata origine imposita genti tributa non pependissent: interfuisse me adolescentulum memini, cum a procuratore frequentissimoque concilio inspiceretur nonagenarius senex, an circunsectus esset.* †
39 Era señal por donde diferenciauan a los Iudios delos Cristianos; porque en la profesion los tenian por vnos, si bien confessando q̃ los vnos seguian a Cristo, i los otros a Moises, con sus ceremonias i ritos, segun que dellos dixoIuuen. Saty 14

Quidam solerti metuerunt sabatha patrem,
Nil præter nubes, & cœli numen adorant,
Nec distare putant humane carne suillam,
Qua pater obstinuit: mox & præputia ponunt
Iudaicum discunt, & seruant, ac metuunt ius.
Tradidit arcano quodcunque volumine Moses.

40 I dezir el curioso, q̃ es prohibido el indagar las cosas diuinas, es error manifiesto, i q̃ no está dos dedos de heregia, i asi no ai que responder, pues el lugar q̃ cita del Ecclesiastico, ningun inter-

interprete lo entiende en este senti-
do, porque alli *curioso* sinifica el he-
chicero, segun lo probamos *lib. 2. de*
41 *Magia operatr. cap. 3. ex n. 30.* †I de
aqui el negro curioso da en otro er-
ror, que es pēsar, que el Cōcilio prohi
be el exornar las cosas diuinas, con lu
gares de letras humanas, que es lo q̃
hago en mis libros, imitando a mu-
chos santos: porque el Concilio no
prohibe sino el interpretar la sagra-
da Escritura en sentido profano, dict.
sess. 4. *Præterea ad coercenda petulantia*
ingenia, decreuit, vt nemo, sua prudentia
innixus, in rebus fidei, & morum ad ædi-
ficationem doctrinæ Christianæ pertinen-
tium, sacram Scripturam ad suos sensus
42 *contorquens.* †Porque lo que es exor-
nar las cosas diuinas con letras hu-
manas, es de suio tan loable, que di-
ze el gran Basilio columna de la Igle
sia, in homil. de legend. libris Gentil.
Veluti plantis, quibus propria virtus est
fructus pulcherrimo scatere, folia nihilo-
minus ramis coniuncta quædam ferunt or
namentum, sic & anima cui præcelens
quidam veritas fructus est, non absre tan
tum exteriore sapientia circundatur, cui
folijs quibusdam vmbram fructui, ac as-
pectu non intempestiuum præbentibus.
43 †Blasphemat enim, qui negat, vt Iu-
lianus nō Imperator, sed aberssor im-
perij, qui Christianis humanam sa-
pientiam interdixit, vt Christianis in
hæreticos robur auerteret, i asi dize
san Gregorio Nazianzen. epist. 1. in
Iulian. *Atque vtinam mihi, amicisque*
meis polytioris litteraturæ robur adsit,
quod primum post id, quod principem lo-
cum tenent amplexus sum, atque ample-
tor: hoc est post diuinam. Vnde igitur hoc
tibi in mentem venit homo omnium leuis-
sime, & inexpleuissime, vt sermonis, &
doctrinæ humanitatis studia Christianis
44 *auferas? vnde, & qua ex causa.* †No pu
diera hazer tan gran maldad otro, q̃
vn tan grande hereje, como Iuliano,
como es quitar a los Catolicos los li-
bros de humanidad, para enflaquecer
les las fuerças que tenian contra
sus errores: i asi lo hizieron en Afri-
ca los scismaticos, segun Ioan Leon,
en su descript. p. 1. *Ne tēpi che scismati*
ci regnarono nella Africa, &c. essi comē
darono, che si douessero abbrusciar titti i
libri delle historie, & delle scientie de gli
Africani. †Porque segun nos enseña 45
el gran Dotor de la Iglesia S. Augus-
tin lib. 2. doctrinæ Christ. cap. 28. *His*
toria plurimum nos adiuuat ad sacros li-
bros intelligendos etiam si præter Eccle-
siam puerili eruditione discantur. I que
vsemos de las razones de los Philoso
phos, para entendimiento de las di-
uinas letras d. lib. 2. cap. 4. *Philosophi*
siqua forte vera, & fidei nostræ accōmo-
da dixerunt, non solum formidanda non
sunt, sed ab eis tanquam ab iniustis pos-
sessoribus in vsum nostrum vindican-
da.

Est enim tanta inter sententias, & 46
verba interdum Aethnicorum sapiē-
tum, & sacrarum litterarum simili-
tudo, vt facile appareat ex eis mutua
tas, vel ex sacrorum librorum lectio-
ne, vel antiqua traditione, famaque
aut fortasse ex doctrina Chaldæorū,
& Aegyptiorum, quibus propter diu
tinam apud eos commemorationē,
multa Iudaicæ disciplinæ non solum
pernotuerunt, verum etiam adhæse-
runt, vt tradit *Benedict. Perera in Ge-*
nes. cap. 18. †Notó esto mucho an- 47
tes *S. August. lib. 2. Ciuit. Dei cap. 7.*
donde se marauilla hallar vna senten
cia del Euangelio, escrita en los ver-
sos de Virgilio, de q̃ refieren mucho
Eugubin. lib. de peremni philosoph. Teo-
doret. de curand. Græcor. affect. †Pues 48
vemos q̃ en lugar de la tierra de Pro
missiō, que manaua leche, i miel, *Nu*
mer. c. 13. dixo Ouid. li. 1. Metamorp.
Flumi-

Flumina iã lactis, iã flumina nectaris ibãt,
Flauaq; de viridi stilallabant illice mela.
49 ¶ Nã antiqui illi philosophi Anaxago
ras, Plato, Pythagoras, Orphe⁹, Linus,
Musæus, Ouidius, & alij quã plures ab
Aegyptijs, Hæbreisq; Theologis diui-
nã sapiẽtiã didicerũt, vt de Platone à
D. Hierem. sacris litteris edocto refert
D. August. lib. 2. doctu. Christiana c. 28. de
50 alijs *Eugubin⁹, & Theod. vbi sup.* † I asi
no solo se aprouechauã de la sagrada
Escritura para sus fabulas, especialmẽ
te de los libros del Pẽtateucõ, q̃ llama
uã de la lei, q̃ sõ los cinco primeros d̃
Moyses, por lo qual dize el sagrado Hi
storiador Machab. 1. c. 3. *Expãderũt li-
bros legis de quibus scruptabãtur Gẽtes si-*
51 *militudinẽ simulacrorũ suorũ.* † Porq̃ la fa
bula de la Bona diasa es cierto q̃ la fin
gieron de la historia sagrada dẽ Eua, a
quiẽ engañó la serpiẽte, segun proba-
mos en el *appẽdice del c. 2. del lib. 3. de cri
mini. punit.* I de la historia de Noe hizie
rõ la fabula de Deucaliõ, como lo en-
seña *Iustin. mart. in Apolog. 1. pro Chris-*
52 *tian.* † Las fuerças de Hercules, i sus tra
bajos, sabida cosa es, q̃ los tomarõ los
Gẽtiles de las fuerças de Sãson, porq̃
viuierõ en vn tiẽpo, segũ lo trae *Gene-*
53 *brar. lib. 1. Chronol.* † I el carro del Sol,
de Helias, segũ el *venerable Beda li. 30.
qq. c. 28.* i asi se vé, porque en Griego
ἥλιος *Helios* significa el *sol*, porq̃ co-
mo dize *Sedulio in Pasc. 1. de ascẽs. Eliæ.
Vna per accentum mutetur litera sol est.*
54 ¶ Quin & ipsi Hæbrei multa etiam
ex Gẽtiliũ, & maxime Aegyptiorum
moribus cũ quib⁹ quadraginta annos
versati sũt, aut etiã ex Assirijs, & Cal-
deis, quorum in seruitute satis diu fue-
rũt, seu etiã á Græcis, quorũ disciplinis
interdũ (tametsi nõ pallã) erudieban-
tur, in suos mores traduxisse, vt dixi-
55 mus de Romanis. † I si al curioso le pa
reciere q̃ no es asi, desatele el silogis-
mo q̃ le pone S. Hieron. ad Pauli Gal.
3. *Quod si aliquis cõtradicit exponat, quo-
modò de comuni oppinione nõ sit sũptũ val-
lis Titanorũ in libris Regũ, Syrenæ, & Ae-
nocẽtauri in Isaia, Arcturus, & Orion, &
Pleiadas in Iob, & cætera his similia, quæ
vtiq; vocabula Gẽtiliũ fabularũ, & causas,
& originẽ habent.* † Por lo qual dize el 56
mesmo S. Hieron. lib. de optimi gen.
interp. *In Moysis, & Prophetarũ volumi
nibus, quædã assũpta ex Genliliũ libris, &
Salomonẽ ex Philosophis Tyri, & nonnul-
la proposuisse, & aliqua respondisse? &c.*
† I si todo no le contentare al curio- 57
so, oiga no a mi, sino a el gran Doc-
tor de la Iglesia S. Ambr. lib. 3. de Fi-
de: *Si reprehendis, agnosce non solũ sen-
tentias, sed etiã versiculos poetarũ scrip-
turis insertos diuinis; nã & Gigantes, &
vallẽ Titanorũ prophetici sermonis seriem
nõ refugit, & Isaias syrenas, & filias pas-
serũ dixit, et Hierem. de Babylone memora
uit, quod habitauerũt in ea filiæ syrenũ, vt
ostẽderet Babylonis cõfusionis sæcularis ille
cebras venustis lasciuiæ fabulis cõparãdas.*
¶ Cõ q̃ tãbiẽ q̃da respõdido de pa- 58
so a lo q̃ se me opone de la alegacion
de versos de Poetas, diziẽdo q̃ ẽ obra
tã seria como esta no se auiã de maze-
lar, pues Platõ desterró a los Poetas d̃
su Repub. mãdãdo q̃ ninguna parte de
las q̃ imitan sea recebida, *li. 9. & 10. de
Repub.* † Porq̃ aqui no destierra la Poe 59
sia sino los Poetas q̃ vsã mal della, in-
famãdola cõ fabulas inutiles, siẽdo e-
lla en quiẽ está librado el deleite, i cor
reciõ de costũbres, Horat. in art. poet.
Aut simul et iocũda, et idonea dicere vitæ
¶ Porq̃ como la naturaleza humana 60
sea mas aficionada al deleite, q̃ a la vir
tud, tuuo necessidad la Philosophia
moral, d̃ vsar de la poesia para hazerla
delictable, por la qual dixo Aristopha
nes, q̃ vna de sus oraciones, en q̃ pro-
curó amonestar a sus ciudadanos le hi
zierõ Poeta, *apud Euripidẽ.* I Socrates
dixo, q̃ los Poetas antiguos enseñarõ
a viuir mejor, *epist. 1. Horat. vbi supr.
Omne tulit punctũ, qui mescuit vtile dulci,*

61 I el mesmo Platō amonesta q̃ los Poetas cantē alabāças de la virtud, i detestaciō de los vicios, *libr. 2. de legib.* i por esto alaba a Homero, i le llama Capitan de los Philosophos, *en su Timeo*, i prueba su doctrina, cō versos suios, i lo mesmo hazen casi todos los Philosophos Griegos, i Latinos, porq̃ la Poesia no es otra cosa q̃ Philophia metrificada, segū lo prueua *Max. Tyrio serm.*
62 *29.* † I assi Apolo luego q̃ halló la Lyra enseñó a los hōbres las leies, i arte de viuir, como lo afirmā *Suidas in voce* νομ@, *Iulio Polucen. libr. 4.* των ονομάτων *cap. 9.* porque como dize Horat. in arte Poetic.

Fuit hæc sapientia quondam,
Publica priuatis secernere sacra prophanis,
Cōcubitu prohibere vago, dare iura maritis,
Opida moliri, leges incidere ligno.
Hinc honos, & nomē diuinis Vatibus, atq;
Carminibus venit.

63 I por esto, sin duda, las leies de las doze Tablas estauā en verso segū refiere *Cecerō in Orator.* i los Emperadores authorizā las suias cō ellos, *Proem. Digest. & in §. 1. Instit. ad l. Aquil. & in §. hæc moris Instit. de donat*, i los Iuris consultos sus repuestas, *l. in tātū D. de rer. diuiss. l. quæ extrinsec⁹ D. de verb. obligat. l. qui cuentū D. de verb. signif.* i sus Cōstituciones los Pōtifices, *cap. aut facta 19. de pœnit. dist. 1. c. forus de verb. signif.* i el Maestro de las Gētes S. Pablo ad Roman. c. 7. *in ipso enim mobemur & sum⁹, sicut quidā ex vestris poetarum dixerunt.*
64 † Porq̃ la Poesia tiene por obiecto a la Philosophia moral segun lo affirman *Arist. in poet. Cic. in orat. pro Archia poet. & libr. 2. de Orator. Maxi. Tyrius serm. 16. Hesiod. in Theag. Plutarc. li. de audiēd.*
65 *poet. Strabo lib. 1. Geograph.* † Que es el instituto de las leies segū Vlp. I.C. in l. 1. D. de iust. & iur. *verā nā simulatā philosophiā afectātes.* en la qual por auer sido tā eminēte el gran Philosopho Socrates sin auer hecho verso en su vida lo llamó Maestro de la Poesia Horatio en su arte poetic.

Rem tibi Socraticæ poterunt ostendere chartæ.

Porque toda la erudiciō antigua estuuo vinculada en la Poesia, no solo de la Philosophia, sino de la Theologia, i todas buenas letras, como cosa q̃ manaua de los Dioses, por la qual a sus arrobos llamauan ἐνθουσιασμ@ *enthusiasmos* de la voz Griega ἔνθε@, que significa *numine afflatus, vel diuinus* vulgo *endiosado*, como lo ēseña el Doctor *Franc. Bracense sobre Angelo Politian. in Natric. fol. 17.* † I ia por esto, o porq̃ de leitaba el animo creiā q̃ cō ella se podiā sanar las enfermedades, *Plin. lib. 18 c. 2. Plato lib. 4. de Republ. Tiraq. de nolit. cap. 31. ex num. 301.* por lo qual dixo Horat. libr. 2. epist. 1. 66 67

Auertit morbos metuēda pericula pellit.

Porq̃ en los Poetas entēdian q̃ auia alguna diuinidad que les inspiraua, i assi los llamauā interpretes de los Dioses, i quel furor les venia del Cielo, para q̃ enseñasē a los hōbres el camino de la verdad, segun *Aristot. Ciceron, i los de mas arriba citados Cæs. Sealiger in poetic. Plato in Ione*, porque como dixo Ouid. libr. 3. artis amand. 68

Est De⁹ in nobis, sūt & cōmertia cœli,
Sedibus æthereis spiritus ille venit.

De donde nació el llamarles *Vates* a los Poetas, como a los Prophetas, i cō sultarlos como a Oraculos, porq̃ muchas vezes se daua el dō de la Prophecia con ēl de la Poesia, como se vē en las Sibylas, cuios Oraculos hallamos en verso, las quales tuuierō dō de Prophecia, segū probamos, *lib. 1. de Magia diuinat. c. 11. de diuinatr. per Oracul. n. 33.* 69
† I en la sagrada Escritura tenemos libros enteros de Prophetas escriptos ē verso, come todo el Psalterio del real Propheta Dauid, segū afirma *Ioseph. li. 7. antiq. iud. c. 10.* i el paciētissimo Iob los libros de su historia cōpuso en verso, se- 70

so, segũ refiere *S. Isidoro Arçobispo de la insigne Ciudad de Seuilla, lib. 1. Ethymol. c.*
71 59. † I el Cãtica canticorũ tambiẽ fue verso, porque no es otra cosa q̃ vn epithalamio de las bodas de Christo, con su Iglesia, segũ lo prueba *S. Isid. vbi su.* i el S. Iosue detuuo el sol haziendo su oraciõ en verso, como lo afirma *Mas-*
72 *sio sobre Ios. c.* 10. † I el Propheta Hieremias en la muerte del iusto Rei Iosias compuso vn verso q̃ llamó Nehemias, *Paralip. 2. c.* 35. & Moyses ante quã faciẽ cornutã ostẽderet, cõpuso el verso *Cãtemus Dño gloriosè enim magnificatus*
73 *est, &c.* q̃ está *Exod. c.* 15. † I la Virgẽ Maria N. S. (en quiẽ estuuo cõ grãdes prerrogatiuas vinculado el dõ de Prophecia) cõpuso el verso de la *Magnificat*, segũ el Euãgel. *S. Luc. c.* 1. i Christo N. Redẽptor la noche antes de su Pasiõ la oraciõ q̃ hizo a el Padre eterno fue en verso, *Mat. c.* 26. *& hymno dicto.*
74 † I la gran Prophecia del Iuizio final, del Euãg. S. Iuã, traduzida en Español por S. Cecilio primer Obispo de Granada, q̃ se halló en la torre Turpiana della en vn pergamino (q̃ io he visto original, mostrandomelo el Illustrissimo Sñr Arçobispo de Seuilla, cõ las demas Reliquias deste inestimable thesoro) está en verso a lo q̃ parece de su versiõ, porq̃ aunq̃ carece del Rythmo necessario en las poesias Españolas, Arabes, i Hebreas, por faltar en ellas el metro de las Griegas i Latinas, es poesia, i en muchas partes se hallã versos enteros, como lo es aq̃l en q̃ empieça
75 *la edad de la luz ia comẽçada.* † I aũq̃ no estuuiera tan claro bastauale su asũpto para serlo, pues la Poesia no cõsiste en el verso, sino en el concẽtuoso, i leuãtado stilo, como se vé en los libros ia dichos, de Dauid, Daniel, i Iosue, Iob, Salomõ, Moyses, Hieremias, i los demas q̃ disueltos del verso en la Vulgata, ostẽtã biẽ los miẽbros Gigãteos de Poeta, que es lo q̃ se requiere en la verdadera Poesia, segun Horat. libr. 1. sermon. Saty. 4.

Non vt si soluas. Posq̃uã discordia tetra
Belli ferratos postes, portasq; refregit,
Inuenies etiam disiecti membra poetæ.

Porq̃ el ser Poetas no es hazer versos 76
sino leuãtarse a la cõsideracion de cosas altas, amonestando a la virtud, i afeãdo el vicio, o ia cõ harmonia cõcẽtuosa, o ia cõficciones, q̃ lo represẽtẽ, segũ lo prueban *Aristot. in poet. Cicer. in orat. pro Arch. poet. Cæsar. Scalig. in poet. Lel. Girald. in hist. Poet. dial. 2. Max. Tyrius serm. 29. Socrat. epist.* 1. † I assi dize 77
mui biẽ *Aristot. vbi prox.* q̃ aunq̃ la obra de Herodoto se pusiesse en verso, i la de Homero ẽ prosa, no por esso de dexaria de ser esta Poesia, i aq̃lla historia, i por eso dize Plutar. q̃ Nicãdro no fue Poeta en su *Triaca*, i Quintiliano dize lo mesmo de Lucano en su *Farsalia*, i por el cõtrario Platõ q̃ escriuió en prosa es Poeta, i lo mesmo Xenophon in Cyr. † I no sé si me atreua a 78
dezir lo mesmo del Propheta Daniel, i del Apocaly. de S. Iuã, cuias visiones represẽtadas, o ia en sueños, o ia en extasis dierõ motiuo a lo q̃ escriuierõ ẽ destaciõ de los vicios, i estimulo de la virtud, i prophecia de lo futuro, segun doctamẽte lo ha obseruado el doctissimo *Padre Luis de Alcazar de la exclarecida Cõpañia de IESVS, sobre al Apocalypsis in annotat. ad proem.* † I assi la Gẽ- 79
tilidad conociẽdo esta verdad, vino a confessar Horacio en nõbre de toda ella, q̃ el hazer versos como los haziã ellos, no era ser Poetas, sino hablar cõ este spirrtu prophetico aunque sea en prosa. d. saty. 4.

Neque enim concludere versum
Dixeris esse satis, neq; si quis scribat vti nos
Sermone propiora putes hunc esse Poetam:
Ingenium cui sit mens diuinior, atque os
Magna sonaturum des nominis hui⁹ honorẽ.

Porq̃ la alteza del numeroso estilo, es 80
el q̃ haze el poema, i porque ninguno

mas q̃ el de los Prophetas, ni q̃ tenga
menos de tribial, podemos dezir q̃ en
ellos estuuo vinculada la poesia, pues
los mesmos Gentiles cõfiessã de si por
faltarles esta parte diuina, q̃ son indig-
nos del nõbre de Poetas, deuido solo
a la Prophecia, que con valor heroi-
co, i spiritu leuantado nos enseñan la
verdad, Iuuenal saty. 7.

Sed vatem egregiũ, cui nõ sit publica vena,
Qui nihil expositũ solet deducere, nec qui
Communi feriat carmen tribiale moneta,
Hũc qualẽ nequeo monstrare, et sẽtio tãtũ.

Cõ q̃ queda biẽ conocida la alteza d̃ la
Poesia, i no ser indigna assi ella, como
las demas letras humanas de ningũ a-
sũpto por leuãtado q̃ sea. Porque co-
mo dize el gran Doctor de la Iglesia
S. Hieron. a los q̃ le reprehẽdiã lo mes
mo q̃ a mi, epist. ad Paulin. q̃ anda al
principio de la Biblia, *Puerilia sũt hæc,*
& circulatorũ lado similia docere, quod ig
noras; imò, & cum stomacho loquar, nec
hoc quidem scire, quod nescias?

CAP. II. De los delitos de la Magia, i de la verdad que tengan para su castigo.

1 SI dixo la Sabiduria eterna,
Prou. c. 14. *Sapiẽs timet et de-*
clinat à malo, stult⁹ transit, &
cõfidit, de q̃ nos marauillamos, q̃ siẽdo
la Magia cosa tan cierta como queda
probado en el c. antes deste, diga aora
el curioso, q̃ todos los delitos q̃ ai, o se
fingẽ della, son sueños, e ilusiones del
demonio, estãdonos diziẽdo la sagra-
da Escritura Leuit. c. 20. *Anima, quæ de*
clinauerit ad Magos, et fornicata fuerit cũ
eis, ponã faciẽ meã cõtra eã, & interficiam
2 *illã in medio populi sui.* † Pues es cierto q̃
si los delitos de la Magia fuerã todos
imaginados, no los castigara Dios, ni
los llamara fornicacion, porq̃ aũque
sea espiritual, es menester q̃ sea cierta,
i real, i por esto se llama la heregia for
nicaciõ en las Sagradas letras. *D. Isai.*
c. 1. & 57. Hierem. 3. Ezech. 6. & 16. O-
3 *seas c. 1. & 2. Apocal.* 18. † Porq̃ de lo q̃
nos passa en sueños, ni merecemos, ni
desmerecemos, *cap. maiores §. verum de*
bapt. clem. 1. de pœnit. ni se nos dá pena
por lo q̃ se comete cõ solo el pẽsamiẽ-
to, *l. cogitationes* D. *de pœn. c. cogitationis*
4 *de pœn. dist.* 1. † I assi pues la Iglesia ca-
stiga a semejãtes Magos con pena de
muerte, segũ latamẽte q̃da probado,
li. 3. c. 13. ex n. 16. es fuerça vna de dos,
o q̃ el curioso ierra, o la Iglesia, porq̃
no ai dar medio; i q̃ la Iglesia ierre, di-
galo el q̃ dixo lo de mas, que io tẽgo, i
cõfiesso q̃ no puede errar en nada de
quãto hiziere, porq̃ està iluminada cõ
la presẽcia de Dios: *D. Matt. c. 27. ego*
vobiscum ero vsq; ad cõsumationẽ seculi,
c. 1. c. violatores dist. 15. † I assi no puede 5
herrar, *D. Mat. c. 9. D. Luc. c. 22. cap. hæc*
est fides, cap. cudẽda 24. q. 1. Turrecremat.
in sum. lib. 3. c. 58. Menoch. de Arbitr. lib.
2. cent. 5. cas. 458. ex n. 28. † No solo en 6
las causas de la Fé, pero en las demas
tẽporales, segũ lo prueuã *Grego. Lopez*
in l. 22. tit. 4. par. 3. Auẽd. in c. 23. Prætor.
part. 2. n. 13. Roland. à Valle cons. 19. vol. 3.
Rebuf. in Constit. 3. tit. de Recusat.

¶ De suerte, q̃ mi opiniõ es lo que 7
siente toda la Iglesia, en quien no pue
de auer raga, ni macula, ni engaño. Ni
el *cap. Episc. 26. q. 5.* tiene algo en cõtra-
rio, porque demas de ser apocripho, i
no del Cõcil. Ancyr. a quiẽ Graciano
se lo ahija, como lo afirmã *Turrecrem.*
in d. c Episc. el *Tostado Obispo de Auila in*
Exod. c. 7. & Mat. 4. Victoria in relect. de
Mag. q. 7. † No se halla ẽ la Ediciõ Grie 8
ga de los Cõcilios, q̃ interpretó Balsa-
mõ, ni en las versiones Latinas *Cresco-*
niana, Dyonisiana, ni Tugurtina, sino solo
desde aquellas palabras *Episcopi*, hasta
aquellas *à tali peste mundari debet Ec-*
clesia,

clesia,

clesia, que se veè en la Edicion de los Concilios nueua, en el *Cõcilio Ancyrano can. fin.* i se refierẽ a la letra en
9 el *canon, qui diuinationes 26. q.10.* †En lo qual no ai nada de lo q̃ el curioso refiere, ni se puede creer para ello, ni que sea de san Damaso Papa, ni de S. Augustin, ni de otro autor Clàsico, como algunos otros han querido, viendo que no se halla en el Cõcilio Ancyrano, segun lo tengo probado *d. lib. 2. de Magia operatr. cap. 33 de translatione corporali ex num. 16.*
10 †Porque todo lo que despues se sigue desde aquellas palabras, *illud enim nõ est omitendum, quod quædam scelerata mulieres*, no vienen conel contexto de arriba del Concilio, i mas parecen de Graciano, Buchardo, o Ibon, copiladores del Decreto, que no tienen authoridad Canonica, vt ex multis probat *Maroto lib. 2. de iure quæsito c.*
11 *23. ex num. 7.* †I prueuase que no sea del Concilio, ni de otro autor Canonico demas de lo dicho, con lo que se sigue despues de las palabras que el curioso refiere: *Quis vero tam stultus, & hebes sit, qui hæc omnia quæ in solo spiritu fiunt, etiam in corpore accidere arbitretur? cum Ezechiel Propheta visiones Domini in spiritu, non corpore in vidit? & Ioannes Apostolus Apocalypsis sacramentum in spiritu non in corpore vidit, & Paulus non audet dicere se rap-*
12 *tum in spiritu.* † Porque antes tendria io por desatinado (en los mesmos terminos referidos) al que dixesse, què no ai translaciones corporales, hechas por los buenos o malos angeles, porque el Profeta Ezechiel no fue arrebatado en cuerpo, sino en espiritu, *Ezech. cap. 3. & 11.* i porque san Ioã los mysterios del Apocalypsi, no los vido corporalmente, sino en espiritu, *Apocalyps. cap. 1. & 4.* i porque S. Pablo no se atreue a dezir, que fue lleuado en cuerpo, *Corinth. 2. cap. 12.* pues los priuilegios particulares, no pueden hazer lei comun, *cap. non statim 26. q. 2. cap. fin. de regul. iur. lib. 6. l. 2. C. de legib.* †I sino pregunto io 13
dormia Cristo nuestro Señor, quando el diablo dio con el sobre el pinaculo del templo, i sobre el monte leuantado de Hierusalem? *Matth. cap. 4.* Soñaua S. Pedro, quando el Angel le sacó de la carcel, i el libre de las cadenas, huio? *Acta Apost. cap. 12.* Deliraua por ventura el Propheta Habacu, quando el Angel lo lleuó desde Hierusalem, hasta Babylonia, a lleuarle de comer al Propheta Daniel? *Dan. cap. 14.* †I si esto no se atre 14
ue a negar el curioso, porque lo quemaran, porque quiere negar lo que la Iglesia tiene recebido? pues no es menor error negar los lugares de la sagrada Escritura, que las tradiciones de la Iglesia, Trident. sess. 4. *Nec non traditiones ipsas tum ad fidem, tum ad mores pertinentes tanquam vel ore tenus à Christo, vel Spiritu sancto dictatas, & continua successione in Ecclesia Catholica conseruatas pari pietatis affectu, ac reuerentia suscepit, ac veneratur.*

¶ Demas que sin perjuicio de la 15
verdad, io le quiero confessar que todo el capitulo es del Concilio Ancyrano, i deme en todo el donde esté negado el ser los delitos de la Magia verdaderos i reales, como el dize, porque las palabras q̃ refiere no lo prueban, porque solo hablan de algunas mugeres supersticiosas, ibi, *Quædam sceleratæ mulieres*, i assi de antecedẽtes particulares, sacar conclusiones generales, no lo permiten los *Dialecticos.* † I estas tales se mandan cas- 16
tigar por hereges, no porque entienden que el demonio las puede lleuar corporalmente, sino porque creian que ellas iuan caualleras sobre ciertas

tas bestias, acompañando a Diana, diosa de la Gentilidad, o con Herodiade a passear el mundo en el peso de la noche, ibi. *credunt, ac profitentur se nocturnis horis cum Diana Dea Paganorum, vel cum Herodiade equitare super quasdam bestias, & multarum terrarum spatia in tempestæ noctis silentio*
17 *pertransire.* † I porque en creer esto estas mugeres, faltan de la fe, porque creen que ai Diana diosa de los Gentiles, i que Herodiade que está en el infierno, sale a correr con ellas la tierra, i q̃ los animales, en q̃ vã, son verdaderos, siẽdo de cuerpo elementar, formãdo por el demonio, justamente se mandan descomulgar, porque como luego se sigue; *Nam innumera multitudo hac falsa opinione deceptæ, hæc vera esse credunt, & credendo à recta fide deuiant, & errore Paganorum inuoluuntur, cum aliquid diuinitatis, aut numinis*
18 *extra vnum Deum arbitrentur.* † I assi a los que confessaren que el demonio los lleua corporalmente al delito, o a sus cõcilios, donde se cometen los mas feos, segun diximos *d. lib. 2. cap. 7. & 29. & 35.* se les ha de castigar, como a verdaderos delinquẽtes, que cometen delitos reales, corporales, i verdaderos, i no soñados, ni fingidos, aunque mas digan los hereges Ponzinibio, Vviero, Godelmano, Agrypa, Paracelso, i Bodino, de quien fue original lo dotrina que refiere el curioso, segun queda resuelto *d. cap. 33. ex num. 5. & lib. 3. cap. 13.*

19 I no contradizen a esto los exemplos que el curioso refiere de las que mandandoles en el santo Oficio, que se vnten con lo que suelen quãdo dizen que van a sus delitos, no hã ido corporalmente, sino quedandose adormecidas, porque esto sucede por dos causas, la vna de parte del demonio, el qual siendole mas vtil no lleuarlas, sino burlarlas, echandoles suẽño, lo haze, para persuadir a los juezes, que es falso lo que dellas se dize, la otra por parte de Dios, que permite, que los engañen, para cegarlos en su curiosidad, como lo dizen *Bart. Spina Maestro del sacro Palatio tract. de strigib. Castro de iusta heretic. punit. lib. 1. cap. 16. Andr. Cæsalpin. de inuestig. dæmon: cap. 20.* † Porque aunque el demonio no puede obligarse a el pacto 20
por ser criatura espiritual, superior a nosotros, quando le es mas vtil guardarlo, los haze, i las lleua quantas vezes quiere, i Dios se lo permite, sin q̃ le pese el cuerpo, ni otra cosa, pues puede mudar los montes, *D. August. lib. de natura dæmon. c. 5.* i quãdo le importa no lleuarlas, las burla, i se las dexa engañadas, i assi no las lleua quando estan en la carcel presas, porque dessea con su muerte sus almas, *Grilland. de sortileg. q. 7. num. fin. & q. 9. num. 1.* † i assi no niego io que 21
en sueños las pueda engañar, sino que no es cierto pensar que siempre las engaña: i quando las engaña, no es lleuando el espiritu solo, como el curioso quiere, porque mientras vno viue, no puede el espiritu desamparar a el cuerpo, pues aun en los diuinos extasis no sale el alma de el cuerpo, segun probê *lib. 2. cap. 19.* porque como dize Tertullian. lib. de anim. *dilirium est hanc licentiam animæ sine morte fugitiuæ.* † I si todos conta- 22
mos cuentos, que me dirá el curioso, de muchos Magos, i hechiceras, que se han hallado desnudos en carnes en medio de los montes, i paramos millares de leguas de sus tierras, a quien el demonio dexó por hazer burla dellos, o porque no duro mas el pacto, segun refieren *Ioan. Cæsarius lib. 10. miraculor. cap. 1. Cuman. in Lucerna Inquis. Sprenger. in Mall. p. 2.*

2. q. 3. Grilland. d. q. 7. num. 27. & 28. Remig. lib. 1. Dæmonolat. cap. 14. Spina de strigib. cap. 17. Maiol. tom. 2. dier. Canicul. colloq. 3.

23 I probar el curioso, que a las tales el demonio no las lleua corporalmẽte, porque dizen van conuertidas en aues: por cierto que es la illaciõ buena; siendo esto por vicio de la phantasia, pues puede el demonio hazerles que lo crean, i aun que lo parezcan, por medio del aire ambiẽte, que las cerca, o quitandolas de delante, i poniendo en su lugar las tales aues, o animales verdaderos, o phantasticos, formados de cuerpos elementares, segun lo probé *d. lib. 2. de Magia operat. cap. 16. de hominis in belluam degeneratione ex n. 3.*

24 I desta suerte fue lo que la antiguedad creió de los compañeros de Diomedes, que se conuirtieron en aues, porq̃ fuerõ ilusiones del demonio, como de los compañeros de Vlises en lechones, de los de Arcadia en lobos, de Philomena en aue, de Apuleio en Asno, de Antheon en cieruo, i otras mil transformaciones, que cuenta la Gentilidad, i aun el juez, que por tonto se conuirtio en piedra, Ouid. lib. 13. Metamorphos.

Certata lite Deorum
Ambraciam versumque vident sub imagine saxum.

25 I assi le confiesso io al curioso, que es disparate dezir, que estas entran en los aposentos por resquicios en forma de animales pequeños, i maior dezir, que a puerta cerrada, pero esto solo el curioso lo dize, porque io expressamẽte defiendo lo contrario, pues digo q̃ el demonio no puede mudar vn cabello de la cabeça de blanco en negro *d. c. 16. de hominis iubell. degen.* ni atenuar el cuerpo humano, para q̃ enrre por los resquicios, quantomas hazerlo inuesible, porque todo esto pende de el vicio de la phantasia, segun dixe *dict. lib. 2. cap. 15. de sensus deception. ex n. 19.* † Lo que en esto haze es (quando corporalmente los lleua) ir delante, i abrir la puerta, o la pared, i entrarlas por ella, i despues boluer a cerrarla, i persuadirles que entraron por los resquicios de la pared, o puerta cerrada; i hazelas inuesibles, condensando el aire medio, para que no las vean los del aposento, segun dixe en el Appendice del cap. 34. *de translat. corporal. num.* 8. porque como dixo Vergil. Aeneid. 1. 26

At Venus obscuro gradiẽtes aerë sepsit,
Et multo nebulæ circũ Dea fundit amictu,
Cernere ne quis eos, ne quis contingere posset.

I no por esto quiero confessarle a el curioso, el ser lo demas assi, como el dize, de las hechiceras, que causen tempestades, porque por medio de el pacto lo pueden hazer, concurriendo el demonio, a quien es possible (permitiendolo Dios) leuantar qualesquier tormentas, i tempestades en los elementos, aguas, truenos, granizos, i fuegos, segun consta de las sagradas letras, *Iob. cap. 1. & 2.* porque como dize el text. in cap. sciendum 26. q. 3. *dæmon in aeris affectione sibi nota, nobis ignota futuras præuidet tempestates.* † I no obsta lo que dixo mi Seneca, porque aunque es verdad, q̃ el demonio no puede excitar los vapores, para formar las tempestades, puede los ia excitados, lleuarlos donde quisiere, porque esto no excede a su naturaleza, cap. nec mirum d. 26. q. 5. *elementa concutiunt*: i assi dixo la l. eorũ C. de malefic. & mathemat. *ne maturis vindemijs metuentur imbres,* 27 28

bres, aut ventis, grandinis, & lapidatio
ne quaterentur. †Lo qual en aquel tiē-
29 po no se ignoró en la Gentilidad, ni
oi lo duda nadie q̄ tenga juizio, pues
vemos que la Iglesia se arma de ora-
ciones, i exorcismos contra las tem-
pestades excitadas por los demonios,
como cosa cierta i verdadera, segun
tengo probado en el *lib. 2. c. 12. de Ma*
gorum iactantia circa orbes cœlestes, &
elem. ex n. 8. porque como dize Luca
no tio del dicho Seneca, lib. 6. Farsal.

Torpuit, & præceps audito carmine
mundus
Axibus, & rapidis impulsus Iupiter
vrgens,
Miratur non ire polos, tunc ōmnia com
plent,
Imbribus, &c.

30 ¶ I pensar el curioso, que por q̄ la
enfermedad, o salud cōsista en la ma
la, o buena conueniencia de humo-
res, que no la podra el demonio cau-
sar; es tan grande desuario, aunque lo
diga Auicena, que si porfiasse, de cu-
rioso daria en herege, porq̄ es contra
la sagrada Escritura, donde vemos q̄
el demonio le causó a Iob tan grāde
enfermedad, que lo puso en vn mula
dar, cubierto de pies a cabeça, *Iob. c.*
2. i en el Euangelio mil exēplos des-
tos, *D. Marc. c. 9. Mat. 17. Luc. 8. & 13.*
31 †I assi Auicena sino supo mas por ca-
recer de nuestra santa Fe, no es tan
culpable como el curioso, que en me
dio de España, i a vista de su Mages-
tad, i en su Corte, donde resplandece
nuestra sagrada Religiō, publique de-
satinos como estos contra la mesma
verdad del Euangelio, i de la sagrada
Escritura, i de toda la philosophia, se-
gun que largamente le probé *cap. 36.*
de maleficio hostili, quo homin. solus & vi
32 *ta infect. ex n. 3.* †Pues si la enferme-
dad consiste de la destemplança de
humores, i esta la puede causar qual-
quier airecillo, mucho mejor el de-
monio, pues no ai poder en la tier-
ra, que se le iguale, Iob. cap. 41. *Non*
est potestas, quæ comparetur ei super ter-
ram, qui factus est vt nullum timeat.
†Pues quando quiera vsar de causas 33
naturales, podra mejor que todos
los Chimicos sacar sin alambiques
las quintas essencias de todas las ier-
uas, i plantas venenosas, i aplicarlas
al paciente, harto mejor que ningun
fisico, i assi causarles muerte, o enfer
medad, i sino inficionar el aire, co-
mo en tiempo de peste, i por si solo,
como lo notaron *san August. lib. de*
natur. dæmon. santo Thom. p. 2. q. 1. art.
14. que no se le escondio a nuestro
Lucano, lib. 6. Farsal.

Mens hausti nulla sanie polluta veneni
Excantata periit.

Sin que para nada desto le obligue 34
el pacto, como el curioso quiere, ni
la fuerça de las palabras, ni encan-
tos, ni las demas borracheras, de que
vsan los hechiceros, porque de to-
das ellas el demonio se rie, e io, de q̄
el curioso lo crea, por ser tan gran de
satino, como lo dexo probado, *lib. 2.*
cap. 6. i assi la sagrada Escriptura, ha-
ziendo burla de semejante desuario,
le dize por Iob, cap. 40. *Nunc quid fe-*
cit tecum pactum, vt accipias eum quasi
seruum sempiternum? †Esto si, que no es
verdad, que no el ser los delitos de 35
la Magia reales, i verdaderos, para
imputarme, que saco libros dellos,
como de cosa soñada, pues no ai
Santo del viejo, o nueuo Testamen
to, que poco, o mucho dexe de to-
carlos, ni hombre docto, que no
aia dado su puntada, no como co-
sa soñada, i fingida, sino real, i ver-
dadera, a quien se castiga en esta vi-
da con pena de muerte natural, i en
la

la otra con fuego eterno, segun lo probamos *lib. 3. de criminis punit. cap. 13.*

35 †Lo que el curioso estraña, no es los delitos en que interuiene pacto con el demonio, pues tanto los procura saluar: lo que estraña es el castigo, sino la disposicion, que como nueua le puede hazer mal cuerpo, almenos no podra negar, que ia que el demonio no me dexó acabarla, que no le he reglado el papel, para que pueda impugnarla, sino condena esto por peor, aunque le suceda lo que a Midas con Orpheo. † I no piense, q̃ porque la Magia segũda está cõdenada, q̃ por esso sus delitos sõ simulados, i fingidos, porq̃ es mentira, que antes por

36 ser ciertos, i verdaderos se prohiben, i no ai Concilio, ni autor clasico, que sienta lo contrario, ni la Bula de Sixto V. tiene algo en su fauor, i para q̃ no redude della, esta es la version impressa, que en aquel tiempo se hizo por mandado del santo Oficio, para publicarla, porque si acaso viniere a sus manos, ia que no a sus oidos, se reduzga, i no sea de los q̃ dixerõ, Mach. 1. c. 2. *Moriamur in simplicitate nostra.*

SIXTO OBISPO SIERVO de los sieruos de Dios, para memoria perpetua.

37 EL Criador del Cielo, i la tierra Dios en quien solo Omnipotente creemos con el coraçon para justicia, i con la boca confessamos para salud, aunque al hombre que crio a su imagen, i semejança aia dado entendimiento, que no solo con la diuina lumbre de la Fé ilustrado conociesse aquellos misterios que son maiores à la inteligencia humana; mas tambiẽ cõ la fuerça de su naturaleza, aunque con gran trabajo inuestigasse, i entendiesse mui auentajadas cosas. Mas para que la soberuia del animal hõbre no supiesse demasiado, antes temiesse, i la inmensa Magestad de su Criador prostrado en tierra adorasse, reseruó para si solo la sciencia, i el conocimiento de las cosas que están por venir. Porque solo el mismo es, a cuios ojos estàn desnudas, i descubiertas las cosas todas; i penetra los intimos pensamientos de los hombres, i las acciones que se siguen dellos está mirando, solo el que llama las que no son, como aquellas que son, i todas las cosas tiene presentes, i delante de los ojos, i solo aquel finalmente que las cosas todas, i cada vna por si, de todas las que en el discurso de todo tiempo, i en las edades de los siglos han de ser, desde la eternidad toda las conoce, i cõ admirable prouidencia las dispuso. Las quales cosas no solo la imbecillidad del entẽdimiento humano ignora, mas los demonios mismos no pueden alcançarlas. Por lo qual el Espiritu Sãto haze burla de la falsedad de los Idolos en anũciar lo que está por venir, i la flaqueza, i vanidad de aquellos que los adorauan, diziendo por Esaias aquellas palabras. Anunciad las cosas que están por venir, i sabremos que vosotros sois Dioses. I en el nueuo testamento Christo nuestro Señor la pregunta de sus discipulos codiciosos en demasia de inquirir las cosas que estauan por venir, rechaçó con aquella tan graue respuesta, con la qual tambien se reprime la curiosidad de los fieles todos, diziendo. No es vuestro saber los tiempos, ó los momentos que el Padre puso en su poder. I para lo que es conocer antes los acaecimientos que han de suceder, ó los casos fortuitos, fuera de aquelllos sucessos, que necessaria

C

ſariamente, o muchas vezes de las cauſas naturales prouienen, los quales no pertenecen a la diuinacion, no ai artes, ni diciplinas, que lo alcancen, i las que ai, ſon engañoſas, i vanas, introduzidas por la aſtucia de malos bombres, i por los engaños de los demonios, de cuia obra, conſejo, i aiuda prouiene toda diuinacion, ora ſea, que para manifeſtar las coſas por venir expreſſamente los llamen, ora los miſmos por ſu maldad, i aborrecimiento que tienen con el linage humano, ocultamente, i ſin que ſea de la intencion del hombre, ſe inxieran, i entremetan a las inquiſiciones vanas de las que eſtan por venir, para que las almas de los hombres, con las pernicioſas vanidades, i engañoſa diuinacion de las coſas por venir, ſe enlazen, i en todo genero de maldad ſe deprauen. Las quales coſas ſon a ellos conocidas, no por alguna diuinidad, o por alguna ciencia de las coſas por venir, mas por vna agudeza de ſu natural tan ſutil, i por otros modos, que el entender de los hombres, que es mas corto, no los alcança, por lo qual no deue alguno tener duda, que en ſemejante inquiſicion, i pretendido conocimiento de las coſas por venir, i caſos fortuitos, ſe mezcla engañoſamente la obra del demonio, para q̄ con ſuarte, i engaños aparte a los hōbres del camino de la ſalud, i los enrede en el lazo de ſu condenacion. I con eſtas coſas de la manera que dezimos, algunos ſin atenderlas fiel, i religioſamente, como deuian, antes buſcando en ellas curioſidad, grauemente ofenden a Dios, errando ellos, i traiendo a otros en errores. I tales ſon, i en ellos los primeros los Aſtrologos, dichos antiguamente Mathematicos, los Genethliacos, i Planetarios, los quales profeſſando la vana ciencia de las eſtrellas, i de los aſtros, i pretendiendo con gran oſadia preuenir la ordenacion de la diuina diſpoſicion, que a ſu tiempo ha de ſer reuelada, miden por mouimiento de los aſtros, i curſo de las eſtrellas, los nacimientos i genituras de los hombres, i juzgan no ſolo las coſas por venir, mas las preſentes, i paſſadas, que ſon encubiertas, i del punto en que nace el muchacho, o de aquel dia de ſu nacimiento, o de otra vaniſsima obſeruacion, i cuenta de tiempos i momentos del eſtado de cada vno, de la condicion, i curſo de la vida, de las honras, riquezas, i ſuceſsion, de la ſalud, muerte, caminos, deſafios, enemiſtades, carceles, muertes, contraſtes varios, i de otros caſos, i ſuceſſos, aſsi proſperos, como aduerſos preſumen temerariamente a adeuinar, juzgar, i afirmarſe en ello no ſin peligro grande de error, i de infidelidad, pues S. Auguſtin luz principal de la Igleſia, afirma que preuarica de la Chriſtiana Fè, i del baptiſmo, el que mira eſtas coſas, i atiende, el que cree, o admite en ſu caſa los que tratan dellas, i el que los pregunta. I aſsi con razon el Apoſtol arguie, i reprehende a los que hazian eſto, diziendo: Andais mirando los dias, los meſes, los tiempos, i los años? temoos que a caſo no aya con voſotros trabajado ſin prouecho. Eſtos pues tan liuianos i tā temerarios hombres, en miſerable ruina ſuia de ſus almas, en graue eſcandalo de los Fieles, i en detrimēto de la Fé Criſtiana los acaecimientos, q̄ han de ſer de las coſas quādo an de ſuceder proſperas, o aduerſas, los humanos actos, i ſi-

i finalmenre las cosas que dependē dela voluntad libre de los hombres atribuiē a los Astros, ia las estrellas, i danles tanto poder, tanta fuerça, virtud, i eficacia para significar lo que está por venir, i de inclinar a lo que antes se conoce, de tal manera, que aia de suceder assi necessariamē te, por lo qual no dudan de preciarse publicamente, i tomar para si los juizios, i pronosticos de todas las cosas, conociendolas, i diziendolas antes que sean. Con las quales cosas muchos rudos, e imperitos, i otros que son faciles en creer, i son imprudentes les dan tanto credito, que entienden sin duda ha de suceder, i lo esperan todo quanto desta manera se ha dicho en los juizios, i diuinaciones, la qual mentira, i temeridad de los maestros, i credulidad de los miserables discipulos deue llorarse, pues amonestados con las diuinas letras no entienden la dignidad del hombre, a quien los cielos, i las estrellas, i las clarissimas luzes del cielo, el sol, i la luna, disponiendolo Dios assi, no mandan, antes le siruen; que assi amonestaua Moyses al pueblo de Dios, para que no caiesse en semejāte error, diziendo; no sea que leuantando los ojos al cielo, veas el sol, i la luna, i todas las estrellas del cielo, i lleuado del error adores lo que crió el Señor Dios tuio en ministerio de todas las gentes que estan debaxo del cielo. I que ai que espantarnos de que las estrellas situan al hombre? por ventura los Angeles, inteligencias nobilissimas no son todos administratorios espiritus, embiados en ministerio por aquellos que reciben la herencia de la salud? Porque las racionales ouejas ama Dios tanto, que no solo ordenó Obispos (como san Ambrosio dize) para defender el rebaño, mas los Angeles señaló, para lo mismo. Tambien san Hieronymo dixo en estremo bien. Grande es la dignidad de las almas, pues cada vna tiene desde el punto de su nacimiento diputado vn Angel que la guarde. I si los Angeles guardan los hombres, que pueden contra la guarda dellos hazer las estrellas, que con los mismos Angeles en ninguna manera pueden ser comparadas? i no es de oluidar en este lugar la sentencia del gran doctor de la Iglesia, i santissimo Pontifice Gregorio Magno, el qual con gran peso de palabras, i de razones confuta los Priscilianistas hereges, que pensauan nacia cada vno de los hombres debaxo de la ordenacion de las estrellas. No passe tal por pensamiento (dize el santo) a los fieles que digan ser alguna cosa el hado, porque esta vida del hombre, solo el que la crió la gouierna, que no fue hecho el hombre por las estrellas, sino las estrellas por el hombre; i si la estrella se dize que es el hado del hombre, ia el hombre se diria estar sujeto al proprio ministerio suio. Oxala estos hombres sin juizio supiessen, i entendiessen, i obedeciessen los consejor de Dios, que dize en el Leuitico: No vais a los Magos, ni pregunteis algo a los Arialos, para ensuziaros por ellos, que no procurarian inquirirr con tanta diligencia las cosas que destierra, i condena la verdadera piedad Christiana, ni se dexarian tan miserablemente engañar, i enlazar con ellas. Ai tambien vnos hombres vanos, i curiosos, o impios, i sin religion, que el conocimiento de las cosas por venir, i de otras ocultas procuran con tanta demasia, que no reparan, en que por inuestigar, i conocer estas cosas, in-

 curren

currẽ de muchas maneras en ofenſa de la diuina lei. Porq̃ vnos ſedan a ſa Geomancia, Hydromãcia, Aeromãncia, Pyromãcia, Onomãcia, Chyromãcia, Necromancia, i otros ſortilegios, i ſuperſticiones en cõpañia, por lo menos oculta, o tacito concierto de los demonios, vſando tambien de las ſuertes de los dados, o de arrojar las habas, i los granos de trigo. I otros reteniendo algunas reliquias de la antigua, deſecha, i poſtrada idolatria con la vitoria de la Cruz, tratan de diuinar con algunos agueros, o Auſpicios, i ſemejantes ſeñales, i obſeruaciones vanas. Ai tambien otros, que hazen concierto con la muerte, i pacto con el infierno, que para deſcubrir coſas ocultas, como hallar teſoros, o para hazer otras maldades, haziendo expreſſo pacto con el demonio, en manifieſto daño de ſus almas, interuiniendo malditas encantaciones, inſtrumentos, i hechicerias de la arte Magica, eſcriuen circulos i characteres diabolicos, inuocan los demonios, o los conſultan, i piden reſpueſtas, o las admiten, hazenles oracion, i con incienſo, i otras coſas los incienſan, hazen otros ſacrificios, encienden candelas, o ſacrilegamente vſan mal de las coſas ſagradas, Sacramentos, o ſacramentales, hazen adoraciones, i genuflecciones, i otros oficios de gran impiedad, atribuienles culto, i reuerencia, o fabrican, o hazen fabricar algũ anillo, eſpejo, o pequeñas taças, para atar, i encerrar (como pienſan) los demonios, para conſultarlos, i tener reſpueſtas de ellos. Otros demas deſto, procuran en los cuerpos poſſeidos de los demonios, o en las mugeres lymphaticas, i phanaticas ſaber coſas por venir, o caſos, i ſucceſſos ſecretos, i con razon de aquellos, a quien el Señor en el Euangelio mandó callar, tienen vanas, i mentiroſas reſpueſtas. Ai tambien otros Preſtigiatores, i de ordinario vnas mugercillas dadas a ſuperſticion, que en vnas taças, o vaſos de vidrio llenos de agua, o en eſpejo encendidas velas benditas en nombre del Angel ſanto, i blanco, adorando humildes al ſembrador de todos los males, el diablo, o en las vnas, o en la palma de las manos vntadas tambien a vezes con azeite al miſmo fabricador de los engaños, hazen oracion, para que deſta manera les mueſtre las coſas por venir, o ſecretas en algunas figuras, o aparentes imagines, o viſiones phantaſticas, o del miſmo padre de la mentira el diablo, con otras encantaciones, i varias obſeruaciones, ſuperſticioſas inquieren de las coſas por venir la verdad, i la pretenden dezir a otras, de los quales todos que auemos nombrado, ſiendo vna miſma la impiedad, ſe vee vn miſmo fin, pues al cabo ſe hallan miſerablemente engañados, i burlados con los preſtigios, i artes del demonio los que hazen la diuinacion, i los que la procuran, ſiendo pues proprio de Dios conocer antes que ſean los ſucceſſos de las coſas en ellas miſmas, ſigueſe neceſſariamente, que los Aſtrologos, i los demas que auemos dicho, que ſin reuelarlo Dios, ſe atreuen a dezir antes, i conocer las coſas, injuſtamente, i ſin verguença toman para ſi, i vſurpan lo que es de Dios. I deſta manera dandole ſin razon a las criaturas lo que es de Dios, la diuina Mageſtad ſe ofende grauemente, la entereza de la ſancta Fé es violada, i a las almas redemidas

midas cõ la preciosa sangre de Christo, pestilencia, i destruicion se les allega. I es asi que por las reglas del indice de los libros prohibidos, hecho por Decreto del sagrado Concilio general de Trento, entre las demas cosas se les encarga a los Obispos proueã cõ diligencia q̃ no se leã, ni se tengan semejantes libros de Astrologia judiciaria, tratados, ó indices, que de los futuros contingentes, sucessos, casos fortuitos, ó aquellas acciones que dependen de la voluntad del hombre, osan afirmar que alguna cosa à de ser cierta, permitiẽdo se los juizios, i obseruaciones naturales que para aiudar a la nauegacion, agricultura, ó al arte de Medicina se han escrito. Mas los libros todos de Geomancia, Hydromancia, Chyromancia, Nicromancia, ó aquellos en que se contienen sortilegios, hechizerias, agueros, auspicios, encãtaciones del arte Magica, procurasen quitarlos del todo, y deshazerlos. Mas con todo esto a la extirpacion de los errores, corruptelas, delictos, y abusos, no se á proueido, de manera que en algunos lugares, i cerca de algunos dexe de auerse cõseruado, i con curiosidad permanezcan, descubriendose cada dia, quan lleno està todo con las traiciones del diablo, de diuinaciones, sortilegios, i varias supersticiones. Por tanto nosotros que por el cargo del Pastoral oficio deuemos guardar inuiolada la integridad de la Fè, i cõ entrañas de caridad de Padre, desseamos mirar por la salud de las almas, quanto aiudandonos la diuina gracia podemos condenando, i reprouãdo todo genero de diuinaciones, que siendo autor el diablo, para engaño de los fieles se suelen hazer de los ia dichos curiosos, i perdidos hombres. Desseando sin esto que aquella santa simplicidad de la Christiana religion, principalmẽte del summo poder del criador Dios, de su sabiduria, i prouidencia, se conserue entera sin corrupcion de algun error. I queriẽdo ocurrir a la falsa credulidad, i al detestable estudio de semejantes ilicitas diuinaciones, i supersticiones, i a las maldades, i suziedades detestables, para que del Christiano pueblo se pueda dezir lo que del antiguo pueblo de Dios està escrito, no ai Aguero en Iacob, ni ai diuinacion en Israel. Por esta constitucion que para siempre à de valer, por autoridad Apostolica estatuimos, i mandamos, q̃ asi cõtra los Astrologos, Mathematicos, i otros qualesquier de la secta judiciaria, que de aqui adelante exercitaren el arte de la Astrologia, sino es cerca de la agricultura, nauegacion, i cosas de medicina: I contra los que echan juizios, natiuidades de los hombres, en los quales se atreuẽ à afirmar, que á de suceder alguna cosa de los que son sucessos por venir contingentes, i casos fortuitos, ó acciones que dependen de la voluntad del hombre, aunque ellos digan, i protesten que no lo afirman de cierto, contra estos hombres, ó mugeres, que las sobredichas condenadas, vanas, engañadoras, i perniciosas artes, ó sciencias de diuinar, exercitan, professan, enseñan, ó deprenden, i los que semejantes ilicitas diuinaciones, sortilegios, supersticiones, hechizerias, encantaciones, i las ia dichas maldades, i delictos como auemos dicho hazen, ó en ellas de qualquier manera se entremeten de qualquier dignidad, grado, ó condicion que sean, asi a los Obispos, i prelados, superiores, i otros Ordinarios d̃ los lugares, como tãbiẽ los Inquisidores de la heretica prauedad, q̃ dõde quiera estã diputados, aũ

que en muchos destos casos no procedian antes, o no podian proceder con diligencia, hagan inquisicion, i procedan, i los castiguen seueramente con las penas Canonicas, i las demas que les pareciere, prohibiendo todos, i qualesquier libros, obras, tratados de esta judiciaria Astrologia, Geomancia, Hydromancia, Aeromancia, Pyromancia, Onomancia, Chyromancia, Necromancia arte Magica. I aquellos, en que aia sortilegios, hechizerias, agueros, auspicios, malditas encantaciones, i supersticiones en el dicho indice vedados, debaxo de las censuras i penas en el contenidas leerse de qualesquier Christianos, o de alguna manera detenerlos, deuiendo darlos a los Obispos, i a los Ordinarios de los lugares, o presentarlos, i consignarlos a los dichos Inquisidores. I sin esto por la misma autoridad estatuimos, i mandamos que contra los que a sabiendas leen, o retienen los dichos libros desta manera, o aquellos en que se contienen teles cosas, por el semejãte los mismos Inquisidores libre, i licitamente procedan, i puedan proceder, apremiar, i castigar con deuidas penas, sin que estoruen constituciones, i ordenaciones Apostolicas, i las demas, que contrarias sean. I para que mas facilmente las presentes letras vengan a la noticia comun de todos, mandamos que se fixen, o cuelguen en las puertas de las Iglesias de S. Iuan Laterano, i del Principe de los Apostoles en Roma, i en Campo de Flora, i quitadas estas, se pongan sus traslados, i se dexen fixos en los mismos lugares. I demas desto, a todos, i a cada vno de los venerables hermanos nuestros Patriarcas, Primados Arçobispos, Obispos, Ordinarios de los lugares, i Prelados, i a los Inquisidores de la heretica prauedad de qualquier parte, por estos escritos cometemos, i en virtud de santa obediencia, con toda fuerça mandámos que por si, o por otros estas mismas letras despues que las aian recebido, o tuuieren noticia dellas, en cada vna de sus Iglesias parrochiales estando junto el pueblo para los diuinos oficios, i de alli adelante vna vez en el año, i las demas todas que les pareciere que conuiene las publiquen, i hagan publicar en lengua vulgar. I porque seria dificultoso que las presentes letras se puedan lleuar a cada vno de los lugares donde se les ha de dar fe, queremós que a sus traslados, aunque sean impressos, con subscripcion de mano de algun notario publico, i selladas con el sello pequeño de la santa Romana, i vniuersal Inquisicion, o de algun Prelado, o de la Curia Eclesiastica, se les dé en todo en juizio i fuera del, la misma fe en qualquier parte que se mostrare, q̃ se diera a las mismas letras originales si fuessen exhibidas, o mostradas. A ninguno pues sea licito esta pagina de nuestros estatutos, mandatos, prohibicion, jussion, comission, i voluntad, romper, o ir contra ella con temeraria osadia, i si alguno presumiere de atentarlo, sepa que incurrirà en la indignacion de Dios omnipotente, i de los bienauenturados Apostoles S. Pedro, i S. Pablo. Dadas en Roma en S. Pedro, año de la Encarnacion del Señor de mil i quiniẽtos i ochenta i seis, a cinco de Enero, año primero de nuestro Pontificado.

H. Prodat.

Io. Baptista Canobio.

CAP. III. *De la fuerça de las Eſtrellas en las coſas inferiores.*

LA tercera aduer-
tencia bien auia que
1 reſponder a vna blaſ-
femia tan calificada
como en ella ſe defiē-
de contra la ſumma bondad de Dios
nueſtro Señor, haziendole autor de
todas nueſtras obras, aſsi malas co-
mo buenas, porque eſta es opinion o-
riginal de Martin Lutero, Ioan de
Hus, Vvitcleph, Hieronymo Praga,
i otros herejes de Francia, i Alema-
nia, que la fundan, i apoian en los
meſmos lugares de la Eſcritura, que
el curioſo cita mal entendidos, por-
que como dize el Principe de la Igle
ſia S. Pedro Canon. 2. cap. 3. *In qui-
bus ſunt quædam intellectu difficilia, quæ
indocti, & inſtabiles deprauant, ſicut, et*
2 *cæteras ſcripturas ad ſuā ipſorū perditio-
nē.* † os impurū, ó lingua ſtipitus erra
dicāda! Deus noſtrorū ſcelerū author
eſt? omuteſce blaſpheme, quia ne-
mo ſane te ipſo miſerabilior eſt, qui
tāta in Deum inſectaris blaſphemia
vt illum facias authorem omnium
flagitiorum, nam quid magis execrā
dum cogitari poteſt, quā quod Deus
Optimus Maximus, quē Paulus velle
teſtatur. *Omnes homines ſaluos fieri:* co-
gat eoſdem adulteros eſſe, & ſacrile-
3 gos? † Nihil poteſt inſanius dici, nā
D. Paul ad Theſalon. 1. cap. 4. *Hæc
est voluntas Dei,* reliquit ſcriptam, *iu-
ſtificatio veſtra* : & Dauid Pſalm. 5.
Mane aſtabo tibi, & videbo quoniam nō
4 *Deus volens iniquitatem tu es.* † Porque
ſi el ſer buenos, ó malos no pendieſſe
de nueſtra voluntad, ſino ſolo de la
predeſtinacion, como quiere el cu-
rioſo, ó el hereje por mejor dezir, fue
ra injuſticia condenar a vnos, i ſaluar
a otros, lo qual es blaſphemia darlo
en Dios ſumma bondad, en quien ni
el Iudio ſu enemigo, ni los falſos teſ-
tigos hallaron que reprehender cita-
dos para ello apud *D. Matth. cap. 21.
& 26. D. Marc. cap. 24.*
¶ Todo eſto nace de la heregia, i 5
error de los Manicheos, que afirman
que cō el pecado de Adan perdimos
el libre aluedrio: pero conuencenſe
eſtos herejes facilmente Geneſ. cap.
4. *Non ne ſi bene egeris, recipies: ſin autē
male, ſtatim in foribus peccatū tuum ade-
rit? Sed ſub te erit appetitus eius, & tu
dominaberis illius.* † I aſsi dixo Dios 6
en la ſegūda lei que dio a ſu pueblo,
Deuter. cap. 30. *Conſidera, quod hodie
propoſuerim in conſpectu tuo vitam, &
bonum, & è cōtrario mortem, & malum,
vt diligas Dñm Deum tuum, &c. Sin au-
tem auerſum fuerit cor tuum, & audire
nolueris, atque errore deceptus adoraberis
Deos alienos, & ſeruieris eis, prædico tibi
hodie quod pereas.* † I el Santo Ioſue 7
caudillo del pueblo de Dios, hablan-
do con el, les dize deſta ſuerte en el li
bro de los Iuezes, cap. 24. *Sim autem
malum vobis videtur, vt Domino ſeruia-
tis, optio vobis detur, eligite hodie, quod
placet, cui ſeruire potiſsimum debeatis,
vtrum Dijs, quibus ſeruierunt Patres ve-
ſtri in Meſopotamia, an Dijs Amorrhæo-
rum in quorum terra habitatis.* † I Ieſus 8
hijo de Sirach, en el Eccleſiaſt. cap.
15. *Appoſuit tibi aquam, & ignem; ad
quod volueris porrige manum tuam: ante
hominem vita, & mors: bonum, & ma-
lum, quod placuerit ei dabitur illi.* † I no 9
por eſſo negamos los meritos de la
gracia, como hizierō los Pelagianos,
ni la fuerça de los auxilios, porque na
da deſto quita el libre aluedrio, pues
Dios no nos fuerça la voluntad, ſino
la fauorece para que correſponda cō
la

la abocacion, S. Hieron. contra Pe-
lasgian.epist. 13. *Conditi sumus liberi ar*
bitrij, sed ipsum liberum arbitrium Dei
10 *nititur auxilium.* † Porque Dios es de
cuias manos recebimos todos los
bienes, *Ecclesiast. cap.*1. I desseando q̃
todos nos saluemos, acude a nuestro
remedio con mas, ó menos efficazes
auxilios, segun su diuina voluntad, sin
que de nuestra parte merezcamos el
mas minimo de todos, segun el Apo
stol *ad Rom. cap.*11. *ad Ephes.*2. *ad Tit.*3.
11 † Pero de tal suerte, que aunque en
los auxilios eficientes de necessi-
dad correspondemos a la aboca-
ció como San Pablo, no le priua del
libre aluedrio, sino lo inclina, i dispo-
ne para que ame el bien, i huiga el
mal, *Ecclesiast. d. cap.* 15. *Quod placue-*
12 *rit dabitur illi.* † I porque esta aboca-
cion es tan eficaz que la voluntad no
quiere hazer otra cosa sino lo q̃ Dios
le inspira, piensa el hereje, que la fuer
ça, i que solo penden de la de Dios
todas sus obras, estando en su mano
la eleccion, *Apostol. Corinth.*1. *cap.*3.
13 *&* 7. † Nam liberum arbitrium coo-
peratur gratia Dei. *Reg.*1. *cap.*7. *Para-*
*lipom.*2. *cap.*12. *Psalm.*9. *&* 72. *Prouerb.*
16. *Eccles.*2. *Esai. cap.*1. *&* 40. *Hierem.*
3. *&* 4. 7. 25. *&* 26. *Ezech.*18. *&* 33.
*Zacha.*1. *Matth.* 3. *&* 11. *Marc.*1. *Luc.*
3. *Ioan.*7. *Acta Apost.*3. 8. *&* 9. *Apo-*
*stol. ad Rom.*10. *ad Ephes.*5. *ad Philip.*2.
& 4. *ad Colocens.*1. *ad Thimoth.* 4. *ad*
Tit. 2. *ad Habreos* 4.
14 ¶ I como en todas nuestras obras tẽ
gamos siempre libre el aluedrio, po-
demos resistir a la inspiració de Dios,
i hazer lo que nos inclina la carne,
mediante la influencia de las estre-
llas, a que está sugeto el cuerpo, co-
mo todas las demas cosas inferiores,
que es lo que io digo en el lugar que
el curioso me impugna falto del co-
15 nocimiento desta verdad. † Siendo
cierto que la carne contradize a el
espiritu: I que muchas vezes sale ven
cedora, i no solo con los malos (que
esso es de ordinario) sino con los jus-
tos, i buenos, de suerte que hazemos
lo que ella quiere, aunque sepamos q̃
es malo, como de si lo afirma S. Pa-
blo ad Roman. cap. 7. *Non enim quod*
volo bonum, hoc facio: sed quod nolo ma-
lum hoc ago. † Porque es poderosa la 16
carne a contradezir al espiritu, i aun
a el mesmo Dios, pues muchas vezes
nos llama, i nosotros no queremos
oir, segũ su diuina Magestad se quexa
por San Matheo cap. 23. *Hierusalem,*
quæ occidis Prophetas, & lapidas eos,
qui ad te missi sunt, quotiens volui congre
gare filios tuos quemadmodum galina cõ-
gregat pullos suos sub alis, & noluisti?
† I si esto lo puede hazer la carne por 17
si sola quanto mejor lo hará instiga-
da con la influencia de las estrellas?
pues nacemos debaxo dellas, y esta-
mos sugetos á su influẽcia como cria
turas inferiores, no porque nos pue-
dan forçar, sino irritar, i commober
la concupiscible, i esta resistir las ins-
piraciones de Dios, segun el Apostol
ad Galat. cap. 5. *Nam caro concupiscit*
aduersus spiritum; † Arrastrando la vo 18
luntad tras si, que aunque potẽcia del
alma, por la mala vecindad del cuer-
po, se suele contaminar, Sapient. cap.
9. *Corpus quod corrumpitur agrabat ani-*
mam. Porque como dize el Apostol
cap.. *Habemus thesaurum istud vasibus*
fictilibus.
I sentado esto por llano, i verda- 19
dero, como lo es, no obstan los funda
mentos de contrario, porque al lugar
de *Hierem. cap.* 10. se responde, que
alli el Propheta habla de la destrui-
cion de su ciudad, que hizieron los de
Babylonia, por los pecados de los Iu-
dies: *Vox auditionis ecce venit, & com-*
motio magna de terra Aquilonis, &c.

ponat

20 *ponat ciuitatem Iuda in solitudinem.* † I
asi dize mui bien, que no es aca-
so, ni por sola su voluntad, sino por
castigo de sus pecados, guiandolo, i
mouiendolo Dios, *scio Domine quo-
niam non est hominis via eius*, hoc est
non proprio venit instinctu, sed per
te cuius benignitatem offendimus,
& vt Hieronymi verbis vtar, *non est
eorum fortitudinis, sed nostri meriti, &*
21 *indignationis tuæ.* †Quod siue de Baby
lonijs dictum intelligas, nẽpé, quod
diuino instinctu contra Iudæos acce-
sissent, nihil tamen fecerunt nisi spõ
te sua; siue de Iudæis quod Iustitiæ
viam incedere nequirent nisi castiga
ti, ad id enim semper præmitendum
est liberum arbitrium eis fuisse.

22 I tampoco obsta el lugar de *S.
Matth. cap.* 6. porque aunque ningu
na cosa sucede sin la voluntad de
Dios, como dueño que es de todas
ellas, no por esso suceden de neces-
sidad, porque la diuina prouiden-
cia no quita los futuros contingen-
tes, como lo prueua el Obispo i mar-
tir *Ioan. Roffense contra las assertiones*
23 *de Luthero art.* 36. † I lo de S. Ioan c.
15. *sine me nihil potestis facere*, no se
entiende del libre aluedrio, sino de
las acciones humanas, que no son
nada sin Dios, segun lo explica san
Pablo ad Galat. cap. 6. *In Christo
Iesu neque circuncisio aliquid valet, ne-*
24 *que præputium, sed noua creatura.* †Por-
que como dize el mesmo san Pablo
Corinth. 1. cap. 13. *Si habuero prophe-
tiam, & nouero mysteria omnia, & om-
nem scientiam, etsi habuero omnem fi-
dem, ita vt montes transferam, chari-*
25 *tatem autẽ non habuero, nihil sum.* †Por
que todas las obras que no van diri-
gidas en Dios, no son nada, porque
no tienen meritos, i asi dize, que sin
el no podemos hazer nada, i este es
el setido del Euangelio, porque abia
dicho, *Sicut palmes non potest facere fru-
ctum a se ipso, nisi manserit in vite, sic
ne vos, nisi in me manseritis.*

I no obsta asi mismo el lugar de 26
los Prouerbios *cap.* 16. porque aun-
que Dios rija, i guie nuestras accio-
nes, no por esso nos quita el libre al-
uedrio, sino lo ilustra, para que nos
apartemos del mal, i sigamos el biẽ,
segun lo dize por el Propheta Osseas
cap. 13. *Perditio tua ex te Israel, tantum
modo in me auxilium tuum.* †Porque to 27
dos nuestros pensamientos son ma-
los *Gen. cap.* 6. & 8. si Dios con su bõ
dad no los rige, i endereça; como o-
bras de hombres, de quien dize san
Pablo ad Roman. cap. 8. *prudentia
carnis mors est, & inimica Deo.* † I as- 28
si vemos q̃ los hermanos de Ioseph,
auiendo tratado de matarlo, no lo
hizieron, no porque Dios les forças-
se la voluntad, sino porque median-
te sus inspiraciones mudaron de pa-
recer, como lo dize el mesmo Io-
seph Genes. cap. . . . . *Vos cogitastis de
me malum, sed Deus vertit illud in bo-
num.* †Son de ningun prouecho nues- 29
tros consejos, sino tienen su funda-
mento en Dios, porque toda la pru-
dencia humana es necedad en su pre
sencia, S. Paul. . . *prudentia humana stul
titia est apud Deum.*† I asi aunq̃ el hõ 30
bre piense qualquier cosa, mientras
Dios no le fauoreciere, no hará nada,
porq̃ es necessario para q̃ seã algo, q̃
Dios nos enderece las manos: i esto
quiere dezir el lugar de los Prouerb.
Porque como dize el Santo Rei Da
uid psalm. 148. *nisi Dominus ædifica-
uerit domum, in vanum laborant, qui ædi
ficant eam.* † Porque aunque los ofi- 31
ciales trabajen, si Dios no acude en
la obra, seran telas de arañas, que el
primer viento las desbarate, porque
sin Dios no ai nada que permanezca,
porque el es el ser, i el viuo de las co-
sas,

sas, i del proceden, D. Ioan. cap. 1. *Omnia per ipsum facta sunt.*

32 ¶ Menos obsta el lugar de San Pablo *Corinth. 2. c. 3.* Porque siendo como es Dios el que á de mouer nuestras acciones para que puedan tener ser, porque las demas son vanas, i vaciadiças, no podemos pensar nada que sea algo, que no venga de su mano: i assi dixo el Profeta Isaias cap. 26. *Omnia opera nostra operatus est nobis*

33 *Domine.* † No porque Dios las haga sin nosotros, ò porque sucedan de necessidad, como dixo el Poeta: *Certa constat omnia lege*, sino porque como dize San Chrysostomo Homil. 83. in Math. *Ideoque Deus cooperari nobis debet, vtque volumus, perficiamus.*

34 † Velle adiacet mihi inquit *Apostolus ad Rom. cap. 7.* Perficere autem nō inuenio. Nam Deus est, qui operatur in nobis velle, & perficere. Et rursus ad Philipens. 2. *Deus qui cæpit in nobis opus bonum, perficere vsque in diē Christi Iesu.*

35 ¶ Tampoco obsta lo de Balaan *Numer. cap. 24.* Nam licet linguam Balami ad benedicendum elegerit, spiritus mansit tamen, & voluntas libera, quia studuit omnibus modis maledicere, sed lingua eius non fuit expedita, iuxta illud Psalm. 124. *Non est*

36 *sermo in lingua mea.* † Quam Deus solet mobere arbitrij libertate integrã manente Prouerb. cap. 16. *Hominis est præparare cor, Domini autem guber-*

37 *nare linguam.* † Porque si por alguna causa se pudiesse forçar la voluntad, ni las obras del justo le valdriã para saluacion, ni las del malo para condenarle segun Tertuliano lib. 2. aduersus Marcion. *Nec boni, nec mali merces iure pensaretur, ei qui aut bonus, aut malus necessitate fuisset inuentus, nō voluntate.*

38 ¶ I tampoco obsta lo que assi mesmo trae el curioso de la conuersion de San Pablo, de quien dixo S. Augustin. *Quod nolentes Deus combertit, & reluctantes*, quia nō trahitur Paulus inuitus, sed miris modis allicitus ab illo, qui nouit, intus operari, segū lo enseña el mismo S. Augustin *super Ioan. tract. 26.* † Porque ninguna 39

abocacion por efficiente que sea nos priua de la voluntad, pues podemos corresponder, ó no con los auxilios de Dios D. Luc. cap. 10. *Væ tibi Corozain, væ tibi Bethsaida, quia si in Tyro, & Sidone factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in vobis olim in cinere, & scilitio pœnitentes sederent.* † Porque si el 40

pecador no tuuiesse voluntad mas que la de Dios, de que auiã de seruir tantos sermones como cada dia le predican? Pues no estaria en su mano el combertirse, lo qual es falso, como lo enseña toda la escuela Theologa con Santo Thomas. † I 41

aunque ai personas doctissimas, que afirman que con iguales auxilios no se puede cōdenar vno, i saluar otro, no me meto en calificar opiniones de nadie, pues de todos tengo io mucho que deprender, i para mi proposito vasta que pueda disentir, ó asentir ã la abocaciō; pues por esto dize San Ioan Apocalip. 2. hablando de Iezabel: *Dedit illi tempus vt pœnitentiam ageret, & noluit pœnitere a fornicatione sua.* † Por lo qual justamente mu 42

rio sin alcançar misericordia, porque no quiso conuertirse con la amonestacion que tuuo, señal de que estaua en su mano, i el hazerlo meritorio, segū el Apostol Sãtiago c. 5. *Qui cōberti fecit peccatorē ab errore vitæ suæ, saluabit animam eius in morte.*

¶ I no obsta el lugar de San Pablo 43 *ad Ephes. 2.* porque menos se prueua con el, que Dios fuerce nuestra voluntad, sino que por su misericordia

San

S. Pablo se conuirtiesse, i sin meritos suios, de hijo de ira, se hiziesse hijo de Dios, que puede qualquier Christiano conseguir, segun S. Ioan cap. 1. *quot quot autem receperunt dedit eis potestatem filios Dei fieri.*

44 † A lo qual no vamos forçados, sino de voluntad, porq̃ la gracia nos dispone para ello, i aunque se nos dé sin meritos ningunos de nuestra parte, porque dexaria de ser gracia, segun el *Apostol ad Roman. cap. 11. & ad Tit. cap. 3.*

45 † La fe, i las obras, que le acompañan penden de nuestra voluntad, pues sin ellas la perdemos, i con ellas la cobramos Trident. sess. 6. cap. 14. *qui vero ab accepta iustificationis gratia per peccatum exciderunt, rursus iustificari poterunt, cum excitante Deo per pœnitentiæ sacramentum merito Christi amissam gratiam recuperare procurauerint.*

46 I no obsta finalmente el lugar de los *Prouerb. cap.* 16. porque Dios de ninguna suerte es author de nuestros pecados, como a el infame hereje se le antoja, pues dize Santiago cap. 1. *nemo cum tentatur dicat quoniam à Deo tentatur; Deus enim intentator malorum est, & neminem tentat, multo minus peccatum ipse fecit.*

47 † Ni por la predestinacion de Dios se condena, sino por sus pecados, porque como dize S. Augustin lib. de prędestin. & grat. *Dei præscientiam non cogere hominem, vt talis sit, qualem præsciuit Deus, sed præscire talem futurum, qualis futurus est, quãuis eum non sic fecit Deus.*

48 † I assi mienten en dezir, que no puede ir contra ella, ora sea para bien, ora para mal, porque como dize el mesmo san August. lib. de causis contra Pelasg. *Nec Dei voluntate peccant homines, neque quod voluit Deus, sed quod peccator ipse voluit operatus est, & in sinistra parte constituetur iuxte merito, & damnandus.*

† Pues a el diablo no lo hizo Dios 49
malo, sino bueno, si el por el pecado no se apartara de Dios, Ezechiel cap. 28. *ambulasti perfectus in vijs tuis à die conditionis tuæ, donec inuenta est in te iniquitas: Peccasti, & cieci te de monte Dei, & perdidi te.*

† I assi se entien 50
den aquellas palabras de los Prouerbios *etiam impium in diem malum*, porque el pecador con sus culpas obliga a Dios a que le desampare, dexandole en las manos del demonio, que es todo el mal que le puede venir, q̃ apretando mas la dificultad dixo S. Pablo ad Rom. 1. *tradidit illos Deus in reprobum sensum, vt faciant, quæ non conueniunt.*

† Porque como dize el grã 51
Dotor de la Iglesia san Hieronymo: *Anima igitur quæ spiritus instinctum deserit, carnis concupiscientias secuta, si sic pergat, nec vllis vellit admonitionibus reddire, merito tandem à Deo deseritur: & sic deserta traddi in reprobum sensum.*

† Et ita intelligunt omnes Or 52
thodoxi Patres, quorum uullus ausus est hoc malum in Deum inferre, quẽ tu impie insectaris, nã vt ait Sapient. cap.... *Deus non fecit mortem neque imperditionem viuorum lætatur.*

Defenſa de los libros de Magia

CAP. IIII. Del Templo de Salomon, comparado al del Eſcurial.

A La quarta aduertẽcia, bien ſe parezco moço
1 al curioſo, y que deſdigo de la doctrina de mi tio el Padre Ioan Baptiſta Villalpando, i otros hombres de canas. Si fuera aſsi tenia razon, por deuerlos venerar io mas que otros: aunque no defiendo nada por authoridad, ſino por razon: que es la que ſe ha de ſeguir, ſea moſſo o viejo el que la diga, porq̃ el venerar las canas las ſagradas Letras, es por la prudencia i ſabiduria q̃ ſuele auer en ellas, ſegun dixo el ſanto Iob cap. 12. *In antiquis eſt ſapientia, & in multo tempore prudentia.* † I por eſto
2 mandaua Dios en la lei vieja Leuit. cap. 19. *Coram cano capite conſurge, & honora perſonam ſenis*, no tanto por la edad, como por la ſciencia q̃ en ellos eſtá, i aſsi dixo la ſabiduria eterna Sapient. cap. 4. *Senectus venerabilis eſt, non diuturna, neque annorum numero cõputata, cani autem ſunt ſenſus hominis.* † I deſtos viejos mandaua Dios que
3 ſe eſcogieſſen los Iuezes de ſu pueblo *Numer. cap.* 11. de donde ſe dixerõ los Iuezes *Seniores*, Deuter. capite 32. *ad Seniores vrbis*: pues aunque no fueſſen viejos ſe les daua eſte titulo. I aſsi parece de la hiſtoria de Suſana, que ſiendo los Iuezes del pueblo los que la ſolicitaron, los llama *Seniores* el texto ſagrado *Daniel cap.* 13. I noſotros dezimos *Señores* a los que queremos honrar, *quaſi ſeniores*, aunque no ſean viejos, como lo notó *Guardiola de Nobil. cap.* 39. † I aſsi dixo bien Oui
4 dio a vn viejo, que con ſerlo en años nõ lo era en juizio, lib. 1. Faſtor. *Stultitia eſt, quæ te nõ ſinit eſſe ſenem*: porque quãdo la vejez cai ſobre pocas letras, i falta de prudencia, mas es caduquez que vejez. Por lo qual dixo mui bien el Santo Iob, cap. 32. *Non ſunt longæui ſapientes, neque ſenes intelligũt iudicium.* † Para que no ſe deſuanezca eſ curio-
ſo, con que ſu opinion la ſiguen hombres de canas, pues las q̃ venerã las ſagradas letras, no ſon las que nacen de muchos años, ſino del mucho eſtudio, con que ſe adquiere la ſabiduria, que es la muger fuerte que dixo el Eſpiritu Santo que alcançan pocos, Prouerb. cap. fin. *rarum, & a finibus terræ pretium eius*, pues entenderlo materialmente de la muger, como muchos han querido, es dificultoſo, que ſiendo buena le hagan por ella honra a ſu marido, *Cum ſederit in porta cum Principibus populi ſui.* 5

¶ I aſsi no me peſa tãto, que me diga el curioſo, que ſiento cõtra hombres 6
de canas, como que ſiento contra la doctrina de mi tio, porque me precio mucho de los mios, i quixera ſaber en que me hallo contrario, porq̃ en lo que le cita ſolo es en el computo de lo que valian los ſeiſcientos, i ſeſenta i ſeis talentos de la renta de Salomõ, de que io no hablo palabra, q̃ ſe pueda cõtradezir cõ mi tio, ni trato de cõparar eſtas rẽtas cõ las de ſu Mageſtad, ni el Eſcurial con el Templo, cõ auerlos eſcrito por mandado del Rei nueſtro Señor, que eſtá en el cielo padre de ſu Mageſtad, que lo hizo, i auerlo embiado a Roma a imprimirlo a ſu coſta, con cartas de recomendacion para el Pontifice, *ſegũ lo afirma ſu Santidad de N. S. P. Clemente Octauo, en la Bula de ſu impreſsion, que anda con ellos tom.* 1. *fol.* 14. † Ni eſ-

co

to recibe conparacion,porq̃ aunq̃ no
ai nadie mas afecto a ſu Mageſtad, i
a las coſas de Eſpaña, q̃ io,tengo por
igual piaculo aplicarle a vno lo q̃ no
tiene,q̃ negarle la verdad la verdad,
Prouer.c.14.*qui humilia extolit, & qui*
excelſa ſupprimit, vterque abominabiles,
8 *apud Deum.* †Demas que io no ſé que
hagan grãdes Monarcas a los Reies,
los pechos grandes de los vaſſallos,
porq̃ ſuponen neceſsidades grãdes,q̃
les obligue a pedirlos: antes penſaua
io,q̃ ſe dezian grandes por las grãdes
mercedes q̃ les haziã, pues en eſto ſo
lo ſe aſſemejan a Dios,Cic.lib.2.nat.
Deor. *ſed ipſe Iupiter,ideſt,iuuãs pater.*
9 Quantomas que ſin nada de todo eſ
to,io le confieſſo al curioſo,q̃ la Mo-
narchia de Eſpaña es la maior de el
mũdo,la mageſtuoſa de lo viſible, la
emula de todas las naciones: pero q̃
tiene que hazer eſto con lo que io eſ-
criuo? ni cõparar las rentas de ſu Ma
geſtad a las de Salomon, ni el Tẽplo
a el Eſcurial,que aunque le ſoi aficio
nado,tanto por obra de nueſtro Eſpa
ñol Salomõ,como por auer ſido tra
ça de mi tio,la verdad ha de eſtar en
ſu punto. †I ſino digame el curioſo,
10 en que articulo de fe me halla cõtra-
rio? o en que principio de derecho,
Teologia,o Philoſophia,para q̃ haga
tantas algazaras,i le parezca que por
ello no ſe deuiã imprimir mis libros,
ſi por ventura fue peon del Eſcurial?
declareſe,i no gaſtaremos tiempo,o
diſsimule, porq̃ es mui de ruines ſer
coſquilloſos,pues ſegun dixo Plaut.
11 *puſilla ſe lædi putant ſi tangãtur.* †I ſi he-
mos de eſtar a la razon,ſin ſalir de la
ſagrada Eſcritura,i de los libros de mi
tio,q̃ es enlo que funda ſu intẽcion el
curioſo, io le probaré que no ſupo lo
que ſe dixo, porq̃ ajuſtada biẽ toda la
renta que tubo Salomon, i lo que
ſuſtentó,i gaſto,que hizo en el tẽplo,
no ſolo cõ Eſpaña, pero cõ el demas
reſto del mundo puede cõpetir, pues
ni vbo,ni abra coſa que ſe le iguale,
Paralip. 2.cap.1.
¶ Los ſeiſcientos i ſeſenta i ſeis ta 12
lentos que dize la Eſcritura que tubo
de rentas Salomon, q̃ valẽ nueue mi
llones ochociẽtos i nobẽta mil i ciẽ
eſcudos de oro,ſegun el computo de
mi Tio.ſon de los Reinos conquiſta-
dos por el Rei Dauid ſu padre, *ſegũ el*
meſmo lo enſeña, i nueſtro amigo el Chryſo
ſtomo Eſpañol el P. Ioan de Pineda lib. 1.
de rebus Salom. †Demas deſto le paga- 13
uã los doze Tribus de Iſrael cada año
M.CCCC.XL. talentos de oro,que
valen *veinte i vn millones trecientos i o-*
chenta i quatro mil eſcudos de oro. I el
Rei de Tyro le pagaua cada año 120.
Talentos, *Reg. 3.c.9.* q̃ hazen *vn mi-*
llon trecientos i quatro mil eſcudos de oro.
†I ſi entonces no eſtauã deſcubiertas 14
nueſtras Indias, eſtaualo la India
Ophir, de la qual le veniã tres flotas,
cada año la ſuia, *Reg. 3.c.10.* i la vna
le traia CCCCXX. Talentos, *Reg. 3.*
c.9. i la otra CCCCL. *Paralip. 2.c.8.*
i la otra DC.LXVI. *Ioſeph.l.8.c.2.* q̃
vn año con otro hazen mas de ſiete
millones, porq̃ cada talento de oro
vale 14[[85 o. *ducados*, ſegũ el cõputo
de *mi tio tom.3.p.2.lib.2.diſp.4.c.33.&*
35. †I demas deſto,los hijos de Iſrael 15
le pagauan cada año el pecho del Ta
bernaculo, q̃ llamauan el tributo ſan
to, el qual era medio ſiclo de plata
por cabeça,q̃ ſon *dos reales,i ſeis mara-*
uedis: i aunq̃ lo pagauan de veinte a
cincuenta años,excepto los Sacerdo
dotes,Leuitas, enfermos, i criados,
Exod.c.30. montaua cada año veinte
i dos mil talentos de plata, que valen
veinte i ſeis millones ciento i treinta i ſeis
mil ducados. †I ſin eſto eran de infini- 16
to valor los preſentes que todos los
años le embiauã a Salomõ los Reies

confederados, auentajandose cada
vno, conforme a su grandeza, pues
de vna vez sola le dio la Reina Saba
CXX. talentos de oro *Reg.3. cap.* 10.
que valen *vn millon seiscientos i ochenta*
17 *i dos mil ducados.*†I si se vuieran de cō
tar los demas, fueran sin numero,
pues era tanta la abundācia, que auia
en Hierusalem en el tiempo de Salo
mon, que dize la Sagrada Escritura q̄
se hazia el caudal de la plata, que de
las piedras de la calle, Paralip.2.c.1.
18 *argentum pro lapides erant.* †Pues hasta
de España (que en aquel tiempo se te-
nia por el cabo del mundo) se le lleuó
gran suma de oro, i plata, i para ello
tenia flota particular, que venia cada
año, Reg. 3.c.10. *quia clasis Regis per
mare cum classe Hiram semel per annos*
19 *ibant in Tharsis.*†Tharsis quieren algu
nos q̄ fuesse Cartagena, otros el puer
to de Cadiz, otros Tarifa, io no tēgo
por aora lugar para resoluerlo, basta
saber q̄ fue en España para mi intēto,
segun lo afirman *el P. Ioan de Maria-
na de Rebus Hisp. lib.* 1.c.2. *i nuestro ami
go el P. Ioan de Pineda de reb. Salom. lib.*
4.c.13. i de aqui los cāpos de mi tier
ra se llamauan Thartessiacos, Mart.
lib. 9. epigr. 62.

In Thartessiacis domus est notissima terris, (mar.
Quā diues placidū Corduba Bætim a-

20 †I todo esto fue sin el tesoro que ere-
dó Salomon de su padre Dauid, que
fue de infinito valor, pues en el sump
tuoso sepulchro q̄ le hizo, labró con
artefìcio muchos retretes, i los llenó
de oro, para q̄ cebados de la cudicia,
dexassen de buscar el cuerpo: de vna
de las quales (passados mil i treciētos
años) Hircan Pontifice, oprimido de
Antiocho, sacó *seis mil talentos de oro,*
que valen *quarenta i quatro millones qui
nientos i cincuenta escudos.*†I para el tē
21 plo dexó juntos tātos materiales, pie
dras preciosas, oro, i plata, q̄ no se puc
de sumar, pues de vna vez dio para el
cien mil talentos de oro, i mil vezes
mil de plata, i el metal, i hierro por
ser tanto, no se pesó *Paralip.1.cap.* 22.
†Sin los despojos de las batallas q̄ vē 22
cio, que tambien ofrecio al Templo:
Paralip.1.c. 18. q̄ fueron en gran can-
tidad, porque los soldados vsauan lle
uar las armas de oro, i plata, i muchas
joias, cōforme a su possibilidad: i vē-
cio Dauid quatro millones quiniētos
i veinte i tres mil hombres, i dellos
montó el despojo *dos mil i setecientos
i sesenta i cinco millones trecientos i ochē
ta i siete mil i ochocientos escudos.* †Porq̄ 23
como tubo tan gran desseo de edifi-
car el Tēplo de Dios, aunq̄ tubo or-
dē que no lo hiziesse, sino su hijo, *Pa-
ralip.* 1.c. 29. juntó toda la riqueza q̄
pudo para ello, i persuadio al pueblo
que ofreciessen tābien de sus hazien
das, que lo hizieron con gran liberali
dad, *Paral.* 1.d.c.29. †Con esto se jun 24
tó el tesoro de Salon, que fue sin nu-
mero, assi por las rentas que tenia, co
mo por los pechos que le pagauā los
vassallos, i dadiuas que le dauan los
Reies confederados, que fueron mu-
chos, porque todos desseauan su ami
stad. I para solo el seruicio de su
persona sustentaua cincuenta i siete
mil cauallos *Reg.* 3. *c.*4.*Paralip.*2.*c.*9.
i mil i quatrocientos coches, *Reg.* 3.
cap. 10. doze mil hombres de acaua-
llo, que le acompañauan quādo salia
en publico, *Reg.*3.*c.*20. †Los vasos en 25
que comia, i las alhajas de la casa del
campo eran de oro, *Reg.*3. *c.* 10. I no
es de menor admiracion el sustentar
Salomon mil mugeres con la obstē-
taciō q̄ suelē querer las q̄ lo son de los
Reies, i el que requeria su grandeza,
*Reg.*3.*c.*11.†Que a no dezirlo todo la 26
sagrada Escritura, parece se pudie-
ra dudar, aunque no hombre, que
sea

ſea leido, pues ſabemos que las co-
ronas de oro de Alexandro, i las ar-
mas de plata de los ſoldados, i frenos
de los cauallos, ſe ap[illegible]iaron en *cieto*
i quarenta i ocho millones quinien[illegible] *mil*
ducados, i que tomó a Dario de deſpo
jos *dozientos i treze millones ochocientos*
i quarenta mil ducados, i Sardanapalo
Rei de Niniue ſe arrojo en el fuego
con *diez i ſeis mil ſetecientos i cincuenta*
millones de ducados ſegun de ſenten-
cia de muchos lo refiere nueſtro ami
go el *P. Ioan de Pineda lib.* 4. *de las co-*
27 *ſas de Salomon c.* 19. Que todo eſto es
nada en comparacion de Salomon,
pues le prometio Dios mas riquezas
que auia dado, ni daria a Rei ningu-
no del mundo, Paralip 2. cap. *Di-*
uitias autem, & ſubſtantiam, & gloriã
dabo tibi, ita vt nullus in Regibus, nec an
te te, nec poſt te fuerit ſimilis tui.

28 Con toda eſta grandeza Salomon
empeçó el Tẽplo en el año quarto
de ſu Reino, ſiendo Dios el artifice,
Paralip. 1. *cap.* 28. *&* 29. que ſolo baſ-
ta para ſu grandeza, pues en vn dia hi
zo todo eſte orbe del mundo i le ſo-
bró tiempo para hazer otros mil mi-
27 llares dellos, *Gen c.* 1. † Edificólo en
el monte de Moria, en el campo de
Ornam Iebuſei, *Reg.* 3. *c.* 6. i para igua
lar el ſitio leuantó primero dos lien
ços de pared a la parte del Oriente, i
medio dia, de mil codos de largo
cada vno, que hazen M. DCCC.
XXXIX pies, i de alto. DCCC. LI.
d̃ grueſſo por lo baxo CCLXXXIII
gaſtado en acabarle deſde el dia q̃ le
empeçó ſiete años i medio *d. Reg. ca.*
28 6. [illegible] *2. cap.* 3. † Allanado el ſitio,
hizo quatro licenços de pedeſtales,
q̃ zercarõ en torno el tẽplo, cada vno
de largo de CXXV. calamos (ſegun
la cuenta de la Eſcritura) q̃ hazẽ pies
d̃los nr̃os 2[illegible]216. menos vn quarto de
pie. I cada lieço tenia LXX. pedeſta-
les cõ bolas por remates; i de vnos a
otros enrejados d̃ piedra, en lugar de
las cadenas de las lonjas, i de la parte
de dentro auia vna calle deſcubierta
de CXXII. calamos, q̃ hazen [illegible]
pies, i de ancho [illegible] codos, que
hazen CVI pies. † A la qual ſe ſeguia 29
el atrio de los Gentiles, el qual tenia
quatro paredes en quadro, q̃ haziã lõ
ja por todas partes, cada vna de CX.
calamos, q̃ hazẽ pies M.DCCCCLI
i de alto codos XXX. que hazen pies
LXXXV. i en cada quadro auia 48.
ventanas con ſus rexas i celoſias (que
dize Ioſepho q̃ eran de oro) i por de
dẽtro tres calles hechas de quatro or
denes de colunas, que por todas eran
LXXII. las que auia en cada portal,
i deſtos habla el Euãgeliſta S. Ioan c.
10. *Et deambulabat Ieſus in Tẽplo in por*
ticu Salomonis. † A el atrio de los Gen- 30
tiles ſe ſeguia immediato el portico
de Iſrael con otros quatro lienços en
quadro, cada vno de largo de quinien
tos codos, i por la parte de afuera te-
nia tres ordenes de colunas, q̃ correſ-
põdiã a otros tãtos ſuelos, cada vno
de XLVI. colunas, i en cada pared
quatro torres, q̃ haziã por todas XII
de cuia grandeza i medida no ai que
detenerme, pues las trai harto doc-
tamẽte *mi tio d. 2. p. 2. lib. 3. ad Ezech.*
cap. 40. † Dentro deſte edificio auia 31
nueue atrios, o patios, que es lo meſ-
mo, cada vno de CCLXXXV. pies
en quadro, i entre patio i patio porta
les de tres calles con quatro ordenes
de colunas del meſmo ancho i largo
que los demas, i dellos los ocho eran
de habitacion, porq̃ el otro ſeruia de
caſa de Dios, ſegun lo mueſtra *mi tio*
vbi ſup. dict. cap. 40. † I eſtos quartos 32
de habitacion eran doblados de tres
ſuelos cada vno, quadrados, i por
medio vna galeria, con apoſentos a
los lados, que los menores teniã vein

te i cinco pies en quadro, sin otros q̃ auia maiores, en que se leia Theologia, que por todos eran DCC.XII. aposentos, en q̃ viuiã los Sacerdotes, i ministros del Templo: i las virgines dedicadas a Dios en aposentos apar-
33 te † En medio de todo estaua el patio de los Sacerdotes, subiase a el por ocho gradas, donde estaua en medio el altar de los Holocaustos, de diez codos de alto, i de ancho veinte, quadrado, el qual era de bronce vaciado con muchos follajes, i esculpturas de cherubines, aguilas, bueies, i leones a la redonda, cuia forma, i esculptura muestra *mi tio d. tom. 2. ad Ezech.*
34 *cap. 43.* † A la mano derecha estaua el mar æneo, que era vn vaso grande de agua redondo, que tenia de circuito pies LXXXV. de diametro XXVIII de hondo XIIII. de gruesso IIII. dedos, cabia tres mil metretas de agua, *Reg. 3. cap. 7.* que hazen *ocho mil i quinientas quarenta i siete arrobas de ocho*
34 *açumbres cada vna.* † Estaua sobre doze bueies de bronze de la estatura de vn hombre, las cabeças hazia fuera, i los pies dẽtro de vna bacia de metal, pesaua solo el mar æneo ocho mil seisciẽtos i quarẽta talentos, que hazen *diez mil i ochocientas arrobas.* I con los bueis, i bacia *veinta i dos mil i quinientas arrobas,* segun lo trae mi tio, jũto con su forma, i esculptura *d. tom. 2.*
35 *p. 2. lib. 4. disp. 3. cap. 38.* † Auia mas diez bacias de metal, cinco por bãda, para lauar las carnes de los sacrificios, cada vna sobre vn carro de brõce de quatro ruedas, i de XI. pies en quadro, i VIII. de alto, que cada vna cõ el vaso pesaua XX. mil talentos, q̃ hazen LXXV. arrobas, cuia forma, i tamaño enseña de gallarda esculptura *mi tio d. disp. 3. c. 39.*

36 ¶ Mas adentro del patio delos Sacerdotes en el espacio que auia de estar el patio q̃ se seguia hazia poniẽte auia vna plaça de CCCC. XXVII. pies de largo, i ducientos ochenta i cinco de ancho. En medio de la qual estaua la casa de Dios, la qual ocupaua con todas las paredes ducientos i ochenta i cinco pies de ancho; porq̃ el demas sitio ocupaua vna calle, que la cercaua por todas partes de LVI. pies de ancho, segun lo muestra mi
tio d. t. 2. c. 40. † Tenia dos puertas, la 37
vna immediata a la casa de Dios, i la otra en la pared exterior, las quales erã de madera de oliuo cubiertas de planchas de oro, i en ellas de relieue sacadas de buril palmas i cherubines, Reg. 3. cap. 6. *Cherubim, & palmarum species, & anaglypha valde prominentia.*
† I el sitio que auia entre puerta i puer 38
ta, llamauan *el vestibulo,* dentro de el qual auia dos columnas de bronce guecas de quatro dedos de gruesso, cubiertas de planchas de oro de mas de vn dedo de canto, labradas a la redonda de follaje, enlaçado con granadas, de relieue, i medio relieue, que por todas eran ciento, D. Hierem. c. 52. *& omnia malo granata centum reticulis circundabãtur.* † La vna de las qua 39
les colunas llamaron *Iachin,* que estaua a la mano derecha, i la que estaua a la izquierda *Booz, Paralip. 2. cap. 3. ad fin.* Teniã encima sus capiteles vaciados de metal, cubiertos d lazos de oro i granadas, i por remates vnos lilios de oro de quatro codos de alto Reg. 3. c. 7. *capilla autem, quæ erant super capita columnarum, quasi opere lili fabricata erant in portico quatuor cubitorum.*
Cada coluna tenia de circuitu XVII 40
pies i medio, i de diametro V. pies i medio, i de alto con su vasa, i capitel LVII. pies, de alquitraua, friso, i cornija XIIII. cuio metal pesaua diez i nueue mil i veinte i siete talẽtos, q̃ hazen *sesenta i vn mil trecientas i treinta i cin-*

co

co arrobas. El oro pesaua DCCLVII:
talentos, que valen *ochenta i cinco mi-
llones trecientos i diez i ocho mil ochocië
tos i nouenta i tres escudos de oro.*

41 Encima del vestibulo, sobre vna, i
otra puerta cargaua vna torre, que te
nia de delantera LXIIII. codos, que
hazen CLXXXII. pies, con tres al-
tos, cada vno de tres ordenes de co-
lumnas, de maior grandeza, i mejo-
res molduras de todas las del Tem-
plo. Eran redondas, i acanaladas, i
las del primer suelo tenian de diame
tro XI. pies, i de alto con su vasa, i
capitel XL. codos, que hazë CXIII.
pies i medio: i de alquitraue, frixo, i
cornixa XVIII. i medio, i al respeto
las demas, porque todo estaua con
tal arte, que por vna piedra del Tem
plo se podia sacar la grandeza de lo
demas, como lo noto *mi tio vbi sup.*
42 *d.c.*40. †Subia esta torre mucho mas
alta, que todo el edificio, con ma-
ior arte, i gallardia, por q̃ seruia de re-
mate de todo el: tenia de alto CXX.
codos, *Paralip. 2. cap. 3.* que hazen
CCXLI. pies, la qual cerraua por lo
alto vna piedra triangular de maio-
res molduras, i mas vistosas, que to-
do lo demas, sobre la qual lleuó el de
monio a Christo nuestro Señor, pa-
ra tentarle, segun *S. Luc. cap. 4.* i de
ella se haze mencion *psal. 117. Matt.
2. Acta Apost. 4.*

43 Tubo el Templo quatro puertas
a las quatro partes del mundo, aun-
que la del Oriëte siempre estuuo cer-
rada *Ezech. cap. 44.* todas de tanta
grandeza, traça, i artificio, como se
podra ver por *mi tio d. tom. 2. ad Eze-
chiel. c. 41.* No vbo en todo el mas gra
das, que XXV. las ventanas fueron
dos mil i dociëtas i veinte i tres, que
cada vna tenia de largo cincuenta co
dos, i de ancho XXV. *Ezech. c. 40.* i ca
da codo tiene XLV. dedos, que son
tres pies menos tres dedos, segun la
cuenta de *mi tio, tom. 3. p. 2. lib. 3. cap.
18.* †Las columnas por todas fueron 44
M. CCCC. LIII. i las menores de
XLII. pies de alto, i con ser muchas
dellas tan gruessas, que tres hombres
no las podiã abarcar dados de las ma
nos, eran todas de vna pieça de mar-
mol blanco finissimo *Reg. 3. cap. 6.
Paralip. 2. cap. 3.* †I de lo mismo eran 45
todas las paredes del Templo; i con
ser tan anchas, que podian ir quatro
carros juntos por cima, no vbo en to
das ellas ripio, ni cal, porque las pie-
dras atrauessauan todas al edificio de
parte a parte, i assi las traian del mõ
te asserradas con sus haces de dentro
i fuera, abiëdo algunas, en que se po
dia hazer vna casa Reg. 3. cap. 7. *Om-
nia lapidibus prætiosis, qui ad normam
quamdam, atque mensuram tam intrinse
cus, quam extrinsecus serrati erant, mag-
nis decem octo cubitorum.* † I de aqui 46
queda entendido el lugar dificulto-
so de la sagrada Escritura, que mien-
tras se labró el Tëplo no se oió mar-
tillo, ni hacha, ni otra herramienta
ninguna, Reg. 3. cap. 6. *Domus autem
cum ædificaretur, de lapidibus dolatis,
atque perfectis ædificata est: & malleus,
& securis, & omne ferramentum non
sunt audita.* †La causa era porq̃ traian 47
todo el material labrado del monte
conforme a la planta del Templo cõ
sus hazes, de suerte que no hazian
mas que sentarlo: las piedras asian cõ
vnos gatos de metal, por las moscas
que traian hechas, i las vigas las cla-
uauan a mano por los agujeros, que
traian, con clauos de oro engastadas
piedras preciosas en las cabeças, los
quales pesaua cada vno cincuenta si-
clos de oro *Paralip. 2. cap. 3.* que cada
siclo vale cinco ducados, menos ca-
torze marauedis, segun el computo
de mi tio *d. t. 3. p. 2. li. 21. disp. 4. cap. 38*

48 † Las vigas eran de cedro, i las me-
nores tenian de largo XXXIII. pies,
de ancho cinco i medio, de alto III.
i las maiores, que eran las de la casa
de Dios, tenian de largo CLIII. pies,
i de ancho X. i medio, i de canto VI.
i medio, segun consta *Reg. 3. cap. 6.*
Paralip. 2. cap. 3. Ezechiel. cap. 40.
49 †Los tejados estauan cubiertos de
planchas de brōce, i porque no se sen
tassen las aues a ensuciarlos, tenian
vnas puntas de oro purissimo, i de
lo mesmo eran las rexas de las ven-
50 tanas, segun *Ioseph.* †Las quizialeras,
cerrojos, aldauas, i clauos de las puer
tas eran assi mismo de oro, *Reg. 3. c.*
7. en que se gastaron diez i ocho mi
llones cincuenta i siete mil i seiscien
tos escudos de oro, segun lo prueua
mi tio d. tom. 2.
Ocuparonse en la fabrica del Tē-
plo por siete años i medio, o ocho,
como quiere *Eusebio*, continuamen-
te cada año, quatrocientos i vn mil i
nueuecientos oficiales, porque an-
dauan en Hierusalem 165ʒ000. so-
brestantes destos 3ʒ3000. canteros
en el monte 80ʒ000. peones destos
70ʒ000. sobrestantes del monte
3ʒ600. *Reg. 3. cap. 5. Paralip. 2. cap. 2.*
52 † A los quales daua Salomō de raciō
cada año de trigo coros 602ʒ850. q̄
montan segun el cōputo de mi Tio
quatro cuentos i trecientas i seis mil i sie-
tecientas fanegas. De vino metretas
602ʒ850. que valen *vn cuento i seys-*
cientas i nouenta i cinco mil quinientas i
quinze cantaras. De azeite Satos 602ʒ
850. que hazen *quinientas i sesenta i cin*
co mil ciento i sesenta i vna arrobas. †I es
to sin el gasto que tubo con los obre
ros de Galilea, Iudea, Samaria, Ara-
bia, i Moab, i los salarios tan auen-
tajados que pagó a todos, pues aca-
bado el Templo les dio de encimo
nueue millones ochocientos i nouenta i qua
tro mil i cincuenta escudos de oro.
La casa de Dios de dentro era del 54
modo de nuestras iglesias de vna na-
ue de largo de LX. codos, que hazen
CLXX. pies, i de ancho XX. codos,
que hazen LVI pies. La capilla ma-
ior era quadrada de cincuenta i seis
pies en quadro, la qual llamauan *San-*
ctasanctorum a diferencia del demas
cuerpo de la iglesia, que llamauā *san-*
cta. †En todo este sitio de la casa de 55
Dios no vbo cosa, q̄ no fuesse de oro,
o cubierta de planchas de oro, pues
el suelo lo estaua de dentro, i fuera
3. Reg. c. 6. *& pauimentum domus te-*
xit auro intrinsecus, & extrinsecus. †De 56
lo mesmo estauan cubiertas las pare-
des, vigas, puertas, i techo, Paralip.
2. *cap. 3. Porro aurum erant probatissi-*
mum de cuius laminis texit domum, &
trabes eius, & postes, & parietes: las
quales estauan clauadas con clauos
assi mesmo de oro de veinte i cinco
onças cada vno, d. cap. 3. *& clauos*
fecit aureos quorum singuli quinquagenos
siclos appendebat. † Estas planchas es- 57
tauan todas labradas de buril con va
rios follajes, i esculpturas, con cheru
bines, i palmas, todo de relieue Reg.
3. cap. 6. *& omnes parietes templi per*
circuitum sculpsit varijs celaturis, & tor
no, & fecit in eis cherubim, & palmas,
& picturas varias, quasi prominentes de
pariete, & egredientes. † Las quales pe 58
saron DC. talentos, digo las del Sā-
cta Sanctorum, Paralip. 2. cap. 3. *Et la-*
minis aureis texit eam, quasi talentis sex-
centis, que cada talento pesa mil i qui
nientas onças de oro, que son nouen
ta y quatro libras menos quatro on-
ças, que valen *catorze mil y ochocientos*
y cinquenta ducados, segun el computo de
mi tio. d. tom. 3. † Dentro del Sancta 59
Sanctorum estaua vn altar de cedro
cubierto de planchas de oro con tan
gallardas molduras, i relieues q̄ cedia
la

materia a el arte, encima del qual estaua el arca del testamento, en la qual solo auia vn baso de Maná, i la vara de Moyses, i las tablas de la lei, *Reg. 3. cap. 8. Paralip. 2. cap. 5. Apost. ad*
60 *Hebr. 6.* † A los lados del altar junto a el arca auia dos Cherubines de diez codos de alto, que hazen casi otras tantas varas de medir delas nuestras; eran hechos de madera de oliuo, cubiertos todos de planchas de oro, cō quatro alas cada vno, con las dos se cubrian a si, i con las otras dos tendidas hazian sombra a el arca, llegando las vnas puntas con las otras, i las otras tocauan en las paredes, *Reg. 5.*
61 *cap. 6.* † Los quales tenian las caras de hombre, los cuerpos de Leō, los pies de buei, i las alas de aue; i asi se entiende aquel lugar dificultoso Reg. 3. cap. 7. *Inter coronullas, & plectras, leones, & boues, & cherubim*: porque en el Sancta Sanctorum no auia bueies, leones, ni cherubines: sino cherubines en forma de leones, i bueies, como lo enseña *mi tio el padre* Ioan *Baptista Villalpando d. tom. 2. ad Ezechiel. cap* 41.
62 † I donde suelen en las iglesias estar las rejas, estaua el velo del templo, q̄ se rasgó en la muerte de Cristo S. N. *D. Matt. c. 27.* delāte del qual en el cuerpo de la iglesia estaua el altar de el inciēso dicho Thymiamatis, *Exod. cap.* 30. el qual era de oro puro junto con la mesa de los panes de la preposicion Reg. 3. cap. 7. *altare aureum, & mensam super quam ponerentur panes pro*
63 *positionis auream.* † El qual altar tenia dos candeleros de oro a los lados, i adelante por el cuerpo de la iglesia, otros diez candeleros de oro cinco por banda, con otras diez mesas entretexidas entre ellos, *Paralip. 2. c. 4.* cuia traça, i esculptura de todo ello refiere *mi tio d. to. 2. lib. 3. ad Ezech.*
63 *cap.* 41. † I para el seruicio del Templo auia tanta cantidad de vasos de tan extraordinaria grandeza, i labor, que dexados los de bronce, que por ser tantos no se pesaron, *Reg. 3. cap. 7. Paralip. 1. cap. 2.* los vasos de oro fueron 440ʊ000. que pesauan *mil i seiscientos i tres millones, ochocientos i catorze mil trecientos i setenta i cinco ducados.* Los vasos de plata fueron 1340ʊ000. que pesauan *mil i dociētos i ocho millones ciento i nouenta i seis mil ducados*, los quales heredò de su padre Dauid, *Paralip. 1. cap. 18. 22. &*
20. † I siendo esto asi como lo es, no 64
se vè llano, que es desuario querer cōparar a ello las cosas de España, donde no en vasos de oro desseamos tener que comer, sino en barro? i que despoblandose cada dia los lugares, i caiendose los templos, sin poderlos leuantar, seamos tan demasiadamente contentadizos de nuestras cosas mesmas, que hagamos cotexo de ellas, con las que no tuuieron par en el mundo? † I para impugnar vna co- 65
sa tan sentada i llana como esta, nos fauorezcamos de argumētos tan flacos como es dezir, que los edificios antiguos no tienen que ver con los de aora, i que ai mas dinero oi, que vuo entonces, pues no ha muchos años que valia vn carnero diez maravedis, i el jornal de vn hombre de sol a sol eran quatro marauedis, con que se desuanece el cuitado sin fundamento. † I asi dexado lo demas, para que le respondan las ciudades, i 66
pueblos de España, a lo del sueldo digo, que no era jornal, como se le antoja al curioso, sino moneda que corria en aquel tiempo, como lo es oi la que tenemos *l. 2. tit. 3. lib.* 4. Fori legum, *pechen trecientos sueldos.* l. 3. tit. 5. d. lib. 4. For. *peche por cada miembro docientos sueldos.* † El qual tubo dife- 65
rente valor, conforme los tiempos,

segun

ſegun de las meſmas leies, i de las chronicas de aquellos parece, porq̃ en el tiempo del Rei don Alonſo el onzeno era el ſueldo menor la quinta parte del marauedi que entonces corria, de ſuerte que quatro marauedis hazian cinco ſueldos, ſegun lo nota el *inſigne Couarru. tract. de veterum*
68 *numiſm. cap. 5. num. 7.* † Deſpues en el tiempo del Rei don Henrique el ſegundo ſu hijo, ſe apreció cada ſueldo por vn dinero i la tercia parte de otro, ſegun conſtā de las Ordenanças hechas ē Toro Era de M.CCCC.XI
Otros ſueldos corrian en tiempo de 69
el Rei Don Alonſo el decimo, que valian ſeis dineros Burgaleſes cada vno, que hazen quatro marauedis de los de aora, *ſegun conſta de ſu Chronica cap. 1.* I con eſto paſſó la *l. 1. tit. 10. lib. 8. Recopilat.*

CAP. V. de las Heſperides, i ſus huertos, donde fueron, i que verdad tengan.

1 LA quinta aduertencia de las Heſperides, i ſus huertos, nace de algunos Criticos deſtos tiempos, que preſumen de archiuiſtas de la antiguedad, i todo lo que no abre ſu llaue maeſtra lo deſprecian, i deſacreditā por fabuloſo, como prodigioſo, i fingido, porque como dize la Sabeduria eterna Prouerb. cap. 28. *Non recepit ſtultus verba prudentiæ, niſi ea dixeris, quæ verſantur in corde ſuo.*
2 Siendo cierto, que aun las meſmas fabulas tuuieron ſu origen cierto, i verdadero, por lo qual nos amoneſta que las eſtudiemos, aun para entender la ſagrada Eſcritura el fiel interprete della S. Auguſtin lib. 2. doctr. Chriſt. cap. 28. *Hiſtoria plurimum nos adiuuat ad ſacros libros intelligendos etiā ſi præter Eccleſiam puerili eruditione diſ-*
3 *cantur.* † Entre todas las hiſtorias que celebró el antiguedad, ia por iluſtres, ia por milagroſas, la que mas le cauſó paſmo, i admiracion fue eſta de las Heſperides, i ſus huertos, por lo qual dixo Plin. lib. 19. cap. 4. *Antiquitas nihil prius mirata eſt quam Heſpe-*
4 *ridum hortos.* † No vbo caſi hiſtoriador, ni poeta Griego, ni Latino, que no las celebraſſe, i cantaſſe, i aunque con noticia confuſa, ninguno dixo auer ſido en Eſpaña, como al curioſo ſe le antoja, falto del conocimiento de la antiguedad, porque todos concuerdan auer ſido en las riberas del mar Oceano Atlātico al principio de la Mauritania, i para maior claridad iré con la hiſtoria en que vā todos llanos.

En la primera parte que ſe ofrece 5
de la Libya, o Africa, que es lo miſmo, iendo caminando el roſtro a Leuante eſtá la *Mauritania inferior*, de quien dixo Plinio lib. 5. cap. 1. *principio terrarum Mauritania appellatur*, i aſſi viniendo de Africa a Eſpaña el roſtro a Poniente, viene a ſer la vltima, con que ſe concuerdan otros, que la llaman la poſtrera; *Solin. cap. 45. Xiphilin. in vita Seuer. Plin. lib. 5. cap. 9.*
† Eſta parte llaman *Tingitania*, de la 6
ciudad de *Tingi*, que eſtá en ella mui celebre entre todos los Autores Griegos, i Latinos, mas por las fabulas q̃ dello ſe contaron, i por los celebres montes de Auila, i Athlante, que por la noticia que tuuieron della, por ſer el remate de ſu region, a la qual no llegauan, o ia por miedo, o ia por reuerencia, porque entendian que de alli

alli acá era otro mundo, donde ivan
las almas de los justos, cuio error du-
ró hasta los tiempos del Pontifice
Clemente I. segun san Hieron. tom.
6. ad Ephes. 2. *Vtrum, & aliud sæcu-
lum sit, quod non pertineat ad mundum
istum, sed ad mundos alios, de quibus Cle
mens in epistola sua scribit: Occeanum, et
7 mundi trans ipsum sunt.* † I assi habla-
uan de las Hespirides, i de nosotros,
como de gente de la otra vida, mez-
clando en cada cosa tantas fabulas,
que demasiadamente creió Cornelio
Nepos, segun *Plin. lib. 5. cap.* 1. i sin
el, los mas de los Griegos, i Latinos,
a que no dio credito Gabinio, i por es-
so fue celebrado de Estrabon, *Gabinus
Romanarum rerum scriptor indescriben-
da Mauritania fabulis prodigiosis abs-
tinuit.*

8 En esta parte de la Mauritania, jũ-
to a *Tingis*, estubo la famosa ciudad
de *Lyxos*, que despues Claudio Cæ-
sar hiço Colonia Romana, dõde fue-
rõ los palacios de Anthæo, i los huer
tos tan celebrados de las Hesperides,
Plin. lib. 5. cap. 5. *Colonia à Claudio Cæ
sare facta Lyxos, ibi Anthæi regia, cer-
tamenque cum Hercule, & Hesperidum
9 horti.* † Que otros quieren que se lla-
masse *Lunx*, segun Estephano λυγξ
*lunx vrbis Libyæ contra Gades Athlan
tem versus, & insula Athlantis, & vr
bs* λυγγω *Arthemidoro, gẽtile Lynxites,
& Lyngios*, i Pomponio Mela, como
mas vezino dixo; *Propius autem Sala,
10 & Luxo flumini Lunxo proxima.* † La
comun es, que se llamó *Lyxis*, i en es-
to vienen el glorioso san Isidoro Ar
çobispo de Seuilla, assi en los libros
antiguos, como en el manuscripto
del Escurial, de que se entiende se
copió la nueua impression, que salio
en Madrid por mandado de su Ma-
gestad el año de 1599. lib. 15. cap. 10.
*Tingis ciuitatis, & Lynxis Anthæus au
thor fuit*, i con el concuerda Silo Ital.
lib. 3.

*Et Tingim rapido mittebat ab æquore
Lyxus.*

La qual ciudad estaua de Cadiz o- 11
chocientos estadios, que son cien mi
llas, Estrab. lib. 17. *Extrema Mauri-
taniæ pars, & Cotes appellatur, pene
est opidum paruum supra mare ad Barba-
ri Tinga, Artemidorus Linga, Eratosthe
nes Lyxum, & contra Gades est situm
freto DCCC. stadiorum diremtum, ac tã-
tundem distat à freto columnarum.* † Lu- 12
gar dificultoso, pero Isaac Causobo-
no lo declara assi: *Caue vero ne confun-
das vrbem hanc cum Tigri Mauritaniæ,
quam nemo veterum Lyxum appellauit,
vt recte affirmauit Hermolaus Barbarus
male à quibusdam reprehensus, qui non vi
detur animaduertisse, quid inter Tigrim,
& hanc vrbem intersit.*

Tomó nombre esta ciudad de *Ly* 13
xos de vn rio, que passaua junto a ella
llamado *Lyxo*, segun lo afirma el glo
rioso san Isidro, o Isidoro, a quien de-
mas de su santidad, por su grande
erudicion, se da siempre grande ve-
neracion d. lib. 15. cap. 10. *Lyx antẽ
a Lyxo flumine Mauritaniæ nuncupata.*
† O como dize Ptholomæo, la ciu- 14
dad se llamó λιξα *Lyxa*, i el rio λυξο
Lyxo: el qual tenia vna ensanada, dõ
de se recogiã los mercaderes de Phæ
nicia, segun lo siente Estrabon d. lib.
17. *Lyxo, & Cotibus sinus adiacet ad
Austrum, qui Emporicus vocatur, & di
uersoria mercatoria habent Phænices mer
catoribus destinata.* † Por la parte de ar 15
riba tenia el monte Atlante, distante
CCV. mil passos, i dl puerto đ Cadiz
CXII. mil. Solin. c. 37. *Atlas a Lyxa
abest quinque, et ducentis milibus passuũ:
Lyxa Gaditano freto centum duodecim
milibus habitatus ante, vt indicat loci fa-
cies, quondam cultu exercita, in qua vs-
que adhuc vitis, & palmæ extãt vesti-
gia.*

16 *gia.* † Con lo qual concuerda Estra-
bon, Ptholomeo, i Capella, diferen-
ciandose algo en la medida, que la
pudo causar la variedad de los tiem-
pos: en fin todos son de parecer, que
estaua mui cerca del puerto de las co
lunas, tanto que dize, que los pesca-
dores de Cadiz solian a este rio a
echar sus lances, Strab. lib. 2. fol. 68.
*Iisque (Gaditanis) piscandi gratia vsque
ad Lyxum amnem circa Maurusiam na-
uigasse.*

17 Cerca desta ciudad, el rio arriba
docientos passos la tierra a dentro
de el mar, estuuieron los celebrados
huertos de las Hesperides, cerca del
templo de Hercules, Plin. lib. 19. c.
4. *Vbi Hesperidum horti fuisse produn-
tur CC. passus ab Occeano iuxta delubrum*
18 *Herculis antiqui.* A los quales se en-
traua por el rio que los cercaua, Plin.
lib. 5. cap. 1. *Lyxos, &c. ibi Regia An
thæi, certamenque cum Hercule, & Hes-
peridum horti; effunditur autem huinc
æstiuarium e mari flexuoso meatu, &c.*
I assi dixo mui bien Euripides, *Hespe*
19 *ridum vsque pontus consitus litus.* † Por
todo lo qual io entiendo que esta ciu
dad de Lyxos fue la que oi es de *La-
rache*, que Claudio Cæsar hizo Colo-
nia Romana, i su Magestad del Rei
nuestro señor en estos dias Españo-
la, metiendo la Fe de Christo, i sol-
dados de presidio en ella el año de
20 M.DC.X. † La qual está distante de
Cadiz, lo que se refiere de la ciudad
antigua de *Lyxos*, i assi a su rio *Lyxo*
corrompido el vocablo, dezimos oi
Lucco, segun Leon, en la descript. del
Afric. *L' Harais e vna citta fabricata
da gli antichi Africani su l' mare Occea-
no, doue entra el flume Luccus de vna
parte posta sopra la ribera dil flume*, cuio
nombre le dura oi, segun que en la
Cacion de su toma dixo nuestro ami
go Don Luis de Gongora:

Por la arena desnuda el Lucco ierra, &c.

I esto es mui ordinario, porque se- 21
gun opinion de los q̃ mejor sientẽ, la
Y ψιλὸν no es Y, sino V. assi lo vemos
en Ρωμύλος, q̃ no dezimos *Romylos*;
sino *Romulus*, τυλλιος *Tullios*, αυλα *au
la*, αυγουρας *auguras*, i otros mil, segun
de sentencia de Adolpho Mecher-
che, Sosipatro Carisio, i otros me
enseñó mi maestro en la lengua Grie
ga el *insigne Doctor Francisco Sanchez
Brocens. Catedratico de prima de Rheto
rica, i Griego de la vniuersidad de Sala-
manca.* † I assi mesmo la ξ de las vo- 22
zes Griegas, que Latinizamos, o His
panizamos voluemos en *C*, como de
αξις latino *acis*, Español *açuela* Οξυ-
βαφον Latino, *acetaria*, Español *azei-
tera*, οξυζω latino *aceo*, Español *acedo.*
† I assi parece que de λυκο dixeron 23
Lucco, el rio que oi riega a *Larache*,
que fue el que antiguamente passaua
por la ciudad de *Lyxo*, i assi donde
oi es la laguna, que está el rio arriba
dozientos passos de la mar, fuerõ sin
duda estos famosos huertos de las
Hesperides, que por permission de
Dios se han inundado, como las ciu-
dades que estauan donde es aora el
mar muerto, *Genes. cap.* 19. † O esta- 24
ua assi antiguamente, porque el de-
monio para las aparencias, i repre-
sentaciones que aqui hizo de ordina-
rio (como despues se vera) tubo ne-
cessidad del pantano, que estuuiesse
siempre exalando vapores, para po-
der mejor formar el dragon de cuer-
po elementar, los huertos, i mança-
nas de oro, que en el auia, como a los
criados del Duque Rathbono, para
mostrarles el throno de oro, que es-
taua aparejado a su amo, los lleuó a
vn pantano, segun *Sigesberto en su Chrõ
nic. Oros. de Conarr. lib. 1. de vera proph.
cap. 26.*

A lo qual aiuda el estar Larache 25
al

al principio de la Mauritania, como vamos de acá, donde es cierto que estuuo la ciudad de *Lyxos*, i el rio *Lyxo*, los guertos de las Hesperides, i la ciudad de *Tingi*, tan celebrada, que oi dezimos *Tanger*, como lo afirma Iuan Leon en la escripcion de Africa. *Et dal'altra sopra l'Occeano, ne tempi che Arzila, & Tágia furono d'Mori,*
26 *era multo hauitata.* † I el monte Atlante está tambien aqui, dicho del Rey Atlãte, padre de las Hesperides, o ia por ser su Rei, segun Diodor. li. 5. c. 2. *Inter quos clarissimus Atlas, & Saturnus Atlantis regiones Occeano contermine forte obenerunt, qui populos illi Atlãticos, & maxime terræ montem Atlan-*
27 *tem de nomine suo appellauit.* † O porque entendian que se auia conuertido en monte, i esta fue vna de las fabulas que se dixeron del, Seruio ad Aeneid. 4. *Nam Rex fuit, qui cum audisset oraculum, cabendum esse a Iouis filio, & ratione nullum susciperet, à Perseo in montem conuersus est, viso Gorgonis capi-*
28 *te, eo quod illum noluit suscipere.* † I porque entendian que Atlante se auia quedado hecho monte, los pies fixos en la tierra, que es mentira, dixo muy bien Aristoteles lib. de commun. animal. mot. cap. 3. *At qui fabulose comminiscuntur Atlantem in terra fixos pedes habere videntur ex suo ipsorum com-*
29 *mento fabulam finxisse.* † I no paró aqui la fabula, sino que entendieron que la barba, i cabello se auia transformado en las seluas, i delos braços, i ombros hecho los collados, i de la cabeça la cima, i pimpollo, que dezian que tocaua en el cielo, Ouidio lib. 4. metamorph.

Quantus erat mons factus Atlas: nam barba, comæque (nus;
In siluas abeunt, iuga sunt humeri, ma
Quod caput ante fuit, summo est in monte cacumen, &c.

¶ I porque deste monte no me- 30
nos que de su Rey se dixeron, no menores fabulas, dixo muy bien Solino lib. 5. cap. 1. *Vel fabulosissimum Atlantam,* no porque lo tuuiesse por mentira, pues es monte verdadero, que está adelante del mar de las columnas, q̃ es el estrecho de Gibraltar, dexando a la mano izquierdo a Africa, segun Estrabon lib. 17. *Extra columnarum fretum procedenti, ita vt ad sinistrum sit Africa mons est, quem Græci Atlantem nominant, Barbari Dyrim.* † I como este 31
monte fuesse tan alto, por hazer su tierra famosa, los Africanos que tenian ingenio para fabulas, fingieron tantas del, que les hizieron creer a los antiguos Griegos, i Latinos facilmente, porque nó llegauan acá, teniendolo por el fin del mundo, hasta dezir que se perdia de vista, i que seruia de coluna del Cielo, seguu Herodot. lib. 4. *Cui confines est Atlas, & vndique teres, & (vt fertur) adeò excelsus, vt eius cacumen nequeat cerni, quod a nobis vnquam relinquitur, neque hieme, neque æstate: quẽ esse columnam cœli indigenæ aiunt.* † I de aqui se dixeron las co- 32
lunas ατλαντες Atlantes, â sustentado segun *Eustachio.* O porque encima del monte vuiesse alguna coluna en memoria de su Rey, por lo qual a la coluna, i al Atlante llamó Dionysio μεγα θαυμα *magnum miraculum.*

Stant (ingens miraculum) ad extremas Gades,
Alto sub monte longe, lateque dispersorum Atlantum,
Vbi etiam ænea excutitur columna in cœlum
Excelsa densis operta nubibus.

† Porque los antiguos en lugar de 33
estatuas ponian colunas, i assi dixo nuestro Español Martial libro 6. epigram. 77.

Non aliter monstratur Atlas cum compare gibbo.

i de

i de aqui vengo a entender, que las colunas tan celebres de Hercules, q̃ estauan junto a Cadiz, fueron en lugar de estatuas, pues en igual grado las pone con las de Atlãte, Auieno:

Vltima proceras subducit ad astra columnas,
Hic modus est orbis, Gadir locus: hic tumet Atlas
Arduus, hic duro torquetur cardine cælum.

34 I desta verdad salieron tantas mentiras, como creió deste monte la antiguedad, pues llegó a dezir que seruia de puntal del cielo, que lo sustentaua porque no se caiesse, como lo dixerõ del Rei de su nombre, i otras cosas a estẽ passo, que se podrã ver en otros, porque io no trato sino de cosas solidas, i maciças, que tienen su verdad fundada en historia, ó en lugar de la Escritura, o del Derecho, si bien por no ser vulgares causen admiraciõ en los q̃ no an leido tanto; tratanlas *Pomponio Mela, Plinio, Diodoro, Solino, Democrito, Eraclito, Eschylo, Apollodoro, Higino, Pindaro, Virgilio, Ouidio, i casi todos los demas autores i poetas Griegos, i Latinos.* † I assi hablando deste monte, Solino, o por mejor dezir, de las fabulas que se cõtauan del, dize mui bien, *vel fabulosissimum Atlantem*, no porque tenga el monte por mentira, sino porque lo era lo mas que del se decia, i assi prosigue con las palabras que el curioso cita; *Per quem iter est ad montem Africæ, vel fabulosissimũ Atlãtem: e medijs hunc arenis in cælum attoli prodiderunt, asperum, squalentem, quæ vagat ad littora Occeani; cui cognomen imposuit; eundem opacum, nemorosumque, & scatebris fontium, rigidum, quæ spectat Africam fructibus omnium generum sponte ita subnascentibus, vt nunquam facietas voluptatis desit. Incolarum neminem inter diu cerni: silere omnia haut aliquam solitudinum horrore, subire tacitam regionem animos proprius accedentium, præterque horrorem elati super nubila, atque in vicinam lunaris circuli.* 35

† Esto cuenta Solino por fabuloso, como lo es, i assi le llama fabulosissimo Atlante, o monte de las fabulas, por las muchas que del se deziã, i prosigue con los fuegos, que en el se aparecian denoche, con los bailes, i cantos de los Aegypanes, i Satyros, de quien haze tambien mencion el mesmo Solino dict. lib. 5. cap. 37. *Atlas mons in medio arenarum consurgit vastitate, & eductus in vicinam lunaris circuli vltra nubila caput condit; qua ad Occeanum extenditur, cui à se nomen dedit, manet fontibus, nemoribus horrescit, rupibus exasperatur, squalet ieiunio, &c. Lucet nocturnis ignibus, choreis Aegypanum, vndique personatur.* † Creian los antiguos, que sus Deidades habitauan en los montes, de que estan llenos los autores Griegos, i Latinos: i aun los de Samaria, como gente superstitiosa, i dada a el culto del demonio (que esso quisieron dezir a Christo nuestro Señor los Iudios en llamarle Samaritano, *D. Ioan. cap. 8.*) tambien lo creieron, pues confiessa la otra ramera, que sus maiores adorauan la Deidad del monte, D. Ioan. cap. 4. *Patres nostri in mõte hoc adorauerunt.* † I los Gentiles entendian, que eran estos Satyros, Faunos, i Achypanos, que se veian, i oian en los montes, de cuia verdad i lo que en esto ai, ia diximos *lib. 2. de Magia operatrice cap. 28. num. 33. & cap. 29. ex num. 10.* de que ai mucho en los poetas Griegos, i Latinos, i assi dixo nuestro Lucano libro quarto.

Hec loca capripedes, Satiros, Nimphasque tenere.

Fini-

Finitimi fingunt, & Faunos esse loquuntur.

39 De todo lo qual consta, que las Hesperides no fueron en España, como a el curioso se le antoja, falto de el conocimiento dela antiguedad, ni que Atlante su padre fue Rei de España, como sin el, han querido otros, engañados del lugar de Siculo, que cita, ni fueron hijas de Hespero Rei de España, ni viuieron en ella, sino en el Africa, si bien hijas de Atlante, i de su sobrina hija de Hespero, i assi por su madre se llamarō Hesperides, i por su padre Atlantides, segun el mesmo Siculo lib. 5. cap. 2. *Fuisse in Hispania tradunt fratres duos fama celebres Hesperium, & Atlantem, &c. ex hac vero Atlas septem genuit filias, quæ a patre Atlantides, a matre Hesperides dictæ sunt.* †

40 I con esta verdad passan todas las historias, assi antiguas, como modernas, i S. Isidro, i todos los santos, que dellas hazen mencion, no como de cosa soñada, o fabulosa, sino como de cosa cierta i verdadera, i assi dize Euseb. lib. 2. de præparat. Euangel. cap. 3. & 4. *Post mortem Hyperionis cœli filios regnum inter se patrios fuisse, quorum clarissimi Atlas, & Saturnus fuerunt, Atlanti vicinas Occeano partes contingisse, & multam Astrologiæ operam datam septemque filias natas, quæ Atlantides appellantur.* †

41 Este pues Atlante (porque vbo otros tres, i a este llamaron el magno) fue tan dado a la Astrologia, que le hizieron autor della, segun Plin. lib. 8. cap. 56. *Astrologiam Atlas Libyæ filius adinuenit*, i lo que parece mas verdadero, q̄ lo fuesse de la esphera, segun el mesmo Plin. lib. 2. cap. 8. *spheram ipsam ante multo Atlas*, porque de la Astrologia lo fueron los Chaldeos, segun diximos *lib. 1. de Magia diuinatrice capite octauo de vanitate Astrol. iudic. ex num. 3.* † 42

I fue tan eminente, que le atribuie el arte de la nauegacion el Pontifice Clemente Alexand. fue cessor de san Pedro, i su compañero, lib. 1. Stromat. §. 7. *Atlas autem Libs primus nauim est fabricatus*; i de la philosophia, i demas artes liberales le haze docto i eminente Vergil. Aeneid. 1.

Maximus Atlas
Hinc canit errantem lunam, solisque labores,
Vnde hominum genus, & pecudes, vnde imber, & ignis,
Arcturum, pluuiasque Hyadas, geminosque Tritones, &c.

De donde nacio la fabula de entender que sustentaua el cielo, i la tierra con sus ombros, segun lo enseña el gran Dotor de la Iglesia, i padre de toda verdad san Augustin, lib. 18. de Ciuit. Dei cap. 8. *Frater (Promethei) magnus fuisse astrologus dicitur, vnde ocasionem fabulæ inuenit, vt eum cœlum portare confingeret.* † 43

Porque las ciencias son las que sustentan el mūdo, i assi dixo deste Atlāte Eschylo poeta Griego; 44

Sustinet per grandem
Cœli columnam, totiusque terræ onus.

Vergilio le hizo celestial, i que con su ciencia sustentaua el polo, i le hazia dar la buelta, como superior a todo, Aeneid. 6.

Vbi cœlifer Atlas
Axem humero torquet, stellis ardentibus aptum.

Esta ciencia fue la Magia, que con dombre de astrologia se estendio en aquel tiempo, i aun dura en este, especialmente en Africa, de quien hablamos, por ser los Africanos naturalmante inclinados a ella, pues aun entre los mas rústicos, i barbaros de ellos 45

ellos, oi permanece con tãto genero
de supersticiones, como cuenta *Ioan*
46 *Leon. en la descript. de Afric. p. 3.* †Aũ-
que se engaña, pensando que esto es
por arte milagrosa: *Et in vero questa lo*
ro Cabala e vn arte marauigliosa, ne io
per me veddi cosa tenuta naturale, che pa
resse cosa sopra naturale, com' al detta:
porque todo se haze por arte del de-
monio, i como tan grãde artifice de
engaños, le haze parecer milagroso,
lo q̃ es mero embuste, e ilusion suia,
segun diximos *li. 2. de Magia operatur.*
47 †I como en aquel tiẽpo no auia ciẽ-
cia mas estimada, que la Magia, dixe-
ron a Atlante el nombre de *Themis*,
de la voz Arabe *Temen*, que significa
fin de qualquier cosa; o de la Hebrea
Theman, הימן que sinifica *perficion, i*
sabiduria, segun *S. Hieron. li. 7. in Isai.*
48 *cap. 2.* †I assi se entiẽden dos lugares
dificiles de la Escritura, q̃ hablan de
la sabiduria con este vocablo D. Hie-
rem. cap. 49. *Nunqnid non est sapientia*
in Themam. D. Baruch. cap. 3. *Non est*
audita in terra Chanaam, neque visa est
in Themam, porque como dize S. Hie
ron. sobre los dichos lugares, *Mit-*
tam ignem in Theman, quæ Idumæorum
regio est, & vergit ad Australem partẽ,
quod interpretatur Theman, eo quod Eu-
rum, & Austrum, Africũque respiciat.
49 †Porque Theman fue nieto de Esau
de su hijo Eliphaz, *Genes. cap. 36.* a
quien atribuien la fundaciõ de la tier
ra Austral, que es el Africa, segun S.
50 *Hieronymo lib. de locis Hæbraic.* †Que
es gente dada a uanas ciencias, i fic-
ciones, como lo enseña el Propheta
Baruch, cap. 3. *Negociatores Merrhæ,*
& Themam, & fabulatores, & exquisi-
tores prudentiæ, & intelligentiæ. I assi
dixo Luciano. Αραβων οι εξηγηται
των μυθων *Arabes fabularum inter-*
prætes, doctores, & commentatores.

†Que parece que de buen original sa 51
caron malas copias; i no sé si me atre
ba a dezir, auer atendido a esto la sa
grada Escritura, en llamar a los mae
stros de las ciencias vanas Eliphaz, i
Themanites en *Iob cap. 4.* como lo
fue este Atlante, a quien llamó The
mis, el oraculo Parmassio en Ouidio
lib. 4. Metamorph.

Dederat Themis hanc Parmassia sortẽ
Tempus Atla, veniet, tua post spolia-
bitur auro
Arbor, & hunc prædæ titulum Ioue
natus habebit.

Era el arbol cõ sus mançanas de oro, 52
el tesoro, que tenia encantado, porq̃
este Atlante era grande Mago, i en-
cantador, segun diximos, de cuia ciẽ-
cia hizieron participantes a sus hijas
las Hesperides, que por otro nombre
llamaron *Pleiadas*, que por ser tan sa-
bias en la Astrologia, i arte Ma-
gia, entendieron que se conuiertierõ
en las estrellas de su nombre, de quiẽ
haze mencion Iob cap. 9. *Qui fa-*
cit Austrum, & Orion, & Pleiadas in
interiora Austri. †I assi queda llana la 53
dificultad de los huertos de las Hes-
perides, de las mançanas de oro, i del
dragon que los guardaua sin dormir:
que al curioso se le passó todo por al
to: porque todo esto fue encantado,
i este dragon fue demonio, que esta-
ua en guarda deste tesoro, como de
otros muchos que ha auido, segun
probamos *dict. cap. 23. de variis dæ-*
mon. gener. ex num. 35. †I porque Her 54
cules con su mucha sabiduria des-
hizo estos encãtos como otros mu-
chos, que se han deshecho en el mun
do, fingieron que auia muerto a el
dragon, i robado las mãçanas de oro,
cuia historia cuenta harto elegante-
mente nuestro Seneca, que io refie-
ro, si bien el curioso no halla el lugar,
enciẽnda

encienda vn cabo de vela, i los hallará desde el vers. 238.

Post hæc adortus nemoris opulenti domos,
Aurifera vigilis spolia serpentis tulit, &c.

55 I en el Argonauta, vers. 848.

Arbor, quæ pomis fertilis aureis,
Extimuit manus insueta carpi,
Fugitque in auras leuiore ramo.
Audiuit sonus crepitante lamna,
Frigidus custos nescius somni,
Liquerat cum iam nemus omne fuluo
Plenus Alcides vacuum metallo.

I su tio Lucano lib. 6. Farsal.

Abstulit arboribus prætium, nemoriq; laborum,
Alcides, passusque inops sine pondere ramos.

56 Fue Hercules no menos mago, que Atlante, pues fue su discipulo, i que le sucedio en la ciencia de la Magia, q̄ en aquel tiempo corria con nombre de Astrologia, Diodor. lib. 5. cap. 2. *quo beneficio motus Atlas non solum dignis factis muneribus donauit Herculē, sed Astrologiam insuper docuit in qua operā, curamque impendisset præcipuā, ob sphæram astrorum à se inuentam, orbem suis*
57 *humeris ferre existimatus est.* † En que salio tan eminente, q̄ dixeron le auia sucedido en el oficio de tener a cuestas los cielos, de suerte que su mesmo maestro se marauillaua, según dize Claudiano in Panegyr. in laudib. Stil. 1.

Sic Hercule quondam
Sustentante polum, melius librata pependit (astris
Machina, nec dubijs titubauit signifer
Perpetuaque senex subductus mole parumper
Obstupuit, proprij spectator ponderis Atlas.

58 Pero restanos satisfazer a el curioso, que dize que estas q̄ Hercules robó de los huertos Hesperides, no fueron mançanas de oro, sino ouejas cō vellones de oro, o q̄ lo parecian. Bien sé que ai quiē lo diga, i aun harto mejor que los que el cita, que es Marco Varrō, li. 2. de re rustic. c. 1. *in Libya ad Hesperides vnde aurea mala, idest secundum antiquam consuetudinem capras, & oues, quas Hercules ex Africa in Grætiā exportauit, ea enim sua voce Græci appellant μῆλα* † I explicando esto mas ex profeso, dize Palephato lib. 1. *Aureæ enim oues numerabantur, quoniam pulcherrimum omnium rerum aurum est, & illæ quoque pulcherrimæ erant; μῆλα etenim, vt poma, sic oues quoque apud Græcos vocantur, quæ quidem μῆλα, hoc est oues, cum circa littus pascentia Hercules vidisset ea auigendo compræhendens naui suæ imposuit, simulque earum pastorem nomine draconem secum domū perduxit.* 59
† Pero estas todas son salidas, q̄ dio la antiguedad, tomando ocasion de la voz Griega, que lo sinifica todo, por huir la dificultad q̄ les hazia, q̄ vbiesse huertos con mançanas de oro, por no tener tan exacta noticia destas cosas, como la que io é dado, i asi no vbo cosa que mas les causasse espāto, que estos huertos, sus mançanas, i dragon, por lo qual dixo Plinio li. 19. cap 4. *Antiquitas nihil prius mirata est, quam Hesperidū hortos.* † Porque aunq̄ es verdad q̄ vbo ouejas de vellones de oro, o que lo parecian; como io dixe *lib. 2. de Magia operatr. cap. 1. de magia natural. ex num.* 52. estas solo leo auerlas auido en Andalucia en los cāpos de Cordoua, i no en Africa. Martial lib. 9. epigr. 62. 60 61

In Thartesiacis domus est notißima terris,
Quā diues placidum Corduba Bætin amat, (lo.
Vellera natiuo pallent vbi flaua metal

I asi no asiento, que fuessen ouejas, 62

menos que cidras, que dizen otros, queriendo corregir toda la antiguedad, segun Athæneo lib. 3. in Athen. cap. 7. *Scriptum à comicis poetis inuenitur, qui de ipsius pomis cum aliquid dicunt, de citris malis videntur id tradere, Antiphanes in Bœotio.*

A, sed hæc accipe
O virgo, mala. B. pulchra sane. A. pulchra quidem Dij boni:
A. Ab Hesperidibus, sic mihi Lucifera propitia sit
Aura hæc mala tria esse inquiunt.

63 Fue le causa el ser Africa madre de toda fruta de agro, en especial de las cidras, que por su belleza, i color les lleuaron mas los ojos, con el animo a la admiracion, i aunque mientras no las vbo sino en Africa, por su color tan encendido pudiessen entender, que eran de oro, el tenerlas tan guardadas, quita esta duda, pues si era fruto general en Africa, como lo fue el zitro, no se celebraran tanto por el los huertos Hesperides, de quiẽ dixo Lucano lib. 5.

Aureaque Hesperidum seruans fulgentia mala
Aspera, acerba tuens immani corpore serpens.

64 El dragon tambien an querido naturalizar, pensando auerse dicho por las muchas especies que ai dellos en Africa, que como es tierra seca, i concurren a el agua tantas especies de animales, suelen mezclarse entre si, i algunas con diuerso genero, de q̃ salẽ cada dia tãtos monstruos, por loqual dixo Plinio: *Africa monstra generat.*

65 †I aunque esto se podra traer para las fabulas de los Gorgones, i la cabeça de Medusa, de cuia sangre se engendraron tantos, como cantan los Poetas, i los Historiadores refieren de el Africa, o Lybia, que es lo mesmo, por ser tierra tan copiosa dellos, no tiene entrada para este de que tratamos, porque el nunca dormir, ni descuiarse de los huertos, i las demas cosas que del se cuentan, no podia ser sin minysterio del demonio, que suele encantarlos para este, i otros fines, segun diximos, *lib. 2. de Magia oper. cap. 13. ex num. 27.* † I assi fui siempre 66
de parecer, que si fue natural, fue encantado, porque las alas, i lo demas no implican contradicion, pues ai naturalmente sierpes con alas, segun Herod. lib. 2. *fertur in Arabia serpentes alatos ineunte statim vere in Aegyptum volare.* I haze mencion dellas *S. Augustin lib. 3. de la Ciudad de Dios, cap. fin.* †No con alas de aue con plu- 67
mas, como piensa *Solino*, sino de vna membranula, o ternilla, del modo de las alas de murcielago, como lo tiene *Nicol. de Comitibus*, i los pies como de ansar, *Plin. lib. 11. cap. 47.* segun se 68
ven en las armas de los Caetanos, de aquel famoso hecho del dragon, que basta para su verdad, a cuia impressa el dia de la adoraciõ de nuestro S. P. D. Paulo V. se le puso este mote encima de las suias, al dragon, i a el aguila dellas:

Rite comes sociat volucrũ regina Draconem,
Quo præmat ille malos, quo leuet ista bonos.

†Pero algunos, que no supieron tan 69
exactamente estas cosas, huiendo la dificultad del dragon, quisieron que fuesse el rio Lyxo, o Lucco, que oi cerca la laguna, donde entiendo, fueron los huertos Hesperides, q̃ por sus bueltas haze forma de Dragon, Solin. c. 37. *Lyx quoque, &c. flexuoso meatu æstuarium e mari fertur adeo sinuosi lateribus tortuosũ, vt visentibus procul lapsus angueos fracta vertigine menciatur.* †Con lo qual concuerda Martin Capella, *in confinio est Elisseos colonia, in*

qua

qua regia Anthæi; luctamenque cum Her
cule celebratur, & Hesperidum horti, il-
lic æstuarium fluxuosum, quem Draconem
70 *vigilem rumor vetustatis allusit.* † To-
do es andar alucinando, porque fue
demonio en figura de dragon, como
tengo dicho, i asi entendieron que
era hermano del portero del infier-
no el Canceruero, segun Higinio Fa
bul. 151. *Ex Thyphone gigante, & Echid*
na Gorgon, canis ceruerus triceps, &
Draco, qui mala Hesperidum trans Oc-
71 *ceanum seruabat, & Hydra nati.* † I a es-
to alude el nombre de el rio *Lyxo*, o
Lucco, en que este dragon estaua, a el
qual dize el Arabe *Nahr Luccus*, i el Sy
ro נהראלחיעו *Nahara Lachisu*, hoc
est *Fluuius incantationis*, i el Hebreo
נהר ולוחש *nahar Luchus*, hoc est *am-*
nis incantationis, Hispanê, *Rio del*
encantador, segun *Amiano Marce-*
72 *lino.* † Porque en la lengua santa לוחש
Luches, significat *incantator*. I de aqui
en Hieremias c. 8. *Ecce ego mitto vos*
serpentes, & regulos, quibus non est in-
cantatio לחש *Lachas.* Ecclesiast. cap.
10. *Si mordeat serpens in silentio*, otros
leen *absque incantatione* לחש *Lachas*,
psalm. 57. *sicut aspidis surdæ, & obdu-*
rantis aures, quæ non audit vocem incan-
tantium לחשים *Lachasim.* † Porque es-
73 te Rio, su Rei, i las Hesperides sus hi
jas, i la sacerdotisa de su templo to-
dos eran encantadores, por lo qual
dixo Virgil. Aeneid. 4.

Vbi maximus Atlas,
Axem humero torquet, stellis arden-
tibus aptum:
Hinc mihi Massylæ gratis monstrata sa-
cerdos,
Hesperidum templi custos, epulasque
draconis,
Quæ dabat, & sacros seruabat in arbo
re ramos,
Hæc se carminibus promissit soluere
mentes,
Quas vellit, ast alias diras immitere
curas.
Sistere aquas fluuijs, & vertere syde
ra retro:
Nocturnosque ciet Manes, mugire vi-
debit
Sub pedibus terram, & descendere mõ
tibus ornos.

I asi queda llano, que lo que io dixe 74
cerca desto fue la mesma verdad, si
bien por la breuedad, se le passó por
alto al curioso, bastame a mi, que el
docto lo entienda, porque si vuiera-
de detenerme a probar cada co-
sa (aunque fuera tan a la lizera como
esto) seria proceder en infinito, pues
le asseguro al curioso, que me costó
mas trabajo hazer elecion de lo que
auia de dexar, que no lo que escreui:
sino le agradare, dexelo, pues le es-
tâ ia dicho, *qui potest capere, capiat.*
† Porque los huertos fueron en- 75
cantados, como lo fue el templo, i la
sacerdotisa, que maxaua la comida a
el Dragõ, el qual era demonio, a quiẽ
debaxo destas vanidades venerauan,
i asi lleuauan los soldados sus armas
a encantar a a este templo, i las traiã
encantadas, para salir vencedores en
las lides, que entrassencon ellas, i a
esto atẽdio Silo Italico, quãdo dixo:

Et quatit ensem
Cantato nuper senior, quẽ fecerat igni
Litore ab Hesperidum Rhemisus, qui
carmine pollens
Fidabat magica ferrum crudescere lin
gua.

Otras vezes en las tunicas, o camisas 76
de lienço les escreuian caracteres, q̃
les defendiã mas que cotas de malla,
i llamauanlas camisas del infierno,
de quien trata *Mart. del Rio lib. 2. Ma*
gicar. auia otras inuẽciones, para ha-
zerse inuisibles, q̃ en este tẽplo se da-
uã, i por esto las llamauã celadas del
infierno, de q̃ trata *Homer. Iliad.* 5.

77 †Porque esta ribera de Larache tu-
uieron los antiguos por el cabo de el mundo, i principio del infierno, porque de alli fingian se embarcauan las almas para la otra vida, que eran estas partes donde habitamos aora, segun Aristoteles lib. de admirab. audit. *Extra columnas Herculis aiunt in mari à Carthaginensibus insulam fertilem desertamque inuentam, vsque tam syluarum copia, quam fluminibus nauigationi idoneis abundet, cum reliquis fructibus*
78 *vehementer.* † El qual sitio llamauan *Islas Hesperides*, o por la vecindad de las Hesperides tan celebradas, i cantadas de todos, o por su Rei Hespero, Plin. lib. 6. cap. 31. *a Gorgonum Insulis præ nauigatione Atlantis dierum quadraginta ad Hesperidum Insulas cur-*
79 *sum prodiderit.* † I por otro nombre las llamauan *Islas fortunadas*, porque los de buena fortuna solos pensauan que llegauan a ellas, creiendo que era lugar de solos los bienauenturados, Solino lib. 5. cap. 32. *Fortunatas Insulas contra Læuum Mauritaniæ tradūt*
80 *iacere.* †I assi las llamauan *campos Elysios*, de la voz Griega ἥλιος *helios*, que sinifica el Sol, dios de la bienauenturança; porque el del infierno llamauan Pluton. I a esto quiças atendio el demonio en dezirles a los Indios en sus oraculos, que los auian de sujetar los hijos del Sol, por nosotros: i con este nombre de Elysios las celebró *Horat. in Epod. Od. 16.* imitādo a Homero Odyss. 4.

Nos manet Oceanus circūuagus, arua beata,

Petamus arua, diuiteisque Insulas.

81 I assi como de region, que entendiā que era reino de las almas, fue facil a los antiguos Griegos, i Latinos con cada verdad creer mil mentiras, que aqui he procurado dicernir, para que nosotros, que las tubimos tan cerca, no passemos con la mesma ignorancia, porque como para venir acá passauan el mar, nos considerauan gente de la otra vida, i assi al rio Lyxo, o Lucco de Larache, que era por dōde se embarcauan, para passar acá, llamauan el Lethęo, segun Pthomon. lib. 14. fol. 445. *Alius est fluuius Lethæus, apud Hesperides Libyes.* †I no es 82
mucho que ellos creiessen tantas fabulas, de lo que solo tenian noticia confusa, pues nosotros con tenerla mas clara de las Indias, a quien indignamente llamamos *America*, por quitarle la honra a España de auerlas descubierto, pues quien dio noticia a Cristoual Colon fue Alonso Sanchez de Huelua vassallo del esclarecido Cōde de Niebla, segun lo trae nuestro amigo *el Inca Laso de la Vega en sus comentarios reales, lib. 1. cap. 3.*
†Creiamos tantas patrañas dellas an- 83
tes de auerlas descubierto, i habitado, con los portentos de la torrida Zona, que nos dezian los Geographos, que siendo la tierra mas fertil, i apacible del mundo (pues contino es vna perpetua primauera) la teniamos por aspera, e inhabitable, segun diximos *lib. 1. de Magia diuinatrice c. 7, de diuinat. astronomic. ex num. 9.* †Te- 84
niendo prophecia del santo Rei Dauid, de que era tan fertil, que solos los que passassē el mar en nauios despues de su larga nauegacion, veriā las marauillas de Dios, Psalm. 106. *qui descendunt in mare in nauibus facientes operationem in aquis multis: ipsi viderunt opera Domini, & mirabilia eius in profundo*, que no se le escondio a nuestro Seneca, in Med.

Venient annis
Sæcula seris, quibus Oceanus
Vincula rerum laxet, & ingens
Pateat tellus, &c.

CAP.

CAP. VI. De los priuilegios de los Clerigos de corona, i en que estan derogados por el sacro Concilio de Trento.

LA sexta aduerten-
1 cia no me pesa de la
impugnacion, si el es-
tilo no fuera grossero,
porque el ser autor de
vna dotrina tan fundada como esta,
es por si glorioso, aunque sea contra
lo que han escrito muchos, pues es
bueno ser autor de algo, i hallar lo q̃
tantos han buscado, por singular, por
sutil, por leuantado, por insigne, i fa-
uorable a la jurisdicion Eclesiastica,
q̃ esto basta para q̃ se perfiera a las de
mas opiniones, *Mart. de iurisd. p. 4. cẽt.*
2 *z. cas.* 164. *ex num.* 1. †Porque el sa-
cro Concilio de Trento no derogó
los priuilegios de los Clerigos de co-
rona, antes expressamente confirmó
todas las Constituciones, que auia en
su fauor, sess. 25. de Reformat. cap.
20. *Decernit itaque, & præcipit sacros
Canones, & Concilia Generalia omnia,
nec non alias Apostolicas sanctiones in fa
uorem Ecclesiasticarum personarum, li-
bertatis Ecclesiasticæ, & contra eius vio
latores editas, quæ omnia præsenti etiam
decreto innouat exacte ab omnibus obser
3 uari debere.* †I asi la reformacion que
hizo, de que tuuiessen asignacion de
Iglesia, o Vniuersidad, para que se
entendiesse que estauan en camino
de maiores ordenes, *sess.* 23. *de Refor
mat. cap.* 6. demas que parece hablar
de solos los muchachos, de quien va
tratando, que son los que tienen ne-
cessidad de semejante asignacion, o
de los incorregibles, por las razones
qua diximos, por no auerlo determi-
nado la Iglesia, no le quise forçar al
curioso, a que siga mi opinion, i
asi lo declaro, sin tratar de lo de-
mas, porque el Concilio no habla
dello, i sino lo entiende, porque es-
tá en latin, vealo en Romance, in *l.
1. tit. 4. lib. 1. Recopil.* † I esto no lo 4
dije, porque me la aia mandado na-
die borrar, como soñó el curioso, si-
no porque consultandola con hom-
bres de los mas graues de estos Rei-
nos, aunque a todos les parecio bien,
algunos me escriuieron que tenia di
ficultad para el juizio, donde siempre
se ha de siguir la comun. *Cauall. in* 5
Pract. ad præfat. † No embargan-
te, que podra el juez acomodarse
a lo que le pareciere mas justo, si la
comun no es tan segura, porque vno
solo, i de menos autoridad puede con
razones vencella, l. 1. §. sed neque C.
de vetere iure enucl. *sed neq; ex multi-
tudine authorum quod melius & æquius
est iudicatore, cum posit vnius forsam,
& deterioris sententia, multos, & maio-
res aliqua ex parte superare.* †Quiẽ mas 6
me obligó a lo que dixe, fue el Illus-
trisimo en sangre i letras, cuias vir-
tudes proprias realçan tãto las de sus
antepassados, que dando que imitar
a los suios, pone en embidia a los es-
traños, el señor don Luis Fernandez
de Cordoua hijo de mi patria, i padre
de las letras, Obispo meritisimo que
oi es de Malaga, el qual siendolo de
Salamanca, en vna que me escriuio
de 23. de Março de 1610. dize su Se
ñoria: *Aunque se puede defender que la
primera Tonsura sea sacramento, que im-
prima caracter, porque no se puede reite-
rar: Quanto al priuilegio del fuero, aunque
v. m. lo sigue con mucho ingenio, i erudi-
cion, mientras la Iglesia no lo determina-
re, no me atreueria a juzgar por la opi-
nion, porque la interpretacion del Conci-
lio pende de la Sede Apostolica.* † Estas 7
razones fueron tan fuertes para mi, q̃
teniendo escrita la opinion, no qui-
se

se dexarla con solo mi arbitrio, aunq̃ otros me le celebraron, en especial el esclarecido no menos en letras i sangre el señor don Andres de Cordoua su tio, Obispo de Badajoz, auditor que fue de la Rota de su Santidad, en vna que me escriuio de 15. Março de 1610. *Las razones son fuertes i que a mi me conuencen, i estan seguidas con tanto ingenio, i eminencia de ambos derechos, como es menester para persuadir oi en España, que vn clerigo de menores ordenes goze del fuero, sin beneficio, ni asignacion, que aunque va con la limitacion de v. m. es forçoso que cause noue-*
8 *dad, por no auerlo dicho otro.* † El ilustrissimo en letras i santidad, padre de la Republica, i esposo liberalissimo de su iglesia, el señor Don Frai Diego Mardones Obispo meritissimo de Cordoua, Confessor de su Magestad, en vna q̃ me escriuio de 20. d̃ Abril 610. *Mucho nos promete v. m. en tā pocos años, con estos pliegos que he visto de su letura de la Catedra de Prima, pues donde nadie ha puesto la mano, se leuanta de suerte, que le asseguro tenga mil embidiosos, la interpretacion del Concilio es singular, i assi no tengo que dezirle otra*
9 *cosa.* † El insigne por su doctrina, i erudicion, honor de nuestro siglo, el Padre Ioan de Pineda de la Compañia de Iesus, en otra que me escribio de 22. de Diziembre 1609. *Recebi la lectura de v. m. de la Catedra de Prima, i con ella mucha merced, i aunque le he dado vna buelta depriessa, hallo mucho que leer de espacio, i q̃ estimar siempre, como lo hare, i comunicate alos amigos curiosos que por aca ai de todas facultades, para q̃ en buena concordia vea alli cada vno lo q̃ le toca, pues tiene tanto de todo, i todos con el aplauso comū, i gusto q̃ estoi cierto, tendran, obliguen a v. m. a sacar mucho desto a luz, como lo espero de su gallardo*
10 *ingenio i letras de v. m.* † El Tribonian. Español, copilador delas leies del matrimonio, q̃ lo pudiera ser de las d̃ Roma, hijo de mi patria el venerable P. Thomas Sanchez de la Compañia de Iesus, en vna que me escriuio en 29. de Henero 1610. *El nueuo entendimiento del Concilio deuemos a su gallardo ingenio de v. m. quisiera io se recibiera tā bien como me parece, por lo menos podremos ia con tan buenos fundamētos rastrear la mente del Concilio, que me parece que es la que v. m. nos enseña.* † El padre de 11
la jurisprudencia, gloria de nuestra España, el egregio Doctor Gabriel Henriquez mi maestro, Catedratico de prima de Salamanca, siendo Fiscal de su Magestad, en vna de 20. de Iulio de 610. *Mucho nos da v. m. que imitar a sus maestros, pues en tan pocos años, quādo otros hazen harto de rastrear el entendimiento de las leies por los Doctores, que escriuen sobre ellas, v. m. auentajandose a todos, nos las explica con tan gallardo pensamiento, como el del Concilio, que lo que me pesa es que se ha de mal lograr, por ser materia odiosa.*

Esto es lo que sienten cerca de lo 12
que io escribo sobre el sacro Concilio de Trento, varones tan doctos, como los que aqui refiero, luzes de la Republica, i oraculos dela verdad, con quien consulté mi opinion, porq̃ jamas me fio de solo mi parecer, i ninguno de todos me apunta a dezir cosa, de las q̃ el curioso repruena, por q̃ si la primera Tōsura no es ordē de la Iglesia, pregunto io, es de la Sinagoga, o del Alcorā? I si no haze clerigos a los que la reciben, como les dā beneficios Ecclesiasticos? de que son incapaces los seglares, *cap. 2. de Instit.*
† Porque aunque no es necessaria ad 13
corpus Domini conficiendum: es disposicion para esso, como lo son todas las demas Ordenes, las quales negar que lo son es heregia, condenada

en

en el mesmo Concilio de Trent. sess.
23. can. 2. *Siquis dixerit præter sacerdo*
tium non esse in Ecclesia Catholica alios
ordines, & minores, & maiores, per quos
velut, per gradus quosdam in sacerdotium
14 *tenditur anathema sit.* †Porque por esso
mesmo podra negar, que el Obis-
pado es orden de la Iglesia, quia
quamtum ad confectionem corporis
Domini, idem exibet cum presbyte-
ris minysterium, quia noua illa po-
testas non pertinet ad sacrificium, se-
gun lo enseña *el insigne Fr. Domingo*
de Soto de la esclarecida Orden de santo
Domingo, confessor del señor Emperador,
in Sent. 4. dist. 24. q. 1. art. 1.

15 La prima tonsura es Orden de
la Iglesia, la qual la instituió de con-
sejo del Principe della S. Pedro, se-
gun lo enseña *Dionys. Areopag. de Ec-*
cles. hierarch. c. 6. p. 2. Por lo qual di-
xo el Catechismo Roman. tit. de Sa-
cram. Ordin. num. 14. *Primum autem*
omnium ferunt Appostolorum principem
eam consuetudinem induxisse ad memo-
16 *riã coronæ.* †I como sea tradicion de
los Apostoles, será hereje, el que la
quisiere impugnar, Trident. sess. 4.
in princip. *& sine scripto traditionibus,*
quæ ipsius Christi ore ab Apostolis accep-
tæ, aut ab ipsis Apostolis Spiritu sancto
dictante, quasi per manu traditæ, & rur-
sus; *Nec non traditiones ipsas tum ad fi-*
dem, tum ad mores pertinentes tanquam
vel ore tenus a Christo, vel Spiritu sancto
dictatas, & continua successione in Eccle
sia Catholica conseruatas, pari pietatis af
fectu, ac reuerentia suscepit, & venera-
17 *tur.* †Lo qual san Pedro instituió, pa
ra enseñar nos a despreciar las va-
nidades del siglo, en el qual era afren
toso el trasquilarse, i asi a el mesmo
san Pedro predicando en Antiochia
le raparon la cabeça por escarnio, se-
gun lo trae *mi tio el Padre Ioan Baptis-*
ta Villalpando, en los comentarios Reales
sobre propheta Ezechiel, q̃ escriuio por
mandado de su Magestad to. 1. p. 2. c. 27.
†Era cosa afrentosa el trasquilarse, i 18
asi en la lei vieja de Moysen, se le ve
dó a los sacerdotes, Leuit. cap. 19.
Non corrumpatis effigiem Cæsariæ ves-
træ; porq̃ la calua fue ignominiosa, se
gun a el Propheta Eliseo, porque la
tenia, lo corrian los muchachos,
Reg. 4. cap. 2. diziendole, *salue calue,*
porque como dize Ouid,

> *Turpe pecus mutilum, turpe sine gram*
> *mine campus,*
> *Et sine fronde frutex, & sine crine ca*
> *put.*

I de aqui en las cosas tristes, se tras-
quilaban en lugar de luto, segun lo
trae de dotrina de muchos *el Doctis-*
simo Padre Hieronimo de Prado, apud
auunculum meum vbi prox. tom. 1. ad
Ezech. cap. 5. 16. 17. & 24. porque
como dize nuestro Seneca, lib. 5. de
benefic. cap. 6. *in luctu à rebus adúer-*
sis moris est capillum tendere. † Porque 20
fue señal de seruidumbre, segũ lo no
ta *Fran. Duareno lib. 1. de sacror. im-*
munit. cap. 14. de donde dixo *Martial*
lib. 6. epig. 64. para dezirle a vno, que
era hijo de vn esclauo: *sed patris ad*
speculum tonsi, i en otra parte, *sed ton-*
sis apta ministris, Aristoph. in auib.

> Ἔπειτα δῆτα δοῦλος ὢν κόμην
> ἔχεις.
> *Ac deinde seruus cum sis geris comam.* 21

I a esto pudo atender la Iglesia, en-
tre otras causas que dan otros, para
mandar que las mugeres que se casa-
uan, cubriessen las cabeças, *cap. hæc*
imago 33. q. 5. porque la muger en ca
bello fue señal de libertad, digo de
no estar sugeta a matrimonio, l. 5. tit.
1. lib. 3. For. *Si la manceba en cabello ca*
sare sin consentimiento de su padre. l. 6.
eiusdem tit. *Si el padre, o la madre, o*
otros parientes tubieren en su poder man
ceba en cabello, i no la casaren fasta trein 22
ta

ta años. † I por eſto tambien pudo S.
Pedro inſtituir la Tonſura, para dar a
entender la ſugecion de los clerigos,
o para ſinificar por eſto lo deſaſidos
que han de eſtar de los cuidados del
ſiglo, porque como dize el text. in
cap. duo ſunt 12. q. 1. *Raſio vero capi-
tis eſt temporalium omnium depoſitio.*
23 † Porque los cabellos ſon ſimbolo de
los cuidados, i negociaciones tem-
porales, en que ſe ocupan los hom-
bres, ſegun lo tiene nueſtro amigo
*el doctiſsimo Padre Ioan de Pineda, pa-
dre de todas buenas letras, i erudicion, in
Iob tom. 1. cap. 1. verſ. 11. num. 7. ad*
24 *fin. & verſ. 20. ex num. 13.* † Quare
abriſsi ſacrificabantur ab eis, qui ab
aliquo periculo liberati curam depo-
nebant, vt traddunt *Lucian. in Dea Sy
ria, & Sueton. in Neron. cap. 12.* ſegun
q̃ de los Nazarenos refiere la gloſa in
illud Iob. cap. 1. *Nazarei capillos nu-
triunt dum per vitæ continentiam præ-
ſumptionem cognitionis creſcunt, deuo-
tione completa caput raddere, & capillos*
25 *in ignem ſacrificij ponere iuuentur.* † A
lo qual parece que atienden las mu-
geres de nueſtros tiempos, en prome
ter colgar ſus cabellos en los tem-
plos de los ſantos de ſu deuocion,
quãdo ſe ven en alguna enfermedad
peligroſa, lo qual fue comun en to-
do tiempo, Martial lib. 1. epigr. 88.

*Hos tibi Phæbe vouet totos e vertice
crines.*

& Amphiareus Diti patri ſacrificans
apud Statium Papin. lib. 3. Syluar.

*Accipe commiſſum capiti decus, acci-
pe laurus,*
Quas Erebo deferre nefas.

Et in planctu Lycurgi de morte Ar-
temidori filij, lib. 6. Thebaid.

*Iupiter hanc crimen voti reus ante di-
caram.*

26 Vnde prima Tonſura nihil aliud
eſt quam prima ſui ipſius in manus
Epiſcopi facta conſecratio, ad quod
nec ceremoniæ, nec Epiſcopi verba
parum abludunt, nam & clerici no-
men ex ordinis formula accipiunt,
pſalm. 15. *Dominus pars hæreditatis
meæ, & calicis mei, tu es qui reſtituis hæ
reditatem meam mihi.* † Quia hæreditas 27
Græcé dicitur κλῆρος *cleros*, á quo cle
rici dicuntur *cap. cleros 21. diſtinct.*
quaſi Domini hæredes *l. 2. D. de excu
ſat. tutor* τῇ κληρονομίᾳ περιερχεται
quod vertit Ant. Auguſt. *aut cum hæ-
reditas addita eſt* itẽ l. 23. in additis ab
Ant. Cõtio in tit. de Epiſcop. audien
C. ἐκκλησίαν ἐνίστασθαι κληρονόμον
καὶ εἰς ὁλοκλήρου. † Quamquã haut 28
negem clericos á ſorte dici traddidiſ
ſe *D. Iſidor. lib. 7. Ethymol. c. 12. rela-
tus in d. cap. cleros*, quia id fit analogi-
ce, eo quod in hæreditarijs rebus ſor-
tes miterentur: *Numer. cap. 6. Paralip.
1. cap. 24. pſalm. 77. l. 2. quibus quær.
lib. 10.* † Vel quod ad hanc diuinam 29
hæreditatis Dei vocationem per ſor-
tes venirent, vt in veteri teſtamento
ſatis conſtat ex *Leuit. cap. 16. Parali.
1. cap. 24. & 26.* in nouo autem D.
Luc. cap. 1. *Sorte exiit, vt incenſum po
neret.* Acta Apoſt. cap. 1. *cecidit ſors
ſuper Matthiam.* † Apud Græcos idem 30
probat *Ariſt. lib. 4. Polyticor. cap. 15.*
apud Romanos, *l. 47. Græca C. de Epiſ
cop. & cleric.* nam vt art Vergil. Ae-
neid. 2.

*Laocon ductus Neptuno ſorte ſacer-
dos.*

Quare ſimpliciter Tonſuratos cleri- 31
cos eſſe veré, & realiter probarunt
*Albert. Trotius de vero, & perfecto cle
ric. cap. 2. Flammin. lib. 4. de beneſic.
q. 2. num. 56. Nauarr. in Manual. cap.
22. num. 17. Couarr. in cap. quia nos n.
4. de teſtam. & lib. 1. variar. cap. 10.*
† Nam inter ordines Eccleſiæ Tonſu 32
ra annumeratur in *d. c. cleros 21. diſt.
cap. duo ſunt genera 12. q. 1. l. 1. tit. 6.*

p. 1. *Trident.* sess. 21. de Reformat. cap. 1. *quorumcunque ordinum etiam clericalis Tonsuræ, & sess.* 23. *cap.* 2. *qui iam clericali Tonsura insigniti, & de Reformat. cap.* 10. *Tonsuram, vel minores ordines conferre.*

33 †Quare licet nulla sacrificij instrumenta tradantur Ordo nihilominus est cap. cum contingat de ętate, & qualitate ordinand. *per primam Tonsuram iuxta formam Ecclesiæ traditam à talibus clericis ordo conficiatur.*

34 †Collatus per manus impositionem Episcopi, cap. quoniam videmus 69. distinct. *Tonsuram clerici quosdam accipientes, non dum ab Episcopo manus impositione percepta*, ex quo gratiã confert ex operato secundum Apostol. ad Timot. 1. cap. 1. *Gratia, quæ data est vobis cum impositione manus Episcopi.*

35 † Et caracterem sacrum imprimit in anima indelebile, vt probat *præceptor meus D. Didac. Sahagum in opere posth. tit. de Sacram. ordin. num.* 11. *Marta de iurisdict. p.* 4. *cent.* 2. *cas.* 121 *num.* 11.

36 †Nam cum sit vnum ex ordinibus nouæ legis, dubium non est, quod caracterem imprimat, Tridẽt. sess. 23. cap. 4. *Quoniam vero in Sacramento Ordinis, sicut in Baptismo, & Confirmatione caracter imprimitur, qui neque*

37 *deleri, neque auferri potest.* Cuius idem sub anathematis cẽsura statuitur sess. 7. can. 9. *siquis dixerit in tribus sacramentis baptismo scilicet confirmatione, & ordine non imprimi caracterem in anima, hoc est signum quodam spirituale, & indelebile, vnde raiterari non possunt, anathema sit.*

38 †Nam sub voce *Ordine*, tam minores, quám maiores comprẹhenduntur nam indefinita ęquipolet vniuersali, *Extrauagant. vnam sanctam de maioritate & obedient.* & sub anathematis etiam statuitur d. sess. 23. can. 2 *siquis dixerit præter sacerdotiũ nõ esse in Ecclesia Catholica alios ordines, et maiores, et minores, per quos velut per gradus quosdã in sacerdotiũ tẽditur, anathema sit*

39 †Ex quo primam Tonsuram iterari non posse extante Concilio Tridentino deffendit *Cardinalis Bellarmin. li. de ordin. cap. 8. ad fin.* nec puniri sine degradatione *cap. siquis Episcopus* 27. *q.* 1. *cap.* 2. *de pœnit. in* 6. *Bern. Diaz in Prax. cap.* 104. *& cap.* 132.

40 I no obsta dezir, que la Tonsura no es orden, sino disposicion a las otras ordenes (Nam alij ordines minores quos in confesso ordines fatẽtur) nihil aliud sunt, quam gradus ad maiores Trident. sess. 23. de Reform. cap. 11. *cumque hinc ad altiores gradus, & sacra minysteria sint ingressus*, & idẽ habetur *d. sess.* 23. *can.* 2.

41 †Vnde Tõsurati clericorũ appellatione veniũt, & gaudẽt omnibus priuilegijs, & immunitatibus quæ clericis in sacris cõstitutis concedũtur, *Guido Papa q.* 388. *Menoc. de success. creat. li.* 3. *§.* 22. *limit.* 17. *ex num.* 61. *Stephan. Aufrer. in Clement.* 1. *de offic. ordin. reg.* 1. *fall.* 11. *ex num.* 1. *Olanus in concord. antinom. lit. C. num.* 21. *Gregor. in l.* 54. *tit.* 6. *p.* 1. *gl.* 12. *ex num.* 7. *Did. Perez in l.* 1. *tit.* 3. *lib.* 1. *Ordin.*

42 †Ita vt omnia iura, quę locuntur in clericos, locum habeant in simpliciter tonsuratis, vt traddunt *Purpurat. in l. placet ex num.* 21. *C. de sacross. Eccles. Roland. à Valle cons.* 61. *num.* 4. etiam si coniugati sint, dum vnica, & virgine contraxerint *cap.* 1. *de cleric. coniugat. lib.* 6.

43 †Quod ad eorum etiam vxores extendunt *Gemin. in d. cap.* 1. *§. in cæteris num.* 7. *Tiraq. in ll. connubial. gl.* 2. *ex num.* 54. *& de pœn. cas.* 51. *num.* 73. ad familiam, & consanguineos *Felin. in cap. Ecclesia S. Mariæ de Constit. num.* 99. nec non ad concubinam, cun sit de eius familia *Tib. Decian. tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 9. *ex num.* 47.

44 I todo esto procede despues de el Concilio Tridentino, quo extante

prima

prima Tonsura primum filios fami-
lias á patria eximit potestate ita vt li
bere testari valeant, vt contra Vi-
glium eleganter resoluit Ceruant. in l.
5. Taur. num. 13. quem sequitur præcep-
tor meus D. Ant. Pichardo in §.1. Instit.
45 quibus non est permiss. num. 81. † Quod
verum intelligo, quo ad administra-
tionem rerum spiritualium, in qui-
bus nihil operatur patria potestas, Ias.
in l. patre furioso D. de his, qui sunt sui
Gutierr. in repet. §. sui num. 9. Instit.
46 de hæred. qualit. † Nam cum patria po
testas sit Iure ciuili, ea in spirituali-
bus non attenditur, cap. fin. de iudic.
in 6. Menoch. de Recuperan. remed. 15.
num. 320. † Vt si filius vellet agere su-
per spiritualibus non requiratur Con
sensus patris, secus in temporalibus,
quia naturalia immutabilia sunt Co-
uarr. in cap. quia nos num. 5. de testam.
47 Lo segundo, quãdo ære alieno op
primitur gaudet beneficio cap. Odoar
dus de solution. vt non posit pro debi
to ciuili incarcerari, quia vt miles, &
nobilis, non tenetur nisi in quantum
facere potest deductis necessarijs ali-
mentis gl. & Bart. in l. miles D. de re iu
dic. & dicunt communem ibi Ripa nu. 7.
Ias. 3, glos. in cap. studeat. 50. distinct.
48 † Etiam si nec beneficium neque Ec
clesiasticam habeat asignationem,
quia cum á dic receptæ ordinis cleri-
cus efficiatur, & per consequens no-
bilis, vt traddunt Hostiens. & Panor-
mit. in cap. eo libentius de seruis non ordi-
49 nand. Tiraq. de nobilit. cap. 9. † Ad hoc
vt dicto beneficio gaudeat nullam
aliam qualitatem debet habere quã
ordinis titulum, quia Tridentina dis-
positio circa fori tantum priuilegiũ
versatur, quod quia non ita distinguit
Gutierr. de iuram. confir. p. 1. cap. 17. ex
n. 10. perperam accusat Lappum alle-
gat. 118.
50 ¶ Lo tercero, el clerigo de coro-
na despues del Concilio Tridentino
sin beneficio, ni asignacion, goza de
el priuilegio del Canon, siquis suadente
diabolo 17. quæst. 4. vt in eum violen-
tas manus inijciens ipso iure sit ex-
excommunicatus, Couarr. in cap. alma
mater. p. 1. §. 1. n. 9. de sent. excommun. &
in Decretal. 4. p. 2. cap. 6. nu. 3. Petr. Due-
ñas reg. 99. Belluga in speculo Princip.
rub. 11. §. videndum. n, 5. Nicol. Plotus de
censur. §. 6. ex num. 1. Gonçalez in reg. 8.
Chancell. glos. 5. §. 5. ex nu. 6. & glos. 53.
n. 55. † Ita vt á nullo alio, quam à Ro 51
mano Pontifice absolui queat Na-
narr. in Manunl, cap. 27. ex n. 89. Gutier-
rez lib. 1. canonicar. qq. cap. 5. ex num. 11.
† Non solum qui manus violentas 52
inijciunt, sed qui pedibus, aut verbis,
aut scripto lædunt Nauarr. in d. cap. 27.
n. 77. Couarr. lib. 1. variar. c. 11. ex n. 5. Se-
bast. Medices in summ. peccat. p. 2. tit. 9.
q. 78. n. 39. Plaza de delict. cap. 1. ex num.
28. † Vel inuitum detineatur DD. in 53
cap. nuper. §. nos igitur de sentet excom-
mun. Tib. Decian. tom. 2. lib. 7. cap. 10.
n. 22. Couarr. Decret. 4. p. 1. cap. 1. num. 1.
† Etiam si clericus sit degradatus, vel 54
excommunicatus Iul. Clar. in Pract. §.
fin. q. 77, ex nu. 9. Alciat. in cap. cum non
ab homine de iudic. † Siue dormiens, 55
aut imago eius, vel familia offenda-
tur Medices in d. q. 78. ex nu. 19. cum
alijs per Bened. collect. 24. ad Decretum
ex. n. 3.
¶ Lo quarto, asi mesmo el cleri- 56
go de corona sin beneficio, ni asigna
cion, despues del Concilio de Tren-
to, es capaz para tener beneficios ec-
clesiasticos, canonicatos, prebendas,
y capellanias, de que son incapaces
los seglares, cap. 2. de Inst. porque el
Concilio solo dispuso que tuuiessen
catorze años, Couarr. in cap. quia nos,
de testam. Flammin. d. lib. 4. cap. 1. num. 7.
& cap. 11. n. 13. Hieron. Cauall. in Pract.
q. 524. n. fin. † Etiam si in d. capellania, 57
aut

aut benefiicio teneatr̃ dicere tot mis
ſas, quod preſbyteris ſolum videtur
reſpicere, quia cũ illas per aliũ poſsit
dicere per ſe dicere videtur, *l. qui per
aliũ D. de regul. iur.* vt ex deciſsionibꝰ
Rotæ, & Dominorũ Cardinaliũ de-
clarationibꝰ cõtra Ripan, Lãbertinũ,
Periziũ, Gutierrez, Spinũ preceptorẽ
meũ, & alios accurate defendit *Hie-
ron. Gõzal. in d. reg. 8. Chãcel. gl. 5. ex n.*
58 74. † Niſi teſtator dicat, quod ſolus
præsbyter admitatur, & nõ aliꝰ, quia
tunc neceſé eſt habere illã qualitatẽ,
vel ſaltẽ proximã, vt infra annum va-
leat ordinari, vt *idem reſoluit Gonzales
vbi prox. ex n.* 101.
59 ¶ Lo quinto, el Clerigo ſolo de co-
rona extãte Concil. Trid. ſine benefi-
cio, aut aſignatione iuriſdictionem
Eccleſiaſticã exercere valet, & Vica-
riũ eſſe Epiſcopi, *vt probat Couar. in c.
alma mater, p. 1. § . 11. n. 3. de sẽt. excõmu.
Cõrrad. in tẽplo Iudic. lib. 2. c. 5. Segura
Daualos in direct. Inquiſ. p. 1. c. 11. Henr-*
60 *riq. in Sũm. d. lib. 10. c. 2.* † Vicariꝰ tamẽ
Epiſcopi iura Eccleſiaſtica exercet, *c.
licet de offic. Vicar. libr. 6.* cuiꝰ laicus in-
capax eſt, *c. benè quidẽ c. ſi Imperator,
96. diſt. c. futurã, 12. q. 1. c. decernimus*
61 *cũ alijs de iudic.* † Quare plus quã cõ-
pertũ eſt te manifeſté errare dũ ais
Tõruſcatũ ſine beneficio aut aſigna-
tione eſſe laicũ, nã vt ait tex. in c. in
noua 16. q. 7. *inde corũ eſt Vicariũ Epiſ-
copi laicũ eſſe, & viros* Eccleſiaſticos *iu-*
62 *dicare.* † Nã iuriſdictio Eccleſiaſtica
immediaté Petro, & ſucceſoribus à
Dño fuit tributa, & ſæcularibꝰ inter-
dicta, *vt nullaten9*, liceat eã prophanis
hominibꝰ vſurpare, *cap. cũ ad verum c.
duo ſunt 96. diſt. c. ſolitæ de maiorit. &*
63 *obediẽr.* † Ita vt neq; Põtificis reſcrip-
to neq; conſuetudine immemoriali
contrariũ induci queat, *Iul. Clarus in
Pract. § . fin. q. 36. n. 3. Couar. lib. 1. Pract.
c. 31. ex n. 4. Salcedo ad Diaz reg.* 140.

Duen. 143. *Decian. d. lib. 4. c. 9. ex n.* 10.
Petr. Greg. in ſyntag. p. 3. libr. 3. c. fin. nu.
18. *Camilus Borrel in addit. ad Bellug. in
ſpeculo* Princip. *rub.* 11. §. *videndũ, n.* 13.
¶ Lo ſexto, el Clerigo de corona 64
mientras no es incorregible, ni pade
ce otra objeciõ de hecho, ni de dere-
cho, goza del priuilegio del fuero Ec
cleſ. como q̃da prouado enel lugar q̃
refiere el curioſo, por los fũdamẽtos
q̃ alli truxe, a los quales fauorece la
Igleſia Cathol. en el Põtifical, donde
a los Clerigos de corono (deſpues de
auerlos ordenado) manda q̃ les diga
el Obiſpo en nõbre de la Igleſia, *Filij
Chariſsimi, animaduertere debetis quod
hodie de foro Eccleſiæ facti ſtis, & priui-
legia clericalia ſortiti ſtis, cauete igitur,
ne propter culpas veſtras illa perdatis.*
† I ſi eſto les aſegura, i promete la 65
Igleſia deſpues del Cõc. Trid. como
es llano, dãdoles palabra q̃ cõ ſola la
primera Tõſura sõ del fuero Eccleſ.
i gozã de ſus priuilegios, miẽtras los
vicios no les hizierẽ indignos, no ſe-
rà temeridad, dezir lo cõtrario, i er-
ror manifieſto q̃rer invalidar la pro-
meſa de la Igleſia, i aun heregia no
a sẽtir cõ ella, *cap. hæc eſt fides 24. q.* 1.
† No ſolo quãto a ſus perſonas como 66
otros algunos quierẽ, ſino tãbiẽ quã-
to a ſus bienes, aſsi eſpirituales como
patrimoniales, i aduẽticios, por qual
q̃r titulo q̃ ſea, *gl. in c. Eccleſia S. Mariæ
de Cõſtit. & ibi Abb. & Felin. vterq; n.
7. Anaſt. Germ. de ſacror. immunit. li. 3. c.
15. n.* 107. *Oct. Cacher. deciſſ.* 30. *n.* 4. *Pe-
tr. Barb. in l. titia D. ſoluto matr.* † Nã bo 67
na clericorũ gaudẽt eodẽ priuilegio
quo ipſi clerici, *c. nõ minꝰ de immu. Ec-
cleſ. c. quãquã de cẽſib. li. 6. c. ſimiliter* 16
*q. 1. gl. in c. fin. de immunit. Eccleſiar. &
in c. ex litteris de vita, & honeſt. cleric.
Coua. li. 1. Varia. c. 4. n. 4. præceptor meꝰ
Spin. in ſpec. teſt. gl. 18. n.* 72. † Nã quod 68
attinet ad forum perſona principali-

ter consideratur, & bona veniunt ac-
cesorie, *Oldrald. cons. 83. Decian. d. libr.
4. c. 11. n. 13. Cardinalis Thusc⁹ in Pract.
tom. 1. lit. C. concl. 114. ex n. 1. & tom. 4.
concl. 450. ex n. 1.*
69 ¶ Lo septimo, el Clerigo de coro
na exẽptus est ab exactionibus, & cõ-
tributionibus tan realibus quã perso-
nalib⁹ tributorũ, petitorũ, gabellarũ,
& munerum temporalium, *d. c. quã
quam de censib. lib. 6. cum alijs per* Couar.
70 *in Pract. cap. 31. n. 9.* † Porque cerca
desto el Concilio Tridẽtino no tra-
tó nada, i assi lo dexò a la disposiciõ
del Derecho comun, en q̃ está man-
dado que goze de todos los preuile-
gios de los Clerigos, i assi lo resuel-
ue nouissimamente la congregacion
de los señores Cardenales deputa-
dos por la Sede Apostolica, para la
interpretacion del Concilio, *in d. ses.*
71 *23. d. c. 6.* † I no se me podrá opponer
de la *l. 2. tit. 4. libr. 1. Recopil.* porq̃ ha-
bla de los Clerigos tratãtes, los qua-
les pechan, i pagan como los legos,
aunque sean de orden Sacro, porque
como dize el Pontifice in cap. recol-
leotes de statu monach. *quia dignum
est eũ qui cũ alijs similẽ vitã suscipiat, si-
milem sentiant in legibus disciplinã.* † I
72 assi lo tienen *Azeuedo in l. 7. tit. 18.
lib. 9. Recopil. ver. como si fuera lego, Grẽ
gor. in l. 5. tit. 6. p. 5. ver. tambien Clerigo
como* Cauallero, *Mexia in pragm. taxæ
pan. concl. 5. ex n. 21. Salcedo ad Diaz in*
Pract. *cap. 55. Parlador. lib. 1. rerum quo-
tid. cap. 3. §. 1. Felician. de censib. libr. 2.
cap. fin. Girond. de Gabell. p. 7. ex nu. 9.
Marta de iurisdict. p. 4. cent. 1. cas. 36. ex
n. 20.* † Con lo qual queda satisfecho 73
(a lo que entiendo) a las Aduerten-
cias ia referidas, si bien, no como io
quisiera, como hã dado lugar la bre-
uedad del tiempo, i descomodidad
de posada, que pudiera tener escusa-
do el curioso, pues aun las objecio-
nes legitimas en libros agenos sõ re-
probadas, porq̃ como dixo Martial.
*Turpiter facit, qui in alieno libro ingenio-
sus est.* † Quanto mas las de tan po- 74
co fundamento como estas, que solo
han seruido de escandalizar el mun-
do, tan acosta de su consciencia del
curioso, que le valiera mas no ser na-
cido, segun de sentencia de Christo
nuestro Redempror refiere S. Marc.
cap. 6. *Væ homini illi, per quem scandala
veniunt,* & rursus, *melius esset ei si natus
non fuisset,* con el desengaño, espero
la satisfacion del Consejo, a quien
nuestro Señor guarde, de Madrid de
la posada 24. de Iunio de 1615.

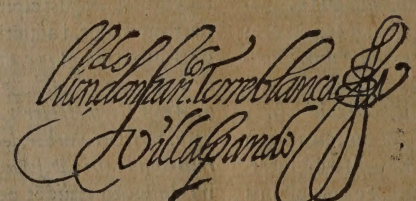

Despues de auer dado este papel al señor Presidente de Castilla se vieron mis libros en el Cõsejo, i por auto, q̃ salió, se mãdarõ trasladar por estar mui borrados cõ las dichas addiciones, i se remitieron al señor Fiscal, para q̃ los viesse, i cõsultados con todo el Cõsejo, se approuaron, i mandaron imprimir en la forma que estaua quando se delataron, i para ello se despachó çedula, i preuilegio del Rey nuestro señor, en la forma siguiente.

EL REY.

POR quanto por parte de vos el Licẽciado Don Francisco Torreblanca Villalpando Abogado de la nuestra Chãcelaria, que reside en la Ciudad de Granada, nos fue fecha relacion, auiades venido a nuestra Corte a imprimir vnos libros que auiais cõpuesto sobre la Causa veinte i seis del Decreto que leistes en la Vniuersidad de la dicha Ciudad, intitulados *Epitomes delictorũ in quibus aperta, vel occulta inuocatio dæmonis interuenit*. I auiẽdose visto en el nuestro Cõsejo de Iusticia, *i aprouadolos por nuestro mãdado personas de ambas facultades Theologa, i Iurista, i los Calificadores del S. Officio*, i dado os licencia, i Priuilegio para imprimirlos por diez años, sobre que auiendo empeçado la dicha impresion los lleuastes a vuestra casa para disponer algunas cosas mejor, i otras exornarlas con nueuos Autores *en prouecho vniuersal de la Republica, a que se endereçan los dichos libros, tanto por la difficultad de la materia, como por la necessidad della*, los Alcaldes de nuestra Casa i Corte, pretendiendo ser esto falsedad os auian hecha causa dello, i sin ser de su iurisdicion por ser de lo reseruado a el dicho nuestro Consejo, *ni auer nada en perjuizio de nadie contra la Fè, ni buenas costũbres, ni otra cosa ninguna que adnotar, sino mucho que imitar, i deprender, como era notorio, i lo testificauan los dichos Censores*, os auian desterrado, i lleuado cien ducados, i mandado que los dichos libros se lleuasen a el nuestro Fiscal para que viesse la culpa, despues de aueros condenado por ello. Atento lo qual nos suplicastes mandassemos que en razon dello el dicho nuestro Fiscal diesse su parecer, i hallando ser tales los dichos libros q̃ se os deuiesse dexar vsar de vuestro Priuilegio, se os diesse de nueuo inserta la razon, o como la nuestra merced fuesse. Lo qual visto por los del dicho nuestro Consejo, i lo dicho en razon dello, por el Licenciado Gilimon de la Mota nuestro Fiscal, a quien mandamos los viesse por auto que proueieron *Os mandaron voluer los dichos libros, con las hojas contadas, i rubricadas por Iuan Albarez del Marmol nuestro Escriuano de Camara, para que los trasladasedes, i pusiesedes en limpio, por estar mui borrados, i trasladados los voluisedes al officio del dicho nuestro Escriuano de Camara*, i auiendose os entregado para el dicho efeto, i trasladados, vistos por los del dicho nuestro Consejo, i lo dicho ansi mesmo por el dicho nuestro Fiscal, a quien mandamos los viesse de nueuo, fue acordado que deuiamos mandar, dar esta nuestra çedula para vos en la dicha razon, i nos tuuimoslo por bien. Por la qual os damos licencia, e facultad, para que por tiempo de diez años cõtados del dia de la fecha della en adelante, *Vos o la persona que vuestro poder ouiere, i no otra alguna, podeis imprimir, i vender los dichos libros que de suso sea fecho mencion por su Original, que asi aueis escripto por nuestro mandado, que nueuamente se Viò i Aprouò por los del dicho nuestro Cõsejo*, que van rubricadas las hojas, i margenes del, e firmados al fin del dicho Iuan Aluarez del Marmol nuestro Escriuano de Camara, de los que en el nuestro Cousejo residen, con que antes, i primero que se vendan los traigais ante ellos con el dicho su original, que asi vá trasladado, para que se vea si la dicha imprension està conforme a el, o traigais fè en publica forma como por corrector por nos nombrado se vió, i corrigió la dicha imprension por el dicho original. I mandamos al Impressor que ansi imprimiere los dichos libros, no imprima el,

principio, i primer pliego dellos, ni entregue mas de vn ſolo libro con ſu original al Autor, o perſona a cuia coſta lo imprimiere, para efeto de la dicha correcion i taſſa, haſta que antes, i primero los dichos libros eſten corregidos, i taſſados por el dicho nueſtro Conſejo, i eſtando fecha no de otra manera, pueda imprimir el dicho principio, i primer pliego, i ſeguidamente *põga eſta nueſtra cedula, i las dichas aprouaciones que de los dichos libros ſe han hecho por nueſtro mandado*, i la taſſa, i erratas, ſopena de caer e incurrir en las penas contenidas en las leies, i pregmaticas deſtos nueſtros Reinos, que ſobre ello diſponen. I mandamos, que durante el tiempo de los los dichos diez años, perſona alguna ſin la dicha vueſtra licencia no pueda imprimir ni vender los dichos libros ſopena, que el que los imprimiere, o vendiere aia perdido, i pierda todos, i qualeſquier libros, moldes, i aparejos que de los dichos libros tuuiere, i mas incurra en pena de cinquenta mil marauedis, la qual ſea, tercia parte para nueſtra Camara, i la otra tercia parte para el Iuez q̃ lo ſentenciare, i la otra tercia parte para la perſona que lo denũciare. I mandamos a los del dicho nueſtro Cõſejo Preſidente, i Oidores de las nueſtras Audiencias, Alcaldes, i Alguaziles de la nueſtra caſa i Corte, i Chancillerias, i a todos los Corregidores, Aſiſtente, Gouernadores, Alcaldes maiores, i Ordinarios, i otros Iuezes, e Iuſticias qualeſquier de todas las Ciudades, Villas, i Lugares de nueſtros Reinos, i Señorios, i a cada vno dellos en ſu Iuriſdicion, que os guarden, i cumplan eſta nueſtra cedula, i contra ella no vaian, ni paſſen ni conſientan ir, ni paſſar en manera alguna ſopena de la nueſtra merced, i de diez mil marauedis para la nueſtra Camara. Dada en Roa a veinte i nueue dias del mes de Nouiembre de mil i ſeiſcientos i quinze años.

YO EL REY.

Por mandado del Rey nueſtro ſeñor.

Pedro de Contreras.

Lugar de las Rubricas del Conſejo. † † † † † † †
† †

LVGA-

LVGARES DE LA SAGRADA ESCRIPTVRA, I DE AMBOS DERECHOS que en esta defensa se explican, o se exornan.

VETVS TESTAMENTVM.

Genesis.

GENESIS c. 2. *Eritis sicut Dij scientes bonum & malum*, c.1.n.14.fol.6.
Genes. c.4. *Sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illi*, c.3.n.5.fol.16.
Genes. c.30. *In ipso calore coitus oues intuentes virgas, pariebant maculosa*, c.1.n.9.fol.6.
Genes. c.40. *Vos cogitastis in me malum, sed Deus vertit illud in bonum*, c. 3.n.28.fol.17.
Genes. c.44. *An ignoratis, quod non sit similis mei in augurandi scientia*, c.1.n.8.fol.6.

Exodus.

EXod.cap.30. *De tributo Tabernaculi*, cap.4.n.15.fol.19.
Exod.cap.30. *De altare Thymiamatis*, cap.4.n.62.fol.22.

Leuiticus.

LEuitic.cap.16. *Sacerdotes sorte electi*, cap.6.n.29.fol.
Leuit.cap.19. *Coram cano capite consurge, & honora personam senis*, c.4.n.2.fol.18.
Leuit.c.19. *Non declines ad Magos, neque ab Ariolis aliquid sciscitemini, ne polluamini per eos*, c.1.ex n.13.fol.6.
Leuit.c.19. *Non corrumpatis effigiem cæsariæ vestræ*, c.6.n.18.fol.29.
Leuit.c.20. *Anima, quæ declinauerit ad Magos, & fornicata fuerit cum eis ponam faciem meam aduersus eam, & interficiam illam in medio populi sui*, c.2.n.1.fol.10.

Numerus.

NVmer.c.6. *De sortis diuisione*, cap.6.num.28.fol.29.
Numer.c.11. *Septuaginta seniores*, cap.4.num.3.fol.18.
Numer.c.24. *De asina Balaan*, cap.3.num.35.fol.17.

Deuteronomium.

DEuter.c.18. *Omnia enim hæc abominatur dominus, & propter istiusmodi scelera deleuit has gentes in introitu suo*, c.1.ex n.13.fol.6.
Deuter.c.30. *In conspectu tuo vitam & mortem*, c.3.n.6.fol.16.
Deuter.c.31. *Ad seniores vrbis*, cap.4.n.3.fol.18.

Iudicum.

IVdic.c.24. *Eligite hodie quod placuerit*, c.3.n.7.fol.16.

Regum.

Paralipomenon.

NOVVM TESTAMENTVM.

S.Matthęus.

S.Marcus.

S.Lucas.

S.Ioannes.

Acta Apostolorum.

S.Paulus.

Ad

S.Iacobus.

Apocalypsis S.Ioan.

IVS CIVILE.

IVS CANONICVM.

CONC. TRIDENTINVM.

IVS REGIVM.

FINIS.